ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK
OKULA YARDIMCI

YGS - LYS

TÜRKÇE - EDEBİYAT

KONU ANLATIMLI

YAZARLAR

OSMAN OĞUZ DURMUŞ YILMAZ

fdd yayınları

İÇİNDEKİLER

TÜRKÇE

SÖZCÜĞÜN ANLAMI VE YORUMU 7
SÖZCÜKLERDE ANLAM OLAYLARI 13
ANLAM İLİŞKİLERİ AÇISINDAN SÖZCÜKLER 21
SÖZCÜKLERDE ÇOKANLAMLILIK VE SÖZ ÖBEKLERİ 27
CÜMLENİN ANLAMI VE YORUMU 43
PARAGRAF DÜZEYİNDE ANLATIM 65
ANLATIM BİÇİMLERİ VE ÖZELLİKLERİ 103
DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI 117
YAZIM KURALLARI – SES BİLGİSİ 129
NOKTALAMA İŞARETLERİ 151
SÖZCÜK TÜRLERİ / AD (İSİM) 167
ZAMİRLER (ADILLAR) 185
SIFATLAR (ÖNADLAR) 199
ZARFLAR (BELİRTEÇLER) 219
YARDIMCI SÖZCÜKLER (EDAT – BAĞLAÇ – ÜNLEM) 227
FİİLLER (EYLEMLER) 239
EKFİİLLER VE FİİLİMSİLER 257
FİİLLERDE ÇATI 273
SÖZCÜKTE YAPI 285
CÜMLENİN ÖĞELERİ 311
CÜMLE TÜRLERİ 337
ANLATIM BOZUKLUKLARI 363

EDEBİYAT

TEMEL EDEBİYAT BİLGİLERİ 399
SÖZ VE ANLATIM SANATLARI 409
NAZIM BİÇİMLERİ 421
YAZI TÜRLERİ 437
BATI EDEBİYATI VE EDEBİ AKIMLAR 455
TÜRK EDEBİYATI TARİHİ 477
DİL VE ANLATIM 557

CEVAP ANAHTARI 563

1 SÖZCÜĞÜN ANLAMI VE YORUMU

Tek başına bir anlam taşıyan ya da bir anlamı olmadığı halde cümle kuruluşuna katkıda bulunan anlatım birimine **sözcük** denir. Dildeki her sözcük bir kavramın karşılığıdır. Sözlü veya yazılı anlatımda düşünce ve duygular sözcükler aracılığıyla yansıtılır. Sözcükler anlatımın yapı taşlarıdır.

Türkçede sözcüklerin çoğu tek başına bir anlam taşır; çok azının ise tek başına bir anlamı yoktur. Ancak anlamsız gibi görünen sözcükler daha geniş bir anlatım birimi olan cümle içinde kullanıldığında bir anlam kazanırlar ve cümle kuruluşunda önemli görevler üstlenirler.

cam, tahta, akıl, çiçek, balık, çanta, silgi tek başlarına bir anlam taşıyan sözcüklerdir.

ile, gibi, oysa, için, kadar, ve, sanki tek başlarına bir anlam taşımadığı halde cümle içinde anlam kazanan sözcüklerdir.

Sözcükle ilgili çalışmaları dört grupta inceleyebiliriz:

* Sözcüklerde Anlam Özellikleri
* Sözcüklerde Tür ve Görev
* Sözcüklerde Yapı
* Sözcük Düzeyinde Anlatım Bozuklukları

SÖZCÜKLERDE ANLAM ÖZELLİKLERİ

1. GERÇEK ANLAM:

Sözcüğün herkesçe bilinen ilk ve ortak anlamlarına **gerçek anlam** denir. Sözcük tek başınayken gerçek anlamını düşündürür. Bu nedenle gerçek anlam, sözcüğün akla getirdiği ilk anlamdır. Her sözcük bağımsız olarak söylendiğinde ya da yazıldığında gerçek anlamını taşır. Sözgelimi "dikmek" sözcüğünün herkesçe bilinen anlamı "bir cismi dik olarak durdurmak"tır. "Yerdeki sopayı karşıya dik bakalım." cümlesinde "dikmek" sözcüğü gerçek anlamıyla kullanılmıştır.

Yukarıda değindiğimiz gibi Türkçede bir sözcüğün birden çok anlamı olabilir. Sözcüğün hem temel anlamı hem de yan anlamları gerçek anlam kapsamına girer.

a) Temel Anlam:

Sözcüğün ilk ve en eski anlamına **temel anlam** denir. Buna "konuluş anlamı" da denir.

b) Yan Anlam:

Sözcüğün temel anlamına bağlı olarak zaman içinde kazandığı anlamlara **yan anlam** denir. Bir sözcüğün birden çok yan anlamı bulunabilir. Yan anlama "kullanılış anlamı" da denir.

Her sözcük bağımsız olarak söylendiğinde ya da yazıldığında gerçek anlamını taşır. Birçok cümlede de bu anlamını korur. Sözgelimi, "kullanmak" sözcüğünün ilk anlamı "Bir şeyden belli bir amaçla yararlanmak"tır. "Bu eldiveni iki yıldır kullanıyorum." cümlesinde "kullanmak" sözcüğü gerçek anlamıyla kullanılmıştır.

ÖRNEKLER:

Ocak

* Ateş yakmaya yarayan, pişirme, ısıtma, ısınma gibi amaçlarda kullanılan yer

  Şu anda ocak boş, isterseniz ateşi yakalım.

  (Temel anlam)

* Taş veya maden çıkarılan yer

  Bu köyün yakınlarında mermer ocağı da var.

  (Yan anlam)

* Aynı amaç ve düşünceyi paylaşanların kurdukları kuruluş

  Yeniçeri ocağının yerine Nizam-ı Cedit kuruldu.

  (Yan anlam)

* Ev, aile, soy

  Askerliğini bitirince doğru köyüne, ocağına dönmüştü. **(Yan anlam)**

Savurmak

* Havaya atıp dağıtmak, saçmak

  Köylüler harman savuruyor, kışa hazırlık yapıyorlardı. **(Temel anlam).**

* (Rüzgâr) Bir yeri, bir şeyi şiddetle eserek alt üst etmek, havaya kaldırmak, dağıtmak

  Fırtına ortalığı alt üst etti kenardaki çöpleri havaya savurdu. **(Yan anlam)**

* Kaldırıp atmak, fırlatmak

  Öyle öfkelendi ki terliği arkasından savurdu. **(Yan anlam)**

* Şiddetle döndürerek sallamak, kaldırarak vurmak

  Üç beş adım geri çekilip hız alarak eşeğe bir tekme savurdu. **(Yan anlam)**

* (Yalan, küfür vb. için) Söylemek

  Sık sık palavra savuruyordu. **(Yan anlam)**

* Boşuna ve çok miktarda harcamak, israf etmek

  Dedesinden kalan paraların hepsini savurdu, beş kuruşu kalmadı. **(Yan anlam)**

Tabi Yayınları

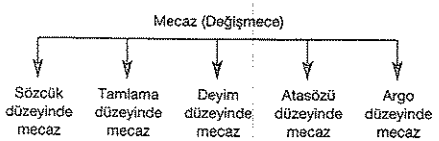
Uyarı:

Bir sözcüğün yan anlamları daima temel anlamla ilişkilidir. Bir başka deyişle yan anlam kazanan bir sözcüğün her zaman temel anlamla bağlantısı vardır. Sözcüğün temel ve yan anlamı gerçek anlam kapsamındadır.

2. MECAZ (DEĞİŞMECE) ANLAM:

Bir sözcüğün gerçek anlamı dışında bir anlamla kullanılmasına "mecaz" denir. Sözcükler mecaz anlamıyla kullanılırken genelde soyut bir nitelik kazanır. Mecaz, aynı zamanda edebiyatımızda yaygın olarak kullanılan bir söz sanatıdır.

* "Perde" sözcüğünün gerçek anlamı "görüşü, ışığı engellemek ya da bir şeyi gizlemek için açıklığın önüne gerilen örtü" dür. Bu sözcük "Perdenin açık yerlerinden içeriye güneş sızıyordu." cümlesinde gerçek anlamıyla kullanılmıştır. Aynı sözcük "Olayın üzerindeki perde birkaç haftaya kadar aralanacak." cümlesinde "belirsizlik, sır" anlamıyla kullanılmış ve mecazi anlam kazanmıştır.

a) Sözcük Düzeyinde Mecaz:

Sözcük cümle içindeki kullanımında gerçek anlamının dışına taşmışsa mecaz anlam kazanmış olur. Sözcük düzeyinde mecaz dilimizde çok sık başvurulan bir anlatım yöntemidir. Mecazlı anlatımda amaç sözü etkili kılmak, zenginleştirmektir.

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcükler mecaz anlamıyla kullanılmıştır, sözcüğün kazandığı anlam parantez içinde gösterilmiştir:

* Bildiğim kadarıyla o evine bağlı bir insandır. (ailesine)
* Sanıyorum bu işte de onun parmağı var. (rolü, etkisi)
* Oturup dururken ne parlıyorsun, sana bir şey diyen mi var? (kızıp öfkelenmek)
* Sizin böyle bir işte harcanmanızı istemem. (olumsuz bir biçimde kullanılmak)
* Bu öğrenci diğerinden bir gömlek daha bilgili. (derece, kat)
* Bakanın istifasından sonra yoğun bir koltuk kavgası başladı. (makam)
* Vatan borcu biter bitmez ordayım. (hizmet)

Mecaz anlamı daha iyi kavrayabilmek, temel ve yan anlamlar ile mecaz farkını görmek için aşağıdaki cümleleri inceleyelim.

ÖRNEKLER:

Sıkmak

* Denkleri sıkarak bağladı. (Çevresine sarılarak veya bir şeye sararak çepeçevre basınç altına almak) Temel anlam
* Çorbaya limon sık biraz. (Suyunu, yağını, sıvı kısmını çıkarıp akıtmak) Yan anlam
* Çocuğu çok sıkıyorlar. (Baskı altına almak, üzmek, zorlamak) Mecaz anlam.

Oynamak

* Apartmanın bahçesinde çocuklar saklambaç oynuyordu. (Vakit geçirme, eğlenme amacıyla bir şeyle uğraşmak) Temel anlam.
* Masanın ayaklarından biri oynuyor. (Herhangi bir parçası kımıldamak, hareket etmek) Yan anlam.
* Ne diyeyim, talih bizimle oynuyor. (Rastgele yön vermek, aldatmak) Mecaz anlam.

Taş

* Dağın eteğinden çıkarılan taşlar kamyona yüklendi. (Kimyasal ya da fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan katı madde) Temel anlam.
* Bu yüzüğün taşları çok güzelmiş. (Mücevherlerde kullanılan yüksek değerli madde) Yan anlam.
* Ahmet Bey, bu taş da bize mi? (Üstü kapalı bir biçimde söylenen iğneleyici söz) Mecaz anlam.

b) Tamlama Düzeyinde Mecaz:

Takısız ad tamlamalarının ve sıfat tamlamalarının bir bölümünde görülür. Bu tür tamlamalarda somut bir ad olan tamlayan mecazlaşır, gerçek anlamının dışına kayar.

* Bu acı olay hepimizi derinden etkiledi. ("Acı" sözcüğü gerçek anlamını yitirmiş "üzücü" anlamı kazanmıştır.)
* Hayatımda onun gibi tilki bir adam görmedim. ("Tilki" sözcüğü gerçek anlamını yitirmiş "kurnaz" anlamı kazanmıştır.)

c) Deyim Düzeyinde Mecaz:

Bir sözcüğün başka sözcüklerle birleşip kalıplaşarak ve çoğu kez gerçek anlamını yitirmesiyle oluşan ve çekici bir anlatım özelliği taşıyan söz öbeklerine deyim denir.

Herhangi bir sözcük tek başına gerçek anlamı dışında kullanılabilir. Bu durumda sözcük mecaz anlam kazanmış olur. Sözcüğün deyimsel anlam kazanabilmesi için başka sözcüklerle kalıplaşması gerekir. Dilimizdeki deyimlerin bir kısmı kinayeli (hem gerçek hem mecaz anlam düşündürecek) bir özellik taşır.

Deyimler genellikle en az iki sözcükten oluşur.

* Babam: "Kalk, su getir." dedi; kardeşim oralı olmadı. (Umursamadı)

* Biz ne dersek diyelim karşı duruyor; bildiğinden şaşmıyordu. (Direnmek)
* Ağzı süt kokan sanatçılar bile bize akıl vermek istedi. (Deneyimsiz, acemi)
* Hiçbir şeyi beğenmez; her şeye burun kıvırırdı. (Beğenmeyip küçümsemek)

d) Atasözü Düzeyinde Mecaz:

Atasözleri de deyimler gibi kalıplaşmış sözlerdir. Atasözlerinin de çoğu mecaz anlam taşır. Deyimler genelde bir yargı bildirmezken atasözleri bir yargı bildirirler. Yine deyimler tek tek durumlara ya da kişilere özgü iken atasözleri genel kural niteliği taşırlar ve toplumun tümüne seslenirler.

* Harman döven öküzün ağzı bağlanmaz. (Hizmetinin verimlerini aldığımız kimsenin bize kazandırdığı şeylerden yararlanması gerekir.)
* Su testisi su yolunda kırılır (Bir kişi ya da şey hangi amaca hizmet ediyorsa o uğurda bir kazaya uğrar, yok olur.)
* Taşıma su ile değirmen dönmez. (İşi yapacak olanda yeteri kadar güç bulunmadıkça şunun bunun küçük yardımlarıyla sürekli ve büyük bir iş yürütülemez.)
* Armut dibine düşer. (Çocuk soyuna çeker, çırak ustasının yolunu tutar.)

e) Argo Düzeyinde Mecaz:

Toplumda herkesçe kullanılan dilden ayrı olarak, belirli kesimlerce kullanılan, ancak genel dilin içinde yer alan ve ondan türeyen özel dile **"argo"** denir. Dildeki sözcüklere gerçek anlamları dışında anlamlar yüklenerek oluşturulan argo ifadeler de bir tür mecazdır. Kaba, teklifsiz, senli benli konuşma biçimlerini içeren argo, genellikle eğretilemeden (istiare) oluşan kendine özgü sözcük ve deyimlerden kurulur. Hırsız argosu, külhanbeyi argosu, şoför argosu... gibi türleri vardır.

Gerçek adı	Argodaki adı
çok sövmek	kalaylamak
kolayca kandırılabilen	keriz
hapishane	delik, kafes
esrar	ot
öldürmek	nallamak

3. TERİMSEL ANLAM:

Bilim, sanat, spor ya da bir meslek dalıyla ilgili kavramların karşılığı olan sözcüklere **"terim"** denir. Bir başka deyişle terim, genel olarak özel alanların kavramlarına verilen addır. Bu alanlar birbirinden çok ayrı olabilir.

Bilim dallarının kendine özgü terimleri vardır. Terimler daima gerçek anlamlıdır. Terimsel anlam tek ve kesindir.

Aşağıdaki tabloda değişik alanlara ait terimler gösterilmiştir. Bunları inceleyiniz:

Terim	Ait Olduğu Dal	Örnek cümle
Boyut	Resim	Tablodaki varlıkların boyutları gayet güzeldi.
Kütle	Fizik	Havuzdaki cismin kütlesini tespit edeceğiz.
Zamir	Dilbilgisi	Bu yazar anlatımında zamirleri çok kullanır.
Dalga	Fizik	Kırmızı ışığın dalga boyu 0,7 mikrondur.
Korner	Futbol	Korner atışını Tugay kullandı.
Ekvator	Coğrafya	Ekvator bölgesinde sıcaklık artar.
Sahne	Tiyatro	Bu oyun üç sahneden oluşuyor.
Üs	Matematik	Üslü sayıları henüz işlemedik.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK – 1 : (ÖYS – 1984)

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili kelimelerden hangisi gerçek anlamında kullanılmıştır?

A) İlk damlalardan sonra yağmur birden coştu.
B) Bu söze, gençlerden biri ince bir karşılık verdi.
C) Serindi ama, tatlı bir ılkyaz akşamıydı.
D) Havalar ısınınca ağaçların tomurcukları patladı.
E) Gölün kıyılarını yapraksız, bodur ağaçlar kuşatmıştı.

ÇÖZÜM:

A, B, C ve D seçeneklerinde sözcükler temel anlamlarının dışında kullanılmıştır. E seçeneğinde ise "bodur" sözcüğü temel anlamıyla kullanılmıştır.
Doğru cevap (**E**) seçeneğidir.

ÖRNEK – 2 : (ÖYS – 1992)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "durmak" **sözcüğü** "var olmak" **anlamında kullanılmıştır?**

A) Bunca sorun dururken, gereksiz işlerle uğraşıyorsunuz.
B) Konuşurken sık sık duruyor, astlarına bakıyordu.
C) Senin ayakta durduğunu uzun süre fark etmedim.
D) Bu konu üzerinde neden bu kadar durduğunu anlamadım.
E) Otobüs durunca eşyalarımızı alıp indik.

ÇÖZÜM:

B seçeneğinde "hareketsiz durumda kalmak", C'de "beklemek", D'de "üstüne düşmek" E'de ise "bir yerde bir süre oyalanmak" anlamındadır. A seçeneğinde ise "var olmak" anlamında kullanılmıştır.

Doğru cevap (A) seçeneğidir.

ÖRNEK – 3 : (ÖSS – 1999)

I. Bu roman bizi Ortaçağ Avrupası'na götürüyor.

II. Kardeşini bu akşam tiyatroya götürecekmiş.

III. Dinlediğim müzik beni yıllar öncesine götürdü.

IV. Ellerini ağrıyan başına götürdü.

"Götürmek" sözcüğünün aynı anlamda kullanıldığı iki cümle, aşağıdakilerin hangisinde bir arada verilmiştir?

A) I. ve II. B) I. ve III. C) I. ve IV.

D) II. ve III. E) III. ve IV.

ÇÖZÜM:

I. ve III. cümlelerde "düşünsel, duygusal olarak o döneme taşımak" anlamıyla kullanılmıştır. Bu nedenle yanıt "B" seçeneğidir.

Doğru cevap (B) seçeneğidir.

ÖRNEK – 4 : (ÖSS – 2001)

Aşağıdakilerin hangisinde, "barınmak" sözcüğünün anlamıyla kullanımı birbirine uymamaktadır?

	Anlam	Kullanım
A)	Bir yerde yaşamak, yaşamını sürdürmek	Burası, yılın her mevsiminde gemilerin barınabileceği bir yerdi.
B)	Çevresiyle uyumlu, dirlik içinde yaşamak	Çalıştığı yerlerin hiçbirinde barınamadı.
C)	Bir yerde etkili olmak, gelişecek ortam bulmak	Çağdışı anlayışların burada barınamayacağını görmüştü.
D)	Doğa etkilerinden korunmasını sağlayacak bir bir yere sığınmak	Soğu havalarda barınmak için kendine kuytu bir yer arıyordu.
E)	Yerleşmek için uygun koşullar bularak oturmak	Koskoca kentte bir yer bulup barınmadılar.

ÇÖZÜM

"Barınmak" sözcüğünün A seçeneğindeki kullanımı D seçeneğindeki anlamla örtüşmektedir.

Doğru cevap (A) seçeneğidir.

TEST

1. **"Hava" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde "keyif, âlem" anlamıyla kullanılmıştır?**

A) Havasından yanına varılmıyor.

B) İzmir'in kozmopolit havasından hoşlanmıyorum.

C) Çocuğu kendi havasına bırakırsan üzülebilirsin.

D) Odanın kasvetli havası sinmişti sanki ruhumuza.

E) Nazireler bile yazmıştı onların diliyle, onların havasıyla.

2. **"Bulmak" sözcüğünün aşağıdaki açıklamalarından hangisi birlikte verilen örnek cümleye uygun değildir?**

A) Yüklemek: Kim bulmuştur ilkin o ölümsüz biçimleri?

B) Kaybedilen bir şeyi yeniden ele geçirmek: Senin yüzüğü kumsalda Özer bulmuş.

C) Keşfetmek: Kristof Kolomb Amerika'yı buldu.

D) Herhangi bir görüşe, bir yargıya varmak: Ben bunu daha akıllıca buldum.

E) Cezaya uğramak: Büyüklerimiz, eden bulur, diye boşuna mı söylemiş.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük terim değildir?**

A) Dünkü maçın skorunu ben de bilmiyorum.

B) Bu şiirin ölçüsünü bulmanızı istiyorum.

C) Gülek Boğazı Çukurova'yı İç Anadolu'ya bağlar.

D) Bu taşın hacmini bulalım önce.

E) Üzüntüden ağzında yaralar çıkmıştı.

4. **"Çalışmak" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde "Beş gün çalışarak boruların montajını tamamladı." cümlesindeki anlamıyla kullanılmıştır?**

A) Ali Bey dünürüne bir şeyler anlatmaya çalışıyordu.

B) Tekne, çalışırken büyük bir gürültü çıkarıyordu.

C) Yeni bir program hazırlamak için iki aydan fazla çalıştım.

D) Üç günden beri söylemeye çalıştığım da buydu zaten.

E) Arkadaşım bu şirkette çalışıyor.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük gerçek anlamının dışında kullanılmıştır?**

A) Tarlanın kenarında kuru bir ağaç vardı.

B) Galiba pantolonunuzun paçası yırtılmış.

C) Lütfen bu gençleri küçümsemeyin.

D) Ne yalan söyleyeyim, bu iş beni sarmadı.

E) Ocağa iki odun daha atıver.

6. I. Mahalleli bu olayı el altında muhtara duyurdu.

II. Bu işten elini çekmeni istiyorum.

III. El bağlıyor, yardım istiyordu.

IV. Elini beline koyup kapıya dayandı.

V. Yıllarca el bebek gül bebek büyütüldü.

Yukarıdaki cümlelerin hangisinde "el" sözcüğü başka sözcüklerle birleşip deyim oluşturmamıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "zaman" sözcüğü "devir, dönem" anlamıyla kullanılmıştır?**

A) Uyku zamanı kaçtı mı uyuyamaz.

B) Ziraatte makineleşme Atatürk zamanında başlamıştır.

C) Gül zamanında ırmaklar bulanık akar, der Fuzulî.

D) Yemek zamanı geldi mi eli ayağı tutmaz olurdu.

E) Zaman uygun olsaydı size uğramaz mıydım?

8. Bir kuğu sürüsü (I) soğuk bölgelerden şimdi sıcak (II) bölgelere (III) doğru gökyüzünde yol alıyordu. Denizin üstünde uçmaktaydılar. Bir gün (IV) bir gece uçmuşlar, sonra bir gün bir gece daha (V) uçmuşlardı, suların üzerinde...

Yukarıdaki numaralanmış sözlerden hangisi deyimdir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

9. **Aşağıdaki cümlelerdeki altı çizili sözcüklerden hangisi, mecaz anlamıyla kullanılmamıştır?**

A) Kendini mesleğine adamış bu insanın karşısında eğiliyorum.

B) Çocuklar gün boyu kumsalda oynadılar.

C) Bu sanatçının kuru, zevksiz anlatımı beni sıkıyor.

D) Dille düşünce arasında güçlü bir bağ vardır.

E) Yurdumuzun bu cennet köşesini bile koruyamadık.

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sözcüklerin hepsi gerçek anlamda kullanılmıştır?**

A) Onun amacı, benden para sızdırmakmış.

B) O, geniş bir adamdır; her şeye aldırmaz.

C) Bu çocuğa fazla yüklenmeyin, onu yıldırırsınız.

D) Beni uçurumun kenarından alıp yaşama o bağladı.

E) Bahçedeki bütün çakılları toplayın.

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde somut bir kavram, soyut anlam kazanmıştır?**

A) Yaşamı yavan ve dayanılmaz kılan bu durumdan kurtarmalıyız.

B) Renkli prizmaya çarpan ışınlar kırılarak değişik bir görüntü oluşturuyordu.

C) Tek perdelik bu oyunuyla, oyun yazarları arasına girmişti.

D) Testerenin dişleri körelmiş, testere işe yaramaz hale gelmişti.

E) Hava akşama doğru biraz serinlemişti.

12. **Aşağıdaki cümlelerdeki "kaynaşmak" sözcüğü anlamca ikişerli gruplandığında hangisi dışta kalır?**

A) Öğrenciler gezide birbiriyle kaynaştı.

B) Meydanda toplanan insanlar, konuşmacı gecikince kaynaşmaya başladı.

C) Çimentoyla kum kaynaştı.

D) Çocuklarla hayvanlar kısa sürede kaynaşır.

E) Piknik yerinde karıncalar kaynaşıyordu.

13. I. Havada bir şeyler uçuyor.
II. Sıcak nedeniyle nehrin suları yazın uçar.
III. Güneşten perdelerin rengi uçtu.
IV. Yarın Ankara'ya uçuyorum.
V. Dün bir kamyon dereye uçmuştu.

Numaralanmış cümlelerde "uçmak" sözcüğü kaç farklı anlamda kullanılmıştır?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

14. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "bölüm" sözcüğü terim anlamıyla kullanılmıştır?

A) Kitabın son bölümünü okumadım.
B) Bu iki sayının bölümü yirmi dörtmüş.
C) Salonun bir bölümünü sergi için ayırmışlardı.
D) Bu bölümde klasik Türk müziğinden örnekler dinleyeceksiniz.
E) Yazının sonuç bölümünde asıl anlatılmak istenen ortaya çıkıyor.

15. Aşağıdakilerin hangisinde "hayat" sözcüğünün açıklamasıyla verilen örnek uyuşmamaktadır?

A) Doğumdan ölüme kadar geçen süre: Deniz hayatı sanırım insanları yıpratıyor.
B) Hayat biçimi, içinde yaşanılan şartların tümü: Köy hayatını her zaman sevmişimdir.
C) Geçim şartlarının bütünü: Hayatını yazılarıyla kazanıyormuş.
D) Yaşamayı sağlayan şartların bütünü: Ay'da hayat olmadığı görülmüştür.
E) Canlılığı gösteren hareket: Bu kentte artık hayat yoktur.

16. Aşağıdaki söz öbeklerinden hangisi gerçek anlamıyla kullanılmıştır?

A) Suya götürüp susuz getirmek
B) Bindiği dalı kesmek
C) Yükte hafif pahada ağır
D) Tavşana kaç tazıya tut demek
E) Daldan dala konmak

17. I. Gözümüzün önünde sandal battı.
II. Güneş battı, yavaş yavaş hazırlanalım dönmek için.
III. İnşaatın yanından geçerken üstüm başım battı.
IV. Onun her sözü bana batar.
V. Şeftali yiyeyim derken ağzı battı küçük çocuğun.

"Batmak" sözcüğü yukarıdaki cümlelerde kaç farklı anlamda kullanılmıştır?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

18. Bugünkü sözleriniz dünkülerle çatışmıyor mu?

Altı çizili sözün bu cümleye kattığı anlam, aşağıdakilerden hangisinde vardır?

A) Kişi kimi zaman kendisiyle de çelişir.
B) Farklı bir ortama giren muhakkak bocalar.
C) Kızlarının giyimine devamlı karışırdı.
D) Yaşamı boyunca onlarla hep tartışmıştı.
E) Plansızlığı aslında başarısına bir engeldi.

19. Sanat eserini hayalden koparmak sanatın yıkımına yol açar.

Altı çizili sözün bu cümleye kattığı anlam, aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Sinemanın tiyatroyla ilgisini kesmek, tiyatroya önem vermemek düşünülebilir mi?
B) Uzaklaştır bu adamı buradan; onu gözüm görmesin.
C) Dün bahçedeki kavakları kesiyordu.
D) Böyle bir işe kalkışmayı göze alamadım.
E) Düş gücünü kullanarak projeyi geliştirmeye çalış.

20. "Öldürmek" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde "aşırı yormak" anlamıyla kullanılmıştır?

A) Onun müziğe olan ilgisini öldürdünüz.
B) Bütün günü boş işlerle öldürdük.
C) Dağın tepesine çıkmak bizi öldürdü.
D) Ekonomik ambargo birtakım sanayi kollarını öldürdü.
E) Havanın kurak gitmesi bitkilerin çoğunu öldürdü.

2 SÖZCÜKLERDE ANLAM OLAYLARI

Türkçede sözcükler zaman içinde çok değişik anlamlar yüklenebilir, değişik anlam ilgileriyle kullanılabilirler. Sözcüklerdeki bu anlam değişimi hemen her dilde görülen bir olaydır. Anadilini yeterince özümsemiş bireyler, dildeki bu değişimin farkındadırlar ve sözcükleri değişik anlamlarıyla kullanabilirler.

Sözcüklerdeki anlam olayları şu başlıklar altında incelenebilir:

* Ad Aktarması
* Deyim Aktarması
* Dolaylama
* Kişileştirme
* Anlam Daralması
* Anlam Genişlemesi
* Anlam Başkalaşması

1. AD AKTARMASI:

Benzetme amacı gütmeden bir sözün başka bir söz yerine kullanılmasına **ad aktarması** denir. Ad aktarmasında bir kavramın kendisi kullanılmadan ilgili, bağıntılı olduğu bir başka kavramla dile getirilir. Ad aktarması adını verdiğimiz anlam olayı, edebiyatta "mecaz-ı mürsel" (düzdeğişmece) olarak da geçmektedir.

ÖRNEK – 1:

"Salon, oyuncuları uzun uzun alkışladı."

Bu cümlede "salon" sözcüğü "salondaki seyirciler" anlamında kullanılarak bir aktarma yapılmıştır. Bu, yer–insan ilişkisine dayalı bir ad aktarmasıdır.

ÖRNEK – 2:

"Sait Faik'i yıllarca hepimiz severek okuduk."

Bu cümlede "Sait Faik" sözü, "Sait Faik'in eserleri" anlamında kullanılmış ve ad aktarması yapılmıştır.

Bu aktarma yazar – eser ilişkisine dayalıdır.

ÖRNEK – 3:

"Öğleden sonra tarlalara bir bereket yağdı, görmeliydiniz..."

Bu cümlede "bereket" sözcüğü "yağmur" yerine kullanılmış ve ad aktarması yapılmıştır. Bu aktarmada bir olayın sonucu (bereket) belirtilerek nedeni (yağmur) anlatılmak istenmiştir.

ÖRNEK – 4:

"Ünlü kalemler bu panelde bir araya geldi."

Bu cümlede "kalem" sözcüğü "yazarlar" anlamında kullanılmıştır. Ad aktarması araç–insan ilişkisi şeklindedir.

2. DEYİM AKTARMASI

Anlatımı güçlendirmek ya da duygu ve düşünceleri kısa yoldan anlatmak için başvurulan yollardan birisi de deyim aktarmasıdır. Birbiriyle ilgili iki sözcük arasında var olan benzerlik ilişkisine dayanarak bu sözcüklerden birinin adını ötekine vermeye **deyim aktarması** denir.

Deyim aktarmasının başlıca türlerini şöyle sıralayabiliriz:

a) Organ adlarının, vücutla ilgili kavramların ve insana özgü niteliklerin doğaya uygulanması:

Zaman içinde insanlar çevrelerindeki varlıklara organ adlarını vermişler, böylece vücutla ilgili sözcükleri doğadaki nesnelerle bağdaştırmışlardır.

ÖRNEK – 1:

"Irmağın kollarından birisi bu köyün ardından geçiyor."

Bu cümlede "kol" sözcüğü insanla ilgili bir organ adı olduğu halde doğaya uygulanmıştır.

ÖRNEK – 2:

Dağ başını duman almış
Gümüş dere durmaz akar

Bu dizelerin ilkinde "baş" sözcüğü organ adı olduğu halde doğaya uygulanmış ve "dağın doruğu, en yüksek noktası" anlamıyla kullanılmıştır.

ÖRNEK – 3:

"Bu kör kuyuda su yoktur; galiba boşuna gidiyoruz."

Bu cümlede "kör" sözcüğü insana ait bir nitelikten kuyuya aktarılmıştır.

b) Doğaya özgü niteliklerin ya da kavramların insana aktarılması:

Deyim aktarmasının bir türü de doğayla ilgili öğelerin insan için kullanılmasıdır. Bu aktarmalar arasında hayvan adları ve doğadaki nesnelerin niteliklerini yansıtan sıfatlar başta gelir.

ÖRNEK – 1:

"Onun ne domuz olduğunu siz bilmezsiniz."

Bu cümlede kendisinden söz edilen kişi "domuz" kavramıyla dile getirilmiştir. Doğadan insana aktarma söz konusudur.

ÖRNEK – 2:

"Siz gelin bu oduna laf anlatın bakalım." cümlesinde "odun" sözcüğüyle anlatılmak istenen "anlayışı kıt" kimselerdir.

ÖRNEK – 3:

"Yumuşak bir insandır o; kimseyi kırmak istemez." cümlesinde geçen "yumuşak" sözcüğü doğadaki nesneleri niteleme anlamından uzaklaşarak deyim aktarması yoluyla insana uygulanmış, "uyumlu, sakin" anlamıyla kullanılmıştır.

c) Somutlaştırma:

Türkçede çok sık başvurulan bir deyim aktarması türü de somutlaştırmadır. Somutlaştırmada amaç, anlatımı daha güçlü ve belirgin kılmaktır. Soyut, anlatımı güç kavramlar, olaylar somutlaştırma yoluyla daha iyi ifade edilebilir.

Somutlaştırma, deyimlerden yararlanılarak yapılabileceği gibi benzetme yoluyla da yapılabilir.

ÖRNEK – 1:

"Bu sefer de kefeni yırttın; bundan sonra sağlığına dikkat et."

(Ölümden kurtulma durumu "kefen yırtmak" deyimiyle somut hale getirilmiş.)

ÖRNEK – 2:

"Onu tanımayan yoktur; on paraya on takla atar."

(Bu cümlede de en küçük bir çıkar için katlanamayacağı onur kırıcı durum olmayan bir kimsenin bu tutumu altı çizili deyimle somutlaştırılmıştır.)

ÖRNEK – 3:

"Felsefecilerin düşünme eylemi kamyon şoförlüğü gibidir; yolda dosdoğru gittiğiniz sürece sorun yoktur; ancak yanlış bir düşünceye saparsanız kaza yapmış şoförden farkınız olmaz."

Bu cümlede, felsefecilerin düşünme eylemini daha iyi anlatabilmek için bir benzetmeye başvurulmuş ve somutlaştırmadan yararlanılmış (Düşünme eylemi, araba sürmeye benzetiliyor.)

ç) Duyularla ilgili kavramlar arasında aktarma:

Anlatımı çekici kılmak, zenginleştirmek için duyularla ilgili kavramlar arasında aktarmalar yapılabilir. Bu tür anlam olayları da deyim aktarmalarından sayılır.

Duyular arası aktarmada bir duyu organımızla ilgili sözcük bir başka duyuyla ilgili olarak kullanılır.

Örnekler:

Karanlığın içinde birkaç acı çığlık göğe yükselmişti.

sert bakışları

3. DOLAYLAMA:

Tek bir sözcükle anlatılabilecek bir kavramı birden çok sözcükle anlatmaya **dolaylama** denir. Dolaylamalı anlatımlarda sanatlı bir söyleyiş belirgindir ve amaç okuyucu üzerinde etki yaratmak, anlatımı çekici hale getirmektir.

ÖRNEKLER:

Kavram	Dolaylı Anlatım
Eş	Hayat arkadaşı
Kaleci	File bekçisi
Ankara	Türkiye'nin kalbi
Atatürk	Ulu önder
İstanbul	Yedi Tepeli şehir

Uyarı:
Bir anlatımın dolaylama değeri kazanabilmesi için yaygın bir kullanımının olması gereklidir. Hemen herkes tarafından iyi bilinmeyen anlatımlar dolaylama değeri kazanmış sayılmaz.

4. KİŞİLEŞTİRME

İnsan dışındaki varlıkları insan gibi düşünmeye, bu varlıklara insana özgü nitelikler yakıştırılmasına **kişileştirme (teşhis)** denir. Kişileştirme de sanatlı anlatımdır ve edebiyatta belki de en çok başvurulan söz sanatlarından biridir.

ÖRNEKLER:

* *Toplanırken göklerde bulutlar yığın yığın*
Hırçın bir fırtınayı düşünüyordu deniz
Bu dizelerde **"deniz"** ve **"fırtına"** kişileştirilmiş.

* *Evden çıkar çıkmaz omuzda tabut*
Sen de eller gibi adımı unut
Kapımı birkaç gün için açık tut
Eşyam bakakalsın diye arkamdan
Bu dizelerde **"eşya"** bir insan gibi düşünülmüş.

Kişileştirme, düzyazılarda da görülebilir:

"Gün tepeye doğru yekindi... Ortalık ışığa boğulmuş. Topraktaki ekin saplarına, destelere vuran gün şavkıyor. Işıltılar iplik iplik sönüyor. Tarla kuşları neşeyle sağa sola uçuşuyorlar. Ağaçlar uzun süren bir gecenin ardından gerinip uykularını açmışlar. Güneş kızdırıyor."

Bu parçada **"gün"**, **"tarla kuşları"**, **"ağaçlar"** kişileştirilmiş.

5. ANLAM DARALMASI:

Çokanlamlı bir sözcüğün anlamlarından birini ya da birkaçını kaybetmesine **anlam daralması** diyoruz. Sözcük bu durumda var olan anlamı ile yaşamını sürdürür. Bu anlam değişimi Türkçede en seyrek görülen anlam olaylarından biridir.

ÖRNEK:

Eski dönemlerde "oğlan" sözcüğü Türkçede "evlat" anlamındadır; kız ve erkek çocuğunu birlikte anlatır. Günümüzde ise bu sözcük yalnızca erkek çocuk için kullanılmaktadır; sözcüğün anlamı daralmıştır.

6. ANLAM GENİŞLEMESİ:

Bir varlığın bir türünü ya da bir bölümünü anlatan sözcük, zamanla o varlığın bütününü anlatabilir. Bu olaya **anlam genişlemesi** diyoruz.

ÖRNEK:

"Alan" sözcüğü, Türkçede eskiden beri "düz ve açık yer" anlamında kullanılır. Dil devriminden sonra bu sözcüğün anlamında genişleme olmuştur. "Alan" sözcüğü, Arapça kökenli "saha" ile eşanlamlı kullanılmaya başlanmıştır. Böylece "iş, meslek, araştırma, inceleme" için de "alan" sözcüğü kullanılır olmuştur: Sosyal bilimler alanı, edebiyat alanı, müzik alanı... gibi.

7. ANLAM BAŞKALAŞMASI:

Sözcükler zamanla ilk ve tek anlamını yitirerek bambaşka anlam kazanabilirler. Bu olaya **anlam başkalaşması** denir.

ÖRNEK:

Bugün "kadının eşi" anlamında kullandığımız "koca" sözcüğü eskiden "yaşlı adam" anlamıyla kullanılıyordu. Yine "endüstri bitkisi" anlamında kullandığımız "tütün" sözcüğü eskiden "duman" demekti; bugün bilinen anlamını kazanmıştır.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK – 1 : (ÖSS – 1995)

Marmara'da her yelken
Uçar gibi neşeli

Yukarıdaki dizelerde olduğu gibi, kimi sözler benzetme amacı gütmeden kendi anlamları dışında kullanılır.

Aşağıdaki dizelerin hangisinde, bu örnektekine benzer bir kullanım vardır?

A) Dalgalan sen de şafaklar gibi ey nazlı hilâl
B) Ben ezelden beridir hür yaşadım hür yaşarım
C) Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda
D) Bastığın yerleri toprak diyerek geçme tanı
E) Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda

ÇÖZÜM:

Soru kökünde verilen dizelerdeki "yelken" sözcüğü, kendi anlamının dışında ("tekne" anlamıyla) kullanılmıştır. "Yelken" ile "tekne" arasında benzetme ilgisi yoktur. Böyle bir kullanım A'da da görülmektedir. A seçeneğinde "hilâl" sözcüğü "bayrak" anlamıyla kullanılmıştır. Bu anlam olayına ad aktarması denir. B, C, D ve E'de ad aktarmasını örnekleyecek bir kullanım yoktur.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde dolaylama yoktur?

A) Bacasız sanayiden sağlanan gelirler azalıyor.

B) Kara elmas işçileri Ankara'ya doğru yürüyüşe geçti.

C) İşitme engelliler için özel okulların kurulması, çoğaltılması şart.

D) Ege'nin incisi, gecekondularla çevrelenmiş.

E) Burada oturmaktan çok sıkıldığını söylüyor.

ÇÖZÜM:

Tek bir sözcükle anlatılabilecek bir kavramı birden çok sözcükle anlatmaya dolaylama denir. A'da "bacasız sanayi", turizm yerine B'de "kara elmas", kömür yerine; C'de "işitme engelli", sağır yerine; D'de "Ege'nin incisi", İzmir yerine kullanılmış birer dolaylamadır. E'de dolaylama yoktur.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 3 : (ÖYS – 1997)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde somutlamaya başvurulmuştur?

A) Benim yaptığım iş, uçak kullanmaya benzer. Birçok iyi iş yaparsınız; ama başarısız olduğunuz tek bir iş, sonunuz olur.

B) Nereden bakarsak bakalım, toplumu oluşturan bireylerle bir duygu alışverişimiz var. Bu nedenle yollayacağımız her ileti, onlara da uygun gelmelidir.

C) Doğru düşünen bireyler yetiştirmek için anadili öğretimine önem vermek gerektiğini hepimiz biliyoruz.

D) Gelişme, toplumsal bilimlerde çok önemli bir kavramdır. Bunun için araştırmacılar, gelişme kavramı üzerinde sürekli olarak kafa yormaktadırlar.

E) Olaylar ve nesneler için söz konusu olan iyi – kötü, güzel – çirkin türünden değerlendirmelerin her birine değer yargısı denmektedir.

ÇÖZÜM:

Bir olayı, durumu daha iyi anlatabilmek için kimi zaman bazı benzetmelerden yararlanırız. Bu, bir çeşit somutlamadır. A'da kendisinden söz eden kişi, yaptığı işi uçak kullanmaya benzeterek bir somutlama yapmıştır. B, C, D ve E'de somutlama yoktur.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 4:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili söz ad aktarmasına örnek olamaz?

A) Bu konuda firma ile kesin bir anlaşmaya varılamadı.

B) Van en iyi tanıdığım şehirlerden biridir.

C) Çöp problemi yüzünden site iki gündür huzursuz.

D) Necip Fazıl'ı okurken büyük haz alıyorum.

E) Dış ilişkilerde Ankara pasif kalmakla suçlanıyor.

ÇÖZÜM:

Aralarında benzetme ilgisi bulunmayan iki kavramdan birini diğeri yerine kullanmaya ad aktarması denir. A'da "firma" ile firmada çalışanlar, C'de "site ile sitede oturanlar, D'de "Necip Fazıl" ile onun eserleri, E'de "Ankara" ile "hükümet" kastedilmiştir. Bunlar birer ad aktarmasıdır. B'de "Van" sözcüğü kendi anlamının dışına çıkmamıştır ve ad aktarmasını örneklemez.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 5:

Aşağıdakilerin hangisinde duyularla ilgili kavramlar arasında bir aktarma yapılmıştır?

A) Uçak, her zamanki gibi bir saat gecikmeyle kalkabildi.

B) Köpeklerin havlaması sabahın geç vakitlerine dek sürdü.

C) Demirci ustası, çırağına yumuşak bir sesle bir şeyler söyledi.

D) Çocuk, meraklı gözlerle, içeri giren adama bakıyordu.

E) Bu eski piyano canımız sıkıldığında bize arkadaşlık ediyordu.

ÇÖZÜM:

A, B, D ve E seçeneklerinde duyularla ilgili kavramlar arasında bir aktarma yapılmamıştır. C'deki cümlede geçen "yumuşak bir ses" ifadesinde ise farklı iki duyunun bağdaştırılması söz konusudur.

yumuşak bir ses
dokunma duyusu — işitme duyusu

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 6:

"Boğazda akşama kadar balık tuttuk." cümlesinde "boğaz" sözcüğünün anlamı deyim aktarması yoluyla değişmiştir.

Aşağıdakilerin hangisinde böyle bir kullanım vardır?

A) Kulakları son zamanlarda iyi işitmez olmuştu.

B) Ağaçlar baharın gelişiyle çiçek açtı.

C) O dağ başına niçin gitmişler, anlayamadım.

D) Bu kışın sonunda uzun bir geziye çıkıyoruz.

E) Trafik kazasında sadece bacağı kırılmış.

ÇÖZÜM:

Verilen cümlede insan organ adı olan "boğaz"ın doğaya aktarıldığını görüyoruz. Bu, deyim aktarmasının bir türüdür. Benzer bir kullanım C'de de görülmektedir. Aslında insan organ adı olan "baş", "dağın en yüksek noktasını anlatmak için kullanılmıştır.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 7:

Kardeşim, bildiğiniz gibi ağzı sıkı bir çocuktur.

Altı çizili sözün bu cümleye kattığı anlamın karşıtı aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Bu demirci ustası diline sağlam birisiydi.

B) Deneyin her aşamasını büyük bir dikkatle izliyordu.

C) Bu yarışmada daha çok zeki öğrenciler başarılı oluyor.

D) Onun boşboğaz biri olduğunu ben de biliyorum.

E) Aptalca davranmasına sinirleniyor; fakat bir şey diyemiyordu.

ÇÖZÜM:

Soru kökünde verilen cümlede geçen "ağzı sıkı" deyimi; her şeyi her yerde ulu orta söylemeyen, verilen sırrı tutan anlamındadır. Bu anlamın karşıtı, D'deki "boşboğaz" sözüyle verilmiştir; "boşboğaz", aklına gelen her şeyi çekinmeden söyleyen, olur olmaz yer ve zamanda konuşan demektir.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 8 : (ÖSS – 2001)

(I) Sonbahar, kedisinden sonra geecek kış mevsiminin gizli telaşını yaşatıyor doğaya. (II) Amasra'da bir Roma yapıtı olan Kuşyakası Yol Anıtı sarı bir örtüyle kaplanıyor. (III) Hasankeyf'teki Artukoğulları zamanından kalma cami, minaresindeki son leyleği yolcu ediyor. (IV) Kaçkarlarda yağmur fazla mesai yapmaya başlıyor. (V) Bolu Dağları'nda, İstrancalarda gezinirken yerlerde ağaç gövdelerinin hüzünlü yüzlerini, acılı bakışlarını görüyoruz.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde insana özgü bir nitelik doğaya aktarılmamıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

I. cümlede insana ait bir özellik olan telaş, "sonbahar" için kullanılmıştır. III. cümlede ise minarenin leylekleri yolcu etmesi insana ait bir özelliktir. IV. cümledeki "mesai yapmak" ifadesi insana ait bir özelliktir; ancak yağmur için kullanılmıştır. V. cümlede geçen "hüzünlü, acılı" ifadeleri insana ait birer özelliktir; ama ağaç için kullanılmıştır. II. cümlede ise insana ait özellik doğadaki herhang ibir varlık için kullanılmamıştır.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

15. (I) İzin alır gelirsem (II) Güleceksin sevincinden (III) Sabahları erken kalkacağım (IV) Sobamızı yakacağız (V) Saçların güzel olacak tütünümün renginden.

Bu dizelerin **hangisinde** "ad aktarması" **yoluyla** bir sözcük yan anlam kazanmıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

16. Aşağıdaki dizelerin **hangisinde insana özgü bir kavram, insan dışındaki varlıklar için kullanılarak yan anlam kazanmıştır?**

A) Haberin var mı, taş duvar
Demir kapı, kör pencere

B) Hırsla çakarım kibriti
İlk nefeste yanlanır cigaram

C) Şairlerin, bilginlerin dünyalarında
Kalmışım bir başıma

D) Tükür yüzüne celladım
Fırsatçının, işbirlikçi hayının

E) Kızlarım, oğullarım var gelecekte
Her biri vazgeçilmez, cihan parçası

17. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "dolaylama" yoktur?

A) Takımı bu maçta file bekçisi kurtardı.

B) Yavru Vatan, iyice sancılı bugünlerde.

C) "Derya kuzusu bunlar!" diye bağırıyordu balıkçı.

D) Gökyüzünü, kara kara bulutlar kaplamıştı.

E) Yüzü gözü kara elmasın isinden, karasından seçilmiyordu.

18. Aşağıdaki cümlelerden **hangisinde soyut bir kavram, benzetme ile somutlaştırılmıştır?**

A) Dostumun bu sade düşüncesi, beynime bir iğne gibi saplanmıştı.

B) Doğa, onu seveni hiç aldatmaz.

C) Aptallarla tartışma; başkaları aradaki farkı göremeyebilir.

D) Ölüm gibi vefasızlığın da derecesi yoktur.

E) İki düşman arasında öyle konuş ki, barıştıkları zaman utanmayasın.

19. Bazı deyim aktarmalarında doğaya özgü nitelikler insana aktarılabilir.

Aşağıdakilerden hangisinde bunu örneklendiren bir kullanım vardır?

A) Şu çıkan buluta bak, bu inen suya inat.

B) Bahar bakışların yine pek sarhoş.

C) Neden hiç çıkmıyor içinden bu ses.

D) Yaslı dağlar, yüzü gülmeyen dağlar.

E) Bir orman yangınıyla kızardı karşı dağlar.

20. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim, açıklayıcısıyla birlikte verilmiştir?**

A) Bu işe biz ön ayak olduk, düğününe gitmezsek ayıp olur.

B) Artık bıçak kemiğe dayandı, hemen para bulmalıyız.

C) Dili döndüğü kadar olayı anlattı, herkes çok şaşırdı.

D) Yaptığı yaramazlıklarla bizi çileden çıkarmıştı.

E) Bu olayı işitmedik kimse kalmadı, sağır sultan bile duydu.

21. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "dolaylama" **vardır?**

A) Kanadı kırık kuşu bir türlü bulamadık.

B) Ağzı çok sıkıdır, asla sırrını söylemez.

C) Demir bir külçe gibi yere yığılmıştı.

D) Yedi tepeli şehir gün geçtikçe kirleniyor.

E) Taş plakta, eski şarkılar çalıyordu.

22. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim, açıklayıcısı ile birlikte verilmemiştir?**

A) Her şeye burun kıvırıyor, beğenmeyip küçümsüyordu.

B) Bir yağlı kapı bulmuş, rahatı oldukça iyi.

C) Hali vakti yerinde oldukça zengin bir ailenin çocuğudur.

D) Adam bir deniz kurdu; çok tecrübeli, usta bir denizci

E) Göz göre göre; açıkça, herkesin gözü önünde borcunu inkar ediyor.

3 ANLAM İLİŞKİLERİ AÇISINDAN SÖZCÜKLER

Sözcükleri anlam ilişkileri çerçevesinde şu bölümlerde inceleyebiliriz.

1. EŞANLAMLI (ANLAMDAŞ) SÖZCÜKLER:

Yazılışları ve okunuşları aynı olduğu halde anlamları aynı olan sözcüklere **eşanlamlı sözcükler** denir. Dildeki bazı kavramları anlatmak için birden çok sözcükten yararlanabiliyoruz. Aynı kavramı dile getiren bu sözcükler arasında anlam farklılığı yoktur. Bu sözcükleri çoğu kez birbirinin yerine kullanabiliriz.

Eşanlamlılık ilişkisinin temelinde diller arasındaki sözcük alışverişi yatar. Çünkü her dil, bir kavramı karşılamak için tek bir sözcük üretir, ikincisine ihtiyaç duymaz. Eşanlamlı sözcüklerden birisi genellikle yabancı kökenlidir.

Örnekler:

Sözcük (Türkçe)	Eşanlamlısı (Yabancı kökenli)
Bilim	İlim
Anı	Hatıra
Kara	Siyah
Bilgisayar	Kompüter
Kansızlık	Anemi
Öykü	Hikâye

Uyarı:

Sözcükler, daima kullanıldıkları cümle içerisinde ve yanında yer alan diğer sözcüklerle bağlantısı dahilinde ele alınmalıdır. Tek başlarına eşanlamlı gibi görünen sözcükler cümle içerisindeki kullanımlarında her zaman birbirlerinin yerini tutmayabilir.

İçtiğim çaylar midemi rahatsız etti.

Armut dokunuyor; onun için pek yemiyorum.

Yukarıdaki cümlelerde "rahatsız etmek" ve "dokunmak" sözleri eşanlamlı olarak kullanılmıştır. Çünkü biri diğerinin yerine kullanıldığında cümlenin anlamı değişmemektedir. Ancak "Kendi keyfimiz için sevdiklerimizi rahatsız etmeye hakkımız yok." cümlesinde "rahatsız etmek" yerine "dokunmak" sözcüğünü kullanamayız.

2. YAKIN ANLAMLI SÖZCÜKLER:

Eşanlamlı gibi görünmelerine karşın aralarında az çok anlam ayrılıkları bulunan sözcüklere **yakın anlamlı** sözcükler denir. Yakın anlamlı sözcüklerin aralarında tam bir eşitlik görülmez. Bu nedenle yakın anlamlı sözcükler gelişigüzel kullanılmaz. Çünkü anlamı etkili kılmada sözcüklerin her birinin ayrı bir değeri vardır. Bu tür sözcükleri doğuran temel neden, sözcükleri daha doğru ve düzgün kullanma isteğidir.

Bu sözcükler anlamca birbirine ne denli yaklaştırılırsa yaklaştırılsın bunların arasında küçük bir anlam ayrımı vardır. Aslında bir dilin kendi sözcükleri arasında eşanlamlılıktan çok, yakın anlamlılık söz konusudur. Yakın anlamlılık sözcük düzeyinde olduğu gibi söz öbeği düzeyinde de olabilir.

Örnekler:

Yakın anlamlı sözcükler	Ortak anlamları
Garanti, Güvence, İnanca, Teminat	Karşıdakine güven vermek için söylenen söz
Diretmek, Ayak diremek, İnat etmek, Israr etmek	Sözünden veya kararından dönmemek

3. KARŞIT (ZIT) ANLAMLI SÖZCÜKLER:

Anlam bakımından birbirine ters düşen, birbiriyle çelişen sözcüklere **karşıt (zıt) anlamlı sözcükler** denir. Karşıt anlamlı sözcüklerden birinin cümlede oluşturduğu anlam, duygu ve düşünceyi diğeri tamamen reddeder. Dilde her sözcüğün karşıtı yoktur. Özellikle nitelik ve nicelik bildiren sözcüklerin (sıfatların ve zarfların) ve kimi fiillerin, adların karşıtları vardır.

Anlatımda karşıtlıklardan yararlanmak söze güç katar; okuyucunun kolayca etkilenmesini ve konuyu daha iyi kavramasını sağlar. Aynı varlığın karşıt yönleri belli sözcüklerle dile getirilirse aynı zamanda "tezat" denilen bir söz sanatına da başvurulmuş olunur.

şişman–zayıf, uzun–kısa, iyi–kötü, çalışkan–tembel, doğmak–ölmek, ağlamak–gülmek	Karşıt anlamlı sözcükler

Not:

1. *Karşıt sözcüklerle olumsuz anlamlı sözcükler karıştırılmamalıdır. Karşıt sözcüklerin sesleri farklıdır.*

Uzun – uzun değil → Karşıt anlamlı değildir.

Uzun – kısa → Karşıt anlamlıdır.

alçalmak – alçalmamak → Karşıt anlamlı değil

alçalmak – yükselmek → Karşıt anlamlı

2. *Karşıt sözcüklerle yapılan anlatım edebiyatta "tezat" adını alır. Sözün etkisini göstermek, anlamı belirginleştirmek için sanatçılar bu yola başvururlar.*

Gök ağlamayınca yer gülmez.

4. SESTEŞ (EŞSESLİ) SÖZCÜKLER:

Anlam bakımından farklı, ses bakımından aynı olan sözcüklere **sesteş (eşsesli) sözcükler** denir.

Yazılışları ve okunuşları aynı olan bu tür sözcüklerin anlamları aynı değildir, farklıdır. Halk edebiyatındaki cinaslı manilerde eşsesli sözcüklere sıkça rastlanır.

Aşağıdaki tabloda sesteş sözcüklere bazı örnekler verilmiştir. Bunları inceleyiniz.

SESTEŞ SÖZCÜKLER	
Şuradan aşağıya in.	Eskiden burada bir in vardı.
Al bayrağım dalgalansın	Sen de al şu elmalardan.
Bize de çay getir	Şu çay ne ağır akıyor.
Bu yaz Kuşadası'na gittik.	Şunları hemen yaz getir.
Dün kıra gittik.	Sonunda bardağı kırdı.

UYARILAR :

1. *Değişik anlamlarda kullanılmış çok anlamlı sözcüklerle sesteş sözcükler birbirine karıştırılmamalıdır. Sesçe benzer bile olsa yan anlam bağlantısıyla kullanılan sözcükler sesteş sayılmaz; çünkü bunlarda anlam bağıntısı kopmamıştır. Sesteş sözcükler ayrı köklerden gelir.*

Yaralanan parmağı hemşire sardı.
Asmanın kolları çardağı sardı.
Eşyaları kamyona sardı.
} Altı çizili sözler sesteş değildir.

2. *İnceltme veya uzatma işareti alan Arapça veya Farsça kökenli sözcükler Türkçedeki benzer sesli sözcüklerle eşseslilik oluşturmaz. Çünkü bunlar sesçe benzer sayılmaz:*

Adet – Âdet
Hala – Hâlâ
Yar – Yâr

3. *Bir sözcüğün temel anlamı ile mecaz anlamı sesteş olarak düşünülmemelidir.*

Havaî fişekler ardı ardına patladı.
(temel anlam)

O sessiz adam bir anda patladı ve ağzına geleni
(mecaz anlam)
söyledi.

5. YANSIMA KÖKENLİ SÖZCÜKLER:

Yansıma sözcükler, doğadaki çeşitli varlıkların ya da doğa olaylarının seslerini taklit yoluyla oluşurlar. Yansıma köklerin anlamı yoktur. Bu köklerden ad ya da eylem soylu sözcükler türetilebilir.

Örnekler:

Yansıma Sözcükler	Yansımadan türemiş sözcük
çat	çat – ır – tı
güm	güm – le (mek)
şır	şır – ıl – tı
hor	hor – la (mak)
hır	hır – ıl – tı
hav	hav – la (mak)

6. SOMUT VE SOYUT ANLAMLI SÖZCÜKLER:

Kavramlar, duyu organlarıyla algılanıp algılanamaması yönü ile iki türlüdür:

a) Somut Sözcükler:

Beş duyudan biri veya birkaçıyla algılanabilen varlıkları karşılayan kavramlar somuttur. Sözcüğün karşıladığı, hatırlatıp aklımıza getirdiği varlık ya da kavram bu durumda madde halinde biçimlenmiştir. Bu kavramı duyularımızla (işitme, görme, dokunma, tatma, koklama) algılayabiliriz. Somut anlamlı sözcükler herkesin düşüncesinde aynı görüntüyü canlandırır; sayılabilir, ölçülebilir, tartılabilir.

b) Soyut Sözcükler:

Duyular aracılığı ile algılanmayan, olay ya da olguları karşılayan kavramlar soyuttur. Bunlar madde halinde biçimlenmemiş; ancak varlığına akıl yürütme yoluyla karar verebildiğimiz bir kavram ya da durumu bildirirler.

Somut	Soyut
ses	korku
hava	akıl
mikrop	insanlık
su	cesaret
kum	rüya...

Uyarı:

Somut anlamlı kimi sözcükler zaman içinde anlam genişlemesine uğrayarak soyut anlamlar da kazanmışlardır.

Bu yol Ankara'ya gider.
(somut)

Problemi bu yoldan çözün.
(soyut)

7. GENEL VE ÖZEL ANLAMLI SÖZCÜKLER:

Varlıkları ya da kavramları topluca belirten, adlandıran sözcüklere genel anlamlı sözcükler denir. Tek bir varlığı adlandıran, belirten sözcükler ise özel anlamlı sözcüklerdir.

Genel anlamlılık göreceli bir kavramdır. Bir sözcüğe (kavrama) göre genel anlamlı olan sözcük, bir başka kavrama göre özel anlamlı olabilir. Varlıkların kendi içinde genelden özele doğru bir derecelenişi söz konusudur.

Varlık → Canlı → Hayvan → Memeliler → Keçi → Ankara keçisi...

8. NİCELİK VE NİTELİK BİLDİREN SÖZCÜKLER:

Bir şeyin sayılabilen, ölçülebilen ya da azalıp çoğalabilen durumunu bildiren sözcüklere **nicelik anlamlı sözcükler** denir.

"Birçok işçi bu greve katıldı." cümlesinde "birçok" sözcüğü belirsiz bir niceliği; "Ağustosta Antalya'da sekiz gün kaldık." cümlesinde "sekiz" sözcüğü de belirli bir niceliği dile getirmektedir.

Dilimizdeki kimi sözcükler de bir kavramın veya nesnenin nasıl olduğunu, ne gibi özellikler taşıdığını anlatır. Böyle sözcüklere **nitelik anlamlı sözcükler** denir. Bu tür sözcükler daha çok sıfat ya da belirteç görevi yaparlar.

Soğuk bir kış günü yola çıktık.
Ne güzel görünüyor kırmızı gelincikler!...

Bu dizelerdeki altı çizili sözcükler nitelik bildirmektedir.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK – 1 : (ÖSS – 1998)

I. Kendini daha fazla yorma; sonra hastalanırsın.

II. Yağmur başlamadan sen git; ben sonra gelirim.

III. Sağdaki çiçekçiden sonra ilk sokağa sapacaksın.

IV. Kurumumuzda imza yetkisi başkandan sonra genel sekreterindir.

V. Bu işi sonra seninle birlikte yaparız.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangilerinde "sonra" sözcüğü aynı anlamda kullanılmıştır?

A) I. ve II. B) II. ve V. C) III. ve IV.

D) III. ve V. E) IV. ve V.

ÇÖZÜM:

"Sonra" sözcüğü I. cümlede "yoksa, aksi takdirde", II. ve V. cümlede "daha sonraki bir zaman diliminde", III. cümlede "yer bakımından arkadan gelen", IV. cümlede ise "makamca arkadan gelen" anlamıyla kullanılmıştır.

II. ve V. cümlede "sonra" sözcüğü aynı anlamda kullanılmıştır.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2:

Kimi zaman herhangi bir dilde, yabancı dilden alınmış bir kavrama tıpatıp karşılık bulmak zor olur.

Bu cümledeki "tıpatıp" sözcüğünün anlamına en yakın kullanım aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Bütçemize uygun kiralık bir ev arıyoruz.

B) Siz de odanızı istediğiniz gibi süsleyebilirsiniz.

C) Bu soruna en kısa zamanda kesin bir çözüm bulunmalı.

D) Çocukların hepsine birer takım elbise aldı.

E) Babamın ayakkabısı bana tam geldi.

ÇÖZÜM:

"Tıpatıp" sözcüğünün anlamına en yakın kullanımı bulmak için seçeneklerdeki cümleleri tek tek incelediğimizde A, B, C ve D'de bu anlama uygun bir sözcüğün olmadığını görürüz. Oysa E seçeneğindeki cümlede geçen "tam" sözcüğü "tıpatıp" sözcüğünün anlamını karşılamaktadır. Bunu daha iyi anlamak için verilen cümlelerde "tıpatıp" ile "tam" sözcüklerinin yerini değiştirdiğimizde cümlenin anlamlarının bozulmadığını görürüz

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 3 : (ÖSS – 2001)

Aşağıdaki cümlelerin hangisideki altı çizili sözcükler anlamca birbirine en yakındır?

A) Bir süre sonra kendisi de bu akımın, bu tartışmanın içinde yer almıştı.

B) Bu kitapları, belirlediğiniz ölçütlere göre seçin, ayırın.

C) Kendisine yapılan bu haksızlığı, bu saygısızlığı içine sindiremiyordu.

D) Bütün bunları, kendisinin yerine, önüne geçmek isteyenler düzenliyordu.

E) Bu makineler ötekilere göre daha kullanışlı, daha pahalıdır.

ÇÖZÜM:

A, C, D ve E seçeneklerindeki sözcükler birbirine yakın anlamlı değil; ancak anlamca uyumlu sözcüklerdir. B seçeneğindeki "seçmek" eylemi "benzerleri arasından hoşa gideni almak ya da yararlanmak için ayırmak" anlamındadır. "Ayırmak" eylemi ise "bir bütünden, bir parçayı herhanggi bir nedenle bir tarafa koymak" anlamındadır.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

TEST

1. I. Bu olaydan etkilenmeyecektir, geniş bir insandır o.
II. Engin görüşlü biri olduğunu bilmiyordum.
III. Dışarı çıkınca biraz açıldım, iyi oldu.
IV. Ne kadar rahat birisin, alınmadın bile.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden hangi ikisinde altı çizili sözcükler anlamca birbirine en yakındır?

A) I. ve II. B) III. ve IV. C) II. ve IV.
D) I. ve III. E) I. ve IV.

2. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde sesteş sözcükler bir arada kullanılmamıştır?**

A) Dışarda bir dilim ekmek gibiydi gök
Dilim denizin tuzunu özlüyordu
B) Dönülmez akşamın ufkundayız, vakit çok geç
Bu son fasıldır ey ömrüm nasıl geçersen geç
C) O gül endam bir al şala bürünsün yürüsün
Ucu gönlüm gibi ardınca sürünsün yürüsün
D) Nerde benim mor sümbüllü bağlarım
Gönül telimi o güzel saçına bağlarım
E) Yaz günleri bir bir geçip gitmekte
Yaşadığın güzellikleri yaz diyorum

3. Somut varlıkları, kavramları anlatmak için kullanılan kimi sözcükler zamanla soyut kavramları da karşılayabilir.

Aşağıdakilerin hangisinde anlatımı güçlendirmek için altı çizili soyut kavram somut sözcükle anlatılmıştır?

A) Böyle bir işe kalkışmak her şeyden önce yürek ister.
B) Hiç arayıp sormadığın için sana gücendim.
C) Bu olaya senin kadar o da üzülmüştür.
D) O karanlıkta seni beklerken çok korktum.
E) Bu konuşma kimseye inandırıcı gelmedi.

4. **Aşağıdakilerin hangisinde karşıt kavramlar bir arada kullanılmıştır?**

A) Dışarıda soğuk ve sisli bir hava vardı.
B) Herkesin tenceresi kapalı kaynar.
C) Güvenme varlığa düşersin darlığa.
D) Kitapsız yaşamak kör, sağır ve dilsiz yaşamaktır.
E) İstesen de istemesen de bu sıkıntılara katlanacaksın.

5. Aşağı yukarı üç yıldır görüşmüyoruz.

Bu cümlede altı çizili sözün cümleye kattığı anlam aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Tüm yakınları davete katıldılar.
B) Son aylarda televizyona sık sık çıktı bu sanatçı.
C) Yoksul bir kadın sokağın başında onu bekliyordu.
D) İzmir'e yaklaşık bir aydır yağmur yağmadı.
E) Bu konuda size hak veriyorum.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yansıma sözcük yoktur?**

A) Araba vız diye önümüzden geçip gitti.
B) Radyoda nedense bir cızırtı vardı.
C) Radyodaki müzik yıllar öncesine götürdü beni.
D) Tencerenin fokurtusu kapıdan duyuluyordu.
E) Kuzular meliyordu yemyeşil kırlarda.

7. **Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözlerden hangisi nicelik bildirmektedir?**

A) Bu tatlı çocuk ne diyor?
B) Bu kazağın renkleri çok güzelmiş doğrusu.
C) Dün hava oldukça sıcak ve nemliydi.
D) Bu kumaştan üç metre istiyorum.
E) Büyük adam olmak istiyordu.

8. Ahmet'in her yönüyle değişik bir kişiliği vardı. Çevresindekilere hiç mi hiç benzemiyordu. En küçük şeyleri bile büyütüyordu. Kendi içine, kendi düşlerine gömülmekten hoşlanıyordu.

Bu parçadaki altı çizili cümleyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Vurdumduymazlığı sınıfta kalmasına neden oldu.
B) Pireyi deve yapan tutumlarınızı üzüntüyle izliyorum.
C) Patavatsız konuşmaları beni her zaman tedirgin ediyor.
D) Burnu kaf dağında insanlardan hiç mi hiç hoşlanmam.
E) Dediğim dedik çaldığım düdük der, başka bir şey söylemez.

9. I. Bir zamanlar buralarda koyun otlatırdık.
II. Günlerce ondan haber alamadığımız da oldu.
III. Geçmişte ben de böyle bir hüzün yaşadım.
IV. Önce anlamadım; fakat sonra ona hak verdim.
V. Eskiden beri bu hep böyledir, insanlar eleştiriyi sevmez.

Yukarıdaki cümlelerin hangi ikisinde altı çizili sözler yakın anlamlıdır?

A) I. ve II. B) II. ve IV. C) I. ve III.
D) IV. ve V. E) II. ve V.

10. Bazı cümlelerde somut bir sözcüğün anlamını soyut bir kavramla karşılayabiliriz.

Aşağıdaki dizelerin hangisinde bunu örneklendiren bir kullanım vardır?

A) Üstüme başıma tırmanan kedi
Tavanda oynaşan şu güneş mi ki
B) Ne doğan güne hükmüm geçer
Ne halden anlayan bulunur
C) Günlerce ne gördüm ne de bir kimseye sordum
"Yarab" hele kalp ağrılarım durdu diyordum
D) Ne zaman o havayı dinleyecek olsam
Ruhum gençleşiveriyor birden iki asır
E) Bir merhamettir yanan daracık odaların
İsli lambalarında, isli lambalarında

11. İyiliklerini insanların başına kakmadan edemez misin sen?

Bu cümledeki altı çizili sözün anlamı aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Olayı duyunca aklım başımdan gitti.
B) Sokağın gürültüsünden başım kazan gibi oldu.
C) Biraz yumuşak davransam tepeme çıkıyor.
D) Bu kiracı on yıldır hiç başımı ağrıtmadı.
E) Yaptığı iyiliği yüzüne vurarak onu üzdü.

12. **"Çıkarmak" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "Hastayı yakındaki kasabaya kadar sırtında taşıdı." **cümlesindeki "taşımak" sözcüğü ile eşanlamlı olarak kullanılmıştır?**

A) Doğrusu sizi tam olarak çıkaramadım.
B) Nöbetçi öğretmen öğrencileri dışarı çıkardı.
C) Eşyaları yukarıya tek başıma çıkardım.
D) Öfkesini niyeyse benden çıkardı.
E) Bu para ile ayı çıkarınız herhalde.

13. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim anlamlı sözcük kullanılmamıştır?**

A) Okur sayısı, bir ülkenin kültür düzeyini gösterir.

B) Taca çıkan topları, görevli çocuklar oyunculara getiriyordu.

C) Uyak, şiirin olmazsa olmaz öğelerinden değildir.

D) Ay'a çıkmak insanoğluna ne kazandırdı?

E) Yönetmen filmin senaryosunu iyice inceledi.

14. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde karşıt anlamlı sözcükler birlikte kullanılmıştır?**

A) Affan dedeye para saydım
Sattı bana çocukluğumu

B) Akşam olur kervan çıkar yokuşa
Ak gerdana siyah perçem yakışa

C) Altın yüzük ulanmaz
Suya atsan bulanmaz

D) İstemem artık bana göre yâr yok
Kimi sevdi isem derdi benden çok

E) Ordu'nun dereleri, aksa yukarı aksa
Vermem seni ellere, ordu üstüme kalksa

15. Türk milletinin dilinden edebiyatına, örf ve âdetinden hukukuna, masalından tarihine kadar yazdığı yazılarıyla büyük hizmet eden Gökalp'ı alelâde bir politikacı gibi göstermek çok yanlış bir teşhistir.

Bu parçada aşağıdaki sözcüklerden hangisinin eşanlamlısı kullanılmamıştır?

A) Gelenek B) Lisan C) Ulus

D) Üzüntü E) Siyasetçi

16. **"İnce" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde "kalın" sözcüğünün karşıtı olarak kullanılmamıştır?**

A) Bu ince kemer size daha çok yakışır.

B) İnşaat için ince kum bulmamız gerekiyor.

C) Çuvalların ağzını ince bir iple bağlayabilir miyiz?

D) Bana iki metre ince tel verir misiniz?

E) Elektrik kablolalarının tümü çok inceydi.

17. **Aşağıdakilerden hangisinde karşıt kavramlar bir arada kullanılmamıştır?**

A) Ölümü hatırlatan ne var bu resimde
Halbuki hepimiz hayattayız

B) Kimi günah, sevap tartar
Mahşerin heybeti artar

C) Yıkanırda gölgesi kuytu bir derede
Yaz, kış yeşil bir saksı pencerede

D) İki kapılı bir handa
Yürüyorum gündüz gece

E) Kalbimden kalbime akan bir sesti
Akşam gölgesinde çağlayan o su

18. I. Günler sonra, beni telefonla aramıştı.
II. Bakarsın, günün birinde çıkar gelir.
III. En kısa zamanda yurt dışına gideceğim.
IV. Uzun bir zaman diliminden sonra onunla karşılaştık.
V. Bu gazeteyi her gün sonuna dek okuyor.

Yukarıdaki cümlelerde, altı çizili sözcüklerden hangileri birbirine yakın anlamda kullanılmıştır?

A) I. ve III. B) I. ve IV. C) II. ve IV.
D) III. ve V. E) IV. ve V.

19. **"Nokta" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim anlamıyla kullanılmıştır?**

A) Özellikle bu nokta üzerinde durmalıyız.

B) Çocuğun yüzünde çil çil noktalar vardı.

C) Yarışmacılar bu noktaya gelince duracaklar.

D) Kalkınma konusunda önemli bir noktaya değindi.

E) O cümleden sonra nokta koymalıydınız.

20. **Aşağıdaki cümlelerde bulunan altı çizili sözcüklerden hangisi diğerlerine göre daha genel anlamlıdır?**

A) Yamaçlardaki ardıçların kokusu bize kadar ulaşıyordu.

B) Asırlık çınarlar, geçmişin canlı tanıklarıydı âdeta.

C) Güneydeki çam ormanları korunamıyor.

D) Dere kenarındaki söğütlerin gölgesinde dinleniyorlar.

E) Ağaç dikmek ve dikilen ağacı korumak ulusal bir görevdir.

fetd yayınları

4 SÖZCÜKLERDE ÇOKANLAMLILIK VE SÖZ ÖBEKLERİ

Çokanlamlılık, bir sözcüğün gerçek anlamını kaybetmeden temel anlamıyla çeşitli yollardan ilişkili yeni kavramları ya da nesneleri anlatır duruma gelmesi olarak tanımlanabilir.

Türkçede asıl anlamının dışında farklı anlamlar taşıyan çok sayıda sözcük vardır. Bunlardan kimileri ek bir anlam kimileri de birden çok anlam bildirir. Sözcükler zamanla anlam değişmesine uğrayabilir ve yeni anlamlar kazanabilir. Tek anlamlı olan sözcükler hangi cümlede kullanılırsa kullanılsın aynı anlamı taşıyacaktır. Sözgelimi "bilge" sözcüğü "Bilgili, iyi ahlaklı, olgun ve örnek kimse" anlamındadır. Bu sözcüğü hangi cümlede kullanırsak kullanalım aynı anlamı taşıyacaktır; çünkü tek anlamlıdır.

Türkçedeki sözcüklerin çoğunun birden çok anlamı vardır. Bir sözcük, kullanıldığı cümleye ve cümledeki sözcüklerin anlam ilişkilerine göre çok değişik anlamlar kazanabilir. Dilimizdeki sözcük sayısının sınırlılığı, çoğu sözcüğe birden çok anlam yüklenmesini zorunlu duruma getirmiştir. Bu da çokanlamlılık olgusunu doğurmuştur. Bu durum, Türkçenin anlam bakımından ne denli zengin olduğunu da kanıtlar.

ÖRNEKLER :

"Bilmek" **sözcüğü aşağıda belirtilen cümlelerde şu anlamlarda kullanılabilir:**

* **Bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak:** Bu adam bilmek için öğrenmiş olmaya ihtiyacı olmayan, bildiğini bilen, bilmediğini de şıp diye sezen bambaşka bir insandır.

* **Bir bilim veya sanat dalında yeterli olmak:** Yani kısacası bu mükemmel dilimizi kimse bilmez, okumaz.

* **Bir işi yapmaya alışmış olmak, elinden gelmek:** İyi ütü bilir.

* **Tanımak, hatırlamak:** Ahmet! Kapıyı aç, ben geldim bilemedin mi?

* **Sanmak, varsaymak, farz etmek:** Ben de onu dost biliyordum.

* **Anlamak:**
Tüylerinin renginden bilirim
Hangi kuş hangi iklimden gelir.

* **Sorumlu tutmak:**
Ben arkadaşını bilmem, seni bilirim.

* **İnanmak:**
Bilirim yaşamaz güneşte
Bilirim yaşamaz yan yana aşkla
Ne haksızlık ne korku.

"Gömlek" **sözcüğü aşağıda belirtilen anlamlarda kullanılabilir:**

* **Vücudun üst kısmına giyilen ince, kollu ve yakalı giysi:** Dün sana yeni bir gömlek aldım.

* **Vücudun üst kısmına giyilen iç çamaşırı:** Don ve gömleği ile fırlamış erkekler kapıların önünde giyiniyorlardı.

* **Kitap kapağına geçirilen kap, kılıf:** İplik dikiş, karton kapak ve beş renkli kuşe gömlek içinde çıkacak olan bu yapıt kitaplığımızın en değerli eserleri arasında yer alacaktır.

* **Göbek, batın:** İki gömlek yukarı dedesi Hacıhatipler'e dayanır.

* **Beyaz ışık sağlamak için lambanın üzerine geçirilen amyanttan kılıf:** Tüplü lambanın gömleği eskimiş galiba.

* **Basamak, kat, derece:** Bu öğrenci diğerinden bir gömlek daha bilgili.

* **Dosya kartonu:** Bu evrakları bir gömlek içine koy, öyle götür.

SÖZ ÖBEKLERİNDE (GRUPLARINDA) ANLAM:

Söz öbekleri (grupları) birden çok sözcüğün yan yana gelmesiyle oluşur ve zihinde tek bir kavram olarak yer alır. Cümlede belli bir anlamı karşılamak için bazen tek sözcük yerine söz öbekleri kullanılır. Birden çok sözcüğün yan yana gelerek oluşturduğu anlam birliğine **söz öbeği** diyoruz.

Türkçedeki söz öbeklerinin genel özellikleri şunlardır:

a) Söz öbeği birden çok sözcükten oluşmasına karşın tek bir kavramı dile getirir:

fetd yayınları

* Burnundan kıl aldırmayan bu adama söz anlatmak
söz öbeği
kolay mı sanıyorsun? (Davranışlarına karşı hiç söz söyletmemek)

* Ağzı burnu yerinde birini bulalım da şu oğlanı
söz öbeği
evlendirelim. (Oldukça güzel)

b) Söz öbeğini oluşturan sözcükler gerçek veya mecaz anlamıyla kullanılabilir:

* Adam durmadan yalan yanlış bilgiler veriyordu.
söz öbeği
(Gerçek anlamlı)

* Haberi el altından ona ulaştırmış; aklı sıra ona
söz öbeği
yaranacak. (Gizlice) (Mecaz anlam)

c) Söz öbekleri yargı bildirmez; somut veya soyut bir kavramı dile getirir:

* İki aydan beri kuyusunu kazıyor. Öte yandan dost
söz öbeği → birini felakete düşürecek plan hazırlamak/soyut kavram
görünüyor.

* Durup dururken kavga çıkardı ve bence haksızdı.
söz öbeği → Kavgaya yol açacak davranışta bulunmak/Somut kavram

NOT :

Bazı deyimlerle oluşturulan söz öbekleri yargı bildirir:

Hamama gider kurnaya, düğüne gider zurnaya âşık olur.

Hangi taşı kaldırsan altından o çıkar.

Dilimizdeki deyimler, ikilemeler edat ve eylemlerle öbekleşen ifadeler başlıca söz öbeklerini oluşturur:

a) İkilemelerle oluşan söz öbekleri:

Büronun her zaman derli toplu olmasını istiyorum.

Bu işlerden ben de az çok anlarım.

İkilemeler, aynı sözcüğün tekrarıyla, yakın anlamlı, karşıt anlamlı biri anlamlı biri anlamsız ya da ikisi de anlamsız sözcüklerin bir arada kullanılmasıyla yapılır.

Er geç bana hak verecek.

Beni kandıramazsın, doğru dürüst konuş.

b) Sıfat gruplarıyla oluşturulan söz öbekleri:

Olur olmaz kişilerle gezip tozma.
Doğrusu o, eli sıkı bir adamdır.

c) Birinci fiilin olumsuz biçimiyle oluşturulan söz öbekleri:

Haberi duyar duymaz yola koyulduk.
Böyle konularda bilir bilmez konuşma.

d) Edat gruplarıyla oluşturulan söz öbekleri:

Yalı kazığı gibi dikilip durma orada.
Demin eve doğru gidiyordu.
Dünden beri gözüme uyku girmedi.

e) Deyimlerle oluşturulan söz öbekleri:

Aslında o canına ot tıkamak için bunları yapıyor.
Buna el ağzıyla çorba içmek denir.

f) Hal eklerinden birini almış ad gruplarıyla oluşan söz öbekleri:

El ele verirsek bu işin üstesinden geliriz.
Bu cephelerde omuz omuza savaşmıştık onlarla.

Uyarı:
Söz öbekleriyle ilgili soruları çözebilmek için önce söz öbeğinin cümlede kazandığı anlamı belirleyerek ve bu anlamı seçeneklerde aramak gerekir. Bu tür sorularda söz öbeği cümleden bağımsız olarak ele alınmamalıdır.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK – 1 : (ÖSS – 1998)

I. Kendini fazla yorma; sonra hastalanırsın.

II. Yağmur başlamadan sen git; ben sonra gelirim.

III. Sağdaki çiçekçiden sonra ilk sokağa sapacaksın.

IV. Kurumumuzda imza yetkisi, başkandan sonra genel sekreterindir.

V. Bu işi sonra seninle birlikte yaparız.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde "sonra" sözcüğü aynı anlamda kullanılmıştır?

A) I. ve II. B) II. ve V. C) III. ve IV.
D) III. ve V. E) IV. ve V.

ÇÖZÜM:

Verilen cümlelerde "sonra" sözcüğünün kazandığı anlamları incelediğimizde I numaralı cümlede "yoksa, aksi halde" anlamıyla; II numaralı cümlede "daha ileri bir zamanda" anlamıyla; III. numaralı cümlede "daha uzak ve ileri bir yerde" anlamıyla; IV. numaralı cümlede "makam, sıra, değer ve önemde arkada oluşu bildirme" anlamıyla; V. numaralı cümlede "daha ileri bir zamanda" anlamıyla kullanılmıştır. Buna göre II ve V numaralı cümlelerde "sonra" sözcüğü aynı anlamda kullanılmıştır.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2:

O, salt acı gerçekleri gözlemleyip saptayan bir yazar değildir. Cümleleri kısadır, süssüzdür, abartısızdır.
I II
Anlattığı yerleri, oraların koşullarını ora insanının ağzıyla
III
yazar. Dili, anlatım biçimi, duyguları, işlediği konuyla bütünleşir ve hepsi de halktan izler taşır. Bu bakımdan
IV
kolay okunur.
V

Bu parçadaki altı çizili sözcük ya da sözlerden hangisi "Olayları, onlara bir şey katmadan aktarır." cümlesiyle aynı anlamdadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Verilen parçayı ve altı çizili sözleri dikkatle okuduğumuzda "olayları, olanlara bir şey katmadan aktarır" anlamının B'de verilen "abartısızdır" ifadesiyle aynı anlamda olduğunu görüyoruz. A, C, D ve E'de verilen sözlerden hiçbirisi soru kökündeki açıklamayla bağdaşmaz. Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 3 : (ÖSS – 1998)

Sanatçı, yeni resimlerinde soyut ile somut öğeleri yan yana, iç içe, biçim ve renk karşıtlıklarıyla kullanarak, izleyiciyi etkileyen bir anlatıma ulaşıyor.

Bu cümlede geçen "izleyiciyi etkilemek" sözüyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Zıtlıkları göstermek
B) Kendini yenilemek
C) Dikkatini çekmek
D) Farklı teknikleri denemek
E) Alışılmışın dışına çıkmak

ÇÖZÜM:

Verilen parçanın geneldeki anlamını da dikkate aldığımız zaman "izleyiciyi etkilemek" sözünün anlamını en iyi karşılayan seçenek C seçeneğindeki "dikkatini çekmek"tir. Etkileme olmadan dikkatini çekme gerçekleşmez. A, B, D ve E seçeneklerindeki açıklamalar verilen sözü karşılamaktan uzaktır.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 4:

..... yapılmış hiçbir şeye tahammülüm yok; işte, yemekte, kısaca her şeyde.

Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilirse bu sözleri "her şeyde kusursuzluk arayan" bir kişinin söylediği anlaşılır?

A) Ikına sıkına B) Vakitli vakitsiz
C) Bir çırpıda D) Ucu ucuna
E) Yarım yamalak

ÇÖZÜM:

Verilen cümlenin genelini dikkatle okursak boş bırakılan yere "yarım yamalak" sözünün getirilmesi durumunda "her şeyde kusursuzluk arayan bir kişinin sözleri olarak düşünülür. Çünkü, A, B, C ve D'de verilen sözler bu anlama uzak düşer." Oysa "Yarım yamalak yapılmış hiçbir şeye tahammülüm yok" diyen birisi kusursuzluğu seviyor demektir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

11. Pembe tüllü rüyalarda gezinenler, zamanın duyuşlarını ifadeden kaçınanlar şiire bir şey kazandıramaz.

Aşağıdakilerden hangisi altı çizili sözün anlamını en iyi karşılar?

A) Bir kelimeye bin anlam sığdırabilenler
B) Okuru etkilemekten uzak olanlar
C) Hayale yaslanan ve güncelden soyutlananlar
D) Coşkuya hayale yer vermeyenler
E) Sıradanlığın peşinde olanlar

12.
I. Gün doğarken çıktık yola.
II. Yazın günler uzar.
III. On güne kadar her şey tamamlanacak.
IV. Bu işin de günü gelecek elbette.
V. Gün bitti, güneş battı.

"Gün" **sözcüğü yukarıdaki cümlelerde kaç farklı anlamda kullanılmıştır?**

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

13. Çok dürüst, hoş bir adam; gel gelelim inatçı.

Bu cümleye altı çizili sözün kazandırdığı anlamı aşağıdaki cümlelerin hangisine "de / da" **bağlacı kazandırmıştır?**

A) Ona yapamayacağını yaptıramazsınız da.
B) O gelsin de çıkalım.
C) Onun okumasını istiyoruz da elimizden bir şey gelmiyor.
D) Biraz düşününce neden böyle söylediğimi anlarsın.
E) Bu çocuk sınava girmemiş bir de sitem ediyor.

14. "Adamı göz göre göre tartaklayıp gittiler." **cümlesinde altı çizili sözün cümleye kazandırdığı anlam aşağıdakilerin hangisinde vardır?**

A) Her şeyi göz ardı edip istediğine ulaştı.
B) Herkesin görebileceği bir yere çıkıp etrafı gözetliyordu.
C) Çocuğunu gözünün önünden uzaklaştırmazdı.
D) Başarılı olmak için bazı riskleri göze almak gerekir.
E) Herkesin gözü önünde arabanın teybini söküp attı.

15. "Okul" **sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "eğitim" **anlamında kullanılmıştır?**

A) Bu işin okulu yoktur.
B) Okulumuz bir hafta sonra açılacak.
C) Bakan yeni bir okul açtı.
D) Yarınki törene bütün okul katılacak.
E) Kasabanın yeni bir okula daha ihtiyacı var.

16. "Yazar, araya taraya bir dil bulmuştur kendine." **cümlesindeki** "dil" **kelimesi, aşağıdakilerin hangisiyle benzer anlamda kullanılmıştır?**

A) Tanzimat yazarlarının dili o güne göre çok sadeydi.
B) Âşıklar için, çiçeklerin de bir dili vardır.
C) Tavırları efendice, dili düzgün bir gençti.
D) Atalar, dile gelen ele gelir, derler.
E) Bir milletin dili, en değerli hazinesidir.

17. Dediler zamanla hep, azalırmış sevgiler; olsun bana seninle geçen yıllarım yeter.

Yukarıdaki cümlede altı çizili sözcüğün cümleye kattığı anlam aşağıdakilerin hangisinde altı çizili sözcükle benzeşir?

A) Çok yoruluyorum; yine de bir işim var diye seviniyorum.
B) Akşam tiyatroya gideceğimizi bir an unutmuşum.
C) Tamam, işiniz bitti, gidebilirsiniz.
D) Ankara'ya gideceğim, orada yalnız bir gün kalacağım.
E) Ona katılıyorum ama yine sonunu görmeden bir şey diyemem.

18. "Ölü" **sözcüğü, aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "Bodrum sokakları akşama doğru ölü görünümünü üzerinden atar, yeniden yaşama döner." **cümlesindeki anlamıyla kullanılmıştır?**

A) Sokak lambalarının ölü ışıkları altında epeyce dolaştık.
B) Dünyadaki bazı ölü diller, canlanıyor.
C) Ölünün arkasından kötü şeyler söylemeyiniz.
D) Çok sevdiği köpeğinin ölmesi onu epeyce üzmüştü
E) Bu ölü kentte uzun yıllar çalışmaktan sıkılmıştım.

19.
I. Kalfalık döneminde Servet-i Fünûnculari izlemiş, onların etkisinde kalmıştı.
II. Rıhtımdaki kalabalık, karaya oturmuş bir geminin kurtarılışını izliyordu.
III. Bir patika yolu izleyerek, bir dağ evine ulaştık.
IV. Önünüzdeki aracı, fren mesafesini dikkate alarak izleyin.
V. Ulusça onu izleyerek aştık tüm güçlükleri.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangilerinde "izlemek" **sözcüğü aynı anlamda kullanılmıştır?**

A) I. ve II. B) II. ve III. C) III. ve IV.
D) I. ve V. E) IV. ve V.

20. Sanat eğitiminin yaygınlaştığı her ortamda er geç ucuz romanların ve şiirlerin pabucu dama atılacaktır.

Bu cümledeki altı çizili sözün cümleye kattığı anlam, aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Renkli televizyonlar çıkınca siyah beyaz televizyonlar gözden düştü.
B) Bireyler arasındaki iletişim kopukluğu, sorunların kaynağıdır.
C) Pahalı olan her şey kalitelidir, diyemeyiz.
D) Güneş balçıkla sıvanmaz; çünkü gerçekler er geç ortaya çıkar.
E) Sanatçı, toplumu geliştirmek için uğraş vermelidir.

21. Türkçecileri, sadece Arapçaya ve Farsçaya karşı olup Batı dillerinden gelen yabancı sözcüklere göz yummakla suçlamak, bence yanlıştır.

Bu cümledeki altı çizili sözün cümleye kattığı anlam, aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Kusurların hoşgörüyle karşılandığı bir toplumda güzelliklere ulaşmak olanaksızlaşır.
B) Dil konusunda duyarlı olmak, sadece ozanlardan beklenmemelidir.
C) İnsanları doğruyu bulamaz, düşünemez duruma getirirseniz; kendi geleceğinizi karartmış olursunuz.
D) Düşünce ve davranışlarıyla eskiye tümüyle bağlı kalanlar, ulusal değerler konusunda yanılgıya düşebilir.
E) Dilin yenileşmesini ve arınmasını bir "kelime" meselesi gibi görmek, bazı önemli ayrıntıların gözden kaçmasına neden olabilir.

22. Büyük Gözaltı'nın ilk özelliği bir solukta okunan romanlardan olmasıdır. Bunda ustalığın payı elbette büyük; ama bu yalnız ustalığa bağlanabilecek bir nitelik de değil.

Yukarıdaki parçada altı çizili sözle anlatılmak istenen, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kolay anlaşılır olan
B) Güncelliğini koruyan
C) Sıradan
D) Başkasına benzemeyen
E) Çabucak, hemen

23. Divan şiirini sökmek için ter dökenler Cumhuriyet şiiriyle şiire ısınıverdiler.

Bu cümledeki altı çizili sözün cümleye kattığı anlam, aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Bir şiiri anlamayı, özümlemeyi bilmeyenler; şiirden yararlanamaz.
B) Soyut imajlara dayanan şiir, biraz zorlanarak, emek harcanarak anlaşılabilir.
C) Kendi yapay dünyasının içine sıkışıp kalmış şiir, okurun başını döndürür.
D) Şiiri gündelik yaşamın tutanağı gibi gören anlayıştan kurtulmamız gerekir.
E) Şiir, insanın yaşam önündeki duygularının en katıksız ürünüdür.

24. Aşağıdakilerin hangisinde deyim, açıklayıcısıyla verilmemiştir?

A) Uyarılarıma kulak asmaz, önem vermezseniz; başarılı olamazsınız.
B) Önemsiz bir olayı büyütmek, pireyi deve yapmak onun huyudur.
C) Bir insanın ağzından çıkanı kulağı duymalıdır.
D) Binde bir, pek seyrek olarak bize uğrardı.
E) İçten sevdiğim, gönül bağladığım bu insanın yaptıklarını unutamıyorum.

25. Milan Kundera yalnız ülkemizde değil, Batı dünyasında da el üstünde tutulan bir yazardır.

Bu cümledeki altı çizili sözün cümleye kattığı anlam, aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Yazdığı yazılar, dergilerin baş köşesinde yer alıyordu.
B) Romanları gittikçe artan bir coşkuyla okunuyordu.
C) Dünya yazınında sevgi, saygı gören, değer verilen bir yazardı.
D) Onun becerikli bir yazın adamı olduğundan kimsenin kuşkusu yoktu.
E) Romanlarının kurgusunda belirgin kusurlar görülmezdi.

26. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde deyim kullanılmıştır?**

A) Belki rüyalarındır bu taze açmış güller
Bu yumuşak aydınlık dalların tepesinde

B) Bitmeyen aşk türküsü rüyaların sesinde
Rüyası ömrümüzün çünkü eşyaya sinen

C) Her şey yerli yerinde bir dolap uzaklarda
Azapta bir ruh gibi gıcırdıyor durmadan

D) Biliyorum gölgede senin uyuduğunu
Bir deniz mağarası kadar kuytu ve serin

E) Hazların aleminde yumulmuş kirpiklerin
Yüzünde bir tebessüm bu ağır öğle sonu

27. Şair her zaman şairdir; yirmisinde de altmışında da yeter ki şiir sevgisini içinde yaşatabilsin. Şiir sevgisini içinde yaşatabilmişse.

Bu parçada vurgulanan temel düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

A) Şiir sevgisiyle dolu olan şairin yaşı yoktur.
B) Şair, her yaşta her duyguyu yaşayan insandır.
C) Duyarlığını yitirmiş insan, şiir sanatçısı olamaz.
D) Kişi istediği her yaşta şair olabilir.
E) Şairlik yetenekten çok bir çaba işidir.

28. "Edebiyata vurgun olduğum öğrencilik yıllarında çok şiir ezberlemiştim." **cümlesindeki** "vurgun olmak" **deyiminin yakın anlamlısı aşağıdakilerden hangisidir?**

A) ilgi uyandırmak B) dost olmak
C) düşkün olmak D) imrenmek
E) beğenmek

29. I. Bir yolunu bulup anlatmalısın bunu.
II. Gençlik, Atatürk'ün yolundan yürüyor.
III. Şiirde tutulan yolu beğeniyor musun?
IV. Bazı yollar trafiğe kapatılmış.
V. Bu yolda çok emek harcadık.

Yukarıdaki cümlenin hangisinde "yol" **gerçek anlamıyla kullanılmıştır?**

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

30. Dilimizde somutlaştırma yoluyla anlatımın çok belirgin ve güçlü örneklerini deyimlerde görebiliriz.

Aşağıdaki deyimlerden hangisi, "zor koşullarda aradığını bulan; fakat bununla yetinmeyerek titizlenen" **bir kimsenin durumunu somutlaştırarak anlatmaktadır?**

A) Su görür balık olur, pusu görür tilki olur.
B) Hem kız evinde oynar, hem oğlan evinde.
C) Köy buldu da Müslüman sorar.
D) Öküz öldü, ortaklık bitti.
E) Tencere dibin kara, seninki benden kara.

31. "Çıkmak" **sözcüğünün aşağıdaki açıklamalarından hangisi, birlikte verilen örnek cümleye uygun değildir?**

A) Eksilmek: Yediden, üç çıkarsa dört kalır.
B) Birdenbire görünmek: Adam, köşeyi dönünce karşımıza çıktı.
C) Meydana gelmek: Kazağın boyası fanilaya çıkmış.
D) Geçmek: Mart çıktı, artık soğukların hızı kesilir.
E) Yükselmek: Beyaz eşyada fiyatlar iyice çıkacak.

32. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde insana özgü bir nitelik doğadaki bir varlığa aktarılmıştır?**

A) Bu sakin adamı da delirttiniz.
B) Çocuk, kızgın kumda çıplak ayakla yürüyor.
C) Durgun suda yüzmek sanıldığından da zordur.
D) İhtiyar çınar geçen sonbaharları sayıklıyordu.
E) Kuduz köpek görevlilerce öldürülmüştü.

KARMA TEST I

1. **Aşağıdakilerin hangisinde bir deyim, açıklamasıyla verilmemiştir?**

A) Sandalımız batınca boğulma korkusuyla ecel teri döküp büyük bir bunalım yaşadık.
B) Öğütlerimin hiçbirini dinlemedi, kendi bildiğini yaparak eski tutumunu sürdürdü.
C) Yaşamım boyunca hiç kimse, beni başkasının tekerine çomak sokmakla suçlamadı.
D) Bu adama hak etmediği değeri vermek ve onu adam yerine koymak bir hataydı.
E) Kızdığı zamanlar, sonucun ne olacağını düşünmeden en kötü şeyleri bile yapıyor; gözü hiçbir şey görmüyordu.

2. Gerçek sanatçı zor beğenir; yazdığını, yaptığını en sıkı süzgeçlerden geçirir, en ufak ayrıntı üzerinde kılı kırk yararak durur.

Bu cümledeki altı çizili sözün cümleye kattığı anlam aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) İnsan ilişkilerinde aşırı özen göstermek, titiz davranmak onun özelliğiydi.
B) Anlatımının renkliliği ve ayrıntıların zenginliği bu yapıtın üstünlüğüdür.
C) Hiçbir zaman umutsuzluğa düşmemiş, güçlüklere teslim olmamıştı.
D) Ben de onlar gibi aynı yazgıyı, aynı yaşamı paylaşmıştım.
E) Okur, bir zamandaki olayın gerçek olup olmadığını hiç düşünmez.

3. A. Hamdi Tanpınar, Türkçenin en renkli, en imgeli düzyazılarından birini kurmuştur. Sanatçı bir "İlsan makinesi" yaratmış ve her yazısında bunu kullanmıştır.

Bu parçadaki altı çizili sözle anlatılmak istenen, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Dili, duyguların aracı olarak kullanma
B) Anlatımda sembollerden yararlanma
C) Kapalı bir anlatım tarzını benimseme
D) Kendine özgü bir dil yaratma
E) Dili, mekanik bir nesne gibi algılama

4. İki dost birbirine düşkün olmaya görsün, er geç bir kara kedi giriverir aralarına.

Bu cümledeki altı çizili sözün cümleye kattığı anlam aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Bir yolunu bulup onunla görüşeceğim.
B) Neredeyse canından oluyordu çocuk.
C) Ne pahasına olursa olsun bu işin peşini bırakmayacağım.
D) Bizde şans ne gezer?
E) Mutlaka gelip senden özür dileyecek.

5. I. Yeşil çimler, binlerce kuru çınar yapraklarının altında uyuyordu.
II. Kuru, tekdüze bir yaşam onu çok sıkmıştı.
III. Camdaki yağmur damlacıklarının izlerini elindeki kuru bezle siliyordu.
IV. İplere dizilmiş kuru biberler duvardaki çivilere asılmıştı.
V. İlk öykülerindeki kuru olay örgüsü bu yapıtında görülmüyor.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde "kuru" **sözcüğü aynı anlamda kullanılmıştır?**

A) I. ve II. B) II. ve V. C) III. ve IV.
D) III. ve V. E) IV. ve V.

6. **Aşağıdaki cümlelerde bulunan altı çizili sözcüklerden hangisi gerçek anlamının dışında** (mecaz anlamda) **kullanılmıştır?**

A) Yarın erkenden yola çıkacağız.
B) Bu soğuklar, kışın sert geçeceğinin habercisidir.
C) Salonda birkaç hantal eşyadan başka bir şey yoktu.
D) Beklenmedik don, çiçekleri kavurdu.
E) Paramız kıt biraz, harcamalarda dikkatli olalım.

7. Sanatçı, şiirlerinde yıpranmış sözcüklerden özellikle kaçınmıştı. Pembe tüllü rüyalarda gezinmek yerine duyguyla akıl kapılarını birlikte zorlamıştı.

Bu parçadaki altı çizili sözle, sözün cümlede kazandığı anlam, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Doğal bir anlatıma sahip olmak
B) Duyguları içten bir şekilde yansıtmak
C) Hayal gücüne yaslanmak
D) Dilinin işlek ve yalın olması
E) Kendine özgü özelliklerinin bulunması

8. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir sözcük** "ad aktarması" **yoluyla yan anlam kazanmamıştır?**

A) Daha on beşine gelmeden sahneye çıkmaya başlamıştı.
B) Birinci hamura bastırılan sınav kitapçıkları beğenildi.
C) Akdeniz Olimpiyatları'na Türkiye de katıldı.
D) Resim yapmak, müzik dinlemek onda bir tutkuydu.
E) O kasetlerin içinde Zeki Müren de var.

9. Tuzu kuru insanlar değişiklik arar, egzotik tadlara da bayılırlar.

Bu cümlede altı çizili sözle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Çevrede olup bitenlere karşı duyarlı olmamak
B) Üstün niteliklere haiz olmak
C) Duygu ve düşüncelerini açıkça söylememek
D) İşi, kazancı yerinde olup da gönenç içinde yaşamak
E) Çağdaş bir düşüncenin savunuculuğunu yapmak

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, mecaz anlamıyla kullanılmıştır?**

A) Seni arayan kişinin adını unuttum.
B) Çok uyanık bir çocuk, her işini kolaylıkla hallediyor.
C) Utangaç haliyle dikkatimi çekti.
D) Bir daha saygısız davranmaması için onu uyarmak gerekiyor.
E) Ülkemizin uygarlık yolunda ilerlemesi için hepimize görev düşüyor.

11. **Aşağıdakilerin hangisinde deyimin açıklaması, birlikte verilen örnek cümledeki deyime uygun değildir?**

A) Bir işe yaramamak, boşa gitmek: Yapılan yardım havaya gitti.
B) Bir olay karşısında en ufak bir davranışta bulunmamak: Kazayı gördüğü halde kılını bile kıpırdatmadı.
C) Çok az bir fark: Birinciliği kıl payı kaçırdım.
D) Dikkatle dinlemek: Konuşulanlara kulak kabartmak onun huyudur.
E) Kötü bir işte gizli bir ilgisi olmak: Onun bu işte parmağı olduğunu düşünüyorum.

12. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcüğün sesteşi kullanılmıştır?**

A) Deprem acısını da yaşadılar.
Acı sözlerin onu çok kırmış.
B) Basketbol takımındaki oyuncuların hepsinin boyu uzundu.
Türk boyları birbirini kardeş tanır.
C) Köyden şehire çocuklarını okutmak için göçtüler.
Kuşlar sıcak ülkelere göçtüler.
D) Takım iki gol yiyince dağıldı.
Babaları da ölünce aile dağıldı.
E) Bir şiir gecesi düzenleyeceklermiş.
Gece buralar çok sakin olur.

13. **Aşağıdakilerin hangisinde deyim, açıklayıcısıyla birlikte verilmiştir?**

A) Bu uğurda kelleyi koltuğa aldık, geriye dönüşümüz yok.
B) İçime kurt düşmüştü bir kere, rahat edemiyordum.
C) Ne söylersem kulak ardı ediyor, bildiğinden sapmıyordu.
D) Hak etmeyene paye vermek, hak edene haksızlık olmaz mı?
E) Şiirin ustasına, şiir konusunda bilgi vermek, tereciye tere satmak değil mi?

14. Bana göre içeriği, biçimi zamana dayanan, zaman içinde posası çıkmayan sanatçı büyüktür.

Bu cümleye altı çizili sözün kattığı anlam, aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Sanat alanında taklit ederek yer edinmek, bir kişilik geliştirmek düşünülemez.
B) Yeni bir zevke ancak yeni yollarla ve yeni vasıtalarla ulaşılacağını sanatçı unutmamalıdır.
C) Çağımızda pek çok şeyin ölçüsü değiştiği gibi büyüklüğün ölçüsü de değişmektedir.
D) Sanatçı, sanat alanında dünyaya ve olaylara bakışıyla yerini alır.
E) Sanat tarihi, kıymetini hiçbir zaman yitirmemiş, eskimemiş değerleri gün ışığına çıkaracak.

15. Öykü ve romanda ayrıntı iyi kullanıldığında anlatıyı zenginleştirir, yapıtı sıradan bir düzyazıdan sanat düzeyine çıkarır; gereksiz, özensiz, rasgele, bilgiçlik taslamak için kullanıldığında ters tepen bir tüfek olur ve hemen sırıtıverir.

Bu parçaya altı çizili sözün kattığı anlam, aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Bir şeyi yerinde kullanmayı bilmek, ustalığın püf noktasıdır.
B) İyi kullanılmayan en güzel araç bile yarar yerine zarar getirir.
C) Kestirme ve kısa yol, her zaman en iyi yol değildir.
D) Anlatının bel kemiği olan detayların seçilmesi özen gerektirir.
E) Hiçbir kuram, hiçbir öğreti insana kanat olamaz.

16. **Aşağıdakilerin hangisinde ikinci cümle, birinci cümlede kullanılan deyimin anlamını içermez?**

A) Ablam, annem öldükten sonra hepimize kol kanat olmuştu.
Kardeşlerini hep korurdu.
B) İşleri yoluna koyabilirsem yazın tatile çıkacağım.
Ona, nasıl davranacağını, bu işleri nasıl halledeceğini hep ben öğrettim.
C) Kendisinin emirlerini harfi harfine yapmamı istiyordu.
Yeni sekreter söylediklerimi hiç değiştirmeden olduğu gibi yazıyordu.
D) Çevrendeki insanları parmağında oynatmayı pek iyi bilirsin.
Bizlere her istediğini yaptırır, hepimizi kendi çıkarları doğrultusunda kullanırdı.
E) Önerilerimizi yabana atmaz, mutlaka geçerli olup olmadığını incelerdi.
Söylediklerime önem verirsen başarıyı yakalarsın.

17. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "sanatçı" sözcüğü genel anlamlı olarak kullanılmıştır?**

A) Sanatçı, konuşmalarıyla hepimizi etkiledi.
B) Bu yapıtta sanatçının son on yılda yazdığı öyküleri toplanmış.
C) Bu sanatçı gerçeği kendi süzgecinden geçirerek verir.
D) Sanatçı toplumu geliştirmekle yükümlüdür.
E) Sanatçıya ödülü yarınki törende verilecek.

18. Benzetme amacı güdülmeksizin aralarında ilgi bulunan kavramlardan birini diğerinin yerine kullanmaya "ad aktarması" denir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ad aktarması söz konusudur?

A) Bu dergi ünlü imzalara yer veriyor.
B) İnsanların yüzünden hüzün akıyordu.
C) Herkes kenara çekildi, ona yol açtı.
D) Örtüyü masaya özenle serdi.
E) Yaşlı çınarın gölgesinde bir süre oturduk.

19. Melih Cevdet'in şiirleri izlekleriyle, yapısıyla, dönemleriyle, örnekleriyle masaya yatırılacak bir şiirdir.

Altı çizili sözün bu cümleye kattığı anlam aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Onun her şiirinde yaşamdan izler var.
B) Konuyu bütün yönleriyle, ayrıntılı olarak incelemeliyiz.
C) Eleştirmen nesnel olarak incelemelidir her yapıtı.
D) Yazar bu eserinde toplumsal sorunlara eğilmiş, çözümler üretmiştir.
E) Sanatçı, ayrıntıları görebilen ve onları yansıtabilen insandır.

20. I. Söylediklerini yapmamak için bin dereden su getirdi.
II. Trenle yolculuk ettiğime bin pişman oldum.
III. Bizimle tiyatroya gelmemek için olmadık bahaneler ileri sürdü.
IV. Arkadaşlarına yardım etmek için can atardı.
V. Arkadaşıyla barışması için onu zor bela ikna ettik.

Numaralanmış cümlelerin hangi ikisinde altı çizili sözler yakın anlamlıdır?

A) I. ve II. B) I. ve III. C) II. ve IV.
D) III. ve IV. E) IV. ve V.

21. Olur olmaz, her şeye karışan insanlardan hiç hoşlanmam.

Altı çizili sözün bu cümleye kattığı anlam, aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Kazadan hemen sonra şoför kaçmış.
B) Rastgele insanlarla arkadaşlık etmemeni söylemiştim sana.
C) Yerinde mi değil mi diye düşünmeden her işe burnunu sokmak yanlış bir davranıştır.
D) Havalar soğur soğumaz küçük odada oturmaya başladılar.
E) Bilir bilmez, insanları suçlamamalısın.

22. Kafka günümüzde de güncelliğini koruyor.

Altı çizili sözün bu cümleye kattığı anlam aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Estetiği yakalamış yapıtlar geniş kitlelere hitap eder.

B) Önemli olan hep yeni kalabilmektir.

C) Bütün zamanlara hitap edebilen yapıtlar kalıcı olur.

D) Güncel konuları işleyen eserler kalıcı olamaz.

E) Evrensel konulara değinen şiirler hiç eskimezler.

23. Başka kültürlerin üstünlüklerini tanımak, kendi değerlerine sırt çevirmeyi gerektirmez. Önemli olan büyük kültürler karşısında şaşalayıp kendi kültürünün güzelliklerini göremeyen kişiler durumuna düşmemektir.

Bu cümledeki altı çizili sözün cümleye kattığı anlam, aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Bazı değerlere önem vermemek, ilgi göstermemek insanı kendine yabancılaştırır.

B) Görevinizin gerektirdiği sorumluluğu yerine getirmekten kaçınmayınız.

C) Duyarlıktan yoksun bir insan aydın olamaz.

D) Sözünün eri olmayan insanla yola çıkılmaz.

E) İletişim araçlarının bilinçsizce kullanılması, yozlaşmaya neden olur.

24. Sözcüklere yeni anlam kazandırma yollarından biri insana özgü nitelikleri doğaya aktarmaktır.

Aşağıdaki dizelerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir sözcük kullanılmıştır?

A) Fırtına çıkmış, çılgın denizler
Rıhtımı parçalamak için dövüyor kıyıları

B) Güçlü rüzgâr çıktı birden
Açtı demir gökyüzünün kapısını

C) Nezle olmuş insanların çoğu
Köprülerden düşüyor trenler

D) Harap katedralde çalıyor çanlar
İşe giden kadınlar ve kızlar görüyorsun

E) Dışarıda yabanıl tarlalarda
Ölüyor tarla kuşları

25. Sanatçının yapıtlarında sonsuz bir özgürlük ve insan sevgisini, sıcaklığını ve mutluluk arayışını buluruz. Bir yanda insana mutluluğu çok gören zulüm edenler, bir yanda insana ışık taşımayı hedefleyen, bunun için zulüm edenlerle mücadele edenler vardır.

Bu parçada altı çizili sözle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) İnsanı ekonomik anlamda rahata ulaştırmak

B) İnsanlara sevginin ışığı ile özgürlüğü getirmek

C) İnsanları olumsuz koşullardan uzak tutmak

D) İnsan sevgisini bütün yüreklerde oluşturmak

E) İnsana düşünmeyi öğretmek

26. I. Bizans İmparatorluğu 1453'te çöktü.

II. Fazla kardan çatı çöktü.

III. Eksik malzeme kullanıldığı için apartman çöktü.

IV. Yağmurdan yollar çöktü.

V. O kadar zayıfladı ki yanakları çöktü.

Numaralanmış cümlelerin hangilerinde "çökmek" sözcüğü aynı anlamda kullanılmıştır?

A) I. ve IV. B) II. ve III. C) II. ve IV.

D) III. ve V. E) IV. ve V.

27. "Uyanmak" **sözcüğü, aşağıdakilerin hangisinde** "Kimi önemli kimi önemsiz hatıralar içimde uyanıyor." **cümlesindeki anlamıyla kullanılmıştır?**

A) Güneş doğarken oldukça dinç olarak uyandım.

B) Ülke yüz yıllık uykusundan uyanmalı.

C) Bahar gelince bütün tabiat uyanır.

D) Gençleri görünce yıllar önceki acısı, kederi yeniden uyandı.

E) Çocuğun uyanma vakti yaklaştı.

28. "Silmek" **sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "ortadan kaldırmak, yok etmek" **anlamıyla kullanılmıştır?**

A) Yüzündeki teri eliyle sildi.

B) Masanın üstünü bezle sildi.

C) Öğrenciler öğretmen gelmeden tahtayı sildi.

D) Onun duygusallığı yapıtlarındaki nesnelliği siliyor.

E) Bu şiir daha önce yazdığı bütün şiirlerini sildi.

29. I. Yaptığın kazayı bize tek tek anlat bakalım.

II. Çocuk hepimize düpedüz yalan söylemiş.

III. İnsanlarla açıktan açığa dalga geçiyor bu adam.

IV. Olayları neden doğrudan doğruya gelip bize anlatmadın?

V. Gerçekleri saptırmadan anlatmalısın bu yazılarda.

Numaralanmış cümlelerin hangi ikisinde altı çizili sözler yakın anlamlıdır?

A) I. ve II. B) I. ve V. C) II. ve III.

D) III. ve V. E) IV. ve V.

30. Türk dili deyimler bakımından oldukça zengindir. Pek çok durumu anlatmak için deyimlerden yararlanılır. Örneğin, beğenmeyip küçümsemek için burun kıvırmak (I); geçim parası, kazanç için ekmek parası (II), sinirlendirmek için kanı kaynamak (III), iyi anlamak üzere dinlemek için kulak vermek (IV), birini aldatmak için oyuna getirmek (V) gibi deyimler kullanılır.

Bu parçada yer alan deyimlerden hangisinin açıklaması yanlış yapılmıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

31. Şiirimizin bir başka ustası da Oktay Rifat'tır. O, şiir dünyamızın değişkenliklerine yabancı kalmamış; onlardan esinlenmiş ama gene de soy içeriğinden, kişiliğinden fire vermemiştir.

Bu cümledeki "kişiliğinden fire vermemek" sözüyle belirtilmek istenen, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ayrıntıların içinde boğulmamak

B) Yüreğinden gelenleri dizelere yansıtmak

C) Kendine özgü niteliklerini yitirmemek

D) Abartılı söyleyişlerden kaçınmak

E) Gerçekleri dile getirmek

KARMA TEST II

1. Bir sözcükle karşılanabilecek bir kavramı birden fazla sözcükle anlatmaya "dolaylama" denir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir kullanım vardır?

A) Akdeniz'in o güzelliklerine doyum olmaz.

B) Görme özürlülere destek amacıyla bir konser düzenlendi.

C) Yandaki masadan kahkahalar yükseliyordu.

D) Yanımızdan usulca bir sandal geçti.

E) Her yer derin bir sessizlik içindeydi.

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ad aktarması vardır?**

A) Dünyaca ünlü tenörler bu konserde bir araya geldi.

B) Bu mahalledeki insanlar her zaman birbirlerine destek olurlar.

C) Köy kadınları çeşmenin başında toplandı.

D) Televizyonun açma kapama düğmesi bozuldu.

E) Voltajın sürekli inip çıkması elektrikli aletlerin bozulmasına neden oluyor.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili deyim,** "doğruluğu herkesçe kabul edilen, tersi savunulamayan" **anlamına gelmektedir?**

A) Konuşmacı küçük bir öyküyle sözünü bağladı.

B) Kardeşime söz yok, o her şeyi doğru yapar.

C) Eğitim hakkında söyledikleri, söz götürmez şeylerdi.

D) Bu yardımların sözünü etmeye bile gerek yok.

E) Sanki herkes söz birliği etmişti, hiçbir şey bilmediklerini söyledi.

4. Sözcüklere yan anlam kazandırma yollarından birisi duyular arası aktarmadır.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir sözcük kullanılmıştır?

A) Zavallı adam ekmek peşinde koşuşturup duruyor.

B) Dışarıdan acı bir çığlık duyuldu.

C) Soğuk havada bile bir saat mutlaka yürür.

D) Böceklerden çok korktuğunu söylüyor.

E) Ona daima derin bir sevgimiz vardır.

5. Bence kişiden önce yapıt gelir, kişi yapıtı gölgelerse yapıt gürültüye gider. Eski Divan şiirinden aldığım terbiye bu. Yoksa bugünün birçok şairi gibi yapsaydım, bugün ülkemizin en önde gelen adlarından biri olurdum.

Bu parçada altı çizili cümleyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sanatçı kendi adını ön plana çıkarmak istiyorsa başarılı yapıtlar üretmelidir.

B) Sanatçının kişiliği ile yapıtları örtüşmelidir.

C) Yazarın kendi duygularını kattığı yapıtlar başarıyı yakalar.

D) Bir yapıtın kaybolmaması için yazarın ön planda olmaması gerekir.

E) Süslü, sanatlı bir üslupla oluşturulan bir eserin okuyucuya ulaşması söz konusu değildir.

6. Bugün size Divan şiirini ince çizgilerle anlatmayı düşünüyorum.

Altı çizili sözün bu cümleye kattığı anlam, aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Bize getirdiklerinin hepsini ayıklamaya çalışıyorum.

B) Her konuyu ayrıntılara inerek anlatırdı.

C) Konuyu yüzeysel olarak anlatmanın yararı olur mu?

D) Bulaşıkları özensiz yıkarsan, buraya kimse gelmez.

E) Sinemanın geçmişine şöyle bir göz gezdirdim.

7. Romancı, ancak kendi içindekini kalabalıklarda, kalabalıkları da kendi içinde duyduğu zaman romancıdır.

Bu cümledeki, altı çizili sözle belirtilmek istenen, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Toplumun yaşadıklarını kendi içinde hissetmek

B) Toplumsal sorunlara çözüm getirmek

C) Bireyi değil, toplumu öne çıkarmak

D) Çok sayıda insana yapıtlarında yer vermek

E) Bireysel sorunları ele almak

8. **Aşağıdakilerin hangisinde ikinci cümle, birinci cümlede kullanılan deyimin anlamını içermez?**

A) İşinize dört elle sarılırsanız başarılı olursunuz.
İşini iyi benimseyen ve eksiksiz yapan bu insana saygı duyulur.

B) Senin ayağının uğurlu olduğuna inanmışım ben.
Geldiği, uğradığı yere iyilikler, güzellikler getiren bu adamı hepimiz severiz.

C) Hem kel, hem fodulsun; olmuyor böyle.
Suçu işleyip suçsuz gibi görünmek onun en belirgin özelliğidir.

D) Her şeye burnunuzu sokmayın, hoş karşılanmıyor.
Kendisiyle ilişkisi olmayan her işe karışır; ama hiçbir işi de yapamazdı.

E) Elim kolum bağlı, ne yapayım ben?
Bu engeller yüzünden yapmam gerekenleri de yapamaz oldum.

9. Muhalif şair kimliğiyle tanıdığımız İlhan Berk; İstanbul, Türkiye Şarkısı, Günaydın Yeryüzü adlı yapıtlarını yazdığı dönemde Ahmet Haşim sembolizmi ile Nazım Hikmet toplumculuğu kaynaştıran bir üslupla ortaya çıkmıştır. Daha sonraları ise İlhan Berk her yeni kitabıyla bir öncekinin adeta inkârını getirmiştir.

Bu parçadaki altı çizili sözle şairin hangi özelliği anlatılmaktadır?

A) Yenilikçiliği

B) Özgünlüğü

C) Üslubunun belirsizliği

D) Belli bir çizgiyi sürdürmediği

E) Geleneklere yaslanmadığı

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim, açıklayıcısıyla verilmiştir?**

A) Şiirlerine yüreğini koyamayan ozan, ağzıyla kuş tutsa da başarılı olamaz.

B) İnce eleyip sık dokumak, küçük ayrıntıları bile gözden geçirmek onun en önemli özelliğiydi.

C) Sinema dünyası ağzı süt kokan bir yığın insanın elinde kaldı.

D) Eli kalem tutanların hiçbiri, Anadolu insanının sabrını ele almadı.

E) Gözünü sevdiğim Anadolu insanı neye katlanmadı ki, buna katlanmasın.

11. İpliği pazara çıkmış yöneticilerden kurtulamayan toplumların geleceği aydınlık değildir.

Bu cümledeki altı çizili sözün cümleye kattığı anlam, aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Kendi ayakları üzerinde duramayan kişilere güvenerek yola çıkılmaz.

B) Bu küçücük olay, onun yıllardır göremediğimiz çirkinliğini su yüzüne çıkardı.

C) Ağzından çıkan sözün eri olmayan, aydın olamaz.

D) İnsan, her şeyden önce düşündüğünü açıkça söyleme yürekliliğini göstermelidir.

E) Sözünün nereye varacağını düşünmeyen insan, kaş yapayım derken göz çıkarır.

12. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim açıklayıcısı ile verilmemiştir?**

A) Hep kendi çıkarını düşünür, nalıncı keseri gibi kendine yontarsın.

B) Bu insanlar, bizim elimiz ayağımız; en büyük yardımcımız bizim.

C) Eline vur ekmeğini al, ben böyle insan görmedim.

D) Hepimizin keyfi yerine geldi, duyduklarımız bizi neşelendirdi.

E) Hataları ile öyle bıktırdı ki bizi, ondan yaka silker olduk.

13. Geçenlerde, alçakgönüllü bir şiir okuyucusu olduğunu söyleyen biri, 1980'lere kadar şiiri izleyebildiğini; kitaplığında 1980 öncesi şiir kitaplarının hemen hemen eksiksiz bulunduğunu, ama 80'lerden sonra ipin ucunu kaçırdığını söylüyor.

Bu cümledeki altı çizili sözün cümleye kattığı anlam, aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Her insan; bir durumu kendi ilgisinin, duyarlığının ulaşabildiği yere kadar izleyebilir.

B) Öğretmenimiz biz problemleri çözerken bir ipucu bile vermiyor.

C) Öğrencilerine gösterdiği hoşgörüyü dengelemeyince sınıfa olan hakimiyetini yitirdi.

D) Yakınlarınıza güvenerek önemli bir işe girişmek, yanılgıları beraberinde getirir.

E) Başkan olarak kurumun başında o görünüyor; ama kurumu başkaları yönetiyor.

14. Çağının anlayışlarıyla pek bağdaşmayan, ama kendi inandığını da söyleyecek gücü olmayan çekingen sanatçı fildişi kuleye kapanıp biçim oyunlarıyla avunuyor.

Yukarıdaki parçada altı çizili sözle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Toplumsal duyarlıktan uzaklaşmak

B) Yeni arayışlara yönelmek

C) İmge gücüne yaslanmak

D) Anlam kapalılığını öne çıkarmak

E) Kişiliğini bulamamak

15. **Aşağıdakilerin hangisinde deyim, açıklamasıyla verilmiştir?**

A) Onu çok sevdiği için bütün hatalarına göz yumuyordu.

B) Sesimi duyunca gözleri dolmuş, ağlamaklı olmuştu.

C) İçi içine sığmıyor, yerinde duramıyordu.

D) Baltayı taşa vurduğunu anlayıp çenesini kapattı.

E) Oğlunun gönlünü alıp onu okuluna uğurladı.

16. Türkçe, deyim açısından oldukça zengin bir dildir. Söze canlılık, zenginlik katmak için bu deyimlerden sıkça yararlanılır. Örneğin, büyük bir yıkıma uğrayıp bütün umutlarını, mutluluğunu yitirmek yerine "dünya başına yıkılmak"; sürekli ve aralıksız çalışmak yerine "geceyi gündüzüne katmak"; tehlikeli işlere atılmaktan çekinmemek yerine "gözünün yaşına bakmamak"; işin düzenli ve isteğe uygun biçimde yürümesi yerine "işi tıkırında olmak"; önem vermemek, dinlememek yerine "kulak asmamak" deyimleri kullanılır.

I II III IV V

Parçada numaralanmış deyimlerin hangisinin açıklaması yanlıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

17. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "için" sözcüğü, "Senin için bu tür şeylerin önemi yok." cümlesindeki anlamıyla kullanılmıştır?**

A) Buraya seni görmek için gelmiş.

B) Seninle tanışabildiği için çok mutluydu.

C) Benim için bugünle yarının hiçbir farkı yoktur.

D) Tatil yapmak için buralara kadar gelmişler.

E) Bu kazak için bu kadar para verilir mi?

18. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ikileme cümleye "yaklaşık olarak" anlamı katmıştır?**

A) İhtiyar adam ekmeği azar azar yiyordu.

B) Ara sıra gözden kaçan hatalar da oluyordu.

C) Çocuk, babasına ikide bir saati soruyordu.

D) Ön koltuktaki yolcu sık sık arkaya bakıyordu.

E) Öğleye doğru hemen hemen yolu yarılamıştık.

19. Son birkaç haftasını saymazsanız dimdik ayakta, mücadelesini milim saptırmamış, biraz olsun tavsatmamış bir yazar olarak kalemi elinde öldü Ekmekçi.

Bu cümledeki altı çizili sözle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yaşama çok bağlı olmak

B) Yaşamdan kopmak istememek

C) Ölümden çok korkmak

D) Yaşamın son günlerine kadar yazmayı sürdürmek

E) Ölümü hiçe saymak.

20. (I) Antrenör Burak ve Cem'in takımda bazı dolaplar çevirdiklerini öğrendi. (II) Yanına çağırıp onlara gözdağı verdi. (III) Burak ve Cem bir anda dut yemiş bülbüle döndü. (IV) Bu olaydan sonra Burak ve Cem bir daha semtimize uğramaz oldular. (V) Böylelikle takımda da işler yoluna girdi.

Parçada numaralanmış cümlelerde geçen deyimlerden hangisi hem gerçek hem mecaz anlamını düşündürecek biçimde kullanılmıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

21. "Her zaman olduğu gibi bu işte de aslan payını büyük şirketler kaptı." **cümlesindeki deyimin karşıt anlamlısı aşağıdakilerin hangisinde vardır?**

A) Bu alanda bize düşen devede kulak sayılır.

B) Olanağı olanlara gün doğdu demektir.

C) Diğerlerindeki gibi bu işten de elim hamur, karnım aç çıktım.

D) Onunla bir gün kozumuzu paylaşacağız.

E) Her yerden buraya su gibi para akıyor.

22. Memduh Şevket Esendal, klasik hikâye örgüsüne sırt çevirmiş bir yazın adamıdır.

Bu cümledeki altı çizili sözün cümleye kattığı anlam, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Bana, yabancı bir insan gibi davranmaya ve benimle ilgilenmemeye başladı.

B) Bugüne kadar hep birbirimize yardımcı ve destek olduk.

C) Onu, başkalarına karşı korumak benim görevim değil.

D) Bu işin peşini bırakmayacağım, bunu sizin de bilmenizde yarar var.

E) Sıkıntılı günlerde bize arka çıkan bu insana, saygı duymak gerekir.

23. **Aşağıdakilerin hangisinde ikinci cümle, birinci cümlede kullanılan deyimin anlamını içermez?**

A) Bu çocuğun gözü hep yüksektedir.

Bulunduğu durumu beğenmiyor, daha üstün durumlara ulaşmayı amaçlıyor.

B) Kazanın olduğu yerde bir kuru kalabalık vardı.

Gerçekle ilgisi olmayan bu durumu bilerek bana yüklediler.

C) Nabza göre şerbet vermek, kişilikli bir insana yakışmaz.

Karşımızdaki insanın hoşuna gidecek, gururunu okşayacak diye konuşmam ben.

D) Pisi pisine canından oldu bu çocuk.

Bu iş için iki yılımı verdim boş yere.

E) Bu insana olan gönül borcumu ödeyemedim.

Yaptığınız bu iyiliğe karşı büyük bir minnet duyuyordu.

5 CÜMLENİN ANLAMI VE YORUMU

Duygu ve düşüncelerimizi anlatmak için kullandığımız söz dizisine **cümle** diyoruz. Cümle, bir anlatım birimidir ve her zaman bir yargıyı dile getirir. Anlatmak istediğimiz konunun özelliğine göre yargılar çeşitlenir.

Cümledeki sözcük sayısı, anlatmak istediğimiz duygu ya da düşünceye göre değişir. Tek bir sözcükle de cümle kurulabilir, birden çok sözcükle de... Cümledeki sözcük sayısı amacımızı, anlatmak istediğimiz düşünceyi belirtecek düzeyde olmalıdır.

Bir cümlede ne anlatılmak istendiğini öğrenmek için o cümleyle ilgili bir çözümleme, bir yorum yapmak gerekir. Bir cümleyi doğru yorumlamak, ana düşüncesini doğru algılamak her şeyden önce sözcük bilgisini gerektirir. Sözcüklerin değişen anlamlarını, deyimleri, atasözlerini... yorumlayabildiğimizde anlatılmak istenenleri daha çabuk kavrarız.

Hemen her cümlenin anlamını çözümleyebilmek için yapılacak ilk iş, cümlenin yüklemini saptamak, sonra da cümlede vurgulanan düşünceyi belirlemektir. Vurgulanan düşünce genellikle yüklemden hemen önce gelir. Yine cümlede simge sözcükler, sözler varsa onları da doğru anlamlarıyla kavramak gereklidir.

Taşıdıkları anlam özellikleri bakımından cümleler (yargılar) aşağıdaki başlıklar altında incelenebilir.

1. ÖZDEŞ (AYNI) ANLAMLI CÜMLELER:

İletmek istedikleri düşünceler bakımından aynı olan cümlelerdir. Aynı düşünce farklı sözcüklerle dile getirilir. Aynı düşünce doğrudan yani mecaz anlam içermeden ifade edilebileceği gibi mecaz anlamlı sözcükler kullanılarak da ifade edilebilir. Bu bakımdan cümleye şu iki soruyla yaklaşıp çözümlemeye çalışmalıyız:

* Anlatılmak istenen nedir?
* Anlatılmak istenen nasıldır?

Alacağımız cevapları belirleyip seçeneklerdeki cümlelere de aynı sorularla yaklaştığımızda özdeş yargıları kolayca belirleriz.

ÖRNEK – 1 : (ÖSS – 1995)

Başımdan geçen kimi olayların öyküsünü yazarken, o olayları yeniden, hem de zamanında ayrımına varmadığım yönleriyle yaşamanın, küçümsenir bir mutluluk olmadığını söylemeliyim.

Bu cümle aşağıdakilerden hangisiyle aynı anlamdadır?

A) Öykülerimi oluşturmak için, yaşadığım olayları bir süre sonra hatırlamak zorunda olduğumu hiç unutmam.

B) Başımdan geçen olayları yapıtlarımda anlatırken onlara yeni bir görünüm kazandırmaya çalışırım.

C) Kimi olayların incelikleriyle yansıtılmasının, yazarlığa özgü bir nitelik olduğunu düşünüyorum.

D) Yaşadığım kimi olayları sonradan öyküye dönüştürürken onların fark etmediğim yanlarını tekrar yaşamak bana mutluluk veriyor.

E) Kimi olayları yaşarken duyduğum üzüntüleri sonradan onları yazarken mutluluğa dönüştürürüm.

ÇÖZÜM:

Verilen cümlede şu üç duygu dile getirilmiştir. "Olayları yaşamak, yaşarken farkına varılamayan yönler, sonradan fark edip mutlu olmak," seçenekleri bu üç duygu açısından incelersek "A, B, C, E" seçeneklerinin verilen cümleyle ilgili olmadığı görülecektir. "D" seçeneğinde verilen cümle, değiştirilmiş sözcüklerle soruda verilen cümleyle aynı anlamlıdır.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2 : ÖSS – 1994)

Şiirde erişilmez bir yerimin olduğuna inanıyorum. Öyle ki bugüne kadar yazılmış en güzel şiirlerden birinin tek bir dizesi için bile: "Ah şunu keşke ben yazsaydım!" dediğim olmamıştır.

Şair bu sözüyle neyi anlatmak istemektedir?

A) Eskimeyen klasik şiirler yazdığını

B) Kendisinden daha büyük şairin olmadığını

C) Şiirlerini oluşturmada güçlük çekmediğini

D) Kendine özgü bir şiir tekniği geliştirdiğini

E) Şiirde daha iyiyi, daha güzeli bulmanın güç olduğunu

ÇÖZÜM:

Verilen parçada şair, şiir konusunda erişilmez bir yeri olduğunu, başkasına özenmediğini belirterek kendisinin büyük bir şair olduğunu vurgulamaktadır. "B" seçeneğinde de bu duygusu belirtilmiştir.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

2. YAKIN ANLAMLI CÜMLELER:

Yakın anlamlı cümlelerde, anlam bakımından tam bir eşitlik yoktur. Ancak iki cümlenin de aynı düşünce doğrultusunda oluşturulduğu, aynı ana düşünceyi iletmeye çalışması söz konusudur. Yakın anlamlı cümleleri bulmak için cümleleri yüklemleriyle değerlendirmeye başlayıp anlatılanın özelliklerini karşılayan sözleri bulmak gerekir.

ÖRNEK – 3:

Anlatımında gözlem gücünden büyük ölçüde yararlanıyor; ancak seçtiği ayrıntıları, olduğu gibi değil, değiştirip yeniden kurgulayarak anlatmayı yeğliyordu.

Bu cümle aşağıdakilerden hangisine anlamca en yakındır?

A) Amacı, çevresine ayna tutmak değil, aynaya yansıyanları yeniden biçimlendirmekti.

B) Okurlarına gerçeğin sesini duyurabilmek için gündelik yaşamı anlatan öyküler yazdı.

C) Hayal gücüne dayalı olayların yerine, tümüyle gerçeklerin yönlendirdiği konuları işledi.

D) İnsanı dışlayan, doğayı ve doğadaki varlıkları öne çıkaran öykülere öncelik verirdi.

E) Öykülerinde, değişik anlatım teknikleri kullanarak yaşamı bütün zenginlikleriyle yansıtmaya çalıştı.

ÇÖZÜM:

Verilen cümlede "ayrıntıları seçmek, olduğu gibi değil, değiştirip yansıtmak" kavramları cümlenin ana düşüncesini oluşturmaktadır. Seçenekleri bu kavramlar doğrultusunda incelersek, "A" seçeneğinde aynaya yansıyanları değiştirip, biçimlendirerek yansıtmaktan söz edilmektedir. Dolayısıyla bu iki cümle aynı anlamlı değil ama, aynı düşünceyi farklı yaklaşımlarla yansıtan cümleler olduklarından yakın anlamlıdırlar.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 4 : (ÖSS – 1997)

(I) Sanatçı, çağdaşı sanatçılardan herhangi birinin izinde yürümekten olabildiğince kaçınıyor. (II) O, sözcüğün gerçek anlamıyla, kendine özgü olmak istiyor. (III) Çalışmalarında biçim ve öz yönünden olabildiğince özgür bir tutum sürdürüyor. (IV) Sıradan sanatseverlerin kolayca tadına varamayacağı, değişik yorumlarla açık ürünler ortaya koyuyor.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden hangileri anlamca birbirine en yakındır?

A) I. ve II. B) I. ve III. C) I. ve IV.

D) II. ve IV. E) III. ve IV.

ÇÖZÜM:

I numaralı cümlede sanatçının başkasının izinden yürümemekle "özgün" eserler ortaya koyduğu belirtilmiştir. II numaralı cümlede "kendine özgü olmak" ifadesi gene "özgünlük" kavramını karşılar. Dolayısıyla I ve II numaralı cümleler birbirine en yakındır.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 5 : (ÖSS – 2007)

I. Başarılı eleştirmen, yazarın anlatım pürüzlerini ele alır, anlatımla anlatılanlar arasındaki ilişkiyi kurar, geri kalanın yazarın işi olduğunu bilir.

II. Eleştirmenler, dost odukları yazarların yapıtlarını değerlendirirken nesnellik süzgecini iki kez kullanmalıdırlar.

III. Eleştirmenden, yazarın yaşamı üzerinde durması değil, yapıtlarına yeni yorumlar getirmesi beklenir.

IV. Eleştirmen yorum ve değerlendirmeleriyle yazarları yönlendirici olmalıdır.

V. Eleştirmenler sorumluluğu, yazarın değil, yapıtın bilinmeyen yönlerini bulup ortaya koymaktır.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden hangileri anlamca birbirine en yakındır?

A) I. ve II. B) II. ve III. C) III. ve IV.

D) III. ve IV. E) IV. ve V.

ÇÖZÜM:

Numaralanmış cümlelerin tamamı eleştirmenlerin görevi üzerine kurulmuştur. I. cümlede eleştirmenin yazarın anlatımındaki kusurları bulması gerektiği, II. cümlede dostluk ilişkilerinde nasıl davranması gerektiği, IV. cümlede de yazarı yönlendirici olması gerektiği vurgulanmıştır. III. ve V. cümlelerde de eleştirmenin, yazarın yaşamı üzerinde değil, yapıtlarının incelikleri üzerinde durması gerektiği söylenmiştir.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

3. NESNEL YARGILAR:

Kişisel duygu ve düşünce taşımayan, doğruluk veya yanlışlıkları, gözlem, araştırma ve deneylerle kanıtlanabilen yargılardır. Kişiye göre farklı anlamlar yansıtmazlar.

ÖRNEKLER:

* Bu hikâyede olaylar bir köyde geçiyor.
* İki bölümden oluşan bu eserde birinci bölüm yazarın çocukluk anılarını içeriyor.
* Yazıldığı yıl sahneye uyarlanan eser, oyun dalında iki ödül aldı.
* Filmin ikinci bölümünün çekimleri sırasında başoyuncu yaşamını kaybetti.

ÖRNEK – 6: (ÖSS – 1997)

(I) Evimin balkonundan arka bahçelere bakarak sonbaharı günü gününe izliyorum. (II) Sonbahar bu yıl bana her zamankinden daha yakın geliyor. (III) Ama yine de yazın, üzerimdeki etkilerinden bir türlü sıyrılamıyorum. (IV) Sanki avucumdan birden bire akıp gitti yaz. (V) Adalar Denizi'nin bol yıldızlı gecelerinin tadına varamadan sonbahar geliverdi.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde yazarın duygularına yer verilmemiştir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Duyguların yer almadığı cümleler "nesnel" cümlelerdir. Buna göre II numaralı cümlede her zamankinden daha "yakın gelmek", III numaralı cümlede "etkiden sıyrılamamak", IV te "yazın birden bire akıp gitmesi, V numaralı cümlede ise "tadına varamamak" kişisel duygu içeren yaklaşımlardır. Oysa I numaralı cümlede yazar yaşadığını, gözlemlediğini aktarıyor. Kişisel duygularına yer vermemiştir.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

4. ÖZNEL YARGILAR:

Kişisel duygu ve düşüncelerle oluşturulan, doğruluk veya yanlışlıkları kanıtlanamayan, göreceli yargılardır. Kişisel yorumlara açıktır. Herkes kendince bir değerlendirme yapıp farklı anlam çıkarabilir.

ÖRNEKLER:

* Etkileyici tarafı ağır basan tiyatroya gereken önemi veremiyoruz.
* Okuyucusunu hayal âlemine sürükleyen bu şiirdeki benzetmeler şaire haklı bir şöhret kazandırmıştı.
* Onun en beğendiğim yanı, kimseye taviz vermeyen davranışlarıdır.
* İlgi çekici özellikleriyle Ege, Anadolu uygarlıklarının en gelişmişlerinin izlerini taşıyor.

ÖRNEK – 7 : (ÖSS – 2004)

(I) Bu yayınevi bir süredir kendi olanakları içinde, sessiz sedasız, değerli ürünler ortaya koyuyor. (II) Kırkı aşkın kitap çıkaran bu yayınevinin dikkati çeken bir özelliği çok iyi kitaplar seçmesi. (III) Bunlar kimsenin aklına gelmeyen, titizlikle araştırılıp buunmuş kitaplar. (IV) Ayrıca bu yayınevi, kitapların basımına özen gösteriyor; çevirilerin düzgün ve doğru olmasına dikkat ediyor. (V) Her kitabın sonuna, yazar ve yapıt adlarını gösteren bir dizin ve kaynakça ekliyor. (VI) Bu özelliklerin hepsi nitelikli bir baskı ile buluştuğunda ortaya iyi kitaplar çıkıyor.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde kişisel düşüncelere yer verilmemiştir?

A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

ÇÖZÜM:

Kişisel düşüncelere yer verilen cümleler "öznel" yargı içeren cümlelerdir. Öznel yargı içeren cümleler kanıtlanamaz. I, II, III, IV ve VI cümleler kanıtlanamayan yargılar içermektedir. Ancak V. cümle nesnel bir cümledir, yani kanıtlanabilen bir cümledir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

5. KARŞIT DURUMLAR İÇEREN YARGILAR:

Aynı cümlede olayların, olguların durumların ya da kişilerin karşıt özellikleri bir arada verilebilir. Anlamı daha belirgin kılma amacına yönelik bir yaklaşımdır karşıt durumlara yer verme.

ÖRNEKLER:

* Okulumuz Dicle'nin zaman zaman coşkun, bulanık; zaman zaman da durgun, duru sularına bakan bir yamaca kurulmuştu.
* Dışarısı günlük güneşlik; ortalık sımsıcak; oysa burada paltolarımız bile bizi ısıtmaya yetmiyor.

ÖRNEK – 8:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kişinin karşıt özellikleri bir arada verilmiştir?

A) Yaşamı boyunca bilgi edinmeye, kendini yenilemeye, dahası kendini aşmaya çalıştı.

B) Doğruluğundan emin olduğu düşüncelerini, her zaman, her yerde, herkese karşı yılmadan savundu.

C) İnandıklarını ödün vermeden, içtenlikle savunurken yumuşaklık ve incelikle uzlaşma sağlamaya da özen gösterirdi.

D) Uzmanlığın, salt diplomaya bağlı olmayıp ilgi, bilgi ve inançla elde edilebileceğini söylerdi.

E) Yönetici olarak birlikte çalıştığı kişilere, insanca bir sıcaklıkla yaklaşır, içten bir ilgi gösterirdi.

ÇÖZÜM:

Karşıtlık anlam veya kavram yönünden birbirlerine tam karşıt sözlerin birlikte kullanılmasıdır. Sözcükler karşıt olabilecekleri gibi, kullanılan sözcüklerin düşündürdüğü kavramlar da karşıt olabilir. Bu açıdan seçenekleri değerlendirdiğimizde (C) seçeneğinde "ödün vermemek" "katılık, kuralcılık" kavramlarını düşündürür, aynı cümlede "yumuşaklık, incelik, uzlaşma arama" özellikleri de yer aldığına göre karşıtlık vardır.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

6. ÖZEL VEYA GENEL YARGI İÇEREN YARGILAR:

Yargılar, kapsamlarına göre iki grupta incelenir:

a) Özel yargılar: Kapsamı dar olan ya da bir tek varlık veya kavramı ilgilendiren yargılardır.

b) Genel yargılar: Kapsamı geniş olan ya da birden çok varlık veya kavramla ilgili yargılardır.

Cümleleri bu bakımdan incelerken "anlatılan" yani yargıya konu olan varlığa bakılır. Ancak verilen öteki cümlelerle karşılaştırıldıktan sonra sonuca gidilir.

"Edebiyat, Türk edebiyatı, Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatı, 1940 sonrası Türk Edebiyatı..."

Bu örnekte görüldüğü gibi, bir karşılaştırma yaptığımız zaman "edebiyat" kavramının ötekilere göre genel olduğunu görürüz. Bu bakımdan bir cümleyi konu olarak aldığımız zaman, "edebiyat" kavramının anlatıldığı cümle, öteki kavramların anlatıldığı cümlelerden genel olur.

* İçki, sağlığımıza zarar veren, toplumsal yaşamı olumsuz yönde etkileyen bir maddedir.
* Viskinin insan sağlığına verdiği zarar, yapılan araştırmalarla belirlendi.

Bu iki cümleyi karşılaştırdığımız zaman "içki"nin anlatıldığı cümlenin daha genel olduğunu görürüz.

ÖRNEK – 9:

(I) Birçok sanatçı gibi o da edebiyata şiirle başladı. (II) Ölçülü olarak yazdığı ilk şiirlerinde halk şiirinin izleri açıkça görülür. (III) Bu şiirleri içeren kitabı ilk yayımlandığı zaman olumlu yankılar uyandırmasına karşın, nedense sanatçı şiiri bırakıp öykü ve roman türüne yöneldi. (IV) İlk öyküsü 1930 yılında o dönemin ünlü bir dergisinde yayımlandı. (V) Daha sonraki ürünleriyle Cumhuriyet sonrası Türk öykücülüğünün gelişiminde köşetaşı sayılan bir sanatçı kimliğini kazandı.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden hangisi, ötekilere göre anlamca daha geniş kapsamlıdır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Numaralanmış cümleler incelendiği zaman I. cümlede "sanatçı"dan, II. cümlede "ilk şiirler" den, III. cümlede gene "ilk şiirler" ve "yayımlandıkları kitap" tan, IV. cümlede ise "ilk öykü" den söz edilmektedir. Oysa V. cümlede "daha sonraki ürünler" ve "Cumhuriyet sonrası Türk öykücülüğü"nden söz edilmektedir. Yani V. cümle ötekilere göre genel anlamlı, geniş kapsamlıdır.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

7. AŞAMALI BİR DURUM ANLATAN YARGILAR:

Bir olay veya durumun olumlu ya da olumsuz olarak giderek değişmesi, gitgide ilerlemesi anlamını içeren yargılardır. Bu anlam cümleye çeşitli sözcük, söz grubu veya eklerle kazandırılır.

- Gittikçe artıyor yalnızlığımız.
- Düne göre iyiyim, yarın daha iyi olurum.
- Günden güne büyüyen bu şirket, gelecekte Türkiye'nin devleri arasına girecek.
- Yanlışlarını gördüğü için her geçen gün iyiye ve doğruya biraz daha yaklaşıyor.

8. DOĞRUDAN YA DA DOLAYLI ANLATIM BİLDİREN YARGILAR:

Cümleler, yargının aktarılışı bakımından ikiye ayrılır:

a) Doğrudan Anlatım:

Bir kişinin herhangi bir konuyla ilgili görüş ve düşüncelerini kendi cümleleriyle anlatan, ya da başkalarının düşüncelerini alıntı biçiminde yani değişikliğe uğratmadan yansıtan cümleler doğrudan anlatımdır.

ÖRNEKLER:

Türk şiirindeki bu gelişme Tanzimatla başlamıştır.

Toplumsal kalkınmadaki önemli eksikliklerimizden biri de kişisel çıkarlarımızı ikinci plana itemeyişimiz.

Sait Faik: "İstanbul'da rastladığım her olay, her insan benim için öyküdür." diyor.

Her şiir bir başkaldırıdır, diyen Orhan Veli'ye ben de katılıyorum.

b) Dolaylı Anlatım:

Bir kişinin herhangi bir konuyla ilgili görüş ve düşüncelerini, cümlenin akışına uygun olarak değiştirip yansıtan anlatımlardır.

İki güne kadar geleceğini söyleyen Orhan hâlâ gelmedi.

Ahmet Haşim, şiirin bir musiki olduğunu söylememiş miydi?

Babam, okuldan erken dönmem gerektiğini belirtti.

9. KOŞUL BİLDİREN YARGILAR:

Bir eylemin ya da durumun bir koşula bağlı olarak gerçekleşeceğini bildiren yargılardır. Bu yargılarda temel yargının gerçekleşmesi yan yargıda belirtilen durumun gerçekleşmesine bağlıdır.

(olmazsa) (olmaz)
yan yargı temel yargı

- Buraya geldikçe / çocukluk günlerimi anımsıyorum.
  olmazsa olmaz
- Okula gitmene izin veririm ; ama erken döneceksin.
  olmaz olmazsa
- Kitapları geri getirmek üzere / alabilirsin.
  olmazsa olmaz
- Sınavı kazanırsam / babam İstanbul'da ev alacak.
  olmazsa olmaz

10. NEDEN–SONUÇ İLİŞKİSİ BİLDİREN YARGILAR:

Asıl anlatılmak istenen yargının gerçekleşmesinde etkili olan etken belirtilir. Bu cümlelerde temel yargıya yöneltilen "neden, niçin, hangi sebeple" sorularının cevapları vardır. Bu cümlelere "yargının gerekçesiyle birlikte verildiği cümleler" de diyebiliriz.

- Çok kitap okuduğundan gözleri kanlanmıştı.
  neden sonuç
- Babasını görünce heyecanlandı.
  sebep sonuç

Ben yarime gül demem → sonuç

Gülün ömrü az olur → sebep

Biraz kekeme olduğu için tahtaya kalkmaktan
sebep sonuç

çekiniyordu.

* Arka arkaya gelen bağımsız cümlelerden biri ötekinin nedeni olabilir.

ÖRNEK – 10 : (ÖSS – 2007)

Bir eleştirmen öyküyle romanı karşılaştırırken şöyle diyor: "Öykü bir C vitamini hapıysa, roman o hapa eş değerde bir kilo limondur."

Bu karşılaştırmadan aşağıdakilerin hangisi çıkarılabilir?

A) Romanın, okuyucuları öyküden daha çok etkilediği
B) Öyküde kişilerin daha ayrıntılı olarak anlatıldığı
C) Öykünün daha yoğun bir anlatımla oluşturulduğu
D) Öykü yazmanın daha çok çaba gerektirdiği
E) Romanda öyküye göre daha değişik konuların işlendiği

ÇÖZÜM:

Yukarıda verilen cümle bir karşılaştırma cümlesidir ve bizim bu karşıaştırmadan bir sonuca ulaşmamış istenmektedir. Burada öykü bir C vitamini hapına benzetilerek onun yoğun anlatımı vurgulanmak istenmiştir. Roman ise bir kilo limona benzetilerek, romanın anlatımının öyküye göre daha özsüz olduğu belirtimiştir. Seçeneklerde bu düşünceleri içeren şık C'dir.

Buna göre doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

11. KARŞILAŞTIRMA BİLDİREN YARGILAR:

Duygu ve düşüncelerin daha etkili bir biçimde anlatılabilmesi için en az iki varlık, durum ya da kavramın benzerliklerinden veya farklı özelliklerinden yararlanma yöntemidir. Bu nedenle karşılaştırmalarda ya benzer özellikler birlikte verilir, ya da farklılıklar belirtilir.

Ayrıca bir yargıya ancak karşılaştırmalar sonucu varılabiliyorsa orada da karşılaştırma vardır.

ÖRNEKLER:

* Bu vadi dün gördüğümüz vadiden daha yeşil ve büyüleyici.
* Türk edebiyatında V. Hugo ne ise Fransız edebiyatında Yaşar Kemal odur.
* Sınav sonuçlarına göre sınıfın en çalışkan öğrencisi belirlenecek.
* Şiirle matematiği birbirinden ayıramayız; şiirde yorum gücüne dayalı bir anlatıma karşılık, matematikte kavrama gücüne dayalı özellikler vardır.

ÖRNEK – 11:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir karşılaştırma yapılmıştır?

A) Ünlü masal kahramanı Heidi'nin oradan oraya at koşturduğu Alpler ile hemen hemen aynı güzelliğe sahip bir yayladayız.
B) Çocukluğumun pazen pijamalarına desen olmuş kır çiçekleri, orman gülleri yol kenarlarına, gizlice serpiştirilmiş.
C) Burada doğayla kucak kucağa, yapayalnız, özgür, güçlü ve huzurlusunuz.
D) Şenliklerle, hele genç kızların dilinde coşkuyla akıp giden sevda türküleriyle bir başka güzeldir yaylalar.
E) Bir yanda olanca maviliğiyle deniz, bir yanda başı karlı dağlar ve yeşilin bin bir tonu...

ÇÖZÜM:

Karşılaştırma, benzer ya da farklı özelliklerin bir arada verilmesi şeklinde yapılır. (A) seçeneğini incelediğimiz zaman "Alpler" ve "yayla"nın güzellik yönünden karşılaştırılıp birbirine benzetildiğini görürüz.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

12. OLASILIK BİLDİREN YARGILAR:

Bir eylem veya durumun hem olumlu hem de olumsuz bir biçimde gerçekleşebileceğini bildiren, kesin anlamlar içermeyen yargılardır.

ÖRNEKLER

* Gün doğmayabilir şu tepelerin arkasından.
* Belki bu toplantıdan sonra ortaklıktan ayrılırız.
* Bu ses galiba beni çağırıyor; kalkıp gideyim.
* Şimdi bizim oralara kar yağmış, havalar iyice soğumuştur.

13. KİNAYELİ BİR SÖYLEYİŞ İÇEREN YARGILAR:

Bir gerçeği vurgulamak amacıyla sözün imalı olarak tam karşıt bir anlam içerebilecek biçimde kullanılmasıdır.

* Eğitime önem verdiğimiz iki günde bir okulları tatil edişimizden anlaşılıyor.
* Bu güzelim kıyı şeridini de beton yığınlarıyla doldurup modernleşelim, belki çağı o zaman yakalarız.

Uyarı:

Bir edebi sanat olan "kinaye" ile karıştırmayalım. Kinaye bir sözün hem gerçek hem de mecaz anlam içerebilecek biçimde kullanılmasıdır. Söz dokundurma söz konusu değildir. Oysa "kinayeli söyleyiş" te söz dokundurma vardır.

ÖRNEK – 12: (ÖSS – 1993)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde söyleyenin düşüncesi, kinayeli bir biçimde dile getirilmiştir?

A) Otel görevlisi salondaki televizyonun sesini sonuna kadar açmış; ama televizyonda anlatılanları kimse dinlemiyor.

B) Eh, bu hızla gidersek, okula belki yarın sabah varırız.

C) Bu küçük tatil köyünde, her sabah üçe kadar arabesk türünde parçalar çalınıyor.

D) Son on yılda tükenen hayvan ve bitki türü, daha önceki elli yılda yok olanlara eşitmiş.

E) Gürültüyle etkili bir biçimde savaşabilmek için bir yasa çıkarılması gerekir.

ÇÖZÜM:

Verilen cümlelerde asıl anlatılmak istenen düşünceyle kullanılan sözcükleri karşılaştırdığımız zaman (B) seçeneğinde yavaş gidildiği, okula zamanında varılamayacağı anlatılmak istenmekte, ancak açık bir biçimde söylenmemektedir. Yani, yavaş gidildiği laf dokundurularak anlatılmaktadır. Bu tür söyleyişlere "kinayeli söyleyiş" denildiğinden;

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

14. EŞİTLİK YA DA EŞİTSİZLİK BİLDİREN YARGILAR:

Cümlede yapılan karşılaştırmalar sonucu iki varlık, durum veya kavram arasında eşitlik veya eşitsizlik olması söz konusudur.

* Kazandıkları parayı kardeş payı ederek bölüştüler (Eşitlik).
* Düşen mirastan aslan payını annem aldı (Eşitsizlik).
* Gazetedeki ilanı ben de okumuştum (Eşitlik).

15. VARSAYIM BİLDİREN YARGILAR:

İleride gerçekleşecek bir eylem veya durumu gerçekleşmiş gibi kabul edip onunla ilgili bir yargı içeren cümlelerdir. Bu anlam "diyelim ki, varsayalım, tut ki, kabul et ki..." sözleriyle kazandırılır.

* Diyelim bu yıl da sınavı kazanamadın, askere gider misin?
* O çocuklar tut ki seni desteklemedi, ne yapabilirsin ki?

16. ÜSLUP VEYA KONU (İÇERİK) İLE İLGİLİ YARGILAR:

Bir yazarın, şairin eserlerini oluşturma biçimi, anlatım tekniğiyle ilgili bilgiler içeren cümleler "üslûp"la ilgilidir. Bu cümleler "nasıl anlatıyor" sorusuna cevap olurlar.

Bir yazar, şair veya eserin ele aldığı konuyla ilgili cümleler "içerik"le ilgili yargılardır. Bunlar da "neyi anlatıyor" sorusuna cevap olurlar.

ÖRNEKLER

* Bütün yapıtlarında, köy ve köylü insanların yaşamını bulabiliriz (içerik – konu).
* Kullandığı sözcükler, kurduğu cümlelerle okuyucuyu sıkmadan anlatıyor anlatacaklarını. (Üslûp – Anlatım Tekniği)

ÖRNEK – 13:

(I) Sait Faik ile Oktay Akbal'a yalnız dost olarak değil, yazar olarak da, tanıdığım günden beri önem vermişimdir. (II) Her ikisini de önce yazılarıyla tanıyıp sevmişimdir. (III) Kişisel dostluğumuz daha sonra başlamıştır. (IV) Öykülerini severek izlemem, öykümüze getirdikleri yenilikten çok, onları kendime öbür öykücülerden daha yakın bulmamdandır. (V) Onlar da ben de günümüz insanının bireysel ve toplumsal gerçeklerini birlikte veren, insancıl çizgide öyküler yazdık.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde öykülerin içeriğiyle ilgili bilgi verilmektedir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

İçerik, bir yazarın ya da bir eserin anlattıklarıdır. Yani "neyi anlatıyor" sorusuna cevap olabilen cümleler, içerikle ilgili cümlelerdir. Bu açıdan cümleleri değerlendirdiğimiz zaman V. cümlenin cevap olduğunu görürüz.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

Bunlardan başka çeşitli kavramlarla ilgili olarak oluşturulan anlam soruları vardır:

Önyargı, beğenme, pişmanlık, hayıflanma, yakınma,... gibi anlamlar içeren yargılar da vardır.

ÖRNEK – 14: (ÖSS – 2004)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde üslupla ilgili bir özelliğe değinilmemiştir?

A) Sağlam bir roman tekniğinin yanı sıra canlı, en az sözcükle çok şey anlatmayı amaçlayan, yoğun bir anlatımı vardır.

B) Şiirlerindeki, okurun değişik duygularını etkileyen imgeleri, sıradan sözcüklere yeni anlamlar yükleyerek oluştururdu.

C) Yapıtlarındaki karakterler, halk arasından seçilmiş, zengin bir duygu dünyası olmayan, tek boyutlu kişilerdi.

D) Şiirlerini oluştururken sözcükleri, ses, anlam ve çağrışım yönünden sıkı bir değerlendirmeden geçirerek kullanırdı.

E) Betimlemelerinde gözlem gücü ağır basar, özentili ve coşkulu bir söyleyişten özellikle kaçınırdı.

ÇÖZÜM:

Üslup, bir yazarın eserini "nasıl yazdığı"yla ilgili cümlelerdir. C seçeneği dışında bütün cümleler "Yazar nasıl yazıyor?" sorusuna yanıt vermektedir. C seçeneği ise bir konu cümlesidir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 15 : (ÖSS – 2005)

(I) Ortaokul yıllarında arkadaşlarla dersten çıkar çıkmaz, okulumuzun bulunduğu tepeden iner, güzelim gül bahçeleriyle çevrelenmiş evlerin önünden geçerek kıyıya koşardık. (II) Dalgalarla oynarken içimizden biri bağırırdı : "Yunuslar geçiyor!" (III) Sonraları hangi denize baksam, böyle sürü halinde geçen yunuslar canlanırdı gözlerimde. (IV) Açıklardaki tek bir yunusu fark edip sevinç çığlıkları atanları gördükçe gerçekten çok etkilenirdim. (V) Yıllarca yunusların sürü sürü gözlerimin önünden geçtiğini, zamanın hepimizi, az rastlanan anların son tanıklarına çevirdiğini nasıl anlatabilirdim onlara?

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde yakınma söz konusudur?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Yakınma, bir durumdan edilen şikâyet ya da duyulan üzüntü halidir, bunun dile getirilmesidir. Bu parçanın son cümlesinde de yazar yunusların geçiş anının az rastlanır bir olay olduğundan ve zamanın insana artık yeterince cömert davranmadığından yakınıyor.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

TEST – I

1. Büyük sanatçılar, gündelik akımların, gündelik olayların dışına çıkabildikleri oranda büyümüşlerdir.

Bu cümleye anlam yönünden en yakın olan cümle aşağıdakilerden hangisidir?

A) Günlük olaylar sanatçıyı doğrudan etkiler.

B) Bir sanatçının büyüklüğü günlük düşüncelerin dışına çıktığı ölçüde artar.

C) Günlük olaylardan hiç etkilenmeyen birçok sanatçı vardır.

D) Her büyük sanatçının etkilendiği bir olay elbette vardır.

E) Bir sanatçının çevredeki olaylardan, akımlardan etkilenmesi doğaldır.

2. "Benim için en beğendiğim öykücü yoktur, olamaz da; benim için en beğendiğim öykücüler vardır."

Böyle diyen bir kişiyle ilgili aşağıdakilerden hangisi kesin olarak söylenebilir?

A) Beğenmediği öykücülerin daha çok olduğu

B) Bazı öykücüleri başarısız bulduğu

C) Kolay beğenen bir kişi olmadığı

D) Öyküyü öteki türlerden çok sevdiği

E) Birden çok beğendiği öykücünün olduğu

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde karşıt durumlardan yararlanılmıştır?**

A) Bireysel şiir, kişiye istediğini verdikten sonra toplumsal şiire yönelmenin bir anlamı yoktur.

B) Kişisel duygu ve düşüncelerden yola çıkarak yazdığım bu şiir pek de beğenilmedi.

C) Her yörenin özelliklerini yansıtan bir şiir elbette bulunur.

D) Şekil ve içerik konusunda yapılan bu araştırma eseri yıpratmaya yönelik.

E) Toplumsal çıkarı ön planda tutan şairler daha kalıcı oluyor günümüzde.

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "beğenme, takdir etme" **anlamı vardır?**

A) Böyle plansız insanların işi elbette böyle olur.

B) Böyle köye böyle muhtar.

C) Böyle dostlarımız olduktan sonra sırtımız yere mi gelir?

D) Böyle sıkıntılı günlerimde de yanımda olmalıydınız.

E) Böyle soğuklarda hiç balkonda oturulur mu?

5. Bir yazar, bir şair, hangi görüşe sahip olursa olsun kolaya kaçamaz.

Aşağıdakilerden hangisi anlam bakımından bu cümleye en yakındır?

A) Kişisel görüş, oluşturulan bir yapıtın niteliğini etkilememelidir.

B) Kolaya kaçmak bazı sanatçıların değerini azaltır.

C) Çeşitli görüşlerdeki yazar ve şairler kolay eser vermek peşinde koşabilirler.

D) Bir sanatçının kişisel görüşü eserlerine elbette yansır.

E) Kişisel görüşü olmayan sanatçılar başarıyı kolayca yakalayacaklarını sanırlar.

6. I. Gerçekleri söylemeye dili varmayanlar kapalı dolambaçlı konuşma yolunu seçer.

II. Ozanların çoğu açıklıktan, sığlık ve yavanlığı anladıkları için dolaylı anlatımı sever.

III. Nerede kapalı söyleyiş, dolambaçlı konuşma varsa orada gerçeklerden kaçma, doğrulardan ürkme vardır.

IV. Bazı durumlarda yazarları etkileyen gerçekler, yapıtı olumsuz yönde etkiler.

Yukarıdaki cümlelerden hangi ikisi yakın anlamlıdır?

A) I. ve II. B) II. ve III. C) III. ve IV.

D) I. ve III. E) I. ve IV.

7. (I) Sanatçının yeni bir edebiyat adına hiçbir ciddi teklifi olmamıştır. (II) Sadece eski edebiyatı yıkıcı niteliğiyle belirmiştir. (III) Eski Fransız edebiyatını çok iyi bilirdi; ancak bu edebiyatı da yirmi beş yıl geriden izliyordu. (IV) Yeni bir edebiyatın eleştirmeni ya da kavgacısı olarak yeterince silahlı değildi. (V) Öyle sanıyorum ki bir "günlük yazarı" olarak sevilerek okunacak; ama bir edebiyat düşünürü olarak önemini gitgide yitirecek.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangilerinde sanatçının hem olumlu hem de olumsuz yönü ele alınmıştır?

A) I. ve II. B) II. ve III. C) III. ve IV.

D) III. ve V. E) IV. ve V.

8. (I) Resim ve heykel sanatçıları insan elleri üzerinde çok durmuşlardır. (II) Bu duruş, onların türlü güzelliklerinden yaşayan, duyan ve düşünen birer varlık oluşlarındandır. (III) Ortaçağdan bu yana, ressamların yapmış oldukları kadın ve erkek portrelerine bakınız; gözlerden çok ellerin konuştuğunu görürsünüz. (IV) Dua için kavuşan, gergef üzerine dolaşan, çenesini avuçları içine alan, vücut boyunca sarkan eller. (V) İçi aydınlatan Tanrı duygusunu, mutlu esenliğin parıltısını hep bu ellerde görürsünüz.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde karşılaştırma yapılmıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

9. (I) Her şey gibi elbiselerin de eskimesi kaçınılmazdır. (II) Fakat bazılarımız bu giysilerden bir kısmını hemen çöpe atmayıp saklama gereği duyarız. (III) Çünkü bunları çevremizde bulunan yoksul durumdaki kişilere vermeyi düşünürüz ve doğru da yaparız. (IV) Ancak birçok insan eskilerini böyle değerlendirmeyi düşünmüyor. (V) Onları çöpe atmayı tercih ediyor.

Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangisi kendinden önceki cümlede bildirilen işin gerekçesi durumundadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde birinci cümle, ikincinin açıklayıcısıdır?**

A) Kadınlar yemek hazırlıyordu; erkekler az ötede top oynuyordu.

B) Dumandan herkes öksürüyordu, göz gözü görmüyordu.

C) Dışarda çisil çisil yağmur yağıyordu; hayvanlar sıcacık ahırlarındaydı.

D) Şehrin ışıkları yanıyordu; otomobilimizle yavaş yavaş ilerliyorduk.

E) Yalnızlıktan çok korkuyor; birisi olmadan evde kalamıyordu.

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "öznel değerlendirme" **söz konusudur?**

A) Sinemanın geleceğinin tartışılacağı toplantı yarın yapılacak.

B) Yıl sonundaki veda gecesinde önce öğrenciler, sonra öğretmenler en sonunda da müdür bey konuştu.

C) Yerel gazetenin dünkü sayısında belediye başkanıyla yapılan röportaj vardı.

D) Romandaki karakterlerin başarılı canlandırılmasına karşın olay örgüsünün zayıf oluşu romanı başarısız kılıyor.

E) Evinin önündeki bahçede domates, biber, patlıcan fideleri vardı.

12. (I) Hiçbir eğitim alanı insanın kafasını ve ruhunu geliştirmekte edebiyat kadar etkili olamaz. (II) Edebiyat insanın ruhuna ve kafasına hitap eder, insanı iyiye, doğruya, güzele götürür. (III) Belirli bir amaçtan yoksun edebiyat öğretimi kişiye ne okuma ne de yazma zevki verir. (IV) Ancak terimler hakkında özsüz bir bilgi verir. (V) Kişiyi düşünmeye sevk etmez, toplum sorununu kişiye aşılamaz. (VI) Edebiyat tarihimize bakacak olursak bu eksikliği görürüz.

Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangisi kendinden önce gelen cümledeki yargının açıklayıcısı durumundadır?

A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

13. (I) Buralar göçüp geldiğimiz anayurdun güzelliklerinden izler taşıyor. (II) Van Gölü günün güzelliğini yansıtıyor. (III) Üzerindeki martılar fırsat buldukça suya dalıp dalıp çıkıyor. (IV) Bulutların beyazlığı da karışıyor dalgaların ak başlarına. (V) Kıyıdaki balıkçı tekneleri bir inip bir kalkıyor.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bir karşılaştırma vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

14. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "neden–sonuç" **ilişkisi vardır?**

A) Onunla tartışmamda daha ileri gitmek istemiyorum, en azından şimdilik.

B) Bazen dalgınlıktan ya da başka bir nedenden televizyonu açık bırakıyorum.

C) Sürekli ses ve gürültü bir tür uyuşturucudur.

D) Zihin, sözcüklerin hapishanesidir; bir ritm varsa bu sözcüklerin düzensiz ritmidir.

E) Yola çıkma kararı almadan çevrendekilerin de görüşünü almıştır.

15. (I) Sık sık tekrarlara düşen Ahmet Mithat'ın yeni bir konu bulmakta sıkıntı çektiğini biliyoruz. (II) Anlatımındaki sıkıcılık gerek bu konu sıkıntısından gerekse konunun akışını kesip açıklayıcı bilgiler vermesinden geliyor. (III) Roman ve öykü alanında birçok eser vermesi onu bu yere getirmiştir elbette ama, yine de o başarılı bir edebiyatçı ünvanı kazanamamıştır. (IV) Bu da Tanzimat döneminin ikinci planda kalan sanatçıları arasına yerleştirmiştir onu. (V) Hüseyin Rahmi üzerindeki etkisi de bu olumsuz özellikleriyle ilgilidir.

Parçada numaralanmış cümlelerin hangileri Ahmet Mithat'ın eserlerinin anlatımıyla ilgilidir?

A) I. ve II. B) II. ve III. C) III. ve IV.

D) IV. ve V. E) III. ve I.

Ata yayınları

16. Sanat eseri karşısında ağır ceza yargıcı göreviyle hareket eden eski güdümlü eleştirmen emekli edilmelidir.

Bu cümleye anlamca en yakın cümle aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yapıtı değil, sanatçıyı değerlendiren eleştirmen, eleştirmen olamaz.

B) Eleştirmen bir yapıtı hem kültürel hem de sanatsal açıdan ele almazsa eleştiriden beklenen eleştirmen olamaz.

C) Duygularının tutsağı olan ve aklını kullanamayan eleştirmen nesnel olamaz ve güven veremez.

D) Yapıta tepeden bakamayan, küçük ayrıntılar içinde bunalan eleştirmen başarılı olamaz.

E) Önyargılarından kurtulamayan ve sanat eserinde salt eksiklikler arayan bir eleştiri anlayışı artık eskimiştir.

17. Yaşadığı ülkenin anadilindeki edebiyatı bilmeyen, merak etmeyen birinin yabancı edebiyatları tam anlamıyla değerlendirmesi mümkün değildir.

Bu cümle aşağıdakilerden hangisine anlamca en yakındır?

A) Başka ulusların edebiyatları hakkında hüküm yürütmek isteyenler, önce kendi edebiyatlarını özümsemek zorundadırlar.

B) Bir sanatçının kazandığı duyarlıkta hem kendi edebiyatının hem de dünya edebiyatının etkisi vardır.

C) Kendi anadilinin inceliklerini bilmeyen birisi, iyi yazar olamaz.

D) Bir ulusun edebiyatının meydana gelişinde iyi yapıtların da kötü yapıtların da etkisi vardır.

E) Yabancı edebiyatların etkisi altında kalanlar kendi edebiyatlarına yabancı kalırlar.

18. Sanat adamının düşeceği en kötü durum, toplumsalcılığı kendisine basamak yapmaya çalışmasıdır.

Bu cümleyle anlamca yakın olan cümle aşağıdakilerden hangisidir?

A) Suya sabuna dokunmadan yaşamak, sanatçı kişilikle bağdaşmaz.

B) Toplum sorunlarına eğilmeyi çıkar aracı olarak görmek, sanat adamını küçültür.

C) Sanatçıların toplum sorunlarına yurttaş olarak gösterdikleri tepkiyle sanatçı olarak gösterdikleri tepki farklıdır.

D) Yaşam gerçeklerine şöyle bir dokunup geçmek, bir sanatçının toplumcu olduğunu kanıtlamaz.

E) Yaşadığı çevrenin sorunlarına duyarlı olmayan sanatçı, yaşam gerçeklerinden kopar.

19. Devrim havası yaratan yenilikler; yaşayışımızdaki değişiklikler, duygularımıza, düşüncelerimize yeni bir yön verecek boyuta geldiği zaman ortaya çıkar.

Bu cümleye anlamca en yakın cümle aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yaşamı kolaylaştıran teknolojik ürünler, insanın duygu ve düşünce dünyasında değişiklikler yaratabildiği ölçüde anlam kazanır.

B) Toplumsal yapıdaki en derin izler, fikir ve sanat yaşamındaki gelişmelerin yarattığı izlerdir.

C) Eski biçimlere sığmayan yeni düşünceler, kendi biçimlerini yaratabilmek için eskinin kurallarını yıkmak zorundadır.

D) Toplumsal yapıdaki her değişim rüzgârı, sanat yaşamında yeni bir devrimin müjdecisidir.

E) Değişimler, toplumu oluşturan bireylerin kafa ve gönüllerinde değişiklikler yaratabilirse kalıcı ve köklü yenilikler meydana gelir.

20. Terzinin elinde kumaş ne ise sanatçının elinde de gerçek odur; o nedenle...

Bu cümle düşüncenin akışına göre, aşağıdakilerin hangisiyle sürdürülebilir?

A) sanatçı gerçeğin peşinde gitmek zorunda olduğunu unutmamalıdır.

B) sanatta gerçeğin biçimlendirilmesi ustalık ister.

C) sanat gerçeğiyle yaşam gerçeği birbirine ters düşmemelidir.

D) doğaya ayna tutan, gerçeği olduğu gibi yansıtan kişi gerçek sanatçıdır.

E) okur, sanat eserinde yaşadığı gerçeğin kurmaca bir gerçek olduğunu unutmamalıdır.

21. (I) Enver Gökçe, toplumcu – gerçekçi şiir anlayışının bir temsilcisidir. (II) Şairin yaşamıyla şiirleri arasında tam bir koşutluk vardır ve bu koşutluk, onu okurları karşısında inandırıcı kılmaktadır. (III) Şair şiirlerinde bildirisini süsten uzak bir biçimde yığınlara yansıtmak istemiş ve o nedenle de söyleniş biçiminden çok söylenen özü öne çıkarmıştır. (IV) Belki de şairin Halk şiirinin anlaşılırlığına, yalınlığına yaslanmasının nedeni budur. (V) Şairin kendine özgü şiir tarzı, söyleyişindeki etki ve yolculuk, onu 1940 kuşağı içinde ayrı bir yere getirmiştir.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden hangisi, ötekilere göre anlamca daha geniş kapsamlıdır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

22. Her sanatçı, kendi dilini kendisi yaratır; bu yüzden de ne kadar özgün yazar, şair varsa o kadar sayıda dil vardır yazında.

Bu cümleyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Dilin gelişmesinde yazar ve şairlerin etkisinin yadsınamayacağı

B) Bir dilin güzelliğinin ve gücünün şairlerin dizelerinde kendini gösterdiği

C) Hiçbir özgün sanatçının üslubunun diğerine benzemediği

D) Yazın sanatçılığında dilin kullanılışının her şeyden önemli olduğu

E) Şair ve yazarların birer dil ustası olduğu

23. Büyük insanlara yapılabilecek en büyük kötülük, onun ağzıyla ona karşı konuşmak, onu kendi kendisiyle çelişkiye düşürmektir.

Bu cümleyle yakın olan cümle aşağıdakilerden hangisidir?

A) Belgesiz, dayanaksız konuşmak; konuşmacının inandırıcılığını zayıflatır, konuşmacıyı gözden düşürür.

B) Büyük düşünceleriyle sıradan kişilerin anlayış gücünü aşan büyük insanlar, o kişilerin hedef tahtası olur.

C) Düşüncelerini benimsemediğimiz insanların düşüncelerini benimsemiş görünmek kendi kişiliğimize saygısızlıktır.

D) Bir insanın söylemediğini o insana söyletmek, insana verilebilecek en büyük zarardır.

E) Başkalarının düşüncelerini saptırarak o kişileri yıpratma anlayışı, kişilik haklarına saldırı anlamına gelir.

24. Bilinçli okur, eleştirmene kulak vermek, eleştiriyi dikkate almak zorundadır.

Aşağıdaki cümlelerin hangisi, bu cümlenin neden–sonuç yönünden açıklamasıdır?

A) Okurun eser hakkındaki yargılarını eleştirmenin görüşleri doğrultusunda denetlemesi gerekir.

B) Eleştiri sanat eseri kadar yaratıcılık isteyen bir daldır.

C) Eleştirmeni edebiyat için, okuyucu için faydalı görürken sanatçı için gereksiz sayar.

D) Aslolanın şiir, öykü, roman olduğunu; bunlar olmazsa eleştiri diye bir şeyin olmayacağını bilir.

E) Eleştirmenin başkalarının yazısından yola çıkan ikinci derecede bir sanatçı olduğunun farkındadır.

TEST – II

1. (I) Sanatçı, Halk şiirinin söyleyiş ustalığından yararlanır. (II) Kendi geleneğimizin özgün sesini yansıtır. (III) Bu ses, onda modern bir elbiseye bürünür. (IV) Anadolu'nun türküsünü kendine özgü bir biçimde dizeleştirir. (V) Dizeleştirdiği Anadolu, bir ressamın fırçasından çıkan tablodan daha renkli ve etkileyicidir.

Yukarıda numaralandırılmış cümlelerden hangisinde karşılaştırma yapılmıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

2. "İnsan kendine acı veren şeyleri unutsaydı, sevgi ve sevincin yumuşak kucağında mayışıp kalırdı."

Bu cümleyle anlamca yakın olan cümle, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sevinçlerin getirdiği mutluluk ve uyuşukluk rüyasından uyanmamızda, acıların bıraktığı izlerin etkisi vardır.

B) Sevginin ve mutluluğun düşmanı olan acıya direnmek, insanın özünde vardır.

C) Acıyı bilmeyen, tatmayan insan sevinci yaşayamaz.

D) İnsanın özünde çirkin olanı değil, güzel olanı canlı tutma ve yaşatma isteği vardır.

E) Çirkinlikler, güzelliklerden daha derin ve kalıcı izler bırakır.

3. **Aşağıdakilerden hangisi** "tanım" **cümlesidir?**

A) Edebi eserlerin çevirisinde doğruluk ilkesine uyulduğu kadar güzellik ilkesine de uyulmalıdır.

B) Bilim ve teknikle ilgili yapıtların çevirisinde yapıtın yazıldığı dili iyi bilmek, çoğu kez yeterli olabiliyor.

C) Çeviri, bir milletin kültür, bilim, teknik ve uygarlık alanlarındaki ufkunu genişletme aracıdır.

D) Başka ülkelerin gelişimlerini izlemek, insanlığa mal olmuş sanatçılarını tanımak, çeviri sayesinde mümkün olmaktadır.

E) Bir şiir yazıldığı dilden başka bir dile çevrildiğinde, o şiir yeniden yazılmış demektir.

4. (I) Aydın Gün 1940'ta Ankara'da Türkiye'nin ilk opera yapan tenoru oldu. (II) Bunu daha sonraları opera yönetmenliği izledi. (III) 1959'da İstanbul Operası'nı kurdu ve 20 yılı aşkın bir süre İstanbul Operasını yönetti. (IV) Türkiye'nin yetiştirdiği gelmiş geçmiş en büyük operacısı olarak Avrupa Konseyi Kültür Ödülü'nü aldı. (V) Şimdilerde ise Yapı Kredi Festivali'ni yönetmektedir.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden hangisi daha geniş anlamlıdır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

5. Tartışma geleneğinin olmayışından, diyalog yerine monoloğun yeğlenişinden gençliğin tepkisi büyük boyutlara ulaşıyor.

Bu cümleye anlamca en yakın cümle, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yetişkinlerin görevi gençliğin sorunlarına eğilmek, topluma yabancılaşmasını önlemek olmalıdır.

B) Eskimiş değer yargılarında ısrar etmek, yanlış düzeni sürdürmeyi istemek düşünce çatışmasının baş nedenidir.

C) Farklı dünya görüşlerine hoşgörüyle yaklaşmak,tartışma kurallarına uymak demokrasinin bir gereğidir.

D) Tartışmanın olmazsa olmaz kuralı, bireyin kendi düşüncesinde ısrarlı olmamasıdır.

E) Gençlerin tepkilerini azaltmanın yolu, kendi düşüncemizde ısrar etmek yerine karşıt düşüncelere kulak vermek ve saygılı olmaktır.

6. **Aşağıdakilerin hangisinde koşul yerine gelse de eylemin gerçekleşmeyeceği anlamı vardır?**

A) El oğlu değil mi ki
Kurban olsan inanmaz

B) Arap atı binmeyinen yorulmaz
Beşli mavzer ile bir genç vurulmaz

C) Odasına vardım kahve pişirir
Kınalı parmaklar fincan düşürür

D) Pınar, senin ne belalı başın var
Baş ucunda elvan elvan taşın var

E) Açtı mı ola şu Sivas'ın gülü yaprağı
Çekti bizi bu ellerin suyu toprağı

7. **Aşağıdakilerin hangisinde birinci dize, ikinci dizedeki yargının nedenidir?**

A) Hiçbir çiçeğe benzemeyen kokular duysam
Özlemimden ölürüm

B) Tutuldum bir onulmaz derde
Harman gibi savruluyor içim

C) Köşeye tünemiş topal güvercin
Biraz katık bulmak için ufaktan bir gösteri yapıyor

D) Akşam saatlerinde yorgun dönüşlerde
İner kavaklardan bir ince güz yeli

E) Bitmemiş yapılarda ateş yakarlar
Isınırlar bir ağustos geçer üstlerinden

8. Aydın oluş, bir bilgi donanımı olmaktan çok; bilinç, vicdan ve ahlak olgusudur.

Bu cümleye anlamca yakın olan cümle, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Aydın olma, bilgelikten ziyade insani duyarlıklara sahip olmayı zorunlu kılar.

B) Göbek ve ayak bağından kendini kurtaramamış, özgürleşememiş kişiler aydın olamaz.

C) Kişisel çıkarlarından vazgeçmeyen, toplumun çıkarı ve iyiliği için çalışmayan, aydın olamaz.

D) Aydının işlevi, gerçeği saran kabukları soymak ve gerçeği saydamlaştırmak olmalıdır.

E) Bilgi ve kültür zenginliği, aydın olmanın olmazsa olmaz koşuludur.

9. (I) Caz bir tutkudur ve giderek de bu tutku daha çok insanı sarıyor. (II) Daha çok insan, her yıl bu tutkunun etkisine giriyor. (III) Eskiden Çağaloğlu'nda sık sık söylenen bir deyiş vardı: Boyayı bir kez yuttun mu bir daha kurtuluşun yok, gibisinden. (IV) Caz da öyle bir şey; bir kez yakalandınız mı kurtulamazsınız büyüleyici etkisinden. (V) Bir yandan bir hüzün atmosferi oluştururken, öte yandan tanımsız bir yaşam coşkusu aşılar insana.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde karşıt özellikler bir arada verilmiştir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

10. (I) Toplumcu şiir akımının insancıl örneklerini aradığımızda onu hatırlarız. (II) Çileli bir yaşamı şiirde yansıtırken kin yerine sevgiyi koymuş ender şairlerden biridir. (III) O, hiçbir zaman şiirde biçim kaygılarını öne çıkarmamış bir sanatçıdır. (IV) Şiirlerinde kentten kasabaya, köye uzanan insan manzaralarına rastlanılır. (V) Onun şiirlerinde içerik,insanın serüvenidir daha çok.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde karşıt kavramlar birlikte ele alınmıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

11. Yazarla okur arasında en güçlü köprü, okurun yazarı ve kişiliğini tanımasıyla kurulur.

Bu cümleyle anlamca en yakın cümle, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Okurun sanatçının yaşam öyküsünü bilmesi, sanatçıya duyduğu ilgiyi ne azaltır, ne çoğaltır.

B) Yapıtlar, sanatçıların yaşamlarının bir aynası olduğunda değer taşır.

C) Okurla sanatçı arasındaki iletişim kopukluğu okuru okumaktan soğutur.

D) Okur, yaşamını ve karakterini yakından tanıdığı sanatçılarla daha sağlıklı iletişim kurar.

E) Yaşamöyküleri okurların dikkatini her zaman çekmiştir.

12. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde neden-sonuç anlamı yoktur?**

A) Aşırı buzlanmadan dolayı ulaşım aksıyor.

B) Orman alanları azaldığı için ülke çölleşiyor.

C) Çocuklar, korkusundan ne yapacağını şaşırmıştı.

D) Onunla anlaşamadı da ayrıldı kurumdan.

E) Düğüne gitmek üzere ayrılmışlardı evden.

13. (I) Akbal, anıların ve duyguların insan yaşamını biçimlemedeki etkinliğini derinden duyan yazarlardan biridir. (II) Bir öyküsünden alınan "Yaşam dediğim ardı ardına gördüğüm düşlerdi." cümlesi, sanatçının dünya görüşünün çarpıcı bir özetidir. (III) Hikâyelerinde ince bir hüzün kendini hissettirir; ancak onun hüznü okuyucusunu ağlatmaz. (IV) Çalışmalarında, alabildiğine işlek bir dili, usta hikâye kuruculuğu hemen göze çarpar. (V) Hikâyelerinin kişileri, büyük şehirlerin kenar semtlerindeki orta sınıfın insanlarıdır.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden hangisi nesnel bir özellik taşımaktadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

14. (I) Tunç Okan'ın "Otobüs" filmi dış ülkelerde çeşitli ödüller almasına karşın, filmin ülkemizde gösterilmesi yasaklandı. (II) Film ancak Danıştay'ın yasaklama kararını ortadan kaldırmasıyla Türk seyircisinin karşısına çıkabildi. (III) Oysa "Otobüs" sinemamız açısından önemli bir yapıttı. (IV) Sinema sanatının dili, hiçbir yapımda bu filmdeki kadar ustaca kullanılmamıştı. (V) Ne var ki bazı çevreler filmin bu özelliğini göz ardı ederek ilericilik adına filmi kullanmaya kalktı. (VI) Kullanmaya kalkanlar da bir ölçüde başarılı oldu.

Yukarıdaki numaralandırılmış cümlelerden hangisi, bir önceki cümlenin gerekçesi durumundadır?

A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

15. (I) İnsanların her durumda ve her ortamda geçerli ve değişmez doğrular bulunduğuna inanmaktan kurtulmasında deneme yazarlarının büyük katkıları olmuştur. (II) Her doğruyu yeniden ele almak insanoğlunun kişiliğini bulmasında önemli bir tutumdur. (III) Doğrulara kuşkuyla bakmak, doğruları kendi düşüncesinin, kendi bilgilerinin ölçülerine vurarak sınamak oldukça önemli olsa gerek. (IV) Bu yönden bakıldığında deneme yazarlığının birçok yönden insan düşüncesinin gelişmesinde olumlu etkileri bulunduğu yadsınamaz. (V) Ne var ki günümüzde denemenin gelişmediği, tersine gerilediği ve yerini incelemeye kaptırdığı görülüyor.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde "yakınma" söz konusudur?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

16. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi bakış açısı yönünden diğerlerinden farklıdır?**

A) Eleştirmenliğin ölçütü o işi yapmak değil, bilmektir.

B) Roman eleştirisi yapmak için romancı olmak gerekmez.

C) Eleştirmenin büyüklüğü, eleştirdiği alandaki pratiğinden kaynaklanmaz.

D) Bir şeyin eleştirmeni olmak demek, onu iyi icra etmek demek değildir.

E) Bir konunun eleştirmeni olmak için o işi fiilen yapmak gerekir.

17. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde karşıt kavramlar birlikte kullanılmıştır?**

A) Yankılara kulak vermek, eleştirilere açık olmak, toplumsalcı sanatçıyı bireyci sanatçıdan ayıran en önemli özelliktir.

B) Yetenekli yeteneksiz birçok sanatçıda "kendini ölçüt alma" hastalığına sıkça rastladım.

C) Eleştirmen birini yüceltirken öbürünü yerin dibine batırmamalıdır.

D) Toplumsal yaşamda kendi çıkarını düşünmek, sevdiklerini kayırmak hoş görülmemelidir.

E) Bilimdeki gelişmeler, yeni doğrular, yaşamı da sanatı da aynı oranda etkiler.

18. I. Şiir gelenekten aldığıyla yaşamın içinde yeşerir, temellenir

II. Özü biçimine uymayan, kendi kuralları içinde gelişmeyen şiir uzun soluklu olamaz.

III. Gücünü yaşamdan ve gelenekten almayan şiir, cılız kaldığı gibi kalıcı da olamaz.

IV. Gerçek şiir, geçmişin değer yargılarından soyutlanamaz.

Yukarıdaki numaralandırılmış cümlelerden hangileri daha yakın anlamlıdır?

A) I. ve II. B) I. ve III. C) I. ve IV.
D) II. ve III. E) III. ve IV.

19. (I) Sanatçı, başlangıçta kendine özgü duyarlıkları, şiirimizin çok kullanılmış biçimleri içinde yansıtıyordu. (II) Yaşam üzerine; doğruluk, dürüstlük üzerine söylenmişti bunlar. (III) Ölçülü ve uyaklıydı, anlama bakımından yoğundu. (IV) Mükemmel bir şiirin ilk tohumları vardı bunlarda; ama bu tohumlar, tam anlamıyla filiz vermemişti. (V) Ancak çok geçmeden cılız ırmakların birleşip güçlü nehirlere dönüşmesi gibi, şiir alanında birikim sahibi bir şair olmasına yetmişti bu dizeler.

Numaralandırılmış cümlelerin hangisinde karşıt kavramlar birlikte verilmiştir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

20. Şiirin amacı, belirli bir şey anlatmak değildir; bu, düzyazının işidir.

Bu cümleyle anlamca en yakın cümle aşağıdakilerden hangisidir?

A) Bir şiirin bir tek anlamı yoktur, her sanat alıcısı okuduğu şiirden kendine göre anlamlar çıkarır.

B) Düzyazıyla okuyucu arasındaki bağlar, en az şiirle okuyucu arasındaki bağlar kadar güçlüdür.

C) Bir konuda bilgi vermek şiirden ziyade düzyazının görevidir.

D) Sanat alıcısı, okuduğu şiirden hangi anlamı çıkarırsa şiirin anlattığı odur.

E) Şiirdeki çok anlamlılık, şiirin içeriğinden çok biçiminden gelir.

21. I. Savaşlar, yıkıcı ve kötüdür; ancak bazen istemeyerek de olsa ileri atılımların ebesi olabilir.

II. Kalıcı ve güzel sonuçların ortaya çıkmasında savaşların etkili olduğunu söylemek büyük bir aymazlıktır.

III. Bazı olumsuzluklarına karşın savaşlar, iyi sonuçların da ortaya çıkmasını sağlayabilir.

IV. Savaşların neden olduğu büyük acıları, ancak ulusça yaşanan ve paylaşılan sevinçler unuttura bilir.

Numaralandırılmış cümlelerden hangileri anlamca birbirine en yakındır?

A) I. ve II. B) I. ve III. C) I. ve IV.
D) II. ve III. E) III. ve IV.

22. Bir medeniyet, her şeyden önce derin maziden bir kültür yığılması ve bir kültür toplanmasıdır.

Bu cümleye anlamca en yakın cümle, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Evrensel değerlerden yoksun bir kültür, cılız kalmaya mahkûmdur.

B) Geçmişin bilgi, bilim, sanat... gibi birikimlerini içinde barındırmayan bir uygarlık düşünülemez.

C) Kökü geçmişte kalmış bir gelecek, çağdaş uygarlık anlayışıyla bağdaşamaz.

D) Eski kültür değerlerini anlamak ve yorumlamak bir birikim işidir.

E) Kültürel zenginlik bir ulusun gelişmişlik düzeyinin ölçütüdür.

23. I. Tartışma söylemeyi değil, söyleşmeyi gerekli kılan bir yöntemdir.

II. Hoşgörünün egemen olmadığı bir ortamda sağlıklı bir tartışma geleneği yaratılamaz.

III. Tartışma görüşlerin karşılıklı olarak dile getirilmesini temel alır.

IV. Kendi düşüncemizin doğruluğunda ısrar etmek, tartışma geleneğiyle bağdaşmaz.

Yukarıdaki numaralandırılmış cümlelerden hangileri daha yakın anlamlıdır?

A) I. ve II. B) I. ve III. C) I. ve IV.
D) II. ve III. E) III. ve IV.

TEST – III

1. Shakespeare, uzun yıllar dünyanın en büyük oyun yazarı diye anıldı. Oysa onu bütün çağlara sesini duyurabilen şair, bir oyun yazarı kabul etmek gerekir. O, başı göklerde bir şair değil de, işini bütün incelikleriyle bilen bir tiyatrocudur.

Bu parçadaki altı çizili cümleyle, sözü edilen sanatçının hangi özelliği anlatılmaktadır?

A) Üretken ve özverili olduğu

B) Ününün yaşadığı çağla sınırlı kalmadığı

C) Şöhret basamaklarını hızla tırmandığı

D) Alanının büyük ustası olduğu halde şımarmadığı

E) Sıradan bir sanatçı olmadığı

2. (I) Onun şiirde geleceğin bir Yahya Kemal'i olacağına şüphe yok. (II) Yaşamı şiir düşünmek, şiir düşünmekle geçiyor. (III) O, bir şiir sevdalısı; bir şiir delisi gibidir. (III) Şiire, şiirin dışındaki hiçbir şeye yüz vermeyecek kadar saygılı. (IV) Başarının yolu, bağlılığın yoludur, tutkunun yoludur, düşüncesinde. (V) Şiirin sana gülmesini istiyorsan önce sen katıksız kendini ona vereceksin kanısında.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde, sözü edilen sanatçıya duyulan güven dile getirilmektedir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

3. Her dil, ait olduğu ulusun dünya görüşünün, tinsel âleminin anlatımıdır.

Bu cümleye anlamca en yakın cümle, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ulusal ruh, ulusal dilin doruğunda somutlaşır.

B) Diller, ulusların iç dünyalarının ve bakış açılarının en belirgin göstergesidir.

C) Anadilinin toprağında boy atmayan ulusal kültür cılız kalır.

D) Dillerini başka dillerin boyunduruğundan kurtaramayan uluslar, bağımsızlık savaşını kaybetmiş demektir.

E) Anadili bilinci gelişmemiş toplumlarda ulusal bilinç duygusu yeşermez.

4. (I) Şiirinin değişmeyen özelliği ironiydi. (II) İroniyi sürdürdü; ama buna ileriki kitaplarında toplumculuğu da kattı. (III) Kendi şiirini kendi sezgileriyle geliştirdi. (IV) Şiirimizde ortaya çıkan akımlar, onun şiirine giremedi. (V) Ancak şiirde mesaja fazlasıyla önem verdiğinden şiiri, düzyazı özelliğinden kurtulamadı.

Yukarıdaki numaralandırılmış cümlelerden hangisi, tanıtılan sanatçının olumsuz bir yönünü ortaya koymaktadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

5. Şiir, güncel ve toplumsal yaşamda hiçbir tutku ve hiçbir kariyerist özlem uğruna harcanamayacak kadar ciddi, bilgi ve emek isteyen bir uğraşı alanıdır.

Bu cümleye anlamca en yakın cümle, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Güncellikten soyutlanan şiir, okurun ilgisini çekmekten uzak olan bir süs aracıdır.

B) Şiir, bireysel bir doyum aracı olarak değil; önemli ve yoğun çalışmayı gerektiren bir iş olarak düşünülmelidir.

C) Şiiri bireysel duygu, düşünce ve istemlerden ayrı düşünmek şiiri kısırlaştırır.

D) Bilgi ve düşünceden yoksun olan bir şiir, gerçek işlevini yerine getiremez.

E) Kötü yazılmış her şiir, yaratıcısının şairlik niteliğine indirilmiş bir darbedir.

6. (I) Radyo oyunu son yıllarda ortaya çıkan bir edebiyat türüdür. (II) Bizde de yazılmaya başlayan bu türün en başarılı örneklerini Behçet Necatigil vermiştir. (III) Sanatçı, sadece radyo oyunları alanında değil; edebiyatın birçok türünde üstün düzeyde eserler vermiştir. (IV) Özellikle oyunlarında onun akıcı Türkçesi, ince mizahı, kapalı ve tedirgin dünyası hemencecik göze çarpar. (V) Bu nedenle onun oyunları şiirleri kadar ilgi çekicidir.

Yukarıdaki numaralandırılmış cümlelerden hangisinde yorum yapılmamıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

7. Şiirde başarının anahtarı, ele alınan konudan önce konunun anlatılış tarzında, yani üslubundadır.

Bu cümleden çıkarılabilecek olan yargı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Şiirde önemli olan üzerinde durulan değil, üzerinde durulanın anlatılış biçimidir.

B) Bireysel duyarlıkları dile getiren şiir, geniş kitlelere ulaşır.

C) Geleneksel şiir anlayışından yakasını kurtaramayan şiir, kısır döngüden kurtulamaz.

D) Söylenilenin değil, söyleniliş biçiminin önemli olduğu savına dayalı şiir; saman alevi gibi yanıp söner.

E) Biçimsel kaygıdan yakasını kurtaramayan şiir, güdük kalmak zorundadır.

8. (I) Mekânlar ancak insanla güzelleşir. (II) İnsansız doğa oldum olası yavan gelmiştir bana. (III) Çağımız hızlı değişim çağı. (IV) Alvin Tofler'in "Şok" kitabında sergilediği olaylar, günlük yaşamımızın ayrılmaz parçaları oldu. (V) Elli yıl içindeki değişimler bu açıdan şaşırtıyor bizi. (VI) Köşkler kutu kutu apartman katlarına dönüşünce anılar da belleğimizin köşesinde birer madeni kişilik kazandı.

Yukarıdaki numaralandırılmış cümlelerden hangisinde yargı, gerekçesiyle verilmiştir?

A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

9. (I) 1933 yılında Urfa'da doğan yazar İstanbul Sanat ve Matbaacılık Okulu Dizgi Bölümü'nü bitirmiştir. (II) Bir süre basımevlerinde dizgi operatörlüğü yapmış, daha sonraları yazın ve yayım yaşamına başlamıştır. (III) Yazın hayatında kısa öykü türünün bir ustası olarak tanınmıştır. (IV) Öykülerinde daha çok çocukluk ve gençlik yıllarını geçirdiği Urfa dolaylarının insanının çilekeş yaşamını ele almıştır. (V) Sanatçı keskin gözlem yeteneği, çarpıcı betimleme gücü, ele aldığı konu ve yarattığı tiplerle 60'lı yılların Türk öykücülüğüne yeni bir soluk getirmiştir.

Yukarıdaki numaralandırılmış cümlelerden hangisi daha geniş anlamlıdır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

10. (I) Yaşar Kemal'in "Teneke" adlı oyununda başarıyı sağlayan öğelerden biri de dekordu, hiç şüphesiz. (II) Bir eleştirmen arkadaşım bu dekorun fazla öne çıktığını, sayısız parçalarıyla oyuncuların ayağına dolaştığını söyledi. (III) Bu, bir bakıma doğru. (IV) Benim de dekorun tadına kapılıp oyunculardan koptuğum anlar oldu. (V) Ama bunun nedenini yalnızca dekorun öne çıkmasında değil, kimi oyuncuların sönük olmalarında aramalıyız.

Bu parçadaki numaralandırılmış cümlelerin hangisinde başkasının görüşüne katılma söz konusudur?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

11. (I) Sanatçının romanlarında alabildiğine tatlı ve akıcı bir dili var. (II) O kadar ki insan onun romanlarını okumaya başladı mı bir daha bırakamıyor. (III) Bunlar roman değil de uzun ve zevkli bir şiirmiş izlenimini uyandırıyor. (IV) Gelgelelim romanın kurgusu için aynı şeyleri söylemek mümkün değil. (V) Nitekim bazı bölümler gereğinden fazla uzatılıp yayıldığı halde bazı bölümler kısa tutuluyor.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangilerinde yazar ve eserini beğenmeme söz konusudur?

A) I. ve II. B) I. ve III. C) II. ve III.

D) III. ve IV. E) IV. ve V.

12. Toplumcu kültür, kültür olmak istiyorsa; kendinden önceki kültürlerin diri kalmış, bugünü besleyen değerlerini kapsamalı; onların bir birleşimi, bir devamı haline gelmelidir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisi, bu cümlede anlatılmak istenene anlamca en yakındır?

A) Bir sanat yapıtı ancak ulusal kültür içinde çiçeklenebilir.

B) Dünya kültüründen kendini soyutlamış bir kültür, evrenselliğe ulaşamaz.

C) Önceki kültürlerin güzel değerleriyle zenginleşmeyen, içinde bulunduğu dönemin değerlerini içine alıp bir senteze ulaşmayan kültür, toplumu kavrayamaz.

D) Bir kültür, ancak, dünya kültürleri içindeki yeriyle değerlendirildiğinde önem kazanır.

E) Kendi kültür değerlerine önem vermeyen bir toplum, çağdaş dünyadaki yerini alamaz.

13. (I) Nurullah Ataç, bir fikir adamından çok duygu adamıydı. (II) Eleştirmen ya da deneme yazarı olarak bir tarih bilinci yoktu. (III) Gerçeği gelişigüzel bir yerinden yoklar, bununla neşelenir ve yetinirdi. (IV) Olgularla değil tek tek olaylarla uğraştığı için edebiyatımıza tepeden bakamadı. (V) Bir bütün olarak bağlayamadı edebiyatımızı.

Numaralandırılmış cümlelerin hangisinde sanatçıya yöneltilen eleştirilerin olumsuz olduğu açıkça belirtilmemiştir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

14. (I) Sanatçının ilk şiirlerinde memleketinin doğasına ve insanına duyduğu sevgi egemendir. (II) Şair bu sevgisini lirik bir biçimde ve çarpıcı imgelerle dile getirmiştir. (III) Daha sonraki şiirlerine yaşadığı düş kırıklığını ve ruhsal bunalımını yansıtmıştır. (IV) Denilebilir ki onun şiirleri hüzünle harmanlanmış durgun bir sevincin iç içeliğini gösteren örneklerdir. (V) Ne olursa olsun bu şiirler, tarzıyla ve diliyle, bir ustalık göstergesidir.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde karşıt kavramlar birlikte verilmiştir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

15. Hiçbir sanat eseri, başıboş hayaller uyandırmak için yazılmamalıdır.

Bu cümlede sanatla ilgili olarak vurgulanmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gücünü gerçeklerden almalıdır.

B) Estetik kaygı, her şeyden önde tutulmalıdır.

C) Söylem değil, söylenen önem taşımalıdır.

D) İnsanı olmayacak, dizginlenemeyecek düşlerin peşine itmemelidir.

E) Alıcısının hayal gücünü harekete geçirecek bir nitelik taşımalıdır.

16. (I) Sait Faik, hikâyeleriyle Ada'yı dile getirirken neden bu kadar sevilmiş, bunca usta sayılmıştır? (II) Ona gelene kadar Ada, güzellikler diyarı, şen şarkıları dillerde söylenen, kulaklarda yankılanan bir belde olarak anlatılmıştır. (III) Oysa Sait Faik Ada'yı bütün gerçekliğiyle anlatmıştır. (IV) Burada yaşayan her kesim ve katmandan insan, onun hikâyelerine girmiştir. (V) Ekmeğini kazanan insanları ve balıkçıları anlatışı, duyarlı bir gerçekliği tercih etmesindendir.

Yukarıdaki numaralandırılmış cümlelerden hangisinde yargı, nedeniyle birlikte verilmiştir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

17. Sanat eserini hayalden koparmak, sanatın yıkımına yol açar.

Bu cümlede anlatılmak isteneni içeren yargı, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sanat güncelin değil, evrenselin peşinde olmalıdır.

B) Düşünce özgürlüğünün egemen olmadığı toplumlarda sanat gelişemez.

C) Akıl ve bilgiye dayanmayan sanat, işlevini yerine getiremez.

D) Sanatı düş gücünden soyutlamaya kalkmak, onu yok etmek demektir.

E) Düş gücüne yaslanan sanat, soyutluktan yakasını kurtaramaz.

18. Her güzellikte biraz çirkinliğin, her çirkinlikte biraz güzelliğin bulunmadığını kim söyleyebilir?

Bu cümle aşağıdakilerin hangisiyle anlamca yakındır?

A) Ne tümüyle çirkinlikten arınmış güzellik, ne de güzellikten tümüyle yoksun kalmış çirkinlik vardır.

B) Zaman, bazen bize yere göğe koyamadığımız güzelliklerin hiç de güzel olmadığını söyleyiverir.

C) Kişioğlu sevdiklerine güzel, sevmediklerine çirkin demekten kendini hiçbir zaman kurtaramamıştır.

D) Çirkinlik de güzellik de göreceli kavramlardır; bunlar, kişinin bakış açısına göre değer kazanır.

E) Güzellik, somut bir kavram değildir; o nedenle bunu, nesnel bir yaklaşımla değerlendirme olanağı yoktur.

19. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi** "başkalarına yaptığım gibi" **anlamını içermektedir?**

A) Size bugün bir masal anlatayım.

B) Size bugün de bir masal anlatayım.

C) Size bugün bir de masal anlatayım.

D) Size bugün bir masal da anlatayım.

E) Size de bugün bir masal anlatayım.

20. (I) Batı'da "çocuk ve gençlik edebiyatı" başlı başına bir alan sayılır ve saygın bir edebiyat olarak yerini almıştır. (II) Ülkemizde ise bu gelişme, çocuk kitaplarına değer verildiği söylenmesine, birçok çocuk kitabı yayımlanmasına rağmen henüz yeni yeni sağlanmaktadır. (III) Doğrudan çocuk edebiyatına yönelmiş olan yazarlarımız çoğalmakta, buna bağlı olarak özgün eserler de ortaya konmaktadır. (IV) Bunu hızlandırmak için de yarışmalar düzenlenmektedir. (V) Bu yarışmaları her ne kadar eleştirenler varsa da yarışmaların teşvik edici yanı göz ardı edilemez.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde "var olan durumu yeterli görmeme" **söz konusudur?**

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

21. (I) Günden güne daha da makineleşen, bizi sürekli yeni uğraşlara, yeni sorumluluklara zorunlu kılan bir hayat içinden geçiyoruz hep birlikte. (II) Tabii hiç de kolay bir geçiş değil bu. (III) Yaşanan keşmekeş içinde kendimize bir yer edinebilmek bile geçici olarak rahatlamamızı sağlayacak toplumsal konuma yerleşmek, giderek büyüyen bedeller gerektiriyor. (IV) Uğraş alanımız ne olursa olsun sürekli değişen dünyaya ayak uydurabilmek için kendimizi her an yenilemek, çevremizdeki gelişmelere duyarlı olmak zorundayız. (V) Bu da neredeyse soluk almaksızın bilmek ve yeniden tanımakla geçecek bir hayatı zorunlu kılıyor.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde bir amaç söz konusudur?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

22. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir "önyargı" söz konusudur?**

A) Her başarının temelinde bireysel ve toplumsal etkenler vardır.
B) Picasso, resmini ve kişiliğini yaşamının önüne koymuştur.
C) Yaratma özgürlüğünün sınırlandığı bir yerde gerçek sanat eserinin kolay kolay ortaya çıkmadığı, bilinen bir olgudur.
D) Halk sanatı, her zaman aydın sanatlarının anasıdır.
E) Folklorik yapı, özde pek değişmeden elbet uygarlaşma sürecinde ayrıntısal değişmelere uğrayacaktır.

23. O her zaman kendisine verilen ödevi ..... yapar.

Bu cümlede boş bırakılan yere aşağıdaki deyimlerden hangisi getirilirse "kişinin işinde titiz olduğu" anlamı çıkar?

A) kılı kırk yararcasına
B) üstünkörü
C) sıcağı sıcağına
D) harfi harfine
E) iğneyle kuyu kazarak

24. Demek istediklerinin büyüsüne, parlaklığına vuruluyor; kelimelerinin yerinde olup olmamasına, birbirine yaklaşıp yaklaşmamasına bakmadan yazıp gidiyorlar bugünün genç yazarları.

Bu cümleden genç yazarlarla ilgili olarak aşağıdaki yargılardan hangisi <u>çıkarılamaz?</u>

A) Sözcükleri seçmede özensiz oldukları
B) Amacı daima ön planda tuttukları
C) Anlatımı önemsemedikleri
D) Yazılarını rastgele kaleme aldıkları
E) Konuları işlemekte zorlandıkları

TEST – IV

1. "Hatıralara dalmak, hayata vedanın başlangıcıdır." **diyen bir kişi aşağıdakilerin hangisini söylerse kendisiyle çelişir?**

A) Anılara bağlı olarak yaşayan insanın gelecekten beklentisi kalmamıştır.
B) Yaşama dört elle sarılabilmek için geçmişle bağları koparmak gerekir.
C) Anılar bizi yaşama bağlayan en önemli unsurdur.
D) Yaşamı canlı kılmak, hatıralardan kopmakla mümkündür.
E) Anılarla yaşayan insan, ölüme adım adım yaklaşır.

2. Ben şiirin en iddiasız adamıyım. O büyük işe benim gücüm yetmez. Ama yarının büyük heykelini yapacaklara biraz kum, biraz taş hazırlayabildimse bahtiyar olmama yeter bu.

Bu parçada şairin son cümleyle vurgulamak istediği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Geleceğin şiirini kurduğunda başarılı olacağını
B) Büyük şiir yapıtlarının oluşmasında küçücük katkısının bile onu mutlu edeceğini
C) Güzel şiirler oluşturmada yeterli olamadığını
D) Mutluluğunun temelinde genç şairlere yol göstermesinin yattığını
E) Sanatta başarının kolay kolay yakalanamayacağını

3. Yaş ve zaman sığınağı, zamana ayak uyduramayanların barınağıdır.

Bu cümlede anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yaşı ileri olan insanlar, yeni koşullara uymak için daha çok çaba sarf eder.
B) Çağın gerisinde kalanlar, yaşını ve zamanı bahane olarak ileri sürerler.
C) İnsanlar zamana uymaya çalışmamalıdır.
D) Yaşa ve zamana göre hareket etmek, kişiyi olumsuzluklardan korur.
E) Kendisini yaşlı hisseden insanlar, doğal olarak kendi kabuklarına çekilecektir.

4. **Aşağıdakilerden hangisi bir tanım cümlesidir?**

A) Kültür, belirli bir topluluğun sosyal etkileşim yoluyla sürdürdüğü ve bireylere kazandırdığı maddi–manevi yaşam tarzı ve dünya görüşünün bütünleşmesidir.
B) Kültür, bireyin değil; toplumun düşünce, inanç ve davranışını, deneyim ve birikimini içerir.
C) Kültür, kuşaktan kuşağa bir şeyler katılarak, eksiltilerek, değiştirilerek süreklilik gösterir.
D) Kültür, kendi içinde uyumlu, kendi içinde tutarlıdır ve kültürün kendine göre bir mantığı vardır.
E) Kültür değişmeleri, çevreye uyarlanma, kültürler arası etkileşme gibi dıştan gelen etmenlerden de kaynaklanır.

5. Şiir mayalanma süresinde varlığını koruyorsa o, gerçek şiirdir.

Bu cümleye anlamca en yakın cümle aşağıdakilerden hangisidir?

A) Üzerinden bir süre geçtiği halde ayakta kalabilen şiir, gerçek şiirdir.
B) Gerçek şiir zaman içinde olgunlaşabilen şiirdir.
C) Güzel şiir zamana karşı direnebilen ve günceli anlatan şiirdir.
D) Bir şiirin kalıcı olabilmesi, gününü anlatabilmesiyle gerçekleşir.
E) Her an yeni kalabilen şiir, geniş kitlelere hitap edebilir.

6. "Sana yoksunu olduğun şeyi değil, bir şeyin yoksunu olduğunu göstermek istiyorum."

Böyle diyen bir kişinin yapmak istediği aşağıdakilerden hangisidir?

A) İnsanları düşünmeye sevk etmek
B) Olayları bütün yönleriyle gözler önüne sermek
C) Yol göstermek
D) Sorunlara çözümler sunmak
E) Yaşamdaki eksiklikleri belirlemek

7. İyi bir yazar eskimez, iyi bir yazara her kuşak yeni bir yorum getirir.

Bu cümleden aşağıdakilerin hangisi <u>çıkarılamaz?</u>

A) Geleceğe kalabilen yazarlar başarılıdır.
B) Bir yazar her kuşaktan insana hitap edebiliyorsa iyi bir yazardır.
C) Her zaman güncelliğini koruyan yazar iyidir.
D) İyi bir yazarın yapıtlarından her kuşak yeni anlamlar çıkarabilir.
E) İyi yapıtlar üretebilen yazarlar kalıcı olacaktır.

8. **Aşağıdakilerden hangisi üslupla ilgili bir yargıdır?**

A) Yakup Kadri'nin romanlarında kahramanların pek çoğu geçmişi severler, çocukluk ve gençlik yıllarını özlemle hatırlarlar.
B) Romancı, entelektüel tipler üzerinde fazla durur, çok defa hayata onların gözüyle bakar.
C) Romanda tek amacı, hayatın heyecanını verebilmek ve canlı tipler yaratmaktır.
D) Nesirlerinde zengin anlamlı sözcüklere geniş ölçüde yer verir, onları ustaca kullanır.
E) Yazar, ruh tahlillerinde oldukça başarılıdır.

9. I. Başkalarının bilgisiyle bilgin olabilsek bile ancak kendi aklımızla akıllı olabiliriz.
II. Başkalarından edinilen bilgi geçicidir, bu nedenle insan bilgiyi kendi zekâsıyla elde ederse kendisini geliştirir.
III. Bilgi başkalarından öğrenilebilir; gerçeği iyi görebilmek, ona göre davranmak başkalarından öğrenilebilecek bir şey değildir.
IV. Bilgi her zaman elde edilebilir; ama düşünme gücü doğuştan gelir.
V. Çeşitli kaynaklardan edinilen bilgiyi aklımızla yorumlayıp özümseyebilirsek başarılı oluruz.

Numaralanmış cümlelerden hangileri yakın anlamlıdır?

A) I. ve III. B) I. ve V. C) II. ve IV.
D) III. ve V. E) IV. ve V.

10. Sanat adamı gerçeğe yaslanmaktan, eserini gerçekle yoğurmaktan kaçınamaz; çünkü duygu, düşünce, nesi varsa hepsini bu dünyadan, kendisine verilmiş dünyadan almıştır.

Aşağıdaki cümlelerin hangisi bu cümleye anlamca en yakındır?

A) Gerçekler, sanat yapıtının özünü oluşturmalıdır.
B) Sanatçı yapıtlarında içinden çıktığı kendisini var eden gerçek yaşamı anlatmalıdır.
C) Gerçeğin yer almadığı sanat yapıtları kalıcı olamaz.
D) Sanatçı, kendisinde var olanları yapıtlarına yansıtarak toplumu geliştirmelidir.
E) Sanat eserlerinde nesnelliğe yer yoktur.

11. (I) Her şairin bir şiir ülkesi vardır. (II) Bu ülke bazen gerçekten yaşanan bir ülke, bazen de düşsel bir ülke olabilir. (III) Onun şiirsel ülkesi ise yaşadığı kasabadır. (IV) O, şiirlerinde yaşadığı bu kasabanın insanlarını; bu insanın burukluklarını, hüznünü ele alır. (V) Eserlerinde, bu insanların duyarlıklarını akıcı, duru bir biçimde şiirleştirir.

Parçada numaralandırılmış cümlelerin hangisi sözü edilen sanatçının üslubuyla ilgilidir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

12. Sanatçı, lirik haline aklıyla el koyup onu yoğurmadıkça gerçek sanatçı olamaz.

Bu cümlenin iletisi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Duygularıyla düşüncelerini dengeleyip kaynaştıran sanatçı gerçek sanatçıdır.

B) Gerçek sanatçılar duygularını kontrol edebilir.

C) Gerçek sanatçı, yapıtlarında gerçekleri duygularıyla birleştirerek verebilendir.

D) Aklımız, duygularımızı kontrol altında tuttuğu sürece başarıyı yakalamak güçleşir.

E) Duygularımız bizleri yönlendirmemelidir.

13. Kimin kafasındaki düşünce, içinde yaşadığı, büyüdüğü, yetiştiği, kımıldandığı, okuduğu, aldığı, verdiği çevrenin damgasını taşımaz ki?...

Bu cümlenin ana düşüncesi aşağıdakilerden hangisidir?

A) İnsanı yönlendiren içinde yaşadığı toplumdur.

B) Düşüncelerle toplum mutlaka geliştirilir, değiştirilir.

C) Düşüncelerimizin oluşumunda sosyal çevrenin etkisi tartışılmazdır.

D) İçinde yaşanılan toplumun gelenek ve göreneklerinden etkilenmek kaçınılmazdır.

E) İnsanlar sosyal çevreden kopmadan kendilerini geliştiremez.

14. Turşu kurulur gibi şiir okulu, akımı kurulamaz; bunların ortaya çıkması için buğday tanesinin toprağa düşmesi gerekir.

Bu cümlede anlatılmak istenene en yakın yargı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Şiir akımları, hiçbir zaman birdenbire ortaya çıkmaz; onların oluşması için bir hazırlık dönemine ihtiyaç vardır.

B) Şair mutlaka kendisinden önceki şairlerden bir şeyler alır.

C) Bir şiir hareketi, toplumsal hareketle paralel gelişir.

D) Şiir ekollerinin temelinde eskiyi reddetme yatar.

E) Bir edebi akım, mutlaka başka akımların doğmasını sağlayacaktır.

15. (I) Yazınsal bir metin, gerçekliğe ancak gönderme yapar; yazarın tasarımından geçtiği için bizzat gerçeklik değildir. (II) Ancak o, gerçekliğin özümlenmiş ve değerlendirilmiş bir yansımasıdır. (III) Yazınsal söylem imgeseldir, tasarıma dayanır. (IV) Yazınsal metin, gerçekliğin sanatsal yaratım dizgesi içinde yeniden üretimidir, yola çıkılan nokta ile varılan nokta arasında sanatsal yaratım evresi yer alır. (V) Yazarın amacı gazeteci gibi gerçekliği tekrarlamak değil, onu sanatsal gerçeklik olarak yansıtmaktır.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde neden–sonuç ilişkisi söz konusudur?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

16. (I) Şair, son şiir kitabında savaş ve barış temalarını işliyor. (II) Bu toplumsal konuya, ülküsel temalara, dolaylı biçimde yaklaşıyor. (III) Dolaylı anlatım bazı şiirlerde daha da yoğunlaşıyor. (IV) Öfkeli, açık seçik söyleyişin yerini imgeler aracılığıyla kesik kesik söyleyiş alıyor. (V) Böylece şiirler tek anlamlılıktan çıkıyor, değişik yorumlara elverişli bir özellik gösteriyor.

Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangisi üslupla ilgili değildir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

17. Aydın insan, tutkuların üstünde olmalı; her şeyden önce hakkı, doğruyu düşünüp onu söylemelidir.

Aşağıdakilerden hangisi bu cümleye anlamca en yakındır?

A) Aydın da bir insan olduğuna göre onun da tutkuya dönüşen özlem ve istekleri doğal karşılanmalıdır.

B) Aydınlar eğilimlerinin, isteklerinin tutsağı olmamalı; gerçekleri dile getirmelidir.

C) Aydın, mutlu azınlığın değil, mutsuz çoğunluğun sesi olmalıdır.

D) Ulusal davaların değil, evrensel değerlerin savunucusu olmalıdır aydın.

E) Her şeyden önce aydın, çağının tanığı olabilmelidir.

18. I. Şiir, okunmaktan çok işitilmek için vardır.

II. Şiir anlatmaz, duyurur.

III. Yetenek ve bilinç ürünüdür şiir.

IV. Şiir, sözcüklerle yeni şekiller kurma sanatıdır.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden hangileri anlamca birbirine en yakındır?

A) I. ve II. B) I. ve III. C) I. ve IV.

D) II. ve IV. E) III. ve IV.

19. Edebiyatta var olmanın, ayakta kalabilmenin en önemli koşullarından birisi, söylenmemişi arayıp bulmak ve onu bir yenilik çerçevesine oturtarak sunmaktır.

Aşağıdakilerden hangisi bu cümleye anlamca yakındır?

A) Kendine özgü buluşlarını yeni kalıplar içinde sunabilen edebiyat sanatçıları varlığını sürdürebilir.

B) Edebiyatta yenilik peşinde koşan herkes aynı ilgiyi, aynı yakınlığı göremez.

C) Eskiyi yeni biçimler içinde sunmakla edebiyatta yol alınamaz.

D) Toplumsalcılığa sırt çeviren yazın sanatçısı ayakta duramaz.

E) İnsani bir söylemi temel almayan biçime önem vermeyen sanatçı, başarılı olamaz.

20. Bütün sanatçılar gibi toplumsalcı sanatçılar da her şeyden önce, sanat alanında yetenekleri varsa başarıya ereceklerine göre beğenilmeyen yanlarının toplumsalcılıkları değil, sanatçılıkları olabileceğini unutmamalıdır.

Bu cümleye anlamca en yakın cümle aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yeteneksiz bir sanatçının savunduğu dünya görüşünün sanatçılığa bir katkısı olamaz.

B) Sadece kendi duyuş ve düşünüşünü temel alan sanatçı büyümez; aksine küçülür.

C) Bireycilikten kurtulamayan sanatçı, sanat alanında yenik düşer.

D) Hiçbir sanatçı bireycilikten, bencillikten tam anlamıyla soyutlanamaz.

E) Sanatçıların hoşa gitmeyen yanı dünya görüşleri değil sanatçı kişilikleridir.

21. (I) Bugüne kadar birçok şiirim dergilerde yayımlandı. (II) Onları şu ana kadar bir kitap haline getirmedim. (III) Şiirlerimi bir kitap haline getirmem önerisi, senden olduğu gibi pek çok şairden de geldi. (IV) Ancak onların bir kitap haline gelmesinden korkuyorum. (V) Şiirlerimin, o özgür mavi kuşların, kitap haline geldiklerinde eskisi gibi özgür olmayacaklarını biliyorum.

Bu parçada söylenenlerin nedenleri, numaralanmış cümlelerin hangilerinde açıklanmıştır?

A) I. ile II. B) I. ile III. C) II. ile III.

D) III. ile IV. E) IV. ile V.

22. **Aşağıdakilerin hangisinde neden–sonuç ilişkisi vardır?**

A) Kızılırmak boylarında, daha doğuda
Binlerce köy kar altında uyumaktadır

B) Artık menekşeler getirin
Benzinle söndürülmek isteyen yangınıma

C) Hava keskin bir kömür kokusuyla dolar
Kapanırdı daha gün batmadan kapılar

D) Dallardaki can erikleri
Çatlamıştı sevgiden, umuttan

E) Ebedi âşığın dönüşünü bekler
Yalan yeminlerin tanığı çiçekler

23. (I) Abbas Sayar'ın "Yılkı Atı" sadece duygulu bir hayvan hikâyesi değildir. (II) Bir toprağın kısmetini paylaşmakta olan ve çaresizliklerle birleşen insanlarla hayvanların ortak kaderini ele alan bir eserdir. (III) Eseri okuduğumuzda atları, acımasız doğaya terk etmek zorunda kalan köylülerin acılı serüvenleri titrer içimizde. (IV) Roman kurgusuna ters düşen yapısına rağmen eser, dilinin şiirselliğiyle köy konularına duyarsız kişilerde bile iz bırakacak niteliktedir. (V) Üstelik sanatçının doğayı ve atların doğa içindeki korkunç yaşantısını sunuşu, gerçekten benzersizdir.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden hangisinde, parçada tanıtılan yazar ve yapıtıyla ilgili hem olumlu hem de olumsuz bir eleştiri söz konusudur?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

24. (I) Yaratıcılığı geliştirmeyi amaçlayan bir eğitici, çocuğu iyi tanımalıdır. (II) Yeniliğe açık olmalı, çocuğun yarattıklarını sabırla izlemelidir. (III) Çocuğun yapabileceklerini onun yerine yapmamalı, çocuğun deneyerek öğrenmesine fırsat vermelidir. (IV) Çözebileceği problemlerle karşılaşmasına ve bunlara araştırarak çözüm bulmasına olanak yaratmalıdır. (V) Her şeyden önce çocuğu eleştirmekten kaçınmalı, onun özgürce üretmesini teşvik etmelidir. (VI) Yaratıcılığı kısıtlanmayan çocuklar, kısıtlayıcı bir ortamda yetişen çocuklardan daha verimli ve üretken olurlar.

Yukarıdaki numaralandırılmış cümlelerden hangisi, kendinden önceki cümlenin gerekçesi durumundadır?

A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

25. (I) Dağcı, doğa koşullarını iyi değerlendirmelidir. (II) Doğa koşullarını iyi değerlendiremezse olumsuz bir durumla her an karşı karşıya kalabilir. (III) Böyle bir durumu yaşamak istemediğimizden tırmanacağımız dağla ilgili gerekli bilgileri toplamıştık. (IV) Bu araştırmalarımızın sonucunda yörede çığ olayının sık sık yaşandığını öğrenmiştik. (V) Bu doğrultuda da önlemlerimizi önceden almıştık.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden hangisi, neden-sonuç anlamlıdır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

26. "Gideceği limanı bilmeyen gemiye hiçbir rüzgâr yardım edemez." **cümlesine anlamca en yakın cümle aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Olanaklarını akılıca değerlendiremeyen insanlar başarılı olamaz.

B) Amaçsız insanlar, mutlu olmakta zorlanırlar.

C) Rüzgâr esmedikçe, gemiler istedikleri limana ulaşamaz.

D) Plansız çalışmalar, kişiyi hüsrana uğratır.

E) Yapılan yardımların değerlendirilmesi için kişilerin öncelikle amaçlarının olması gerekir.

27. Az gelişmiş milletlerin geri kalma sebeplerini inceleyelim. (I) Bu incelemelerde, insanların milli ve çağdaş ihtiyaçlara göre eğitilmemiş olduğu görülür. (II) Gelişmiş milletlerin gücü ekonomi, endüstri ve ticaretteki başarıları değildir. (III) Bu güç daha çok, eğitilmiş, vasıflı iş gücünden ileri gelir. (IV) Çünkü maddi güçler bir gün kaybedilebilir. (V) Onun için bir ulusun yaptığı en iyi yatırım eğitime yaptığı yatırımdır.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden hangisi kendinden önceki cümlenin gerekçesi durumundadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

28. (I) Yenilik, orijinalite sanatın hem şartı hem de düşmanıdır. (II) Dikkatsiz bir göz, çoğu zaman tutarlı olan yeniyle garipliği karıştırır. (III) İlk anda gariplik de yenilik gibi cezbeder, şaşırtır kişiyi. (IV) Bu oyuna gelmemek için sağlam bir zevk ve tecrübe gerek. (V) Yeni, farklı olacağım kaygısıyla gariplige düşmemek için klasikleri çok iyi okumalı, bu zevk olgunluğundan hareket etmeli genç yazarlarımız.

Bu paragrafta numaralandırılmış cümlelerden hangisi okuyucuya doğrudan öğüt vermektedir?

A) V. B) IV. C) III. D) II. E) I.

29. (I) Sanatçının yapıtlarında, toplumun her kesiminden seçilen kahramanlar, yüzeysel bir şekilde tanıtılmaz. (II) Yazar, kahramanlarının psikolojileri üzerinde yoğunlaşarak onların iyiye ya da kötüye doğru yönelişini tarafsız bir keşide verir. (III) Bunu yaparken de toplum gerçeklerini göz ardı etmez. (IV) Aklından geçenleri yazıya dökerken de dilbilgisi kurallarını bir yana iter. (V) Alaycı, iğneleyici bir anlatımla yazar.

Parçada numaralanmış cümlelerin hangisi sözü edilen sanatçının üslubuyla ilgili değildir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

30. Ufak tefek çabalarla ortadan kaldırılabilecek sıkıntıları değil, sahip olduğumuz güzellikleri sayarak mutlu olmalıyız.

Yukarıdaki cümleye anlamca en yakın cümle aşağıdakilerden hangisidir?

A) Mutlu olabilmek için hayatın kötü yönlerini değil güzel yönlerini görmeye çalışmalıyız.

B) Başkalarının mutluluğunu, kendi mutluluğumuz gibi gördüğümüz sürece sıkıntı yaşamayız.

C) İçinde bulunduğumuz anın tadını çıkararak yaşadığımız müddetçe mutlu olabiliriz.

D) Bir güzelliği yaşarken bir başka güzelliğin hayalini kurarak yaşamalıyız.

E) Sahip olduğu güzelliklerden tat almıyor diye karşınızdakini suçlamamalısınız.

6 PARAGRAF DÜZEYİNDE ANLATIM

Bilindiği gibi YGS'de Türkçe sorularının en önemli kısmını paragrafa dayalı anlam ve yorum soruları oluşturmaktadır. Bu soruları büyük oranda doğru cevaplayamayan bir adayın Türkçeden başarılı sayılması söz konusu olamaz.

Paragraf sorularını doğru cevaplayabilmek için her şeyden önce paragraf tekniğini, paragrafın yapısını ve özelliklerini iyi bilmek gerekmektedir. Paragraf soruları birçoklarının sandığı gibi "zor" sorular değildir; aksine cevabını içinde taşıyan, kolay cevaplanabilecek sorulardır. Ne var ki bu alandan çıkan sorular da – diğerleri gibi – doğru anlama, dikkat ve yorum gerektirir.

Paragraf sorularını daha iyi çözmek isteyen adaylara şimdilik iki öneride bulunalım:

1) Ders çalışmaktan sıkıldığınızda öykü, roman, deneme, eleştiri türünde kitaplar okuyunuz.

2) Her gün, asıl çalışacağınız derse başlamadan önce, 10 paragraf sorusu çözünüz.

Aşağıdaki paragraf çalışmalarını inceledikten sonra, paragraf sorularını daha iyi çözdüğünüzü göreceksiniz.

PARAGRAF NEDİR?

Türkçede kavram birimi sözcük, yargı birimi cümle, düşünce birimi de paragraftır. Bir yazı birçok paragraftan oluşabilir. Her paragraf, bir düşünceyi anlatır. Yani yazı içinde konuyla ilgili düşünceler değiştikçe paragraflar da değişir.

Paragraf, düşünce yazılarında, bir ana düşünce etrafında toplanan söz kümesi olarak tanımlanabilir. Bir yazı, paragraflar halinde ise daha kolay okunur; yazıdaki düşünceler daha çabuk kavranır.

İYİ PARAGRAFIN ÖZELLİKLERİ

İyi kurulmuş bir paragraf şu özellikleri taşır:

* Paragrafı oluşturan cümleler dil, düşünce ve anlatım özelliği bakımından birbirine bağlıdır.

* Paragraftaki her cümle, bir ana düşüncenin belirmesine yardımcı olur. Paragrafın genelindeki düşünceye aykırı bir düşünce paragraf içinde yer alamaz.

* Paragraf, en az bir cümleden oluşur. Ancak genellikle paragraflarda cümle sayısı birden çoktur. Bu cümleler arasında kesintisiz bir düşünce akışı görülür; her cümle bir öncekinin dil ve düşünce bakımından uzantısıdır.

PARAGRAFIN YAPISI

Paragraf, aslında, bütün bir yazının küçük bir modeli olarak düşünülebilir. Nasıl bir düşünce yazısında "giriş", "gelişme", "sonuç" bölümleri varsa, bir paragrafta da bu bölümler yer alır. Paragrafın en önemli kısımları – soruların cevaplarını bulmak açısından – giriş ve sonuç cümleleridir. İlk cümleden başlayarak paragraf, bir düşünceyi dile getirir; son cümleye kadar aynı düşünce işlenir. Paragrafın konusu ve ana düşüncesini desteklemeyen cümle anlatımın akışını bozar.

Paragrafın içinde birer temel öğe olarak yer alan "giriş", "gelişme", "sonuç" cümlelerinin özelliklerini inceleyelim:

a) Giriş Cümlesi:

Giriş cümlesi genellikle paragrafın konusunu verir. Konu, tek bir cümlede ortaya konulabileceği gibi birden çok cümlede de ortaya konabilir. Bu durumda paragrafın giriş bölümü birkaç cümleden oluşur.

Soru cümlesiyle, konuşma cümleleriyle veya tanımlamalarla paragrafa başlanabilir. **"Bu parçada ne üzerinde duruluyor, ne açıklanıyor?"** sorusunun cevabı giriş – konu cümlesinde belirtilir. Kimi zaman giriş cümlesi ana düşünceyi de belirtebilir. Tümdengelim yöntemiyle kurulan paragraflarda bu özellik görülür; yani daha ilk cümlede asıl anlatılmak istenen düşünce (ana düşünce) belirtilir. Bu durumda konu ile ana düşünce aynı cümlede verilmiş olur.

Giriş cümlesi dil ve düşünce özellikleri bakımından kendisinden sonraki cümlelere bağlıdır. Bir başka deyişle paragrafın diğer cümleleri giriş bölümünü açıklamaya yöneliktir.

Giriş cümlesi "böylece, bunun üzerine, üstelik, oysa, halbuki..." gibi bağlantı öğeleriyle başlamaz. Bu öğelerle başlayan cümleler gelişme ya da sonuç kısmında yer alır.

ÖRNEK – 1 : (ÖSS – 2006)

----. Gerektiği yerde gerektiği kadar sözcük... Metinde anlam, tanımlamalarla, çağrıştırmalarla, örneklemelerle değil, tek başına kullanılan sözcüklerle ortaya konuyor. Her tutum, her davranış, her olgu, her nesne ayrıntılara inilmeden onu en iyi anlatan sözcükle veriliyor.

Bu parçanın başına düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

A) Yazılarının sözcük örgüsü, büyük bir değişkenlik gösteriyor.

B) Değişik anlatım biçimleri kullanmaktan kaçınıyor.

C) Yazılarında en az sözcükle en çok şeyi anlatma ilkesine bağlı kalıyor.

D) Sözcükleri, temel anlamları kadar yan anlamlarıyla da kullanmaya çalışıyor.

E) Söylediklerinin kolay anlaşılır olmasını istemiyor.

ÇÖZÜM:

Sıra noktalardan sonra başlayan paragraf sorularında paragrafın başına gelebilecek cümleyi belirlerken paragrafın ilk ve son cümlelerindeki anlam bağıntılarına dikkat etmek gerekir. Paragrafa bu açıdan yaklaştığımız zaman A, C, D ve E'de verilen cümleler paragrafın başına getirilemez. Bu cümlelerden sonra paragrafın ilk cümlesi gelince anlamsal bağıntı oluşmuyor. Oysa B seçeneğindeki cümle paragrafın başına getirilebilir. Çünkü arkasından gelen cümle ile bu cümle anlam bağı kuruyor. Bu paragrafta da bazı özellikler ve en önemli özellik dile getiriliyor.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

b) Gelişme Cümleleri:

Giriş cümlesinden sonra gelen ve onu açıklayan, girişte belirtilen konuyu örneklendiren cümleler gelişme cümleleridir. Gelişme cümlelerinde açıklama; benzerliklerden, örneklerden, karşılaştırmalardan, çelişkilerden, atasözleri ve özdeyişlerden... yararlanılarak yapılır. Bu bölümde konu somutlaştırılır. Okuyucuda "Bu konu artık anlaşılmıştır; söylenmesi gereken sözler söylenmiştir." düşüncesi uyandırıldığı yerde, bu bölüm biter.

Gelişme cümleleri gereğinden çok uzatılırsa uzun bir paragraf ortaya çıkar. Uzun paragraflar ise okuyucuyu sıkar, yazıyı bir bakıma okunmaz hale getirebilir. Çünkü paragraf uzadıkça okuyucunun ilgisi, dikkati dağılacaktır.

Gelişme bölümündeki cümlelerin de dil ve düşünce bakımından önceki ve sonraki cümlelere bağlantılı olması zorunludur. Bu bağlantı sağlanamazsa paragrafın akışı bozulur.

ÖRNEK – 2:

(I) Garip hareketi üç şairin adıyla anılır: Orhan Veli Kanık, Oktay Rifat, Melih Cevdet Anday. (II) Bu üç şair, başlangıçta konuşma dilinin yalınlığı içinde yaşama sevincini, günlük hayatı, küçük adamın dertlerini konu edinir. (III) Garip hareketini kısa sürede yaygınlaştırır. (IV) Melih Cevdet ve Oktay Rifat yeni denemelerle kendilerine özgü bir şiire yönelirler. (V) Orhan Veli de ikinci kitabı "Vazgeçememediğim" den başlayarak şiirini değiştirir.

Yukarıdaki parçada, numaralanmış cümlelerin hangisinden sonra "Ancak zamanla bu üç şairin şiir anlayışlarında bir değişme olur." **cümlesi getirilirse parçanın anlam bütünlüğü bozulmaz?**

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Soru kökünde verilen cümle I., II. IV. ve V. cümlelerden sonra getirilirse, düşüncenin akışıyla bağdaşmaz. Söz konusu cümle, III. cümleden sonra getirilirse anlatımın akışını bozmaz ve düşünce bütünlüğü sağlanmış olur. Dikkat edilirse III. cümleden sonra anlatılanlar Garip şairlerinin şiir anlayışlarındaki değişmelerle ilgilidir; bu yüzden soru kökünde verilen cümle III. cümleden sonra getirilmelidir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 3:

(I) Bu dönem şiirleri, dili bir mermer kütlesi gibi görüp işleyerek istedikleri biçime sokmaya çalışmıştır. (II) Bunu yaparken de dilin olanaklarını, sınırlarını zorlamıştır. (III) Sözcüklerin anlam ve çağrışım gücünü geliştirmeye önem vermiştir. (IV) Her şair kendine özgü bir dil oluşturma çabası içinde olmuştur. (V) Türkçenin gücünün bu çağrışımlarda gizli olduğunu anlamış ve anlatmaya çalışmıştır.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangisi düşüncenin akışını bozmaktadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Parçanın tamamında belli bir dönem şairlerinin dili nasıl gördükleri ve işledikleri anlatılmıştır. IV. cümlede ise "her şairin özgün bir anlatıma ulaşma çabası" anlatılmaktadır.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 4:

(I) Bu yaşlı yazı ustasını herkes sever ve sayardı. (II) Aşırı ölçüde kırışmış ve yorgun izlenimi uyandıran, biraz uzunca bir yüzü, derin ve zeki bakışları vardı. (III) Sanki burnunun üzerindeki kelebek gözlüğü ve elindeki ufacık kurşun kalemiyle doğmuştu. (IV) Ona üstatların üstadı anlamına gelen "Şeyhü'l– Muharririn" adını vermişlerdi. (V) Ne bu kalemden ne de gözlükten onu ayıramazdınız; bunlar onun iki özelliği idi.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisi, paragrafta düşüncenin akışını bozmaktadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Verilen metinde yaşlı bir yazardan söz ediliyor ve onun betimlemesi (tasviri) yapılıyor. IV. cümle dışındaki cümleler yaşlı yazarın dış görünümüyle ilgilidir. IV. cümlede ise paragraftaki düşüncenin dışına çıkılarak yazarın fiziki görünümüyle ilgisiz bir olaydan (yazara Şeyhü'l – Muharririn ünvanı verilmesinden) söz ediliyor. Bu durumda IV. cümle düşüncenin akışını bozuyor.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 5 : (ÖSS – 2005)

Güzel yazıya giden yol, bir bakıma doğru yazıdan geçer. Bir sanatçı ne denli özgürce davranırsa davransın yine de dilin bilinen kurallarını bütünüyle görmezlikten gelemez. Kendince birtakım denemelere girişebilir; sözcüklerin cümle düzeine dönüşmesiyle ilgili sınırları aşan yeni cümle kalıpları oluşturmaya yönelebilir. ---- Bunların üzerine çıkamaz ozanlar, yazarlar.

Bu parçada boş bırakılan yere, düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

A) Aslında başarıya da ulaşabilirler bu çabalarında.

B) Ne var ki belirli bir birikime sahip olmaları gerekir.

C) Bunun için, kendinden önceki örnekleri benimseyerek işe başlayabilirler.

D) Doğaldır ki emek ister doğru ve güzel yazmak.

E) Ama yine de dilin yasalarıyla sınırlıdır özgürlüğü.

ÇÖZÜM:

Parçanın tamamında yazarın, yazarken özgürlüğü üzerinde duruluyor. Ancak bu özgürlüğün de dilin yasalarına bağlı olduğu söyleniyor. Bu düşünceyi dile getiren seçenek de E seçeneğidir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 6: (ÖSS – 2005)

(I) Resim ve heykel sanatçıları insan elleri üzerinde çok durmuşlardır. (II) Ortaçağdan bu yana, ressamların yaptığı portrelere baktığınızda gözlerde çok, ellerin öne çıktığını görürsünüz. (III) Gergef üzerinde dolaşan, çenesini avuçları içine alan, vücut boyunca sarkan eller... (IV) Bundan on binlerce yıl önce insan daha kafasıyla düşünemezken elleriyle düşünmüş. (VI) İnsan geometri bilmeden su bentleri yapmış, matmatik bilmeden parmaklarıyla saymış, sanat ve güzellik üzerine hiçbir bilgisi yokken mağara duvarlarını, bugün usta ressamların bile yapamayacağı resimlerle donatmış. (VII) Bilimsel ve sanatsal yaratılar konusunda övündüğümüz ne varsa hepsini, insan elinin çağlar boyunca yaptığı hareketlere borçluyuz.

A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

ÇÖZÜM:

Paragraf, düşünce birimidir. Bir paragrafta bir düşünce işlenir; bir başka düşünceye geçilmesi gerekiyorsa ayrı bir paragraf oluştulur. Bu bilgiden yola çıkarak verilen parçayı okursak ilk dört cümlede "ellerin sanatta nasıl işlendiği"nin anlatıldığını görürüz. Beşinci cümleden itibaren ise "bilimle eller" arasındaki ilişki üzerinde durulmuştur. İkinci paragrafın beşinci cümleden itibaren başlaması gerekmektedir.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

c) Sonuç Cümlesi:

Bir paragrafta anlatılanların sonuca bağlandığı cümleye sonuç cümlesi diyoruz. Sonuç cümlesi, paragrafta anlatılanların kısa özetidir; çoğu kez paragrafın ana düşüncesini yansıtır. Sonuç cümlesi genelde, "özetle, demek ki, kısaca, sonuç olarak..." gibi ifadelerle başlar.

Ana düşüncenin sonuç cümlesinde yer almasının bir nedeni de şudur: Sonuç cümlesi paragrafın tümü düşünülürse "tamlanan" durumundadır; temel düşüncedir, asıl anlatılmak istenendir.

Aşağıdaki paragrafta koyu dizilmiş ilk cümle paragrafın giriş cümlesidir. Bu cümlede işlenen konu belirtiliyor. Sonraki cümlelerde düşünce geliştiriliyor ve son cümleye "unutmayalım ki..." sözüyle başlanıyor. Buradan anlıyoruz ki yazar unutmamamız gereken şeyi açıklayacak ve asıl düşüncesini söyleyecektir.

"Sanatçılara ağır gelen, yapıtlarına yöneltilen eleştiriler değil, onlar karşısındaki suskunluktur." *Çünkü eleştiri okunmanın, suskunluk, ilgisizliğin bir göstergesidir. Bu nedenle ben, kitaplarının okunmasını istediğim kadar, onların her yönüyle kıyasıya eleştirilmesini de isterim. Şuna inanıyorum ki bir başına övgülerin de yergilerin de kişiye bir yararı yoktur. Bir yapıt, bütünüyle ele alınmalı, olumlu ve olumsuz yönleriyle değerlendirilmelidir.* ***Unutmayalım ki, sanatçının yaratma gücüyle, ortaya koyduğu ürünlere gösterilen ilgi ve bunların değerlendirilmesi arasında sıkı bir bağlantı vardır."***

ÖRNEK – 7: (ÖSS – 1998)

Bireyi mesleğe yönlendirirken onun ilgileri, yetenekleri ve toplumun ihtiyaçları göz önüne alınmalıdır. Ancak on, on beş yıl sonra hangi meslekte ne kadar insan gücüne ihtiyaç duyulacağını kestirebilmek zor. Ayrıca bu bir ölçüde kestirilebilse bile, zamanla bazı mesleklerle ilgili modalar ortaya çıkıyor. Özellikle gençler arasında kimi meslekler daha çok tutulmaya başlıyor; ister istemez o mesleğe eğilim artıyor. Sonra, bazı mesleklerde daha çok para kazanıldığı için gençler özellikle o mesleklere yöneliyor...

Bu parça düşüncenin akışına göre aşağıdaki cümlelerden hangisiyle sürdürülebilir?

A) Aslında çalışma alanlarının ve mesleklerin sınırlı oluşu buna yol açıyor.

B) Bence, bireylerin ilgilerinin çok yönlü ve çok boyutlu olmayışı, belirli mesleklerde yığılmaya neden oluyor.

C) Sözün kısası bu tutum, yeni yeni mesleklerin doğmasını sağlıyor.

D) Bu sorun, anne ve babaların çocukları yanlış yönlendirmesinden kaynaklanıyor.

E) Sonuç olarak toplumun ihtiyaçlarıyla insanların eğilimlerini bağdaştırmak zor oluyor.

ÇÖZÜM:

Verilen parça dikkatlice okunursa parçanın tümünde gençlerin mesleklere ilişkin düşüncelerinin sürekli değiştiği ve bunun da çeşitli nedenlere dayalı olduğu belirtiliyor. Toplumdaki ihtiyaçlarla gençlerin meslekler hakkındaki düşüncelerini uyumlu kılmanın güç olduğu sonucuna ulaşılıyor. Bu durum E seçeneğinde belirtilmiştir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 8 : (ÖSS – 2007)

Karşılaştığımız kişilerde ve yaşadığımız olaylarda farkına vardığımız ortak özellikler, genelleme yapmamıza neden olmuştur çoğu zaman. Bu da bizde "bir teknede yoğurmak" diye adlandırılabileceğimiz bir alışkanlık yaratmıştır. Artık kişilerin ya da olayların birbirine benzeyen yönlerine bakarak, yalnızca bunları göz önünde tutarak, onları sanki aynı şeymiş gibi düşünür hâle gelmişizdir. Öyle ki yeni tanıdığımız insanların ya da ilk kez karşılaştığımızı olayların bazı belirgin özelliklerini görmemiz...

Bu parçanın sonun adüşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) söz konusu durumları daha ayrıntılı bir biçimde değerlendirmemizi sağlar.

B) onları başkalarıyla özdeşleştirmemize yol açmıştır.

C) gördüklerimizin başkalarından ayrılan yönlerini bulmamızı kolaylaştıracaktır.

D) bizde, onları tanımaya karşı istek uyandıracaktır.

E) bir anlamda, onların kimi özelliklerine kolayca alışamayacağımız anlamına gelir.

ÇÖZÜM:

Verilen parçada kişilerin ortak özelliklerini zamanla genelleştirdiğimiz ve ilk defa karşılaştığımız bir insanı da bu genellemeye göre değerlendirdiğimiz üzerinde duruluyor. B seçeneği de bu düşünce yi destekler nitelikte kurulmuştur.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

PARAGRAF TÜRLERİ

Paragrafları işledikleri konular ve anlatım biçimleri bakımından aşağıdaki türlere ayırabiliriz.

a) Olay Paragrafı:

Bu tür paragraflarda uzun ya da kısa belli bir olay anlatılır. Sanatsal eserlerde (roman, öykü) olay, birkaç paragraf halinde anlatılabilir. Kimi zaman bir ana düşünceyi kavratmak için belli bir olay kısa öykücük halinde ve tek bir paragrafta da verilebilir.

Örnek:

Yıllar önce Ankara'da bir köy okuluna gitmiştik. Piyanonun başında, kafası tıraşlı, yüzü güneş yanığı, on dört, on beş yaşlarında görünen bir köylü çocuğu vardı. Mozart'ı ustaca çalıyordu. Heyecandan donup kaldım. Okul müdürü durumumu anlamıştı. Yanıma yaklaşarak sırtımı okşadı. İkimiz de tek söz söylemedik. Çalınan parçayı gözlerimizdeki damlalarla, sonuna kadar dinledik.

b) Betimleme (Tasvir) Paragrafı:

Betimleme, sözcüklerle resim yapma olarak tanımlanabilir. Sanatsal eserlerde betimlemelere geniş yer verilir. Biz, romanlar, öyküler okurken bu eserlerdeki betimlemelerden izlenimler edinir; olayları, kişileri, çevreyi... zihnimizde canlandırırız. Çok değişik varlıkların ya da olayların betimlemesi yapılabilir. Betimleme, bir anlatım biçimi olarak sanat eserlerinin temel öğelerinden birini oluşturur.

Örnek:

Yüzlerce, belki binlerce senelik zeytin ağaçlarının arasında uzanan, çukur, iki yanı böğürtlen ve kuşburnu dikenleriyle örtülü yolda ağır ağır yürüyordum. Arkamdan yükselen güneş, gölgemi araba izlerinin kıvrımları üzerine serip uzaklara kadar götürüyor; deniz tarafından yüzüme doğru esen serin bir bahar rüzgârı, kasabadan uzaklaştığımı hatırlatıyordu. Kırağı yemiş toprak ve taze çimen kokusu etrafı kaplamıştı. Serçeler, ötüşe ötüşe ağaçtan ağaca sıçnıyor, güneşin vurduğu yerlerden dalgalı bir buğu yükseliyordu.

c) Çözümleme Paragrafı:

Çözümleme, bir bütünün temel öğelerini bulma işlemi olarak tanımlanabilir. Kimi paragraflarda bir konu, bir eser, bir olay ya da bir kişinin psikolojik yapısı tahlil edilebilir. Bütün bu yapılanlar bir çözümleme işlemidir.

Örnek:

Öğrencilerimin bu kadar sevdiği bir başka kitap anımsamıyorum. Gerçekten de güzel, temiz bir dili, yumuşak bir anlatımı var. Olaylar, sevecen bir yaklaşımla yansıtılmış. Ayrıca kitapta bir çocuğun günlük yaşamından yola çıkılarak konunun gerçeğe yaslanması sağlanıyor; fantaziler küçük okurların düş gücünü harekete geçirecek şekilde düzenleniyor. Bunlar da verilmek istenen dostluk, sevgi, dayanışma gibi kavramların kalıcılığını sağlıyor; iletiler yerini bulurken çocuğu da zihinsel yaratıcılığa yöneltiyor.

ç) Duygu Paragrafı:

Sevinç, beğenme, heyecan, üzüntü, acı, kaygı... gibi duygularla; anne, yurt, doğa sevgisi, kardeşlik... temalarının işlendiği yazılara duygusal yazılar; bu yazılardaki paragraflara da duygu paragrafı denir.

Duygu paragrafları, duygularımızı anlatan yazılarda, özellikle olay yazılarında çokça bulunur.

Örnek

Bir zamanlar, gelincik denizleri gibi haşhaş tarlaları vardı burada; şimdi yok. Tarlaların yerini büyük büyük yapılar almış. O tarlalarda, eskiden adına "yerli" denilen bir ıspanak yetişirdi ki karanfil gibi katmerli göbeği olurdu. Ya Alman paşası F. Von Moltke'nin, konukseverliklerini, içtenliklerini büyük bir hayranlıkla anlattığı buranın güler yüzlü insanlarına ne oldu? Bunların hepsi son yirmi yılda yok oldu.

d) Düşünce Paragrafı

Düşünce paragraflarına daha çok bilimsel içerikli eserlerde rastlanır. Bilimsel yazıların amacı okuyucuya belli bir alanda bilgi vermek, onu aydınlatmaktır. Böyle yazıların paragraflarında da belli düşüncelerin yer alması doğaldır. Özellikle makale, eleştiri... türü yazılarda düşünce paragraflarına yer verilir.

Örnek:

İslamiyet'in kabulünden önce Türklerin, başka hiçbir toplumun etkisinde kalmamış bir dilleri ve edebiyatları vardı. Her ilkel edebiyatta olduğu gibi bu edebiyatta da şiirle büyü birlikte yürümekte ve dinsel törenler, önemli bir yer tutmaktaydı. Bunun yanı sıra ozan, baksı, şaman gibi adlarla anılan şairlerde olağanüstü güçler bulunduğuna inanılırdı. Çoğu ortak ve sözlü ürünlerden oluşan bu edebiyatın en önemli bölümünü destanlar oluşturmaktaydı.

PARAGRAFIN KONUSU

Bir paragrafın konusunu, üzerinde söz söylenen düşünce, olay veya durum oluşturur. Hemen her paragraf bir konuyu işler, belli bir düşünceyi, olayı açıklar. Konuyu genellikle paragrafın ilk cümlesine bakarak belirleyebiliriz. Kimi zaman konu peş peşe gelen birkaç cümlede de belirtilebilir.

Paragrafın konusu herhangi bir cümleden çıkarılamıyorsa, paragraf metni okunduktan sonra, "Yazar bu parçada neden söz ediyor?" sorusunun cevabı aranmalıdır. Bu soruya verilecek cevap bize konuyu buldurur.

YGS'de paragrafın konusuyla ilgili sorular, şu soru kökleriyle yöneltilmektedir.

* Bu parçada aşağıdakilerin hangisinden söz edilmektedir?
* Bu paragrafta aşağıdaki konuların hangisi tartışılmaktadır?
* Bu parçada yazar neden yakınmaktadır?
* Bu parçada aşağıdakilerden hangisine **değinilmemiştir?**
* Bu parçada aşağıdakilerin hangisinden **söz edilmemiştir?**
* Bu parçada aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı **yoktur?**
* Bu paragrafta aşağıdakilerin hangisi üzerinde **durulmamaktadır?**

ÖRNEK – 9: (ÖSS – 1998)

Okuru kitaplarla, yazarlarla buluşturma işlevini bütünüyle yerine getirmese de, gönlümüzden geçenleri yeterince karşılayamasa da kitap fuarlarını çok seviyorum. O renk renk kitapların oluşturduğu çiçek bahçesinde dolaşmak, onlara dokunmak; o güzelliklerin tadına varmak... Yüreği sanat sevgisiyle çarpan güleç yüzlere merhaba demek, gözlerdeki ışıltıyı, mutluluğu damarlarımızda duyumsamak... Duygusal yönden az şey midir bunlar?

Bu parçada kitap fuarlarıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A) Sevilen yerler olarak herkesin ilgisini çektiğine

B) Görüntüsüyle sanatsal zevkler uyandırdığına

C) Kimi yazarlarla tanışma olanağı sağladığına

D) Güzel duygular uyandırarak insanı mutlu ettiğine

E) Gezip görenlerin beklentileriyle ilgili kimi küçük eksiklikler bulunduğuna

ÇÖZÜM:

Verilen parçada "... gönlümüzden geçenleri yeterince karşılayamasa da kitap fuarlarını çok seviyorum." sözleriyle E seçeneğindeki görüşe; "...renk renk kitapların oluşturduğu çiçek bahçesi..." sözleriyle B seçeneğindeki görüşe; "Okuru kitaplarla, yazarlarla buluşturma işlevini bütünüyle yerine getirmese de..." sözleriyle C seçeneğindeki görüşe; "...(fuarlarda dolaşırken) gözlerdeki ışıltıyı, mutluluğu damarlarımızda duyumsamak, az şey midir?" sözleriyle D seçeneğindeki görüşe değinilmiştir.

Bu parçada kitap fuarlarının herkesin ilgisini çektiğine değinilmemiştir.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 10 : (ÖSS – 2007)

Öyküleri üzerinde çok çalışan, az ve öz öykü yayımlayan bir yazar. Kapalılığı kendine ilk eedinmiş. Öykülerinin öylesine yoğun bir içeriği var ki bunu kolayca anlamak olanaksız. Anlamlar açık seçik bir biçimde ortaya konmuyor, onları çok yönlü ve incelikli bir yaklaşımla irdelemek gerekiyor. Bunlardaki gizli güzelliklerin tadına bu yolla varılabiliyor.

Bu parçada sözü edilen sanatçının tutumuyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Yazdıklarının anlaşılmasını okurlarının çabasına bıraktığı

B) Farklı biçimler kullanmaktan kaçındığı

C) Sıradan, kalıplaşmış konuları işlemek istemediği

D) Söylemini belirli düşüncelere göre biçimlendirdiği

E) Anlatımında benzetmelerden yararlandığı

ÇÖZÜM:

Parçanın tamamında öykü yazarının kapalı bir anlatımının olduğu üzerinde duruluyor ve okurun yazarın anlattıklarını anlaması için çaba sarf etmesi gerektiği söyleniyor.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

PARAGRAFTA ANA DÜŞÜNCE:

Ana düşünce, parçada asıl vurgulanmak istenen, konuyla ilgili olarak okuyucuya kavratılmaya çalışılan düşüncedir. Bir başka söyleyişle yazarı yazı yazmaya iten amaçtır.

Ana düşüncesi kavranmamış bir yazı, gerçekte boşuna okunmuş bir yazıdır. Çünkü böyle bir durumda okuyucunun asıl anlatılmak istenenle bir düşünsel bağı olmayacaktır.

Ana Düşünce Nasıl Belirlenir?

Ana düşünceyi belirlemek, bir sözcüğün cümlede kazandığı anlamı, yaptığı görevi, cümlelerin ilettikleri yargıyı kavramaya bağlıdır. Ana düşünceyi belirlemede yanılgıya düşmemek için parçayı bütünüyle kavramayı amaçlayarak okumak gerekir. Parça okunduktan sonra, **"Bu parçada yazarın asıl anlatmak istediği nedir?"** sorusuna doğru bir cevap alınırsa, ana düşünce belirlenmiş olur.

Ana düşünce Cümlesinin Yeri:

Ana düşünce cümlesi, yazarın amacını belirleyen cümledir. Paragrafta anlatılan her şeye bu cümle yön verir.

Ana düşünce cümlesi yazarın tutumuna bağlı olarak paragrafın başında, ortasında ya da sonunda bulunabilir. Kimi paragraflarda ise ana düşünce somut olarak paragrafın herhangi bir yerinde örülmez; paragrafın tümüne sindirilmiş olur.

* Paragraf tümdengelim yöntemiyle oluşturulmuşsa ana düşünce cümlesi başta yer alır; ilk cümle hem konuyu hem ana düşünceyi yansıtır.

Örnek:

Bir dilin sömürge dili olmasının en açık belirtisi, yabancı dil kuralıyla anadilde sözcükler uydurmaktır. *"Çaykolik, işkolik..." gibi sözcükler buna örnektir. "Bankamatik, dokunmatik" gibi sözcükler de yabancı dil kuralına göre uydurulmuş sözcüklerdir. "–matik, –kolik" gibi kim bilir daha ne uydurma ekler getirilecektir, dilimizdeki sözcüklere. Böylece Türkçe, gittikçe temel özelliklerini, güzelliklerini yitiren bir dil olacaktır.*

Bu parçanın ana düşüncesi ilk cümlede belirtilmiştir. Yazar, parçada dille ilgili görüşleri (yargısını) paragrafın ilk cümlesinde açık ve net bir şekilde dile getirmektedir?

* Paragraf tümevarım yöntemiyle kurulmuşsa ana düşünce cümlesi sonda olur. Bu durumda sonuç cümlesi, parçada anlatılanların tümünü özetler.

Örnek:

Gençlerin gelişiminde, kişiliklerinin oluşumunda edebiyatın önemi büyüktür. Edebiyatla uğraşanların yaninda, eğitimci ve ruhbilimcilerimizin de edebiyatın bu özelliği üzerine eğilmeleri gerekir. Gençlerimiz edebiyatı sevmedikleri, anlamadıkları için küçümsemekte ayrıca yakınlarınca tek yönlü teknik adamlar olmaya zorlanmaktadırlar. ***Oysa biz, edebiyatın okura sağlayabileceği duygu, düşünce ve eleştirme özgürlüğünden olabildiğince yararlanabilecek bir gençliğin yetişmesine yardımcı olmalıyız.***

Bu paragrafta yer alan her cümlenin dil ve düşünce yönünden birbirine bağlı olduğu görülmektedir. "Oysa biz..." ifadesiyle başlayan cümle kendisinden önceki cümleleri bir sonuca bağlamakta ve ana düşünce cümlesi olma özelliği yansıtmaktadır.

* Ana düşünce kimi zaman da paragrafın orta bölümünde yer alabilir.

Düşünmek, insana özgü bir niteliktir. İyi konuşup iyi yazmak, iyi düşünmekle mümkündür. Çeşitli konularda düşüncesi olmayan kişiler, ne denli parlak sözcükler ve duygulu cümlelerle konuşurlarsa konuşsunlar, yine de konuşmaları güzel ve başarılı değildir.

Bu parçayı dikkatle okursak "İyi konuşup iyi yazmak,iyi düşünmekle mümkündür." cümlesinin ana düşünceyi yansıttığını görebiliriz.

İdil yayınları

ÖRNEK – 11 : (ÖSS – 2006)

Hakkımdaki övgüleri de yergileri de pek ciddiye aldığımı söyleyemem. Övgüleri ilk duyduğumda yurtdışındaydım. Bana moral verdi, beni güdüledi bu övgüler. Övülmek elbette iyi bir şeydir; ama yalnızca bununla yaşanmaz ki. Düşünsenize, "Ben geleceğin yazarıyım." dersen, bunu ilke edinip oturursan, kendini yenilemekten de kaçınırsan sonun ne olur? Ortada kalırsın; bırak geleceği, bugünü bile göremezsin.

Bu parçada anlatılmak istenen aşağıdakierden hangisidir?

A) Yazarların, okurlardan gelecek tepkileri umursamadığı

B) Beğenilen yazarların da kalıcılığının, kendilerini sürekli geliştirmelerine bağlı olduğu

C) Sanatçılara olumlu eleştireler yöneltmek gerektiği

D) Kendini belirli ölçütlerle sınırlayan yazarların özgün ürünler veremeyeceği

E) Yazarların, okurlardan, yazdıklarını değerendirmelerini beklemediği

ÇÖZÜM:

Parçada konuşan yazar, kendi hakkında yapılan övgülerin kendisini güdülediğini; ancak övgülerin devamının kendini geliştirmesine bağlı olduğunu söylemektedir.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

Ana Düşünce Cümlesinin İşlevi ve Nitelikleri:

Ana düşünce cümlesi, anlatacaklarımızı bulma işini kolaylaştırır. Yazıya birlik, bütünlük kazandırır. Çünkü yazının örgüsü, ana düşünce cümlesi üzerine kurulur.

Ana düşünce cümlesi, düşünceleri kontrol etmesi, düşünceler arasında ilgi ve bağlantı kurup yazıda bir bütünlük sağlaması için şu özellikleri taşımalıdır:

* Konu değil, düşünce belirtmelidir.
* Açık ve özlü olmalıdır.
* Değişik yorumlara yol açmamalıdır.
* Açıklama yapmamıza, örnek vermemize, karşılaştırmalara, nedenleri belirtmemize, etki ve sonuçları göstermemize, kısacası geliştirmemize uygun olmalıdır.

(I) Çevremizdeki üstün eserlerin yapılarını dikkatlice inceleyelim. (II) Her eser ilk anda seçkin sözcükler topluluğu olarak görülür. (III) Ancak sözcükleri etkili yapan kendi biçimleri değil, kullanışlarındaki ustalıktır. (IV) Bir sözcük tek başına iken kulağımıza hoş gelebilir ya da anlamı çok güçlü olabilir. (V) Ama bakarsınız aynı sözcük cümlede anlamsız düşmüştür.

Bu parçayı dikkatle incelediğimiz zaman ana düşüncenin taşıması gereken özellikleri III numaralı cümlede görebiliriz. Yani III numaralı cümle bu paragrafın ana düşüncesidir.

Paragrafta Yardımcı Düşünceler:

Bir paragrafta konuyu açıklamaya ve ana düşünceyi buldurmaya yarayan cümlelere yardımcı (yan) düşünceler denir.

Her paragrafta bir ana düşünce olmasına rağmen birden çok yardımcı düşünce vardır. Parça eksik ve yanlış anlaşılırsa ana düşünce ile yardımcı düşünceler birbirine karıştırılır. Parçada asıl anlatılmak (vurgulanmak) istenen, ana düşünce; okuru ana düşünceye götüren, okura bu konuda kılavuzluk eden düşünceler ise yardımcı düşüncelerdir.

Yardımcı düşünceler paragrafta tanımlama, örnekleme, karşılaştırma... teknikleriyle dile getirilebilir. Bütün bunlar ana düşünceyi ortaya koymak amacına dönüktür.

Yardımcı Düşüncelerin Belirlenmesi:

Ana düşünceyi kavramanın ikinci aşaması yardımcı düşünceleri belirlemektir. Bunun için, "Yazar konunun açıklamasını yaparken hangi ayrıntılardan yararlanıyor?" sorusuna cevap bulmak gerekir. Bu soruya verilen karşılıklar yardımcı düşünceleri verir.

Örnek:

Sanatı bilimden üstün tutan bir bilim adamı şöyle diyor: "C. Colomb Amerika'yı keşfetti, C. Bernard karaciğerin bir özelliğini buldu. C. Colomb ve C. Bernard olmasaydı Amerika kıtası da karaciğer de yine vardı. Belki bunların ayrımına varmayacaktık, ama bunlar var oluşlarını sürdürecekti. Oysa bir Hamlet için durum hiç de öyle değildir. Shakespeare'sız Hamlet kesinlikle olmazdı. Balzac'sız bir Goriot Baba'nın, Tolstoy'suz bir Savaş ve Barış'ın olmayacağı gibi..."

Bu parçanın ana düşüncesi şudur:

Sanat, daha önce olmayan, yeni bir ürünün ortaya konulmasıdır.

Aynı paragraftaki yardımcı düşünceler ise şunlardır:

* Sanat ürünleri, bilimsel buluşlardan daha kalıcıdır.
* Sanat eserinin kalıcılığı, sanatçının yeteneğine bağlıdır.
* Bilimsel buluşlar, sanat ürünlerinden daha eskidir.
* Bilimsel buluşlar ortaya koymak, sanat ürünleri yaratmaktan daha az zaman alır.

İdil yayınları

UYARILAR

Uyarı – 1:

Paragraf sorularını çözerken önce soru kökünü daha sonra paragrafı okumak gerekir. Bu, bize paragrafta neyi aradığımızı bilmemiz konusunda yarar sağlayacak, zaman kazandıracaktır.

Uyarı – 2:

Paragraf sorularını çözerken metne bağlı kalmak gerekir, seçeneklerdeki yargıların kendi düşüncelerimize göre doğru ya da yanlış olması önemli değildir. Önemli olan, paragrafa göre düşünebilmek, yargıların doğruluğunu ya da yanlışlığını paragrafa göre belirlemektir.

Uyarı – 3:

Paragrafı anlayarak okumak, hızlı okumaktan daha önemli tutulmalıdır. Çok kitap okuyan bir öğrenci için hızlı okuma anlamaya engel değildir. Hatta hızlı okuma anlam bütünleşmesi açısından yararlıdır. Ancak okuma alışkanlığı zayıf olan bir öğrenci için hızlı okuma, anlamadan geçmeye neden olabilir. Bu gereği göz önünde bulundurmalısınız.

Uyarı – 4:

Bir paragrafı okurken önemli gördüğünüz bölümlerin altını paragraftaki temel kavramları çizmeniz, çözüm sırasındaki değerlendirmeniz için yararlı olacaktır.

Uyarı – 5:

Paragrafı okurken soruyu unutup paragraftaki ayrıntılara takılırsak paragrafın genelindeki düşünceyi kaybedebiliriz. Bu nedenle soruyu kafamızın bir köşesinde tutarak paragrafın genelini göz önünde bulundurmalıyız. Bir bakıma paragrafa kuşbakışı yaklaşmalı yan yargılar arasında kaybolmamalıyız.

TEST – 1

1. ... Sanatı izlemek, onlar için yaşamsal bir önem taşımaktan çok bir vakit geçirme aracıdır. Belki de onlar için sanat, günlük yaşamın sıkıntılarından kaçıp bir boşalma, bir rahatlama alanıdır. Bu yüzden, yorucu bir günün sonunda bir sinema salonunun koltuğuna gömülmek, ya da evindeyse televizyonun karşısına geçerek önüne ne çıkarılırsa onu seyretmek ve onunla yetinmek, onlara bir kitabı okumaktan, anlamaya çalışmaktan daha kolay gelmektedir.

Bu parçanın başına, düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

A) Halkın beğenisi ancak devrimci ve yaratıcı sanatçıların yapıtlarıyla yükselir.

B) Kitleler sanatı ve sanat ürünlerini genellikle hiçbir çaba göstermeden algılama ya da alma eğilimindedir.

C) Kültür ve beğeni düzeyinin düşüklüğünden dolayı halkı suçlamak yanlıştır.

D) İşin kolayına kaçarak parsa toplamak gerçek sanatçıya yakışmaz.

E) Sanat eserleri hakkında bir yargıya varmak, belli bir birikimi gerektirir.

2. Şiir yazma, bir üretim eylemidir. Ozan ise üretimci. Bu üretim eyleminin bir de tüketicisi vardır: Okur. Şiir, kitap ve dergi biçiminde somutlaştığında meta (mal) olmuştur. Satılır, alınır. Ürünün metalaşma süreci bir eyleyicinin daha oyuna girmesini gerektirir ki bu yayıncıdır. Üç bacaklı sandalyeye benzettiğim bu süreçte her bacak işini gereği gibi yaparsa, üretim oluşur ve sürer, değilse biter.

Bu parçada asıl üzerinde durulan aşağıdakilerden hangisidir?

A) Şiirin bir yaratma eylemi olduğu

B) Sanat ürünlerinin görünürde bir nesne olduğu

C) Şiirin üretiminde ozan, okur ve yayıncı işbirliğinin önemi

D) Sanat ürünlerine meta gözüyle bakmanın yanlışlığı

E) Şiir okurunun nicelik ve nitelik açısından yetersizliği

3. (I) Sanatçıları korkutarak sindireceklerini sananlar yanılıyorlar. (II) Bütün korkutmalara, yıldırmalara karşın toplumun en çok direnen, boyun eğmeyen kişileri, sanatçılar arasından çıkar. (III) Gerçi onlar da insan, onlar da korkar; ama onlar yılmaz. (IV) Hiç beklenmedik bir sırada ve yerde sesleri bir şiir, bir öykü, bir oyun... olarak yükseliverir. (V) Sanatçılara düşman olanlar, sadece geçmişin karanlıklarına dönmek isteyenler değildir. (VI) Güne çakılıp kalanlar da sanatçılara düşmandır elbet.

Yukarıdaki numaralandırılmış cümlelerden oluşan parça, iki paragrafa ayrılmak istense hangi cümle ikinci paragrafın giriş cümlesi olur?

A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

4. Edebiyatın, sanatın ancak dünya vatandaşlarının zanaatı olduğunu bilirdi. Onun için ne sınır vardı, ne de ulusların ayrılığı. Yunus'un yanına bağdaş kurar, Salzburg katedralinde Mozart'ı dinlerdi. Neruda'nın Kara Adası'yla Hakkari'deki karlı, beyaz ufuklardan aynı oranda lezzet almayı bilirdi. Yaratmanın sadece yazmakta değil, başka işlerde olduğunu ve bunun da gerçekleşebileceğini yaşam çizelgesinde gösterdi.

Bu parçada tanıtılan kişinin en belirgin özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Her şeyi sevgiyle ele alması

B) Olaylara ve kişilere hoşgörüyle yaklaşması

C) Sanata ve dünyaya evrensel bir gözle bakması

D) Çevresinde olup bitenlere karşı duyarlığı

E) Çok yönlü bir kişilik özelliğinin olması

5. Biyografi, işlediği konu gereği yazının somut yaşama en yakın dalı olmasına karşın, Avusturyalı yazar Stefan Zweg'in biyografilerinde yer ve zamana ilişkin veriler yok denecek kadar azdır. Onun biyografileri kurmacanın egemen olduğu anlatılardır. Zweig'in çizdiği biyografik yaşamda anlatılanlar dizinsel bir art ardalık içinde yaşanmış somut olaylar değildir. Kahramanlarının doğum ve ölüm tarihleri bile yoktur biyografilerinde. Anlatılan fizyolojik yapısı ve iç yaşantısıyla bütün bir insandır. Ayrıntıya girmez. Daha çok bireyin iç dünyasını ele alır.

Bu parçanın konusu, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Biyografi türünde kurmacanın yeri

B) Stefan Zweg'in biyografilerinin özelliği

C) Ayrıntıları seçmenin ve yerinde kullanmanın okur üzerindeki etkisi

D) Yaşam öykülerinin edebiyat tarihindeki önemi

E) Yer ve zaman öğelerinin yaşam öykülerinde kullanılma tekniği

6. Yüzlerce hikâye, roman, senaryo ve tiyatro yazdım. Kalemimden başka geçim imkânım yok. Ama kalemimi hiç mi hiç daha iyi geçim için araç olarak kullanmadım, satmadım. Sanat çabalarım yeniyi, doğruyu, ileriyi bulmak, kendimi aşmak içindir. Halka dönük, halktan yana bir yazarım.

Böyle diyen bir sanatçı için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Daha iyiye daha güzele ulaşabilmek için çaba gösteriyor.

B) "Sanat toplum içindir." düşüncesini benimsemiş bir edebiyat adamıdır.

C) Edebiyatın değişik türlerinde eserler vermiştir.

D) Yaşamını yazarlık yaparak sürdüren bir insandır.

E) Yazılarında üslup ve şekil sorunlarından çok konuyu öne çıkarır.

7. Şiirin bilimin karşıtı olduğu düşüncesi, çağımızın yanılgılarından biridir. Oysa, ta Şamanlık dönemlerinden başlayarak şiir tarihinde şiirle bilimin kesiştiğini görüyoruz. Hele Rönesans şairleri kendi alanlarında birçok bilimsel buluşlara imza atmıştır. Bilimle şiirin düşman olmadığını, dahası bu iki ucun birbiriyle kesişmesinin zorunluluk olduğunu söylediklerinde bu görüş, fazla yandaş bulmamıştı. Ama genel kanı ne olursa olsun bugün de şiirle bilimi kişiliğinde birleştirmiş pek çok sanatçı var. Bunların en seçkinlerinden biri de Çek şairi Miroslav Halub'dur.

Bu parçadan aşağıdaki yargılardan hangisi çıkarılamaz?

A) Bilimle şiir, birbirinden ayrı düşünülmemelidir.

B) Şiirle bilimin ilgili olduğu düşüncesi, fazla taraftar bulamamıştır.

C) Şiir sanatı bilgiden çok, duyguya yaslanır.

D) Şairler, hiçbir zaman kendilerini bilimden soyutlamamışlardır.

E) Şiirle bilimin bağdaşmazlığını savunmak, günümüzün yanılgılarından biridir.

8. (I) Sanatçı, öykülerinde diline ve söylemine ayrı bir özen gösteriyor. (II) Sözcük seçiminde titiz davranıyor. (III) Öykülerinin bazıları yakın çevre yaşantılarına ya da yaşanabilirliği mümkün kurmacalara dayanıyor. (IV) Cümleleri yapıları bakımından oldukça sağlam. (V) Bazı öykülerinde betimlemeler şiir tadına ulaşıyor.

Yukarıdaki numaralandırılmış cümlelerden hangisi düşüncenin akışını bozmaktadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

9. Şiirle düzyazıyı birbirinden ayrı tutmak gerekir kanısındayım. Şiirdeki yazma uğraşı ile düzyazıdaki yazma uğraşı farklı nitelikler içeriyor. Ancak her iki türü de kendi alanları içinde yalınlaştırarak ele almak hoşuma gidiyor. Şiir anlayışım da arındırmaktan yana, öykü anlayışım da. Arındırma, yoğunlaştırmayı getiriyor. Yoğunlaştırma, sözcüklerin kendi başlarına söyleyebilecekleri en çok sözü üstlenebilmelerini, böylelikle açılmalarını gerçek öze yaklaşmalarını sağlıyor.

Böyle söyleyen bir sanatçının şiir ve düzyazıda gerçekleştirmek istediği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Şiirin düzyazıdan uzaklaştırılması
B) Olayla ilgili ayrıntıların saptanması ve ustaca kullanılması
C) Sözcük seçimine ve cümle kuruluşlarına özen gösterilmesi
D) Dil ve anlatımdaki gereksiz ayrıntıların atılması ve anlam derinliğinin sağlanması
E) Anlam kapalılığının ve okurun yorum gücünün öne çıkarılması

10. Ben, diye açıklar Esendal: "İnsanlara yaşamak için kuvvet ve neşe veren yazılardan hoşlanırım. İnsanları yoğrulmuş mutfak paçavrasına çeviren ve ye'se düşüren yazılardan hoşlanmam. Zaten tam bir refah içinde, huzur içinde yaşamıyoruz. Bir de karanlık, kötü şeylerden bahsederlerse bize, onları okursak... İnsanları havana koyup ezmeye benzer bu. Halbuki insanların içinde bir umut olmalı. Yaşama umudu, neşe vermeli insana okudukları."

Bu parçada Esendal'ın asıl anlatmak istediği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Öyküler, romanlar, şiirler insanları yaşama bağlamalı; onlara yaşama sevinci aşılayabilmelidir.
B) Yoksulluklar, yoksunluklar içinde yüzen insanlar pamuk ipliğiyle bağlıdır yaşama.
C) Umut, insanı yaşama bağlayan ve ona yaşama gücü aşılayan bir kuvvettir.
D) Sanatçılar, yaşamla ilgili acı gerçekleri olduğu gibi yansıtmamalı; onları düşgücüyle değiştirerek sunmalıdır.
E) Sanatçı, yaşama ayna tutmalı; aynaya yansıyan görüntüleri de yapıtlarına yansıtmalıdır.

11. Çevirmenliğin önkoşulu bir yabancı dili iyi bilmektir. Özellikle bilimsel çevirilerde önemli olan anlamın doğru olarak yansıtılmasıdır. Ancak edebiyat metinlerinin çevirilerinde anlamın doğru olarak yansıtılmasının ötesinde çevirmenin dilinin sıradan olması, duygu ve düşüncelerini yansıtırken sözcükleri ustaca seçmesi, imge gücünden yararlanması gerekiyor...

Bu parça, düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisiyle sürdürülebilir?

A) Bu nedenle edebiyat çevirmeninde bir yabancı dili iyi bilmenin boyutlarını aşan özellikler bulunması gerekiyor.
B) O açıdan edebiyat çevirmeninin her şeyden önce mesajı doğru olarak yansıtması gerekiyor.
C) Bunun için çevirmen, kitabın asıl yazarının önüne geçiyor.
D) Yabancı dili iyi bilmeyen bir çevirmenin edebiyat çevirmenliği yapmaması gerekiyor.
E) Böylece edebiyat çevirmeni, olanı aktararak yapıtın aslına sadık kalıyor.

12. Bir öyküde her şeyden önce yazarın söyleyeceği önemli bir söz olmalıdır. İşte söylenecek olan bu önemli ve gerekli söz, bence öykünün temelidir. Kurgu ve yapı, söylenecek sözden ve konudan sonra gelir. Yazar, konuyu, söylenecek sözü, en güzel, en iyi biçimde anlatmalı; okurun gözünde, zihninde açık ve seçik olarak belirtebilmelidir.

Bu parçada öyküyle ilgili olarak anlatılmak isteneni açıklayan yargı, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Okura ulaştıracağı önemli bir mesaj (ileti) olmalıdır.
B) Kurgusunun sağlam olmasına özen gösterilmelidir.
C) Olay örgüsü gerçeğe yaslanmalıdır.
D) Özentisiz ve yalın bir anlatımla ele alınmalıdır.
E) Olayla ilgili ayrıntılar, ustaca seçilmelidir.

fdd yayınları

13. (I) Sanatın yararı, çoğu kimsenin sandığı gibi doğrudan doğruya sağlanabilecek nesnel bir yarar değildir. (II) Sunmaya yeltenirse sanat niteliğinden uzaklaşır. (III) Doğruluğun ve güzelliğin her türlü çirkinliğin yerine geçmesini sanat tek başına sağlayamaz kuşkusuz. (IV) Sanatın dışında başka güçleri ve etkinlikleri de gerektirir bu. (V) Ama sanat olmayınca da bu güzel umudu gerçekleştirecek duyarlıkta kafalar, yürekler de oluşmaz.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinden sonra "Bir roman, bir şiir, bir öykü hiçbir zaman mutlu bir yaşamın hemen uygulamaya konacak reçetesini sunamaz." cümlesi getirilirse parçanın anlam bütünlüğü bozulmaz?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

14. İkinci Yeni'nin getirdiği kuramlar, sanatçıları fildişi kuleye çekiyordu. Bu doğru; ama uygulama böyle gelişmedi. Görüldü ki bu şairler de uygulamada, yani şiir yazmada yaşamla sımsıkı bağlar içindeler. Toplumsal olayları izliyorlar, onları yansıtıyorlar. Ben çağdaş Türk şiirinde en kötü yanın kuramlar olduğuna inanıyorum. Bir yandan yanlış kuramlar, öte yandan güzel şiirler. Hep böyle oldu. Toplumsal sorunlara en uzak görünen şairlerde bile bu konuya öyle sıcak bakanlar bulursunuz ki, sonunda siz de şaşıp kalırsınız.

Bu parçadan aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

A) Şiir toplumsallıktan soyutlanamaz.
B) Teori ile pratik çoğu zaman uyuşmaz.
C) Şiiri toplumsal değişimler değil, kuramlar belirler.
D) Şair, çoğu zaman şiir gücünü yaşamdan alır.
E) Şiir kuramları her zaman şiiri egemenliği altına alamaz.

15. Bir konuşmasında "Ben isterdim ki, şiirlerim halkımızın bir türküsü gibi ezgili bir şekilde okunabilsin." diyen Enver Gökçe; şiirlerinde halk dilindekine benzer yalın, sade ve etkili bir anlatıma ulaşabilmişti. Sözcükleri, tıpkı yüzyıllardan gelen türkülerdeki gibi titiz ve ustalıkla kullanabilmiş; günceli, geleneksel söyleyişten yararlanarak verirken evrensel değerlere de açılabilmişti.

Bu parçada tanıtılan sanatçıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A) Şiirde ölçü ve uyağı öne çıkardığına
B) Sözcükleri ustaca kullanabildiğine
C) Şiirlerinde günceli yansıttığına
D) Yalın ve sade bir anlatımının olduğuna
E) Geleneksel edebiyatımızın ezgili söyleyişini benimsediğine

16. İstanbul'da yeni doğanlar için yeni bir İstanbul doğuyor. İstanbul yalnızca köşkleri, koruları, tarihiyle değil; yaşam biçimiyle, insanıyla ve diliyle de ölüyor. Kentin bu değerleri bir ışık hızıyla yitik bir geçmişe gömülüyor. Bir ömre değer güzellikler, bir bir yok oluyor.

Aşağıdaki cümlelerden hangisi bu parçanın giriş cümlesi olmaya en uygundur?

A) İstanbul'un doyumsuz güzelliklerinin yok olmasına seyirci kalamayız.
B) İstanbul, İstanbullu olmuş olanlar için artık ölüyor.
C) İstanbul, sadece İstanbullunun değil, hepimizindir.
D) Bence İstanbul'un geçmişi değil, geleceği önemlidir.
E) Doğası ve tarihiyle İstanbul, bir dünya kentidir.

17. (I) Sanatçı, hiçbir zaman: "Bana ne okurdan!" diyemez. (II) Çünkü sanatçıyla okur arasındaki kopmuşluk, olsa olsa büyük bir kısırlığa götürür sanat ortamını. (III) Okuyucu ile sanat eseri arasında kurulacak olan köprü, daha yüksek düzeydeki sanat eserlerine olanaklar hazırlayacaktır. (IV) Bilinçli, ne okuduğunu bilen bir okuyucu, sanat eserleri karşısında niteliksiz okuyucu gibi peşin yargılı değildir. (V) Bu yüzden sanatçıyla okur arasında kurulacak sağlıklı bir iletişim, sanat–edebiyat ortamının geleceği için son derece önemlidir.

Yukarıdaki parçada numaralanmış cümlelerden hangisi düşüncenin akışını bozmaktadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

fdd yayınları

18. Sanatçının tutarlı ve sağlam bir sanat görüşü vardır. Her an esen yenilik rüzgârlarından sarsılmamıştır. Şiirlerinde ilk dizeden, son dizeye kadar aynı ustalık düzeyini sürdürmüştür. Çok küçük biçim denemeleriyle yetinmiştir. Bunu da bir rötuş olarak düşünebiliriz. Çünkü o...

Düşüncenin akışına göre, bu parçanın sonuna aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) akımların geçiciliğine, biçimlerin göz boyacılığına kapılmamıştır.

B) şiire duyarlığın nasıl katıldığını kanıtlamıştır.

C) yenilik ve değişim rüzgârlarından yelkenini şişirmeyi bilmiştir.

D) dilimizin tadını ve olanaklarını duyurmasını bilmiştir.

E) başkasından etkilenmeyen ve bu ölçüde başkasını etkilemeyen bir sanatçı olmayı bilmiştir.

19. Sanat yapıtını değerlendirmek için, sanat yapıtının yaratıldığı çağa yolculuktan yana değilim. Aksine bu yapıtları günümüze taşımaktan yanayım. Bence doğru ve gerçekçi olan yöntem budur. Çünkü sanat yapıtında yaşayan ve devam eden biçimsel, teknik ve estetik öğeler en azından bugünün normlarıyla büyük ölçüde çelişmeyen öğelerdir. Ayrıca geçmişin sanat yapıtlarını alımlamanın (okuma, görme, duyma) yapıldığı ortama taşımak yorumlamaya atılan ilk adım sayılır.

Bu sözler, aşağıdaki sorulardan hangisinin karşılığı olabilir?

A) Bir sanat yapıtının değerlendirilmesinde ölçüt ne olmalıdır?

B) Sanat tarihçisinin görevi nedir?

C) Yapıtın değerlendirilmesinde estetik ön planda mı tutulmalıdır?

D) Geçmişin değer yargılarıyla hareket etmek, sanat tarihçisini yanıltır mı?

E) Eski eserler, günümüzde nasıl ve hangi yöntemle değerlendirilmelidir?

20. Bir hikâyeci için geniş yığınların arasına katılmak, ülkeyi bir başından öbürüne gezip tozmak, insanlarla içli dışlı olmak yeterli değildir. Bütün bunların dışında hikâyeci derlediği gerekli hammaddeyi kendine özgü bir gerçekçilik anlayışıyla yeni baştan yoğurmasını; onu yeniden biçimlendirmesini de bilmelidir.

Bu parçada hikâyeciyle ilgili olarak vurgulanmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) İyi bir gözlemci olması

B) Biçim ve içerik dengesini ustaca oluşturabilmesi

C) Gerçek yaşamı gözlemlerinden yola çıkarak kendine has bir yöntemle kurmacaya dönüştürebilmesi

D) Toplumsal gerçekçi bir çizgi izlemesi

E) Çevresindeki insanlardan kopuk yaşamaması

TEST – II

1. Nedense sanatçı ile eleştirmen birbirine karşı, birbirinden uzak iki insanmış gibi görülür. Sanatçı deyince cana yakın, yaratıcı, iyi bir insan gelir akla; eleştirmen deyince asık suratlı, bilgiç, eni konu kötü bir insan. Birincisinde düşünceler, ikincisinde duygular ağır da ondan mı, bilmiyorum; çoğu kimseye bu böyle gelir. Oysa...

Bu parça aşağıdakilerden hangisiyle sürdürülemez?

A) yaratıcılıkla değerlendirme birbirinden ayrı iki iş değildir.

B) bunlar; eleştirinin, kuralların ve ölçülerin dar kalıpları dışına çıkamayacağını düşünemiyorlar.

C) her eleştirmenin az çok sanatçı, her sanatçının da az çok bir eleştirmen olduğu unutuluyor.

D) sanat ve eleştiri birbirinden ayrı düşünülmeyecek kadar iç içedir.

E) çoğumuz, sanatın önemli bir itici gücünün eleştiri olduğunun farkında değiliz.

2. Andaç'larını yazan kimselere bayılırım. Yaşadığımız bir günü düşümüzde bir daha yaşamak, ne güzel şey! Yarın ne yapacağımı bilmeyi pek istemem. Ummadığım, beklemediğim şeylerle karşılaşayım, daha iyi; ama dünümü hemen elimden kaçırmamaya çalışayım. Andaçlarımı yazmayı ben de isterim ama bilirim ki beceremem.

Bu parçada sözü edilen kişiyle ilgili olarak aşağıdaki yargılardan hangisi çıkarılamaz?

A) Beklenmedik olaylarla pek karşılaşmak istemez.

B) Özeleştirisini yapmaktan çekinmez.

C) Başkalarının yarattığı güzellikleri kıskanmaz.

D) Anılarını yazmayı pek beceremez.

E) Geçmişle olan bağını hemen koparamaz.

3. Şiir, bir hayli sanatçının ilk göz ağrısıdır. Hemen her ülkede, her çağda öteki yazın türlerine yeğlenmiş. Genç yazar işe çoğunluk dizelerle başlamış. İlk bakışta kolay sanmış. Sonra parmaklarını yakmış, kalemi tutup atmış elinden. Ya başka bir türe eğilim göstermiş; ya da dayanmış, direnmiş ozanlıkta.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A) Şiirin en yalınından en soyutuna dek yaşamla ilintili olduğuna

B) Ozanlığın bir direnç işi olduğuna

C) Şiir yazmanın kolay bir iş olmadığına

D) Şiirin diğer türlerden üstün tutulduğuna

E) Birçok sanatçının sanat yaşamına şiirle başladığına

4. Tragedya ve komedya, ele aldıkları bir konuyu işleyiş ve aksettiriş bakımından ne kadar farklı olursa olsun, ikisi de aynı amaca hizmet eder. Bu amaç da Aristo'nun dediği gibi insan ruhunu temizlemekten başka bir şey değildir. Bunu birisi hıçkırıkla, gözyaşı ile yaparsa diğeri de gülme ile kahkaha ile yapar. "Hayat düşünen için komedya; hisseden için tragedyadır." diyen bir söz vardır. Bu söz, komedyanın zekâ; tragedyanın da heyecan işi olduğunu ne güzel anlatmaktadır.

Bu parçaya en uygun başlık, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tragedya ve Komedya

B) Tiyatronun İşlevi

C) Tragedya ve Komedyanın Konusu

D) Komedyanın Tragedyadan Üstünlüğü

E) Tiyatroda Türler

5. (I) Sanatçı, ürünlerini yaratırken durmadan yaşamdaki ayrıntıları seçer (II) Seçtiklerini yeniden düzenler. (III) Resim yaparken de, şiir yazarken de bu böyledir. (IV) Ancak bu seçme ve ayıklamada sanatçının ölçüsü, mihenk taşı bakış açısıdır. (V) Bakış açısı hayatın bir karmaşa olarak görülüp yansıtılmasını önler. (VI) Her sanat ürününün başarısı, yaşamdakine olabildiğince yakın bir izlenim uyandırmasına bağlıdır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangisi bu paragrafta yer almamalıdır?

A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

6. (I) Sanatçının bu romanındaki en önemli özelliklerinden biri dil ve anlatımdır. (II) Yazar, romanda kahramanlarına olan sevgisini hiç saklamıyor. (III) Bu dil evde, sokakta, çardakta ve orada konuşulan Türkçedir. (IV) Öylesine tatlı ve canlı bir dildir ki bu; dil konusunda farklı düşünenleri bile tatmin edebilmektedir. (V) Dilinin yanı sıra özentiden uzak, sıcak anlatımı da okuru büyülemektedir.

Yukarıdaki numaralandırılmış cümlelerden hangisi düşüncenin akışını bozmaktadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

7. Yeryüzündeki bütün kültürlerin birbirleriyle ilişki içinde oldukları yadsınamayacak bir gerçektir. Hele günümüzde iletişim, ulaşım araçlarının çok gelişmiş, hızlanmış olması kültürler arasındaki alışverişi daha büyük oranlara yükseltmiştir. Türkiye'nin de öbür dünya ülkeleri gibi Batı kültürüne kapılarını bütünüyle kapaması, bu kültürün etkilerinden bütünüyle arınması olanaksızdır. Önemli olan büyük bir kültürün karşısında ezilmemek, taklitçiliğe, kopyacılığa düşmemek, kendi değerlerine, kendi güzelliklerine sırt çevirmemektir.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A) Kültür alışverişlerinde iletişim araçlarının etkisine

B) Kültürler arası ilişkilerin kaçınılmazlığına

C) Kültürlerin üstün kültürler karşısında varlığını korumasının önemli olduğuna

D) Uluslar arası kültür alışverişlerinde öykünmeciliğin hoş karşılanmadığına

E) Zayıf kültürlerin büyük kültürler karşısında varlığını sürdüremeyeceğine

8. (I) 1960'ların sonlarına doğru "kendimize özgü bir şiir dili" arama zorlamaları, şairleri Divan şiirine itmiştir. (II) Bu dönemde A. İlhan hep sevmiş ve kullanmıştır Divan şiiri tekniklerini. (III) Turgut Uyar, Behçet Necatigil, İlhan Berk gibi kendi şiirinin öznelliğine ulaşmış şairler de garip bir çelişkiyle Divan şiiriyle ilişki kurmuşlardır. (IV) Oysa bu şairler, Türk şiirinin sadece seçkin değil, kilit şairlerindendir. (V) Bu ilişkinin şairlere ek fayda sağladığını söyleyemem; ama özellikle Turgut Uyar'da yeni bir şiirsel sıçrayışa neden olmuştur.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden hangisi düşüncenin akışını bozmaktadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

9. Kavga, direniş, öfke, kin, isyan, savaşım, panzer, mavzer olacak şiirde; ille de melal olmayacak, umutsuzluk olmayacak, yılgınlık olmayacak. Toplumsaldan kaynaklanmayan mutluluklar, toplumsaldan kaynaklanmayan acılar ve isyanlar olmayacak.

Böyle diyen bir kişinin şiirle ilgili olarak asıl anlatmak istediği, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Şiir, toplumsal konuları ele almalı; insana umut ve direnç aşılamalıdır.

B) Şair, yaşamı acısıyla tatlısıyla dile getirmeli; yaşama ayna tutmalı.

C) Sanatçı şiirde anlatılanı değil, anlatış biçimini öne çıkarmalı.

D) Şiirde şair, özgürlük ülküsünü bayraklaştırabilmelidir.

E) Şiirde slogancılık değil şiirsellik öne çıkarılmalı.

10. Doğrusunu söylemem gerekirse ben, sevinçlerimden çok öfkelerimi anıyorum. Geçimsiz olduğumu söylerler, belki onun içindir. Ama kendimi yokluyorum da kini pek bulamıyorum, daha çok öfke var. Kin, öfkenin durulmuşu sindirilmişi değil midir? Benim öfkelerim durulmuyor, sinip kin olmuyor.

Bu parçada sözü edilen kişiyle ilgili olarak aşağıdaki yargılardan hangisi <u>çıkarılamaz?</u>

A) Duygularını açıkça söylemekten çekinmez.

B) İnsanlara gizli düşmanlık duymaz.

C) Kendini eleştirmekten kaçınmaz.

D) Yaşamında sevinçler, daha az iz bırakır.

E) Kendisine hiçbir zaman güvenilmez.

11. Yazıda söylenmek istenen şey ne olursa olsun elbette onu anlatacak bir tek sözcük, canlandıracak bir tek fiil, nitelendirecek bir tek sıfat vardır. İşte insan bu sözcüğü, bu fiili, bu sıfatı buluncaya kadar uğraşmalı; hiçbir zaman yaklaşık olanla yetinmemeli, hiçbir hileye ve şaklabanlığa başvurmamalıdır.

Bu parçada iyi bir yazıyla ilgili olarak vurgulanmak istenen, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Doğru ve yararlı düşünceler ele alınmalı.

B) Gereksiz ayrıntılara yer verilmemeli.

C) Duygu ve düşünceler etkileyici bir yöntemle sunulmalı.

D) Duygu ve düşünceyi anlatmada en uygun sözcük seçilmeli, anlatım doğal olmalı.

E) Sözcükler ilk anlamlarıyla kullanılmalı.

12. (I) 1933 yılında Urfa'da doğan Bekir Yıldız, İstanbul Sanat ve Matbaacılık Okulu'nu bitirmiştir. (II) Bir süre basımevlerinde dizgi operatörlüğü yapan Yıldız Almanya'da monitörlük ve mürettiplik yapmıştır. (III) Almanya dönüşünde İstanbul'da Asya Matbaası'nı yönetmiştir. (IV) Edebiyat dünyasında toplumcu gerçekçi çizgisiyle tanınan sanatçı, kısa öykü türünün başarılı bir ustasıdır. (V) Öykülerinde daha çok çocukluk ve gençlik yıllarının geçtiği yöre insanıyla, yaşamlarını göçmen olarak sürdürmek zorunda kalan Anadolu insanının diyar–ı gurbetteki serüvenlerini ele almıştır. (VI) Öykücülüğündeki bu başarı ona MAY ödülünün de yolunu açmıştır.

Yukarıdaki numaralandırılmış cümleler iki paragrafa ayrılmak istense II. paragraf kaçıncı cümleyle başlar?

A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

13. Yeni şairlerin bazıları, ortak dilden, bugün içinde solumakta olduğumuz dilden sapıyorlar. Özellikle halk türkülerindeki dile, söz değerlerine dadanıyorlar. Şiirlerini oradan süzmek, devşirmek istiyorlar. Halk şiirinin pratik biçimleri, bunların sağladığı hazır izlenimler elverişli geliyor onlara. Ancak bunda bazen o kadar ileri gidiyorlar ki sağlanan şiirsellik kimi zaman sadece o söz değerlerinin yerleşik, hazır; katılaşmış şiirselliğinden ibaret oluyor. Bence aldatıcı bir yoldur bu. Şairi kolaya ittiği için de tehlikelidir.

Bu parçada vurgulanmak istenen, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Şiiri, içinde yaşadığımız dil değerlerinden koparak geçmişin klişeleşmiş sözleriyle doldurmak yanlıştır.

B) Gelenekçi anlayıştan yakasını kurtaramayan bir şair, gerçek şiiri yakalayamaz.

C) Şiir, yaratıldığı dönemin sanat anlayışı ve dünya görüşünden soyutlanamaz.

D) Gerçek şair, doğruyla güzeli sözde birleştirebilmelidir.

E) Şiirde en büyük tehlike, doğallıktan kopmaktır.

14. Bir romancı gördüklerinden, duyduklarından, okuduklarından yararlandığı gibi, kendi yaşantısından da yararlanır elbet. Fakat sadece yaşantısından yararlansa da roman, yazarın kendi demek değildir. Şunu da söyleyebiliriz. Hiç kendisinden söz etmediği, kendisine yanaşmadığı zaman bile bir roman, romancının kendisidir. Ama bu birliği bu özdeşliği basite indirgememelidir; yoksa roman, bir anı defteri durumuna düşebilir.

Bu parçadan romanla ilgili olarak aşağıdaki yargılardan hangisi <u>çıkarılamaz?</u>

A) Sadece yazarının yaşamından kaynaklanmaz.

B) Onu, baştan geçen olayların anlatıldığı bir tür olarak düşünmek yanlıştır.

C) Anlatılanlar yazarının yaşamıyla sınırlı değildir.

D) Sanatçının farklı yollarla edindiği bir birikimin ürünüdür.

E) Ayrıntıların seçimi ve yerinde kullanılması temelini oluşturur.

15. Hangi anlayışa katılırsanız katılın, hangi davranışı benimserseniz benimseyin, tuttuğunuz yolun doğruluğuna gerçekten inanıyorsanız, o yola birtakım kişisel çıkarlarınızın uşaklığını etmek için girmiş değilseniz, namuslu, dürüst, memleketini seven bir insansınız demektir. Ama yanılmış olsanız da, iyilik edeyim derken kötülük etmiş olsanız da bu böyle.

Böyle diyen bir kişinin vurgulamak istediği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kişisel çıkar peşinde koşmak insanı küçültür.

B) İnsanın benimsediği düşünce davranışlarını etkiler.

C) Doğru yaptığına inanan insan, davasında hatalı da olsa erdemli insandır.

D) İnsanların farklı görüşleri savunması yadırganmamalıdır.

E) Benimsemediğiniz bir düşüncenin özgürce söylenmesini savunmak bir namusluluktur.

16. ... Haklarını kolay, görevlerini zor anlıyor. Kazanmayı çok istiyor, özveriyi esirgiyor. Sömürülmek istemiyor; ama sömürücü olabiliyor. Bolluğa kavuşmayı özlüyor ve başkalarının varlığını kıskanıyor. Övülmek hoşuna gidiyor; fakat eleştiriye hiç gelemiyor. Ün kazansın istiyor; ama başkalarının ününü çekemiyor.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçanın giriş cümlesi olmaya uygundur?

A) İnsanoğlu karmaşık bir yaratıktır.

B) İnsanlar, yaşlandıkça huysuzlaşıyor.

C) Hayat insanı eleştirici yapar; ama sentezci yapamaz.

D) Az bilen insan ya korkak, ya da atak olur.

E) İnsan, kendi isteklerinin kölesi olunca, duyarsızlaşır.

17. (I) Yazın sanatçısının sanat yaşamında dil olgusu önemli bir yer tutar. (II) Onun için dilin gelişmesi, yabancı etkilerden kurtulması sanat yapmak kadar önemlidir. (III) Bir sanatçı, sanatçının başta gelen kaygısının sanatının öğelerini sağlam ölçülerle değerlendirmek olduğunu unutmamalıdır. (IV) Dilin yenilenmesini, dilin yabancı sözcüklerden ayıklanması olarak düşünmek yanlıştır. (V) Ressam için bir resme başlarken çizgileriyle renkleri tanımak ne denli önemliyse, yazarın da dilini ayıklaması, sözcüklerin asıllarını bilerek sanatsal eylemini sürdürmesi o kadar önemlidir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangisi, düşüncenin akışını bozmaktadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

18. Bir toplulukta edepsizin sayısı az ise, edepliler de onlar kadar cesaretli davranabilirler. Ama edepsizler çoksa, edeplilerin çekingenliği onları iyice küstahlaştırır. Bu nedenle...

Bu parça aşağıdakilerden hangisiyle tamamlanırsa anlam bütünlüğü sağlanmış olur?

A) haklı olmak fedakârlığı başkasından beklemeyi gerektirmez.

B) insan bilir, ister; fakat yapamazsa mutsuz olur.

C) değer yargılarını kişisel amaçlar uğruna kullanmak bir ahlaksızlıktır.

D) insan başkalarıyla savaşmak yerine kendisiyle savaşmalıdır.

E) namuslu insanlar her zaman cesur davranmak zorundadır.

19. (I) İnsanların yaşamında ve kişilik gelişiminde anadilinin çok önemli bir yeri vardır. (II) Bir insanın anadili, yaşadığı çevrenin dilidir. (III) Bireylerin başkalarıyla sağlıklı ilişki ve iletişim kurabilmeleri, eğitimleri sırasında her türlü öğrenmeyi gerçekleştirebilmeleri anadillerini etkili kullanmalarına bağlıdır. (V) Anadili düzgün ve etkili kullanma ise iyi bir anadili öğretiminden geçmekle mümkün olur. (V) Bundan dolayı gelişmiş ülkeler, her şeyden önce anadil öğretimine büyük önem verirler.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden hangisi, düşüncenin akışını bozmaktadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

20. Ataç kavga etmeyi, tartışmayı seven bir kişiydi. Kim neyi savunsa, sarsmak, düşündürmek adına, tersini söylemek eğilimindeydi. Ayrıca tartışmaları istediği gibi yönlendirir, işine gelen konuya değinir, işine gelmeyene değinmezdi. Örnekse sorduğunuz bir soruya yanıt vermez, yazınızdaki dil yanlışlarını ya da Türkçesi olan Arapça, Farsça sözcükleri yüzünüze vurur geçerdi. Bu rahatlık ona her istediğini söyleme kolaylığını getiriyordu. Hırçınlıklardan yılmıyor, ayrıca karşısına çıkanları dalga dala atlayıp hırpalayarak eziyordu. Özellikle dil kurallarını iyi bilmeyen gençler çok korkardı onunla tartışmaktan.

Bu parçada sözü edilen sanatçıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi <u>çıkarılamaz</u>?

A) Tartışmayı kendine göre yönlendirirdi.

B) Yazılardaki dil yanlışlarını affetmezdi.

C) Türkçecilik kaygısını önde tutardı.

D) Tartışmayı, karşısındaki kişiyi düşündürmek için bir araç olarak kabul ederdi.

E) Edebiyatla ilgili geniş bir birikime sahipti.

21. Ülkemizde yazın eleştirmeninin konumu yıllardır tartışılır. Yalnızca konumu mu? Bu topraklarda yazın eleştirisi diye bir türün örneklerine hemen hiç rastlanmadığını kesinleyen ozanlar, romancılar, düşünürler hiç de az olmadığına göre varlığı bile tartışma konusudur. İşin ilginç yanı, söz konusu yazın eleştirmeni oldu mu ekonomi kuralları bile tersine işler. Onun ender rastlanan bir türden olması değerini arttırmaz; tam tersine ikide bir, "Neyi başaramadınız da eleştirmen oldunuz." diye sorarlar zavallıya. Buna karşılık ülkemizde bayağı saygın eleştiri alanları var. Örneğin spor ve mutfak eleştirmenliği gibi...

Bu parçadan aşağıdakilerden hangisi <u>çıkarılamaz</u>?

A) Eleştirinin içinde bulunduğu yerin ve bu yerdeki durumunun pek parlak görünmediğine

B) Yazın eleştirmenliğinin spor eleştirmenliği kadar ilgi görmediğine

C) Eleştirmenliğin hiçbir alanda dikiş tutturamamışların uğraş alanı olarak düşünüldüğüne

D) Yazın eleştirisinin çok seyrek görülen bir yazı türü olduğuna

E) Edebiyat sanatçılarının eleştirilmekten pek hoşlanmadığına

fdd yayınları

TEST – III

1. Toplumun değişmesine, uygarlığın yükselmesine katkısı olan; bu değişimi hızlandırmada halka yardımcı olan her ürün uygar, toplumun değişimine uygarlığın yükselmesine katkısı olmayan, tersine köstekleyen her ürün ilkeldir. İlkellik – uygarlık ölçüsü bence budur. Pir Sultan'ın, Dadaloğlu'nun, Ruhsati'nin başka pek çok halk ozanının şiirlerini feodal dönemde yaratıldığı için ilkel sayabilir miyiz? Sayamayız. Çünkü halk, o şiirleri sancısını çektiği uygarlığın yolu üstünde aydınlatıcı, coşturucu, umut verici olarak görüyor. Öyledir de.

Bu parça aşağıdaki sorulardan hangisinin karşılığı olabilir?

A) İlkellik ve uygarlık kavramlarının ölçütü nedir?

B) Halk şairlerinin şiirlerini halk niçin benimsemiştir?

C) Feodal bir toplumun yarattığı ürünlerin sanat değeri var mıdır?

D) Uygarlığın gelişmesi yükselmesi neye bağlıdır?

E) Ulusal kültüre Halk ozanlarının katkısı nedir?

2. ... Ancak bu yaşam kişisel yaşamdır, diyemiyorum. Çünkü toplumla kuşatılmış kişiliklerimizin, toplumdan yalıtılmış ürünler vereceğine inanmıyorum. En yalnız kişinin bile söyleyeceğinde başkaları vardır ve başkalarıyla ilişkilerinde bin bir ilişki söz konusudur.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçanın giriş cümlesi olmaya uygundur?

A) Şiir yaşamdan çıkar.

B) Her şiirin doğduğu ortam, toplumsal bir ortamdır.

C) Şiir büyü değildir, ozan da büyücü.

D) Bireysel duyarlığı egemen kılmaya çalışan şiire ben şiir demem.

E) Yaşamla ilintisiz olan şiir, ne kadar desteklenirse desteklensin okuyucu bulamaz.

3. Sanatçı, sanat yaşamının değişik dönemlerinde değişik anlayışlarla şiir yazmış; denenmekten, yeni arayışlara girmekten hiç vazgeçmemiş, hep yenilikçi kalmıştır. Türk şiir geleneğinin dışına düşmeden sürekli yenilenmiş, değişmiştir. Değişmeyen yanı düşünceleri, bir de gerektiğinde memleketi için hiçbir şeyi göze almaktan kaçınmayan özverili kişiliği olmuştur.

Bu parçada tanıtılan sanatçıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez</u>?

A) Geleneksel şiir anlayışından kopmamıştır.

B) Düşüncelerine yaşamı boyunca bağlı kalmıştır.

C) Şiirleri tekdüze bir anlayışın ürünü değildir.

D) Türk şiirinde kendine özgü bir şiir tarzının öncüsü olmuştur.

E) Yurtseverlik duygularından ödün vermeyen bir kişiliğe sahiptir.

4. (I) Fethi Naci'nin İstanbul ve Bodrum'da kaleme aldığı günceleri "Eleştiri Günlüğü" başlığı altında yayımlandı. (II) Keyifle okunan ve edebi değeri olan bu esere "Edebiyatçı Günlüğü" başlığı daha uygun düşerdi sanırım. (III) Eserin deneyimli ve duyarlı bir edebiyatçının kaleminden çıktığı hemen belli oluyor. (IV) Doğru dürüst bir eserini bile okumadığı bir yazarı yerin dibine batıran eleştirmenlerin aksine F. Naci, sanatçıya ve sanata saygıda kusur etmiyor. (V) Eser, çarpıcı başlığı ve iddialı tezleriyle edebiyat dünyamızda etkisi silinmeyecek bir nitelik taşıyor.

Yukarıdaki numaralandırılmış cümlelerden hangisi, anlatımın akışını bozmaktadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

5. Onun edebiyatı yaşamın içinden fışkırır, zaman zaman bir kaynak suyu gibi, zaman zaman da bu suyun modern tesislerde şişelenmiş görüntüsü gibi hep taze hep susuzluğunuzu gidericidir. Bu öykü ve romanlarda sadece edebiyatın usta örneklerine değil; köyden kasabaya, kente uzanan bir insan coğrafyasının da her bilim disiplininin yararlanabileceği zengin malzemeler toplamı ile karşılaşılır.

Bu parçada tanıtılan sanatçı ve sanatçının yapıtlarıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine <u>değinilmemiştir</u>?

A) Folklorik özelliklerden yararlandığına

B) Yaşamla iç içe olduğuna

C) Diriliğini ve canlılığını kolayca yitirmediğine

D) Başka bilim alanları için de bir kaynak olabileceğine

E) Sadece belli bir yeri ele almadığına

6. Nurullah Ataç'ı eleştirmen saymayıp da denemeci diye nitelendirenler bence yanılıyorlar. Ataç hem bir denemeci hem de bir eleştirmendi. O, denemelerinin konusunu genellikle edebiyattan almıştı. O nedenle de denemeden eleştiriye geçiş döneminin bir simgesi gibiydi. Eleştirilerindeki ilginç yaklaşımları, özgün açıklamaları, sakınmasız değerlendirmeleriyle dikkati çekmişti. Öznel eleştirinin çok güzel örneklerini vermişti. Bunu yadsıyanlar sadece kendini zedeler.

Bu parçada Ataç'la ilgili aşağıdakilerden hangisine <u>değinilmemiştir</u>?

A) Denemeci yanının ağır bastığına

B) Eleştirilerinde kişisel görüşlerin öne çıktığına

C) Edebiyatın tek bir alanına mal edilemeyeceğine

D) Değerlendirmelerinde gözü pek bir tavır sergilediğine

E) Denemelerinde daha çok yazınla ilgili konuları ele aldığına

7. ... Bu nedenle, Batı üniversitelerinin Türk Dili ve yazınını okutan bölümleri yavaş yavaş Osmanlı yazınından uzaklaşıp günümüz yazınına, günümüz yazarlarına yöneliyorlar. Bunun sonucu olarak da öykücülerimiz, romancılarımız, ozanlarımız üzerine değişik düzeylerde tez çalışmaları yapılıyor. Örneğin Yaşar Kemal üzerine yapılan tez çalışmalarının sayısı hayli kabarık.

Bu parçanın başına aşağıdakilerden hangisinin getirilmesi uygundur?

A) Bugün Türk yazını hatırı sayılır bir düzeye ulaştı.

B) Türk Yazınının başarısı sadece yazarların ve şairlerin başarısına bağlanamaz.

C) Osmanlıca devrini kapamış ve kullanımdan düşmüş bir dildir.

D) Türk edebiyatının gelişip yaygınlaşmasında Batı edebiyatının da etkisi olmuştur.

E) Geçmişinden koparılan edebiyatın başarılı olacağını düşünmek safdillilik olur.

8. (I) Büyük kitle toplantılarında kitleyi coşturmak için şiire yer verilmesi sevinilecek bir olaydır. (II) Fakat şiiri sadece bir coşkulandırma aracı saymak eğilimi yanlıştır. (III) Coşturmak, sanatın işlevlerinden sadece bir tanesidir. (IV) Şiir sanatının onun dışında başka işlevleri de vardır. (V) Şair, kitleyi düşündürebilmek, sarsabilmek için coşku çemberinin dışına da çıkarabilmeli ve ona farklı penceler açabilmelidir.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinden sonra "Bu olanak şairle kitle arasındaki bağı geliştirmek bakımından da önem taşımaktadır." **cümlesi getirilirse parçada anlam bütünlüğü sağlanmış olur?**

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

fdd yayınları

9. Düşünme yetisinin gelişme ve yaratma koşulu özgürlüktür. Bir başka deyişle düşünme olgusunun sağlıklı biçimde gerçekleşmesi, onun özgürce gerçekleşmesine bağlıdır. Düşünme süreçlerinde kendini baskı altında duyan insan, zihinsel yaratma yeteneklerini ve giderek tümüyle zihinsel sağlığını yitirmeye başlamış demektir. Baskılar siyasal, toplumsal, kişisel, psikolojik... olabilir. Sonuç aynıdır. Düşünceye konulan yasak, insanın var olma, kendini var etme olanağına, yaşama ve yaratma yetilerine yasak konulmasıyla eşanlamlıdır.

Bu parçada vurgulanan düşünce, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Özgürlüğü kısıtlanan insan düşünme ve yaratma yeteneğini, işlevini yitirir.

B) İnsanın makineden ve robottan ayrılan en önemli özelliği, düşünme yetisidir.

C) Sanatsal yaratı, insanın düşünsel üretiminin özel bir biçimidir.

D) Düş gücünden ve zenginliğinden yoksun insan yaratıcı olamaz.

E) Baskı, insan kişiliği üzerinde silinmez izler bırakır.

10. İnsanın yeryüzünde var olduğu günden beri giderek geliştirdiği başlıca iki yeteneği vardır: Yaratmak ve değerlendirmek. Yaratılan bir şey varsa, onu değerlendiren, onu eleştiren kişi ve kişiler de vardır ve olacaktır. Yaratının kendisi nasıl bir tür gözlem, bir tür değiştirme çabasından doğuyorsa; yaratılan şey de daha yaratıldığı andan başlayarak insanın bu gözlem ve değerlendirme çabasına açık olacaktır. Bu kadar doğal, bu kadar basit. Yaratmak nasıl bir haksa, değerlendirmek de aynı şekilde bir haktır. Değerlendirmelere karşı çıkılabilir, ama kendisine karşı çıkılamaz.

Bu parçada asıl üzerinde durulan aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yaratıcılık yeteneğinin gelişmesinde eleştirmenin rolü

B) Değerlendirmede nesnelliğin önemi

C) İnsan yaşamında eleştirinin vazgeçilmezliği

D) Gözlemin değerlendirmedeki işlevi

E) Eleştirmenlerin okur üzerindeki etkisi

11. Anlamsız şiir diye bir sanat ürününü kötülemek, küçümsemek ve görmezlikten gelmek bence yanlış. Divan edebiyatını seven bir kimse, neden anlamsız şiiri sevmesin! Demek ki bütün iş alışkanlıklarından sıyrılıp yeni alışkanlıklar edinebilmeyi bilmekte, saplanıp kalmamakta, yadırgadığı için bir sanat yapıtına uzak durmamakta. Hani o insanoğlunun kuştüyü yataklarda bile "Benim kendi yatağım başka, ben yatağımı ararım doğrusu!" demesi yok mu? İş, ondan kurtulabilmekte. Sanat alıcısı ancak bu genişliğe, bu yumuşaklığa vardıktan sonra, bir yenilik için iyi ya da kötü diyebilir. Yoksa kendini aldatır yalnızca.

Bu parçada vurgulanmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Önyargılardan ve alışkanlıklardan kurtulmadan bir sanat eseri hakkında yargıda bulunmanın yanlışlığı

B) Yeniliklere ayak diremekle bir yere varılamayacağı

C) Divan şiirinin de en az anlamsız şiir kadar kapalı ve soyut olduğu

D) Yeniliklerin tutunması için ille de eskiyi kötülemek gerekmediği

E) Alışkanlıklarından kurtulamayanların gelenekçi anlayıştan yakalarını kurtaramayacağı

12. Anadolu'nun çok ilginç bir alınyazısı vardır. Onun üzerinde yaşayanların hiçbiri, kendinden öncesini ve sonrasını kendinin saymamıştır. Anadolu uygarlığı denince de yalnız kendiyle başlayan süre içinde ortaya konan yaratmaları anlamıştır. Bu uygarlığın bir geçmişinin olması gerektiğine inanmamış, geçmişinden beslenmeden, kendinden öncekilerden etkilenmeden doğup geliştiğine inanmıştır. Oysa Anadolu uygarlığı, gelmiş geçmiş tüm Anadolu insanının elinden çıkmış; onun emeğiyle oluşmuş bir yaratmalar bütünüdür.

Bu parçadan aşağıdakilerden hangisi <u>çıkarılamaz?</u>

A) Dünyanın en zengin ve en renkli uygarlık merkezinin Anadolu olduğu

B) Anadolu uygarlığının bir yaratmalar bütünü olarak düşünülmesi gerektiği

C) Geçmişiyle bağı koparılmış bir uygarlık anlayışının düşünülemeyeceği

D) Bir uygarlığın belli bir dönemin ürünü sayılamayacağı

E) Uygarlıkların kendinden önceki birikimlerin üstünde yükseldiği

13. Gerçek sanatçı, bir halk dalkavuğu değildir; o, halkın suyuna gitmeyi bilmez de aramaz da. Üzerinde yaşadığı toprağın ve o topraktan gelip geçmiş milyonlarca insanın doğal bir mirasçısı (kalıtçısı) olarak gelenekten beslenir; onu ürünlerinin mayasında, hamurunda kullanır ve çağına yaraşır ürünler yaratır. Bütün büyük sanaçılarda bu özellikler görülür. Onları kalıcı yapan da bu yaratıcı özellikleridir.

Bu parçadan büyük sanatçılarla ilgili olarak aşağıdaki yargılardan hangisi <u>çıkarılamaz?</u>

A) Eylemlerinde halkın beğenisine ters düşmemeye özen gösterir.

B) Yaratıcılıklarının temelinde geleneğin payı vardır.

C) Kendini beğendirmek için ikiyüzlü bir görüntü oluşturmaktan kaçınır.

D) Çağına uygun eserler vermeye çabalar.

E) Yaşadığı topraklar üzerinde yaratılmış değerlerin bir mirasçısıdır.

14. Oyun, roman ve öykü okunur gibi okunmaz. Kafasında oyunu biçimlendirmeden, kişileri çizmeden, onların ses tonlarını vermeden okuyan kişi; oyun okumuş sayılmaz. Bir roman, bir öykü okumuştur o kadar. Okuduğu da bir roman, bir öykü olmadığı için ondan sıkılmış; tat almamıştır. Oyun okurunda, ister istemez, bir tiyatro adamının oyun karşısındaki tutumu olmalıdır. Çünkü yönetmenin biçimlerle, insanlarla yaptığı işi oyun okuru düşüyle yapar.

Bu parçadan aşağıdaki yargıların hangisine ulaşılabilir?

A) Oyun okunmak için değil, oynanmak için yazılır.

B) Oyun yazarı, okurda oyun izleme tutkusu uyandırmalıdır.

C) Oyun okumayan, oyunculuk sanatından tat alamaz.

D) Oyunu kafasında canlandıramayan okur, oyun okuru sayılmaz.

E) Oyun okumak tiyatroya bağlılığın göstergesidir.

15. Eleştirmenlerimiz, yazınsal yapıtlar üzerine değişik yöntemlerle incelemeler yapıyorlar; kuramsal eleştiri kitapları yayımlıyorlar. Batı dillerinden eleştiri üzerine pek çok kitap çeviriyorlar. Ortada görmezlikten gelinemeyecek bir birikim var. Tamam da, yazın etkinliklerini günü gününe izleyen, çıkan yapıtları güncelliklerini yitirmeden değerlendiren; nitelikli, etkili eleştirmenlerimizin sayısı neden az?

Bu parçada eleştirmenlerimizle ilgili olarak yakınılan tutum aşağıdakilerden hangisidir?

A) Güncel yazını zamanında izlememek

B) Kuramcılıktan kurtulamamak

C) İncelemeye ve araştırmaya önem vermemek

D) Üretkenlikten uzak olmak

E) Batı edebiyatının etkisinde kalmak

16. Sanatçının ilk şiirlerinden son şiirlerine kadar işlediği öz, hiç değişmemiştir. Bir toplumu ardından sürükleyen sorunların hepsi de onun şiirinde yerini almıştır. Başka bir yazarın düzyazıyla ele aldığı düşünceleri o, şiirle yansıtmıştır. Ölen çocukların ardından ağıtlar yakmış, bir siyasal savaşın kahramanlarını anıtlaştırmıştır. Şiirlerinde Anadolu, siyasal savaşımlarından kişisel direncine kadar bütün özellikleriyle vardır. Özellikle doğasıyla ve bu doğanın ayrılmaz bir parçası olan insanıyla.

Bu parçada tanıtılan sanatçıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez?</u>

A) Düzyazının işlevini şiire yüklemiştir.

B) Şiirlerinde Anadoluyu bütün özellikleriyle ele almıştır.

C) Ülkesinin ve insanının sorunlarına duyarlı davranmıştır.

D) Şiiri düzyazıya yaklaştırmıştır.

E) Toplumsal sorunları etkili bir biçimde şiirlerine yansıtmıştır.

17. (I) Bir şiir yazıldığı dilden başka bir dile çevrilemez. (II) Çeviri şiire yüklenen anlam, çevirmenin dil becerisiyle doğrudan ilgilidir. (III) Çevrildiğinde şiirdeki şiirsel coşku kaybolur. (IV) Ölü yeniden yaratılabilir. (V) Duygu denen şey eksiksiz çevrilebilir; ama şiirsel coşku yeniden yaratılamaz.

Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangisi, düşüncenin akışını bozmaktadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

18. ... Önceleri folklor halk gelenekleri ile göreneklerinin, halk inanışlarının bilimi diye düşünülüyordu. Halk masalları, öyküleri, şiirleri daha doğrusu Halk edebiyatı da onun konuları arasındaydı. Fakat geçen her gün folklorun uğraşı alanı genişledikçe genişledi. Halk yaşamıyla ilişkili her olay bir folklor malzemesi haline geldi...

Aşağıdakilerden hangisi bu parçanın sonuç cümlesi olmaya en uygundur?

A) Öyle ki folklorun varlığı tarih ötesine gidecek kadar eskidir.

B) Bunun için folklorun konu alanını kesin çizgilerle sınırlandırmak kolay değildir.

C) Artık folklor ulusaldan evrensele giden bir boyut kazandı.

D) Bu nedenle folklor, insanlar ve toplumlar arasında bir bileşke oluşturdu.

E) Bundan ötürü folklor eskiden beri bir bilim dalı olarak ele alınıyordu.

TEST – IV

1. (I) Roman okurunun oluşturulmasında E. Mahmut Karakurt'un büyük etkisi vardır. (II) Onun edebi anlamda romancılıkta bir iddiası yoktur. (III) Romanlarının kolay okunurluğu, konularının yığınlara yakınlığı, anlatımındaki yalınlık roman okurunun çoğalmasında yararlı olmuştur. (IV) Ayrıca gündelik gazetelerde tefrika halinde yazdığı romanlar bu özellikleri nedeniyle roman okurunun oluşmasında ve artmasında etkili olmuştur. (V) Geniş halk yığınlarına seslenen bu romanlar, aynı zamanda gündelik gazetelerin tirajını da yükseltmiştir.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangisi, düşüncenin akışını bozmaktadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

2. (I) Köy gerçeğini anlatan bir roman yazmak için köyü mekân tutmak, köylüyü ve köylülüğü malzeme yapmak yeterli değildir. (II) Kuşkusuz bu, romancılıkta kısa ve kolay bir yoldur. (III) Bu yolla romancı, okuru bir köy fonunun içine yerleştirir ve ona hangi koşullar altında nasıl insanlardan söz edeceğini bildirmiş olur. (IV) Roman, diğer türlerden daha çok geniş olanaklara sahip bir türdür. (V) Oysa bu, okuru tek yönlü koşullandırır ve bir roman gerçeğiyle karşı karşıya gelmekten uzaklaştırır.

Numaralandırılmış cümlelerden hangisi, düşüncenin akışını bozmaktadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

3. Bugünün şairi, dünkülerin söylediklerine benzer koşmalar, dünkülerin söylediklerine benzer gazeller yazmaya kalktı mı, nedir dilediklerini anlamıyorum bir türlü. Koşma yazmasınlar, gazel yazmasınlar demiyorum. Ne çıkar kalıptan? Dünkülerin diline niçin özenirler, dünkü şiir anlayışını neden benimserler, işte ona akıl erdiremiyorum. Güzellik çağdan çağa değişmezse, bizden önce gelenler onu bulmuşlar da biz artık aramayacaksak, bugün de şiir yazmanın ne yeri var? Eskiden kalanlar, örneğin Karacaoğlan'ın üç beş koşmasıyla Bâkî'nin birkaç gazeli nemize yetmez?

Bu parçada sözü edilen sanatçının asıl yakındığı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Geleneksel edebiyatın nazım biçimlerinin kullanılmasından

B) Şiirde içeriğin önemsenmemesinden

C) Sanatlı ve süslü yazma özentisinden

D) Eskiyle bağların koparılmasından

E) Eski şiir anlayışının sürdürülmesinden

4. Dünyaya, gerçekliklere sıradan insanın, politikacının, tarihçinin gözlükleriyle bakılabildiği gibi; bir yazarın, bir edebiyatçının, şairin gözlükleriyle bakmak diye bir şey de vardır. Bir yazar için de asıl olan budur bence. Dünyanın, gerçekliklerin yazıdan, yazılardan bakılınca bir başka görünümü vardır ve yazar bunu göstermeye çalışıyordur. Kabaca söyleyersek, yazının dışında her bakış tarzı gerçeklikleri açıklamak, şu ya da bu türlü değiştirmek amacı taşıdığı halde yazı onları bir başka açıdan, bir başka yerden gösterebilmek için bir başka biçimde yeniden kurmak, yaratmak ister.

Bu parçada yazın sanatçılarıyla ilgili olarak asıl anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Değerlendirmelerinde öznelliğin ağır bastığı

B) Okurlarının düş gücünü harekete geçirebildikleri

C) Yarattıkları dünyanın renkli ve yaşanılır olduğu

D) Olaylara, durumlara başka insanlardan farklı baktıkları ve onları farklı yorumladıkları

E) Yaratılarında estetiği daha çok öne çıkardıkları

5. İyi yetişmemiş, okuduğunu değerlendirme becerisinden yoksun okuyucu dayanıksızdır. Sanat eserini özümleme, sevme çabasında tükeniverir gücü. Bir okuyuşta kendisine hoş gelmeyen bir şiiri bırakıverir bir kenara. "Ben bundan bir şey anlamadım." der. Oysa aynı şiiri bir daha, iki üç kez daha okuma dayanıklılığını gösterse, zamanla onun kendisine bir şey verdiğini, gizlerini yavaş yavaş önüne serdiğini görecektir. Giderek de şiir okuma alışkanlığı edinecek, şiirden tat almayı öğrenecek, iyi şiiri kötüsünden ayırt etmeye başlayacaktır. Ne var ki yapamaz bunu. Her şeyde olduğu gibi öğrenmek yerine bırakıvermek, vazgeçmek daha kolay gelir ona.

Bu parçada iyi yetişmemiş okurla ilgili olarak vurgulanmak istenen, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sanatın toplumsal yaşamdaki yeri ve gerekliliği üzerinde fikrinin olmadığı

B) Sanat eserlerini okumak ve anlamak için belli güçlüklere katlanmadığı

C) Yoğun anlamlı şiirleri bütün uğraşlarına rağmen başarıyla yorumlayamadığı

D) Şiiri bir vakit geçirme aracı olarak gördüğü

E) Sanat eserlerine peşin yargılarla yaklaştığı

6. Günce ile anının ortak yanı, her iki türün de kendi yazarının yaşamı hakkında bilgi vermesidir. Günce tutan kişi gibi anılarını yazan da farklı biçimlerle de olsa kendisiyle ilgili olayları, yaşantıları, izlenimleri, düşünceleri, bilgileri kaydetmek, bir araya getirmek, bir düzene sokmak istemiştir. Günce yazarının amacı da kendini tanımak, anlamak, kendine karşı hesap vermek, kendini anlatmaktır. Demek oluyor ki...

Bu parça, aşağıdakilerden hangisiyle tamamlanırsa duygu ve düşünce bütünlüğü sağlanmış olur?

A) bu türlerde belirleyici öğe ele alınan konu değil, konunun ele alınış biçimidir.

B) günce yazarı anının aksine yaşamın normal ve tipik şeylerini kayda değer bulmuyor.

C) günce ve anı türünde söz konusu olan, yaşamın dile getirilmesidir.

D) anı yazarı, özel yaşamını güncede olduğu gibi öne çıkarmıyor.

E) bu iki tür, öznelliğin sınırını aşıp nesnelliğe ulaşamıyor.

7. Halk yazını dünyanın her yerinde ozanlara kaynaklık etmiştir; ama bu yazının tümünün günün yazınına kaynaklık ettiği düşünülemez. Bu yazının iyice bilinip gerici özlerden ayıklanması, özenle seçilmesi gerekir. Halk yazınını kaynak tanıyan sanatçı, bu yazından kaynaklanıp kendini ve ürününü yükseltirken, bu yazını da değiştirip yükseltmiş olmaktadır. Halktan olan, halkın hayatını söyleyen; onun tarihten süzülmüş söylemini, kaynak alır, yükseltir, öyle verir yine kaynağa.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A) Halk yazın ürünlerinin tümünün kaynak niteliğinde olmadığına

B) Ozanlara halk ürünlerinin kaynaklık ettiğine

C) Halk ürünlerinin bazı yanlışlardan ayıklanması gerektiğine

D) Ozanların halk ürünlerinden yararlanırken onlara da hizmet ettiğine

E) Halk ürünlerinin yaşamla iç içe olduğuna

8. İki ünlü sanatçıyı karşılaştırmak, birini överken öbürünü yermek, eleştiri açısından yanlış bir tutum bence. Hele iş çekişmeye dönüşürse suçlamalarla, sinirli sözlerle dolu bir sürü yazı çıkar ortaya. Ama günümüzde kafalar daha çok böyle işliyor. Sevdiklerimizin kusurlarını görmezlikten gelerek onu göklere çıkarıyoruz. Bu yetmiyormuş gibi başkalarıyla karşılaştırarak dolaylı yoldan yüceltiyoruz. Ona en yakın olanları da yerin dibine batırıyoruz. Böyle bir eleştiri anlayışı doğru olmasa gerek.

Bu parçada eleştiri anlayışıyla ilgili olarak asıl yakınılan aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yapıtın değil, sanatçının öne çıkarılması

B) Sanatsal kaygının ikinci plana itilmesi

C) Sanatçılar arasında ayrım gözetilmesi

D) Bilimsellikten uzaklaşılması

E) Sanatçıların dünya görüşlerinin ölçüt alınması

9. Onun şiirlerinin anlaşılırlığı şiirlerinin basit değil, yalın olmasından ileri gelmektedir. Halk şiiri kadar kıvrak bir söylemi vardır; ama modern bir şiirdir. Dili halk dili gibi yalın ve işlektir; ancak kendine özgüdür. Söz sanatlarının sahte görkeminden özellikle uzak durmuştur. Şiirleri zor yalınlığın seçkin örnekleridir. Zor kolaylık belki de şiir anlayışının bir özetidir.

Bu parçada sözü edilen sanatçı ve şiirleriyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine varılamaz?

A) Kendine has bir şiir dilini gerçekleştirdiğine

B) Dilinin akıcı ve anlaşılır olduğuna

C) Gösterişten uzak bir üslup özelliğine ulaştığına

D) Şiirlerinin ustaca oluşturulduğuna

E) Geleneksel şiir anlayışının etkisinde kaldığına

10. Ünlü Alman şairi Goethe'nin şiir çevirisiyle ilgili ilginç bir benzetmesi vardır. Goethe bir kır gezintisinden topladığı çiçekleri eve getirirken onların başını eğip pörsüdüğünü; ama evde bir bardak suya konunca yeniden canlandıklarına, sanki yetiştikleri topraktaymış gibi dipdiri göründüklerine şaştığını belirtiyor. Bu şaşkınlığın, kendi şiirinin bir yabancı dile tercümesini okuduğu zamanki duyguyla aynı olduğunu söylüyor.

Bu parçada Goethe'nin şiir çevirisiyle ilgili olarak anlatmak istediği, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Şiir, ancak anadilinin toprağında doğar ve gelişir.

B) Şiir çevirisi ustalık ve çaba isteyen bir alandır.

C) Şiir yazıldığı dilden başka bir dile çevrilemez.

D) Şiir çevirisinde estetik ölçütler ön planda tutulmalıdır.

E) Şiir yazıldığı dilden başka bir dile çevrildiğinde yeniden canlanır.

11. Bizdeki eğitimciler ve bu eğitimcilerin etkisinde kalan ana babalar, çizgi romanı bir çürüme ve kötülük yuvası olarak görüyorlar. Sanırım hâlâ bu kişilerce çizgi roman, yabancı bir kültürün propaganda aracı olarak ya da vahşet duygusu uyandıran ve edebi zevkleri körelten bir araç olarak görülüyor. Oysa çizgi roman da sinema kadar, opera kadar özgün bir sanattır. Sinemanın, operanın, resmin, müziğin yararı tartışılmazsa çizgi romanın yararı da tartışılamaz.

Bu parça, aşağıdaki sorulardan hangisinin yanıtı olabilir?

A) Bizde çizgi roman nasıl görülüyor?

B) Edebi zevklerin körelmesinde çizgi romanın etkisi var mıdır?

C) Özgün sanat dalları arasında çizgi roman da sayılabilir mi?

D) Eğitimcilerin çizgi roman konusundaki düşüncelerine katılıyor musunuz?

E) Çizgi romanın diğer sanat dallarından ayrılan yanı nedir?

12. Evler, sokaklar, yollar hızlı kentleşmenin itisiyle nasıl plansız, programsız bir çoğalma, bir yığışma durumundaysa; romanımız da bundan farklı değil. Çağdaş dünya ile yüz yüze geliş sonucu bugün romancımız da salt niceliksel artışla yetinmekte. Çok yazmak, durmadan yazmak, toplum yaşamına giren havayı, yeni konuları nasıl olursa olsun bir an önce roman sayfaları içine sokmak gibi bir durumun içinde. Kanımca Türk romanın içinde bulunduğu çıkmaz bu olsa gerek.

Bu parçada asıl yakınılan aşağıdakilerden hangisidir?

A) Plansız, çarpık kentleşmenin getirdiği sorunların insanı bunaltması

B) Romancılıkta kaliteye değil sayısal çokluğa önem verilmesi

C) Sanatçı üzerindeki siyasi ve ekonomik baskının devam etmesi

D) Romancılıkta Batı'nın bilinçsizce taklit edilmesi

E) Roman okurunun gereken niteliğe sahip olmaması

13. Orhan Kemal de Yaşar Kemal de Güney Anadolu Bölgesi'nde doğmuş, büyümüş sanatçılardır. Her ikisi de iyi bildikleri o yörenin insanlarının sorunlarını dile getirmiştir. Orhan Kemal karakterlerini daha çok Adana'daki fabrika işçilerinden, küçük memurlardan ve ırgatlar arasından seçmesine karşılık; Yaşar Kemal köylülerden, aşiret beylerinden, yörüklerden ve eşraftan seçmiştir. Ancak iki yazarın romanlarını birbirinden ayıran ne kent, ne köy ne de seçtikleri kişilerin ait olduğu toplumsal tabakalardır. İkisi arasındaki asıl ayrım, Orhan Kemal'in yaşadığı olaylardan yola çıkması; Y. Kemal'in ise gerçekliği kurmaca bir gerçekliğe dönüştürmesidir.

Bu parçada sözü edilen sanatçılarla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Her ikisinin de aynı yörenin insanları oldukları

B) Yaşadıkları çevredeki insanların sorunlarını ele aldıkları

C) Romanlarındaki kişilerin farklı kesitlerden alındığı

D) Gerçeği yansıtmada farklı yollar izledikleri

E) Romanlarında folklorik özelliklerden yararlandıkları

14. Kafka, çağdaş yazına damgasını vurmuş öncü özellikleri olan bir yazardır. Yapıtlarının kendine özgü atmosferi ve hiçbir akımın kalıpları içine oturtulamayan; ama bütün akımlardan özellikler taşıyan dünyasıyla tanınır. Gerçeküstücü eğilimler, varoluşçu yaklaşımlar, dışavurumcu yorumlar onun dünyasını biçimlendirir. Ancak ne tam anlamıyla bir varoluşçu, ne dışavurumcu, ne gerçeküstücüdür. Onun yazınsal dünyası tüm bu akımların bir bileşkesidir.

Bu parçadan Kafka'yla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

A) Yazınsal kimliğinde birçok edebiyat akımının etkileri görülür.

B) Yaşadığımız dönemin edebiyatında izler bırakmıştır.

C) Yapıtlarının kendine has özellikleri vardır.

D) Edebiyat dünyasındaki akımları kendi benliğinde kaynaştırmıştır.

E) Edebiyat akımlarının etkisinde kalmamıştır.

15. Diğer alanlarda olduğu gibi oyun yazarlığında da öğretilebilen belli teknikler vardır. Ancak bunları öğretmek, eğitim alanında bir devingenliği gerektirmektedir. Hep aynı kalıpları yıllar boyu aynı biçimde öğretmek, bir ülkenin tiyatrosunu kireçlenmenin içine iter. Günün gereksinimlerine yanıt vermeyen, bilimin ve insanın değişimine kayıtsız kalan eğitim kurumlarında yazarlık yetenekleri sadece körelir ve kireçlenir.

Bu parçada anlatılmak istenen düşünceyi açıklayan yargı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hızlı bir değişim içinde olan tiyatroda eğitimin payı sınırlıdır.

B) Sanatçıyı belli kuralların içinde hapsetmek, sanatçının yaratıcılığını engeller.

C) Oyun yazarlığı eğitiminde verilen bilgilerin, öğretilen kuralların pratikte değeri yoktur.

D) Bir sanatçı, sanatçı olarak doğar; ona sanatçılık öğretilemez.

E) Yenileşmeye açık olmayan, çağdaşlıktan uzak öğretim programları sanata ve sanatçıya zarar verir.

16. Cahit Külebi duygulu,yalın, içten ve akıcı söyleyişlerle Türk yazınına özgün şiirler kattı. Bugünün kuşağı Türkçenin güzelliğini ve anlatım gücünü, duygu ve düşünceyi dile getirmedeki içtenliği ve inceliği onun şiiriyle tattı. Yaşamı, dünyayı ve insanları onun şiir penceresinden algıladı. Aydınlık ve çağdaş Türkiye'ye inancını onun şiiriyle pekiştirdi. Türkiye'den ve Türkçeden uzakta yaşayanlar da onun şiirlerini yeniden keşfetti.

Bu parçada sözü edilen şairle ve şiirleriyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

A) Kendinden sonraki kuşakları etkilediği

B) Türkçenin güzelliğini ve inceliğini yansıtan şiirlerinin bulunduğu

C) Duygularını içinden geldiği gibi dile getirdiği

D) Çağdaş, aydınlık bir Türkiye özlemine şiirlerinde değindiği

E) Şiirlerinde daha çok kendi yaşamını ele aldığı

17. Onun eskimemesinde, benimsenip okunmasında etkili olan bazı özellikleri vardır. Halk malzemesini modern bir kurguda kullanmak, hatta yeniden yazmak. Sözlü geleneği, yazılı geleneğin yardımına çağırmak, yerel renklerin güçlü, etkili ve sahip olduğu oranda, evrensele gideceğini bilmek. Bu yüzden dünya ve bizler onu farklı tarihsel görüşlerden de okusak aynı ortak insani lezzeti alıyoruz.

Bu parça, aşağıdaki sorulardan hangisine karşılık olabilir?

A) Sanatçıyı çağdaş kılan ve okutan nedir?

B) Yazar, sözlü geleneği yerinde ve ustaca kullanabiliyor mu?

C) Romancıyı bizim ve başkalarının okuma nedeni farklı mı?

D) Yazarın yaşamıyla yazdıkları arasında bir paralellik görülüyor mu?

E) Dil zenginliğinin ve anlatımdaki çeşitliliğin yazarın okunmasındaki payı ne?

18. Onun günlük yazılarını okuyanlar, bunlarda bir düşünce sisteminin bütünlüğünü bulurlar. Bazı yazılar o günün durum muhasebesi sayılsa bile gene de belli ilkelerin ölçütüne vurulmuştur. Onun yazılarında yer alan günlük değerlendirmeler, gündelik tepkiler, sert eleştiriler hep bir dünya görüşünün bütünlüğü içinde yer alırlar.

Bu parçada tanıtılan yazarla ilgili olarak üzerinde durulan aşağıdakilerden hangisidir?

A) Düşüncelerini sağlam bir mantık temeline oturttuğu

B) Yazılarının bir düşünce sisteminin ürünü olduğu

C) Eleştirilerindeki ölçüsüzlüğü

D) Hep güncelin peşinde olduğu

E) İyi bir köşe yazarının özelliklerini taşıdığı

19. Yazar, olağan kişilerin dışında ve üstünde bir kişidir. Ben o yanını tartışmak bile istemiyorum. Yazarlık sıradan bir iş olsa herkes alır kalemi eline, yazar olup çıkıverir. Ama yazarlık diye nitelediğimiz uğraş, kolay değildir. Onun nice zorlukları, sıkıntıları, güçlükleri, engelleri vardır. Nice aşamalar ister yazarlık; ister şair, ister romancı, ister denemeci olsun bu belli aşamalardan geçmesi gerekir.

Bu parçada yazarlıkla ilgili olarak vurgulanmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sıradan insandan farklı nitelikler gerektirdiği

B) Usta çırak ilişkisine dayalı olduğu

C) Zor bir iş olduğu ve yoğun bir çaba istediği

D) Belli bir birikime sahip olmayı gerekli kıldığı

E) Yeteneğin her şeyden önce geldiği

TEST - V

1. Şiir yaşamdan çıkar. Bu yaşam, kişisel yaşamdır diyemiyorum. Çünkü toplumla kuşatılmış kişiliklerimizin toplumdan yalıtılmış ürünler vereceğine inanmıyorum. En yalnız kişilerin bile söyleyeceğinde başkaları vardır. Diyeceğim o ki her şiirin doğduğu ortam toplumsal bir ortamdır. Önemli olan ozanın kendini bu ortamdan soyutlamamasıdır.
Böyle diyen bir kişinin vurgulamak istediği, aşağıdakilerden hangisi olabilir?
A) Şiir bireysel duyarlıkların ürünüdür.
B) Yaşamın bağrından fışkırmayan şiirin ömrü kısadır.
C) Yaşamla ilintisi güçlü olmayan şiir cılız kalmaya mahkûmdur.
D) Şiir bireysel duyarlığın değil, ortaklaşa duyarlıkların ürünü olmalıdır.
E) Gücünü, yaratıcısının bilgi ve bilinç birikiminden almalıdır şiir.

2. Bu sanatçı, gazeteciliğin günlük diliyle denemenin kıvrak biçimini ustaca aynı potada birleştirmiştir. Kısa cümlelerden oluşan söz dizileriyle okuru hiç yormamıştır. Bir düşünceyi bir görüşü yansıtırken söz sanatlarının süsünden hep kaçmıştır. Yalınlık, duruluk, doğallık onun ilkesi olmuştur.
Bu parçada tanıtılan sanatçının sanat anlayışıyla aşağıdaki yargılardan hangisi bağdaşmaz?
A) Duygularını, düşüncelerini konuşma dilinin akıcılığı içinde kısa cümlelerle ortaya koymuştur.
B) Sözcük ekonomisine özen göstermiş, sözü gereksiz yere uzatmamıştır.
C) Söyleminde yapmacıklığa ve zorlamaya kaçmamıştır.
D) Okurun kolay anlayacağı bir anlatım kullanmıştır.
E) Duygularını dile getirmede daha çok imgelem gücünü kullanmıştır.

3. Ben anlamsız şiire gülüp geçenlerden değilim. Sanat alanında iyi – kötü her denemenin bir yararı olduğuna inanıyorum. Anlamsız şiir modası gelip geçtikten sonra bugün ona en çok kızanlar bile şiire yeni bir tat getirmiş olduğunu, şairlere birtakım kolaylıklar sağladığını kabul edecekler sanırım. Ama işte o kadar...
Böyle söyleyen bir sanatçıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
A) Sanatta yeni arayışlara karşı olmadığı
B) Her denemenin köklü olmasa da bazı yararlarının olacağına inandığı
C) Hiçbir sanat hareketine önyargılı bakmadığı
D) Anlamın, sadece düzyazıya özgü bir durum olduğunu düşündüğü
E) Benimsemediği sanat hareketlerini bile küçümsemediği

4. Mütareke yıllarında yazdığı ve genel olarak hececi anlayış içinde yer alan şiirlerinden sonra sanatçının yepyeni bir öz ve biçime yöneldiği görülüyor. Şiirimizde o güne kadar rastlanmamış bir dünya görüşünü ve bu görüşün gerektirdiği şiir unsurlarını, nazım yapısını, biçimini ve deyişini bulmaya çalışır.
Bu parçada sözü edilen sanatçıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?
A) Sanat yaşamında birbirinden farklı özellikte şiirler yazdığı
B) Şiirimize yepyeni bir ruh ve biçim kazandırdığı
C) Geleneksel şiirin ölçü birimini zaman zaman kullandığı
D) Kendine özgü bir şiir anlayışını yaratmaya çalıştığı
E) Şiirde özü, biçime tercih ettiği

5. Dil, şiirin kendisidir. Ozan dünyayı ayıklayıp yeniden düzenlediği gibi, dili de düzenleyendir. Sonuçta bu düzenleme, konuşma ve düşünme dilindeki dağallığı yenip içeriği şiirin serüvenine uygun düşen bir düzenlemeyle sunmadır. Sözcüklerin anlamları yalnız şiir ürününün güncel yükünü taşıyan tek boyutlu olmamalı; gerilere doğru her noktada gerçeği derinleştirerek ele alan ikinci boyutlu olmalıdır.
Bu parçadan aşağıdaki yargılardan hangisi çıkarılamaz?
A) Şiir, her şeyden önce dil ustalığına yaslanmalıdır.
B) Şiir dili, konuşma dilinden farklı olmalıdır.
C) Sözcükler şiirde değişik çağrışımlar uyandırabilmelidir.
D) Şiir dili, şiirin içeriğiyle bağdaşır olmalıdır.
E) Şiir dili kapalı olmalıdır.

6. Eleştirel düşünüşten yoksun kişilerin davranışlarına yığınsal düşünüş, daha açıkçası sürü içgüdüsü yön verir. Bu kişiler neyi, neden yaptıklarının ayrımına varamazlar. Coşkuları da tutkuları da yığınsaldır. Diyelim ki bekledikleri, öğrendikleri bir düşünceyle zıtlaşan başka bir düşünceyle mi karşılaştılar; onu savunan kişileri susturmanın yolunu ararlar...
Bu parçada vurgulanmak istenen düşünce aşağıdakilerden hangisidir?
A) Kişilerin davranışlarını kendisinden çok çevresi şekillendirir.
B) Özeleştiri mekanizmasının işlemediği ortamda gerçekler ortaya çıkmaz.
C) Düşüncelerini bir süzgeçten geçirerek değerlendiremeyen insan, etki altından kurtulamaz.
D) Duygu, aklın önüne geçtiğinde doğruya ulaşma zorlaşır.
E) Düşüncesinin doğru olduğunda ısrar eden insan, kendini yenileyemez.

7. Toplumcu şiir sadece acıların, yoksulukların, mutsuzlukların şiiri olarak düşünülmemelidir. Halkımız Pir Sultan Abdal'ın yanına Karacaoğlan'ı, Dadaloğlu'nun yanına Erzurumlu Emrah'ı koyabilmiştir. Yanık havalardan sonra oyun havalarına geçmek halk türkücülüğümüzde bir gelenektir. Doğru olan da budur. Doğada sevinçle hüzün, umutla umutsuzluk, ölümle dirim bir aradadır çünkü. Önemli olan sevinci, umudu, dirimi haklı çıkarmak için girişilen çabadır. İşte toplumcu şiir, bu çabanın ürünü olarak düşünülmelidir.
Bu parçadan aşağıdaki yargılardan hangisi çıkarılamaz?
A) Yaşamı acısıyla, sevinciyle birlikte ele almayan şiir, tek boyutluluktan kurtulamaz.
B) Toplumcu bir anlayışın ürünü olan şiir, yaşam ve doğa gerçeğine ters düşemez.
C) Gerçek şiir, estetik ve özgünlükten yoksun olamaz.
D) Şiir umudun, sevincin gerekliliğini kanıtlayacak bir uğraşının ürünü olarak düşünülmelidir.
E) Yaşam gerçeğinden yola çıkan şiir, gerçekle çelişemez.

8. Sanatçı, yazılarında şiirde öz ile biçimin ilişkisi üzerinde sık sık dururdu. Yeni edebiyatın biçime yan çizmesini önemli bir kusur olarak görürdü. "Genç yazarlarımızın çoğu özen düzen düşünmeksizin, kalemlerinin ucuna nasıl gelirse öylece yazıverip gidiyorlar. Doğruyu içimizde duymamız yetmez, onu bozmadan belirtecek kalıbı bulmak gerekir." derdi.
Bu parçada sözü edilen sanatçının yeni şiirle ilgili olarak asıl yakındığı aşağıdakilerden hangisidir?
A) İçeriğinin etkileme gücünden yoksun oluşundan
B) Biçimsel özelliklere gereken önemin verilmemesinden
C) Toplumsal gerçekçiliğe aşırı yaslanmasından
D) Gelenekçi anlayıştan kopamamasından
E) Soyutlamalara fazlaca yer verilmesinden

9. Bildiğiniz gibi, iki türlü eleştiri yapılabiliyor. Biri bizde yaygın olan, ünlü ustalar yetiştirmiş bulunan "deneme" türü çerçevesindeki eleştiri. Bir deneme yazarı, konusunu doğadan, insandan, yaşamdan değil de sanat yapıtlarından seçiyor; bir sanat yapıtı üzerine izlenimlerini, düşüncelerini söylüyor; değerlendirmeler yapıyor. Buna öznel eleştiri diyoruz. Bir de belirli yöntemler kullanan, çeşitli bilimlerden yararlanan eleştiri var. Buna da nesnel eleştiri diyoruz. Ya da bilimsel eleştiri... Birbirinden büsbütün kopuk değil bu iki eleştiri kolu; ama aralarında çok önemli ayrımlar bulunmakta.
Bu parça, aşağıdaki sorulardan hangisine yanıt olur?
A) Öznellik hangi eleştiri türünde ağır basar?
B) Bizde hangi eleştiri türü daha yaygındır?
C) Nesnellik eleştirinin "olmazsa olmaz" kuralı değil midir?
D) Sizce kaç türlü eleştiriden söz edilebilir?
E) Eleştiride öznelliğe yer var mı?

10. Sanat gerçekliği yaşam gerçekliğine tıpatıp benzemez, onu olduğu gibi yansıtmaz. Seçip, çoğaltıp ilginç kılar. Bağrında tohum olarak taşıdığı geleceğin çiçeğiyle yaşamı zenginleştirir. Güçlüklere dayanma gücü, direnci verir.
Bu parçadan aşağıdaki yargıların hangisine varılabilir?
A) Sanat, yaşamı tüm nesnelliğiyle değil, onu sanat gerçekliğine dönüştürerek sunar.
B) Sanat nesnel gerçekliğin ta kendisidir.
C) Sanat, doğa ve yaşamla sanatçı arasındaki ilişkilerin tümüdür.
D) Sanat, sanatçının bilgi ve bilinç birikiminin soyuta dönüşmesidir.
E) Sanat, ayrıntıların ustaca seçilmesi ve kullanılmasıyla ortaya çıkar.

11. Her şeyin uç noktası gibi, şiirin uç noktasına ulaşmak da üstün zekâların başarabileceği bir şeydir; ama şiir de öbür işler gibi yeteneğin yanı sıra çalışmayı gerektiren bir iştir. Şiir okumayan, şiirin gelişmelerini bilmeyen, şiir kuramıyla ilgilenmeyen, şiir üzerine düşünmeyen bir kişi; üstün zekâ da olsa şiir yazamaz. Einstein, Rusell, J. Paul Sartre kendi alanlarında başarılıdır; üstelik şiir de yazmıştır; ama şairler arasında adları geçmez.
Bu parçadan aşağıdaki yargıların hangisine ulaşılamaz?
A) Güzel şiirler yazabilmek için yetenekli olmak, tek başına yeterli değildir.
B) Şiirle ilgili belli birikimleri olmayanlar, şiirde başarılı olamaz.
C) Duygu ve düşünce zenginliği iyi şiirin temelidir.
D) Şiirde doruğa ulaşma dehayı gerektirir.
E) Şiirle uğraşan her kişiyi, nitelikli bir şair saymak yanlıştır.

12. Sanatın toplumsal bir işlevi olduğuna inanan, sanat alıcılarıyla ilişki kurmak isteyen, yaşadıklarını, gördüklerini, yorumlarını, düşüncelerini başka insanlara yansıtmak özlemini duyan sanatçılar; piyasa kurallarına uymak, piyasanın ne istediğini anlamaya çalışmak da zorundadırlar. Çünkü sanat yapıtı aynı zamanda bir metadır, tecimsel bir maldır. O nedenle sanatçı, bir yandan sanat değeri olan ürünler verirken bir yandan da bu ürünlerin pazarını düşünmek durumundadır.

Bu parçada üzerinde durulan, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sanata bir meta gözüyle bakmanın yanlışlığı

B) Toplumsal baskının sanatçı üzerindeki etkisi

C) Toplumcu sanatçının sanat kaygısından başka ticari bir kaygı da taşımak zorunda olduğu

D) Bir ülkedeki sanat alıcısının düzeyinin, o ülkedeki sanat düzeyiyle paralellik taşıdığı

E) Sanatla, sanat kaygısının ön planda tutulması gerekliliği

13. A. Hamdi Tanpınar, Batı – Doğu sorununu derinlemesine yaşayan ve düşünen bir yazardır. Batı – Doğu çatışması içinde Türk toplumunun yüz elli yıldır yaşadığı bunalım, maddi–manevi değer kargaşası ve kültür kaybı Tanpınar'ın biricik konusudur. Eserlerinde Türk toplumunun içine düştüğü bunalımı sonuna kadar yaşamış, düşünmüş ve eşsiz bir tarzda dile getirmiş; doğru çözüm yolları göstermiştir. Ayrıca o güçlü anlatımının yanında akılcı iyimserliğini hiçbir zaman yitirmemiştir.

Bu parçada Tanpınar'la ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine <u>değinilmemiştir?</u>

A) Yapıtlarında daha çok Batı–Doğu çatışmasının neden olduğu sorunları ele aldığına

B) Türk toplumunun içine düştüğü bunalımı kendine özgü bir biçimde ele aldığına

C) Edebiyatın değişik türlerinde eserler verdiğine

D) Toplumsal bunalımların aşılmasıyla ilgili çözümler ürettiğine

E) Hiçbir koşulda karamsarlığa düşmediğine

14. Bir düşünce söylenmeden, tartışılmadan düşünce sayılmaz. Düşüncelerinizin çevrede ve başkalarında uyandıracağı tepkiyi bilmezseniz doğruluğunu da yanlışlığını da asıl değerini de anlayamazsınız. Ayrıca bunların bir eksiği varsa onu da gideremezsiniz. Değerini ölçemediğiniz için de artık bir saplantı olur o. Bu yüzdendir ki düşüncelerin özgürce söylenmediği ve tartışılmadığı ortamlarda gerçek ve doğru düşünceler ortaya çıkıp gelişemez.

Bu parçanın ana düşüncesi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tutkularının buyruğu altına giren insanlar, bağımlılıktan kurtulamaz.

B) Özgürce dile getirilemeyen ve tartışılmayan düşüncelerin doğruluğu ya da yanlışlığı anlaşılamaz.

C) Kuruntularından kurtulamayan insanlar, hiçbir zaman gerçeğe ulaşamaz.

D) Hiçbir baskı, düşüncelerin ortaya çıkıp yayılmasını engelleyemez.

E) İçimizde sakladığımız düşünceler, bizim olmaktan öteye gitmez.

15. (I) Düşünmeyi öğrenmemiş, yani felsefe geleneği olmayan toplumlarda kolay tanımlar ve hazır formüller kitlelerce hemen benimseniyor. (II) Böylece, gerek üretkenlikleri gerekse yaratıcılıkları yozlaşıp yavaş yavaş yok oluyorlar. (III) Bu gibi toplumlar görünüşte görkemli eğitim kurumlarına sahip olsalar da düşünen, araştıran insanı yetiştiremedikleri için aydın yoksulluğu çeken toplumlar olarak kalıyorlar. (IV) İşte felsefe eğitimi toplumdaki bu önemli eksiği gidermeye yönelik olmalıdır. (V) Daha doğrusu felsefe eğitimi düşünmeyi bilen, sorunları neden–sonuç ilişkisi içinde değerlendirebilen ve çözüm yolları gösteren insanın yetişmesini sağlamalıdır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinden sonra "Kitleler, kendilerine kolay gelen ve emek harcamalarını gerektirmeyen çözümleri çabucak özümsüyorlar." cümlesi getirilirse dil ve düşünce bağı sağlanmış olur?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

16. Beğeni oluşturmanın ve geliştirmenin biricik yolu sadece eğitim değildir. İyi öğrenim görmemiş, sanat eğitiminden geçmemiş kişiler arasından da sanatları değerlendiren, güzel olanın karşısında yaşama sevinci duyanlar çoktur. Doğa güzelliklerinin farkına varmak, güzel bir görünümü, güzel bir insanı seçebilmek için eğitimden geçmek gerekmiyor. Yaşamın verdiği bilgiler ve deneyimlerle –yaşam okulundan edinilen kültürle– okuması yazması olmayan kişiler bile...

Bu parça, aşağıdakilerden hangisiyle sürdürülürse düşünce bütünlüğü sağlanmış olur?

A) toplumsal konumlarından, eğitim düzeylerinin düşüklüğünden dolayı güzellik duygusundan payını alamıyor.

B) güzellikler karşısında, en iyi öğrenim görmüş olanlarla yarışan duyarlıklara, beğeni inceliklerine ulaşabiliyor.

C) güzel örneklerle yaşayanların beğenileri olumlu yönde gelişirken, yozlaşmış örneklerle yaşayanların beğenileri ise olumsuz yönde gelişiyor.

D) bir güzellik içinde yer almak, güzel şeyler yaratmak duygusundan yoksun kalıyor.

E) ortak bir algılama alanın yarattığı benzerlikler karşısında şaşıyor, bir çıkış yolu bulamıyor.

17. Ben eleştiri anlayışında toptan yadsımalara uygun bir kimse değilim. Bir kuşağı ya da sanatçıyı toptan yadsımak isteğini hiçbir zaman duymadım. Böyle bir istekle yazı yazmaya oturduğum olmadı. Benim işim, her şeyden önce anlamaya çalışmak, anlayabildiğimi okuyuculara iletmektir. Yanılmalarım kötü niyetimi hak yiyiciliğimi göstermez, yalnızca anlayamamış olduğumu gösterir. Dostlukların, düşmanlıkların, kahve köşelerindeki sövüşmelerin etkileri benim yazılarımın kıyısından bile geçmedi bugüne kadar.

Böyle diyen bir eleştirmenle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez?</u>

A) Eleştirilerinde elden geldiğince nesnel olduğu

B) Sanatçıya ve yapıta karşı önyargılı olmadığı

C) Eleştirilerinde sanatçının dünya görüşünü ölçüt aldığı

D) Sanatçıyı ya da yapıtı tümüyle kötüleme anlayışında olmadığı

E) Duygusallıktan uzak durmaya çalıştığı

18. Nesnel olmayı amaçlayan edebiyat eleştirisi her şeyden önce bir inceleme, çözümleme sürecini gerektirir. Eleştirmenin edebiyat eleştirisinde ulaştığı yargılar, belli bir yöntem ya da yöntemler bileşkesinin uygulanması sonucunda ortaya çıkar. Bir edebiyat eserini inceleyip değerlendirerek okuyucunun dünyasına sunmak, sanata ve emeğe saygıyı gerektiren bir sorumluluk işidir. Belli bir yönteme dayanmak eleştiriciye nesnel olma özelliğini kazandırır. Algılamanın, duyarlığın verdiği öznelliğin payı yadsınamayacak bile olsa eleştiri, edebiyat bilgisinin yanı sıra nesnelliği gerekli kılmaktadır.

Bu parçada eleştiri ve eleştirmenle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine <u>değinilmemiştir?</u>

A) Edebiyatla ilgili belli bir bilgi birikimini gerekli kıldığına

B) Kişisel yaklaşımlardan ve değerlendirmelerden tümüyle soyutlanmadığına

C) Nesnelliğin en önde gelen bir ölçüt olduğuna

D) Yapıt ve sanatçıyla ilgili yargılara bilimsel bir yaklaşımla ulaşılacağına

E) Değerlendirmelerde yapıtın değil, sanatçının dikkate alındığına

19. (I) Eline kalemi alan insan rahat değildir. (II) Bir şeylerin güzelliğini ve ağırlığını duymaktadır üzerinde. (III) Yaşamın tadını, bir bahar gününün tazeliğini, denizin serinliğini, dostlukları bozan ilişkilerin sıkıntısını sürekli duyumsar. (IV) Böylelikle bir yandan yaşama, var olma; diğer yandan da bir yaratma savaşı verir. (V) Ne var ki toplumsal bilinç, herkeste aynı güçte ve biçimde yansımaz yazıya. (VI) Onun bu savaştaki güçlülüğü, büyüklüğü iki cephede birden savaş veren insanın güçlülüğüdür.

Yukarıdaki numaralandırılmış cümlelerden hangisi düşüncenin akışını bozmaktadır?

A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

20. Yeni ozanlar, yaşadığı dönemin ozanlarının yaratılarından esinlenerek başlar şiire. Başlangıçta onları eskiler değil, yaşının biraz üstündekiler ve gününün öncüleri saydığı sanatçılar etkiler. Öyle sanıyorum ki kimse genç bir sanatçı kadar güncele, gününün rüzgârına bağlılık duymaz. Geçmişe eğiliş, yüzyılların gerisine doğru uzanış, klasik diye bilinen ozanlarla ilişki kurma daha sonradır. Edebiyata gözünü açan kişi edebiyatın kendisiyle ya da kendisinden az önce başladığını sanır. Nasıl ki yaşamın kendisiyle başladığı gibi.

Bu parçada vurgulanmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gerçek ozan, sınavın zamana karşı verileceğinin bilincindedir.

B) Zaman gerçek ozanı eskitmez, yeniler.

C) Geçmişiyle bağını koparan ozan başarılı olamaz.

D) Yeni ozan, geçmişten çok güncelden etkilenir.

E) Şiir, yetenek işi olmaktan çok çaba işidir.

TEST – VI

1. Güzel şiir, güzel müzik, güzel edebiyat kültürel zenginliğe ulaşmış, beğenisi gelişmiş ortamlarda ortaya çıkar. Yeteneği ve yaratıcı gücü beslenmemiş, belli bir kültür birikimine ulaşamamış, beğenisi incelmemiş toplumlarda ise sanat değerinden yoksun, yoz ve taklit ürünler boy atar. Böyle bir ortamda kalıcı sanat eseri yaratılamaz. Böyle bir ortamın güvenilecek, temel alınacak, sanatçılara yol gösterecek bir yanı da olamaz.

Bu parçada vurgulanmak istenen, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kültür düzeyi ve zevki gelişmemiş bir ortamda gerçek sanattan söz edilemez.
B) Kolayın peşinden gitmekle özgün ve kalıcı eser yaratılamaz.
C) Dinlenen müzik, izlenen film bir toplumun kültür düzeyinin göstergesidir.
D) Yeteneğin ve yaratma gücünün harekete geçirilmediği bir ortamda büyük sanatçı yetişmez.
E) Saygının ve nezaketin olmadığı yerde uygarlık gelişip kökleşmez

2. Son yıllarda günlük yaşamla sıkı fıkı, neredeyse kucak kucağa bir edebiyat yapma eğilimi gelişti. Yalnız ve öncelikle güncel olaylara ve politikaya dayalı, sanat değeri çok kuşkulu; ama ilkel coşkusu, vuruculuğu yerinde, derine inmeyen, hep acıma ve yüreklendirme duyguları düzeyinde dolaşan bir edebiyat anlayışı egemen kılınmak isteniyor. Oysa edebiyatın günlük yaşamın içinden boy vermesi başka şey, onu adım adım izlemesi yapışık kardeşler gibi ondan ayrılmaması başka şey. Birincisi edebiyata canlılık getirirken, ikincisi onu kısır alanlara hapseder.

Böyle diyen bir yazarın düşüncelerinden aşağıdaki yargılardan hangisi <u>çıkarılamaz?</u>

A) İnsanın belli duyarlıklarına seslenen edebiyat eserlerinde coşku öne çıkar.
B) Duygulara yaslanan edebiyat sanatsal özden uzaklaşır.
C) Güncelin peşine takılma anlayışı edebiyatı kısırlaştırır.
D) Kaynağını günlük yaşamdan alan bazı edebiyat ürünlerinin sanatsal değeri tartışılır.
E) Toplumsal sorunlarla ilgilenmek edebiyatçının işi değildir.

3. Şair Sabahattin Kudret Aksal, hiçbir zaman belleğinizde bir anda sizi etkileyen dizelerle kalmamıştır. Gürültüyle, coşkuyla bezeli bir şiir değildir onunkisi. İnce bir sızı gibi yavaş yavaş kendini duyuran, okudukça alçakgönüllüğü ile size şiirsel duyarlığın lezzetini veren bir şiiri vardır. Ayrıntıları seçmenin ve ustaca kullanmanın en güzel örnekleri onun şiirlerinde vardır. Doğanın renkleri bile onda keskin çarpıcılığıyla görülmez. Renkler bir gökkuşağında birbirine vurmuş gibidir.

Bu parçada sözü edilen şairle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine <u>değinilmemiştir?</u>

A) Şiirlerinde sonradan sezilen güzelliklerin olduğuna
B) Yalın ve doğal bir anlatımı benimsediğine
C) İnsanı hemencecik sarsan bir söylemden kaçındığına
D) Doğayla ilgili ayrıntıları bile birbirinden ayrı düşünmediğine
E) Abartılı bir şiir anlayışının olmadığına

4. Şu gerçeği herkes bilmeli artık: Sanat yetenekten başka, sabır ve çaba işidir. Hangi sanatçıya sorsanız, yaratmanın acı bir eylem olduğunu söyler size. İlk bakışta basit gibi görünen ve bir çırpıda ortaya çıkıvermiş izlenimini veren yapıtlar kim bilir hangi acı ve kavranmaların sonucu ortaya çıkmıştır. Sadece yetenekli olmak ve kendini esine kaptırmak iyi bir sanatçı olmaya yetmiyor. Sanatçının her şeyden önce eline ve araçlarına egemen bir usta olması gerekiyor.

Bu parçada sanatçıyla ilgili olarak üzerinde durulan, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Evrensel düşünce ve doğruları ustaca işlemesi
B) Üretim sırasındaki sıkıntılara katlanabilen, becerikli ve çalışkan bir özelliğe sahip olması gerektiği
C) Toplumsal gerçekleri iyi gözlemlemesi ve çarpıtmadan yansıtması
D) Duygu, düşünce ve algılarını yalın, duru bir şekilde anlatabilmesi
E) Yeniliğin ve güzelliğin izleyicisi olması

5. Behçet Necatigil işini çok iyi bilen usta bir şairdi. Şiiri onun kadar bilen az şair vardır yazınımızda. Şiir üzerinde onun kadar titizlenen şaire az rastlanır. Yazdığı her dizenin, kullandığı her sözcüğün, koyduğu her noktanın hesabını vermek bir şair için üstün bir nitelikse –ki öyledir– Necatigil bu üstünlüğe sahip üç beş şairden biridir kuşkusuz. Bu niteliğinden dolayıdır ki hep ağır işçisi olmuştur şiirin. Bir şiir emekçisi olarak tuğla tuğla yükselttiği şiir kalesi sapasağlamdır bugün. "Gerçek şiir, kolay kolay dişleri düşmüş, sırıtan bir sur kalıntısı olmaz." diyordu bir yazısında. Onunki de öyle. Şiirleri burçları daha dün yapılmış gibi yepyenidir.

Bu parçada sözü edilen sanatçıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine <u>değinilmemiştir?</u>

A) Şiirlerinin usta işi örnekler olduğuna
B) İşini, hiçbir zaman hafife almadığına
C) Şiirde en küçük ayrıntıları bile önemsediğine
D) Şiirlerinin bugün bile değerini koruduğuna
E) Güncel yaşamı şiirlerine yansıttığına

6. (I) Onun roman ve öykülerini okuyanlar bilirler ki eserlerinde olaylar değil; tasarılar, anılar ve düşler daha çok yer kaplar. (II) Kendine özgü deyiş tarzı, temiz dili ve kısa cümleleriyle kendini hemen belli eder. (III) Yazar kişilerin yaptıklarını anlatmak yerine onların düşüncelerini, düşlerini, hayallerini yakalamayı; yaşamlarına etki eden ve yön veren iç öğeleri anlatmayı yeğler. (IV) Bu durum eserlerinde hareketi kısıtlamakla birlikte çözümlemede ona geniş olanaklar sağlar. (V) Sanatçı, çağdaşı olan roman ve öykücü arkadaşlarından asıl bu niteliğiyle ayrılır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangisi düşüncenin akışını bozmaktadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

7. Eleştiri, araştırma ve incelemeye dayanmalı, derim. Bu roman çok iyi kurgulanmış, dili de çok akıcı türünde yapılan bir eleştiri bence bir kesinlik içermiyor. Bu iyi kurgu nasıl oluşmuş, dili neden akıcı... gibi durumların da ortaya çıkarılması gerek. Bu da ancak edebiyat estetiğini iyi bilmekle ve ciddi metin incelemeleriyle yapılabilir.

Bu parça, aşağıdaki sorulardan hangisinin karşılığı olabilir?

A) Edebiyat eleştirisi nasıl olmalıdır?
B) Bizde edebiyat eleştirisi var mı?
C) Estetiği bilmek, eleştirmene ne sağlar?
D) Eleştiride kesinlemelere gitmek doğru mu?
E) Araştırıcı bir kimliğe sahip olmanın eleştirmene sağladığı avantaj ne olabilir?

8. Şiirin kendi geleneğinden koparılamayacağını, özgün şiir ürünlerinin de ancak geleneğin özümlenmesiyle gerçekleştirilebileceğini kanıtlayan şairlerin başında gelir. Gelenekte yaşayan ile ölen öğelerin neler olduğunu bir şiir simyacısı gibi saptamıştır o. Necatigil, şiirlerinden radyo oyunlarına kadar çekilen bir çizgide değerlendirilirse; Doğu edebiyatıyla Batı edebiyatının yaşayan yanlarını bileşime kavuşturmakta örnek bir Türk şairidir. Güzelliğin hiçbir türlüsüne karşı bağnazca davranmamıştır.

Bu parçada tanıtılan sanatçıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez?</u>

A) Şiirin geçmişle ilişkisine önem verdiği
B) Bir şiir ustası olduğu
C) Şiirde düş gücüne ve imgeleme yaslandığı
D) Şiir dışında başka türlerle de ilgilendiği
E) Güzellik konusunda tutucu bir tavır takınmadığı

9. ... Oysa bir okuyucu olarak yeni şiirler arasında tadına vardıklarım da çok, varamadıklarım da. Bir eleştirmen olarak ise ne yeni şiirden yanayım, ne de ona karşı. Bir anlama çabası içindeyim, o kadar. Yerli, yabancı eleştirmenlerin bu konudaki yazılarını okuyorum, bu yola girmiş, girmemiş şairlerle konuşuyorum. Okuduklarımı, dinlediklerimi aklımın erdiği kadar değerlendirmeye çalışıyorum.

Bu parçanın başına, düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

A) Böyle bir şiire ancak dudak bükülüp geçilir.
B) "Anlamsız şiir" denen bu akımı, küçümsemek şöyle dursun; beğeniyorum.
C) Yeniyi değerlendirmek için eskiyi kötülemek gerekmez.
D) Yeni şiire karşı olduğum söyleniyor.
E) Alışkanlıklarımdan ve beğenilerimden vazgeçmem söz konusu olamaz.

10. Genç sanatçılarımız arasında yeniliğe düşman olan yok gibi. Ama bu yolda bir çaba göstermeye yanaşmayanların, yalnızca başkalarının getirdiği yenilikleri eskitmekle yetinenlerin sayısı hayli kabarık. Onlar daha çok söyledikleri sözle ilgi çekmeye çalışıyorlar. Sonu önceden kestirilemeyen araştırmalara girişmek işlerine gelmiyor. Yeni bir duygu, yeni bir düşünce arkasında koşmadıklarından yeni biçimler yaratmak isteğini de duymuyorlar. Bence, bu çeşit sanatçılardan fazla bir şey beklemek boştur.

Bu parçada genç sanatçılarla ilgili olarak üzerinde durulan aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yenilik uğrunda gerekli çabayı göstermedikleri
B) Durmadan değişmekten ve yenileşmekten başka bir şey düşünmedikleri
C) Başkalarının gölgesinde kalmak istemedikleri
D) Eskinin etkisinden kurtulamadıkları
E) Eleştirilmekten korktukları

11. (I) Andersen'in 1835 yılında yayımlanan ve "Çocuklar için Masallar" adını taşıyan ilk kitabı yalnızca dört masaldan oluşur. (II) Danimarkalı yazarın bu kitabındaki masallar, çağın romantik yazarlarının sanatlı masallarından farklıdır. (III) Grimm Kardeşler gibi ünlü masal ustalarının derledikleri geleneksel halk masallarına da benzemez. (IV) Bu nedenle de başlangıçta okurla eleştirmenler tarafından fazla ciddiye alınmaz Andersen. (V) Andersen masal dünyasına birtakım yenilikler getirmiştir. (VI) Bunlardan bir tanesi de cansız öğeleri bir insan gibi düşünüp yaşatmasıdır.

Yukarıdaki numaralanmış cümleler iki paragrafa bölünmek istense, ikinci paragraf hangi cümleyle başlar?

A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

12. Akdeniz'in ve Akdenizlinin ne olduğunu öğrenmenin en kısa yolu Halikarnas Balıkçısı'nı okumaktır. O, Akdeniz'i yaşayan canlı bir yaratık gibi anlatır. İnsan kültürleriyle birlikte dile getirir. Akdeniz; kültürlerin, yaşamın ve coşkunun beşiğidir. Halikarnas Balıkçısı bunu bazen bir şair gibi bazen de bir bilim adamı gibi insana belletmeye çalışır.

Bu parçada Halikarnas Balıkçısı'yla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine <u>değinilmemiştir?</u>

A) Akdeniz ve Akdenizliyi en iyi anlatan yazar olduğuna

B) Mitolojiyadan yararlandığına

C) Akdeniz'i insanlarıyla ve kültürüyle anlattığına

D) Anlatımda şiirsel öğelerden yararlandığına

E) Yapıtlarında okuru bilgilendirici bir tavır takındığına

13. Bıkmadan, yorulmadan, yılgınlığa düşmeden boyuna tekrarlamalıyız söylediklerimizi. Çağ sağır bir çağ. Bazı şeyler ne kadar tekrarlansa, ne kadar açık seçik, tane tane anlatılmaya çalışılsa da en duyarlı sanılan kulaklardan geri dönüyor. Belleğin temiz, boş bir yerinde bırakılan ufacık iz, çok geçmeden alışılmışlığın tozu ile doluyor, kapanıyor. Onun için bir yandan bellekte bırakılan izin üzerindeki tozu, kiri temizlerken bir yandan da bu izi derinleştirmek için boyuna tekrarlamak zorundayız söylediklerimizi.

Bu parçada yakınılan durum, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Çağımız insanın duyarsızlığı

B) İnsanımızdaki direnme gücünün zayıflığı

C) Toplumun sanata karşı ilgisizliği

D) Eski alışkanlıkların bırakılmaması

E) Yeniliklere karşı ayak diretilmesi

14. (I) Resim, karşı konulmaz bir çekiciliği olan büyüleyici ve gizemli bir düşler evreni. (II) Her zaman, uzaktan gelmiş bir yabancı kimliğiyle, o heyecan verici bilinmezliklere açılan yüksek kapının çevresinde dolanıp duruyorum. (III) Resimde, aynı zamanda geçmiş zamanın canlı bir öyküsü de yok mu? (IV) Zamana karşı sürdürülen umarsızca direnişin serüvenini renklere boyuyor. (V) Bu renkler arasında tanımlanamaz estetik bir uyum var.

Numaralanmış cümlelerin hangisinden sonra "Bu anlamda resim, insanın anı defteri bir bakıma." cümlesi getirilebilir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

15. Şiirini hayatıyla tam olarak doğrulamış bir şairdir. Siyasal tutumundaki birçok şairin aksine düşüncesiyle şiirsel yük müthiş bir bütünleme içindedir onda. Şiirine düşünce biçimsel olarak değil, yapısal olarak yerleşir. Başkaları gibi şiir düşünceye boğulmaz onda. Bereketli bir ırmak gibi çoğala çoğala büyür. Bu, bizim şiirimizde ona kadar rastlanmayan, hatta dünya şiirinde bile seyrek rastlanan bir özelliktir.

Bu parçada sözü edilen sanatçıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine <u>değinilmemiştir</u>?

A) Bizde ve dünyada örneğine pek rastlanmadığına

B) Sürekli olarak yeniliğin peşinde olduğuna

C) Dünya görüşünü şiirlerinde ustalıkla yansıttığına

D) Sanat anlayışıyla yaşamının birbirini doğruladığına

E) Düşüncelerini yansıtırken şiirselliği yok etmediğine

16. Ortaokullarımızda, liselerimizde sanat öğretimi yapılmaz. Sanat tarihini üstten tutmaya, okutmaya, ezberletmeye çalışırız. Edebiyat kitaplarına iyi kötü örnek yazılar, şiirler koyarız. Bunların kabaca anlamını vermeye çalışırız. İşte hepsi o kadar. Sanatın bir temel öğretiminin, işlevinin, amacının olduğuna bakılmaz. Yakın yıllara değin üniversitelerimizin sanatla ilgili bölümlerinde bile niteliksel bir çalışma yapıldığını sanmıyorum. Niceliklerle yetinildi çoğunlukla. Sanatın öğretilemez olduğu savı canlı tutuldu.

Bu parçada <u>asıl</u> yakınılan aşağıdakilerden hangisidir?

A) Edebiyat kitaplarına konan metinlerin niteliksizliğinden

B) Sanat eğitimine gereken önemin verilmediğinden

C) Sanatla niceliğin, nitelikten daha çok önemsenmesinden

D) Çağdaş yazar ve şairlerimizin yapıtlarına ders kitaplarında yer verilmemesinden

E) Üniversitelerin bilimsellikten uzaklaşmasından

fdd yayınları

17. (I) Son birkaç yıldır, şiir kitaplarının basımına eskisinden çok daha fazla özen gösteriliyor. (II) Birinci hamur kuşe kâğıtlara en ileri basım teknikleriyle resimler eklenerek basılan şiir kitapları birbirleriyle yarışa giren nesneler haline geliyor. (III) O kadar güzel şiirler yazılmış ki yenilerin onlar kadar etkili olabilmeleri çok zor. (IV) Bu, onların içeriğine, yani şiirlerin gerçek değerine bir şey katmıyor olabilir; ama en azından sunuş biçimleri kitaba yeni bir albeni katıyor. (V) Böylece okunmalarını artırıyor olabilir diye düşünüyorum.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangisi, paragrafın dil ve düşünce akışını bozmaktadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E)V.

18. (I) Söz dağarcığımızın kapısı Arapça, Farsça sözcüklere kapanırken Batı'dan gelen sözcüklere niçin açılmıştır? (II) Bunun baş nedeni Doğu uygarlığından kopup her alanda Batı uygarlığına yönelmiş olmamızdır. (III) Bilinen bir gerçektir ki dillerin söz dağarcığıyla toplumların yaşama ve kültür düzeyleri arasında sıkı bir bağlantı vardır. (IV) Bizim dil sorunumuzun en önemli nedenlerinden biri de konuşma dilimizin yabancı diller etkisiyle nasıl bozulduğudur. (V) Toplumsal yapıda ve yaşama düzeyinde oluşan değişme dilin söz dağarcığında gösterir yankısını.

Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangisi düşüncenin akışını bozmaktadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

19. Yaşar Kemal, Anadolu âşık hikâyecilerinin geleneğine, göbek bağıyla bağlı kalmış bir yazar. Onu ta çocukluğundan başlayarak Anadolu sözlü geleneğinin destansı türleri büyülemiş. Çıraklık dönemini Çukurova'nın âşıklarını dinlemekle geçirmiş. Daha sonraları Batı romancılarından romana destanlık boyutları kazandıranlardan etkilenmiş. Kalfalık sınavını, Anadolu âşık geleneğini sürdüren yapıtlarda vermiştir; ama onun yapıtları sıradan âşıkların bir tekrarı olmamıştır. O, âşıkların dağarcıklarını yeni konularla zenginleştirmiş; eski nakışlara kendi yaratması yeni nakışlar, yeni renk ve biçimler katmıştır.

Bu parçada sözü edilen sanatçıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine <u>değinilmemiştir?</u>

A) İlk yapıtlarının Anadolu âşık geleneğinin devamı olan ürünler olduğuna

B) Sanat yaşamında yerli ve yabancı ustalardan yararlandığına

C) Anadolu âşık geleneğine kökten bağlı olduğuna

D) Sanatının çıkış noktası olan halk kaynaklarına yeni boyutlar kazandırdığına

E) Gücünü kullandığı maddeden değil, maddeyi kullanış biçiminden yani üslubundan aldığına

20. Eline kalemi alan hiçbir sanatçı rahat değildir. Bir şeylerin ağırlığını duyar üzerinde. Yaşamın tadını, bir bahar gününün tazeliğini, dostlukları bozan ilişkilerin ağırlığını... Sanatçı bunların karşısında bir yandan yaşama, bir yandan da yaratma savaşı verir. Onun güçlülüğü, büyüklüğü iki cephede birden savaş veren insanın güçlülüğüdür. Yaşadığı toplumun insanı olarak kazandığı sağlam bilinç onu, yitip gitmekten, bu karmaşık makinenin bir dişlisi olmaktan kurtarır. Yaşama savaşını yitirmiş nice büyük sanatçı gösterilebilir tarihte; ama yaratma savaşını yitirmiş de bugüne kalmış bir tane bile, asla.

Bu parçadan sanatçıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi <u>çıkarılamaz?</u>

A) Yaşamın her ayrıntısının onu etkilediği

B) Yaşanan olayların ağırlığı altında yitip gitmediği

C) Yaratma gücünü yitirmiş bir sanatçının geleceğe kalamayacağı

D) Kazandığı bilincin ona direnme gücü verdiği

E) Yaşanan çirkinliklerin ruhsal dünyalarında derin ve olumsuz izler bıraktığı

TEST – VII

1. 1930'dan bu yana Türk şiiri yalnız iyi şairler yetiştirmedi, büyük deneyimlerden de geçti. Birbiriyle uzlaşmaz anlayışlarla başarılı şiirler yazıldı. Yenilikten yeniliğe koşuldu. Batı kültürü etkilerini çeviriyle, uyarlamayla, esinlemeyle, bin bir türlü yaşadığımız gibi, eski şiirimizin (hem Divan, hem Halk şiirimizin) özelliklerini, biçim ya da içerik güzelliklerini de yepyeni bileşimler içinde yaşadık. Beğendik, beğenmedik o başka; ama hepsi de büyük deneyimlerdi.

Bu parçada Türk şiiriyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine <u>değinilmemiştir?</u>

A) 1930 sonrasında değerli şairlerin boy gösterdiğine

B) Geleneksel şiirimizin özelliklerinin yeni yaklaşımlarla yansıtıldığına

C) Kendi dışındaki görüşlere kapalı şairlerin uzun soluklu olamadıklarına

D) Birbirinden farklı görüşlerin ürünü olan şiirler yazıldığına

E) Sürekli bir yenilik arayışı içinde olduğuna

2. Diğer sanat dallarında olduğu gibi, şiirde de sanat alıcısının (okurun) payı büyüktür. Hiçbir sanatçı okuru dışlayarak şiir yazamaz. Çünkü okurun ilgisiyle yoğrulmadan şiir oluşturulamaz. Kimi kendini beğenmiş sanatçının yüksekten atmalarına aldanmamalıyız. Hepsini geliştiren, bulundukları yere getiren, onları sanatçı eden sanat alıcısının gösterdiği ilgidir.

Bu parçada üzerinde durulan aşağıdakilerden hangisidir?

A) Şiir okurunun şair üzerindeki etkisi
B) Şiirin diğer sanatlardan üstünlüğü
C) Beğenmişlik duygusunun sanatçıyı okurdan soyutladığı
D) Yetenekli olmanın sanatçı için yeterli olmadığı
E) Şiir okurunun bilinçsizliği

3. Edebiyat eleştirisi bir edebi eserin ele alındığı, değerlendirildiği bir alandır. Bu nedenle bu türün açıklayıcı, yorumlayıcı ve değerlendirici bir nitelik taşıması gerekir. Ayrıca edebiyat eleştirisi aynı zamanda edebiyat incelemesinden ayrı düşünülmemelidir. Aksine onunla bir arada, iç içe düşünülmesi ve uygulanılması gereken bir iş olarak kabul edilmelidir.

Bu parça, aşağıdaki sorulardan hangisine yanıt olabilir?

A) Edebiyat eleştirisinden ne anlıyorsunuz?
B) Edebiyat eleştirisinin sanata ve sanatçıya katkısı nedir?
C) Eleştirinin edebiyat sanatındaki yeri ne olmalıdır?
D) Edebiyat alanındaki incelemelerin, eleştiriden farkı nedir?
E) Eleştirmen, eleştiride neyi ölçüt almalıdır?

4. Yaşar Kemal'in romanlarıyla Türk edebiyatına bir destan bıraktığı, yaygınlaşan kanılardan biridir. Buna ben de katılıyorum. Ancak soylular, tanrılar, kahramanlar çevresinde oluşan görkemli bir destan değildir bu. Yoksul, ezilen, bilgisiz insanların yaşadığı topraklarda yeşermiş, yalın, gerçekçi, acı ama gene de umut kapıları açan bir destan.

Bu parçada Yaşar Kemal'in romanlarının özelliklerinden hangisine değinilmemiştir?

A) Kendi yorumunu eserlerine kattığına
B) Halktan, fakir, cahil insanların hayatlarını işlediğine
C) Yapmacıksız bir anlatımın olduğuna
D) Yalın gerçekleri işlediğine
E) Umutsuzluğa yer vermediğine

5. Evrensel olma demek, bütün dünya insanlarına seslenebilmek, duyguda, düşüncede yüreklerini çarptırabilmektir. Sherwood Anderson şöyle diyor bir yerde: "Bence yazmanın bütün şanı, şerefi, bizi kendimizden çıkarmaya ve başkalarının yaşamına girmeye zorlamasıdır. Sonunda gerçek yazar sevgide alır soluğu." İşte bu insan sevgisidir her yapıtı evrensel yapan.

Bu paragraftan aşağıdaki yargılardan hangisi çıkarılamaz?

A) Eğer yazar yapıtları aracılığıyla başka insanlarla iletişim kurabiliyorsa evrensele ulaşır.
B) Evrensele ulaşabilmek için insan sevgisi şarttır.
C) Farklı dünyalardaki insanlara seslenebilen sanatçı evrensele ulaşır.
D) Evrensel olabilmek için bütün insanları bir duyguda ve düşüncede birleştirebilmek gerekir.
E) İnsanı anlatmayan sanatçı geleceğe ulaşamaz.

6. Tehlikeli bir uğraştır kendi yaşamını anlatmak. Çünkü kişinin kendi yüreği ne denli ilginç itiraflarla yüklü ve yaşamı ne denli yoğun olursa olsun, yoğurulup şekillendirilmeyen bir yaşam bir bütün halinde bir araya gelemeyecek, raslantısal parçalar yığını olmaktan öteye geçmeyecektir.

Bu parçada asıl vurgulanmak istenen, aşağıdakilerden hangisidir?

A) İnsanların kendilerini nesnel bir şekilde anlatmaları güç bir iştir.
B) Özyaşamöyküsü, olaylar, yaşananlar ne kadar çarpıcı olursa olsun, sanatsal bir şekilde yazılmalıdır.
C) İnsan yaşamı rastlantılar üzerine oluşmuştur.
D) Yaşamöyküsü anlatılırken olaylar arasındaki bağlantılar iyi kurulmazsa başarı yakalanamaz.
E) Bir kişinin yaşamını anlatmak dikkat isteyen, yorucu bir iştir.

7. **Aşağıdaki dizelerden hangisinin teması diğerlerinden farklıdır?**

A) Hüzün mü adı hicran mı sürükler çıkmaz bir yola
Düşün şimdi inceden, yaşamak ağır bir yük
B) Lök gibi çöktü içime karartı
Örtün pencereleri duyulmasın yüreğimdeki sızı
C) Anlamıyorum nedendir hepsi var da birisi yok
Of kahpe felek of, yüreğin iyice daraldı
D) Dostlar günü geçirelim şikâyet etmeden
Ne olur bahsetmeyelim ekmeğin az geldiğinden
E) Çoktan derinliğine çekmiş deniz beni
Çıkmaz artık sular altından o dünya

8. (I) Toplumu oluşturan her kurum ötekileri etkiler, ötekilerden etkilenir. (II) Peki ama ne ile, nasıl? (III) Kültüre ve sosyologlara göre toplumsal kurumları birbirine bağlayan, toplumu toplum yapan gizemli bağ dildir. (IV) İnsanların konuşup yazdığı, okuyup anladığı her türlü dili. (V) Böyle güçlü bir iletişim aracımız olmasaydı biz insan olamazdık, toplum içinde yaşayamazdık.

Numaralanmış cümlelerden hangisi paragrafın ana düşüncesini içermektedir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

9. Fazıl Hüsnü Dağlarca, şiir ülkesinden çıkmaz. Onun çerçevesi şiir kavramlarıyla çatılmıştır. O bir yandan Türk şiirini, bir yandan da kendi şiirini yenilemek çabasındadır. Bu bakımdan Dağlarca sanat tutumunu olduğu kadar aydın tutumunu da, estetik ve felsefe eğilimlerini de şiirlerinden, sadece şiirlerinden arayıp çıkarmak gerekiyor. Cumhuriyet şiiri üzerinde düşünmek derinleşmek isteyenler onun şiirini incelemelidir.

Bu paragrafta tanıtılan şairle ilgili olarak aşağıdaki yargılardan hangisi çıkarılamaz?

A) Yaşamının odağında şiir vardır.
B) Türk şiirini geliştirme gayreti içindedir.
C) Sanata bakışı şiirine yansır.
D) Şiirleri Cumhuriyet dönemi şiirinin gelişim çizgisini yansıtır.
E) Şiirlerini uzun zaman dilimleri içinde oluşturur.

10. Birlikte çıkardığımız "Dönem" dergisinde Hüseyin Cöntürk'ü eleştirmem şaşırtmış bazı kimseleri, meğerse o kimseler övgü beklemiş benden. Arkadaşım olduğu için kollamam gerekirmiş onu; eleştirinin görevi dostları yüceltmek, düşmanları batırmakmış! Alışmışlar buna, tersiyle karşılaşınca pek yadırgamışlar, soruyorlarmış: Yoksa, aramız açılmış da ondan mı böyle yapıyormuşum? Doğrusu mutlandırıyor insanı bu sormalar, yadırgamalar. Dostlarımı kaç kez eleştirdim, onlar da beni nice eleştirdi, öyleyken şimdiki kadar sevinmedim.

Böyle diyen bir eleştirmen için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Sevgi dolu B) Nesnel C) Duygulu
D) Hırslı E) Yeniliğe açık

11. (I) Ruh sağlığı toplumsal bakımdan görecelik taşır. (II) Çünkü sağlıklı ve sağlıksız davranış, değişik toplumlarda ayrı anlamlar taşır. (III) Oysa başka bir toplumda topluma karşıt (antisosyal) kişi olarak görülebilir. (IV) Örneğin kimi toplumda vurucu, kırıcı, beli tabancalı kişiye yiğit, kabadayı ya da efe gözüyle bakılır. (V) Kimi ilkel topluluklarda, yoktan sesler duyan, kendi kendine konuşan biri ermiş kişi diye saygı görür. (VI) Gelişmiş bir toplumda ise ya deli ya da dengesiz kişi olarak damgalanır.

Numaralanmış cümlelerin hangi ikisi yer değiştirirse paragrafta dil ve düşünce bağı sağlanmış olur?

A) I. ve II. B) I. ve IV. C) II. ve III.
D) III. ve IV. E) IV. ve VI.

12. İlk çıkan kitabım bir şiir kitabıydı. Dergilerde de öykülerimden çok şiirlerim yayımlandı; ama öykücü olarak biliniyorum. Yazmaya şiirle başlamış olmanın bana yararı tümcelerin birbiriyle olan ilişkisinden önce sözcüklerin birbiriyle olan ilişkisi üzerinde durmamı sağlamış olmasıdır. Bilindiği gibi bir edebi metnin en küçük anlamlı birimi sözcüktür. Tümcelerin başarıyla kurgulanması, sözcüklerin başarıyla kurgulanmasına bağlıdır sanırım.

Bu parça aşağıdaki sorulardan hangisine yanıt olabilir?

A) Öykü yazmayı mı, şiir yazmayı mı tercih edersiniz?
B) Şiirlerinizde en çok işlediğiniz temalar nelerdir?
C) Şiirle uğraşmak öykülerinizi etkiledi mi?
D) Şiirlerinizde kullanacağımız sözcükleri nasıl seçersiniz?
E) Öykülerinizde soyut kavramlar kullanıyor musunuz?

13. ... Göçüp giden nice uygarlıklar, nice dinler bunun tanığıdır. Ancak her sönen ateşin ilerisinde başka ateşler yanıp insanlığa yeni gelişme olanakları, yeni mutluluk yolları getirmiş ve insanlık böylece gelişmiştir.

Bu paragrafın başına dil ve düşünce bakımından aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) Her ateş yakıcı kendisinden sonraki yaratıcı atılımlar için bir atlama tahtası olmuştur.
B) Her yaratıcı insan bir ateş yakıcıdır.
C) Hiçbir ateş başlı başına yüzyılların sınavına dayanamamış, er geç sönüp gitmiştir.
D) Bugün gelişim ateşini canlı tutmak isteyenler bu ateşi geçmişten almışlardır.
E) Uygarlık ateşini diri tutmanın yolu onu durmadan tazelemektir.

14. (I) Kimi insanlar kitapları gösteriş yapmak için okur. (II) Ben de gençken gösteriş olsun diye okurdum. (III) Şimdi ise vakit geçirmek, oyalanmak için yapıyorum bu işi; çıkar elde etmek aklımdan bile geçmiyor. (IV) Sonradan biraz da kendimi yetiştirmek için okumaya incelemeye başladım. (V) Çünkü içimde kitaba karşı aşırı bir sevgi var.

Numaralanmış cümlelerden hangi ikisi yer değiştirirse parça anlamlı bir bütün olur?

A) I. ve II. B) I. ve V. C) II. ve III.
D) III. ve IV. E) IV. ve V.

15. Mustafa Rahmi zamanında yayımlanan klasiklerin çevirilerinde halk için özetleme ve basitleştirme amacı güdülüyordu. Öyle ki koca kitaplar, birkaç formalık küçük broşürler haline getirildi. Bu girişim bilgi ve kültürü halka biraz olsun yayma açısından yararlı olmuşsa da tehlikeleri de vardı. Birçok kimse asıl kitabın özüne inmeden, önemini kavramadan klasikleri okuyup öğrendiğini sanmaya başladı.

Bu parçada çevirilerle ilgili olarak eleştirilen tutum, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Halka inebilmek amacıyla klasiklerin özüne inmeden özet halinde çevrilmesi
B) Dünya klasiklerinin bir dizi halinde çevrilmemesi
C) Çevrilen eserlerin dilinin başarılı olmaması
D) Titiz bir çalışmanın ürünleri olmaması
E) Okuyucuların çevirilerin zayıf yanlarını görememesi

16. Aslında her şiir kitabım, hayatımdaki belli bir dönemi karşılıyor. Yani, sırf bir önceki kitabımdan farklı olabilmek adına şöyle bir tema seçeyim, şöyle imgelere, formlara yöneleyim, şöyle dil oyunları filan yapayım gibi sahici olmayan bir yenilikçilik hesabıyla yola çıkmıyorum. Şiirimle samimi bir ilişkim var. Ama kendimi şiirime teslim etmiyorum.

Bu parçada aşağıdaki sorulardan hangisinin yanıtı <u>yoktur</u>?

A) Şiirlerinize yaşamınızı yansıtıyor musunuz?
B) Şiirimizde farklılıkları bilinçli mi oluşturuyorsunuz?
C) Şiirlerinizi oluştururken esinlendiğimiz olay ya da kişiler var mı?
D) Şiirinizi oluştururken yeni biçimler arıyor musunuz?
E) Şiirinizde işlemeye özen gösterdiğiniz temalar var mı?

17. Yaratıcılık "hayır" demekle başlar. Var olanı, evrensel gerçekler gibi gözüken inanışları hep yeni açılardan irdeleyebilmek, duygu ve düşüncelerin özgürlüğü içinde yeniden yoğurup değişik bileşimler elde edebilmek yaratıcı davranışın temel taşlarıdır. Herkesin her şeye "evet" dediği yılgın insanlar topluluğu yaratıcı olamaz.

Bu parçada asıl vurgulanmak isteneni özetleyen cümle, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yaratmak ancak özgür bir ortamda gerçekleşebilir.
B) Yaratıcılığın temel koşulu, var olanı olduğu gibi kabul etmek değil onu yorumlayabilmektir.
C) Her şeyi kabullenen insanların bulunduğu ortamda yaratıcılık söz konusudur.
D) Evrensel konuları değişik açılardan inceleyen sanatçı, evrenselliği yakalar.
E) Yaşamı daha canlı kılabilmek için yeniliklere açık olmak gerekir.

18. Tiyatro, bir toplumun eğitimi için en etkin araçlardan biridir. Toplumun yükselişini ya da çöküşünü gösteren bir barometredir. Duyarlığı olan bir tiyatro, halkın duyarlığını birkaç yıl içinde değiştirebilir.

Bu parçada üzerinde durulan konu, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tiyatronun toplum üzerindeki etkisi
B) Tiyatronun gelişimi
C) Toplumdaki değişimlerin nedenleri
D) Tiyatroyu geliştirme yöntemleri
E) Toplumun tiyatroya bakışı

19. Kin, öfke, kişinin yargılama gücünü bozar da sevgi, dostluk bozmaz mı sanki? Sevmediğiniz kimsede her türlü kusur bulmaya kalktığımız gibi sevdiklerimizde de her türlü üstünlüğü bulmaya kalkmaz mıyız? Şairler, yazarlar arasında nice kimseler tanırım, arkadaşlık yüzünden beğenirler birbirlerinin yazdıklarını, gösteriş için değil, gerçekten hayrandırlar birbirlerine. Ama dostluğa, arkadaşlığa söz söylemeye gelmez, iyi duygularmış onlar. Yargıya hiçbir duygu karışmamalıdır, duyguların hepsi bozar yargılama gücümüzü.

Bu paragrafta <u>asıl</u> vurgulanan aşağıdakilerden hangisidir?

A) İnsanlar birbirlerini kırmamak için eleştirilerini ölçülü yapmalıdır.
B) Yapıt ya da kişiler değerlendirilirken duygulardan arınılmalıdır.
C) Sevgi, insanları eleştirmeyi engeller.
D) Duygularından arınmayan eleştirmen başarılı olamaz.
E) Genç yazarların olumlu yönleri ön plana çıkarılmalıdır.

20. O, dürüst bir aydındır. Acımasız görünmesine karşın sevgi doludur yüreği; duygularını belli etmez, duygularını bastırır hep. Güçlü gözükmesine karşın yalnızdır. Zaman zaman umutsuzluğa da düşse içinde hep taptazedir umutları.

Bu parçada tanıtılan kişi için aşağıdakilerin hangisi <u>söylenemez</u>?

A) Duygularını belli etmediği
B) Hep yalnız olduğu
C) Umutsuz olmadığı
D) Dıştan göründüğü gibi olmadığı
E) Acıma duygusunun olmadığı

TEST – VIII

1. (I) Bir konuyu anlatırken ona en uygun anlatım yönteminin seçilmesi gerektiğini düşünüyorum. (II) Tıpkı cephede savaşırken doğru silahın seçilmesi gibi bir şeydir bu. (III) Elbette kılıçla savaşılabileceği gibi tabancayla, tüfekle uçaksavarla da savaşılır. (IV) Ama uçak hiçbir zaman tabancayla düşürülmez. (V) İşte büyük bir konunun, geniş bir mekânın, çok sayılı yığınların anlatım silahı da öyküden çok romandır. (VI) Kapsamlı bir konu, öykü yerine en iyi biçimde romanın geniş sularında yüzdürülebilir.

Bu parçanın ana düşüncesi numaralanmış cümlelerin hangisinde verilmektedir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

2. Düşünme süreçlerinde kendini baskı altında duyan insanın, üretiminin bütün alanlarında da başarısız, uyumsuz olacağını söyleyebiliriz. İnsanı makineden, robottan ayıran başlıca özelliği, yapacağı işe kendi dışındaki güçlerin zorlamasıyla değil, kendi özgür istenciyle inanması, karar vermesidir. Üretimin bütün alanlarında başarının gizi, insanın özgür istencinde, inancındadır.

Bu parça aşağıdaki cümlelerin hangisiyle tamamlanabilir?

A) Düşünce özgürlüğünün doğal koşulu ve sonucu düşünceleri özgürce söyleyebilme olanağına sahip olmaktır.
B) Özgür istenç ise ancak özgür düşünme ve tartışma ortamında söz konusudur.
C) Düşünme süreçlerinde kendini baskı altında duyan insan, özgür düşünme yetisini yitirmeye başlar.
D) Düşünme yetisinin temel koşulu da özgürlüktür.
E) Düşünsel üretimin özel bir biçimi de sanattır.

3. Can Yücel çevirdiği şiirleri etkilemiştir. Çoğu kez, yani onları yeniden yazarken, kendi şiirini onlarda yazmış, şiirsel malzemenin önemli bir kısmını çoğu kez onlara yatırmıştır. Ve bu, onda şiir çevirisi yapan başka şairlere oranla çok fazla ölçüde olmuştur. Öyle ki çeviri şiir olarak yarattığı yapıtlar kendi adıyla yarattıklarından daha üst düzeyde gibi görünebilmiştir.

Bu parçada tanıtılan sanatçının özellikle vurgulanan yanı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Çevirdiği şiirlere kendinden bir şeyler eklemiştir.
B) Kendisi şiiri yazıyormuş gibi çeviri yapar.
C) Şiir çevirisi yaparken biçimsel öğeleri dikkate almaz..
D) Çeviri şiirleri, kendi yazdıklarından daha başarılı izlenimi uyandırmaktadır.
E) Zaman zaman şiirlerinde çeviri şiirlerin etkisi görülür.

4. (I) Yaşar Nezihe küçük yaşta öksüz kalmış, birçok acılar, sıkıntılar çekmiş, yaşamını işçilikle kazanmıştır. (II) Yaşamı boyunca bir türlü mutluluğa eremeyiştir. (III) Nitekim "Bir Deste Menekşe" ile "Feryatları"nı bu tür şiirleri kapsar. (IV) Bunlarda kişisel yaşantılar, üzüntüler, özlemler, yoksunluklar, aşk acısı, hayal kırıklıkları, çocuk ve doğa sevgisi anlatılır. (V) Şiirlerinin başlıkları da konular kadar yaşama bakışındaki umutsuzluğu, kötümserliği yansıtmaktadır.

Parçada numaralandırılmış cümlelerin hangisinden <u>sonra</u> "Bundan ötürü şiirleri, eski deyişle, ıstırap ve feryatla donanmıştır." cümlesi getirilirse dil ve düşünce bağı sağlanmış olur?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

5. Sanırım televizyonun olumsuz yönden en az etkileyeceği sanat, şiir sanatı olacaktır. Çünkü şiir kendi yapısı dışında bir yapıya, diyelim görüntüye, kolay kolay dönüştürülemez. Dönüştürüldüğü zaman da, o artık şiir değil başka bir şey olur. Televizyon şimdi sinemayı, romanı tepe tepe kullanıyor. Kendine göre kullanıyor. Şiiri ise kullanacaksa olduğu gibi kullanmak zorundadır. Televizyonun şiirde iki değişiklik yapması beklenebilir: Şiirin yaygınlığını artırabilir. Bunun bir sonucu olarak şairi yüreklendirip onu sözel bir yapı kurmaya itebilir.

Bu parçada <u>asıl</u> üzerinde durulan aşağıdakilerden hangisidir?

A) Televizyonun iletişim araçlarına etkisi
B) Şiir sanatının zamanla uğrayacağı değişimler
C) Şiirin biçim özelliklerindeki değişimler
D) Televizyonun şiir üzerindeki etkisi
E) Televizyonun görsel sanatlar üzerindeki olumsuz etkisi

6. Jules Verne bundan üç yüz yıl önce "Ay'a Gezi" adlı yapıtında Ay'a nasıl gidileceğini imgelemenin gücüyle bizzat göstermiştir, roman biçiminde bize sunmuştur. Bugünün Ay'a insan yollayan uzay bilginleri bu kitaptan muhakkak ki esinlenmişlerdir. Demek ki bir kitap insanlığa bir çağ açabiliyor. Öyleyse her yeni buluş, her yeni çağa giriş bir önceki çağın bilgilerinin kitap sayfalarına geçmesi ve değerlendirilmesi sonucu yeni düşünceler üretmekle gerçekleşmiştir.

Bu parçanın başlığı aşağıdakilerden hangisi olabilir?

A) Kitap ve Çağdaşlık
B) İnsan ve Gelişim
C) Kitabın Toplum Üzerindeki Etkisi
D) Uygarlığın Gelişiminde Kitabın Önemi
E) Düşünce ve Uygarlık

7. **Aşağıdakilerden hangisi bir paragrafın giriş cümlesi olamaz?**

A) Edebiyatın sınırları çok geniş ve değişkendir.
B) İnsanoğlunun yaratmış olduğu büyük kurumları, güzellikleri bugün değişik toplumlarda, dillerde görüyoruz.
C) Sanat yapıtında, doğasının gereği olarak, dar anlamda düşünceyi her zaman aşan bir yan vardır.
D) Sanatsal yaratı, insanın düşünsel üretiminin özel bir biçimidir.
E) Türk romanının geleneğinde olay örgüsü çok daha basittir.

8. Kimi duyarlıkların – belki de kimi sözcüklerin – patentini ele geçirmek bir şair için önemlidir. Belirginlik kazanmış kimi imgeler, bir şaire götürür okuru. Bir şairi çözümleme, şiirin ayrıcalığını kavramada büyük önem taşır. Bir okurun işini kolaylaştırmak anlamına sahip çıkması, kendi ağzıyla konuşmayı önemsemesi anlamına gelir.

Bu paragrafa en uygun başlık, aşağıdakilerden hangisi olabilir?

A) Anlatımda Yoğunluk
B) Şair ve İmgeler
C) Anlatımda Özgünlük
D) Anlatımda Tekdüzelik
E) Şair ve Okur İlişkisi

9. Oktay Rifat'ı Perçemli Sokak'ın önsözünde diğerlerinden farklı bir şiir düzeyinde görüyoruz. Üzerinde tartışılmış bu önsözde, kelimelerin, gerçeğin dildeki işaretleri olduğunu söylüyor. Bir dili kullanmanın, kelimelerin uyandırdığı görüntüler yardımıyla bir şeyleri anlatmak demek olduğunu ileri sürüyor. Bir sözün anlamı, o sözle gözümüzün önüne gelen görüntüden başka bir şey değildir; her söz bir görüntü uyandıracağına göre anlamsız söz yoktur, düşüncesindedir.

Bu parçada Oktay Rifat'la ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A) Şiirlerinin farklılık gösterdiğine
B) Sözcükleri, gerçekleri iletmenin bir aracı olarak gördüğüne
C) Her sözün insanda bir şeyler çağrıştırdığına inandığına
D) Anlamsız hiçbir sözün olmadığına inandığına
E) Amacının okura bir şeyler iletmek olduğuna

10. Mesleğimizde hepimiz çok kurnazlaştık, öylesine ustalaştık ki her söylediğimiz düşündüğümüzden gayrı her düşündüğümüz söylediğimizden ayrı oldu. Bu kurnazlık, yalnız mesiek ilişkilerinde kalmıyor; dostluk, arkadaşlık ilişkilerini de kapsıyor. Dil, artık başka biçimde kullanılıyor. İçtenlik, aptallıkla eşdeğerli sayılıyor.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada yazarın yakındığı durumlardan biri değildir?

A) Düşünülenle söylenenlerin aynı olmaması
B) Dilin kötü kullanılması
C) İçtenliğe olumsuz açıdan bakılması
D) İnsanların kurnazlaşması
E) Dostluk ve arkadaşlık ilişkilerinin içtenlikten yoksun oluşu

11. Benim açım insandır. Toplumu kuran, yapan, ezilmiş insan. Bunalmış insan, yenilmiş insan. Bu insana aynı temel üzerinden özgürlük gerek, yaşamak gerek. Yarı aç yarı tok değil, insan gibi yaşamak gerek. Dünyayı bir çiçek koklar gibi yaşamak gerek. İnsanı insan formu içinde insan etmek, insana insanlığını, yaşamayı öğretmek; insan hamurunu yoğurup fırınlamak, ona vermek, yedirmek gerek.

Böyle diyen bir kişi için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Şiirlerinin temelinde insan vardır.
B) İnsanların insanca yaşamasını istemektedir.
C) İnsanları olgunlaştırmak, geliştirmek istemektedir.
D) Ezilmiş insanları görmekten acı duymaktadır.
E) Çevresindeki insanları yetiştirmek en büyük amacıdır.

12. İnsanların çoğu, bireysel sorumluluğunun farkında olmaksızın yaşarlar; bütün mutsuzluklarının asıl çekirdeği işte burada gibime geliyor... Günah, kendi öz görevi karşısında insanın gerilemesidir. Anlayışsızlık, sabırsızlık, ihmal. İşte günah bu! Yazarın görevi, bir kenara bırakılmış ve ölümlü olan şeyi, sonsuz yaşama götürmek; rastlantıyı yaşama uygun bir şeye dönüştürmektir.

Bu paragraftan aşağıdakilerin hangisi çıkarılamaz?

A) Kişi kendi sorumluluklarının bilincinde olursa çevresindekileri geliştirir.
B) Anlayışsız davranmak, görevi ihmal etmek insanların vazgeçemedikleri alışkanlıklardır.
C) Mutsuzlukların nedeni, insanın sorumluluğunu bilmemesidir.
D) Sanatçının görevi geçici olan şeyleri geleceğe taşımaktır.
E) Yazar tesadüfleri işleyip olağan hale getirmelidir.

13. Halk ezgilerini işlemek, adamakıllı güç bir iştir. Daha da ileri gidip şöyle diyeceğim: Halk havalarından yararlanarak çalışmak, baştan aşağıya özgün, kocaman bir senfoni bestelemek kadar güçtür. Önceden var olan bir tema, besteciyi ne denli zorlar, nasıl baskı yapar ona; bunu düşünmek, işin güçlüğünü anlamaya yeter. Büyük güçlüklerden yalnız bir tanesidir bu daha. Öteki güçlükler, halk ezgisinin özelliklerinden doğar. Bu özellikleri sezmek gerekirken, sonra da onları iyice kavramak, aşırılığa kaçmadan ustaca değiştirmek, süslemek gerekir.

Bu parçada aşağıdakilerin hangisine değinilmemiştir?

A) Halk ezgilerini olduğu gibi almak gerektiğine
B) Halk müziği üzerinde çalışma yapmanın güçlüğüne
C) Var olan bir şey üzerinde çalışmanın zorluğuna
D) Halk ezgilerinin özelliklerini çok iyi sezmek gerektiğine
E) Halk ezgilerinin özgün yapılarının olduğuna

14. (I) Her dinleyici konuşmacıyı sonuna dek, kesintisiz dinleyemez. (II) Bazen atlayarak dinler. (III) Böyle durumlarda söylenen eksik anlaşılmış demektir. (IV) Bundan dolayı dikkati uyanık tutmak gerekir. (V) Doğru ve tam anlama, bir duygu ya da düşünceyi kendi akışı içinde, kopukluklara uğramadan dinleme ile mümkündür. (VI) Bu da bizi doğrudan ilgilendiren bölümleri not etmekle sağlanabilir.

Numaralanmış cümlelerden hangisi paragrafın akışını bozmaktadır?

A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

15. Sanat yapıtı, sanatçının savunma avukatı değildir. Sanat yapıtı ne sanıktır, ne savcıdır, ne yargıçtır, ne de cellat. Tek tek bunların hiçbiri değildir. Ama belki de bunların hepsi, sanat yapıtı denen o evrensel vicdanın içinde yer alır. Yer alır; ama sanatçı adına değil, adı "sanat yapıtı" olan o zihinsel ve duygusal göz adına kendisini yaratan sanatçı ve alımlayan okur karşısında bağımsızdır yapıt. Bir tek evrensel vicdana hesap verir ve bu yükümlülük onun etik çevresini oluşturur.

Bu parçada sanat yapıtı ile ilgili olarak aşağıdakilerin hangisine değinilmemiştir?

A) Sanatçının yapıtını, düşüncelerini savunmak amacıyla kullanmaması gerektiğine
B) Evrensel nitelikler taşıması gerektiğine
C) Sanat adına oluşturulması gerektiğine
D) İçinde çeşitli sorgulamaların olması gerektiğine
E) Toplumdaki yanlışların ve eksikliklerin nedenlerini sorgulaması gerektiğine

16. I. Fedakârlık, feragat, sabır ve çile ister.
II. Fakat o nisbette de zevklidir.
III. Bu, bir insanın erişebileceği en güzel başarılardan biri değil midir?
IV. Şurası bir gerçektir ki, yazarlık yolu çetindir, sarptır.
V. İnsanları sevmek, onlara faydalı olmak, hem dünyada hem de edebiyatta mutlu olmaları için yol göstermek az şey midir?

Numaralanmış cümlelerle anlamlı bir paragraf oluşturmak için sıralama, aşağıdakilerden hangisi olmalıdır?

A) I – III – IV – II – V
B) IV – I – II – V – III
C) II – I – III – IV – V
D) V – II – IV – III – I
E) III – IV – II – I – V

17. Yurdum, buruk bir öfkeyle özlüyorum seni
Kıyıdan midyeler topluyor oğlum bana
Senin ten rengin var onlarda, her türlü sedefte
Senin morun, laciverdin, turuncun
Göğün yansır onlara, dağın ve tuncun
Kum tanecikleri avuçlarımı
Irmaklarının izleri, tarlalardan toz gümüşleri
Madensel sertliğiyle dolduruyor buğdayın
Uzanıyorum kumsala, eteklerine
İşitiyorum ezgisini dalgaların
Otların hışırtısını bir de, arada bir, belli belirsiz
Ağaçların, kalan son esintisi buğdayın
Bir sen varsın ortada, bir de ben yalnız

Bu dizelerdeki tema aşağıdakilerden hangisidir?

A) Memleket özlemi
B) Doğa sevgisi
C) Geçmişe özlem
D) Yalnızlık
E) Ülkenin güzellikleri

18. Toplumda barış ancak sağlıklı bir toplumda gerçekleşebilir. Sağlıklı toplum, kişi haklarına, daha geniş anlamda insan haklarına saygılı olan toplumdur. Bu saygıyı devlet kurar, geliştirir, korur, yürütür. Toplumun iç barışı devletin insan haklarına saygısı oranında vardır ve süreklidir. Bunun temelinde insan onuruna saygı ve adalet yatar. İnsan onuruna saygı, fırsat eşitliği ile bireyin doğasından başlar.

Bu paragrafın konusu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Toplumsal kargaşanın nedenleri
B) Toplumsal barışı sağlamanın koşulları
C) Devletin topluma karşı yükümlülükleri
D) Ulusal gelişmede bireyin rolü
E) Barışın topluma getirdiği yararlar

19. Sanat adamları daha çok düzeltmek, güzelleştirmek isteyenler arasından çıkar. Hemen hiçbir sanat adamı gördüklerini olduğu gibi söylemek istememiştir. Onları seçer, büyültür, küçültür; onlara istese de istemese de kendi kişiliğini katar. Gerçekle yetinmez, gerçeği alır, kendi düşleriyle, düşünceleriyle yoğurur. Bunun içindir ki hiçbir sanat adamı bir yandan bir gerçek adamı, bir yandan da bir düş adamı olmaktan kurtulamaz.

Bu parçada sanatçıyla ilgili olarak vurgulanmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gördüklerini, yaşadıklarını değil; düşündüklerini yansıtması
B) Yaşamı, bir fotoğraf gerçekliğiyle aktarması
C) Gerçekleri olduğu gibi değil, düş gücüyle yeniden şekillendirerek sunması
D) Okuru karamsarlığa itmemesi, ona yaşama sevinci aşılaması
E) Gerçeklerin değil, güzelliğin peşinden koşması

20. Biz sanatın yaşam ile ilgisini hiçbir zaman kuramadık. Romanın trende, vapurda hoş vakit geçirmek için okunabileceğini; resmin, yapı sanatının bir parçası olduğunu kestiremedik. Sanata hep havada anlamlar verdik. Sanatın taze balık yemek, iyi süt içmek gibi bir gereksinimden doğduğunu kavrayamadık. Güzel sanatlarla öteki sanatlar arasında dağ gibi ayrımlar olduğunu sandık. Halbuki konserveciliğin nasıl işçisi, fabrikası, alıcısı, satıcısı, pazarı varsa sanatın da sanatçısı, müşterisi, pazarı var.

Böyle diyen bir yazarın <u>asıl</u> yakındığı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sanatın yaşamla olan iç içeliğini fark edemeyişimiz
B) Bugüne kadar sanatla ilgili bir endüstri kolunu kuramayışımız
C) Sanatı, üst yapı kurumu olarak görme yanlışından kurtulamayışımız
D) Ülkenin her köşesine sanatı yayamayışımız
E) Başkalarına öykünmekten öteye gidemeyişimiz

21. Benim eserlerimde ölüm, gözyaşı, acı ve hüzün yoktur. Bana göre dosyası mecliste bekleyen bir idamlık bile hiç ölmeyecekmiş gibi yarının planlarını kurmalıdır. Ancak bu şekilde insan yaşama bağlanabilir.

Böyle düşünen bir yazar, aşağıdakilerden hangisiyle nitelendirilebilir?

A) Sabırlı olmanın gerekliliğine inanan
B) Küçücük bir olumsuzlukta bile yılgınlığa düşen
C) Umudunu hiçbir zaman yitirmeyen, yaşamı seven
D) Ele aldığı konuları özenle seçen
E) Kendisinin güzel günleri hak ettiğine inanan

22. Yaşamın kimi anlarında derin ve tarif edilmez heyecanlar duyan, zaman ve mekân unsurlarından uzaklaşır gibi olan şair, bu elinde olmadan doğan heyecanı her zaman duymak, duyurmak olanaklarını arar. Şiir, bu heyecanların somutlaşmasıdır ve böyle var olmuştur. Sadece şiir, bizi içinde yaşadığımız dünyadan alıp, hiç görmediğimiz, duymadığımız, bilmediğimiz başka bir dünyaya, hayal dünyasına götürebilir. İşte gerçek şiiri, sıradan şiirden ya da diğer türlerden ayıran en önemli özellik budur.

Bu paragraftan aşağıdakilerden hangisi <u>çıkarılamaz?</u>

A) Şiir, okuyucuyu kurmaca bir dünyaya götürüyorsa şiirdir.
B) Şair, duyduğu heyecanı başkalarına da duyurmak ister.
C) Ancak şiir, kişiye soyut bir dünya yarattırabilir.
D) Şiir, gerçek yaşamın bir yansımasıdır.
E) Gerçek şiir, öykü, roman gibi sanat dallarından farklıdır.

23. Şair, her şeyden önce ileriyi gören bir düşünür olmak zorundadır. Çünkü geri düşüncelerle yoğrulmuş kafa, şiire fayda yerine zarar verir. Şiir sanatının düzeni, yaratıcısının kâinat anlayışına, dünya görüşüne göre ayarlanacağı içindir ki şairin her şeyden önce bir düşünür olmasını gerektirir. Gelgelelim bu, o kadar kolay bir iş değildir. Dil öğrenmek, meyhaneden pılıyı pırtıyı toplayıp kitaplıklara geçmek ve okuyup yazmak ister. Şairlik, yağma Hasan'ın böreği değildir.

Aşağıdaki yargılardan hangisi, bu parçadaki düşünceyle <u>bağdaşmaz?</u>

A) Şiir, herkesin sömüreceği, rasgele yararlanacağı bir alan değildir.
B) Güzel şiir, özverili bir çalışmanın ve düzenli bir yaşam biçiminin ürünüdür.
C) Çağdışı duygu ve düşüncelerle başarılı şiirler oluşturulamaz.
D) Şiirin işleyişi, yaratıcısının düşünce dünyasına göre şekillenir.
E) Bir ozan, her şeyden önce yetenekli ve becerikli olmalıdır.

fdd yayınları

7 ANLATIM BİÇİMLERİ VE ÖZELLİKLERİ

Anlatım, bir kimseye bir şey hakkında bir şey söyleme, bir şey anlatma işidir. Bu söyleme ve anlatma gelişigüzel olmaz. Anlatımı yönlendiren, biçimlendiren; yazarın amacıdır.

Bir yazar, acaba söz veya yazıya başvururken neyi amaçlar? Kendini dinleyecek ya da okuyacak olanlar üzerinde nasıl bir etki yaratmak ister?

Konuşmaları ve yazıları bu sorular açısından değerlendirilenler başlıca şu amaçları saptamışlardır:

1) Bir şeyi açıklamak, bir düşünceyi aydınlatmak, bir durum ya da karakteri incelemek, bir terimi tanımlamak isteyebilir. Bu durumda yazarın amacı açıktır: Okuyucuya bilgi vermek.

2) Okuyucunun bir konu ya da olgu üzerindeki yerleşmiş duygu, düşünce, davranış ve kanılarını değiştirmeyi amaçlayabilir.

3) Duyduklarını, gördüklerini okuyucunun da duymasını, görmesini, kısaca izlenim kazanmasını isteyebilir.

4) Okuyucuya bir olayı oluşuyla birlikte gelişme halinde vermeyi amaçlayabilir. Bu, olmuş ya da olabilecek herhangi bir olay olabilir. Bunda yazarın amacı okuyucuyu olayın içine götürme, olayları oluş, gelişme ve zaman sırasına göre anlatmadır.

Bütün anlatımlarda genellikle bu dört ana amaçtan biri ya da birkaçı vardır.

ANLATIM VE AMAÇ İLİŞKİSİ:

Anlatıma yön veren ve yukarıda belirtilen dört amaç, dört ayrı anlatım biçimi ortaya koymuştur.

Bunlar:

* Açıklayıcı anlatım biçimi
* Tartışmacı anlatım biçimi
* Betimleyici anlatım biçimi
* Öyküleyici anlatım biçimi

olarak belirtilebilir.

Bu anlatım biçimlerini ayrıntılı biçimde inceleyelim:

1. AÇIKLAYICI ANLATIM BİÇİMİ:

Bilgilendirme amacıyla yazılan fikir yazılarında ve bilimsel eserlerde (ansiklopediler, ders kitapları, bilimsel yazılar... vb.) kullanılan bir anlatım biçimidir. Bu tür yazılar bir konuda bilgi vermek; bir konuyu öğretmek amacı güder. Açıklama, günlük yaşamda herkesin başvurduğu yaygın bir anlatım biçimidir. Okullarda yöneticilerin tüzüklere ve yönetmeliklere dayanarak yaptıkları konuşmalar; derslerde öğretmenlerin yönelttikleri sorulara öğrencilerin verdiği cevaplar; subayların erlerini , ustaların çıraklarını yetiştirmek için yaptıkları tanımlamalar, verdikleri bilgiler birer açıklamadır. Birçok kimsenin sorduğu "Niçin? "Nasıl?", "Neden?" gibi sorular açıklama ile karşılanabilir. Bu nedenle açıklama, genellikle "bir konuyu aydınlatma, gün ışığına çıkarma" amacıyla kullanılır. Yani açıklama, üzerinde durulan konuyla ilgili bir sorunun cevabı niteliği taşır.

Örneğin;

* *Toplumsal kalkınmada eğitimin rolü nedir, nasıldır?*
* *Klasisizm, Türk edebiyatında hangi dönemde etkili olmuştur?*
* *Edebiyatımızda tiyatro ne zaman Batılı bir özellik kazanmıştır?*
* *Uzay çalışmalarının teknolojideki gelişmelere katkısı var mıdır?*
* *Sanat sevgisi nasıl geliştirilebilir?*
* *Gelir düzeyi düşük toplumlarda eğitimin özellikleri nelerdir?*
* *Toplumsal şiir ile bireysel şiirin ayrıldığı noktalar nelerdir?*
* *Lirik şiirde şair, hangi duyguları ön plana çıkarır?*

Bu gibi konularda yazma çalışmaları açıklayıcı anlatım ile yapılır. Bir atasözünün ya da özdeyişin genişletilmesi; edebiyat, sanat, dil... vb. alanlarda bir sorunun açıklanması; bir sözcüğün, bir terimin tanımlanması gibi yazma çalışmaları hep açıklamaya dayalıdır. Bu anlatım biçimininde amaç "bilgilendirme", "öğretme" olduğundan düşünceyi geliştirebilmek daha etkili kılmak için "tanımlama, karşılaştırma, neden ve kanıt gösterme, tanık gösterme, örneklerne" gibi açıklama yöntemlerine başvurulur.

Açıklamanın iki ayrı türü vardır: Birincisi her tür kişisellikten sıyrılmış, nesnel bir tutumla, bilimsel bir dille gerçekleştirilir. İkincisi ise kişisel bir yaklaşımla gerçekleştirilir; yani özneldir. Bu yol makale, fıkra, deneme, sohbet gibi düşünce yazılarında kullanılır.

fdd yayınları

Örnek:

MÖ. VI. yüzyılda başlayıp yüzyılımızın başına dek etkisini yoğun biçimde sürdüren türler arasında tiyatro, felsefe ve tarih vardır. İlkçağ tiyatrosu tragedya ve komedya diye ikiye ayrılır. Tragedya, bağbozumu tanrısı Dionysos adına düzenlenen törenlerden doğmuştur. Tragedyanın amacı, seyircide korku ve acıma duygusu uyandırmaktır. Bu da gerilimlerle sağlanır. Oyunun sonunda ise her şey çözüme kavuşur.

Bu parçada tiyatro, tarih ve felsefenin ortaya çıkışı, tragedyanın hemen bütün özellikleri bilgilendirmeye yönelik, açıklayıcı bir yöntemle anlatılmıştır.

Örnek:

Herkes her şey olamaz. Nasıl iyi asker olmak için disiplin, iyi öğretmen olmak için bilgi, iyi tüccar olmak için para yeterli değilse, nasıl bütün meşleklerin, kendilerine göre birazı doğuştan gelme, çoğu da sonradan öğrenilen incelikleri varsa politikacıların da rastgele, herkesin beceremeyeceği yönleri vardır. Bunları becerebilen kimseler, on binlerce kişinin karşısına çıkıp nutuk söyleyebiliyor, binlerce kişinin elini sıkabiliyor, çömelip ayran içebiliyor...

Bu parçada politikacıda bulunan ve bulunması gereken özellikler açıklanmıştır.

2. TARTIŞMACI ANLATIM BİÇİMİ:

Bir yargıyı, bir düşünceyi ya da öneriyi çürütme, değiştirme amacıyla yazılan yazılarda kullanılan anlatım biçimine tartışmacı anlatım denir. Yazı ve yazınsal yaratılarda yer alan önemli anlatım biçimidir. Bu anlatım biçiminde üzerinde durulan düşünce, yargı ya da öneri ortaya konur. Sonra da düşüncenin neden doğru olmadığı, geçersiz olduğu tartışılır.

Doğal olarak **tartışmanın amacı okurların belli bir konudaki kökleşmiş yargı ve kanılarını değiştirmek; onların da kendimiz gibi düşünmesini sağlamaktır.** Bu anlatımda önce, ele alınan, ispatlanmak veya çürütülmek istenen düşünce açıklanır. Sonra bunun neden doğru olduğu veya olmadığı gerekçeleriyle tartışılır. Yazar bunları yaptıktan sonra kendi görüşünün haklı olduğunu ispata çalışır. Bazen sorular sorar ve bu sorulara cevaplar arar.

Tartışmada örneklendirme, karşılaştırma, tanımlama, tanık gösterme gibi yollara başvurulur. Tartışmada "düşünce ve kanıları değiştirme" amacı güdüldüğü için bu anlatım biçimiyle fikirsel ağırlıklı yazı türleri (deneme, eleştiri,sohbet, fıkra, makale... vb.) ele alınır.

Örnek:

"... Politika "ahkâm kesmek" olsaydı, bunu becerebilecek o kadar çok insan bulunurdu ki Türkiye'de. Üniversite kürsüsünün yüksekliğinde ahkâm kesmek, üniforma zırhının gerisinde ahkâm kesmek gazete sütununun açıklığında ahkâm kesmek, büyük memur masasında ahkâm kesmek çok kolay. Hatta oralarda kesilen ahkâmın politikacılardaki düşüncelerden de parlak olduğu söylenebilir. Ama, onlarınki kadar gerçekçi ve yığınlarla bağlantılı olduğu söylenebilir mi?

Parçada "ahkam kesmek" ile ilgili görüşler tartışmacı bir anlatımla ele alınmıştır.

Örnek:

Eskiden Türk hafif müziği, şimdilerde Türk pop müziği denilen şarkılar bir yanıyla müzik, öbür yanıyla şiir olması gereken yapıtlar değil midir? Bu şarkılara söz yazanlar, hak edilmemiş şöhretlere ulaşmanın yanı sıra, Türkçeden milyonlar, milyarlar vururken biraz daha özen gösteremezler mi? Üstelik bunu söylerken herkesçe alay konusu edilen "Kıl oldum abi"leri, "Bandıra bandıra ye beni"leri kast etmiyorum...

Bu parçalarda konuya tek taraflı yaklaşıldığı görülmektedir. Yani ileriye sürülen düşüncelere karşı çıkılabilir. Bu nedenle bir tartışma konusu olabilecek konularda görüş açıklandığından bunlar tartışmacı anlatıma örnek oluşturur.

3. BETİMLEYİCİ (TASVİR) ANLATIM BİÇİMİ:

Betimleme, yalın bir söyleyişle sözcüklerle resim çizme sanatıdır. Görme, işitme, tatma, dokunma, koklama... gibi duyu organlarımız aracılığıyla varlıkların belirleyici niteliklerini algılama, bu nitelikleri belirterek onları görünür kılmadır.

Betimleme, varlıkların kendilerine özgü niteliklerini sözcüklerle anlatma işidir. Varlıkların, eşyaların ve olayların en belirgin özellikleriyle tanıtılıp, göz önünde canlandırılmasına yönelik bir anlatım yoludur. Betimleme, bir bakıma varlıkların, nesnelerin ve olayların sözcüklerle resmini çizmektir. Bu anlatım okuyucuların duygularına, hayal gücüne seslenir; yani yazar dış dünya ile, varlıklarla ilgili izlenimlerini okurlara da aktarmak ister. Bunun için de bilinçli, titiz bir gözlem yoluyla ayrıntı seçer. Seçtiği ayrıntıları imge (hayal) oluşturacak biçimde düzenler.

Ayrıntılar genelden özele ya da özelden genele doğru sıralanabilir. Sözgelimi bir kentin genel görünümünü anlattıktan sonra özellik taşıyan bir yapısını (hastane, kışla, park, cami...) ele almak genelden özele doğru bir betimlemedir. Bir hayvanın ilgiyi üstüne çeken gözlerinden başlayarak tüm gövdesini tanıtmak da özelden genele doğru bir betimlemedir.

Konuları Bakımından Betimleme Türleri:

* *İnsan betimlemesi*
* *Hayvan betimlemesi*
* *Eşya betimlemesi*
* *Manzara betimlemesi*
* *Olay betimlemesi*

Amaçları Bakımından Betimleme Türleri:

* *Açıklayıcı – teknik betimleme*
* *Sanatsal – izlenimsel betimleme*

Örnek:

Gökyüzünün açık güneşli olduğu bir ilkbahar günüydü. Öğleden sonra saat tam beşe çeyrek kala, arabamla Gu-ercina'nın pazar yerine geldim. Alan insan kaynıyordu. Birden çanlar çalmaya, sirenler ötmeye başladı. İlk kez gökten düşen bir bombayı, sonra bunun ardından on sekiz tane kadar olduğuna sayabildiğim savaş uçaklarını gördüm. Bombaların patlaması anlatılamaz bir panik yarattı. Ben beş milis askeriyle birlikte küçük bir tahta köprünün altına saklandım. Oldukça iyi gizlendiğimiz yerden meydanda olup bitenleri, kadınların, erkeklerin, çocukların ve hatta hayvanların nasıl bir şaşkınlık ve korku içinde kaçıştıklarını dehşetle görebiliyorduk...

Bu parçada yazar, birdenbire karşısına çıkan savaş ortamını; bu ortamda insanların nasıl davrandıklarını betimliyor.

Örnek:

Sarı yağmur incecik, ışığın üstüne yağan başka bir ışık gibi iniyordu. Yerler, ince yağmuru buradan alıp hızla az öteye döküveriyordu. Kuşlar boyunlarını içlerine çekmişler, tüyleri domur domur, dallarda kıpırtısız duruyor. Yağmurun içinden mor bir kelebek seli geçti. İleride akar çayın kıyısında bir çıvgına tutulup, bir hayat çalısının üstünde kasırgalandı, hayat çalısı mosmor oldu, tepeden tırnağa; bir süre karmakarışık iç içe uğunarak, salkım saçak toparlanıp dağılarak, orada savruldu. Sonra mor toparlak sarının ışıltısında eridi, dağıldı, usul usul yitip gitti.

Bu parçada doğadaki olaylar bir devinim içinde verilirken varlıklar çeşitli özellikleriyle çoğunlukla görme duyusuna seslenen bir biçimde gözler önünde canlandırılmıştır.

4. ÖYKÜLEYİCİ ANLATIM BİÇİMİ:

Konuyu, yani anlatılanı eylem içinde verme ve gösterme biçimidir. Nasıl bir eylemin bir ortaya çıkış, bir gelişim, bir de sona eriş durumu varsa öyküleyici anlatımda da öyle bir akış görülür. Bir durumdan bir duruma geçme, bir aşamadan bir aşamaya dönüşme bu tür anlatımın belirleyici özelliklerindendir. Bu özelliğinden ötürü okuyucu eylem içinde yaşar, sürekli bir devinim içinde bulur kendini. Çünkü belirli zaman dilimi içinde olay ve olgular ya birbirinin uzantısı olarak ya da geriye ve ileriye sıçrayışlar yapılarak verilir. Ancak bu olay ve olgular dizisi birbirine bağlantılı anlamlı bir bütün oluşturur. Bunun yanı sıra şu iki soru anlatımın dokusuna egemen olur: "Ne oldu?", "Nasıl oldu?" Bundan dolayı bir olayı okuyucunun gözü önünde canlandırmak, varlıkların başından geçenleri aktarma amacı güdüldüğü zaman öyküleyici anlatıma başvurulur. **Bu anlatımda okuyucuyu olay içinde yaşatmak amaçlanır.**

Bu anlatım biçimi öykü, roman, masal, biyografi... gibi eserlerin temel örgüsünü oluşturur. Yazar,konuyla ilgili ana düşüncesini okuyucusuna belirli bir olayı yaşatarak algılatmayı amaçlamıştır. **Bu anlatım biçimi çoğu zaman "betimleme" ile birlikte kullanılır.**

Örnek:

..... Ateş oyunları arasında daha büyükleri, hatta kazalara yol açanları vardı. Baruttan gemiler, kuleler yapılarak şenlik yerine taşınır, burada bunlara ateş verilir, büyük patlamalarla yanıp tutuşmaları zevkle seyredilirdi. Ağzından ateş püsküren ejderhalar, tekerlekler üstünde halk arasında gezdirilir, görenler kaçar, seyredenler gülerdi.

ANLATIM ÖZELLİKLERİ

* YALINLIK : Anlatımın süsten, gösterişten uzak olması ve anlatımda söz cambazlığına yer verilmemesidir.
* AÇIKLIK : Söz ve yazının kolay anlaşılır olmasıdır.
* DURULUK : Söz ve yazının gereksiz sözcüklerden arındırılmasıdır.
* YOĞUNLUK : Az sözle çok şeyin anlatılmasıdır. Yazının anlamsal bir derinlik kazanmasıdır.
* DOĞALLIK : Anlatımın yapmacıklıktan uzak olmasıdır.
* AKICILIK : Söz ve yazıda dile dokunur pürüzlerin olmamasıdır.
* BÜTÜNLÜK : Yazının bölümleri arasında kopukluğun olmamasıdır.
* ETKİLEYİCİLİK : Anlatımın okurda iz bırakacak nitelikte olmasıdır.
* SÜRÜKLEYİCİLİK: Anlatımın okuru peşinde sürükleme etkisine sahip olması demektir.
* ÖZGÜNLÜK : Anlatımın benzerlerinden ayrı ve üstün olma, örnek diye gösterilme özelliğidir.
* İÇTENLİK : Anlatımın içten ve candan olmasıdır.
* TUTARLILIK : Anlatımda çelişkilere düşülmemesidir.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK–1: (ÖSS – 1998)

On altıncı katta asansörden indik. Bana odayı gösterecek çocuğun peşinden yürüyordum. Çocuk kısa bir koridoru geçti, bir odanın önünde durdu. Ben de durdum. Kapıyı açtı, içeri girdik. Perdeler sıkı sıkıya kapalı. Çocuk perdeleri açıp dışarıyı göstermek istedi. Engel oldum. Lambaları yaktı. Banyonun kapısını açtı. Bir şey isteyip istemediğimi sordu. İstemediğimi söyledim. Bahşişini verdim, gitti.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Duyguları yansıtma

B) Eylemleri oluş sırasına göre verme

C) Gözlem gücünden yararlanma

D) Değişik yapılı cümleleri kullanma

E) Birinci kişinin ağzından anlatma

ÇÖZÜM:

Parçayı dikkatle incelersek E'de verilen "Birinci kişinin ağzından anlatma" vardır. Bu anlatım "öyküleme"lerde görülür. D'de verilen "değişik yapılı cümleleri kullanma"da vardır. Çünkü parçada basit, bileşik, sıralı cümleler kullanılmıştır (ilk üç cümle sırasıyla basit, bileşik ve sıralı cümledir). B ve C'de verilenler de vardır. B'de verilen "Eylemleri oluş sırasına göre verme" ve C'de verilen "Gözlem gücünden yararlanma" betimlemelerde görülür. Oysa A'da verilen "Duyguları yansıtma" parçada yoktur. Sadece olay aktarımı vardır.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2: (ÖSS – 1998)

Ankara'nın mimarisiyle ünlü ilçesi Ayaş'ta bir sokak... Sokaktaki tarihi evlerden biri... Badanası solmuş, sıvaları yer yer dökülmüş. Pencere pervazları da doğaya direniyor; bir bakıma evin sahibi yaşlı kadını andırıyor. Ev de yorgun, sahibi de. Ne var ki yaşam sürüyor.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerin hangisine başvurulmamıştır?

A) İzlenimleri belirtmeye

B) Benzetme yapmaya

C) Eksiltili cümleler kullanmaya

D) Kişileştirmeden yararlanmaya

E) Örnekler vermeye

ÇÖZÜM:

Verilen parçayı dikkatle inceleyecek olursak A'da verilen "izlenimleri belirtme" parçanın genelinde vardır. Ayaş'ta bulunan sokak betimlenmiş ve izlenimler aktarılmış. B'de verilen "Benzetme yapma" da vardır. "Pencere pervazları, evin sahibi yaşlı kadına benzetilmiştir. C'de verilen "Eksiltili cümleler kullanma" da vardır. "Ankara'nın mimarisiyle ünlü ilçesi Ayaş'ta bir sokak..." "Sokaktaki tarihi evlerden biri..." cümleleri eksiltili cümledir. D'de verilen "Kişileştirmelerden yararlanma" da parçadan çıkarılabilir. "Pencere pervazları da doğaya direniyor" "Ev de yorgun, sahibi de" cümlelerinde kişileştirmeler vardır. Buna göre parçanın anlatımında A, B, C ve D seçeneklerindeki açıklamalara başvurulmuş; E seçeneğinde verilen açıklamaya başvurulmamıştır.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 3: (ÖSS – 1997)

Sofraya hep birlikte otururduk. Tahtadan, yuvarlak bir yer sofrasına, ayaklarımızı altımıza alıp yan otururak yaklaşırdık. Sofra örtüsünü dizlerimizin üzerine çekerdik. Babam bağdaş kurarak baş köşeye otururdu. Beni sağına, kız kardeşimi de soluna alırdı. Karşısında annem otururdu. Babam, yemeğe başlamadan içimizden biri yanılıp da yemeğe uzanacak olursa, hiç acımadan kaşığının tersini, uzanan elin sırtına indirirdi.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerin hangisinde verilenlerden yararlanılmıştır?

A) Betimleme – öyküleme

B) Öyküleme – örnek verme

C) Betimleme – açıklama

D) Açıklama – öyküleme

E) Açıklama – örnek verme

ÇÖZÜM:

Parçada yaşanan bir olaydan söz ediliyor. Bir olayın, eylem içerisinde anlatılması "öyküleme" demektir. Olayın anlatımı sırasında olaydaki kişiler ve yer; ayrıca o yerde bulunan çeşitli varlıklar belirgin özellikleriyle, göz önünde canlandırılabilecek şekilde anlatılmaktadır. Bir görünüşün sözcüklerle ifadesinde kullanılan anlatım biçimi "betimleme"dir. Dolayısıyla parçanın anlatımında "betimleme – öyküleme" kullanılmıştır.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 4:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde betimleme yoktur?

A) Söylenenleri hiç duymuyormuşçasına dalgın, düşünceli bir tavırla işini yapmayı sürdürdü.

B) Artık bahar geldi derken birdenbire hava bozmuş, damlar, sokaklar, kırlar karla örtülmüştü.

C) Az konuşan, doğruyu söyleyen, söylediğini tartan bir insandı.

D) İçli, çok duygulu bir adamdı, konuşurken hem ağlar hem ağlatırdı.

E) Benim gibi babamın da dedemin de çocukluk ve ilk gençlik günleri bu konakta geçmişti.

ÇÖZÜM:

A, B, C ve D seçeneklerinde bir insanın fiziksel ya da ruhsal betimlemesi yapılmıştır. İnsan betimlemesi (portre), bu açıların herhangi birinden yapılabilir. E'de ise betimleme yoktur.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 5:

Adalarda oturanlar, akşamüzeri iskeleye çıkıp gelenleri karşılar, gidenleri uğurlarlar; gençler arkadaşlarıyla buluşur; yaşlılar çay bahçelerinde, aralarında söyleşirler. Saat dokuza gelince, herkes evine dönmüş, sofraya oturmuş olur. Adalara gezmeye gelen birkaç kişi dışında kimseleri göremezsiniz ortalıkta.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisine başvurulmuştur?

A) Öyküleme B) Tanımlama

C) Tartışma D) Açıklama

E) Karşılaştırma

ÇÖZÜM:

Parçada yaşanmış ve yaşanmakta olan bir olay hareket halinde, okuyucuyu olay içinde yaşatmak amacına dönük olarak anlatılmaktadır. Olayı; yer, kişiler ve zaman gibi çeşitli öğelerle birlikte hareket halinde yansıtan anlatımlara "öyküleyici anlatım" denir. Parçada öyküleme yapılmıştır.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 6 : (ÖSS – 2005)

Bir romancıyla ilgili aşağıdaki açıklamalardan hangisi, ayraç içindeki özellike uyuşmamaktadır?

A) İşlediği konuyu, çizdiği ve betimlediği karakterleri, bunlar arasındaki ilişkileri bugüne değin başka hiçbir romancının yansıtmadığı bir biçimde vermiştir. (özgünlük)

B) Anlatımını oluşturan söz değerlerini seçerken dilin sunduğu tüm olanaklardan yararlanmış, bunları kılı kırk yaran bir tutumla kullanmıştır. (titizlik)

C) Okurken söyleyiş güçlüğü yaratmayan, anlamları herkesçe bilinen sözcükleri seçerek konuşma dilinin özelliklerini içeren, kısa cümleler kurmuştur. (akıcılık)

D) Anlatımındaki ayrıntı zenginliği, ayrıntıları işlevsel bir biçimde verişi onun söylemine inandırıcı bir nitelik kazandırmıştır. (evrensellik)

E) Dili, inceliklerine dikkat ederek güzel bir biçimde kullanması, onun her dönemde okunan, yapıtlarını yaşadığı günlerin sınırı dışına taşıyan bir yazar olmasını sağlamıştır. (kalıcılık)

ÇÖZÜM:

A, B, C ve E seçeneklerinde söylenenlerle parantez içinde anlatım özellikleri uyuşmaktadır. D seçeneğinde "inandırıcılık"tan söz edilmektedir, evrensellikten değil.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 7 : (ÖSS – 2007)

Güzeldere'de kışın bembeyaz bir sessizlik kaplar her yanı. İlkbaharda taze yeşilin, eflatun orman gülleriyle uyumu göze çarpar. Yazın koyu bir yeşil hâkim olur dağlara. Ya sonbaharda? Kayınların, gürgenlerin kırmızısı, ıhlamur yapraklarının saman gibi sarısıyla güze direnen çalıların yeşili birbirine karışır. Güzeldere'nin en görkemli zamanıdır sonbahar.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Benzetme yapılmıştır.

B) Betimleyici öğelere yer verilmiştir.

C) Öznellik ağır basmaktadır.

D) Bir varlıa insana özgü bir netelik aktarılmıştır.

E) Yinelemelere başvurulmuştur.

ÇÖZÜM:

Parçada ıhlamur yapraklarının sarısı samana benzetilmiştir. Parçanın genelinde sıfatlara sıkça yer verilmiş ve betimleyici bir anlatım sağlanmıştır. Betimlemeler ve benzetmeler kişisel görüşlere dayandırılarak verilmiştir. Kayınların ve gürgenlerin kışa "direnmesi" bir insani özelliktir. Parçada yinelemelere başvurulmamıştır.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

TEST – 1

1. Salah Birsel'in denemeleri üzerine yazılmış hemen her yazıyı gördüm, okudum. Bu yazılarda her şey yazılıyordu da Salah Bey'in ülkemiz denemeciliğine ses duvarını atlattığı, bırakılmış ve üvey bir türe saygıdeğer ve erişilmez bir yaygınlık kazandırdığı görülmek istenmiyor ya da söylenmiyor.

Bu parçanın anlatım biçimi, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tartışma B) Örnekleme C) Açıklama
D) Öyküleme E) Betimleme

2. Bir yazarı üslubundan ayırt edebiliriz: Bu klasik ama şaşmaz ölçüdür. Altından imzayı kaldırıp tanıyacaksınız. Yazar da bunu başarmış.

Bu cümlede belirtilen anlatım özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sıradanlık B) Yalınlık C) Özgünlük
D) Doğallık E) Etkileyicilik

3. Bizde kitap basma işinin çok geciktiğini biliyoruz. Basılan ilk kitabımız 1729 tarihlidir. Batı dillerinden çeviri yapma işinde de büyük gecikme olmuştur. Batı'dan ilk çeviri 1859 tarihini taşımaktadır. Bunu oldukça kısa bir zaman içinde başka çeviriler izlediyse de yapılan iş yetersiz kalmıştır.

Bu parçanın anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Betimleme
B) Açıklama
C) Öyküleme
D) Tanımlama
E) Sayısal verilerden yararlanma

4. Yeniden güneşe çıktık. Kızgın yaz kıskıvrak yakaladı ikimizi. Öylesine keskindi ki güneş ışığından çevremizi göremiyor, önümüze bakarak yürüyorduk. Kafamızı kaldırdığımız bir anda, duvarların ardından Küçükayasofya'nın kubbesini gördük. İyice kuruyan boğazımız, ikimize de Küçükayasofya'nın serin avlusunu düşündürdü. Şadırvan akıyor muydu? Su şıpırtılarını duyar gibi olduk.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangileri kullanılmıştır?

A) Açıklama – Tanımlama
B) Örnekleme – Betimleme
C) Tartışma – Öyküleme
D) Betimleme – Öyküleme
E) Öyküleme – Açıklama

5. Kusurlu bir yanımızla yüzleşip bunu kabul edersek, bu yanımızın bir süre sonra ortadan kalkma olasılığı artar. Bu çoğu kez bilinçli bir çabayı getirebilirse de bazen çözüm hiç fark etmeden gerçekleşir. Böyle bir süreci başlatmış olmak, insanlarla ilişkilerimizde daha da etkin olmamızı sağlar; çünkü kendimize hoşgörülü oldukça, diğer insanların kusurlu yanlarını da daha kolay kabul ederiz.

Bu parçanın anlatımı için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Olguları neden – sonuç ilişkisi içinde verme
B) Gözlemlerden, deneyimlerden yararlanma
C) Soyut kavramlardan yararlanma
D) Karşılaştırmalardan, benzetmelerden yararlanma
E) Öznel yargılara yer verme

6. Gelenekten söz ederken bu sözcüğün hemen yanına "yararlanmak" fiili getiriliyor. Harç karar gibi, duvar örer gibi gelenekten yararlanılmaz. Bir şair, yemek pişirir gibi şiir yazmaz. Gelenek denen şey sizin organik yapınızda, ruhunuzda, beyninizdedir. Bu bakımdan gelenekle ilgili olarak kullanılan "yararlanmak" gibi, "kullanmak" gibi fiiller her anlamda yanlıştır.

Bu paragrafın anlatımında özellikle aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

A) Açıklama B) Tartışma C) Örnekleme
D) Öyküleme E) Betimleme

7. Antalya evleri, portakal dalları arasında büyüyen harikülade bir güzelliktir. İlk kuşların öttüğü saatlerde nemli bir gecenin yumuşattığı tahtalar, çıplak ayakları ıslak bir Acem halısı gibi hızla okşarlar. Üstüne beyaz ve siyah çakıllarla şal örnekleri işlenmiş avlularda beyhude yem arayan alacalı güvercinler vardır. İki erik ağacına gerilen salıncakta sabah sallanır durur.

Bu parçayla ilgili olarak aşağıdaki yargılardan hangisine varılamaz?

A) Betimlemeye beğeni duygusu katılmıştır.
B) Günün belli bir zamanı anlatılmıştır.
C) Kişileştirme sanatına başvurulmuştur.
D) Benzetmelerle söyleyişte yoğunluk sağlanmıştır.
E) Tanımlamalar anlatıma belirginlik kazandırmıştır.

8. Caddenin kenarında boş bir sıra bulmuş yaşlı bir çift haksızlıkların tüm bilinci içinde buruk, somurtkan oturuyor. Caddeden birbiri peşi sıra geçen arabaların homurtusu ve tozu. Rıhtım kenarındaki masalarda yaşamdan bir gün çalmaya çalışan turistlere, mendireğin yaşam diyalektiği gibi bir yeşil bir kırmızı çakıp duran ışıklarına yıldızlarla dolu göğe, uzak ve dehşetler dolu burçlara Kaplan Kalesi'nin belli belirsiz siluetine bakarak hiç konuşmuyorlar.

Yukarıdaki paragrafın anlatımında ağırlıklı olarak aşağıdakilerden hangisi kullanılmıştır?

A) Benzetme B) Açıklama C) Tartışma
D) Karşılaştırma E) Betimleme

9. Büyük şehirlerden birinde bir adam bankaya gider. Veznedara ufacık bir kâğıt uzatır. Kâğıtta hiçbir dile benzemeyen acayip yazılar vardır. Memur sinirlinin biridir. Hemen alarm ziline sarılır. Bankanın dört köşesinde acı sesler çınlar. Polis imdada koşar. Şüpheli adam yakalanır. Meğer şerefli bir iş adamı değil miymiş zavallı. Vaktiyle sesini kaybetmiş. Bu küçük notlarla işini görürmüş. Kağıtta şunlar yazılı imiş: "Bana yeni bir çek defteri hazırlar mısınız?"

Paragrafta aşağıdaki anlatım biçimlerinden hangisinden yararlanılmıştır?

A) Örneklendirme B) Betimleme
C) Öyküleme D) Tanık gösterme
E) Açıklama

10. ... Öyle düşünenler de var ama bana göre; okumak başka, sohbet başka. Okurken bir başka düşünceyle temas halindeyiz, ama tek başımızayız. İnsan fikir bakımından çok daha güçlüdür. Konuşma bu gücü dağıtır. Okurken sadece ilham alırız, kafamız dilediği gibi çalışır. Hem yalnızız hem beraber. Bir nevi mucize.

Bu parçada hangi anlatım biçimlerinden yararlanılmıştır?

A) Örnekleme – karşılaştırma
B) Açıklama – benzetme
C) Karşılaştırma – tartışma
D) Tartışma – öyküleme
E) Karşılaştırma – benzetme

11. Bilimsel bir düşünceyi, akademik bir konuyu, orijinal bir görüşü anlatmak, bir tezi savunmak konferansın en belirgin amacıdır. Bunun için konferansın dinleyicileri az çok okumuş, aydın kimseler olmalıdır ki istenen fayda sağlanabilsin. Çünkü konferans, dinleyicilerin duygularından, gönüllerinden çok düşüncelerine hitap eder.

Bu parçanın anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Betimleme B) Örnekleme C) Öyküleme
D) Açıklama E) Karşılaştırma

12. Öğrencilerimizin birçoğu okul hayatını sıkıcı, uzun bulmakta, bu hayatın bir an önce bitmesini istemektedir. Okulu bitirdikten, hayata atıldıktan sonra kitap yüzü açmayacaklarını söyleyen bu öğrenciler hayatta, kendilerine gerekli bilgileri, okul sıralarında aldıklarını sanırlar. Bilmezler ki insanları ve dünyayı tanımaya okuldan sonra başlanır, okulda verilen bilgiler bizi ancak özel çalışmalarımızda olgunluğa eriştirir. Öğrenmek için yol gösterir okul.

Bu parçada aşağıdaki anlatım biçimlerinden hangisi ağır basmaktadır?

A) Öyküleme B) Betimleme C) Açıklama
D) Tartışma E) Tanık gösterme

13. **Aşağıdakilerin hangisinde betimlemeye yer verilmemiştir?**

A) Gümüş söğütler altında görünmeyen derenin hazin sırıltısını işitirdik.
B) Evimiz çitin arkasındaki büyük kestane ağaçları arasında kaybolmuş gibiydi.
C) Eski ile yeni kavgası onun eserlerinin ana temasıydı.
D) Kışın tipiyle karışık rüzgârı Ömer'in paltosunun başlığından hücum ederek yüzünü tırmalıyordu.
E) İki eliyle eteklerini tutarak taşların üzerinden seke seke yürümeye çalışıyordu.

14. Çocukların yüzleri tertemiz pırıl pırıldı. Gözleri, babalarına koşmak için duydukları derin istekle ışıldıyordu. Saçları iki yandan ayrılıp eski usul örülmüştü. Yine eski usul giysiler, beyaz rugan pabuçlar giymişlerdi. Servis arabasının yanında durmuş babalarının kendilerini çağırmasını bekliyorlardı. Babaları kollarını iki yanına açınca koştular. Baba, başını onların yumuşak, mis gibi kokan yanakları arasına soktu.

Bu parçanın anlatımında hangisi ağır basmaktadır?

A) Betimleme B) Öyküleme C) Açıklama
D) Tartışma E) Karşılaştırma

15. "Aylaklar" serüven romanı değil, karakter romanıdır. Nitekim eserin merkezinde kişiler var. Bunlar büyük bir ustalıkla işlenmiş. Psikolojileri düşünceleriyle olduğu kadar, ayrıntıları ve dış özellikleriyle de tasvir edilmiş. Karakterlerin belli özellikleri ele alınmış ve kuvvetle belirtilerek kısa, fakat özgün bir şekilde işlenmiştir.

Bu parça, aşağıdaki anlatım biçimlerinin hangisine örnek olur?

A) Açıklama B) Tartışma C) Betimleme
D) Karşılaştırma E) Öyküleme

16. Çizgi roman bir edebiyat mı yoksa karşı edebiyat mı? Bu tartışma uzayıp gidiyor. Edebiyat dilsel etkinliklerin tümü olduğuna göre kanımca çizgi roman da bir edebiyattır. Tarihsel olarak baktığımızda da öyledir. İlk çizgi romanlar önce yazılmış zaman içinde resim – yazı beraberliği içinde gelişmiştir. Bugün de resim ve yazı bir çizgi romanda bir paranın iki yüzü gibi ayrılmaz bütündür. Bu nedenle çizgi roman salt grafik bir anlatı da değildir. Çünkü çizgi romanda anlatı, resim ve yazı bütünlüğü içinde gerçekleştirilmektedir. Böyle olunca da ne sadece edebiyat ne de karşı edebiyattır. Öyleyse neyin nesi şu çizgi roman?

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

A) Açıklama – Örnekleme
B) Tartışma – Karşılaştırma
C) Öyküleme – Tanık gösterme
D) Açıklama – İlgi Kurma
E) Tartışma – Örnekleme

17. Hiroşima kentindeki "Atom Bombası Çocukları" anıtının tepesinde Sadako adlı bir Japon kızının heykeli var. Omzunda bir turna kuşu. Anıt üç ayak üstüne dikili. Ortasındaki boşlukta binlerce kâğıttan turna... Tepeden aşağıya sarkıyorlar şeritler halinde renk renk. Japonya'nın her köşesinden bu kâğıt kuş şeritleri. Birkaçını elledim. Kimi çikolata kâğıdından, kimi karamela kâğıdından. Çocuklar kâğıt diye ellerine ne geçmişse kıvırmış, bir turna yapmışlar. Hepsi Sadako'nun anısı için.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

A) Tanımlama B) Tartışma C) Örnekleme
D) Öyküleme E) Betimleme

TEST – II

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ayrıntılar, birden fazla duyu organı aracılığıyla seçilebilir?**

A) Tan yeri ağarmış, gündüz olmaya başlamıştı. Şimdi kadının, uçuk benzi; yorgun, argın kımıldanışı daha çok görünüyordu.

B) Kar kadar soğuk ışıklı bir ay altında, kiremitleri takırdatarak birbirlerini kovalayan kedilerin atışma ve sevişmelerini; yorgana sımsıkı sarılarak dinlerken gülümserim.

C) Kurbağa sesinin alafranga konserinden mahrum kalmış bir bahar, eksik bir bahardır; nitekim ağustos böceklerinin alaturka saz faslı karışmayan yaz da öyle noksandır.

D) Çayırların, kenevir fidanlarının, kırmızı kirazlarla donanmış ağaçların arasında köyün beyaz evleri yeşil çayır bizi davet ediyor gibi idi.

E) Kurbağa sesi uzaktan dinlenir ve o bed haykırışmalar havanın genişliğine yayılınca sertliğini kaybederek bir ahenk halini alır; ara vermeden, coşkunca alkışlayan bir konser!

2. Türkü söyleyerek resim yapan kişiye Bursa'nın eski han avlularından birisinde rastlamıştım. Bir de çırağı vardı yanında. Araba boyuyorlardı. Bildiğimiz yük arabalarıyla, üstü kapalı yaylıları çeşit çeşit nakışlarla donatıyorlardı. Usta, yalnız türkü söylemekle de kalmıyor, bir yandan gayet ince nakışlar çizerken, bir yandan da eşe dosta laf yetiştiriyordu. Ustanın rahatlığına karşılık, çırak tepeden tırnağa dikkat kesilmişti.

Bu parçanın anlatımında aşağıdaki anlatım biçimlerinden hangisi kullanılmıştır?

A) Açıklama B) Öyküleme C) Tartışma
D) Betimleme E) Karşılaştırma

3. Irmağa giden yol, kasabadan kurtulunca, göz alabildiğine uzanan sayısız şeftali bahçeleri arasından geçerdi. Haziran içinde bile taşkın dere ayaklarının çamuru, buraları kaplardı. Kızgın güneş, ağaçların tepelerinde meyveleri pişirirken, rutubetli toprakta birbiri arkasına yoncalar fışkırır, çayırlar kabarırdı. Suların serinliği, taze ot kokusu, gölgelik ve bereket içinde bahar bu bahçelerde tâ kışa kadar uzanıp giderdi.

Bu parçada ayrıntıların seçiminde hangi duyulardan yararlanılmıştır?

A) Görme, işitme, koklama
B) Dokunma, koklama, işitme
C) Görme, dokunma, koklama
D) Görme, dokunma, tatma
E) Tatma, işitme, dokunma

4. İhtiyar, mecalsiz bir adam, sık sık soluyor, geleniere fersiz gözleriyle bakıyor, elleriyle göğsünü göstererek işaret ediyordu. "Ne var, ne oldun dayı?" sorularına sesten ziyade nefese, soluğa benzeyen üfürüklü bir hırıltı ile anlaşılamayan cevaplar veriyordu. Köylüler, ölüyor sanarak çömelmişler, bekleşiyorlardı. Fakat hasta iyileşiyor, canlanıyordu. Sert, kır bir sakalın örttüğü çehrenin meydanda duran kısmı, sıcak ovaların güneşiyle kavrulmuş, buruşuklar, kıvrımlar içinde kalmıştı. Sarkık, şiş göz kapaklarının altında beyaza yakın açık mavi ufacık gözler...

Bu parçada aşağıdaki anlatım biçimlerinden hangileri kullanılmıştır?

A) Açıklama – öyküleme
B) Öyküleme – betimleme
C) Betimleme – tanımlama
D) Öyküleme – karşılaştırma
E) Açıklama – karşılaştırma

5. Sanatın amacı bilgi vermek değildir. Yalnızca bilimsel bilgi vermek de değildir. Böyle olsaydı, bilimin bugün insanlık tarihinde ulaşmış olduğu düzey karşısında sanatın çoktan yaya kalmış olması gerekirdi. Oysa bunun tersini söylemek, sanatın insanlığa vereceği daha çok şeyi olduğunu, bu yönden ele alırsak bilime yol gösterebileceğini söylemek pekala mümkündür.

Bu paragrafın anlatım biçiminde aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

A) Açıklama B) Kanıtlama C) Öyküleme
D) Tartışma E) Karşılaştırma

6. Epik ve dramatik yapıtlarda bireyler, kendilerine özgü davranış, dış görünüş ve dünya anlayışlarıyla ortaya konulurlar. Birincisi anlatıcı, ikincisi gösterici ve canlandırıcıdır. İkisinin de kahramanları, karakterleri, eyleyen kişileri vardır. Lirikte ise betimleme ile yansıma belirleyici niteliktedir.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangilerine başvurulmuştur?

A) Açıklama – Karşılaştırma
B) Açıklama – Öyküleme
C) Tartışma – Tanımlama
D) Açıklama – Öyküleme
E) Tartışma – Örnekleme

7. Eskiden "üslup" derdik ya, çok sıkıntı çekerdim o sözcüğü kullanırken. Çünkü ne demeye geldiğini bilmezdim, kimse de bilmezdi. Bir sözcüğü, kök anlamını bilmeden kullanmak, özellikle bizde çok olağandır. Şimdi "üslup" yerine "biçem" sözcüğünü kullanıyoruz ya, kurtulduk o sıkıntıdan... "Biç, biçim, biçmek" sözcükleri hiç de yabancımız değildir çünkü.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerin hangisine başvurulmuştur?

A) Öyküleme B) Açıklama C) Betimleme
D) Tanımlama E) Tanık gösterme

8. Müşfik Kenter'in unutulmaz oyunu "Kahramanlar ve Soytarılar"dan söz etmek istiyorum. Oyunun galasında bulunmuştum; fakat erken davrananlar ön sıraları tuttukları için arkalarda bir yerlere oturmuştum. Kulağımın da biri hiç duymadığı için oyunu gereğince izleyememiştim. Müşfik, Shakespeare'in çeşitli oyunlarından kısa kısa sahneler canlandırıyordu. İçimden: "Ah şu rolü sonuna dek sürdürse!" diyordum. Oysa, oyunun bölümleri arasında güçlü bir bağ olduğunu sonradan anladım.

Bu parçada sözü edilen yapıtta bulunan özellik aşağıdakilerden hangisidir?

A) Özgünlük B) Yoğunluk C) Bütünlük
D) Duruluk E) Akıcılık

9. Bizim edebiyatımızın masaldan çıktığı doğru mu? Böyle olduğunu pek sanmam. Çünkü... İslamdan önceki Türk masalları bizim edebiyatımızı etkilememiştir. Gerçi Divan şiirimiz, İslam uygarlığının ortak masallarını işlemiştir. Ancak, Tanzimat'tan bu yana yetişen yazarlarımızı, sanatçılarımızı düşünürsek, onların masalla alışverişlerinin olduğunu söyleyemeyiz.

Yukarıdaki parçanın anlatım biçimi ve düşünceyi geliştirme yöntemi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Betimleme – Örnekleme
B) Tartışma – Örnekleme
C) Tartışma – Karşılaştırma
D) Açıklama – Tanımlama
E) Öyküleme – Karşılaştırma

10. Erhan Bener'in "Yalnızlar"ını bir solukta okudum. Gerçi kocaman bir kitap. Yinelemeler var; ama tekdüze bir gidiş olmadığı için anlatımı güzel olduğu için batmıyor. Romanda Edremit gibi küçük bir taşra kasabasında hem de İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllarda aydın yalnızlığından ilginç yapraklar buluyoruz.

Bu parçada sözü edilen sanatçının anlatımındaki en belirgin özellik aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yalınlık B) Sürükleyicilik C) Duruluk
D) Yoğunluk E) Doğallık

11. Televizyon geniş yığınlara yönelen bir iletişim aracıdır. Günlük gazetelerin kitle haberleşmesi açısından sağladıklarını daha büyük ölçüde gerçekleştirmeye yöneliktir. Tiyatro ise bir sanattır; gerçekliği sanatsal anlatım yollarıyla yığınlara götürür. Televizyon sanat yapmaz; ama sanat olaylarını yayar, onlar üzerine bilgi verir, gerekiyorsa onları değerlendirir.

Bu parçanın anlatımında düşünceyi geliştirme yollarından hangisine başvurulmuştur?

A) Tartışma B) Örneklendirme
C) Karşılaştırma D) Öyküleme
E) Betimleme

12. Edebiyat metninin dilsel düzenlenimi günlük iletişim dilinden bütün bütüne ayrıymış gibi görülegelmiştir bizde. Eğretilemeli, aktarmalı, doğallıktan uzak bir dil olarak düşünülmüştür hep. "Edebiyat" sözcüğü; süslü püslü, özentili, abartmalı ve boş sözler yığını gibi bir anlam kazanmıştır bu yüzden. Bunu da, edebiyat dilini günlük dilden apayrı gören bir anlayışa bağlayabiliriz. Oysa edebiyat dili günlük dilden tümüyle kopuk bir dil değildir. Gündelik dilin güzel, duygusal bir doku içinde yeniden düzenlenimidir bir bakıma.

Bu paragrafta aşağıdaki anlatım yollarından hangisi kullanılmıştır?

A) Tartışma B) Açıklama C) Betimleme
D) Öyküleme E) Benzetme

13. Yapıtın ilk ve en önemli özelliği ara vermeden okunan romanlardan olması. Bunda sanatçının ustalığının payı elbette büyük; ama yalnız ustalığa bağlanabilecek bir nitelik de değil bu. Daha beş on sayfa okur okumaz karşınızda yalan söylemeyen, yapmacıktan tekrarlardan uzak bir yazar bulunduğunu hissediyorsunuz. Bunların dışında birtakım gerçekleri apaçık anlatmaktan çekinmeyen bir yazar...

Bu parçada sözü edilen eserin anlatımında bulunmayan, aşağıdakilerin hangisidir?

A) Akıcılık B) Yoğunluk C) Açıklık
D) Yalınlık E) Duruluk

14. Tarsus – Pozantı karayolu kenarında akıp giden derenin etrafı bodur ağaçlarla kaplıydı. Yorgun bir yolcu, atını derenin kenarına çekip atından indi; şarıl şarıl akan derenin berrak suyunu avuçlayıp içecekti. Suda kurbağalar durmadan zıplıyor, "vırak vırak" bağırıyordu. Derenin kıyısına oturan yolcu, toprağın ıslak olduğunu neden sonra anladı; çömeldi, ilkbaharın rengarenk çiçeklerinden gelen kokulara bir de toprak kokusu karışmıştı...

Bu parçada, ayrıntıların seçimi için aşağıdaki duyuların hangisinden yararlanılmamıştır?

A) Görme B) İşitme C) Koklama
D) Tatma E) Dokunma

15. Köyün bir yakasından davul zurna sesleri geliyor, bir şenlik gidiyordu. Acele giyindim. Bugün Ankara'ya gidecektik. Gazi baba, Ankara köylerinden atlı, yaya yola düşebileni, gelebileni Ankara'ya Cumhuriyet şenliğine çağırıyordu. Yıl, 1933'tü. Davul vuranda, hepimiz törende olacaktık. Cumhuriyetin onuncu yılıydı...

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Öyküleme tekniğini kullanma
B) İşitsel öğelere yer verme
C) Açıklayıcı bilgiler verme
D) Basit cümlelerden yararlanma
E) Tartışma ve karşılaştırmaya başvurma

16. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde betimlemeye başvurulmuştur?**

A) Çocukluğum ve gençliğim bu kasabada geçmişti.
B) Körfezdeki suya bakan yarı çıplak, burunları akan çocuklar, çılgın bir vapur düdüğüyle irkildiler.
C) Tarihin derinliklerinde de İstanbul'un çeşitli semtlerine yapılan akınlara rastlıyoruz.
D) Her geçen gün yalnızlığının biraz daha arttığını hissediyorum.
E) Biraz ötede iki yüz yıllık bir şatonun avlusunda durduk.

17. (I) Fırat, biraz öteden çağıl çağıl akıp gidiyordu. (II) Söğüt ve kavaklarla örtülü ırmak boyundaki bahçe ve tarlalar bomboştu. (III) Oralarda ne bir hayvan ne de bir insan kımıldıyordu. (IV) Çok yükseklerden çığlıklar atarak turna katarları geçiyordu. (V) Yağmurdan tozlar basılmış, hava da biraz serinlemişti.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangilerinde işitme duygusuna seslenilmiştir?

A) I. ve II. B) II. ve IV. C) IV. ve V.
D) I. ve V. E) I. ve IV.

18. İki kafiyeyi (uyak) bir araya getiremeyen bir insan hislerini dile getiremez. Fakat bu melekesi arttıkça şiir söylemeyi başarır. Şiirin nesirle de olabileceğini zannedenler yanılmaktadırlar. Şiir mutlaka vezinle, kafiyeyle meydana gelir. Şiir musikinin hemşiresi (kızkardeş) dir, aletsiz söylenemez.

Bu parçanın anlatımında aşağıdaki yöntemlerden hangisi ağır basmaktadır?

A) Tartışma B) Öyküleme C) Betimleme
D) Açıklama E) Karşılaştırma

19. Kemal Tahir, tarihe ve Osmanlı toplum yapısına ilgi duymaktadır. Bu ilgisi de onu bir romancı olarak tarihsel dönemlere yöneltmiş ve toplumu bir tarih süreci içerisinde ele almasına yol açmıştır. Kimi romanlarında köyü konu edinmiştir Kemal Tahir. Bu tür romanlarında köydeki yaşamı, köy gerçeklerini ve sorunlarını tanıtmak ve çözmek amacıyla ele almaz. O, köydeki yaşamı tarihsel araştırmalarından edindiği bilgiler ışığında, toplumun geçirdiği değişiklikleri saptamak amacıyla sergiler.

Bu parça aşağıdaki anlatım biçimlerinden hangisine örnek olabilir?

A) Betimleyici anlatım
B) Tartışmacı anlatım
C) Öyküleyici anlatım
D) Açıklayıcı anlatım
E) Karşılaştırmalı anlatım

TEST – III

1. Her ülkenin edebiyatı destanlarla başlar. "Epik şiir" de denen destan, toplumların özellikle kuruluş dönemlerine ilişkin önemli olayları, yetiştirdiği kahramanları, bu kahramanların gösterdikleri yiğitlikleri anlatır. Olaylar gerçeğe dayanmaz, daha çok hayalde yaratılmış olağanüstülüklere dayanır. Gene de destanların gerçek bir yanı vardır.

Bu parçada kullanılan anlatım biçiminin, okuyucuya yönelik amacı aşağıdakilerden hangisi olabilir?

A) İzlenim kazandırma
B) Öğretme, bilgi aktarma
C) Olay içinde yaşatma
D) Düşünce ve kanıları değiştirme
E) Düşünceyi inandırıcı kılma

2. Votka etkisini göstermişti. Hasta, ancak penceredeki perdelerin ilerlemekte olan bir geminin yelkenleri gibi şiştiğini görmüş, iner çıkar makaralı kepenin yukarı itilirken çıkardığı gürültüyü duymuştu. Sonra öncekilerden daha az belirli olarak dev gibi, iri bir vücudun karanlığa daldığını duydu. Ama daha sonra, açık kalmış pencerenin aralığından bir yıldız kümesinin parıltısı ortaya çıkınca, babalığın önünde önüne geçilmez bir inat kök salıp canlandı. Bu dünyada kalıp daha başka, daha iyi bir dünya için, kanserin için için kemirdiği şu acı dolu vücuduyla daha iyi bir dünya için hırsla, durmadan savaşmalıydı.

Bu parçanın anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Betimleme B) Öyküleme C) Tartışma
D) Açıklama E) Karşılaştırma

3. Çocukluğumdan beri, uysallığım ve herkese, her şeye acıma duygum dikkati çekerdi. Bu acıma duygusu bende o kadar aşırıydı ki, arkadaşlarımın alaylarından yakamı kurtaramazdım. Özellikle hayvanlara çok düşkündüm ve ailem bir sürü yavru beslememe göz yummak zorunda kalırdı. Zamanımın çoğunu bu hayvanlara ayırıyor, en zevkli dakikalarımı onları beslerken ve severken duyuyordum.

Bu parçada aşağıdaki anlatım biçimlerinden hangisi ağır basmaktadır?

A) Öyküleme B) Betimleme C) Karşılaştırma
D) Açıklama E) Tartışma

4. Yuvarlak kerpiç kulübelerden oluşan küçük ve tozlu köyün üzerinde, burun gıcıklayıcı, hoş kokulu, mavi cılız bir duman, kıvrım kıvrım yükseliyorken ezan okunmaya başladı. "Alimamo" dedikleri köy imamı Kajalı Demba, burundan gelen sesiyle, halkı, hayatta kalan en yaşlının bile hatırlayamayacağı kadar eski tarihlerden bu yana her gün farz olan beş vakit namazdan ilkine çağırıyordu. Bambu kamışıyla, tabakalanmış deriden yapılma yataklarından fırlayan köy halkı, kaba pamuklu giysilerini sırtlarına geçirip namazın kılınacağı yere acele acele gidiyorlardı...

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangileri kullanılmıştır?

A) Öyküleme – tanık gösterme
B) Betimleme – karşılaştırma
C) Tartışma – açıklama
D) Öyküleme – betimleme
E) Açıklama – öyküleme

5. Ben bir duvarım, hiç güneş görmedim, sen hiç güneş görmemiş bir başka duvar... Yüzümüz benek benek tahta kurusundan. Sinemiz baştan başa ak üstünde karalar... Kelepçeden kahroldu. Kahroldu bileklerim. Sıyrılıp çıktım artık ölüm korkusundan. Dilim dilim sırtımdaki yaralar.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerin hangisinden yararlanılmamıştır?

A) Öyküleme tekniğinden
B) Kişileştirmelerden
C) Karşıt anlamlı sözcüklerden
D) Görmeye dayalı anlatımlardan
E) Doğadaki varlıkların hareketlerinden

6. Bu kitap Beyoğlu'nu anlatır. Adım başında kıkır kıkır gülmeler, gürlemeler, koşturmalar... Kimisi dükkânlara dalar, kimi açık kapılardan sıcaklar fışkıran sinemalara, çalgılı gazinolara kurulur... Çiçekçilerden mis gibi kokular yayılır her tarafa. Ama bu kitapta özellikle ozanların, ressamların, gazetecilerin güzel yazıp güzel konuşanların geldiği kahveler anlatılır.

Bu parçanın anlatımında aşağıdaki duyuların hangisinden yararlanılmamıştır?

A) Görme B) İşitme C) Dokunma
D) Koklama E) Tatma

7. Birkaç yıldır görüşmemiştik, yolda karşılaştık... Ayrılırken, "Böyle olmadı, bir toplanalım. " dedi. Bizim hemşehrilerin aylık toplantılarını söyledim, güldü, "Ahmet'le oraya bir kez gittik, bir daha gitmeme kararı aldık." dedi. Sonra açıkladı: "Herkes durmadan arabasının markasını, modelini, boyasını, özelliklerini, yenisini, eskisini konuşuyor; başka bir şey de konuşmuyor."

Bu parçanın anlatımı için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Konuşma havası içinde yazılmıştır.
B) Dolaylı anlatımdan yararlanılmıştır.
C) Hikâyeli bir anlatımı vardır.
D) Süssüz bir anlatım söz konusudur.
E) Sıralı cümleler kullanılmıştır.

8. İncecik bir kadındı. Saçlarını topuz yapmıştı, topuzu açılsa omuzlarından sapsarı ırmak akıverecekti. Gümüşlü beyaz, tel çerçeveli gözlüğünün ardından parlak yeşil gözleriyle dokunuyordu dünyaya. Gözlerinin ışıltısı daha yüzünden uzaklaşmadan kristalleşip havada asılı kalıyordu.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Sözcüklerin yan anlamlarından yararlanma
B) Sıfatlara yer verme
C) Sanatlı bir anlatıma başvurma
D) Öznel betimlemeden yararlanma
E) İşitsel öğelerden yararlanma

9. Sevgi Soysal öykülerinde, cümlelerle hatta kelimelerle mesaj iletmeye çalışmıştır. Bu nedenle de cümleler arasındaki kopukluk onu fazlaca ilgilendirmemektedir. Bütün olarak kafasında oluşan bir sorunu ya da olayı birbirinden kopuk cümlelerle bir mozayik işler gibi işleme yolunu seçmiştir. Ama bu mozayik çalışmasında tek renk kullanmıştır ya da renklerin birbirini tamamlayan biçimi ortaya çıkaran bölümlerini boş bırakmıştır. Bu yöntemle bütünü yakalaması mümkün değildir.

Bu parçada Sevgi Soysal'ın eleştirilen anlatım özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yalın olması
B) Yavan olması
C) Sözcüklere yan anlam yüklememesi
D) Bütünlüğün olmaması
E) Düşüncenin ön planda tutulması

10. Kim demiş kişiliğimizi yitirmişiz diye? Asıl şimdi yitiriyoruz kişiliğimizi. Siz son yılların "yeni" ve "orijinal" şairlerini birbirinden ayırabiliyor musunuz? Eskiden bilimsel kesinlemeler saygı görürken birçok sanatçı aynı tutumu tutardı; ama herkes kendi kişiliğini tutma ve korumayı bilirdi: A. Kadir'in şiirleri Cahit Irgat'a benzemezdi; Cahit Sıtkı'nın şiirleri Orhan Veli'ye!

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisine başvurulmuştur?

A) Öyküleme B) Tartışma
C) Tanık gösterme D) Tanımlama
E) Betimleme

11. O, Faruk Nafiz, Ahmet Kutsi, Halit Fahri gibi şairlerden bazı etkiler taşır. Gelgelelim, bu yakınlığı "taklit" olarak değerlendirmek yanlış olur. Çünkü o, şair kişiliğini de oluşturmaktan geri durmaz, oluşturur da. Ölçüyü, uyağı başarıyla kullanır; kapalı, süslü anlatımdan hoşlanmaz, akıcı ve sıcak bir deyişe ulaşır.

Bu parçada, tanıtılan şairin anlatım özelliklerinden hangisine değinilmemiştir?

A) Akıcılık B) İçtenlik C) Yalınlık
D) Özgünlük E) Sürükleyicilik

12. Olayları vermekteki başarısı, okuyucuyu etkilemede en önemli özelliklerinden biridir. Onun dili ve anlatımı da oldukça başarılıdır. Halkı iyi tanıyor yazar. Yalın, güzel bir Türkçeyle yer yer devrik cümlelerden yararlanarak sürükleyici bir anlatımla yazar, geniş kitlelerin anlayabileceği bir dil kullanır.

Bu parçada tanıtılan yazarın dil ve anlatım özelliklerinden hangisine değinilmemiştir?

A) Etkileyicilik B) Yalınlık
C) Sürükleyicilik D) Sadelik
E) Yoğunluk

13. Bahçede herkes uyuyordu, ortalıkta çıt yoktu. Ağaçların dallarına konmuş kelebekler de uyuyordu. Mor çiçekli dallar, ağır bir koku salarak belli belirsiz bir yelde salınıyorlardı. Turuncu kelebekler kanatlarını dikmiş orada uzun çiçeklerin üstünde, kocaman pörtlek gözleri hiç devinmesiz, kıpırtısız duruyordu.

Bu parçada aşağıdakilerin hangisinden yararlanılmamıştır?

A) Görme B) Koklama C) Dokunma
D) Tat alma E) İşitme

14. Ali Püsküllüoğlu'nun çocukluğu Akdeniz kıyılarında geçmiştir. Onun şiir hamurunda bu yörenin sıcak, cömert doğasından, dil özelliklerinden ayrıntılar buluruz. Onun betimlemelerinde hiçbir zaman aşırı süs, bezek göremeyiz. Şiirinde doğallık bazen o kadar ileri gider ki günlük konuşma dilinin içindeki ayrıntı gelip de yerleşir şiirine.

Parçada, sözü edilen yazarın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine yer verilmemiştir?

A) Yoğun bir anlatımının olduğuna
B) Gereksiz süsten kaçındığına
C) Betimlemelere yer verdiğine
D) Konuşma dilinin özelliklerinden yararlandığına
E) Doğal bir anlatımının olduğuna

15. Akdeniz Bölgesi'nin çatısı, Toros Dağları tarafından meydana getirilmektedir. Dağlar bazı yerlerde denize çok sokulur, kayalık ve az girintili çıkıntılı bir kıyı üzerine dikine inerler; bazı yerlerde ise kıyı çizgisi ile dağ sınırları arasına Adana Ovası gibi geniş düzlükler girer.

Bu parçanın anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Açıklama B) Öyküleme C) Tartışma
D) Örnekleme E) Tanımlama

16. Yeni evimizde dışarıya bakınca her odanın ayrı bir görüntüsü var. Huzur ve sessizlik dolu bir görüntü bu. İnsan sanki büyük kentin gürültüsünden, boğucu tedirgin havasından çıkmış, tabiatın dinlendiriciliğine, ağaçların dostluğuna kendini bırakmış gibi oluyor. Geldiğinde de göreceksin ya sarmaşıklar ta balkonlara değin tırmanıyor. Yediveren gülleri neredeyse pencerelerden içeri girecek.

Bu parçanın anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Betimleme B) Öyküleme C) Tartışma
D) Tanımlama E) İlgi kurma

17. "Strateji" kavramının tanımı çok çeşitlidir. Ama en yaygın tanımı şöyle yapılabilir: "Savaşta, belirlenmiş hedeflere ulaşmak için eldeki bütün kaynakları uygun bir biçimde seferber etme ve düzenleme sanatı ya da bilimi. "Terimin geçerlik kazandığı dönem 18. ve 19. yüzyıldır. Çünkü bu yüzyıllar savaşın giderek karmaşıklaştığı dönemlerdir.

Bu parçada başvurulan anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tartışma B) Öyküleme C) Açıklama
D) Betimleme E) Karşılaştırma

18. Kimileri istiyorlar ki tiyatroda değer ölçümüzü Avrupa oyun yazarlığı ölçülerine uygulayalım. İstiyorlar ki Avrupalı eleştirmenlerin kireçlenmiş yargılarını papağan gibi burada en iyi geveleyene "bilgili eleştirmen", Avrupalı yazarların konusuna ve oyun çatısına en çok yaklaşana "usta yazar", Batı yönetmenlerinin sahne düzenini ezberleyip burada tıpkısını telif edene, "güçlü yönetimli", diyelim. Kısacası, yapıtı ile sahneye kotarılışı ile, oynanışı ile bize özgü bir tiyatro üslubuna giden her çabaya karşılar.

Bu parçanın anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Açıklama B) Tartışma C) Öyküleme
D) Betimleme E) Tanımlama

19. Şamarı yiyince duvara yapıştı. Odada beş kişi vardı. Çiğ bir alev bütün yüzünü dolaştı, sonra geldi gözlerinin içine oturdu, kıpkırmızı. Başı öne düştü. Kinlenmedi. Yüreğinde bir telin ince ince sızladığını duydu. Büyük büyük utandı. Kocamandı artık. Üstelik suçu yoktu. "Şamar yemek..." hak etse bile ağırdı. O beş kişinin artık hiç yüzüne bakamayacağını düşündü. Gücenik, utangaç, sırtı duvara yapışık, başı öne eğik, durdu kaldı.

Bu parçanın anlatım biçimi aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

A) Betimleme – Açıklama
B) Tartışma – Tanımlama
C) Öyküleme – Betimleme
D) Betimleme – Tanık gösterme
E) Örnekleme – Benzetme

20. Hiç edebiyat yapma kaygısına saplanmaz görünerek yazılan bu uzun hikâye bence gerçek realizmin, geçtiği yol üzerinde dinleneceği serin bir pınar başıdır. Bu kitabı birkaç ortalama okuyucuya verdim, rahatça okuyup bitirdiklerini gördüm. Bu da beni sevindirdi. Okuyucu romanlarda, hikâyelerde kendisini yormayan sade, aydınlık bir üslupla birlikte kendisini sonuca götüren en kısa yolları, daha çok düşündüren konuları, kahramanları yeğ tutuyor.

Bu parçada <u>sözü edilmeyen</u> anlatım özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yalınlık B) Sürükleyicilik C) Yoğunluk
D) Açıklık E) Tekdüzelik

21. Biraz önce bir istasyondaydım. Tüm dostlar, akranlar ve eski sevgililer oradaydı. Bir tren geldi ve herkes gitti. Hepsi aynı treni bekliyormuş gitmek için. Trenin o acı düdüğü ve dumanı kaldı kalbimde. Çok yalnızım derken arkamda bir soluk. Bir ben bir sen kalmışız bu istasyonda.

Bu parçada başvuruan anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Açıklama B) Betimleme C) Tartışma
D) Öyküleme E) Tanık Gösterme

8 DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

Paragraf bir düşünce biçimidir. İyi düzenlenmiş bir yazıda kaç paragraf varsa, o kadar da düşünce var demektir. Ancak her paragraf bir düşünceyle ilgili cümlelertopluluğudur. Paragrafı oluşturan cümlelerin çokluğu ya da azlığı öne sürülen düşüncelerin geliştirilmesine bağlıdır. Düşünceyi geliştirme, onu okuyucunun kolayca kavrayabileceği bir duruma getirme demektir.

Düşünceyi geliştirme yollarının başlıcaları şunlardır:

- *Tanımlama*
- *Örnekleme*
- *Tanık gösterme (Alıntı yapma)*
- *Karşılaştırma*
- *Sayısal verilerden yararlanma*
- *Somutlama*
- *Soyutlama*

1. TANIMLAMA:

Temel özellikleri aracılığıyla bir kavramın ne olduğunu belirtmeye tanımlama denir. Bir anlatımın tanım olup olmadığı "Bu nedir?" sorusuna cevap verip vermediğine bakılarak anlaşılır. Sorudaki "bu" sözcüğü tanımlanan ya da anlatımda tanımlanması mümkün olan kavram yerine kullanılır: "Felsefe nedir?" gibi.

Tanımlamada bir anlam yoğunlaştırması vardır. Okuyucunun anlatılana bakışı ve düşünüşü genelde bu noktada odaklaşır. Böylece tanımlama okuyucunun söyleneni kavramasına yön verir.

ÖRNEK : (ÖSS – 2007)

(I) Bilinç akışı yöntemi, öykü ve romanlarda karakterlerin geçmişe ve bugüne ilişkin duygu, düşünce ve anılarının aktarımında kullanılan bir tekniktir. (II) Söz konusu duygu ve düşüncelerin hiçbir denetim ya da sınırlama olmaksızın, olanca doğallığıyla aktarılması, anlatıyı zengenliştirir. (III) Bu teknikle yazar, okura kendi duygularını anlayabilme olanağı sunar. (IV) Bir başka anlatımla okurun, gerçeği farklı boyutlarda gösmesini sağlar. (V) Böylece yazar, yüzeysel olanın anlatımıyla yetinmeyerek, yarattığı kahramanların iç dünyalarını da yansıttığı için anlatımına derinlik kazandırmış olur.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisi tanımsal bir nitelik taşımaktadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Bir tanım cümlesini bulmak için cümleye "..... nedir?" sorusunu mutlaka yöneltmek gerekir. Numaralanmış cümleler içerisinde yalnızca I numaralı cümle "Bilinç akışı yöntemi nedir?" sorusuna yanıt vermektir. Diğer seçeneklerde bu soruya yanıt alınamamaktadır.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

Aşağıdaki örneği bu özellikleri dikkate alarak gözden geçirelim:

ÖRNEK:

*İnsan, içinde yetiştiği çevrenin bir ürünüdür. Benzer koşulları paylaşanlar benzer biçimde düşünürler. **Kültür, toplumu oluşturan bireylerin duyuş, düşünüş ve davranış birliğidir.** Bu anlamda kültür ulusal bir nitelik taşımaktadır; fakat özellikleri farklı toplumların da benzeşen koşulları olması ve çağdaş dünyada bu tür olguların hızla artması kültürün evrensel yanını ortaya çıkarır.*

Bu parçada yazar düşüncelerini dile getirirken "kültür" kavramını tanımlıyor. Parçadaki koyu yazılı ifade tanım cümlesidir.

ÖRNEK:

*Kitapta doğru, güzel, iyi dediğimiz en yüksek kültür değerlerinin dildeki anlatılışları tespit edilmiştir. Bunların sözler halinde kalarak uçup gitmeleri önlenmiş, sürüp gitmeleri sağlama bağlanmıştır. **Kuşaklar, edindikleri bilgi ve görgüleri birbirlerine aktarırlar, gelenek dediğimiz de budur.** Kültürün sürekliliğini, bir yaz boz tahtası olmamasını sağlayan, gelenektir.*

Bu parçada yazar, kitapla ilgili düşüncelerini dile getirirken "gelenek" kavramını tanımlamıştır. Koyu yazılı ifade bir tanım cümlesidir.

Tanım, işlenecek konunun anahtar kavramlarını bir araya getirerek onu belirginleştirmektir. Genellikle tek cümlelik yargılardır. Bu cümleler "–dır" ekiyle ya da "denir" sözcüğüyle biter.

Tanımlama iki şekilde yapılır:

a) Nesnel tanımlama:

Herkes için aynı olan, varlığın gerçek özelliklerini yansıtan tanımlardır.

ÖRNEK:

- *Altın, parlak ve sarı renkli bir madendir.*
- *<u>Kar</u>, bulutlardan beyaz ve uçucu tanecikler halinde yağan donmuş sudur.*

b) Öznel tanımlama:

Kişiden kişiye değişen, göreceli tanımlardır.

ÖRNEK:

***Dostluk dediğimiz çoğunlukla bir aldanmadır, bir yanılıştır.** Bir düşünün, yaşamınız boyunca "dost dost" diye inandığınız kişilerle olan ilişkilerinizin başınıza açtıkları işleri, onlar yüzünden girdiğiniz çıkmazları... Bakarsınız, dost bildiğiniz kişiden size hiçbir iyilik, hiçbir yarar gelmemiş. Hep siz olmuşsunuz veren... Oysa böyle mi olmalı dostluk?*

Bu parçada ilk cümle öznel bir tanımdır.

16. Yeni evimizde dışarıya bakınca her odanın ayrı bir görüntüsü var. Huzur ve sessizlik dolu bir görüntü bu. İnsan sanki büyük kentin gürültüsünden, boğucu tedirgin havasından çıkmış, tabiatın dinlendiriciliğine, ağaçların dostluğuna kendini bırakmış gibi oluyor. Geldiğinde de göreceksin ya sarmaşıklar ta balkonlara değin tırmanıyor. Yediveren gülleri neredeyse pencerelerden içeri girecek.

Bu parçanın anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Betimleme B) Öyküleme C) Tartışma
D) Tanımlama E) İlgi kurma

17. "Strateji" kavramının tanımı çok çeşitlidir. Ama en yaygın tanımı şöyle yapılabilir: "Savaşta, belirlenmiş hedeflere ulaşmak için eldeki bütün kaynakları uygun bir biçimde seferber etme ve düzenleme sanatı ya da bilimi. "Terimin geçerlik kazandığı dönem 18. ve 19. yüzyıldır. Çünkü bu yüzyıllar savaşın giderek karmaşıklaştığı dönemlerdir.

Bu parçada başvurulan anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tartışma B) Öyküleme C) Açıklama
D) Betimleme E) Karşılaştırma

18. Kimileri istiyorlar ki tiyatroda değer ölçümüzü Avrupa oyun yazarlığı ölçülerine uygulayalım. İstiyorlar ki Avrupalı eleştirmenlerin kireçlenmiş yargılarını papağan gibi burada en iyi geveleyene "bilgili eleştirmen", Avrupalı yazarların konusuna ve oyun çatısına en çok yaklaşana "usta yazar", Batı yönetmenlerinin sahne düzenini ezberleyip burada tıpkısını telif edene, "güçlü yönetimli", diyelim. Kısacası, yapıtı ile sahneye kotarılışı ile, oynanışı ile bize özgü bir tiyatro üslubuna giden her çabaya karşılar.

Bu parçanın anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Açıklama B) Tartışma C) Öyküleme
D) Betimleme E) Tanımlama

19. Şamarı yiyince duvara yapıştı. Odada beş kişi vardı. Çiğ bir alev bütün yüzünü dolaştı, sonra geldi gözlerinin içine oturdu, kıpkırmızı. Başı öne düştü. Kinlenmedi. Yüreğinde bir telin ince ince sızladığını duydu. Büyük büyük utandı. Kocamandı artık. Üstelik suçu yoktu. "Şamar yemek..." hak etse bile ağırdı. O beş kişinin artık hiç yüzüne bakamayacağını düşündü. Gücenik, utangaç, sırtı duvara yapışık, başı öne eğik, durdu kaldı.

Bu parçanın anlatım biçimi aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

A) Betimleme – Açıklama
B) Tartışma – Tanımlama
C) Öyküleme – Betimleme
D) Betimleme – Tanık gösterme
E) Örnekleme – Benzetme

20. Hiç edebiyat yapma kaygısına saplanmaz görünerek yazılan bu uzun hikâye bence gerçek realizmin, geçtiği yol üzerinde dinleneceği serin bir pınar başıdır. Bu kitabı birkaç ortalama okuyucuya verdim, rahatça okuyup bitirdiklerini gördüm. Bu da beni sevindirdi. Okuyucu romanlarda, hikâyelerde kendisini yormayan sade, aydınlık bir üslupla birlikte kendisini sonuca götüren en kısa yolları, daha çok düşündüren konuları, kahramanları yeğ tutuyor.

Bu parçada <u>sözü edilmeyen</u> anlatım özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yalınlık B) Sürükleyicilik C) Yoğunluk
D) Açıklık E) Tekdüzelik

21. Biraz önce bir istasyondaydım. Tüm dostlar, akranlar ve eski sevgililer oradaydı. Bir tren geldi ve herkes gitti. Hepsi aynı treni bekliyormuş gitmek için. Trenin o acı düdüğü ve dumanı kaldı kalbimde. Çok yalnızım derken arkamda bir soluk. Bir ben bir sen kalmışız bu istasyonda.

Bu parçada başvuruan anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Açıklama B) Betimleme C) Tartışma
D) Öyküleme E) Tanık Gösterme

8 DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

Paragraf bir düşünce biçimidir. İyi düzenlenmiş bir yazıda kaç paragraf varsa, o kadar da düşünce var demektir. Ancak her paragraf bir düşünceyle ilgili cümlelertopluluğudur. Paragrafı oluşturan cümlelerin çokluğu ya da azlığı öne sürülen düşüncelerin geliştirilmesine bağlıdır. Düşünceyi geliştirme, onu okuyucunun kolayca kavrayabileceği bir duruma getirme demektir.

Düşünceyi geliştirme yollarının başlıcaları şunlardır:

- *Tanımlama*
- *Örnekleme*
- *Tanık gösterme (Alıntı yapma)*
- *Karşılaştırma*
- *Sayısal verilerden yararlanma*
- *Somutlama*
- *Soyutlama*

1. TANIMLAMA:

Temel özellikleri aracılığıyla bir kavramın ne olduğunu belirtmeye tanımlama denir. Bir anlatımın tanım olup olmadığı "Bu nedir?" sorusuna cevap verip vermediğine bakılarak anlaşılır. Sorudaki "bu" sözcüğü tanımlanan ya da anlatımda tanımlanması mümkün olan kavram yerine kullanılır: "Felsefe nedir?" gibi.

Tanımlamada bir anlam yoğunlaştırması vardır. Okuyucunun anlatılana bakışı ve düşünüşü genelde bu noktada odaklaşır. Böylece tanımlama okuyucunun söyleneni kavramasına yön verir.

ÖRNEK : (ÖSS – 2007)

(I) Bilinç akışı yöntemi, öykü ve romanlarda karakterlerin geçmişe ve bugüne ilişkin duygu, düşünce ve anılarının aktarımında kullanılan bir tekniktir. (II) Söz konusu duygu ve düşüncelerin hiçbir denetim ya da sınırlama olmaksızın, olanca doğallığıyla aktarılması, anlatıyı zengenliştirir. (III) Bu teknikle yazar, okura kendi duygularını anlayabilme olanağı sunar. (IV) Bir başka anlatımla okurun, gerçeği farklı boyutlarda gösmesini sağlar. (V) Böylece yazar, yüzeysel olanın anlatımıyla yetinmeyerek, yarattığı kahramanların iç dünyalarını da yansıttığı için anlatımına derinlik kazandırmış olur.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisi tanımsal bir nitelik taşımaktadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Bir tanım cümlesini bulmak için cümleye "..... nedir?" sorusunu mutlaka yöneltmek gerekir. Numaralanmış cümleler içerisinde yalnızca I numaralı cümle "Bilinç akışı yöntemi nedir?" sorusuna yanıt vermektir. Diğer seçeneklerde bu soruya yanıt alınamamaktadır.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

Aşağıdaki örneği bu özellikleri dikkate alarak gözden geçirelim:

ÖRNEK:

İnsan, içinde yetiştiği çevrenin bir ürünüdür. Benzer koşulları paylaşanlar benzer biçimde düşünürler. ***Kültür, toplumu oluşturan bireylerin duyuş, düşünüş ve davranış birliğidir.*** *Bu anlamda kültür ulusal bir nitelik taşımaktadır; fakat özellikleri farklı toplumların da benzeşen koşulları olması ve çağdaş dünyada bu tür olguların hızla artması kültürün evrensel yanını ortaya çıkarır.*

Bu parçada yazar düşüncelerini dile getirirken "kültür" kavramını tanımlıyor. Parçadaki koyu yazılı ifade tanım cümlesidir.

ÖRNEK:

Kitapta doğru, güzel, iyi dediğimiz en yüksek kültür değerlerinin dildeki anlatılışları tespit edilmiştir. Bunların sözler halinde kalarak uçup gitmeleri önlenmiş, sürüp gitmeleri sağlama bağlanmıştır. ***Kuşaklar, edindikleri bilgi ve görgüleri birbirlerine aktarırlar, gelenek dediğimiz de budur.*** *Kültürün sürekliliğini, bir yaz boz tahtası olmamasını sağlayan, gelenektir.*

Bu parçada yazar, kitapla ilgili düşüncelerini dile getirirken "gelenek" kavramını tanımlamıştır. Koyu yazılı ifade bir tanım cümlesidir.

Tanım, işlenecek konunun anahtar kavramlarını bir araya getirerek onu belirginleştirmektir. Genellikle tek cümlelik yargılardır. Bu cümleler "-dır" ekiyle ya da "denir" sözcüğüyle biter.

Tanımlama iki şekilde yapılır:

a) Nesnel tanımlama:

Herkes için aynı olan, varlığın gerçek özelliklerini yansıtan tanımlardır.

ÖRNEK:

- *Altın, parlak ve sarı renkli bir madendir.*
- *<u>Kar</u>, bulutlardan beyaz ve uçucu tanecikler halinde yağan donmuş sudur.*

b) Öznel tanımlama:

Kişiden kişiye değişen, göreceli tanımlardır.

ÖRNEK:

Dostluk dediğimiz çoğunlukla bir aldanmadır, bir yanılıştır. *Bir düşünün, yaşamınız boyunca "dost dost" diye inandığınız kişilerle olan ilişkilerinizin başınıza açtıkları işleri, onlar yüzünden girdiğiniz çıkmazları... Bakarsınız, dost bildiğiniz kişiden size hiçbir iyilik, hiçbir yarar gelmemiş. Hep siz olmuşsunuz veren... Oysa böyle mi olmalı dostluk?*

Bu parçada ilk cümle öznel bir tanımdır.

Bir kavramın tanımı farklı biçimlerde yapılabilir:

a) **Bir kavram özel ve değişmez nitelikleri belirtilerek tanımlanabilir:** Akupunktur, vücudun önceden belirlenmiş noktalarına ince iğneler batırarak ağrıyı gidermek, hastalığı tedavi etmek için uygulanan eski, Çin tedavi yöntemidir.

b) **Bir kavram, işlevi (görevi) belirtilerek tanımlanabilir:** Akvaryum, suda yaşayan hayvan ve bitkilerin, doğal ortamlarına benzer şartlar altında yapay bir şekilde yaşayabilmeleri için hazırlanan, içinde yaşayacak hayvan ya da balıkların türüne bağlı olarak tatlı veya tuzlu su bulunan cam veya metal kaptır.

c) **Bir kavram hem özellikleri hem de işlevleri belirtilerek tanımlanabilir:** Gözlük, görme kusurlarını gidermek ya da gözü güneş ışınlarına karşı korumak için çerçeve ile göze takılarak kullanılan aygıttır.

d) **Bir kavram karşıtı olan bir başka kavramın tanımlanmasıyla belirlenebilir:** Bir düşünceye saplanıp onun dışında doğru tanımayan kişilere hoşgörülü denemez.

2. ÖRNEKLEME:

Düşünceyi geliştirmenin bir yolu da örneklemedir. Örnekleme, soyut bir düşünceye somutluk ve görünürlük katar, söylenmek isteneni okuyucunun zihninde canlandırır. Genellikle örneklemeye somutlaştırma amacıyla başvurulur. Yerinde kullanılan bir örnek, kimi durumlarda sayfalarca açıklamadan daha etkili olur.

Sanatçılar, yazarlar örnekleri gördüklerinden, yaşadıklarından, okuduklarından seçebilecekleri gibi tasarlanmış olarak da belirtebilirler. Örnekleme, bir düşünceyi kanıtlamanın en iyi yollarından birisidir.

ÖRNEK : (ÖSS – 2007)

Andersen'i özgün kılan bir özelik, çevremizdeki sıradan nesneleri kişileştirip birer masal kişisine dönüştürmesidir. Öykülerinde küçücük nesneler, nesne niteliklerini hiç yitirmeden insanlarınkine benzer serüvenler yaşar: Kurşun asker, yıkımdan yıkıma sürüklenirken gözüpekliğinden ve iyimserliğinden bir şey yitirmez; tencere vurulur, çömlek ve masa konuşur. Bunun yanında Andersen bize, kişileri hiç de masalsı sayılamayacak, oldukça gerçekçi masallar da anlatır: "Eski Ev, Kapıcının Oğlu."

Bu parçanın anlatımında özellikle aşağıdakilerden hangisine başvurulmuştur?

A) Tanık gösterme
B) Tanımlama
C) Örneklere yer verme
D) Betimleme
E) Tartışma

ÇÖZÜM:

Bir düşünceyi somutlaştırmanın en iyi yollarından biride örneklemedir. Yazar, Andersen'in masalları hakkında bilgi verirken "Kurşun Asker"i örnek verir. Yine masallarının gerçekçiliğini anlatırken de "Eski Ev, Kapıcının Oğlu" masallarını örnek verir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK:

Büyük yapıtlar anlattıkları olaylarla değil; belirgin tipleriyle yaşarlık kazanmışlardır. Dünya edebiyatına şöyle bir bakacak olursak Hamlet'in olayını unutabiliriz ama Hamlet'i asla... Suç ve Ceza'da anlatılanları anımsayamayız; ama Raskalnikof için aynı şeyi söyleyemeyiz. Goryo Baba, Müfettiş unutamadığımız tiplerdir.

Bu parçada yazar birinci cümlede dile getirdiği düşüncesini etkili kılabilmek için örneklendirme yöntemine başvurmuş; Hamlet, Raskalnikof, Goryo Baba, Müfettiş gibi tipler örnek olarak gösterilmiştir.

ÖRNEK:

Sanat adamı yazdığının okunmasını, ilgi toplamasını ister. Yalnız kendisi için yazan bir şair ya da hikâyeci düşünülemez. Bugün yazdığının hiç olmazsa yakın zamanda okunacağını ummayan bir yazarın eline kalem almasına ihtimal verilemez. Servet-i Fünuncuların çoğu bir edebiyat eserinin anadili ile yazılırsa ancak yaşayabileceğini anlamadan öldüler. Halit Ziya, dili yüzünden eserlerinin okunmadığını görebilen yegâne Servet-i Fünun sanatçısıydı.

Bu parçada yazar düşüncelerini dile getirirken "Servet-i Fünun" sanatçılarını ve özellikle "Halit Ziya Uşaklıgil"i örnek göstermiştir.

3. TANIK GÖSTERME (ALINTI YAPMA):

Belirtmek istediğimiz bir düşünceyi başkalarının görüşlerinden ve sözlerinden yararlanma yoluyla da geliştirebiliriz. Yazma dilinde buna başkalarını tanık (şahit) gösterme denir. Ancak tanık olarak sözüne ve düşüncesine başvurduğumuz kişinin ele aldığımız konuda tanınmış, güvenilir bir kişi olması gerekir. Sözgelimi, bir heykeltraş ekonomiyle ilgili bir konuda tanık gösterilirse düşünce inandırıcı olmaktan uzaklaşır.

Her yazar düşüncesini açıklamasına yardım eden ya da kendisine esin veren, başkasına ait bir düşünceyi yazısında kullanabilir. Bunun iki yolu vardır. Alınan düşünce bunu ortaya koyan kişinin kendi dilinden olduğu gibi aktarılır. Bu durumda alınan sözler tırnak işaretleri arasında gösterilir. Bu tür alıntıda dikkat edilecek nokta, hiçbir sözcüğü değiştirmemektir. Dalgınlık, unutkanlık bu konuda özür sayılmaz. İkinci tür alıntıda ise düşünceler özetlenerek aktarılır. Alıntıyı yapan onu kendi anladığı biçimde ve kendi dil deneyimi içinde anlatır. Bu durumda tırnak işareti gerekmez.

ÖRNEK:

Yazarın hür olması gerek elbette. Ama bu hürriyet yazarın öyle kolaylıkla, hemen kendiliğinden elde edebileceği bir şey değil, bir çabanın sonucudur. Melih Cevdet Anday "Sanatta Gafil Avlanmak" adlı bir yazısında şöyle diyordu: "Yapıldıkları, yaratıldıkları yılların duygu, düşünce özellikleri eski eserlerin de yeni eserlerin de kaçınılmaz damgalarıdır."

Bu parçada yazar, düşüncelerini (yazarın hür olması gerektiği) dile getirirken konusunda uzman bir kişinin tanıklığına başvuruyor. Melih Cevdet Anday'ı tanık olarak gösteren yazar ondan alıntı yapıyor. Bu yolla düşüncelerini güçlendiriyor.

ÖRNEK:

Tiyatronun görevi, yeni kelimeleri tanıtmak ve dile katmak değildir. Bu görev radyo, televizyon gibi yayın araçlarına düşer. Özellikle gerçekçi oyunlarda yeni türetilen ve halkın henüz kullanmadığı kelimelerin kullanılmasına karşıyım. Bu konuda Tanzimat tiyatrocumuz Şinasi: "Tiyatrodaki kişiler, kişiliklerine göre konuşturulmalıdır." diyerek dille ilgili en doğru ilkeyi belirlemiştir. Alışılmamış kelimeler, sahnede kullanıldığında halkta tepki doğuruyor. Bugün Türkçeyi çok iyi kullanan yazarların yanı sıra aşırı öz Türkçe kelimelerle dolu eserlerle de karşılaşıyoruz. Bu durum tiyatroda bir dengesizlik yaratıyor.

Bu parçada yazar düşüncelerini dile getirirken Tanzimat sanatçılarından Şinasi'nin tanıklığına başvuruyor. Şinasi'den alıntı yaparak düşüncelerini onaylatıyor.

4. KARŞILAŞTIRMA:

Düşünceyi geliştirmenin bir başka yolu da benzer ya da farklı kavramlar arasında karşılaştırma yapmaktır. Karşılaştırma, günlük konuşma dilinde olsun, yazı dilinde olsun sık sık başvurulan bir düşünceyi geliştirme yoludur.

Karşılaştırma üç yoldan yapılır:

a) Benzerlikten yararlanma
b) Karşıtlıklardan yararlanma
c) İlişki kurma

ÖRNEK:

Fıkra yazarı güncel olaylardan yola çıkarak hemen her konuda yazı yazmak zorundadır. Öyle ki gazetelerin belirli köşelerinde her gün aynı adların yazdığı fıkralar yayımlanır. Bunları yazanlar gazetenin kadrolu elemanlarıdır. Aynı durum makale için söz konusu değildir. Belirli alanlarda uzmanlaşmış kişiler yazar makaleyi. Bu yönden her makale belirli bir alandaki uzmanlığın ürünüdür. Uzmanlıkla ilgili olduğu için de makalenin sözcük örgüsünde o uzmanlık dalına özgü terimler kullanılır. Bu yönden makalelerin anlatımı fıkra türüne göre daha nesnel, daha bilimseldir.

Yazar bu parçada bir düşünceyi tartışırken "karşılaştırma" yönteminden yararlanıyor. Makale ile fıkra arasında ilişki kuruyor. Karşıtlıklardan yararlanıyor. Zaman zaman benzerlik ilişkileri üzerinde de duruyor.

ÖRNEK:

Garp, sanat alanında da Şark'a örnek olmuş, birçok Şark sanatçısı yapıtlarında Garplı sanatçıları taklit etmiştir. Çünkü Şark'ta sanatın geleneklere her yerden daha fazla bağlı kaldığı, sanatkârın kolay kolay normlar dışına çıkmadığı bir gerçektir. Yazıda, musikide, minyatürde, halıda, mimaride yüzyıllarca tekrarlanmış, bir sadakatle çoğaltılmış şekiller, renkler ve makamlar hemen göze çarpar. Sanatkarlar da esere ferdi bir damga vurmaktan kaçınmışlardır. Farklılaşma, geleneklere aykırılık, kendine mahsus bir yol arama, hiçbir zaman Şark'ın değer ölçüleri arasında yer bulamamıştır. Bu nedenle Garp sanatıyla Şark sanatı arasındaki en önemli ayrılık düşüncede yatar.

Bu parçada yazar, "Garp sanatı" ile "Şark sanatı" konusundaki görüşlerini dile getirirken çeşitli açılardan karşılaştırmalar yapıyor.

5. SAYISAL VERİLERDEN YARARLANMA:

Düşünceyi inandırıcı kılmak için başvurulacak yollardan birisi de sayısal verilerden (istatistiklerden) yararlanmadır. Okuyucu her zaman bilimsel araştırmalardan elde edilen sayılara, istatistiklere güven duyar. Düşünceyi inandırıcı kılmanın en kestirme yolu budur.

ÖRNEK:

Gezegenlerin en büyüğü Jüpiter, küçük gezegenler kuşağının çok ötesinde yer alır. Öteki gezegenlerin tümünden daha büyük bir kütleye sahiptir. "Güneş sistemi Güneş, Jüpiter ve çeşitli döküntülerden oluşmuştur." deyimi yaygındır. Jüpiter'in Güneş'ten ortalama uzaklığı 778.300.000 km'dir; dolanım dönümü 11.86 yıl ile kavuşum dönümü (yani birbirini izleyen iki karşı konum arasındaki ortalama süre) 399 gündür. Böylelikle Jüpiter yılda birkaç ay rahatlıkla gözlenebilir ve yalnız Venüs, bazı ender durumlarda da Mars, Jüpiter'in parlaklığını bastırabilir. Jüpiter'in dev küresi Dünya hacmindeki 1.300 küreyi içine alabilir, ama kütlesi Dünya'nın 31 katıdır.

Bu parçada yazar, Jüpiter gezegeni ile ilgili bir yargı veriyor. Bu yargısını geliştirmek için sayısal verilerden yararlanıyor. Bu durum, yazılanları daha inandırıcı kılıyor.

6. BENZETME:

Aralarında benzerlik bulunan iki varlık, iki olay ya da iki kavramdan "zayıf"ın "güçlü"ye benzetilmesiyle yapılır. Özellikle soyut kavramları somutlaştırmak, düşünceye görünürlük katmak amacına yöneliktir.

Benzetme genellikle karşılaştırma ile birlikte kullanılır.

ÖRNEK:

Sonsuza doğru bir yolculuktu bu sanki.** Bitmez tükenmez gibi görünen rayların üzerine vuran ışık, gözlerimi kamaştırıyordu. Yalnızlığın iyice sevimsizleştirdiği istasyona iyice yaklaşmaştık. İstasyon, iki tarafı çıplak dağlarla çevrili bu upuzun ovanın tam orta yerinde, küskün duruyordu. Etraftaki yapraksız akasyalarla daha zavallı görünüyordu bu soğuk bina. **Oraya rastgele atılmış bir taş parçasını andırıyordu.** Günde iki kez geçen posta treni bile, niçin bu kimsesiz yerde duruyorum, diye hayret eder gibiydi. **Bu yüzden, ayrılırken çaldığı düdükten keyifli bir ıslık edası olurdu hep.

Bu parçada yazar düşünce ve duygularını dile getirirken benzetme yöntemine de başvuruyor. Parçada koyu yazılı ifadelerde benzetme yapılmıştır.

7. SORULARLA BAĞLAMA:

Anlatımı kuvvetlendirmek, ilgiyi canlı tutmak amacıyla sorular sorarak okuyucunun dikkatini çekmektir.

ÖRNEK:

"Don Kişot'a karşı mısınız, yandaş mı? Onunla alay mı edersiniz, yoksa onu ciddiye mi alırsınız? *Aslında Don Kişot bir toplum kahramanıdır. Yerleşik değer yargılarına, akıllı uslu insan tiplemesine bir isyan bayrağıdır o. Onun hayal zenginliği, bilim adamının, toplumsal önderlerin, ulusal ve sosyal kurtuluşçuların içsel motivasyonudur. Aykırı olmak her zaman kötü bir durum değildir. Çünkü akıllı uslu insan tiplemesinin saygınlık perdesi ardında çoğu kez, köle ruhlu insanın aşağılanmışlığı yatar."*

Bu parçanın ilk iki cümlesinde sorulara bağlama yöntemine başvurularak dikkatler konu üzerinde yoğunlaştırılmıştır.

8. SOMUTLAMA:

Soyut, anlatılması güç kavramları başka kavramlar aracılığıyla görünür kılmaya somutlama denir. Düşünceyi kolayca kavratmak amacıyla başvurulan somutlama daha çok örnekleme ve benzetmeler yoluyla yapılır.

ÖRNEK:

Anavarza at oynağı
Kana bulanmış gömleği
Kıyman o zalımlar kıyman
Kör karının bir değneği

Yukarıdaki dörtlükte öldürülen oğlunun ardından bir ananın duyduğu acı dile getiriliyor. "Kör karının bir değneği" sözüyle anlatım somutlaşıyor, kavranabilirliği artıyor. Bu sözle yaşanan acı, ortaya çıkan gerçek tümüyle kavratılmak isteniyor.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK – 1:

Röportajla öykü arasında kimi benzerlikler vardır. İkisi de yaşamın gerçekleriyle beslenir. Röportajın gerçekliği belgelere, kanıtlara, somut olay ya da olgulara dayanmasından ileri gelir. Öyküde ise bunlar hayal gücüyle yeni bir renk, yeni bir görünüm kazanır. Öte yandan bütün anlatı türleri için geçerli olan dilin güzel ve etkili kullanımı, röportaj ve öykü için de söz konusudur.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

A) Betimleme B) Karşılaştırma
C) Öyküleme D) Tanımlama
E) Örneklendirme

ÇÖZÜM:

Parçada röportaj ile öykü karşılaştırılıyor. Röportajın daha çok somut belgelere; öykünün ise soyut kavramlara yaslandığı vurgulanıyor. Parçada bu iki türün ortak özellikleri ile ayrılan yanları üzerinde duruluyor.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde somutlamaya başvurulmuştur?

A) Benim yaptığım iş, uçak kullanmaya benzer. Birçok iyi iş yaparsınız; ama başarısız olduğunuz tek bir iş, sonunuz olur.
B) Nereden bakarsak bakalım, toplumu oluşturan bireylerle bir duygu alışverişimiz var. Bu nedenle yollayacağımız her ileti, onlara da uygun gelmelidir.
C) Doğru düşünen bireyler yetiştirmek için anadili öğretimine önem vermek gerektiğini hepimiz biliyoruz.
D) Gelişme, toplumsal bilimlerde çok önemli bir kavramdır. Bunun için araştırmacılar, gelişme kavramı üzerinde sürekli olarak kafa yormaktadırlar.
E) Olaylar ve nesneler için söz konusu olan iyi–kötü, güzel–çirkin türünden değerlendirmelerin her birine değer yargısı denmektedir.

ÇÖZÜM:

Verilen seçenekleri dikkatle incelediğimiz zaman A'da "Benim yaptığım iş, uçak kullanmaya benzer." cümlesinde benzetme yoluyla somutlamaya gidildiği görülür. Daha sonra gelen cümleler bu somutlamanın ayrıntılarını da bize veriyor. B, C, D ve E'de böyle bir somutlama yoktur.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 3:

Nurullah Ataç hep eleştirmen olarak düşünülmüştür. Oysa Ataç'ın asıl önemi eleştirmenliğinden değil, Türkçenin düzyazı dili olarak kurulması yolunda harcadığı çabadan gelir. O da farkındadır bunun: "Eleştirmen bir öldü mü bir daha kimse anmaz onu." der. Ama öte yandan; "Bir şey kalmayacak mı benden?" sorusuna şu alçakgönüllü cevabı verirken gerçek öneminin nereden geldiğini de belirtir: "Bugün bu ülkede bir dil kuruluyor; o yapıda benim de bir taşım vardır. Ancak, görünmeyen, kimsenin gözüne çarpmayan, ta gerilerde bir taş."

Bu parçada yazar söylediklerini inandırıcı kılmak için aşağıdakilerden özellikle hangisine başvurmuştur?

A) Alıntı yapma B) Örnek verme
C) Tanımlama D) Karşılaştırma
E) Betimleme

ÇÖZÜM:

Verilen parçada yazar, Nurullah Ataç'ın genelde bir eleştirmen gibi düşünüldüğünü; oysa Ataç'ın Türk diline yaptığı hizmetlerin eleştirmenliğinden daha önemli olduğunu vurguluyor. Bu görüşünü inandırıcı kılmak için de yine Nurullah Ataç'tan bazı alıntılar yapıyor; onu tanık gösteriyor.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 4: **(ÖSS – 1991)**

İçerim aydınlanıyor
Umutlanıyorum yeniden
Umut zaman demektir
Yaşamak demek
Umut, bir çocuğun öpen ağzı demektir
İyi niyetli çalışkan yüreği bir adamın
Bir kadının gülen yüzü demektir

Yukarıdaki parçanın anlatımı için aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez</u>?

A) Bazı sözcükler mecaz anlamlarıyla kullanılmıştır.
B) Benzetmelerden yararlanılmıştır.
C) Soyut kavramlar, somutlaştırma yoluyla dile getirilmiştir.
D) Bazı sözcüklerin tekrarıyla anlatıma güç katılmıştır.
E) Düşünceler nesnel bir yaklaşımla aktarılmıştır.

ÇÖZÜM:

Yukarıdaki parçanın anlatımında A, B, C ve D seçeneklerinde belirtilen durumlar görülmektedir. "İçerim aydınlanıyor" sözünde "aydınlanıyor" sözcüğü mecazlı kullanılmıştır A; sonraki dizelerde "umut" zamana benzetilmiştir B; "Umut bir çocuğun öpen ağzı demektir" sözünde soyut bir kavram somutlaştırılmıştır C; "Umut" ve "demektir" sözcüklerinin tekrarıyla D'de anlatıma güç katılmıştır. Oysa bu parçada düşüncelerin nesnel bir yaklaşımla ele alındığı söylenemez. Zaten nesnel bir yaklaşım genelde şiir mantığına ters düşer.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

TEST – 1

1. Denizin yüzeyi derin derin soluk alıp uyuyan bir canavarın göğsü gibi inip çıkıyor, yükseliyor, alçalıyor. Kıyıları jilet gibi keskin kaya parçalarından oluşan karaya müthiş bir hırsla vuruyor dalgalar ve patlıyor birbiri ardından.

   Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerin hangisine <u>başvurulmamıştır</u>?

   A) Benzetmelere
   B) Dokunma duyusuna
   C) İşitme duyusuna
   D) Kişileştirmeye
   E) Deyimlere

2. Kapıdere İstasyonu'nu ilk defa görüyordum. Dört yanı dağlarla çevrili, kazan içi kadar bir düzlük. Sırt sırta vermiş uyuklayan kayalar. Baygın bakışlı, yorgun yorgun kıvrılan köpüklü Savran Çayı. İhtiyarlamış bir istasyon binası. Dişleri dökülmüş kocakarıları andıran çarpık köy evleri. Birkaç kara vagon, üç beş uykusuz ray. Aceleci insanlar, birkaç başı boş köpek.

   Bu parçanın anlatımında yazar, düşüncelerini etkili kılabilmek için aşağıdakilerden hangilerine başvurmuştur?

   A) Kişileştirme – benzetme
   B) Tanık gösterme – tanımlama
   C) Örneklendirme – kişileştirme
   D) Karşılaştırma – benzetme
   E) Kişileştirme – karşılaştırma

3. Romanda yazar, insanları, çevreyi tanıtırken, olayları anlatırken kendini kısıtlama gereği duymaz; çünkü roman şu kadar sayfadan oluşacak diye bir kural yoktur. Halbuki öykü yazanların bunlara dikkat etmesi gerekir. Öykünün romana göre kuralları daha fazladır. Her şeyden önce öykünün hacmi küçüktür.

   Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

   A) Tartışma B) Örneklendirme
   C) Karşılaştırma D) Öyküleme
   E) Betimleme

4. Yol, sağından solundan, koca koca, iri gövdeli köknarlarla çevrilmişti. Onlara yaslanan, sanki onlarla birlikte göğe yükselmek isteyen böğürtlenler, yağan karın kapatmasıyla kaybolmuşlardı. Yalnız, yol boyunca uzayıp giden telefon direkleri vefalı bir dost gibi baba ve oğlu takip ediyordu.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Nesnelere, insanlara özgü nitelikler yükleme
B) İzlenim kazandırma
C) Öyküleyici bir yol izleme
D) Sözcüklerin duygusal anlamlarından yararlanma
E) İşitme duyusuna seslenme

5. Sonbaharın sonlarına doğruydu. Akşamüstü olmasına rağmen ortalık kapkaranlık olmuştu. Ardından bütün şiddetiyle bastıran yağmur, rüzgârla birlikte her yanı sırılsıklam etmeye başladı. Kısa zamanda yokuşlardan seller, evlerin yağmur oluklarından da sular boşandı. Yağmurun getirdiği ıslaklık, havanın ısısını düşürmüştü.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Ayrıntılardan yararlanma
B) Olayı oluş sırasına göre verme
C) Dokunma duyusundan yararlanma
D) Pekiştirilmiş sözcükler
E) Tanımlamalara başvurma

6. Ne zaman edebiyatımızın yeni gerçeklere,yeni insanlara doğru açılmasını düşünsem aklıma hep Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın bir şiirinin adı gelir: "İnsan Tükenmez". O şiirin adını O. Akbal'la birlikte sevmiş günlerce sözünü etmiştik. Çünkü Oktay'ın insanları, düşler içinde, avare, sıkıntılı, ne istediğini bilmeyen, hep gerçeklerden kaçan, hep geçmiş günleri özleyen, kısaca "tükenmiş" insanlardı; ama Oktay bu şiirin adına adamakıllı tutulmuştu. Bana gelince, edebiyatımızdaki insan konusunda, bütün düşüncelerimi bu iki sözcükte özetlenmiş bulurum.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisine başvurulmuştur?

A) Açıklama B) Örnekleme
C) Tanık gösterme D) Tanımlama
E) Betimleme

7. Gittikçe artan bir durgunlukla, çalıştığı makinenin başında kendini yitirircesine derin düşüncelere dalıyordu. Annesi fabrikanın o bölümünde ustabaşıydı. Yanından geçerken kızın başına dikiliyor, bir süre izliyor, sonra da tuttuğu gibi kendine çekip, "Neyin var kızım? Yoksa aklını mı kaçırdın?" diye soruyordu. O ise anlamsız anlamsız bakıp "Hiiç!" demekle yetiniyordu.

Bu paragrafın anlatımı için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Diyaloglardan yararlanma
B) Olayları oluş halinde verme
C) Betimlemelerden yararlanma
D) Karşıt kavramlara yer verme
E) Öyküleme tekniğini kullanma

8. Yalnızlığın ıssız koyunda demir atmış eski bir tekneydim o zamanlar. Tam üç yıldır martıların sabırsız yalvarışlarını dinliyordum gün boyu. Karşı tepedeki yemyeşil çamlar, sahildeki milyonlarca kum taneciği, keskin bir yosun kokusu en sadık arkadaşlarımdı. Umut, çok uzak bir limandan bana kumanya getirecek bir yük gemisiydi. Onun buradan ne zaman geçeceğini Allah bilirdi.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisine başvurulmamıştır?

A) Betimlemeye B) Öyklemeye
C) Benzetmeye D) Kişileştirmeye
E) Örneklemeye

9. Sanat için iyi niyetten daha başka bir şeylere de gereksinim vardır. İngiliz şair William Blake, "Kötü edebiyat, iyi duygularla yapılır." der. Öyle ya kimse kötü şiir yazmak için, kötü roman yazmak için masanın başına geçmeyi düşünmez.

Bu paragrafta düşünceyi inandırıcı kılmak için aşağıdakilerin hangisinden yararlanılmıştır?

A) Örnekleme B) Tanık gösterme
C) Karşılaştırma D) Somutlama
E) Benzetme

10. "Herkes önüne bakar, ben içime bakarım." diyor Montaigne. Denemeci, yalnız kendini, kendi ben'ini anlatır. Hiçbir şeyi kanıtlamaya kalkışmadan, insana öğüt verme yoluna sapmadan, sırf düşünmekten zevk aldığı, bu zevki okuyucuya tattırmak istediği için yazar. Böylece kendini anlatırken insanı da anlatmış olur.

Bu paragrafta aşağıdaki düşünceyi geliştirme yollarından hangisine başvurulmuştur?

A) Açıklama B) Tanımlama
C) Tanık gösterme D) Örnekleme
E) Benzetme

11. Bireyle bireyciliği karıştırmamak gerekir. Birey, tarihin belli bir çağında ortaya çıkan bir toplumsal sistemce belirlenen ve bireysel bir biçimde ifadesini bulan niteliklere sahip insandır. Bireycilik ise, bireyi kollektif'in karşısına koyan ve toplumsal çıkarlara kişisel çıkarların altında yer veren bir ilkedir.

Bu paragrafın anlatımında aşağıdakilerden hangileri kullanılmıştır?

A) Örnekleme – Açıklama
B) Tanık gösterme – Benzetme
C) Açıklama – Tartışma
D) Karşılaştırma – Tanımlama
E) Örnekleme – Karşılaştırma

12. Almanya'dan ülkemize kesin dönüş yapan gençlerin çoğunda edebiyat metinlerine bir ilgisizlik görülmektedir. Nitekim, 12 – 19 yaş grubunda 90 öğrenciye uygulanan anket, bu iddiaları doğrulayacak sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Ankete katılanların % 55'i okuma alışkanlıklarında olumlu bir değişmenin olmadığını, % 25'i daha az okuduklarını, % 20'si ise eskiye göre daha çok okuduklarını belirtmektedirler.

Yukarıdaki paragrafta düşünceyi geliştirmek için aşağıdakilerden hangisine başvurulmuştur?

A) Örneklemeye
B) Tanık göstermeye
C) Sayısal verilerden yararlanmaya
D) Karşılaştırmaya
E) Tanımlamaya

13. Anıları günlüklerden ayırmak gerekir. Günlük, günü gününe saptanan olaylar, düşünceler, duygularla oluşur. Anı ise üstünden uzun yıllar geçmiş olayları dile getirir. Onun için gerçeğe uygunluk bakımından günlüklerin daha inandırıcı olma şansı vardır.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisine başvuruluşmuştur?

A) Öyküleme B) Karşılaştırma C) Benzetme
D) Betimleme E) Tanık gösterme

14. Andre Gide bir yazısında şöyle der: "Sanatçının konusu insandır. Bir insanın yaşamı o insanın düşlerinin de kaynağıdır." Bu söze katılıyorum. Çünkü yaşananlarla düşler iç içedir. Sanatçı, yazar, ozan da insan yaşamını, insan düşlerini bir yapıtta gerçeğe dönüştürendir. Başkasına, geleceğe bakandır. Kendi yaşadıklarına, düşlerine herkesi ortak edendir.

Bu parçada yazarın, Andre Gide'den bir alıntı yapmış olmasının nedeni, aşağıdakilerden özellikle hangisi olabilir?

A) Anlatıma akıcılık kazandırma
B) Okuyucunun ilgisini çekme
C) Sanatçı konusunda görüşlerini inandırıcı kılma
D) Karşıtlıklardan yararlanarak düşüncesini geliştirme
E) Yaşamla sanat eseri arasındaki ilişkiyi kanıtlama

15. Atom gücü neyse, sinemanın gücü de o. İyiye de, kötüye de en kestirme yol. Hem biz istesek de istemesek de sinema eğitim ve öğretim işinde okulla yarışa başlıyor yavaş yavaş. Büyük şehir çocuklarının sevme, konuşma, düşünme üsluplarında; tarih, coğrafya görüşlerinde sinemanın payı küçümsenebilir mi dersiniz?

Bu paragrafın anlatımında aşağıdakilerden hangisine başvurulmamıştır?

A) Benzetme B) Tanımlama C) Karşılaştırma
D) Örnekleme E) Açıklama

16. Yalnız, şiirdir ki yazıldığı dilin malıdır; o dilde okunmak koşuluyla o dilin güzelliklerine sahiptir. Çünkü, şiir, dilin özüdür; kokusudur, tadıdır. Belki de bunlardan doğan özel ve canlı bir şekil ki bir dilden başka dile çevrildi mi kendisi olmaktan çıkar. Çünkü, dize dediğimiz şey,deniz köpüğü gibi, göğün maviliği gibi, kendi haznesinden seyredildikçe var olan ve güzel olan şeydir. Deniz köpüğünü, dalgaların ucundan toplamaya kalktınız mı avucunuzda birkaç damla tuzlu su kalır.

Bu parçada düşünceyi geliştirmek için özellikle hangi yola başvurulmuştur?

A) Tanımlama B) Örneklendirme
C) Karşılaştırma D) Alıntılama
E) Benzetme

17. Yaş sınırına varmış, ölümle kucak kucağa gelmiş olmanın burukluğu, hıncı öfkesi yok Goethe'de. O da tıpkı Yunus Emre gibi kendinden sonrakilere sevgiyle, özveriyle sesleniyor. Yunus Emre, "Bu dünyadan göçer olduk, kalanlara selam olsun!" dememiş miydi? İşte Goethe de o cömert yüreğiyle, şöyle diyor: "Yaşasın bizden sonra gelenler!"

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerin hangisi ağır basmaktadır?

A) Tartışma B) Örnekleme C) İlişki kurma
D) Açıklama E) Tanık gösterme

18. Bir ihtiyar gibi bel vermiş çatı... Çatıda yüzükoyun dizilmiş kiremitler ve baykuş gibi tünemiş baca... Duvarları parça parça tenekelerle kaplanmış gecekondunun duvarının iki başında pencereler... Pencerelerdeki yağ tenekelerinde açmış allı morlu çiçekler... Çiçeklerin ardında eskimiş tül perdeler...

Bu parçanın anlatımı için aşağıdakilerin hangisi söylenemez?

A) Benzetmeye başvurulmuştur.
B) İzlenimlerde öznellik vardır.
C) Kişileştirmeye başvurulmuştur.
D) Eksiltili cümlelere ağırlık verilmiştir.
E) Varlıklar hareket halinde yansıtılmıştır.

TEST – II

1. Acımasız avcının avlanma vahşetine kurban giden hayvanın açık kalmış şaşkın gözlerinde son kez bir ışık parladı. Sırt derisi seyirdi, arka bacakları bir iki kez titredi. Uzun, güzel boynundaki kalp atışı durdu. Gece, geyiğin çevresini önceki gecelerden farklı bir biçimde sarmıştı. Dağın eteğindeki ağaçların altında uyuyan rüzgâr, uykusunda dönen bir insan gibi küçük bir hareketle ağaçların dallarını çatirdattı.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerin hangisine başvurulmamıştır?

A) Betimlemeye B) Kişileştirmeye
C) Benzetmeye D) Örneklemeye
E) Gözlemlemeye

2. Mağara serinliğindeki sık portakal bahçelerinden geçiyorduk. Yüzyıllar öncesinden kalma ağzı oymalı su yolları bölgeyi baştan başa dolaşıyordu. Bu su yollarından bazıları İsa'dan önce yapılmıştı. Büyük mermer kaplı ve odaları kemerli eski Roma villaları yıkılmaya terk edilmişti. Ufuktaki kıraç tepeler, birbiri üzerine yığılmış beyaz kafatasları gibi parlıyordu.

Bu parçanın anlatımında aşağıdaki yolların hangisine başvurulmamıştır?

A) Varlıkları ayırıcı özellikleriyle anlatma
B) Benzetmelerden yararlanma
C) Gözlemlere yer verme
D) Kişileştirme sanatına yer verme
E) Anlatılanları nedeniyle belirtme

3. Sanatın dile getirmeyi amaçladığı gerçek, bilimsel doğruların ölçütleriyle değerlendirilemez. Bilim deneylerle, kesin hesaplarla kanıtlayarak sunar yasalarını. Bir roman ya da şiir ise birtakım olaylarla durumları, çoğunlukla sezdirme yoluyla duyarlığımıza seslenerek verir. Sözgelişi bilim adamı çok uzak bir gezegene ya da okyanusun dibine yapılacak bir gezinin bütün hazırlığını en ince elektronik hesaplarla gerçekleştirirken, o gezinin büyüsünü, kıvancını, coşkusunu dile getirmek yazarın yaratıcılık alanına girer.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

A) Öyküleme B) Tanımlama
C) Karşılaştırma D) Tanık gösterme
E) Betimleme

4. Şarap hangi fıçıda, hangi testide dinlenirse onun tadını alırmış. Şiir de hangi yürekte kaynarsa onun damgasını taşımalı. Erkekse erkeğim demeli şiir, dişi ise dişi, ödlekse ödlek. Ne atarsan aşına o gelmeli şiirine. Ben buna kısaca "insan kokusu" diyorum. Kişilik konusu, yalnız şair için değil; diğer sanat adamları için de bir namus borcu, bir parmak izi olmalı.

Bu parçanın anlatımında yazar, düşüncesini geliştirirken aşağıdaki yöntemlerden hangisine başvurmuştur?

A) İlişki kurma B) Tanımlama
C) Karşılaştırma D) Örneklendirme
E) Tanık gösterme

5. Şiir, bütün çağlarda söylenmiş, yazılagelmiştir. Düşünceler, bilgi ve gözlemler hep şiirle aktarılmıştır. Heseiodos köylü yaşamını şiirle anlatmıştır. Vergilius, kent yaşamının çekiciliğine kapılarak tarımla uğraşma zevkini yitiren Romalılara bu zevki şiirle kazandırmaya çalışmıştır. Ünlü düşünür Solon, siyasal özdeyişlerini etkili kılmak için bunları ölçülü ve uyaklı biçimde söylemiştir.

Bu parçada yazar, düşüncesini etkili kılabilmek için düşünceyi geliştirme yollarından hangisine başvurmuştur?

A) Örneklendirme B) Tamlama
C) Karşılaştırma D) Tanık gösterme
E) Sayısal verilerden yararlanma

6. Tüm sanatlar kendi zamanını yaşar ve ona tanıklık eder. Ama hiçbir sanat simgesellikte sinema kadar zengin değildir. Sinema, karmaşık tekniğiyle teknoloji çağının ürünüdür. Takım çalışması ve sermaye gerektiren üretim yöntemiyle aynı endüstri çağının ürünüdür. Onu sanat yapan kendine özgü tekniğidir. Bu teknik öncelikle kurguya dayanır. Film kurgusu, film dünyasını gerçek dünyadan koparan ve onu kendi yapısal yasalarına uygun olarak biçimlendiren, yaratıcı, imgelemsel bir süreçtir.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangi ikisine başvurulmuştur?

A) Tanımlama – benzetme
B) Örneklendirme – tanık gösterme
C) Tanımlama – örneklendirme
D) Karşılaştırma – sayısal verilerden yararlanma
E) Örneklendirme – benzetme

7. Kimi yazarlar yaşadıkları dönemlerde büyük heyecan yaratırlar ve bunların yapıtları elden ele dolaşır. Fakat zaman bunların yapıtlarını aşındıra aşındıra bir süre sonra ortada hiçbir şey bırakmaz. İşte bunlar sadece dönemlerinin yazarlarıdır. Kimi yazarlar da vardır ki yaşadıkları çağda değerleri anlaşılmaz; ama ölümlerinden sonra değer kazanırlar. Bunlar da dönemlerini aşmasını bilen geleceğin sanatçılarıdır.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

A) Tanımlama B) Örneklendirme
C) Benzetme D) Tanık gösterme
E) Karşılaştırma

8. Kendini bulmaya giden yollar, insanların sayısı kadar çok ve çeşitli. Bazıları çıkmaz sokak; ama insan var olduğundan beri bu yolculuk da var. Dağlarda, kutuplarda ölümle yüzleşen kâşif, uzaydan dünyayı seyreden astronot, yıllar sonra aradığını bulan bilim adamı, özgürlüğü uğruna tanklara doğru yürüyen kahraman, mağaraların sessizliğinde nefesini izleyen derviş, eserinin güzelliğinde eriyip eseriyle bütünleşen sanatkâr... Hepsi de içlerindeki has insanı fark ediyor.

Yazar, düşüncesini güçlendirmek için aşağıdaki yöntemlerden hangisine başvurmuştur?

A) Tanımlama
B) Karşılaştırma
C) Benzetme
D) Sayısal verilerden yararlanma
E) Örneklendirme

9. Şiir eleştiren ille de şiir, roman eleştiren ille de roman yazmalı çeşidinden bir sonucu içermiyor benim düşüncem. Her okuyuşta ayrı bir tat aldığım şiir eleştirileri var. Oysa bu eleştirinin yazarı bir tekmısra yazmamış. İster yirmisinde ister sekseninde, hep usta bir ozan Goethe... Gelgelelim eleştiri için ağzını açtı mı bazen kulaklarımı tıkıyorum.

Bu parçada yazar düşüncesini etkili kılmak için düşünceyi geliştirme yollarından hangisine başvurmuştur?

A) Karşılaştırmalardan yararlanmış.
B) Konusunda yetkin bir kişinin tanıklığına başvurmuştur.
C) Örneklendirmeye başvurmuştur.
D) Tanımlamalar yapmıştır.
E) Benzetmelerden yararlanmıştır.

10. "Bir yapıtın kusurlarını göstermek onun niteliklerini ortaya çıkarmaktan çok daha kolaydır. İnsan, yıktığı zaman onayladığı zamandan daha fazla üne kavuşmaktadır." diyor Aragon. Bu düşüncedendir ki sanat saldırganları her çağda kendini göstermiştir.

Bu parçada yazar düşüncesini geliştirirken hangi anlatım yoluna başvurmuştur?

A) Örneklendirme B) Tanık gösterme
C) Öyküleme D) Tanımlama
E) Benzetme

11. (I) Bilindiği gibi hoşgörü, bilimsel görüşün, dolayısıyla değerlendirme yönteminin vazgeçilmez öğesidir. (II) Hoşgörü olmadan nesnel düşünce olmaz, gelişim süreci olmaz. (III) Çünkü hoşgörü, insanı kafa bulanıklığından, düşünsel donmuşluktan, dogmatik düşünceden kurtarır. (IV) Olmazlıkları inkâr eden bir düşünce biçimidir hoşgörü. (V) Ancak herkesin aynı oranda hoşgörülü olması da beklenmemelidir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangisi tanım cümlesidir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

12. Deniz, bir mavi atlas gibi göz alabildiğine uzuyor. Bu maviliğin üzerinde bembeyaz lekeler gibi martılar uçuşuyor. Onlar kuzgun ağızlarına benzeyen gagalarıyla denizi gagalarken dalgalar arkalarında akköpükler bırakıyor. Dalgaların tirşe rengi büyük yalnızlığıyla balkıyor, balkıyor, balkıyor. Rüzgârın serin nefesi fısıltılarla deniz kızlarını uyandırıyor. Ejderhalar sabah mahmurluğuyla kımıldandıkça denizi titretiyor. Güneş ilk ışıklarını denizin üzerinde bıçağın ucu gibi gezdiriyor.

Parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Kişileştirmelerden yararlanılmış.
B) Doğa devinim halinde verilmiştir.
C) Sıfat tamlamaları kullanılmış.
D) Tanık gösterme yoluna gidilmiş.
E) Benzetmelerden yararlanılmıştır.

13. Günümüzde eleştiriyi sanatla yani edebiyatla bir tutmak yanlış bir görüştür. Çünkü ikisi arasında konu, yöntem, yapı bakımından önemli ayrılıklar vardır. Sanatın konusu insan, eleştirmeninse eserdir. Sanat insanı yansıtır, eleştiriyse eseri tanıtır. Sanat, gerçeği estetik yolla, imgelerle canlandırır; eleştiriyse yalın bir dille, kavramlarla anlatır. Sanat bir yaratmadır, eleştiriyse yaratılanı yargılama.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basar?

A) Betimlemelerden yararlanma
B) Karşılaştırmadan yararlanma
C) Tanık gösterme
D) Örneklendirme
E) Benzetmeli anlatım

14. Cevat Çapan bir yazısında Enis Batur'la ilgili düşüncelerini dile getirirken şöyle diyor: "Onun tepkiyle karşılanmasının nedenlerinden biri, şiirinde aydın olduğunun görülmesidir." Bu sözüyle Çapan "Ozan aydın olmasın." demiyor; fakat şairliği ikinci plana itilsin istemiyor. Haklıdır. Bir sanatçı, şair, ürünlerinde akademik kimliğini ön plana çıkarmaya çalışırsa; sanatçı kimliğini ikinci plana atarsa etkileyiciliğini yavaş yavaş yitirir.

Bu parçanın anlatımında yazar düşüncelerini daha etkili kılabilmek için aşağıdakilerden hangisine başvurmuştur?

A) Tanımlamalardan yararlanmış.
B) Sayısal verilere başvurmuş.
C) Örneklerle düşüncesini somutlaştırmış.
D) Konusunda yetkin kişinin tanıklığına başvurmuş.
E) Karşılaştırmalar yapmıştır.

15. Çabuk ün salmak, kendini çabuk kabul ettirmek isteyen bir sanatçı, çok çabuk sönüp gitmek zorundadır. Yaşamları boyunca yoksul yıllar geçiren, sanatçı olarak yeterince ilgi görmeyen Rimbaud'lar, Verlaine'ler, Stendhal'ler dünyanın yarınlarını ışıklandırıyorlar. Gerçek sanatçı, çağının beğenisine kendini kaptırmamalı; sanat dünyasında kendi gücüne göre bir öncü, yarının beğenisinin kurucularından biri olmalıdır.

Bu parçanın anlatımında yazar, düşüncelerini etkili kılabilmek için aşağıdaki yöntemlerden hangisine başvurmuştur?

A) Tanımlama
B) Karşılaştırma
C) Örneklendirme
D) Tanık gösterme
E) Tartışma

16. Anavarza kayalıklarının üstünde kartallar dönüyordu, kanat kanada. Gülhatmiler çiçeklerini güneşe uzatmışlardı. Uzaklarda bir bulut gözyaşı döküyor, bir başkası bu yana savruluyor, gölgesi bataklıkları yalayıp Dumlu üstüne kayıp gidiyordu. Gülhatmilerin üstüne arılar; kara, yanar döner arılar; sarıca arılar, bal arıları; boncuklu, mavi arılar konuyor, bal topluyordu.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerin hangisine başvurulmuştur?

A) Olaylar yer, kişi, zaman gösterilerek anlatılmıştır.
B) Kişileştirmeli anlatıma başvurulmuştur.
C) Düşünceler kanıtlanma yoluna gidilmiştir.
D) Bir varlığın işlevleri ve özellikleri verilerek tanımlama yapılmıştır.
E) Karşılaştırmalı anlatıma başvurulmuştur.

17. Şiirden yoksun öykü bana hep yavan gelmiş, özünde bir kuruluk taşıyor gibi görünmüştür. Tıpkı bir fidanı besleyen su gibi, şiir de öykünün damarlarına yürüdü mü öykü canlanıyor, boy atıyor sanki.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerin hangisine başvurulmamıştır?

A) Benzetmelere
B) Öznel yargılara
C) Tanımlamaya
D) Örnek verme
E) Sözcükleri mecaz anlamlarıyla kullanmaya

18. Kimi eleştirmenlere göre öykü, romana geçmek için bir deneme alanı, kanat alıştırma işi olarak görülmüştür. Bu, yerinde bir görüş değil bana göre. Öykü, kendine özgü özellikleri olan bir yazın türü, bir anlatı sanatıdır. Yoğunlaşmayı gerektiren, romana göre daha özen isteyen, incelik isteyen bir yazın alanı.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

A) Örneklendirme B) Öyküleme
C) Betimleme D) Karşılaştırma
E) Alıntı yapma

19. Orhan Veli için her şey, eskiyi yıkmaktır; bunu yaparken bir yerde belli bir şemaya göre hareket etmekte, eski şiirin tersini yazmaktadır. Oktay Rifat'ta bunun böyle olmadığı, hiç değilse o kadar olmadığı görülüyor. Eski şiirlere bu yönden bağımlı olmadığı ya da tersten de olsa onu kullanmadığı yerler var onun. Sözgelimi Orhan Veli, şiirde taklitçi uyum denemelerini bütün bütüne bıraktığı halde o, şiirine bir uyum vermekten çekinmemiştir.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerin hangilerine başvurulmuştur?

A) Öyküleme – Açıklama
B) Tartışma – Örneklendirme
C) Karşılaştırma – Tartışma
D) Tanımlama – Açıklama
E) Örneklendirme – Karşılaştırma

20. Uzun bir süre hızlı hızlı soluk soluğa yürüdükten sonra gene ayakları yavaşladı, sonra ağır ağır durdu, dehşet bir düşünceye daldı. Gölgesi, mor toprağa düşmüştü. Gölgesi de dehşet bir düşüncedeydi. Yandaki kayalıklara dökülen oluğun suları şakırdıyor, yere daha düşmeden parça parça tuz buz oluyordu. Dökülen sularla birlikte suların şakırtısına düşüncesini uydurmuş, gözlerinin önünden, aklından dünyalar geçiyordu.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerin hangisine başvurulmamıştır?

A) İkilemelerden yararlanma
B) Tanımlara yer verme
C) Sıralı cümleler kullanma
D) Kişileştirme sanatına yer verme
E) Betimleyici öğelerden yararlanma

TEST – III

1. O, tarihin kuytularında, büklümlerinde ağız dil vermez yerlerinde altın arayan sabırlı bir bilgisever kişidir. Bir bakarsınız "Dünya dönüyor." diyen Galilei'nin başına gelenleri anıverir şiirinde. Bizse Galilei'yi pek düşünmeyiz, düşünsek de pek üstünde durmayız. Üniversitelerin loş odalarında uykulu bir ortamda ara sıra anılan Spinoza'nın düşünce tarihine neler getirmiş olabileceğini aklımıza getirmeyiz.

Bu parçada yazar, düşünceyi geliştirme yollarından hangilerine başvurmuştur?

A) Karşılaştırma – tanık gösterme
B) Tanımlama – örneklendirme
C) Örneklendirme – tanık gösterme
D) Açıklama – tanımlama
E) Karşılaştırma – örneklendirme

2. Gelenekleri, töreleri, tıpkı kültür gibi yenilenmesi gereken değerler gibi ele almalıyız. Yoksa donmuş kültür gibi eskimiş gelenek ve töreler de yeni atılımları önleyici, geriletici birer köstek olmaktan başka bir işe yaramazlar. F. Denoyer'in dediği gibi: "Bazı ölüler vardır ki, onları yeniden öldürmek gerek." Evet, ateş yakabilmek için başkaca yol yok sanırım.

Bu parçada düşünceyi daha inandırıcı kılmak için aşağıdakilerden hangisine başvurulmuştur?

A) Tanık gösterme B) Benzetme
C) Örnekleme D) Tanımlama
E) Tartışma

3. Rifat İlgaz şiirde Orhan Veli'ye yakın düşer; ama bu yakınlık dıştadır, özde değil biçimdedir. Nitekim Orhan Veli'nin başlangıçta toplumcu olma gibi bir kaygısı yoktur, İlgaz ise belirli bir inancın adamıdır. Orhan Veli, özellikle "Garip" döneminde batıcıdır; İlgaz ise yerli ve yereldir.

Bu parçada aşağıdaki anlatım yollarından hangisine başvurulmuştur?

A) Karşılaştırma B) Tanımlama
C) Tanık gösterme D) Örneklendirme
E) Tartışma

4. Öz kadar biçim kaygısı olmalıdır şairin. Bir testi ustasını düşünelim: Onun amacı içine su konulabilecek ve işlevi olan bir kap yapmaktır. Onun belli bir biçimi vardır. Eğer testiye istediği biçimi veremezse özü de yakalayamaz, amaca ulaşamaz; içine su konacak bir kap bile yapamamış olur.

Bu parçada düşünceyi geliştirmede özellikle başvurulan yol aşağıdakilerin hangisidir?

A) Örnekleme B) Tanık gösterme
C) Açıklama D) Tanımlama
E) Betimleme

5. Yazarken düşünmeye, bir bilinçlilik durumuna ulaşmaya çalışıyorum hep." "Yazar, bana göre bütünüyle kendi kendisinden konuşurken bütünüyle dünyadan konuşmak zorundadır." diyor Sartre. Kendim dışındakine bilinç vermek, ne haddime! Ama sonuçta kendi sesime ortak sesler bulabiliyorsam seviniyorum.

Bu parçada aşağıdakilerin hangisine başvurulmuştur?

A) Tanımlamaya B) Betimlemeye
C) Tanık göstermeye D) Benzetmeye
E) Örneklendirmeye

6. "Ülke ve Özgürlük" de "Ulis'in Bakışı" da yüzyılımızın tarihine bakan filmler. Yaşanılan acıları ve nedenlerini sorguluyor iki yönetmen de bu yapıtlarda. Ne var ki buluşları arasında bazı farklar var. Loach, hâlâ inançlı, mücadelenin sürdüğüne ve er geç kazanılacağına inanıyor. Angelopoulos usta ise "Ben Ren Loach kadar iyimser değilim." diyor.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerin hangisine başvurulmuştur?

A) Öyküleme B) Karşılaştırma
C) Tartışma D) Örneklendirme
E) Tanımlama

7. Peyami Safa'nın "Matmazel Noraliya'nın Koltuğu" romanı, bazı bakımlardan "Gulyabani" ye benzer. Olay, romanın başkişisi olan Ferit'in oda oda kiraya verilen ve içinde garip olayların olduğu eski bir konağa kiracı olarak gelmesi ile başlar. "Gulyabani" nin başkişisi olan Muhsine Hanım'ın gittiği köşk gibi bu konak da onu pansiyon olarak işleten Vafi Bey'e göre cin yatağıdır. Muhsine Hanım gibi Ferit de doğa üstüne benzer, açıklanması zor olaylarla karşılaşır arka arkaya.

Bu parçada düşünceyi geliştirme yollarından özellikle aşağıdakilerden hangisine başvurulmuştur?

A) Tanımlama B) Betimleme
C) Öyküleme D) Karşılaştırma
E) Örnekleme

8. Yeren, kötüleyen ve alay eden şiirlere "taşlama" denir. Taşlamalar hiciv ve mizah öğelerine yer verirler; güldürerek iğnelerler. Taşlamalarda halk şairi çevresinde karşılaştığı, kendine dokunan, canını sıkan olayları iğneler, taşlar, alaya alır. Buğdayını eksik tartan dükkâncı, şaire iyi kabul göstermeyen köylü, bahşişini dolgun vermeyen ağa, âşıkın dilinde ve telinde maskaraya döner. Ancak bu kişisel konular diğer insanların da dertleri, sıkıntıları olabilecek durumdadır.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisine <u>başvurulmamıştır?</u>

A) Tanımlara B) Örneklemelere
C) Açıklamaya D) Tanık göstermeye
E) Mecaz anlamlı sözcüklere

9. El sallamak, güle güle diye bağırmak isterdi; bahtınız açık olsun, demek isterdi. Fakat el sallayamazdı; bir eli, bütün koluyla birlikte savaşta kopmuştu, öbür eli de pis, sefil fakat kocaman torbasını tutuyordu. Ve artık bütün iyi dilekler boşunaydı. Bu trenin yolcuları gülmeyi de bahtlarını da topyekûn kaybetmişlerdi.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisine başvurulmuştur?

A) Tanımlama – Açıklama
B) Öyküleme – Betimleme
C) Betimleme – Benzetme
D) Öyküleme – Tartışma
E) Tartışma – Karşılaştırma

10. Ozan dilin içine doğar. Dili gönlünce kullanır, savruktur, kurallara uymaz, yeni kurallar oluşturur. Dili bir bakıma yeniden yaratır. Sözlük yazarıysa dili yaratmaz; var olan, yaratılan dili belli kurallara göre sözlüğe geçirir. Ozanın dil duygusu, sözlük yazarınkinden daha gelişmiştir.

Bu parçanın düşünceyi geliştirme yolu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tartışma B) Betimleme
C) Öyküleme D) Tanık gösterme
E) Karşılaştırma

11. Uçaktayım. Bulutların içinde tek başıma... Arada bir göğün mavisi açıldıkça güneş giriyor içeri. Akdeniz uygarlığının nöbetçisi eski güneş. Aşağıda on bin metre derinde Akdeniz, uzun süre kıyısında yaşadığım mavi su... Yakın ve sevecen. Bir at ağzı gibi de köpüklü.

Bu parçada yazar betimlediği çevreyi canlı bir biçimde aktarmak için özellikle hangi yola başvurmuştur?

A) Benzetme ve kişileştirmeler yapma
B) Karşıt kavramları birlikte ele alma
C) Varlıkları ve olayları abartma
D) Mecazlı bir anlatım kullanma
E) Bilimsel bir dil kullanma

12. Bir kitabı okumadan köşeye atıp mahkûm edenler vardır. Onlara benzememeye çalışalım. Gerçek okuyucular, hoşlarına gitmeyen kitaplardan bile ağırbaşlı bir dille söz ederler. Goethe'nin şu sözünü unutmayalım: "İçinde bir iyi taraf bulunmayacak kadar kötü kitap yoktur."

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisine başvurulmuştur?

A) Tanık gösterme
B) Açıklama
C) Tartışma
D) Karşılaştırma
E) Öyküleme

13. Çiçek sevgisi, birçok insanın, birçok ulusun kanına karışmıştır. Japonlar çiçeğe gösterdikleri saygı oranında ruhlarının yüceliğine inanırlar. Onlara göre, doğanın özüne yakın olmak, insana da yakın olmaktır. Yazar Okakura Kakuzo: "Gereğinden çok çiçek koparan çiçekçilerin utançtan yüzleri kızarır." der.

Bu parçanın anlatımında düşünceyi geliştirme yollarından hangilerine başvurulmuştur?

A) Tanımlama – Karşılaştırma
B) Tanık Gösterme – Örnekleme
C) Karşılaştırma – Benzetme
D) Örnekleme – Tanımlama
E) Örnekleme – Karşılaştırma

9 YAZIM KURALLARI – SES BİLGİSİ

A) BÜYÜK HARFLERİN KULLANILDIĞI YERLER:

1. Cümlenin ilk sözcüğü büyük harfle başlar:
Ülke kalkınmasının önemini vurguluyordu.

Uyarı:
Cümle bir rakamla başlıyorsa, bu rakamdan sonra gelen sözcük büyük harfle başlatılmaz:
1953 yılında büyük bir kıtlık yaşandı.
21. yüzyıla umutla giriyoruz.

2. Şiirlerin her dizesi büyük harfle başlar:
Senin dudakların pembe
Ellerin beyaz
Al tut ellerimi bebek
Tut biraz

3. Yazı başlıklarının her sözcüğü büyük harfle başlar. Başlıkta geçen "ve, ile, ya da, veya" bağlaçları küçük harfle başlatılır. Ancak başlığın bütün harfleri büyük yazılırsa bu bağlaçlar da büyük harfle yazılır:
Anadolu ve Türkler (doğru)
ANADOLU VE TÜRKLER (doğru)
Anadolu Ve Türkler (yanlış)

4. *Rakamlarla birlikte kulanılan ay ve gün adları büyük harfle başlar:*
12 Mart 1995 Salı günü yola çıktık.

5. Bütün özel adlar büyük harfle başlar; birden çok sözcükten oluşan özel adlarda her sözcük büyük harfle başlatılır:

a) Kişi ad ve soyadları:
Gönül Eliaçık, Orhan Gül, Veli...

b) Hayvanlara verilen adlar:
Pamuk, Tekir, Minnoş...

c) Ulus, din, mezhep, tarikat adları:
Azeri, İslam, Alevilik, Süleymancılık...

d) Ülke adları:
Cezayir, Estonya, Fas...

e) İl, ilçe, köy adları:
Manisa, Pertek, Poyraz...

f) Bulvar, sokak, mahalle adları:
Atatürk Bulvarı, Şehit İlhanlar Caddesi, İzzet Paşa Mahallesi...

g) Kıta, bölge, dağ, ova, nehir, deniz, göl, orman adları:
Avrupa, Karadeniz Bölgesi, Nemrut Dağı, Konya Ovası, Fırat, Beyşehir Gölü, Atatürk Ormanı...

h) Yön adları, özel bir yer adından önce gelip onu belirtiyorsa büyük harfle başlar:
Doğu Karadeniz, Orta Anadolu, Batı Avrupa...

UYARILAR:

* Yer ve yön bildiren sözcükler bir yer ardından önce kullanıldığında büyük, sonra kullanıldığında küçük harfle başlar:
Türkiye'nin güneyi
Avrupa'nın batısı
Batı Avrupa...

* Yer ve yön bildiren sözcükler belli bir yeri ya da orada yaşayan halkı anlatmak amacıyla kullanıldıklarında tek başlarına da kullanılsalar, büyük harfle başlarlar, sonlarına gelen ekler ayrılır:
Bu konuda <u>Batı'dan</u> üstünüz.
Her alanda <u>Batı'yı</u> taklit iyi değil.

ı) Kurum, kuruluş, örgüt, parti, dernek, vakıf... adları:
Türk Ticaret Bankası, Pertek Kaymakamlığı, Özürlüleri Koruma Derneği, Büyük Parti...

i) Yapı, yapıt, ören yer adları:
Yılankale, Çifte Minare, Harput Kalesi...

j) Kitap, dergi, gazete, yasa... adları:
Sinekli Bakkal, Final (dergi), Günışığı (gazete), Yurttaşlar Yasası...

k) Dil adları:

Türkçe, Almanca, İngilizce...

l) Bir özel ada bağlı saygı sözcükleri, unvan bildiren sözcükler:

Komşumuz Aksak İbrahim köye döndü.

Doktor Ali Yüksel Bey'e uğradım.

Ahmet Mithat Efendi'yi inceliyoruz.

O yıllarda Mersinli Ahmet başa güreşiyordu.

* Tek başlarına kullanılan ve bir özel adın yerini tutan san – unvan sözcükleri büyük harfle başlar:

O sırada Albay'la görüşüyordum.

m) Özel adlardan türeyen sözcükler:

Kemalizm, Osmanlıcılık, Türkçülük, Avrupalı...

n) Mektuplarda başlık yerini tutan hitap sözcükleri:

Canım Dostum, Sevgili Kardeşim...

o) Zarfların üzerine yazılan her sözcük büyük harfle başlar:

Osman Hamdi Çolak

Üniversite Mahallesi, 5. Sokak, Abdi Ap. No : 3

Üsküdar/İstanbul

ö) Yıldız ve gezegen adları büyük harfle başlar:

Utarit, Samanyolu, Mars...

p) Mağaza, dükkan, fabrika... adlarının her sözcüğü büyük harfle başlar:

Sümerbank Pamuk İpliği Fabrikası, Sancak Tül...

r) "Dünya, güneş, ay" sözcükleri terimsel özelliklerle kullanılıyorsa büyük, değilse küçük harfle başlar:

Amerikalılar Güneş'teki ısı kaybının nedenlerini araştırıyor.

Bu oda güneş almıyordu.

B) KISALTMALARIN YAZIMI:

1. Tek heceli sözcükler, ilk harfleri alınarak kısaltılır, kısaltmanın sonuna nokta konur:

Sözcük	Kısaltma şekli
kök	k.
soy	s.

2. Çok heceli adlar genellikle baştan ilk iki ya da üç harfi alınarak kısaltılır, sonuna nokta konur:

Sözcük	Kısaltma şekli
Profösör	Prof.
Sokak	Sok.
Apartman	Apt.
Bölük	Bl.
Ankara	Ank.

3. Özel adlar, genellikle her sözcüğün ilk harfi alınarak kısaltılır. Kalıplaşmış kısaltmalarda nokta kullanılmaz:

Özel Adlar	Kısaltma şekli
Türkiye Elektrik Kurumu	TEK
Devlet Su İşleri	DSİ

4. Sonuna nokta konulmayan kısaltmalara getirilen ekler kesme işaretiyle ayrılır. Ekler kısaltmanın okunuşuna uygun olarak yazılır:

Yanlış	Doğru
DSİ'ne	DSİ'ye
DMO'ne	DMO'ya
TV'da	TV'de

C) BİLEŞİK SÖZCÜKLERİN YAZIMI:

Bileşik sözcükler, daha çok bitişik yazılır. Bitişik yazılanlar şunlardır:

* İki ya da daha çok sözcükten oluşan yer adları bitişik yazılır:

Bahçekapı, Çukurova, Acıgöl, Çanakkale...

* Birden çok sözcük birlikte bir kavramı, varlığı karşılıyorsa bitişik yazılır:

Önsöz, işyeri, ilkbahar...

* Sıfat ya da ad tamlaması biçiminde kaynaşıp birlikte bir adı oluşturan sözcükler bitişik yazılır:

Sivrihisar, hanımeli, keçiboynuzu...

* Kurallı bileşik fiiller bitişik yazılır:

Gidedurmak, bakakalmak, düşeyazmak, süregelmek

* İsteklenme fiili ayrı yazılır:

Ağlayacağı tutmak, gidesi gelmek...

* Yardımcı eylemlerle oluşan bileşik fiillerde, isim soylu sözcükte bir ses düşmesi ya da ses artması söz konusuysa bitişik, yoksa ayrı yazılırlar:

sabır et– > sabretmek

hüküm et– > hükmetmek

resim et– > resmetmek

rica etmek

fark etmek

terk etmek...

his et– > hissetmek

af et– > affetmek

red et– > reddetmek

ÖRNEK – 1 : (ÖSS – 1997)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

A) Arkadaşım önerilerimi kabul etti.

B) Öyle bir şey söylemediğine yemin etti.

C) Dükkânını başkasına devir etti.

D) Konuklarını biraz önce yolcu etti.

E) Bu haber onu memnun etti.

ÇÖZÜM:

İsim soylu sözcüklerle yardımcı eylemlerden oluşan bileşik fiillerin yazımında, isim soylu sözcükte bir ses değişmesi varsa yardımcı eylem bitişik, yoksa ayrı yazılır. Bu açıdan seçenekleri değerlendirdiğimizde "kabul etmek, yemin etmek, yolcu etmek, memnun etmek" eylemlerinin doğru yazıldığını görürüz. Oysa "C" deki "devir" sözcüğü "etmek" yardımcı eylemiyle karşılaştığında orta hece düşmesine uğrar ve "devretmek" şeklinde bitişik yazılır; ayrı yazılması yanlıştır.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

D) RAKAMLARIN YAZIMI:

1. Rakamlar yazıyla yazılabilir. Bu durumda rakam bildiren her sözcük ayrı yazılır:

Bin dokuz yüz elli yedi, otuz altı...

2. Rakamlardan sonra gelen ekler kesme işaretiyle ayrılır:

1915'te dünyaya geldi.

2000'li yıllar kalkınma yılları olacak.

7'den 70'e herkesi suçluyor.

3. Parasal işlemle ilgili yazılarda rakam bildiren sözcükler bitişik yazılır:

Binyüzotuzliralira

4. Rakamlardan sonra kullanılan nokta, sıra sayı ekinin (–(i)nci) yerini tutar. Bu nedenle ayrıca ek yazılmaz.

18. gün → doğru

18'inci gün → doğru

18.'inci gün → yanlış

5. Rakamlardan sonra gelen ekler, rakamın yazıya çevrilmiş biçimine uygun olarak yazılır:

3'üncü → üç – üncü

70'inci → yetmiş – inci

50'nci → Elli – nci

ÖRNEK – 2: (ÖSS–1994)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde rakamdan sonra gelen ekin yazımı yanlıştır?

A) Emek Mahallesi'nde 20'nci Sokak'ta oturuyoruz.

B) Geçen yıl Cumhuriyet'in 7'nci yılını kutladık.

C) Babam bu saati 17'nci yaş günümde almıştı.

D) Bu romanın yakında 6'ıncı baskısı yapılacak.

E) Lisenin 2'nci sınıfında okuyorum.

ÇÖZÜM:

A, B, C, E seçeneklerinde yazım yanlışı yoktur. D seçeneğinde ise "6" rakamı ünlüyle bittiği için "–inci" ekindeki 'i' sesinin düşmesi gerekirdi, düşmemiş.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

E) TARİHLERİN YAZIMI:

1. Ay ve gün adları, yanlarında rakam olmadan kulanıldıklarında küçük harfle başlatılır:

İki yıl önce nisanda gitmiştik Ankara'ya.

Onu çarşamba günü gönderdik.

2. Belli bir tarihi bildiren ay ve gün adları büyük harfle başlatılır:

Cumhuriyet 29 Ekim 1923'te kuruldu.

Sizinle 11 Ağustos Perşembe günü buluşuruz.

3. Tarihler, aşağıdaki gibi yazılır:

10 Ocak 2010

10.01.2010

10/01/2010

10–01–2010

F) YABANCI ÖZEL ADLARIN YAZIMI:

1. Dilimize yerleşmiş yabancı özel adlar, dilimizde kullanıldıkları şekilleriyle yazılır:

Hangaria → Hun

London → Londra

2. Türkçeye yerleşmiş biçimi olmayan özel adlar özgün biçimleriyle yazılır:
Montaigne
Balzac

G) YABANCI SÖZCÜKLERİN YAZIMI:

1. Başında ya da sonunda iki ünsüz bulunan sözcüklerin yazımında bu ünsüzlerin arasına ünlü konmaz:

Doğru	Yanlış
Spor	sıpor
plan	pilan
film	filim

2. Yabancı sözcüklerin sonundaki "g"ler "ğ"ye çevrilmez:

Doğru	Yanlış
monolog	monoloğ
psikolog	psikoloğ

3. Yabancı sözcüklerin içindeki "g"ler "ğ"ye çevrilmez:

Doğru	Yanlış
Biyografi	Biyoğrafi
program	proğram

4. Yabancı sözcüklerde yan yana bulunan ünlüler arasına genellikle "v, y" ünsüzleri girmez:

Doğru	Yanlış
Dair	Dayir

* Bazı sözcüklerde bu kurala uyulmadığı görülür:
Fiyatı, laboratuvar, acayip... gibi.

* İkilemeler ayrı yazılır, araya hiçbir noktalama işareti konulmaz:
Onu görünce tir tir titredi.
Ev bark sular içinde kaldı.
Yan yana yürüyorlardı.

* Deyimleri oluşturan sözcükler ayrı yazılır:
Hiç kimseye boyun eğmezdi.
Gözden düştüğünü kabul etmiyor.

Uyarı:
Anlam ve tür kayması yoluyla oluşan ve bitişik yazılan deyimler vardır:
çıtkırıldım, vurdumduymaz, boşboğaz...

* Pekiştirilmiş bazı sözcükler bitişik yazılır:
Dümdüz bir ovaydı.
Onu görünce kıpkırmızı oldum.

* İkilemeli şekildeki pekiştirmeler ayrı yazılır. Araya noktalama işareti konmaz.
Soğuk soğuk espiriler yapar.

* Düz geniş "a, e" harfleriyle biten eylemler sesli harfle başlayan bir ek aldıklarında araya "y" kaynaştırması girer, eylemin yazımında değişiklik olmaz:

Doğru	Yanlış
başlayan	başlıyan
söylemeyen	söylemiyen
süsleyen	süslüyen
atlayan	atlıyan

ÖRNEK – 3 (ÖYS–1995)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

A) Şemsiyeni yanına almıyor musun?
B) Onunla görüşmeyeli yıllar oldu.
C) Sen de ablanla gitmeyecek miydin?
D) Bu soruyu tam olarak anlıyamamış.
E) Mektubuna cevap yazmayacak mısın?

ÇÖZÜM

Seçeneklerdeki sözcüklerin yazımını incelersek A, B, C ve E seçeneklerinde herhangi bir yanlışlığın olmadığını görürüz. "D" seçeneğinde ise ünlü daralması olmaması gerekirken "anla" sözcüğünün sonundaki "a" ünlüsü "y"den önce daralmaya uğramış.

Doğru cevap (**D**) seçeneğidir.

H) Mİ'NİN YAZIMI

* "mi" edatı cümleye ister soru anlamı kazandırsın ister kazandırmasın ayrı yazılır; kendisinden sonra gelen ekler "mi" ye bitiştirilir:
O gün siz de orada mıydınız?
Geldi mi görüşürüz.
Kazandı mı birlikte paylaşırız.
Tatlı mı tatlı bir kızları vardı.

* "mi" edatı kendinden önce gelen sözcüğe uyarak "mı, mu, mü" olur:
Okudu mu?
Büyük müydü?
Çalıştınız mı?

K) "ki" BAĞLACININ YAZIMI:

1. Bağlaç olan "ki" ayrı bir sözcüktür, bu nedenle ayrı yazılır:
Baktım ki yanlış yapıyor, müdahale ettim.

2. Bazı sözcüklerle kalıplaştığında bitişik yazılır:
Halbuki, sanki, mademki, çünkü, meğerki, oysaki

3. Sıfat yapan "–ki" ile ilgi zamiri olan "–ki" bitişik yazılır; bağlaç olan "ki" ile karıştırılmamalıdır:
Okuldaki işim bitmedi. (sıfat yapan –ki)
Yandakiler yaylaya gitti.
Sizinkine yolda rastladım. (ilgi zamiri olan –ki)

Uyarı:
"Neredeki, ne zamanki, kiminki, neyinki" sorularına cevap veren "ki"ler bitişik, diğerleri ayrı yazılır:

Tepedeki karlar eridi.
(Neredeki)
Sabahki maç ertelendi.
(Ne zamanki)
Seninki okuldaymış.
(Kiminki)

L) "de" BAĞLACININ YAZIMI:

1. Bağlaç olan "de" sözcük olduğu için ayrı yazılır:
O gün sizi de aradım.
Bu söze gel de inan!

2. Bağlaç olan "de" ünsüz benzeşmesine uğramaz, yani hiçbir zaman "ta, te" şeklinde yazılmaz:
Hiç te doğru konuşmuyor.
yanlış
Hiç de doğru konuşmuyor.
doğru

Uyarı:
Bağlaç olan "de" ile ek olan "–de" yi karıştırmayalım; bağlaç olan "de" cümleden çıkarıldığında anlatım bozukluğu olmaz, oysa ek olan "–de" cümleden çıkarıldığında söyleyiş bozulur.

Bir konu da sen anlat.
Bir konu sen anlat. > söyleyiş bozulmadı.
Orhan'da kitaplarım kalmış.
Orhan kitaplarım kalmıştı. > söyleyiş bozuldu.

ÖRNEK – 4: (ÖSS – 1996)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

A) İşini çok iyi bilirdi; ama yine de bana danışmadan hiçbir şey yapmazdı.
B) Bunca yıl çalıştıktan sonra öğretmenliği bırakmak hiç te kolay değildi.
C) Onunla haftada bir gün buluşup sinemaya ya da tiyatroya giderdik.
D) Çocuğunun bir sıkıntısı olduğunu sezdi mi onu konuşturmaya çalışır, rahatlatırdı.
E) Anladım ki onun her istediğini yapmak doğru bir şey değilmiş.

ÇÖZÜM:

Verilen cümleleri yazım kurallarını göz önüne alarak incelediğimizde "A, C, D, E" seçeneklerinde herhangi bir yazım yanlışı olmadığını görürüz. "B" seçeneğinde "de" bağlacının yazımı yanlıştır. Bağlaç olan "de"nin ünsüz benzeşmesine uğramayacağını, yani "te, ta" yazılamayacağını biliyoruz. O halde "B" deki "hiç te" yazımı yanlıştır; bunun "hiç de" şeklinde yazılması gerekir.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

SES BİLGİSİ:

Ses, hava titreşimlerinin kulağımıza gelen şeklidir. Dilbilgisi açısından ise, ağzımızdan bir çırpıda çıkan, hece ve sözcük oluşturan birimler olarak adlandırılır. Sesler oluşumuna göre, sesli (ünlü), sessiz (ünsüz) olarak iki grupta incelenir.

SESLİ (ÜNLÜ) HARFLER:

Tek başlarına hece oluşturabilen a, e, ı, i, o, ö, u, ü harfleridir.

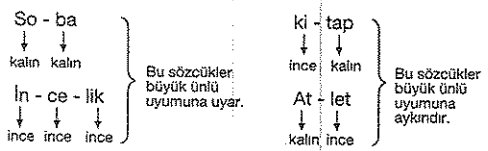
Ünlü harfler çıkışları sırasında dilin, dudakların ve alt çenenin durumuna göre gruplandırılır. Bu gruplama tablodaki gibidir:

	KALIN		İNCE	
	GENİŞ	DAR	GENİŞ	DAR
DÜZ	a	ı	e	i
YUVARLAK	o	u	ö	ü

Sesli harflerin bulundukları sözcüklerdeki uyumlara **"ünlü uyumu"** denir. Ünlü uyumları şunlardır:

A) BÜYÜK ÜNLÜ UYUMU:

Büyük ünlü uyumu, sözcüklerdeki sesli harflerin "kalınlık – incelik" bakımından uyumudur. Buna göre; ilk hecesinde kalın sesli bir harf bulunan sözcüklerin sonraki hecelerinde de kalın; ilk hecesinde ince sesli harf bulunan sözcüklerin sonraki hecelerinde de ince sesli harfler bulunur.

* Büyük ünlü uyumu Türkçe sözcüklere özgü bir kuraldır.

* Tek heceli sözcüklerde bir tek ünlü harf bulunduğundan uyum aranmaz.

Sözcükler büyük ünlü uyumuna uygun oldukları halde aldıkları ekten ötürü aykırılık ortaya çıkabilir. Aykırı olan ekler şunlardır:

– (i) mtrak	→	yeşil – imtrak
– daş	→	meslek – taş
– ken	→	doktor – ken
– (i) yor	→	gül – üyor
– leyin	→	sabah – leyin
– ki	→	yarın – ki
– gil	→	ablam – gil

* Türkçe oldukları halde büyük ünlü uyumuna uymayan sözcükler de vardır. Bunlar zamanla ses değişikliğine uğradıkları için aykırı duruma düşmüşlerdir:
ana → anne
alma → elma
karındaş → kardeş
dahı → dahi
kangı → hangi

fdd yayınları

* Görüldüğü gibi büyük ünlü uyumuna aykırı olan sözcüklerdeki aykırılığın nedeni üç tanedir:

a) Sözcüğün kendisinde bulunan aykırılık:
bahçe, insan, kâtip, ilaç...

b) Ekten kaynaklanan aykırılık:
Gidiyor, akşamleyin, masadaki, gönüldaş...

c) Bileşik olmaktan kaynaklanan aykırılık:
Beşik – taş, ak – ciğer, kaynana – dili...

B) KÜÇÜK ÜNLÜ UYUMU:

Sesli harflerin "düzlük – yuvarlaklık" "darlık–genişlik" bakımından uyumudur. Buna göre;

a) Türkçe sözcüklerin ilk hecelerinde düz varsa bir ünlü varsa sonraki hecelerinde de düz ünlüler bulunur. Yuvarlak ünlüler (o, ö, u, ü) bulunmaz.
a – kıl, ya – ra – maz, ke – le – bek...

* Bu kurala uymayan sözcükler yabancıdır:
kalyon, marul, radyo...

* Türkçe oldukları halde bu kurala aykırı sözcükler de vardır:
Ya – vuz, yağ – mur, ka – vun...

b) Türkçe sözcüklerin ilk hecelerinde yuvarlak ünlülerden (o, ö, u, ü) biri varsa sonraki hecelerinde ya düz geniş ünlüler ("a, e") ya da dar – yuvarlak ünlüler (u, ü) bulunur:
Okul, öksürük, ulu, ulak...

c) Türkçede geniş yuvarlak ünlüler (o, ö) sadece ilk hecede bulunur.
sorun, kömür, kolluk...

* baro, kolon, kupon... gibi bu kurala aykırı sözcükler vardır. Bunlar Türkçe değildir.

* "–(i)yor" eki küçük ünlü uyumuna aykırıdır.
oku – yor, anlıyor...

* Bileşik sözcüklerde küçük ünlü uyumu aranmaz.

SESSİZ (ÜNSÜZ) HARFLER:

Ünsüz harfler çeşitli şekillerde gruplandırılsa da, kurallar açısından "sert – yumuşak" oluşları bizi ilgilendirmektedir. Buna göre;

a) Yumuşak ünsüzler:
b, c, d, g, ğ, j, l, m, n, v, r, y, z

b) Sert ünsüzler:
f, s, t, k, ç, ş, h, p

* Sert sessizleri kendi aralarında ikiye ayırmaktayız:

a) Süreksiz sert ünsüzler:
p, ç, t, k

b) Sürekli sert ünsüzler:
f, s, ş, h

Ünsüzlerle ilgili kurallar şunlardır:

ÜNSÜZ BENZEŞMESİ:

Sert ünsüzlerle biten sözcükler "b, c, d" ile başlayan ek almazlar. Eklerin ilk harfleri "ç, t, k" şeklinde sertleştirilerek yazılır:

Yanlış	Doğru
ağaçda	ağaçta
çorapcı	çorapçı
13.15'de	13.15'te
ilkden	ilkten
kâğıtcı	kâğıtçı
sabahdan	sabahtan

* Bileşik sözcüklerde benzeşme aranmaz:
Akdeniz, Akciğer,

ÖRNEK – 5:

İlk gençlikte psikolojik bunalımlar yaşamakdan bunalan-
I II III

lar spor yaparak bu bunalımları atlattıklarını sanıyorlar.
IV V

Bu cümlede altı çizili sözcüklerden hangisinin yazımı yanlıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Numaralanmış sözcükler yazım kuralları açısından değerlendirildiğinde I, II, IV, V numaralı sözcüklerde herhangi bir yanlışlığın olmadığı görülecektir. "III" numaralı sözcükte ünsüz benzeşmesine aykırılık vardır; "yaşamak" sözcüğü sert ünsüzle bittiği halde getirilen ekin ilk harfi "d" olarak yazılmıştır. Doğru yazım "yaşamaktan" şeklindedir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÜNSÜZ YUMUŞAMASI:

Süreksiz sert ünsüz "p, ç, t, k" ile biten sözcükler ünlü harfle başlayan bir ek aldıklarında ya da ünlü ile başlayan bir sözcükle birleştiklerinde sonlarındaki bu harfler "b, c, d, ğ, g" olarak yumuşar. Bu olaya ünsüz değişmesi de denir:

ilaç – a → ilaca
kapak – ını → kapağını
kâğıt – ı → kağıdı
kayıp et → kaybetmek

* Yabancı sözcüklerde, tek heceli bazı sözcüklerde ve bir kısım eylem tabanlarında yumuşama görülmez:
ip – i
iç – im
Türk – üz
birik – im
aç – ız
ak – ıntı
aşk – ımız

* Kimi yabancı sözcüklerde de ünsüz yumuşaması olmaz.
Cumhuriyet–i millet–e
hukuk–un

* Özel adların yazımında yumuşama yapılmaz:

Zonguldak'a, Mehmet'in, Ayvalık'ı	Doğru	Zonguldağ'a, Mehmed'in, Ayvalığ'ı — Yanlış

ÖRNEK – 6: (ÖSS – 1993)

Sonunda süreksiz sert ünsüzlerden (p, ç,t, k) biri bulunan sözcük, ünlü ile başlayan bir ek aldığında sondaki sert ünsüz yumuşar.

Aşağıdaki sözcüklerden hangisi bu kurala uymaz?

A) araç B) tabak C) söğüt
D) dolap E) koç

ÇÖZÜM:

Seçeneklerde verilen sözcüklere ünlü harfle başlayan ekler getirelim:

araç – ı → aracı
tabak – ınızı → tabağınızı
söğüt – ün → söğüdün
dolap – a → dolaba

görüldüğü gibi "A, B, C, D" seçeneklerinde verilen sözcükler yumuşamaya uğramaktadır. Oysa E'deki "koç" sözcüğü tek hecelidir, yumuşama olmaz "koçum" şeklinde bu özellik görülmektedir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

* Türkçe sözcüklerin sonlarında (b, c, d, g) ünsüzleri bulunmaz. Yabancı dillerden gelen sözcüklerin sonlarındaki bu harfler (p, ç, t, k) olarak değiştirilerek yazılır:

  icad → icat
  kitab → kitap
  Mehmed → Mehmet...

* Türkçe sözcüklerde "b" den önce "n" gelmez; bu nedenle bazı yabancı sözcüklerde değişme olmuştur.

Yanlış	Doğru
Penbe	pembe
kanbur	kambur
kanpanya	kampanya
sünbül	sümbül

* Özel adlarla bileşik sözcüklerde bu kural aramaz:

  İstanbul, sonbahar, Safranbolu...

SES DÜŞMESİ

Orta Hece Düşmesi

İkinci hecelerinde dar ünlülerden (ı, i, u, ü) biri bulunan iki heceli sözcüklerden birçoğu sesli harfle başlayan bir ek aldığında ikinci hecelerindeki bu ünlüler düşer:

ağız → ağzını
alın → alnı
resim → resme
ömür → ömrümüz

Bazı ünlüyle biten sözcükler, ünlüyle ya da ünsüzle başlayan ek aldığında sondaki ünlü düşer.

sarı → sar – ar –
yumurta → yumurt–la–

Ünsüz Düşmesi

* Bazı sözcükler herhangi bir ek aldığında ünlü ya da ünsüz kaybına uğrar:

  küçük → küçü – ü –
  sıcak → sıca – cık ünsüz düşmesi
  büyük → büyü – cek

ÖRNEK – 7: (ÖSS – 1998)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

A) İçtiği ilacın bıraktığı acımsı tadı gidermek için ağzına şeker aldı.
B) Nesili tükenmekte olan bazı hayvanlar koruma altına alınıyor.
C) Yaptığının yanlış olduğunu anlayınca özür dilemek istedi.
D) Vakfın amaçlarının neler olduğu üyelere anlatıldı.
E) Nüfus kaydını, doğum yerinden oturduğu ilçeye naklettirdi.

ÇÖZÜM:

Seçenekler dikkatle okunursa A, C, D ve E'de bir yazım yanlışının olmadığı görülür. B'deki cümlenin ilk sözcüğü ünlü düşmesine uğratılmadan yazıldığı için yazım açısından yanlıştır. Çünkü "nesil" sözcüğü ünlüyle başlayan ek alınca nesil – i > nesli olur.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

KAYNAŞTIRMA ÜNSÜZLERİ:

Türkçe sözcüklerde iki sesli harf yan yana gelmez. Bu nedenle sesli harfle biten sözcükler sesli harfle başlayan bir ek aldıkları zaman araya kaynaştırma harflerinden (n, y, s, ş) biri getirilir:

altı – ş – ar
kapı – n – ın
pencere – y – i
baba – s – ı

* "Bu, şu, o" sözcükleri bütün ekleri "n" kaynaştırma harfiyle alırlar:

  Bu – n – lar
  Şu – n – dan
  O – n – da...

DARLAŞMA:

Düz geniş ünlülerden (a, e) biri ile biten eylemler "–yor" eki aldıkları zaman sonlarındaki bu harfler "ı, i, u, ü" şeklinde darlaşır:

söyle– → söylüyor
oyala– → oyalıyor
bekle– → bekliyor
oyna– → oynuyor

* "de–, ye–, ne" sözcükleri "y" kaynaştırmasıyla da darlaşırlar:

  de– → diyenler
  ye– → yiyenler
  ne– → niye

* Bunun dışındaki daralmalar yazım yanlışıdır.

ULAMA:

Sessiz harfle biten sözcüklerin son harfleri, kendilerinden sonra gelen ve sesli bir harfle başlayan sözcüğün ilk hecesiyle birleştirilerek okunur.

Okuldan_ayrılırken_onu gördüm.

Gönül_eğlenir mi yâr_olmayınca.

* Sözcükler arasında noktalama işaretlerinden biri varsa ulama yapılamaz.
* Ulama, sözcüklerin bitişik yazılmasını gerektirmez.

  terk_et–, fark_et.

ÖRNEK – 8: (ÖYS – 1993)

Ne_şair yaş_döker ne âşık_ağlar
I II III

Tarihe_karıştı eski_sevdalar
IV V

Bu dizelerde numaralanmış yerlerin hangisinde ulama vardır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

ÇÖZÜM:

Ulamanın yapılabilmesi için önce gelen sözcüğün sessiz harfle bitmesi, sonra gelen sözcüğün sesli harfle başlaması gerekir. Buna göre; "I, II, IV, V" numaralı yerlerde ulama yapılamaz. "III" numaralı yerde "âşık ağlar" şeklinde

sessiz sesli

sözcükler arasında ulama yapılır.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 9: (ÖSS – 1998)

Aşağıdaki cümlelerin hangisindeki altı çizili sözcükte bir yazım yanlışı vardır?

A) Onunla öyleyin lokantada buluşacağız.
B) Havuzdaki nilüferlere hayran kaldık.
C) Moraran elini ovuşturup duruyordu.
D) Amcam bu hastanede operatördü.
E) Binanın alt katında çamaşırhane varmış.

ÇÖZÜM:

B, C, D ve E seçeneklerinde yazım yanlışı yoktur. A'daki cümlede "öğleyin" sözcüğü "öyleyin" olarak yazılmış ve bir yanlışlık yapılmıştır.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 10 : (ÖYS – 1997)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

A) Yetkililer, araştırmalar tamamlanmadan bu konuda hiçbir açıklama yapmak istemiyor.
B) Dilimizin 1960'lardan buyana hangi aşamalardan geçtiği araştırılıyor.
C) Uzmanların yanı sıra halkın da konuyla ilgili görüşleri alınıyor.
D) Araştırma sonunda elde edilen bilgiler, değişik kişilerce birkaç kez kontrol edildi.
E) Dildeki sözcüklerden her biri, kullanılışına göre yeni anlamlar kazanır.

ÇÖZÜM:

Seçeneklerdeki sözcüklerin yazımını incelersek A, C, D, E seçeneklerinde herhangi bir yanlışlığın olmadığını görürüz. "B" seçeneğinde "bu yana" sözü sıfat tamlamasıdır, ayrı yazılması gerektiği halde bitişik yazılmıştır.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 11 : (ÖSS – 1999)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

A) Günlerdir aynı konunun tartışılması sabrını taşırdı.
B) Bu konuda onun da fikrini almak istedi.
C) Törende çok mutlu olmuş, göğüsü kabarmıştı.
D) Ona bir armağan vererek gönlünü almaya çalıştı.
E) Çok sinirlenmiş, ağzına geleni söylemişti.

ÇÖZÜM:

İki heceli organ adlarına ünlüyle başlayan ek geldiğinde sözcüğün ikinci hecesindeki ünlü düşer. "Göğüs" sözcüğüne gelen –ü ekiyle sözcüğün ikinci hecesindeki –ü sesinin düşerek "göğsü" olması gerekirdi.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 12 : (ÖSS – 2000)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

A) Art arda yaşadığımız sıkıntılar, doğruyla yanlışı ayırtetmemizi sağladı.

B) Onu gördükten sonra kendi durumuna şükretti.

C) "O ana kadar sesimi çıkarmadım, sabrettim; ama daha fazla dayanamadım." dedi.

D) Azmetti; karşılaştığı bütün engelleri yenerek amacına ulaştı.

E) Böylesine güzel bir günde bana hayatı zehretti.

ÇÖZÜM:

Yardımcı eylemlerle kullanılan ad soylu sözcüklerde ünlü düşmesi oluyorsa sözcükler bileşik, olmuyorsa ayrı yazılır. "Ayırt etmek" bileşik eyleminde herhangi bir ses olayı yoktur ve ayrı yazılması gerekirdi.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 13 : (ÖSS – 2002)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcüğün yazımı yanlıştır?

A) Son dönem şairleri antolojiye alınmamış.

B) Voleybolcular otobüslerine bindiler.

C) Kardeşi bu filmin yönetmenliğini üstlenmiş.

D) Antirenör bugünkü çalışmayı erken bitirdi.

E) Bu zürafa hayvanat bahçesine yeni gelmiş.

ÇÖZÜM:

Yabancı sözcükler yazılırken iki ünsüz arasına ünlü ses girmez. "Antirenör" sözcüğünün doğru yazımı "antrenör" olmalıydı.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 14 : (ÖSS – 2004)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

A) Baş başa vermiş, çocukların sorunlarından söz ediyorlardı.

B) İnsanımızın belirleyici özelliklerinden biri de konuk severliğidir.

C) Romandaki kişilerin, tipik İç Anadolu insanının özelliklerini taşıdığını söyledi.

D) Doğu felsefesiyle ilgili hemen her kitabı okurdu.

E) Televizyondaki kültür ve sanat programlarını sürekli izlerdi.

ÇÖZÜM:

Bileşik sözcük oluşturma yöntemlerinden biri de tür değiştirme yöntemidir. "Vatansever, konuksever ..." gibi sözcüklerde eylem, tür değiştirerek ada dönüştüğü için bileşik yazılır, ayrılmaz.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 15 : (ÖSS – 2006)

Altı yıl önce aramızdan ayrılan (I) değerli sanatçımız, İstanbul'da açılan bir sergiyle anılıyor. Sanat yaşamı boyunca yapıtlarında çağdaş sanat akımlarını göz ardı (II) etmeyen, bunun yanı sıra geleneklerimizi ve Anadolu Estetiğini (III) de yüzeye çıkarmayı başaran sanatçının yapıtları 7 Şubat 2006 (IV) tarihine kadar izlenebilir.

Bu parçadaki altı çizili sözlerden hangisinin yazımı yanlıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Özel adlarla birlikte kullanılan tür adları küçük harfle başlar. IV. bölümdeki "Anadolu Estetiğini" sözünde "Estetiğini" sözcüğü tür adı olduğu için küçük harfle "estetiğini" şeklinde yazılmalıydı.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 16 : (ÖSS – 2008)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

A) Bu tedaviden sonra hastalığın seyri değişti.

B) Yıllık izninin bir bölümünü bu ay kullanıyor.

C) Organ nakliyle yaşama döndürülen hastaların sayısı gün geçtikçe artıyor.

D) Çağırılmadığı için akşamki davette o yoktu.

E) Uzun süre yağmur altında yürüdükten sonra sığınacak bir yer buldu.

ÇÖZÜM:

Bazı sözcükler türetilirken ikinci hecelerindeki ünlü sesi kaybeder. "Çağır–" eylemi de "–(ı)l" ekiyle türerken hece düşmesine uğrayarak "çağrılmadığı" şeklinde kullanılmalıydı.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 17 : (ÖSS – 2009)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

A) Bu binanın planını Avusturyalı bir mimarla birlikte çizmişler.

B) Müzenin bugünkü durumuyla ilgili bilgileri bir önceki sayımızda yayımlamıştık.

C) O gezide yıllardır görmediğim bir arkadaşıma rastladım.

D) Buraya yeni bir yaya geçiti yapılacak.

E) Şenlikler bu yıl mayıs ayında başlayacak.

ÇÖZÜM:

D seçeneğinde geçen "geçiti" sözcüğündeki –t sert ünsüzü –i tamlanan ekiyle yumuşayıp –d ye dönüşerek "geçidi" olmalıydı.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

TEST – I

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?**

   A) 5 Ocak Mersin'in düşman işgâlinden kurtuluş günüdür.

   B) Sesden rahatsız olduğu için televizyonu açmazdı.

   C) Geçen yıl Kuzey Asya sular altında kalmıştı.

   D) Kavga birden ona bağırmasıyla başladı.

   E) Konuyu bu sınıfa da geç anlatmıştım.

2. Benim (I) doğduğum (II) köyde ceviz (III) ağaçları yoktu. Ben bu yüzden (IV) serinliğe (V) hasretim, okşa biraz

   Yukarıdaki dizelerde numaralanmış yerlerin hangisinde ulama vardır?

   A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

3. **Aşağıdaki sözcüklerden hangisi isim, "–de" hal ekini alırsa ünsüz benzeşmesi görülür?**

   A) duvar B) sınavlar C) otomobil
   D) ilaç E) dergi

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde büyük harflerin kullanımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?**

   A) Öğretmenimiz Fahri Bey ilginç bir olay anlatmıştı.

   B) Çocuk, Doktor Orhan Bey'i görünce tanıdı.

   C) Bu sınav üniversitelere yerleştirilecek öğrencileri belirleyecekti.

   D) Bu yıl liseyi bitirip yüksek okula başlayacağız.

   E) 1975'te Liseyi bitirmiş, Çukurova Üniversitesi'ne girmiştim.

5. I. Keskin sirke küpüne zarar.
   II. Attan inip eşeğe bindi.
   III. Korkudan dudakları uçuklamıştı.
   IV. Serçeden korkan darı ekmez.
   V. Atı alan Üsküdar'ı geçti.

   Yukarıdaki cümlelerin hangisinde ünsüz benzeşmesine örnek yoktur?

   A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözün yazımı yanlıştır?**

   A) Birtakım kendini bilmez oyuncular sahayı karıştırdı.

   B) İşyerinde her şeyini kaybetmişti.

   C) Birkaç gün sonra Mersin'de olacaktım.

   D) Sizinle bir gün balıkçı kahvesinde buluşalım.

   E) Ondan birşey istemeyeceksin ki dost kalasın.

7. Yayvan, düz tepelerin arkasından koca bir ay doğmuştu. Akşamın esmerliği kanlı bir aydınlığa bulandı. Ortalık, doğuya doğru gittikçe kırmızılaşmıştı.

   Bu parçada ünsüz benzeşmesine örnek gösterilebilecek kaç sözcük vardır?

   A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

8. Dün sabah erken evden çıktım. Dermeçatma (I) bir kır bahçesinde (II), genç bir dut ağacının gölgesinde oturdum. Her türlü (III) güzellik vardı. Birden çenem gerildi, uzun uzun (IV) esnedim. Birçok (V) hoş sayılabilecek bitki vardı çevremde...

   Bu parçada numaralanmış sözlerden hangisinin yazımı yanlıştır?

   A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

9. Aşağıdakilerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

A) Bu yazıda sürükleyici bir özellik buluyor musunuz?
B) Bu yazıda ötekiler gibi akıcı mıydı?
C) Bu yazıyı da ötekiler gibi severek mi okudunuz?
D) Bu yazıda dil yanlışları yok muymuş?
E) Bu yazıda da dünkü yazıdaki güzellikler var mıydı?

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözün yazımı doğrudur?

A) Yanıbaşımızda iki çocuk duruyordu.
B) Otuziki gün arayla tedaviye devam edilecekti.
C) Yapılan operasyonda yüzlerce roket atar ele geçirildi.
D) Bilirkişi raporu dün mahkemeye sunuldu.
E) Yokyere bize sataştığını herkes gördü.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde büyük harflerin kullanımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

A) Anadolu efsaneleri tarihe, birçok bakımdan kaynaklık etmektedir.
B) Çalıkuşu Romanı, cumhuriyet döneminin yaşamını, çeşitli yönleriyle dile getirmektedir.
C) Osman Hamdi Bey'in o dönemde önemi çok fazlaydı.
D) Koyu karanlıkta ilerleyen Kezban Hanım, korkusuz bir Anadolu kadınıydı.
E) Atatürk Bulvarı'nda bir ev satın almışlardı.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde herhangi bir yazım yanlışı yoktur?

A) İkidebir onu suçluyordu.
B) Bir biri ardından ortaya çıkıyorlardı.
C) Onu da iki yıldır tanıyorum.
D) Dikkatli okudumki anlayabildim.
E) Sonunda benim değerimi anlıyacaksın.

13. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözün yazımı yanlıştır?

A) Nerde benim, mor sünbüllü bağlarım?
B) Öğretmenliğin yanı sıra futbol antrenörlüğü de yapıyordu.
C) Taşındığımız eve bir takım koltuk aldık.
D) Kars'tan ayrılalı beş yıl olmuş.
E) TV'de seyredilecek bir program yok.

14. "İle" sözcüğü, ünsüzle biten sözcüklere ek olarak getirildiğinde sözcüğün başındaki "i" ünlüsü düşer ve büyük ünlü uyumuna uyar.

Aşağıdakilerin hangisinde "ile" sözcüğü kendinden önceki sözcükle bitişik yazıldığında bu açıklamaya örnek gösterilemez?

A) Çocuk, saat ile oynamayı seviyor.
B) Uçak ile seyahat etmeyi ben de isterim.
C) Evi ile işi arasında mekik dokuyordu.
D) Bana kalem ile kâğıt verin.
E) Ben, çocuklar ile geleceğim.

15. Geniş ünlü "e, a" ile biten sözcüklerden sonra "-yor" eki getirildiğinde bu geniş ünlüler dar ünlüye dönüşür.

Aşağıdakilerin hangisinde buna örnek bir kullanım yoktur?

A) Ben seninle gelmiyorum.
B) Ülkemi ve ülkemin insanlarını özlüyorum.
C) Onun şiirlerini çok beğeniyorum.
D) İşe yarın başlıyorum.
E) Akşamları biraz futbol oynuyorum.

16. Dilimize yabancı dillerden gelen sözcüklerde "b" ünsüzünden önce gelen "n" ünsüzü "m" ye dönüşür.

Aşağıdakilerin hangisinde bu kurala uymayan bir sözcük kullanılmıştır?

A) Sanat söz cambazlığı değildir.
B) Sümbüller açmış renk renk.
C) Ben bu kamburu taşıyamam.
D) Safranbolu evleri ilgimi çekiyor.
E) Perşembenin gelişi çarşambadan bellidir.

17. Sert ünsüzlerden sonra gelen "c, d, g" ünsüzleri sert ünsüze dönüşür. Buna ünsüz benzeşmesi denir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya örnek bir kullanım yoktur?

A) Bu atkıyı bana annem alıverdi.
B) Çocuklar sıcaktan bunalmış.
C) Bugün de balıkçılar eli boş döndü.
D) Simitçiden bir simit alarak kahvaltı yaptı.
E) Filmin kurgusu çok güzel düzenlenmiş.

18. Özel adlarla birlikte kullanılan sanlar, takma adlar ve saygı bildiren sözcükler büyük harfle başlar.

Aşağıdakilerin hangisinde bu kurala uyulmamıştır?

A) Türk güreşinin bir simgesiydi Adalı Halil.
B) Orhan binbaşı, yurtsever bir askerdi.
C) Kendi halinde bir insandı bizim Halil Efendi.
D) Ali Ağabey'imin çok yardımı dokundu bana.
E) Fatma Öğretmen'i çocuklar çok seviyordu.

19. Aşağıdakilerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

A) Sokaklarda benim gibi yalnız bu gece.
B) Ben bu sözleri hak etmedim, sanırım.
C) Okulumuz bu yarışmalara 2'nci kez katılacak.
D) Bu yıl sınav, 6 Haziran'da yapılacak.
E) XX. yüzyılın en büyük dramını bu insanlar yaşadı.

20. Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisinde, diğerlerinden farklı bir ses olayı vardır?

A) Mahalle kahvesinin ağzıyla konuşuyor.
B) Biricik amacım, iyi bir sinemacı olmaktı.
C) Yanağıma bir öpücük konduruvermişti.
D) Gülücükler dağıtıyordu etrafına.
E) Ona azıcık da olsa güvenmelisin.

21. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kaynaştırma ünsüzü almış sözcük yoktur?

A) Bu güzelim geceyi zehir etmişti.
B) Güneş doğar doğmaz başlayan bu koşuşturma, hiç bitmiyor.
C) Okuldan gelir gelmez ödevlerini yapardı.
D) Onun uğruna nelere katlandığımı bilmez misin?
E) Biz, iletişim özürlü bir toplumuz.

22. Küçücük teknesiyle çok mutluydu.

Bu cümledeki altı çizili sözcükte bulunan ses olayı, aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Ömrünü gazeteciliğe adamış bir aydındı.
B) Büyük kalabalıkların içinde bile yapayalnızdı.
C) Günlerin iyice kısaldığı aylardayız.
D) Sıcacık yaz günlerini özler olduk.
E) Onun biricik özlemiydi, oyuncu olmak.

23. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım yanlışı yoktur?

A) Ablam, Hukuk Fakültesi'nin 2'inci sınıfından ayrılmış.
B) M. Rauf'un Eylül'ü ilk psikolojik romanımızdır.
C) Az önce gelen Asım Bey'miydi?
D) Yeni aldığınız buz dolabı bu mu?
E) Soğukdan bütün ağaçlar kurumuştu.

24. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım yanlışı vardır?

A) Ülkenin Güney'inde zengin linyit yatakları var.
B) ÖSS, bu yıl 6 Nisan'da yapıldı.
C) İki gün sonra Güneş tutulacak.
D) Çocuk aniden kayboldu, gözümüzün önünden.
E) Türkiye, en kısa zamanda AB'ye girecek.

25. Ünsüzle biten bir sözcükten sonra, ünlüyle başlayan bir ek gelirse ünsüzle ünlü birleştirilerek okunur. Buna "ulama" denir.

Aşağıdakilerin hangisinde bu açıklamaya örnek vardır?

A) Yürü bre yalan dünya!
B) Sana konan göçer bir gün.
C) İnsan bir ekin misali.
D) Seni eken biçer bir gün.
E) Ben senin derdini çekemem.

26. Soğuk, karlı bir kış gecesiydi. Yollardan insan gölgeleri çekilmiş, yollar yapayalnız kalmıştı. Kentin ölgün ışıkları siste ipileşip duruyordu. Akşamüstü başlayan kar, dört bir yanı beyaza kesmişti. O anki duygularım bugünkü gibi aklımda.

Bu parçada aşağıdaki ses olaylarından hangisi yoktur?

A) Ünsüz benzeşmesi
B) Ünlü düşmesi
C) Ulama
D) Ünsüz yumuşaması
E) Ünlü türemesi

27. Sabahleyin erken kalktım. Bir kır kahvesine gidip oturdum. İnsan sevdiği insana mektup yazmak için bu saatte kalkmalı ve bir kır kahvesine gitmelidir, diyorum.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisine örnek yoktur?

A) Ses düşmesi
B) Ünsüz yumuşaması
C) Ulama
D) Ünlü daralması
E) Ünsüz sertleşmesi

28. **Aşağıdakilerin hangisinde yazım yanlışı yoktur?**

A) Kardeşi, Ege Üniversitesi'nde okuyor.
B) Bizim apartmanın 6'ıncı katı boşaldı.
C) O, bizimle gelmiyeceğini söyledi.
D) TRTnin müzik yayınlarını zevkle izliyorum.
E) Bu geziye Gül'de katılacak.

29. **Aşağıdakilerin hangisinde ünlü (sesli) daralmasına örnek bir kullanım vardır?**

A) Hayvanlar merada otluyordu.
B) Çınar ağacının gölgesi havuzun suyuna vurmuştu.
C) Yosun kokusunu özlemiş epeyce.
D) Dalgalar kıyıyı dövüyordu bıkmadan.
E) Kır menekşelerinden oluşturduğu demeti masama koydu.

30. "Keskin sirke küpüne zarar verir." **cümlesinde altı çizili sözcükteki ses olayının özdeşi, aşağıdaki cümlelerden hangisinde vardır?**

A) Sevdiğim bir kitabın bana verdiği zevki, başka hiçbir şey veremez.
B) Benim yazılarım; sevgi dolu ve edebiyatın sınırları içinde kalabilen yazılardır.
C) Bu yapıt, toplumcu şiir akımının insancıl örnekleriyle doludur.
D) Ben, akımların geçiciliğine, biçimlerin göz boyayıcılığına kapılmadım.
E) Bir yazar, okurun tavrını dikkate aldıkça başarılı olur.

TEST – II

1. **Aşağıdakilerin hangisinde yazım yanlışı yoktur?**

A) Akşama kadar atelyede çalıştım.
B) Göz yaşı dökmekle bir yere varamazsın.
C) Sen gide dur, ben arkandan gelirim.
D) Ders programını öğrenmeye geldim.
E) Onunla yanyana evlerimiz.

2. Dostları vardı ufacık tefecik
Sayısını kimse bilmezdi kimse
Bir türkü söylerdi yavaştan
Bitmedik ekinler üstüne

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Ulama
B) Ünsüz benzeşmesi
C) Ünsüz düşmesi
D) Kaynaştırma ünsüzü
E) Ünsüz yumuşaması

3. "Ki" bağlacı, sözcükleri ve tümceleri birbirine bağlar ve ayrı yazılır.

Aşağıdakilerin hangisinde bağlaç olan "ki" nin yazımında yanlışlık yapılmıştır?

A) İnsanki canlıların en yücesidir.
B) Desem ki vakitlerden bir nisan akşamıdır.
C) Duydum ki unutmuşsun gözlerimin rengini.
D) Mademki sınava gireceksin biraz olsun çalış.
E) Allı pullu bir balon verelim ki oynasınlar, çocuklar.

4. Belli bir gün ya da tarih bildiren gün ve ay adları büyük harfle yazılır. Belli bir gün ya da tarih bildirmeyen gün ve ay adları küçük harfle yazılır.

Aşağıdakilerin hangisinde bu kurala uymamaktan doğan bir yazım yanlışı vardır?

A) Yazlığa haziran başlarında gider, eylül sonlarında dönerdi.
B) Yatılı okullarda öğrenciler eve gidecekleri için cuma günlerini iple çekerdi.
C) Onunla Nisan'ın 23'ünde bir araya geleceğiz.
D) Hasan, 3 Kasım perşembe günü okula gitmemiş.
E) 1919 Aralık ayı, Atatürk'ün Ankara'ya gelişiyle anılır.

5. **Aşağıdakilerin hangisinde yazım yanlışı yoktur?**

A) Oldumolası onu sevmezdi.
B) Ailesinden onbeş yaşında ayrılmıştı.
C) Askerler birinci ayın sonunda ant içecek.
D) Bir yakını Çalışma bakanlığı'nda çalışıyor.
E) O adamın Dünyada bir eşi daha yoktur.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özel isimlerin yazımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?**

A) Geçen yıl da Ahmet Haşim'in Göl Saatleri'ni işlemiştik.
B) Arkadaşlarıyla Van gölünde bir gezintiye çıkmışlardı.
C) O yıl Türk Tarih Kurumu'nun araştırma ekibinde göreviydi.
D) Zonguldak'a giderken Karabük'ten geçtik.
E) Sağlık Bakanlığı yetkilileri her şeyin normal olduğunu, korkmaya gerek olmadığını bildirdiler.

7. **Aşağıdakilerin hangisinde ünsüz yumuşaması ve benzeşmesi aynı sözcükte olmuştur?**

A) Dedem, attığını vuran bir avcıydı.
B) Babam, çalışmalarımı yürekten destekliyordu.
C) Pasta, tadından yenmeyecek durumdaydı.
D) Okuduğu kitapları başkasına verirdi.
E) Kazdığım çukura kendim düşmüştüm.

8. **Aşağıdaki cümlelerde bulunan altı çizili sözcüklerin hangisindeki ses olayı diğerlerinden farklıdır?**

A) Sevdiğim giysiler, bir süre sonra küçülüyordu.
B) Sararan yapraklar tek tek düşüyordu yere.
C) Etrafı çitle çevrili bir bahçede çalışıyor.
D) Benim sabrım kalmadı artık.
E) Onun resminin güzel olduğunu biliyorum.

9. **Aşağıdakilerin hangisinde bir yazım yanlışı yoktur?**

A) Yaptığım hiç bir işten pişman değilim, diyordu.
B) Yazdıklarını yayımlayamıyan yazar, üretkenliğini yitirir.
C) Sanatçılar kendilerini buldukca akımların sınırlarını aşar.
D) Ne yazıkki genç şairlerimizin çoğu bu hataya düşüyor.
E) Cahit Irgat da serbest nazımla şiirler yazmıştır.

10. **Aşağıdakilerin hangisinde yazım yanlışı yoktur?**

A) Ben bu sevdadan vaz geçtim arkadaş!
B) Terketmedi sevdan beni yıllar yılı.
C) Sen bekleye dur burada, ben gidiyorum.
D) Bu eski radyoyu tamir et, kullanacağım.
E) Sen bunu hak etmedin hiç bir zaman.

11. Hissediyor musun bazen saçlarını okşuyorum
Avucumda deniz gibi kokun
Her gülüşünde gizli bir gamze
Sardın ısıttın beni, mevsimlerden haberim yok.

Bu dizelerde aşağıdaki ses olaylarından hangisi yoktur?

A) Ses türemesi
B) Sert ünsüzün yumuşaması
C) Ünsüz düşmesi
D) Ünlü daralması
E) Ünsüz yumuşamasına aykırılık

12. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı yapılmıştır?**

A) Az önce atölyeden ayrıldığını söylediler.
B) Sporcuların kondisyonları düşük gibi görünüyor.
C) Duydumki hakkımda olumsuz anlatıyormuşsun..
D) Bu şarkıyı da çok severim.
E) Kalemi açacak bir kalemtıraş arıyorum.

13. "Kadıncağız durmadan ağlıyordu." **cümlesindeki altı çizili sözcükte görülen ses olayı, aşağıdakilerin hangisinde vardır?**

A) Uçak hızla yükseliyordu.
B) Beynimde şimşekler çakıyor sanki.
C) Yüzüne al bayrağın rengi vurmuş.
D) Yanındakiler bir şeyler söylüyor durmadan.
E) En güç zamanlarında yanında onu görüyormuş.

14. İki heceli sözcüklerden sonra ünlüyle başlayan bir ek gelirse sözcüğün ikinci hecesindeki ünlü düşer. Buna "orta hece düşmesi" denir.

Aşağıdakilerin hangisindeki ünlü düşmesi, bu açıklamaya örnek olamaz?

A) Çocuklara ağza alınmayacak sözler söylüyordu.
B) Şehrin kenar semtlerinden birinde oturuyorduk.
C) Benim resmim öğrencilik yıllarımda da güzeldi.
D) Aklın ve bilimin gösterdiği yoldan sapmamak gerekir.
E) Bu havayı koklayın ve yosun kokusunu içinize doldurun.

15. Tıpkı sınıftaki gibi
Yapacağım bir işte
Bu resmindir önderim:
Kötülüğe uzanırsam
Çat kaşlarını
Tutulsun ellerim

Bu parçada aşağıdaki ses olaylarından hangisi yoktur?

A) Süreksiz sert ünsüzün yumuşaması
B) Yumuşak ünsüzün sertleşmesi
C) Orta hece düşmesi
D) Ünlü daralması
E) Ulama

16. **Aşağıdakilerin hangisinde kesme imi (') yanlış kullanılmıştır?**

A) Çukurova'nın sıcağı dayanılacak gibi değil.
B) N'eyleyim, ölüm herkesin başında.
C) Bu durumdan Türkiye'de etkilendi.
D) Bu çocuklar, ODTÜ'de okuyor.
E) Dünya 2000'e hazırlanıyor.

17. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı yapılmıştır?**

A) Bugünlerde "İnce Memed"i okuyorum.
B) Onu ilk kez Gazi Lisesi'nde görmüştük.
C) Bize her zaman çiçeklerinde bir dili olduğunu söylerdi.
D) Ahmet Bey bizimle mi görüşmek istiyormuş?
E) Çocuk tanınmayacak bir haldeydi buraya geldiğinde.

18. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde süreksiz sert ünsüzlerin yumuşamasına bir örnek vardır?**

A) Sanatçı satış gücü olan yapıt üretmek zorundadır.
B) Yapıtın piyasa düzenindeki değeri ölçüt alınmamalıdır.
C) Kitle iletişim araçlarının denetimi, düzenli olarak yapılmaktadır.
D) Toplumsal yozlaşmayı önlemenin yolu, sanat eğitimidir.
E) Köylerden kentlere göçün birçok nedeni vardır.

19. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, ek alırken diğerlerinden farklı bir ses olayı meydana gelmiştir?**

A) Üç yıl göz hapsinde tutulacakmış.
B) Şu işin sırrını biz de öğrensek.
C) Bir şey yapacağını zannetmiyorum.
D) Affet beni ulu Tanrı'm!
E) Merak etme, hiç acı hissetmeyeceksin.

20. Türkçe sözcüklerde düz ünlülerden (a, e, ı, i) sonra düz ünlüler; yuvarlak ünlülerden (o, ö, u, ü) sonra ya dar yuvarlak ünlüler (u, ü) ya da düz geniş ünlüler (a, e) gelir. Buna "küçük ünlü uyumu" denir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde küçük ünlü uyumuna aykırı bir sözcük vardır?

A) Gümüş küpesini okulda yitirmiş.
B) Bu yıl soğuklar erken başladı.
C) Sokağımız hep çamur içindedir.
D) Derginin sayfa düzeni çok kötü.
E) Yaptığınız şaka biraz abartılı olmuş.

21. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bileşik eylemlerin yazılışında bir yanlışlık yapılmıştır?**

A) Bizden odayı hemen terk etmemizi istedi.
B) İşlerini çabuk hallet de bana yardıma gel.
C) Onun şiir yazdığını öğrenince şaşakaldık.
D) Bu yanlışlık onlarca yıl öncesinden olagelmiş.
E) Arkadaşının kendisine doğru geldiğini son anda farketti.

22. Sözcük sonlarında bulunan süreksiz sert sessizlerden (ç, k, p, t) sonra ünlüyle başlayan bir ek gelirse bu ünsüzler yumuşak ünsüzlere dönüşür.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya uymayan bir sözcük kullanılmıştır?

A) Yazarın "Saklı Su" adlı kitabını aldım dün.
B) Bu topraklar, uygarlığın beşiği kabul edilir.
C) Dost ve akrabaları takı törenine katıldı.
D) Okumanın tadını alan okur, kitaptan ayrılamaz.
E) Umutların ardından bakarım sessizce.

23. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde "ulama"ya bir örnek vardır?**

A) Saçlarına kan gülleri takayım.
B) Yitirmiş tılsımını ilk sevmelerin.
C) Yokluğun cehennemin öbür adıdır.
D) Üşüyorum kapama gözlerini.
E) Seni anlatabilsem seni.

24. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bitişik yazılması gereken "de" ayrı yazılmıştır?**

A) Odadaki gazeteyle dergiyi de getir.
B) Eminim ki bu sınavdan da iyi not almıştır.
C) Bugünlerde gözlerim de çok ağrıyor.
D) Bu yıl da birincilik ödülünü o yönetmen aldı.
E) Onu iki saat kadar ev de beklemek zorunda kaldık.

25. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük hem büyük hem küçük ünlü uyumuna uymaktadır?**

A) Avuç avuç leblebi yedik.
B) Radyonun sesini sonuna kadar açmış.
C) Vapur biraz önce hareket etti.
D) Yolculuk yapmayı her zaman severim.
E) Çok sevdiğim masalı anlatıyor.

26. I. Dünya Savaşı'ndan sonra uçakların ve füzelerin yaygın olarak kullanılmasıyla daha geniş alanlara, sivil halkıda içine alacak şekilde yapılmıştır savaşlar.

Bu cümledeki yazım yanlışı aşağıdakilerin hangisinden kaynaklanmaktadır?

A) Noktanın kullanılmasından
B) Sayının rakamla yazılmasından
C) "Savaşı" sözcüğünden sonra kesme işaretinin (') kullanılmasından
D) "I."den sonra gelen sözcüğün büyük harfle başlamasından
E) "de" bağlacının yazımından

27. Ben kara gecelerin suçsuz çocuğu
Tanyerlerini ağartmak bütün uğraşım
Ben koyu balçıklara itilmiş suçsuz çocuk
Topraktaki tohum gibi hazırlanıyorum
İlk işim uyanmak

Bu dizelerde aşağıdaki ses olaylarından hangisi yoktur?

A) Kaynaştırma
B) Ünlü daralması
C) Ünsüz benzeşmesi
D) Ünsüz yumuşaması
E) Ulama

28. Dilimizde bir sözcüğün ilk hecesindeki ünlü (sesli) düzse, öteki hecelerindeki ünlüler de düz olur.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya uymayan bir sözcük vardır?

A) Radyoda uzun yıllar, haber sunuculuğu yaptı.
B) Şiirdeki özgünlüğünü hiçbir zaman yitirmedi.
C) Yazar ayrıntıları iyi seçmiş ve ustaca kullanmış.
D) İnsanları koyun gibi görme anlayışından kurtulamadılar.
E) Bu gazetede uzun yıllar köşe yazarlığı yapmıştı.

29. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım yanlışı yoktur?**

A) Kahramanmaraş'da on iki yıl kalmışlar.
B) Kaç gündür sıkıcı, sıkıcı işlerle uğraşıyoruz.
C) Ankara'ya geldimi bize mutlaka uğrar.
D) Sıcakkanlı insanlar vardi orada.
E) Hepimize içden içe kızdığını biliyorum.

TEST – III

1. Türkçede "a, e" ünlülerinden biriyle biten bir sözcükten sonra "–yor" eki getirilirse bu düz geniş ünlüler dar ünlü haline gelir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde, bu açıklamaya uygun olmayan bir ünlü daralması örneği vardır?

A) Gün, burada başlıyor.
B) Ara sıra yutkunuyor, bir şeyler diyecek gibi oluyordu.
C) Bir bebek durmadan ağlıyordu.
D) Her gün bu saatte başlıyor, program.
E) Bir ömür boyu durmadan yazan bu sanatçı; artık yazamıyor.

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı yapılmıştır?**

A) Ülkü Tamer TDK Çeviri Ödülü'nü kazandı.
B) Yaşadıklarımdan belleğimde kalanları bu yıl yazıya aktarmayı düşünüyorum.
C) Hergün buraya gelip burada ruhumu dinlendiririm.
D) Sanatçılar yaşarken gereken ilgiyi ve değeri görüyor mu sizce?
E) Son bestesini de bu kasetine alacakmış.

3. İssız ve soğuk eski bir parkın içinde
İki gölge geçti burdan az önce
İki hayalet geçmiş günler peşinde
Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?
A) Ulama B) Ünlü düşmesi
C) Ünsüz benzeşmesi D) Ünlü daralması
E) Ünsüz yumuşamasına aykırılık

4. Türkçede yuvarlak bir ünlüden sonra ya düz geniş (a, e) ya da dar-yuvarlak (u, ü) ünlü gelir.
Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük bu kurala uymaz?
A) Kahvaltıda bir yumurta yedi.
B) Kurnaz birine benziyor.
C) Çayırda birkaç ördek dolaşıyor.
D) Üniforma ona çok yakıştı.
E) Seni durakta bekliyoruz.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı yapılmıştır?**
A) Adam birdenbire bağırmaya başladı.
B) Bu yaz Doğu Anadolu illerini gezecekmiş.
C) Bizim bu tür sanat eserlerini beğenmiyeceğimizi sanıyormuş.
D) Bir de baktım ki bir yığın kâğıt var dolabın gözünde.
E) Göz göre göre kaza yaptılar.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ünlü düşmesine uğramış bir sözcük yoktur?**
A) Yapraklar oradan oraya savruldu.
B) Mağaranın ağzında çalılar vardı.
C) Sararan yüzüne biraz renk geldi.
D) Maçın ikinci devresinde iki gol yedi.
E) Mutfakta yemek yaparken şarkı söylüyor.

7. Türkçede ekler getirildiği sözcüğün son ünlüsüyle uyuma girer.
Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kurala aykırı bir kullanım vardır?
A) Bu kitapların hepsini okudum.
B) Oyunu sonuna kadar izleyemedim.
C) Bunu asmak için düzgün bir yer bulmalısınız.
D) Bizi saatlerce sokakta bekletti.
E) Televizyonun sesini sonuna kadar açmış.

8. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcüğün ya da sözün yazımı doğrudur?**
A) Konser üç saati aştı, oysa ki sanatçı sahnede iki saat kalacaktı.
B) Ona bir takım sorular yönelttik.
C) İki yıl sonra onunla dialogumuz koptu.
D) Koşullarının hepsini onlara kabul ettirdi.
E) Bu yıl hiç elma şekeri yememişler.

9. Sonu ünlüyle biten sözcüklere ünlüyle başlayan bir ek getirildiğinde araya "y, ş, s, n" kaynaştırma ünsüzlerinden biri getirilir.
Ad tamlamalarında tamlanandaki kaynaştırma harfi "s" dir.
Aşağıdaki sözcüklerden hangisi bu kurala uymaz?
A) koku B) sevgi C) su
D) görüntü E) süre

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde hem ünsüz yumuşamasına hem ünsüz benzeşmesine uğramış bir sözcük vardır?**
A) Bugün yaşlı insanların ziyaretine gidecekti.
B) Yediklerine mutlaka dikkat ederdi.
C) Evlerinin bahçesi oldukça büyüktü.
D) Benimle durağa kadar gelmişlerdi.
E) Bu mobilyaların hepsi aynı tezgâhtan çıkmıştı.

11. **Aşağıdakilerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?**
A) Kitabın sayfası
B) Ortaçağ Avrupası
C) Yüzünün rengi
D) Mağzanın açılışı
E) Köpekbalığının yüzgeci

12. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sayıların yazımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?**
A) Askerliğinin bitmesine yirmi altı gün kalmış.
B) Bu sınavda öğrencilerin % 45'i başarılı olmuş.
C) Öğretmen 22'inci soruyu da açıkladı.
D) Onunla yarın dershanenin önünde 13.15'te buluşacağız.
E) Okulları 17 Haziran 1993'te yapılmış.

13. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı yapılmıştır?**
A) ÖSYM'nin, sınav sonuçlarını bugün açıklaması bekleniyor.
B) TRT'de kameraman olarak çalışıyor.
C) CSO'nun yarın bir konseri varmış İzmir'de.
D) DPT'ye memur alınacağını duyunca hemen Ankara'ya gitti.
E) Sütlerimizi SEK'den alıyoruz.

14. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde büyük harflerin yazımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?**
A) Salih Ağa bütün köyü egemenliğine almıştı.
B) 28 Nisan 1975'te Balıkesir'de doğmuş.
C) Abdi İpekçi parkında bir çift el heykeli vardır.
D) Asuman Hanım kızı da gidince yapayalnız kaldı.
E) Atatürk Caddesi'ni bayraklarla süslerdik.

15. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde büyük harflerin kullanımı ile ilgili bir yazım yanlışı vardır?**
A) Memet Fuat "Denemeler"inde pek çok sanatçının denemelerini derlemiştir.
B) Yürüyüş taksim meydanında yapılmış.
C) Ankara keçisinin yünü değerliymiş.
D) Hepimiz Türkçeyi bütün incelikleriyle öğrenmeye ve kullanmaya çalışmalıyız.
E) Bu yıl İstanbul Festivali'nde güzel konserler vardı.

16. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?**
A) Hayvan sırtına vurulan eyerden rahatsız oldu.
B) Hiçbiriniz benim ne zorluklar çektiğimi bilmiyorsunuz.
C) Erken yatın; çünkü erken saatte yola çıkacağız.
D) Sinop'un bu kadar yeşil olduğunu bilmiyordum.
E) Antalya Film Festivali'nde altın portakal ödülünü genç isimler aldı.

17. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı yapılmıştır?**
A) Yağmurdan sonra çıkan güneş, pırıl pırıldır.
B) Bir gün değerimi anlıyacaksın, diyerek çekip gitti.
C) Temiz mi temiz bir havası varmış Ödemiş'in dağlarının.
D) Gülgün Teyze'nin yaptığı pastalara bayılırdım.
E) Sapasağlam sandalye o oturunca kırılıverdi.

18. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı yoktur?**
A) Ormanda yönünü Kutupyıldızı'na bakarak buluyormuş.
B) Mademki bize de güvenmiyor, işi kendisi tek başına yapsın.
C) Bu sanatçı doğu anadolunun ücra bir köşesinde doğmuş.
D) Böyle bir davranışı hiçbirimiz haketmemiştik.
E) Onun neye sinirlendiğini biliyormusunuz?

19. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı yapılmıştır?**
A) Fethi Okyar 1930'da İstanbul'a geldi.
B) Kimse onun böyle işler yapacağına inanmıyordu.
C) Adalet Ağaoğlu'nun kitaplarını da severek okurum.
D) O, bir çok sorunu görmezlikten geldi.
E) Aydın Bey öğretmenliğe yirmi üç yaşında başlamış.

20. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım yanlışı yapılmıştır?**
A) Sanatçılar, sokaktaki insanın da görüşlerine önem vermek zorundadır.
B) İlk şiiri 19 Nisan 1965'te mahalli bir gazetede yayımlanmış.
C) Fuzulî XVI'ıncı yüzyıla damgasını vuran şairlerimizdendir.
D) Edirne'de birkaç gün kalacakmış.
E) Dün akşam Çiçekli Mahallesi'nde bir yangın çıkmış.

21. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım yanlışı yoktur?**
A) 15 Nisan 1984'de okulunu bitirmiş.
B) Hep Batı'ya gidersen aradığın yere ulaşırsın.
C) Bu mektubu 10 Şubat, pazar günü yazmış.
D) Yasemin hanımı bugün hiç görmedim.
E) İstanbul'daki evlerini bu ayın sonunda satıyorlarmış.

22. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım yanlışı vardır?**
A) Yeni yönetim, eski anlaşmaları feshetti.
B) İstanbul'a 1944'te geldiklerini söylüyor.
C) Şu sıralar Kemal Tahir'in "Yorgun Savaşçı"sını okuyorum.
D) Onun müziğe karşı da ilgisi olduğunu hepimiz biliyorduk.
E) Bu dükkân için de havaparası istiyorlarmış.

23. Mehmet Rauf'un (I) nefis üslubuyla kaleme aldığı mensur şiirler, (II) bu özenli çalışmayla hiç bir şey (III) kaybetmeksizin Mayıs 1997'de (IV) günümüz Türkçesi-ne (V) kazandırıldı.

Bu cümledeki numaralanmış yerlerin hangisinde yazım yanlışı vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

24. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kesme işareti (') yanlış kullanılmıştır?**

A) Umut'u yarın çocuk bahçesine götüreceğim.
B) İzmir Körfezi'nin kirliliğinde hepimizin payı var.
C) 10 Nisan 1997'de sınava girmiştik.
D) Canan Hanım'ı ziyarete gideceğiz.
E) Ankaralı'lar ulaşım sorununu hafiflettiler.

TEST – IV

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım yanlışı vardır?**

A) Adam şaşkın, biraz da kızgın yüzüme baktı ve bana sertçe yanıt verdi.
B) Birtakım gereksiz işlerle zaman geçirdi.
C) XX'nci yüzyıl "teknoloji çağı" olarak adlandırılacaktır.
D) Onun vurdum duymazlığı beni çileden çıkarıyor.
E) Yarınki oyuna bilet aldınız mı?

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "de" nin yazılışında bir yanlışlık yapılmıştır?**

A) Sen de bana yalan söyledin.
B) Kimsede para da kalmamıştı.
C) Bu kalemlerden bende istiyorum.
D) Binanın arkasında kuyu vardı.
E) İki üç yıl sonra da değişen bir şey olmayacak buralarda.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım yanlışı yapılmıştır?**

A) Yurtdışında da olsa mutlaka bu festivale katılır.
B) Ne yazık ki onunla karşılaşamayacağız.
C) Bu filmde de oldukça başarılısın.
D) O 1983'te de ülkemize gelmişti.
E) Bu mağra geçen yıl keşfedilmiş.

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözün yazımı yanlıştır?**

A) Herhalde sınavı kazanmış.
B) Bize okumamız için birkaç kitap önerdi.
C) Hiçbir zaman seninle tartışmaya girmem.
D) Tamsayıları bu yıl öğrendiler.
E) Herşey yavaş yavaş değişiyor.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcüğün yazımında yanlışlık yapılmıştır?**

A) Her şeyi biliyormuşcasına baktı yüzüme.
B) Çocukça davranışlarınla bizi bıktırıyorsun.
C) Sessizce içeri girmelerini söyledim.
D) Babam bizi sertçe uyardı.
E) Hafifçe başını eğerek selam verdi.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı yapılmıştır?**

A) "Küçük Ağa" başarılı tarihi romanlarımızdan biridir.
B) Yaş ilerledikçe spor yapmakta insan sağlığı için çok yararlıdır.
C) 20 Temmuz 1997'de emekliye ayrılmış.
D) Aydın Bey çocuklarıyla gurur duyardı.
E) O kadar üzüldü ki günlerce konuşmadı.

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi, yazım ve noktalama bakımından doğrudur?**

A) 1983'te Devlet Senfoni Orkestrası İzmirde bir konser verdi; ama biz gidemedik.
B) 1983'te devlet senfoni orkestrası, İzmir'de bir konser verdi; ama biz gidemedik.
C) 1983'de Devlet Senfoni Orkestrası İzmir'de bir konser verdi ama biz gidemedik.
D) 1983 de Devlet Senfoni Orkestrası bir konser verdi; ama biz gidemedik.
E) 1983'te Devlet Senfoni Orkestrası, İzmir'de bir konser verdi; ama biz gidemedik.

8. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım yanlışı vardır?**

A) Fazıl Hüsnü Dağlarca 1949'da Üç Şehitler Destanı'nı yayımlamıştır.
B) Tatilde günü birlik gezilere çıkmayı seviyorum.
C) Mademki çok yorgunsun, yolculuğa bugün çıkmayalım.
D) İstesen de artık bu işten vazgeçemezsin.
E) Sanmış ki hiçbir tehlikesi yok çalıştığı işin.

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı yoktur?**

A) Eskişehir'li bir arkadaşım vardı lisede.
B) O sağ duyu sahibi biriydi.
C) Ne yazıkki onunla tanışma olanağı bulamadım.
D) Söylev'de Kurtuluş savaşı 19 Mayıs 1919'dan başlanarak anlatılır.
E) Senin yanında şimdi para da yoktur.

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım ve noktalama yanlışı yapılmamıştır?**

A) Doğan Hızlan, geçtiğimiz günlerde de 1964'ten buyana yazdığı eleştirilerini "Kitaplar Kitabı" adıyla yayımladı.
B) Doğan Hızlan; geçtiğimiz günlerde de 1964'ten bu yana yazdığı eleştirilerini "Kitaplar Kitabı" adıyla yayımladı.
C) Doğan Hızlan geçdiğimiz günlerde de 1964'ten bu yana yazdığı eleştirilerini "Kitaplar kitabı" adıyla yayımladı.
D) Doğan Hızlan, geçtiğimiz günlerde de 1964'ten bu yana yazdığı eleştirilerini "Kitaplar Kitabı" adıyla yayımladı.
E) Doğan Hızlan geçtiğimiz günlerdede 1964'den bu yana yazdığı eleştirilerini "kitaplar kitabı" adıyla yayımladı.

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı yoktur?**

A) Sizde mi bu mahallede oturuyorsunuz?
B) Gösteri, Cumhuriyet meydanında yapılacakmış.
C) "Dokuzuncu Hariciye Koğuşu"nun kahramanı on beş yaşında bir gençtir.
D) Türkçe öğretmenimiz Hülya hanımdı.
E) Ahmet Kutsi Tecer şiirlerinde yer yer anadolu halk motiflerini de işler.

12. Sert ünsüzlerden sonra "c, d, g" yumuşak ünsüzleriyle başlayan ek geldiğinde bu ünsüzler sert ünsüze dönüşür.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kurala uyulmamış bir sözcük kullanılmıştır?

A) Gürlüyor demiryolunda trenler.
B) İnsanlar ise çalışmaya somurtkan başlıyor.
C) En sevdiği kuşu pencereden kaçmıştı.
D) Bu kâğıtları üçgen şeklinde katlayıp kes.
E) Sabahları kapının önünden simitçi geçiyor.

13. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ünlü daralmasına uğrayan bir sözcük kullanılmıştır?

A) Yiyecekleri dolaba yerleştiriyor annem.

B) Her gün zamanının bir kısmını resim yapmaya ayırıyor.

C) Hep kendinden küçükleri dövüyor.

D) Onu böyle içine kapanık gördükçe çok üzülüyorum.

E) Kardeşim odasında mışıl mışıl uyuyor.

14. Tanıdığım sanat_adamlarından, _onların tanığı

I II

olduğum_özelliklerinden söz_etmek_istedim.

III IV V

Numaralanmış yerlerin hangisinde ulama yapılamaz?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

15. Sonunda süreksiz sert ünsüzlerden biri (ç, p, k, t) bulunan bir sözcük, ünlüyle başlayan bir ek aldığında bu ünsüzler yumuşar.

Aşağıdakilerin hangisinde bu kurala uyulmamıştır?

A) Ağacın altında bir süre oturdular.

B) Çocuğun, söylenenleri anlamadığını biliyorum.

C) İlacını zorla içti.

D) Masadaki bardağı da mutfağa götürdü.

E) Elindeki kitabın da sayfalarını kıvıştırmışsın.

16. Sonu süreksiz sert ünsüzle (p, ç, t, k) biten bir sözcüğe ünlüyle başlayan bir ek geldiğinde bu ünsüzler yumuşar.

Aşağıdaki sözcüklerin hangisinde bu kurala uyulmaz?

A) çek B) çocuk C) denk

D) sebep E) ağaç

17. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, ek alırken ünsüzlerden biri düşmüştür?

A) Yağmurdan hepimiz <u>ıslandık.</u>

B) Bugün <u>boynum</u> çok ağrıyor.

C) Beni <u>burda</u> fazla bekletme.

D) <u>Ufacık</u> odaya neler neler sığdırmışlardı.

E) Akıyor zaman ağır ağır kendi <u>gönlünce</u>.

18. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük kaynaştırma harfi almamıştır?

A) <u>Suyun</u> yanında bir ateş yaktılar.

B) Kitabın ilk <u>sayfası</u> kopmuş.

C) Ağacın <u>dallarını</u> sonunda budadık.

D) <u>Kimsenin</u> sözüne güvenmez oldu.

E) Hepimizde <u>beşer</u> gün kalmaya söz verdi.

19. Aşağıdakilerin hangisinde bir yazım yanlışı yapılmıştır?

A) Hukukun üstünlüğü

B) Konunun orijinalliği

C) Burnunun kemiği

D) Hükümün geçersizliği

E) Paranın hepsi

20. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ünsüz yumuşamasına aykırı bir sözcük kullanılmıştır?

A) Sokağın başında bekliyorum seni.

B) Hepinize güveniyorum, diyordu.

C) Kavganın sebebini öğrenemedik.

D) İlacını düzenli içmelisin.

E) Bu kumaşın rengini beğenmedim.

21. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ulama yapılmaz?

A) Bu çocuğu bir yerden tanıyor gibiyim.

B) Sorduğum soruyu sen evde çözüp gel.

C) Bomboş alanda futbol oynadılar.

D) Başının üstünde kuşlar uçuyordu.

E) Abim, ablam balkonun altında duruyordu.

fdd yayınları

10 NOKTALAMA İŞARETLERİ

Noktalama, yazının daha iyi ve doğru anlaşılması için belirli işaretlerin gerekli yerlerde kullanılmasına denir. Konuşmada; jest ve mimiklerle, duraklarla, vurgularla yaptıklarımızı, yazıda noktalamayla gösteririz. Yazdıklarımızın daha anlaşılır olması için noktalama ile ilgili kuralları iyi bilmek, bunları yerli yerinde kullanmak gerekir.

Noktalama işaretlerinin başlıcaları şunlardır:

NOKTA (.)

Nokta şuralarda kullanılır:

a) Tamamlanmış cümlelerin sonunda:

Sabır; yüzünü ekşitmeden, acıyı yudum yudum içine sindirmektir.

b) Kısaltmalardan sonra:

be. (belirteç)

ter. (terim)

doğ. (doğum)

kur. (kurmay)

c) Sıra gösteren rakam ve harflerden sonra:

126. sayfa, II. Mehmet, 5. kat...

d) Tarihlerinde ay, gün ve yıl gösteren rakamlar arasında:

06.06.1957, 14.10.1984

e) Saat ve dakika bildiren rakamların arasında:

7.30, 12.00, 17.15...

f) Bölümleri, grupları sıralamada sayı ve harflerden sonra:

Ekler ikiye ayrılır:

1. Yapım ekleri
2. Çekim ekleri

g) Rakamlar arasında çarpı işareti yerine konur:

8.5 = 40

h) Sayıların kolay okunmasını sağlamak için basamakların arasında;

1.000.000 2.126.000.000 ...

Uyarı:

Nokta şuralarda kullanılmaz:

a) Gazete, dergi, kitap, şiir yazı ve bölüm başlıklarından sonra:

Sinekli Bakkal (Roman)

Türk Edebiyatı (Dergi)

İstanbul'u Dinliyorum (Şiir)

Servet-i Fünun Öykücülüğü (Bölüm başlığı)

b) Tabela ve levhalardaki yazılardan sonra:

Elazığ Lisesi

İzzetpaşa Mahallesi

İstanbul Dershanesi

c) Kuruluş adlarının ilk harflerini yan yana getirerek yapılan alışılmış ve kalıplaşmış kısaltmalarda:

YSE (Yol Su Elektrik)

THY (Türk Hava Yolları)

İTÜ (İstanbul Teknik Üniversitesi)

ÖRNEK – 1:

Kardelenler açmış karı görmeden (I) Birini koparıp yakama takmak istedim, içim elvermedi (II) Kara topraklar üstünde ak kardelenler (III) Oysa onlar ak karın üstünde yükselmeliydi (IV) Toprakta kar değil, kar suyu bile yok (V)

Bu parçada numaralanmış yerlerin hangisine nokta (.) getirilmez?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

I, II, IV ve V numaralı yerlerden önce gelen cümleler, kurallı ya da devrik cümle biçiminde tam yargılardan oluşuyor. Bu cümlelerin sonunda nokta (.) kullanılabilir. "Kara topraklar üstünde ak kardelenler" ifadesinde yüklem eksiktir; yani cümle tamamlanmamıştır. (III) Numaralı yere üç nokta (...) getirilmelidir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

VİRGÜL (,)

a) Yazıda sıralanan eş görevli sözcükleri ve sözcük gruplarını ayırmada kullanılır:

* **Eylemleri ayırır:**

Hamdım, yandım, piştim.

* **Özneleri ayırır:**

Kimseyi övmeyen, kimseyi kötülemeyen, kimseden yakınmayan, kimseyi suçlamayan, olgun insandır.

* **Nesneleri ayırır:**

Ne söylediğini, kime söylediğini ve ne zaman söylediğini unutma.

* **Tümleçleri ayırır:**

Yoksullara, yolda kalmışlara ve düşkünlere yardım ederdi.

* **Sıfatları ayırır:**

Zeki, çalışkan, dürüst ve samimi bir öğrenciydi.

* **Eşit ad takımlarını ayırır:**

Perdenin rengi, duvarların boyası, halının desenleri mükemmel bir uyum sergilemişti.

fdd yayınları

* **Sıfat takımlarını ayırır:**

Bahçeli bir evim, masraf çıkarmayan bir arabam ve de normal bir gelirim olsun yeter.

* **Eşit cümleleri ayırır:**

Yumuşak olma ezilirsin, sert olma kırılırsın.

b) **Anlama güç katmak için yinelenen sözlerin arasına konur:**

Temiz, o tertemiz duyguları, birdenbire değişmişti.

Kardeşim, benim iyi yürekli kardeşim, harçlıklarından bana hediye almış.

c) **Hitap sözcüklerinden sonra:**

Sevgili Kardeşim,

Saygıdeğer Misafirler,

d) **Seslenme sözcüklerinden sonra:**

Ahmet, nereye kayboldun?

Usta, biri sizi soruyor!

e) **Sıralı cümlelerin arasında:**

Dışarıdan bir ses geldi, herkes pencereye üşüştü.

Çok bilenler konuşmaz, çok konuşanlar bilmez.

f) **Yüklemden uzak kalmış özneden sonra:**

Korkaklar, kendilerini güvende hissedince tehdide başlar.

Kuşku, duyguların değil zekânın bir kusurudur.

g) **Cümlede vurgulanmak istenen öğeden sonra:**

Tanrı'nın bize verdiği en değerli şey, sağlıktır.

h) **Adlaşmış sıfatlardan sonra ikinci bir ad gelirse, bu iki sözcüğün sıfat takımı oluşturmadığını belirtmek amacıyla adlaşmış sıfattan sonra:**

Köylü, kadına oturacağı yeri gösterdi.

Genç, doktora şikâyetini anlatmada zorlandı.

ı) **Bir addan önce gelen işaret zamirlerinden sonra:**

Bu,okulun en iyi öğrencisidir.

O, kitabı hiç beğenmemiş.

i) **Arasözlerin başında ve sonunda:**

Bu adam, kırmızı atkılı olan, dilimizi bilmiyor galiba.

j) **Adla soyadın yerlerinin değişip soyadın başa yazıldığı durumlarda:**

Karaosmanoğlu, Yakup Kadri

Beyatlı, Yahya Kemal

k) **Cümle başında onaylama bildiren "evet" veya red bildiren "hayır" sözcüklerinden sonra:**

Hayır, içeri giremezsiniz.

Evet, düşüncelerinize katılıyorum.

l) **Ondalık sayılarda kesirleri belirtmekte kullanılır:**

13,4, 21,2

m) **Yazıda tırnak içine alınmamış aktarma cümlelerin sonunda tırnak imi yerine kullanılır:**

Ben televizyon seyredeceğim, dedi.

Kimseyi incitmemelisin, diye sıkı sıkı uyardı.

n) **Ancak, kaldı ki, oysa, gerçi, ne var ki,... vb. cümle başı bağlaçlarından sonra:**

Kaldı ki, sen o kadar çalışkan biri de değilsin.

Oysa, aralarını bulmak için ne kadar çok uğraşmıştık.

Uyarı:

İkilemelerin arasına hiçbir noktalama işareti konmaz:

Konuyu az, çok öğrenmiş bulunuyorsunuz. (Yanlış)

Hasta git–gide iyileşmeye başladı. (Yanlış)

ÖRNEK – 2: (ÖSS – 2005)

Bu kent ,(I) bahar aylarında ,(II) doğaseverlerin ,(III) yürüyüşçülerin ,(IV) bisikletlilerin ,(V) piknikçilerin gözdesi durumunda. Küçük limanı ,(VI) yeni yapılan baraj gölü ,(VII) çam ormanlarıyla bezenmiş tepeleri ,(VIII) kır kahveleriyle kent yorgunlarına sığınak oluyor.

Aşağıdakilerin hangisinde verilen virgüller (,) işlev bakımından birbirinden farklıdır?

A) I. ve II. B) III. ve IV. C) IV. ve V.
D) VI., ve VII. E) VII. ve VIII.

ÇÖZÜM:

I. ve II. yerdeki virgüller (,) hariç diğerlerinde virgül, eş görevli sözcükler arasında kullanılmış. I. kısım özneyi ayırmak, II. kısım da zarf tümlecini vurgulamak için kullanılmıştır.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

NOKTALI VİRGÜL (;)

Başlıca kullanıldığı yerler:

a) **Birbirine bağlı olmakla birlikte her biri kendi içinde bağımsız cümleler arasında:**

Gerçek arkadaş sağlık gibidir; değeri ancak o yokken anlaşılır.

Söz ağızdayken sahibinin esiridir; ağızdan çıktıktan sonra sahibi onun esiri olur.

b) **Bir cümlede virgülle ayrılmış kümelerin veya değişik örneklerin arasında:**

Ahmet, Hasan ve Ayşe şiirde; Cengiz, Osman ve Oğuz da düşünce yazısında dereceye girdiler.

c) **Bağımsız cümleleri birbirine bağlamaya yarayan "ama, fakat, lakin, yalnız..." gibi bağlaçların yerine veya bu bağlaçlardan önce kullanılır:**

Herkes mutluluktan bahseder; ama onun ne olduğunu kimse bilmez.

Modayı deliler icat eder; akıllılar da izler. (fakat yerine)

Malı ve parayı hor gören çoktur; ancak veren azdır.

d) **Öğeleri arasına virgül konmuş sıralı cümlelerin arasında kullanılır:**

Yükseklik aradım, tevazuda buldum; beylik aradım, hayırseverlikte buldum.

Öfke, delice koşan ata benzer; kendi kendini yorar.

e) **İçerisinde virgül bulunan cümlelerde özneyi belirtmek için kullanılır:**

Fatih; Hasan, Oğuz ve Beşir'den daha zeki değil.

f) **Cümlelerde açıklama amacıyla iki nokta yerine konur:**

Davetinizi kabul edemeyeceğim; daha önce verilmiş sözümüz var.

Başkalarının iyi haline bakıp üzülme; senin haline de bakıp kıskanan çok kişi vardır.

ÖRNEK – 3: (ÖSS – 2007)

Hemen hemen her yazar ilk romanında çocukluğunu ,(I) gençliğini ve o dönemlerde yaşadığı yerleri anlatır. Gezip gördüğü yerler, alışveriş yaptığı dükkânlar, gittiği sinemalar romanlarındaki mekânlardır. Kendimden örnek vereyim :(II) İlk romanımı yazdığımda yirmi yaşındaydım. Roman kahramanlarının :(III) neredeyse tümü sokağımızın insanlarıydı. Bizden üç ev ileride oturan Ahmet Muhip Diranas'ın, "Fahriye Abla" şiirini ,(IV) evlerinin karşısında oturan ....(V) için yazdığı söylenirdi.

Bu parçada numaralanmış noktalama işaretlerinden hangisi yanlış kullanılmıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

III. numaralı işaret olan noktalı virgülün (;) kullanımı doğru değildir. Çünkü tamlamaların arasına herhangi bir noktalama imi getirilemez.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

İKİ NOKTA (:)

İki nokta, şu yerlerde kullanılır:

a) **Örneklerle açıklanacak kuralların ve kural değerindeki cümlelerin sonuna konur. Örnekler, iki noktadan sonra yazılır:**

Marketten alacakların olacak: un, yumurta, yoğurt, makarna...

Cumhuriyet döneminde heceyi başarıyla kullanan pek çok şairimiz olmuştur: Necip Fazıl, Cahit Sıtkı, A. Hamdi Tanpınar...

b) **Birkaç olasılığın ya da maddenin sıralanabileceğini anlatmak için kullanılır:**

Yapım eklerini dört gruba ayırarak inceleyeceğiz:

a) İsimden isim
b) İsimden fiil
c) Fiilden fiil
d) Fiilden isim

c) **Aktarma cümlelerinde tırnak işaretinden önce konur:**

Mevlâna, ne kadar güzel söylemiş: "Bir damla yağmurun, denize faydası vardır."

Atalarımız: "Vakit nakittir." demişler.

d) **Bir cümle veya sözcükten sonra yapılacak açıklamalardan önce:**

Valizinde sadece özel eşyaları vardı: Bir iki gömlek, bir pantolon, havlu, çorap,...

e) **Matematiksel bölme işleminde bölünenle, bölen arasına:**

100 : 4 = 25, 18 : 6 = 3

f) **Gönderme, sıralama ve kataloglarda yazar adı ile eser başlığı arasına:**

Mehmet Akif: Safahat

Halit Ziya Uşaklıgil: Kırk Yıl

g) **Yazıda çizgi ya da tırnak ile imlenen karşılıklı konuşmaların başlayacağını ve birisinin söyleyeceğini ya da cevap vereceğini bildiren sözcüklerden sonra kullanılır:**

Halide:

– *Senin kimin kimsen yok mu?*

Küçük kız:

– *Annem var, babam ölmüş.*

ÖRNEK – 4: (ÖSS – 1999)

Ödüller konusunda şöyle yanlış bir kanı vardır (I) Kazanan yapıtın, o yarışmaya katılan tüm yapıtların en iyisi olduğu düşünülür (II) Oysa seçici kurullar, birikim ve beğenileri birbirinden farklı kişilerden oluşur (III) Bu nedenle ödül ya da ödüller, bir uzlaşma sonucu verilir (IV) Yüzlerce yapıtın katıldığı yarışmalarda bundan doğal bir şey olamaz (V)

Yukarıdaki parçada numaralanmış yerlerden hangisine, ötekilerden farklı bir noktalama işareti koymak gerekir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Açıklama yapılacaksa nokta imi (.) değil, iki nokta (:) konmalıdır. İlk cümlenin sonundaki yere iki nokta (:), diğer numaralı yerlere ise nokta (.) koymak uygun olur.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÜÇ NOKTA (...):

Üç nokta şuralarda kullanılır:

a) **Olaylar, nitelikler, adlar sayıldıktan sonra "buna benzer, bunun gibi" anlamını vermek için:**

Hemen herkesle konuştuk: işçilerle, memurlarla, öğrencilerle...

Kitaplığında çok sayıda kaynak eser var: ansiklopediler, sözlükler, süreli yayınlar,...

b) **Söz arasında söylenmeyen, söylenmek istenmeyen kelimelerin yerine:**

Ben,... Hanım'ı tanımam, dedim.

c) **Sözün maksatlı olarak kesildiği durumlarda:**

- *Sen de gelecek misin?*
- *Geleceğim.*
- *İyi de...*

d) **Sözün gereksiz yere uzatılmasını önlemek, yorumun okuyucuya bırakıldığını göstermek için kullanılır:**

Sahilde çay içmenin tadı o kadar güzel ki...

Bir tipi, bir tipi...

e) **Bir yazıdan alınan bölümlerde atlanan yerleri göstermek için:**

Adam "... iyi de, vicdanen ben rahatım" dedikten sonra ne yapılabilir?

ÖRNEK – 5: (ÖSS – 1998)

Sanatçının yapıtlarına evrensel bir nitelik kazandıran çok sayıda özellikler var ( ) Masalsı anlatım ( ) kimi zaman hayal mi gerçek mi olduğunu ayırt edemediğimiz betimlemeler, şiirsel söylemler, çarpıcı benzetmeler ( )

A) (!) (,) (...) B) (.) (,) (.) C) (:) (:) (,)
D) (...) (,) (.) E) (:) (,) (...)

ÇÖZÜM:

İlk parantezden sonra sanatçının yapıtlarına evrensel nitelik kazandıran özellikler açıklanmış; öyleyse ilk parantеze iki nokta (:) gelmeli. İkinci paranteze virgül (,) son parantezin yerine de "ve benzeri" anlamı olduğu için üç nokta (...) gelir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

SORU İŞARETİ (?)

a) **Soru bildiren cümle veya sözcüklerin sonunda kullanılır:**

Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?

Okulunuzda öğretmen açığı var mı?

Nereye gideceksiniz?

b) **Verilen bilgilerin kesin olmadığını, kuşku taşıdığını anlatmaya yarar. Bu amaçla kullanılan soru işareti ayraç içine alınır:**

Yunus Emre'nin Mevlana'nın yakın arkadaşı (?) olduğunu iddia ediyor.

c) **Sözde soru cümlelerinin, yani cevap gerektirmeyen cümlelerin de sonuna konur:**

Benim mi Allah'ım bu çizgili yüz?

Konuşan sadece ben miyim?

Uyarı:

Soru işareti şuralarda kullanılmaz:

a) **İçerisinde soru sözcüğü kullanılmış olsa da soru anlamı taşımayan cümlelerin sonunda:**

Sahura az aldı; bu saatten sonra yatsak mı bilmiyorum.

b) **Soru öğesi yan cümlecikte bulunan bileşik cümlelerde:**

Bana, niçin gelmediğimi sordu.

ÖRNEK – 6 : (ÖSS – 2003)

İşte karşı karşıyasın. O da senin gibi biri (I) Yüzünde küçük küçük yara izleri (II) Bak, gülüyor. Şimdi de yemeğini yiyor (III) İşte türkü söylüyor. İşte sıkılıyor (IV) Belki de dertleşecek birini arıyor (V)

Bu parçadaki numaralı yerlerin hangisine ötekilerden farklı bir noktalama işareti konmalıdır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Numaralardan I., III., IV. ve V. yerlere cümlelerde yargı tamamlandığı için nokta (.) konmalıdır. Ama II. işaretin bulunduğu cümle tamamlanmamış (eksiltili) cümle olduğu için üç nokta (...) konmalıdır.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

KESME İŞARETİ (')

Aşağıdaki durumlarda kullanılır:

a) **Özel adlardan sonra gelen çekim eklerini ayırmada kullanılır:**

Osman'ı

Marmara Denizi'nde

İstanbul Dershanesi'ne

Yaban'da

Uyarı:

"–lar, –ler" eki sonuna geldiği özel ada "ve benzerleri" anlamı katmışsa kesme işaretiyle ayrılır:

Bu milletin Yahya Kemal'leri bitmez. (Doğru)

"–lar, –ler" eki, "–gil, –gıl" yapım eki yerine kullanılmışsa kesme işaretiyle ayrılmaz:

Akşam Aliler bize gelecek. (Doğru)

b) **Özel adlardan sonra gelen "–lık, –lı, –sız, –cı, –ler" ekleri kesme işaretiyle ayrılmaz:**

Malatya'lı (Yanlış)
Malatyalı (Doğru)
Mao'cu (Yanlış)
Maocu (Doğru)
Alman'lar (Yanlış)
Almanlar (Doğru)

c) **Kısaltmalardan sonra gelen ekleri ayırmada kullanılır (Nokta kullanılmamışsa):**

DSİ'de, TBMM'nin, AT'a

d) **Tarih ve saat bildiren sayılardan sonra gelen ekleri ayırmada:**

Saat 18.15'te...

1983'te...

e) **Her türlü rakamdan sonra gelen ekleri ayırmada:**

18'den, 153'ten, 7'ye,...

f) **Bir sözcük içinde bir ünlünün düştüğünü belirtmek için:**

N'oldu? (Ne oldu?)

N'eylersin? (Ne eylersin?)

g) **Bir harf veya ekten sonra gelen ekleri ayırmak için:**

O, alfabenin A'sını bile bilmez.

ÖRNEK – 7: (ÖSS – 1995)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kesme işareti (') yanlış kullanılmıştır?

A) Siz'de toplantıya katılmalısınız.
B) TV'deki açık oturumu izledin mi?
C) 22.6.1995'te on sekiz yaşına gireceğim.
D) Dr. Sinan Bey'i mi arıyorsunuz?
E) İlkokul öğrencileri İzmir'in kurtuluşunu canlandırdı.

ÇÖZÜM:

A'daki cümlede "de" bağlacının sözcüğe bitişik yazılması hatalıdır. Bu bağlaç, diğer sözcüklerden daima ayrı yazılır ve kendisinden önce gelen sözcükle bu bağlaç arasına kesme (') konulmaz. A'daki cümle "Siz de toplantıya katılmalısınız." biçiminde düzeltilebilir.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

KISA ÇİZGİ (–)

Aşağıdaki durumlarda kullanılır:

a) **Satır sonlarındaki sözcüklerin bölünmesinde:**

..... konu–
şuluyor.
..... alış–
tırmalar...

b) **İki sözcük ya da sayı arasındaki ilişkiyi belirtmek için:**

1914 – 1918 yılları...

Ankara – Kayseri karayolu...

Türkçe – Fransızca sözlük...

c) **Cümle içinde arasözleri ayırmak için:**

Mehmet Rauf'un bu romanında –Eylül'de– insan psikolojisi çok mükemmel tahlil edilmiş.

d) **Sözcüklerin kökleriyle eklerini ayırmak için:**

Doğ–u–lu–lar–ın

baş–la–r–sa–nız

UZUN ÇİZGİ (–)

Yazıda karşılıklı konuşmalarda kullanılır. Bu nedenle "konuşma çizgisi" olarak da adlandırılır:

- *Siz onu tanıyor musunuz?*
- *Hayır.*
- *Peki, nasıl bulacağız?*
- *...*

PARANTEZ (AYRAÇ):

a) **Cümle içinde verilen ve cümle kuruluşunda görev almayan açıklamalar parantez içinde gösterilir:**

Sivrice'deki bu şirin gölü (Hazar Gölü) görmeden nereye gideceksin?

Bu tür sözcükler (argo) ayrı bir sözlükte toplanmış.

b) **Bir sözcüğün eşanlamlısı parantez içinde verilebilir:**

Bu cümledeki "gelen" sözcüğü sıfatfiil (ortaç), "gelince" sözcüğü de bağfiil (ulaç) olarak kullanılmış.

c) **Bir kişiden söz ederken doğum ve ölüm tarihleri ayraç içinde gösterilir:**

Tevfik Fikret (1867 – 1915) Servet-i Fünun edebiyatının şiir üstâdıdır.

d) **Tiyatro eserlerinde konuşma dışında kalan hareketler parantez içinde gösterilir:**

Necip: (Suat'a bakarak) sen niçin buradasın?

Suat: (Mahçup bir edayla) Bilmem?..

e) **Maddelerin sıralanmasında alt bölümleri belirten rakam ve harflerden sonra kapatma kısmı kullanılır:**

Sözcük türlerini iki grupta inceleyeceğiz:

A) İsim soylu olanlar
B) Fiiller

f) Alay etmek, kuşku duymak anlamında kullanılan soru ve ünlem işaretleri ayraç içine alınır:

Sen bu çalışmayla (?) kazanacaksın, öyle mi?

Bu yaşta, bu zeka (?)

ÜNLEM İŞARETİ (!)

Şuralarda kullanılır:

a) Ünlem sözcüklerinin ya da ünlem cümlelerinin sonunda:

Eyvah! Bu olaylardan biz de sorumluyuz.
Aaa, yeter artık!
Böyle yardım olmaz olsun!
Hey! Buraya baksana!

b) Küçümseme, alay, şaşma, güvensizlik bildirmek için sözcük ya da cümlelerin sonunda parantez içinde kullanılır:

Senin bu şiirlerin (!) eminim, edebiyat dünyasında olay olacaktır.

Suya hiç batmayan (!) adam bu mu?

ÖRNEK – 8: (ÖSS – 1991)

Kar, yılın ilk karı ( ) Belliydi yağacağı, kaç gündür neydi o soğuklar öyle ( )

Yukarıda parantezle belirtilen yerlere sırasıyla, aşağıdakilerden hangisinde verilen noktalama işaretleri getirilmelidir?

A) (...), (!) B) (:), (?) C) (:), (.)
D) (.), (?) E) (,), (.)

ÇÖZÜM:

İlk cümle eksiltili olduğu için bu cümlenin sonuna üç nokta (...) gelir. Son cümlede soğuklardan yakınma dile getirilmiş; cümle, duygusal bir değer kazanmış; bu nedenle en sona ünlem (!) getirilir.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

DÜZELTME VE UZATMA İŞARETİ (^)

Şu yerlerde kullanılır:

a) Arapçadan ya da Farsçadan dilimize gelmiş kimi sözcüklerde ince okunması gereken "k" ve "g" harfini izleyen "a, u" üzerine düzeltme imi konur:

kâr, yadigâr, efkâr, rüzgâr, sükût

b) Arapça ve Farsça kelimelerin üzerine kimi yerde uzunluğu, kimi yerde inceliği belirtmek için:

maddî, rûhî, insânî

c) Yazılışları aynı, anlamları ve okunuşları farklı sözcüklerde:

dahi – dâhi, yar – yâr, adet – âdet

TIRNAK İŞARETİ " "

Şuralarda kullanılır:

a) Aktarılan söz ya da yazıların başında ve sonunda:

Çok hoşuma giden bir söz var: "Dal rüzgârı affetse de kırılmıştır."

O büyük insanın son sözü: "Hiçbir zaman doğruluktan ayrılmayın." olmuştu.

b) Özellikle belirtilmek istenen bir terim, bir sözcük tırnak içine alınabilir:

"–dır" ekeylemi isim soylu sözcüklere "geniş zaman" anlamı katar.

c) Yazı başlıkları, kitap, şiir,... adlarının başında ve sonunda:

Lapa lapa yağan karı gördüğümde aklıma hep "Elhân–ı Şitâ" gelir.

Uyarı:

Tırnak işareti şuralarda kullanılmaz:

a) Gazete ve dergi adları tırnak içine alınmaz:

İlk yazılarını Tanin'de yayımladı.

Akif'in Sırat–ı Müstakim'deki yazıları bir araya getirilmiş.

b) Başka kimse veya yazıdan alınan sözler, az çok değişik bir biçimde verilirse tırnak içine alınmaz. Bunlarda içerik aktarması söz konusudur:

Haşim'in de savunduğu gibi; hakikaten şiiri nesre çevirmek mümkün değildir.

TEST – 1

1. Aşağıdakilerin hangisinde üç noktanın (...) kullanımı yanlıştır?

A) Kazadan sonra anne ve babayı kurtardık; çocukları...
B) Onda her türlü yolsuzluk var: yankesicilik, dolandırıcılık, adam yaralama...
C) Seni öyle özledim ki...
D) Kalktı, yüzüne baktı, sonra oturdu...
E) Her sorduğum soruya "şey... bilmem ki" diye karşılık veriyordu.

2. Aşağıdakilerin hangisinde virgülün (,) kaldırılması anlamda değişikliğe yol açar?

A) Ben sana nasıl saygı duyuyorsam, sen de bana saygı duymak zorundasın.
B) Çocuk uyanmış, annesini seyrediyordu.
C) Öğrencilerimden doktor, mimar, öğretmen olanlar var.
D) Gönlüm ayak sesinde, gözüm merdivendedir.
E) Tek isteği, bunu ona anlatmakmış.

3. Yanımda biri yatıyor ( ) Ayağımla dokunuyorum ona ( ) "Seslen ( ) seslen" diyorum. O ilgilenmiyor ( )

Bu parçadaki parantez içi boşluklara sırasıyla hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

A) (.), (:), (,), (.) B) (:), (;), (!), (.)
C) (;), (.), (,), (...) D) (.), (;), (,), (...)
E) (,), (:), (,), (.)

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde virgülün (,) kullanımı, "Yeni şair, eskimeyen ölmeyen yeni şair, kendi anadiliyle okuyucuya eserler veren kişidir." **cümlesindekiyle aynı görevdedir?**

A) Kaba yalandan, iftiradan korkarım.
B) Gerçek okuyucu, telefona cevap verirken, kuruyemiş yerken kitap okumaz.
C) Bildiğimiz, eski yeni, bütün iyi sanatçıları düşünün!
D) Araştırma duygusu, eleştirme merakı, başkaldırma duygusunun tohumudur.
E) Yanık yüzlü, ak saçlı, ağarmış bıyıklı balıkçılar elleri boş döndüler.

5. Birdenbire karşıdan iri ( ) kara bir köpek çıktı ( ) Arkasından birkaç adam, kalın sopalarla kovalıyorlardı. Bize ( ) "Kaçınız, kaçınız ısıracak ( )" diye bağırdılar.

Parçada parantez içindeki yerlere, sırasıyla hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

A) (,) (:) (,) (.) B) (!) (.) (:) (.)
C) (,) (.) (;) (!) D) (!) (:) (;) (!)
E) (,) (.) (:) (!)

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kesme işaretinin (') kullanımı yanlıştır?

A) En çok Ahmet Haşim'i beğeniyorum.
B) Onu, 1993'ten bu yana hiç görmedim.
C) Arapça'dan yapılan bu çeviriyi beğenmedim.
D) Önümüzdeki ay, Ankara'da toplanacaklar.
E) Bu memleket nice Akif'ler yetiştirir.

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde boş parantezle belirtilen yere ünlem (!) konulması yanlış olur?

A) Koşun, çocuk boğuluyor ( )
B) Beni dün burada görmüş ( )
C) Bırak, bırak beni arsız adam ( )
D) Ak tolgalı beylerbeyi haykırdı: İlerle ( )
E) Eyvah, her şey bir anda yok oldu ( )

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin sonuna soru işareti (?) konulması yanlış olur?

A) Suyun üstüne yazı yazsan kalır mı
B) Bir bardak da ben alabilir miyim
C) Sınıfta kaç öğrenci olduğunu sordun mu
D) Bu yardımı neden yaptığımı sordu
E) Ne zaman bitecek bu yollar arabacı

9. Yıldızlar, semaya nakış nakış serpilmiş ( ) ay, dünyaya şavkını cömertçe yansıtıyordu ( ) İçlerinden biri ( ) "Dağlara ateş yakmalı ( )" diye mırıldandı.

Bu parçada parantezle belirtilen yerlere sırasıyla hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

A) (,) (.) (:) (.) B) (;) (.) (;) (.)
C) (;) (.) (:) (.) D) (.) (.) (:) (.)
E) (;) (.) (;) (.)

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde virgül, farklı bir görevde kullanılmıştır?

A) Ak gün ağartır, kara gün karartır.
B) Ağustosta gölge kovanı, kışın karnını ovar.
C) Akılları pazara çıkarmışlar, herkes yine kendi aklını almış.
D) Güzele kırk günde doyulur, iyi huyluya kırk yılda doyulmaz.
E) Dert ağlatır, aşk söyletir.

11. Deveye demişler: ( ) İnişi mi seversin ( ) yokuşu mu? ( ) Deve demiş ki: "Düz yere kıran mı girdi ( )"

Bu parçadaki parantez içi boşluklara sırasıyla hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

A) (,) (?) (...) (?) B) (") (?) (") (!)
C) (") (,) (") (?) D) (,) (,) (,) (?)
E) (") (;) (") (?)

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde boş parantezle belirtilen yere noktalı virgül (;) konulmalıdır?

A) Yanıma geldi ( ) "Seninle konuşmak istiyorum" dedi.
B) Meyvelerden elma, şeftali ve vişneyi ( ) çiçeklerden sardunya, menekşe ve gülü severim.
C) Azimli, çalışkan ( ) dürüst ve sabırlı insanlardan oluşmuş bir takım.
D) Yazılarınızın anlaşılır olmasını istiyorsanız ( ) somut ifadeler kullanınız.
E) Bilmiyor ki ( ) insan ne ekerse onu biçer.

13. **Aşağıdakilerin hangisinde kesme işareti (') yanlış kullanılmıştır?**

A) Mehmet Akif'in bütün şiirlerini okudum.
B) PTT'nin saat 5'te açıldığını bilmiyor musun?
C) N'olur bizi bırakıp gitme!
D) Adıyaman'lı arkadaşımdan bir mektup aldım.
E) Türkiye'm, canım memleketim, gözümde tütüyorsun.

14. Ayaklarının altında çamurlanmış çürük yapraklara bakarak ( ) "Evet ( ) her şey çürüyor ( ) demek biz de çürüyeceğiz ( )" diye düşündü.

Bu cümledeki parantez içi boşluklara sırasıyla hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

A) (;) (,) (;) (,) B) (:) (,) (;) (,)
C) (:) (:) (,) (,) D) (:) (,) (;) (,)
E) (;) (;) (,) (,)

15. **Aşağıdaki cümlelerde boş parantezlerle gösterilen yerlerden hangisine noktalı virgül getirilemez?**

A) Resul ( ) Zeynep ve Burcu'ya sabırsızlıkla bir şeyler söylemek istiyordu.
B) Ben daha önce yola çıkmıştım ( ) o, beni geçti.
C) Yarışmada birinci geldi ( ) çünkü çok iyi hazırlanmıştı.
D) Öğretmen ( ) öğrencilerin içeri girmesini bekliyordu.
E) Şimdi affediyorum ( ) bir daha olmasın.

16. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir noktalama yanlışlığı yapılmıştır?**

A) Hangisine soracağıma henüz karar vermedim?
B) Hangi anne, çocuğunun iyiliğini istemez?
C) Hangi derdime yanayım?
D) Hangi kapıdan soracağım?
E) Hangisinin suçu daha ağır?

17. **Aşağıdakilerin hangisinde soru işareti yanlış kullanılmıştır?**

A) Dersin var mı, yok mu?
B) Sadece sen mi gideceksin?
C) Beni hiç özlemedin mi?
D) Niçin gelmediğimi sordu?
E) Bana mı söyledin?

18. Bir gün insan (I) virgülü kaybetti (II) o zaman uzun cümlelerden korkar oldu (III) Böylece basit ifadeler kullanmaya başladı. Cümleler basitleşince ifadeler de basitleşti. Bir başka gün ise (IV) soru işaretini kaybetti (V) soru soramaz oldu. Artık hiçbir şey onu ilgilendirmiyordu.

Bu parçada numaralı yerlerden hangi ikisine noktalı virgül (;) konmalıdır?

A) II. ve V. B) I. ve V. C) I. ve IV.
D) II. ve IV. E) II. ve III.

19. Sağımda (I) yapraklarını çoktan dökmüş ağaç iskeletleri (II) karşımda (III) rayların ötesinde susmuş (IV) kederli bir şehrin gökyüzüne vurmuş, bulanık sarı ışığı (V) Arkamda istasyonun sarı yolcuları...

Bu parçadaki numaralanmış yerlerin hangisine noktalı virgül (;) getirilmelidir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

20. Genç adam (I) az şekerli bir kahve istedi kahveciden (II) İhtiyar kahveci (III) gözlüklerinin üstünden gence baktı (IV) (V) Az şekerli kahve içecek beye bak (VI) (VII) dedi içinden.

Yukarıdaki numaralanmış yerlere sırasıyla hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

A) (:) (,) (,) (") (,) (!) (") B) (,) (;) (,) (:) (") (") (!)
C) (") (,) (,) (:) (,) (,) (") D) (,) (,) (,) (:) (") (!) (")
E) (;) (,) (:) (") (,) (,) (")

21. Fazıl Hüsnü Dağlarca (I) Kurtuluş Savaşı'nın şiirini en iyi ve çok yazan bir şairimizdir. Dağlarca'nın soyut imajlara (II) dayanan şiiri (III) somut bir tarih dönemini çok iyi şiirleştirmişti. Bu iki zıtlık (IV) başarılı bir şiir yaratmıştı. Dağlarca (V) yalnızca Kurtuluş Savaşı'nın şiirini yazmadı.

Bu parçadaki numaralanmış yerlerden hangisine virgül (,) konulması yanlış olur?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

22. Batı romanı kaynakları üstünde düşünen yazarlar ( ) daha çok şu öğelere dikkat ederler ( ) Efsaneler ve eski şövalye hikâyelerine ( ) mektuplar ve anılara ( ) denemelere ( )

Bu parçada parantezlerle belirtilen yerlere aşağıdakilerin hangisinde verilen noktalama işaretleri sırasıyla getirilmelidir?

A) (:) (,) (,) (,) (,) B) (:) (,) (,) (,) (,)
C) (,) (:) (,) (,) (...) D) (...) (,) (,) (,) (,)
E) (,) (:) (;) (,) (...)

23. A. Gide ( ) ( ) Anı yazmak ( ) ölümün elinden bir şeyler kurtarmaktır ( ) ( ) derdi ( )

Yukarıda boş parantezle belirtilmiş yerlere aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangileri sırasıyla getirilmelidir?

A) (...) (") (,) (,) (") (!) B) (:) (") (,) (,) (") (,)
C) (:) (,) (") (,) (,) (") D) (;) (,) (...) (!) (,) (,)
E) (–) (") (,) (,) (") (,)

24. Bizde günlük (1) deneme (2) mektup türünde yapıtlar çok azdır (3) oysa edebiyatı besleyen (4) okura içtenlikle seslenen (5) sorunları estetik bir bağlamda sunan içerik, bu türlerde vardır.

Yukarıdaki numaralanmış yerlerden hangisine noktalı virgül (;) getirilmelidir?

A) 1. B) 2. C) 3. D) 4. E) 5.

25. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde boş parantezle belirtilen yere noktalı virgül (;) getirilmelidir?**

A) Deneme ( ) hikâye ve oyun yazarı S. Kudret Aksal, şiir türünde de güzel örnekler vermiştir.
B) Türk edebiyatının üç önemli şairi ( ) Kapalı Çarşı'yı yazmıştır.
C) Her şairin şiirsel bir ülkesi vardır ( ) bu ülke, bazen şairin gerçekten yaşadığı bir yer olabilir.
D) Elbette ( ) Y. Kemal bir kent şairidir.
E) Yeryüzünde ( ) kitabın olduğu her yerde onun eserlerine rastlayabilirsiniz.

26. Anadolu'nun ve Anadolu insanının kaderini yazan C. Atuf Kansu ( ) ( ) Benim en tanınmış şiirim ( ) Kızamık Ağıdı'dır ( ) ( ) derdi ( )

Yukarıdaki cümlede, parantezlerle belirtilmiş yerlere aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangisi getirilmelidir?

A) (:) (") (,) (,) (") (,) B) (") (:) (;) (") (,) (,)
C) (:) (–) (,) (...) (,) (...) D) (...) (") (,) (!) (") (!)
E) (,) (:) (;) (!) (,) (...)

TEST - II

1. Arkasından açıklama yapılacak ya da örnek verilecek cümlenin sonuna iki nokta kullanılır.

Aşağıdakilerin hangisinde iki nokta (:) bu açıklamanın dışında kullanılmıştır?

A) Bence sanatta iki amaç vardır: Birincisi sanat değeri taşıyan bir eser yaratmak, ikincisi de okura bir mesaj ulaştırmaktır.
B) Cahit Külebi: "Benim şiirlerim yaşama teğellenmiş şiirlerdir." derdi.
C) Türk edebiyatında "gerçekçilik" akımının etkisinde kalan edebiyat sanatçıları şunlardır: R. Halit Karay, R. Nuri Güntekin, Y. Kadri Karaosmanoğlu.
D) Atatürkçülüğün önemli bir özelliği var: Tam bağımsızlık ve ulusalcılıktır.
E) İnsanı, başkalarından farklı kılan şudur: Olduğundan farklı görünmemek.

2. Baharın geldiği ağaçların çiçek açmasından belliydi (I) Gökyüzü masmaviydi (II) Koca bir mevsim toprağı altına alan ve köyü örten kar, çekilmişti dağların tepesine (III) Ayaz yoktu, yel de esmiyordu (IV) Yamaçtaki tarlalarda çift süren köylüler, koyun kuzu otlatan çobanlar (V)

Yukarıdaki numaralanmış yerlerden hangisine üç nokta (...) getirilebilir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde virgül kaldırılırsa bir anlam karışıklığı olur?**

A) Modaların esintisine kapılıp gitmek, birçok sanatçının ortak kusurudur.
B) Yazar, eserlerinde yaldızlı sözcüklere, söz oyunlarına yer vermemiş.
C) Bir şair, başka şairlerin eserlerinde geçen sözcükleri kullanabilir.
D) O, öyküde ayrıntıları iyi seçmiş ve ustaca kullanmıştır.
E) Resim, heykel, seramik... gibi alanlar; plastik sanatın kollarıdır.

4. **Kısa çizginin (birleştirme çizgisi) kullanımı ile ilgili aşağıdaki açıklamalardan hangisi yanlıştır?**

A) Satır sonuna sığmayan sözcükler, hecelerinden bölününce kullanılır.

B) Bir olayın, durumun başlangıcını ve sonunu gösteren tarihler arasında kullanılır.

C) Cümle içinde ayrıntı sayılabilecek ara sözlerin başlangıç ve sonunda kullanılır.

D) Başkasından yapılan alıntılarda tırnak iminden önce kullanılır.

E) İki adın, kavramın, etkenin ortaklığını göstermek için kullanılır.

5. Öğeleri arasına virgül konmuş olan sıralı cümleler noktalı virgül (;) ile ayrılır.

Aşağıdakilerin hangisinde bu açıklamaya örnek bir kullanım vardır?

A) Sanatçının önce şiirlerini, öykülerini okudum; sonra kendini tanıdım.

B) Toplumsal yergi, şiirlerinin odak noktasıydı; ama bireysel duyarlıkların izi de yok değildi şiirlerinde.

C) Sanatçı, şiir dünyasının değişkenliklerine yabancı kalmamış; ancak kişiliğinden fire vermemiştir.

D) Onun anlattığı, gönül verdiği kişiler; ekmeğini günü gününe, soluk soluğa kazanan insanlardır.

E) Sanatçı söz sanatlarına, anlam kapalılıklarına hiç iltifat etmedi; çünkü açık ve anlaşılır bir şiirden yanaydı.

6. I. Satır sonuna sığmayan sözcüklerin yazımında heceleri ayırmada kullanılır.

II. Aralarında anlamca karşıtlık, neden – sonuç ilgileri olan cümlelerde bazı bağlaçlardan önce kullanılır.

III. Olaylar, nitelikler, adlar sayıldıktan sonra benzerleri anlamında kullanılır.

IV. Alıntılarda tırnaktan önce kullanılır.

V. Yazı içinde bir kişinin konuşmasını göstermek için konuşma çizgisinden önce kullanılır.

Yukarıdaki cümlelerde hangi noktalama işaretiyle ilgili bilgi verilmemiştir?

A) Kısa çizgi (–) B) Noktalı virgül (;)

C) Üç nokta (...) D) İki nokta (:)

E) Virgül (,)

7. **Virgülün kullanımı ile ilgili aşağıdaki açıklamalardan hangisi yanlıştır?**

A) Cümle içinde eş görevli sözcükler arasında

B) Sıralı cümleleri ayırmada

C) Kimi kısaltmalardan sonra

D) Yazıda başkasının sözünün bittiği yere

E) Ara sözlerin başında ve sonunda

8. **Aşağıdaki cümlelerde ayraçlarla gösterilen yerlerden hangisine noktalı virgül getirilemez?**

A) Bugün sinemaya gitmeyeceğim ( ) çünkü çok işim var.

B) Tanzimat şiirinde eski şiirin kalıpları aynı kaldı ( ) ona yerleştirilen içerik değişti.

C) Şiirlerinde toplumun yerleşik değerlerine ( ) kişilerine başkaldırıyordu.

D) Osman ( ) Fatih ve Coşkun'a bir şeyler söylemek istiyordu.

E) Eserlerinde gördüğünü, yaşadığını anlattı ( ) okur üzerinde iz bıraktı.

9. **Aşağıdakilerin hangisinde tırnak imi farklı bir işlevle kullanılmıştır?**

A) Melih Cevdet Anday, gezi türüyle ilgili olarak: "Gezi, olağanüstü güzellikler avıdır." derdi.

B) Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın yayımladığı ilk şiir kitabı "Havaya Çizilen Dünya"dır.

C) Servet-i Fünun Dergisi H. Cahit Yalçın'ın "Edebiyat ve Hukuk" başlıklı bir makalesi yüzünden kapatılmıştı.

D) "Yeni Lisan" başlıklı yazı Milli Edebiyat akımının bir bildirgesi niteliğindedir.

E) "Otuz Beş Yaş" şairi olarak bilinen C. Sıtkı Tarancı, Cumhuriyet devri Türk şiirinin öncülerindendir.

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kesme işareti (') yanlış kullanılmıştır?**

A) Ağrı Dağı'nın başından sis bulutu hiç eksik olmaz.

B) Nice Nazım'lar gelip geçti bu dünyadan.

C) N'oldu da bu insanlar, duyarsızlaştı?

D) Ömer Seyfettin, Türkçe'leşmenin ünlü bir temsilcisidir.

E) TRT'de yetişmiş birçok spiker, özel kanallara geçti.

11. Bu, çanağa benzeyen geniş alan bir göl yatağı mıdır (I) Bir göl yatağı ise niçin kurumuş (II) Acaba yapay mı (III) yoksa doğal bir göl müydü (IV) Burası hakkında kimden bilgi edinebiliriz acaba (V)

Yukarıdaki parçada numaralanmış yerlerin hangisine soru işareti getirilemez?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

12. **Aşağıdakilerin hangisinin sonuna soru işareti getirilmese de olur?**

A) Bu yarışmaya kaç ülke katılacak

B) Sizleri sevmez olur muyum

C) Bu insanlar, neden tepkisiz böyle

D) Televizyon, sinemanın gelişimini engelledi mi

E) Bu son romanımı nasıl buldunuz

13. **Aşağıdakilerin hangisi, ayracın ( ) kullanıldığı yerlerden biri değildir?**

A) Bir sözcüğün başka dildeki karşılığının verilmesinde

B) Tiyatro eserlerinde kahramanların konuşurken takınacağı tavırların açıklanmasında

C) Başkasından aktarılan sözlerin gösterilmesinde

D) Doğum ve ölüm tarihlerinin başında ve sonunda

E) Cümlelerde açıklama amaçlı sözlerin kullanımında

14. Yazarın elbette bir hayal gücü vardır ( ) Öyle olmasa değişik tipleri nasıl yaratabilirdi ( ) Ama gerçekçi yazarın kurduğu hayal ( ) gelişigüzel bir hayal değildir ( ) yaşanılanlardan edinilen bir deneyime, bir dünya görüşüne dayanır.

Bu parçada parantezlerle belirtilen yerlere sırasıyla, aşağıdakilerin hangisinde verilen noktalama işaretleri getirilmelidir?

A) (,) (?) (,) (;) B) (:) (,) (,) (,)

C) (;) (?) (,) (.) D) (!) (?) (,) (;)

E) (,) (!) (;) (;)

15. Büyük acılar bile onu yıkamamıştı ( ) yüreğindeki büyük umut ( ) sanat ( ) toplum ilişkisindeki bilinç ( ) onu ayakta tutuyordu ( )

Aşağıdakilerden hangisi, bu parçadaki parantez içi boşluklara getirilecek işaretlerden biri değildir?

A) nokta B) virgül C) noktalı virgül

D) kısa çizgi E) iki nokta

16. Ustalık düzeyini çoktan yakalamış bir yazar olarak ( ) yaşamını düzeltmenlikle kazanma konusunda ne diyeceksin ( ) Çok iyi bilirim ( ) dünyanın en nankör işidir düzeltmenlik ( )

Boş bırakılan yerlere aşağıdaki noktalama dizilerinden hangisi getirilmelidir?

A) (,) (?) (,) (.) B) (;) (?) (,) (!)

C) (,) (?) (;) (.) D) (,) (?) (:) (.)

E) (,) (?) (;) (!)

17. "Bu sözü roman okurunu düşünerek şöyle sorulaştıralım ( ) Okurlar nasıl değerlendiriyor Türk romanını?" **cümlesinde parantezle gösterilen yere hangi noktalama işareti getirilmelidir?**

A) nokta B) virgül C) ünlem

D) noktalı virgül E) iki nokta

18. Arkadaşı karşı kaldırımdan ona bağırdı ( )

– Bekle ( ) Ben de geleceğim ( ) seni yalnız bırakmayacağım.

Bu parçada ayraçla belirtilen yerlere sırasıyla hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

A) (:) (...) (!) B) (!) (!) (:) C) (,) (;) (,)

D) (:) (!) (,) E) (:) (,) (...)

19. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde parantez ( ) ötekilerden farklı bir görevle kullanılmıştır?**

A) Telmih (anımsatma), şiirde çok kullanılan bir sanattır.

B) Doğu Anadolu'da birçok yayla (plato) vardır.

C) Bilmemek ayıp değil, sormamak (öğrenmemek) ayıp.

D) Bu öğrenci dilbilgisi (gramer) bakımından zayıf.

E) Fıkra güncel (aktüel) bir konuyu ele alır, işler.

20. Neden okuyorum (I) Seviyor muyum o yazarı (II) Kızdığım da oluyor. Yeniye ilgi göstermiyor o düşünür (III) Ne Breton'u, ne Marinetti'yi anıyor yazılarında (IV) Bunları beğenmesi mi gerek (V) Beğenmese de ilgi göstermesi iyi olmaz mı (VI)

Bu parçadaki numaralanmış yerlerden hangisine soru işareti (?) konulamaz?

A) I. ve II. B) II. ve III. C) III. ve V.

D) III. ve IV. E) V. ve VI.

21. Aşağıdakilerden hangisinde ayraç ( ) işareti, öbürlerinden farklı bir görevde kullanılmıştır?

A) Tanpınar'ın kendine özgü bir söylemi (anlatımı) vardır.

B) Bu iş için kendisine yeterince imkân (olanak) verilmedi.

C) En çok sevdiği kitaplar öykü (hikâye) kitaplarıydı.

D) Bütün okul (öğretmenler, öğrenciler, memurlar) törendeydi.

E) Türk yazını (edebiyatı) Tanzimatla birlikte Batı'ya yönelmiştir.

22. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tırnak işareti (" ") gereksiz kullanılmıştır?

A) "Bu konuya hazırlanmanız uzun sürer mi?" dedi.

B) "Sizi de şirketimizde görmek istediğimizi" biliyorsunuz.

C) "Hamlet"i oynarken âdeta yaşıyordu.

D) Her sabah kapıya kadar uğurlar, "Yolun açık olsun." derdi.

E) Tüm gücüyle haykırdı: "Asla yılmayacağım!"

23. Kitabın yok edilmesini ve ortadan kaldırılmasını istemek, kitabı silah kadar öldürücü ve tehlikeli görmenin doğal bir sonucudur.

Virgülün bu cümledeki kullanımı aşağıdakilerden hangisiyle özdeştir?

A) Çağdaş bir toplum, demokratik bir ülke istiyoruz.

B) Gözlemlerini, yaşadıklarını eserinde başarıyla anlatmış.

C) Ölüm, kapımıza hızla yaklaşan alaca kanatlı bir atlıdır şimdi.

D) Herkes gitti, sen böyle yapayalnız kaldın.

E) Irmaklar fare ölüsünü de taşısa, gülü de taşısa köpükleri bembeyazdır.

24. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde virgül görevdeş öğeleri ayırmaktadır?

A) Geceydi, tek başınaydım, yatağımda düşünüyordum.

B) Her hafta mutlaka bir film izlerim, diyordu.

C) Hayır, aynı hatayı bir kez daha yapmayacağım.

D) Gecenin içinde sesini, soluğunu, sıcaklığını arıyorum.

E) Ülkemizde sanata gönül verenler, her nedense, ileriye değil geriye bakıyorlar.

25. Aşağıdakilerin hangisinde boş parantezle gösterilen yere iki nokta getirilmelidir?

A) Bir telefonla her şey bitiveriyor ( ) "Başkasıyla evleniyorum."

B) Kalktım ( ) Gecenin bir vakti Serpil'in kapısını çaldım.

C) Nereden nereye ( ) Kim derdi İstanbul'da karşılaşacağız.

D) Teşekkür ettik nişanlılara ( ) Mutluluklar dilediк.

E) Sen ona bir sor ( ) Bakalım ne diyecek?

TEST – III

1. Bayramın yapılacağı yere gitmiştim (I) Herkes oradaydı (II) Yaşlılar, gençler, çocuklar (III) Nihayet konuşmalar yapıldı (IV) Arkasından türküler, şarkılar (V)

Yukarıdaki numaralanmış yerlerden hangilerine üç nokta getirilebilir?

A) III. ve V. B) I. ve III. C) III. ve IV.
D) IV. ve V. E) II. ve IV.

2. Hatırlayasınız diye – hatırlatmak da gerekmez ya – tekrar söylüyorum.

Bu cümlede kısa çizginin gördüğü işlevi aşağıdaki cümlelerin hangisinde virgül, yerine getirmektedir?

A) Köyümdeki ağaçlara, kırlara, ormanlara olan özlemim gittikçe artıyordu.

B) Şairimiz, yeni şiirlerinin yakında çıkacağını söyledi.

C) Odadakiler, babamın arkadaşları, bizi ziyarete gelmişlerdi.

D) Hayır, olandan bitenden hiç haberim olmadı.

E) İçeriye girdi, etrafına şöyle bir bakındı.

3. Aşağıdakilerin hangisinin sonuna ünlem getirilmelidir?

A) Ben ki senin hayattaki tek dostunum

B) Bu şirketi sana yedirmem Sedat

C) Lakin, hep söyleyip durmuşumdur

D) Sizden pek çok güzel şey öğrendim

E) Şiir sanatının işçiliğine önem vermiyor

4. Türkçede kullandığımız başlıca noktalama işaretleri şunlardır (I) nokta (II) virgül (III) noktalı virgül (IV)

Bu cümlede numaralanmış yerlere sırasıyla hangi noktalama işaretleri konmalıdır?

A) (:) (,) (;) (.) B) (:) (,) (;) (...)
C) (,) (,) (;) (...) D) (,) (;) (;) (.)
E) (...) (,) (,) (.)

5. Hangi yanık türküyü söylüyor bu çeşme (I) bilmiyorum (II) Bildiğim tek şey var (III) "Anadolu akıyor bu kaynaktan." Hazin bir akış bu; dokunaklı, anlamlı, bilinen (IV)

Parçada numaralanmış olan yerlere gelebilecek noktalama işaretleri sırasıyla hangisidir?

A) (?) (,) (;) (.) B) (,) (,) (:) (...)
C) (?) (,) (:) (...) D) (?) (;) (:) (.)
E) (;) (:) (;) (.)

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisi yazım ve noktalama bakımından doğrudur?

A) Sait Faik 23 Kasım 1906'da Sakarya'nın merkez ilçesi Adapazarında doğdu.

B) Sait Faik, 23 Kasım 1906 da Sakarya'nın merkez ilçesi Adapazarı'nda doğdu.

C) Sait Faik 23 Kasım 1906 da Sakaryanın, merkez ilçesi Adapazarı'nda doğdu.

D) Sait Faik 23 Kasım 1906'da Sakaryanın merkez ilçesi Adapazarı'nda doğdu.

E) Sait Faik, 23 Kasım 1906'da Sakarya'nın merkez ilçesi Adapazarı'nda doğdu.

7. Kısa çizgi (–) aşağıdaki cümlelerin hangisinde yanlış kullanılmıştır?

A) Tanzimat edebiyatı 1860 – 1895 arasında etkili olmuştur.

B) Bu topluluğa – Hüseyin Rahmi dışında – çok sanatçı katıldı.

C) Türkçe – Almanca bir sözlüğe ihtiyacım var.

D) Yağmur, çamur demeden bata – çıka yürüdük.

E) "–ci" eki, isimden isim yapma göreviyle kullanılır.

8. Eskiden, hiç görmediği bir memleket hakkında oturduğu yerden sayfalar dolduran edebiyatçı için ( ) "Ne kadar kuvvetli bir düş gücü var ( )" denirdi. Şimdiyse yalnızca ( ) "Amma da atıyor ( )" deyip geçiyoruz.

Bu parçadaki boş yerlere sırasıyla hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

A) (,) (?) (,) (!) B) (;) (?) (,) (.)
C) (:) (!) (:) (!) D) (:) (!) (,) (.)
E) (;) (?) (,) (...)

9. Adı geçen iki sanat türü arasında temaşa sanatları yer alır: Alaylar, tiyatrolar, törenler...

Bu cümlede üç nokta (...) işaretinin kullanılış amacı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sözün bitmediğini, yorumun okuyucuya bırakıldığını göstermek için

B) Cümlenin tamamlandığını belirtmek için

C) Sayılan örneklerin çoğaltılabileceğini vurgulamak için

D) Alay ve küçümseme amacıyla

E) Okuyucuya bir düşünceyi ima etmek için

10. Çocuk için okuduğu öykünün yazarı yoktur ( ) öykü vardır yalnız ( ) Şeker gibi dondurma gibi yutulurcasına tüketilen öykü ( )

Bu parçadaki parantez içi boşluklara sırasıyla hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

A) (,) (...) (...) B) (;) (,) (...) C) (;) (,) (!)
D) (;) (:) (!) E) (,) (,) (...)

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde virgül (,) kullanmamaktan doğan bir anlam bulanıklığı vardır?

A) İş ekmek kavgasına gelince nasıl acımasız bir adam olduğu görülürdü.

B) Güneş ağaçların kıpkızıl yaprakları arasından doğmuştu.

C) Yakınlarına gazetedeki görevinden ayrılışının nedenlerini bir türlü açıklayamıyordu.

D) Salonda ünlü ressamların tabloları asılıydı.

E) Kurgunun sağlam oluşturulması roman türünün temelini oluşturur.

12. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tırnak işareti (“ ”) gereksiz kullanılmıştır?**

A) "Biz İnsanlar"ın yan karakterlerin zenginliği açısından yazarın diğer romanlarından üstün olduğu tartışılmaz.

B) Modern romancılarla eski tür geleneksel romancılar arasındaki önemli fark, birinin "anlatma", ötekinin "gösterme" yöntemine ağırlık vermesidir.

C) Bir gün bana şöyle demişti: "Ben şiiri koklayarak bulurum."

D) O, şiiri "toplum dertlerine çare arayan" bir uğraş olarak tanımlıyor.

E) Bu tür sözcükler eski tatlarını "şiir için elbet" biraz yitirmişlerdir.

13. Sanatçılar arasında eleştiri (1) deneme yazılarına yönelenler daha çok şairler arasından çıkmaktadır (2) elbet bunların tartışmaları (3) çekişmeleri genellikle şiir üstüne olmakta (4) Başka konular (5) uğraş alanları tartışılırken de ister istemez şiirden hareket edilmektedir.

Bu parçadaki numaralı yerlerden hangisine noktalı virgül konulması uygun olur?

A) 1. B) 2. C) 3. D) 4. E) 5.

14. İnsanlar, birbirini anlasalar, sevseler, tamamlasalar...

Bu cümlede üç noktanın (...) kullanılma gerekçesi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Olaylar, nitelikler sayıldıktan sonra "benzerleri" anlamına kullanılmıştır.

B) Herhangi bir nedenle bitirilmemiş cümlelerin sonuna konur.

C) Yazı içinde açıklanmak istenmeyen sözcükler yerine konur.

D) Alıntıların atlanan kısımlarını belirtmek için konur.

E) Söylenmek istenmeyen adların yerine konur.

15. Dünya kuruldu kurulalı şiir sanatı hep aynı amacı izlemiştir ( ) İnsanlara zevk ve neşe vermek ( ) onları yüceltmek ( )

Bu parçada parantezle belirtilen yerlere sırasıyla aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangisi getirilmelidir?

A) (,) (,) (,) B) (,) (;) (!) C) (!) (:) (...)
D) (:) (,) (.) E) (...) (;) (...)

16. Türkiye'nin ulusal dili, İstanbul Türkçesidir; buna şüphe yok. Fakat İstanbul'da iki Türkçe var: Biri konuşulup da yazılmayan İstanbul Türkçesi öbürü yazılıp da konuşulmayan Osmanlı dilidir. Acaba ulusal dilimiz bunların hangisidir?

Bu cümledeki noktalama eksiği nasıl giderilebilir?

A) "Fakat" sözcüğünden sonra virgül (,) getirilerek

B) "ulusal dilimiz" sözünden önce virgül (,) getirilerek

C) "öbürü" sözcüğünden önce virgül (,) getirilerek

D) "hangisidir" sözcüğünden sonra ünlem (!) getirilerek

E) "İki Türkçe var" sözünden sonra iki nokta yerine üç nokta (...) getirilerek

17. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde parantezle belirtilen yere iki nokta (:) konmalıdır?**

A) Genç yazarların konulara ve insanlara yaklaşımlarında ortak bir nokta var ( ) insan sevgisi.

B) "Sevgimiz Özgürlüğümüzdür" ortak bir ürün ( ) kırk üç röportajdan oluşuyor.

C) İçinizi dolduran sıcaklık ( ) yazarlarının yaşama bakışından kaynaklanıyor.

D) Bu eser, nesnel, bir fotoğraf niteliğinde ( ) ama sevgi dolu.

E) Kitabı okurken rahatladım ( ) başka dünyalara gitmiş gibi oldum.

18. Yeni şiir başka, yeni şair başka (I) Yeni şiir dıştadır, yani bugün "Yeni Şiir" denilen şey (II) dış bakımından eski şiire benzemeyen şeydir (III) değişik kalıpta (IV) ama öz değişmemiş olabilir (V) Yeni şair ise şiire, kendisinden önce gelenlerin eserlerinde bulunmayan bir öz getirmiş olan adamdır.

Parçada numaralandırılmış yerlerden hangisine üç nokta (...) getirilebilir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

19. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde parantezle belirtilen yerlerden hangisine kısa çizgi (–) konulmaz?**

A) Ankara ( ) İstanbul arasında elektrikli tren seferlerine başlandı.

B) I. Dünya Savaşı 1914 ( ) 1918 yıllarında yapıldı.

C) Türk ( ) Yunan ilişkilerinde zaman zaman gerginlikler yaşanıyor.

D) O, yaz ( ) kış demeden çalışmak zorundaydı.

E) ( )ler eki genellikle çokluk anlamı verir.

20. Artık gün doğmuştur ( ) kentin olağan gürültüsü, güneşin doğarken yarattığı muhteşem orkestrasyonu susturmuştur ( ) Sizin içiniz coşku dolu ( ) umut yüklü ( ) Siz, geleceğe hazırsınız şimdi ( )

Parçada parantezle belirtilen yerlere sırasıyla aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangileri getirilmelidir?

A) (,) (:) (;) (.) (...) B) (;) (.) (,) (...) (.)
C) (!) (;) (.) (!) (...) D) (:) (,) (,) (.) (!)
E) (,) (,) (:) (!) (.)

21. Fazıl Hüsnü Dağlarca ( ) Cahit Sıtkı gibi tanınmış ustaların da katıldığı bir yarışmada ödül almak kolay değildir. Bu yüzden ( ) olay edebiyat çevrelerinde şaşkınlık yaratır. Herkes merakla sorar ( ) Kimdir bu zeki, yetenekli genç ( )

Parçada parantezle belirtilmiş yerlere sırasıyla aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangisi getirilmelidir?

A) (;) (,) (–) (?) B) (,) (;) (:) (!)
C) (,) (,) (:) (?) D) (;) (:) (,) (...)
E) (;) (,) (...) (?)

22. **Aşağıdakilerin hangisi virgülün (,) kullanıldığı yerlerden biri değildir?**

A) Cümlede özellikle vurgulanmak istenen öğelerden sonra konur.

B) Sıralı cümleleri ayırmak için konur.

C) Kendisinden sonra açıklama yapılacak cümlenin sonuna konur.

D) Ara sözleri ayırmak için konur.

E) Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerinden sonra konur.

23. Sizi yaşamınızda dinlendiren şey nedir (I) Müzik dinlemek mi (II) şiir okumak mı (III) Yoksa bunlar sizi dinlendirmez mi (IV) Doğayla baş başa olmak mı dinlendirir (V)

Bu cümlelerde numaralanmış yerlerin hangisine soru işareti konamaz?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

24. Günümüzde gazeteler okunmak için değil ( ) sağladıkları ( ) sağlamayı vaat ettikleri yararlar için alınıyor ( )

Parçada parantezle belirtilen yerlere sırasıyla aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangisi getirilmelidir?

A) (,) (,) (,) B) (;) (,) (.) C) (;) (:) (!)
D) (,) (,) (...) E) (:) (,) (...)

25. Sanat etkinliklerine paydos denilebilir mi (1) Denilse ne derecede geçerli ya da etkili olabilir (2) Ya da insanlık tarihinde görülmüş müdür böyle bir dönem (3) Görülmüşse sür git devam etmiş midir (4) yoksa kısa süreli mi olmuştur (5)

Yukarıdaki parantezlerle belirtilmiş yerlerin hangisine soru işareti konulamaz?

A) 1. B) 2. C) 3. D) 4. E) 5.

26. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinin sonuna bitmemişlik nedeniyle üç nokta (...) konması uygun olur?**

A) Konuşa konuşa bir ucuna gelmişlerdi kentin

B) Okuduğu kitapların adlarını saymaya başladı

C) Burada akşam vakti hışırdayıp duran ağaçların altında uzun süre gezip dolaştılar

D) İçlerinden biri yaşlı adamın kendilerine söylediklerinin bir bölümünü dostları için not aldı

E) Yazarın anlatımı açık, akıcı, cümleleri kısa

27. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir noktalama yanlışı yoktur?**

A) Attila İlhan'ın, hem de Singapur'u hiç görmediği halde, Singapur'dan söz etmesi yazdığı, şiiri yadırgatmamıştır.

B) Attila İlhan'ın, hem de Singapur'u hiç görmediği halde, Singapur'dan söz etmesi, yazdığı şiiri yadırgatmamıştır.

C) Attila İlhan'ın hem de Singapur'u, hiç görmediği halde Singapur'dan söz etmesi yazdığı şiiri yadırgatmamıştır.

D) Attila İlhan'ın; hem de Singapur'u hiç görmediği halde; Singapur'dan söz etmesi yazdığı şiiri yadırgatmamıştır.

E) Attila İlhan'ın, hem de Singapuru hiç görmediği halde Singapurdan, söz etmesi; yazdığı şiiri yadırgatmamıştır.

28. Tanzimat'tan bu yana şiirimiz hızlı ve toplumsal değişmelere paralel bir gelişme içinde olmuştur (I) Bu arada yetişmiş şairlerden bazılarının siyasal eylem sahibi olduğunu görüyoruz (II) Namık Kemal, Tevfik Fikret, Mehmet Akif (III) Listeyi uzatabiliriz (IV) Her dönem kendi görüşüne, çatışmalarına uygun siyasal şiiri savunmuştur (V)

Bu parçada numaralanmış yerlerin hangilerine nokta (.) getirilemez?

A) I. ve II. B) II. ve III. C) III. ve IV.
D) III. ve V. E) IV. ve V.

29. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde iki nokta (:) yerinde kullanılmıştır?

A) Çok tatlı bir sözü var ekonomi biliminin: Bırakın yapsın, bırakın geçsin!

B) Bertolt Brecht: Yönetmen olarak oyuncu, dekorcu, ışıkçı, müzikçi arasında tam bir işbirliği kurardı.

C) Şiir sadece biçim değildir: Çevresini soran şeylere ihtiyacı vardır onun.

D) İnsanlara, başkalarına yeniden güvenmeyi öğretmeliyiz: çünkü birbirimizden neredeyse ödümüz kopuyor.

E) Çok gerekli olan şeylerden biri: çocukların, seçme hakları olduğunu öğrenmeleridir.

30. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tırnak işareti yanlış kullanılmıştır?

A) Jean Jacques Rousseau'nun "Yalnız Gezerin Hayalleri"ni severek okudum.

B) "Hayattan çok şeyler beklemiyorum." diyordu.

C) İş bittiyse, "ona ihtiyacımız kalmadı" demektir.

D) "Yaratıcılık" sanat adamında bulunması gereken bir özelliktir.

E) "Hafta sonunda İzmir'e dönmem gerekiyor." diyerek yanımızdan ayrıldı.

31. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ayraç ( ) işareti farklı işlevde kullanılmıştır?

A) Sürrealistler (gerçeküstücüler) gerek şiirde, gerek nesirde noktalama işaretlerinin kullanılmasını tehlikeli bulurlar.

B) Brueton beni başıboşluğumdan (bu onun sözüdür) ötürü suçlayan ilk kişi değildir.

C) Başka birisine yardım edecek kişi (kim olursa olsun) insanın bir nesne olmadığını unutmamalıdır.

D) Öğretmen (ana ve babayı da kapsar bu) bir yol göstericidir.

E) Ben, yalnızca ne isen o (bir insan) olmak isterim.

32. Sadece şiir okumuyorduk toplantılarda; öyküler, fıkralar, denemeler...

Bu parçada üç noktanın kullanılış gerekçesi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Cümlenin bitmediğini vurgulamak

B) Bir alıntının atlanan yerlerini belirtmek

C) Söylenmek istenmeyen bir sözcük olduğunu belirtmek

D) Örneklerin sürdürülebileceğini belirtmek

E) Sözün bittiğini, duygunun devam ettiğini belirtmek

33. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde noktanın kullanımı uygun değildir?

A) O, ilk şiirlerinde bireysel konuları işledi.

B) Bu romanı elli yabancı dile çevrildi.

C) İkinci Dünya Savaşı patlak verdiğinde ben liseye gidiyordum.

D) Yeniçağ edebiyat akımlarının başlıcaları şunlardır.

E) Bitkin düşünceye kadar çalıştık; ama işi bitirdik.

34. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin sonuna ünlem işareti konabilir?

A) Yaşamın ne denli güzel, ne denli büyülü, ne denli ilginç olduğu anlatılmadı kitaplarda

B) Kolundan tutup dışarı atın şu adamı

C) Geçenlerde çok sevdiğim bir arkadaşım kalp krizi geçirdi

D) O kadar geniş bir aileydik ki, hepimiz bir araya geldiğimizde oturacak yer kalmazdı evimizde

E) Havaalanından eve bir taksi tutarak gelmek zorunda kaldım

35. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde virgülün (,) kullanılma gerekçesi diğerlerinden farklıdır?

A) Televizyonu açtı, bir eğitici program aramaya başladı.

B) Kapıyı hafifçe araladı, içeride kaç kişinin olduğuna baktı.

C) Yazarın bu kitabını çok beğendim, diğerlerini de almaya karar verdim.

D) Evinin balkonuna çıktı, ayın dağların arasından doğuşunu izledi.

E) Senin için bir şarkı söylemek isterim, diyordum.

36. Ara söz ve ara cümlelerin başında ve sonunda virgül kullanılır.

Aşağıdakilerden hangisi buna bir örnektir?

A) Yalnızlık, her insan için zor bir durumdur.

B) Yaşama umutla bakmak, insanları sevmek şarttır mutlu olmak için.

C) Geleceği kuracaklara, çocuklara, çevre bilincini aşılamak zorundayız.

D) Birçoğumuz, kişiliğimizi başkalarından etkilenerek oluşturmuşuzdur.

E) Pırıl pırıl gözler, olağanüstü aydınlık yüzler vardı çevremde.

11 SÖZCÜK TÜRLERİ / AD (İSİM)

Türkçede sözcükler türü bakımından sekize ayrılır. Ancak Türkçenin genel özelliği bakımından sözcük türlerini 1) Adlar ve Ad soylu Sözcükler, 2) Fiiller olmak üzere ikiye de ayırabiliriz.

1. Ad (isim)
2. Sıfat (önad) } I) Ad ve ad soylu sözcükler
3. Zamir (adıl)
4. Zarf (belirteç) } I) Ad ve ad soylu sözcükler
5. Edat (ilgeç) } I) Ad ve ad soylu sözcükler
6. Ünlem
7. Bağlaç
8. Fiil (eylem) } II) Eylemler (Fiiller)

AD (İSİM):

Varlıkları, duyguları, durumları tanıtan sözcüklere ad denir.

Adlar;

a) **Somut varlıkları karşılayabilir:** *su, toprak, masa...*

b) **Soyut varlıkları karşılayabilir:** *korku, özgürlük, akıl...*

c) **Eylem adı olabilir:** *konuşmak, bilmesi, giyinişi...*

Ad soylu sözcükler Türkçede, diğer dillerde olduğu gibi birbirlerinden kesin çizgilerle ayrılamazlar. Cümlede birinden diğerine geçiş olaylarına Türkçede çok sık rastlanır. Bu nedenle adları tesbit ederken bir tek özelliğe bağlı kalmamak gerekir. Yukarıda tanımda belirttiğimiz özelliklerin yanında aşağıdaki özelliklerin tümüne de dikkat etmeliyiz.

Adlar cümlede:

1. **İsim çekim eklerini alırlar:**
Yazarken kitapları bir yana bırakır, aklımdan çıkarırım.
2. **Tamlama kurarlar:**
Düşüncesinin doğruluğundan şüphe etmiyordu.
3. **Öğe olarak Özne – Nesne – Dolaylı Tümleç olurlar:**

Sanat,	bireye	ruhunu	tanıtır.
Ö (isim)	D.T. (isim)	B.li N.(isim)	Y.

Uyarı:
Zarf tümleci olan isimler zarf sayılır.

Akşam,	bu sahillerde	güzeldir.
Ö. (isim)		Y.

Akşam,	seni	ararım.
Z.T.(zarf)		Y.

AD TÜRLERİ

Adlar, görev ve anlamlarına göre üç biçimde incelenir:

I) **Varlıklara Verilişine Göre Adlar:**

Bunlar ikiye ayrılır:

1. **Özel Adlar:**

Yaradılışta bir tane olan, başka benzeri olmayan varlıkları tanıtan adlardır. Kimi kullanım yerleri şunlardır:

a) **Kişi adları:** *Yusuf, Aslı, Vedat, Burak, Sibel...*

b) **Soyadları:** *Dağlarca, Kısakürek, Tarancı...*

c) **Hayvanlara verilen adlar:** *Karabaş, Tekir, Boncuk...*

d) **Yer adları:** *Türkiye, Marmara Bölgesi, İstanbul, Pendik...*

e) **Coğrafya ile ilgili dağ, ova, nehir, deniz, göl, orman adları:** *Asya, Ağrı Dağı, Van Gölü, Kızılırmak, Muş Ovası...*

f) **Semt, mahalle, cadde, sokak, apartman adları:** *Bahçelievler, Kartaltepe Mahallesi, İncirli Caddesi, Sümbül Sokağı, Derya Apartmanı...*

g) **Dil, din, ırk, ulus, mezhep, tarikat adları:** *Türk, Türkçe, İslamiyet, Hristiyanlık, Katolik...*

h) **Kitap, dergi, gazete, yapı adları:** *Ayaşlı ve Kiracıları (kitap), Varlık (dergi), Hidiv Kasrı (yapı), Son Havadis (gazete).*

ı) **Kurum, kuruluş adları:** *Türk Dil Kurumu, Devlet Malzeme Ofisi, Çapa Tıp Fakültesi...*

i) **Özel adlarla kullanılan unvanlar:** *Çolak Salih, Mehmet Kaptan, Ayşe Teyze, Ali Hoca...*

j) **Yazı başlıkları:** *Yeni Kuşakların Eğitimi ve Üniversiteler...*

2) **Tür Adları:** Aynı türden varlıkları gösteren adlara tür adı denir.

Örneğin; *göz, ana, kuş, tarak, insan, ilçe...*

Uyarı – 1:
Tür adları biçimce çoğullanmadığı halde o türün tamamını veya bir bölümünü anlatabilir.

Çocuk, yere düştü. (tür adı "tek" anlamında)

Çocuk, evin neşe kaynağıdır. (tür adı "çokluk" anlamında)

Uyarı – 2:
Tür adları yaygın biçimde özel ad olarak kullanılabilir.

Çiçeklerden gülü severim.
Tür adı

Dün, Gül'ü Taksim'de gördüm.
Özel ad

II) Varlıkların Oluşuna Göre Adlar:

Bunları üç grupta incelemek mümkündür.

1. Somut Adlar:

Duyularla (*görme, işitme, dokunma, koklama, tatma*) algılanabilen varlıkları tanıtan adlara somut ad denir.

Örneğin; *yaprak, iğne, rüzgâr, hava, ışık...*

2. Soyut Adlar:

Duyularla algılanamayan, var oldukları düşünce yoluyla bilinebilen, zihinde tasarlanan varlıkları tanıtan adlara soyut ad denir.

Örneğin; *iyimserlik, inat, cesaret, sevgi, korku...*

Uyarı:

Somut anlamlı bir ad mecazlaşarak cümlede soyut anlam kazanabilir.

Örneğin;

Beyninde ur varmış.
somut–gerçek

Onda beyin yok.
soyut–mecaz

3. Eylem adları:

Eylem kök ve gövdelerinden "–me, –mek, –iş" ekleriyle türetilen adlara eylem adı denir. Bunlar da diğer adlar gibi cümlede adın yüklendiği bütün görevleri yüklenebilirler.

Örneğin; Okumak, tutkuların en soylusudur.
Özne (ad)

Okumayı pek sevmiyoruz.
B.li nesne (ad)

Şiirde söyleyişe bakmalıyız.
D.T. (ad)

III) Varlıkların Sayısına Göre Adlar:

Bunlar üçe ayrılır.

1. Tekil Adlar:

Çokluk eki (–ler) almamış, aynı türden tek bir varlığı gösteren adlara denir.

Örneğin; *kitap, sayı, ilke, masa, kedi...*

2. Çoğul Adlar:

Aynı türden birden fazla varlığı anlatan adlardır. Çoğul anlam, adlara çokluk eki (–ler) getirilerek verilir.

Örneğin; *arabalar, çiçekler, evler, yollar...*

Uyarı:

Çokluk eki (–ler) adlara bu temel anlamı dışında değişik anlamlar katabilir.

a) Soy, hanedan, aile anlamı:

Osmanlılar 600 yıl hüküm sürdü.

Sevimler akşam bize geliyor.

b) Abartma anlamı:

Çocuk, yerlerde sürünüyordu.

c) "her" anlamı:

Akşamları mutlaka kitap okurdu.

d) Yaklaşık anlamı:

On beş yaşlarında ya var ya yoktu.

e) "ve benzerleri" anlamı:

Mustafa Kemal'ler ölmez.

3. Topluluk Adları:

Tekil oldukları halde aynı türden birden fazla varlığı anlatan adlara topluluk denir.

Örneğin; *ordu, sürü, kurultay, bölük, kervan...*

Uyarı:

Kimi tekil adlar, cümlede gerçek anlamlarının dışına çıkarak topluluk adı olabilirler.

Sınıf, dar ve havasızdır.
tekil ad (gerçek)

Sınıf, çok konuşuyor.
Topluluk adı (mecaz)

AD DURUMLARI (İSMİN HALLERİ):

Adları cümle içinde işlevsel kılan, diğer sözcüklerle ilişkiye sokan biçimlere adın durumları diyoruz. Adlar, şu durumlarda bulunurlar:

1. Yalın Durum:

Adın, ad durumu eklerinden birini almamış biçimidir. Yalın adlar, çoğul ekini ve iyelik eklerini alabilirler; bu ekler yalınlığı bozmaz. Cümlede genellikle özne ya da belirtisiz nesne olurlar.

Vapur, ağır ağır iskeleye yanaştı.

Sanatçılar, çağlarının tanığıdır.

2. Belirtme Durumu (–i hali):

Adın "–i" eki almış biçimidir. Adı doğrudan doğruya eyleme bağlar. **Cümlede yalnızca belirtili nesne yapar.**

Örneğin; İstanbul'u düşünüyorum gözlerim kapalı.
B.li nesne

Kimi insanlar eğlenmeyi bilmiyor.
B.li nesne

Uyarı:

III. tekil iyelik eki (–i) ile adın durum eki (–i) birbirine karıştırılmamalıdır. "–i" eki cümlede sonuna geldiği sözcüğü belirtili nesne yapmışsa belirtme durum eki, yapmamışsa, geldiği sözcüğün kime (neye) ait olduğunu belirtmişse iyelik ekidir.

Evi annem çok beğendi. (belirtme durum eki)
B.li nesne

Evi, dershaneye oldukça yakındı. (iyelik eki)
Özne

3. Yönelme durumu (–e hali):

Yönelme durumunda, adın belirttiği kavrama yöneliş, dönüş söz konusudur. Bu durum ad'a "–e" eki getirilerek sağlanır. Yönelme durumundaki adlar cümlede dolaylı tümleç olurlar.

Okula seni görmeye gelmiş.
D.T. Z.T. Y.

4. Kalma (bulunma) durumu (–de hali):

Adlara ve ad görevinde kullanılan sözcüklere bulunma, kalma, içinde olma anlamları katar. Bu anlam "–de" ekiyle sağlanır. Kalma durumundaki adlar cümlede dolaylı tümleç olur.

Onu kalabalıkta kimse fark etmedi.
Dolaylı tümleç

Seninle sahilde biraz dolaşalım.
Dolaylı tümleç

Okulu yirmi üç yaşında bitirdi.
Zarf tümleci

Saat dokuzda öğretmenler odasında toplanacağız.
Zarf tümleci Dolaylı tümleç

5. Çıkma (ayrılma, uzaklaşma) durumu (–den hali):

Çıkma durumu adlara ve ad soylu sözcüklere "–den" eki getirilerek sağlanır. Bu durum genellikle çıkma, ayrılma gösterir. Çıkma durumundaki sözcükler cümlede dolaylı tümleç olur.

Haftalık harçlığını annesinden alırdı.
Dolaylı tümleç

Korkudan yanımıza gelemiyordu.
Zarf tümleci

ADLARDA KÜÇÜLTME:

Adlar, "–cik, –ceğiz" ekleriyle küçültme anlamı kazanır. Bu ekler, adlara küçültme anlamı yanında sevgi, acıma, önemsizlik gibi değişik anlamlar da katabilir.

Salonun ortasında bir kilimcik vardı.
(küçük anlamı)

Sırtındaki yükle kadıncağız güçlükle ilerliyordu.
(acıma anlamı)

Anneciğim, seni çok özledim.
(sevgi anlamı)

Bin liracık için tartışmaya değmez.
(önemsizlik anlamı)

Bazı şaircikler de şiir yazıyormuş.
(küçümseme)

Uyarı – 1:

Küçültme ekiyle türemiş kimi adlarda ek, küçültme anlamından sıyrıldığı için bu tür sözcükler küçültme adı sayılmaz.

Dağın eteği boydan boya bir gelincik tarlasıydı.

Oğlu bademcik ameliyatı olmuş.

Bu sözcük cümlede mecaz anlamıyla kullanılmış.

Gözünde arpacık çıkmış.

Uyarı – 2:

Küçültme adlarını küçültme sıfatlarıyla karıştırmamak gerekir. Küçültme adları ek atıldıktan sonra önüne "küçük" sıfatını alabilir: çadırcık küçük çadır gibi. Oysa küçültme sıfatları bu biçimde değiştirilemez. "minicik" yerine "küçük minik" kullanılamaz.

Ufacık bir tekneyle şu adacığa gittiler.
küçültme sıfatı küçültme adı

AD TAMLAMALARI:

Ad tamlamalarına geçmeden önce tamlamanın ne olduğunu bilmek ve tamlamaları, tamlama olmayan söz öbeklerinden ayırmayı kavramak gerekir.

Tamlama: En az iki sözcüğün birbirini anlamca tamamlayarak tek bir kavramı anlattığı sözcük öbeğine tamlama denir. Demek ki bir tamlamada:

a) En az iki sözcük olacak,

b) Bu iki sözcük tek bir kavramı anlatacak.

A) *elektrik düğmesi*
çay kaşığı
salonun halısı

B) *yeşil düğme*
kirli kaşık
bu halı

C) *Senin için canımı veririm.*
İzmir'e gideli onu hiç görmedim.

A bölümündeki öbekler sırasıyla "düğme, kaşık, halı" varlıklarını anlatmaktadır, dolayısıyla tamlamadır. B bölümündeki öbekler de sırasıyla "düğme, kaşık, halı" varlıklarını anlatmaktadır, bunlar da tamlamadır. Ancak C bölümündeki örnekler A ve B'de olduğu gibi iki sözcükten oluşmalarına rağmen herhangi bir varlığı anlatmadıkları için tamlama değil, söz öbeğidirler. Kısacası bir söz öbeğinin tamlama olabilmesi için soyut veya somut bir varlığı anlatması şarttır.

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi tamlamaları iki grupta topladık. A bölümündeki tamlamalar isim tamlaması, B bölümündeki tamlamalar sıfat tamlamasıdır. Şimdi bizim için önemli olan isim ve sıfat tamlamalarını birbirinden ayırmayı kavramaktır. Bu nedenle tamlamaların unsurlarını ve bu unsurlar arasındaki anlam ilişkisini kavramak gerekir. Çünkü tamlamaların türü, tamlamayı oluşturan unsurlar arasındaki anlam ilişkisiyle belirlenir, biçimle değil.

İster ad tamlaması olsun ister sıfat tamlaması olsun her tamlama iki bölümden oluşur:

1) **Tamlanan olan bölüm:** Tamlamada asıl anlatılan varlığı tanıtan bölümdür, temel öğedir.
2) **Tamlayan olan bölüm:** Tamlananın anlamını herhangi bir biçimde tamamlayan bölümdür, yardımcı öğedir.

Orhan'ın annesi
yemek tabağı
kırık sandalye
birkaç öğrenci
tamlayan tamlanan

Bu tamlamalarda anlatılmak istenen esas varlıklar sırasıyla "anne, tabak, sandalye ve öğrenci"dir, bunlar tamlanandır. Bunların dışında kalan "Orhan, yemek, kırık, birkaç" sözcükleri ise tamlayandır.

İşte tamlamalar bu iki öğenin (tamlayan ile tamlananın) kurduğu anlam ilişkisine göre adlandırılır.

A) Sıfat tamlaması: Tamlayan ile tamlanan arasında özellik bildiren bir anlam ilişkisi varsa, yani tamlayan tamlananın herhangi bir özelliğini bildiriyorsa o tamlama sıfat tamlamasıdır.

güzel film (nasıl film) → güzel (nitelik)
derin çukur (nasıl çukur) → derin (nitelik)
şu ev (hangi ev) → şu (işaret)
birçok eser (kaç eser) → birçok (belgisizlik)
üç kişi (kaç kişi) → üç (sayı)

Şimdi ad tamlamalarının türlerine geçebiliriz:

B) Ad tamlaması: Tamlayan ile tamlanan arasında aitlik anlam ilişkisi varsa, yani tamlayan, tamlananın neye / kime ait olduğunu bildiriyorsa o tamlama ad tamlamasıdır.

arkadaşımın babası (baba kime ait → arkadaşıma)
masa saati (saat nereye ait → masaya)

1) Belirtili ad tamlaması: Bu tür tamlamalarda tamlayan, tamlananın belli bir varlığa ait olduğunu bildirir. Bu nedenle hem tamlayan hem tamlanan ek alır.

öğretmen–in kimliğ–i
masa–n–ın örtü–s–ü — Tamlayan eki: –in (–nin)
çalışma–n–ın karşılığ–ı — Tamlanan eki: –i (–si)

Uyarı:

İsim tamlamalarında kaynaştırma harfi n ve s'dir. Ünlü ile biten tamlayanlarda araya n, tamlananlarda ise araya s kaynaştırma harfi girer.

anne – n – in çaba – s – ı
kaynaştırma harfi

Ancak "su" ve "ne" sözcükleriyle ad tamlaması yapıldığında araya "y" kaynaştırma harfi girer.

su – y – un reng – i
çeşme su – y – u
ne – y – in kirası

Belirtili ad tamlamaları bazı özel biçimlerde karşımıza çıkabilir. Bunların başlıcaları şunlardır:

a) Belirtili ad tamlamalarında tamlayan olan bölüm, tamlanan olan bölüm veya her ikisi birden sıfat tamlaması olabilir. Bu durum tamlamanın türünü değiştirmez.

yaşlı kadının / çantası ⇒ Tamlayanı sıfat tamlaması,
T.yan T.nan
kadının / eski çantası ⇒Tamlananı sıfat tamlaması,
T.yan T.nan
yaşlı kadının / eski çantası ⇒ Hem tamlayanı,
T.yan T.nan
hem tamlananı sıfat tamlaması olan belirtili ad tamlaması

b) Belirtili ad tamlamalarında tamlayan, tamlanan veya her ikisi birden zamir olabilir.

benim arkadaşım,
Tamlayan (zamir)
çocukların birçoğu
Tamlanan(zamir)
şunun şurası
Tamlayan(zamir) Tamlanan(zamir)

Uyarı:

Tamlayanı zamir olan ad tamlamalarında, tamlayan sözcük cümlede sık sık düşürülür. Kalan tamlanana özel olarak "tamlayanı düşmüş ad tamlaması" denir.

(Zamir)
Bu soruları onun babası yanıtlamış.
B.li ad tamlaması
Bu soruları babası yanıtlamış.
Tamlayanı düşmüş ad tamlaması

c) Tamlayan ile tamlanan yer değiştirebilir.

Gözlerin akıyor içinden gecenin
Tamlanan Tamlayan

d) Tamlayan eki "–in" yerine tamlanan belgisiz bir sözcükse "–den" eki gelebilir.

sanatçılardan birçoğu
öğrencilerden bazısı... gibi.

2) Belirtisiz ad tamlaması: Tamlayan yalın halde bulunur, tamlanan "–i (–si)" ekini alır.

Bu tamlamalar genel olarak tür bildirirler.

kavak ağac–ı	*kol saat–i*	*toplantı masa–s–ı*
çam ağac–ı	*duvar saat–i*	*yemek masa–s–ı*
elma ağac–ı	*masa saat–i*	*çalışma masa–s–ı*
söğüt ağac–ı	*kum saat–i*	*bahçe masa–s–ı*
(ağaç türleri)	**(saat türleri)**	**(masa türleri)**

Uyarı:

Belirtisiz ad tamlamaları araya sıfat almaz. Ancak sıfatlarla nitelenebilirler. Bu durumda bir bütün olarak sıfat tamlamasına dönüşürler.

pembe çocuk odası — iki çoban köpeği
T.yan (sıfat) T.nan (B.siz ad tam.) — T.yan (sıfat) T.nan (B.siz ad tam.)
Sıfat tamlaması — Sıfat tamlaması

3) Zincirleme ad tamlaması:

Tamlayanı, tamlananı ad tamlaması olan tamlamalara zincirleme ad tamlaması denir. İkiden çok ismin birbirine anlamca zincirlenerek kurduğu bir tamlamadır.

tiyatro sanatçısının başarısı
T.yan (B.siz ad tam.) T.nan
Zincirleme ad tamlaması

babamın arkadaşının oğlu
T.yan (B.li ad tam.) T.nan
Zincirleme ad tamlaması

çocuğun okul çantası
Tamlanan (Ad tam.)
Zincirleme ad tamlaması

4) Takısız ad tamlaması:

Böyle tamlamalarda tamlayan da tamlanan da ek almaz. Takısız ad tamlamaları değişik anlam özellikleri taşıyabilir:

A)	deri	çanta	
	naylon	çorap	Tamlayan tamlananın
	altın	künye	neden yapıldığını belirtiyor.
	hammadde	**madde**	
B)	kömür	göz	
	ipek	saç	Tamlayan tamlananın
	elma	yanak	neye benzediğini belirtiyor.
	benzetilen	**benzeyen**	

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK – 1: (ÖSS – 1995)

"Artık" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde ad olarak kullanılmıştır?

A) Yemek hazır, artık sofraya oturabiliriz.
B) O bardaktaki artık suyu dökebilirsin.
C) Yemek artıklarını değerlendirmemiz gerekir.
D) Havalar ısındı, artık kar yağmaz.
E) Sus artık, biraz da beni dinle.

ÇÖZÜM:

Bir sözcüğün cümlede ad olma koşullarını hatırlayalım: Tamlama kurar, ad çekim eklerini alır. Özne, nesne, dolaylı tümleç olur. C seçeneğinde "artık" sözcüğü belirtisiz ad tamlamasında tamlanan olmuştur, çokluk eki, iyelik eki, hal eki almış, belirtili nesne görevindedir. Bu nedenle isimdir. A, D, E seçeneklerinde zarf tümleci görevinde zarftır, B seçeneğinde "su" sözcüğünü nitelemiştir, sıfattır.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2: (ÖSS – 1987)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde –dan, –den (–tan, –ten) eki almış olan kelime, ötekilerden farklı bir görevde kullanılmıştır?

A) Soğuktan dişlerimiz birbirine çarpıyordu.
B) Gürültüden uyuyamadım.
C) Balkondan deniz görünüyor.
D) Işıktan gözlerimiz kamaştı.
E) Dumandan hiçbir yeri göremiyorum.

ÇÖZÜM:

A, B, D, E seçeneklerinde "–den" eki almış sözcük neden belirtmektedir, zarf tümlecidir, zarf görevindedir. C'de ise yer belirtmektedir, dolaylı tümleçtir, ad görevindedir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 3: (ÖSS – 1992)

Burası, yeşilin bin bir tonunu barındıran ağaçlı yoldu.

Bu cümlede geçen "yeşilin bin bir tonu" ad tamlamasında tamlayanla tamlananın arasında bir sıfat bulunmaktadır.

Aşağıdakilerin hangisinde buna benzer bir ad tamlaması vardır?

A) Yoğun sis yüzünden trafik bir süre aksadı.
B) Adamın kocaman eli radyonun düğmesine uzandı.
C) Dik yokuştan aşağı doğru hızla iniyorduk.
D) Ön koltuktaki ak saçlı adam uyuyordu.
E) Çocuk, buğulu camdaki parmak izlerine bakıyordu.

ÇÖZÜM:

"yeşilin ... tonu" belirtili ad tamlamasıdır, araya sıfat almıştır. Seçeneklerde belirtili ad tamlaması yalnızca B seçeneğinde vardır. "adamın ... eli" belirtili ad tamlamasında araya "kocaman" sıfatı girmiştir.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 4: (ÖSS – 1999)

Aşağıdaki dizelerin hangisinde, tamlananı tamlayandan önce söylenmiş bir belirtili ad tamlaması vardır?

A) Beni, sokağımıza dönen eski, tahta köprüden geçirin
B) Müjdeye koşsun komşu çocukları evimize
C) Sıcak tarhana çorbasının içimiyle başlasın sabah
D) Kâğıtlarla camlarını örteyim pencerelerin
E) Eski, ılık akşamlar yağmurla çalsın kapımızı

ÇÖZÜM:

"Kâğıtlarla camlarını örteyim pencerelerin" cümlesinde "pencerelerin" sözcüğü tamlayan olduğu halde tamlanan "camlarını" sözcüğünden sonra söylenmiş. Ad tamlaması olarak "pencerelerin camlarını" biçiminde dizilişi doğrudur.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 5: (ÖSS – 2006)

Yıl sonları, pek çoğumuzun geçen yılla ilgili değerlendirmelere yöneldiği, gelecek için planlar yaptığı bir dönemdir.

Bu cümleyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) "– ler, – lar" eki abartma göreviyle kullanılmıştır.
B) "yöneldiği" ve "yaptığı" sözcükleri sıfat–fiildir.
C) "yıl sonları" sözü belirtisiz isim tamlamasıdır.
D) Yüklem, sıfat tamlamasından oluşmaktadır.
E) Belgisiz zamir kullanılmıştır.

ÇÖZÜM:

"Yıl sonları, değerlendirmelere, planlar" sözcüklerinde geçen –ler eklerinin hepsi de çoğul anlam katmak için kullanılmıştır; hiçbirinde abartma anlamı yoktur.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 6: (ÖSS – 2006)

(I) Ortalık ağır ağır aydınlanıyor, topraktan incecik buğular yükseliyordu. (II) Otlar ile pamuk fideleri daha ayırt edilemiyordu. (III) Az sonra güneş doğacak; kıpkırmızı, her yanı yakan bir güneş... (IV) Toprağa basamayacak, sıcaktan soluk alamayacak, bir fırının içine girmiş gibi kavrulacak insanlar. (V) Bütün bunlara karşın, güneşin doğuşu sabırsızlıkla bekleniyor. (VI) Güneş demek, yeni bir gün demek, umut demek.

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) I. cümledeki "ağır ağır" ikilemesi zarftır.
B) II. cümledeki "ile" bağlaçtır.
C) III. cümledeki "kıpkırmızı" sözcüğü pekiştirme sıfatıdır.
D) V. cümledeki "karşın" sözcüğü ilgeçtir.
E) VI. cümledeki "umut" sözcüğü kökü bakımından ad soyludur.

ÇÖZÜM:

"yeşilin ... tonu" belirtili ad tamlamasıdır, araya sıfat almıştır. Seçeneklerde belirtili ad tamlaması yalnızca B seçeneğinde vardır. "adamın ... eli" belirtili ad tamlamasında araya "kocaman" sıfatı girmiştir.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 7: (ÖSS – 2009)

Salvador Dali'nin bütün resimlerinin yer aldığı sergide, İspanyol ustanın sanat tarihine bıraktığı eşsiz mirası yansıtan iki yüz yetmiş yapıt sanatseverlere tanıtıldı.

Bu cümleyle ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

A) Birden fazla sıfat tamlaması vardır.
B) Yönelme durumu eki alan sözcükler zarf tümleci görevindedir.
C) Sayı sıfatı kullanılmıştır.
D) Yapım eki almış birden fazla sözcük vardır.
E) Bileşik sözcük kullanılmıştır.

ÇÖZÜM:

Yönelme durum eki (– e) cümlede "sanat tarihine" ve "sanatseverlere" sözlerine eklenmiştir. Bu sözlerden ilki, sıfat tamlamasını tümleyen sıfat; ikincisinde de Dolaylı Tümleç görevinde kullanılmıştır. Cümlede –e ekini alan herhangi bir Zarf Tümleci yoktur.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

TEST – 1

1. **Aşağıdakilerin hangisinde altı çizili sözcük addır?**

A) Belediye, taşlık alanı ağaçlandırıyor.
B) Ondan başkası bu işi yapamaz.
C) Yalan, birçok kötülüğün nedenidir.
D) Yönetmen arkadaşım bu filmi pek beğenmedi.
E) Bir öğretmen, konuyu hazırlıksız anlatmamalı.

2. **Aşağıdakilerin hangisinde altı çizili tamlamalarda birinci sözcük ad değildir?**

A) Ömer Seyfettin olay hikâyecisi olarak bilinir.
B) Şiirde biçim güzelliği ön plandadır.
C) Düşünce yazılarında açıklığa önem verilmeli.
D) Sanatsal yazılarda anlatım biçimi önem kazanır.
E) Sanatçı, son romanında gençlik sorunlarını ele almış.

3. **Aşağıdakilerin hangisinde tamlayanı düşmüş bir ad tamlaması vardır?**

A) Kitap okuyanların sayısı giderek azalıyor.
B) Büroya bir haftadır gitmiyormuş.
C) Elektrikler kesilince işler yarıda kaldı.
D) Dün öğretmeni onu sordu.
E) Ankara'ya gitmek için yola çıkmıştı.

4. **Aşağıdakilerin hangisinde zincirleme ad tamlaması yoktur?**

A) Soruların zorluk derecesi onu korkutmadı.
B) O güzelim ormanın yanışı hepimizi üzdü.
C) Nerede eski komşuluk ilişkilerinin sıcaklığı şimdi!...
D) İnsanların yaşama hakkını kimse gasp edemez.
E) Gazete satışlarının artması bekleniyordu.

5. Belediye parkının çimlerinde sırtüstü uzanıp dinlenmek geliyordu içinden.

Bu cümlede ne tür bir tamlama kullanılmıştır?

A) Belirtisiz ad tamlaması
B) Sıfat tamlaması
C) Takısız ad tamlaması
D) Belirtili ad tamlaması
E) Zincirleme ad tamlaması

6. Belirtili ad tamlamalarında tamlayanla tamlanan arasına başka sözcükler girebilir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu bilgiye örnek olabilecek bir kullanım vardır?

A) Ekonomik sorunlar insanı çıkmaza sürüklüyor.
B) Büyük dayımın oğlu bu yıl üniversiteyi kazandı.
C) Hastanın yalvaran bakışları hepimizi üzüyordu.
D) Kenardaki kuru otları kaldırın lütfen!...
E) O, duyarlığın şairidir.

7. Belirtili ad tamlamalarında tamlanan bazen ek almayabilir.

Aşağıdakilerin hangisinde bunu örneklendiren bir kullanım vardır?

A) Senin ev bir aya kadar tamamlanır.
B) Çocuklardan üçü yeni iyileşti.
C) Tren yolculuğu hepimizi sarstı.
D) Sesinin yumuşaklığı hepimizi etkiledi.
E) Söğüt dalı boynunu hüzünle bükmüş.

8. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili ad "–i" belirtme eki almamıştır?**

A) Galiba kalbi bu acıya dayanamadı.
B) Kitabı beğenerek okudu.
C) Ne zamandır bu güzel haberi bekliyordu.
D) Bu sevgiyi sizlerle paylaşmalıyım.
E) Sanırım yolu yanıldık.

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde topluluk adı kullanılmamıştır?**

A) Sporcu kafilesi olimpiyatlar için yola çıktı.
B) Turna katarları geçiyordu süzülerek.
C) Afrika'dan gelen çekirge sürüsü perişan etti çiftçiyi.
D) Demin otobüsle meclisin önünden geçtik.
E) Bazı sorunlar aile içinde çözülmeli.

10. **"Okul" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde topluluk adı olarak kullanılmamıştır?**

A) Bizim okul haftaya geziye çıkıyor.
B) Okulumuz tören alanının sağ yanında yerini aldı.
C) Bizim okul çok büyük insanlar yetiştirmiştir.
D) Okulumuz sporun her dalında başarılı sonuçlar almıştır.
E) Okulun onarım işini iyi bir şirket üstlendi.

11. **-ler eki aşağıdaki cümlelerin hangisinde eklendiği sözcüğe çoğul anlamı katmamıştır?**

A) Sanat adamı, insanları etkileyebilen kişidir.
B) Taşıtların gürültüsünden sabaha kadar uyuyamadı.
C) İki kardeş işe giden babalarına el sallıyordu.
D) Sabırla bekledim mutluluğu tadacağım günleri.
E) Geçen gün budadık ağacın kuruyan dallarını.

12. **Aşağıdakilerin hangisinde "tamlananı ortak" ad tamlaması vardır?**

A) Armudun sapı, üzümün çöpü var, derdi hep.
B) İşin ehemniyetini kavrayıp da kapıya koştuğu zaman iş işten geçmişti.
C) Ali'nin ve Özer'in mutluluğuna diyecek yoktu.
D) Onu bir dost yakınlığı ile karşıladığım için beni severdi.
E) Ovanın dört yanı çalışan insanlarla doluydu.

13. **Aşağıdakilerin hangisinde adın belirtme durumunda (-i hali) bir sözcük vardır?**

A) Sanatın gerçek amacı, toplumu değiştirmektir.
B) Sanatçının dili oldukça akıcıdır.
C) Yaratıcı bir yeteneğe sahip olmak, sanatta her şeyin başında gelir.
D) Sanat, yetenekten başka sabır ve çaba işidir.
E) Yapıtı, sanatçının kişiliğinin de bir aynasıdır.

14. İndirin balkonlardan çocukları
(I II)
Hayatı kılmayın yasak
(III)
Yoksa kentin kafesinde çocuklar
(IV V)
Ebediyyen ağlayacak

Yukarıda numaralandırılmış adlardan hangisi yalın durumdadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

15. **Aşağıdakilerin hangisinde yanıt, tamlananı düşmüş bir ad tamlamasıdır?**

A) Bu kalemi, hangi kırtasiyeden aldın?
– Sağdaki.
B) Günün nasıl geçti?
– İyi.
C) Kim gelmiş?
– Kardeşi.
D) Bulduğunuz cüzdan kiminmiş?
– İlknur'un.
E) Kaçıncı soruyu çözemedin?
– Yedinci.

16. **Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi ötekilerden farklı türde kullanılmıştır?**

A) Babam yıllık izninde bile durmaz, çalışır.
B) Bazen anlık dikkatsizlikler kişiye onulmaz yaralar açabiliyor.
C) Şehrimizde günlük, yerel bir gazete çıkarma amacındayız.
D) Şirketin aylık gezileri, çalışanlarına moral sağlıyordu.
E) Annesinden aldığı haftalık ona yetmiyormuş.

17. **Aşağıdakilerin hangisinde tamlayanla tamlananın yer değiştirdiği bir ad tamlaması vardır?**

A) Büyüsün otların açlığı serincecik
Taş ne toprak ne?
B) Tutup saçlarından bu sırıkan başı
Kaldırımlar üzerinde gezdireceğim.
C) Yağmur yağıyor, kış yağmuru şakır şakır
Gecekondumuz birkaç yerinden yine damlıyor.
D) Bırakılmış olacaksın bir kırda yapayalnız
Akşam yıldızının gözünden başka bir görenin yok.
E) Gölgesi uzandı üstüne kadar tankın,
Neredeyse, habersiz gün batacak.

18. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde belirtisiz ad tamlaması vardır?**

A) Kardaş, görmüyorum ama hâlâ duyabiliyorum.
B) Geçmiş zamanlar geleceklerden parlak değil.
C) Vakte şahadet edercesine yükselmiş,
D) Akşam parıltısından, büyük zaferler üzerine,
E) Dağlar dalgalanmakta, bayrak değil.

19. Başım avuçlarımda
Bir ağır külçe hüzün
Düşüyor gözlerime
Çiğ taneleri güzün

Bu dizelerde altı çizili tamlamanın benzeri aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Mumlar dibinde birikmiş gölgelerin
B) Ve sürgünler sarılır kesilmiş fidanlara
C) Nemli bodrumlarında batık meyhanenin
D) Aldatıcı görüntüler, yüksek kulelerde
E) Öğrenir korkuyu gelen ses yaşlılardan

20. **Aşağıdakilerin hangisinde tamlananı sıfat tamlaması olan bir ad tamlaması vardır?**

A) Yurdumun sevgili ve adsız çiçekleri
Hepinizi, hepinizi istiyorum, gelin görün beni.
B) Gözlerine baktığım zaman
Sonsuzluğu görebilmeliyim.
C) En güzel şiirlerimi söylemeden götürebilirim.
Şimdi kavakyelleri esiyorken başımda
D) Bütün renkler aynı hızla kirleniyordu,
Birinciliği beyaza verdiler.
E) Sevmek kimi zaman rezilce korkuludur,
İnsan bir akşam üstü ansızın yorulur.

21. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ikileme, tür ve görev bakımından ötekilerden farklı kullanılmıştır?**

A) Aslında uzaktan uzağa tanışıyoruz onunla.
B) Derinden derine ırmaklar ağlar.
C) Gözlerin zümrüt zümrüt yanıp sönüyor.
D) Hayalin duman duman yükseliyor şimdi.
E) Çoluk çocuk hasreti dayanılmaz olur bazen.

22. Yeni kurulan bu işletmenin ilerlemesi çalışanlara bir zafer sevinci yaşatıyordu.

Bu cümlede altı çizili isimlerin ortak özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

A) İş, eylem adı olmaları
B) Tamlayan görevinde olmaları
C) Soyut ad olmaları
D) Tamlanan görevinde olmaları
E) Somut ad olmaları

23. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük küçültme adı değildir?**

A) Bu derecik de olmasa susuzluktan kırılırız.
B) Kızılcık reçeli de çok güzel olur.
C) Şu sırtta bir mağaracık olacaktı.
D) Evin önündeki bu bahçecik öyle güzeldi ki...
E) Bana da bir odacık ayırmışlardı kalmam için.

24. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük ad değildir?**

A) Davranışları incelikten uzaktı.
B) Kavgayı şu çocuklar başlatmış.
C) Defterinin ilk sayfasına Yunus'un bir dizesini yazmıştı.
D) Her şeyde bir güzellik bulur insan, şayet ararsa.
E) Elbette kurak bölgelerde çay yetişmez.

TEST – II

1. Belirtili ad tamlamalarında tamlayanla tamlanan arasına başka sözcükler girebilir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya örnek gösterilebilecek bir kullanım vardır?

A) Masanın örtüsü iyice kirlenmişti.
B) Kırmızı kazağın rengi solmuş.
C) Seçtiği sözlerin anlaşılır olmasına dikkat ediyordu.
D) Hazırladığım sınav sorularını kimse yanıtlayamadı.
E) Saatin insanı rahatsız eden sesi uzaktan duyuluyordu.

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sıfat, ad tamlamasının tamlayanını belirtmiştir?**

A) Çocuğun aydınlık yüzü hepimizi etkiledi.
B) Kızın saçları darma dağınıktı.
C) Biraz önce gülen gözleri şimdi yaşlarla dolmuştu.
D) Elimdeki kitabın konusu çok ilginç.
E) Onun asabi bir yapısı vardı.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlananı soyut bir ad olan ad tamlaması kullanılmıştır?**

A) Bu mahallede oturanların hepsi sevecen insanlardır.
B) Geleceğe hep umutla bakmamızı isterdi.
C) Savaşın acılarını bir an önce sarmak için gayret ediyorlar.
D) Sevgisiz bir ortamda yaşamak insanları yıkar.
E) Sımsıcak ekmeğin kokusunu buradan bile alabiliyoruz.

4. Zamirler ad tamlamalarında tamlayan ya da tamlanan olabilir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanı zamir olan bir ad tamlaması kullanılmıştır?

A) Sen gelmeden yemeğe oturmayız.
B) Çocuğun oyuncaklarını sen mi ortalıktan kaldırdın?
C) Hepimiz onu merak ediyorduk.
D) Listelerde birkaçımızın adı yoktu.
E) Şarkıcının yumuşak sesi beni dinlendirdi.

5. Kıymetini bil çiçek açmış dalın
Güneşli odanın, çamurlu sokağın
Beyazın, siyahın, yeşilin
Pembenin kıymetini bil
Dirilik öyle bir şey yürekte
Sevinçle çırpınır
Kavak yelleri eser insanın başında

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Tamlayanıyla tamlananı yer değiştirmiş ad tamlaması
B) Belirtisiz ad tamlaması
C) Tamlayanı düşmüş ad tamlaması
D) Sıfat tamlaması
E) Birden fazla tamlayanı olan ad tamlaması

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soyut bir ad, diğerlerinden farklı bir görevde kullanılmıştır?**

A) Sevinci yüzünden okunuyordu.
B) Gücünü herkese göstermeliydi.
C) Zekâ, az ya da çok her insanda vardır.
D) Başarı çalışmayla gelir.
E) Nefret yeryüzünden kaldırılması gerekli bir duygudur.

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde birden çok ad tamlaması kullanılmıştır?**

A) Soru kitapçığının sayfalarını kontrol etti.
B) Yaz tatilinde amcamın yazlığına gideceğiz.
C) Son geziye okul müdürü de katılacakmış.
D) Gençlere düşen görev, Türkiye Cumhuriyeti'ni geleceğe taşımaktır.
E) Hayallerindeki kadar güzel bir yerdi burası.

8. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlananı zamir olan bir ad tamlaması kullanılmıştır?**

A) Otobüste birkaç kişi kalmıştı.
B) Kendi evlerinde mi oturuyorlarmış?
C) Ortalıkta bizim dışımızda kimse kalmadı.
D) Anlattıklarının hepsi doğruydu.
E) Yaşam her yıl biraz daha zorlaşıyor.

9. Cins adları, tekil bile olsa bazen genelleme yoluyla çokluk anlamı verebilir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya örnek bir kullanım vardır?

A) Çocuk annesinin peşini hiç bırakmıyordu.
B) İnsan, doğar, büyür ve ölür.
C) Öğrencilerden birkaçı onu ziyarete gitmişti.
D) Ona bir demet menekşe götürdü.
E) Bir derenin kenarında oturup bir süre dinlendiler.

10. Belirtili ad tamlamalarında birden çok tamlayan olabilir.

Aşağıdakilerin hangisinde bu kurala uyan bir örnek vardır?

A) İnsanlar savaşın getireceği acıları düşünmüyorlar hiç.
B) Tiyatro oyuncularının, sanatçıların, gezginlerin kahvesiydi burası.
C) Sait Faik'in, öykülerinin yanı sıra şiirleri de vardır.
D) Kasabanın insanları bu meydanda toplanır zaman zaman.
E) Sanatçının şiirlerini bir kitapta toplayacaklarmış bu yıl.

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanı düşmüş ad tamlaması kullanılmıştır?**

A) Bütün bunlar Ayşen'in fikriydi.
B) Buradaki oyuncakların hepsi seninmiş.
C) Okuduğum romanın konusu çok ilginçti.
D) Bu soruların çözümü oldukça basit.
E) Kalemim arkadaşımda kaldı.

12. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, ad tamlamasının sıfatı olarak kullanılmıştır?**

A) Sınav sorularının zorluğundan şikâyetçiydiler.
B) Eski çocuk elbiselerini onarıp çocuğuna giydiriyordu.
C) Bizim okulun halkoyunları ekibi yarışmada derece almıştı.
D) Siyah ceketin düğmesi koptu.
E) Spor ayakkabısının bağcıklarını yenilemek gerekiyor.

13. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–lar, –ler" ekleri ötekilerden farklı bir anlam ilgisiyle kullanılmıştır?**

A) Her sabah yedi sıralarında uyanır.
B) On yaşlarında bir çocuktu yaralanan.
C) Galiba o zaman yirmi yaşlarındaydım.
D) Bu konuyu görüşmek üzere saat yirmi sularında buluşacağız.
E) Elbette çiçeklerde bu özellik görülmez.

14. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük adın –i durum ekini almıştır?**

A) Kitabı aslında ben sana almıştım.
B) Eldiveni oldukça kaliteliydi.
C) Üç günden beri oğlu rahatsız.
D) Bence gönlü temiz bir insandır o.
E) Galiba içi dışına oranla daha beyaz.

15. **Aşağıdakilerin hangisinde ad tamlaması yoktur?**

A) Yazardı bir sanatçı çilesi duyarak.
B) Yurt sevgisinden alırdı rengini.
C) Can vermek istediği yer doğduğu şehirdi.
D) Hayır yeliydi esen ormanlardan, kayalıklardan.
E) Erciyes'in beyaz tepeleri mağrur.

16. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde topluluk anlamlı sözcük yoktur?**

A) Sınıf sessiz bir şekilde öğretmeni bekliyordu.
B) Bizim sokak her konuda birbiriyle yardımlaşır.
C) Galiba o gün okul gezideydi.
D) Grup Uludağ'a çıkmak için hazırlanıyordu.
E) O gün bina temizlenmemişti; yetkili, bir açıklama yapmadı.

17. **Aşağıdakilerin hangisinde soyut ad kullanılmıştır?**

A) O gün bitkinlik hissediyordu evin beyi.
B) Birçok hatayı affettirir sevgi.
C) Işık perdenin kenarından içeriye sızıyordu.
D) Annelik duygusunu, yaşamayanlar bilemez.
E) Galiba sezgilerimiz bizi yönlendiriyor.

18. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük küçültme adıdır?**

A) Yağmurdan sonra sokaklarda yer yer adacıklar oluşmuştu.
B) Sığırcıklar balkondaki ekmek kırıntılarını yiyor.
C) Gün boyu gelincik tarlalarında dolaştık.
D) Birkaç tomurcuk açmaya yüz tutmuştu.
E) Mehmetçik destan yazıyor yine.

19. **Aşağıdakilerin hangisinde tamlayanı ortak bir ad tamlaması vardır?**

A) İşletmenin müdürü ve personeli oradaydı.
B) Evin ve işyerinin sorunları onu iyice bunaltmıştı.
C) Birlikte hareket etmekten yana tavır koydu.
D) Sıkıntılarını sezdirmemeye çalışır; herkese iyi davranırdı.
E) Ören yerlerini gezer; çeşitli notlar alırdı.

20. **Aşağıdakilerin hangisinde zincirleme ad tamlaması vardır?**

A) Kalktı gözlerimin üstünden karanlık.
B) Şimdi yuva kurmuştur binlerce güvercin.
C) Dünyamız mutlu olsun sonsuza kadar.
D) Bereketli yağmurlar gibi yağmak isterdim üzerinize.
E) Bahçenin ince söğüt dalları uzanır gökyüzüne.

21. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanı düşmüş ad tamlaması vardır?**

A) Eli, yüzü şişmişti; rahatsız olduğu belliydi.
B) Evi, bahçeyi güzelce temizlettik.
C) Akvaryumdaki balıkları öldürme; onlara iyi bak.
D) Sözü söyle alana; duyarsız kişilerle uğraşma.
E) Çocuk bakımı çok zor bir iştir.

22. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–de" hal eki almış sözcük yoktur?**

A) Ailesiyle birlikte balkonda oturuyordu.
B) Yerinde bir davranışla oradan uzaklaştı.
C) Vücudunda bazı yara izleri vardı.
D) Bülent, işinde son derece başarılıdır.
E) Rafın üstünde bir anahtar olacaktı.

23. Bugün erkenden kalktım; güneşin doğuşunun güzelliğini seyrettim doya doya.

Bu cümlede ne tür bir tamlama kullanılmıştır?

A) Belirtisiz ad tamlaması
B) Sıfat tamlaması
C) Zincirleme ad tamlaması
D) Belirtili ad tamlaması
E) Takısız ad tamlaması

24. Belirtili ad tamlamalarında araya sözcük ya da sözcük grubu girebilir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamayı örneklendiren bir kullanım vardır?

A) Toprak buğulanmış, sokak şen şakrak, gün ılık...
B) Yaşamak öylesine güzel ki çiçek mevsiminizi.
C) Akar pırıl pırıl geleceğin seherine.
D) Gökte yıldızlar kardeş kardeş ışıldar.
E) Sevginin çiçek çiçek güzelliği yeşerir orada.

25. Bazı tür adları o türden birçok varlığı karşılar.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "kitap" sözcüğü bu kuralı örnekleyecek biçimde kullanılmıştır?

A) Demin gördüm, kitap şuradaydı.
B) Kitap insana en iyi dosttur.
C) Okuduğum kitap çok güzelmiş.
D) Kitap yırtıldı biraz, inşallah bana kızmazsın
E) Size veremem, kitap Furkan'ın çünkü.

26. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir ad tamlaması arasına tamlananın sıfatı girmiştir?**

A) Çocuk için okuduğu öykünün yazarı yoktur; öykü vardır sadece.

B) Rönesans döneminde resim sanatçıları büyük başarılar kazanmıştır.

C) Halikarnas Balıkçısı'nın hikâye ve romanlarının çoğunda deniz ve deniz insanları ele alınmıştır.

D) Sanatta başarıya ulaşmak için eleştirmenlerin görüşleri dikkate alınmalıdır.

E) Edebiyata gönül veren sanatçı, sanatın bütün dallarıyla uğraşmalıdır.

27. **Aşağıdakilerin hangisinde tamlayanı düşmüş bir ad tamlaması vardır?**

A) Yosun kokusunu özlediğimiz belli oluyordu.

B) Şiirlerinin çoğunu ezberlemiştim.

C) Köyün en güzel kızı, kiraz güzeli seçildi.

D) Okumanın tadını alan, kitabın yakasını bırakmaz.

E) Bu yağlı boya tablo, o büyük ustanın.

TEST – III

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde küçültme adı <u>yoktur?</u>**

A) Yavrucak annesini, babasını özlüyordu.

B) Evin yanında bir derecik vardı.

C) Eski bir teknecikle balığa çıktı.

D) Kadıncağız yağmurda sırılsıklam olmuştu.

E) Gelecek ay bademcik ameliyatı olacağım.

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlananı belirtisiz ad tamlaması olan zincirleme ad tamlaması kullanılmıştır?**

A) Yaşamın çekim kuvveti her güçlüğü aşmaya yeter.

B) Her ayrılıktan yürekte bir yara izi kalır.

C) Çocuk, suçluluk duygusuna kapılmıştı.

D) İnsanlar yalnızlığın duvarlarını aşmaya çalışmalıdır.

E) Yabancı konukların ağırlandığı bir yerdi burası.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlananı belgisiz zamir olan bir ad tamlaması kullanılmıştır?**

A) Hiç kimseye güvenmediğini söylüyordu.

B) Her gün onu görmeye gitmeyi görev haline getirmişti.

C) Kitaptaki şiirlerin hepsini bir çırpıda okudum.

D) Herkesin yardımına koşmayı seven biriydi.

E) Bütün bunları arkadaşına da mı anlattı?

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanı belirtisiz ad tamlaması olan bir sıfat tamlaması kullanılmıştır?**

A) Yarın kırları, yolları ateş rengi yapraklar kaplayacak.

B) Küçücük iç dünyamızda ne fırtınalar kopar.

C) Kurulu düzenini bozmak istemiyordu.

D) Bu konuda çeşitli görüşler ileri sürülüyor.

E) Önümüzde çözümlenmesi gereken önemli sorunlar var.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zincirleme ad tamlaması kullanılmıştır?**

A) Bebeklerin mışıl mışıl uyuması saatlerce izlenebilir.

B) Akşamki eğlencenin tadını o çıkardı.

C) Divan şiirinin dili oldukça ağırdır.

D) Ahmet Haşim'de sembolizmin etkileri görülür.

E) Başını ellerinin arasına almış, düşünüyordu.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanla tamlanan arasına sıfat girmiş bir ad tamlaması vardır?**

A) Köşkün emektar bahçıvanı hastalanmış.

B) Adamın sağlık durumu kötüye gidiyormuş.

C) Koltuğun üstüne dökülen kırıntıları çarçabuk temizledi.

D) Yazarın üslubu kendine özgüydü.

E) Doktorun söylediklerini büyük bir dikkatle uyguluyordu.

7. Tür adları, bazen çoğul eki almadığı halde genelleme yoluyla çokluk anlamı verir.

Aşağıdakilerin hangisinde bu açıklamaya örnek olabilecek bir ad kullanılmıştır?

A) Dalgalar çok uzaklardan da görülebiliyor.

B) O gülü, masanın üstündeki vazoya koydu.

C) Bu erken saatte bile sokak bomboştu.

D) Ağaç, toprağın süsüdür.

E) Çocuklar parkta kardeşçe oynuyordu.

8. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde tamlayanla tamlananı yer değiştirmiş bir ad tamlaması vardır?**

A) Yaz bitti, ona özenen sonbahar da
Senin alnında biriksin güneş, kış bana yeter

B) Öyle candan öyle içtendi ki sevgimiz
Dilerim bir başkasınca da böyle sevilirsiniz

C) Birbirimizi suçladık bir gün
Gece gelip sildi usulca ağzımızdan sızan sözcükleri

D) Acıyan bir şey vardı aramızda
Bütün sözcükler yaralı

E) Yalınkat aynasında mor menekşenin
Circir böceği yavrusunu arıyordu.

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zincirleme ad tamlaması kullanılmıştır?**

A) Barışın simgesidir zeytin dalı.

B) Kolay soruların hiçbirini çözemedi.

C) Dolabın içindeki oyuncakları tavan arasına kaldırdı.

D) Sınıf başkanının sözünü kimse dinlemiyordu.

E) Kırmızı kaleminin ucu durmadan kırılıyordu.

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde, tamlayanı belirtisiz ad tamlaması olan bir ad tamlaması kullanılmıştır?**

A) Türk sinemasının sultanı defileye çıktı.

B) Çocukların hiçbir şeyden haberi yoktu.

C) Bu akşam ailesiyle komşularının oğlunun düğününe gidecekmiş.

D) Kardeşinin oyuncak sandığını çatı arasına kaldırdı.

E) Patates kızartmasını çok severim.

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belirtisiz ad tamlaması <u>kullanılmamıştır?</u>**

A) Lisedeyken resim derslerinde dinlenirdim.

B) Öğrenciler sınıf defterini henüz getirmemişler.

C) Zil çalınca etrafı çocuk sesi kapladı.

D) Uzun boyuyla kalabalıkta bile dikkat çekiyordu.

E) İş elbiselerini eve götürüp yıkamam gerekiyor.

12. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde topluluk adı kullanılmıştır?**

A) Tabloları salonun bir köşesine yığdı.

B) Şu tepeyi aştığımızda köye ulaşacağız.

C) Halkı eğitmek, sanatçıların en önemli görevlerindendir.

D) Güzellik kraliçesine tacını eski güzellerden biri taktı.

E) Dostlarıyla uzun süredir görüşemiyordu.

13. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde küçültme adı <u>kullanılmamıştır?</u>**

A) Azıcık yemekle doyuverdi.

B) Ona bir vazocuk almayı düşündü.

C) Serçe yavrusunu bir kutucuğa yerleştirdi.

D) Bu ağacı şu kurtçuklar bitirmiş.

E) Yavrucak sokaklarda yaşıyordu.

14. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanı topluluk adı olan bir belirtisiz ad tamlaması kullanılmıştır?**

A) Yolcu treni, karanlıkta ağır ağır ilerliyordu.

B) Yayınevi okuyucuların görüşlerini de aldı.

C) Toplumun sesine kulak vermeliyiz.

D) Kadın, asker yolu gözlüyordu.

E) Çocuk, aile sıcaklığını yaşamalıdır.

15. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlananı düşmüş bir ad tamlaması vardır?**

A) Okulun son günü herkes hüzünlüydü.

B) Bu onun en sevdiği çiçekti.

C) Sesi güzel olduğu için şarkıcı olmak istiyormuş.

D) Sıranın gözündeki kitap galiba seninmiş.

E) Herkes okunan şiirin etkisinde kaldı.

16. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zincirleme ad tamlaması kullanılmıştır?**

A) Kitap yazıları, eleştirme ile tanıtma arasında gelgitlerin özelliğini taşıyor.

B) Yolculuk teması şiirimde önemli bir yer tutar.

C) Bu gezi yazısı, türünün önemli eserlerindendir.

D) Lisedeyken Kültür ve Edebiyat Kolu'ndaydım.

E) Eleştirmen olmayanların öznel ölçütleri beni ilgilendiriyor.

17. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ad tamlamasının arasına, tamlananın sıfatı girmiştir?**

A) Akdeniz güneşinde yaşanan uzun ve aydınlık bir anı yumağıydı.

B) Toplantıdan sonra yabancı ülkelerin muhabirleriyle yemeğe gittik.

C) Kitaplığın tüm raflarına hepsi de birbirinden ilginç kitaplar dizilmişti.

D) Kültür Bakanlığı bazı Avrupa ülkelerinde sergiler açacakmış.

E) Güzel ve coşkulu bir günün sonunda hepimiz dinlenmiştik.

18. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde küçültme anlamı veren bir ad kullanılmıştır?**

A) Sizi bir saatçik bekleteceğim.
B) Ona bir hediyecik alalım.
C) Bebeğin ağzı pamukçuk olmuş.
D) Bu organizasyonda gencecik insanlar görev almıştı.
E) Anneciğini özlemle andı.

19. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanı tamlananın nedenini bildiren bir ad tamlaması kullanılmıştır?**

A) Sabırsız olması onu hep olumsuz yönde etkiliyor.
B) Ekonomik sarsıntıyı güçlükle atlatabildiler.
C) Ayrılığın acısı yüreğine oturmuştu.
D) Umudun bittiği yerde insan da bitiyor.
E) Ecza dolabında sargı bezi kalmamış.

20. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlananı tamlayanın niteliğini bildiren bir ad tamlaması kullanılmıştır?**

A) Şehrin ışıkları uzaktan görünüyordu.
B) Ankara'da, Fen Lisesi'nde okumuşlar.
C) Apartmanı bir yemek kokusu kaplamıştı.
D) Dağ havası bana iyi geliyor.
E) Çorbanın sıcağı insanı kış gününde ısıtır.

21. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanı zamir, tamlananı soyut bir ad olan bir ad tamlaması vardır?**

A) Yolun sonundaki parkı arıyorlarmış.
B) İki yıldır kendi evlerinde oturuyorlarmış.
C) Yüreği insan sevgisiyle doluydu.
D) Annesinin ona yaklaşımını hepimiz takdir ediyoruz.
E) Onun kıskançlığına bir anlam veremiyordum.

22. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili tür adı, aynı cinsten varlıkların birini göstermek amacıyla kullanılmıştır?**

A) Bahçeye <u>ağaç</u> dikmek istiyor.
B) <u>Kitap</u> okumak bir zorunluluktur gelişmek isteyenler için.
C) <u>Öğretmen</u> gelecek kuşakların eğitiminde büyük rol üstlenir.
D) <u>Yazar</u>, toplumu aydınlatma görevini de üstlenmelidir.
E) <u>İnsan</u>, düşünebilen ve konuşabilen varlıktır.

23. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanı belirtisiz ad tamlaması olan bir ad tamlaması kullanılmıştır?**

A) Yayla havasının güzelliği hepimizi etkilemişti.
B) Özel okulların müdürleri bir basın açıklaması yaptılar.
C) Gül rengi bir elbise arıyormuş.
D) Gözlüğünün tel çerçevesi kırılmış.
E) Annesinin söylediklerinin hepsini duyamadık.

24. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanı düşmüş bir ad tamlaması vardır?**

A) Kadının saçları sıkıntıdan ağarmıştı.
B) Öyle güzel eğleniyorduk ki zamanın nasıl geçtiğini anlayamadık.
C) Bu yorgunluğun kolay kolay geçmeyeceğini düşünüyorum.
D) Herkes sınavı unutmuş görünüyor.
E) Kaleminizi sıranın üstünde unutmuşsunuz.

25. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlananı da tamlayanı da ad tamlaması olan bir zincirleme ad tamlaması kullanılmıştır?**

A) Yün kazağın boyu iyice küçülmüştü.
B) Başka gezegenlerde hayat olup olmadığı araştırılıyor.
C) Yardım istediği insanların hiçbiri ona destek olmadı.
D) Elbiselik kumaşın iyi kalitede olması şart.
E) Kültür ve edebiyat dergisinin şiir bölümünde güzel bir şiir gördüm.

26. Belirtili ad tamlamalarında tamlayanla tamlanan arasına başka sözcükler girebilir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir tamlama kullanılmıştır?

A) Bu kalemin ucu çok çabuk bitti.
B) Spor ayakkabısının kalitesi pek de iyi değil.
C) Kendisi için bir çalışma planı hazırladı.
D) Odanın kırık camını dün taktırdık.
E) Çok zeki çocuklar varmış bu sınıfta.

27. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanla tamlananı yer değiştirmiş bir ad tamlaması vardır?**

A) Gülün rengi açık pembeydi.
B) Lezzeti çok güzelmiş aldığın pastanın.
C) Onunla yıllar önce önemsiz bir konu yüzünden tartışmıştık.
D) Gece elbisesinin üstünde değerli taşlar vardı.
E) Bu kitabın sayfaları eksikmiş.

28. Bazı tür adları genelleme yoluyla çokluk anlamı verebilir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir ad kullanılmıştır?

A) Dosyayı dolabın çekmecesine koydum.
B) Akşamki yemekte biber dolması da vardı.
C) Saçlarını kendi rengine boyatacakmış.
D) Kitap kültürlerin aktarılmasında önemli bir araçtır.
E) Derginin onuncu sayısı elimize geçmedi.

29. Ad tamlamaları zamirlerle de kurulabilir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zamirin yer aldığı zincirleme ad tamlaması vardır?

A) Kitabın içeriği konusunda benim de söyleyeceklerim var.
B) Gazetelerin iç sayfalarında mutlaka kültürel etkinliklerle ilgili bir köşe vardır.
C) Çocuk kitaplarının çoğu özensizce hazırlanıyor.
D) Bütün insanların sevinçleri yüzlerinden okunuyor.
E) Birkaç günlüğüne İzmir'e gelmeyi düşünüyor.

30. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük iyelik eki <u>almamıştır?</u>**

A) Bu soruları çözmeye <u>vakti</u> yoktu.
B) <u>Suları</u> yaz aylarında çekilir bu nehrin.
C) Kitap fuarlarında <u>okurlarımla</u> bir araya gelebiliyorum.
D) <u>Sevgisini</u> sözlerle ifade edemezdi.
E) <u>Çocuksu</u> davranışlarından kurtulman gerekir.

TEST - IV

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–ler" ekini alan ad, çoğul anlamı <u>vermemektedir?</u>**

A) Dosyaları tek tek incelememiz gerekiyor.
B) Bizim apartmandaki Ayşe'ler birbiriyle anlaşamıyor.
C) Bilimsel eserler sınırlı sayıda basılıyor.
D) Sıcaklar bastırınca çalışma verimimiz düştü.
E) Şiirlerini tek kitapta toplamayı düşünüyor.

2. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde ad tamlaması <u>kullanılmamıştır?</u>**

A) Çayırların sonunda, yolların ötesinde
Nehirde ve açık denizde sürüp gider dünya
B) Taç yapraklar dökülüyor çiçeklerden
İnsanlardan da dökülür mü taç yapraklar
C) Nasıl yanlış anlaşılmasın insan
Bir parantezin içine hapsolmuşsa
D) Ölüdür şarkısı söylenmeyen bir ülke
Yalnızca konuşulmuş sözün mezarcısı
E) Her yer kutsallaştırılabilir dinlenişiyle
Taşlar, çiçekler açan dikenler, karınca yuvaları

3. Belirtili ad tamlamalarında tamlanan belirsiz nicelik bildiren bir sözcük olduğunda tamlayan eki "–den" olabilir.

Aşağıdakilerin hangisinde bu açıklamayı örneklendiren bir tamlama vardır?

A) Candan dost bulmak zor oluyor bu zamanda.
B) Hepimizden söz aldı ayrılırken.
C) İki üç kişiden başka kimse kalmamıştı muayenehanede.
D) Ders notlarımdan çoğu kayboldu.
E) Hiçbirinizden böyle bir davranışı beklemezdim.

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, ad durum eki <u>almamıştır?</u>**

A) Şehre geleli on yıl olduğu halde köy <u>yaşamını</u> özlüyordu.
B) <u>Çocukları</u> bu yıl okula başlıyormuş.
C) <u>Yalnızlığımızı</u> yanımızda taşırız çoğu kez.
D) Buradan ayın <u>doğuşunu</u> izleyebiliyorum.
E) <u>Arabayı</u> arka sokaklardan birine park ettim.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "ağaç" sözcüğü tekil olduğu halde çokluk bildirmektedir?**

A) Baharda ilk işim bahçedeki ağacı budamak olacak.
B) Herkes evinin önüne bir ağaç dikmeli.
C) Ağacın gölgesinde bir süre oturduk.
D) Ağaç dünyanın akciğerleridir.
E) Meydanda koskoca bir ağaç vardı.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sıfat, ad tamlamasının tamlayanını nitelemektedir?**

A) Hande'nin pinti mi pinti bir dedesi vardı.
B) Çocuklar yaşlı adamın sabrını taşırmışlardı.
C) Hava kararınca hepimiz evin yolunu tuttuk.
D) Halikarnas Balıkçısı'nın dünyası çok zengindi.
E) O, deniz insanlarını başarıyla anlatmıştır.

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlananı düşmüş ad tamlaması vardır?

A) Bütün bu eşyalar senin mi?
B) Yolun yarısında bizden ayrıldı.
C) Bu kitabı kim yazmış?
D) Yedikleri yemekten mi zehirlendiler?
E) Yazın epey kitap okuduk.

8. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden hangisi ad olarak kullanılmıştır?

A) Her zaman kendi çıkarını düşünür.
B) Karamsar insanlar hayata sevecen gözlerle bakamaz.
C) Vazoda rengarenk güller vardı.
D) Sözde arkadaşları onu yarı yolda bıraktı.
E) Kapaktaki resmi ben çizdim.

9. Sonra şehre dönmüştük
Son otobüsle, sevinç ve acıdan kıpkırmızı
Günbatımından önce,
Bir yudum daha tatmak için ölen günden
Durarak önünde yaz dolu pencerenin
Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Tamlayanıyla tamlananı yer değiştirmiş ad tamlaması
B) Yönelme durum eki almış ad
C) Belirtisiz ad tamlaması
D) Soyut ad
E) Bulunma durum eki almış ad

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ikileme, ad olarak kullanılmıştır?

A) Görevli yüzümüze sinirli sinirli baktı.
B) İrili ufaklı taşlar topladı sahil kenarından.
C) Ondan, nedense, ses seda çıkmadı.
D) Çocuklar güle oynaya okuldan çıktılar.
E) Asmalarda salkım salkım üzümler vardı.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanı birden fazla olan belirtisiz ad tamlaması kullanılmıştır?

A) Bu çantanın fiyatı da kalitesi de düşüktür.
B) Ev ve dükkân kirası onun belini büküyordu.
C) Masanın kırık bacağını birkaç dakikada onardı.
D) Gazete ve dergilerin bütün sayfalarını didik didik ederdi.
E) Yolun sonuna geldiğini o da anlıyordu.

12. Tamlayanın düştüğü ad tamlamalarında bazen tamlananın aldığı çoğul eki, tamlayanın çoğul olduğunu bildirir.
Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir kullanım söz konusudur?

A) Kitapları masanın üstüne bırakıp gitmiş.
B) Kalplerini kırdığımın farkındayım.
C) Yazlıklarımı bir an önce satmak için emlakçıyla görüştüm.
D) Yolcuları başka bir otobüse bindirdi.
E) Çocukları yarın lunaparka götüreceğim.

13. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde, altı çizili ad tamlamasının anlam ilgisi diğerlerinden farklıdır?

A) Sınav heyecanı dinmek bilmiyordu.
B) Şarkı sözleri de yazıyormuş.
C) Kaza korkusuyla araba kullanmıyordu.
D) Ekmek kavgası bizi bu hallere düşürdü.
E) Başarılı olamama kaygısı onu çok tedirgin ediyordu.

14. Ad tamlamalarında zamirler de tamlanan olur.
Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kurala uygun bir örnek vardır?

A) Bunda onun hiçbir suçu yok.
B) Bu tartışmaya herkesin katılmasını istiyoruz.
C) Çevreci derneklerin hepsi bir bildiri yayımladı.
D) Yarın onların evinde toplanacağız.
E) Kimsenin bu konu hakkında bilgisi yoktu.

15. "Olağünüstü" **sözcüğü, aşağıdaki cümlelerin hangisinde ad olarak kullanılmıştır?**

A) Masallarda olağanüstü olaylar yaşanır.
B) Orası olağanüstü bir güzellikteydi.
C) Tepeyi aşınca olağanüstü bir manzarayla karşılaştık.
D) Bu romandaki kahramanlar olağanüstü nitelikler taşıyor.
E) Film çekimleri olağanüstüydü.

16. Belirtili ad tamlamalarında tamlayan zamir olduğunda tamlanan eki düşebilir.
Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir tamlama kullanılmıştır?

A) Senin odan bizimkinden güzelmiş.
B) Son eseri pek ilgi görmedi.
C) Sizden haber alamayınca epey endişelendik.
D) Bizim kız bu yıl üniversiteyi bitiriyor.
E) Ondan senin için biraz para isteyelim.

17. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanı küçültme adı, tamlananı soyut ad olan bir ad tamlaması kullanılmıştır?

A) Düşlerin peşinde koştuğu için hayal kırıklığına uğradı.
B) Kedicik kendisine yiyecek veren adamın arkasından gitti.
C) Arabanın lastiği yarışmanın ortasında patladı.
D) Çiçeğin yapraçığında çiğ taneleri vardı.
E) Anneciğinin hayallerini gerçekleştirmek istiyordu.

18. Üzerlerinde otlar biter ve şehir
vazgeçerse gürültüsünden,
ölür tramvay hatları varoşlarda
birkaç ev ve günün ilk ışıklarıyla
aydınlanan rezeneler arasında
uzak bir hatıradır artık tramvay.
Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Tamlayanı düşmüş ad tamlaması
B) Belirtisiz ad tamlaması
C) Topluluk adı
D) Tamlayanla tamlananın arasına sıfat girmiş ad tamlaması
E) Soyut ad

19. Belirtili ad tamlamalarında tamlayanla tamlanan yer değiştirebilir.
Aşağıdakilerin hangisinde bu açıklamaya örnek bir kullanım vardır?

A) Yaptığımızın yanlış olduğunu biliyoruz.
B) Yeni aldığı elbisesinin kolu yanmıştı.
C) İnsanın değerlisi, susmayı da bilendir.
D) Ufukta belirmişti, şimdi evleri Niksar'ın
E) Bilmez misin, düşmandır insanoğlu zamana.

20. Bazı ad tamlamalarında tamlayan eki –in (–ın) yerine –den (–dan) eki kullanılabilir.
Aşağıdakilerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir kullanım vardır?

A) Bu sözlerime öğrencilerden birisi itiraz etti.
B) Köyden yeni ayrılmıştık ki yağmur başladı.
C) Ortalık, tozdan dumandan görünmez olmuştu.
D) Bu kitabı karşıdaki kitapçıdan aldım.
E) Her şeyini kardeşinden kıskanıyor, saklıyordu.

21. Yaş otuz beş yolun yarısı eder
Dante gibi ortasındayız ömrün.
Bu dizelerdeki altı çizili tamlama, tamlayan ve tamlananın yerleri değiştirilerek kullanılmıştır. **Aynı özellikteki tamlama aşağıdakilerden hangisinde de vardır?**

A) Baştan başa karla kaplıydı toprakları yurdumun.
B) Ay ışığının şavkı vuruyor suya.
C) Havanın soğuğu şaşırtmıştı hepimizi.
D) Gökyüzündeki koskoca samanyolu bile görünmez olmuştu.
E) Suyunu, havasını özledim de geldim.

22. Aşağıdaki dizelerin hangisinde, ad tamlaması yoktur?

A) Ölüm Allah'ın emri
Ayrılık olmasaydı
B) Öldük ölümden bir şeyler umarak
Bir büyük boşlukta bozuldu büyü
C) Sabah namazında Bağdat kapısın
Allah Allah deyip geçti Genç Osman
D) Senin yazın kışa benzer
Bir sevdalı kuşa benzer
E) Yine bahar geldi bülbül sesinden
Seda verip seslendin mi yaylalar

23. Aşağıdaki dizelerin hangisinde altı çizili sözcük soyut bir addır?

A) Önce çaresizlik çaldı kapıları
Sonra yoksulluk
B) Bütün âşina çehreler silindi aynalardan
Bir anda boşaldı dünya
C) Hiç bitmeyecek bir gecenin koynunda
Sönmez o şafaklar sevinin koynunda
D) Diri misin ölü müsün nesin
Demin candaydın şimdi tendesin
E) Söndü ışıklar, bitti bu oyun
İnsin artık, insin perdeler

24. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde iyelik eki almış bir sözcük yoktur?

A) Gönül sırça bir saraya benzer diyordum.
B) Gözü hep yükseklerdeydi.
C) Annesi, her konuda [illegible]
D) Taşa takılıp düşünce o [illegible]
E) Dünyası, diğer insanlara tamamen kapalıydı.

25. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde küçültme adı kullanılmıştır?**

A) Odadan, kimseyi rahatsız etmeden usulca çıktı.
B) Çocuğu için birazcık ekmek istemişti.
C) Tarladan bir demet gelincik topladım.
D) Elmanın ekşimsi bir tadı var.
E) Kadıncağızın adım atmaya bile dermanı yoktu.

26. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–ler (–lar)" eki altı çizili sözcüğe diğerlerinden farklı bir anlam katmıştır?**

A) Senin için Avrupalara kadar gittim.
B) Adam kanlar içinde yerde yatıyordu.
C) Onu sağlıklı görünce dünyalar benim oldu.
D) Ellerinde bir tek evleri kalmış.
E) Almanyalar bile ona dar geldi.

27. Toros dağlarının etekleri tâ Akdeniz'den başlar.

Bu cümlede geçen tamlamanın özdeşi aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Tarla kuşunun ötüşü ortalığı çınlatıyordu.
B) Denizin mavisine kendisini kaptırmıştı.
C) Ovanın güneyinden geçen yol çok dikti.
D) Bu yörede taşın, toprağın değeri yok.
E) Roman kahramanı günlük yaşamdan seçilmişti.

28. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "doğru" sözcüğü ad olarak kullanılmıştır?**

A) Doğru konuşmayı öğrenirsen spiker olabilirsin.
B) Herkes işin doğrusunu öğrenecek.
C) Öykü yazarken doğru sözcükleri bulabilmelisin.
D) Pastaneye doğru yürüdük.
E) O çok doğru bir insandır.

29. Mutlu anne, bebeğinin minik yüzünü görmek için kundağı açtı.

Yukarıdaki cümlede ad görevli kaç sözcük vardır?

A) 3 B) 4 C) 5 D) 6 E) 7

30. Dilimizde, çoğul eki almadığı halde, çokluk anlamı içeren tür adları da vardır.

Aşağıdaki altı çizili sözcüklerin hangisi bu açıklamaya örnek gösterilebilir?

A) Sorular bize zor gelmişti.
B) Saçımı istediğim gibi kesemedim.
C) Arkadaşımı hastanede ziyaret ettim.
D) Kendinize iyi bakmanızı öneririm.
E) Olanlardan kimi sorumlu tutmalıyız?

31. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ikileme, bir ad tamlamasının tamlayanıdır?**

A) Suların bir bir açar lâleleri.
B) Ne evi barkı, ne çoluk çocuğu var.
C) İnce ince duman tüter bacadan.
D) Kuşların dili olsa da tek tek söylese.
E) Babam, hısım akraba ziyaretlerini hiç aksatmaz.

32. **Aşağıdaki cümlede altı çizili sözcüklerden hangisi ad değildir?**

Kocaman çizmeli ayağını dülger balığının sırtına
I II III IV V
bastı.

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

33. Tür adları genelleme yoluyla çokluk anlamı verebilir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir sözcük kullanılmıştır?

A) Tiyatro toplumu eğlendirirken eğiten bir araçtır.
B) Romanı bir çırpıda okuyup bitirdim.
C) Gözleri ağrıdığı için doktora gitti.
D) Bu cümlede gereksiz sözcük var.
E) Kime yardım edeceğimi şaşırdım.

34. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde diğerlerinden farklı türde bir ad tamlaması kullanılmıştır?**

A) Peri masallarından çocukluğumdan beri hoşlanmıyorum.
B) Gerçek sanat, insanların yaşamını değiştirebilmelidir.
C) Şiir, öteki türlerden daha fazla dil işçiliği ister.
D) İnsan yaşamında felesfenin rolü yadsınamaz.
E) Bu teknoloji harikasını yaratanlar, geleceğin mirasını oluşturdular.

fdd yayınları

12 ZAMİRLER (ADILLAR)

ZAMİR (ADIL):

Ad olmadıkları halde cümlede ad yerine kullanılan, adların yerini tutan sözcük ve eklere zamir denir.

Zamirler, ad soylu sözcüklerdir. Kullanımları bakımından adlarla en çok benzerlik gösterenlerdir.

* Adlar gibi ad durum eklerini alırlar:

O senden daha düzenliydi.

Ötekini taşıyacaktın.

Kendine biraz çekidüzen ver.

* Zamirler tamlama kurmak için kullanılabilir:

Sizin kapı kilitliydi.

Gelenlerin birçoğu askerdi.

Bunun sırası pek hoşuma gitmedi.

* Zamirler tek başlarına veya oluşturdukları tamlamaların içerisinde cümlenin çeşitli öğelerini oluşturabilirler:

Bu beni çok etkilemişti.
Zamir–özne Zamir–nesne

Oradan iki gün önce ayrıldım.
Zamir–dol.tüm.

Yanılmıyorsam beni soran sizdiniz.
zamir–nesne zamir–yüklem

Zamirler, sözcük olan zamirler ve ek durumundaki zamirler olarak incelenebilir:

Sözcük durumundaki zamirler:

* Kişi (şahıs) zamirleri
* İşaret (gösterme) zamirleri
* Belgisiz zamirler
* Soru zamirleri

Ek durumundaki zamirler:

* İlgi zamiri
* İyelik zamirleri

A) KİŞİ (ŞAHIS) ZAMİRLERİ:

Kişi adlarının yerini tutan sözcüklerdir. Türkçede kullanılan kişi zamirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

		Tekil	Çoğul
1. Kişi	Söz söyleyen	Ben	Biz
2. Kişi	Söz söylenen	Sen	Biz
3. Kişi	Anılan–Hakkında söz söylenen	O	Onlar

Ben de bildim şu dağların şahısın
Yücelerden yüce gördüm
Erbapsın sen yüce Tanrı

Uyarı:

Eylemler, kişi zamirlerinin karşılığı olan ekleri alırlar. Bu eklere kişi ekleri denir.

Gidiyorum kömür gözlüm elveda.
(ben)

Ağlasam sesimi duyar mısınız?
(siz)

* Bu ekleri ileride göreceğimiz iyelik zamirleriyle karıştırmamalıyız.

"Kendi" sözcüğü tek başına kullanılabildiği gibi aldığı eklerle istenilen kişi zamirinin yerine de kullanılabilir:

	Tekil	Çoğul
1. Kişi	Kendi – m	Kendi – miz
2. Kişi	Kendi – n	Kendi – niz
3. Kişi	Kendi – si	Kendi – leri

* Kendi sözcüğü öteki kişi zamirleriyle öbekleşerek kullanıldığında pekiştirme görevi yapar. Özneyi pekiştirir. Pekiştirme görevli kullanıldığı zaman kendisinden önce gelen kişi zamiriyle öbekleşip birlikte tek bir özneyi oluşturmaları gerekmektedir.

Bu elbiseyi sen kendin beğendin.

Bu işi biz kendimiz de yapabiliriz.

* Kişi zamirleri adlarla birlikte tamlama oluşturabilir. Tamlayanı kişi zamiri olan ad tamlamalarında tamlayan görevli kişi zamiri düşebilir:

Sizin sorununuzla ben ilgilenirim.
↓ Ad tamlaması
Tamlayan–Kişi zamiri

Sorununuzla ben ilgilenirim.
Tamlayanı (sizin) düşmüş ad tamlaması

* Tamlayanı düşmüş ad tamlamalarının bazıları hem ikinci tekil hem de üçüncü tekil kişi anlamı yansıtır. Böyle kullanımlarda anlam belirsizliği olur. Buna yol açmamak için tamlayanı kullanmak gerekir.

Elbiselerini bana getirdi. → Bu cümledeki altı çizili sözcük "tamlayanı düşmüş ad tamlamasıdır" Ancak iki ayrı anlam çıkarılabileceği için anlam belirsizliği vardır.

I. (onun) elbiselerini bana getirdi.
II. (senin) elbiselerini bana getirdi.

Sözlerinize pek güvenmiyorum.

Bu cümlede "sizin" tamlayanı kullanılmaz.

fdd yayınları

B) İŞARET (GÖSTERME) ZAMİRLERİ:

Adların yerini işaret yoluyla tutan sözcüklerdir. Türkçede kullanılan başlıca işaret zamirleri şunlardır: Bu, şu o, bunlar, şunlar, onlar, öteki, beriki, diğeri, böylesi, şöylesi, öylesi, bura, şura, ora...

Buralarda mekân tutup kalınmaz.

Biz şuna bakıyoruz, siz ötekine bakın.

Bu tam bana göre.

Diğerleri gelecekti.

Çocuklar ötekini beğeniyor.

Uyarılar:

1. *"O" ve "onlar" sözcükleri hem kişi hem de işaret zamiri olarak kullanılmaktadır. Bu sözcükler insanları anlatmak için insan adı yerine kullanılırsa "kişi zamiri", insan dışındaki bir varlığın adının yerine kullanılırsa "işaret zamiri" sayılır.*

O da bu büroda çalışmak istiyordu.
Kişi zamiri

Bu konuda onlar bizi destekliyor.
Kişi zamiri

Onları çöpe atacaktım.
İşaret zamiri

Siz bilirsiniz ama o daha ucuzdu.
İşaret zamiri

2. *İşaret anlamlı sözcükler, zamir olabildikleri gibi sıfat da olabilirler. Bir addan önce kullanılarak o adla tamlama oluşturan işaret sözcükleri sıfat, tek başlarına kullanılarak bir adın yerini tutan işaret sözcükleri ise zamirdir.*

Öteki yol daha uzun ve yorucuydu.
Sıfat

Öteki hem ucuz hem de kaliteli.
Zamir

Ben o çocuğu tanımıyorum.
Sıfat

İnan o çok kurnazdı.
Zamir

3. *"O, onlar" dışındaki işaret sözcükleri insan adının yerine kullanılsalar da kişi zamiri sayılamazlar. Çünkü Türkçede kişi zamirleri sadece "ben, sen, o, biz, siz, onlar, kendi" sözcükleridir.*

Bu sene de su başkan olsun.
işaret zamiri

Ötekini temsilci seçtik.
İşaret zamiri

C) BELGİSİZ ZAMİRLER:

Varlık adlarının yerini kesin olarak değil de yaklaşık olarak tutan, göreceli anlamlı sözcüklerdir. Kimse, herkes, bazısı, hepsi, tümü, çoğu, falan...vb

Eşyanın çoğunu ben taşıdım.

Birkaçımız burada bekleyeceğiz.

Herkes ayaktaydı.

Fazlasını attık.

Bizi kimse görmedi.

Birçoğumuzu sorguya aldılar.

Not:

Adlardan sonra gelerek adlarla birlikte ikileme oluşturan ve "yakıştırmaca" olarak adlandırılan sözcükler de belgisiz zamirdir.

Çocuk mocuk istemiyorum.

Sizinle iş miş yapılmaz.

Ortalıkta araba maraba yoktu.

D) SORU ZAMİRLERİ:

Varlık adlarının yerini soru yoluyla tutan sözcüklerdir. Kim, kaçı, hangisi, nerede, ne... vb.

Yemekten sonra ne alırdınız?

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?

Hangisine karar verdiniz?

Bu akşam nerede toplanacağız?

Çocukların kaçı kızamıktı?

Şu yaşlı adam neyiniz olur?

Uyarı:

* *Soru zamirleri ad durum eklerini alarak kullanılabilir.*
* *Soru sözcüklerinin zamir olup olmadığını anlayabilmek için kullanıldığı cümlede yerine uygun bir ad getirilebilip getirilememe özelliğine bakarız. Ad getirilebiliyorsa soru sözcüğü zamirdir.*

Bu sorunla kim ilgilenecek?
Eda

Hangisini almak istiyorsunuz?
Evi

Bu dolaba ne yerleştirelim?
bardakları

Nerede toplanacaksınız?
Parkta

E) İLGİ ZAMİRİ:

Ad tamlamalarında tamlananın yerine kullanılan "-ki" ekidir.

fdd yayınları

Sizin ev çok güzel; bizim ev biraz dar.
Tamlayan Tamlanan Tamlayan Tamlanan

Sizin – ki çok güzel; bizim – ki biraz dar.
(ev) (ev)

Kardeşimin – ki birden kırıldı.
(kalemi)

Örneklerde görüldüğü gibi tamlayanın sonundaki "-ki" yi çıkarıp yerine tamlanan görevli bir ad getirebiliyoruz.

Uyarı:

Zamir olan "-ki" ile sıfat yapan "-ki" karıştırılmamalıdır. Sıfat yapan "-ki" eklendiği adı kendisinden sonra gelen adın sıfatı yapar.

Üstteki çocuk hastaydı.
sıfat ad

O gün cebimdeki para tükenmişti.
sıfat ad

Okulunki daha ucuzdu.
ilgi zamiri

(okulun kooperatifi)

F) İYELİK ZAMİRLERİ:

İsim soylu sözcüklerin sonlarına getirilerek sahiplik kavramı kazandıran; o varlıkların, kavramların kime ait olduğunu bildiren eklerdir. "Benim, senin, onun, bizim, sizin, onların" sözcüklerinin yerini tutar.

İyelik eklerini (zamirlerini) aşağıdaki tabloda daha iyi görebiliriz.

	TEKİL	ÇOĞUL
1. Kişi	-ım, -im...	-ımız, -imiz...
2. Kişi	-ın, -in...	-ınız, -iniz...
3. Kişi	-ı, -i...	-ları, -leri...

Okulumuz Dicle'nin durgun sularına bakıyordu.
(Bizim)

Üç gün önce kardeşi geldi. (onun)
Eviniz çok güzelmiş. (sizin)

fdd yayınları

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK – 1: (ÖSS – 1998)

Bu küçük kasaba geniş ve derin bir vadinin içinde kurul- (I)
muştu. Dik, kayalık tepenin üstündeki çok eskilerden (II)
kalma kalesi, görkemiyle etkiliyordu insanı. Alçacık damlı (III) (IV)
dükkânların bulunduğu tarihi çarşısı da birçok yönden (V)
görülmeye değerdi.

Bu parçada numaralanmış sözcüklerin hangisi, bir varlığın neye ait olduğunu belirten ek almıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

"Bir varlığın neye ait olduğunu belirten ek" iyelik eki, yani belirtili ya da belirtisiz ad tamlamalarında tamlananın aldığı ektir. İyelik eki de iyelik zamiridir. "Kalesi" sözcüğü, iyelik eki almış tamlanandır.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2: (ÖSS – 1995)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru zamiri vardır?

A) Arkadaşın Ankara'ya ne zaman gelmiş?
B) Bu tabağı buraya kim koymuş olabilir?
C) Ben de onunla gidebilir miyim?
D) Kaçıncı katta oturuyorsunuz?
E) İstanbul'a ilk kez mi gidiyorsun?

ÇÖZÜM:

Bir soru cümlesinde soru anlamının zamirle sağlanıp sağlanmadığını anlamak için sorunun cevabına bakmak gerekir, eğer verilen cevap bir ad veya bir zamir ise demek ki soru anlamı zamirle sağlanmıştır:

– Bu tabağı buraya kim koymuş olabilir?
– Ayşe koymuş olabilir.
Ad
– O koymuş olabilir.
Zamir

Görüldüğü gibi verilen cevap ad da zamir de olabiliyor. O halde B seçeneğinde soru anlamı bir zamirle sağlanmıştır. Soru anlamı A'da "ne zaman" **zarfıyla;** C ve E'de "mi" **soru edatıyla;** D'de "kaçıncı" **sıfatıyla** sağlanmıştır. Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 3: (ÖSS – 1997)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde, bir belgisiz zamir nesne görevindedir?

A) Bazen günlerimi resim yaparak geçiriyorum.
B) Çoğu zaman onu otobüs durağında görüyorum.
C) Kimi arkadaşlar çayı sever ama ben kahveyi yeğlerim.
D) Bana, bir gün uğrasın, diye haber bırakmış.
E) Bunların hepsini geçen gün ben aldım.

ÇÖZÜM:

A, B, C, D seçeneklerinde belgisiz zamir kullanılmamış. E seçeneğinde "bunların hepsini" belirtili ad tamlamasında "hepsi" belgisiz zamiri, tamlanan olarak kullanılmıştır. "Neyi aldım?" sorusuna cevap verdiği için de belirtili nesne görevini üstlenmiştir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 4:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde, anlam belirsizliğini gidermek için cümlenin başına bir şahıs zamiri getirmek gerekir?

A) Adana'ya yerleştiklerini duydum.
B) Yeni aldığın elbiseyi çok beğendim.
C) Önerdiğin romanı henüz okuyamadım.
D) Yarışmada birinci olduğuna sevindim.
E) Sınava İstanbul'da girmek istiyorum.

ÇÖZÜM:

Kişi zamirinin kullanılmayışından doğan anlam belirsizliği ikinci ve üçüncü tekil kişilerin tamlayan oldukları cümlelerde bu tamlayanların düşmesiyle görülebilir. Buna göre A'da "onların", B'de "senin" C'de "senin" anlamı vardır; dolayısıyla bu sözcükleri kullanmak gerekmemektedir. E'de ise tamlayanın düşmesi söz konusu değildir, tamlama da yoktur. D seçeneğinde hem "senin" hem de "onun" anlamı vardır. Bu da belirsizliğe yol açtığından bu sözcüklerden (zamir) birinin cümlenin başına getirilmesi gerekir.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 5:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde işaret sözcüğü bir adın yerini tutmaktadır?

A) Diğer kitaplarımı okulda unutmuştum.
B) Bu dağlarda ceylan gezer.
C) Şu yalan dünyanın nesine güveneyim?
D) Yıllar sonra buralara ya geliriz ya da gelemeyiz.
E) Son yıllarda şöyle bir ev istemiştim hep.

ÇÖZÜM:

Seçeneklerde kullanılan işaret sözcükleri, sırasıyla "diğer, bu, şu, buralara, şöyle" sözcükleridir. Bunlardan "diğer", "kitap" adını, "bu", "dağ" adını, "şu" "yalan dünya", tamlamasını, "şöyle" "bir ev" tamlamasını belirtmekte olduğundan sıfat görevlidirler. D seçeneğinde "bura" sözcüğü bir yer adının yerine kullanılmıştır. Yer anlamlı işaret zamiridir.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 6 : (ÖSS – 2004)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir sözcük, ilgi adılından (ilgi zamirinden) sonra yaklaşma durumu almıştır?

A) Masadakilerden yalnızca birini al.
B) Bugünkünü ötekilerden daha çok beğendim.
C) Benimkinin sayfalarında renkli resimler var.
D) Bu da her yönüyle seninkine benziyor.
E) Bizimkinde hiçbir eksiklik yok.

ÇÖZÜM:

Yaklaşma durum eki "– e" dir. Seçeneklerde "seninkine" sözcüğüne ekenmiştir. Diğerlerinde ayrılma durumu, belirtme durumu, iyelik eki ve bulunma durumu olarak kullanılmış.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

TEST – I

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanı zamir olan bir ad tamlaması vardır?**
   A) Sonuçların açıklanması beni pek sevindirmedi.
   B) Onun davranışları bizim yöreye uymaz.
   C) Onu da götüreceğini söylemişti.
   D) Sizinle hiçbir konuda anlaşamıyoruz.
   E) Son sözünü söylediğinde nabzı durmuştu.

2. "Kimse onun işine karışmazdı. Herkesin bir yolunu bulup sorununa çözüm bulması gerektiğine inanıyordu. Evet, ben de böyle olmasından yanayım."
   Bu parçada kaç sözcük, zamirdir?
   A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belgisiz sözcük bir adın yerini tutmuştur?**
   A) Birçok çocuk kızamıktan öldü.
   B) Okulun önü kimsesiz çocuklarla doluydu.
   C) Bazı sorular müfredattan çıkarıldı.
   D) Olayları sağlıklı bir biçimde değerlendiremiyordu çoğu.
   E) Çok yorgundum; biraz uyudum.

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bağlaç tamlayan görevindeki zamirleri bağlamak amacıyla kullanılmıştır?**
   A) Çağımız insanı bizden de yardım bekliyor.
   B) Onlar böyle konuları bize de bildirmezler.
   C) Söz konusu olay birçoğumuzu, ayrıca tüm çocukları ilgilendiriyor.
   D) Babam, onun ve öylelerinin tehditlerine pabuç bırakmazdı.
   E) Olaydan sonra sizi aradım ve gelmeyeceğimi bildirdim.

5. Gözlerim açılmıyor uykusuzluktan. Eşyamızı taşımanın verdiği yorgunluk da cabası. Bir de gelip gelip söylenmen yok mu canımdan bezdiriyor beni.
   Bu parçada kaç sözcük iyelik zamiri almıştır?
   A) 2 B) 3 C) 4 D) 5 E) 6

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanı belgisiz zamir olan bir ad tamlaması vardır?**
   A) Sonuçtan herkes memnundu.
   B) Sınavdan sonra birkaçımız okul bahçesinde kalmıştık.
   C) Olayın şokunu atlatamayan biri hastaneye kaldırıldı.
   D) Martılar, çoğu şaire ilham kaynağı olmuştu.
   E) Kimsenin sorunuyla ilgilenmiyordu artık.

7. *Bu dünyadan gider olduk*
   Kalanlara selam olsun
   Bizim için hayır dua
   Kılanlara selam olsun
   Bu dörtlükte kaç tane kişi zamiri vardır?
   A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

8. Diğerleri, bütün hakkında bir fikir edinmek için kitaba önce bir göz atıp sonradan onu yeniden ele alır; bir daha okur, inceler durur.
   Bu cümlede kullanılan zamirlerin türü aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?
   A) İşaret zamiri – işaret zamiri
   B) Belgisiz zamir – soru zamiri
   C) Kişi zamiri – işaret zamiri
   D) İşaret zamiri – soru zamiri
   E) İlgi zamiri – işaret zamiri

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru anlamı bir soru zamiriyle sağlanmıştır?**
   A) Neden beni beklemedin?
   B) Dünkü toplantıya neden geciktin?
   C) Öğretmen bizi neden aramış?
   D) Kardeşiniz neden hoşlanır?
   E) Balkondaki çiçekleri neden sulamadınız?

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru anlamı zamirle sağlanmamıştır?**
    A) Bunu size kim söyledi?
    B) Ona neyi uygun gördün?
    C) Pazardan ne aldın?
    D) Neden bizi arayıp sormadın?
    E) Kitapta daha çok neden bahsediyor?

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "öyle" sözcüğü ötekilerden farklı türde kullanılmıştır?**
    A) Öyle korkuyordu ki, anlatamam.
    B) Ben, öylelerinin sözlerine güvenemem.
    C) Zil çalıncaya kadar sırasında öyle oturdu.
    D) Yanlış hatırlıyorsun, öyle söylememiştim.
    E) Öyle de vurulmaz ki, küçücük çocuğa.

12. I. Bülbül olsam varsam gelsem
    II. Hakkın divanına dursam
    III. Ben bir yanıl alma olsam
    IV. Dalında bitsem ne olur
    Yukarıdaki dizelerin hangi ikisinde iyelik zamiri kullanılmıştır?
    A) I. ve II. B) II. ve III. C) III. ve IV.
    D) II. ve IV. E) I. ve IV.

13. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kişi zamiri kullanılmamıştır?**
    A) Onun kadar zeki bir öğrencim olmamıştı.
    B) Başkanın geleceğini bu mu söylemişti?
    C) Olayı sana nasıl anlatmışlar?
    D) Bunları az önce ben de söylemiştim.
    E) Kimse bizi onlarla karıştırmasın.

14. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde işaret zamiri kullanılmıştır?**
    A) Şüphesiz ki bu, ülkemize yönelik bir tehdit olarak algılanacaktır.
    B) Başka kadınlar da karıştılar bu ağıta.
    C) Büyüklerimizden dinlediğimize göre o zamanlar evlerimiz taştan değildi.
    D) Benim kuşağımın doğup büyüdüğü bu çağa hiç de yabancı değilsiniz.
    E) İşte şimdi kendini ele verdin.

15. Hani benim ile lokma yiyenler
    Canı başta dost yoluna koyanlar
    Sen ölmeden ben ölürüm diyenler
    Dostlar da geriye kaçtı bulunmaz
    Yukarıdaki dizelerde sözcük halinde kaç zamir kullanılmıştır?
    A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

16. Aşağıdaki dizelerin hangisinde tamlayanı zamir olan bir ad tamlaması vardır?

A) Gönül de mide gibi her ne yüklesen taşır
B) Senin yaran kapanmak nedir bilmez
C) Dinç atları sulayan mermer yalaklar gibi
D) Bir gönül destanıdır İshakağa Çeşmesi
E) Uzanır ezan vakti musluğa doğru yüzler

17. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "bazı" sözcüğü diğerlerinden farklı türde ve görevde kullanılmıştır?

A) Bazı insanları anlamak güçtür.
B) Bakan bazı hastaneleri ziyaret etti.
C) Yıkılma tehlikesi yüzünden bazı evler boşaltıldı.
D) Öğrencilerin bazısı bu sınava girmeyecekmiş.
E) Bazı günler burası panayır gibi olur.

18. Aşağıdakilerin hangisinde "bu" sözcüğü farklı türde kullanılmıştır?

A) Bu ne acaip bilmece?
Ne gündüz biter ne gece
B) Bu düzen böyle mi gidecek?
Pireler filleri yutacak
C) Deli eder insanı bu dünya
Bu tepeden tırnağa çiçek açmış ağaç.
D) Şu şairler, sevgililerden beter;
Nedir bu adamlardan çektiğim?
E) Bilmezdim kelimelerin kifayetsiz olduğunu
Bu derde düşmeden önce.

19. Aşağıdakilerin hangisinde soru anlamı bir adılla sağlanmıştır?

A) Umudun, inceliğin şairi midir o?
B) Neden halk onu çok seviyor?
C) Sanatçının kaç kitabı yayımlanmış?
D) Hangi usta, onun eline su dökebilir?
E) Onu sinemaya kim kazandırdı?

20. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru zamiri ad tamlamasının tamlayanını buldurmaya yöneliktir?

A) Kimin annesi güzel börekler yapabilir?
B) Olaylar nerede geçiyor bu öyküde?
C) Kaç yıl önce resim yapmaya başladınız?
D) Eşyaların yerini değiştirmeden orayı nasıl boyadın?
E) Sanatseverler dünyaca ünlü solistleri izlemeye ne zaman başlayabilecek?

21. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belgisiz zamirle kişi zamiri bir arada kullanılmıştır?

A) Benim derdimin dermanı yok, diyordu.
B) Çocukluğumun güzel günleri büyük bahçeli bir evde geçti.
C) Gülerdim onların anlattığı bütün fıkralara.
D) Bizim orda güneşle oynar çocuklar.
E) O, hepimizin en büyüğüydü.

22. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yapıca diğerlerinden farklı bir zamir kullanılmıştır?

A) Bize kendini anlatmanı istiyoruz.
B) Her şeyi bırakıp uzak diyarlara gitmek geliyor içimden
C) Bunu bir daha yapmazsan iyi olur.
D) Birilerini taklit ederek hiçbir yere gelemezsin.
E) Çiçeklerin birçoğunu ben yetiştirdim.

23. Zamirler sıfat tamlamalarında tamlanan olarak kullanılabilir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir kullanım söz konusudur?

A) Sanatçılardan birkaçı ona destek oldu.
B) Güzel bir şey doğayla iç içe yaşamak.
C) Bir orkestra kuracakmış liseden arkadaşlarıyla.
D) Bu kalemin nesini beğenmedin?
E) Onu okuldan almayı unutma.

24. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zamirden türeyen bir sözcük kullanılmıştır?

A) Kibar bir insandı okul müdürü.
B) Dondurma yememi annem yasakladı.
C) Kimsesiz birini alıp büyütmek istiyormuş.
D) Kim bilir şimdi köyde neler yapıyordur.
E) Ev hâlâ mis gibi kokuyor.

25. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde söz söylenen kişinin yerini tutan bir zamir kullanılmıştır?

A) Biraz önce ona bir hediye aldım.
B) Sizi çok iyi tanıdığını söyleyen biri var kapıda.
C) Bu yıl sen de aile ekonomisine katkıda bulun.
D) Ben onlara çok fazla güvenmem.
E) Karşıyaka'da bizi saat 14.30'da bekleyecek.

26. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "bu" sözcüğü zamir olarak kullanılmıştır?

A) Bu kaldırımlarda saatlerce dolaştım.
B) Bu benim senden son isteğimdi.
C) Onun bu tuzağa düşeceğini sanmıyorum.
D) Bu asılsız haberler onun canını biraz sıktı.
E) İstersen bu bankta oturalım.

27. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde 3. tekil kişinin yerini tutan bir zamir kullanılmıştır?

A) Hiçbir insanı kırmak, gücendirmek istemezdi.
B) Kimse bu sabah kahvaltı yapmamış.
C) Onu bir saat önce pastanenin önünde gördüm.
D) Yarın akşam üzeri size uğrayabilirmiş.
E) Bize yardım edebileceğini söylemişti.

28. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belgisiz zamir ekeylem alarak yüklem olmuştur?

A) Öğrencilerden birkaçı bu soruyu çözemedi.
B) Olayı duyan herkes orada toplanmıştı.
C) Bu kitapların hepsi galiba seninmiş.
D) Ortada bir suç varsa bu hepimizindir.
E) Çocuğun sorumluluğunu kimse almak istemiyormuş.

29. "Ne" sözcüğü aşağıdakilerin hangisinde soru zamiri olarak kullanılmıştır?

A) Bize ne gün geleceksiniz?
B) Ne biçim insanlar bunlar?
C) Yemekte ne yiyeceğiz?
D) Bu ne şık giysiler böyle?
E) Ne ters ters bakıyorsun bana?

30. Orada unuttular seni belki de
Belki de hiç kimse bilmiyor
Ne olduğunu sadakatin;
Hücren, evin, mezarın
Sadık sana sonsuza dek

Bu dizelerde aşağıdakilerin hangisi yoktur?

A) Kişi zamiri
B) Belgisiz zamir
C) İlgi zamiri
D) Soru zamiri
E) İşaret zamiri

31. Herkes kendi acısını, sevincini anlatır şiirlerinde.

Bu cümlede kullanılan zamir türleri aşağıdakilerin hangisinde bir arada verilmiştir?

A) Soru zamiri – işaret zamiri
B) Belgisiz zamir – kişi zamiri
C) Kişi zamiri – işaret zamiri
D) İlgi zamiri – kişi zamiri
E) Belgisiz zamir – işaret zamiri

TEST – II

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde işaret zamiri kullanılmıştır?

A) Oydu bütün bu işleri başımıza açan.
B) Sen değil miydin bizimle gelmek isteyen?
C) Kaza geçiren adam biraz önce şuradaydı.
D) Yaramazlık yapıp gürültü çıkaran, bu çocuklardan hangisiydi?
E) Seni dün arayan bendim.

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru zamiri kullanılmamıştır?

A) Hangisini arkadaşına göndermeyi düşünüyorsun?
B) Bu kitap ve defterler kime verilecek?
C) Tatilde, önerdiğim kitaplardan kaçını okudun?
D) Neyi daha çok sevdiğimi biliyor musun?
E) Ne tür filmlerden hoşlanırsınız?

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ilgi zamiri vardır?

A) Balkondaki çiçekler susuzluktan kurumuş.
B) Dünkü kazada iki kişi ağır yaralanmış.
C) Kimse bahçedeki çocuklarla ilgilenmiyordu.
D) Masanın üstündeki kitap Aydın'ınkiymiş.
E) Bunları yolun sonundaki dükkândan aldık.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru anlamı zamirle sağlanmıştır?

A) Çocuğun, kulağına yavaşça söylediği neydi?
B) Arkadaşın neden bu kadar sinirli?
C) Ayşegül'ün bunlardan hangisini beğendiğini biliyor musun?
D) Huzurevindeki yaşlılar sizi nasıl karşıladı?
E) Kaç hafta sonra İngiltere'ye gidiyorsun?

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ilgi zamiri kullanılmıştır?

A) Okuldaki arkadaşlarımızla ayda bir, şiir dinletisi düzenleriz.
B) Yarın mutlaka banyonunkini de değiştir.
C) Sokaktakiler bu soğukta ne yapıyordur acaba?
D) Kapının önündeki ağaçları da bir ara budayalım.
E) Bu kitaptaki öykülerin konusu da pek gerçekçi değil.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru anlamı soru zamiriyle sağlanmıştır?**

A) Bu film hangi yıl ödül almıştı?
B) Niçin bizimle tatile gelmedin?
C) Antalya'da kaç hafta kalacaksın?
D) Bu kitapların kimin olduğunu biliyor musun?
E) Böyle dalgın dalgın neyi düşünüyorsun?

7. **Aşağıdakilerin hangisinde diğerlerinden farklı türde bir zamir kullanılmıştır?**

A) O saatte parkta kimse yoktur.
B) Bu, karşı karşıya görüşülecek bir konu diyordu.
C) Tiyatroya sınıftaki herkes geliyor.
D) Yaralıların birkaçı başka hastaneye kaldırıldı.
E) Bazıları evde kalırsa iyi olur.

8. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru zamiri vardır?**

A) Nerede biter uzaklar yollar?
B) Bu, seni kaçıncı uyarışım?
C) Hangi kalemi arkadaşına verelim?
D) Elindeki demette kaç gül var?
E) Şiirlerini nasıl yazıyorsun?

9. Kimse bu çocuğun nerede bulunduğunu, buraya niçin getirildiğini bana söylemek istemiyordu.

Bu cümlede bulunmayan zamir aşağıdakilerden hangisidir?

A) İşaret zamiri B) Kişi zamiri
C) Belgisiz zamir D) Soru zamiri
E) İlgi zamiri

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde, ikinci çoğul kişi iyelik eki almış bir belgisiz zamir kullanılmıştır?**

A) Bazı günler kimseyle konuşmak gelmez içimden.
B) Kalemlerimin hiçbirini sana veremem.
C) Tatilde kimimiz Antalya'ya kimimiz de Bursa'ya gitmişti.
D) Hepinizin başvuru formlarını bir kez daha gözden geçireyim.
E) Yıllar sonra herkesin, istediği hedefe ulaşmasını dilerim.

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belgisiz zamir kullanılmamıştır?**

A) Herkes meraklı gözlerle bana baktı.
B) Kardeşim tatlının hepsini yemiş.
C) Ona bazı ödevlerini yaparken yardım ederim.
D) Kimileri kendisini övmeyi çok sever.
E) Gelecekte her şey daha güzel olacak.

12. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru anlamı zamirle sağlanmıştır?**

A) Yeni yapılan tiyatro salonu kaç kişilikmiş?
B) Onu neden burada beklemiyoruz?
C) Bu kaynak suyu nereden getiriliyor?
D) Kitabın hangi sayfaları iyi basılmamış?
E) Kimlere burs verileceği açıklandı mı?

13. I. Yaşam içinde karşılaştığım sıkıntılar yarattı bunları.
II. Bir süre sonra onlarla konuşmamaya başladı.
III. Hepsi birbirinden başarılı çocuklardı.
IV. Şunu dayımlara götürecektim.
V. Kimden gelmiş bu güzel hediye?

Numaralanmış cümlelerin hangi ikisinde aynı türde zamir kullanılmıştır?

A) I. ve IV. B) I. ve V. C) II. ve III.
D) III. ve IV. E) IV. ve V.

14. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tarz anlamlı işaret zamiri kullanılmıştır?**

A) Kimse öyle bir sorunla karşı karşıya kalmak istemez.
B) Orada üç dört yıl kalmayı planlıyor.
C) İki gün böyle boş boş oturdu.
D) Bunu kimseden yardım almadan kendisi yaptı.
E) Böylesini ben de yapabilirdim.

15. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlananı zamir olan bir sıfat tamlaması kullanılmıştır?**

A) Bunlar, senin kendi düşüncelerin değil.
B) Bu insanlar bize çok ilginç gelmişti.
C) Bazı şeyler, herkesle paylaşılmaz.
D) O yıl hiçbirimiz istediğimiz okulu kazanamamıştık.
E) Gürültüden kimin ne söylediği anlaşılmamıştı.

16. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "kimi" sözcüğü soru zamiri olarak kullanılmıştır?**

A) Kimi, sinirlendiğinde kendisine zarar verir.
B) Onu kimi zaman çok durgun görürdük.
C) Kimi insanlar duygularını nasıl anlatacağını bilemez.
D) Ablam kimi kitaplarını ciltletti.
E) Kimi İstanbul'a göndereceğini bize söylemedi.

17. "O büyük kazadan kimileri kurtulmuş." **cümlesindeki altı çizili sözcüğün tür ve görevce özdeşi aşağıdakilerin hangisinde vardır?**

A) Bazı sanatçılar bu davete katılmamıştı.
B) Bensiz hiçbir yere gitmeyeceğini söylüyordu.
C) Çocuk o kadar yaramazdı ki kimseyi dinlemiyordu.
D) Konservelerden bazılarının bozuk olduğunu gördük.
E) Hepsi bu sınavdan iyi bir puan alacağımı söylüyordu.

18. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belgisiz sıfat ve belgisiz zamir bir arada kullanılmıştır?**

A) Bir kısım öğrencilerin sınav saatinin değiştirildiğinden haberi yoktu.
B) Her yıl aynı yerde toplanma kararı aldık.
C) İnsanların çoğu bir gün bu savaşların sona ereceğini düşünüyor.
D) Geleceğe yönelik birtakım düşüncelerim var.
E) Bazı günler alıp başımı gitmek geliyor içimden.

19. Adıllar ad tamlaması kurar.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya örnek bir kullanım yoktur?

A) Bunun bir benzerini bulamazsınız.
B) Benim sözümü dinleseydin başına bunlar gelmezdi.
C) Hangisinin parası çalınmış bilmiyorum.
D) Bütün bunların hesabını vereceksin.
E) Senin gibi insanlarla anlaşmak çok zor.

20. **"O" sözcüğü, aşağıdaki cümlelerin hangisinde kişi adılı olarak kullanılmıştır?**

A) O bardağı güzelce yıka.
B) Yarın onu veterinere götürüp aşılatacağım.
C) Bu kitabı ona hediye edeceğim.
D) O konuda hiçbir eleştiriyi kabul etmedi.
E) Yarışmadan sonra o ödülü ben alacağım.

21. "Herkes sevgi dolu olmalı barışı kurmak için." **cümlesindeki altı çizili zamirin türce özdeşi aşağıdakilerin hangisinde vardır?**

A) Dün bankadan sana bir yazı geldi.
B) Dilekçeye ne yazacağını pek de bilmiyordu.
C) Biraz sonra çıkageldi tiyatroya gidenler.
D) Kimsenin sözünü dikkate almadı.
E) Birkaç görüşmeden sonra onu işe kabul ettiler.

22. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "o" sözcüğü işaret zamiri olarak kullanılmıştır?**

A) O yıl, hepimiz zor günler yaşamıştık.
B) O hiçbir gerekçe göstermeden işten ayrılmıştı.
C) Kimse onun nereye gittiğini bilmiyordu.
D) Demek ki o da bizim gibi düşünüyormuş.
E) Bulabilseydim onu sana hediye edecektim.

23. Kimi belgisiz sıfatlar, iyelik eki getirilerek belgisiz zamire dönüştürülebilir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belgisiz zamire dönüştürülemeyecek bir belgisiz sıfat kullanılmıştır?

A) Bugün seni bir öğrenci aradı.
B) Hiçbir komşusuyla anlaşamıyor.
C) Ankara'dan bazı eşyalarını getirmedi.
D) Camınızı kıranlar başka çocuklardı.
E) Her yıl onun adına yarışma düzenleniyor.

24. Kimi zamirler özneyi pekiştirerek belirtir. Bunlar tek başlarına kişi zamirlerinin yerini tutabildikleri gibi onlarla birlikte de kullanılabilirler.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya örnek bir kullanım vardır?

A) Bizimle ancak yarın görüşebilirlermiş.
B) Arkadaşlarından sen kendin özür dilemelisin.
C) Bunları size annem gönderdi.
D) Onun söylediklerinden hiçbir anlam çıkaramadım.
E) Bu yarışı mutlaka biz kazanmalıyız.

25. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yer anlamlı işaret zamiri kullanılmıştır?**

A) Bu resimlerin hepsini onun yaptığını söylüyor.
B) Pakatteki pastayı özenle çıkarıp tabağa yerleştirdi.
C) Televizyonun burada durmasını istiyorum.
D) Böyle bir olayın yaşanabileceği aklıma bile gelmezdi.
E) Bütün bunlara çok para vermişsindir.

26. Kimi zamirler özneyi pekiştirerek belirtirler. Bunlar tek başlarına asıl şahıs zamirlerinin yerini tutabildikleri gibi, onlarla birlikte de kullanılabilirler.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir zamir vardır?

A) Aslında onun anlattıklarının doğru olmadığını düşünüyorum.
B) Sizinle bu konuyu yeniden tartışalım.
C) Acaba cüzdanımı orada mı unuttum?
D) Biz de sana gelecektik bu akşam.
E) Bütün olanları ona tek tek ben kendim anlatmıştım.

27. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sözü söyleyen kişinin adının yerine geçen bir sözcük kullanılmıştır?**

A) Sana iki fıkra daha anlatayım.
B) Kaç yaşındayken okumayı öğrendiğimi hatırlamıyorum.
C) Beni tanımayan yoktur mahallede.
D) Ona haber vermeden hiçbir şey yapamazdı.
E) İlginç anılarını senin yazmanı istiyor.

28. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir sözcük hem iyelik hem de ilgi zamirini almıştır?**

A) Haberleri izlemeyi ihmal etmem.
B) Son kitabımınki de diğerleri kadar güzel oldu.
C) Televizyonda eğitici programlara mutlaka yer verilmelidir.
D) Ülkemizde gazete okuma alışkanlığı bile yoktu.
E) Bu tür ağrılar genellikle sabahları oluyor.

29. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük zamir olarak kullanılmıştır?**

A) <u>Hiçbir</u> belgeyi atmazdı.
B) Ayşe, gezmeye giderken <u>kendisine</u> haber verilmediği için alınmış.
C) <u>Bu</u> duruşma sadece 10 dakika sürdü.
D) Hesap makinesiyle <u>şu</u> bahçenin alanını hesapladı.
E) <u>Söyle</u> durup bizi süzdü.

TEST - III

1. **Aşağıdakilerin hangisindeki "bu" sözcüğü farklı türde kullanılmıştır?**

A) Bu akşam çalma kapımı dedim
N'eyleyim bir defa çaldı kapımı keder
B) Ama hepsinden güzel değil mi
Bu en sonuncusu
C) Çökmüş üstümüze, bu çirkin sağanakta
Koyunlarımıza göz dikmiş atılgan kuş.
D) Bu yalnızlıkta, bu pislikte, bu yozlukta
Bir çıkıp bir sönen, sis düdükleri gibi.
E) Bu hasretlik bana vergi felekten
Serencamın türkü oldu dillerde

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belgisiz adıl <u>kullanılmamıştır?</u>**

A) Onu herkes seviyor, sayıyordu.
B) Bu yanlışlıklara kimse tepki göstermiyor.
C) Her konuşmacı düşüncelerini kısaca açıkladı.
D) Falancayı çağırın, bu motoru ancak o tamir eder.
E) Öğrencilerin çoğu maça gitti.

3. Ad tamlamalarında adıllar (zamir) da tamlayan olur.

Aşağıdakilerin hangisinde bu kurala uygun bir örnek vardır?

A) Köşkün bahçesindeki güller açmıştı.
B) Düğün salonunda bizden başka kimse kalmamıştı.
C) Romanın kurgusu ustaca oluşturulmuştu.
D) Çocuklar onun dersini hiç kaçırmazdı.
E) Yarışmacıların tümü olimpiyat köyüne geldi.

4. Özellikle imge konusunda yaptığı sıçrama onu bugünkü şiiri hazırlayanlardan biri yapmıştır. Zaten birçok şairin onun etkisinde kalması da bunu gösteriyor.

Yukarıdaki cümlelerde kaç tane zamir kullanılmıştır?

A) 3 B) 4 C) 5 D) 6 E) 7

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanı da tamlananı da zamir olan bir ad tamlaması kullanılmıştır?**

A) Kimsenin burayı düzenlemediğini biliyorum.
B) Barışçıl bir çözüm aranıyor.
C) Bunun şurası biraz bozuk olmuş.
D) Böyle bir şeyi ondan hiç beklemezdim.
E) On beş gün içinde bütün incelemeler bitecek.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "o" sözcüğü işaret zamiri olarak kullanılmıştır?**

A) O, asla ilkelerinden taviz vermedi.
B) O üç gün susuz kaldığı için kurudu.
C) Kimse onun ne söylemek istediğini anlayamadı.
D) Dün o da bizimle tiyatroya gelmek istedi.
E) Babam o dolabı yıllar önce kendisi yapmış.

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ses değişikliğine uğrayan bir adıl vardır?**

A) Bu güzellikleri sana borçluyuz.
B) Her şeyimi size bırakacağım.
C) Umutlarım bir bir yeşeriyor.
D) Bize güvenen insanları utandırmayacağız.
E) Ben, kimi sevdiğimin farkına vardım.

8. **Aşağıdaki dizelerin hangisindeki "bu" sözcüğü farklı tür ve görevde kullanılmıştır?**

A) Hiç görmediğim şey bu,
Kurdun gözü yılmış sürüden
B) Yazık olur bu düş yarı kalırsa
Barış günü insan hakkı yenirse
C) Ben, bu günlerin şairiyim
Saadetten alıyorum ilhamımı
D) Durma gel, tanımla beni
Bu yağmurda taş bile eksik ve az.
E) Bu güvercindeki
Özgürlük sevinci mi ne!

9. **Aşağıdakilerin hangisinde tamlayanı da tamlananı da zamir olan bir ad tamlaması vardır?**

A) Bugün senin neyin var?
B) Hangi dağ daha büyük bizim sevgimizden?
C) Senden daha güçlü kim olabilir?
D) Bu her işe karışan adam kim?
E) Bu renk boyayı nereden buldun?

10. **Aşağıdakilerin hangisinde belgisiz zamir, işaret bildiren sözcüklerden kurulmuştur?**

A) Şunun aldığı kazaktan ben de aldım.
B) Herkes kendi bildiğini yapıyor.
C) Onun tutumu bazılarını kızdırıyor.
D) Hiçbirimiz olanların farkına varmadık.
E) Şunun bunun sözüyle hareket edersen zararlı çıkarsın.

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru anlamı bir adılla sağlanmıştır?**

A) Anılarını nasıl yazıyorsun?
B) Sen mi söyledin ona geleceğimi?
C) Bizi akşama kadar niçin beklettin?
D) Sen hangisini beğendin?
E) Neden vazgeçti İzmir'e gelmekten?

12. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "o" sözcüğü farklı tür ve görevde kullanılmıştır?**

A) O yapıtı severek okudum.
B) Bana o odada kalacağımı söyledi.
C) O çoktandır İzmir'e gelmiyor.
D) Babam o kentte yargıçlık yapmış.
E) O planı biz de uygulayabiliriz.

13. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlam belirsizliğini gidermek için cümlenin başına bir kişi adılı getirilmelidir?**

A) Şiirlerini çok beğeniyor okurların.
B) Yaptığım besteleri sana göndereceğim.
C) Burada beni bekleyeceğini bilmiyordum.
D) Beklentilerinizin tutsağı olmayınız.
E) İmza gününüze öğrencilerimiz de gelecek.

14. **"-ki" eki aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir adın yerine kullanılmıştır?**

A) Bu karanfili yanındakine ver.
B) Yumrukları öylesine sıkılmış ki...
C) Bu yarışmada kiminki birinci gelmiş?
D) Dün geceki yorgunluktur gözlerimdeki ağırlık.
E) Sen ki ölümsüzlüğe ermiş bir insan gibisin.

15. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belgisiz adıl, ad tamlamasında tamlayan görevindedir?**

A) Ben, kimsenin incinmesini istemiyorum.
B) Gömleklerin hepsini ütüledim.
C) Arkadaşlarımın hiçbirini kırmak istemem.
D) Öğretmenlerin tümü, bu seminere katılacak.
E) Takımların bazıları bu turnuvaya katılmayacak.

16. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "söz söylenen kişinin adının yerine kullanılmış" **bir adıl vardır?**

A) Akşama doğru nöbeti sen devralacaksın.
B) Sizi çok sevdiğimi bilmenizi isterim.
C) Yarın biz de orada olacağız.
D) O, dostlarımın en iyisidir.
E) Ben, işimi kendim yaparım.

17. **Aşağıdakilerin hangisinde ilgi zamiri kullanılmamıştır?**

A) Bizimkinin notları hiç de iyi değil.
B) Evdekiler beni merak etmişler.
C) Sizinki parkta oynuyordu.
D) Seninki dün yine buradaydı.
E) Okuldakini sana vereyim, seninkini bana ver.

18. I. Kaç kişilik yerimiz var?
II. Bu öğrencilerinden hangisi çalışkan?
III. Öğleden sonra bize ne getireceksin?
IV. Nasıl bir araba alacaksın?

Yukarıdaki cümlelerden hangilerinde soru anlamı bir soru zamiriyle sağlanmıştır?

A) I. ve II. B) I. ve III. C) II. ve III.
D) II. ve IV. E) III. ve IV.

19. Zamirler iyelik eki alabilirler.

Aşağıdakilerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir örnek vardır?

A) Buraya gelmeyi kendim istedim.
B) Onu görünce eski günleri hatırladım.
C) Bu rolü isterseniz size verelim.
D) Bu konuda bizi suçlamanız çok yanlış.
E) Herkes, konserin sonunda onu görmek istiyordu.

20. İşaret zamirleri, adların yerini tuttuğu gibi, cümlenin yerini de tutabilir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde işaret zamiri, cümlenin yerini tutmuştur?

A) Bu öğrenci, onları kütüphaneye götürsün.
B) Derslerinize çalışmıyorsunuz, bundan haberim var.
C) Ben de geleyim, şunları üst kata taşıyalım.
D) Siz de biliyorsunuz ki burası, küçük bir ilçedir.
E) Bundan sonra oraya, eski mahallemize, gitmeyeceğim.

21. "O" sözcüğü kişi adının yerini tuttuğunda "kişi zamiri", insan dışındaki bir varlık adının yerini tuttuğunda "işaret zamiri", bir adı belirttiğinde "işaret sıfatı" olur.

"O" sözcüğü aşağıdakilerin hangisinde işaret zamiri olarak kullanılmıştır?

A) O her şeyin farkındaydı.
B) Odayı ona hazırlamıştım.
C) Buraya o kadın her zaman gelir.
D) Onu bugün hiç görmedim.
E) Onu buradan kaldır, kırılabilir.

22. Kimi zamirler, özneyi pekiştirerek belirtirler. Bunlar tek başlarına asıl şahıs zamirlerinin yerini tutabildikleri gibi, onlarla birlikte de kullanılabilirler.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir zamir vardır?

A) Anlattıklarınızın hiçbiri doğru değil.
B) Sizinle bu konuyu tekrar görüşebiliriz.
C) Acaba cüzdanımı orada mı unuttum?
D) Biz de sana gelecektik bu akşam.
E) Bütün bu yemekleri sen kendin mi hazırladın?

23. İşaret zamirleri, ikileme oluşturduklarında belgisiz zamir olur.

Aşağıdakilerin hangisinde, bu açıklamaya uygun bir örnek vardır?

A) Şuna buna çamur atmak size yakışmaz.
B) Nesi var nesi yok satıp Ankara'ya taşınmış.
C) Dün akşam bu konuyu kendi kendime düşündüm.
D) Sana da ona da hiç kızmıyorum.
E) Siz de o gün çok ileri geri konuştunuz.

24. Zamirle kurulan ad tamlamalarında tamlanan eki genellikle söylenmez.

Aşağıdakilerin hangisinde bu açıklamaya örnek vardır?

A) Ben artık böyle işlere karışmayacağım.
B) Öğrenciler benden pek şikâyetçi değildi.
C) Sizin sınıf bu yarışmayı kazanamaz.
D) Herkes kendi derdine çare arıyordu.
E) Sınav gününü hepimiz heyecanla bekliyorduk.

25. Kim bilir, bu döşekte kimler yatar
Hangi rüyaları örter bu yorgan?

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Soru zamiri B) İşaret sıfatı
C) Soru sıfatı D) İşaret zamiri
E) Belirtme durumunda isim

26. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlam belirsizliğini gidermek için cümlenin başına bir kişi zamiri getirilmelidir?**

A) Umudumu yitirmiş bekliyorum yalnızlığı.
B) Arkadaşları bir an olsun yanından ayrılmazdı.
C) Eli ayağı tutmaz olmuştu artık.
D) Ne düşündüğünü biliyor, ama aldırmıyorum.
E) İstekleri çoğalınca daha çok çalışmaya başlıyor.

27. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belgisiz zamir, ad tamlamasında tamlanan olarak kullanılmıştır?**

A) Herkesin trafik konusunda eğitilmesi gerekiyor.
B) Dikkatsizlik yüzünden her şey altüst oldu.
C) Birkaç öğrenci bu sınava giremedi.
D) Soruların hiçbirini yardım almadan çözemedi.
E) Bu olumsuz durumda bile kimse sesini çıkarmadı.

28. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zamir, yapısı bakımından ötekilerden farklıdır?**

A) Hiçbiri bu yanlışlığın farkına varmamıştı.
B) Konunun önemini birkaçı anlasaydı bari.
C) Birçoğu toplantıya katılmamış, görüş belirtmemişti.
D) Bu konuda onlar pek haksız sayılmaz.
E) Hiç dikkat etmiyorsunuz, birazı yere döküldü.

29. **"O" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde işaret zamiri olarak kullanılmıştır?**

A) O, benim milletimin yıldızıdır parlayacak.
B) O her durumda kendini haklı görür.
C) İnan, unutamadım o güzel günlerimi.
D) Ben bilirim onu; ser verir, sır vermez.
E) Elbette o da bilir seni ne kadar sevdiğimi.

30. **"Kendi" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde pekiştirme işleviyle kullanılmıştır?**

A) Kendi düşen ağlamaz.
B) Yarın, buraya kendisi gelecek.
C) Kendimiz de yapabiliriz badanayı.
D) Onunla siz kendiniz konuşun.
E) Hatayı kendinde ara.

31. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde diğerlerinden farklı bir zamir vardır?**

A) Hepinizi çok seviyorum.
B) Çocuklardan biri yine gelmemişti.
C) Arkadaşları bunu hiç beğenmemişti.
D) Kimi ağlar, kimi güler dünyada.
E) Bu durumda kimseyi suçlayamam.

32. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde hem ilgi hem iyelik zamiri kullanılmıştır?**

A) Bendeki dergiyi yarın alabilirsiniz.
B) Dünkü toplantıda görüşlerimi bildirdim.
C) Onun sesi bizimkinden çok çıkıyor.
D) Öteki kata taşınmak zorunda kaldık.
E) Buradaki tabiatı hiçbir yerde bulamazsınız.

33. Dün, biri buraya senin için şunu bıraktı.
I II III IV V

Bu cümlede altı çizili sözcüklerden hangisi zamir değildir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

34. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kişi zamiri, nesne görevinde kullanılmıştır?**

A) Gazetedeki haberlerin bazısını okumam.
B) Şurası onlara mı ait demiştiniz?
C) Bunları düşünerek mi söylüyor, bilmiyorum.
D) Bizleri genişçe bir salona almışlardı.
E) Sana güzel bir haberim var.

35. **Aşağıdakilerin hangisinde "bir" sözcüğü belgisiz zamir olarak kullanılmıştır?**

A) Bir sepet yumurtayı kırmışsın.
B) Yaptıklarını bir bir anlattılar.
C) Biri çantasını unutmuş.
D) Bir gün bu sıkıntıların hepsi bitecek.
E) Onların bir çocuğu varmış sadece.

36. **Aşağıdaki cümlelerde işaret bildiren sözcüklerden hangisi, bir adın yerini tutmaktadır?**

A) Siz de mi o mahallede oturuyorsunuz?
B) Şu taşı yoldan kaldırıp atmalı.
C) Bu sorun, içinden çıkılacak gibi değil.
D) Sen şu özelliği bir daha tekrarlasana.
E) Bu beni çok düşündürüyor.

37. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlananı zamir olan bir belirtili ad tamlaması kullanılmıştır?**

A) Adamın iyisi iş başında belli olur.
B) Hepimizin aklı, sınav sorularındaydı.
C) Yunus Emre, insanların hepsini seven bir ozandı.
D) Onlar suda balık, havada kuş kadar çoktular.
E) Sözü, senin söylemen bir başka güzel oldu.

38. Memleket isterim
Ne zengin fakir
Ne sen ben farkı olsun
Kış günü herkesin evi barkı olsun.

Bu dizelerdeki altı çizili zamirle tür bakımından özdeş olan sözcük, aşağıdaki dizelerin hangisinde kullanılmıştır?

A) Kimimiz limon satar Balıkpazarı'nda
B) Kendime kanıtladım şansızlığımı
C) Nerden çıktı bu cenaze, ölen kim
D) Kimi geceler ağladığını duyarım denizin
E) Karşına sahil, kaya, insan, kim çıkarsa vur

39. Zamirler ad tamlamasında tamlanan olabilir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde buna örnek bir kullanım vardır?

A) Bunun hesabını hepinizden soracağım.
B) Ona arabayı kim teslim etmiş?
C) Sen herkesin derdine çare bulamazsın.
D) Hepimizin görevi barışı sağlamaktır.
E) Gece, yıldızların tümü görünmez.

40. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük belgisiz zamir (adıl) olarak kullanılmıştır?**

A) Sana hiçbir gün kızmadım ki!
B) Birçok sanatçı bu toplantıya katılmıştı.
C) O gün birkaç öğrencime rastlamıştım.
D) Bahçedeki bazı ağaçlar susuz kalmış.
E) Kimi okula gitti, kimi evde kaldı.

41. "Böylesine" **sözcüğü, aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir adın yerine kullanılmıştır?**

A) Böylesine gayretli insanlara saygı duyuyorum.
B) Hayatımda böylesine saçma bir şey görmedim.
C) Böylesine kim iş verir ki?
D) Böylesine sıcak bir günde dışarıda ne yapacaksın?
E) Hiçbir gün böylesine ağlamamıştı.

42. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "kendi" **sözcüğü pekiştirme göreviyle kullanılmıştır?**

A) Ben kendimi bu konuda yeterli görüyorum.
B) Siz kendiniz bu konuda ısrar ettiniz.
C) Kendisi bu konuda bize yardımcı oldu.
D) O, kendisini bu konuda uzman sanıyor.
E) Onlar bu konuda yetkiyi kendilerinde görüyor.

43. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ilgi zamiri kullanılmıştır?**

A) Yarışmada onunki birinci oldu.
B) Sabahki toplantıda oldukça neşeliydi.
C) Evdeki hesabı çarşıya uymamıştı.
D) Düşüncelerindeki karamsarlık davranışlarına yansıyordu.
E) İçindeki umut ışığı, ona yaşama sevinci veriyordu.

44. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde gösterme anlamlı sözcük, farklı türde kullanılmıştır?**

A) Bir yaşam tarzıdır bu.
B) Bu proje çok beğenildi.
C) Sen bu şiiri okuyacaksın.
D) Ozanın bu yaklaşımı hoşuma gitti.
E) Bu akşam sinemaya gideceğim.

45. **Aşağıdakilerin hangisinde birden çok zamiri (adıl) kullanılmıştır?**

A) Bunları kimden duyduğunuzu söylediniz mi?
B) Bazı sorular çok kötüydü.
C) Biri geçen gün büroyu aramıştı.
D) Sanki onu bir yerde görmüşüm.
E) Neden böyle konuşuyor seninle?

13 SIFATLAR (ÖNADLAR)

Varlıkları niteleyen ya da belirten sözcüklere sıfat denir. Genel olarak bakıldığında sıfatlar, varlıkların herhangi bir özelliğini gösteren sözcüklerdir. Nasıllık, durum, renk, biçim, işaret, ölçü, sayı, soru gibi özellikleri ifade ederler.

Bir sözcüğün veya sözcük öbeğinin sıfat sayılabilmesi için:

a) Addan önce gelmesi
b) Adı nitelemesi veya belirtmesi
c) Yalın hâlde olması (Hiçbir isim çekim eki almaması) gerekir.

Çiçekli bir bohça aldı sandıktan, açtı, lacivert pantolonu-
sıfat sıfat ad sıfat ad
nu çıkardı.

Adanın apak evlerine gün vurmuş bütün adayı aydınlığa
sıfat ad sıfat ad
boğmuştu.

Sıfatlar görev ve anlamları bakımından ikiye ayrılır:

1) NİTELEME SIFATLARI:

Varlıkları niteleyen, onların nasıl ve nice olduklarını, renklerini, biçimlerini gösteren sıfatlara denir.

aydınlık salon, kirli örtü, dürüst yönetici } durum
sarı yapraklar (renk), eğri çizgi, kırık masa } (biçim)

2) BELİRTME SIFATLARI:

Varlıkları, "işaret, sayı, soru, belgisizlik, yer" anlamlarıyla belirten sıfatlara denir.

bu kitap (işaret)
üç kişi (sayı)
hangi ev (soru)
birçok öğrenci (belgisizlik)
yerdeki hali (yer, gösterme)

Uyarı:

Bir ad hem belirtme hem niteleme sıfatı alabilir. Bu durumda niteleme sıfatı, belirtme sıfatından sonra gelir. Ancak belirtme sıfatının niteleme sıfatından sonra geldiği de olur.

bu yaşlı kadın (B.S. N.S. Ad)
birkaç sağlam ev (B.S. N.S. Ad) } genel eğilim

güzel bir film (N.S. B.S. Ad)
başarılı birkaç öğrenci (N.S. B.S. ad) } istisna

Belirtme sıfatları kendi arasında dörde ayrılır:

a) İşaret Sıfatları:

Varlıkları işaret yoluyla belirten sıfatlardır.

bu yol (yakındaki için)
şu sokak (biraz uzaktaki için)
o kasaba (daha uzaktaki için)

Bunların dışında "öteki, beriki, diğer, böyle..." sözcükleri de işaret sıfatı olarak kullanılır.

b) Belgisiz Sıfatlar:

Varlıkları kesin olarak değil de, yaklaşık olarak belirten sıfatlara denir.

birkaç kitap
birçok insan
her öğrenci
hiçbir sanatçı
bazı kişiler
çoğu zaman
bütün çocuklar
biraz un
fazla su
nice yıllar
herhangi bir gün

c) Soru Sıfatları:

Varlıkları soru yoluyla belirten sıfatlara denir.

Nasıl bir evin olsun istersin?
Hangi tarafa gitti?
Kaç kişi gelecek?
Ne gün geliyormuş?

d) Sayı Sıfatları:

Varlıkları sayı yoluyla belirten sıfatlara denir. Bu sıfatlar şu biçimlerde karşımıza çıkar:

- **Asıl Sayı Sıfatları:** Adların kesin, tam sayılarını belirten sıfatlardır.

  otuz yıl

  yüz yirmi puan

  on kişi

- **Sıra Sayı Sıfatları:** Belirttikleri adların sıralarını gösteren sayı sıfatlarıdır. "(-i)nci" ekiyle yapılır.

  üçüncü sene

  birinci yarışmacı

  ilk konu

- **Üleştirme Sayı Sıfatları:** Bölüştürme anlamı vererek adların sayılarını belirten sıfatlardır. "(-ş)er" ekiyle yapılır.

  beşer elma

  ikişer milyon

  dörder sıra

- **Kesir Sayı Sıfatları:** Belirttikleri adların sayılarını kesirli olarak gösteren sıfatlardır. "-de" ekiyle yapılır.

  yüzde beş faiz

  dörtte bir hisse

  çeyrek ekmek

- **Topluluk Sayı Sıfatları:** Geldikleri adların topluluğunu gösterir. "-z" ekiyle yapılır.

  ikiz kuleler

  üçüz kardeş

PEKİŞTİRME SIFATLARI:

Anlamca güçlendirilmiş sıfatlara pekiştirme sıfatı denir. Pekiştirme esas olarak şu şekilde yapılır: Sıfat olan sözcüğün ilk ünlüsüne kadar olan bölümü alınır, buna "m, p, r, s" ünsüzlerinden biri eklenerek sıfatın başına getirilir. Böylece anlamca kuvvetlendirilmiş bir sıfat oluşturulur.

sıcak → sı – m – sıcak (oda)

sarı → sa – p – sarı (saçlar)

temiz → te – r – temiz (örtü)

mor → – mo – s – mor (parmaklar)

UNVAN SIFATLARI:

Adlardan sonra ya da önce gelerek kullanılır. Sıfat tamlamasından farklı bir tamlama gibi görünse de sıfat tamlaması kabul edilir.

Hasan Usta, Osman Ağa, Doktor Ayşe, Yüzbaşı Emre, Fatih Sultan Mehmet...

Uyarı – 1:

Kimi pekiştirmelerde yakışan seslerden sonra (m, p, r, s) araya fazladan bir ünlü girebilir.

yalnız → ya – p – a – yalnız

sağlam → sa – p – a – sağlam

Uyarı – 2:

İkilemeler anlamca kuvvetlendirilmiş sözler olduklarından sıfat görevinde kullanıldıklarında pekiştirme sıfatı sayılır.

iri iri taşlar — *güzel mi güzel film*

güçlü kuvvetli insan — *gürül gürül sular*

KÜÇÜLTME SIFATLARI:

Anlamlarında küçültme ekleriyle (-cik, -ce, -imsi, -imtırak...) "azalma, kısma, küçültme" meydana gelen sıfatlara denir.

büyücek (ev)
genişçe (salon) } yakın olma anlamı
mavimsi (örtü)
sarımtırak (perde)

ufacık (bahçe)
küçücük (dükkân) } aşırılık anlamı
incecik (çubuk)
azıcık (para)

} küçültme sıfatları

SIFAT TAMLAMALARI:

Bir adla onun herhangi bir özelliğini gösteren sıfatın oluşturduğu tamlamaya sıfat tamlaması denir. Sıfat görevli bir sözün olduğu her cümlede sıfat tamlaması da vardır.

Yaşlı dilenci, her gün ağır adımlarla bu sokaktan geçerdi.

Altı çizili tamlamalar sıfat tamlamasıdır. Sıfat tamlamalarında tamlayan (yardımcı öğe) sıfat, tamlanan (asıl öğe) addır.

rahat koltuk
T.yan (sıfat) T.nan (ad)

Sıfat tamlamaları değişik biçimlerde karşımıza çıkabilir:

- Bir ad birden çok sıfatla nitelenebilir, belirtilebilir:

  Dar, karanlık, eski bir sokağa girdik.
  sıfat sıfat sıfat sıfat ad

- Bir sıfat birden çok adı niteleyebilir, belirtebilir:

  Bu uygulama birçok işçiyi, memuru, emekliyi
  sıfat ad ad ad
  mağdur etti.

- Bir sıfat ad tamlamasını niteleyebilir:

  Sıcak yaz günlerinde denizin tadını çıkardık.
  sıfat B.siz ad tam.
  sıfat tamlaması

- Adın sıfatı bir sıfat öbeği olabilir:

  Kalbimizi dağlayan acılara karşı dayanıklı olmalıyız.
  sıfat öbeği ad

SIFATLARIN ADLAŞMASI:

Niteleme sıfatları, cümlede, niteledikleri isimler düşünce, bu isimlerin görevini yüklenerek adlaşırlar. Adın görevini üstlenen bu sıfatlara adlaşmış sıfat denir.

Yaşlı adamı arabaya güçlükle bindirdiler.
N.sıfatı ad
B.li nesne

Yaşlıyı arabaya güçlükle bindirdiler.
adlaşmış sıfat
B.li Nesne

Güçlü insan her zaman haklı mıdır?
Sıfat ad
Özne

Güçlü, her zaman haklı mıdır?
adlaşmış sıfat
Özne

Rüzgâr eken, fırtına biçer. (Rüzgâr eken adam...)
adlaşmış sıfat
Özne

SIFAT – ZARF AYRIMI:

Niteleyici, belirtici özellikleri bakımından sıfatlarla zarflar birbirlerine benzer ve birbirleriyle karıştırılır. Bu nedenle bu iki sözcük türü arasındaki ayrımı genel olarak, ilişkide bulundukları sözcüklere bakarak kavrayabiliriz. Cümlede ismi belirten veya niteleyen sözcük sıfat, eylemi belirten sözcük zarftır.

Büyük lokma ye, büyük konuşma.
sıfat isim zarf fiil

Bu ağır çantayı sen taşıyıver.İşçiler bugün ağır
sıfat ad zarf

çalışıyordu.
fiil

YAPISI BAKIMINDAN SIFATLAR:

Sıfatlar yapısı bakımından üçe ayrılır:

I. **Basit Sıfatlar:** Kök halindeki sıfatlardır.
İyi (iş), cesur (kişi), sert (elma), ak (güvercin)

II. **Türemiş Sıfatlar:** İsim, fiil kök ve gövdelerinden yapım ekleriyle türetilmiş sıfatlardır:
soğu – k (hava), yor – gun (savaşçı), kır – ık (cam)
tuz – lu (yemek), beş – er (kişi)

III. **Bileşik Sıfatlar:** En az iki sözcüğün birleşmesiyle oluşan sıfatlardır. İkiye ayrılırlar.

1) **Kaynaşmış Bileşik Sıfatlar:** Aralarına bir ek giremeyecek biçimde kaynaşarak bileşen sıfatlardır, bitişik yazılırlar.
açıkgöz, yankesici, uyurgezer, yurtsever, birçok, birkaç...
açıkgöz (pazarcı), yurtsever (insanlar), birçok (konu), birkaç (kişi)

2) **Kurallı Bileşik Sıfatlar:** Söz öbeği biçiminde, ayrı yazılan ve belirli esaslara göre oluşan bileşik sıfatlardır. Başlıcaları şunlardır:

a) Sıfat tamlamalarına "-li" yapım eki getirilerek bileşik sıfat oluşturulabilir:

uzun boy – lu (çocuk)
sıfat tam. Y.E.
kurallı bileşik sıfat

acı biber – li (güveç)
sıfat tam. Y.E.
kurallı bileşik sıfat

b) Sıfat tamlamalarında adla sıfatın yeri değiştirilir, ad'a III. tekil kişi iyelik eki getirilerek bileşik sıfat oluşturulur:

kısa saç > sıfat tam.
saç – ı kısa (çocuk)
ad iyelik eki sıfat
kurallı bileşik sıfat

geniş salon > sıfat tam.
salon – u geniş (ev)
ad iyelik eki sıfat
kurallı bileşik sıfat

c) Belirtisiz ad tamlamalarında tamlanan eki yerine "-lı" yapım eki getirilerek bileşik sıfat oluşturulur.

bekçi kılığ – ı > B.siz ad tamlaması
bekçi kılık – lı (garson)
kurallı bileşik sıfat

d) Hal eki almış bir adla bir sıfat kalıplaşarak bileşik sıfat oluşturulabilir.

evin – e bağlı (adam)

ev – de kalmış (kızlar)

dede – den kalma (tarla)

kurallı bileşik sıfat

e) "–lı" veya "–sız" yapım ekleriyle oluşturulmuş ikilemeler kurallı bileşik sıfat yapılır.

ev – li bark – lı (adam)

kurallı bileşik sıfat

yer – siz yurt – suz (insanlar)

kurallı bileşik sıfat

f) Asıl sayı sıfatıyla tümlenmiş adlara –lik eki getirilerek de kurallı bileşik sıfat oluşturulur.

Bu, iki paralık adamı nereden buldun?

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK – 1: (ÖSS – 1986)

Aşağıdaki dizelerin hangisinde "böyle" kelimesi ötekilerden farklı bir görevde kullanılmıştır?

A) Böyle ferman etti Cahit!

B) Bu rüzgâr her vakit böyle esmeyecek!

C) Bu meclis böyle kalmaz

Mestler mahzun olur bir gün.

D) Yıldırımsız ve baltasız

Bir orman böyle devrildi.

E) Eve tuz ve ekmek götürmeyi

Böyle havalarda unuttum.

ÇÖZÜM:

"Böyle" sözcüğü A, B, C, D seçeneklerinde sırasıyla "ferman etti, esmeyecek, kalmaz, devrildi" eylemlerini belirtmiş, dolayısıyla zarftır; E seçeneğinde ise "havalar" ismini belirterek sıfat görevinde kullanılmıştır.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2: (ÖSS – 1989)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde –den, –dan (–ten, –tan) eki alan sözcük niteleme sıfatı olarak kullanılmıştır?

A) Sıcaktan çok bunalıyoruz.

B) Bunu ben de sonradan öğrendim.

C) Onu yakından tanırım.

D) Ankara'da uzaktan akrabalarım var.

E) Onları çoktan unuttum.

ÇÖZÜM:

"–den" eki almış sözcükler "sıcaktan, sonradan, yakından ve çoktan" sırasıyla A, B, C, E seçeneklerinde zarf tümleci görevinde kullanılmıştır. D seçeneğindeki "uzaktan" sözcüğü ise "akrabalarım" isminden önce gelerek onu nitelemektedir, niteleme sıfatıdır.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 3: (ÖSS – 1987)

Kimi sıfat takımlarında adla sıfatın yeri değiştirilip, ad'a bir iyelik eki (–i, –si) eklenerek bir sıfat grubu oluşturulur.

Aşağıdakilerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir örnek vardır?

A) Okul müdürümüz uzun boylu, sert bakışlı, oldukça genç biriydi.

B) En büyük arzusu, salonu geniş bir eve sahip olmaktı.

C) Güzel değil; fakat okunaklı bir yazısı vardı.

D) Bahçedeki iri gövdeli çınarın altında oturmayı çok severdi.

E) Okulun yıkık bahçe duvarını nihayet onarmışlardı.

ÇÖZÜM:

Sıfat grupları A, B ve D seçeneklerinde vardır. C ve E seçeneklerinde sıfat grubu olmadığı için bu seçenekleri baştan eliyoruz. A ve E seçeneklerindeki "uzun boylu, sert bakışlı, iri gövdeli" sıfat grupları "uzun boy, sert bakış, iri gövde" sıfat tamlamalarına "–lı" yapım eki getirilerek oluşturulmuştur; yapılış biçimleri açıklamaya uymamaktadır. B seçeneğindeki "salonu geniş" sıfat grubu ise "geniş salon" sıfat tamlamasında adla sıfatın yeri değiştirilip "salon" adına "–u" iyelik eki getirilerek oluşturulmuştur, açıklamaya uygundur.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 4: (ÖSS – 1993)

Kimi niteleme sıfatlarının ilk ünlüsüne kadar olan bölümü m, p, r, s ünsüzlerinden yakışanı ile bir önek haline getirilir ve sözcüğün başına eklenerek sıfat pekiştirilir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kurala uymayan bir pekiştirme sıfatı vardır?

A) Bayram olmasına rağmen caddeler ıpıssızdı.

B) Gülünce bembeyaz dişleriyle daha da sevimli oluyordu.

C) Köyleri, ağaçsız, yeşilliksiz, çırçıplak bir ovanın ortasındaydı.

D) İlk kez, böylesine özü sözü doğru, sımsıcak bir insanla arkadaş olmuştu.

E) Bu sapasağlam ayakkabıları bu kadar çabuk nasıl eskittiğini doğrusu anlayamadım.

ÇÖZÜM:

"ı – p – ıssız, be – m – beyaz, çı – r – çıplak, sı –m – sı–cak" pekiştirmeleri kurala uygun oluşturulmuştur. E seçeneğindeki "sapasağlam" pekiştirmesinde ise (sa – p – a – sağlam) yakışan "p" sesinden sonra araya fazladan bir "a" ünlüsü girmiştir. Bu durum açıklamaya uygun değildir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 5: (ÖSS – 1994)

Çekim eki almış her sıfat adlaşmıştır.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük bu kurala örnek gösterilebilir?

A) En büyük zevki, rahatça koltuğuna oturup televizyon izlemekti.

B) Evleri caddeyi çok yakın, daracık sokağın başındaydı.

C) Aralarında nedeni bilinmeyen bir soğukluk vardı.

D) Birden başlayan sıcaklar herkesi bunalttı.

E) Kumaşlardan kırmızılı olanı daha çok beğendim.

ÇÖZÜM:

A seçeneğinde "rahatça" sözcüğü yapım eki almış zarf görevindedir. B seçeneğinde "daracık" sözcüğü yapım eki almış sıfat görevindedir. C seçeneğinde "soğukluk" sözcüğü yapım eki almış ad görevindedir. E seçeneğinde "kırmızılı" sözcüğü yapım eki almış zarf görevindedir. D seçeneğinde ise "sıcaklar" sözcüğü "sıcak havalar" tamlamasında "hava" adı düşürülünce "–ler" çekim ekini alarak adın görevini yüklenmiştir.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 6: (ÖSS – 2005)

Aşağıdakilerin hangisinde iyelik eki aldığı için belgisiz zamir olan, adlaşmış bir sıfat kullanılmıştır?

A) Kimi insanlar karlı havada araba kullanmıyor.

B) Size başka bir gömlek verdim, dedi.

C) Sinemalardaki hiçbir filmi kaçırmazmış.

D) Bazısı işini ötekilerden erken bitirmiş.

E) Bugün yine birkaç kitap aldım.

ÇÖZÜM:

"Bazısı" sözcüğünde, "bazı" belgisiz sıfatken "–sı" iyelik ekini alarak belgisiz adıla dönüşmüştür.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 7: (ÖSS – 2008)

(I) Ankara'da kendini hemen göstermeyen bir güzellik vardır. (II) Bundan dolayı, kentin kimilerine hiç de çekici gelmeyen doğasıyla ilgili ilginç izlenimler aktarılır. (III) Örneğin şair Yahya Kemal Beyatlı'nın "Ankara'nın en çok İstanbul'a dönüşünü severim." sözü de bunlardan biridir. (IV) İstanbul'dan gelmiş öğrencilerin dillerinden de henüz bu şehri keşfedememişlikten gelen "çorak", "bozkır" sözleri dolaşır. (V) Oysa Ankara, kendiliğinden değil, ancak dikkatli bakışlarla gizini açığa çıkarır.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

A) I. cümlede dönüşlülük zamiri kullanılmıştır.

B) II. cümlede belirtme sıfatı kullanılmıştır.

C) III. cümlede azlık–çokluk zarfı kullanılmıştır.

D) IV. cümlede –miş ekiyle türetilmiş bir sıfat–fiil vardır.

E) V. cümlede birden fazla bağlaç kullanılmıştır.

ÇÖZÜM:

II. cümlede geçen "ilginç izlenimler" tamlamasında geçen "ilginç" sözcüğü niteleme sıfatıdır. Seçenekte belirtme sıfatı olarak ifade edilmiştir; yanlıştır.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

TEST – I

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcüklerin tümü sıfattır?

A) Birçok şeyin yükünü büyük kardeşi çekiyordu.
B) Soluk bir yüzle bana bazı şeyler anlatmak istiyordu.
C) Eski bir piyanodan bize yorgun sesler ulaşıyordu.
D) Burası eski dönemlerin kanlı olaylarına tanıklık etmişti.
E) Uzun uğraşlar sonunda bu zor görevin üstesinden geldi.

2. "Güçlü" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde ötekilerden farklı görevde kullanılmıştır?

A) Onları etkileyebilmek için güçlü görünüyordu Ali.
B) Güçlü kollarıyla yaralı adamı sedyeye taşıdı.
C) Döneminin sanatçıları içinde roman türünün en güçlü sanatçısı oydu.
D) Güçlü yapıtlarıyla kalıcılığı yakalayacaktır.
E) Aslında herkes güçlü insanlara imrenir.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "sıcak" sözcüğü bir ad tamlamasının sıfatı olarak kullanılmıştır?

A) Sıcak duvarların dibinde otururduk öylece.
B) Sıcak ve kurak günleri atlattık artık.
C) Sıcak ve nemli havalarda evimizden çıkmazdık.
D) Sıcak havaların ardından sonbaharın tatlı güneşi mutlu kıldı bizi.
E) Sıcak yaz gecelerinde bahçede otururduk.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde pekiştirme sıfatı kullanılmıştır?

A) Dün güpegündüz evi soymuşlar.
B) Eşyaları eve sapasağlam getirdiler.
C) İlerlemiş yaşına rağmen gepegenç görünüyordu.
D) O gece yapayalnız insanları düşünmeden edemedim.
E) Adam düpedüz yalan söylüyor.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük adlaşmış sıfattır?

A) Galiba o akşam hem hasta hem de yorgundu.
B) İyiler dünyada çok yaşamaz, derler.
C) Bu soruyu tembel ve yaramaz bir çocuğa sor.
D) Bu sabah kırmızı bir üniforma vardı üzerinde.
E) Ona karşı oldukça sabırlı davrandı.

6. Herkesin yaşamının gizli yanları vardır elbette.

Altı çizili sözcükle tür bakımından özdeş olan sözcük aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Yaşamı biraz da yoğun yaşamış galiba.
B) Açık konuş benimle, dolaylı yollara sapma.
C) O anda ince hareket etti; bizi kapıya kadar uğurladı.
D) Sokak bir anda kalın toz tabakasıyla görünmez oldu.
E) Galiba biraz uzun konuşan biri o.

7. Tahtadaki yazıları rahat okuyamıyorum." **cümlesindeki altı çizili sözcüğün tür ve görev bakımından özdeşi aşağıdakilerin hangisinde vardır?**

A) Çevresindekilere bir şeyler anlatıyordu.
B) Yarın bize gelmeyi düşünüyormuş.
C) Öğrenciler pikniğe gidiyormuş.
D) Kitabı çok hızlı okuyormuş.
E) O çocuğu bir yerlerde görmüş gibiyim.

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde küçültme sıfatı kullanılmamıştır?

A) Üzümlerin ekşimsi bir tadı var.
B) Yüksekçe bir yere oturup gelip geçenleri izlemeye başladı.
C) Evin perdeleri mavimtırak renkteydi.
D) Aç kalan serçecik bizim balkona kendini atmıştı.
E) Kısacık bir sürede her şeyi hazırlamıştı.

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ikileme, bir varlığı niteleme görevinde kullanılmıştır?

A) Gençler sokaktan güle oynaya geçtiler.
B) Kalabalıkta güç bela ilerliyorduk.
C) Koşa koşa eve gidip geldim.
D) Hemen hemen üç yıl önce görüşmüştük.
E) Kuşun pırıl pırıl tüyleri güneş ışığında parlıyordu.

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde –da (–de, –ta, –te) ekini alan sözcük niteleme sıfatı olarak kullanılmıştır?

A) Sınıfta her zaman en önde oturur.
B) Issız sokaklarda bir süre dolaştım.
C) Van'da birkaç gün kalacağız.
D) Balkonda rengarenk çiçekler yetiştirmiş.
E) Üç yaşında bir çocuk bulundu parkta.

11. Kimi niteleme sıfatlarının ilk ünlüsüne kadar olan bölümü "m, p, r, s" ünsüzlerinden yakışanı ile kapatılıp ve bir önek halinde sıfatın başına eklenerek sıfat pekiştirilir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kurala uymayan bir pekiştirme sıfatı vardır?

A) Çocuğun kapkara gözleri vardı.
B) Her zaman tertemiz elbiseler giyerdi.
C) Araba dimdik bir yokuştan zorlanmadan çıktı.
D) Köpeğinin upuzun tüyleri vardı.
E) Gepegenç adam kanserden öldü.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belgisiz sıfat kullanılmamıştır?

A) Kimi gün hüzünle dolar içim.
B) Onu her yıl sevgi ve saygıyla anıyoruz.
C) Bir hafta sonra tatile çıkacağız.
D) Fuardan birkaç kitap almak istiyorum.
E) Herkes bütün soruları çözmüş.

13. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde pekiştirilmiş sıfat kullanılmamıştır?

A) Dışarıda sıcak mı sıcak bir hava var.
B) Köyün bembeyaz evleri dikkatimizi çekti.
C) Serin serin sularından içtik o köyün.
D) Orada deniz pırıl pırıl görünüyor.
E) Çırakların üstünde tertemiz önlükler vardı.

14. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru anlamı bir sıfatla sağlanmıştır?

A) Neden her şeyi olduğu gibi anlatmadın?
B) Buraya kadar tek başına nasıl geldin?
C) Sınavın hangi gün yapılacağını biliyor musun?
D) Onunla niçin tartıştınız?
E) Kırk dakikada kaç Türkçe sorusu çözebiliyorsun?

15. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde diğerlerinden farklı bir sıfat kullanılmıştır?

A) On yıl aradan sonra yeniden çalışmaya başladı.
B) Birkaç kişi aynı sıkıntıyı yaşamıştı.
C) Kulağıma birtakım sesler geliyordu.
D) Bir gün sizinle mutlaka görüşeceğiz.
E) Bazı davranışlarını beğenmiyormuş.

16. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belgisiz sıfat ve işaret sıfatı bir arada kullanılmıştır?

A) O, gençleri çok iyi anlardı.
B) Burada güzel kitaplar satılıyor.
C) Başka öğretmenler de katıldı toplantıya.
D) Bu içecekler, üç dört kişiye ancak yeter.
E) Bazıları o yıl hemen işe girmişti.

17. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük öbeği sıfat tamlaması değildir?

A) Macera romanlarını okumayı seviyorum.
B) Annem gençliğinde güzel şiirler yazmış.
C) Kısa saçlı kız bizim okulda öğrenci.
D) Bazı sözcükleri doğru telaffuz etmiyoruz.
E) Her şeye karışan insanlardan hoşlanmam.

18. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde pekiştirme sıfatı yapılışı bakımından diğerlerinden farklıdır?

A) Masaya bembeyaz bir örtü serdi.
B) Sesimiz bomboş odada yankılandı.
C) Arabayı düpedüz yolda dahi süremiyormuş.
D) Üzerinde masmavi bir gömlek vardı.
E) Seksen yaşında olmasına rağmen dipdiri bir adamdı.

19. Kara kapının ardındasın artık
Kimse bilmiyor adresini
Belki de gecenin kıvrımlarında saklayan
Gece gelip geçiyor bir göçmen kuş gibi
Hiçbir şeye karışmadan açılıp
Kapanıyor pencereler, aşıyor
Şu tepeyi trenler yavaşça

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Niteleme sıfatı
B) Belgisiz sıfat
C) İşaret sıfatı
D) Bileşik sıfat
E) Sayı sıfatı

20. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "-li" eki alan bir sözcük niteleme sıfatı olarak kullanılmamıştır?**

A) Sıkıntılı günler yaşıyordu ailemiz.
B) Kedicik çok sevimli görünüyordu.
C) Hareketli bir gençlik geçirdiğini söylüyordu.
D) Yarın akşam canlı yayına çıkacakmış.
E) İşyeri gürültülü bir ortamdaymış.

21. Asıl sayı sıfatlarından sonra gelen adlar, çoğul eki almaz.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kuralın dışında bir kullanım söz konusudur?

A) Yönetim kurulu altı kişiden oluşuyormuş.
B) Yedi yıl aradan sonra tekrar çalışmaya başladı.
C) Sınava iki ay sonra girecekler.
D) Kaybolan çocuk beş yaşlarındaymış.
E) Okumayı planladığım iki kitap var.

22. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde pekiştirme sıfatı kullanılmıştır?**

A) Aydın bugün sessiz mi sessizdi.
B) Gürül gürül akan bir ırmağın kıyısında oturduk.
C) Vazo, elinden düşünce paramparça oldu.
D) Upuzun kirpikleri oka benziyordu.
E) Çocuk, çat pat konuşmaya başladı.

23. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde işaret sıfatı kullanılmamıştır?**

A) Öteki kitabı da arkadaşım için alacağım.
B) Bu tür tartışmalar hiçbir yarar getirmez.
C) O, küçükken benim en sevdiğim oyuncağımdı.
D) Şu valizi taşımama yardım eder misin?
E) Masadaki müsveddeleri buraya getirdi.

24. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir belirtme sıfatı kullanılmamıştır?**

A) Soruların birkaçını zorlanarak çözdüm.
B) Heyecan veren bir film izlemek istiyorum.
C) Bazı konuları anlamakta zorlanıyordu.
D) Nasıl bir iş aradığını kendisi de bilmiyor.
E) Böyle günlerde hep hüzünlenirim.

25. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanı ad tamlaması olan bir sıfat tamlaması kullanılmıştır?**

A) Kırık dökük eşyaları artık atmanın zamanı geldi.
B) Yıldırım hızıyla yanımızdan geçti.
C) Sergideki sabır işi ürünler çok beğenildi.
D) Ekim ayında yazdan kalma günler yaşanıyordu.
E) Festivalin en hareketli günleri yaşanıyor.

26. Çekim eki almış her sıfat adlaşmıştır.

Aşağıdaki cümlelerin hangisindeki altı çizili sözcük bu kurala örnek gösterilebilir?

A) Bakımsız bir bahçesi var evin.
B) Yüreği hırçın bir deniz gibiydi.
C) Herkes yabancı bir dil öğrenmelidir.
D) Yanlışlarını düzeltmeye çalışmalısın.
E) Yetenekli çocukları bulup, yeteneklerini geliştirmek gerekir.

27. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde küçültme sıfatı kullanılmamıştır?**

A) Biberin acımsı bir tadı var.
B) Genişçe bir ev arıyoruz.
C) Şu çocuğun yeşilimtırak gözleri var.
D) Kahverengimsi kumaştan bir ceket diktiriyor.
E) Biraz önce ortalıkta kimsecikler yoktu.

28. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belirtme sıfatı kullanılmamıştır?**

A) Haziranın ilk haftasında tatile gidiyorlar.
B) Birkaç güzel film izledik bu ay.
C) O yıl ben üniversiteyi kazanmıştım.
D) Adayları birer birer içeri aldılar.
E) Hangi işten başlayacağını bilmiyordu.

TEST - II

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir sıfat birden fazla adın niteleyeni olarak kullanılmıştır?**

A) Ufak tefek bir kadındı annesi.
B) Oturdukları ev eski ama sağlam bir binaydı.
C) Bozulan televizyonu ve ütüyü tamire götürdüler.
D) Okuduğum kitap çok sürükleyici ve etkileyiciydi.
E) Kırık elbise dolabını atmaya karar verdi.

2. "Gerçek" **sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde sıfat olarak kullanılmıştır?**

A) Artık gerçekle yüz yüze gelmenin zamanı geldi.
B) Bu yazar öykülerinde gerçek olayları anlatır.
C) Gerçeği bulmak onun için bir görevdi.
D) Anlattığım her şey gerçekti.
E) Acı gerçekler onu genç yaşta çökertti.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belirtme sıfatı kullanılmamıştır?**

A) Bu fırsatı kaçırmak istemiyormuş.
B) Öteki çekmecede olabilir aradıkların.
C) Üç bilim adamı katılacak konferansa.
D) Birtakım sorunların üstesinden tek başına gelemezsin.
E) Sıkıcı günler artık geride kaldı.

4. Kimi bileşik sıfatlar, sıfat tamlamasına -li (-lı, -lu, -lü) eki getirilerek yapılır.

Aşağıdakilerin hangisinde bu yolla yapılmış bir bileşik sıfat vardır?

A) Yaşamı boyunca tutarlı bir insan olamadı.
B) Etrafı yemyeşil bir kır kahvesinde oturduk.
C) Köpeğimizin çok sevimli yavruları vardı.
D) Tatlı dilli, hoş sohbet bir dedesi vardı.
E) Katı kuralları olan bir yerde çalışıyordu.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde pekiştirme sıfatı kullanılmamıştır?**

A) Aralarında sımsıkı bir dostluk vardı.
B) Soğuk mu soğuk bir günde yola çıktık.
C) Dikkatli dikkatli filmi izliyordu.
D) Sapasağlam ayakkabıyı iki günde eskitmiş.
E) Islak ıslak gözlerle bize bakıyor.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir sıfat birden çok adı nitelemiştir?**

A) İki defter, üç kalem aldım çocuğa.
B) Şiddetli fırtına ve yağmurdan her türlü iletişim koptu.
C) Uykulu ve yorgun bir hali vardı öğrencinin.
D) İleri geri konuşmalarıyla insanın canını sıkıyordu.
E) Güzel günlerin geleceğine inanıyordu.

7. **Aşağıdaki atasözlerinin hangisinde adlaşmış sıfat kullanılmamıştır?**

A) Çok bilen çok yanılır.
B) Cahile söz anlatmak, deveye hendek atlatmaktan güçtür.
C) Akıllı düşman akılsız dosttan hayırlıdır.
D) Az veren candan, çok veren maldan.
E) Göğe direk, denize kapak olmaz.

8. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru sıfatı kullanılmıştır?**

A) Bahçedeki ağaçların hepsini sen mi diktin?
B) Cüzdanında kaç lira vardı?
C) Resimlerden hangisini daha çok beğendin?
D) Yalan söylediğimi nasıl anladın?
E) Bu ilginç oyuncakları nereden buluyorsun?

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde türemiş bir sıfat belirtisiz ad tamlamasını niteleme görevinde kullanılmıştır?**

A) Yüzlerce küçük çocuk stadda toplanmıştı.
B) Tabloda solgun insan yüzleri dikkat çekiyor.
C) İkinci sokağın sonundaki ev bizim.
D) Akan suyun görüntüsü çok güzeldi.
E) Eski kitapların sararmış yapraklarından geçmişi öğrenmeye çalışıyordum.

10. "Yarım" **sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde sayı sıfatı olarak kullanılmıştır?**

A) Yarım öyküleri bitirmek için masanın başına geçti.
B) Yarım kilo elma aldım.
C) Müteahhit kaçınca inşaat yarım kaldı.
D) Elindeki işleri yarım bırakmak istemiyordu.
E) O kazadan sonra yarım bir insan olmuştu.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "böyle" sözcüğü sıfat olarak kullanılmıştır?

A) Neden böyle düşmanca davrandın?
B) Yıllar yılı böyle rahat etmek için çalıştık.
C) Uzun süredir böyle güzel bir şiir okumadım.
D) Onun da böyle bir işe ihtiyacı var.
E) Böyle sıkı çalışırsan sınıfını geçebilirsin.

12. Sıfat tamlamalarında belirtme sıfatları, niteleme sıfatlarından önce gelir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kuralın dışında bir kullanım vardır?

A) Üç büyük kentte trafik sorunu halledilemiyor.
B) Birkaç iyi tablo vardı sergide.
C) O mavi gömleği çok beğendim.
D) Çocuk karşıdaki uzun boylu adamdan çok korktu.
E) Sıcak bir ortamda çalışmak insanı yormaz.

13. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bileşik sıfat kullanılmamıştır?

A) Güler yüzlü bir kır çiçeği gördüm ağaçların arasında.
B) Bir kuş ağaçta acı bir türkü tutturmuştu.
C) Gök mavisi gözleri ışıl ışıldı.
D) Bahçesi büyük bir ev almıştı.
E) Kırk yıllık uykudan uyanmış gibiydi adam.

14. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "yalnız" sözcüğü sıfat olarak kullanılmıştır?

A) Yalnız benim için çarpmıyor mu yüreğin?
B) Yalnız bir ağaçtı çöl ortasında.
C) Yalnız sana açtım duygularımı.
D) Issız ve soğuk parkta yalnızdı.
E) İki yalnız dalmıştı hayallere.

15. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, ekeylem almış adlaşmış bir sıfattır?

A) Okuduğum öykü Sait Faik'indi.
B) Bu olayın asıl sorumlusu sensin.
C) Takımlarımız bu turnuvada oldukça başarılıydı.
D) Hiçbir müdahalede bulunulmamıştı yaralıya.
E) Cumhuriyet'in 75. yıldönümü törenlerinde herkes coşmuştu.

16. Bazı sıfat tamlamalarında tamlanan düşer, bunun anlam ve görevini tamlayan üstlenir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir örnek vardır?

A) Küçücük ellerini sobada ısıtıyordu.
B) O, çok hızlı konuşuyordu.
C) Uzunları en arkaya oturttular.
D) Sıkıntılı günleri artık geride bıraktık.
E) İnsanlar temizliğe pek de önem vermiyordu.

17. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bileşik sıfat yoktur?

A) Kapıyı açan çocuklar,karşılarında tanımadıkları birini buldular.
B) Uzun boylu öğrenciyi basketbol takımına seçtiler.
C) Yanımda oturan kadın çok gevezeydi.
D) Son yıllardaki olaylar hepimizi derinden etkiledi.
E) Duvarların son boyası da yapıldı.

18. Asıl sayı sıfatlarından sonra gelen adlar çoğul eki almaz.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kuralın dışında bir kullanım vardır?

A) Liseyi dört yılda bitirmiş.
B) Çocuklara "Ali Baba ve Kırk Haramiler" masalını anlattım.
C) Beşinci günün sonunda yurda döndü.
D) Tatilde altı kitap okumuş.
E) Yirmi dört saat sonra sınava girecekler.

19. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru anlamı bir sıfatla sağlanmıştır?

A) Sen de mi yarışmaya katılacaksın?
B) Onun pikniğe neler getireceğini biliyor musun?
C) Hangi yıl mezun oldun üniversiteden?
D) Ödevlerini yapmaya ne zaman başlayacaksınız?
E) Niçin beni aramadın eve gidince?

20. Çekim eki almış her sıfat adlaşır.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde adlaşmış sıfat kullanılmıştır?

A) Gariplerin hepsi burada toplanmıştı.
B) Yumurcak, mahallenin altını üstüne getirdi.
C) Sebze ve meyveleri bu manavdan alırız.
D) Yüzünün aydınlığı hepimizin içini açtı.
E) Bazı insanların sözleri çok etkiler.

21. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, nitelik bildirmektedir?

A) İzmir'de <u>üç</u> gün kalmayı düşünüyormuş.
B) Dün hava <u>çok</u> yağmurluydu Türkiye'nin tüm bölgelerinde.
C) Sonunda <u>sıkıntılı</u> günler geride kalıyor.
D) Arkadaşına <u>ne</u> yazacağını bilemiyordu.
E) Çocukluk günlerini <u>her</u> zaman sevinçle anıyordu.

22. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir ad, birden çok sıfatla nitelenmiştir?

A) Fırat'ın azgın suları nice köprüler, nice insalar yutmuştur.
B) Yemyeşil ovaları geçtikten sonra bölgeye yaklaşırsınız.
C) Bu sıkıntılar çalışkan insanlar, verimli kuruluşlar sayesinde aşılabilir.
D) Onların evinde üç yıldan beri huzur ve rahatlık yok.
E) Bir toplum, neşeli ve sağlıklı bireyler yetiştirdiği oranda gelişme gösterebilir.

23. Aşağıdakilerin hangisinde kurallı bileşik sıfat kullanılmıştır?

A) O, insanlara bir şeyler verebilmek için didinir durur.
B) Babam birazcık cimri ama sevecen biriydi.
C) Birtakım insanlar bu soruyu farklı yorumlamış.
D) Okan'la Melih canciğer dosttular.
E) Entarisi nakışlı bir kız çıkageldi.

24. Aşağıdaki altı çizili kelimelerden hangisi tür yönünden farklıdır?

A) <u>Bazı</u> yazarlar gerçekçidir.
B) <u>Kimi</u> insan dik başlıdır.
C) <u>Kimisi</u> okumayı çok sever.
D) <u>Birkaç</u> arkadaş geziye gittik.
E) <u>Hiçbir</u> insan onun gibi olamaz.

25. Aşağıdaki dizelerde bulunan ikilemelerden hangisi görev yönünden farklıdır?

A) Bingöl Dağı çiğdem çiğdem yeşerir
B) Burcu burcu eser, rüzgârda terin
C) Yüce yüce tepesinden yol aşan dağlar
D) Dallarda kandil kandil yanar sarı meyveler
E) Üstten kuşlar geçiyor çığlık çığlık

26. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ötekilerden farklı yolla oluşturulmuş bir bileşik sıfat vardır?

A) Uzun boylu gençlerden bir takım oluşturdu.
B) Sesi güzel bir gençti ama harcandı.
C) Odaları geniş bir ev almak istiyor.
D) Okuduğu eser dili sade bir romandı.
E) Sözü doğru insanlarla birlikte olmalıyız.

27. Aşağıdakilerin hangisinde "yiğitçe" sözcüğü ötekilerden farklı bir görevde kullanılmıştır?

A) Yiğitçe davranıyor; gözünü budaktan esirgemiyordu.
B) Her cephede yiğitçe savaşmış; düşmanın üstüne atılmıştı.
C) Herkes ondan övgüyle söz ediyordu; yiğitçe bir adamdı.
D) Olumsuzluklara karşı yılmadan, yiğitçe mücadele ediyordu.
E) Bütün felaketlere yiğitçe göğüs gerebilmişti.

28. Dallarıma biner usul usul kar
İsyanın sükûtu çeler zamanı
Gül libasın giyinirken ufuklar
Beyaza bürünür sevgi ormanı

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Sıfat görevli ikileme
B) Belirtili ad tamlaması
C) Kişileştirme
D) Tamlayanı düşmüş ad tamlaması
E) Türemiş sözcük

29. "Bu" kelimesi aşağıdaki cümlelerin hangisinde sıfat değildir?

A) Bu işin sonu nereye varır?
B) Bu çalışma senin için yeterli sayılır.
C) Bu bana göre bir arkadaş değil.
D) Bu havada yola çıkılır mı?
E) Bu konuyu daha fazla tartışmayalım.

30. "Böyle" kelimesi aşağıdaki cümlelerin hangisinde, "Böyle insanlara acınmaz." cümlesindekiyle aynı görevdedir?

A) Böyle şiirleri ben de yazarım.
B) Bu çantayı böyle kapatacaksın.
C) Böyle çalışırsanız, işi bitiremeyiz.
D) Yazıyı daima böyle yazmalısın.
E) Arabayı böyle sürünce kaza olabilir.

31. Aşağıdaki cümlelerde "-cik" ekiyle türetilmiş sözcüklerden hangisi, sözcük türü yönünden diğerlerinden farklıdır?

A) Bu kuzucuğu on gündür besliyoruz.
B) Bu tarlacık bana dedemden kaldı.
C) Ufacık bir çocuğun maharetine bak.
D) Şu tepeciği aşınca köye varacağız.
E) Sınıfın pencereleri küçücüktü.

TEST – III

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde varlığı işaret yoluyla belirten bir sıfat kullanılmıştır?

A) Şurada birazcık dinlenelim.
B) Bu soruyu şöyle de çözebiliriz diyordu.
C) Onları sakın güneşte bırakmayın.
D) Böylesini başka hiçbir yerde göremezsin.
E) Olanları tek tek anlatmalısın ailene.

2. Aşağıdaki dizelerin hangisinde sıfat tamlamasına yer verilmemiştir?

A) Sözünde durmadı mavi gökler
Gün kararıyor gitgide ölüm
B) Ne vefasız geçmişten hayır var,
Ne gelecekler imdada koşar.
C) Gençlik böyledir işte, gelir gider;
Ve kırılır sonra kolun kanadın
D) Öldük, ölümden bir şeyler umarak,
Bir büyük boşlukta bozuldu büyü.
E) Gök parçası, dal demeti, kuş tüyü,
Alıştığımız bir şeydi yaşamak.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde hem küçültme hem pekiştirme sıfatı kullanılmıştır?

A) Yemyeşil bir yerde yaşıyordu.
B) Küçücük bir evde sımsıcak yürekler yaşıyor.
C) Ele avuca sığmayan çocukları bile sakin oturtmayı başardı.
D) Bembeyaz dişleri sigaradan sapsarı olmuş.
E) Trafikle ilgili kısacık bir program yapmışlar.

4. Çocuk gözlerimle gördüm
Aya bulanmıştı salkım söğütler
Gökyüzünde yıldız imzaları
Gecedir toz mavi bir köpek uluyor
Her ömre biçilmiş besbelli bir başka ölüm

Bu dizelerde kaç sıfat kullanılmıştır?

A) 4 B) 5 C) 6 D) 7 E) 8

5. Aşağıdakilerin hangisinde niteleme sıfatı kullanılmamıştır?

A) Gece rampalarında yalnız devin soluğu
B) Uyku bastırmıştır cigaralar söndürülmüştür
C) Sessiz bir öfkeyle büyür dışarda simsiyah doğu
D) Yanmış kibrit kokuyordu havada
E) Bahçelerde fosforlu çiçekler

6. Biz aşkla başı dönmüş iki çocuk
I II
Bütün bir bahar o çiçek ben yaprak
III IV V

Bu cümlede altı çizili sözcük ya da sözlerden hangisi sıfat değildir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde hem türemiş hem de bileşik sıfat kullanılmıştır?

A) Aldım yüreğimi avuçlarıma
Çırpındım kendi pençelerimde
B) Yeter dedim sokak sokak
Dağ dağ dağıldı sesim
C) Yeter dedi on bin ağız
Yüz bin ağız beş yüz bin ağız
D) Ekmeksiz tarım işçileri yol boylarında
Dolmuşun pikabında Konya kaşık havası
E) Bir büyük salonda
Rugan çizmeli hassa subayları duruyor

8. Aşağıdakilerin hangisinde işaret sıfatıyla sayı sıfatı bir arada kullanılmıştır?

A) Ankara'daki gündemi detaylarıyla anlattı bize.
B) Bu soruşturmanın sağlıklı bir şekilde yapılması gerekiyor.
C) Kendi isteğiyle görevinden bugün ayrıldı.
D) İyi bir yorum yapabilmek bilgiyle ilgilidir.
E) Böyle bir kitap beş günde okunabilir.

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde somut bir addan türemiş bir sıfat, somut bir adı nitelemektedir?

A) Karanlık düşüncelerden uzaklaşması gerekiyor.
B) Sonsuzluk isteği bütün sanatçılarda vardır.
C) Yakıcı bir güneşte çok kalınca kavrulduk.
D) Çizgili kumaştan takım elbise diktirdi.
E) Ağaçların serin gölgesinde bu sıcaklarda oturmak çok zevkli olur.

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sayı sıfatı kullanılmamıştır?

A) Bu ilçeye bağlı yirmi köy varmış.
B) Bu şehirdeki ilk yılında herkes onu tanımıştı.
C) Baştan beşinci öğrenci benim kızım.
D) Kimilerinin uğursuz diye nitelendirdiği sayı on üçtür.
E) İki dilim karpuz yedik yemekten sonra

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük küçültme sıfatı değildir?

A) Sırtında eskice bir gömlek vardı.
B) Bu işin ne getireceğini iyice hesap ettin mi?
C) Yeni evimizin genişçe iki odası var.
D) Yüksekçe bir yere dikti bu taşı.
E) Yiyecekleri serince bir yerde saklayın.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde unvan sıfatı kullanılmamıştır?

A) Kazım Karabekir Paşa bu konuda çok haklıydı.
B) Unutamayacağım yüzlerden biri de Hatice Nine'nin yüzüydü.
C) Mahmut Ağa kale kapısının korunmasını üstlenmişti.
D) Oğuz, öğretmeninin söylediklerini harfiyen uyguladı.
E) Muhsin Efendi bu sözden çok alınmıştı.

13. Aşağıdakilerin hangisinde nitelik bildiren bir sözcük kullanılmıştır?

A) Şuradakinin, sorunları var galiba.
B) Gözleri kararıyor, çaresizlikle kıvranıyordu.
C) Sonuçlar açıklanınca mutlaka haber veririz.
D) Hayat sarp yollarda başlar ve devam eder.
E) Günümüzde, hayat pahalılığı insanımızın belini büküyor.

14. Aşağıdakilerin hangisinde soru anlamı, soru sıfatıyla sağlanmıştır?

A) Bu acıya insanlar nasıl katlanıyor?
B) Hangi konuyu hazırlamasını istediniz?
C) Yaş gününde ona ne aldınız?
D) Bana niçin haber vermediniz?
E) Bu planı kim çizmiş?

15. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belgisiz sıfat kullanılmamıştır?

A) Geline nişanda birkaç bilezik taktılar.
B) Sana söylediklerim kimi ilgilendirir?
C) Onunla bir akşam yemeğinde tanışmıştık.
D) Size bir şey anlatacağım.
E) Başkana bazı sorular yöneltmiştik.

16. "Bir" sözcüğü hem sayı sıfatı hem de belgisiz sıfat olarak kullanılır.

Aşağıdakilerin hangisinde "bir" sözcüğü belgisiz sıfat olarak kullanılmıştır?

A) Evin sadece bir odasını boyayabildik.
B) Bir evleri bir de arabaları varmış.
C) Ailenin bir çocuğu olmak bazen zor oluyor.
D) Bir kitap okusam belki uykum gelir.
E) Seni bir kez aradım, sonra arayamadım.

17. Aşağıdakilerin hangisinde soru sıfatı cümleye soru anlamı katmamıştır?

A) Kaçıncı katta oturduğunu mu soruyor?
B) Hangi araba senin daha çok işine yarar?
C) Bu işten kaç lira kazanabilirsin?
D) Yeni gelen nasıl bir insanmış?
E) Kaç kişi aynı evde oturuyor?

18. Aşağıdaki dizelerin hangisinde bileşik sıfat kullanılmıştır?

A) Burcundan şahin geçirmez
Cilo Dağları, bu dağlar
B) Her dakikasını ayrı hatırlarım
Geçen zamanın
C) Ihlamurlu yaylalardan
Ses verin bize dağlar
D) Güzel şeyler düşünelim diye
Yemyeşil oluvermiş ağaçlar
E) Mavi gözlü dev
Uyanacak elbet uykusundan

19. I. Bu yıl hiç yağmur yağmadı.
II. Bu gerçekten çok ucuzmuş.
III. Bu filmi ikinci kez izliyorum.
IV. Bu kuşlar uzaklardan geliyor.
V. Bu senin yanında çalışsın.

"Bu" sözcüğü yukarıdaki cümlelerin hangi ikisinde aynı türde kullanılmıştır?

A) I. ve II. B) II. ve III. C) II. ve V.
D) III. ve IV. E) IV. ve V.

20. Garibe bir selam bin altın değer.

Bu atasözündeki "garip" kelimesi "sıfat olduğu halde isim olarak" kullanılmıştır. Aşağıdakilerin hangisinde böyle bir kelime vardır?

A) Bir baş soğan bir kazanı kokutur.
B) Bana yol gösteren çocuğa teşekkür ettim.
C) Korkak bezirgân ne kâr eder, ne ziyan.
D) Öksüz, hırsızlığa çıkarsa ay ilk akşamdan doğar.
E) Horoz ölür, gözü çöplükte kalır.

21. **Aşağıdakilerin hangisinde farklı yollarla oluşturulmuş birden fazla pekiştirilmiş niteleme sıfatı vardır?**

A) Kop dağında bir çeşme; suyu soğuk mu soğuk.
B) Masmavi bir ırmak, yeşil mi yeşil bir ovanın ortasından akıyordu.
C) Sımsıcak çöl ortasında yapayalnız kalmıştık.
D) Ipıssız bu yerlerde yalnız yaşanmaz ki.
E) Uçsuz bucaksız ovalarda at koşturup durduk.

22. **"İyi" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde "nicelik" bildirmektedir?**

A) İyi bir arkadaş, benim için çok önemlidir.
B) Orhan Veli, iyi bir şair olarak tanınır.
C) Bu makine, bence iyi çalışıyor.
D) Yurt dışından iyi para getirmiş diyorlar.
E) İyi günler dileyerek yanımızdan ayrıldı.

23. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belgisiz sözcük ötekilerden farklı bir görevdedir?**

A) Hiçbir insan bu konuya duyarsız kalamaz.
B) Onunla birçok konuda anlaşabiliyoruz.
C) Biraz dinlenirseniz sağlığınıza kavuşursunuz.
D) Tüm öğrenciler tören yerine gelmişti.
E) Çöplerin toplanması birkaç gün sürecekmiş.

24. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük sıfat değildir?**

A) Asırlık ağacın gölgesinde biraz dinlenmiştik.
B) Aylık kazancı ailesinin geçimine yetmiyordu.
C) Günlük plân yapmadan derslere giremiyoruz.
D) Yalnızlık kaygısı, bu yaşlarda başlar.
E) Yazlık evimizi daha yeni döşedik.

25. Belirtme sıfatları genellikle niteleme sıfatlarından önce kullanılır.

Aşağıdakilerin hangisinde bu açıklamanın dışında bir kullanım vardır?

A) Bir beyaz güvercin balkona kondu.
B) İlerideki mavi boyalı ev çok güzel.
C) Birinci sırayı protokole ayırmışlar.
D) Çarşıdan kendisine çiçekli bir elbise aldı.
E) Şu mor dağların ardında ne var acaba?

26. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sayı bildiren sözcük sıfat görevinde değildir?**

A) Bin atın varsa inişte in, bir atın varsa yokuşta bin.
B) Bin ölçüp, bir biçmeli.
C) Bir çiçekle yaz olmaz.
D) Bir elin nesi var, iki elin sesi var.
E) Bir koyundan iki post çıkmaz.

27. **Aşağıdakilerin hangisinde "artık" sözcüğü sıfat olarak kullanılmıştır?**

A) Çocuklar bu artıkları toplayıp, değerlendiriyor.
B) Artık derilerden bir çanta yaptım kendime.
C) Sen, kendine zaman ayırmalısın artık.
D) Artık yaşlandım deyip bir kenara çekilme.
E) Bu kumaş artıklarını atmayın.

28. **Aşağıdakilerin hangisindeki pekiştirme sıfatının oluşumu diğerlerinden farklıdır?**

A) Yazdan kalma sımsıcak bir gün yaşadık.
B) Buranın tertemiz bir denizi var.
C) O, bambaşka bir insandı.
D) Gökyüzünü kapkara bulutlar kaplamıştı.
E) Yapayalnız bir öğrenciydi o.

29. "O, bütün yeteneklerine; bütün, sağlam sezgilerine karşın yitik bir kuşağın şairi olmaktan hiçbir zaman kurtulamamıştır." **Bu cümlede sıfat olan kaç sözcük kullanılmıştır?**

A) 2 B) 3 C) 4 D) 5 E) 6

30. "Yapayalnız" **sözcüğü aşağıdakilerin hangisinde türü bakımından diğerlerinden farklıdır?**

A) Yapayalnız bırakıldım, bir dağ başında.
B) Türkümü söylüyor yapayalnız sular.
C) Bilinmeyen bir yerde yapayalnız yaşamak istiyorum.
D) Yeşil çamlar altında ada, yapayalnız uyuyor.
E) Akşama kadar yapayalnız çalıştım.

TEST - IV

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "çok" sözcüğü türü yönünden diğerlerinden farklıdır?**

A) Çok güzel bir yarışma çıkardı.
B) Onu herkes çok çalışkan bir insan olarak bilirdi.
C) Sana daha çok ücret verecekler.
D) Çok iyi yapmışsın, eline sağlık.
E) Az veren candan, çok veren maldan...

2. **Aşağıdakilerin hangisinde ikileme, tür yönünden diğerlerinden farklıdır?**

A) Kanatlarında gergin güvenle
Alçaldı döne döne
B) Gerçeğin gözlerden uzak
Gizlerini bir bir açıklayacak.
C) Güller mi beyaz aça aça tükenen
Adları anılmayan daha kaç çiçek.
D) Güneşler açar yağmurlar kesilince
Çıplak çıplak kayada yeşerir incir ağacı.
E) Zoru zoruna doğruldu.
Dayandı kaldı omzuma.

3. "Böyle", **sözcüğü aşağıdakilerin hangisinde tür yönünden diğerlerinden farklıdır?**

A) Analar bu çocukları nasıl güldürüyorsunuz
Nasıl yaz gökleri gibi böyle?
B) Üstünde çiçekli basmadan giysi olmasa
Böyle güzel kokar mıydı, kırmızı gül?
C) Çocuklar bu bayram da böyle geçsin
Daha çok bayramlar var.
D) Bir de 46'da böyle aldandı ağaçlar
Çiçekler yandı soğuktan cız etti içim.
E) Ne iş gelir aklıma ne yoksulluğum
Tüyden hafif olurum böyle sabahlarda

4. **Aşağıdaki cümlelerde bulunan altı çizili sözcüklerden hangisi, "Güzel günler göreceğiz." cümlesindeki "güzel" sözcüğüyle türce özdeştir?**

A) Böyle sporcu az yetişir.
B) O, çok iyi bir binicidir.
C) Onun gibi gazeteci kolay yetişmez.
D) Yazlıklar, boşalmaya başladı.
E) Birinciliği beyaza verdiler.

5. **Aşağıdakilerin hangisinde ad, birden çok sıfatla nitelenmiştir?**

A) Bilinir mi kaç ayrılık yaşanacak yeniden
Kaç yazların güneşi eskiyecek
B) İkiz hayaletler gibi yürüdük
Puslu aydınlıkta o bahar günü
C) Kardır yağan üstümüze geceden
Yağmurlu, karanlık bir düşünceden
D) Baş yorgun, yaslanır yeşil otlara
Göz dalgın uzanır ta bulutlara
E) Çılgın gönüllerde aşkın en büyük kini
Yosunlu kayaların yeşil gözlerini

6. **Aşağıdakilerin hangisinde adlaşmış sıfat vardır?**

A) Bir insanı sevmekle başlar her şey.
B) İnsanı olan hiçbir şey bana yabancı değildir.
C) Sanatın görevi yaşamın alışılagelmiş yüzünü değiştirmektir.
D) İçinde yuvarlanıp gittiğimiz nice şeyin anlamını onları yaşarken kavrayamıyoruz.
E) Güzel olan her şeyi canlı tutmak, yaşatmak insanın görevi olmalıdır.

7. **Aşağıdaki cümlelerde bulunan altı çizili sözcüklerden hangisi tür ve görev bakımından diğerlerinden farklıdır?**

A) Benim şiirlerimi dikkatlice inceledi.
B) İyice hazırlanmadan sınava girme.
C) Sorunlarını güzelce çözdü.
D) Konuyu bize kısaca anlat.
E) Sınıflar, uzunca bir koridorun iki yanına dizilmişti.

8. **Aşağıdakilerin hangisinde küçültme sıfatı kullanılmamıştır?**

A) Yaşlıca bir adam, onu bekliyor kapıda.
B) Geçimini bu yaşlı küçücük tekneyle sağlıyordu.
C) Tütünün genzi yakan acımsı bir tadı vardır.
D) Büyücek bir çınar ağacının altına gömdüler.
E) Bu kitapçığı yanından hiç eksik etmezdi.

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belgisiz sıfat kullanılmamıştır?**

A) Onun birçok romanı sinemaya uyarlanmış.
B) Akvaryumun içinde birkaç balık vardı.
C) Onu bütün dostları terk etmiş.
D) Şiirlerini bir kitapta topladı.
E) Sergideki bazı tabloları alıcı bulmuş.

10. Kimi sıfat takımlarında adla sıfatın yeri değiştirilip ada bir iyelik eki (–i, –si) eklenerek bir sıfat grubu (bileşik sıfat) oluşturulur.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu yolla oluşturulmuş bir sıfat grubu vardır?

A) Sevimli mi sevimli bir çocuk geldi bugün sınıfımıza.
B) İleri görüşlü bir insandı dedesi.
C) Saçları ağarmış bir kadın seni aradı.
D) Yeni aldığı arabasıyla kaza yapmış.
E) Sözleri yanlış anlaşılınca çok üzüldü.

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sıfat, bir deyim içinde kullanılmamıştır?**

A) Kişinin halden anlayan arkadaşlarının olması güzel.
B) Sudan bahanelerle bizi oyalayıp duruyordu.
C) Çevresinde hep kendini bilen insanlar vardı.
D) Kafası bozulan üyeler, toplantıyı terk etti.
E) İçini döken kadın biraz rahatlamıştı.

12. Tablolar hiç de benzemiyor asılmışlara
Şu sarının bir başka sarıyla hiçbir yakınlığı yok
Kırmızı benzemiyor sabahki gözlerime
Şu mavi belki biraz yalnızlığım
Ama neden bunalmamış bu yeşil
Bu kara benzemiyor kayguma

Bu dizelerde, aşağıdakilerin hangisi yoktur?

A) Adlaşmış sıfat
B) İşaret sıfatı
C) Sayı sıfatı
D) Belgisiz sıfat
E) Bileşik sıfat

13. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–ca, –ce" eki alan sözcük küçültme sıfatı göreviyle kullanılmıştır?**

A) Beni güzelce dinle, sonra konuş.
B) Bunları bana önce söyleyecektin.
C) Küçükler bile askerce selam verdi.
D) Uzunca saçlarıyla dikkatleri çekti.
E) Biz insanca uyardık onları; ama bizi dinlemediler.

14. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–de" eki alan sözcük, diğerlerinden farklı türde kullanılmıştır?**

A) Müzede ilginç bir heykelcik görmüşler.
B) Akşam yemeğini balkonda yedik.
C) Bugün sözde özneyi öğrendik.
D) Çoraplarının hepsi aynı renkteydi.
E) Koca çınar ağacında yüzlerce kuş vardı.

15. Sıfatların görevi varlıkları nitelemek, onların sayısını, yerini belirtmek, kısacası adları tamlamaktır.

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden hangisi, böyle bir özellik göstermez?

A) Oğlum, mağazada bu oyuncağı beğendi.
B) Büyük lokma ye, büyük konuşma!
C) Beş çocuk babasıydı, Himmet Ağa.
D) Çalışkan öğrenciyi herkes sever.
E) Siz ona hangi kitabı verdiniz?

16. **"Zayıf" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde nitelik bildirmemektedir?**

A) Bizi kara kuru, zayıf bir adam karşıladı.
B) Zayıf bir vücut, bu yükü kaldıramaz.
C) Türkiye, çoklarının sandığı gibi zayıf bir ülke değildir.
D) Yeğenimin karnesinde iki zayıf var.
E) Bu zayıf hayvana hiç yem vermediniz mi?

17. **Aşağıdakilerin hangisinde altı çizili varlığın niteliği belirtilmemiştir?**

A) İhtiyar balıkçı sigarasını yaktı.
B) Çürük tahtaya basmazdı.
C) Elinde iki tane kitap vardı.
D) Biraz dalıp eski köyünü düşündü.
E) Yüksek bir ağaca çıkıp bağırdı.

18. Vapur yavaş yavaş uzaklaşırken
Yaman bastı gariplik yaman
Bir çaresizlik sardı her yanı
Ufukta yalnız kara bir duman

Bu dizelerde aşağıdaki sözcüklerden hangisi bir ismi niteleme göreviyle kullanılmıştır?

A) yavaş yavaş B) yaman C) gariplik
D) çaresizlik E) kara

19. **Aşağıdaki cümlelerin hangisindeki altı çizili sözcük, türü bakımından ötekilerden farklıdır?**

A) Kıtlık birçok ölümlere yol açar.
B) Ortalığı bir sessizlik kaplayıverdi.
C) Yeni bir yağmurluk almalısın.
D) Yazlık evlerini satmışlar.
E) Bu iyilik hiç unutulmaz.

20. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belirtisiz ad tamlaması, sıfat göreviyle kullanılmıştır?**

A) Parkın içindeki ağaçları kesmişler.
B) Masanın üzerindeki kalemi verir misin?
C) Deniz mavisi gözleriyle herkesin ilgisini çekmişti.
D) Muhtarın oğlu Hasan, seni çağırıyor.
E) Yaşlı insanlardaki tecrübelerden yararlanmak gerekir.

21. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde karşıt anlamlı sözcüklerden oluşan ikileme, sıfat görevindedir?**

A) Bir gün seninle er geç görüşürüz.
B) Kişi, gençken ev bark edinmeli.
C) Böyle işlerden az çok biz de anlarız.
D) Eşyalar, belli belirsiz görünüyordu karanlıkta.
E) İyi kötü günler yaşadık birlikte bu kentte.

22. Kimi sıfat takımlarında adla sıfatın yeri değiştirilip ada bir iyeik eki (–i, –si) eklenerek bir sıfat grubu (bileşik sıfat) oluşturulur.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu yolla yapılmış bir sıfat grubu vardır?

A) Hastane, derdini anlatamayan insanlarla doluydu.
B) Yönetim kurulu toplantısında kayda değer bir karar alınamamış.
C) Öğretmen, sesi güzel bir çocuğu kaldırıp ona şarkı söyletti.
D) Yorucu bir haftadan sonra, iki günlük tatil hepimize iyi gelmişti.
E) İri gözlü bir adam bakışlarını bize doğru yöneltmişti.

23. Bir ad hem belirtme hem niteleme sıfatı alabilir.

Aşağıdakilerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir kullanım vardır?

A) Şu ağaçtaki leylekleri görüyor musun?
B) Koyu yeşil gömlek sana çok yakışıyor.
C) Kentteki birçok mağazayı dolaştık.
D) Ressam, bazı değerli tablolarını sergilememiş.
E) Çok eski okul arkadaşlarımı bile arıyorum.

24. Çekim eki almış her sıfat adlaşmıştır.

Aşağıdaki cümlelerin hangisindeki altı çizili sözcük bu kurala örnek gösterilebilir?

A) Roman, geniş bir soluk ve amansız bir sabır isteyen sanattır.
B) Bir ülkenin sanatı, sürekli gelişen bir bütünlük gösterirse ilerleyebilir.
C) Eleştirmenler, sanatçıları eleştirelim, derken onlara zarar verebilir.
D) Yeni şiir, eskileri taklitten uzaklaşmakla oluşturulabilir.
E) Sanatçı, yapıtına alacağı sözcükleri seçerken titiz davranmalıdır.

25. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ikileme diğerlerinden farklı görevde kullanılmıştır?**

A) Olayı bana açık açık anlattı.
B) Yarışmacıları salona tek tek aldılar.
C) Konuştuğumuzu gören kütüphane görevlisi bize dik dik baktı.
D) Adam sallana sallana eve gitti.
E) Binanın küçük küçük odaları vardı.

26. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "yüksek" sözcüğü tür bakımından diğerlerinden farklıdır?**

A) Ecza dolabını yüksek bir yere astı.
B) Kuş, ağacın en yüksek dalına yuva kurmuş.
C) Ayşegül, yüksek ücretle çalışıyormuş.
D) Yüksek bir dağın üzerinden aştık.
E) O, yüksekten korkuyormuş.

27. **Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden hangisi türü bakımından diğerlerinden farklıdır?**

A) Pişirdiği pastanın birazını komşusuna verdi.
B) Bizimle konuşmak için bazıları yanımıza geldi.
C) Birtakım insanlar meydanda toplanmıştı.
D) Hepsini bir araya getirmek için uğraşıyordu.
E) İçimizden birini Amerika'ya göndereceklermiş.

28. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük tür bakımından ötekilerden farklıdır?**

A) Herkesi kendisi gibi bilirdi.
B) Her yıl o şenliğe ben de katılırım.
C) Bunları siz mi yetiştirdiniz?
D) Bunu yanımdan bir an önce uzaklaştırın.
E) Onu görünce duygulanmıştı.

29. Yazar, yapıtında doğru bilgiler vermiş.
Aşağıdakilerin hangisinde "doğru" sözcüğü, bu cümledeki ile aynı görevde kullanılmıştır?
A) Gazeteci, doğru haberler vererek kamuoyu oluşturmakla görevlidir.
B) Doğrular saptırılarak bir yere varılamaz.
C) Adam doğru söylüyor, ona niye kızıyorsun?
D) İki noktadan yalnız bir doğru geçer.
E) İki çocuk göle doğru gidiyordu.

30. "Koyu" **sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde tür ve görev yönünden ötekilerden farklıdır?**
A) Gözlerinin rengi çok koyuydu.
B) Elinde koyu kırmızı bir kalem vardı.
C) O yaz koyu bir gölge bulmuştuk.
D) Bu koyu karanlıkta yürümek bana korku veriyor.
E) Koyu giysileriyle herkesin dikkatini çekiyordu.

TEST – V

1. **Aşağıdaki dizelerde bulunan ikilemelerden hangisi tür ve görev bakımından diğerlerinden farklıdır?**
A) Güzel yağmur, çirkin olur yoksul gözünde
İsyan değil, arzudur; şimşek şimşek parlayan
B) Tüyden hafif olurum böyle sabahlar
Döner döner gelir, kuşlar havada
C) İçimde kuş cıvıltıları, şarkılar
Bağıra çağıra düşerim yollara
D) Adadım kendimi erkekçe
Adadım için için
E) İçimde damla damla bir korku birikiyor;
Sanıyorum her sokak başını kesmiş devler

2. **Aşağıdakilerin hangisindeki ikileme tür ve görev yönünden diğerlerinden farklıdır?**
A) Nice âşıklar yol boyunca
Kalem kalem dizilmiştir
B) Ben pırıl pırıl bir gemiydim eskiden
İnanırdım saadetli yolculuklara
C) Ben de gittim
Sığınacağım adaları birer birer batırdım
D) Yan yana oturmuşuz
Bir uzun sofra kurmuşuz
E) Elimden tut, yoksa düşeceğim
Yoksa bir bir yıldızlar düşecek

3. Bu ne acaip bilmece!
Ne gündüz biter, ne gece.
Kime söyleriz derdimizi;
Ne hekim anlar, ne hoca.
Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?
A) İşaret (gösterme) adılı
B) İyelik (sahiplik) eki almış sözcük
C) Çekimli eyem
D) Bağlaç
E) Soru sıfatı

4. "Açık" **sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde farklı türde kullanılmıştır?**
A) Açık sözlülük bir erdemdir.
B) Bugün açık havada yürümek istiyorum.
C) Açık kapı bırakmamak için dikkatli davranıyordu.
D) Sen konuyu onunla açık konuş, yeter.
E) Açık pencereden tatlı bir esinti geliyordu.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde küçültme eki almış sözcük, diğerlerinden farklı türdedir?**
A) Cevapları kitapçık üzerine işaretleyebilirsiniz.
B) Bu ıssız adacıklar turizme açılacak.
C) İnsan daracık sokaklarda yürümeye korkuyor.
D) Şu tepecik aşılırsa deniz görünür.
E) Çocuğa bir hediyecik alsak, iyi olur.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru anlamı, sıfat olan bir sözcükle sağlanmıştır?**
A) Yarışmaya hangi ülke katılmadı?
B) Dün akşam nerede kaldınız?
C) Beni niçin aramadınız?
D) Bugün kaçı işbaşı yapmadı?
E) Size ne söylemişti?

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belgisiz sıfat yoktur?**
A) Bazı kitaplar kendisini bir çırpıda okutur.
B) Çağırdığımız halde, toplantıya kimse gelmedi.
C) Sizi birkaç gün sonra arayacağım.
D) Konuyla ilgili birtakım araştırmalar yapmalıyız.
E) Hiçbir romancı, toplum sorunlarını göz ardı etmemelidir.

8. **Aşağıdakilerin hangisinde "ilk" sözcüğü sıra sayısı bildiren bir sıfat değildir?**
A) İlk yarışmayı çok rahat kazandık.
B) Adam, ilk sokaktan sola dönmüştü.
C) Öğretmen ilk önce bana söz verdi.
D) Kaymakam ilk koltuğa oturmuştu.
E) Ona ilk isteğinin ne olduğunu soralım.

9. Kimi niteleme sıfatlarının ilk ünlüsüne kadar olan bölümü "m, p, r, s" ünsüzlerinden yakışanı ile kapatılıp bir önek haline getirilir ve sıfat pekiştirilir.
Aşağıdakilerin hangisinde pekiştirme, bu açıklamanın dışında yapılmıştır?
A) Oyuncular koskocaman kavuklar takmışlardı.
B) O yapayalnız bir insandı.
C) Odaya masmavi bir halı serilmişti.
D) Bembeyaz gömleğine mürekkep döküldü.
E) Kasaya, kıpkırmızı elmaları dizmişti.

10. Sıfat tamlamalarında adla sıfatın yeri değiştirilip sıfata "–i, –si" iyelik eki eklenerek ad tamlaması oluşturulur.
Aşağıdakilerin hangisinde bu yolla oluşturulmuş bir ad tamlaması vardır?
A) Suyun tadı oldukça güzeldi.
B) Sağ avucunda bir şeyi gizlemeye çalışıyordu.
C) Borç korkusu yüzünden taksitli alışveriş yapmıyordu.
D) Toprağından sökülmüş çam ağacı tekrar dikildi.
E) Bu hizmetçi budalası buraya yakışmıyor doğrusu.

11. Sayı sıfatlarından sonra gelen adlar çoğul eki almazlar.
Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya uymayan bir kullanım vardır?
A) On yıldır bugünü bekliyordum.
B) Beş Hececiler, Türk edebiyatında bir çığır açtılar.
C) Üç gün ortalıkta görünmedi.
D) Romanın yedinci baskısı yapıldı.
E) Babalarından ikişer daire kaldı.

12. Ham meyveyi kopardılar dalından
Altı çizili tamlamanın benzeri aşağıdakilerden hangisinde yoktur?
A) Dolu rüzgârla çıkıp ufka giden yelkenli
B) Haram etmiş gece gündüz uykuyu
C) Bir mavi ışıkta uyumuş çiniler
D) Selam olsun bizden güzel dünyaya
E) Çınla ey coşkun deniz, kayalıklarda çınla

13. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde bir ad, birden fazla sıfatla nitelenmiştir?**
A) Masamda düşünen, eski lambayı
Yakmayın, odamız karanlık dursun
B) Alnından öpmeye geliyorum
Evleri balkonsuz yapan mimarların
C) Bütün gemicilerin ruhu bende yaşıyor
Başımdaki gökleri, bir deniz sanıyorum
D) Bütün kusurumu toprak gizliyor
Merhem çalıp yaralarım düzlüyor
E) Sularıma ilk ışık yeli yağdığında
Uyanırım karşımda başı karlı dağlar

14. Nerede beyaz, bembeyaz güvercinler
I II
Sarmaşıklar içinde o sakin adam
III
Numaralandırılmış sözcüklerin görevleri, aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?
A) Soru zamiri – Niteleme sıfatı – İşaret sıfatı
B) Soru sıfatı – Niteleme sıfatı – İşaret zamiri
C) Soru zamiri – Belgisiz sıfat – İşaret sıfatı
D) Soru zarfı – Durum zarfı – Kişi zamiri
E) Soru zarfı – Belgisiz sıfat – Kişi zamiri

15. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük soyut bir adın sıfatıdır?**
A) Tarihe karıştı eski sevdalar.
B) Bursa'da eski bir cami avlusu.
C) Mavi gökyüzü gülümsüyor bize.
D) Yüksek tepelerde yılana da rastlanır, kuşa da.
E) Karanlık sokaklarda yâre kavuştum.

16. **Aşağıdakilerin hangisindeki "bu" sözcüğü türce diğerlerinden farklıdır?**
A) Sarmadı gitti, beni
Bu yandan çarklı dünya
B) Bu rüzgâr nerde olursak olalım,
Ana eli gibi her zaman yanımızda
C) Aşkı, kardeşliği asıl kılan
Her gün bu gökyüzü genişliğinde
D) Bu yalnızlıkta, bu pislikte, yozlukta
Bir çakıp bir sönen sis düdükleri gibi
E) İnsanları sevmek kolay değil
Bir hürriyettir bu

17. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden hangisi türü yönüyle diğerlerinden farklıdır?

A) En kısa yol, iki yürek arasıdır.
B) Her şeyde, her yerde hep beraber diyebilmek, ne güzel!
C) Hayat ne zor bir bilmece, farkında mısın sen de?
D) Kör kuyulara atılan taş, ses çıkarmaz.
E) Gerçek ve tam özgürlükten yanayım ben.

18. Aşağıdaki cümlelerin hangisindeki altı çizili sözcük sıfat değildir?

A) Yaşamı en acılı yanından ele almak doğru değil.
B) Çok sesli bir türkü dinler gibiyim.
C) Böyle limanların konuğu olamam ben.
D) Kimin yüreğinin daha aydınlık olduğunu bilemem.
E) Bütün dertlerden kurtulmuş gibiyim bugün.

19. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde adlaşmış sıfat yoktur?

A) Geleceğimizin güvencesi bu delikanlılar değil midir?
B) Ben, yanık türkülerin sevdalısıyım.
C) Dökülmüş körpe dallardan yeşil yapraklar.
D) Şiir eleştirilerinde çok titizdi, kılı kırk yarardı.
E) Bu dizeleri yeniden yazmak için yeni acılar gerekli.

20. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir ad, birden çok sıfatla nitelenmiştir?

A) Ozanın yalın, kıvrak dili okuru derinden sarsıyor.
B) Kusursuz dost arayan insan, dost bulamaz.
C) Bu çocuklar, aydınlık geleceğin birer habercisi gibi.
D) Yeni açmış gül gibisin gönlümde.
E) Engin denizlerin garip yolcusudur bu tekne.

21. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belgisiz sıfat yoktur?

A) Birtakım önerilerim olacak sana.
B) Sanatçının birçok yapıtı başka dillere çevrildi.
C) Bir kenarda birkaç kuruşu vardı.
D) Her sabahın yeni bir başlangıç olduğunu unutma.
E) Çocukların tümü onu severdi.

22. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru anlamı bir sıfatla sağlanmıştır?

A) Toplantıya kaç kişinin katılacağını biliyor musun?
B) İlk yardım nasıl yapılır?
C) Hangi ilin temsilcisi katılmadı toplantıya?
D) Kimin bestelerini daha çok söyler?
E) Neyin üzerinde tartışıyor bu gençler?

23. Uykum kaçınca kimi geceler
I
Düşünmemek için kötü şeyleri
II
Koşar yıldızları seyrederim.
Küçük penceremden
III
Gülümseyen bir çocuk gibi
IV V

Numaralandırılmış sözcüklerden hangisi türü bakımından ötekilerden farklıdır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

24. Aşağıdakilerin hangisinde tamlananı sıfat tamlaması olan bir ad tamlaması vardır?

A) Yurdumun sevgili ve adsız çiçekleri
Hepinizi, hepinizi istiyorum, gelin görün beni
B) Büyüsün açlığı otların serincecik
Taş ne, toprak ne?
C) En güzel şiirlerimi söylemeden götürebilirim
Şimdi kavakyelleri esiyorken başımda
D) Bütün renkler aynı hızla kirleniyordu,
Birinciliği beyaza verdiler
E) Sevmek kimi zaman rezilce korkuludur,
İnsan bir akşam üstü ansızın yorulur

25. "Küçük" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde farklı görevde kullanılmıştır?

A) Öğrenciler küçük bir salonda toplanmışlardı.
B) Küçük çıkarları uğruna insanı satar o.
C) Ailesini bu küçük tekneyle geçindiriyor.
D) Son çıkan kitabında on küçük öykü bir araya getirilmiş.
E) Bu küçük, simit satarak okul giderlerini karşılıyor.

14 ZARFLAR (BELİRTEÇLER)

Fiillerin, fiilimsilerin, sıfat ya da görevce kendine benzeyen öteki sözcüklerin (zarfların) anlamlarını; **zaman, ölçü, yer – yön, durum** veya **soru** yoluyla belirten (kısıp sınırlayan ya da pekiştiren) sözcüklerdir.

İyi (sıfat)	→	İnsan (ad)	
İyi (zarf)	→	konuştu (fiil)	
İyi (zarf)	→	konuşmanın (fiilimsi)	yararları
Çok (zarf)	→	iyi (sıfat)	insan (ad)
Çok (zarf)	→	iyi (zarf) →	konuştu (fiil)

Yarın Ankara'ya gidecek. *(zaman)*
Öğrenciler içeri girdi. *(yer – yön)*
Bu yıl çok çalıştılar. *(ölçü)*
Sessizce yürüdüler. *(durum)*
Niçin dinlemiyorsunuz? *(soru)*
Daha güzel bir ev alabilirdin? *(ölçü)*

Zarflar, görev ve anlamları bakımından beş grupta incelenir:

1) Zaman Zarfları:

Fiillerin ya da fiilimsilerin anlamlarını zaman bakımından belirleyip sınırlayan zarflardır. "Ne zaman" sorusuna cevap verirler.

Bir ay sonra yeni evimize taşınacağız.
Demin anlattım.
Kışın yollar kapanır.
Akşam size geleceğiz.
Aylarca haber alamadık.
Bir gece ansızın gelebilirim.

2) Durum Zarfları:

Fiilleri, fiilimsileri; nitelik, sebep, kesinlik, olasılık, yineleme gibi anlamlarla belirten zarflardır. Genellikle "nasıl?" sorusuna cevap verirler:

Güzel konuştu. *(Durum)*
Fena kokuyor. *(Durum)*
Aceleyle giyinip dışarı çıktı. *(Durum)*
Yavaş yavaş ısınıyor. *(Durum)*
Kesinlikle kabul edemem. *(Kesinlik)*
Belki anlaşırsınız. *(Olasılık)*
Açlıktan ölmüş. *(Sebep)*

3) Yer – Yön Zarfları:

Fiiller ve fiilimsileri yer – yön bakımından belirten zarflardır.

Aşağı indi.
Yukarı çıktık.
İçeri girdi.
Dışarı çıkmış
Arabayı ileri al.
Geri dur.

} Sözcük türü olarak zarf, öğe olarak da zarf tümleci olurlar.

Uyarı:

Yer – yön zarfları, çekim eki almaz. Çekim eki alanlar isimleşir:

Aşağıya indi.
Yukarıda görüştük.
İçeriden sesler geliyor.
Geriye baktı.
İleriye geçti.

Altı çizili sözler, adın hal eklerini aldığı için adlaşmışlardır. Cümlede dolaylı tümleç görevini üstlenirler.

4) Ölçü (Azlık – Çokluk) Zarfları:

Eylemleri, eylemsileri, sıfatları ya da kendi türünden sözcükleri nicelik bakımından belirten zarflardır.

Biraz dinlenelim.
Çok güzel konuştu.
Daha büyük bir ev görmedim.
Az konuşan biriydi.
Senin kadar çalışıyorum.
Bayağı ince bir kumaş
Pek güzel söylüyor.
Daha iyi eserler verebilir.

5) Soru Zarfları:

Fiilleri, fiilimsileri, sıfatları ya da zarfları soru ilgisiyle belirleyen zarflardır, yanıtları zarftır.

Ne diye bakıyorsun?
Niye uyuyamadın?
Ne kadar çalıştın?
Ne zaman gelir?
Nasıl anlattı?
Neden bekliyorsunuz?
Niçin aramadın?

Pekiştirilmiş Zarflar

Anlamları çeşitli yönlerden güçlendirilmiş zarflara denir.

Elini sımsıkı bağlamışlar.

Çarçabuk hareket ettik.

Binalar dümdüz olmuştu.

Uyarı:

Özneyi, tümleçleri ve yüklemleri işaret yoluyla belirten "işte" sözcüğüne de "gösterme zarfı" denir.

İşte göründüler.

İşte, bütün çalışmanın karşılığı.

İşte, çalışmamanın sonucu.

Aradığın kişi işte burada.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK – 1

Aşağıdaki cümlelerin hangisindeki ikileme, zarf olarak kullanılmıştır?

A) Onun en çok dikkat çeken yönü, bakışları ve özellikle iri iri gözleriydi.

B) Yarım yamalak İngilizcesiyle düşüncelerini anlatmaya çalıştı.

C) Filmdeki korkunç sahneleri soğuk soğuk terler dökerek izledi.

D) Tatil haberini duyan öğrenciler güle oynaya evlerine gittiler.

E) Konuşmacıya böyle saçma sapan sorular yöneltmesi herkesi şaşırttı.

ÇÖZÜM:

A'da "iri iri", B'de "yarım yamalak", C'de "soğuk soğuk", E'de "saçma sapan" ikilemeleri kendilerinden sonraki adları nitelediği için sıfat görevli; D'deki "güle oynaya" ikilemesi "gitmek" eylemini nitelediği için zarf görevlidir.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2: (ÖSS – 1995)

Aşağıdakilerin hangisinde cümlenin anlamını "durum" bakımından tamlayan bir sözcük vardır?

A) Anlatılanları sessizce dinliyorduk.

B) Öğleyin bize geleceğini söylüyor.

C) Kimlik kartını cüzdanına yerleştirdi.

D) Bu yıl Ege kıyılarını gezmek istiyoruz.

E) Aşırı sıcaklardan çamların çoğu kurudu.

ÇÖZÜM:

Eylemin anlamını durum bakımından tamlayan sözcüklere durum zarfı denir. A seçeneğindeki "dinliyorduk" eylemine **"Nasıl** dinliyorduk?" sorusunu sorduğumuzda **"Sessizce** dinliyorduk" cevabını alırız. O halde "sessizce" sözcüğü zarftır ve "dinliyorduk" eyleminin durumunu bildirmektedir.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 3 (ÖSS – 2001)

Aşağıdaki örneklerin hangisinde "zor" sözcüğü sözcük türü bakımından ötekilerden farklıdır?

A) Zor işleri hep bana yaptırıyorsun, diye yakınıyordu.

B) İstemeden zor bir çalışmanın içine girmişti.

C) Terlemiş, çok yorulmuştu, zor yürüyordu.

D) Öğretmenliğin zor bir meslek olduğunu anlamıştı.

E) Zor günler geride kaldı; rahat edeceğiz artık, diyordu.

ÇÖZÜM:

A'da geçen "zor işler", B'deki "zor bir çalışma", D'deki "zor bir meslek" ve E'deki "zor günler" sıfat tamlamasıdır. Ancak C'de geçen "zor yürüyordu" sözünde "yürüyordu" eylem olduğu için "zor" sözcüğü zarf (belirteç) olarak kullanılmıştır.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

fdd yayınları

TEST – 1

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylemin başlama zamanını belirten bir belirteç kullanılmıştır?**
   A) İki aydan beri ondan haber alamıyoruz.
   B) Dün eve biraz geç geldi.
   C) Öğretmen sınıftan şimdi çıktı.
   D) Yazarlar, haftada bir okurlarıyla burada buluşuyor.
   E) Akşam epeyce işimiz olacak.

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylemin zamanını belirsiz bir biçimde gösteren zarf kullanılmıştır?**
   A) Dün okulda aşı olmuşlar.
   B) Ankara'ya üç gündür kar yağıyor.
   C) Akşama tiyatroya gideceklermiş.
   D) Köylüler yazın yaylaya çıkıyorlar.
   E) Şimdilerde bu elbiseler modaymış.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru anlamı bir belirteçle sağlanmıştır?**
   A) Bu soruyu nasıl çözdüğünü bana anlatır mısın?
   B) Yarışmada kaçıncı sırada sahneye çıkıyorsun?
   C) Bu elbiseyi kime aldın?
   D) Nereye gideceğini sana söyledi mi?
   E) Niçin ondan böyle nefret ediyorsun?

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "daha" sözcüğü zaman belirteci olarak kullanılmıştır?**
   A) Arabayı kullanırken daha dikkatli olman gerekiyor.
   B) Benden daha başarılı biriydi o.
   C) Davetiyeleri daha kimseye dağıtmadık.
   D) Daha güzel resimler yapabilirsin.
   E) Daha hızlı yürüyelim, yoksa yetişemeyeceğiz.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belirteç diğerlerinden farklı görevde kullanılmıştır?**
   A) Bizimle fısıltıyla konuşuyordu.
   B) Çok haylaz bir kızı var.
   C) Sakin sakin oturan arkadaşını çileden çıkardı.
   D) Eğik duran masayı düzeltti.
   E) Sinirlenmeden şu olayı bize de anlat.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru anlamı bir belirteçle sağlanmıştır?**
   A) Hastanız bugün nasıldı?
   B) Hangisi Ayşe'nin çantasıymış?
   C) Kaç saat sonra gelelim oraya?
   D) Planlı olursa neler kazanacağını düşündün mü?
   E) Neden herkesle kavga ediyorsun?

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ikileme zarf olarak kullanılmıştır?**
   A) Caddeler ve sokaklar pırıl pırıldı.
   B) Kara kara bulutlar dolaşıyor gökyüzünde.
   C) Dal dal çiçek açmıştı umutlar.
   D) Küçük küçük evler vardı bu kasabada.
   E) Çocuklar deniz kenarından irili ufaklı renkli taşlar toplamışlar.

8. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylemi bir gün önceyle sınırlayan bir zaman zarfı kullanılmıştır?**
   A) Tartışmayı şimdilik bırakalım.
   B) İzmir'e bir hafta önce gelmiştim.
   C) Anlattığın film dün televizyonda gösterildi.
   D) Yarın konferansa katılacakmış.
   E) Öteki gün mutlaka burada oluruz.

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklemi durum yönünden belirten bir söz vardır?**
   A) Şiir, dünyayı değiştirmenin araçlarından biridir.
   B) Cemal Süreya şiir üstüne kafa yoran sanatçılardan biridir.
   C) Şiirin serüveni ile toplumsal gelişme arasında sıkı ilişki vardır.
   D) Bir bir her şey yok oluyor, boşlukta kalıyor insan.
   E) Bu sorunlar görüşmelerle halledilebilir.

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tekrar anlamı veren bir zarf kullanılmamıştır?**
    A) Doktor çocuğa tekrar getirmemizi istedi.
    B) Onunla konuşmayı bir daha deneyeceğim.
    C) Babam ikide bir bizi uyarırdı.
    D) Bazen kırlara çıkar, doğanın tadını çıkarır.
    E) Bu hafta sonunda da fuara gidebiliriz.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "mavi" sözcüğü zarf göreviyle kullanılmıştır?

A) Üzerindeki gömlek de maviydi.
B) Sanki demli çay, mavi gözlerin.
C) Mavi düşünür kendisini bir nazar boncuğu gibi
D) Galiba sana en yakışan renk mavi.
E) Mavi bir dünyası var, karamsar değil.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde aynı sözcük hem sıfat hem de zarf göreviyle kullanılmıştır?

A) Büyük bir adam elbette büyük sözler sarf eder.
B) Soğuk bir içecek elbette soğuk insanlar için değildir.
C) Küçük düşünceler küçük hareket eder ancak.
D) Aydınlık, mutlu etti aydınlık yüzlerimizi.
E) Bitkin yüzler vardı bitkin köylülerin arasında.

13. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "pek" sözcüğü "Söylediklerini gayet iyi anladım." cümlesindeki "gayet" sözcüğü ile aynı görevde kullanılmıştır?

A) Ders çalışmaktan pek hoşlanmaz o.
B) Seni bugünlerde pek iyi görmüyorum.
C) Çocuklarla oynayışın pek hoştu.
D) Pek beğendi defiledeki elbiseleri.
E) Nedendir bilmem, Ali pek gülmez.

14. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük "En iyi evler bu semttedir." cümlesindeki "en" sözcüğü ile aynı görevdedir?

A) En iyisi buradan bir an önce ayrılmak.
B) Sınıfın en haylazı bile ağladı o gün.
C) Bu mağazamızda çok kaliteli mallar sergileniyor.
D) Sorunu Hüseyin daha rahat çözer.
E) Gayet güzel söyledin, bunu düşünelim.

15. Sahnede rol yapan adamın yuvarlak yüzü, iri gözleri vardı.

Bu cümledeki altı çizili sözcüklerin türü, aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

A) sıfat, sıfat, sıfat
B) ad, sıfat, sıfat
C) zarf, sıfat, ad
D) ad, sıfat, zarf
E) zarf, sıfat, sıfat

16. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "sessiz" sözcüğünün görevi "Bu iş yerinde iki yıl sessiz çalıştı." cümlesindekiyle özdeştir?

A) Sessiz bir sokakta ağır ağır ilerliyorduk.
B) Şehrin bu yakası hem sessiz hem de çok yeşildir.
C) Otomobile sessiz bindi, sonra hüngür hüngür ağladı.
D) Sessiz bir çocuktu, herkes onu severdi.
E) Bu takımda sessiz oyuncular da var.

17. Aşağıdaki dizelerin hangisinde zarf kullanılmamıştır?

A) Yaşanmamış bir ömrün suçunu sorma benden
B) Kartallar ürperirler gölgeleme yaklaşınca
C) Yıllarca döktürür sana gözyaşı
D) Yeni baştan hazırladım sazımı
E) Benim içim şenlenir sen derdini eştikçe

18. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde pekiştirme sözcüğü farklı görevdedir?

A) Ipssız sokaklardan geçerken bir hayli korkmuştuk.
B) Olup bitenleri apaçık anlattım.
C) Bizi karşısında görünce bomboş gözlerle yüzümüze baktı.
D) Bambaşka duygularla doluydu içim.
E) Sapsarı saçlarıyla hepimizin dikkatini çekmişti.

19. Aşağıdakilerin hangisinde soru anlamı zarfla (belirteçle) sağlanmıştır?

A) Nasıl bir adam bekliyordun?
B) Hangi film daha güzeldi?
C) Bir saat boyunca neden bahsettiniz?
D) Neden mutsuz görünüyordu kardeşin?
E) Zeynep Kadın temizliğe gidecek mi?

20. "Fiillerin, fiilimsilerin, sıfatların ya da kendi türünden sözcüklerin anlamlarını çeşitli yönlerden belirten sözcüklere zarf (belirteç) denir."

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zarf kullanılmamıştır?

A) Babam sorunları hep abartırdı.
B) Kapıyı hızla çarpıp dışarıya çıktı.
C) Öğrenciler içeri girmeye çalışıyordu.
D) Artık ağlamayı kesmenizi istiyorum.
E) Çocukluğumuz geniş bahçeli evlerde geçti.

21. "Ağır" **sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "Çocuk kitaptaki resimlere iyice baktı." **cümlesindeki** "iyice" **sözcüğü ile aynı tür ve görevde kullanılmıştır?**

A) Ağır bir koku her tarafı kaplamıştı.
B) Çok ağır işlerde çalışmış.
C) Yaşlı insanlar çok ağır hareket eder.
D) Ağır soruları bile çabucak çözüyor.
E) O ağır çantayı tek başına taşımış.

22. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "soğuk" **sözcüğü zarf olarak kullanılmıştır?**

A) Soğuk su getirmeyi unuttuk.
B) Dünyada soğuk savaş, sıcak savaşa dönüşüyor.
C) Soğuk bir ortamda içtenlik de oluşamıyor.
D) İki gün önce hava çok soğuktu.
E) Arkadaşıma soğuk davranmanızı istemiyorum.

23. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zaman ve nicelik belirteci bir arada kullanılmıştır?

A) Çocuk, dün akşam hastaneye götürüldüğünde çok kötü durumdaydı.
B) Değişen dünya içinde yerimizi almalıyız.
C) İnsanların düşüncelerini gerçekleştirmek için mücadele ediyor.
D) Adam yerinden hırsla kalktı, kapıya doğru ilerledi.
E) Yarın arkadaşlarımla saat 13.00'te buluşacağız.

24. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir belirteç kullanılmamıştır?

A) Bir yıl daha acıları ve sevinçleriyle geride kaldı.
B) Çocuk kazadan sonra içine kapandı.
C) Sonunda sen de kararını verdin.
D) Öğretmenin sorduğu, kolayca bir soruydu.
E) Savunmasız insanların yanında yer alırdı her zaman.

25. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde nitelikçe üstünlük bildiren bir belirteç kullanılmıştır?

A) Soruları en hızlı çözene ödül vereceğim.
B) Sizlerden daha iyi işler yapmanızı bekliyoruz.
C) Çok ucuz şeyler bulmak için saatlere dolaşırdı.
D) Senin kadar hırslı biriydi o da.
E) İhtiyacı olanlara yardım etmekten büyük zevk alırdı.

TEST – II

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklemi zaman yönünden belirten bir belirteç kullanılmıştır?

A) İçeri dört kişi daha girdi.
B) Sessizce bir köşede oturuyordum.
C) Akşamüstü biraz sahilde dolaştık.
D) Ne zorluklardan geçerek bugünlere geldik.
E) Kimseye söylemeden yeni mobilyalar almıştı eve.

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde pekiştirilmiş sözcük zarf olarak kullanılmamıştır?

A) Gökyüzü pırıl pırıl görünüyordu.
B) Yaramaz mı yaramaz bir çocuktur.
C) Odasını darma dağınık bırakmış.
D) Bu dünyada yapayalnız kaldı.
E) O hep öyledir, saçma sapan konuşur.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde durum zarfı kullanılmıştır?

A) Teyzesinde üç gün kalacakmış.
B) Son yüzyılda bilim ve teknik, büyük bir gelişim gösterdi.
C) Sakin bir ortamda uğraşınca sorunun cevabını buldum.
D) Araba yanımızdan hızla geçti.
E) Çocuklar, nedense, bugün çok usluydu.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem durumundaki eylemin nedenini bildiren bir belirteç kullanılmıştır?

A) Yaşadığımız her gün risklerle dolu.
B) Çocuk giysileriyle çok sevimli görünüyordu.
C) Birkaç gün yalnız kalmış.
D) Kalabalıktan birbirlerini kaybettiler.
E) Gözlerinden yaşlar damla damla döküldü.

5. "Sabah" sözcüğü, aşağıdaki cümlelerin hangisinde zarf olarak kullanılmıştır?

A) Sabah kahvaltısı mutlaka yapılmalıdır.
B) Sabah buralar çok sakin olur.
C) Sabahın serinliği iliklerimize işledi.
D) Her gecenin bir sabahı vardır.
E) Buranın sabahı güzeldir, kuş cıvıltılarıyla gelir.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zaman zarfı kullanılmıştır?**

A) Başlangıçta her şey çok daha güzeldi.
B) Onunla bir daha görüşemedim.
C) İzmir'e gelmişse mutlaka seni de arar.
D) Ufak tefek sorunları büyütüp de moralinizi bozmayın.
E) Günün en güzel zamanı sabahtır.

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "eski" sözcüğü zarf (belirteç) olarak kullanılmıştır?**

A) Eski eserler her zaman ilgimi çekmiştir.
B) Elbiselerinin eskilerini ayırıp bir kenara koydu.
C) Eskiyi canlandırmaya çalışmanın anlamı yok.
D) Çocuğun çantası çok eski görünüyor.
E) Bu kitapta eski çağlardaki bilim ve teknik incelenmiş.

8. **Aşağıdakilerin hangisinde ikileme "Bu sabah deniz pırıl pırıl görünüyor." cümlesindekiyle aynı tür ve görevde kullanılmıştır?**

A) Pazardan kırmızı kırmızı elmalar aldım.
B) Aylin saf saf yüzüme baktı.
C) Soğuk soğuk esprilerle bizi bunalttı.
D) Yüksek yüksek dağları aşarak buraya geldik.
E) Yakmak için çalı çarpı toparladık.

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde azlık–çokluk zarfı kullanılmamıştır?**

A) Gayet başarılı bir yöneticiydi.
B) Soruları fazla zorlanmadan çözdü.
C) Onun en sevdiğim şiiri budur.
D) Arkadaşlarının yanında çok rahat ediyormuş.
E) Yolculukta yorulduğu için bugün çarşıya gidemedik.

10. Yüzün belki uzak bir gül, belki bir dağ kuytusu
Çekip gitmek bir sabah birdenbire, belki pişman bir gülüş
Başını kaldır biraz yakın, yüzünü yıldızlara göm
Dur yıkılmış köprülerde, bütün renkleri kullan

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Durum zarfı B) Zaman zarfı
C) Azlık–çokluk zarfı D) Soru zarfı
E) Olasılık zarfı

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, yer–yön belirteci olarak kullanılmamıştır?**

A) Aniden içeri birisi girdi.
B) Sandalyeleri biraz geri çekin.
C) Yukarı çıkmamıza izin vermiyorlar.
D) Beğendiği halı en altta kaldı.
E) Biraz daha ileri gidersen biz de sığabiliriz oraya.

12. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belirteç farklı görevde kullanılmıştır?**

A) Bunlardan daha güzel resimler yapabilirsin.
B) Yarışmada en hızlı ben koşuyordum.
C) Pek büyük bir ev almışlar.
D) Çok acı günler yaşadılar.
E) Pek iyi birine benzemiyordu o adam.

13. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kesinlik anlamı veren bir belirteç kullanılmamıştır?**

A) Mutlaka seninle görüşmeliyim.
B) Gittiğinden beri bizi hiç aramadı.
C) Artık güzel şiirler yazamıyormuş.
D) Şüphesiz hepinizin fikrini alacağım.
E) Senin söylediklerini elbette düşündüm.

14. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "böyle" sözcüğü belirteç olarak kullanılmamıştır?**

A) Bir daha benimle böyle konuşma!
B) Her şey böyle kalacak değil ya...
C) Böyle şeyleri nasıl akıl ediyorsun, anlamıyorum.
D) Bu sorun ancak böyle çözümlenebilirdi.
E) Niçin böyle kara kara düşünüyorsun?

15. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belirteç yoktur?**

A) Kendini böyle yormaman gerekiyor.
B) En güzel günler henüz yaşamadıklarımızdır.
C) Sınavda başarılı olabilmek için çok çalışmalısın.
D) Son günlerde bize kötü davranıyor.
E) İnsanları bir umutsuzluk sarmıştı.

16. Zarflar eylemleri, eylemsileri, sıfat ya da zarfları durum, zaman, yer–yön, nicelik, soru açısından belirten, kısıp sınırlayan sözcüklerdir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir sözcük kullanılmamıştır?

A) Adam otobüste horul horul uyuyordu.
B) Bu kitabı geçen yıl çok aramıştık.
C) Biraz yemek yedi; kendine geldi.
D) Bütün işleri özenle yapmak onun ilkesidir.
E) Öğrencileri içeri sırayla aldılar.

17. "Biraz bekleyin, hemen yanınıza geliyorum." **cümlesindeki altı çizili sözcükle aynı türde bir zarf aşağıdakilerin hangisinde yoktur?**

A) Resmi işleri çarçabuk halletti.
B) Demin buraya da uğradı.
C) Biraz sonra biz de yardıma geliriz.
D) Gerekli malzemeleri şimdi alırım.
E) Er geç o da amacına ulaşacaktır.

18. **Aşağıdakilerin hangisinde yer–yön bildiren sözcük zarf olarak kullanılmıştır?**

A) Üst kata yeni taşındılar.
B) Eşyaların hepsini yukarı tek tek taşıdık.
C) Bunlar yapılırken ileri teknoloji kullanılmış.
D) Adam asabi bir şekilde sağına soluna bakındı.
E) Aradığım giysi en alttaydı.

19. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "ağır" sözcüğünün türü diğerlerinden farklıdır?**

A) Elinde ağır bir çanta vardı.
B) Ortalığa ağır bir koku yayıldı.
C) Ağır bir hastalık geçirmiş.
D) Ağır yük kaldırmaması gerekiyor.
E) Biraz daha ağır yürüyelim.

20. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "böyle" sözcüğü ötekilerden farklı bir görevde ve türde kullanılmıştır?**

A) Kimseye böyle sözler söyleme.
B) Böyle bir bahçem olsun isterim.
C) Böyle davranırsan kimseyle dostluk kuramazsın.
D) Çok sinirlenmişti; çünkü böyle şeylere alışık değildi.
E) Bir daha böyle bir iş fırsatı karşıma çıkmaz.

21. "Gece" **sözcüğü aşağıdakilerin hangisinde** "Teyzem beni yarın tiyatroya götürecek." **cümlesindeki** "yarın" **sözcüğü ile aynı tür ve görevde kullanılmıştır?**

A) Her gecenin bir sabahı vardır.
B) Gecenin yarısında bağırarak uyandı.
C) Günün en sakin zamanı gecedir.
D) Gece yolculuğundan hiç hoşlanmam.
E) Annemin diş ağrısı gece başladı.

22. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "kısa" sözcüğü** "Hava bulutlu olduğu için yıldızlar sönük görünüyor." **cümlesindeki** "sönük" **sözcüğüyle aynı tür ve görevde kullanılmıştır?**

A) Sunucunun saçları oldukça kısaydı.
B) Bunun için daha kısa bir tahta parçası gerekiyor.
C) Kısa metrajlı film dalında birincilik ödülünü aldı.
D) Toplantı tahminimizden kısa sürdü.
E) Kısa pantolonlu çocuk Ahmet'in arkadaşıymış.

23. **Aşağıdakilerin hangisindeki ikileme tür ve görev yönünden diğerlerinden farklıdır?**

A) Bazen ılık, bazen serin
Işıl ışıl yanıyor mavilerin
B) Parça parça yarılmış öküz ardında
Parmağı üç pare, tırnağı ak değil
C) Koca Kızılırmak köpüre köpüre
Akıyordu, bir telgraf direği dibinde
D) Gel, gör beni darmadağın
Tel tel çözülüp kalmışım
E) Bul, içine tükürdüğüm kitapları yeniden
Her satırında buram buram alınteri

24. **Aşağıdaki dizelerin hangisindeki ikileme belirteç göreviyle kullanılmamıştır?**

A) Yığın yığın söz kodular önüme
Öğren dediler, öğreniyorum
B) İnsan insan paylaşalım
Yaşamayı, komşuluğu, dostluğu
C) Bazen ılık bazen serin
Işıl ışıl yanıyor mavilerin
D) Sel suları bastığın toprağı dönüm dönüm
Alıp götürmeden büyük denizlere, çabuk ol
E) Çıkarız kol kola, kelepçesiz
Dolaşırız canımızın çektiği sokakta

25. "Böyle" **sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "Beni böyle havalar mahvetti." **cümlesindeki** "böyle" **sözcüğüyle türce özdeş değildir?**

A) Çocuklar, böyle oyuncaklara bayılır.
B) Böyle romanları, beğenisi gelişmemiş okurlar okuyor.
C) İnsan böyle bir dostunu kırar mı?
D) Böyle gelmiş, böyle gitmez.
E) Sanatçılar böyle ilgiye bayılır.

26. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru anlamı bir belirteçle sağlanmıştır?

A) Bu harikalar diyarını kim görmek istiyor?
B) Neden gücendiğini öğrenebildiniz mi?
C) Bu yıl yüzme yarışmaları nerde olacak?
D) Bu insanlara neden güvenmiyorsunuz?
E) Hangi romanlardan hoşlanıyorsunuz?

27. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde olasılık anlamlı bir belirteç kullanılmıştır?

A) Seni asla affetmeyeceğim.
B) Çevremizi temiz tutmalıyız.
C) Toplantıya ben de belki katılacağım.
D) Elbette güzel günler gelecek.
E) Çok güzel şiir okuyor.

28. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "güzel" sözcüğü belirteç görevinde kullanılmıştır?

A) Ben güzel günlerin şairiyim, derdi.
B) Yayladan inerken bir güzel gördüm.
C) Ne güzel olmuşsun, böyle sen!
D) Gönül iyiden ve güzelden yana.
E) Güzeller güzeli bir insandı o.

29. Aşağıdakilerin hangisinde eylemin nasıl yapıldığını bildiren bir belirteç kullanılmıştır?

A) Akşama kadar delicesine çalıştı.
B) Sen daha güzel işler başaracaksın.
C) Başbakan yarın İzmir'e gelecek.
D) Ünlü şairin adı işte bu sokağa verildi.
E) Çocuklar az önce aşağı indi.

30. "Akşam" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde farklı türde kullanılmıştır?

A) Akşam yemeğinde evde olmalısın.
B) Akşamın şerrinden sabahın hayrı daha yeğdir.
C) Onu akşam karanlığında Kordon'da gördüm.
D) Gökova'ya vardığımda akşam olmuştu.
E) Akşam sizde olacağız.

31. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde üstünlük belirteci kullanılmıştır?

A) En güzel günlerim İzmir'de geçti.
B) Çocukları çok severdi.
C) Olağanüstü bir güzellik bu!
D) O, hepimizden fazla üzülmüştü.
E) Daha iyi sonuçlar alacağını biliyoruz.

32. Baş başa uzandık günlerce / ıslak çimenlerine yaz
I II III IV
bahçelerinin.

Yukarıdaki dizelerde altı çizili sözcüklerden hangi ikisinin türü aynıdır?

A) I. ve II. B) I. ve III. C) II. ve III.
D) III. ve IV. E) II. ve IV.

33. "Açık" **sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "Sert eser yaylanın yeli." **cümlesindeki** "sert" **sözcüğü ile tür bakımından özdeş kullanılmıştır?**

A) Buralarda açık giysilere pek ilgi yoktur.
B) Pazar günü bir tek açık dükkân bulamadık.
C) Açık konuşur, ne diyecekse yüzüne söyler.
D) Bu açık havada biraz dolaşalım.
E) Açık renkler, nedense sana daha çok yakışıyor.

34. I. Akşam, hüznü çağrıştırır.
II. Akşam, erken iner hapishanelere.
III. Akşam, yine başladı kalp ağrılarım.
IV. Akşam, herkes orada toplanacak.

Yukarıda numaralanmış cümlelerin hangi ikisinde "akşam" sözcüğü zaman zarfıdır?

A) I. ve III. B) II. ve IV. C) II. ve III.
D) III. ve IV. E) I. ve IV.

35. Aman karanlığı görmesin gözüm
Beyaz perdeleri ger yavaş yavaş

Altı çizili ikilemeyle görev yönünden özdeş olan ikileme, aşağıdakilerden hangisinde yoktur?

A) Eski masalların bütün
Canlanacak birer birer
B) Dolaşarak iklim iklim
Doğru yolu soran bendim
C) Sabahları erken erken
Vuslat gülü deren bendim
D) Yeşil yeşil çamlar altında
Dolaştığımız günleri hatırla
E) Han Aslı'm bahçe içinde
Gezer zavallı zavallı

36. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ad tamlaması zarf (belirteç) göreviyle kullanılmıştır?

A) Onu bir yaz günü parkta görmüştüm.
B) Birer birer kaybolup gittiler.
C) Akşama dek sizi bekledim.
D) Olaylar istemediğimiz biçimde gelişiyordu.
E) Her yıl aynı hatayı yapıyoruz.

15 YARDIMCI SÖZCÜKLER (EDAT – BAĞLAÇ – ÜNLEM)

Tek başlarına bir anlam taşımadıkları halde cümlede çeşitli görevler üstlenen ve cümleye çeşitli anlamlar kazandırabilen sözcüklerdir. Yardımcı sözcükler üç grupta incelenir:

- Edatlar (ilgeçler)
- Bağlaçlar
- Ünlemler

EDATLAR (İLGEÇLER):

Tek başlarına anlamları olmadığı halde cümledeki sözcükler ve kavramlar arasında çeşitli anlam ilişkileri kuran sözcüklerdir.

Türkçede kullanılan başlıca edatlar ve cümleye kazandırdıkları anlamlar şunlardır:

Gibi, kadar, sanki: Benzerlik edatlarıdır. Karşılaştırma ilgisi kurarlar; ayrıca tahmin, sitem... bildirmek amacıyla da kullanılır:

Bizim gibi çalışkandı o çocuk da. (Benzetme)
Balkonda oturmuş bizi izliyor gibiydi. (Tahmin)
Cennet kadar güzel vatanımız var. (Eşitlik)
Sanki benim mor sümbüllü bağım var. (Sitem)
Haberi aldığı gibi yola çıktı. (Hemen)

İçin: Amaç edatıdır. Sebep – sonuç, özgüleme... ilişkileri de kurar:

Bir an önce yetişmek için koşuyoruz. (Amaç)
Rüzgar çıktığı için işi bıraktık. (sebep – sonuç)
Bu kitabı sizin için aldım.(özgüleme)

İle: Vasıta (araç) edatıdır. Birliktelik bildirmek amacıyla da kullanılır:

Dayısı ile Harput'a çıktı. (Birliktelik)
Ekmeği bıçak ile (bıçakla) kesiniz. (Araç)

Uyarı:

"İle" sözcüğü bağlaç olarak da kullanılır; eşgörevli sözleri bağlar. Bu durumda "ve" bağlacıyla görevdeş olduğundan yerine "ve" bağlacı getirilebilir.

Bu yapıtı ile zirveye çıktı. (Edat)
Sinema ile tiyatronun işlevi bir bakıma aynı. (Bağlaç)
(ve)

Göre: "–e" durum eki almış sözcüklerden sonra kullanılır; görelik, karşılaştırma ilgileri kurar:

Tam bana göre bir iş. (Görelik)
Önceki soruya göre bu kolaydı. (Karşılaştırma)

Üzere: Sonuç edatıdır. Amaç, koşul, zaman... anlamları katar:

Evden çıkmak üzereyim. (Sonuç)
Geri getirmek üzere bu kitabı da alabilirsin. (Koşul)
Tren gelmek üzere; haydi kalkalım. (zaman)

Karşı: Yönelme edatıdır. Önce gelen sözcük "–e" durum eki alır:

Denize karşı oturmuştuk.

* "Karşı" sözcüğü sıfat olarak da kullanılır, dolayısıyla adlaşabilir de:

Karşı köyden davul sesi geliyor.
Sıfat

Karşıya Keban derler.
Adlaşmış sıfat

dek / değin: Sürerlik edatlarıdır. Eylemin bitiş zamanını bildirirler: "–e" durum eki almış sözcüklerle kullanılırlar:

Öğlene dek uyudu.
Gelinceye değin kuşkuluydum.

Beri: Sürerlik edatıdır. Eylemin başlangıç zamanını bildirir. "–den" durum eki almış sözcüklerle kullanılır:

İki yıldan beri buradayım.
Akşamdan beri yağıyor.

Sadece, yalnız, tek, ancak, bir: Özgüleme edatlarıdır; anlatıma sınırlama getirirler, "başka değil" anlamı kazandırırlar:

Sizinle sadece bir saat görüşürüm.
Bu işi ancak Veli Bey çözer.
Salonda tek ben kalmıştım.
Bu kitabı yalnız orada bulabilirsiniz.
Konya'da tarihi eserlerden geriye bir bu yapı kalmıştı.

* Bu sözcüklerde "tek, bir" sıfat; "ancak" bağlaç; "yalnız" zarf, sıfat, bağlaç olarak da kullanılmaktadırlar. Cümlede yerlerine "sadece" getirilebiliyorsa edattırlar.

Bu konuda yalnız sana güveniyorum. (edat)
sadece

Tek kuruş harcamadım. (sıfat)
Hep yalnız dolaşırdı.(zarf)
İki saat sonra git; ancak gecikme. (bağlaç)

* Edatlar, çoğu zaman cümlede tek başlarına kullanılamazlar; kendilerinden önce gelen sözcüklerle öbekleşirler, edat öbeğini (grup) oluştururlar.

BAĞLAÇLAR:

Tek başlarına anlamları olmayan, cümlede eşgörevli sözcükleri, söz öbeklerini veya cümleleri birbirine bağlayan sözcüklerdir: ile, ve, ya da, veya, ancak, yalnız, bile, dahi, da, oysa, ya...ya, hem...hem, hatta, yani, çünkü, zira, ama, fakat, lakin, ister...ister, meğer, gerek...gerek gibi bağlaçlar Türkçede en sık kullanılan bağlaçlardır.

Türkçede kullanılan başlıca bağlaçlar ve kullanıldıkları yerler şunlardır:

Ve: Eşgörevli sözcük, söz grubu ve öğeleri bağlar:

Orhan ve kardeşi dün bizdeydi.
(Özneleri bağlamıştır)

Sıcak ve bunaltıcı bir hava vardı.
(Sıfatları bağlamıştır)

Çok çalışmıştı ve kazandı.
(Yüklemleri bağlamıştır)

Dedemin ve babamın davranışları bana örnekti.
(Tamlayanları bağlamıştır)

Da / de: Sözcükleri, söz öbeklerini, cümleleri bağlar:

Ahmet de kardeşi de yoktu.

Geldi de gitti.

Gazeteyi de al dergiyi de.

Uyarı:

"Da / de" bağlacı ayrı yazılır, "dahi, bile" bağlaçlarıyla görevdeştir. Ünsüz benzeşmesine uğramaz. Yani "ta / te" şeklinde yazılamaz.

Gidip te gelmemek var. (yanlış)

Gidip de gelmemek var. (doğru)

"da / de" bağlacı cümleye aşağıdaki anlam ayrıntılarını kazandırır:

* "Eşitlik, gibilik" bildirir; "başkası gibi" anlamı katar.

  Bir şapka da sana alayım.

  Gazetedeki ilanı ben de okudum.
* Abartma bildirir:

  Şiir de şiirdi ha!
* Umutsuzluk bildirir:

  Gelecek de ben de göreceğim!
* Alay, küçümseme bildirir:

  Kendi çok çalışıyor da bizi beğenmiyor!
* Yalvarma, istek bildirir:

  Bu işi yap da öyle git.

  Biraz çalışsa da rahatlasak.
* Direnme, üsteleme bildirir:

  Gitmem de gitmem.

  Çok ısrar etme, olmaz da olmaz, diyordu.
* Şaşma bildirir:

  Zekeriya da mı sınıfta kaldı?

  Sen de mi Brütüs?
* Karşıt anlamlı önermeleri pekiştirir:

  Erkenden gelmiş de gitmiş bile.
* Önemsememe bildirir:

  O da iş mi?

  Ben de çok zor bir soru sanmıştım.

Bunlardan başka "övme, beğenme, çatma, yakınma olumsuzluğu pekiştirme..." gibi anlamlar kazandırır.

Ne...ne: Olumsuzluk bildirir, eş görevli sözleri olumsuzluk ilgisiyle bağlar; "ortalama, arasında" anlamı katar.

Ne okuyanım var ne çalışanım.

–Okuyanım yok, çalışanım yok.–

Havalar ne sıcak ne de soğuktu. (ılıman)

Fakat, ama, lakin: Karşıtlık bildirir, koşul anlamı kazandırır.

Çok tembeldi ama fedakârdı.

Geldi ama işe başlamadı.

Okula gideceksin ama otobüsle.

Yani: Açıklama yapar, anlam kapalılığını giderir:

Bu büyük şehirler yani İstanbul ve İzmir, beni yedi bitirdi.

Çünkü, zira: Açıklama yapar, sebep bildirir.

Gelemezdim; çünkü yorgundum.

Ya...ya: Cümleye seçme anlamı katar, zorunluluk bildirir.

Ya bu deveyi güdersin ya bu diyardan gidersin.

İster...ister: Tercih bildirir.

İster bugün gel ister yarın.

ÜNLEMLER:

Aşırı bir duygu bildirmek amacıyla kullanılan, sevinme, acıma, bıkma, şaşma... anlatan sözcüklerdir. Hayvanları çağırmak veya kovmak amacıyla kullanılan sözcükler de bu gruba girer.

Aaa! Hala buradasınız demek. (şaşma)

Yeter be! (kızma)

Aman yoruldum artık! (bıkma)

Ooo bu ne şıklık! (beğenme)

Aferin, bravo, eh, ya, oh, of, eyvah, vah... başlıca ünlemlerdir.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK – 1: (ÖSS – 1998)

"İle" sözcüğü aşağıdakilerin hangisinde bağlaç olarak kullanılmamıştır?

A) Doğduğu kentle yaşadığı kent arasında, yıllarca gidip geldi.
B) Bir romanıyla bir öyküsü filme alındı.
C) Elindeki uzun saplı fırçayla tavanı boyadı.
D) Kitaplarıyla defterlerini aynı çantaya yerleştirdi.
E) Şapkasıyla kahverengi paltosu uyum içindeydi.

ÇÖZÜM:

"İle" sözcüğünün yerine "ve" sözcüğü uygun gelirse "ile" bağlaçtır. "Ne ile, kim ile" sorularına cevap veren "ile" de edattır. C seçeneğindeki "ile" sözcüğünün yerine "ve" sözcüğü uygun gelmez. "Ne ile" sorusuna cevap verir: "Tavanı ne ile boyadı?" sorusuna "Fırça ile boyadı." cevabı alınır. Bu seçenekteki "ile" sözcüğü edattır. Diğer seçeneklerdeki "ile" sözcüğünün yerine "ve" sözcüğü uygun gelir. Yani A, B, D ve E seçeneğindeki "ile"ler bağlaçtır. C seçeneğindeki "ile" edattır.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2: (ÖSS – 1994)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "de, da" bağlacı cümleye "eşitlik, gibilik" anlamı katmıştır?

A) O şiiri okumuş da anlayamamış.
B) Bundan sonra özür dilese de affetmem.
C) Gitti de mektup bile yazmadı.
D) Sözünü ettiğin elbiseyi aldım da giyemedim.
E) Gazetedeki ilanı ben de görmüştüm.

ÇÖZÜM:

Seçenekler incelendiğinde A, B, C, D seçeneklerinde "başkası gibi" anlamının bulunmadığı görülecektir. "Gibilik, eşitlik" anlamı "başkası gibi" anlamıyla özdeştir. E'de bu anlam vardır. "Gazetedeki ilanı ben de görmüştüm." cümlesinden, bu ilanı başkalarının da gördüğü anlamı çıkarılmaktadır.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

TEST – 1

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "koşula bağlılık" söz konusudur?**
   A) Tatil köyünden ayrılmak üzere olduğunu öğrendim.
   B) Sınıf öğretmenimizi otobüse binmek üzereyken yakaladık.
   C) Güneş batmak üzereyken eve döndük.
   D) Konuşmak üzere mikrofona yöneldi.
   E) Arabayı kısa sürede getirmek üzere istedi.

2. **"Yalnız" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde ötekilerden farklı bir türdedir?**
   A) Oraya yalnız gideceğim.
   B) İki günden beri yalnız çalıştığını söylüyor.
   C) Kaç yıldır yalnız yaşıyor, haberiniz yok.
   D) Bu kitap yalnız sizde yok, bizde de var.
   E) İşyerindeki sorunları yalnız görüşelim.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde amaç – sonuç ilişkisi yoktur?**
   A) Köydekileri uyarmak için erkenden yola çıkmış.
   B) Duygularını okuyucuyla paylaşmak için bu dergide yazıyormuş.
   C) Kimsenin aleyhinde konuşmadığı için çevresinde oldukça seviliyordu.
   D) Güzel bir hafta sonu geçirebilmek için Marmaris'e gidiyor.
   E) Haberi gazeteye ulaştırmak için telefon etti.

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "yalnız" sözcüğü ötekilerden farklı bir türde kullanılmıştır?**
   A) Bu konuda yalnız sizin fikrinizi almadık.
   B) Aradığınızı yalnız bu kütüphanede bulabilirsiniz.
   C) Yalnız bir sınavım kaldı.
   D) Size yalnız ben yardımcı olabilirim.
   E) Oraya gideceğim yalnız erken dönmeyeceğim.

5. **"İster ... ister" bağlacı aşağıdaki cümlelerin hangisinde dolaylı tümleçleri bağlamıştır?**
   A) Bunları ister sen getir, ister arkadaşın getirsin.
   B) Yemeği ister mutfakta ister balkonda yiyin.
   C) İster yarın ister hafta sonunda uygulayın bu sınavı çocuklara.
   D) İster otobüsle ister uçakla gidelim.
   E) İster şarkı söyle ister hafif müzik.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–ce" eki "göre" edatının anlamını vermektedir?**

A) Yıllarca onunla görüşmediğini biliyorum.
B) Sinsice yanlarına yaklaştı, çantalarını alıp kaçtı.
C) Kendince bir dünya yaratmış, orada mutlu oluyor.
D) Sessizce ağlıyordu bir köşede annem.
E) Derince bir gölde yüzdüler.

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "de" nin yerine "dahi, bile" sözcükleri getirilebilir?**

A) Olayı duydum da ona inanamadım.
B) İkimiz de bu konuyu günlerdir araştırıyoruz.
C) Çocuğu dövmüş, bir de gelmiş burada anlatıyor.
D) Bu kitabı da okumanı öneririm.
E) Saatlerce konuşsa da yorulmaz.

8. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yargıları koşula bağlayan bir bağlaç kullanılmıştır?**

A) Hiçbir şey umrunda değildi onun, yeter ki kendi rahatı kaçmasın.
B) Burada çok güzel çay yapıyorlar, üstelik bardaklar çok temiz.
C) İster doktor ister avukat olsun çok çalışması gerekecektir.
D) Birkaç gündür işe gelmiyordu, meğer kaza geçirmiş.
E) Yazısı pek güzel değildir, ama konuşması gayet güzeldir.

9. (I) Öyküleri Türk sinemasına en çok aktarılan sanatçı Osman Şahin'dir. (II) Onun sinemaya aktarılan öykülerinde Anadolu'nun çeşitli yörelerini, insanlarını, vahşi doğayı, ayrıca usta gözlemciliğinin etkilerini görüyoruz. (III) En önemli özelliği, tüm öykülerini, sürekli sinematografik bir kurmacayla düşünmesidir. (IV) Kendine özgü deyiş ve anlatılarıyla yazdığı öykülerinin bir bölümü kimi yönetmenin elinde değerini bulamamıştır. (V) Kimi yönetmen ise öykülerin hakkını veriyor.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bağlaç kullanılmıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "mi" edatı pekiştirme görevinde kullanılmıştır?**

A) Bütün bu işleri sen mi yaptın?
B) Sana yardım etmez mi diyorsun.
C) Bu çocuk sorumsuz mu sorumsuz.
D) Okula gidiyor mu gidiyor...
E) Markette bir de onunla karşılaşmayayım mı!

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "de" bağlacı özneleri birbirine bağlamaktadır?**

A) Zeynep bugün de yarın da antrenmana gidemeyecekmiş.
B) Bu filmini de iki yıl önce çektiği filmini de izledim.
C) Masada gül de karanfil de vardı.
D) Şaire de yazara da gereken değer verilmiyor ülkemizde.
E) Ankara'yı da İstanbul'u da görmüş.

12. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ile (–le, –la) edat olarak kullanılmıştır?**

A) Türkçeyle matematik sorularında biraz zorlanmışlar.
B) Sevinçle üzüntüyü bir arada yaşadık.
C) Kardeşim lise ile üniversiteyi Ankara'da okudu.
D) Birer hediyeyle hepimizin gönlünü aldı.
E) Bazıları atasözleri ile deyimleri ayıramıyor.

13. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bağlaç, diğerlerinden farklı görevde kullanılmıştır?**

A) Düşünce ve davranışları hepimizi çok etkiledi.
B) Annesini ve kardeşini çok özlemiş.
C) Kaygılarını ve korkularını artık yenmişti.
D) Seçimler yaklaşınca yolları, parkları ve bahçeleri onarıyorlar.
E) Gözlüğünü ve saatini yeni almış.

14. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "kadar" edatı "kıyaslama" ilgisiyle kullanılmıştır?**

A) Ankara'ya kadar oğluyla gitti.
B) Gençler bir araya gelince sabaha kadar oturdular.
C) Annesi kadar güzel bir kız olduğunu söylüyorlar.
D) Sen bizi sinemaya götürünceye kadar film biter.
E) Sonuna kadar sana destek oluruz, merak etme.

15. **Aşağıdakilerin hangisinde "ne...ne" bağlacı cümleye farklı bir anlam katmıştır?**

A) Ne gömleği beğendi ne kazağı.
B) Ne bana haber verdi ne annesine.
C) Ne yemek yedi ne meyve.
D) Onu ne tanıyorum ne tanımak istiyorum.
E) Yemek ne sıcak ne soğuktu.

16. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bağlaç kullanılmamıştır?**

A) Kırk veya elli soru çözdüm.
B) Ya bize gidelim ya da size.
C) Üniversiteyi kardeşin de kazandı mı?
D) Sigaraya bir daha başlamamak için kendisi ile mücadele ediyordu.
E) Tam film izlemeye başlamıştım ki elektrikler kesildi.

17. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir edat kullanılmamıştır?**

A) Bu karakalemle yapılmış resim, ünlü bir ressamımıza aitmiş.
B) Soğuklar erken geldiği için yazlıklar boşaldı.
C) Annemle kardeşim dedemlere gitti.
D) Yalancılık kadar kötü bir huy yoktur.
E) Senin gibi rahat bir insan görmedim.

18. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "hem...hem" bağlacı nesneleri bağlamıştır?**

A) Hem sorun çıkarıyor hem suçsuzmuş gibi davranıyor.
B) Hem saz hem gitar kursuna gidiyor.
C) Bizi hem hafta sonunda hem hafta içinde ziyaret etti.
D) Hem başı hem gözü ağrıyormuş.
E) Hem saatini hem çantasını yenilemiş.

19. **Aşağıdakilerin hangisinde "ancak" sözcüğü "O ancak sabah yedide burada olur." cümlesindekiyle aynı tür ve anlamda kullanılmıştır?**

A) Saygısız biri değildir; ancak nerede nasıl davranacağını bilmez.
B) Çocuk ancak ninniyle uyuyormuş.
C) Bu soruları ancak Deniz çözebilir.
D) Seninle ancak iki gün sonra görüşebilirim.
E) Bütün bu aldıkların ancak iki milyon eder.

20. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bağlaç, cümleye "iki şeyden birini tercih etme" anlamını katmıştır?**

A) Onun gerek matematik gerekse edebiyat dersi çok iyiydi.
B) Boyu da saçları da çok uzundu.
C) Ne kapıları ne de pencereleri boyattılar.
D) Evi ya süpür ya da sil.
E) Hem resim hem fotoğraf sergisi açmış.

21. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bağlaç, tamlayanları bağlama göreviyle kullanılmıştır?**

A) Duygu ve Pelin anlatılanları dikkatlice dinliyordu.
B) Bu binanın giriş kısmı ve bahçesi yeniden düzenlenecekmiş.
C) İnsanlar ve insanlık için adamıştı kendisini.
D) Dolabın ve evin anahtarını kaybettim.
E) Ayakkabının topuğu ve burnu yıpranmıştı.

22. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde edat cümleye "merak" anlamı katmıştır?**

A) Bu zor günleri bilmem nasıl anlatacağız?
B) Acaba bize sıra ne zaman gelir?
C) Bari biraz çocuğu avutsaydınız.
D) Sana yardım edecek mi bakalım?
E) Hele bir bahar gelsin o zaman buraların canlılığını görün.

23. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "ancak" sözcüğünün yerine "fakat" bağlacı getirilemez?**

A) Bu konuda saatlerce tartıştık; ancak bir sonuca ulaşamadık.
B) Görülmedik baskılar yaptılar; ancak bizi vazgeçiremediler.
C) Pek çok zorlukla karşılaştık; ancak amacımıza ulaştık.
D) Arkadaşlarını aradı; ancak onlardan bu konuda bilgi alabilirdi.
E) Yüksek bir puan aldı; ancak hedeflediği bu değildi.

24. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "yalnız" sözcüğü ilgeç (edat) olarak kullanılmıştır?**

A) Sizinle konuşacaklarım var; yalnız bugün konuşamam.
B) Yalnız kalmaktan hiç hoşlanmam.
C) Depremin olduğu gün evde yalnızmış.
D) Soruları çözdüm; yalnız işlemediğimiz konularla ilgili olanı çözemedim.
E) Zayıflamak için yalnız sebze yiyormuş.

25. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde** ne...ne **bağlacı, nesneleri bağlama göreviyle kullanılmıştır?**

A) Ne çocukların açlığı ne insanların sefaleti giderildi.
B) Ayça ne benimle konuşuyor ne Özgü'yle.
C) Ne benim düşüncelerime saygı gösteriyor ne onun düşüncelerine.
D) Dedem ne I. Dünya Savaşı'nı ne Kurtuluş Savaşı'nı hatırlıyor.
E) Ne ülkesine dönebiliyor ne orada kalabiliyor.

26. "İle" (–le / – la), **aşağıdakilerin hangisinde farklı türde kullanılmıştır?**

A) Öyküyle roman aynı kefeye konmamalıdır.
B) Şairin gençlik dönemi şiiriyle son dönem şiirleri tek kitapta toplandı.
C) Akla her geleni yazmakla sanatçı olunmaz.
D) Romancı, yapıtında sadece gördükleriyle yaşadıklarını ele almış.
E) Şiirleri, Servet–i Fünun'la Genç Kalemler'de yayımlanmış.

27. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde edat öbeği diğerlerinden farklı görevde kullanılmıştır?**

A) Haberi duyduğu gibi yerinden fırladı.
B) Havaların ısınmasıyla herkes parklara döküldü.
C) Onlarla sabaha kadar oturduk.
D) Sınavın sonuna doğru sıkılmaya başladım.
E) Yeğenim kuzu gibi bir çocuktur.

28. **Aşağıdakilerin hangisinde** "göre" **edatı cümleye diğerlerinden farklı bir anlam katmıştır?**

A) Saatlerce gezdi; kardeşine göre bir ayakkabı aradı.
B) Duyduğuma göre bu yıl da mezun olamıyormuş.
C) Hiçbir zaman kendisine göre bir arkadaş bulamadı.
D) Hep bedenine göre bir elbise bulamamaktan şikâyet eder.
E) Arabaya göre bir örtü diktirdi.

29. Yalnız sana böyle davrandığını sanıyorsun; yalnız yanılıyorsun bu düşüncende.

Bu cümledeki "yalnız" **sözcüklerinin türü, aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?**

A) Edat – bağlaç B) Bağlaç – zarf
C) Edat – sıfat D) Sıfat – zarf
E) Zarf – bağlaç

TEST – II

1. **Aşağıdakilerin hangisinde iki yargıyı koşul anlamıyla bağlayan bir bağlaç kullanılmıştır?**

A) Ben de başaracağım yeter ki elimden tutan olsun.
B) Bu vurdumduymazlığı bırak, yoksa batacaksın.
C) İster bizde kal, ister onlarda.
D) İnsanların az da olsa duyarlığını korur sanırdım; halbuki ne arar?
E) Bugün dershaneye gitmeyeceğim; çünkü hastayım.

2. **Aşağıdakilerin hangisinde** "ki" **bağlacı iki yargıyı neden – sonuç ilgisiyle bağlamıştır?**

A) Gördüm ki sanata karşı ilgili.
B) Onu öyle cezalandırmış ki bir daha yalan söylemesin.
C) Anladım ki çevremdeki insanların çoğu iyi gün dostu.
D) Çok geç de olsa anladım ki boşuna yormuşum kendimi.
E) Çevrendeki insanlara sevgiyle yaklaş ki onları kazanasın.

3. "Yalnız" **sözcüğü aşağıdakilerin hangisinde** "İnsanın her şeyini elinden alın, yalnız geleceğe olan umuduna dokunmayın." **cümlesindeki göreviyle kullanılmıştır?**

A) Her kötülüğü yapın; yalnız kuşlarıma dokunmayın.
B) Ben kalabalıklar içinde bile yalnız bir adamım.
C) Beni uçurumun kenarından alan ve yaşama bağlayan yalnız oydu.
D) Bu Anadolu kasabasında kendimi yalnız hissediyorum.
E) Benim yanıma başkalarıyla değil, yalnız gel.

4. "Karşı" **sözcüğü aşağıdakilerin hangisinde** "Küçüklerine karşı sevgiyle yaklaşman gerekir." **cümlesindekiyle aynı türde kullanılmıştır?**

A) Evleri yolun karşısındaymış.
B) Ona, karşı düşüncede olduğumu söylemelisin.
C) Karşıda bir çay bahçesi var.
D) Okulun karşısına bir pastane açıldı.
E) Akşam üzeri denize karşı oturup güneşin batışını izlerim.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ilgeç (edat) zaman ilgisi kurmuştur?**

A) İşi tamamlamamız için iki hafta süre tanıdılar.
B) Başarılı olduğu kadar tehlikeliydi de.
C) Tatili rahat geçirmek için çok sıkı çalışıyordu.
D) Onun arabasıyla gidip geliyorduk.
E) Sabaha doğru eve geldik.

6. "Bakalım" **edatı aşağıdaki cümlelerin hangisine** "kaygı" **anlamı katmıştır?**

A) Gidiyoruz; ama onu evde bulabilecek miyiz bakalım?
B) Oraya kimler gelecek bakalım.
C) Anlat bakalım, orada neler oldu?
D) Yakında sınav var; sen, boş boş dolaş bakalım.
E) Bakalım bu işin sonu nereye varacak?

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "kadar" **sözcüğü** "Avuç içi kadar bir bahçesi var." **cümlesindekiyle anlam ve görev bakımından özdeştir?**

A) Onu ikiye kadar beklemeye söz verdik.
B) Dağ kadar sorun vardı omuzlarında.
C) Bu kadarı hepimize yeter de artar.
D) Sorumluluklarından kurtulduğunu hissedince kuş kadar hafifledi.
E) Bir tazı kadar hızlı koşuyordu.

8. **Aşağıdakilerin hangisinde** "ancak" **sözcüğü iki yargıyı birbirine bağlamıştır?**

A) Kuşadası'na günbatımında ancak varırız, acele edelim.
B) Bu fiyattan aşağı veremem; ancak ödemede kolaylık gösteririm.
C) Deli dolu bu adamı ancak sen yola getirebilirsin.
D) Böyle bir orman ancak elli yılda oluşabilir.
E) Bu süre içinde ancak Türkçe kitabını hazırlayabilirim.

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ilgeç, amaç ilgisi kurmuştur?**

A) Kardeş gibi bir arada yaşamalıyız.
B) Sözlerimi yanlış anladığı için bana darıldı.
C) Yumuşak huylu olduğundan dolayı herkesle arkadaş olabiliyor.
D) Sabahtan beri bizimle uğraşıyorsun!
E) Dinlenmek üzere erkenden eve gidecekmiş.

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "üzere" **edatı koşul ilgisiyle kullanılmıştır?**

A) Soruları yanıtlamak üzere söz istedi.
B) Yarın geri vermek üzere bizden iki yüz bin lira aldı.
C) Kendisine tanınan süre bitmek üzereydi.
D) Toplantıya gitmek üzere evden çıkmış.
E) Ona yardım etmek üzere Ankara'ya gidiyormuş.

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "ile" **edatı diğerlerinden farklı bir anlam ilgisiyle kullanılmıştır?**

A) İşe bisikletle gidip geliyormuş.
B) Olay yerinden hızla uzaklaştı.
C) Onun odasına korkuyla girerdik.
D) İnsanlara hep sevgiyle yaklaşırdı.
E) Çocuk sevinçle boynuma sarıldı.

12. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ilgeç (edat) kullanılmamıştır?**

A) Sokakta bizden başka kimse yoktu.
B) Saat 17.30'dan beri onu bekliyoruz.
C) Dağın zirvesine doğru yola çıktık.
D) Acaba bize sürprizi neydi?
E) Kardeşi yolun karşısında onu bekliyordu.

13. **Aşağıdakilerin hangisinde** "ile" **sözcüğü,** "Sanatçının düşünce derinliği ile geniş düşgücü onu dünya yazınının büyük ustalarından biri yapmıştır." **cümlesindeki** "ile" **sözcüğüyle türce özdeştir?**

A) Filmi sonuna kadar hayranlık ile izledi.
B) Duygularını bizim ile paylaşmaktan büyük tat alırdı.
C) Oyunun sonunda oyuncular ile resim çektirdi.
D) İnsan, baskı ile sindirilemez.
E) Şairler ile yazarlar olmasaydı dünya yaşanmaz olurdu.

14. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bağlaç cümleye** "başkalarına yaptığım gibi" **anlamı kazandırmıştır?**

A) Sizin de sözünüze güvenilmezmiş.
B) Bu konuyu da siz anlatacaksınız.
C) Bir konu da size vermek istiyorum.
D) Bu işlerimi yarın da yapabilirim.
E) Hep konuştu da dinlemeyi beceremedi.

15. I. Sabaha karşı yağmur durdu.
II. Siz karşı kaldırımdan yürüyeceksiniz.
III. Dünden beri kafama takılan, bu konuydu.
IV. Ev ile işyerinin elektrik faturası çok yüklüydü.
V. Birden tiz bir ses duyup irkildim.

Bu cümlelerin hangi ikisinde edat kullanılmıştır?

A) I – II B) I – III C) II – IV
D) III – V E) II – V

16. Her yerde olduğu gibi görünüyor muyuz? Elbette hayır. ..... hayatta her birimiz bir rol oynamaya mecburuz.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdaki bağlaçlardan hangisi getirilmelidir?

A) Yani B) Ama C) Gene de
D) Çünkü E) Oysa

17. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "ki" bağlacı neden – sonuç ilgisi kurmuştur?

A) Bana öyle geliyor ki yağmur yağacak.
B) Sen de biliyorsun ki bu adam haksızdır.
C) Fırtına çıkmış ki denize açılamamışlar.
D) Bir de bakmış ki çocuk hıçkıra hıçkıra ağlıyor.
E) Şunu iyi bil ki bu sınavda birinci olacağım.

18. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "ve" bağlacı, ad tamlamasının tamlayanlarını bağlamıştır?

A) Adamın kızı ve oğlu çok hayırsız çıkmıştı.
B) Ayçiçeği ve pamuk üretimi bir hayli azaldı.
C) Söz sanatlarına ve kafiyeye hiç önem vermiyor.
D) Artık, sessiz ve huzurlu bir ortam arıyorum.
E) Tren ve uçak, çağımızın en önemli ulaşım araçlarındandır.

19. I. Sizden sonra köyde yalnız ben kalmıştım.
II. Kalemi size verebilirim yalnız geri getirmek koşuluyla.
III. Yalnız kadınlara ben de acırım.
IV. Biraz yalnız dolaşayım diye çıktı.
V. Onlardan korkma yalnız pek güvenme de.

Yukarıdaki cümlelerin hangisinde "yalnız" sözcüğü edat olarak kullanılmıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

20. Günlerden beri kimse kapımı açmamıştı. O sabah umutla uyandım; birilerinin geleceği içime doğmuştu sanki. Fazla sürmedi bu umut; kapı çalındı; açtım ki ne göreyim; yıllardan beri beklediğim oğlum!"

Bu parçada altı çizili söz grubu ve sözcüklerin türleri aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

A) Zarf grubu – zamir – edat – edat – bağlaç
B) Edat grubu – zamir – zamir – edat – bağlaç
C) Edat grubu – sıfat – ad – edat – edat
D) Sıfat tamlaması – zamir –zamir – edat – bağlaç
E) Zarf grubu – ad – zamir – edat – bağlaç

21. Aşağıdakilerin hangisinde "ve" bağlacı bir ad tamlamasında tamlayanları bağlamıştır?

A) Çocukların ve sucuların sesleri geliyordu.
B) Mutlu ve verimli bir yıl geçirmeyi düşlemiştim.
C) Ozanın düşünce ve duygularına ben de katılıyorum.
D) Bu Anadolu kasabasında tertemiz caddeler ve sokaklar gördüm.
E) Yarın kitaplarınızı ve defterlerinizi getirmeyin.

22. I. Buna ancak okurlar karar verir.
II. Saat yedide ancak gelebildiler.
III. O yıllarım hep yalnız geçti.
IV. Tek benim çözebileceğim sorular vardı.
V. Bu konuda da tek kalmıştım.

Yukarıda numaralanmış cümlelerin hangilerinde özgüleme bildiren edat kullanılmıştır?

A) I – IV B) II – III C) I – V
D) II – V E) III – IV

23. Aşağıdaki dizelerin hangisinde bağlaç kullanılmıştır?

A) Durgun suda özgürüm diyen yüzün
Gözlerini kırpmadan bakıyor uzaklara
B) Gökte yıldızlar pır pır eder
Suyun aynasında görünür yüzleri
C) Şimdi ne ağaç köprü var geçmekte olduğum
Ne benim altın çocukluğum
D) Seninle oturmuştuk bir şubat öğlesi
Kitapların sayfalarını yiyorduk konuşmadan
E) Dışarda bulutlar kızarmaya başlar
Kaç tür keder varsa sıralanır pencereme

24. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bağlaç, cümleleri açıklama ilgisiyle bağlamıştır?

A) Bu kitabı çabuk okuyamadım; çünkü kitap akıcı değil.
B) Romanını yayımlayacak bir matbaa bulsa da dağıtımını yapamaz.
C) Onu pek sevmem yine de ona yardım ederim.
D) Sabahtan beri çalışıyorum; ama pek de işi hafifletemedim.
E) Hem Ankara'da hem İzmir'de evi varmış.

25. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "ancak" sözcüğü diğerlerinden farklı türde ve görevde kullanılmıştır?

A) Onu affedebilirim; ancak biraz zaman geçmesi gerekir.
B) Sokak çocuklarına bir şeyler yapmak istiyordu; ancak elinde yeterli olanak yoktu.
C) Sorunlarımı tek başıma çözemiyorum, sanırım bana ancak sen yardım edebilirsin.
D) Gidenlerin arkasından bağırdı; ancak sesini duyuramadı onlara.
E) Öyküsünü yazmaya devam etmek istiyordu; ancak dikkatini toplayamıyordu.

26. Gelecekten korkmayacak, her konuyu geniş özgürlük içinde, bilerek tartışacak, dünya ve yurt sorunları arasında ilişki kuracak gençlere ihtiyacımız var.

Bu cümlede aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Belgisiz sıfat B) Bağfiil (Ortaç)
C) Ad tamlaması D) Adlaşmış sıfat
E) Edat

27. Aşağıdakilerin hangisinde hem bağlaç hem edat kullanılmıştır?

A) Sanki o da güvenmiyor bize.
B) Böyle çalışırsa elbette başarır.
C) Sabahtan beri bu konuya bakıyoruz.
D) Bence sen de bu şekilde yap.
E) Kitap okumayı bir tutku haline getirdi.

TEST – III

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde edat öbeği zarf görevinde kullanılmıştır?

A) Dolaptaki yemek bozulmuş gibiydi.
B) Sınıfını geçmek için deliler gibi çalıştı.
C) Köşk gibi bir evde yaşıyorlar.
D) Senin gibisi bir daha bu dünyaya gelmez.
E) Kabadayı gibi bir görüntüsü vardı.

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bağlaç "Sınavı kazanmış, hatta dereceye bile girmişti." **cümlesindeki bağlaçla aynı görev ve anlamda kullanılmıştır?**

A) En yakın arkadaşım bile beni anlamıyor.
B) Beni uyarmıştı nitekim söyledikleri de oldu.
C) Eski işyerimle anlaştım, yoksa sizinle de çalışabilirdim.
D) Verilen ödevi yapmamış, üstelik başkalarının çalışmasını da engellemişti.
E) Bizde bir süredir kalıyordu sizde de kalmak istediği için onu getirdik.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bağlaç kullanılmamıştır?

A) Ya sen bize uğra ya da bir yer belirleyip orada buluşalım.
B) Bizi yemeğe davet etti, hatta kendisi gelip aldı bizi.
C) Hava sıcaktı hem de nemliydi.
D) Neşeli bir ortamdaydı; fakat sıkıntılarından kurtulamamıştı.
E) Buraya şu külüstür araba ile gelmişler.

4. İlgeçler (edatlar) bir adla öbekleşerek başka bir adın sıfatı olabilir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir kullanım vardır?

A) Onun kadar hoşgörülü bir insan yoktur.
B) Bu kadar zeki olduğunu bilmiyordum.
C) Kardeşimi otogara kadar götürdüm.
D) Bugüne kadar senin her söylediğine inanmıştık.
E) Bacak kadar çocuklar bizi çok sinirlendirdi.

5. "Ancak" **sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde ötekilerden farklı bir anlam ve görevde kullanılmıştır?**

A) Sizi arayacaktım; ancak fırsat bulamadım.
B) Derslerine çalışıyordu; ancak başarılı olamıyordu.
C) Hava güzel; ancak pikniğe gidecek arabamız yok.
D) Mektubu yazdım; ancak göndermeye zamanım olmadı.
E) Onu, ancak bu bıçak kesebilir.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bağlaç <u>yoktur</u>?**

A) Geleceği varsa göreceği de vardır.
B) Bursa'ya ya da İzmit'e yerleşeceğim.
C) Bu işi yaparım, ancak biraz fazla para alırım.
D) Çok çalışmasına rağmen başarılı olamıyordu.
E) Bu elbise güzel, üstelik size de yakıştı.

7. **Aşağıdakilerin hangisinde "ve" sözcüğü tür yönünden ötekilerden farklı sözcükleri bağlamak göreviyle kullanılmıştır?**

A) Sonbahar uzun ve güzel geçti.
B) Akıllı ve zeki insanların sohbetleri tatlı olur.
C) İhtiyar ve genç insanların tümü oradaydı.
D) Zavallı ve fakir bir insandan ne bekleyebilirsin?
E) Önemli ve önemsiz her şey konuşuldu.

8. "Ağlayan birini görse o da ağlamaya başlar... son derece duygusal ve yumuşak kalpli biridir."

Bu cümlede boş bırakılan yere aşağıdaki bağlaçlardan hangisi getirilmelidir?

A) çünkü B) hele C) halbuki
D) bu nedenle E) meğer

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "ama" sözcüğü koşul anlamıyla <u>kullanılmamıştır</u>?**

A) Kitabı alabilirsin ama yarın getireceksin.
B) Seni kırmak istemem ama bunu benden isterne.
C) Şimdi gidebilirsin ama sabah erken gel.
D) Para da vereyim ama bir daha istemeyeceksin.
E) Siz de gelin ama bize uyacaksınız.

10. "mi" **edatı aşağıdaki cümlelerden hangisine "zaman" anlamı katmıştır?**

A) Zengin mi zengin bir arkadaşı vardı.
B) Yaptıklarınızdan haberim olmadı mı sandınız?
C) Sonbahar geldi mi kuşlar burayı terk eder.
D) Bu güzel film hiç kaçırılır mı?
E) Sessiz mi sessiz bir vadi, çok hoşuma gitti.

11. I. Onun kadar çalışkan bir öğrenci yoktur.
II. Köprüye kadar bizimle gelse iyi olur.
III. Sabaha kadar bu sorularla uğraştık.
IV. Bu çocuk kadar akıllı birine rastlamadım.

"Kadar" **sözcüğü yukarıdaki cümlelerin hangi ikisine aynı anlamı katmaktadır?**

A) I. ve II. B) I. ve III. C) II. ve IV.
D) I. ve IV. E) III. ve IV.

12. "İle" **sözcüğü, aşağıdaki cümlelerin hangisinde bağlaç olarak <u>kullanılmamıştır</u>?**

A) Kavga ile değil, kardeşlik ile her şeyi düzeltebilirsiniz.
B) Namık Kemal ile Şinasi tiyatroyu en öğretici tür olarak görmüşlerdir.
C) Gelecek yıl kardeşi ile torunu yurt dışından dönüyorlar.
D) Roman ile öykü dalında tüm ödülleri o yazar almıştı.
E) İşyeri ile okul arasında uzun bir köprü vardı.

13. **Aşağıdakilerin hangisinde edat, cümleye birliktelik anlamı katmıştır?**

A) Seni görmek için bütün gün burada beklediler.
B) Korkma arkamızda dağ gibi dostlarımız var.
C) Bizim oturduğumuz ev sizinkine göre geniş.
D) O kadar çok ağladı ki gözleri kızardı.
E) O akşam arkadaşlarıyla davete gittiler.

14. "De" **bağlacı aşağıdakilerin hangisine yakınma anlamı katmıştır?**

A) Filmin galasına o da geldi.
B) Canı kurtulsun da para önemli değil.
C) İzmir'e gelmiş de anneme uğramamış.
D) Bu yozlaşmadan sinema da payını aldı.
E) Bunlar bir de aydın olacak, değil mi?

15. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde iki dizeyi koşul anlamıyla bağlayan bir bağlaç kullanılmıştır?**

A) Her mihnet kabulüm yeter ki
Gün eksilmesin penceremden
B) Memleket isterim
Ne zengin fakir ne sen ben farkı olsun
C) Gökyüzünün başka rengi de varmış
Geç fark ettim taşın sert olduğunu
D) Diyelim ki hapisteyiz
Yaşımız elliye yakın
E) Gemilere ben yol gösteriyorum
Buğday ve ilaç yüklü gemilere

16. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "ile" sözcüğü edat olarak kullanılmıştır?**

A) Klasik müzik ile sanat müziğini seviyormuş.
B) Kahvaltı için zeytin ile peynir alınması gerekiyor.
C) Evi duvar kâğıtları ile kaplatıyor.
D) Resimleri yaparken karakalem ile suluboya kullanıyor.
E) Kızına çalışma masası ile kitaplık alacakmış.

17. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "için" edatı amaç ilgisi kurmuştur?**

A) Hastalandığı için bir hafta okula gidemedi.
B) Sizin için ödemede kolaylık sağlarız.
C) Daha iyi sonuçlar elde etmek için bazı sıkıntılara katlanmak zorundayız.
D) Sıcaklar bunaltığı için evde oturamıyorduk.
E) Yolculuk için iki gündür hazırlıklar başladı.

18. Hiç kimse kendisini toplum sorunlarından hiçbir şekilde soyutlayamaz.

Bu cümlede aşağıdakilerden hangisi <u>yoktur</u>?

A) Zarf (belirteç)
B) Belgisiz zamir
C) Sıfat
D) Bileşik fiil
E) Edat (ilgeç)

19. Ben bir erik ağacıyım şimdi
Altıncı yılımı kutlayacağım bu yaz
Erken çiçek açtım yine
İçim dışım bembeyaz

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi <u>yoktur</u>?

A) Zaman zarfı B) Sayı sıfatı
C) Ekeylem D) İyelik eki
E) Edat

20. **Aşağıdakilerin hangisinde "ile" sözcüğü tür ve görev bakımından ötekilerden farklıdır?**

A) Ben ona karşı verdim savaş
Akıttım gözümden kan ile yaş
B) Can feda ederim böyle sunaya
Bin türlü naz ile salınışının
C) Nesimi'ye sordular yârin ile hoş musun?
Hoş olayım olmayayım o yâr benim kime ne?
D) Cahil ile sohbet etmek zor olur
Kulağı sağırdır gözü kör olur
E) Üç günden sonra duyalar
Soğuk su ile yuyalar

21. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "ve" bağlacı ad tamlamasının tamlayanlarını bağlamıştır?**

A) Adamın kızı ve oğlu hayırsız çıkmıştı.
B) Ayçiçeği ve pamuk üretimi bir hayli azaldı.
C) Söz sanatlarına ve kafiyeye hiç önem vermiyor.
D) Artık, sessiz ve huzurlu bir ortam arıyorum.
E) Tren ve uçak, çağımızın en önemli ulaşım araçlarındandır.

22. **"Gibi" sözcüğü, aşağıdaki cümlelerin hangisinde ötekilerden farklı anlamda kullanılmıştır?**

A) Pamuk gibi bulutlar gökyüzünü kapladı.

B) Aslan gibi delikanlı kazada ölmüş.

C) Burası İzmir'in Kemeraltı semti gibi hareketliydi.

D) Arkadaşım soruları bildikçe ben bilmiş gibi sevindim.

E) Ev sahibi bize buz gibi limonata ikram etti.

23. **"İçin" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde "amaç" anlamıyla kullanılmamıştır?**

A) Kitabı soru çözmek için aldım.

B) Doktoru, ilaçları nasıl kullanacağımı sormak için aradım.

C) Herkes onun için çalışkan biridir, diyordu.

D) Köye, annemi görmek için gittim.

E) Kavgayı ayırmak için araya girdik.

24. **Aşağıdakilerin hangisinde altı çizili sözcük, diğerlerinden farklı bir görevdedir?**

A) Yağmurdan hoşlanırım; ancak her zaman değil.

B) Fransız edebiyatından yalnız Victor Hugo'yu okudum.

C) Bugün çok mutlu; çünkü ailesi geziden dönüyor.

D) Yeter ki inan bana; tüm sorunlar çözümlenecek.

E) Çocuğun eğitiminde aile ile okul belirleyicidir.

25. **Aşağıdakilerin hangisinde altı çizili sözcük, tür yönünden diğerlerinden farklıdır?**

A) İnsanlar ırmağın beri yakasına toplanmıştı.

B) Köyün öte mahallesinde yangın çıkmıştı.

C) Sabahtan beri seni arıyorum ben.

D) Onu demin şu karşı mağazada gördüm.

E) Yukarı katta yangın var.

26. **Aşağıdakilerin hangisinde "ya...ya" bağlacı ötekilerden farklı öğeleri bağlamıştır?**

A) Bu soruyu ya sana ya bana soracak.

B) Kitabı ya Oğuz'dan ya Ayşe'den alacaksın.

C) İnsan bu yaşlarda ya sinemaya ya tiyatroya merak sarar.

D) Konuklarımıza ya müzeleri ya parkları gezdirelim.

E) Kardeşimle bu yaz ya İzmir'e ya Aydın'a gideceğiz.

27. **Aşağıdakilerin hangisindeki altı çizili sözcük türce diğerlerinden farklıdır?**

A) Bundan böyle düşünerek konuşun.

B) Yemekten önce bunu konuşalım.

C) Bize o dahi yardım edemez.

D) Bence onun ile çok samimi olma.

E) Bu konuya ilişkin neler konuştunuz.

28. Akşamla bacada mavileşince duman
Biten türkü gibi uzaklaşın kapımdan

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Birden çok ilgeç vardır.

B) Birden çok eylemsi vardır.

C) Hal eki almış birden çok isim vardır.

D) Bağlaç kullanılmıştır.

E) Edat öbeği zarf olarak kullanılmıştır.

29. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylemin yapıldığı yönde sınırlama anlamlı bir edat kullanılmıştır?**

A) Akdeniz'e doğru açılan gemiler yavaş yavaş süzülüyordu.

B) Burdur kadar güzel bir kentte yaşamayı kim istemez.

C) Evden beri ağzından tek bir kelime duyulmadı onun.

D) Yüzücüler Boğaz'ın karşısına kadar gitmeye çalışacaklar.

E) Akşama kadar işi bitirmemiz konusunda bizi uyardı.

fetel yayınları

16 FİİLLER (EYLEMLER)

Türkçede isim soylu sözcükler (ad, sıfat, zamir, zarf...) yanında fiil soylu sözcükler (eylemler) de varlıkların hareketlerini, oluşlarını, kılışlarını, durumlarını karşılarlar. İşte oluş, durum, kılış bildiren bu sözcükler fiillerdir. Fiiller, varlıkların oluşlarını, durumlarını, kılışlarını kişi ve zamana bağlı olarak bildirirler.

Olayları dikkatlice izliyorum.
Okul kapısında saatlerce konuştuk.
Anlatılanları size de aktarayım.
Saçlarını biraz kısa kestirmişsin.

Türkçede tam olarak kullanılan bir fiilde beş ayrı anlam vardır:

I. Sözcük anlamı (edim)
II. Zaman anlamı
III. Kişi anlamı
IV. Kip anlamı
V. Çatı anlamı

I. SÖZCÜK ANLAMI (EDİM):

Fiillerin sözcük olarak (kök veya gövde şeklinde) yansıttıkları anlamdır.

Fiiller, sözcük anlamlarına göre üçe ayrılır:

a) Kılış Fiilleri:

Öznenin yaptığı işin veya hareketin bir nesne üzerinde gerçekleştiğini anlatan fiillerdir. Fiilin yapıcısı öznedir. Bu fiiller nesne alabilme özelliğine sahiptir; yani geçişli çatılıdırlar.

Taşı(mak), incele(mek), oku(ma)k, düzelt(mek), yaz(mak), anlatabil(mek)...

Kuruyan otları topladım.
Dedem bu cepheyi çok iyi düzenlemişti.
Çadırları denize yakın bir yere kurduk.

b) Oluş Fiilleri:

Bir durumun değiştiğini, bir varlığın bir durumdan başka bir duruma geçtiğini bildiren fiillerdir. Bu fiiller, önceden bulunmayan bir özelliğin sonradan kazanılması anlamını yansıtırlar. Oluş fiileri "olmak" yardımcı fiilinin anlamını sezdirirler. Nesne alamazlar. Yani durum değişikliği özne üzerinde gerçekleşir.

Kalınlaşmak → *Kalın ol(mak)*
Kızarmak → *Kızıl ol(mak)*
Sararmak → *Sarı ol(mak)*
Büyümek → *Büyük ol(mak)*
Acıkmak → *Aç ol(mak)*
Elmalar olgunlaştı. → *Elmalar olgun oldu.*
Ninem artık çocuklaşmıştı. → *Ninem çocuk olmuştu.*

c) Durum Fiilleri:

Öznenin içinde bulunduğu durumu yansıtırlar. Fiili gerçekleştirenin hangi koşul ve durum içinde bulunduğu anlamı vardır.

Ağla(mak), kork(mak), üzül(mek), bayıl(mak)...
Az önce uyudu.
Onu görünce çok sevinmiştim.

* Durum fiilleri genellikle nesne alamazlar. Fiil öznenin üzerinde gerçekleşir.

II. FİİLLERDE ZAMAN:

Eylemin bir zaman dilimi içinde yapılma özelliği vardır. Zaman, eylemin başlangıcını ve bitişini belirtir. Zaman anlamı eylemlere eklerle kazandırılır.

Türkçede dört zaman vardır:

Geçmiş zaman	→ Önceden yapılan eylemleri bildirir. – Eylem, önce, anlatış sonradır. –
Şimdiki zaman	→ Yapılmakta olan eylemleri bildirir. – İşle anlatış aynı andadır. Diğer bir deyişle başlamış, devam eden eylemler şimdiki zamanla anlatılır.
Gelecek zaman	→ Yapılacak olan eylemleri bildirir. – Anlatış, işten öncedir.
Geniş zaman	→ Her zaman yapılan, yapılacak olan eylemleri anlatır. Bu nedenle bütün zamanları içerir.

Taşındık → Geçmiş zaman
Taşınıyoruz → Şimdiki zaman
Taşınacağız → Gelecek zaman
Taşınırız → Geniş zaman

III. FİİLLERDE KİŞİ:

Eylemin kim tarafından (kaçıncı kişi) yapıldığını, kiminle ilgili olduğunu bildirir. Bu anlam (üçüncü kişi dışında) eklerle kazandırılır.

Fiillerde üç ayrı kişi vardır. Bunlar tekil ya da çoğul kullanılırlar:

KİŞİ	TEKİL	ÇOĞUL	ANLAMI
I.	Ben	Biz	Söz söyleyen
II.	Sen	Siz	Söz söylenen
III.	O	Onlar	Sözü edilen (anılan)

fetel yayınları

Uyarı:

Fiillerdeki kişi özelliği "kim" sorusuna alınacak cevapla belirlenir. Kişi ekleri fiil kök ya da gövdesine kip eki getirildikten sonra eklenir.

(Fiil kök – gövdesi) + (kip eki) + (kişi eki)

Gid – iyor – um gurbeti gönlümde duya duya.
Fiil kökü – Kip eki – Kişi eki → 1. Kişi (Ben)

Hak belediğin yolda yalnız da olsan yürü–y–ecek–sin
kök – kip – kişi
↓
II. kişi (Sen)

* Fiillerin üçüncü kişilerinde ek yoktur.

Dün gelmiş. → III. Kişi (O)

O da uyuyor. → III. Kişi (O)

FİİL (EYLEM) ADLARI:

Her varlığın, kavramın nasıl bir adı varsa, eylemlerin de bir adı vardır. Eylem adları "mastar"lardır. Eylem kök ya da gövdelerinin "–mek/–mak, –me/–ma, –ış/–iş" eki almış biçimleri eylemlerin adıdır. Mastarlar, fiilimsilerin bir grubudur.

Ölmek kaderde var, bize ürküntü vermiyor.

Çalışmalarınızı beğeniyorum.

O günkü kaçışınıza sinirlendim.

FİİLLERDE KİP:

Fiillerin aldıkları eklerle, zaman ve anlam bakımından yansıttıkları özelliklere kip denir. Kip anlamı (emir kipi dışında) eklerle kazandırılır.

(Fiil kök – gövde) + (Kip eki) şeklinde kullanılır.

Biraz düşün – e – y – im

Soru çöz – üyor – uz

Azıcık yürü – meli – y – im

Fiil kiplerini iki ana grupta incelemekteyiz:

A) Bildirme (haber) kipleri

B) Dilek (isteme) kipleri

→ Haber (bildirme) kipleri
* "–di"li geçmiş zaman kipi
* "–miş"li geçmiş zaman kipi
* Şimdiki zaman kipi
* Geniş zaman kipi
* Gelecek zaman kipi

→ Dilek (isteme) kipleri
* Dilek - şart kipi
* Gereklilik kipi
* İstek kipi
* Emir kipi

Haber kipleri zaman anlamı yansıttıkları halde dilek kiplerinde zaman anlamı yoktur.

1. BİLDİRME (HABER) KİPLERİ:

a) –di'li Geçmiş (Görülen geçmiş) Zaman Kipi:

Eylem tabanlarına "–dı, –di, –du, –dü, –tı, –ti, –tu, –tü" ekleri getirilerek oluşturulur.

Kaç – tı – k, oku – du

Bu kip aşağıdaki özellikleri yansıtır:

* Geçmişte yapılan ve kesinlik bildiren fiiller bu kiple anlatılır. Söz söyleyen (1. kişi) gördüğü, yaşadığı fiil için bu kipi kullanır.

Marmara'da toplan – dı – lar.

Suçlu yakalan – dı.

* Tarihi olaylara inandırıcılık kazandırmak amacıyla, tarihin tanıklığını kullanarak olayları bu kiple anlatırız.

Mustafa Kemal 1881'de doğdu.

* İşin önce anlatışın sonra olduğu anlamı vardır.

İki gün önce sonuçlar açıklandı.

Suya iki kez dalıp çıktım.

–di'li geçmiş zaman kipinin çekimi tablodaki gibidir:

	TEKİL	ÇOĞUL
I. Kişi	uç – tu – m	uç – tu – k
II. Kişi	uç – tu – n	uç – tu – nuz
III. Kişi	uç – tu	uç – tu – lar

b) –miş'li (anlatılan) Geçmiş Zaman Kipi:

Fiil kök ya da gövdelerine "–miş, –mış, –muş, –müş" eki getirilerek oluşturulur:

Üç günde iki kilo zayıflamış.

Yurdumuz işgal edilmiş o zaman.

* Önceden yapılan eylemleri bildirir; ancak kesinlik yoktur.
* İşin anlatıştan önce olduğu anlamı vardır.
* Başkasından duyulma anlamı taşır.
* Farkında olunmadan gerçekleşen eylemler de bu kiple anlatılır.
* Şaşma bildirmek için de bu kip kullanılabilir.

Maçın sonunu almadan uyumuşum. > *Farkında olmama*

Ağlamaktan gözlerin kanlanmış. > *Sonradan tanık olma*

– miş'li geçmiş zaman kipinin çekimi tablodaki gibidir:

	TEKİL	ÇOĞUL
I. Kişi	Ayrıl–mış–ım	Ayrıl–mış–ız
II. Kişi	Ayrıl–mış–sın	Ayrıl–mış–sınız
III. Kişi	Ayrıl–mış	Ayrıl–mış–lar

c) Şimdiki Zaman Kipi:

Fiil kök ya da gövdelerine "–(i)yor" eki getirilerek oluşturulur.

Maç seyred–(i)yor–um.

Hiç bana bakmı–yor–sun

Bu kiple, başlamış ve devam eden eylemler anlatılır. İşle anlatışın aynı anda olduğu anlamı vardır. Diğer bir deyişle "yapılmakta olan iş" şimdiki zaman kipiyle bildirilir.

Yıllardır balıkçılık yapıyorum.

İşe gitmek için hazırlanıyor.

Su mu istiyorsunuz?

* Şimdiki zaman kipinin çekimi tablodaki gibidir:

	TEKİL	ÇOĞUL
I. Kişi	Dinli–yor–um	Dinli–yor–uz
II. Kişi	Dinli–yor–sun	Dinli–yor–sunuz
III. Kişi	Dinli–yor	Dinli–yor–lar

d) Gelecek Zaman Kipi:

Fiil kök ya da gövdelerine "–ecek / –acak" eki getirilerek oluşturulur. İçinde bulunulan zamandan sonra yapılacak olan eylemi anlatır.

Saat 19.30'da maç başlayacak.

O gün erkenden salonda olacağım.

Gelecek zaman kipinin çekimi tablodaki gibidir.

	TEKİL	ÇOĞUL
I. Kişi	Çöz–eceğ–im	Çöz–eceğ–iz
II. Kişi	Çöz–ecek–sin	Çöz–ecek–siniz
III. Kişi	Çöz–ecek	Çöz–ecek–ler

e) Geniş Zaman Kipi:

Fiil kök ya da gövdelerine "–r, –ır, –ir –ur, –ür, –ar, –er" eki getirilerek oluşturulur.

Eyleme her zaman yapılabileceği anlamı verir. Bu bakımdan geniş zaman kipi bütün zamanları kapsar.

Onu görünce seni hatırlarım.

Sorunlarını bana anlatırsın hep.

* Alışkanlıklar ve varlıkların genel özellikleri de geniş zaman kipiyle anlatılır.

Yemeklerden sonra kahve içerim. > alışkanlık

Erken yatar; erken kalkarım. > alışkanlık

İnek süt verir. > Genel özellik

Çocukların teni yumuşak olur. > genel özellik

Geniş zaman kipinin çekimi tablodaki gibidir:

	TEKİL	ÇOĞUL
I. Kişi	Kaç–ar–ım	Kaç–ar–ız
II. Kişi	Kaç–ar–sın	Kaç–ar–sınız
III. Kişi	Kaç–ar	Kaç–ar–lar

2. DİLEK (İSTEME) KİPLERİ:

Bu kipler anlamlarına göre dörde ayrılır:

a) Dilek – Şart (Koşul) Kipi:

Fiil tabanlarına "–se/–sa" eki getirilerek oluşturulur. Bu kiple çekimlenen eylemler iki ayrı anlam yansıtır.

* Eylemin yapılmasına dilek bildirir:

Okula gitmese de bize yardım etse. (keşke)

* Eylemin gerçekleşmesine koşul bildirir:

Sabahı bulsa köye gidecek. (Eğer)

* Dilek – şart kipinin çekimi tablodaki gibidir:

	TEKİL	ÇOĞUL
I. Kişi	Koş–sa–m	Koş–sa–k
II. Kişi	Koş–sa–n	Koş–sa–nız
III. Kişi	Koş–sa	Koş–sa–lar

b) İstek Kipi:

Fiil tabanlarına "–e, –a" eki getirilerek oluşturulur. Eylemin yapılmasına istek bildirir:

Bugün burada kalalım.

Az daha bekleyeyim.

Onu göresin.

* İstek kipinin çekimi tablodaki gibidir:

	TEKİL	ÇOĞUL
I. Kişi	Gör – e – yim	Gör – e – lim
II. Kişi	Gör – e – sin	Gör – e – siniz
III. Kişi	Gör – e	Gör – e – ler

c) Gereklilik Kipi:

Fiil tabanlarına "–meli/–malı" eki getirilerek oluşturulur.

Eylemin yapılmasının gerekliliği anlatılır.

Gereklilik kipi eki cümleye "lazım, gerekir, zorunda, icap eder" sözlerinin anlamını kazandırır. Dolayısıyla cümleye gereklilik anlamı bu sözlerle de kazandırılabilir.

Oraya gitmeliyim.
Oraya gitmek lâzım.
Oraya gitmek zorundayım.
Oraya gitmem icap ediyor.
Oraya gitmem gerekiyor.

Bu cümleler, içerdikleri anlamlar bakımından özdeştir. Ancak gereklilik kipi sadece ilk cümlede vardır.

Gereklilik kipinin çekimi tablodaki gibidir:

	TEKİL	ÇOĞUL
I. Kişi	Yürü–meli–yim	Yürü–meli–yiz
II. Kişi	Yürü–meli–sin	Yürü–meli–siniz
III. Kişi	Yürü–meli	Yürü–meli–ler

d) Emir (buyurma) Kipi:

* Kip eki yoktur. Eylem tabanları aynı zamanda emir bildirir.
* Emir kipinde I. kişi kullanılmaz. Söz söyleyen (1. kişi) kendine emir veremez.
* Emir kipinde "–sin..." eki III. kişi eki olarak kullanılır.

Biraz çalış.
Söyle bizimle gelsin.
Ülkeme dokunma.

Emir kipinin çekimi tablodaki gibidir:

	TEKİL	ÇOĞUL
I. Kişi	–	–
II. Kişi	Otur	Otur–un (unuz)
III. Kişi	Otur–sun	Otur–sunlar

FİİLLERDE ANLAM (ZAMAN – KİP) KAYMASI:

Herhangi bir kiple çekimlenmiş fiilin anlam olarak kendi anlamı dışına çıkıp başka bir kipin anlamını yansıtacak şekilde kullanılmasına anlam kayması denir.

Diğer bir söyleyişle kullanılan kip eki, anlamca başka bir kip ekinin yerini tutmaktadır. Yani görünüşle anlam farklıdır.

Yarın gidiyoruz. > Şimdiki zaman kip eki (–(i)yor) gelecek zaman anlamında kullanılmıştır.

Anlam kayması daha çok haber (bildirme) kiplerinde görülür.

a) Şimdiki Zaman Kipinde Anlam Kayması:

* Gelecek zaman bildirmek amacıyla kullanılır; yani "–(i)yor" eki, "–ecek/–acak" ekinin anlamını yansıtabilir.

  Önümüzdeki yıl sınavlara giriyorum.
  gireceğim.

* Geçmiş zaman bildirmek amacıyla kullanılır; yani "–miş..." "–di..." eklerinin anlamını yansıtabilir:

  Perşembe günü ölüyor, cuma günü gömüyorlar.
  ölmüş gömmüşler

* Geniş zaman bildirmek amacıyla kullanılır; yani "–er" ekinin anlamını yansıtabilir:

  Yazlarımı köyde geçiriyorum.
  geçiririm.

b) Geniş Zaman Kipinde Anlam Kayması:

* Anlatılan (–miş'li) geçmiş zaman bildirmek için kullanılır; yani "–miş..." ekinin yerini tutar:

  Fatih İstanbul'u alır; azınlıkların inançlarına
  almış

  dokunmaz.
  dokunmamış

* Gelecek zaman bildirmek için kullanılır; yani "–er..." eki "–ecek..." ekinin anlamını yansıtabilir:

  Haftaya gelirim.
  geleceğim

* Şimdiki zamanı bildirmek için kullanılır; yani "–er..." eki "–(i)yor" ekinin anlamını yansıtabilir:

  Sen hep böyle hata yaparsın.
  yapıyorsun

* Emir bildirmek için kullanılır:

  Önümüzdeki yıl çalışır; sınava girersin.
  çalışacak gireceksin

* Bunlardan başka gelecek zaman kip eki "–ecek..." tahmin, emir, gereklilik... bildirmek; istek kipi "emir" bildirmek amacıyla da kullanılmaktadır.

  Şu yaşlı adam Neriman'ın dedesi olacak.
  olmalı (tahmin)

  Televizyonu kapatacak, uyuyacaksın. (emir)
  kapat uyu

BASİT VE BİLEŞİK ZAMANLI FİİLLER:

Fiiller zaman bakımından iki grupta incelenir:

a) Basit Zamanlı Fiiller:

Ekfiil almayan, tek bir kip ekiyle çekimlenmiş olan fiillerdir. (Eylem tabanı) + (Kip eki) + (Kişi eki) şeklinde formülleştirebiliriz.

Elimdekileri size vermek istiyorum.
Açtı Kırşehir'in gülleri açtı.
Koyun verdi, kuzu verdi, süt verdi...
Adını torunuma koyacağım.

b) Bileşik Zamanlı Fiiller:

Ekfiil almış olan fiillerdir.

(Eylem tabanı) + (Kip eki) + (Ekfiil) + (Kişi eki) şeklinde formülleştirebiliriz.

Sevinçten uç – uyor – du – m.
Eylem tab. | Kip eki | Ekfiil | Kişi eki

Gökyüzü karar – mış – tı.
Eylem tabanı | Kip eki | Ek fiil

Toplantıya başkan da katıl – acak – mış.
Eylem tabanı | kip eki | Ekfiil

Ekfiiller "–imek" fiilinden elde edilen "idi, imiş, ise" sözcükleridir. Bunlardan hangisi kullanılmışsa fiil ona göre adlandırılır. Bu bakımdan bileşik zamanlı fiilleri üç grupta incelemekteyiz:

1. Hikâye Bileşik Zamanlı Fiiller:

Yapılışı: (Eylem tabanı) + (Kip eki) + ("(–di)" ekeylemi)

Ortalıkta dolaşıyordu. *(Şimdiki zamanın hikâyesi)*
Hep burada otururdum. *(Geniş zamanın hikâyesi)*
Bu kitabı okuyacaktım. *(Gelecek zamanın hikâyesi)*
Kimseye karışmamalıydın. *(Gereklilik kipinin hikâyesi)*
Geleydin sen de. *(Dilek – Şart kipinin hikâyesi)*

Anlamı: Eyleme kesinlik anlamı kazandırır. Görülen geçmiş zaman (–di'li geçmiş) kipine benzer. "–miş"li" geçmiş zaman kipine de kesinlik anlamı kazandırır.

2. Rivayet Bileşik Zamanlı Fiiller:

Yapılışı: (Eylem tabanı) + (Kip eki) + ("(–imiş)" ekeylemi)

Bu işyerinde yüz kişi çalışıyormuş.
(Şimdiki zamanın rivayeti)
Bu yıl daha çok çalışacakmışsın.
(Gelecek zamanın rivayeti)
Okullar bu hafta kapanmalıymış.
(Gereklilik kipinin rivayeti)

Anlamı: Kesin olmayan, kesinliğine inanılmayan eylemlerle, başkasından duyulan eylemlerin anlatımında kullanılır.

3. Şart (Koşul) Bileşik Zamanlı Fiiller:

Yapılışı: (Eylem tabanı) + (Kip eki) + ("(–se)" ekeylemi)

Kalkacaksanız hazırlanalım.
(Gelecek zamanın şartı)
Onlar gelirse ben gelmem.
(Geniş zamanın şartı)
Uyuyorsan uyandırmayız.
(Şimdiki zamanın şartı)

Anlamı: Kullanıldığı cümlede bir başka eyleme veya yargıya koşul özelliği kazandırır.

Uyarı:

Hikâye veya rivayet bileşik zamanlı fiiller "ise" ekeylemini de alabilir. Bu şekilde kullanılan fiillere "katmerli bileşik zamanlı fiiller" denir.

Çocuk uyuyorduysa onu uyandırmasaydın.

FİİLLERDE YAPI:

Fiiller yapı bakımından üç grupta incelenir:

a) Basit (yalınç) fiiller: Yapım eki almamış olan fiillerdir.

Koy –(mak) *Bak –(mak)*
Gör –(mek) *Çöz –(mek)*
Gez –(mek) *At –(mak)*

Adamı yok yere astılar.
as– (basit fiil)

b) Türemiş fiiller: Basit sözcüklere yapım eki getirilerek oluşturulan fiillerdir. Türemiş fiiller ya isim soylu ya da fiil soylu kök sözcüklerden türetilirler.

Çiçek–len– } İsimden türetilmiş fiiller
Çocuk–laş– } İsimden türetilmiş fiiller
Hasta–lan– } İsimden türetilmiş fiiller

İt–il– } Fiilden türetilmiş fiiller
Boğ–uş– } Fiilden türetilmiş fiiller
Kaç–ın– } Fiilden türetilmiş fiiller

c) Bileşik Fiiller: Birden çok sözcüğün bir araya gelerek oluşturduğu fiillerdir.

oturuver–(mek) *farkında ol–(mak)* *affet–(mek)*
kabul et–(mek) *kulak as–(mak)* *soruver–(mek)*

Bileşik fiiller oluşumları bakımından üç grupta incelenir:

1. Yardımcı fiillerle oluşturulan bileşik fiiller:

(Ad soylu sözcük) + (Yardımcı fiil)

Türkçede yardımcı fiiller olarak çoğunlukla "etmek, eylemek, kılmak, olmak" fiilleri kullanılır.

sabır + et(mek)
hasta + ol(mak)

nazar + et(mek)
rica + et(mek)
red + et(mek) (reddetmek)
namaz + kıl(mak)

Uyarı:

Yardımcı fiil olarak kullanılan "etmek, olmak, kılmak, eylemek" fiilleri asıl fiil olarak da kullanılabilir.Bunları ayırt edebilmek için anlamca kalıplaşmış olup olmadıklarına bakılmalıdır.

Önümüzdeki yıl Paris'te olacağım
Asıl fiil

Yıllar sonra kabul etti.
Yardımcı fiil
Bileşik fiil

Bu tablo o parayı eder mi?
Asıl fiil

II. Kurallı (Özel) Bileşik Fiiller:

Herhangi bir fiille "a, e, ı, u" seslerinden biriyle birlikte "bilmek, durmak, kalmak, gelmek, yazmak, vermek" fiillerinden birinin kalıplaşmasıyla oluşurlar.

yazıver–(mek)	*bakakal–(mak)*
okuyabil–(mek)	*anlatıver–(mek)*
gelebil–(mek)	*uyuyakal–(mak)*

Bu fiiller, anlam özelliklerine göre beş grupta incelenirler:

a) Yeterlik Fiili:

(Herhangi bir fiil) + (–e) + (bilmek)

Yazabil(mek), koşabil(mek), görebil(mek),...

İkinci fiil "–(e) bilmek" birinci fiile "gücü yetme, izin verme, olasılık" anlamlarından birini kazandırır.

Bu yükü taşıyabilirim. > *gücü yetme*

Dışarı çıkabilirsin. > *izin verme*

İki güne kadar gelebilirim. > *olasılık*

* Yeterlik fiilinin olumsuzu yapılırken, genellikle ikinci fiil (bilmek) kullanılmaz.

Okuyabilmek → okuyamamak
Yürüyebilmek → yürüyememek
Çalışabilmek → çalışamamak

b) Tezlik Fiili:

(Herhangi bir fiil) + (–i) + vermek

İkinci fiil birinciye "çabukluk, acelecilik" anlamı kazandırır.

Çözüver(mek)
Koşuver(mek)
Atlayıver(mek)...

c) Sürerlik Fiili:

(Herhangi bir fiil) + (–e) + (gelmek, durmak, kalmak)

İkinci fiil, birinci fiile devamlılık anlamı kazandırır; fiilin belli bir süre devam ettiğini bildirir.

Bakakal(mak)
Oturadur(mak)
Anlatılagel(mek)

d) Yaklaşma Fiili:

(Herhangi bir fiil) + (–e) + (yazmak)

İkinci fiil birinci fiile "az kalmışlık" anlamı kazandırır.

Düşeyaz(mak)

Bayılayaz(mak)

Yurdumuz elimizden gideyazdı.
(Az daha gidecekti)

e) İsteklenme Fiili:

(Herhangi bir fiil) + (–esi / –eceği) (tutmak / gelmek)

Göresi gel(mek)

Ağlayacağı tut(mak)

İkinci fiil, birinci fiile "istek duyma" anlamı kazandırır.

* Bunlardan başka "beklenmezlik, yapmacıklık" bildiren bileşik fiiller de vardır.

duymazlıktan gel(mek)

III. Anlamca Kaynaşmış Bileşik Fiiller:

İsim soylu bir sözcükle bir fiilin, anlamlarını düşündürmeyecek biçimde kaynaşıp kalıplaşmalarıyla oluşan bileşik fiillerdir. Bunlara "deyimleşmiş bileşik fiiller" de denir.

Ağzını açma(mak)
Baş koy(mak)
Dili tutul(mak)
Çam devir(mak)

* Anlamca kaynaşmış bileşik fiiller, cümlenin öğeleri incelenirken bir bütün olarak alınır.

* Çocuk o gün ağzını açmadı.
Yüklem

Onu görünce dili tutuldu.
Yüklem

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK – 1:

"Sabaha karşı Plevne'den geçiyorduk. Alacakaranlıkta pencereyi açtım. Plevne Ovası'nı görmek istiyordum. Yüksek ve zengin ekinleri okşayan gece rüzgârı dedi ki: Babanın kanını bu topraklar emdi."

Bu parçada "kılış, oluş, durum" bildiren kaç sözcük vardır?

A) 3 B) 4 C) 5 D) 6 E) 7

ÇÖZÜM:

Parçadaki sözcükler incelendiği zaman "geçiyorduk, açtım, görmek, istiyordum, okşayan, dedi ve emdi" sözcüklerinin eylem olduğu görülecektir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yapılmakta olan bir iş anlatılmaktadır?

A) İki gün sonra da kardeşim gelecek.
B) Oturduğu yerden bizi izliyor.
C) Elindeki taşı göle attı.
D) Kıyıdaki bir emekli kahvesinde oturmuştum.
E) Attığı her adımı ölçer; sonra atardı.

ÇÖZÜM:

Şimdiki zaman kipi yapılmakta olan işi anlatır. Yani işle anlatışın aynı anda olması demektir. Buna göre seçenekler incelendiğinde, A'da gelecek zaman, C ve D'de geçmiş zaman, E'de ise geniş zaman anlamı olduğu görülecektir. "B" seçeneğinde "izlemek" fiili anlatımın gerçekleştiği zamanda yapılmaktadır.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 3:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–miş" (–mış, –muş, –müş) eki cümleye başkasından duyulma anlamı kazandırmıştır?

A) Korkudan yüzün sararmış.
B) Konuklarını otelde ağırlamış.
C) Yorgunluktan gözleri kanlanmıştı.
D) Birden uyumuşum.
E) Sanırım gecikmişim; içeri almazlar.

ÇÖZÜM:

"–miş" eki "Sonradan tanık olma,başkasından duyulma, şaşkınlık ve farkında olmama..." anlamları kazandırabilir. Bu açıdan incelediğimizde A ve C seçeneklerinde "Sonradan tanık olma" D'de "farkında olmama" E'de "tahmin" bildirdiğini görmekteyiz. Oysa "B" seçeneğinde önceden olan ve aktarılan yani başkasından duyulan bir eylemden söz edilmektedir.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 4: (ÖSS – 1994)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylemin kipinde bir anlam kayması olmuştur?

A) Pazar günü gelmeye çalışacağım.
B) Sabahları erken kalkmayı sevmiyorum.
C) Yağmur yağdığı için gelememiş.
D) Söz verdi; yarın buraya uğrayacak.
E) İstanbul'a gitmekten vazgeçmişler.

ÇÖZÜM:

Anlam kayması kullanılan kip ekinin anlam bakımından başka bir kip ekinin yerine kullanılmasıdır. Bu da cümlenin bütününden anlaşılır. Buna göre, A'da gelecek zaman "–ecek" ekiyle, B'de geniş zaman "–(i)yor" ekiyle, C'de geçmiş zaman "–miş" ekiyle, D'de geçmiş zaman "–di" gelecek zaman "–miş" ekiyle, D'de geçmiş zaman "–di", gelecek zaman "–ecek" ekiyle, E'de geçmiş zaman "–miş" ekiyle anlatılmıştır. Dikkat edildiğinde B'de geniş zaman eki "–er..." yerine "–(i)yor" ekinin kullanıldığı görülmektedir. Bu bir anlam kaymasıdır.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 5: (ÖSS – 1992)

Aşağıdaki dizelerin hangsinde yüklem, gereklilik kipindedir?

A) Çınar yeşili sundurmamda
Bakmalıyım ayçiçeği tarlasına
B) Akçakavaklar ıslanırken
Örter bizi güz ananın yaprakları
C) İşte duruyor bir çocuk
Mürdüm eriği gözleriyle
D) Bir yüce dağdan bir yüce dağa
Dikmişim ışıklı direklerimi
E) Kırmızı alıç boncuğunu
Alıp dizdim sevginin ipliğine

ÇÖZÜM:

Gereklilik kipi eylem tabanlarına "–meli / –malı" eki getirilerek oluşturulur. Bu açıdan incelediğimizde A'da "bak – malı – yım" şeklinde bu ekin kullanıldığını görmekteyiz. B'de geniş zaman, C'de şimdiki zaman, D'de –miş'li geçmiş zaman, E'de ise –di'li geçmiş zaman kipi kullanılmıştır.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 6: (ÖSS–1992)

Aşağıdakilerin hangisinde birden çok bileşik fiil vardır?

A) Kimi benim gibi erir derdinden
Kimi senin gibi çok mutlu olur.
B) Bahsetti derinden ona halim
Aşkın bu onulmaz yarasından
C) Soldu günden güne sessiz soldu
Dediler hep: "Kıza bir hal oldu!"
D) Bir öğreniversin aşkı
Ağacı o vakit seyredin
E) Dalıveriyoruz arada bir
Belli bir şey var aramızda

ÇÖZÜM:

Bileşik fiiller, birden çok sözcükle oluşur. A'da "mutlu olmak", B'de "bahsetmek", C'de "bir hal olmak", D'de "öğrenivermek, seyretmek", E'de ise "dalıvermek" bileşik fiilleri vardır. Birden çok bileşik fiil D seçeneğinde kullanılmıştır.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 7:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem soyut bir addan türemiş fiildir?

A) O günkü olaydan ben de kuşkulanmıştım.
B) Toplantıdan sonra balığa gidilecekti.
C) Vakit geçirmeden evlenecekler.
D) Sorunlarımız bizi çok uğraştırıyor
E) Günlük yaşamdan kopamıyoruz.

ÇÖZÜM:

Seçeneklerdeki yüklemler "kuşkulan(mak), gidil(mek), evlen(mek), uğraştır(mak), kopama(mak)" fiilleridir. Bu fiillerin köklerini bulursak "kuşku, git–, ev, uğraş–, kop–" sözcükleriyle karşılaşırız. Bunlardan soyut ad olan sözcük "kuşku" sözcüğüdür. Dolayısıyla "kuşku–lan–" fiili soyut addan türemiş ve yüklem olarak kullanılmıştır.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 8:

Aşağıdakilerin hangisinde yüklem bileşik zamanlı bir fiildir?

A) Mermiler altında geçerek suyu
Yollara döküldü bahtsız kafile
B) Tutuşurken ufuk uzakta yer yer
Alçalan akşamlarla sular karardı
C) Bu akşam rüyamda Leyla'yı gördüm
Derdini ağlarken yanan bir muma
D) Susamış ruhumla mesafelere
Hiçbir şey bağlamaz beni bir yere
E) Mucize başlamıştı eşsiz ve çılgın
Yıkanan kuşlar gibi enginlerde

ÇÖZÜM:

Verilen dizelerdeki yüklemler "döküldü, karardı, gördüm, bağlamaz, başlamıştı" sözcükleridir. Bileşik zamanlı fiil "idi, imiş, ise" ekeylemlerinden birini almış olan fiil olduğuna göre, bu sözcüklerde bu ekeylemlerden birini almış olanı belirlememiz gerekmektedir. "A, B, C, D" seçeneklerinde ekeylem yoktur. E'de "başla – mış, tı" sözcüğündeki "idi" ekeylemi hikâye bileşik zamanı yapmıştır. Yüklem "–miş" li geçmiş zamanın hikâyesidir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 9: (ÖSS – 1996)

Eşyalar yerleştirilince, otobüse yolcular da bindi. Şoför, beklemeksizin kontağı açtı. O sırada otobüs yazıhanesinden biri fırladı. Otobüse koşuyordu; soluk soluğa yetişti. Önümüzdeki tek boş yere oturdu. Çevresindekileri selamladı. Otobüsteki herkesi tanıyordu anlaşılan.

Bu parçada bileşik zamanlı kaç fiil vardır?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

ÇÖZÜM:

Parçada kullanılan fiiller "bindi, açtı, fırladı, koşuyordu, yetişti, oturdu, selamladı, tanıyordu" sözcükleridir. Bileşik zamanlı fiiller, ekfiil almış olan fiiller olduğuna göre bu fiillerden ekfiil (idi, imiş ise) almış olanları bulmamız gerekir. "koş – uyor – du" ve "tanı – yor – du" fiillerinde "idi" ekeylemi vardır. İkisi de "şimdiki zamanın hikâyesi" biçimindedir. Yani iki tane bileşik zamanlı fiil kullanılmıştır.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

TEST – 1

1. Eylemler iş, oluş, durum bildiren sözcüklerdir.
Aşağıdakilerden hangisinde yukarıda sözü edilen eylemlerin tümü örneklendirilmektedir?
A) bayatlamak – taşımak – uyumak
B) yazmak – okumak – kızarmak
C) yüzmek – koşmak – görmek
D) gezmek – üzmek – gülmek
E) dökmek – sormak – hastalanmak

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylem emir kipindedir?**
A) Herkes kendi işiyle ilgilensin.
B) Bu yıl halk oyunları yarışmasında birinci oldular.
C) Çiçekler özel bakım ister.
D) Yarın erkenden kalkıp yola çıkmalıyız.
E) Kuşların sesi insanı dinlendiriyor.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, eylemin her zaman yapıldığını bildirmez?**
A) Hafta sonları maç oynamaya gidiyor.
B) Hava karardı, birazdan yağmur yağar.
C) Resim yapmayı severim.
D) Hep kendisini anlatanlardan hoşlanmam.
E) Hedefe ulaşmak için düzenli çalışmak gerekir.

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylem istek kipinin birinci çoğul kişisiyle çekimlenmiştir?**
A) Yarın bize oturmaya gelin.
B) Hep birlikte bir yere gidip eğlenelim.
C) Ormanlar yakılıp yok edilmesin.
D) Güncel olaylardan haberdar olmalıyız.
E) Birkaç kez Foça'ya gittik.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi, eylem değildir?**
A) Eve geldiğimde vakit epey ilerlemişti.
B) Bahçesinde rengarenk güller vardı.
C) Araba dörtyola gelince yavaşladı.
D) Zil çalınca öğrenciler birden hareketlendi.
E) Sporun pek çok dalıyla uğraşmıştı.

6. **Aşağıdakilerin hangisinde yüklem, durum bildiren bir fiildir?**
A) Aldığı talimat üzerine yerine oturdu.
B) Çocuğun karnı çok çabuk acıktı.
C) Bahçedeki tüm yaprakları topladı.
D) Hastalık yüzünden benzi iyice sarardı.
E) Telefonla kardeşini aradı.

7. Bir araçla bir nesne üzerinde yapılan eylemlere kılış eylemi denir.
Aşağıdakilerden hangisinde bu tanıma uygun bir eylem vardır?
A) Onu görünce çok sevindim.
B) Ekmekler iyice kızardı.
C) Çamaşırların tümünü ütüledi.
D) Hava birdenbire bulutlandı.
E) Vazodaki çiçekler solmuş.

8. Eylemler bildirdikleri hareketin niteliğine göre kılış, oluş, durum eylemleri olmak üzere üçe ayrılırlar.
Aşağıdakilerden hangisinde oluş bildiren eylemler bir arada verilmiştir?
A) uyumak, oturmak, durmak
B) kazmak, yıkmak, silmek
C) susmak, beklemek, yatmak
D) uzamak, morarmak, büyümek
E) süpürmek, kesmek, atmak

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde iş önce, anlatış sonra yapılmaktadır?**
A) Onun mutluluğunu görmelisin!
B) Daha geniş bir ev arıyorlar.
C) Yanan ağaçların yerine yenileri dikildi.
D) Arabayla küçük bir gezinti yapacağız.
E) Birazdan o da gelir birlikte yeriz yemeği.

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, kişi eki almamıştır?**
A) Şansımın olduğuna inanmıyorum.
B) Komşunun çocukları koşa koşa gelmiş.
C) Ayrıldığım şehre artık dönmeyeceğim.
D) Bu sanatçıyı galiba çok seviyorsunuz.
E) Çekilişe nasıl katılacağını biliyor musun?

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem istek kipindedir?**
A) Yedi yıllık arkadaşından ayrılınca hüzünlendi.
B) Çocuk, oyuncak da oyuncak diye tutturdu.
C) Bu soruna bir an önce çözüm bulalım.
D) Annesinin söylediklerini iyi duyamadı.
E) Bize ihtiyacı olanlara yardım etmeliyiz.

12. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yükleminin kipi emir anlamı taşımaktadır?**
A) Seninle ben de gelebilirim.
B) Bunları amcanlara götürür, oyalanmadan dönersin.
C) Biraz dinlendikten sonra canlanırlar.
D) Seni karşısında görünce çok sevinir.
E) Uygun bir gün gelirsen seninle dertleşiriz.

13. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde geniş zaman kipi alışkanlık bildirir?**
A) Yarın erkenden size uğrarım.
B) Sınavı kazanıp kazanmadığını ben sana bildiririm.
C) Her yemekten sonra dişlerini fırçalar.
D) Onların hepsini çok severim.
E) Zamanında orda olmazsak bizden kuşkulanır.

14. "Kurtulmak için çırpındığım çocukluğu
Yeniden öğreniyorum çocuklardan şaşarak"
Bu dizelerindeki yüklemin zamanıyla ve kişisiyle özdeş bir kullanım, aşağıdakilerin hangisinde vardır?
A) Susarak anlatırım duygularımı.
B) İyi bir ozansan şiir yazmaya zaman ayırmalısın.
C) Neye yarar düşün, savunulmuyordu.
D) İnce ince çağlıyor yol üstünde gül.
E) Yalınayak yürüyorum dünkü kızgınlığıma.

15. **Aşağıdakilerin hangisinde yapılmakta olan bir iş bildirilmektedir?**

A) Akşam, sinemaya gidiyoruz.
B) Gelecek yıl evin inşaatı bitiyor.
C) Geçen günkü kazada yaralıyı hastaneye zor yetiştiriyorlar.
D) Her gün saat dokuzda evden çıkıyorum.
E) Düşüncelerini bu belgeler kanıtlıyor.

16. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde eylemin kipinde anlam kayması yoktur?**

A) Bakıyorlar her akşam elimize
Bir şey sormak ister gibi hepimize
B) Bir cahile bir kitap miras kalır
Cahil de hemen bu kitabı alır
Yol üstündeki kitapçıya uğrar
C) Hoca bir gün taşınacak, evde ne varsa kap kacak
Hepsini derler toplar, giyinir sokağa fırlar
D) Cümle dertler tükenir bir gün,
Türkiye'm gök maviliğince rahat
E) Günle beraber gönlümde bir sevinç
Bir arzu, bir umut doğar...

17. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, diğerlerinden farklı bir kiple çekimlenmiştir?**

A) Kitapları masanın üstüne bırakmış.
B) Radyodan hafif bir müzik sesi geliyordu.
C) Kendimizi ancak okuyarak geliştirebiliriz.
D) Ben gelinceye kadar kimseye bir şey söyleme.
E) Hafta sonunda yeni evlerine taşınacaklar.

18. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde emir kipinin 2. çoğul kişisiyle çekimlenmiş bir eylem kullanılmıştır?**

A) Gürültü yapıp da ablamı rahatsız etme.
B) Soruların hepsini çözeceksin.
C) Bu genç yaşta sigaraya alışmayın.
D) Saçlarını bu kadar kısa kestirmemeliydin.
E) Çocuğu yalnız bırakalım da ders çalışsın.

19. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylemin henüz gerçekleşmediği anlamı vardır?**

A) Bir taşın üstüne oturmuş denizi izliyor.
B) Ona okuması için bir kitap gönderdi.
C) Müdür önemli bir konuda açıklama yapacak.
D) Arkadaşlarına hiçbir zaman yardım etmez.
E) Parkta iki saat oturdular.

20. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, çekimli bir eylem değildir?**

A) Size güzel bir şiir okuyacağım.
B) Hastaneye onunla gitmen çok iyi olmuş.
C) İnsanların yaşama bakış açılarını değiştirmeye çalışırdı.
D) Çok sevimli, cıvıl cıvıl çocuklar vardı.
E) Hastanın durumu günden güne kötüleşiyor.

21. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, geniş zamanın olumsuzu ile çekimlenmiştir?**

A) Kimse bize olayı anlatmadı.
B) Aylardır sinemaya gitmiyorum.
C) Senden bir daha yardım istemem.
D) Yaşlı insanlara bir daha böyle kaba davranmayın.
E) Bu hafta onlarla buluşacağım.

22. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde koşul kipiyle çekimlenmiş bir eylem kullanılmıştır?**

A) Açık havada gezdikçe rahatlarsın.
B) Gelse mutlaka beni arardı.
C) Bu soruyu çözebilmek için biraz daha çalışmak gerekiyor.
D) Son resimlerinde canlı renkleri kullandı.
E) Müzik dinleyerek dinleniyorum.

23. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylem, kişi eki almamıştır?**

A) Onu birkaç kez aramıştık.
B) Seni buradan da görebiliyoruz.
C) Bu soruyu çözebilirsiniz.
D) Kayıkla denizde gezecekler.
E) Birazdan arkadaşın da gelir.

24. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, emir kipinin üçüncü tekil kişisiyle çekimlenmiştir?**

A) Yarın geçerken o yaşlı kadına da uğra.
B) Odanızı ben gelinceye kadar toplayın.
C) Dedemin kulağı hiç duymaz.
D) Hangisini alacağına artık karar versin.
E) Küçükken yerinde hiç duramazdın.

25. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yükleminin kipinde anlam kayması vardır?**

A) Onu geleceği konusunda karar almaya zorladı.
B) Depremin açtığı yaralar sarılmaya çalışılıyor.
C) Ninemin, hepimizin yetişmesine emeği geçmiş.
D) Araba dün saat 16.00'da yola çıkmış.
E) Başarılı olmak istiyorsan planlı çalışacaksın.

26. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi, şimdiki zaman kipi anlamında kullanılmamıştır?**

A) Odasında iki saattir ders çalışıyor.
B) Gençler sahilde şarkılar söylüyor.
C) Karadeniz köylüleri yazları yaylaya çıkıyor.
D) Arkadaşlarımla balkonda oturuyoruz.
E) Üniversite sınavları için hazırlanıyoruz.

TEST – II

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylem gereklilik kipindedir?**

A) Eninde sonunda sana güvenecektir.
B) Onu mutlaka buraya getir.
C) Resimlerin çerçevesini de kendisi yapar.
D) Bu zor gününde ona destek olmalısınız.
E) Liseyi bitirmek zorundasın.

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi bildirme (haber) kipinde değildir?**

A) Onun ödevlerine yardım etmedi.
B) Bu sanatçının edebiyat dünyasındaki yerini daha iyi saptayabiliriz.
C) Onlara da haber verelim.
D) Söylediklerime her zaman karşı çıktın.
E) Bir dediği, ötekini tutmaz.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bileşik zamanlı bir eylem kullanılmıştır?**

A) Otobüs biraz önce hareket etti.
B) Adam müşterinin ardından söylenip durmuştu.
C) Kazayı görünce gözyaşlarını tutamadı.
D) Dedesi ona her akşam masal anlatır.
E) Annesinin saçlarını ağarmış görünce üzüldü.

4. **Aşağıdakilerin hangisinde basit zamanlı bir bileşik eylem kullanılmıştır?**

A) Bütün zamanını televizyon izlemekle geçiriyor.
B) Onun bu kararına nasıl tepki vereceğini merak ediyorum.
C) Çalıştığı alanda kendisini yetiştirmek istiyordu.
D) Kendisini affettirmek için elinden geleni yapıyordu.
E) Yürüyüş yapmak insanı zinde tutarmış.

5. **Aşağıdaki cümlelerden hangisinin yükleminde şimdiki zamanın rivayeti kullanılmamıştır?**

A) Konuşmasıyla çevresindekileri etkileyebiliyormuş.
B) Orada rahat bir yaşam sürüyormuşsun.
C) Boş zamanlarında balık avına çıkıyormuş.
D) Ayın sonunda Avrupa'ya gidiyormuş.
E) Her zaman, geleceğini düşünürmüş.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylem geniş zamanın rivayeti ile çekimlenmiştir?**

A) Onunla yıllar önce bir röportaj yapmıştım.
B) Kimse benimle gelmek istemiyordu.
C) Hiçbir zaman sorunlarını kendisi çözememiştir.
D) İnsanlara "hayır" demeyi beceremezmiş.
E) Yeni programlar hazırlıyormuş.

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bileşik zaman, geçmiş zamandaki eylemin gerçekleşmediğini hikâye etmektedir?**

A) Antalya'ya geçen yıl taşınmışlardı.
B) Bütün çocuklar kardeşçe oynuyorlardı.
C) Bu filmi geçen yıl sinemada izlemiştim.
D) İşlerinde sana yardım edecektir.
E) Bu kararı almadan önce ona da ne düşündüğünü sormalıydık.

8. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde, koşul bileşik zamana göre çekimlenmiş bir eylem kullanılmıştır?**

A) İnsan kimi geceler niçin uğrar dışarı?
Bir gerçeğin içinde kendini dinlediyse.
B) Aralansa, düşse o solgun yüzünüze
Uzak şiirlerimden bir çiçek sabah.
C) Bütün gün bunu beklemişti
Kış ortası, yaz düşlerinde.
D) Bir yanlışlık yapsak
Bulutlanırdı gözleri.
E) Kımıldıyor karanlıkta, ne zaman dokunsam
Solgun bir gül oluyor dokununca.

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem durum bildiren bir fiil değildir?**

A) Kompartımanın koltuğuna uzanmış uyuyordum.
B) İzciler yol boyunda yürüyorlardı.
C) Küçük bir çocuk testisine su doldurdu.
D) Pencereden içeriye bir kadın girecekti.
E) Tren hızla uzaklaştı istasyondan.

10. Yeterince çalışmamıştı; onun için başarılı olamadı.
I II
Bununla birlikte çok da üzülmedi. İkinci sınava
III
daha çok çalışır, başarılı olurum, diye düşünüyordu.
IV V

Bu parçada altı çizili sözcüklerden hangisi durum bildiren bir fiil değildir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde görülen geçmiş zaman anlamı vardır?

A) Çocuklarını Almanya'da okutacakmış.
B) İki yıl öncesine kadar bu kasabada yaşıyordu.
C) Öyle sanıyorum ki kızını da alıp gidecek.
D) Uyuyorum diye dokunmamışlar.
E) Koşmuş, koşmuş da yetişememiş.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–yor" eki gelecek zaman bildirmek amacıyla kullanılmıştır?

A) Türkler yıllardır Avrupalı olmaya çalışıyor.
B) Konuyu özet çıkararak çalışıyordu.
C) İşimiz çok sürmez; bir saate kadar geliyoruz.
D) Ninem uyuyor; dedem saz çalıyordu.
E) Fırsatları hep kaçırıyoruz; biraz daha dikkatli olmamız lazım.

13. I. Ben yalın kılıç ortadan saldıracağım,
Tartacağım Bizans ordusunu yalın kılıç.
II. Gönlümle oturdum da hüzünlendim o yerde
Sen nerdesin ey sevgili, yaz günleri nerde?

Yukarıdaki dizeler, kullanılan eylemler bakımından karşılaştırılırsa aşağıdakilerden hangisi yanlış olur?

A) İkisinde de eylemler haber kipiyle çekimlenmiştir.
B) Birincide gelecek zamanlı, ikincide geçmiş zamanlı eylemler kullanılmıştır.
C) Eylemlerde kullanılan kişi, sözü söyleyen anlamını yansıtmaktadır.
D) Birincide kılış ve durum, ikincide oluş bildiren fiiller kullanılmıştır.
E) İkisinde de aynı sayıda eylem kullanılmıştır.

14. Aşağıdakilerin hangisinde anlam kayması vardır?

A) Kurtuluş Savaşı başarıyla bitince Atatürk toplumsal savaşa başlıyor.
B) Bir gün fen, şu siyah toprağı altın yapacak.
C) Her akşam içer, kumar da oynar.
D) Su uyur, düşman uyumaz.
E) Şen adam güneşe benzer; girdiği yeri aydınlatır.

15. "Kendimi kaptırarak tekerleğin sesine
Uzanmış kalmışım tekerleğin sesine"

Bu dizelerdeki eylemlere "–miş" (–mış, –muş, –müş) ekinin kazandırdığı anlam aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Ordu sabaha karşı Plevne'den geçmişti.
B) Alışılmış olaylara karşı tepkimiz yok artık.
C) Sararmış parmaklarıyla bir yeri işaret ediyordu.
D) Yıllar geçti unutmuşum memleketimi.
E) Sorunlara karşı çok ilgisizmiş.

16. "Bana artık izin ver, bir yaşlı Şaman gibi,
Bu arık topraklarda dolaşmaya gideyim."

Bu dizelerde kullanılan eylemlerin özellikleri, aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

A) Emir kipi ikinci kişi – istek kipi birinci kişi.
B) İstek kipi ikinci kişi – gereklilik kipi birinci kişi.
C) Emir kipi birinci kişi – istek kipi birinci kişi.
D) Gereklilik kipi birinci kişi – istek kipi birinci kişi.
E) Bildirme kipleri birinci kişi.

17. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, haber kipiyle çekimlenmiş bir fiildir?

A) Gözümde bir damla yaş deniz olup taşıyor.
B) Koca ovaydı ufukta birden kaybolan.
C) Erkenden yola çıkalım bence.
D) O karara hepimiz katılmalıyız.
E) Kızılırmak parça parça olaydın.

18. Aşağıdakilerin hangisinde yüklem, istek kipindedir?

A) Olaylara karşı soğukkanlı olmalıyız.
B) Kar yağsa da şu sinekler kaybolsa.
C) O yollardan bir daha geçmeyelim.
D) Korku içimi sarsın istiyorum.
E) Karanlık koridorlarda çalışmak, dolaşmak istemiyor canım.

19. I. Soruları birlikte çözelim.
II. Onunla görüşmek istemiyorum.
III. Bahçeye çıkmalısınız.
IV. Okusaydınız siz de.
V. Git, Emirgan'dan boğaza bak bu gece.

Yukarıdaki cümlelerde kullanılan fiillerden hangisi, kip olarak ötekilerden farklıdır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

20. I. İstasyonda iki kez karşılaştık.
II. Tren son hızla uzaklaşıyordu.
III. İlk istasyonda yaşlı bir bayan trene binmiş.
IV. Gençlerdeki tren tutkusu artıyor.
V. Kimse karayolu ulaşımına güvenmez artık.

Yukarıdaki cümlelerin hangisinde başkasından duyulma anlamı vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

21. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem basit zamanlı bir fiildir?

A) Yolculuk oldukça uzun sürmüştü.
B) Alacakaranlıkta yola çıkacaktık ben ve dedem.
C) Heyecanımız çok fazlaydı.
D) Yokuşu tırmanınca köy görünür sanıyorum.
E) Her tarafı ağrıyormuş.

22. Geçen yetmiş yılda ne yaptım? Yetmiş sekiz kitap yazdım. Şimdi size bir itirafta bulunayım. Her biri beş on baskı yapmış olan bunca kitap bana, sanki yazacağım kitabın taslağı gibi geliyordu.

Bu parçada kaç tane bileşik zamanlı fiil vardır?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

23. I. Her tarafa kolaylıkla gidebiliyorum.
II. Erken kalkmam gerekirken uyuyakalmışım.
III. Erkenden evi terk edecektik.
IV. Biraz daha sabretmemiz gerekiyormuş.
V. Her şeyi kendine dert etme.

Numaralanmış cümlelerin hangilerinde kurallı bileşik fiil kullanılmıştır?

A) I – III B) II – IV C) III – V
D) I – II E) II – III

24. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, şimdiki zamanın hikâyesi biçimindedir?

A) Ekinlere hep çiftçi gözüyle bakardım.
B) Sararan ekinleri seyretmekten hoşlanacak sanmıştım.
C) Siz otururken ben tarlada çapa yapıyordum.
D) Atılan taşlar geri gelmezdi.
E) Yolculukta göz ve gönül iç içe olur.

25. Aşağıdaki dizelerin hangisinde yüklem bileşik zamanlı bir fiildir?

A) Karanlık gülüşler içinde boğulduk
B) Seni nesilden nesile oğullarım taşır
C) Senin gündüzlerini işitiyordu çifte güneş
D) Ballanmış incirler gibiydik hani
E) Cırcır böceklerini dinledim umutla

26. Aşağıdakilerin hangisinde yüklem gereklilik kipinin hikâyesi biçimindedir?

A) O gün gelmeliydiniz.
B) Gelseydin tanışırdınız.
C) Bana göre her şey zamanında yapılmalı.
D) Ortalık birden karışmıştı.
E) Okulun arkasındaki bahçede toplanacaktık.

TEST – III

1. Aşağıdaki cümlelerde bulunan çekimli eylemlerden hangisi, yapısına göre diğerlerinden farklıdır?

A) Uzun bir süre yakamozları izledim.
B) Acı haber, hemen tüm köyde dalgalanmıştı.
C) Onunla sorunlarımı paylaşıyorum her zaman.
D) Günler kısalıyordu artık.
E) Daha güzel günler göreceğiz.

2. Aşağıdaki cümlelerde bulunan eylemlerin hangisinde sürerlik anlamı yoktur?

A) Çocuklar önden gidedursun.
B) Çok yorgun olduğum için koltukta uyuyakalmışım.
C) Hep böyle olagelmemiş mi?
D) Zavallı adam ağladı durdu.
E) Bu güzellikleri göresim geliyor hep.

3. Aşağıdaki cümlelerde bulunan bileşik eylemlerden hangisi farklı bir yöntemle oluşturulmuştur?

A) Uzun bir süre martıları seyrettim.
B) Giden geminin ardından bakakaldım.
C) Yerinden güçlükle kalkabildi.
D) Sizinle ben de gelebilir miyim?
E) Eski öğrencilerimi bir daha göremedim.

4. Aşağıdaki cümlelerde bulunan çekimli eylemlerden hangisi, ad kökünden türetilmemiştir?

A) Çocuğun giysileri iyice küçülmüştü.
B) Beni sözleriyle ateşledi.
C) Durmadan bir şeyler karalıyordu.
D) Beni görünce biraz durakladı.
E) Uçaklar Ege'ye yöneldi.

5. Aşağıdaki cümlelerde bulunan eylemlerden hangisi, farklı bir kökten türemiştir?

A) Acılar, üst üste birikmişti.
B) Adını taşlara kazımıştım onun.
C) Kendini tümüyle ulusuna adamıştı.
D) Onu hepimiz benimsemiştik.
E) Çocuklar bahçede oynuyor.

6. Aşağıdaki cümlelerde bulunan çekimli eylemlerden hangisi, bileşik eylem değildir?

A) Teknemiz, azgın dalgalar karşısında batayazdı.
B) Bize, yaptığı pastalardan ikram etti.
C) Sabah, erkenden havaalanında olmalısın.
D) Ben sensiz yapamam.
E) Şu çocuğa bakıver biraz.

7. Aşağıdaki dizelerde bulunan eylemlerden hangisi, yapısı bakımından diğerlerinden farklıdır?

A) Şafak vaktidir
Terk et, beni hatıra
B) Sarsıyor temelini karanlık düşüncelerimin
Hürriyet ordularının ayak sesleri
C) Bugün çevremize bakalım
Ağaçların pembe çiçekleriyle
D) Güneş battı,
Yıldızlar doğacak biraz sonra
E) Bu sesle şarkı okumayın ...
Daha yüksek ...

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, basit bir eylemdir?

A) Okuduğu kitabın konusunu bize anlattı.
B) Bu oda gelecek hafta boyanacak.
C) Sen de istiyorsan tiyatroyla ilgilenebilirsin.
D) Onu, bu işte ben görevlendirdim.
E) Parka giderken bize uğramış.

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde türemiş bir eylem kullanılmamıştır?

A) Bugünlerde çok üzgün görünüyor.
B) Bahçedeki çiçeklerin kokusu içeriyi doldurdu.
C) Üç saat sonra arkadaşıyla buluşacakmış.
D) Her gece bir bardak süt içermiş.
E) Onunla geçen hafta tanıştım.

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, bileşik zamanlı bileşik bir eylem değildir?

A) Satıcıların sesleri hepimizi rahatsız ediyordu.
B) Söz verdiği saatte gelememişti.
C) Yaptığımız yanlışı hemen fark etmiştik.
D) Dinlenmeye de vakit ayırabilmelisin.
E) Biraz daha dikkatli olabilirdin.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bileşik eylemin yapılışı diğerlerinden farklıdır?

A) Sen ödevlerini yapadur.
B) Olayı abartarak anlattığın sırada güleyazdım.
C) Çocuklar sevgisiz bir ortamda gereken ruhsal gelişimi tamamlayamaz.
D) Konuşmalarına biraz daha dikkat etmelisin.
E) Onun için hazırladığımız sürprizi söyleyiverdim.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tezlik bileşik eylemi, eylemin aniden birdenbire yapıldığı anlamını vermektedir?

A) Geçerken kitapları bizim eve bırakıver.
B) Bize güzel bir şarkı söyleyiver.
C) Onunla yolun ortasında karşılaşıverdik.
D) Belgeleri hiç bekletmeden imzalayıverdi.
E) Bakkaldan iki ekmek alıver.

13. Bileşik eylemlerde, araya bazen başka sözcükler de girebilir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya örnek bir kullanım vardır?

A) İsteseydi ona parasal olarak yardım da ederdik.
B) Onu saatlerce aradık, bulamadık.
C) Sanatçı, orkestradaki yerini aldı.
D) Konserden sonra Ankara'ya dönebileceğini de söylemiş.
E) Söz verdiğin şeyleri zamanında yapabilirdin.

14. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "beklenmezlik" anlamı veren bir bileşik eylem kullanılmıştır?

A) Böyle giderse işten ayrılabilirim.
B) Onun odasını temizlemesine yardım ediver.
C) Size önceden haber veremedik.
D) Yıllar sonra bizi arayacağı tutmuş.
E) Hiç ummadığım bir anda karşıma çıktılar.

15. Aşağıdakilerin hangisinde birden çok türemiş fiil vardır?

A) Ben, bu avluda bahtiyar yaşadım bilemediğiniz kadar
Avludaşlarım, uzun ömürler dilerim hepinize
B) Başka dile uymaz annenin sesi
Her sözün ararsan vardır Türkçesi
C) Nedendir de kömür gözlüm nedendir
Şu benim geceler uyumadığım
D) Atilere koşuyoruz gençlikle, şanla;
Şan beraber koşar hakka doğru koşanla
E) Neden sonra sarsıldı altımda demir yaylar
Gözlerimin önünden geçti kervansaraylar

16. Atatürk, yaşamının her döneminde olduğu gibi, Atatürk Orman Çiftliği'ni kurarken de bin bir zorlukla karşılaştı. (I) Bu zorlukların hiçbiri onu yıldırmadı. (II)
Su yoktu, getirtti. (III) Toprağın türüne göre türlü fidanlar yetiştirdi. (IV) Kimileri kurudu (V) bunların.

Bu parçada numaralanmış fiillerden hangisi, yapı bakımından ötekilerden farklıdır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

17. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "süreklilik" anlamı veren bileşik fiil vardır?

A) Arkadaşlarının ardından bakakalmıştı.
B) Bütün bu sorunların üstesinden gelebilirdi.
C) Bizi görünce, bir an güleyazdı.
D) Konuların hepsini özetleyiverdi.
E) Kazadan sonra bir süre konuşamadı.

18. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bileşik eyleme yer verilmemiştir?

A) Kendisine söylenen söz üzerine odayı hemen terk etti.
B) Bu dolapları tek başına taşıyamazsın.
C) Kapıdan içeri şöyle bir göz attım.
D) Babam ben gittikten sonra söylenip durmuş.
E) Sonunda söylediğin oldu, sınıfta kaldım.

19. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yardımcı eylemle kurulan bileşik eyleme yer verilmemiştir?

A) Kardeşim gayret etti, ödevini zamanında bitirdi.
B) Ona bağırmamak için çok sabrettim.
C) Çok çalışmasının sonucunda başarılı oldu.
D) Sen buradan gideli tam bir hafta oldu.
E) Okula son gün kaydoldu.

20. Aşağıdakilerin hangisinde birden çok bileşik eylem vardır?

A) Söylediklerine dikkat et,o her şeyden alınabilir.
B) Zaman bulursan bana telefon et.
C) Bağdaki üzümler oldu, artık toplanabilir.
D) Kendim için aldığım kitabı ona armağan ettim.
E) Böyle davranınca onu karşına aldın.

21. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde fiil, "Bu kitabı ilk fırsatta, dikkatle okuyacaksın." cümlesindeki fiille aynı anlamda kullanılmıştır?

A) İnsanları yanıltmayacaksın, aldatmayacaksın.
B) İlkbaharda bahçeye gül, karanfil dikeceğiz.
C) Bu konuda sizlerin yardımını da isteyeceğiz.
D) İlk fırsatta sizi ziyarete geleceğiz.
E) Ulusumuz, ülkemiz adına, sizden iyi bir insan olmanızı bekleyeceğiz.

22. Aşağıdakilerin hangisinde yapılmakta olan bir iş bildirilmektedir?

A) Seninle yarın köye gidiyoruz.
B) Dün iyi ki birlikte çalıştık.
C) Benim bildiğim Salih hiç çalışmaz.
D) Bozulan musluğu onarıyorum.
E) Her yemekten sonra mutlaka yürüyüş yapar.

23. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin fiil kipinde anlam kayması yoktur?

A) Bu konuda herkesle tartışırım.
B) Sabaha bu işi bitiririz.
C) Az sonra tren hareket eder.
D) İleride büyük bir adam olursun.
E) Siparişlerimiz bir aya kadar gelir.

24. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylem gelecek zaman anlamlıdır?

A) Kitapları öğleden sonra getirir.
B) Sabahları hayvanlara yem verir.
C) Her gün buraya uğrar.
D) Boş zamanlarında müzik dinler.
E) Yaz günleri köye gider.

25. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yükleminde anlam (zaman) kayması vardır?

A) Dün akşam İstanbul'a gitmiş.
B) Kırılan parçaları tekrar yapıştırdık.
C) Anneler, evlatlarını canlarından çok severler.
D) Her pazar bizi ziyaret ediyor.
E) Bir gün sıra bize de gelecek.

26. I. Bahçenin ortasına bir kuyu kazdı.
II. Babası bağırınca hemen sustu.
III. Ağaçların boyu çok uzadı.
IV. Geniş bir koltuğa oturdu.
Yukarıdaki cümlelerin hangi ikisinde yüklem durum bildiren fiildir?
A) I. ve II. B) I. ve IV. C) II. ve III.
D) III. ve IV. E) II. ve IV.

27. Önce alırım dedim; ama almadım.
Bu cümledeki "alırım dedim" sözüyle özdeş çekimli fiil, aşağıdakilerden hangisidir?
A) Alaydım B) Almalıydım
C) Alsaydım D) Alacaktım
E) Alıyordum

28. Aşağıdakilerin hangisinde oluş ve kılış bildiren fiiller birlikte kullanılmıştır?
A) Hava kararıyor, eşyaları taşımalısınız.
B) Beklemenize gerek yok, gidebilirsiniz.
C) Bunları alıp kütüphaneye verin.
D) Soğanları iyice ezip yağda kızarttı.
E) Sınıfta kalınca annesi çok üzüldü.

29. Aşağıdaki dizelerin hangisinde yüklem dilek – şart kipindedir?
A) Uzun uzun kavak ne gidersin engine
Yaprakların benzemiyor rengine
B) Bakın şu kızın elâ gözüne
Sabah güneşi vurmuş yüzüne
C) Dağınık saçlarımdan pervasız esen
Rüzgârların elinde kırık bir neyim
D) Seyrani, göz yaşım şarab eylesem
Yaka yaka cismim kebab eylesem
E) Dumanlarla örtünen bir deniz gibi
Canlanıyor en hazin dalgalar bende

30. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, haber (bildirme) kipinde değildir?
A) Yarın erkenden yola çıkacağız.
B) Bu kitapları size bırakırım.
C) Sorulan soruları bilemedi.
D) Verilen ödevleri yapmaya çalışıyorum.
E) Her işi zamanında yapmalı.

TEST – IV

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "olmak" sözcüğü yardımcı eylem olarak kullanılmamıştır?
A) Bu çocuk başımıza dert oldu.
B) Karşıyaka yolunda çok kötü bir kaza olmuş.
C) Her yere koşuştururken hasta oldu.
D) Havaalanında bize yardımcı oldular da işimiz çabuk bitti.
E) Sizinle tanıştığıma memnun oldum.

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde birden fazla bileşik eylem kullanılmıştır?
A) İnsanlar zaman zaman kendilerini de sorgulayabilmelidir.
B) Kitap okuma alışkanlığını edinemezse insan, bilgiye hükmedemez.
C) İnsanların bir kısmı, parayı ve bilgisayarı kendisine put yapmış.
D) İnsanoğlu teknolojik aletleri henüz hazmedememiş.
E) Kendisi gibi düşünmeyeniere meydan okuyor.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, isimden türemiş bir fiildir?
A) Ağacın pencereye değen dallarını kestirdim.
B) Kocaman bir el, radyonun düğmesini açtı.
C) Odasına geçip dinlenmeye başladı.
D) Karşımıza garip biri dikildi.
E) Kimsesizler yurdunda üç gece kalabildim.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yaklaşma bileşik eylemi kullanılmıştır?
A) Sen, ben gelinceye kadar fotoğraflara bakadur.
B) Öğretmen ders anlatırken güleyazdım.
C) Tepeye çıkınca masmavi denizi görüverdiler.
D) İsteseydin bunları zamanında bitirebilirdin.
E) Havalar birden serinleyiverdi.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yeterlik bileşik eylemi, cümleye olasılık anlamı katmıştır?
A) Sen de güzel şarkılar söyleyebilirsin.
B) Ezgi'yi beş on dakika daha bekleyebiliriz.
C) Akşam, İstanbul'dan konuklar gelebilir.
D) Sonunda matematikten iyi bir not alabildi.
E) Tek başına bu dolabı taşıyamazsın.

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde, yüklem görevli eylemin yapısı diğerlerinden farklıdır?
A) Resimleri albüme güzelce yerleştirdi.
B) Gençliğe Hitabe'yi defterinin ilk sayfasına yazdı.
C) Gazetedeki köşe yazılarını bize mutlaka okuturdu.
D) Kırışan pantolonunu istemeye istemeye ütüledi.
E) Bir fıkra anlatıp ortamı yumuşattı.

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yeterlik bileşik eyleminin olumsuzu kullanılmıştır?
A) Anlattıklarından bir şey anlamış değilim.
B) Eminim ki akşam ona telefon etmedin.
C) Bu kadar kısa sürede bu işleri bitiremem.
D) Size kesinlikle bu konuda söz vermedim.
E) Dedesi için bir gazete alıvermedi.

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yeterlik bileşik eylemi kullanılmamıştır?
A) Kazayı ona bir türlü söyleyemediler.
B) Daha güzel bir kompozisyon yazabilirdin.
C) O buralardan kolay kolay ayrılamaz.
D) Senin için de şiir okuyabilirim.
E) Sinirlenince gözü hiçbir şey görmezdi.

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "beklenmezlik" anlamını veren bir bileşik eylem kullanılmıştır?
A) Adamın anlattıklarına gülesim geldi.
B) Onu fotoğraflarını verdim gitti.
C) O topantıda benimle konuşacağı tuttu.
D) Bir yılın hasadını sel götüreyazdı.
E) En zor soruları sana sorabilirdi.

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlamca kaynaşmış bileşik eylem kullanılmamıştır?
A) Kış geldiği için çocukların sesleri gelmez oldu.
B) Kimsenin ağzını bıçak açmıyordu.
C) Hiçbir şeyi beğenmez, her şeye bir kulp takardı.
D) Ona yardım etmekten son anda vazgeçti.
E) Elindeki dosyalara şöyle bir göz attı.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "etmek" sözcüğü yardımcı eylem olarak kullanılmamıştır?
A) Burayı bir an önce terk edin.
B) En yakınlarına neler etti.
C) İzleyicilerin sevgisini hak etmişti.
D) Benden annesiyle ilgilenmesini rica etti.
E) Büyük bir öğrenci kitlesine hitap etti.

12. "Dört yaşındaki çocuk bazı yazıları okuyabiliyormuş." cümlesinin yüklemi için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?
A) Bileşik eylem – öğrenilen geniş zaman – 2. tekil kişi
B) Yeterlik bileşik eylemi – şimdiki zamanın rivayeti – 3. tekil kişi
C) Yaklaşma bileşik eylemi – şimdiki zamanın hikâyesi – 2. çoğul kişi
D) Beklenmezlik bileşik eylemi – geniş zamanın hikâyesi – 2. tekil kişi
E) Tezlik bileşik eylemi – gelecek zamanın rivayeti – 3. tekil kişi

13. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "olmak" sözcüğü yardımcı eylem olarak kullanılmamıştır?
A) Saat 16.00'da burada olacakmış.
B) Bu yemek de çok güzel oldu.
C) İnsanların kendisini arayıp sormalarından mutlu oluyor.
D) Çok daha ferah olmalı bir ev.
E) Bu durumdan hiç hoşnut olmadı çocuk.

14. Alınan kararları herkes benimsedi.
Bu cümlenin yüklemi için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
A) Türemiş bir eylemdir.
B) Haber kiplerinden biriyle çekimlenmiştir.
C) Ekeylem almıştır.
D) İş anlatıştan önce yapılmıştır.
E) 3. tekil kişiyle çekimlenmiştir.

15. Bazı bileşik eylemler, iki eylemden oluşur.
Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu tanımın dışında bir bileşik eylem kullanılmıştır?
A) En sevdiği kolyesini kaybetmiş.
B) Evde yalnız kalabilir misin?
C) Bu valizi arabaya kadar taşıyıver.
D) Sen şu çocukları oyalayadur.
E) Bu türkü iki yüzyıldır söylenegelmiştir.

16. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sürerlik bildiren bir bileşik eylem kullanılmıştır?
A) Kitaplarını masanın üzerine bırakıvermiş.
B) Çocuk koltukta uyuyakalmış.
C) Çayı biraz sonra demleyiver.
D) Planlı çalışırsan başarılı olabilirsin.
E) Niçin mutfağa gittiğini unutuverdi.

17. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bileşik yapılı bir fiil vardır?

A) Öğretmeni gören yaramazlar kaçıştılar.
B) Ona karşı büyük hayranlık duyuyordu.
C) Bana da söylediler fakat unutmuşum.
D) İki ay sonra dükkânı bize devretti.
E) Söylenenlerin hiçbirini yapmadı.

18. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bileşik fiil yoktur?

A) Kimseye fark ettirmeden çantasını alıp dışarı çıkıvermiş.
B) Olayların bu boyutlara varacağını düşünememiş.
C) Sorunları bu toplantıda yönetime arz edecekti.
D) Üç gün önce diğerleri gibi o da ortadan kayboldu.
E) Burada her yıl tonlarca şekerpancarı işleniyor.

19. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem bileşik zamanlı bir fiildir?

A) Ayağına kadar gelen fırsatı tepti.
B) Sana düşen payı da ayırdık.
C) Kurşun bacağını sıyırdı.
D) İçeriye girip usulca yerine oturdu.
E) Eskiden sözümü dinlerdi.

20. Aşağıdaki cümlelerden hangisinin yüklemi bileşik bir fiil değildir?

A) Sanat, insan yaşamının bütün beklentilerini cevaplandıramaz.
B) Masalda, insanın yaratıcı yeteneğini bulabiliriz.
C) Edebiyatın salt bir eğlence aracı olmadığı görülmelidir.
D) Bir toprağın insanınca benimsenmemiş inançlar gelişemez.
E) Şair, bu kitabında şiir yazma yönteminden söz etmiştir.

21. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yardımcı eylem kullanılmıştır?

A) Bu konuda bize çok yardım ettiler.
B) Yarın akşam bunları size verebilirim.
C) Neden böyle davrandığını anlayamadım.
D) Bana yazdığın şiiri okuyabilir misin?
E) İstediği olmayınca hemen ağlayıverir.

22. Aşağıdaki dizelerin hangisinde yüklem, bileşik zamanlı bir fiildir?

A) Yeşil vahalar görürdü rüyalarında.
B) Bir yokuştan koşarak kalbim sana iniyor.
C) Yansın şu dallarda avare bülbül.
D) Bir kadının suya değiyor ayakları.
E) Önce hafiften bir rüzgâr esiyor.

23. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yükleminde zaman anlamı yoktur?

A) Böyle durumlarda çok çabuk sinirlenirdi o.
B) Raporları yarın tekrar gözden geçirmelisin.
C) Parkın yeniden düzenlenmesini istiyoruz.
D) Sadece onları çağıracağım buraya.
E) Niçin bu kadar sinirlendin?

24. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde geniş zaman anlamı yoktur?

A) Sınavlarda düzenli çalışanlar başarıyor.
B) İki günde bir aynı soruyu soruyorsunuz.
C) Her soruya soğukkanlı bir şekilde cevap veriyor.
D) Böyle konular her zaman sıkıcı oluyor.
E) Oturmuş ders çalışıyor; ben müzik dinliyorum.

25. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylem istek kipindedir?

A) Sınavdan bir gün önce ders çalışmayınız.
B) Sınav akşamı erken yat.
C) Sınavdan bir ay önce konuları tekrar etmeliyim.
D) Sınavdan önce soğuk suyla duş alalım.
E) Sınavda tüm zamanını kullansın.

26. Aşağıdakilerin hangisinde bileşik fiil kullanılmamıştır?

A) Amacım rüya gibi bir akşamı seyretmekti.
B) İçimdeki acıyı hiçbir güzellik dindiremez sanırdım.
C) Birkaç gün sonra çok özlediğim memleketime gidebilirim.
D) Geri kalan işleri kendim başarabilirim.
E) Gerçekleştiremeyeceğin konularda kimseye umut verme.

fdd yayınları

17 EKFİİLLER VE FİİLİMSİLER

EKFİİLLER (EKEYLEMLER)

Ad soylu sözcüklerin sonlarına gelerek onları bulundukları cümlenin yüklemi yapan ya da fiillere bileşik zamanlılık özelliği kazandıran ek durumundaki fiillerdir.

Ekfiiller "–(i)mek" fiilinden doğmuşlardır.

- i(di) → Ekfiilin hikâyesi
- i(miş) → Ekfiilin rivayeti
- i(se) → Ekfiilin şartı
- –dir → Ekfiilin geniş zamanı

dir.

a) Ekfiilin Hikaye Biçimi:

Ad soylu sözcüklerin ya da çekimli fiillerin sonuna "idi" şeklinde getirilir.

Oyuncular salondaydı. → salonda + idi
Tek suçlu sizdiniz. → siz + idi + niz
Sabahleyin gelecekti. → gelecek + idi
O yöreler tehlikeliydi. → tehlikeli + idi

Çekimi:

Çalışkandım
Çalışkandın
Çalışkandı
Çalışkandık
Çalışkandınız
Çalışkanlardı

* Çekimli fiillere getirilen "idi" ekeylemi fiile "hikâye bileşik zaman" özelliği kazandırır.

Yıllar önce görmüştüm.
–miş'li geçmiş zamanın hikâyesi

O çiçeğe dokunmamalıydınız.
Gerekli kipinin hikâyesi

b) Ekfiilin Rivayet Biçimi:

İsim soylu sözcüklerin ya da çekimli fiillerin sonuna "imiş" eki getirilir. Çekimli fiillere "rivayet bileşik zamanlılık" özelliği kazandırır; isim soylu sözcükleri ise cümlenin yüklemi yapar.

Ortalık çok sakinmiş → Sakin + imiş
Orhan uyuyormuş → uyuyor + imiş
Zekâsı kıtmış → kıt + imiş
Az sonra burada olacakmış → olacak + imiş

Çekimi:

Buralıymışım
Buralıymışsın
Buralıymış
Buralıymışız
Buralıymışsınız
Buralıymışlar

Her hafta buraya geliyormuş.
Şimdiki zamanın rivayeti

Onları yoldan alacakmışsınız.
Gelecek zamanın rivayeti

c) Ekfiilin Şart (Koşul) Biçimi:

"ise" sözcüğünün (–se/–sa) şeklinde ekleşerek isim soylu sözcüklerin ya da çekimli fiillerin sonuna getirilmesiyle oluşturulur.

Güneş doğarsa yola çıkacağız.
doğar + ise

O deliyse ben de deliyim.
deli + ise

Sınıfını geçtiyse ödülünü al.
geçti + ise

Çekimi:

Çocuksam
Çocuksan
Çocuksa
Çocuksak
Çocuksanız
Çocuklarsa

* Çekimli fiillere "şart bileşik zamanlılık" özelliği kazandırır.

Zil çaldıysa kalkalım.
–di'li geçmiş zamanın şartı

Geleceklerse bekleyelim.
Gelecek zamanın şartı

d) Ekfiilin Geniş Zamanı:

Kişi ekleri (–im, –sin...) isim soylu sözcüklerin sonlarına getirilip onları yüklem yaptığı zaman ekfiilin geniş zamanı sayılır.

Sizi sorgulayacak görevli ben – im.
Tek suçlu sensin.
Olaylı köy budur.
Çok çalışkanız.

Çekimi:

Görevliyim
Görevlisin
Görevli (dir)
Görevliyiz
Görevlisiniz
Görevliler (dir)

Ekfiilin III. kişi çekimlerinde "–dir" eki kullanılmayabilir. "–dir"in kullanılmaması, cümlede ekfiilin olmadığı anlamına gelmez.

Köyümüz çok zengin (–dir)
Tek suçlu o (–dur)

fdd yayınları

* "–tır..." ekfiili cümleye kesinlik veya olasılık anlamı kazındırır.

  Çocuk uyuyor. > Şimdiki zaman kesin.

  Çocuk uyuyordur. > Olasılık

  Şimdi uyanmış. > Başkasından duyulma

  Şimdi uyanmıştır. > Olasılık

  Tartışma burada bitmiş, gidebiliriz. > Başkasından duyulma

  Tartışma burada bitmiştir > Kesinlik

  O da gelecektir. > Olasılık

Ekfiilin Olumsuz Biçimi:

Ekfiillere olumsuzluk anlamı "değil" sözcüğüyle kazandırılır.

O okul güzeldi.
olumlu

O okul güzel değildi.
olumsuz

Dün buradaymış.
olumlu

Dün burada değilmiş.
olumsuz

Ekmek tazeyse al.
olumlu

Ekmek taze değilse alma.
olumsuz

Ekfiilin Görevleri:

Ekfiiller iki ayrı amaçla kullanılır:

a) İsim soylu sözcüklerin sonlarına getirilerek onları cümlenin yüklemi yapar.

Biz buralı – y – ız.

Havalar çok güzel – di.

Çocuklar çalışkan – dır.

Uyarı:

Yüklem görevi üstlendikleri halde ekfiil almamış olan isim soylu sözcüklerin yüklem oldukları cümleler "eksiltili cümle" sayılır.

Bahar çiçek çiçek gelince güzel. (dir)

b) Çekimli fiillere getirilerek bileşik zamanlılık özelliği kazandırır.

Yollar kapanıyormuş. > Şimdiki zamanın rivayeti

Geç saatlerde köye dönermiş. > Geniş zamanın rivayeti

Çalışıyordu dedem, dayım, ninem...
Şimdiki zamanın hikâyesi

Basit zamanlı fiil	Ekfiil	Bileşik zamanlı fiil
Çalışacak	imiş	Çalışacakmış
Çalışıyor	idi	Çalışıyordu
Çalışır	ise	Çalışırsa

Uyarı:

"Var, yok" sözcükleri yüklem oldukları zaman ekfiil almayabilirler. Öteki isim soylu sözcüklerin ekfiil almadan yüklem oldukları cümleler eksiltili cümle sayıldığı halde "var, yok" sözcüklerinin ekfiil almadan yüklem oldukları cümleler eksiltili sayılmaz.

O garajda kimse yok.
yoktu

Hepimizin işi var.
varmış

ÖRNEK – 1 : (ÖYS – 1997)

Ad cümlelerinde kimi zaman ekeylemin 3. tekil kişi ekinin kullanılmadığı da olur.

Aşağıdakilerden hangisinde bu açıklamaya uygun bir cümle vardır?

A) En sevdiğim aydır ağustos.
B) Güz mevsimi, hasat demektir Anadolu insanı için.
C) Şu kara üzümler daha tatlıdır ötekilere göre.
D) Yükünden dalları eğilmiş elma ağaçları bir başka güzelliği bu bahçelerin
E) Kavunun, karpuzun en bol olduğu zamandır şimdi.

ÇÖZÜM:

D seçeneğindeki cümlenin yükleminde ekeylemin 3. tekil kişi eki kullanılmamıştır. (...güzelliğidir...)

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2 : (ÖYS – 1995)

Aşağıdaki cümlelerden hangisinin yüklemi ekeylem almış bir sıfattır?

A) Bu elmalar henüz tatlanmamış.
B) Eski evimiz de bu kadar genişti.
C) Şu anda olayın gerçek nedenini bilen yok.
D) Söylediklerine göre bu sınıfın en çalışkanı sensin.
E) Yarın hava tüm yurtta yağmurlu olacakmış.

ÇÖZÜM:

"Eski evimiz de bu kadar genişti." cümlesinde "geniş" niteleyici sözcüğü, ekeylemle çekimlenmiştir.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 3 : (ÖYS – 1992)

Aşağıdaki dizelerin hangisinde zamir ekeylem alarak yüklem olmuştur?

A) Beni herkes severdi çocukluğumda.
B) Sendin bütün korkuların çaresi.
C) Ben uzaklarda olmalıyım, çok uzaklarda.
D) Denize bakan evler gibiydim seninle.
E) Onu benden, beni ondan ayıran denizdir.

ÇÖZÜM:

A seçeneğinin yüklemi olan "severdi" sözcüğü çekimli eylemdir. B seçeneğinin yüklemi olan "sendin" sözcüğü 2. tekil kişi zamirinin ek eylemle çekimlenmiş biçimidir. C seçeneğinin yüklemi "olmalıyım" sözcüğü, çekimli eylem; D seçeneğinin yüklemi "denize bakan evler gibiyim" sözcük öbeğinin son sözcüğü edattır ve ekeylemle çekimlenmiştir. E seçeneğinin yüklemi "deniz" sözcüğü addır ve ekeylemin geniş zamanının 3. tekil kişisiyle çekimlenmiştir.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

FİİLİMSİLER (EYLEMSİLER):

Fiil tabanlarına çeşitli ekler getirilerek oluşturulan fiil anlamlı (iş, oluş, durum, hareket bildiren); isim soylu sözcük (isim, sıfat, zarf, bağlaç) olarak kullanılan sözcüklerdir.

Fiilimsiler şu özellikleri yansıtır:

* Fiilden türemişlerdir.
* Fiil anlamlarını sürdürmektedirler.
* Ad, sıfat, zarf göreviyle kullanılırlar.
* Yan cümlecik oluştururlar.

Bu nedenle fiilden türemiş her isim soylu sözcük, fiilimsi değildir.

Açılan kapı
Fiilimsi (sıfat görevli, fiil anlamlı)

Açık kapı
Sıfat (Fiil anlamı yoktur)

Uyanınca beni gördü.

Yürümek rahatlatıyor beni.

Pişmiş aşa su katılmaz.

Bu cümlelerde "uyanınca" sözcüğü "zarf", "yürümek" sözcüğü "ad", "pişmiş" sözcüğü "sıfat" olarak kullanılmıştır. Ancak, fil anlamlarını sürdürmektedirler. Yani sırasıyla "zarf–fiil, isim–fiil, sıfat–fil" dirler.

Fiilimsiler, anlam ve görevleri açısından üç grupta incelenirler:

1. İsim–fiiller (Mastarlar):

Fiil tabanlarına "–mek/–mak, –me/–ma, –ış/–iş/–uş/–üş" eki getirilerek oluşturulurlar.

Uyumak bana yaramıyor.

Sizinle görüşmeye geldim.

Bakışınız beni de ürküttü.

Bu cümlelerde altı çizili sözcükler eylem adı; yani isim–fiildir.

* İsim–fiiller, öteki isimler gibi tamlamalarda tamlayan veya tamlanan olabilirler:

Okumanın yararına inananlardanım.
İsim–fiil Tamlanan
–Tamlayan–

Kaçmak korkusu sarmıştı beni.
Tamlayan Tamlanan
–İsim fiil–

Orhan'ın çalışması hoşuma gidiyor.
Tamlayan Tamlanan
–İsim fiil–

Uyarı:

" –mek–mak" la oluşturulan isim–fiiller belirtisiz tamlamalarda tamlayan olabilirler.

* "–mek/–mak, –me/–ma, –ış/–iş/–uş/–üş" eki alan her sözcük isim–fiil değildir.

"Ekmek, yemek, kavurma, özdeyiş, koşma, donanma..." gibi sözcükler bir nesnenin, kavramın adıdır; fiil anlamı yansıtmadıklarından fiilimsi sayılamazlar.

* İsim–fiil de öteki isimler gibi kulanılır; tek başlarına veya öbekleşerek özne, nesne, dolaylı tümleç, yüklem olabilirler.

Gecikmeniz hepimizi üzmüştü.
Özne
–İsim fiil–

Hâlâ yürümeyi öğrenemedi.
Belirtili Nesne
–İsim fiil–

Orhan'ın kaçışına bir şey demedim.
İsim–fiil
Dolaylı tümleç

En korktuğum olay diri diri yanmaktı.
Yüklem
–İsim fiil–

Uyarı:

İsim – fiiller yan cümlecik oluştururlar, tek başlarına ya da başka sözcüklerle birlikte cümlenin hangi öğesi ise (yüklem hariç) o öğe yan cümlecik sayılır.

Konunun akışı çok güzeldi.
Özne ↓
isim–fiil
–Yan cümlecik–

Bize gelmenizi dedem istemişti.
Belirtili N. ↓
İsim fiil
–Yan cümlecik–

2. Sıfat–Fiiller (Ortaçlar):

Eylem tabanlarına "–en/–an, –ecek/–acak, –mez/–maz, –mış/–miş/–muş/müş, –esi/–ası..." gibi ekler getirilerek oluşturulan fiil anlamlı, sıfat görevli sözcüklerdir.

Okunan kitap
Taşınmaz mal
Koşar adım
Ekşimiş çorba
Tanıdık aile
Akacak kan
Körolası çocuk

örneklerindeki altı çizili sözcükler, kendilerinden sonra gelen adları niteledikleri için sıfat; "iş, oluş, kılış, hareket" bildirdikleri için fiildirler.

* Sıfat–fiiller, sıfat tamlamalarında tamlayan olarak kullanılır:

Görünen köy
Sıfat–fiil
Tamlayan
Sıfat tamlaması

* Sıfat–fiiller de öteki sıfatlar gibi adlaştırılarak kullanılabilir:

Gelen ağam, giden paşam
Adlaşmış sıfat–fiil — Adlaşmış sıfat–fiil

Yırtılmışları atalım.
Adlaşmış sıfat–fiil

* Fiilden türeyen her sıfat, sıfat–fiil değildir. Sıfat–fiil sayılabilmeleri için fiil anlamlarını sürdürmeleri gerekir.

Kırık kalem
sıfat

Kırılan kalem
sıfat–fiil

Korkak çocuk
sıfat

Korkmuş çocuk
sıfat–fiil

* Sıfat–fiil ekleriyle türedikleri halde, fiil anlamlarını yitirip bir varlığa, kavrama ad olarak kullanılan sözcükler de vardır.

Çekecek
Çağlayan
İçecek
Yakacak...

3. Zarf–Fiiller (Ulaçlar – Bağ fiiller):

Eylem tabanlarına "–erek/–arak, –ınca/–ince, –ıp/–ip..., –eli/–ali, –dıkça/–dikçe, –e...e, –ir....mez..." gibi ekler getirilerek oluşturulan zarf görevli, fiil anlamlı sözcüklerdir.

Gücenip gitti.
Bu konuyu anlattıkça seni hatırlıyorum.
Gide gide bir söğüde dayandım.
Koşunca düştü.
Oturur oturmaz seni sordu.
Köyden geleli huyu değişti.
Yürüyerek gelmişlerdi.

Bu cümlelerde altı çizili sözcükler, eylemlere çeşitli anlamlar kattıkları için zarf, fiil anlamı da yansıttıkları için fiildirler; yani zarf–fiildirler.

FİİLİMSİLERLE İLGİLİ ÖZELLİKLER:

* Fiilimsi yapan ekler yapım ekidir. Bu nedenle fiilimsiler türemiş sözcüklerdir. (Fiilden türeyen isim soylu sözcük)
* İçerisinde (yüklem hariç) fiilimsi bulunan cümle bileşik cümledir. Fiilimsinin yer aldığı öğeye yan cümlecikdenir.

Beni tanıyınca utanacaksın.
Fiilimsi — Y
Zarf tümleci
Yan cüm.

Bahçedeki çalışması iki saat sürdü.
Fiilimsi
Özne – yan cümlecik

Köyden dönen kadını, hastahaneye yatırdılar.
Fiilimsi
Belirtili Nesne – Yan cümlecik

* Bir cümlede kaç tane fiilimsi varsa o kadar yan cümlecik vardır. Fiilimsiler yan cümleciğin yüklemi olurlar. Ancak, yan cümlecikler bir bütün olarak temel cümleciğin yüklemine herhangi bir öğe olurlar.

Onu görünce sevindim.
Zarf tümleci — Y.
Yan cümlecik

Sizinle tartışmayı pek sevmem.
Yan cümlecik – Belirtili Nesne

Okulların açılması işyerlerini canlandırdı.
Yan cümlecik – Özne

ÖRNEK – 1 : (ÖYS – 1989)

Aşağıdaki atasözlerinin hangisinde sıfatfiil, ötekilerden farklı bir görevde kullanılmıştır?

A) Sona kalan, dona kalır.
B) Veren eli herkes öper.
C) Varını veren utanmamış.
D) Yaş kesen, baş keser.
E) Tekkeyi bekleyen, çorbayı içer.

ÇÖZÜM:

Sıfat–fiil olan sözcükler, A'da "kalan", B ve C'de "veren", D'de "kesen", E'de "bekeyen" dir. A, C, D ve E seçeneklerindeki sıfatfiiller isim (adlaşmış sıfat) göreviyle kullanılmış, B'deki "veren" ise "veren el" biçiminde sıfat olarak kullanılmıştır.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2 : (ÖSS – 2003)

Evin bahçesine dikilecek çamların üzerine konmuş bir serçe, durmadan cik cik edip şarkısını söylüyordu. Evin tekir kedisi eşiğe uzanmış, bir yandan örselenmiş tüylerini düzeltmek için yalarken bir yandan da az ilerdeki çöplükte sallana sallana gezinen kargaya bakıyordu.

Bu parçada geçen aşağıdaki sözcüklerden hangisi, sözcük türü bakımından ötekilerden farklıdır?

A) dikilecek B) konmuş C) durmadan
D) örselenmiş E) gezinen

ÇÖZÜM:

Parçada geçen "dikilecek (çamların)", "konmuş (bir serçe)", "örselenmiş (tüylerini)", gezinen (karga)" sözcükleri sıfatfiil (ortaç) dir. Oysa "durmadan" sözcüğü bağfiildir ve belirteç görevindedir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK – 1 : (ÖYS – 1994)

Aşağıdakilerin hangisinde verilen dizeler eksiltili cümle durumundadır?

A) Benim bildiğim Atatürk
Bir sevgidir sonsuz.

B) Benim bildiğim Atatürk
Alçıya mermere sığmaz

C) Benim bildiğim Atatürk
Bir atılımdır durmayan

D) Benim bildiğim Atatürk
Bir anlamdır kocaman

E) Benim bildiğim Atatürk
Camdan çerçeveden uzak

ÇÖZÜM:

Dizelerdeki yüklemler "sevgidir, sığmaz, atılımdır, anlamdır, uzak" sözcükleridir. İsim soylu sözcükler yüklem oldukları zaman ekeylem alırlar, "A, C, D" seçeneklerinde "–dir..." ekeylemi kullanılmıştır. "B"de ise yüklem fiildir. Oysa "E" seçeneğindeki "uzak" sözcüğü ekeylem almaksızın yüklem görevini üstlenmiştir. Bu nedenle dizeler eksiltili cümle özelliği kazanmıştır.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2 : (ÖYS – 1997)

İnsanoğlu, yüzlerce yıldır ölümsüzlük, dirlik düzenlikle ilgili özlemlerini çoğunlukla uzak bir ada görüntüsüyle
birleştirerek (I) dile getirmeyi (II) seçmiş, günlük yaşamın katı
gerçekliğinden (III) bunaldıkça (IV) hayalindeki adanın mutlu
yalnızlığına sığınmıştır. İnsanın gönlünde yatan (V) bu
eğilim, edebiyatın en zengin kaynaklarından biri olmuştur.

Yukarıdaki parçada numaralanmış sözcüklerden hangisi fiilimsi değildir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Fiilimsiler, fiil anlamı yansıtan, ad, sıfat, zarf olarak görev yapan sözcüklerdir. Buna göre "birleştirerek, bunaldıkça" fiil anlamlı zarf (zarf–fiil) "getirmeyi" fiil anlamlı ad (isim–fiil), "yatan" fiil anlamlı sıfat (sıfat–fiil) olarak kulanılmışlardır. Oysa "gerçeklik" sözcüğünde fiil anlamı yoktur. Sadece addır. O halde fiilimsi değildir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 3:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde isimfiille kurulmuş bir yan cümlecik, temel cümleciğin nesnesi görevindedir?

A) Öğretmenimizin şiir okuyuşunu çok beğeniyorum.
B) Onun şiir okuyuşundan sen de hoşlanırsın.
C) Güzel şiir okumak bir yetenek işidir.
D) Şiir okumaktan hoşlanmayanlar da olabilir.
E) Şiir okumanın da bazı kuralları vardır.

ÇÖZÜM:

Yan cümleciğin hangi öğeyi oluşturduğu, sorularda öncelikle ilgili öğenin bulunması, sonuca kolay gitmemizi sağlar. Bu bakımdan nesneleri bulmamız gerekir. A'da "öğretmenimizin şiir okuyuşunu" söz grubu nesnedir. Öteki seçeneklerde nesne kullanılmamıştır. Dikkat edilirse, yan cümlecik özelliği aramamıza gerek kalmadan cevap bulunmuş oldu. Nesne olan bu söz grubunda "okuyuş" sözcüğü isim–fiildir.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 4:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sıfat–fiil ötekilerden farklı bir görevde kullanılmıştır?

A) Gönülsüz yenen aş ya karın ağrıtır ya baş.
B) Görünen köy kılavuz istemez.
C) Dün öleni dün gömerler.
D) Minareyi çalan kılıfını hazırlar.
E) Elle gelen düğün bayram.

ÇÖZÜM:

Seçeneklerde "yenen, görünen, ölen, çalan, gelen" sözcükleri sıfat–fiildir. Sıfat–fiillerin bulunduğu söz grupları ise "gönülsüz yenen aş", "görünen köy", "dün öleni", "minareyi çalan" ve "elle gelen" dir. Bu söz gruplarının cümledeki görevlerini incelersek, "A, B, D, E" seçeneklerinde özne, C'de ise nesne olduğunu görürüz.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 5:

Yurdumuzun bozkırlaşan ovalarını yeniden ormanlaştırmak, bu toprakları güzelleştirip zenginleştirmek hepimiz için ulusal bir görevdir.

Bu cümlede kaç yan cümlecik vardır?

A) 2 B) 3 C) 4 D) 5 E) 6

ÇÖZÜM:

Yan cümlecik fiilimsilerle oluşturulur. Bu nedenle bir cümlede, genel yüklem hariç, kaç tane fiilimsi varsa o kadar yan cümlecik vardır. Verilen cümle bu açıdan incelendiğinde "bozkırlaşan, ormanlaştırmak, güzelleştirip, zenginleştirmek" sözcüklerinin fiilimsi olduğunu görürüz. Dört tane fiilimsi olduğuna göre dört tane de yan cümlecik vardır.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 6:

"(I) Gazete'nin ömrü bir gündür. (II) Ancak, kimi gazeteleri okuduktan sonra saklama gereği duyarsınız. (III) Konuların sonradan da okunabileceğini düşünürsünüz. (IV) Bu nitelik yazının biçimiyle yakından ilgilidir. (V) Konu sizin düşüncenize uymasa bile onların tutarlı bir biçimde savunulduğunu görürsünüz."

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde isim–fiil vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

İsim–fiil "iş, oluş, kılış, hareket" bildiren bu eylemlerin adı olan sözcüklerdir. Eylem tabanlarına "–mek/–mak, –me/–ma, –ış/–iş..." eki getirilerek oluşturulurlar. Bu açıdan cümleler incelendiğinde (II) numaralı cümledeki "saklama" sözcüğünün isim–fiil olduğunu görmekteyiz.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

fdd yayınları

TEST – 1

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ekfiilin olumsuzu kullanılmıştır?**

A) Yolcuyum bir kuru yaprak misali.
B) Gün eksilmesin penceremden.
C) Ne iş gelir aklıma, ne yoksulluğum.
D) Az şeyle yetinemem ben.
E) Yeşil değil rengi ümidin.

2. **Aşağıdakilerin hangisinde ekeylemin geniş zaman üçüncü tekil kişi eki (–dir) ulandığı eyleme olasılık anlamı katmıştır?**

A) Çocuklarımız kardeşlik sevincini devşirmelidir.
B) Onunla hiçbir ortak yanımız kalmamıştır.
C) O, beyaz bulutların arkasından biri bakıyordur sana.
D) Akla gelmeyecektir bir daha bunlar.
E) Mektubum yazılıp bitmiştir, sıra postada.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ekeylem diğerlerinden farklı bir görevde kullanılmıştır?**

A) Sıkıntıdan ne yapacağımı bilemiyordum.
B) Onun düşüncesine saygı göstermeliymişim.
C) Sorumluluklarını yerine getirmezsen işini kaybedebilirsin.
D) Ses tonunu beğendikleri için onu koroya seçmişlerdi.
E) İnsanın en doğal hakkıdır yaşamak.

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ekeylem kullanılmamıştır?**

A) Gözlüğüm orada da yokmuş.
B) Görüşmeler olumsuzlukla sonuçlanmıştı.
C) Bizimle konuşma tarzı hiç de hoş değildi.
D) Erken biterse işin, geçerken bize uğra.
E) Gönderdiğim paket zamanında yerine varmış.

5. **Aşağıdakilerin hangisinde altı çizili sözcük ekfiil almıştır?**

A) Elindeki kitapları masanın üstüne bıraksın.
B) Yazıların düzenlenmesini sağlar mısın?
C) Sınavda başarılı olan öğrenci sen misin?
D) Soruların seçeneklerine dikkatli baksın.
E) Gitmeden okul müdürüne uğrasın.

6. **Aşağıdaki cümlelerden hangisinin yükleminde ekeylem kullanılmamıştır?**

A) Ayakkabıları çok yürüdüğü için çabuk eskimiş.
B) Sana dün telefon eden Ayşegül'dü.
C) Koltuklarla perdelerin rengi pembeydi.
D) Son dönemde güzel programlara imza atmıştı yönetmen.
E) Olan bitenden hiç haberim yoktu.

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi, ekfiilin geniş zamanıyla çekimlenmiştir?**

A) Evleri bu yolun sonundaymış.
B) Yaşına göre boyu çok uzundu.
C) Bugünlerde çok dalgınsın.
D) Seni sonra ararım.
E) O sergiyi sakın kaçırmayın.

8. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ekfiil yoktur?**

A) Bu haber benim için yeni değildi.
B) En temiz, en güzel insanlık ondaydı.
C) Artık bu vatan sade senin, sade senindir.
D) Akşam yemekleri harikûladeymiş.
E) Derhal askerlik şubesine başvurdum.

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, hikâye bileşik zamanlı bir fiildir?**

A) Bu evde yıllardır yalnız kalıyormuş.
B) Hiç durmadan sabaha kadar çalıştı.
C) Kitabı kütüphaneden aldığını söyledi.
D) Erkenden yola çıkan çocuk dershaneye doğru geliyordu.
E) Zamanımız, bu soruları çözmeye yetmedi.

10. **Aşağıdakilerin hangisinde katmerli bileşik zamanlı bir fiil vardır?**

A) Kalabalıkta onu görememişti.
B) Beni anlayabileceğini söylüyordu.
C) Bunlar, taşınmayacaktıysa bizi niçin çağırdın?
D) Radyodan, güzel şarkıcının sesi yükseliyordu.
E) Açık eczane olmadığını bilmeliydiniz.

11. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde bileşik zamanlı fiil kullanılmıştır?**

A) O benim milletimin yıldızıdır parlayacak
B) Hangi çılgın bana zincir vuracakmış, şaşarım
C) Arkadaş! Yurdumu alçaklara uğratma sakın
D) Şüheda fışkıracak toprağı sıksan şüheda
E) Yırtarım dağları, enginlere sığmam taşarım

12. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ekfiil, işlevi bakımından diğerlerinden farklı kullanılmıştır?**

A) Keşke, ben de gelebilseydim!
B) Kır ve dağ çiçeklerini çok seviyormuş.
C) Kavun, karpuz kabukları kıyıya vurmuştu.
D) Onun amacı denize girmekti.
E) Bir an önce oradan gitmeliydi.

13. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi, ekeylem almış bir adlaşmış sıfattır?**

A) Size en çok ben güveniyordum.
B) Oradaki insanların hepsi cana yakındı.
C) Bu dünya herkesindir, onu koruyalım.
D) Sınıf başkanımızdı uzun boylu olan.
E) Kimsesizlere iyi bir yuva bulmak için çalışır.

14. **"Görmüştük" fiili için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**

A) Basit zamanlı bir fiildir.
B) Ekeylem almıştır.
C) I. çoğul kişiye göre çekimlenmiştir.
D) Bileşik zamanlı bir fiildir.
E) –miş'li geçmiş zamanın hikâye kipiyle çekimlenmiştir.

fdd yayınları

15. (I) O sabah erkenden uyandı. (II) Neşeli bir şarkı mırıldanarak banyoya girdi. (III) Traş olup yıkandı. (IV) Dışarı çıkarken ağzında süt tadı biçiminde sevinçli bir boşluk vardı. (V) Durağa kadar yürüdü.

Numaralandırılmış cümlelerin hangisinde ekeylem vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

16. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem "geniş zamanın hikâyesi" biçimindedir?**

A) Çocuk, günlerden beri bir şey yemiyordu.
B) Her gün burada jimnastik yapıyormuş.
C) Bu romanların hepsini bu yaz okuyacağım.
D) Beni çağırdıklarında oraya gitmezdim.
E) Yaz tatilini Doğu Karadeniz'de geçirecekmiş.

17. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ekeylemin geniş zamanının olumsuz soru biçimi kullanılmıştır?**

A) Sizce de haber programları artık magazin programlarına dönüşmedi mi?
B) Çiçekler dünyanın süsü değil midir?
C) Bu arabalar buradan çekilmez mi?
D) Olanlardan haberin yok muydu?
E) O işte de mi başarılı olamamıştı?

18. **Aşağıdaki cümlelerden hangisinin yüklemi ekeylemin geniş zamanıyla çekimlenmiştir?**

A) En sevdiği meyve armutmuş.
B) Ben lisedeyken sen daha çocuktun.
C) Siz de tiyatrodaymışsınız.
D) Seni telefonla arayan bendim.
E) Hepiniz arkadaşsınız.

19. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, bileşik zamanlı bir fiildir?**

A) Yine de bu duruma şükretmelisiniz.
B) Çocuk kapıyı ardına kadar açtı.
C) Ağaçların yaprakları iyice sarardı.
D) Nisanın ilk günlerinde ağaçlar çiçek açmıştı.
E) Bir gün biz de oraya geleceğiz.

20. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi bileşik zamanlı bir fiil değildir?**

A) Arkada duran birinin kolları arasına düşmüş.
B) Ova, beyaz yağışın altında sonsuzluğunu unutup gitmişti.
C) Bu davranışlarla onun suçuna ortak oluyordu.
D) Hiçbir zaman çocuklara iyi davranmazdı.
E) O da her zaman, bir büyüğüne danışırmış.

21. (I) Tanışıklığımız, ne yazık ki gazetedeki görüşmelerin dışına taşmamıştı. (II) Pek çok okuru gibi, onu toplantılarda izledim, konuşmalarının da yazıları gibi coşkulu oluşundan etkilendim. (III) Alkış almak, beğenilmek her insanın içinde saklı tuttuğu bir istektir. (IV) Ama Uğur Mumcu alkışı, övgüyü gerçekten hak ediyordu. (V) Çünkü konuşurken de içi boş sözlere değil, belgelere dayanıyordu.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde ekeylem kullanılmamıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

22. Ad cümlelerinde kimi zaman ekeylemin 3. tekil kişi ekinin kullanılmadığı da olur.

Aşağıdakilerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir cümle vardır?

A) Oralarda havalar tertemizdir.
B) Yemyeşildir baharda Bursa.
C) En çalışkanımızdı Barış.
D) Gözleri zeytin, bakışı ceylan sevdiğimin.
E) Odası düzenlidir Mehmet'in.

23. Ekeylemler ad soylu sözcüklerin sonuna gelerek onların yüklem olmalarını sağlar.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ekeylem, bu amaç dışında kullanılmıştır?

A) Ben de üniversitede okumak isteyen bir gencim.
B) Bu başarıya imza atanlardan biri de bendim.
C) Fidanları bu hale getiren muhtarmış.
D) Yeni bir işyeri açacakmış arkadaşım.
E) Üniversiteyi kazanmaya kararlıyız.

TEST - II

1. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde birden çok bileşik zamanlı fiil kullanılmıştır?**

A) Çıkar beni gündüze, biktım artık geceden.
B) İçim titriyor; bir haber gelmedi senden.
C) Şimdi, düşüncem bir arzu sılasıyla yaşıyor o âlemi.
D) Denizden mi çıkmıştı; neydi saçları, dudakları?
E) Neler görmüştü, öğrenmişti kim bilir rüzgârlardan.

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde rivayet anlamı vardır?**

A) Sabaha kadar uyuyamamıştık.
B) Biz de hatamızı anlamıştık.
C) Dün gece herhalde yağmur yağmış.
D) Gönderdiğimiz koliler yerine varmış.
E) Her söylenene inanıyormuş.

3. **Aşağıdakilerin hangisinde şart bileşik zamanlı bir fiil vardır?**

A) Hızlı yüzerse kıyıya ulaşır.
B) Hatalarını giderse eski işine alınır.
C) Hangi işe atılsa o işi başarıyor.
D) Biri çocuğu kurtarsa iyi olacak.
E) Arabada benzin yoksa durup alalım.

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir sıfat tamlaması, ekeylem alarak yüklem olmuştur?**

A) Kardeşim antika bir vazo almış.
B) Çarşıya çıkarken eski ceketini giydi.
C) Kitap, güvenebileceğimiz bir dosttur.
D) Uzun, gümüş gibi saçları vardı.
E) Kendini beğenmek, kişinin özünde vardır.

5. **Aşağıdakilerden hangisinde ekfiilin olumsuzu vardır?**

A) Alınan çimento yetersizdi.
B) En iyisi hiç gitmemektir.
C) Salon pek kalabalık değildi.
D) Verdiğim kitabı okumamış.
E) Sigara sağlığa zararlıdır.

6. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde yüklem, bileşik zamanlı bir fiildir?**

A) Ne çapkın komşumuzdun sen Fahriye Abla
B) En sonunda varmışsın bir Erzincanlıya
C) Eviniz kutu gibi küçücük bir evdi
D) Kapanırdı daha gün batmadan kapılar
E) Hatırada kalan şey değişmez zamanla

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ekeylem almış bir fiil yoktur?**

A) Oraya gelirsem daha ayrıntılı bilgi verebilirim.
B) Problemi bir daha çözerseniz çok seviniriz.
C) Çocuk, beni görünce kulaklarına kadar kızardı.
D) İngilizcenin dışında bir dil daha öğrenecekmiş.
E) Sözümü tutmazsan senin için iyi olmaz.

8. **Aşağıdakilerin hangisinde, ekeylemin geniş zaman üçüncü tekil kişi eki (-dir) ulandığı eyleme olasılık anlamı katmıştır?**

A) Olanlardan onun da haberi olmalıdır.
B) Bunlar görülmüştür, götürebilirsiniz.
C) O, bu saatlerde uyuyordur, onu rahatsız etmeyelim.
D) Siparişleriniz gelmiştir, gelip alabilirsiniz.
E) Annem her zaman bizim için çalışmıştır.

9. Bahar gelince köşkün büyük bahçesinde güller, karanfiller, nergisler açardı.

Bu cümle için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Birden çok özne tek yükleme bağlanmıştır.
B) Yüklemi ekeylem almıştır.
C) Büyük ses uyumuna aykırı birden çok sözcük vardır.
D) "gelince" sözcüğü zarf-fiildir.
E) Yüklemi bakımından isim cümlesidir.

10. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde koşul bileşik zamana göre çekimlenmiş bir eylem kullanılmıştır?**

A) İnsan kimi geceler niçin uğrar dışarı
Bir gerçeğin içinde kendini dinlediyse
B) Aralansa, düşse o solgun yüzünüze
Uzak şiirlerimden bir çiçek sabah
C) Bütün gün bunu beklemişti
Kış ortası, yaz düşlerinde
D) Bir yanlışlık yapsak
Bulutlanırdı gözleri
E) Kımıldıyor karanlıkta, ne zaman dokunsam
Solgun bir gül oluyor dokununca

11. Ad ve ad soylu sözcüklere gelerek onları yüklemleştiren, basit zamanlı fiillere gelerek onları bileşik zamanlı fiil yapan eklere ekfiil denir.

Bu açıklamaya göre aşağıdakilerden hangisinde ekfiil vardır?

A) Bir hataydı onun ticarete atılması.
B) Sabahleyin mavi gömleğini giyeceksin.
C) Televizyonumuz pek iyi göstermiyor.
D) Filmin senaryosunu kardeşim yazmış.
E) Sularında kulaç attığı gölü özlemiş.

12. **Aşağıdakilerin hangisinde ekeylem diğerlerinden farklı bir işlevde kullanılmıştır?**

A) Erhan, çalışkan ve örnek bir öğrenciydi.
B) Ceketinde kocaman bir leke vardı.
C) Her sabah burada koşardı.
D) Dışarısı cehennem gibi sıcaktı.
E) Dükkânların birçoğu kapalıydı.

13. **Aşağıdaki atasözlerinin hangisinde sıfatfiil (ortaç) adlaşmış sıfat görevindedir?**

A) Atılan ok geri dönmez.
B) Ava giden avlanır.
C) İşleyen demir pas tutmaz.
D) Para verecek adam yüzünden belli olur.
E) Vakitsiz öten horozun başını keserler.

14. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, ekeylem almış bir addır?**

A) Onun hiç kimseye güveni kalmamıştı.
B) Hava bir süre sonra iyice kararadı.
C) Dağın arka tarafı uçurumdu.
D) İşleri iyi gidince alabildiğine zenginleşti.
E) Toprağı su buluncaya kadar kazdı.

15. **Aşağıdaki atasözlerinin hangisinde fiilimsi yoktur?**

A) Sütten ağzı yanan, yoğurdu üfleyerek yer.
B) Su uyur, düşman uyumaz.
C) Tekkeyi bekleyen çorbayı içer.
D) Yılanın sevmediği ot, deliğinin ağzında biter.
E) Köpek suya düşmeyince yüzmeyi öğrenmez.

16. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde fiilimsi yoktur?**

A) Rahatsız olduğunu inan ki duymamıştım.
B) Bugün kimseyi beğenmeyenler, yarın yalnız kalabilirler.
C) Az önce geldi, hemen sizi aradık.
D) Araba devrilince, yol gösteren çok olur.
E) Öykü yazdığımı kimse bilmez.

17. Yağmurlu bir sonbahar akşamı Ankara'ya gitmek üzere Haydarpaşa'ya geldiğimde, daha caddenin başında yolumu kesen kaytan bıyıklı bir delikanlı, lâubali bir tavırla "Nereye ağabey?" dedi.

Bu cümlede kaç fiilimsi vardır?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

18. Fiilimsiler ekeylem alarak yüklem görevinde bulunabilir.

Aşağıdakilerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir örnek vardır?

A) Çocuklar bahçede zevkle oynuyorlardı.
B) Onun sözünü ettiği kitap bende yok.
C) Bu kentte pek çok sanat galerisi var.
D) Başarının tek yolu çalışmaktır.
E) Gazete yazarlığını yeterince önemsemiyoruz.

19. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sıfatfiil (ortaç) kullanılmamıştır?**

A) Sönmeye başlayan ateşi canlandırdı.
B) Bizi her zaman güler yüzle karşılardı.
C) Soran gözlerle yüzümüze baktı.
D) Soğuk sıcak demeden ha bire çalışırdık.
E) Görmüş geçirmiş bir adamdı.

20. Tıpkı sınıftaki gibi
Yapacağım bir işte
Bu resmindir önderim:
Kötülüğe uzanırsam
Çat kaşlarını
Tutulsun ellerim

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Basit zamanlı eylem
B) Ekeylem koşul eki almış sözcük
C) Bileşik zamanlı eylem
D) Sıfatfiil (ortaç)
E) Bağfiil (ulaç)

21. Ne çok birikmiş okuyamadıklarım
Ne çok birikmişim kendime
Uzun zaman geçmiş merhaba demeyeli
Komşu çatıya bitişik pencereme
Konuşmak istiyor gibiydi benimle

Bu dizelerde altı çizili fiilimsilerin türleri aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

A) İsimfiil – sıfatfiil – bağfiil
B) Sıfatfiil – isimfiil – bağfiil
C) Bağfiil – sıfatfiil – sıfatfiil
D) İsimfiil – bağfiil – isimfiil
E) Sıfatfiil – bağfiil – isimfiil

22. Bir eylem bildirmekle birlikte ad gibi görev yapan sözcüklere isimfiil denir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde isimfiil vardır?

A) Yangından kurtarılan çocuk, hayati tehlikeyi atlatamamış.
B) Tütünleri işlemek uzun zaman alıyordu.
C) İşim bitince ben seni ararım.
D) Olur olmaz işlere karışma.
E) Zaman geçtikçe acılar azalıyor.

23. Eylemden türedikleri halde ad, sıfat, zarf ya da bağlama görevleri yapan, eylem anlamı olan; ancak çekimlenemeyen sözcüklere eylemsi denir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylemsi kullanılmamıştır?

A) İstanbul'a gidince mutlaka arkadaşlarıyla buluşur.
B) Etrafa baka baka şehirde geziyordu.
C) Kırılacak eşyaları yanlarında götürdüler.
D) Güldükçe güller açıyordu yanaklarında.
E) Orhun Yazıtları, Göktürk alfabesiyle yazılmıştır.

24. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bağfiil, cümleye zaman anlamı katmamıştır?**

A) Zaman ilerledikçe herkesin heyecanı artıyordu.
B) Evden çıkalı bir iki saat olmuş.
C) Tiyatroda oyun başlayınca salonun kapılarını kapatırlar.
D) Müzik dinlerken çok rahatlıyormuş.
E) Farkında olmadan çevresindeki insanlara kötülük yapmıştı.

25. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sıfatfiil farklı görevde kullanılmıştır?**

A) Ağlayanlar bir gün güler.
B) Sekreter birikmiş mektupları müdüre verdi.
C) Yaşanacak bir yerdi orası.
D) Okuduğun kitapları bana verir misin?
E) O gün gülünesi bir halin vardı.

TEST – III

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bağfiil cümleye koşul anlamı katmıştır?**

A) Köpek, elimden ekmeği alıp kaçtı.
B) Aranızdaki sorunları konuşarak çözümleyebilirsiniz.
C) Kadın hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.
D) Sofrayı kaldırmadan içi rahat etmezdi.
E) Film biter bitmez ödevlerinin başına oturdu.

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sıfatfiil ötekilerden farklı görevde kullanılmıştır?**

A) Sonradan gelen, halamın kızıydı.
B) Kapının önünde bekleşenler, kaymakamla görüşmek istiyormuş.
C) Yeni diktiğim çiçeklere özenle bakıyorum.
D) Yaşadıkları ona acı veriyordu.
E) Sınavı kazanamayanlar, umutsuzluğa kapılmıştı.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zarffiil (ulaç) kullanılmamıştır?**

A) Odasına kapanıp saatlerce çalışır.
B) Kardeşin gelir gelmez beni uyandır.
C) Sular kesilince ne yapacağımı şaşırdım.
D) Haberi duyunca adeta şok oldum.
E) Hüseyin, dünkü oyunda birinci oldu.

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ekeylem ötekilerden farklı bir işlevle kullanılmıştır?**

A) Çocuk, sabahtan beri annesini bekliyordu.
B) Bu tür şarkıları çok severdi.
C) Hafta sonları çiftliğe giderdi.
D) Akşamları erkenden yatar, uyurdu.
E) Bugün işe gidemeyecek kadar yorgundu.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük ekeylem almamıştır?**

A) Ağaçların yaprakları şimdiden sararadı.
B) Erkenden kalkar, odunları tek tek yararadı.
C) Her gün buraya gelir, balıklara bakardı.
D) Gün boyu buraya uğramaz, evde yatardı.
E) Onun işe geç kalıp kalmadığını bana sorardı.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde fiilimsi kullanılmamıştır?**
   A) İyice yanmamış kömür, insanı zehirler.
   B) Bir parçayı özenle okumak, anlamayı kolaylaştırır.
   C) Okuduğumuz eserlerin özetini çıkarıyorduk.
   D) Mektubu postaya verip eve döndü.
   E) Buraya gelecek, birlikte tiyatroya gideceğiz.

7. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde altı çizili sözcük sıfatfiil (ortaç) değildir?**
   A) Yağsın kar üstümüze buram buram
   B) Her akan suyla akıp gideceksin
   C) Mermer şadırvanda şakırdayan su
   D) Geçmiş bir zamanı kalbim bulmak üzeredir
   E) Bilinmez şarkılar söylerdin en fazla

3. *Gece, yeryüzü varıp uykuya*
   Issızlıkta ay inince suya
   Benzedin odamda bir sabaha
   Yukarıdaki dizelerde kaç fiilimsi vardır?
   A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zarffiil (ulaç) yoktur?**
   A) Kapıyı açınca onunla karşılaştık.
   B) Buradan gideli iki yıl oluyor.
   C) Bu resmi bir kartpostala bakarak çizmiş.
   D) İşini bitirmek için durmadan çalışıyor.
   E) Konuşacak bir konu kalmamıştı.

10. *Kalbinden kalbime akan bir sesti*
    Akşam gölgesinde çağlayan su
    Sesini en tatlı yerinde kesti
    Bizi sonsuzluğa bağlayan o su
    Yukarıdaki dörtlükte kaç fiilimsi kullanılmıştır?
    A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde isimfiil kullanılmamıştır?**
    A) Yarın parmak kadar bir çocuk çıkıp sizi oynatır.
    B) Bu gelişmeler karşısında yapacak bir şey kalmadı.
    C) Ödün vermekle hiçbir sorundan kurtulamazsınız.
    D) Hisse senetlerindeki artış sizi yanıltmasın.
    E) Karın bu şekilde yağışı hoşuma gider.

12. *Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen alsancak*
    Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak
    Yukarıdaki dizelerde kaç fiilimsi vardır?
    A) 2 B) 3 C) 4 D) 5 E) 6

13. İlk hikâyemle dört yüz hikâyeci arasından birinci seçilmek bana büyük bir sorumluluk yüklemişti.
    Bu cümlede aşağıdakilerden hangisi yoktur?
    A) Bileşik zamanlı fiil
    B) İsimfiil
    C) Türemiş fiil
    D) İsimden türemiş fiil
    E) Yardımcı fiil

14. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde fiilimsi yoktur?**
    A) Açılan bir gülsün sen yaprak yaprak
    B) Vurulmuşum gökteki yıldızına
    C) Açılarak kendini gösterdi karanfil
    D) Uçup geldim gurbet elden sılama
    E) Ölmek kaderde var, bize ürküntü vermiyor

15. (I) Kısa yazıyordum hep. (II) Bunlar başımdan geçen ilginç olaylardı. (III) Yer yer ilgi çekiciliğini kaybediyormuş anlattıklarım. (IV) Zaman zaman beni de rahatsız ediyordu bu eleştiri. (V) Halbuki bu yazı tekniğini büyük yazarlardan edinmiştim.
    Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde ekfiil ötekilerden farklı bir amaçla kullanılmıştır?
    A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

16. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sıfatfiil ve isimfiil bir arada kullanılmıştır?**
    A) Yalan söylemenin yanlış olduğunu hepimiz biliyoruz.
    B) Gördüğü olayın etkisinden uzun süre kurtulamadı.
    C) Gelenlerden bazıları yer bulamayınca geri gittiler.
    D) Konukların pek eğlenemediğini görüyordu.
    E) Profesör buluşunu herkese tanıtmak için bir toplantı düzenledi.

17. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde 2. tekil kişi iyelik eki almış bir sıfatfiil kullanılmıştır?**
    A) Yapman gereken işler var.
    B) Gelirinin bir kısmını yardım kurumlarına bağışlamayı düşünüyor.
    C) Getirdiğin yiyecekleri dolaba yerleştirdim.
    D) Onu görmediğimi sana daha önce de söylemiştim.
    E) Bu çocukların korunması gerektiğini biliyorum.

18. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bağfiil, kendisinden sonra gelen eylemle aynı anda yapıldığını bildirmektedir?**
    A) Gereksiz yere tartışıp canımızı sıktı.
    B) Hepimize sormadan nasıl böyle bir karar alırsınız!
    C) Şarkılar söyleyerek dolaşıyorlardı sahilde.
    D) Konuşa konuşa yorulduk dün akşam.
    E) Olayı duyar duymaz seni aradım.

19. I. Alışmış, kudurmuştan beterdir.
    II. Konuklarını bu salonda ağırlamış.
    III. Yıkanmış çorapları tele astı.
    IV. Eskimiş eşyaları atın.
    V. Kokuşmuş düşüncelerden uzaklaştık.
    Numaralanmış cümlelerin hangisinde "–miş" eki sıfatfiil eki olarak kullanılmamıştır?
    A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

20. Basın dünyasında, olay çıkartıp gazete ve dergilerini sattırmayı amaçlayan gazeteciler de var.
    Bu cümlede kullanılan eylemsilerin çeşitleri aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?
    A) Bağfiil – sıfatfiil – sıfatfiil
    B) İsimfiil – sıfatfiil – bağfiil
    C) Bağfiil – isimfiil – sıfatfiil
    D) Sıfatfiil – isimfiil – bağfiil
    E) İsimfiil – bağfiil – sıfatfiil

21. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylemsi kullanılmamıştır?**
    A) Yarım kalmış, bitirilmemiş bir şiirdir onunki.
    B) Onun şiirlerinin çoğunda bir öykü bulunuyor.
    C) Ahmet Muhip Dıranas'ın şiirinde yenilik şiirlerine geçişin bazı izleri vardır.
    D) Şimdiye kadar farkına varmadığım bir özelliğini keşfettim onun.
    E) Bana geçmişi anımsatan bir olay yaşadım bugün.

22. Teknolojik gelişme, sanayileşme, hızlı kentleşme
    I II III
    sonunda oluşan hızlı yaşam günlük gerginlikleri
    IV V
    artırır.
    Bu cümlede numaralanmış sözcüklerden hangisi fiilimsi değildir?
    A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

23. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ikinci eylem, birinci eylemin içinde gerçekleşmektedir?**
    A) Çocukken içine kapanıkmış.
    B) Tartışmalara son verip uzlaşma yolunu seçtiler.
    C) Olumlu bir eleştiri aldım mı çok mutlu olurum.
    D) Gemimiz suları yara yara ilerliyordu.
    E) Bahar gelince her yerde bir harekettir başlıyor.

24. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bağfiil vardır?

A) Onun çok iddiacı olduğunu bilirim.
B) Yaşlı insanların deneyimlerinden yararlanmak gerekir.
C) Geleceğimizi duyunca çok sevinmiş.
D) Sakin duruşuna bakma, o çok sinirlidir.
E) Telefonların gizli dinlenmesi yeniden gündeme geldi.

25. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanı isimfiil olan bir ad tamlaması vardır?

A) Yarışın sonunu heyecanla bekliyorduk.
B) Yapmacık hareketlerle ilgi çekmek istiyordu.
C) Okumanın yararları ilkokulda öğretilmelidir.
D) Okul yıllarımda bu tür yarışmalara katılırdım.
E) Atatürk koşusu bugün yapılacakmış.

TEST – IV

1. Aşağıdakilerin hangisinde sıfatfiil, kendi nesnesini nitelemektedir?

A) Radyoda çalan müzik oldukça dinlendiriciydi.
B) Yapılacak daha çok iş var.
C) Unutulmuş acıları canlandırmanın gereği yok.
D) Vereceğim haber hepinizi rahatlatacak.
E) Arabasını park edecek yer bulamamıştı.

2. Aşağıdakilerin hangisinde altı çizili sözcük, eylemsi olarak kullanılmıştır?

A) Ekonomimiz gitgide bozuluyor.
B) Oldukça zor bir işin üstesinden geldi.
C) Geleceğe umutla bakmak gerektiğini biliyordu.
D) Sarma onun çok sevdiği yemektir.
E) Girişte biletleri kontrol ediyorlar.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ikinci eylemin birinci eylemden önce yapılacağı bildirilmektedir?

A) Mecbur kalmadıkça hiç kimseden yardım istemezdi.
B) Sorunları görmezden gelerek yaşayamazsın.
C) Kış gelmeden bütün hazırlıkları tamamlamalısın.
D) Sen gidince buraların tadı tuzu kalmadı.
E) Bütün işleri söylene söylene yapardı.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde diğerlerinden farklı türde bir eylemsi kullanılmıştır?

A) Kuş uçmaz kervan geçmez bir yerdi burası.
B) Sınıf birincisi olalı tavırları değişti.
C) Her şeyi abartarak anlatırdı.
D) Her oyunda kızıp oyunu bırakırdı.
E) Utana sıkıla bir miktar para istedi benden.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde isimfiil, diğerlerinden farklı görevde kullanılmıştır?

A) Sokaktaki kavganın durulması biraz zaman aldı.
B) Onun da bizimle gelmesi şart mı?
C) Mağazanın açılışı görkemli oldu.
D) Şiir okuyuşumu pek beğenmediler.
E) Ödevlerin bu hafta getirilmesi gerekiyormuş.

6. Bu yapıtta dikkatimizi çeken, küçük esnafı alışılmışın dışında anlatışı oldu.

Bu cümledeki eylemsilerin türü, aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

A) Sıfatfiil – isimfiil – bağfiil
B) Sıfatfiil – sıfatfiil – isimfiil
C) İsimfiil – sıfatfiil – bağfiil
D) Bağfiil – isimfiil – isimfiil
E) Bağfiil – bağfiil – sıfatfiil

7. "Olmak" **sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde yardımcı eylem değildir?**

A) Çocuk, kaşla göz arasında yok olmuştu.
B) Sonunda, yine bana muhtaç olacağını biliyordum.
C) Bütün bunları lâf olsun diye mi anlatıyorum?
D) Bu yaz kirazlar olunca sizi köye bekliyoruz.
E) Bunları duyunca, deli olmamak elde değil

8. *Hasret beni cayır cayır yakarken*
Bedenimde buzdan bir el yürüyor

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Belirteç görevli ikileme
B) Bağfiil (ulaç)
C) İyelik eki almış sözcük
D) Fiil cümlesi
E) Bileşik eylem

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bileşik fiil yoktur?

A) Kimseye fark ettirmeden çantasını alıp dışarı çıkıvermiş.
B) Olayların bu boyutlara varacağını düşünememiş.
C) Sorunları bu toplantıda yönetime arz edecekti.
D) Üç gün önce diğerleri gibi o da ortadan kayboldu.
E) Burada her yıl tonlarca şekerpancarı işleniyor.

10. Plan, bazı engelleri aşmak ve bazı amaçlara ulaşmak için girişilen teşebbüsler serisi; konu işlenirken düşüncenin sıraya konulmasıdır.

Bu cümlede kaç tane fiilimsi vardır?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, soyut bir isimden türemiş fiildir?

A) Bahar gelince bütün ağaçlar çiçeklendi.
B) Olayı bana bildireceksiniz.
C) Benden de şüphelenmişti.
D) Uzaklardan sana seslendim.
E) Şu koltukta biraz kestirdim.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde isimfiil kullanılmamıştır?

A) Bizim de görüşlerimizi alacakmış.
B) Çocuk masanın üzerindeki kâğıtları dağıtmaya başladı.
C) Onun dönüşünü dört gözle bekliyorduk.
D) Hastalanınca ilaç içmek istemezdi.
E) Hep kendisinden bahsetmeyi çok seviyordu.

13. Bazı ulaçlar (bağfiiller), özneleri, kipleri ve çekimleri eşit olan eylemleri, eylemsileri birbirine bağlamaya yarar.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde –ip ekini alan ulaç, bu açıklamaya uygun bir şekilde kullanılmamıştır?

A) Kadın çocuğunun ardından ağlayıp durdu.
B) Vitrinlere bakıp kendisine elbise beğeniyordu.
C) Merdivenlerden düşüp ayağını incitmiş.
D) Yanımıza gelip bize adres sordular.
E) Evlerini satıp bu semtten ayrıldılar.

14. Bağfiiller bir sonraki eylemin aldığı çekim eklerini alabilir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir bağfiil kullanılmıştır?

A) Bir süredir onunla görüşüp konuşamıyordu.
B) Onları dinlemeden haklarında karar vermeyin.
C) İlacın iyi gelip gelmediğini anlayamadım.
D) Bu tür olayları duydukça moralim bozuluyor.
E) İyi uyuyamayınca sinirli oluyormuşsun.

15. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük eylemsidir?

A) Çocuk nazlanıyor, yemek yemiyor.
B) Arkadaşlarını kırmak istemezdi.
C) Parkın girişinde onları bekliyoruz.
D) Bu sıcaklarda dondurma çok iyi gider.
E) Kazmayı toprağa hırsla indirdi.

16. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yükleminde eylemsi yoktur?

A) Amacımız ona yardım etmekti.
B) Suratının asılması işlerinin yolunda gitmemesindendir.
C) Babana da bir hediye almalıydın.
D) Canımı sıkan onun sana yaptıklarıydı.
E) O bize yol gösterendir.

17. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bağfiil zaman kavramı bildirmemektedir?

A) O günleri anımsadıkça içim burkuluyor.
B) Geldiğinizi duyar duymaz yanınıza geldim.
C) Zamanının çoğunu televizyon izleyerek geçiriyor.
D) Boş zaman buldu mu bilgisayarın başına geçer.
E) Araştırmayı bitirince bilgileri dosyaladı.

18. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylemsi, koşul bildirmektedir?

A) Arkadaşlarıyla konuşurken kekeliyordu.
B) Kargaşaya meydan vermeksizin tartışmayı yönetti.
C) Yolunu beklemekten yorgun düştük.
D) Farklı görüşleri de dinlemeden başarılı olamazsın.
E) Bizimle konuştukça açıldı.

19. Yapıtlarında kasabayı olduğu kadar büyük kent insanını da anlatmıştı. Halkın dertlerini derdi saymış, halkla yöneticiler arasındaki iletişim kopukluğunu da canlandırmıştı yapıtlarında.

Bu parçada kaç tane hikâye bileşik zamanlı fiil kullanılmıştır?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

20. Ve siner tavanlara bir içyağı kokusu
Sessizce söndürülen mumlardan
Ve insanlar görmerler sağa sola bakınıp
Çok acele bir şeyi görmeden kimsecikler
Ve sonra koşarlar upuzun bulvarlardan

Yukarıdaki dizelere kaç tane eylemsi (fiilimsi) vardır?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

21. Ben eskiden yurt deyince
Böyle düşünürdüm yurdumu

Bu dizelerdeki eylemsinin türce benzeri, aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Serpeceğim ışıkla
Aydınlanır yollarım

B) Kuvvettir yaptıkların her yeni yetişene
Bir ışık kaynak gibi

C) Daha da yakınsın, daha da sıcak
Bıraktığın toprak gibi

D) Kentlerde, köylerde iyi doğru oldukça
Ne bezginiz, ne yorgun

E) Düştüler yavru kuşlar yaylım ateşlerinde
Kalplerinde ilk uçmanın sevinci

22. Aşağıdaki dizelerin hangisinde adlaşmış ortaç (sıfatfiil) vardır?

A) Kaynaşır birbirine gün olur zamanlar;
Geçmiş, gelecek bileşir tek kesitte

B) Daha demin kıştı, başlar temmuz
Ve yaşanır bir sonbahar gibi bir yaz dönemi

C) Kuyulardan tüten buğular içinde
Hem bak, öyle güzel ki eskimenin keyfi

D) Yağmurların yıkadığı durakta
Görür dalgın bakınırken

E) Karanlık yaylalardan aydınlık geçerken
Zaman denen tren

23. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–dir" eki eklendiği eyleme kesinlik anlamı katmıştır?

A) Tören başlamadan bando yerini almalıdır.
B) Korkarım zamanında eve varamamıştır.
C) Seni gördüğünde tanıyamamıştır.
D) Bu yıl sonunda sanırım beklediğimi verecektir.
E) Mektubumu aldıysa beni arıyordur.

24. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sıfatfiille kurulan yan cümlecik, özne görevindedir?

A) Açılan çukurlara fidanlar dikilecekti.
B) Dinlediğim şarkıyı çok beğenmiştim.
C) Asılı duran afiş, bazı şeyler anlatıyordu bize.
D) Yok pahasına satılan eve hâlâ kiracı gelmedi.
E) Devrilen arabadan iki kadın cesedi çıkarıldı.

25. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde birden çok eylemsi vardır?

A) Oturumun başlamasına çok az bir zaman kalmıştı.
B) Cezaevinden kurtulmak istiyordu.
C) Kaçmak için fırsat kolluyordu.
D) Topa vurmak için sabırsızlanıyordu.
E) Göğsünü gere gere yürümeye alışmıştı.

26. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde isimfiil, belirtili isim tamlamasında tamlanan göreviyle kullanılmıştır?

A) Okulların açılmasını dört gözle bekliyordu.
B) Yollarda kalanlar açlık tehlikesiyle karşılaştılar.
C) Yılların yorgunluğu okunuyordu yüzünde.
D) Yürümenize biraz daha dikkat etmelisiniz.
E) Çalışmanın sonu geldi, biraz da dinleneceğiz.

27. Aşağıdakilerin hangisinde yüklem, hikâye bileşik zamanlı bir fiildir?

A) Kuşlar konuyor Ege'nin mavi sularına.
B) Her bahar aklıma gelirdin Meryem.
C) Dalgın denizlerde kalmış çocukluğum.
D) Akdeniz koylarında tükenip gitti gençliğim.
E) Tarih şahidimdir, gelecek güzel günlere inanmışım hep.

28. Aşağıdakilerin hangisinde "etmek" sözcüğü yardımcı eylem olarak kullanılmamıştır?

A) Kimseler etmedi, senin bana ettiğini.
B) Eşyaları taşırken dikkat edin!
C) Deli eder insanı bu dünya.
D) Çimenler sökün etti kara topraktan.
E) Haram etmiş, gece gündüz uykuyu.

18 FİİLLERDE ÇATI

FİİLLERDE ÇATI ÖZELLİKLERİ:

(Özne – yüklem, nesne – yüklem İlişkisi)

Fiillerin özne ve nesnelerine göre yansıttıkları anlam özelliklerine çatı denir. Fiiller çatı bakımından iki grupta incelenir:

A) NESNELERİNE GÖRE FİİL ÇATILARI
– Nesne – yüklem İlişkisi –

Bu bakımdan fiiller ikiye ayrılır:

1. Geçişli çatılı fiiller:

Nesne alabilen, yani yüklem olarak kullanıldıkları cümlelerde, istenirse, nesne bulundurabilen fiillerdir. "Neyi, kimi" sorularına cevap verebilirler. Öznenin yaptığı iş, bir varlık üzerinde gerçekleşir.

Doldurmak > Neyi doldurmak? ⇒ Bardağı (Nesne)

Okşamak > Kimi okşamak? ⇒ Çocuğu (Nesne)

Yırtmak > Neyi yırtmak? ⇒ kitabı (Nesne)

Taşımak, silmek, kırmak, boyamak, seyretmek, ütülemek, dikmek... gibi fiiller geçişlidir.

Uyarı:

Geçişli fiillerin yüklem olduğu cümlelerde nesne kullanılmayabilir. Nesnenin kullanılmaması fiilin geçişliliğini etkilemez. Yüklem geçişli olduğu halde nesne kullanılmamış olur. İstenirse, cümleye nesne eklenebilir.

Yıllar önce satmıştık. > Bu cümlede nesne yoktur; ancak istersek, "Yıllar önce evimizi (Nesne) satmıştık."

şeklinde nesne ekleyebiliriz. Çünkü, "satmak" fiili geçişlidir.

II. Geçişsiz Çatılı Fiiller:

Nesne alamayan, yani yüklem olduğu cümlelerde, istense de, nesne kullanılamayan fiillerdir. Bu fiiller "neyi, kimi" sorularına cevap veremezler; öznenin yaptığı iş başka bir varlığı etkilemez, kendi üzerinde kalır.

Darılmak
Sevinmek
Doymak
Üzülmek
Ağlamak
Bayılmak...

Konuşulanlara kulak asmazdı. (Yüklem–geçişsiz)

"Neyi kulak asmamak? ⇒ Cevap yok.

Uyarı:

Bazı fiiller bulundukları cümledeki anlamlarına göre geçişli veya geçişsiz olabilirler.

Gezmek, çalmak, yüzmek, sürmek, geçmek...

Dereyi (Nesne) zorla geçtik. (geçişli fiil)

Ben bu dersten geçtim. (geçişsiz fiil)

Deriyi (Nesne) yüzeceksin (geçişli fiil)

Biraz bu koyda yüzeceğiz. (geçişsiz fiil)

* Geçişsiz fiil tabanlarına "–(i)t, –(i)r, –tir" ekleri getirilerek geçişlilik özelliği kazandırılabilir. Böyle fiillere **"OLDURGAN"** fiiller denir.

(Geçişsiz fiil) + (–it, –ir, –tir) = oldurgan fiil

Kaçmak	geçişsiz	Kaç - ır - mak	oldurgan
Ağlamak		Ağla - t - mak	
Ölmek		Öl - dür - mek	

geçişli / geçişsiz

Çocuğu dün üşü – t – tük. (oldurgan)

* Geçişli fil tabanlarına "–(i)t, –(i)r, –dir" ekleri getirilerek geçişliliğin derecesi artırılabilir. Böyle fiilere **"ETTİRGEN"** filler denir.

Çözmek	geçişli	Çöz - dür - mek	ettirgen
Yıkamak		Yıka - t - mak	
Kırmak		Kır - dır - mak	

geçişli / geçişsiz

Kapıyı kardeşime aç – tır – dım (Ettirgen)

Uyarı:

Ettirgen fiillerle oldurgan fiiller aynı eklerle oluşturulduğundan bunları karıştırmamalıyız. "–it, –ir, –dir" eklerinden birini alan fiil ya oldurgan ya da ettirgendir. Özneleri yapıcı olanlara oldurgan; yaptırıcı olanlara ettirgen deriz.

Doktor (Yapıcı özne) hatasını (Nesne) bayıl – t – tı. (Oldurgan fiil)

Dedem bütün eşyalarını bana taşı – t – tı.
Yaptırıcı özne — Nesne — Ettirgen fil

* Fiillerin geçişlilik derecesi, kullanılan eklerle artırılabilir:

Çöz - dür - t - mek
1. derece geçişli
2. derece geçişli
3. derece geçişli

* Bazı fiiller aldıkları eklerle geçişli (oldurgan) olurken yapılarında değişiklik olur.

Gelmek – Gel – dir – mek , Ge – tir – mek
Uzanmak – Uzan – dır – mak , Uza – t – mak
Görünmek – Görün – dür – mek , Göstermek
Gitmek – Git – dir – mek , Götürmek

B) ÖZNELERİNE GÖRE FİİL ÇATILARI:
– Özne – Yüklem İlişkisi –

Fiiller, özne – yüklem ilişkisi bakımından dört grupta incelenir:

I. Etken Çatılı Filler:

Gerçek (yapıcı) özne alabilen, yani yüklem oldukları cümlelerde aldıkları özne, bildirilen eylemin yapıcısı olan fiiller etken çatılıdır.

Bu salonu Himmet Usta boyadı.
Yapıcı özne — Etken fiil

Olaydan sonra çocuklar dağıldılar.
Yapıcı özne — Etken fiil

Yahya Kemal, şiirlerinde sonsuzluk duygusunu işlemiştir.
Yapıcı özne — Etken fiil

II. Edilgen Çatılı Filler:

Gerçek özne (yapıcı) alamayan, yani yüklem oldukları cümlelerde aldıkları özne, bildirilen eylemin yapıcısı değil, başkaları tarafından yapılan eylemlerden etkilenen bir varlık olan fiillerdir. Bunlar yüklem oldukları cümlelerde "sözde özne" alırlar.

Edilgenlik özelliği, eylem tabanlarına "–in, –il" eki getirilerek kazandırılır.

Salata, masanın ortasına yerleştirildi.
Söz. özne — Yük. – edilgen
– Etkilenen –

Çöpler kısa sürede kent dışına taşındı.
Söz. özne — Yük. – edilgen
– Etkilenen –

Haber köye ulaştırılacakmış.
Söz. özne — Yük. – edilgen
– Etkilenen –

Uyarı:

Edilgen fiillerin bazıları geçişli, bazıları geçişsizdir. Edilgen – geçişli fiiller özne alır, bu özneler "sözde özne"dir.

Sorular çözülecekti. (çözmek geçişli)
Söz. Özne Edilgen – geçişli

Edilgen – geçişsiz fiillerin yüklem oldukları cümlelerde özne olmaz.

Bataklıklar geçildikten sonra köye ulaşıldı.
Edilgen – geçişsiz

(ulaşmak, geçişsiz)

Saatlerce yürünecekti. (yürümek, geçişsiz)
Edilgen – geçişsiz

III. Dönüşlü Çatılı Fiiller:

Yüklem olarak kullanıldıkları cümlelerde aldıkları özneler hem bildirilen eylemin yapıcısı, hem de kendi yaptığı eylemden yine kendisinin etkilendiği fiillerdir. Bu fiillerde "kendi kendinelik" anlamı da vardır.

Çocuk yerde sürünüyordu.
(Çocuk yerde kendini sürüyordu.)
Toplantıya ben de katıldım.
(Toplantıya ben de kendimi kattım.)
Söylenmek → Kendi kendine söylemek

Bakınmak, sevinmek, sürtünmek, görünmez, gezinmek... gibi.

Örneklerde görüldüğü gibi etken fiil tabanlarına getirilen "–in, –il" eki "kendini, kendine, kendi kendini, kendi kendine" sözlerinin yerini tutmaktadır.

Övünmek → *Kendini övmek*
Bürünmek → *Kendini bürümek*
Örtünmek → *Kendini örtmek*

Uyarı:

Edilgen fiillerde kullanılan eklerle dönüşlü fiillerde kullanılan ekler aynıdır. Bu bakımdan karıştırılmamalıdır. Özne – yüklem ilişkisine bakılarak edilgenlikle dönüşlülük belirlenmelidir. Dönüşlü fiillerde özne hem yapıcı, hem de etkilenen olduğu halde edilgen fiillerde sadece etkilenendir; yapıcı, özne değil başkalarıdır.

Tijen hanım, aynanın karşısında taranıyordu.
Özne — Dönüşlü
Hem yapıcı, hem etkilenen

Çocuğun saçları özenle taranıyordu.(eylemi yapan başkası)
Özne — Edilgen
Sadece etkilenen

Düğün salonu süslendi.
Özne — Edilgen
Sadece etkilenen

Nigâr Hanım her sabah süslenir, sokağa çıkardı.
Özne — Dönüşlü
Hem yapıcı, hem etkilenen

* İsim soylu sözcüklere "–len, –lan" eki getirilerek oluşturulan bazı fiillerde de dönüşlülük anlamı vardır:

Sinir – len – mek
Hoş – lan – mak...

* Cümlelerde dönüşlülük anlamı fiil tabanlarına getirilen "–in, –il" ekiyle kazandırılabildiği gibi, dönüşlülük zamiri olan "kendi" sözcüğüyle de kazandırılabilir. Bu durumda yüklemdeki fiil, etken kalır.

Genç kız saatlerce boyandı. — Dönüşlü fiil — Dönüşlü cümle

Genç kız saatlerce kendini boyadı. — Etken fiil — Dönüşlü anlamlı cümle

IV. İşteş Çatılı Fiiller:

Bildirilen eylemin birden çok kişi, varlık tarafından birlikte veya karşılıklı yapıldığını bildiren; nitelikte eşitlik anlamı da yansıtabilen fiillerdir.

Etken eylem tabanlarına "–ış, –iş, –uş, –üş" eklerinden biri getirilerek oluşturulan işteş fiiller üç ayrı anlam yansıtırlar:

* Karşılıklı yapma:

Saatlerce bakıştık.
Yok yere dövüştüler.
Yıllardır yazışıyoruz.

Bu fiillerde kullanılan "–iş" eki "birbirine, birbirini" sözlerinin yerini tutar:

İtişmek → *Birbirini itmek*
Buluşmak → *Birbirini bulmak*

* Birlikte yapma:

Çocuklar oynaşıyor.
Kuzular meleşti.
Kuşlar uçuştu.

Bu fiillerde kullanılan "–ış,...." eki "birlikte, beraberce" sözlerinin yerini tutar:

Öğrenciler gülüşüyordu → *Birlikte gülüyordu.*
Kaçışmak → *Beraberce kaçmak.*

* Nitelikte eşitlik:

Otlar kartlaştı.
Ufuk kızıllaşmıştı.
Onlar da yoksullaştı.

Bu fiiller isim soylu sözcüklere "–leş, –laş" eki getirilerek oluşturulur. Aldıkları özne, kendine özgü niteliği kaybederek, fiilde bulunan isim soylu sözcüğün niteliğini kazanır.

Çocuklaşmak → *Çocuğa eşit olmak*
Eşekleşmek → *Eşeğe eşit olmak*

Not:

Bazı fiillerin kendilerinde işteşlik anlamı vardır. Yani etken fiil tabanlarına "–ış" eki getirilmediği halde "karşılıklı yapma" anlamı yansıtırlar.

Güreşmek, barışmak, savaşmak... gibi.

* "–ış, –iş..." eki alan her fiilde işteşlik özelliği yoktur.

Sıkışmak, dolaşmak,...

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK – 1: (ÖSS – 1994)

"Çocuklar sıralarından kalktılar."

Bu cümlenin yüklemi çatı yönünden aşağıdakilerden hangisine benzemektedir?

A) Bozulan araba yolun ortasında durdu.
B) Tabloyu iki pencere arasındaki duvara astı.
C) Kitapları raflara güzelce yerleştirdi.
D) Yaşamındaki boşluğu hayvan sevgisiyle doldurmuştu.
E) O da ağabeyi gibi pilot olmayı çok istiyordu.

ÇÖZÜM:

Verilen cümlede yüklem (kalktılar) "etken – geçişiz" çatılı bir fiildir. Seçeneklerde kullanılan yüklemlerden "astı, yerleştirdi, doldurmuştu, istiyordu" fiilleri etken – geçişli özellik yansıtmaktadır. Oysa A seçeneğindeki "durdu" yüklemi "etken – geçişsizdir."

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2 : (ÖYS – 1987)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem geçişli bir fiil olduğu halde nesne kullanılmamıştır?

A) Dikkatli bakmayınca fark göremezsiniz.
B) Dikkatli bakmayınca fark bulamazsınız.
C) Dikkatli bakmayınca farkına varamazsınız.
D) Dikkatli bakmayınca farkında olamazsınız.
E) Dikkatli bakmayınca fark edemezsiniz.

ÇÖZÜM:

A ve B seçeneklerindeki "fark" sözcüğü nesnedir. Nesne olmayan cümleler C, D, E seçeneklerinde vardır. Bunlardan C ve D'de "farkına varamamak, farkında olamamak" bileşik fiilleri geçişsizdir, "neyi, kimi" sorularına cevap vermez. Bu nedenle cümlelerde nesne kullanılamaz. Oysa E seçeneğinde "fark edememek" fiili "neyi, kimi" sorularına cevap veren yani geçişli olan fiildir; ama cümlede nesne kullanılmamıştır. İstersek cümleye nesne yerleştirebiliriz. Örneğin, "Dikkatli bakmayınca çocuğu fark edemezsiniz" şeklinde cümle kurulabilir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 3:

I. Saat onda pastanede buluşacaktık.
II. Onlarca çocuk bir odaya doluşmuştu.
III. Yabancıdan korkan çocuklar kaçışmaya başladı.
IV. Yıllarca hasret kalan ana oğul kucaklaştılar.
V. Ortalık birden sakinleşti.

Numaralanmış cümlelerden hangilerinde eylemde "karşılıklı yapma" **anlamı vardır?**

A) I – II B) II – IV C) I – IV
D) III – V E) II – III

ÇÖZÜM:

Karşılıklı yapma anlamı yansıtan fiillerde kullanılan "–iş" eki "birbirini, birbirine" sözlerinin yerini tutar. Buna göre incelediğimiz zaman II, III, V numaralı cümlelerde bu anlamın olmadığı görülecektir.

I. cümlede "buluşmak → birbirini bulmak"

IV. cümlede "kucaklaşmak → birbirini kucaklamak"

şeklinde karşılıklı yapma anlamı yansıtmaktadırlar.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 4:

Aşağıdaki fiillerden hangisi bir cümlede yüklem olarak kullanılırsa o cümlede nesne kullanılamaz?

A) Yıkamak B) Kesmek
C) Onarmak D) Açmak
E) Dirilmek

ÇÖZÜM:

"Neyi, kimi" sorularına cevap verebilen fiiller geçişlidir, yüklem olarak kullanıldıkları cümlelerde nesne bulundurulabilir. Bu açıdan değerlendirirsek A, B, C, D seçeneklerindeki "yıkamak, kesmek, onarmak, açmak" fiillerinin geçişli olduğu anlaşılmaktadır. Oysa E'deki "dirilmek" fiili geçişsizdir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 5:

Aşağıdaki cümlelerden hangisinin yüklemi edilgen çatılı bir fiildir?

A) Zavallı kadın yemekten sonra bayıldı.
B) Olayın sorumlusu hemen yakalanmıştı.
C) Filmi herkes izledi.
D) Yollardaki kalabalık kısa sürede yok oldu.
E) Yağışlar ekinlere zarar verdi.

ÇÖZÜM:

Edilgen çatılı fiillerde "başkası tarafından" anlamı vardır. Yani özne yapıcı değil, başkası tarafından yapılan eylemden etkilenen durumundadır. A, C, D, seçeneklerinde özneler yapıcı, yüklemler ise etken çatılı fiildir. B seçeneğinde "yakalanmıştı" fiilinin (yüklem) öznesi "Olayın sorumlusu" söz grubu sözde öznedir. Yakalayan başkalarıdır.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 5 : (ÖSS – 2004)

(I) İçine kapanmış olan Anadolu dağları, sessizliğini, bilge dalgınlığında sürdürür zamanın akışı içinde. (II) kendi dilince söyler türküsünü, kendi gönlünce sürer yaşamını. (III) Dağlar vardır, yüreğinden eski uygarlıklar gülümser çağımıza. (IV) İşte bundan dolayı birçok efsaneyi bağrında yaşatır bizim Anadolu dağları. (V) Anadolu'nun en eski sahiplerinden şimdikilere değin onları anlatır bize.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangisinin yüklemi, çatısı bakımından geçişsizdir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

I. cümlenin yüklemi "sürdürür", II. cümlenin yüklemi "sürdürür–söyler", IV. c ümlenin yüklemi "yaşatır", V. cümlenin yüklemi "anlatır" "neyi–kimi?" sorularına yanıt verdikleri için geçişli eylemlerdir. III. cümlenin yüklemi "gülümser" "neyi, kimi?" sorularına yanıt vermediği için geçişsizdir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 5 : (ÖSS – 2007)

(I) Kıyıları dantel dantel, tepeleri zeytinlerle süslü Orak Adası'nı geçtik. (II) Balıkçı kayıkları güneyli rüzgârlarla salınıp duruyordu. (III) Sonra Çökertme Koyu'nda öğle yemeği yedik. (IV) Kaptan demiri toplayıp koydan çıkarken türkudeki Çökertme'nin burası olmadığını söyledi. (V) Yalıkavak beldesinin batı sahilindeki Geriş köyünün altına düşen bölgenin eski adı da Çökertme'ymiş ve türkülere konu olan Halil oralıymış.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

A) I. cümledeki ikileme sıfat görevindedir.
B) II. cümlenin yüklemi bileşik zamanlıdır.
C) III. cümlede nesne ad tamlamasından oluşmaktadır.
D) IV. cümlenin yüklemi geçişsiz bir fiildir.
E) V. cümlede "da" eki "ve" sözcükleri bağlaçtır.

ÇÖZÜM:

I. cümledeki ikileme önad görevindedir. II. cümlenin yüklemi "–yor" ve "–du" haber kiplerini aldığı için bileşik zamanlıdır. III. cümede iki ad tamlaması vardır. İlk ad tamlaması, buluma durum eki "–de"yi aldığı için "dolaylı tümleç" görevindedir. İkincisi ise yükleme sorulan "ne?" sorusunun yanıtı olduğu için nesnedir. IV. cümlenin yüklemi "neyi?" sorusuna yanıt verdiği için geçişlidir. V. cümledeki "de" ile "ve" bağlaçtır.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 6 : (ÖSS – 2003)

Oyunda üç arkadaşın 1980'den bugüne kadar gelen birlikteliği, zaman zaman mizahi, zaman zaman da hüzünlü bir dil kullanılarak anlatılıyor.

Bu cümleyle ilgili (olarak) aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

A) İlgeç vardır.
B) Sıfat–fiil vardır.
C) Yüklem, çatısı bakımından etkendir.
D) Zarf tümlecinde ikileme yer almıştır.
E) Belgisiz sıfat kullanılmıştır.

ÇÖZÜM:

"Kadar" sözcüğü ilgeçtir, "gelen" sıfatfiildir, "zaman zaman" zarf tümlecidir ve ikilemedir, "bir" sözcüğü belgisiz sıfattır. Yüklem etken çatılı değil, edilgen çatılıdır.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

TEST – I

1. **Aşağıdaki cümlelerden hangisinin yüklemi geçişli bir fiildir?**
   A) Bize yapacağı kötülüklerden hepimiz korktuk.
   B) Bugün güneş bir başka güzel batıyor.
   C) Çocuklarının davranışlarına çok üzülüyormuş.
   D) İstediklerini yapmadığınız için size küstü.
   E) Sorunun cevabını ilk önce o bildi.

2. **Yüklemi geçişli fiil olduğu halde nesne kullanılmamış cümle aşağıdakilerden hangisidir?**
   A) Uzun süredir susuyorum.
   B) Uzun süredir çabalıyorum.
   C) Uzun süredir bekliyorum.
   D) Uzun süredir bakıyorum.
   E) Uzun süredir dinleniyorum.

3. **Aşağıdaki cümlelelerin hangisinde, eylemin karşılıklı yapıldığı anlamı vardır?**
   A) Matematik sınavına çok iyi çalıştık.
   B) Patlama olunca sağa sola kaçıştık.
   C) Bir an göz göze gelip bakıştık.
   D) Problemi çözmek için çok uğraştık.
   E) Hayatın güçlüklerine artık iyice alıştık.

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi, özne – yüklem ilişkisi bakımından diğerlerinden farklıdır?**
   A) Alnımıza kara yazı yazıldı.
   B) Düşman gelip tabur tabur dizildi.
   C) Tüfek icat oldu mertlik bozuldu.
   D) İşe yaramayanlar çöpe atıldı.
   E) Daha gün doğarken süt sağıldı.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özne – yüklem ilişkisi ötekilerden farklıdır?**
   A) Yollar seni gide gide yoruldum.
   B) Olanlara senden fazla üzüldüm.
   C) Kendi isteğiyle emekliye ayrıldı.
   D) Babasını görünce hemen toparlandı.
   E) Yaramazlık yapan öğrenciler azarlandı.

6. **Aşağıdakilerin hangisinde yüklem, geçişsiz bir fiildir?**
   A) Size güzel bir gömlek alayım.
   B) Bu sözleri bana nasıl söylersiniz?
   C) Onu dünden beri hiç görmedim.
   D) Çantadaki evrakları bana teslim edeceksiniz.
   E) İki yıldan beri bu mahallede oturuyoruz.

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde nesne – yüklem ilişkisi ötekilerden farklıdır?**
   A) Bu kumaşı biraz daha keselim.
   B) Hava soğuksa dışarı çıkmayın.
   C) "Küçük Ağa"yı mutlaka okuyun.
   D) Radyonun sesini biraz açalım.
   E) Öğretmeni sessizce dinlemeliyiz.

8. I. Hamdi Usta gelip başıma dikilmişti.
   II. Yalçın da "Gezintiye katılacağım." diyor.
   III. Şişedeki meyve suyuna iki bardak da su katılmıştı.
   IV. Tarihi eserlerimizin çoğu yurt dışına kaçırıldı.
   V. Siz de bu fırsatı kaçırdınız.

   Yukarıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden hangileri dönüşlü çatılı fiildir?
   A) I. ve II. B) III. ve IV. C) I. ve III.
   D) I. ve V. E) II. ve IV.

9. **Aşağıdakilerin hangisinde altı çizili sözcük nesne – yüklem ilişkisi bakımından ötekilerden farklıdır?**

A) Her şeyi teker teker yokluyordu.
B) Yıllar sonra bu şehirde buldum onu.
C) Önüne katıp saatlerce sürükledi.
D) Herkesten korkuyor, gene de aldırmıyordu.
E) İkinci defa alıyorum inan.

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, ettirgen çatılı bir fiildir?**

A) Onu hep sen ağlatıyorsun.
B) Dedem bizi hep güldürür.
C) Manavdan bir kilo salatalık aldıracağım.
D) Çocuğu zorla uyuttum.
E) Gecikeceksin diye uyandırdım.

11.
I. Uzatmak
II. Utandırmak
III. Sulamak
IV. Çalıştırmak
V. Üzülmek

Bu fiillerden hangisi nesne alabilme özelliğine sahip değildir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

12. Edilgen – geçişsiz çatılı fiillerin yüklem olduğu cümlelerde özne bulunmaz.

Aşağıdaki cümlelerden hangisi bu açıklamaya örnek olabilir?

A) Saatler durmuştu; ortalıkta çıt yoktu.
B) Televizyonlar kapatılıp uyunacaktı.
C) Herkes merak içinde etrafı gözlüyordu.
D) Yollara dökülen çocuklar geri çekildi.
E) Ağaçlar budanmış, tarlalar ekine hazırlanmıştı.

13. **Aşağıdaki cümlelerden hangisinin yüklemi aldığı ekle geçişli olmuştur?**

A) Komik davranışlarıyla kendini sevdirdi.
B) Takım elbisesini karşıdaki terziye diktirdi.
C) Sabahtan akşama kadar kardeşini bekletti.
D) İstemeye istemeye fotoğrafını çektirdi.
E) Trafik polisi sadece kamyonları durdurdu.

14. Edilgen çatılı fiiller genellikle sözde özne alırlar. Ancak bu cümlelerde bazen örtülü özne de bulunabilir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde örtülü özne kullanılmıştır?

A) Camlar silindi, masalar temizlendi.
B) Kara haber erken duyuldu.
C) Kasadaki bütün paralar çalınmış.
D) Haylaz öğrenci, öğretmen tarafından sınıftan atıldı.
E) Bahçe ve tarla yüksek bir fiyatla satıldı.

15.
I. Nakışı başkasına işletti.
II. Olayları fazlaca büyüttü.
III. Kitaplarını babasına aldırttı.
IV. Kapıyı hızla kapattı.
V. Dedemi masaya zorla oturttu.

Yukarıdaki cümlelerin hangi ikisinde "-t" eki, fiili geçişli hale getirmiştir?

A) I. ve II. B) II. ve III. C) IV. ve V. D) II. ve V. E) III. ve V.

16. Sular kesildi çeşmelerden
Nerden dolacak bu tas nerden?

Aşağıdakilerin hangisinde yüklem, bu dizelerdeki altı çizili eylemle çatı yönünden özdeştir?

A) Genç yaşımda terk eyledim vatanım
B) Bir seher uğradım göl kenarına
C) Bülbül olmuş gülistanı beklerim
D) Ilgıt ılgıt seher yeli esiyor
E) Alnımıza kara yazı yazılmış

17. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi için çatı kavramı söz konusu olamaz?**

A) Bu saatlerde bütün kapılar kilitlidir.
B) Size işin doğrusu anlatılmıştır.
C) Kapılar, pencereler yeniden boyandı.
D) Dağlarda karlar erimeye başlamış.
E) Bu köyde üç gün kalındı.

18. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi özne – yüklem ilişkisi yönünden ötekilerden ayrı bir özellik gösterir?**

A) Bakışından bu fikri kabul etmediği anlaşılıyordu.
B) Her kafadan bir ses çıkmaya, sert emirler verilmeye başlandı.
C) Birbirine geçen iki odada oyun oynanıyordu.
D) Herkes yemeye ekmek bulamazken onlar rahat rahat geçiniyorlardı.
E) Bu yol kırk elli dakikada yürünür.

19. Birkaç sokak trafiğe kapatılmış.

Bu cümlede görülen özne–yüklem ilişkisi aşağıdaki cümlelerin hangisinde vardır?

A) Sinirlenince kendi kendine söylendi.
B) Yapıt eleştirmenlerce övüldü.
C) Onların duyacağı şekilde mırıldandı.
D) Yaptığı iş beğenilince sevindi.
E) Gemi uzaktan göründü.

20. Köyün ardındaki çayırda ara sıra güreşirdik.

Bu cümledeki özne–yüklem ilişkisi aşağıdaki cümlelerden hangisininkiyle benzerlik göstermektedir?

A) Sizi uzun süre burada bekledi.
B) Konuyla ilgili düşüncelerini söyledi.
C) Yıllardır bu fabrikada çalıştı.
D) Hapisteki oğluyla geçen hafta görüştü.
E) Bu şarkıyı daha önce de dinlemiştik.

21. **Aşağıdaki yargıların hangisinde kendi kendine olma anlamı vardır?**

A) Güneşin doğmasına çok az kala her yer aydınlandı.
B) Ülkemizde yayımlanan romanların sayısı iyice çoğaldı.
C) Üniversiteli öğrenciler konferansı dinlemek için gelmişti.
D) Ünlü yazarlarımız edebiyatımızın sorunlarını tartıştı.
E) Baharın gelişiyle birlikte çiftçiler tarlaları sürmeye başladı.

22. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem dönüşlü bir fiildir?**

A) Yazdığı şiirleriyle durmadan övünüyordu.
B) Evin duvarları iki yılda bir boyanıyordu.
C) Hafta sonları tüm çamaşırlar yıkanıyordu.
D) Şehrin caddeleri gece yarısından sonra temizleniyordu.
E) Halıların çoğu Niğde'nin ilçelerinde dokunuyordu.

23. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi işteş çatılıdır?**

A) Adam, hemen kalabalığa karıştı.
B) İki yıldır onunla mektuplaşıyoruz.
C) Otobüsün ardından güçlükle yetişti.
D) Fırtına, sabaha doğru yatıştı.
E) Adamın çantısını alıp oradan sıvıştı.

24. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde yüklem, geçişiz bir fiilken aldığı ekle geçişli duruma gelmiştir?**

A) Denizi, balıkları, hayatı severdi İstanbul.
B) Sarmış Anadolu'yu bir bitmeyen merak.
C) Bugün Bebek'e yarın Göksu'ya gidelim.
D) Ne olur İstanbul'u böyle ağlatmayın.
E) Orhan Veli misali dinleyin bu şehri.

25. **Aşağıdaki atasözlerinden hangisi, nesne–yüklem ilişkisi bakımından ötekilerden farklıdır?**

A) Ayağını yorganına göre uzat.
B) Dost başa, düşman ayağa bakar.
C) Dün öleni, dün gömerler.
D) Görünen köy kılavuz istemez.
E) İyilik eden iyilik bulur.

26. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem geçişli olduğu halde nesne kullanılmamıştır?**

A) Bu akşam da erkenden yattı.
B) Söyleyecek bir şeyi kalmayınca sustu.
C) Açlıktan gözleri kararadı.
D) Gücü yetmediği için taşıyamadı.
E) Üzüntüden benzi solmuştu.

TEST – II

1. Nesne alabilen fiillere geçişli fiil denir.

Aşağıdakilerden hangisinin yüklemi geçişlidir?

A) Çocuk, büyük bir hayranlıkla adama baktı.
B) Antika halıyı duvara asmışlardı.
C) Sınav günü çok heyecanlanmıştı.
D) Romanda birçok hata varmış.
E) Henüz beş yaşındayken babası ölmüş.

2. **Aşağıdaki eylemlerden hangisinde bir işi, karşılıklı ya da ortaklaşa yapma anlamı yoktur?**

A) Onunla bu meseleyi tartıştım.
B) Kardeşin dün yine dövüşmüş.
C) Fransa ile sonunda anlaştık.
D) Eşyaları yan odaya taşıttım.
E) Bu söze sınıf gülüştü.

3. **Aşağıdaki fiillerden hangisi özne – yüklem ilişkisi bakımından farklıdır?**

A) Yemekten sonra salona geçildi.
B) Güzel anlar ömür boyu hatırlanır.
C) İşi bittikten sonra koltuğa uzanıp biraz dinlendi.
D) Tatil günlerinde bayraklar göndere çekilir.
E) Sınav sonuçları dün açıklanmış.

4. Nesne almayan (kabul etmeyen) tüm eylemler geçişsizdir.

Aşağıdakilerin hangisinde yüklem, geçişsiz bir eylem değildir?

A) Bir çöplükte iki horoz ötmez.
B) Boş fıçı çok langırdar.
C) Balık baştan kokar.
D) Boş çuval ayakta durmaz.
E) Bir korkak, bir orduyu bozar.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem ettirgen çatılıdır?**

A) Bahçeye büyükçe bir kuyu kazdırdı.
B) Sıcaklar bizi bunalttı.
C) Okulun bahçesinde bizi koşturdu.
D) Şiirin tamamını bir günde ezberledi.
E) Koltuklar daha yeni silindi.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem aldığı ekle geçişli olmuştur?**

A) Soruları kolayca çözdüm.
B) Her sınavı heyecanla bekliyorum.
C) Kusura bakmayın, sizi beklettim.
D) Onu bugün çok sevindirdim galiba.
E) Birden şaşırdı zavallı annem.

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, edilgen çatılı bir fiildir?**

A) Gizem, perdenin arkasına saklanmıştı.
B) Kullanılmayan kağıtları çöpe atacaksınız.
C) Camların hepsi dün akşam kırılmış.
D) İşler uzadıkça canım sıkılıyor.
E) El altından bir haber göndereliim.

8. **Aşağıdaki cümlelerden hangisinin yüklemi dönüşlü bir fiildir?**

A) İçerideki salonda misafirlere çay veriliyordu.
B) Duvara eski usül bir guguklu saat asılmıştı.
C) Baharda çıkılacak seyahatlerin projelerinden konuşuluyor.
D) Genç kadın avluya bakan pencerenin önünden çekildi.
E) İlçedeki tarih öğretmeninin evi onarıldı.

9. **Aşağıdakilerden hangisi özne – yüklem ilişkisi bakımından ötekilerden farklıdır?**

A) Elindeki notları masaya bıraktı.
B) Sokağımıza çöpçüler hiç uğramıyor.
C) Bahçedeki kuru otları bahçıvan yakmış.
D) Son tablosu hemen satılmış.
E) Yemeğini çabuk çabuk yedi.

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, çatı bakımından ötekilerden farklıdır?**

A) Köyün dört bir tarafını dolaşıyordu.
B) İpi özenle yumağa sarıyordu.
C) Flütü herkesten güzel çalıyordu.
D) Söylenenlerin hepsini işitti.
E) Dün sabah, erkenden uyandırıldı.

11. I. Konferans boyunca sadece kendisi konuştu.
II. Yolda öğretmenlerini görünce selamlaştı.
III. Mahalledeki bütün çocuklarla atıştı.
IV. Uzun süre görmediği kardeşiyle kucaklaştı.
V. Parasını alamayınca üzgün üzgün dolaştı.

Yukarıdaki cümlelerin hangilerinin yüklemlerinde karşılıklı yapma anlamı yoktur?

A) I. ve II. B) II. ve III. C) III. ve IV.
D) II. ve IV. E) I. ve V.

12. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklemdeki eylemin çatısı diğerlerinden farklıdır?**

A) Buraya ilk geldiğim günü hatırlıyorum.
B) Onun için iyi bir semtte ev kiraladık.
C) Kararlı bir şekilde yerinden kalktı.
D) Bu karmaşık işin üstesinden nasıl geleceğini bilmiyordu.
E) Hepimize birer çiçek vermişti.

13. I. Gençler kendi aralarında gülüşüyor.
II. Adam bağırınca hepimiz kaçıştık.
III. Masanın üstündeki kağıtların hepsi rüzgârdan uçuştu.
IV. Karşı karşıya gelince selamlaştılar.
V. Kadının yanındaki çocuk biraz huysuzlaştı.

Numaralanmış cümlelerden hangisinde eylem işteş çatılı değildir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

14. **Aşağıdaki cümlelerden hangisinin yüklemi etken çatılı bir eylem değildir?**

A) Uzun bir aradan sonra çıkageldi.
B) Yemeklerin hepsinden biraz biraz arttı.
C) Bu ismi bana dedem koymuş.
D) Elindeki bardak yere düştü.
E) Çivi kapının üstüne çakıldı.

15. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylem dönüşlülük bildirmektedir?**

A) Düşüncelerini söylemekten nedense çekinirdi.
B) Doğum günü bir partiyle kutlandı.
C) Ölümünün ikinci yılında mezarı başında anıldı.
D) Kirli bulaşıklar çoğaldı.
E) O mutlu günler unutulmuş.

16. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde geçişsiz bir eylem, aldığı ek nedeniyle geçişlilik kazanmıştır?**

A) Öğretmenimiz bize bir şiir yazdırdı.
B) Çiçekleri yeni öğrendiği bir teknikle kuruttu.
C) Masayı bize toplattı.
D) Sonunda sesini duyurmayı başardı.
E) Boş bir kağıda imza attırdılar.

17. Yeni işi hemen öğrendi.

Bu cümledeki eylemin çatısı için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Etken–geçişli B) Dönüşlü–geçişsiz
C) Edilgen–geçişsiz D) Etken–ettirgen
E) Etken–geçişsiz

18. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi geçişli bir eylemdir?**

A) Oda konuklarla doldu.
B) Küçükken ağaçtan meyve toplardık.
C) Hepimiz orada sessizce oturduk.
D) Sular birkaç gün akmadı.
E) Bu akşam bize gelin.

19. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylem, nesnesine göre diğerlerinden farklıdır?**

A) Yaptığımız programı çok beğenmişler.
B) Çocuk köpekten çok korkmuş.
C) Bu şehirde üç yıldır yaşıyorum.
D) Çok temkinli hareket ediyor.
E) Kardeşiyle biraz önce buradan geçti.

20. Babamla okulun yanındaki pastanede buluşacağız.

Bu cümlenin yüklemi çatı bakımından, aşağıdaki cümlelerden hangisininkiyle benzerlik göstermektedir?

A) Çok uzun süre oturduğu için ceketi buruşmuştu.
B) Deniz sabaha doğru yatıştı.
C) Tartışma iyice kızıştı.
D) İki gün önce paraya sıkıştı şirket.
E) Çocuklar bir hiç yüzünden dövüştü.

21. Edilgen çatılı eylemlerde özne "sözde özne"dir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "haber" sözcüğü sözde özne göreviyle kullanılmıştır?

A) Haber, çok çabuk ulaştı bize.
B) Haber, gerçekleri yansıtmalıdır.
C) Haber, bizi çeşitli konularda bilgilendirir.
D) Haber, sekreter tarafından bilgisayara yüklendi.
E) Haber, çok ilginçti.

22. Her zaman güler, bizlerle şakalaşır, hayata umutla bakardı.

Bu cümledeki eylemlerin çatıları aşağıdakilerin hangisinde sırayla verilmiştir?

A) Geçişsiz – edilgen – geçişli
B) Etken – işteş – ettirgen
C) Edilgen – dönüşlü – işteş
D) Etken – işteş – etken
E) Geçişli – ettirgen – oldurgan

23. I. Tahlil sonuçları yarın verilecek.
II. Görüşmeler bu sefer uzun sürdü.
III. Evin pencereleri haftaya takılacak.
IV. Suçlamalara karşı kendisi savundu.
V. Biraz dinlendikten sonra oğluyla güreşti.

Yukarıdaki cümlelerin hangi ikisinde yüklemdeki eylemlerin çatıları aynıdır?

A) I. ve II. B) I. ve III. C) II. ve IV.
D) III. ve V. E) IV. ve V.

24. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde oldurgan bir eylem kullanılmıştır?**

A) Balon gökyüzüne doğru yükseldi.
B) Babası gelinceye kadar odasında oyalandı.
C) Topa çok hızlı vurduğu için top patladı.
D) Durmadan saçını düzeltiyor.
E) İstedikleri olmayınca hemen yüzü kararır.

fdd yayınları

TEST – III

1. Yaşar Nabi düşünceye ayrıcalık tanıyarak başlamıştı şiire.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi bu cümledeki eylemin çatısıyla aynıdır?

A) Bu sanatçı hemen hemen bütün antolojilerde yer almıştır.
B) Onun konuşma dilinin olanaklarına yöneldiğini görüyoruz.
C) Eleştirmen bir yapıtı nesnel değerlendirmelidir.
D) Son yılların en ilginç eleştirmeninin M. Doğan olduğunu söyleyebiliriz.
E) Şiiri bulunduğu yerden daha ileriye götürmüştür.

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylem özne–yüklem ilişkisi bakımından diğerlerinden farklıdır?**

A) Burada sigara içilmez.
B) Öğrencilerle yarın konuşulacak.
C) Böyle ufak tefek şeylerden alınılmaz.
D) Güzel bir sofra kuruldu.
E) Kanun oy çokluğu ile değiştirildi.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylem** "birlikte yapma" **anlamı <u>vermemektedir?</u>**

A) Durum zamanla kendi aleyhine gelişti.
B) Yağmur başlayınca insanlar kaçıştı.
C) Otobüs gelince duraktakiler koşuştu.
D) Adaylar salonun kapısında bekleşiyor.
E) Düşünce, arkadaşları gülüştü.

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özne, işten etkilenen varlıktır?**

A) Sanat insanları eğitir ve eğlendirir.
B) Çocuğun bu olaydan etkileneceğini sanıyorum.
C) Durmadan kendi kendine sıkıntılar yaratıyordu.
D) Tartışmanın konusu sınıfta belirlendi.
E) İnsanlık adına bir şeyler yapmak istiyorlardı.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylem** "karşılıklı yapma" **anlamı vermektedir?**

A) Martılar denizin üstünde çığlık çığlığa ötüştü.
B) Yıllar sonra onunla Antalya'da karşılaştık.
C) Ekonomik durumları epeyce iyileşti.
D) Bu tür çiçekler saksıda zor yetişiyormuş.
E) Senin işine bir daha asla karışmam.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi geçişli bir eylemdir?**

A) Yıl sonunda bütün konular tamamlanmıştı.
B) En kısa sürede bu şehirden ayrılmaya karar verdi.
C) Bu dergi artık iki ayda bir çıkarılıyor.
D) Dünya edebiyatının önemli yaptılarını dilimize çevirdi.
E) Bu düzeye gelebilmek için çok çalışmıştı.

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinin eylemi nesne–yüklem ilişkisi bakımından farklıdır?**

A) Karadeniz'in doğa güzelliklerini görüntüledi.
B) Sabrının taşmasına bu bir söz yetti.
C) Aynı mahallede oturuyoruz.
D) Onunla uzun yıllar önce tanışmıştım.
E) Sınav zamanı gittikçe yaklaşıyordu.

8. Hazırlanan program pek beğenilmedi.

Bu cümlenin yüklemindeki eylemin çatısıyla aşağıdakilerin hangisi özdeştir?

A) Zaman geçirmek için biraz çarşıda oyalandı.
B) Onu giderken göremediği için çok üzüldü.
C) İlk kez bu konuda yanıldı.
D) Hep yanlış anlaşıldığını düşünüyordu.
E) Ahmet, yaptığı davranışlardan dolayı uyarıldı.

9. Eylemler nesne alıp almadıklarına göre "geçişli" ve "geçişsiz" olmak üzere ikiye ayrılır.

Aşağıdaki cümlelerden hangisinin yüklemi geçişsiz bir eylemdir?

A) Şiirinde imgelere çok anlam yüklüyordu.
B) Konulan kurallara hiç kimse uymuyordu.
C) Kendisine özgü bir dil yaratmıştı şiirlerinde.
D) Eve gelince yarım bıraktığı romanı bitirdi.
E) Bu zor yolu kendisi seçti.

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, geçişsiz bir eylemdir?**

A) Bütün ödevlerini bana yaptırdı.
B) Çoktandır böyle bir tablo arıyordum.
C) Söylenenleri eksiksiz yazmayı başardı.
D) Önemli belgeleri getirmeyi unutmuş.
E) Söyenip duran ihtiyara ters ters baktı.

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, geçişli bir eylem olduğu halde nesne <u>kullanılmamıştır?</u>**

A) Türk romanında betimleme, şiirsele doğru kaçar.
B) Yapıtlarında kahramanları yüzeysel olarak vermekle yetinir.
C) En gelişmiş ülkeler bile toplumsal çalkantılarla sallanabilir.
D) Türkiye'de köy gerçekleri üzerine romanlar yazılmıştır.
E) İşimiz bitmediği için birkaç saat bekletmiştik.

12. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemindeki eylemin çatısı diğerlerinden farklıdır?**

A) Bu kilimler Uşak'ta dokunmuş.
B) Oğlunun fotoğraflarıyla avunuyordu.
C) Sesin buradan bile duyuldu.
D) Elbisesi buradan iki üç gün içinde dikildi.
E) Asgari ücretler yarın açıklanıyor.

13. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem ettirgen çatılı bir eylem <u>değildir?</u>**

A) Alınan kararları panoya asarak bize de duyurdu.
B) Kısa zamanda kendisini sevdirdi.
C) Davranışlarınla beni çok kızdırıyorsun.
D) Öğrencilere dilekçe örneği yazdırdı.
E) Elindekileri hırsla savurdu.

14. "Onunla iki gün önce tanıştık." **cümlesinde görülen özne–yüklem ilişkisi aşağıdakilerden hangisinde vardır?**

A) Fırtına iki günden sonra yatıştı.
B) Bir saat sonra görüşürüz.
C) Hasta dün gece iyice ağırlaştı.
D) Yağmur başlayınca çocuklar kaçıştı.
E) Gömleğin ne kadar buruşmuş.

15. Edilgen çatılı eylemlerde, nesne olan sözcük sözde özne görevini yapar.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "çiçek" **sözcüğü sözde özne olarak kullanılmıştır?**

A) Çiçek, dünyanın süsüdür.
B) Çiçekleri vazoya yerleştirirken geçmişi hatırladı.
C) Ona bir demet çiçek götürün.
D) Onun doğum gününü kutlamak için çiçekler gönderildi.
E) Çiçekler epeyce büyümüş.

16. Kuşlar elimdeki yemlerin hepsini yedi.

Bu cümledeki eylemin çatısıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Dönüşlü – geçişsiz
B) Ettirgen – geçişsiz
C) Etken – geçişli
D) Edilgen – geçişsiz
E) İşteş – geçişli

17. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklemin geçişlilik derecesi artırılmıştır?**

A) Duygularını gizlemeyi beceremezdi.
B) Küçük çocukları ağlatırdı.
C) Bizi nerede görse hemen bize şarkı söyletirdi.
D) Sınavlarda bütün bilgileri birbirine karıştırırdım.
E) Gökyüzünde özgürce uçmak isterdim.

18. Geçişsiz eylemler edilgen çatıya dönüştürüldüğünde cümlede özne bulunmaz.

Aşağıdakilerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir eylem kullanılmıştır?

A) Acı bir fren sesi duyuldu.
B) Arabamız dün satıldı.
C) Tahta köprüden dikkatle geçildi.
D) Soruların hepsi sınıfta çözülecek.
E) Yemekler sabahtan hazırlandı.

19. **Aşağıdakilerin hangisinde yüklemdeki eylem geçişsizdir?**

A) Hepimiz onun güler yüzüne kandık.
B) Oynadıktan sonra oyuncaklarını kendisi topladı.
C) Kimse geçirdiğim kazayı duymamış.
D) Bir iki kişi ancak onu görebildi.
E) Biraz önce burada oturanları sordu.

20. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi, oldurgan çatılı bir eylemdir?**

A) Saçlarını yeni kestirmiş.
B) Öğretmen, şiiri hepimize okuttu.
C) Hep birlikte fotoğraf çektirdik.
D) Bebeği zorla uyuttum.
E) Bu olay, beni ruhsal olarak etkiledi.

21. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklemdeki eylem, özne-yüklem ilişkisi bakımından farklıdır?**

A) Beğendiğimiz o ev satılmış.
B) Babam adaylıktan son anda çekildi.
C) Herkese dün haber verildi.
D) Eski ayakkabılar atıldı.
E) Bu haberle hepimiz sarsıldık.

22. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi geçişli bir fiildir?**

A) Konservenin kapağını zor açtı.
B) Bu sabah erkenden uyandım.
C) Adamcağız yükün altında eziliyordu.
D) Dün sular iki saat kesildi.
E) Bahçede dolaşınca biraz rahatladı.

23. "Arabanın geldiğini görünce kenara çekildi." **cümlesinde görülen özne-yüklem ilişkisi aşağıdakilerin hangisinde vardır?**

A) Yeni bir teleferik hattı çekildi.
B) Herkes bir köşeye çekildi.
C) Yeni bir dizi çekildi.
D) Bankadaki paranın hepsi çekildi.
E) Odadaki dolap dolu olduğu için güçlükle çekildi.

24. **Aşağıdaki cümlelerden hangisinin yüklemi geçişli bir fiildir?**

A) Konuşmalar, dinleyici topluluğunun düzeyine inebilmelidir.
B) Söylevcinin amacı, dinleyici topluluğunu etkilemektir.
C) Söylevcinin belleği, güçlü olmalı.
D) Söylevcinin sesi uyumlu ve etkileyici olmalıdır.
E) Söylevci, vurgu ve tonlamaya dikkat etmelidir.

25. **Yüklemi geçişli eylem olduğu halde nesne kullanılmayan cümle aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Hiçbirimiz bu olaya üzülmedik.
B) Çocuklar koşuşturdukları için çok acıktılar.
C) Bütün evlere bayram dolayısıyla bayraklar asılmıştı.
D) Kapının önünde kocaman bir köpek duruyordu.
E) Birkaç gün önce yolda görmüştük.

26. Dönüşlü eylemlerde özne, hem işi yapan hem de eylemden etkilenendir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir eylem kullanılmıştır?

A) Tablolar duvarlarda uygun yerlere asıldı.
B) Bulaşıklar akşamdan yıkandı.
C) Ona da bir dilim pasta ayrıldı.
D) Aynanın karşısında saatlerce süslendi ablam.
E) Oldukça yorucu günler yaşandı geçen ay.

27. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde oldurgan çatılı bir eylem yüklem olarak kullanılmıştır?**

A) Yemeği kardeşine zorla yedirdi.
B) İzleyicileri kahkahalarla güldürdü.
C) Yemeklerin hepsini bana yaptırdı.
D) Biriken gazeteleri sattırdı.
E) Bakkaldan şeker aldırdım.

28. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde çatı özelliği aranmaz?**

A) Sözlerinin yanlış anlaşılmasından korkardı.
B) Yıllarca yurt dışında yaşamış bir devlet adamıydı.
C) Sanatçının en önemli görevinin üretmek olduğunu söyledi.
D) Dış dünya ile bir süredir ilgilenmiyordu.
E) Yıllardır görmediği bir dostuyla karşılaşmıştı.

29. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklemin geçişlilik derecesi artırılmıştır?**

A) Güldü mü felakete benzerdi.
B) Beşikler vermişim, salıncaklar, hamaklar
C) Bir rüzgar aklımı alırdı.
D) Sessizliğin türküsünü dinletirdi.
E) En asık suratlıyı bile güldürürdü.

30. **Aşağıdakilerin hangisinde yüklem geçişsiz bir eylemdir?**

A) Nisan ayı içerisinde donanır dağlar
B) Kimse anlamamış sırını, bereketini
C) Çok geçmeden getiriyor haberi
D) Bir başına Mehemmed yedi düşman öldürür.
E) Mavi gözlü bir çocuk doğurmuş karısı Döne.

19 SÖZCÜKTE YAPI

Sözcüğün kökü, eki, gövdesi ile basit, türemiş ve bileşik sözcükler; üzerinde durulacaktır.

KÖK:

Bir sözcüğün aldığı her türlü ek atıldıktan sonra geriye kalan anlamlı parçaya **kök** denir.

Uyarı:

Kök sözcükler bazen kendi içinde anlamlı başka bir parçaya bölünebiliyor gibi görünebilir. Bu durumda bölünebiliyor gibi görünen parçalar arasında bir anlam ilişkisinin olup olmadığına bakılır. Arada bir anlam ilişkisi kurulamıyorsa o sözcük daha küçük parçaya ayrılamaz köktür. Örneğin "çanta" sözcüğünün kökü "çan" olamaz; "kumar" sözcüğünün kökü "kum" olamaz. Çünkü "çan" ile "çanta" arasında bir anlam ilgisi kurulamayacağı gibi "kum" ile "kumar" arasında da bir anlam ilgisi kurulamaz .Bunlar ayrı ayrı kök sözcüklerdir.

görevliler → gör – ev – li – ler
kök

gözlemleri → göz – le – m – ler – i
kök

gözlükte → göz – lük – te
kök

görüntüde → gör – ün – tü – de
kök

anıtta → an – ıt – ta
kök

anılarını → an – ı – lar – ı – n – ı
kök

çarpıntılar → çarp – ıntı – lar
kök

çarpımı → çarp – ım – ı
kök

Dilimizdeki kök sözcüklerin büyük bir bölümü tek hecelidir. İki ya da üç heceli kök sözcüklerin sayısı azdır.

Tek heceli kök sözcükler: *su, cam, çık, bak, taş...*

İki heceli kök sözcükler: *çuval, duvar, çiçek, çanta...*

Üç heceli kök sözcükler: *çekirdek, çerçeve, kelebek...*

Uyarı:

Yabancı dillerden Türkçeye girmiş olan sözcükler, Türkçe yapım ve çekim ekleri çıkarıldıktan sonra kök (basit) sözcük sayılır.

politikacıları → politika – cı – lar – ı
kök Y.E. Ç.E. Ç.E.

futbolumuzu → futbol – umuz – u
kök Ç.E. Ç.E.

pilotlarımız → pilot – lar – ımız
kök Ç.E. Ç.E.

Dilimizde anlamları açısından kökler ikiye ayrılır:

1. Ad kökleri:

Bir kavramı veya nesneyi karşılayan ad ya da ad soylu sözcüklerdir. Bunlar –mak (–mek) eki almazlar: *yel, kel, su, kil, çil, ev...*

Yansımalı sözcükler de ad köküdür.

fış–kır(mak) tıklat(mak)

2. Fiil kökleri:

Eylemleri karşılayan kök sözcüklerdir. Bunlar –mak (–mek) mastar eki alabilirler: *git (mek), oku (mak), gel (mek), sil (mek), yak (mak).*

Dilimizde tek başına iken hem fiil hem isim anlamını düşündüren kökler de vardır. Bunlara "ikili kök" denir. Bunlar da kendi arasında ikiye ayrılır:

a) Sesteş Kökler:

Bunlar ayrı ayrı köklerdir aslında; aralarında anlam ilgisi yoktur; sadece yazılışları ve okunuşları benzeşir. Bu tür kökler farklı türerden olabileceği gibi aynı türden de olabilirler.

Kahvaltıda çay içtim. (ad)
Buna dereyi geçip çayda boğulmak denir. (ad)
Bu konuyla ben ilgilenirim. (ad)
Yüzündeki ben onu daha güzel gösteriyor. (ad)
Yeni bir yat almış geçenlerde. (ad)
Sen yat, ben biraz daha çalışacağım. (fiil)
Yan komşum gelecek birazdan. (ad)
Ateşlerde yan, benim gibi. (fiil)

b) Ortak kökler:

Bir anlamıyla ad, bir anlamıyla da fiil olabilen bu kökler arasında anlamsal bir ilgi vardır.

Ortalık toz içindeydi. (ad)
Bu kum yolda taşıtlardan dolayı yol iyice tozdu. (fiil)
İşçiler sıva aldı, çalışmaya başlayabiliriz. (ad)
Bu duvarı sen sıva. (fiil)
İki kutu beyaz boya alın. (ad)
Hafta sonunda pencereleri boyasın. (fiil)

Uyarı:

Ortak köklerin ad mı fiil mi olduğunu cümle içindeki kullanımlarından anlarız.

EK:

Kökten sonra gelen parçacıklardır. Eklendikleri sözcüklerin anlamlarını, türlerini değiştirirler veya sözcüğün cümle içindeki görevini belirler. İki türlü ek vardır:

a) Yapım ekleri
b) Çekim ekleri

YAPIM EKLERİ:

Sözcüğün yapısını, anlamını bazen de türünü değiştiren eklerdir. Bir yapım eki almış sözcüğe "gövde" denir. Gövdelerden de yapım ekleriyle yeni sözcükler türetilebilir.

bil – gi
bil – im
bil – ge
bil – gin
ak – ar (mak) (ağarmak)
boş – al (mak)
el – e (mek)
dil – e (mek)

Yukarıdaki örnekleri incelediğimizde yapım eki alan sözcüklerden yeni anlamlı sözcükler türetildiğini görürüz.

Yapım ekleri bir anlam değişikliğini kesin yapar; ama tür değişikliğini her zaman yapmaz:

"ev" ad köküdür, "evcil" ayrı bir sözcüktür ve türü yine addır. Anlam değişmiş ama tür değişmemiştir. İkisi de addır.

"ben" ad köküdür, "benlik" ayrı bir sözcüktür ve türemiştir. Anlam değişmiş ama tür değişmemiştir. İkisi de addır.

"su" ayrı sözcüktür, sula (mak) ayrı bir sözcüktür. Anlamla birlikte tür de değişmiştir. İsim (ad) kökü fiil gövdesini oluşturmuştur.

Yapım eklerini dört grupta inceleyebiliriz:

a) Addan ad yapan ekler
b) Addan fiil yapan ekler
c) Fiilden ad yapan ekler
d) Fiilden fiil yapan ekler

a) ADDAN AD YAPAN EKLER:

ev – li
ad

–li : *suçlu, sütlü, dertli, evli*
–cı : *simitçi, çiçekçi, boyacı, sebzeci*
–ce : *Türkçe, günce, dilekçe, Arapça*
–daş : *sırdaş, arkadaş, yurttaş*
–lık : *günlük, ağaçlık, yolluk, çocukluk*
–cik : *bademcik, Mehmetçik, gelincik*
–cıl : *evcil, öncül, insancıl, balıkçıl*
–ki : *dünkü, evdeki, önceki, akşamki*
–ımsı : *acımsı, ekşimsi, sarımsı*

b) ADDAN FİİL YAPAN EKLER:

EYLEM
su – la (mak)
ad

–la : *tuzla(mak), sula(mak), azal(mak)*
–ar : *ever(mek), göğer(mek), morar(mak)*
–a : *dile(mek), yaşa(mak), kana(mak)*
–sa : *önemse(mek), susa(mak), duraksa(mak)*
–el : *düzel(mek), çoğal(mak), diril(mek)*
–leş : *selamlaş(mak), hesaplaş(mak), mektuplaş(mak)*
–ık, –ük : *gözük(mek), birik(mek)*
–kır : *tükür(mek), hıçkır(mak)*

c) FİİLDEN AD YAPAN EKLER:

AD
gör – gü
eylem

Fiil kök ve gövdelerinden ad türetmek için kullanılan eklerdir. Bu eklerden bazıları şunlardır:

–mek : *çıkmak, ekmek, çakmak, dolmak*
–me : *konuşma(adabı), söyleme(biçimi)*
–iş : *anlayış, bakış, görüş, söyleyiş*
–tı : *tıkırtı, hışırtı, inilti*
–gı : *bilgi, silgi, duygu, görgü*
–ıntı : *alıntı, ayrıntı, takıntı, çalıntı*
–ı, –i : *doğu, soru, yapı, takı, yazı*
–man : *sayman, yazman, yönetmen*
–ım : *bilim, sayım, yazım, verim*
–gın : *saygın, yaygın, durgun, bitkin*
–ık : *delik, yırtık, sökük, silik*

d) FİİLDEN FİİL YAPAN EKLER:

EYLEM
sez – dir(mek)
Fiil

Fiil kök ya da gövdelerinden tekrar farklı fiiller türetmek için kullanılan eklerdir:

–ir : *kaçır(mak), batır(mak), göçür(mek)*
–t : *anlat(mak), taşıt(mak), atlat(mak)*
–dir : *yazdır(mak), bıktır(mak), aldır(mak)*
–n : *dilen(mek), izlen(mek), alın(mak)*
–ıl : *açıl(mak), sayıl(mak), duyul(mak)*
–(ı)ş : *tanış(mak), anlaş(mak), dövüş(mek)*

ÇEKİM EKLERİ:

Eklendikleri sözcüklerin anlamını, yapısını veya türünü değiştirmeyen eklerdir.

Çekim ekleri şunlardır:

AD SOYLU SÖZCÜKLERİN ALDIĞI EKLER

* *Adın durum ekleri*
* *Tamlayan ekleri*
* *İyelik ekleri*
* *Çoğul ekleri*
* *İlgi zamiri*

EYLEMLERİN ALDIĞI EKLER

* *Kişi ekleri*
* *Kip ekleri*

ADIN ALDIĞI ÇEKİM EKLERİ

a) Ad durum ekleri:

Adlara eklenerek belirtme, yönelme, bulunma, çıkma anlamları kazandıran eklerdir:

–i (belirtme) → *Kitabı ver.*
–e (yönelme) → *Kitaba uzan.*
–de (bulunma) → *Kitapta var.*
–den (çakma) → *Kitaptan araştır.*

b) Tamlayan ekleri:

ben – im eşyalarım
sen – in eşyaların
on – un eşyaları
biz – im eşyalarımız
siz – in eşyalarınız
onlar – ın eşyaları
çocuklar – dan birkaçı

c) İyelik ekleri:

Eklendiği sözcüğün kime, neye ait olduğunu belirten eklerdir. Belirtili ve belirtisiz ad tamlamalarında tamlananın almış olduğu eklerdir.

(Benim) kalem – im
(Senin) kalem – in
(Onun) kalem – i
(Bizim) kalem – imiz
(Sizin) kalem – iniz
(Onların) kalem – leri

d) İlgi eki (–ki):

* *Seninki bu kalemden daha iyi.*
* *Benimki de bu kazak gibi.*
* *Onunki belki mavidir.*

e) Çoğul ekleri:

Sözcüklere çokluk anlamı kazandıran eklerdir:

sokak – lar
kuş – lar
çiçek – ler

FİİLİN ALDIĞI ÇEKİM EKLERİ

f) Kişi ekleri:

Fiillere kişi anlamı katan eklerdir.

çık – tı – m *çık – tı – k*
çık – tı – n *çık – tı – nız*
çık – tı *çık – tı – lar*

Not:

Ad soylu sözcükler yüklem olduklarında kişi eklerini alırlar:

başarılı idi – m
başarılı idi – n
başarılı idi – k
başarılı idi – niz

g) Kip ekleri, ekfiiller:

anla – mış – tı (ekfiil)
çık – acak – mış
bil – iyor – dur
gel – meli – ydi
duy – ar – sa
al – a – ydı

Eklerle İlgili Uyarılar:

* *Bazı ekler cümlede kullanımlarına göre hem yapım hem de çekim eki olarak kullanılırlar. Bu tür ekler "iki görevli ekler" diye adlandırılmaktadır.*

Sulandırılmış süt satıyordu adam.
Y.E. (sıfat–fiil eki)

Az önce almış kitaplarını Ahmet.
Ç.E. (zaman eki)

Yığın hayli büyüktü.
Y.E. (fiilden ad yapan ek)

Aldığınız eşyaları şuraya yığın
Ç.E. (şahıs eki)

* *Yansıma sözcükler doğadaki sesleri taklitten doğdukları için kök halinde bir anlam ifade etmezler; ancak aldıkları yapım ekleriyle fiil ya da ad soylu sözcük özelliği kazanırlar.*

tık – ır – tı
yansıma ad

çat – la – mak
yansıma fiil

me – le (mek)
yansıma fiil

* *Sözcükler yapım veya çekim eki alırken kök ya da gövdelerinde ses değişikliği meydana gelebilir:*

sarı – ar → sarar (mak)} ünlü düşmesi
↓
ı

karın – ı → karn} hece düşmesi
↓
ı

yumurta – la, yumurtla (mak)} ünlü düşmesi
↓
a

Türkçedeki sözcükleri yapıları bakımından üç grupta inceleyebiliriz:

* *Basit sözcükler*
* *Türemiş sözcükler*
* *Bileşik sözcükler*

BASİT SÖZCÜKLER:

Yapım eki almamış sözcüklere basit sözcük denir.

su, tuz, et, ot, cam, git, çık, bak...vb.

Bir sözcük, dilediği kadar çekim eki alsın, yapım eki almamışsa basit yapılıdır.

çuval – lar – da
kök Ç.E. Ç.E.

koyun–lar
kök (ad)

bak – acak – tı – m
kök Ç.E. Ç.E. Ç.E.

çiçek – ler – i
kök Ç.E. Ç.E.

ev – imiz – den
kök Ç.E. Ç.E.

çık (mak)
kök

an – ıyor – uz
kök Ç.E. Ç.E.

soba – nız – ı
kök Ç.E. Ç.E.

TÜREMİŞ (GÖVDE) SÖZCÜKLER:

Yapım eki almış sözcükler, kökteki anlamla ilgili, yeni anlamlı başka bir sözcük oluştururlar. Bunlara türemiş sözcükler denir.

Bir sözcüğün türemiş olabilmesi için aşağıdaki özellikleri taşıması gerekir:

* *Türemiş sözcük, kök ve yapım eklerine ayrılabilmeli.*
* *Türemeye girdiği kök ile anlamca ilgili bir sözcük oluşturmalı.*

bil – im → bilim
fiil Y.E. ad

ölç – ü → ölçü
fiil Y.E. ad

sol – la → solla (mak)
ad Y.E. ad

yok – sul → yoksul (insan)
ad Y.E. sıfat

Kök sözcükler, yapım eki aldıkları zaman buna "gövde" denir. Gövdelerden de yapım ekleriyle yeni sözcükler türetilebilir.

suç – lu – luk → suçluluk
ad Y.E. Y.E
gövde

göz – le – m → gözlem
ad Y.E. Y.E.
gövde

Kök	Yapım eki	Türemiş sözcük
el	–e	ele (mek)
sık	–ıntı	sıkıntı
yağ	–mur	yağmur
diz	–gi	dizgi
yaz	–ar	yazar
yan	–ık	yanık
aç	–ıl	açıl (mak)
yaş	–a	yaşa (mak)

Gövde	Yapım eki	Türemiş sözcük
ele (mek)	–k	elek
gözlük	–çü	gözlükçü
bilgi	–li	bilgili
patla (mak)	–k	patlak
sorgu	–la	sorgula (mak)
olgun	–laş	olgunlaş (mak)
derici	–lik	dericilik

Uyarı:

Gövdeler türemiş sözcüklerdir; çünkü yapım eklerinin sözcüğe eklenmesi sonucu gövde oluşur. Türkçede iki tür gövde vardır:

Ad gövdesi (ağaç – lık)
Fiil gövdesi (az – al)

Türemiş sözcükleri şu başlıklar altında inceleyebiliriz:

1. Türemiş Adlar:

Ad soylu sözcük veya fiil köklerine, gövdelerine yapım eklerinin eklenmesiyle oluşan yeni anlamlı adlardır:

yolluk, dizlik, günce, aşçı } Addan türemiş adlar

yiğitlik, esmerlik } Sıfattan türemiş adlar

askı, duygu, söküm, binek } Fiilden türemiş adlar

2. Türemiş Sıfatlar:

Ad soylu sözcükler ile fiil kök ya da gövdelerinden türetilen sıfatlardır:

daracık (oda), taşlık (arazi), birinci (sınıf), dertli (kadın), ikiz (kardeşler), bahçedeki (fidanlar), esmerce (çocuk) } Ad soylu sözcükten türemiş sıfatlar

bitkin (adam), anlayan (öğrenci), kapalı (eczane), kalıcı (dostluklar) } Fiilden türemiş sıfatlar

3. Türemiş Zarflar:

Ad soylu sözcüklere veya fiillere yapım ekleri eklenerek oluşturulan zarflardır:

yıllarca (çalıştı), kışın (görüştük), sabahleyin (aradı), günlerce (araştırdı) } Addan türemiş zarflar

önce (söylesin), dürüstçe (anlatsın), korkakça (hareket ediyor), gizlice (görüşmüş) } Sıfattan türemiş zarflar

bakıp (anladı), görünce (tanıdı), çalışarak (kazandı), koşa koşa (uzaklaştı), gittiğinde (görüşmüş) } Fiilden türemiş zarflar

4. Türemiş Fiiller:

anla (mak), başla (mak), gözle (mek), susa (mak), evlen (mek), kana (mak) } Ad soylu sözcüklerden türemiş fiiller

açıl (mak), sarıl (mak), bilin (mek), alın (mak), savaş (mak), dövüş (mek) } Fiilden türemiş fiiller

mele (mek), havla (mak), patla (mak), gümle (mek), fışkır (mak), tükür (mek) } Yansımadan türemiş fiiller

BİLEŞİK SÖZCÜKLER:

Birden çok sözcüğün anlam ya da yapı yönünden kaynaşıp kalıplaşarak oluşturduğu yeni sözcüğe denir. Her bileşik sözcük ayrı bir kavramı, varlığı, iş, oluş, durumu karşılar.

olagel (mek)	*açıölçer*
düşeyaz (mak)	*hanımeli*
gidedur (mak)	*giderayak*
kaybet (mek)	*sinekkaydı*
çıkıver (mek)	*kabakulak*
bilgisayar	*cumartesi*
biçerdöver	

Bileşik sözcükler tür bakımından aşağıdaki gruplara ayrılarak incelenebilir:

a) Bileşik Adlar
buzdolabı, ayakkabı, denizaltı, uyurgezer, karabiber

b) Bileşik Zamirler
birtakımı, öbürü, birkaçı, birazı

c) Bileşik Sıfatlar
birkaç (kişi), hiçbir (insan), boşboğaz (kişiler), kahverengi (saçlar), vatansever (gençler)

d) Bileşik Bağlaçlar
sanki, çünkü (için kim), neyse, yoksa, oysa

e) Bileşik Zarflar
bugün (geldi), nasıl (ne+asıl) (anlattı), niçin (ne+için) (gitti), böyle (tuttu), biraz (dinlen)

f) Bileşik Fiiller
kabul etmek, rica etmek, mahvolmak, hapsolmak, affetmek

Bileşik sözcükler oluşumlarına göre de farklı özellikler taşırlar:

a) İki adın birleşip kalıplaşmasıyla oluşanlar:

Anayasa	*dişbudak*
Anıtkabir	*Gölhisar*
Topkapı	*Taşköprü*
Kumkapı	*Demirbaş*

b) Belirtisiz ad tamlaması biçiminde birleşip kalıplaşanlar:

cumartesi	*hanımeli*
kahverengi	*kaynanadili*
kafatası	*ateşböceği*

e) Sıfat tamlamasının birleşip kaynaşmasıyla oluşanlar:

Akbaba	*Çukurova*
baykuş	*sivrisinek*
düztaban	*Acıgöl*
yüzyıl	*önsöz*

d) Bir adla bir fiilin birleşip kalıplaşmasıyla oluşanlar:

gecekondu	*hisset (mek)*
bilgisayar	*kahrol (mak)*
uçaksavar	*şükret (mek)*

e) Bir fiille bir adın birleşip kalıplaşmasıyla oluşanlar:

bakarkör	*giderayak*
akarsu	*toplardamar*
yanardağ	

f) İki fiilin birleşip kaynaşmasıyla oluşanlar:

çekyat	*okuyabil (mek)*
tutkal	*atlayıver (mek)*
gelgit	*bakakal (mak)*
uyurgezer	*temizleyedur (mak)*

g) Yansımaların birleşip kalıplaşmasıyla oluşanlar:

hırgür	*çitçit*
gırgır	*çatpat*
dırdır	*carcur*
cızbız	

Bileşik sözcükler kendilerini oluşturan sözcüklerin anlam özelliklerine göre de farklı özellikler taşır:

a) Birleşen sözcüklerden her ikisi de temel anlamını koruyabilir:

Anıtkabir	*biçerdöver*
önsöz	*uyurgezer*
yanardağ	*dilbilgisi*
dişeti	*dikaçı*

b) Birleşen sözcüklerden sadece birincisi temel anlamını yitirebilir:

karayel
balkabağı
anayasa
ateşböceği

c) Birleşen sözcüklerden sadece ikincisi temel anlamını yitirebilir:

yerelması
kafatası
denizaltı
karafatma

d) Birleşen sözcüklerden her ikisi de temel anlamını yitirebilir:

hanımeli
kaynanadili
kadınbudu
kuşburnu

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK – 1: (ÖSS – 1998)

Bu küçük kasaba geniş ve derin bir vadinin (I) içinde kurulmuştu. Dik, kayalık tepenin üstündeki çok eskilerden (II) kalma kalesi (III), görkemiyle etkiliyordu insanı (IV). Alçacık dam dükkanların (V) bulunduğu tarihi çarşısı da birçok yönden görülmeye değerdi.

Bu parçada numaralanmış sözcüklerin hangisi, bir varlığın neye ait olduğunu belirten ek almıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Bir varlığın neye ait olduğunu belirten ek, tamlanan sözcüklerin almış olduğu iyelik ekidir; "–i, –si" ekidir. Bu ek, C seçeneğinde verilen III numaralı sözcükte vardır. "Kale–si" sözcüğündeki ek aitlik bildiren iyelik ekidir. A, B, D ve E seçeneklerinde verilen sözcüklerden hiçbirinde bu tür bir ek yoktur.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, kökü bakımından ötekilerden farklıdır?

A) Balıkların bir kısmını pişirmişlerdi.
B) Üşüttüğü için boynu, beli tutulmuştu.
C) Bahçedeki çiçekleri sulamışlardı.
D) Su kovasını bahçedeki çeşmeden doldurmuştu.
E) Köpek yavruları bahçede boğuşuyordu.

ÇÖZÜM:

Yüklemleri kök ve eklerine göre ayıracak olursak

piş – ir – miş – ler – di
kök(fiil) Y.E. Ç.E. Ç.E. Ç.E

tut – ul – muş – tu
kök(fiil) Y.E. Ç.E. Ç.E.

su – la – mış – lar – dı
kök(ad) Y.E. Ç.E. Ç.E. Ç.E

dol – dur – muş – tu
kök(fiil) Y.E. Ç.E. Ç.E.

boğ – uş – uyor – du
kök(fiil) Y.E. Ç.E. Ç.E.

A, B, D ve E seçeneklerinde sırasıyla piş(mek), tut(mak), dol(mak), boğ(mak) kökleri fiildir. C seçeneğindeki "su" kökü addır.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 3: (ÖSS – 1995)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük hem yapım hem de çekim eki almıştır?

A) Aralarında sıkı bir dostluk vardı.
B) Dalgalı denizde yüzmek tehlikelidir.
C) Kapıda bir yabancı var.
D) Sokaklar çok kalabalıkmış.
E) İnatçılar çevrelerinde pek sevilmezler.

ÇÖZÜM:

Altı çizili sözcükleri kök ve eklerine ayıralım:

A'da dost – luk (Bir yapım eki)
kök Y.E.

A'da dost – luk (Bir yapım eki)
kök Y.E.

B'de dal – ga – lı (İki yapım eki)
kök Y.E. Y.E.

C'de kapı – da (Bir çekim eki)
kök Ç.E.

D'de sokak – lar (Bir çekim eki)
kök Ç.E.

E'de inat – çı – lar (Bir yapım eki)
kök Y.E. Ç.E.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 4: (ÖSS – 1994)

Aşağıdaki cümlelerin hangisindeki altı çizili sözcük ek alırken bu sözcüğün ünsüzlerinden biri düşmüştür?

A) Susuzluktan balkondaki tüm çiçekler sararmış.
B) Yazar, bu romanda çok fazla devrik cümle kullanmış.
C) Soğuktan burnu kıpkırmızı olmuş.
D) Bu konuda senin de fikrini almak istiyoruz.
E) Otobüsümüz, adını bilmediğim büyücek bir kasabadan geçti.

ÇÖZÜM:

A'da sarı – ar (mak) → sararmak
↓
a

B'de devir – ik → devrik
↓
e

C'de burun – u → burnu
↓
a

D'de fikir – in – i → fikrini
↓
i

E'de büyük – cek → büyücek
↓
k

A, B, C, D seçeneklerinde ünlü düşmesi; E seçeneğinde ise ünsüz düşmesi gerçekleşmiştir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 5 : (ÖYS – 1992)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde –cık (–cik, –cuk, –cük) ekiyle türemiş sözcük küçültme anlamından sıyrılarak somut varlığa ad olmuştur?

A) Kardeşim bademcik ameliyatı oldu.
B) Gencecik yaşta iş dünyasında adını duyurmuştu.
C) Evlerinin küçücük bir bahçesi vardı.
D) Üzerine incecik bir elbise giymişti.
E) Gölün içinde bir sürü adacık oluşmuştu.

ÇÖZÜM:

Seçeneklerdeki "–cık" ekini alan sözcükleri incelediğimizde B'de "genç", C'de "küçük", D'de "ince", E'de "ada" sözcüklerinin küçültme anlamı kazandıkları görülecektir. Oysa A seçeneğindeki "bademi" sözcüğü "–cık" ekini alarak bademin küçüğü anlamından uzaklaşarak somut bir organ adı olmuştur.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 6:

Aşağıdaki dizelerin hangisinde altı çizili sözcük basit yapılıdır?

A) Bir eli sigarada bir eli çakmakta.
B) Açık kapı gıcırdamakta.
C) Küçük, belki şu an yatakta.
D) Ben köylüyüm, ellerim toprakta.
E) Kalkalım artık, ortalık ışımakta.

ÇÖZÜM:

Altı çizili sözcükleri inceleyelim:

çak – mak – ta
kök Y.E. Ç.E

gıcır – da – makta
kök Y.E. Ç.E

yat – ak – ta
kök Y.E. Ç.E

toprak – ta
kök Ç.E.

ışı – makta
kök Y.E.

Görüldüğü gibi sadece "toprakta" sözcüğü basit yapılıdır. Diğerleri ise türemiş sözcüklerdir.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 7:

Aşağıdaki dizelerin hangisinde türemiş sözcük yoktur?

A) Gönlümü çekse de yârin hâyali
B) Rüzgârın önüne katılmışım ben
C) Yolcuyum bir kuru yaprak misali
D) Ey suyun sesinden anlayan bağlar
E) Uzaktan uzağa çoban çeşmesi

ÇÖZÜM:

Seçeneklerdeki sözcükleri dikkatle incelediğimiz zaman

B'de kat – ıl – mış – ım (türemiş)
kök Y.E. Ç.E. Ç.E.

C'de yol – cu – y – um.
kök Y.E. Ç.E.

D'de an – la – y – an (türemiş)
kök Y.E. Y.E.

E'de uz – a – k (türemiş)
kök Y.E. Y.E.

Yukarıdaki sözcükler türemiştir. Ancak A'da türemiş sözcük yoktur.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 8:

İçimizde yaşça en büyüğümüz oydu.

Bu cümlede geçen "yaşça" sözcüğüne –ca (–ce, –ça, –çe) ekinin kattığı anlam aşağıdakilerin hangisinde görülmektedir?

A) Kapıyı yavaşça açıp odaya girdim.
B) Sonunda gönlünce bir ev bulabildi.
C) Onu iyice şişmanlamış buldum.
D) Kendisini ötekilerden bilgice üstün görüyordu.
E) Ondan aylarca bir haber alamamıştım.

ÇÖZÜM:

Soru kökünde "İçimizde yaşça en büyüğümüz oydu." cümlesinde "–ca" eki sözcüğe "bakımından" anlamı katmıştır. Seçenekleri tek tek incelediğimizde:

A seçeneğinde "yavaşça" sözcüğüne "–ca" eki "olarak, bir şekilde" anlamı katmıştır. → (yavaş bir şekilde)

B seçeneğinde "gönlünce" sözcüğüne "–ce" eki "göre" anlamı katmıştır → (gönlüne göre)

C seçeneğinde "iyi" sözcüğüne "–ce" eki, "biçimde, şekilde" anlamı katmıştır. → (iyi şekilde)

E seçeneğinde "aylarca" sözcüğüne "–ce" eki "abartma" anlamı katmıştır. → (aylar boyu)

Soru kökündeki anlam ise D seçeneğinde vardır. Bu seçenekte "–ce" eki "bilgi" sözcüğüne "bakımından" anlamı katmış ve sözcük "bilgi bakımından" anlamında kullanılmıştır.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 9:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–lık (–lik, –luk, –lük) ekini almış sözcük, somut bir addan soyut bir ad türetmiştir?

A) Sana yeni bir gözlük alalım.
B) Bize insanlık dersi mi verecekmiş?
C) Hangi işte rahatlık var ki...
D) İşçilere kolaylık göstermelisin.
E) Bu kitaplık artık işe yaramıyor.

ÇÖZÜM:

Soru kökünde "–lık" ekinin somut addan soyut ad türetmesi söz konusu. Buna göre seçenekleri tek tek inceleyelim:

A'da göz – lük (Somut addan yine somut ad türemiş)
kök Y.E.

B'da insan – lık (Somut addan soyut ad türemiş)
kök Y.E.

C'de rahat – lık (Soyut addan yine soyut ad türemiş)
kök Y.E.

D'de kolay – lık (Soyut addan yine soyut ad türemiş)
kök Y.E.

E'da kitap – lık (Somut addan yine somut ad türemiş)
kök Y.E.

Buna göre soru kökünün istediği cevabı B seçeneğinde buluyoruz.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 10:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bileşik sözcük oluşum bakımından ötekilerden farklıdır?

A) Sanığın ilk ifadesi karakolda alındı.
B) 21. yüzyıla bu tür tartışmaları geride bırakarak girmeliyiz.
C) Kabakulak hastalığı onu hayli sarstı.
D) Bu mevsimde Akdeniz yağışlı olur.
E) Buralarda gecekondu çoktur.

ÇÖZÜM:

Bileşik sözcükleri oluşum (tür) bakımından tek tek inceleyelim:

A'da kara + kol (sıfat + ad)

B'de yüz + yıl (sıfat + ad)

C'de kaba + kulak (sıfat + ad)

D'de Ak + deniz (sıfat + ad)

E'de gece + kondu (ad + fiil)

Buna göre farklı seçenek E'dir. Bu seçenekteki bileşik sözcük bir adla bir fiilin kaynaşmasından oluşmuştur.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 11 : (ÖSS – 1999)

Aşağıdaki dizelerde altı çizili sözcüklerin hangisinde, birden çok yapım eki kullanılmıştır?

A) Kara gözlüm çok özledim ben seni.
B) Varlığımı yalnız ona verdim ben.
C) Hava keskin bir kömür kokusuyla dolar.
D) Gözleri yaş dolu yorgun bulutlar.
E) Bir med zamanı gökyüsü kurşunla örtülü.

ÇÖZÜM:

A seçeneğinde "göz" sözcüğün sadece "lü" yapım ekini, B seçeneğinde "var" sözcüğü sadece "–lık" yapım ekini, C seçeneğinde "kok(mak)" sözcüğü sadece "–u" yapım ekini, D seçeneğinde "yor(mak)" sözcüğü sadece "–gun" yapım ekini almıştır. E seçeneğinde ise "ört(mek)" sözcüğü hem "–ü" hem de "–lü" yapım eklerini almıştır.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 12 : (ÖSS – 1999)

Üleştirme sayı sıfatı eki, – er (ar), ünlüyle biten sayılara eklendiğinde araya "ş" kaynaştırma harfi girer.

Aşağıdakilerin hangisinde bu kurala örnek oluşturmayan bir sözcük vardır?

A) Defterinize ikişer cümle yazın.
B) Beşer kişilik gruplara ayrıldılar.
C) Masalara yedişer tabak koyalım.
D) Herkes yirmişer dakika konuşacak.
E) Üyelerden ellişer milyon lira toplayalım.

ÇÖZÜM:

İki–ş–er, yedi–ş–er, yirmi–ş–er, elli–ş–er örneklerinde ünlü ile biten sözcüklere "–ar/–er" üleştirme sayı önadı eklendiğinde iki ünlü arasında "ş" sesi türemiştir. "beş–er" örneği bu kuralın dışındadır, bu örnekte "ş" sesi kaynaştırma ünsüzü olarak değil "beş" sözcüğünün son sesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

TEST – I

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, kökü bakımından ötekilerden farklıdır?

A) Balkondaki çiçekleri bu sabah suladı.
B) O günlerde neredeyse delirecekti.
C) Okul bitirme tezini hazırladı.
D) Deminden beri burnu kanıyor.
E) Birçok insanı kandırmış aslında.

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, hem yapım hem çekim eklerini birlikte almamıştır?

A) Şiir okuyuşunu pek beğenmedim.
B) Sazlıklardan havalanan keklikleri seyrettik.
C) Anlattıkları pek inandırıcı değildi.
D) Konuya yaklaşımı oldukça farklıydı.
E) Kapıcı, süpürgeyi kenara bırakmıştı.

3. Aşağıdakilerin hangisinde "–da (–de)" eki farklı bir işlevle kullanılmıştır?

A) Sırıldayıp akan dereye bak.
B) O gün köyde düğün oldu.
C) O dağlarda kekik kokuları vardı.
D) Yerde oturan yaşlı adam emir veriyordu durmadan.
E) İçimde bir korku var, neden bilmem.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, kökünün türü bakımından ötekilerden farklıdır?

A) Herkes anayasaya uymak zorundadır.
B) Balkona oturmuş, çevreyi süzüyordu.
C) Duygusal bir insan olduğu belli.
D) Saçları genç yaşta ağarmıştı.
E) Bilim, en iyi yol göstericidir.

5. I. Aniden gecenin hüznü sardı karanlığı.
II. Doluydu dili memleket türküleriyle.
III. Eli kolu bağlıydı, bir şey yapamıyordu.
IV. Mutluluğu bulamadım sensiz gecelerde.
V. Aşkı unutmuştu bu yörede insanlar.

Yukarıdaki numaralanmış dizelerden hangi ikisinde altı çizili ekler aynı işlevle kullanılmıştır?

A) I. ve II. B) II. ve III. C) III. ve IV. D) III. ve V. E) II. ve V.

6. Toprağın suyla karışıp (I) birleştiği (II) bu yerde ak yüzlü, (III) nazlı çiçeklerin (IV) bulunduğunu (V) gördü.

Bu cümledeki numaralanmış sözcüklerden hangisi yapım eki almamıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

7. Bir anlamıyla fiil bir anlamıyla ad olabilen ve aynı kökten olan sözcüklere "ortak kök" denir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, ortak kök özelliği taşımaz?

A) O günlerde savaş, olanca şiddetiyle sürüyordu.
B) Bu adam bana güven vermiyor.
C) Susma, sen de konuş.
D) Bu boya bize yeter mi bilmem.
E) Ekşi elma sever o.

8. İnanıyorum ki barış gelince güneşler doğacak içimizde.

"–lar (–ler)" ekinin bu cümleye kattığı anlam aşağıdakilerden hangisidir?

A) sitem B) saygı C) beğenme D) çokluk E) abartma

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–acak, –ecek" eki ötekilerden farklı bir işlevle kullanılmıştır?

A) Az sonra patlayacak topla orucumuzu açacağız.
B) Yıllarca bekleyecek böyle güzel bir günü.
C) Birazdan gelecek beklediğimiz konuklar.
D) Meydanlar bile süslenecek bayram günü.
E) Öğleden sonra bahçede ayva toplayacak.

10. I. Ben de senin kadar başarılıyım.
II. İşten sonra fırsat bulursam katılırım toplantıya.
III. Sayım günü bütün insanlar evlerindeydi.
IV. O gün içim coşkuyla doluydu.
V. Bu bölgede yıkım çalışmaları sürüyor.

Yukarıdaki cümlelerde "–ım (–im)" eki kaç farklı işlevle kullanılmıştır?

A) 1. B) 2. C) 3. D) 4. E) 5.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük ötekilerden farklı bir ek almıştır?

A) Çoğu âşık sabaha dek geceler.
B) Neler neler anlatır insana bu sevgiler.
C) Adını dilinden düşürmez heceler.
D) Hiç çekinmeden insanı karalar.
E) Kartal, avını eline düşürdü mü hemen parçalar.

12. Yapıtların içinde ilk önce "Ya Gazi Ya Şehit"i (I) tanıdık. Onu okuduktan sonra ağlamadık göz, (II) çırpınmadık yürek, (III) kızarmadık çehre, (IV) titremedik (V) vücut kalmadı.

Bu parçada numaralandırılmış sözcüklerden hangisi işlevi bakımından ötekilerden farklı bir ek almıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

13. İnsanlar (I) ihtiyarladıkça (II) sadece yüzleri (III) ve görünüşleri (IV) değişmez; aynı zamanda (V) his ve düşünceleri de değişir.

Yukarıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden hangisi kökünün türü bakımından ötekilerden farklıdır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

14. "–i (–ı, –u, –ü)" eki aşağıdaki cümlelerin hangisinde ötekilerden farklı bir görevle kullanılmıştır?

A) Yazı daha şimdiden özledik.
B) Kazı çalışmaları sürüyor Efes'te.
C) Yapı malzemesi satıyor musunuz?
D) Dizi çekimi vardı o caddede.
E) Soru oldukça zordu; ama çözdü.

15. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–dan (–den)" eki yapım eki göreviyle kullanılmıştır?

A) Davulun sesi uzaktan hoş gelir.
B) Sudan sebeplerle geziye katılmadı.
C) Tatlıdan size de ikram edelim.
D) Konuyla ilgili çeşitli duyumlar alıyoruz bölgeden.
E) Bu halıdan dayımlar da aldı geçenlerde.

16. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, yapısı bakımından diğerlerinden farklıdır?

A) Boşboğaz insanları hiç sevmem.
B) Birtakım insanların niyeti kötü olabilir.
C) Gözetleme kulesinden sinyal gönderdiler.
D) Ben bu işten vazgeçtim, başaramayacağız.
E) Sınav sonuçları yarın açıklanacakmış.

17. Özden (I) yoksun (II) anlatımın (III) ya da anlatımdan yoksun özün, yazınsal (IV) ürünlerde bir başına hiç bir değer (V) taşımadığını bilir.

Bu parçada numaralanmış sözcüklerden hangisi yapım eki almamıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

18. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–ak(–ek)" ekiyle türemiş sözcük yer bildirmektedir?

A) Bahar gelince barınaklarına geri dönerlerdi.
B) Korkak insanlar hiçbir işe girişemez.
C) Ürkek bakışlı, uzun tüylü bir kediydi bu.
D) Sürek avına katılmak istemedi.
E) Kayaklarını alıp kaymaya gitti.

19. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–ıcı, –ici..." eki alan sözcük nitelik bildirmektedir?

A) Yoldan geçen satıcılar bizi rahatsız ediyordu.
B) Düşündürücü konuları öteden beri severim.
C) Çocuğun bakıcısı yine gelmedi.
D) Bu ev satılıyor; ama alıcısı yok.
E) Her genç kıza bu yörede görücü gelir.

20. Aşağıdakilerin hangisinde bileşik sözcüğün yapılışı diğerlerinden farklıdır?

A) Ateşkes anlaşması, uzun görüşmelerden sonra yapıldı.
B) Bahçesinde, kuşkonmaz yetiştiriyordu.
C) Yurtsever insanlar, ülkelerini geliştirir.
D) Çıtkırıldım biriyle asla anlaşamam.
E) Uluslararası film festivali düzenleniyor.

21. **Aşağıdakilerden hangisi "–ca (–ce)" eki, eklendiği sözcüğe ötekilerden farklı bir anlam katmıştır?**

A) Derince bir vadinin girişinde izciler kamp kurdular.
B) İrice bir koyunu kurbanlık olarak seçtiler.
C) Onlara insanca davranmıştık.
D) Taşındığımız evin genişçe bir salonu vardı.
E) Büyükçe bir yapının önünde arkadaşını bekliyordu.

22. I. Gönlümce gezmek istiyorum bu yaz.
II. Çalışma odanı temizlemelisin, demiştim sana.
III. Beni şiir kadar duygulandıran bir şey yoktur.
IV. Sigaranın sağlığa zararlarını biliyor.
V. Son yıllarda pek göremedim onu.

Yukarıdaki cümlelerden hangilerinde birden çok türemiş sözcük vardır?

A) I. ve II. B) II. ve III. C) III. ve IV. D) IV. ve V. E) I. ve V.

23. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük ötekilerden farklı bir yapım eki almıştır?**

A) Olayı duyanlar olay hakkında bilgi almak istiyordu.
B) O anda yaşadığımı korku anlatılması güç bir olgudur.
C) Annemin aldığı atkı işte bu.
D) Mağazada çeşitli çalgılar vardı.
E) Sevgi her kapıyı açan sihirli bir anahtardır.

24. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük birden fazla yapım eki almıştır?**

A) Issız sokaklarda yalnız başımayım.
B) Sararmış yapraklarıyla eski bir yalı duruyor karşımda.
C) Son yolcular da ayrıldı vapurdan.
D) Bir kırık tekne enginleri dinliyor iskelede.
E) Gözümde canlanıyor şimdi o küçük köyüm.

25. Beyaz yelkenlerinde ölgün bir kızıllığın
(I)
Titrek son akisleri dalgalandı belirsiz
(II) (III)
Toplanırken göklerde bulutlar yığın yığın
(IV) (V)
Hırçın bir fırtınayı düşünüyordu deniz

Bu parçada numaralandırılmış sözcüklerden hangisi yapı bakımından ötekilerden farklıdır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

TEST – II

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, bir varlığın neye ait olduğunu belirten bir ek almıştır?**

A) Kasaba, küçük bir vadinin içine kurulmuştu.
B) Kasabanın eski camisi yıllara meydan okuyordu.
C) Çocuklar her sabah dereye balık tutmaya giderdi.
D) Buraların insanları çekingen, içine kapanıktır.
E) Bu Anadolu kasabası insanı etkiliyor nedense.

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bileşik sözcük oluşum bakımından ötekilerden farklıdır?**

A) Sigaraböreğini çok severim.
B) Karadeniz gezisi yarın başlıyor.
C) Galiba çocukların düztabanmış.
D) Kitabın önsöz bölümünü dikkatle oku.
E) Bunların çoğu anayasa hakkında bilgi sahibi değil.

3. Konsa rüya dolu köşkümün
Çiçekli damına serçeler
Renklerle çözülse geceler
Nar bahçelerimde geçse gün

Yukarıdaki dizelerde türemiş kaç sözcük vardır?

A) 2 B) 3 C) 4 D) 5 E) 6

4. "Yanardağ, biçerdöver, imambayıldı" **bileşik sözcükleriyle ilgili aşağıdaki açıklamalardan hangisi doğrudur?**

A) Birinci sözcükler anlamlarını korumuştur.
B) Fiil soylu sözcükler diğer sözcüklerle ad oluşturmuşlardır.
C) Birinci sözcükler fiil soyludur.
D) İkinci sözcükler anlamlarını korumuştur.
E) Bütün sözcükler anlamlarını korumuştur.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yansımadan türemiş bir sözcük vardır?**

A) Kuşlar ne güzel ötüşüyor!
B) Yaşlı adam yüzündeki sinekleri kovmaya çalışıyordu.
C) Hiçbir hareket yoktu, bir arı bile vızıldamıyordu.
D) Pencereye yakın dut ağacında serçeler vardı.
E) Nar ağaçları al çiçeklerle donanmıştı.

6. **Aşağıdaki dizelerde altı çizili eklerden hangisi farklı bir işlevde kullanılmıştır?**

A) Gökte bulutun beyazı güzel
Dalda sevimlidir ağacın yeşili
B) Bahçe kapısına varmadan daha
Çağırır baygın kokusu ıhlamurun
C) Çınarın yeniden yapraklanır gölgesi
Beyaz minareden dökülür ezan sesi
D) Bakışın, gülüşün, neşen ve hüznün
Ay altında bir gül nağmesi yüzün
E) Siyah açar güller ve siyah öter
Ömrün son gecesinde öter bülbüller

7. Bütün bu baskılara karşı ne umudu ne sevgisi
(I) (II) (III)
azalmıştır, ezilenden yana tavır koymuştur.
(IV) (V)

Bu cümlede altı çizili sözcüklerden hangisi ötekilerden farklı bir kökten türemiştir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

8. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, hem yapım hem çekim eki almıştır?**

A) Arkadaşları onu görmeye gelmişti.
B) Dalgalı saçları omuzlarından aşağı dökülüyordu.
C) Dışarıdaki soğuk iliklerimize işledi.
D) Dün seni çarşıda görmüşler.
E) İnadın tuttu yine, değil mi?

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, yalnızca yapım eki almıştır?**

A) Bu sözlükte aradıklarını bulamazsın.
B) Acılı yemekleri çok severdi.
C) Bir sabahçı kahvesinde oturdum.
D) Geç uyanmaktan korkuyorum.
E) Bu dizeleri çok sevdim.

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–dır, –dir" ekleri, yapım eki göreviyle kullanılmıştır?**

A) Hiç kuşku yok, şiir biraz da coşku işidir.
B) Arkadaşlarınla bir grup oluştur.
C) Bu türü taklit etmek zordur.
D) Önemli olan yarışmaya katılmaktır.
E) O, şimdi çoktan eve varmıştır.

11. Bütün yazarların hayatlarını bu yoldan sağladıkları-
(I) (II) (III) (IV)
nın farkındayım.
(V)

Yukarıdaki cümlede altı çizili sözcüklerden hangisinin kökü farklıdır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

12. **Aşağıdakilerin hangisinde "–lık (–lik, –luk, –lük)" ekiyle türetilmiş sözcük farklı türdedir?**

A) Kulaklığı takmadan bizi duyamazdı.
B) Büyük bir kitaplık almalıyım.
C) Son pişmanlık fayda vermez.
D) Bu havada yazlık giysiler giyilmez ki.
E) Dostluk, böyle günlerde belli olur.

13. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–ir" eki, ötekilerden farklı bir işlevde kullanılmıştır?**

A) Çocukları yatır, öyle gidelim.
B) Köye bu yoldan gidilir.
C) Onun buyruklarına kim karşı gelebilir?
D) Her ay ücretini bizden alır.
E) Yeterince korunamadığı için hastalanır.

14. **"–ce, –ca" ekleri, aşağıdaki cümlelerin hangisinde eklendiği sözcüğe küçültme anlamı katmıştır?**

A) Eskiden mertçe davranırdı.
B) Önünde yüksekçe bir sehpa duruyordu.
C) Biyoloji dersinde yumuşakçaları işledik.
D) İşçilerin sorunlarına insanca yaklaşır.
E) Sinemaya ailece gittiler.

15. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük farklı bir yapım eki almıştır?**

A) Ekmek kırıntılarını toplamaya çalışıyordu.
B) Evraktaki silinti belli oluyordu.
C) Televizyondaki görüntü netletmişti.
D) Yüzündeki kızartı geçmeye başlamıştı.
E) Yıkıntının altında bir çocuk kalmıştı.

16. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yansımadan türemiş bir sözcük vardır?**

A) Her tarafı demir çubuklarla örtülü.
B) Martılar acı acı bağrışacaklar.
C) Beş sandalın beşini de beğenmedi.
D) Öteki kovuklardan mercan balıkları çıkıyor.
E) Belki de bu çatırtılı sesi daha önce de duymuşumdur.

17. I. En yüksek puanı ben almışım.
II. Bu evde bakıcıyım ben.
III. Yazım yanlışı yapmamaya özen gösterir.
IV. Evim sizinkilerden büyük değil.
V. Bu kitapların tümü benim.

Yukarıdaki cümlelerde "–im, –ım" eki kaç farklı işlevde kullanılmıştır?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

18. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük gövdedir?**

A) Çocukluk düşlerinde doktor olmayı istiyordu.
B) Kitabın önsözünde yazarın görüşleri de var.
C) Sınıfa güzel bir koku yayılmıştı.
D) Odanın pencerelerinden yakınıyordu.
E) Ekmek parası için sırtında taş bile taşımaya razıydı.

19. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde** –den (–dan, –ten, –tan) **ekini alan sözcük, sıfat olarak kullanılmıştır?**

A) O, hiçbir zaman doğrudan ayrılmadı.
B) Bekçiyi oyalamak için yalandan bir kavga çıkardılar.
C) Gürültüden uyuyamadım.
D) Gözlerinden yalan söylediği anlaşılıyordu.
E) Buradan kimse geçmedi.

20. Kadındılar, hep onlardan istendi.
I II
Ağırdı, kaldırdılar
III
Taşlıydı bırakılsa elleri
IV
Düşer kalırdılar
V

Yukarıdaki dizelerde numaralanmış sözcüklerden hangisi yapıca farklıdır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

21. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklemin kökü ötekilerden farklıdır?**

A) Tren, tam vaktinde istasyona vardı.
B) Derse gelmeyen öğrencilerin sayısı azdı.
C) Geminin yanaştığı liman sakin bir koydu.
D) Bizi acımasızca eleştiren şüphesiz ki oydu.
E) Ağaçtan masamıza düşen kocaman bir daldı.

22. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde altı çizili sözcük iyelik eki almamıştır?**

A) Gözlerin toprak olacak yarın.
B) İçim bu dar yere sığılmaz diyor.
C) Seni korkutacak geçtiğin yollar.
D) İlk ışık kapının eşiklerinden.
E) Bu aydınlık beni boğmak üzredir.

23. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "–ecek, –acak" **ekleri farklı görevde kullanılmıştır?**

A) Sizi de eleştirecek bir gün bu çocuklar.
B) Bana, okuyacak kitap bulamıyorum, dedi.
C) Çekecek olmadan ayakkabıyı giyemiyorum.
D) Kapıyı kapamayın, daha gelecek var.
E) Onunla görülecek hesabımız yok.

24. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde, altı çizili sözcük, hem yapım hem çekim eki almıştır?**

A) Gökten bir kuş, hışt hışt ederek geçmiştir.
B) Belki de tıraş bıçağına sinirlenmiştim.
C) Günün birinde insanlardan uzaklaşabilirsin.
D) Bütün kabile halkı bana kızmıştı.
E) Mermer üzerine kazılmış fena bir yazı zorla okunuyor.

25. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde altı çizili sözcük, birden çok yapım eki almıştır?**

A) Kirpiklerini at gözlerini öpüyorum çünkü
B) Ben senin dişlerinle gülüyorum daha ne
C) Size korkulu düşler görünüyor
D) Geçenleri durduracaksınız kollarınızla
E) İlk sevgili güldü yitik anılardan

TEST – III

1. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde altı çizili sözcük basit yapılıdır?**

A) Her gün elim tokmakta
B) Tabut gıcırdamakta
C) Annem belki yatakta
D) Ellerim toprakta
E) Gözler parlayınca karanlıkta

2. **Aşağıdakilerin hangisinde farklı bir yolla oluşmuş bileşik sözcük vardır?**

A) O gün başucuma karalarla gel!
B) Kahverengi gözleri, uzun siyah kirpikleri vardı.
C) Hayatında hiç tahtakurusu görmemişti.
D) Etrafa hanımeli kokusu yayılmıştı.
E) Çocuğu sivrisineklerden korumaya çalışıyordu.

3. Altımdan kaydırdı bir el minderi
I
Herkes yatağında, ben ayaktayım
II
Bir gece rüyada gördüğüm yeri
III
Gözlerim yumulu aramaktayım
IV V

Bu dizelerde numaralandırılmış sözcüklerden hangisi basit yapılıdır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

4. Bir sözcüğün veya bir olayın başka sözcük ve
I II
olayları hatırlatmasına çağrışım denir.
III IV V

Bu cümledeki numaralandırılmış sözcüklerden hangisi çekim eki almamıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

5. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde altı çizili sözcüğün kökü, sözcük türü yönünden ötekilerden ayrılır?**

A) Ne günah işlediysek yarı yarıya
B) Bütün duvarlıklara ayarlı
C) Biz değil yaşayan acılardır
D) Akşam yıldızları elerdik düşlerimizde
E) Renklerle birleşiyor bütün çiçekler

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcüğün aldığı ek anlam, yapı ve tür değişikliğine yol açmıştır?**

A) Oduncu geçimini güçlükle sağlıyordu.
B) Gözlerimizi açamıyorduk.
C) Kendini boşlukta hissediyordu.
D) Televizyonda yerli dizi başladı.
E) Cebinden biraz para çıkardı.

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, işlevi bakımından ötekilerden farklı bir ek almıştır?**

A) Kaçak, sıkı bir takipten sonra yakalandı.
B) Çocuğun solak olduğunu bilmiyordu.
C) Bu konak İbrahim Paşa'ya aitmiş.
D) Durak, işyerine yakındı.
E) Dil yarası bıçak arasından ağırdır.

8. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde bileşik sözcük yoktur?**

A) Yuvarlanacaksınız aslanağızlarıyla kırlarda
B) Geçenleri durduracaksınız kollarınızla
C) Sevdamız kayboldu zamanlarda
D) Seyrederdi söğüt ağaçları
E) Bütün Şehzadebaşı bilir hikâyemizi

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, yapıca ötekilerden farklıdır?**

A) Üstad, çocuklarından çok memnundu.
B) Çeşitli olaylar, eserlerine ilham kaynağı olmuştur.
C) Vapur yolculuğunu çok severdi.
D) Onunla Sultanahmet'te karşılaştık.
E) Hiçbir zaman verli arabalara ısınamamıştı.

10. *Kaç aç varsa hepsi ben*
Kaç hasta varsa hepsi ben
Kaç liman önlerinden dönen
İşsiz hamal hepsi ben

Bu dizelerde kaç türemiş sözcük vardır?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcüğün aldığı ek, ötekilerden farklıdır?**

A) Sırtındaki ağır yükü yavaşça yere bıraktı.

B) Salonun açıldığı genişçe bir balkona çıktık.

C) Ona dostça yaklaşmalısın.

D) Sınıf oldukça sessiz duruyordu.

E) Kapıya hafifçe dokunmak istedi.

12. Bir çölü andırır, belki dört yanın
I
Bağrını delmezse yanık türküler
II
Varlığı bu korla tutuşmayanın
III IV
Kirpiği yaşarsa gözleri güler
V

Bu dizelerdeki numaralandırılmış sözcüklerden hangi ikisinin kökü fiildir?

A) I. ve II. B) II. ve V. C) I. ve V.
D) II. ve III. E) IV. ve V.

13. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük birden çok yapım eki almıştır?**

A) Duvarda eski bir elek asılıydı.

B) Ekinler yeşermeye başlamış.

C) Arabacının atlarını almışlar.

D) Hakimlik sınavını kazanamamış.

E) Kardeşim önümüzdeki ay sürücü belgesi alacak.

14. **Aşağıdakilerin hangisinde yansımadan türemiş bir yüklem vardır?**

A) Hiçbir zaman bu düşüncesinden vazgeçmedi.

B) Kafesteki kuş sabaha kadar öttü.

C) Çakmağı, adamın yüzüne fırlattı.

D) Arıların vızıltıları kimseyi ürkütmüyordu.

E) Zıplayarak engelleri aşıyordu.

15. "İmambayıldı, biçerdöver, uyurgezer, kuşkonmaz"

Bu bileşik sözcükler, aşağıdaki yöntemlerden hangisiyle oluşturulmuştur?

A) Birinci sözcük kendi öz anlamı dışında kullanılmıştır.

B) İkinci sözcük kendi öz anlamı dışında kullanılmıştır.

C) Her iki sözcük de kendi öz anlamı dışında kullanılmıştır.

D) Eylem soylu sözcükler, birleştikleri sözcükle birlikte tür bakımından değişikliğe uğramıştır.

E) İki fiilin birleşip kaynaşmasıyla oluşmuşlardır.

16. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, bileşik yapılı bir eylem değildir?**

A) Heyecandan konuşamadı.

B) Ayağı kayınca düşüverdi.

C) Çalıştırdığı işçilere kahretti.

D) Buraya kadar gelebilirdi.

E) Çalışmaya yeniden başlayacakmış.

17. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bileşik sözcük yoktur?**

A) An bal yapar, fakat balı izah edemez.

B) Kitabın önsözünde gerekli açıklamalar yapılmış.

C) İki kafadar baş başa vermiş konuşuyorlardı.

D) Hiçbir öğrenci başarısız olmak istemez.

E) Bunu ona niçin yaptın?

18. Eğri dallar gibi halsiz, yorgunsun
I
Birikmiş sulardan daha durgunsun
II III
Görünmez bıçakla içten vurgunsun
IV
Seni öz yurdunda bir sürgün gördüm
V

Yukarıdaki dizelerde numaralandırılmış sözcüklerden hangisi, yapısı bakımından ötekilerden farklıdır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

19. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde türemiş sözcük yoktur?**

A) Artık ne bir çıtırtı, ne de bir ayak sesi

B) Yatıyor yatağında, dimdik, upuzun ölü

C) Üstü, boynuna kadar bir çarşafla örtülü

D) Bezin üstünde, ayak parmaklarının izi

E) Mum alevinden sarı, baygın ve donuk benzi

20. Sevgilim ne kadar kederli bilsen
I II
Bu ölgün akşamın ölgün bestesi
III
Uzak tepelerden dağlardan esen
IV
Âşina olduğum rüzgârın sesi
V

Yukarıdaki dizelerde numaralandırılmış sözcüklerden hangisi birden fazla yapım eki almıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

21. (I) Büyük bir kasabanın tam ortasında otururduk. (II) Evimiz iki gözdü ve epeyce yaşlıydı. (III) Yaz kış, bol yağmur yağdığından tahtaları hiç kurumazdı. (IV) Babam her fırtınadan sonra evimizi onarırdı. (V) Bu yüzden gök gürlemesini ve yağmurları pek sevmem.

Yukarıdaki parçada numaralandırılmış cümlelerin hangisinde yansımadan türemiş bir sözcük kullanılmıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

22. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sıfat tamlamasının kaynaşmasıyla oluşmuş bir bileşik ad vardır?**

A) İlimize yeni bir doğumevi yapılacakmış.

B) Kuşburnu reçeli sevdiği tatlılardandır.

C) Uzunyayla, kışın geçilmez bir yerdir.

D) Kahvaltıda biraz peynir ve zeytin var.

E) Cumartesi günü yola çıkmayı düşünüyoruz.

23. Denizde bir bulutun öldürdüğü
Japon balıkçısı genç bir adamdı
Dostlarından dinledim bu türküyü
Pasifikte sapsarı bir akşamdı

Bu dizelerde kaç türemiş sözcük vardır?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

TEST – IV

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, diğerlerinden farklı işlevde bir yapım eki almıştır?**

A) Bu soğuk, sebzelere zarar verecek.

B) Onun davranışlarını garipsedim.

C) Birisi bu kapıyı zorlamış.

D) Bir çocuk yan odada hıçkırıyordu.

E) Raflar tozlanmış, tabaklar berbat haldeydi.

2. **Aşağıdakilerin hangisinde "–de" takısı sonuna geldiği sözcüğün anlamını değiştirmiştir?**

A) Tatilde köyüne gitmeyi düşünüyor.

B) Karayollarında trafik oldukça sıkışık.

C) Bayramda bütün aile bir aradaydı.

D) Sınıfın gözde öğrencilerinden biriydi.

E) Masada kitaptan başka şey yoktu.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–mış" eki işlevi bakımından ötekilerden farklıdır?**

A) Kurumuş yapraklar rüzgârın önünde sürükleniyordu.

B) Çok zayıflamış, âdeta iğne ipliğe dönmüştü.

C) Arkadaşlar gelmiş; fakat kimseyi bulamamış.

D) Başarılı olmak için gece gündüz çalışmış.

E) Yöresel motifleri eserinde çok güzel işlemiş.

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük soyut bir addan türemiştir?**

A) O gün azınlıkta kalacağımızı biliyordum.

B) İçkileri masanın altına saklamışlardı.

C) Gelirimiz azalınca harcamalarımızı kıstık.

D) Alana iner inmez uçakta bir patlama oldu.

E) Kederli günlerimde hep yanımda olmanı isterim.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük kökü bakımından ötekilerden farklıdır?**

A) Geçen yıl ölümcül bir hastalığa yakalandı.

B) Bozguncu insanlardan hoşlanmam.

C) Balıklar için solungaç önemli bir organdır.

D) Şu dağın eteklerine izciler kamp kurmuş.

E) Bu bitkilere her yerde rastlayamazsınız.

6. Sözcükler yapısı bakımından basit, türemiş, bileşik olmak üzere üçe ayrılırlar.

Aşağıdakilerden hangisinde altı çizili sözcük basittir?

A) Kitaplarını masanın üzerine bıraktı.
B) Büyük bir servet yapmıştı.
C) Yarası yeniden kanamış.
D) Yemek yapmayı beceremezdi.
E) Sınıf, Bahar'ı sözcü seçti.

7. Bazı yapım ekleri eklendikleri sözcüklerin yapısını ve anlamını değiştirdiği gibi türünü de değiştirir.

Aşağıdaki altı çizili sözcüklerin hangisinde bunu örneklendiren bir kullanım vardır?

A) Dağcılar, dün Sağmanlar Köyü civarında görülmüş.
B) Güneş tutulması Türkiye'den de izlendi.
C) O benim bu dünyadaki tek varlığımdır.
D) Devamlı hastalanınca bademciklerini aldırdı.
E) Şaklabanlıklar yaparak çocuğu güldürdü.

8. **Aşağıdaki cümlelerde bulunan altı çizili bileşik sözcüklerin hangisini oluşturan sözcüklerden ikisi de anlamlarını aynen korumaktadır?**

A) Kaldığımız otel anacaddeye çok yakındı.
B) Demirbaş eşya listesi eksikti, bu odada.
C) Bir akbaba dönüp dolaşıyordu üstümüzde.
D) Tarlanın bir bölümünde balkabağı yetiştiriyordu.
E) Önseçim bütün partilerde birtakım sıkıntılara neden oldu.

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–den, –dan (–ten, –tan)" ekini alan sözcük, sıfat olarak kullanılmıştır?**

A) Fırından iki ekmek aldı.
B) Öğrencilerden biri dışarı çıktı.
C) İstanbul'dan buraya on saatte geldik.
D) Sıradan insanlarla görüşmeyi sevmezdi.
E) Evden dışarı çıktığını gören olmamış.

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, yapısı bakımından ötekilerden farklıdır?**

A) İşçi örgütleri ortak kararlar almış.
B) Kıbrıs'taki soydaşlarımıza yardım etmeliyiz.
C) Babacan bir tavırla çocuğu sevdi.
D) Atasözleri toplum kültürünün parçasıdır.
E) Bu koşuda herkesi geçmek istiyorum.

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, ötekilerden farklı bir ek almıştır?**

A) Bu adamların giyecek almak için parası yok.
B) Gelecek, çok daha güzel olacak sanıyorum.
C) Dolabın yanında bir açacak olacaktı.
D) Hiçbir şey bulamayınca bunları yiyecek sanırım.
E) Alacak kaygısıyla bu yönteme başvurdu.

12. **Aşağıdaki cümlelerde bulunan altı çizili sözcüklerden hangisi basit (kök) sözcüktür?**

A) Batı bizi kabul etmek zorundadır.
B) Denizden bir hayli uzak duruyordu.
C) Bicki – dikiş kursuna katılacak.
D) Çok sulak arazileri vardı.
E) Gölge koyulaştı akşama doğru.

13. **Aşağıdakilerin hangisinde eylemden türemiş sıfat, somut bir adı nitelemiştir?**

A) Günlük gazetelerin hepsi bu olaydan bahsediyordu.
B) Çolak Salih, kırık koluyla çıkageldi.
C) Yaşlı adam, hemen uykuya dalıvermişti.
D) Köylü kadınlar bize el sallıyordu.
E) Dün gece çok tuhaf bir rüya görmüştü.

14. İhtiyar balıkçılar teknelerini balıkçı barınağının yan
(I) (II) (III)
tarafındaki koya çekip bir köşede biraz kestirecek-
(IV) (V)
lerdi.

Bu cümledeki altı çizili sözcüklerden hangisi hem yapım hem de çekim eki almıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

15. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde altı çizili sözcük, yapıca diğerlerinden farklıdır?**

A) Ölüm kadar derin, rüyasız, siyah
B) Sevgi bulut, düşünce yağmur
C) Sulan pırıl pırıl, rüzgârı mis kokulu
D) Uzak, çok uzağız şimdi ışıktan
E) Ölse kaldırımların kara sevdalı eşi

16. **Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden hangisi, yapı bakımından ötekilerden farklıdır?**

A) Gelirimiz biraz azaldı.
B) Yoklamayı kim yapacak?
C) Etraftan su fışkırıyordu.
D) Onarım masraflarını karşıladılar.
E) Yolumuzun sonunda bir köy var.

17. Kimi bileşik sözcükler oluşurken birleşen iki sözcükten yalnızca birincisi temel anlamını kaybedebilir.

Aşağıdaki altı çizili sözcüklerin hangisinde buna örnek vardır?

A) Hanımeli en sevdiği çiçekti.
B) Bu ayakkabı çok hoşuma gitti.
C) Yerkabuğu günümüzde de önemli bir araştırma konusu.
D) Anayasamızda yeni düzenlemeler yapılıyor.
E) Bu evde tahtakurusu var galiba.

18. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yansımadan türemiş bir sözcük yoktur?**

A) Kapının önünde bir kedi miyavlıyor.
B) Rüzgârın şiddetiyle dallar bir daha çatırdadı.
C) Tıkırtılar bir süre sonra duyulmaz oldu.
D) Birazdan kuzuların melemeleri duyulur.
E) Herkes işine gücüne baksa iyi olacak.

19. Ağır ol yolcu var, diyecekler
Usulca koluna girip götürecekler

Bu dizelerdeki altı çizili sözcüğe "–ca (–ce, –ça, –çe)" ekinin kazandırdığı anlam, aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Bildiklerimi size de kısaca anlatayım, istedim.
B) Yıllarca bekledim, bu sahillerde seni.
C) Sayıca bizden çok olan düşmana karşı savaştık.
D) Onlar da yüksekçe bir tepeye çıkmışlardı.
E) Gönlümce bir iş bulabilmek için günlerdir bekliyorum.

20. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–er, –ar" eki, yapım eki olarak kullanılmamıştır?**

A) İşçiler, buradan koşar adım uzaklaştılar.
B) Faturaların çoğu gider defterine kaydedilmemiş.
C) Döner merdiven sadece bodrum kata iniyor.
D) Annem, yerli yersiz kızar; bize sık sık bağırırdı.
E) Misafirlere güler yüz göstermeliyiz.

21. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bileşik sözcük yoktur?**

A) Çanakkale bir tarihtir.
B) Geziye siz de katılabilirsiniz.
C) Pazartesi günü işe başlıyor.
D) Bu işe o da şaşakaldı.
E) Kitapların hepsini ona bıraktım.

22. Her güzelden örnek almasını bilseydik, taştan bile
(I)
su çıkarmanın gayreti içinde bulunsaydık
(II) (III)
sıkıntılardan arınmış bir dünya kurmuş olmaz
(IV) (V)
mıydık?

Bu cümlede altı çizili sözcüklerden hangisi, yapısı bakımından ötekilerden farklıdır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

23. Altın başak nazlı nazlı sallanır.
(I) (II)
Gün vurdukça çilekler hep allanır.
(III)
On dördünde dilber, dudak ballanır.
(IV)
Süt, kaymağın bollandığı zamanlar
(V)

Bu dizelerdeki numaralandırılmış sözcüklerden hangi ikisinin kökü fiildir?

A) I. ve II. B) II. ve III. C) III. ve IV.
D) IV. ve V. E) II. ve V.

24. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili ekler aynı işlevde kullanılmıştır?**

A) Güler yüzlü bir insan herkese gülümser.
B) Sinemada tanıdık arkadaşlara rastladık.
C) Gelir yavaş yavaş karşıdan, bana selam verir.
D) Şuralardan okunacak bir kitap bulmaya çalışacak.
E) Yırtılmış bir fotoğraf yere atılmış.

25. **Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden hangisi, birden fazla yapım eki almıştır?**

A) Türk tiyatrosunun en büyük ustalarından biriydi.
B) İnsanlar yabancılaşmış burada.
C) Şiirlerinden bir bölümünü bu eserde topladı.
D) Kurumun en çalışkan elemanlarından biriydi o.
E) Yazılarında kuramların kuruluğuna yer vermez.

TEST – V

1. Aşağıdaki dizelerde altı çizili eylemlerden hangisi yapısı bakımından diğerlerinden farklıdır?

A) İstanbul'un orta yeri sinema
Garipliğim, mahzunluğum duyurmayın anama

B) Bu satte kapım vurulabilir
Kurduğum hayalin, gördüğüm düşün hesabı sorulabilir

C) Adalar var zannederdim güneşli, mavi, dertsiz
Bütün hızımla koşardım dalgalara

D) İlkyazın ucu göründü
Harlayıverdi çiçek çimen

E) Ben sana mecburum, bilemezsin
Adını mıh gibi aklımda tutuyorum

2. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden hangisi, farklı bir ek almıştır?

A) Bu yapıtlar, yazılı kültürün gelişmişliğinin kanıtıdır.
B) Duvarda bir av tüfeği asılı duruyordu.
C) Dikili bir ağacım bile yok yeryüzünde.
D) Korkulu rüya görmektense uyanık durmak iyidir.
E) Burada benim kurulu bir düzenim var.

3. Okurların (I) duyarlıklarına (II) seslenen, okurları (III) etkileyen ünlülerin (IV) şiirleri bu seçkide (V) toplandı.

Yukarıdaki numaralandırılmış sözcüklerden hangisi çekim eki almamıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

4. Aşağıdakilerin hangisinde "–ım (–im, –um, –üm)" eki yapım eki işleviyle kullanılmıştır?

A) Bugün benim doğum günüm.
B) Benim en sadık dostum kitaplardır.
C) Yüzmeyi çok seviyorum.
D) Anılarım geçmişe tanıklık edecek.
E) Ben kimi, nasıl seveceğimi bilirim.

5. Ufacık avuçlardan akşamları akan ter,
Tuz yerine geçti evlerin yemeğinde

Bu cümlede geçen "–cik (–cık– cuk– cük)" ekinin işlevi bakımından özdeşi, aşağıdakilerin hangisinde görülmektedir?

A) Küçücük bir tekneyle yola çıktılar.
B) Az ileride bir derecik akıyor.
C) Bir maymuncukla bütün kapıları açtı.
D) Sırtındaki dipçik yaralarının izi hâlâ duruyor.
E) Yağmurdan sonra gölcükler oluştu sahada.

6. Aşağıdakilerin hangisinde birden çok bileşik fiil vardır?

A) Beni bu güzel havalar mahvetti
Böyle havada istifa ettim

B) Dokunabilir misiniz
Gözyaşlarıma, ellerinizle

C) Epeyce yaklaşmışım, duyuyorum
Anlatamıyorum

D) Dinle bakalım, işitebilir misin
Türküsünü damların, bacaların

E) Tütüne böyle havada alıştım
Böyle havada aşık oldum

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–siz (–sız, –süz, –suz)" eki, "ile" edatının olumsuzu olarak kullanılmıştır?

A) Uykusuz gecelerimde hep seni andım.
B) Üzerinde ütüsüz bir pantalon vardı.
C) Ben sensiz de bu işin üstesinden gelebilirim.
D) Tatsız geçen bir yazı geride bıraktık.
E) Ben tuzsuz yemeyi tercih ediyorum.

8. Aşağıdaki dizelerin hangisinde altı çizili sözcük, kökü bakımından ötekilerden farklıdır?

A) Bu sevinç mutlu günlerin ışığı
Vurur üstümüze usulca ürker

B) Gel yurdumun insanı görün artık
Özgürlüğün kapısında dal gibi

C) Köpürerek koşuyordu atlarımız
Durgun denize doğru

D) Elleri var özgürlüğün
Gözleri, ayakları

E) Bir kara somunun çevresinde döner
Dünyamıza özgürlük getiren kardeşler

9. Bugün, çocuklardan hangisi burada kalacak.

Aşağıdakilerin hangisinde "–den" eki bu cümledeki işleviyle kullanılmıştır?

A) Ellisinden sonra bu riske girilir mi?
B) Onun bahçesinden kopardım bu gülleri.
C) Gerçekten güzel işler de başardık.
D) Onun soyundan geldiğini söylerdi hep.
E) Haradaki atlardan birine binerek çiftliği gezerdi.

10. Edebiyat, gerçeği (I) olduğu gibi vermez (II); onu kendi mantığına (III) göre ayıklar (IV), düzeltir (V), hatta değiştirir.

Bu cümledeki numaralanmış sözcüklerin hangisinde birden çok yapım eki vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

11. Aşağıdakilerin hangisinde "–im" eki farklı bir işlevde kullanılmıştır?

A) Bilim adamı, kolay yetişmez.
B) Mimarlıkta, çizim önemli bir ayrıntıdır.
C) Çözüm yoluna da puan veriyor.
D) Ağaç dikim zamanı değil şimdi.
E) İçim sıkılıyor bugün.

12. Aşağıdakilerin hangisinde hem yapım hem de çekim eki almış bir sözcük kullanılmıştır?

A) Onun yapıtlarını çocuklar, severek okuyordu.
B) Bilgi ve deneyim sahibi bir hekimdi o.
C) Film izlemek bir tutku onda.
D) Yalın söyleyiş onun şiirlerinin temelidir.
E) Dondurucu bir soğuk vardı dün.

13. Sarp dağların eteğinde
Bunca ırmak
Yeşil vadilerden akarak
Dalıp gider bozkırların içine

"–ce" eki aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu dizelerdeki anlamıyla kullanılmıştır?

A) Bana insanca yaklaştı.
B) İngilizce bir makalem yayımlandı.
C) Yüzlerce insan onu bekliyordu.
D) Uzunca bir koridoru var.
E) O da kendince haklı.

14. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–den" eki diğerlerinden farklı bir işlevde kullanılmıştır?

A) Ağaçtan sarı bir yaprak düştü yere.
B) Hiç kimseden yardım beklemiyorum.
C) Şu arabadan yedi kişi indi.
D) Sudan bahanelerle bizi atlatmaya çalışıyor.
E) Bizden beş yüz bin lira istedi.

15. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük farklı bir yapım eki almıştır?

A) Seni bizim mahalledeki tatlıcıda bekliyoruz.
B) Çocuğun bakıcısı bugün de gelmedi.
C) Yıkıcı değil yapıcı eleştirilerde bulunun.
D) O iyi bir ok atıcısıydı.
E) İyi sunuculara ödülleri törenle verildi.

16. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, hem yapım hem çekim eki almıştır?

A) Sanatçı geleceğe ışık tutan kişidir.
B) Kırmızı kazaklı adamı çok iyi tanıyorum.
C) Kadıncağız sıradayken bayılıverdi.
D) Çocuklar parkta sallanıyordu.
E) Yaşlı, titrek elleriyle bardağı tutmaya çalışıyordu.

17. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yansımadan türemiş bir sözcük kullanılmıştır?

A) Doktor hastanın yanına gitti, ateşini ölçtü.
B) Issız bir yer arıyordu dinlenmek için.
C) Her yer sessiz olduğu için bir tedirginlik duydu.
D) Çocuk uyanmasın diye kapıyı yavaşça tıklattı.
E) Aradığı kitabı hiçbir kitapçıda bulamadı.

18. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–den", yapım eki olarak kullanılmıştır?

A) Yerinden konuşmaya başladı.
B) Kimseden izin almamış içeri girerken.
C) Yoldan gelen sesler beni rahatsız etti.
D) Komşusundan biraz ekmek istedi.
E) Sıradan bir insanla arkadaşlık etme.

19. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük kök durumundadır?**

A) Beli ağrıdığı için ayakta duramıyor.
B) İsteklerini ifade etmeyi bilmiyorsun.
C) Yaşlı kadına elinden gelen yardımı yapmıştı.
D) Arkadaşlarıyla hafta sonunda Antalya'ya gidiyor.
E) Bu takıyı çok beğenmişti.

20. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük diğerlerinden farklı işlevde bir çekim eki almıştır?**

A) Yaşlılıktan eli titriyordu.
B) Sevinci gözlerinden okunuyordu.
C) Konuşması insanı rahatlatıyor.
D) Dans etmeyi çok seviyormuş.
E) Düşünce kolu iki yerden kırılmış.

21. Türkçede yapım eki almış sözcüklere gövde denir.
Aşağıdaki dizelerde altı çizili sözcüklerden hangisi bu açıklamaya örnek olamaz?

A) İki gün önce nişanlandılar.
B) Bilimsel eserler çok sayıda basılmıyor.
C) Dedesi yüz yaşına kadar yaşamış.
D) Öğretmen, Faruk'u tiyatroya seçti.
E) Senin görüşlerine katkıda bulunmak isterim.

22. "Güçlü kişiliği ile herkesin takdirini topladı." **cümlesinde altı çizili sözcüğün aldığı yapım ekine özdeş bir ek aşağıdaki cümlelerin hangisinde kullanılmıştır?**

A) Yazgısını değiştirmek için uğraşıyordu.
B) Herkese kuşkuyla bakıyordu.
C) Aşırı öfkesi ona zarar getirecek.
D) Gökyüzü masmavi görünüyordu.
E) Duygularını anlatacak sözcük bulamıyordu.

23. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, eylemden eylem türeten ek almıştır?**

A) İzlediğim son film, korku filmiydi.
B) O gece yemekte hepimizi eğlendirdi.
C) Köpek dakikalarca havladı, çevreyi rahatsız etti.
D) Havuzda boğulmak üzere olan çocuğu kurtardı.
E) Bu tür konuşmalardan artık bıktım.

24. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yansımadan türemiş bir sözcük kullanılmıştır?**

A) Sizin yüzünüzden tiyatroya gidemedik.
B) Düşler arkasında koşan insanlar gerçekleri göremez.
C) Yorgunluktan bir adım daha atacak halimiz kalmadı.
D) Demin duyduğumuz gürültü salondan gelmiş.
E) İnsanoğlu, bilmek öğrenmek için bütün gücünü kullanır.

25. **Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden hangisinde işlevi bakımından farklı bir yapım eki kullanılmıştır?**

A) Kalabalıktan çok sıkılmıştı.
B) Bu tarladan istedikleri verimi alamadılar.
C) Sanığın sorgusu henüz bitmemiş.
D) İnsan uykusuz kalınca algı zayıflıyor.
E) Atkısıyla çocuğun boğazını sardı.

TEST – VI

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde addan türemiş bir eylem kullanılmıştır?**

A) Açık renkli bir kazak giymişti.
B) Yemeklerin hepsi yağlıydı.
C) Kendisine verilen görevleri aksatmadan yapar.
D) Bütün bidonları suyla doldurdu.
E) Birden bizleri azarlamaya başladı.

2. Bileşik sözcüklerin bazılarında ikinci sözcük anlamını yitirir, birinci sözcük gerçek anlamını korur.
Aşağıdakilerin hangisinde buna örnek bir kullanım vardır?

A) Evleri anacaddenin üzerindeymiş.
B) Koşarken düşüp dizkapağını yaraladı.
C) Cumartesi günü saz kursuna gidiyormuş.
D) En çok sevdiği tatlı, kazandibiymiş.
E) Üniversiteyi Eskişehir'de okuyacakmış.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcüğün yapısı diğerlerinden farklıdır?**

A) Unutulmuş bir kuru çiçek buldum kitapların arasında.
B) Yeşeren umutlardı onu hayata bağlayan.
C) Sonbaharda bir renk cümbüşü vardır.
D) O olay bardağı taşıran son damlaydı.
E) Bu ilacın sana yararı olacağını sanmıyorum.

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ad çekim eki kullanılmamıştır?**

A) Çiçeklerin rengi çok güzeldi.
B) Gökyüzü bugün masmaviydi.
C) Haritada, yaşadıkları kentleri gösterdi.
D) Şu ağaç yarın budanacakmış.
E) Çantasını güzelce temizledi.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük türemiş değildir?**

A) Bebeğin üstünü ince bir örtüyle örttü.
B) Çocuk her şeyin farkındaydı.
C) Orman yangınları bir türlü engellenemiyor.
D) Her zaman kendi çıkarını düşünür.
E) Deniz kenarında bir saat güneşlendiler.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcüğün kökü, tür bakımından diğerlerinden farklıdır?**

A) Günlük konuşma dilini öykülerinde başarıyla kullanmıştır.
B) Gerçek sanatçı topluma yön verir.
C) Trafik kurallarına uymayanları uyarmak bizim görevimizdir.
D) Evi iki günde yerleştirdiler.
E) Ailesine çok bağlı biriydi.

7. **Aşağıdakilerin hangisinde ses değişmesi, tür değişmesi ve anlam kayması yoluyla oluşmuş bileşik sözcükler bir arada kullanılmıştır?**

A) Çobanyıldızı – kitabevi – aslanağzı
B) İmambayıldı – kuşburnu – kaynana
C) Ateşkes – mirasyedi – birdenbire
D) Alışagelmiş – havaalanı – gitgide
E) Tümevarım – yüzyıl – başyazar

8. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde varlığın kime, neye ait olduğunu bildiren bir ek kullanılmıştır?**

A) Bu ormanı dikkatsiz kişiler yakmış.
B) Kışları bir metre kar olur buralarda.
C) Çocukluk yıllarım sevgi dolu bir ortamda geçti.
D) Dağcılık insanı zinde yapan spordur.
E) Bu tür yapılar şehri güzelleştiriyor.

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yapım ekinin işlevi, diğerlerinden farklıdır?**

A) Çevremdeki insanlar çağdaş yazarları pek tanımıyor.
B) O hiç de bencil birine benzemiyor.
C) Bu tür olaylara yazgı diye bakılamaz.
D) Yabancı kasetler daha pahalı satılıyor.
E) Horoz ölür gözü çöplükte kalır.

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylemden türemiş bir ad vardır?**

A) Her gün aynı yoldan gidip geliyoruz.
B) Elsanatları sergisi yarın açılacakmış.
C) Çocukların gözlerinin içine sertçe baktı.
D) Bu sanatçı özgünlüğünü yakalamış.
E) Kahramanca mücadele etmişti hastalıkla.

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcüğün kökü, tür bakımından diğerlerinden farklıdır?**

A) Yeni gelen çocuk oldukça duygusalmış.
B) İyi bir konuşmacı cümlede vurguya dikkat etmek zorundadır.
C) Bu şiiri okurken sesiniz biraz daha canlı olmalı.
D) Türkçe kitabı bir kurul tarafından hazırlanmış.
E) Tezinin konusu sözcüklerin yapısıydı.

12. Ne güler yüz kâr etti ne tatlı dil
Çaresiz bıraktı bu sahil
Karım, kardeşim, anam, babam dahil
Hiç kimselere dert anlatamadım
Bu dizelerde kaç türemiş sözcük vardır?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

13. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcüğün aldığı ek, diğerlerinden farklı işlevde kullanılmıştır?**

A) Bu cümlede bir yazım yanlışı yapılmış.
B) Bilim sürekli gelişiyor.
C) Ölüm insanlar için kaçınılmaz bir sondur.
D) Sabrım yavaş yavaş tükenmekte.
E) Bu yapıt insanı çekim alanına alıveriyor.

14. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–i" eki diğerlerinden farklı işlevde kullanılmıştır?**
A) Yazın Marmaris'e bir gezi düzenleyeceklermiş.
B) Romatizmadan dizi ağrıyordu.
C) Evi epey uzaktaydı.
D) Bebeğin cildi çok hassasmış.
E) Eli sobada yanmış.

15. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sözcüklerin hepsi basit yapıdadır?**
A) Gözlerinin yaşını ben sildim.
B) Koyu, uzun kirpikleri birbirine kavuştu.
C) Bir damla yaş damladı sürmeli gözlerinden.
D) Hayvanın hareketleri yavaşladı durdu.
E) Bütün dünyası kararmış gibiydi.

16. Gülünç denecek kadar nazik ve utangaç bir adam
I II III IV
olduğunu söyleyebilirim.
V
Numaralanmış cümlelerden hangisinin kökü tür bakımından diğerlerinden farklıdır?
A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

17. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi basit sözcüklerden oluşmuştur?**
A) Okuduklarını anlamakta güçlük çekiyordu.
B) Gözlemlerimde hiç yanılmadım.
C) Elinde siyah bir cüzdan vardı.
D) Gül yüzlü bir güzel gördüm.
E) Zil çalınca dersi bıraktık.

18. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–ak (–ek)" ekiyle türetilmiş sözcük yer bildirmektedir?**
A) Alarm verilince halk sığınaklara indi.
B) Korkak insanlar hiçbir işe girişemez.
C) Onun bir adağı varmış.
D) Küçük kardeşi solakmış.
E) Elini bıçakla kesmiş.

19. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "–ce (–ca, –çe, –ça)" eki eklendiği sözcüğe "yakışır tarzda, biçimde" anlamı katmıştır?**
A) Bence bu işin üstesinden gelebilirsin.
B) Ondan aylarca haber alamadık.
C) Öğretmenimizi sınıfça ziyaret ettik.
D) Hepimiz insanca yaşamak istiyoruz.
E) Ağlayarak doğruca odasına gitti.

20. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük addan eylem yapan bir ek almıştır?**
A) Kardeşinin neden ağladığını anlamadı.
B) Ona ısrarla bir şarkı söylettik.
C) Sıcakta çok durduğu için burnu kanadı.
D) Evin bütün duvarlarını boyattı.
E) Ona kendi resmini yaptırdı.

21. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bütün sözcükler basittir?**
A) Çocuklar sevgisiz bir ortamda büyümemeli.
B) Umut insanı hayata bağlar.
C) Onunla anlaşma ortamı yaratamadık.
D) Kalemleri babanın masasına bırak.
E) Anılarını bir kitaba dönüştürmeyi düşünüyor.

22. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde hem yapım eki hem çekim eki alan bir sözcük kullanılmıştır?**
A) Dün, Ayşe'yi ve seni andık.
B) Bize karşı bir daha böyle şeyler yapma!
C) İş bitti; ama biz de çok yorulduk.
D) Sevimli kuşu, pencereyi açık bırakınca kaçmış.
E) Evlerinin inşaatı gelecek hafta bitiyormuş.

23. **"–den" eki aşağıdaki cümlelerin hangisinde diğerlerinden farklı bir işlevde kullanılmıştır?**
A) Üzüntüden gözü hiçbir şey görmüyordu.
B) Sevgisizlikten dünya savaş alanına döndü.
C) Umutsuzluktan bu hale geldik.
D) Yalnızlıktan artık bıkmıştı.
E) Sonradan karar değiştirmek yok.

24. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde birden fazla yapım eki alan bir sözcük kullanılmıştır?**
A) Okuldan çıkınca kitapçıya uğradık.
B) Öğrencilik yıllarıyla ilgili anılarını her fırsatta anlatır.
C) Şapkası her zaman yanındadır.
D) Onu ne kadar kırdığının farkında mısın?
E) Her şeyi oluruna bırakıyorsun.

25. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, birden çok yapım eki almıştır?**
A) Bu konuya yabancı olduğunu sanmıyorum.
B) İnsan doğallığını kaybetmemelidir.
C) Özgürlük isteği herkesin yüreğini sarmıştı.
D) Şiir okumanın tadına doyum olmaz.
E) Oyun başlamadan yerimizi aldık.

TEST – VII

1. Sözcükler yapısı bakımından basit, türemiş ve bileşiktir.
Aşağıdaki cümlelerin hangisinde basit, türemiş ve bileşik sözcükler bir arada kullanılmıştır?
A) Teyzemler Eskişehir'den dün geldiler.
B) Issız bir yerde dinlenmek istiyoruz.
C) Şarkı söylerken biz de katıldık ona.
D) Yılbaşında yaşlı insanları ziyaret edeceğim.
E) Çocuklar bahçede güzel güzel oynuyor.

2. Öğrenciliğin tadını kimse onun kadar çıkaramadı.
Bu cümlede altı çizili sözcüğün aldığı ekler aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?
A) Kip eki – yapım eki – tamlayan eki
B) Eylemden ad yapan ek – addan ad yapan ek – tamlayan eki
C) Eylemden eylem yapan ek – addan ad yapan ek – iyelik eki
D) Eylemden ad yapan ek – addan eylem yapan ek – kişi eki
E) Addan eylem yapan ek – eylemden eylem yapan ek – iyelik eki

3. **Aşağıdaki cümlelerdeki altı çizili sözcüklerden hangisi hem yapım hem çekim eki almıştır?**
A) Tablonun çerçevesini kendisi yapmış.
B) Eski bisikleti kömürlükte duruyordu.
C) Gazetedeki yazıyı okudun mu?
D) O çok utangaç biriydi.
E) Dışarıdan bir gürültü geldi.

4. **Aşağıdaki bileşik sözcüklerin yapılışı diğerlerinden farklıdır?**
A) incehastalık B) soyadı
C) başsavcı D) ilkokul
E) karatahta

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcüklerin kökü sesteş değildir?**
A) Orada yaklaşık yüz kişi vardı.
Bizi görünce yüzü asıldı.
B) Sandalyeyi biraz çekersen iyi olur.
Bu çocuk halasına çekmiş.
C) İşe girebilmek için bir dilekçe yazdı.
En sevdiği mevsim yazdı.
D) Kızına bir sürü öğütler verdi.
Ona davranışından dolayı kızdım.
E) Bir bez parçasıyla tozları aldı.
Aynı işi yapmaktan bezmiştik.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde addan türetilen bir sıfat kullanılmıştır?**
A) Okuduğum roman çok sürükleyiciydi.
B) Karşımda sıkılgan bir adam duruyordu.
C) Kısa saçlarıyla dikkat çekiyordu.
D) Çevresinde huzurlu insanlar görmek istiyordu.
E) Herkesin içinde gülünç bir duruma düştük.

7. **Aşağıdakilerin hangisinde "–lik" eki getirildiği sözcüğe farklı bir anlam katmıştır?**
A) Kömürlüğün onarılması gerekiyor.
B) Balkonun kapısına sineklik taktı.
C) Kendisine yeni bir gözlük aldı.
D) Buğday tarlasında bir korkuluk vardı.
E) Koridora bir yolluk almayı düşünüyormuş.

8. **Altı çizili sözcüklerden hangisi diğerlerinden farklı işlevde bir yapım eki almıştır?**
A) Onu çok kısa zamanda benimsedik.
B) Düşünce dizi kanamıştı.
C) Bize olan borçları epeyce birikti.
D) Bir sat sonra film başlayacak.
E) Benim sözlerime alınmıştı.

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük hem yapım hem çekim eki almıştır?**
A) Aylin çok alıngan biriydi.
B) Yapıcı eleştiri insanı geliştirir.
C) Onunla yıllardır görüşmüyoruz.
D) Arkadan iki kişi geliyordu.
E) Arkadaşını on beş dakika sonra arayacak.

10. Yapıtlarım başkalarından farklı olsun diye uğraşıyorum.

Bu cümlede altı çizili sözcüğün aldığı ek çeşitleri aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla doğru olarak verilmiştir?

A) Addan ad yapan ek –kişi eki– iyelik eki
B) Eylemden eylem yapan ek–eylemden eylem yapan ek–kişi eki–tamlayan eki
C) Eylemden ad yapan ek–çoğul eki–iyelik eki
D) Eylemden ad yapan ek – eylemden ad yapan ek – çoğul eki – kişi eki
E) Addan eylem yapan ek – çoğul eki – tamlayan eki

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, hem yapım hem çekim eki almıştır?

A) Görünen köy kılavuz istemez.
B) Bu sınavda kendisini ölçmek istiyordu.
C) Sıranın üstüne bir şeyler yazdı.
D) Yün kazağını ılık suyla yıkadı.
E) Sıkıntı çektiği için böyle çabuk çöktü.

12. Bileşik sözcükler, anlam kayması, tür değişmesi ya da ses değişmesi yoluyla oluşabilir.

Aşağıdakilerin hangisinde bunlar örneklendirilmiştir?

A) Kahvaltı – sıradışı – dişeti
B) Yerçekimi – taçyaprak – ağaçkakan
C) Kuşkonmaz – devetabanı – hanımeli
D) Biçerdöver – akşamsefası – pazartesi
E) Rüzgârgülü – imambayıldı – ayakkabı

13. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlam kayması yoluyla oluşturulmuş bir bileşik sözcük kullanılmıştır?

A) Ortaklarıyla pek anlaşmak istemiyor.
B) İşçiler aralıksız çalışıyordu.
C) Bu mahallenin kabadayısı oymuş.
D) Bu oda için bir çekyat alacağız.
E) Onunla karşı karşıya kalmak istemem.

14. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bileşik sözcük, diğerlerinden farklı şekilde oluşturulmuştur?

A) Atlıkarıncaya binmeyi seviyordu.
B) Kırkayaktan çok korkmuştu.
C) Onu kahvaltıda bekliyoruz.
D) Kuşburnu C vitamini açısından çok zenginmiş.
E) Aslanağzının rengini çok beğenirim.

15. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde birden fazla yapım eki alan bir sözcük kullanılmıştır?

A) Onu durağa kadar götürdük.
B) Caddenin başında yüz yıllık bir ağaç varmış.
C) Bu yazar sonunda özgünlüğü yakaladı.
D) Odamın kapısını yavaşça örttü.
E) Eldivenlerimi nerede bıraktığımı hatırlamıyorum.

16. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük addan eylem yapan bir ek almıştır?

A) Sınav sorularını sonra açıklayacağım.
B) Suladığı çiçekler sınında canlandı.
C) Yolcular tek tek arandı.
D) Bilgisizliğini gizlemeye çalışma.
E) Duvarda asılı tabloları kendisi yapmış.

17. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük iyelik eki almıştır?

A) Saçları çok ağarmıştı adamın.
B) Sokakları iki gündür onarıyorlar.
C) Yıllarım acıyla sıkıntıyla geçiyor.
D) Kağıdı düzgün bir şekilde çizdi.
E) Ona sen de yardım etmiştin.

18. Ne bir kıyıdan eser, ne bir ışıktan eser
Sulardan daha derin, yolun karanlıkları
Dalgalar, yürüyünüz, arayalım beraber
Başımızı dövecek yalçın kayalıkları

Bu şiirde hem yapım hem çekim eki almış kaç sözcük vardır?

A) 2 B) 3 C) 4 D) 5 E) 6

19. Aşağıdaki dizelerin hangisinde türemiş sözcük yoktur?

A) Sırtımı uykuda dürtüyor bir el
B) Göz kapaklarımda gün, kapkara bir kızıllık
C) Akmayan yaşlarla sıcacık yüzün
D) Melekler dolanır bu kuytu yerde
E) Rüzgârda bir kadın saçını yolar

20. Gelip geçen her yüzden gizli bir akis kalmış
Küflü aynalarında, küflü aynalarında

Bu dizelerde türemiş kaç sözcük vardır?

A) 2 B) 3 C) 4 D) 5 E) 6

fdd yayınları

20 CÜMLENİN ÖĞELERİ

Bir cümlede birçok sözcük bulunabilir. Sözcüklerin yüklemle kurdukları ilişki açısından aldıkları görev adlarına cümlenin öğeleri denir.

Öğeler temel ve yardımcı öğeler olmak üzere iki ana gruba ayrılır.

A. TEMEL ÖĞELER:

Bir cümle için gerekli olan yargı ve bu yargıdan birinci dereceden sorumlu varlığı gösteren öğelerdir.

1. Yüklem
2. Özne

B. YARDIMCI ÖĞELER:

Cümlenin oluşması için mutlaka gerekli olmayan; ama yüklemi çeşitli yönlerden tamamlayan öğelerdir. Yardımcı öğeler şunlardır:

1. Nesne (Düz Tümleç)
2. Dolaylı Tümleç
3. Zarf Tümleci
4. Edat Tümleci

YÜKLEM:

Cümledeki iş, oluş, hareket ve kılışı bildiren; çekimli bir eylem ya da isim soylu sözcüklerden oluşan cümlenin temel öğesidir. Cümle, yüklem üzerine kurulur. Diğer öğeler, yüklemin etrafında toplanan, onu destekleyen ve tamamlayan unsurlardır.

Türkçede kurallı cümlelerde yüklem sonda bulunur. Diğer öğelerin kesin bir sırası yoktur. Ancak bir öğe vurgulanmak istenirse yükleme yaklaştırılır.

Bütün sözcük türleri, ikilemeler, deyimler yüklemi oluşturabilir:

* **Yüklem, addan oluşabilir:**
Cümlenin temel öğesi yüklemdir.
Tek eğlencemiz televizyondu.

* **Yüklem, çekimli bir fiilden oluşabilir:**
İnsanları seviniz.
Sizi bugün de bırakmayacağım.
Alma mazlumun ahını, çıkar aheste aheste.

* **Yüklem, sıfat tamlamasından oluşabilir:**
Kapıyı çalan yaşlı bir kadınmış.
Yuvayı yapan dişi kuştur.

* **Yüklem, adlaşmış sıfattan oluşabilir:**
Evimiz çok büyüktür.
Babanız yaşlıydı.

* **Yüklem, isim tamlamalarından oluşabilir:**
Hastanın nabız atışlarıdır bu sesler.
Bizi hayata bağlayan çocukların neşesiydi
Son konuşmacı belediye başkanıydı.
Çağımızın en büyük şairiydi.

* **Yüklem, zamirden (adıldan) oluşabilir:**
Sendin, bütün korkuların çaresi.
Bu başarı hepimizindir.
Sizi arayan adam, suydu.

* **Yüklem, ilgeç (edat) ten oluşabilir:**
Bütün gayretim, çocuklarım içindir.
Bu soru tam ona göreydi.

* **Yüklem, bileşik fiilden oluşabilir:**
Teklifinizi reddediyor.
Yaşlılara yardım edelim.
Bizi göremeyebilir.

* **Yüklem, fiilimsiden oluşabilir:**
Bizden istenen sadece çalışmaktır.

* **Yüklem, deyimden oluşabilir:**
O, her konuda ince eleyip sık dokur.
Öğretmenin anlattıklarına kulak kesilmişlerdi.
İşçiler gelmeyince usta küplere bindi.

* **Yüklem, yansıma sözcüklerden oluşabilir:**
Öğrenciler cıvıl cıvıldı.
Kan, oluk gibi fışkırdı.

* **Yüklem, ikilemeden oluşabilir:**
Bilgisi yarım yamalaktı.
Araba pırıl pırıldı.

fdd yayınları

* **Yüklem, bir heceden oluşabilir:**
Ekfiilin geniş zaman biçimi "–dır, –dir"dir.

* **Yüklem, bir harf olabilir:**
"Biricik" sözcüğünde türeyen ünle "–i"dir.

Ortak Yüklem:

Birden çok öznenin bağlandığı yüklemlere ortak yüklem denir.

Binanın kapı ve pencereleri takılmamıştı.

Bu cümlede "takılmamıştı" yüklemi ortaktır.

Binanın kapıları takılmamıştı.

Binanın pencereleri takılmamıştı.

Askerler, sivil bürokratlar ve halk tören yerindeydi.

Bu cümlede "tören yerindeydi" yüklemi ortaktır.

Askerler tören yerindeydi.

Sivil bürokratlar tören yerindeydi.

Halk tören yerindeydi.

Uyarı:

Bazı cümleler, bir kısım atasözleri ile özellikle konuşmalı cümlelerde yüklem söylenmeyebilir. Bu tür cümlelere "eksiltili cümle" diyoruz. Eksiltili cümlelerde yüklem zihinden tamamlanır:

Seni hep seveceğim. Yani ölünceye kadar.. (seveceğim)

"Evet, hayır" gibi zarflar, konuşmalarda sadece yüklemin değil, bütün öğelerin de yerine geçebilir.

– Sen de sınava girecek misin?

– Evet. (Hayır)

Bu, sorulu cevaplı konuşmada "evet" ya da "hayır" sözcükleri "Evet ben de sınava gireceğim." ya da sadece "girmeyeceğim" sözlerinin yerine geçmiştir.

Duvarı nem, insanı gam... (yıkar)

Bu sıralı cümlede ise **"yıkar"** yüklemi zihinden tamamlandığı için bir yargıyı yine de tam olarak anlatmış sayılırız.

ÖZNE:

Cümlenin yüklemden sonra gelen ikinci temel öğesi öznedir. Özne, yüklemden ayrılmayan bir cümle unsurudur. Cümlede açıktan yer almasa da yüklemde varlığı hissedilir.

Özne, yükleme göre "yapan" ya da "olan" dır. Bu yüzden fiil ya da ad soylu bir sözcük yahut sözcük grubundan oluşur.

Cümlede yüklem bulunduktan sonra ona sorulacak "kim" ve "ne" soruları özneyi buldurur. İsim cümlelerinde özne; yapıcı değil,sadece yargıya konu olan varlık durumundadır.

En büyük hastalığım denizdir.
yüklem

Yükleme "Deniz olan nedir? sorusunu yönelttiğimizde aldığımız cevap "En büyük hastalığı" olacaktır. Öyleyse özne, bütünüyle bu sözcük grubudur.

Öğretmenimiz hastalanmış.
yüklem

"Kim hastalanmış" yahut "Hastalanan kim?" sorularına alacağımız "öğretmenimiz" cevabı öznedir.

Özneleri cümledeki durumuna göre şöyle gruplandırabiliriz:

A) Gerçek Özne:

Yüklemin anlattığı işi üstüne alan ya da yargının oluşmasını sağlayan öznelerdir.

Gerçek özneler, cümlede bir sözcük ya da söz öbeği olarak yer alabildiği gibi (açık özne), yüklemdeki kişi ekinden de anlaşılabilir (gizli özne).

Kapıyı annem açtı. (Açık özne)

Tahtayı sildik. ("Biz" gizli özne)

Aklım ona takılmıştır. (Açık özne)

Ağaçlar çiçek açtı. (Açık özne)

Çok genç yaşlarımda bile çalışmak, çok çalışmak zorunluluğunu duydum. ("Ben" gizli özne)

Başlanmış bir şiir bazen aylarca bekler cebimde. (Açık özne)

Gördüğüm film güzeldir. (Açık özne)

B) Sözde Özne:

Edilgen çatılı eylem cümlelerinde sözde özne bulunur. Gerçekte; etken çatılı cümlelerdeki "nesne" görevindeki öğelerdir. Yani sözde özneler, sadece geçişli – edilgen çatılı cümlelerde aranır.

Öğrenci, duvardaki yazıları okudu. (etken – geçişli)
Özne Nesne Yüklem

Duvardaki yazılar okundu (geçişli – edilgen).
Sözde özne Yüklem

Hastayı yatağa yatırdılar. (etken – geçişli)
Nesne Yüklem

Hasta yatağa yatırıldı. (geçişli – edilgen)
Sözde özne Yüklem

Dostluğun kutsal bağları, kral saraylarından çok, en sade
Sözde özne

çoban kulübelerinde kolay kurulur.
Yüklem

Düşünceler, tankla ve tüfekle bastırılamaz.
Sözde özne Yüklem

Öğrencilere yardım elini uzatan, onların problemleriyle yakından ilgilenen öğretmenler, çok sevilir.
Sözde özne Yüklem

C) Örtülü Özne:

Yüklemi edilgen çatılı cümlelerde "tarafından, aracıyla, nedeniyle" yahut "–ce, –ca; –çe, –ça" ekleriyle kurulan öğelerdeki öznelerdir. Örtülü özne, cümle öğelerine ayrılırken, bağımsız bir öğe gibi gösterilmez; zarf tümleci içinde aranır.

Örtülü özne
Teklif, Millet Meclisi tarafından yasalaştırıldı.
S. Özne Zarf tümleci Yüklem

örtülü özne
Kararlar halkça benimsendi.
S. Özne Z. T. Yüklem

örtülü özne
Ormanlarımıza herkesçe sahip çıkılmalı.
D.T. Z.T. Yüklem

Yollar, kar yağışı nedeniyle kapandı.
S. Özne Z.T. Yüklem

Yukarıdaki edilgen çatılı cümleleri etken yapalım:

Millet Meclisi, teklifi yasalaştırdı.
Özne Nesne Yüklem

Halk, kararları benimsedi.
Özne Nesne Yüklem

Herkes ormanlarımıza sahip çıkmalı.
Özne D.T. Yüklem

Kar yağışı yolları kapadı.
Özne Nesne Yüklem

Uyarı:

Yüklemi geçişsiz – edilgen çatılı cümlelerde özne aranmaz.

Erkenden uyundu (Özne yok)
Z.T. Yüklem

Topluca dağ evine gidildi. (Özne yok)
Z.T. D.T. Yüklem

D) Ortak Özne:

Sıralı cümlelerde, birden çok yüklemin bağlandığı öznelerdir:

Zeynep, erkenden uyandı; kitaplarını hazırladı ve okula gitti.

Zeynep erkenden uyandı.

Zeynep kitaplarını hazırladı.

Zeynep okula gitti.

Yoklamayı yaptı, derse gelmeyen öğrencileri yok yazdı. ("O" öznesi ortak kullanılmıştır)

ÖZNE OLUŞTURAN DİL BİRLİKLERİ:

* **Adlar özne olabilir:**
Bu sözü bana babam söylemişti.
Ağaçlar kurumuş.
Elazığ, kısa zamanda büyük gelişme gösterdi.
Borç, en kötü yoksulluktur.

* **Zamirler, özne olabilir:**
Şu, bizim evimizdir.
Hepsi bizi karşılamaya gelmişti.
Sen, ne zaman geldin?
Hiçbiri dışarı çıkmamış.

* **Ad tamlamaları, özne olabilir:**
Kapının dili kırılmış.
Arabanın rengi hoşuma gitmedi.
Devlet bakanı ilimize gelecek.

* **Sıfat tamlamaları, özne olabilir:**
Özgür insan, tutsaklığı kabul etmez.
Beş yıl hapis yatan mahkûm özgürlüğüne kavuştu.
Tatlı dil, yılanı deliğinden çıkarır.

* **Adlaşmış sıfatlar, özne olabilir:**
Çalışan, mutlaka başarır.
Okunan, bir kağıtta küçük bir satır.
Yaramaz, annesini çok kızdırmıştı.

* **Zarflar, özne olabilir:**
  Dışarı oldukça soğuktu.
  Yukarı daha aydınlıktı.

* **Fiilimsiler, özne olabilir:**
  Sevmek, insanı yüceltir.
  Gelecek, umut sahibi olanlar için vaatlerle doludur.
  Acı çekmeyenler, başkalarının acı çekebileceğini akıllarına bile getiremezler.

* **Özne, bir söz grubundan oluşabilir:**
  Çektiğimiz acıların da, tattığımız zevkler kadar bizi mutlu kıldığı zamanlar vardır.

* **Özne, bir deyimden oluşabilir:**

  İnce eleyip sık dokuyanlar, çevrelerinde pek sevilmezler.

ÖZNE – YÜKLEM UYGUNLUĞU:

Özne ile yüklem arasında tekillik – çoğulluk ve kişi bakımından bir uygunluk vardır. Yani uygunluğa iki açıdan bakılır.

A) Tekillik – Çoğulluk Bakımından Uygunluk:

* **Özne tekilse yüklem de tekil olur. Özne çoğulsa yüklem de çoğul olur.**

* **Bazı cümlelerde özne tekil olduğu halde saygı, nezaket, alay, sitem bildirmek amacıyla yüklem çoğul olabilir:**
  Bakan Bey birazdan gelirler. (Saygı)
  Hanımefendi sonunda uyanabildiler. (Alay)
  Buraya kadar geldiği halde, bizi sorma gereğini duymadılar. (Sitem)

* **Övünmek ya da alçak gönüllülük göstermek amacıyla; özne birinci kişi olduğu halde, yüklemle birlikte çoğullanabilir:**
  Biz görevimize vaktinde geliriz.
  O tür dedikoduları duymayız.
  İsterseniz beni de yanınıza alabilirsiniz.

* **Organ adları çoğul özne olduğunda yüklem tekil kalır:**
  Ellerim tutmuyor. (D)
  Ellerim tutmuyorlar. (Y)
  Gözlerim, artık eskisi gibi görmüyor. (D)
  Gözlerim, artık eskisi gibi görmüyorlar. (Y)

* **Özne, insan dışındaki varlık adıysa, çoğul eki almış olsa bile yüklem tekil olur:**
  Çiçekler sulandı. (D)
  Çiçekler sulandılar. (Y)
  Ağaçlar yanmaya başladı. (D)
  Ağaçlar yanmaya başladılar. (Y)
  Kuşlar uzun süre ötüştü. (D)
  Kuşlar uzun süre ötüştüler. (Y)

* **Eylem adları çoğul özne olduğunda yüklem tekil olur:**
  Koşuşmalar başladı. (D)
  Koşuşmalar başladılar. (Y)

* **Zaman adları çoğul özne olduğunda yüklem tekil olur:**
  Günler, bir türlü geçmek bilmiyordu. (D)
  Günler, bir türlü geçmek bilmiyorlardı. (Y)
  Dakikalar geçmiyordu. (D)
  Dakikalar geçmiyorlardı. (Y)

* **Soyut kavramların çoğul özne olduğu cümlelerde yüklem tekil olur:**
  Düşünceler, bir süre tartışıldı. (D)
  Düşünceler, bir süre tartışıldılar. (Y)
  Düşlerim gerçek oldu. (D)
  Düşlerim gerçek oldular. (Y)

* **Nicelik bildiren belgisiz zamirlerin özne olduğu cümlelerde yüklem tekil olur:**
  Birçoğu dersi dinlemiyordu. (D)
  Birçoğu dersi dinlemiyorlardı. (Y)
  Hiçbiri başarı gösteremedi. (D)
  Hiçbiri başarı gösteremediler. (Y)

* **Sayı sıfatları ve topluluk adları özne olduğunda yüklem tekil olur:**
  İki işçi akşama kadar çalıştı. (D)
  İki işçi akşama kadar çalıştılar. (Y)
  Aile tatile çıktı. (D)
  Aile tatile çıktılar. (Y)

* **İnsanlardan oluşan toplulukların özne olduğu cümlelerde yüklem tekil de olabilir, çoğul da...**
  Öğrenciler dışarı çıktı. (D)
  Öğrenciler dışarı çıktılar. (D)
  Avukatlar savunmak istememiş. (D)
  Avukatlar savunmak istememişler. (D)

Uyarı:
Kişileştirilen insan dışındaki varlık ya da kavramlar, çoğul özne olduklarında yüklem tekil de olur çoğul da:
Menekşeler külahlarını çıkardı. (D)
Menekşeler külahlarını çıkardılar. (D)
Bulutlar tebessüm etti. (D)
Bulutlar tebessüm ettiler. (D)
Fikirler, arkalarında kendi kalabalığını isterler. (D)
Fikirler, arkalarında kendi kalabalığını ister. (D)

B. Kişi Bakımından Uygunluk:

* **Özne kaçıncı kişiyse, yüklem de aynı kişiye göre çekimlenir:**
  Ben bu soruyu çözebilirim. *(Özne ve yüklem I. tekil kişi)*
  Siz gidecek misiniz? *(Özne ve yüklem II. tekil kişi)*
  Biz biliriz. *(Özne ve yüklem I. çoğul kişi)*

* **Birden çok kişinin özne olması durumunda, aşağıdaki tabloda gösterilen uygunluk aranır:**

ÖZNE	YÜKLEM
1. ve 2. kişi	1. çoğul kişi
1. ve 3. kişi	1. çoğul kişi
1., 2. ve 3. kişi	1. çoğul kişi
2. ve 3. kişi	2. çoğul kişi

* Ben ve sen okuduk.
  1. ve 2. kişi 1. çoğul

* Ben ve o okuduk
  1. ve 3. kişi 1. çoğul

* Ben, sen ve o okuduk.
  1., 2. ve 3. kişi 1. çoğul

* Sen ve o okudunuz.
  2. ve 3. kişi 2. çoğul

CÜMLENİN YARDIMCI ÖĞELERİ:

Bir cümlede yüklemi çeşitli yönlerden tamamlayan, açıklayan, niteleyen ya da belirten sözcük veya sözcük öbeklerine "tümleç" denir.

Tümleçler, yüklemle olan ilişkileri bakımından dört gruba ayrılır:

1. NESNE (DÜZ TÜMLEÇ):

Yüklemin bildirdiği işten etkilenen öğedir. Bir tümleç türü olarak nesneye "düz tümleç" de denir. Sadece geçişli – etken çatılı cümlelerde bulunur.

Nesneler; adın belirtme durum ekini (–ı, –i, –u, –ü) alanlar ve almayanlar olarak ikiye ayrılır:

a) Belirtili Nesne:

Adın belirtme durum ekini (–ı, –i, –u, –ü) alan nesnelerdir. Yükleme "neyi" ya da "kimi" soruları yöneltilerek bulunur.

Babama her akşam kapıyı annem açar.
Y

Neyi açar? → "kapıyı" (Belirtili Nesne)

Kitabı birkaç kez okudu.
Y

Neyi okudu? → "kitabı" (Belirtili Nesne)

Öğretmenini çok sevmişti.
Y

Kimi sevmişti? → "Öğretmenini" (Belirtili Nesne)

b) Belirtisiz Nesne:

Yalın halde bulunan nesnelerdir. Adın hal eklerinden hiçbirini almaz. Belirtisiz nesneyi bulmak için yükleme **"ne"** sorusu yöneltilir.

Elden düşme bir araba almış.
Y

Ne almış? → "Elden düşme bir araba" (Belirtisiz Nesne)

Bir bardak su içtim.
Y

Ne içtim? → "Bir bardak su" (Belirtisiz Nesne)

Nesneyle İlgili Özellikler:

* Adlar, nesne göreviyle kullanılabilir:
  Evi çok beğendim.

* Zamirler (Adılar) nesne göreviyle kullanılabilir:
  Hiçbirini çözemedi.
  Bunu bütün sınıfa dağıtabilirsin.

* Ad tamlamaları nesne göreviyle kullanılabilir:
  Televizyonda sadece haber programlarını izlerdi.
  Kızına da bir yün kazak aldı.

* Sıfat tamlamaları nesne göreviyle kullanılabilir:
  Mahkeme önce yaşlı adamı dinledi.

* Adlaşmış sıfatlar, nesne göreviyle kullanılabilir:
  Yaralıyı hastaneye taşıdılar.

* Bazı cümlelerde bir nesne birden fazla yüklem için ortak kullanılabilir:

Çamaşırları yıkadı ve balkon demirlerine astı.
Nesne Y Y

* Birden fazla nesne bir yükleme bağlanabilir:

Sen, kapıyı, pencereyi ve duvarları sileceksin.
Nesne Nesne Nesne Y

* Cümle özelliği taşıyan ifadeler, nesne göreviyle kullanılabilir:

Ahmet Haşim, "Şiir, nesre dönüştürülmesi mümkün olmayan nazımdır." der.

* Nesneler, açıklayıcılarıyla verilebilir:

Bu adamı, az önce gözüme ilişen kapıcıyı, gözüm hiç tutmadı.

Onu evet onu iki saat önce burada gördüm.

* Soru cümleleri, nesneyi buldurmaya yönelik olabilir:

Toplantıya kimleri çağırdın?

Neyi yaptırdın?

* Sıralı cümlelerde hem belirtili hem de belirtisiz nesne bulunabilir:

Evi sattı; parasıyla bir araba satın aldı.
B.li Nes. B.siz Nesne

* Vurgu amacıyla nesneler tekrarlanabilir:

Uyarı:

* *İsim cümleleri ile yüklemi geçişsiz fiille oluşturulan cümlelerde nesne bulunmaz.*

Sınıfta otuz üç öğrenci vardı.
D.T. Özne Y.

(İsim cümlesi, nesne yok)

Havuz iki saat içinde doldu.
Özne Z.T. Y.

(Eylem geçişsiz, nesnesi yok)

* *Geçişli ve etken çatılı eylemlerin yüklem olduğu cümlelerde nesne görevindeki öğeler, edilgen çatılı cümlelerde "sözde özne" olur. Öyleyse, edilgen çatılı cümlelerde "sözde özne" dışında "nesne" aranmamalıdır.*

Öğretmen problemi çözdü. (etken geçişli)
Ö. Nesne Y.

Problem çözüldü. (edilgen çatı, nesne aranmaz)
S. özne Y.

2. DOLAYLI TÜMLEÇ:

Yüklemin anlamını yönelme, bulunma, çıkma, ayrılma bakımından tamamlayan ve mutlaka adın "–e, –de, –den" hal eklerinden birini alan öğelerdir. Dolaylı tümleci bulduran sorular da aynı ekleri alan sorulardır.

Dolaylı tümleçler, anlam özelliklerine göre üç gruba ayrılır:

a) Yönelmeli Dolaylı Tümleçler:

Eylemin yöneldiği yeri gösteren ve adın "–e, –a" hal eklerini alan tümleçlerdir.

Yükleme; "kime", "neye", "nereye","ne yana", "hangi tarafa" soruları yöneltilerek bulunur:

Pencereye yeni perde aldılar.

Bunları bana mı söyledin?

Çiçeklere fazla su, zararlıymış.

Ali Bey'e, okul müdürüne, saygısızlık etmiş.

b) Bulunmalı Dolaylı Tümleçler:

Adın "–de, –da" bulunma eklerini alan, eylemin yapıldığı veya bulunduğu yeri gösteren tümleçlerdir. Yükleme; "kimde, nerede, nede, ne yanda, hangi tarafta" soruları sorularak bulunur.

Apartmanda kiralık daire yok.

Bu sözcüğü sözlükte bulamadım.

Suçu biraz da kendinde aramalısın.

Batı'da bu tür düşüncelere iltifat edilmez.

Edilgen çatılı cümlelerde nesne aranmaz.

c) Ayrılmalı – Çıkmalı Dolaylı Tümleçler:

Eylemin çıktığı, ayrıldığı yeri bildiren, adın "–den, –dan" ayrılma eklerini alan tümleçlerdir.

Yükleme, "kimden, neden, nereden, ne yandan, hangi taraftan" soruları sorularak bulunur:

Halk yalan haberlerden usandı.

Otobüs terminalden ayrıldı.

Ordularımız ölümden yüz çevirmez.

Nefretler, mizaçların çarpışmasından oluşur.

Uyarı:

"–e, –de, –den" eklerini alan sözcükler, her zaman cümlede dolaylı tümleç görevinde bulunmayabilir. Bu öğeler, "zaman", "durum" ya da "sebep" bildirdiklerinde zarf tümleci olurlar:

Hava kararkdığında evde olmalısın (zaman)
Zarf Tümleci

Heyecandan konuşamaz olmuştu. (sebep)
Zarf Tümleci

Açıktığında yersin. (durum)
Zarf Tümleci

Akşama bize gelecekler. (zaman)
Zarf Tümleci

3. ZARF TÜMLECİ:

Cümlede; yüklemi zaman, yer – yön, nicelik, nitelik ve durum bakımından tamamlayan öğeler zarf tümlecidir.

Zarf tümlecini bulmak için yükleme "nasıl", "ne kadar", "ne zaman" , "neden", "niçin" sorularını yöneltiriz.

Onu, son olarak, beş yıl önce görmüştüm.

Türkçe dersini çok seviyoruz.

Öğretmen, zil çalar çalmaz dışarı çıktı.

Düşünce özgürlüğünü, yüzlerce dinleyicinin huzurunda tartışırken aniden rahatsızlandı.

Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden

Uyarı:

Yer – yön bildiren sözcüker, adın yönelme (–e, –a) durum ekini aldıklarında dolaylı tümleç olurlar.

Aşağı indi. (zarf tümleci)
Aşağıya indi. (dolaylı tümleç)
Yukarı baktı. (zarf tümleci)
Yukarıya baktı. (dolaylı tümleç)

4. EDAT TÜMLECİ:

Yüklemin anlamını birliktelik, araç, amaç, benzetme, karşılaştırma gibi yönlerden tamamlayan edatlarla kurulu öğelerdir:

Yükleme "ne için, kime göre, ne ile, kimin ile, ne gibi..." soruları yöneltilerek bulunur.

İngiltere'ye uçakla gitmişler. (Araç)

Başarmak için çok çalışmalısın. (Amaç)

İşçilerle topluca yemek yediler. (Birliktelik)

Bunu annem için aldım. (Özgüleme)

Ekmek, nar gibi kızarmıştı. (Benzetme)

Uyarı:

Edat tümleçleri; cümle öğelerine ayrılırken ayrı bir öğe olarak gösterilmeyip zarf tümleci içinde değerlendirilebilir.

CÜMLENİN ÖĞELERİYLE İLGİLİ GENEL ÖZELLİKLER:

1. **Herhangi bir öğe, bir tek sözcükten oluşabileceği gibi, birden çok sözcükten, söz gruplarından oluşabilir:**

* Sanata yeni başlayan bir şairin zaman konusuna aklının takılması, normal bir davranıştır.
Özne Grubu

* Ay suda bestelerken en güzel bir şarkıyı
Zarf Tümleci

Dereler ardın sıra akmaya koyulmuşlar.
Zarf Tümleci

* Size yeni binalar kurabilmeniz için yardım edilmesini
Nesne Grubu

istemez misiniz?

* Bilim yazısı; bildirdiğine kendisini katmayan, nesnenin yapısına katkıdan kaçınan, yan tutmayan bir yazarın yazısıdır.
Yüklem Grubu

2. **Cümlede öğeler, açıklayıcısıyla birlikte kullanılabilir:**

* Dün akşam, bu konuyu, düşünce özgürlüğünü,
Belirtili Nesne Açıklayıcısı

tartıştılar.

* Bu eserde, Aşk-ı Memnu'da, yasak bir aşk konu
Dolaylı tümleç Açıklayıcısı

edilmiş.

* Ali, sınıfın en başarılı öğrencisi, bu sınavda başarı
Özne Açıklayıcısı

gösterememiş.

3. **Bir cümlede birden fazla özne, dolaylı tümleç, nesne, zarf tümleci ortak bir yükleme bağlanabilir:**

* Türkçeden, tarihten ve sosyolojiden çok iyi not almış.
D.T. D.T. D.T.

* Ülkemi, ülkemin insanlarını, kültürümüzü hep
Nesne Nesne Nesne

savunmuşumdur.

4. Bir tek özne, dolaylı tümleç, nesne, zarf tümleci birden çok yüklemin ortak öğesi olarak kullanılabilir:

Çocuk, ceketini çıkardı; askıya astı.
Özne Nesne Y. Y.

(Nesne ve özne ortak)

Kadın kapıyı açtı ve dilenciye ne istediğini
Özne Y.

sordu. (Özne ortak)
Y.

Romanda olay yoktu; daha çok psikolojik tahliller
Dolaylı tümleç Y.

vardı. (Dolaylı tümleç ortak)
Y.

5. Soru cümleleri, değişik öğeleri buldurmayı amaçlayabilir. Sorulara verilecek cevaplar hangi öğeyi oluşturuyorsa, soru cümlesi onu buldurmaya yöneliktir:

- Sizi kim çağırdı?
- Ahmet (çağırdı) → Soru özneye yönelik.
- Nereye gönderdin?
- Eve (gönderdim) → Soru dolaylı tümlece yönelik
- Ne zaman söylemiş?
- Geçen gün (söylemiş) → Soru zarf tümlecine yönelik
- Tahtaya neyle yazdı?
- Tebeşirle (yazdı) → Soru edat tümlecine yönelik
- Kimi gördü?
- Ali'yi (gördü) → Soru belirtili nesneye yönelik

6. "mi" edatıyla oluşturulan soru cümlelerinde "mi", hangi öğeden sonra gelmişse, soru o öğeyi buldurmaya yöneliktir:

* Sen mi babanı dün eve arabanla getirdin?
(Soru özneye yönelik)

* Sen, babanı dün mü eve arabanla getirdin?
(Soru zarf tümlecine yönelik)

* Sen, babanı dün eve mi arabanla getirdin?
(Soru dolaylı tümlece yönelik)

* Sen, babanı dün eve arabanla mı getirdin?
(Soru edat tümlecine yönelik)

* Sen, babanı dün eve arabanla getirdin mi?
(Soru yükleme yönelik)

7. Bir cümlede vurgulanmak istenen öğe, yüklemden önceki öğedir:

* Ali, öğretmenimizi az önce koridorda görmüş.
D.T. Y.

(Dolaylı tümleç vurgulu)

* Ali, öğretmenimizi koridorda az önce görmüş.
Z.T. Y.

(Zarf tümleci vurgulu)

* Ali koridorda az önce öğretmenimizi görmüş.
Belirtili Nesne Y.

(Belirtili nesne vurgulu)

* Öğretmenimizi koridorda az önce Ali görmüş.
Ö. Y.

(Özne vurgulu)

8. Öğe çözümlenmesinde tamlamalar, deyimler ve bileşik eylemler bölünmez:

* "Bana dokunmayan yılan bin yaşasın," zihniyeti
Özne

iflas etmiştir.
Y.

* Ali'nin üç yıl önce çalışmak için yurt dışına
giden amcasını tutuklamışlar.
Belirtili Nesne Y.

9. Hitaplar cümle öğesi sayılmaz:

Sevgili çocuklar, şunu hiç unutmayın!
Hitap B.li Nesne Z.T. Y.

Sayın Başkan, Sayın Üyeler!
Hitap Hitap

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.
B.li Nesne Z.T. Y.

10. Bağlaçlar ve ünlemler başlı başına cümlenin bir öğesi olmaz:

Eyvah, elimi kestim!
Ünlem Nesne Y.

Öf, usandım artık!
Ünlem Y. Z.T.

Fakat, biz böyle düşünmüyoruz.
Bağlaç Özne Z.T. Y.

ÖĞE ÇÖZÜMLEME ÖRNEKLERİ

ÖRNEK – 1:

Yeryüzünde öğretmenlikten daha güzel ve zevkli bir meslek tanımıyorum.

Tanımıyorum. → (Yüklem)

Tanımayan kim? Ben → (Gizli özne)

Ne tanımıyorum? → Öğretmenlikten daha güzel ve zevkli bir meslek (Belirtisiz Nesne)

Nerede tanımıyorum? → Yeryüzünde (Dolaylı tümleç)

ÖRNEK – 2:

İnsan sevdiğinden çok şey öğrenir.

Öğrenir → (Yüklem)

Kim öğrenir? → İnsan (Özne)

Ne öğrenir? → Çok şey (Belirtisiz nesne)

Kimden öğrenir? → Sevdiğinden (Dolaylı tümleç)

ÖRNEK – 3:

İl çevre müdürü, hava kirliliğinin önlenmesi amacıyla petrokok ve kükürt oranı yüksek kömürlerin satışının ve yakılmasının yasak olduğunu bildirdi.

Bildirdi → (Yüklem)

Kim bildirdi → İl çevre müdürü (Özne)

Niçin bildirdi? → Hava kirliliğinin önlenmesi amacıyla (Edat tümleci)

Neyi bildirdi? → Petrokok ve kükürt oranı yüksek kömürlerin satışının ve yakılmasının yasak olduğunu (Belirtili Nesne)

ÖRNEK – 4:

Okul öğrenimiyle çocuklarımız iş yapmayı öğrenmelidir.

Öğrenmelidir? → (Yüklem)

Kim öğrenmelidir? → Çocuklarımız (Özne)

Nasıl öğrenmelidir? → Okul öğrenimiyle (zarf tümleci)

Neyi öğrenmelidir? → İş yapmayı (Belirtili nesne)

ÖRNEK – 5:

Yaşar Nabi saymayı unutunca kendisine "İstiklal Çocukları" adlı manzum oyununu hatırlattım.

Hatırlattım → (Yüklem)

Hatırlatan kim? → Ben (Gizli özne)

Ne zaman hatırlattım? → Yaşar Nabi saymayı unutunca (Zarf tümleci)

Kime hatırlattım? → Kendisine (Dolaylı tümleç)

Neyi hatırlattım? → "İstiklal Çocukları" adlı manzum oyununu (Belirtili nesne)

ÖRNEK – 6:

Başka sanat bilmeyiz, karşımızda dururken
Yazılmamış bir destan gibi Anadolu'muz.

Bilmeyiz → (Yüklem)

Ne bilmeyiz? → Başka sanat (Belirtisiz nesne)

Neden, yahut ne zaman bilmeyiz? → Anadolu'muz yazılmamış bir destan gibi karşımızda dururken (Zarf Tümleci)

ÖRNEK – 7:

İstanbul'da yaşayan herkes, az çok bir güzellik içinde yaşadığını ve bu güzelliğin bu toprakta ve bizim elimizle açıldığını, bizim ruh bahçemiz olduğunu bilir.

Bilir → (Yüklem)

Kim bilir → İstanbul'da yaşayan herkes (Özne)

Neyi bilir? → Az çok bir güzellik içinde yaşadığını ve bu güzelliğin bu toprakta ve bizim elimizle açıldığını, bizim ruh bahçemiz olduğunu (Belirtili Nesne)

ÖRNEK – 8:

Zanaatkârın yerini tüccarın alması acınacak şeydir.

Acınacak şeydir → (Yüklem)

Acınacak şey nedir? → Zanaatkârın yerini tüccarın alması (Özne)

ÖRNEK – 9:

Düşmanlarımıza karşı beslediğimiz nefret, onların mutluluğuna bizimki kadar zarar vermez.

Zarar vermez → (Yüklem)

Ne zarar vermez? → Düşmanlarımıza karşı beslediğimiz nefret (Özne)

Kime yahut neye zarar vermez? → onların mutluluğuna (Dolaylı tümleç)

Ne kadar zarar vermez? → bizimki kadar (Zarf Tümleci)

ÖRNEK – 10:

Güzel söz söyleyen değil, söylediğini yapan ve yapabileceğini söyleyen insan, olgun insandır.

Olgun insandır → (Yüklem)

Kimdir olgun insan? → Güzel söz söyleyen değil, söylediğini yapan ve yapabileceğini söyleyen insan (Özne)

ÖRNEK – 11:

Bazı kimseler, birinden nefret etmedikçe başkalarını sevemezler.

Sevemezler → (Yüklem)

Kim sevemez? → Bazı kimseler (Özne)

Ne zaman sevemez? → Birinden nefret etmedikçe (Zarf tümleci)

Kimi sevemezler? → Başkalarını (Belirtili Nesne)

ÖRNEK – 12:

Nazik bir adam, anlatılan hikâyeyi her zaman birinci kez duyan kişidir.

Anlatılan hikâyeyi her zaman birinci kez duyan kişidir → (Yüklem)

Kim, anlatılan hikâyeyi her zaman birinci kez duyan kişidir → Nazik bir adam (Özne)

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK – 1:

Aşağıdaki dizelerin hangisinin yüklemi ad soylu bir sözcüktür?

A) Bir ses işitip; ürkmüş, sürülerle canavar.
B) Merdivenden gelir bir ayak sesi
C) Her gece periler uyur odamda
D) Şu karşı ev tekin değil diyorlar.
E) Duvarlara sinmiş bir hayalet var.

ÇÖZÜM:

Seçeneklerdeki yüklemleri aradığımızda; A'da "ürkmüş" (Eylem), B'de "gelir" (Eylem), C'de "uyur" (Eylem), D'de "diyorlar" (Eylem), E seçeneğinde ise yüklem, "var" isim soylu sözcüktür.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2:

Dille oynamak, dile olabildiğince değişik biçimler vermek; sözcüklerin yakın çağrışımlarını, gidebileceği son durağa kadar izlemek ve bunlardan, yepyeni tatlar taşıyan imgeler üretmek, şiirdeki ustalığın gizleridir.

Bu cümlenin öğeleri aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

A) Özne – nesne – dolaylı tümleç – yüklem
B) Özne – nesne – yüklem
C) Nesne – dolaylı tümleç – yüklem
D) Nesne – yüklem
E) Özne – yüklem

ÇÖZÜM:

"Şiirdeki ustalığın gizleridir" tamlaması, cümlenin yüklemidir. Yükleme "ne?" sorusu yönelttiğimizde "..... oynamak, ... vermek, ... izlemek, ... üretmek" söz öbekleri cevabını alırız. Yani yükleme kadar olan bütün sözcükler özne görevini üstlenmiştir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 3:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yan cümlecik, temel cümleciğin öznesi durumundadır?

A) Öğretmen, sınava girecekleri bahçede topladı.
B) Sabahları bir süre yürümek, sağlığa yararlıdır.
C) Müşteri gelince elindeki işi bırakır.
D) Her ay bir kitap okumayı alışkanlık edinmişti.
E) Okulunu bitirince iyi bir işe girmek istiyormuş.

ÇÖZÜM:

Yan cümlecik, fiilimsilerle kurulan öğelerdir. Seçeneklerdeki yan cümlecikleri bulalım:

A'da "sınava girecekleri" (Belirtili nesne)

B'de "sabahları bir süre yürümek" (Özne)

C'de "müşteri gelince" (zarf tümleci)

D'de "Her ay bir kitap okumayı" (Belirtili nesne)

E'de "okulunu bitirince" (Zarf tümleci)

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 4: (ÖSS – 1995)

Aşağıdaki dizelerin hangisinde özne – yüklem uyuşmazlığı vardır?

A) Gözümün değdiği yere gül düşer.
B) Dinle de gönlümü alıver gitsin.
C) Yeryüzünde bir sen, bir de ben varım.
D) İstersen dünyayı çağır imdada.
E) Arkandan gelecek hep ayak sesin.

ÇÖZÜM:

A, B, D ve E seçeneklerinde özne – yüklem uyuşmazlığı yoktur. Ancak C seçeneğinde uyuşmazlık vardır. Çünkü özne birinci ve ikinci kişi olduğunda yüklem birinci çoğul kişi olur. Oysa bu seçenekte özne sen (ikinci kişi) ve ben (birinci kişi) olmuştur. Halbuki yüklemin "varız" (1. çoğul kişi) olması gerekir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 5:

Türkçede bir cümlenin öznesi birinci ve üçüncü tekil kişiden oluşuyorsa, yüklemi birinci çoğul kişi olur.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kurala uymayamaktan kaynaklanan bir bozukluk vardır?

A) Sen onu tanımakta zorlanabilirsin.
B) O, kardeşinle aynı okulda okuyor.
C) Odada bir ben, bir de annem kalmıştı.
D) Siz ve dayınız içeri giriniz.
E) Bu yaz sen, ben ve kardeşim geziye çıkacağız.

ÇÖZÜM:

A seçeneğinin öznesi "sen", B seçeneğinin öznesi "o", D seçeneğinin öznesi "siz ve o", E seçeneğinin öznesi "sen, ben ve o" dur. Bu seçeneklerdeki özneler verilen açıklamaya uygun değildir. C seçeneğinde ise özne "ben ve annem, yani o" dur, özne birinci ve üçüncü kişiden oluşuyor. Yüklem, birinci çoğul kişiye göre çekimlenmesi gerekirken, üçüncü tekil kişiye göre çekimlenmiştir. Doğrusu "kalmıştık" olmalıydı.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 6: (ÖSS – 1998)

Sabah olunca, güneşin ilk ışıkları dağların doruklarını aydınlattı.

Aşağıdakilerin hangisi, öğeleri ve öğelerinin sıralanışı bakımından bu cümleye benzemektedir?

A) Zaman, onun için çok önemlidir.
B) Kardeşinin yerinde şimdi o çalışıyor.
C) Evde yalnız kalınca müzik dinler.
D) Babasının arkasından o da işe gitti.
E) İki saat sonra su, depoyu doldurur.

ÇÖZÜM:

Soruda verilen cümlenin öğe'erini bulalım:

Sabah olunca, güneşin ilk ışıkları dağların doruklarını
Zarf Tümleci Özne Belirtili Nesne

aydınlattı.
Yüklem

E seçeneğini de öğelerine ayıralım:

İki saat sonra su, depoyu doldurur.
Zarf Tümleci Özne B.li Nesne Yüklem

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 7:(ÖSS – 1996)

İçeriye ellerinde kameralarıyla genç, orta yaşlı, kadınlı erkekli bir grup gazeteci girdi.

Bu cümleyle aşağıdaki cümlelerden hangisi arasında öğelerinin sıralanışı yönünden bir benzerlik vardır?

A) Konferansa katılan konuşmacı, ağır adımlarla kürsüye doğru ilerledi, tane tane anlatmaya başladı.
B) Konferans salonuna alınan velilere, okul müdürü az ama öz konuşarak sorunları açıkladı.
C) Deniz kıyısına toplananlar, büyük bir hayranlıkla güneşin batışını izliyordu.
D) Derenin kuzeye bakan tarafındaki ağaçların altı serin, diplerindeki otlar dipdiriydi.
E) Düzenlenen seminere, kullanacakları aletlerle birlikte, işe yeni başlayan arkadaşlarımız katılacak.

ÇÖZÜM:

Önce, soruda verilen cümlenin öğelerini bulalım:

İçeriye ellerinde kameralarıyla genç, orta yaşlı, kadınlı
D. Tümleç Zarf tümleci Özne

erkekli bir grup gazeteci girdi.
Yüklem

E seçeneğini de öğelerine ayırıyoruz:

Düzenlenen seminere, kullanacakları aletlerle birlikte,
Dolaylı Tümleç Zarf Tümleci

işe yeni başlayan arkadaşlarımız katılacak.
Özne Yüklem

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 8: (ÖSS – 1992)

Aşağıdakilerin hangisinde "ve" sözcüğü nesneleri bağlama göreviyle kullanılmıştır?

A) Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak
Ve bakacaksın semaya ağlayarak
B) Gözlerin, dişlerin ve ak pak gerdanınla
Ne güzel komşumuzdun sen Fahriye Abla
C) Su sesi ve kanat şakırtısından
Billur bir avize Bursa'da zaman
D) Öfkenin homurtusu geliyor dipten
Ve kadın İskilip'ten ya da Nizip'ten
E) Geceyi ve seni düşünüyorum
Duyuluyor uğursuz uzaklığı seslerin

ÇÖZÜM:

E seçeneğindeki "düşünüyorum" yüklemine "neyi, kimi" sorularını yönelttiğimizde "geceyi ve seni" cevaplarını alıyoruz. Nesne görevindeki bu sözcükler "ve" bağlacıyla bağlanmıştır. Diğer seçeneklerde böyle bir kullanım yoktur.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

fdd yayınları

ÖRNEK – 9: (ÖSS – 1996)

Ülkenin günlük siyasal olaylarını ve toplumsal bozukluklarını eleştirel bir yaklaşımla ve etkileyici bir biçimde yansıtır.

Bu cümlenin öğeleri aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

A) Özne – nesne – yüklem
B) Nesne – dolaylı tümleç – yüklem
C) Özne – dolaylı tümleç – yüklem
D) Nesne – zarf tümleci – yüklem
E) Özne – zarf tümleci – yüklem

ÇÖZÜM:

Ülkenin günlük siyasal olaylarını ve toplumsal bozukluk-
Belirtili Nesne
larını eleştirel bir yaklaşımla ve etkileyici bir biçimde
Zarf tümleci
yansıtır.
Yüklem

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 10: (ÖSS – 1990)

Aşağıdaki cümlelerden hangisi yalnızca özne ve yüklemden oluşmuştur?

A) Buradaki tepeler baştan başa ormanla kaplıydı.
B) Buradaki kuşların tüyleri şaşılacak kadar parlaktı.
C) Buradaki çamların hepsi yemyeşildi.
D) Buradaki orman, varlığını şu ırmağa borçluydu.
E) Buradaki ağaçların dibi ötekilere göre daha ıslaktı.

ÇÖZÜM:

Yükleme yöneltilen "kim" veya "ne" soruları özneyi bulduruz. C seçeneğinde yüklem görevindeki "yemyeşildi" sözcüğüne "yemyeşil olan ne?" sorusunu sorduğumuzda "Buradaki çamların hepsi" cevabını alırız. Diğer seçeneklerde ise özne ve yüklemin dışında başka öğelere de yer verildiğini görüyoruz.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 11:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi ekeylem almış bir zamirdir?

A) Bizim fikirlerimizin hiç önemi yokmuş.
B) Sert bir tokat gibi inerdi yüzüme gerçekler.
C) Sensin bütün çılgınlıkları ruhumun.
D) Bu konuda onlara pek güvenemem, derdi.
E) Sizin gözleriniz yanardağın ateşidir.

ÇÖZÜM:

Ekeylem ad soylu sözcüklere getirilerek onların cümlede yüklem olmalarını sağlar. A seçeneğinde yokmuş; B seçeneğinde inerdi; C seçeneğinde sensin; D seçeneğinde derdi; E seçeneğinde ise yanardağın ateşidir sözleri yüklemdir. A'da isim soylu sözcüğe ekeylem getirilirken B ve D seçeneklerinde fiillere ekeylem getirilerek bileşik zamanlı fiiller oluşturulmuştur. E seçeneğinde bir ad tamlaması ekeylem alarak yüklem olmuştur. C seçeneğinde **"Sen" kişi zamiri** ekeylemin geniş zamanına göre çekimlenmiş ve yüklem olmuştur.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 12:

Aşağıdaki dizelerin hangisinde, zarf tümleci yoktur?

A) Bir masal meyvesi gibi paylaştık, sevinçleri.
B) Yıllarca göğsüme sığmadı, taştı
C) Doğmuştu içimde tâ derinden.
D) Aylarca hayal içinde kaldık.
E) Bu insanların yaşayabilmesi bir mucizeydi.

ÇÖZÜM:

A'da, "Bir masal meyvesi gibi" (zarf tümleci)

B'de, "Yıllarca" (zarf tümleci)

C'de, "tâ derinden" (zarf tümleci)

D'de, "Aylarca" (zarf tümleci)

E'de, Bu insanların yaşayabilmesi bir mucizeydi.
Özne Y.

Görüldüğü gibi E seçeneğinde zarf tümleci yoktur.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 13: (ÖSS – 1991)

Aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı, özne de yüklem de değildir?

A) – Arkadaşın ne yapıyor?
   – Dinleniyor.
B) – Kim geldi?
   – Sütçü.
C) – Annen nasıl oldu?
   – İyileşti.
D) – Bu pakette ne var?
   – Kitap.
E) – Çocuk kimi arıyor?
   – Kardeşini.

ÇÖZÜM:

A seçeneğinde "dinleniyor" cevabı **yüklemi;** B'de "sütçü" cevabı **özneyi;** C'de "iyileşti" cevabı **yüklemi;** D'de "kitap" cevabı **özneyi** oluşturmuştur. E'deki "kardeşini" sözcüğü ise cümlede **belirtili nesne** görevindedir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 14:

Köstence dönüşü bir gemici çocuğunu karanlık güvertede içim sızlayarak azarlamak zorunda kaldım.

Bu cümlenin öğeleri aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

A) Zarf tümleci, nesne, dolaylı tümleç, yüklem
B) Nesne, dolaylı tümleç, zarf tümleci, dolaylı tümleç, yüklem
C) Zarf tümleci, nesne, dolaylı tümleç, zarf tümleci, yüklem
D) Nesne, dolaylı tümleç, zarf tümleci, yüklem
E) Özne, nesne, dolaylı tümleç, zarf tümleci, yüklem

ÇÖZÜM:

Köstence dönüşü bir gemici çocuğunu karanlık güverte-
Zarf Tümleci Nesne Dolaylı Tümleç
de içim sızlayarak azarlamak zorunda kaldım.
Zarf Tümleci Yüklem

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 15:

Orhan Veli'yi bütün yönleriyle tanıtan bu oyunu sanatçı, gazeteci, öğrenci, öğretmen hemen her kesimden pek çok insan hayranlıkla izledi.

Bu cümlenin öğeleri aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

A) Nesne, özne, zarf tümleci, yüklem
B) Özne, nesne, dolaylı tümleç, yüklem
C) Özne, zarf tümleci, dolaylı tümleç, yüklem
D) Nesne, dolaylı tümleç, özne, yüklem
E) Özne, dolaylı tümleç, zarf tümleci, yüklem

ÇÖZÜM:

Orhan Veli'yi bütün yönleriyle tanıtan bu oyunu sanatçı,
Belirtili Nesne
gazeteci, öğrenci, öğretmen hemen her kesimden pek
Özne
çok insan hayranlıkla izledi.
Zarf Tümleci Yüklem

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 16: (ÖSS – 1997)

Kişiyi, içinde yaşadığı toplumun değer yargıları biçimlendirir.

Bu cümlenin öğeleri aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

A) Özne – dolaylı tümleç – yüklem
B) Nesne – özne – yüklem
C) Nesne – dolaylı tümleç – yüklem
D) Dolaylı tümleç – özne – yüklem
E) Özne – zarf tümleci – yüklem

ÇÖZÜM:

"biçimlendirir" → (yüklem)

Ne, kim biçimlendirir? → "İçinde yaşadığı toplumun değer yargıları" (özne)

Neyi biçimlendirir? → "kişiyi" (Belirtili nesne)

Nesne, özne, yüklem

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 17: (ÖSS – 2005)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde virgül (,) kaldırılırsa cümlenin öğesinde değişiklik olur?

A) Onun gibi yapıtlarında kendini anlatan sanatçılar da var.
B) O, romanıyla bir ilke imza attığını söylüyordu.
C) Kardeşimin, atasözlerini ve deyimleri pek bilmediği ortaya çıktı.
D) Ona, karşı takımın oyuncularından söz ettim.
E) Yazdığı makalelerde, alıntı yaptığı kaynakları belirtirdi.

ÇÖZÜM:

B seçeneğinin virgüllü haliyle öğe sıralanışı şöyledir.

"O" özne / "romanıyla bir ilke imza attığını" belirtili nesne / "söylüyordu" yüklem. "O" sözcüğünden sonra virgülü atarsak öğe sıralanışı şu hale gelecektir. "O romanıyla bir ilke imza attığını" belirtili nesne / "söylüyordu" yüklem.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 18: (ÖSS – 2008)

Aşağıdakilerin hangisinde, belgisiz zamir cümlenin öznesi durumundadır?

A) Bunları kimden aldığımı anımsamıyorum.
B) İstanbul'a gideceğimi kimse bilmiyor.
C) Bize kiminle konuştuğunu söylemedi.
D) Okulda kimseyi göremedim.
E) Olanları kime anlattığını öğreemedik.

ÇÖZÜM:

A seçeneğideki cümlenin öznesi gizli öznedir ve "ben"dir. "Ben" kişi zamiridir. B seçeneğindeki cümlenin öznesi "kimse"dir ve "kimse" belgisiz zamirdir. C seçeneğindeki cümlenin gizli öznedir ve "O"dur. "O" kişi zamiridir. D seçeneği kuvvetli bir çeldiricidir. C seçeneğindeki "kimseyi" sözcüğü belgisiz zamirdir; sözcüğün bu cümle içerisinde öğe olarak görevi belirtili nesnedir. D seçeneğindeki cümlenin öznesi yine gizli öznedir ve "ben"dir. E seçeneğindeki cümlenin öznesi gizli öznedir ve "biz" kişi zamiridir.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 19 : (ÖSS – 2007)

Şimdiye kadar onu...

Bu cümle aşağıdakilerden hangisiyle tamamlanırsa cümlenin öğeleri sırasıyla zarf tümleci, nesne, zarf tümleci ve yüklem olur?

A) Arkadaşlarından ayrı bir şey yaparken görmedim.
B) Bütün tehlikelerden ben korudum.
C) Yemeğe davet etmeyi düşünememiştim.
D) Biz kez yazarlar toplantısında gördüm.
E) Üzecek olayları ona anımsatmamaya çalıştım.

ÇÖZÜM:

Şimdiye kadar (Zarf tümleci) onu (B. nesne) arkadaşlarından ayrı bir şey (Zarf tümleci) yaparken görmedim. (Yüklem)

B seçeneği gelirse; zarf tümleci, nesne, dolaylı tümleç, özne yüklem olur. C seçeneği gelirse; zarf tümleci, belirtili nesne, yüklem olur. D seçeneği gelirse; zarf tümleci, belirtili nesne, zarf tümleci, dolaylı tümleç, yüklem olur. E seçeneği gelirse, zarf tümleci, belirtili nesne, dolaylı tümleç, yüklem olur.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

TEST – 1

1. Aşağıdaki cümlelerden hangisi sadece özne ve yüklemden oluşmuştur?
A) Mutlu insanlar etraflarına da mutluluk saçar.
B) Umutlarımız bizi hayata bağlayan en güçlü bağlardır.
C) Çocuğun sesi buradan bile duyuluyor.
D) Yıllardır bu hastalığı çektiğini biliyoruz.
E) Mavi kaplı dosyayı dolabın üstüne bıraktım.

2. Uzun zaman küçümsenmiş bir tür, bir sanat yolu, birdenbire değer kazanıyor.
Bu cümlenin öznesi aşağıdakilerden hangisidir?
A) Uzun zaman küçümsenmiş bir tür
B) bir sanat yolu
C) değer
D) uzun zaman küçümsenmiş bir tür, bir sanat yolu
E) birdenbire

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "yemek" sözcüğü sözde özne olarak kullanılmıştır?
A) Çocuk hiç yemek yemiyor.
B) Yemeğini biraz sonra getireceğim.
C) Yemekleri belli zamanlarda yemelisin.
D) Bütün yemekleri annesi hazırlamış.
E) Yemek dikkatsizlik sonucu döküldü.

4. Aşağıdaki dizelerin hangisinin yüklemi ad soylu bir sözcüktür?
A) Bu soruları çözerken çok zorlandım.
B) İşçiler hanıl hanıl çalışıyor.
C) Ömrünün en güzel yıllarını orada geçirmiş.
D) Balkonda rengarenk, mis kokulu çiçekler vardı.
E) Yaşlı adam balkondan gelip geçenleri saatlerce seyretti.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru, yüklemi buldurmaya yöneliktir?
A) O gürültüyü kim yapıyor?
B) Sezen Aksu'nun konseri neredeydi?
C) Nereleri boyamamı istiyorsun?
D) Kaç yıl kaldınız İsviçre'de?
E) Neden planlı çalışmıyorsun?

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin öznesi ad tamlamasıdır?
A) Dikilip kalıyorum duvarların önünde.
B) Kalmadı artık ruhumda sıkıntının gölgesi.
C) Ağır tortular birikiyor içimde.
D) Bütün güzel şiirlerde kanat çırpar gelecek.
E) Bir güneş doğar yağmurlu günlerin birinde.

7. Roman kahramanı, geçirdiği gelişim süreci sonunda yalnız insanlara değil, bütün canlılara karşı saygılı bir kimse olarak karşımıza çıkıyor.
Bu cümlenin öznesi, aşağıdakilerden hangisidir?
A) saygılı bir kimse
B) bütün canlılara karşı
C) Roman kahramanı
D) yalnız insanlara değil bütün canlılara karşı
E) gelişim süreci

8. "İlhami Bekir Bey, hece ölçüsünü mükemmel bir şekilde kullanmış bir şairdir." **cümlesinin yüklemi, aşağıdakilerden hangisidir?**
A) kullanmış
B) bir şairdir
C) İlhami Bekir Bey
D) hece ölçüsünü
E) hece ölçüsünü mükemmel bir şekilde kullanmış bir şairdir

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde gerçek özne yoktur?
A) Havuz bütünüyle boşaltıldı.
B) Adam, yattığı yerde kıvranıyordu.
C) Fuzûli'yi herkes anlayamaz.
D) Çocuğu yoldan çıkaran oymuş.
E) Elleri ve ayakları uyuşmaya başlamış.

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özne – yüklem uyuşmazlığı vardır?
A) Birçoğu olayı hiç duymamış.
B) Kimse yerinden kıpırdamasın.
C) Göstericiler dağılmaya başladılar.
D) Pek az öğrenci başarısız olmuş.
E) Hiçbiri öğleden sonra ders çalışmıyorlar.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, özne görevinde değildir?
A) Dedem masal anlatınca hepimizin gözleri parladı.
B) Babamda hastalık yokmuş.
C) Benim için zaman önemli değildir.
D) Bazen yazmaya başlamadan önce üzerime durgunluk çöker.
E) Hiçbirimiz tam özgür değiliz.

12. Aşağıdaki cümlelerden hangisi sadece özne ve yüklemden oluşmuştur?
A) Çevremin dağınıklığını umursamam.
B) Yorgun iken bir tek satır bile yazmadım.
C) Bunlar, çok kişinin hayranlıkla okuduğu şiirlerimin ilk biçimiydi.
D) Şiirde dilin önemi çok büyüktür.
E) Gerektiği kadar arı bir dil kullandım.

13. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem bir deyimden oluşmuştur?
A) Kimsenin burnu kanamadan operasyon tamamlandı.
B) Bu lafların hiçbiri incir çekirdeğini doldurmaz.
C) Bu, iğne ile kuyu kazmaya benziyor.
D) Fırsat kollayıp intikamını almak istiyordu.
E) Farelerin cirit arttığı bu yerde ne yapacaksın?

14. Aşağıdaki cümlelerden hangisinin yüklemi, hem tekil hem de çoğul olarak kullanılabilir?
A) Bu yıl öğrenciler, gösterilere katılmama kararı aldı.
B) Dört işçi akşama kadar sürekli çalıştı.
C) Bütün ağaçlar çiçek açmış.
D) Geceler bize korku veriyordu.
E) İç organları işlevlerini yeterince yerine getirmiyor.

15. Aşağıdaki sorulardan hangisi özneyi buldurmaya yöneliktir?
A) Burayı mı yoksa orayı mı daha çok sevdin?
B) Arabayı kime sattın?
C) Kitaplıktan hangisini aldın?
D) Bunlardan hangisi daha ucuz?
E) Ali Bey'i mi ayağından vurmuşlar?

16. Sayı sıfatlarından oluşan öznelerin yüklemleri tekil olur.
Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kurala uymamaktan kaynaklanan bir bozukluk vardır?
A) Hükümeti temsilen iki bakan, yurt dışında birer konuşma yaptılar.
B) Komşular bize yardıma geldiler.
C) Bazı öğretmenler toplantıya katılamadılar.
D) İki hemşire yaralıyı içeri aldı.
E) Üç öğrenci, yoklama fişine yok yazıldı.

17. Aşağıdakilerden hangisi bütünüyle yüklemden oluşmuştur?
A) Yazmak, benim için dünyanın en önemli işlerinden birisidir.
B) Yakup Kadri'nin en ünlü romanı "Yaban"dır.
C) O, bize etmediğini bırakmadı.
D) Pencere camları kırık, harabe bir binaydı.
E) Kimdi soruyu hem soran hem de cevap veren?

18. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özne – yüklem uyuşmazlığı vardır?
A) Kardeşim kendi işine ben de kendi işime baktım.
B) Hiçbiri boş durmadı; herkes yangını söndürmeye çalıştı.
C) Saçları dağınık, üstü başı çok perişandı.
D) Menekşeler utancından başlarını yere eğmişlerdi.
E) Yorulduğum zaman ney üfler, bağlama çalarım.

19. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özne vurgulanmıştır?**

A) Bir süre taslakları gözden geçirdim.
B) Herkes, kazadan yara almadan kurtulan çocuğa seviniyordu.
C) Ona üç yıldır Almanya'da işçi olarak çalışan amcası bakıyor.
D) Sabah işe gidip akşam dönüyorum.
E) Belki bir düzine konu tasarlıyorsunuz; ama hepsini yazmıyorsunuz.

20. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özne, hem yüklemdeki eylemi yapan hem de bu eylemden etkilenen öğedir?**

A) Çamaşırların tümü makinede yıkandı.
B) Kardeşim ders çalışmaktan sıkıldı.
C) Testteki bütün sorular çözüldü.
D) Duvarları saten boyayla boyandı.
E) Sanık üç yıl hapse mahkûm edildi.

21. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "kim, ne zaman, nereye" **sorularına cevap veren öğeler vardır?**

A) Öğrenciler bayram tatilinde Uludağ'a gideceklermiş.
B) Gözlerim bozulduğu için artık uzağı net göremiyorum.
C) Soruların birkaçını çözerken oldukça zorlandım.
D) Yolcular dinlenme yerinde biraz yorgunluk attılar.
E) Sular ve elektrikler her gün kesiliyor.

22. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili söz nesne değildir?**

A) Öyküleri<u>nin tümü</u> basıma hazır duruma getirilmiş.
B) O, <u>çağının yazarlarını</u> asla beğenmezdi.
C) <u>Memduh Şevket Esendal'ın çeviriler yaptığını</u> biliyoruz.
D) <u>Son romanında toplumsal yapıyı eleştirdiğini</u> söylüyor.
E) <u>Bu öyküleri</u> hepiniz dikkatle okuyun.

23. "Gezi yazıları, anlatılan yerleri görmemiş olanlara türlü bilgiler kazandırır." **cümlesinde aşağıdakilerden hangisi yoktur?**

A) Özne
B) Zarf tümleci
C) Belirtisiz nesne
D) Dolaylı tümleç
E) Yüklem

24. **Aşağıdaki sorulardan hangisinin yanıtı dolaylı tümleç değildir?**

A) – Bu kuş sesleri nereden geliyor?
– Yan apartmandan.
B) – Elindeki kitabı kimden aldın?
– Aylin'den.
C) – Cüzdanımı nerede buldunuz?
– Dolabın gözünde.
D) – Bu çanta neden yapılmış?
– Deriden.
E) – Neden uyuyamıyormuş?
– Sıcaktan.

25. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde dolaylı tümleç, sıfat tamlamasından oluşmuştur?**

A) Kadehlerin parıltısında yüzer, hayaller.
B) Gözlerini örgüsünden ayırır arada bir.
C) Akşamla tenhalaşan sokağa dalar.
D) Yanan mumdu aramızda, yağan yağmurdu.
E) Ben ömrümde aşk nedir bilmedim.

TEST – II

1. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde belirtili nesne yoktur?**

A) Çirkindi dar vakitlerde bir sevgiyi söylemek
B) Simsiyah saçlarını salacaksın omuzlarına
C) Geçenleri durduracaksınız kollarınızla
D) Saçlarını at, seni sevmeyi değiştiriyor çünkü
E) Suladım o güzel mevsimi keyfimce

2. Naci'yi kendi eserlerinden yola çıkarak tanıtıp değerlendirmek kaçınılmaz bir borç oluyor, bizim için.

Bu cümlenin öğeleri aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

A) Nesne, zarf tümleci, yüklem, edat tümleci
B) Özne, yüklem, edat tümleci
C) Nesne, özne, yüklem, zarf tümleci
D) Özne, yüklem
E) Belirtili nesne, zarf tümleci, yüklem

3. "Gazap Üzümleri" tutulunca, Stainbeck'in "Bitmeyen Kavga"sını çevirdim.

Bu cümle için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) İsim tamlaması kullanılmıştır.
B) Sıfat tamlaması kullanılmıştır.
C) Yan cümlecik, zarf tümleci göreviyle kullanılmıştır.
D) Zarf tümleci, nesne ve yüklemden oluşmuştur.
E) Özne, zarf tümleci ve yüklemden oluşmuştur.

4. Türk şiirini merak edenlere, sanatçının bütün şiirlerini sırayla okumalarını salık veririm.

Bu cümlenin öğelerinin sıralanışı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Nesne – dolaylı tümleç – özne
B) Dolaylı tümleç – nesne – yüklem
C) Özne – yüklem – dolaylı tümleç
D) Nesne – özne – zarf tümleci – yüklem
E) Dolaylı tümleç – zarf tümleci – yüklem

5. Her gün, gazetelerde, televizyonlarda, radyolarda olumsuz olayların sergilendiğini görüyoruz.

Bu cümlenin öğelerinin dizilişi aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

A) Zarf tümleci – dolaylı tümleç – nesne – yüklem
B) Özne – zarf tümleci – nesne – yüklem
C) Nesne – yüklem
D) Dolaylı tümleç – nesne – yüklem
E) Zarf tümleci – dolaylı tümleç – zarf tümleci – özne – yüklem

6. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde nesne yoktur?**

A) Geceleri yıldızlar örter üstümü
B) Kaçışır boşluğa korkak sözcükler
C) Söylediklerimi duymuyor insanlar
D) Uzak köy evini düşünürüm
E) Arardık dünyadaki yerimizi

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklemden önceki kelimelerin tamamı dolaylı tümleçtir?**

A) Yeren, kötüleyen, alay eden şiirlere "taşlama" denir.
B) Ansiklopediler, aradığımız her konu hakkında bize toplu olarak bilgi verir.
C) Düşünmek, insana özgü bir niteliktir.
D) Anadilini yetkiyle kullanmak isteyen her insan anadiline sevgiyle bağlanmak zorundadır.
E) Gösterideki sanatçıların hepsine bakıyordu.

8. Anıların unutulmayanları arasında okul yılları mutlaka olacaktır.

Bu cümlede altı çizili sözün görevi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Belirtisiz nesne
B) Belirtili nesne
C) Zarf tümleci
D) Dolaylı tümleç
E) Yüklem

9. Eylem adlarının çoğul özne olduğu cümlelerde yüklem tekil olur.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kurala uyulmamıştır?

A) Sizinle biraz konuşmak, dertleşmek istiyorum.
B) Olaylara sağlıklı yaklaşımınızı hayranlıkla karşılıyoruz.
C) Ağlaşmalar koridorun sonundan bile duyuluyordu.
D) Meclisteki tartışmalar giderek yoğunlaşıyorlardı.
E) Bu konudaki sürpriz gelişmeleri izliyoruz.

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özne, ad tamlamasından oluşmuştur?**

A) Gecenin hüznü tüm şehri kaplamıştı.
B) Yaşlı kadın bir avuç bozuk para uzattı.
C) Yakın arkadaşları onu her konuda destekliyordu.
D) Büyük bir sabırla tatili bekliyorduk.
E) Yağmurlu havalar ders çalışmasını engelliyordu.

11. "Balkanlardan gelen soğuk hava dalgası ülkemizi olumsuz etkiliyor." **cümlesinin öznesi aşağıdakilerin hangisidir?**

A) soğuk hava dalgası
B) hava dalgası
C) Balkanlardan gelen soğuk hava dalgası
D) gelen soğuk hava dalgası
E) soğuk hava dalgası ülkemizi

12. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özne ortaktır?**

A) Güneş gülümseyerek yükseliyor, doğa canlanıyordu.
B) Annesine baktı, kadıncağızın yaşı hayli ilerlemişti.
C) Arkadaşları onu unutmamış, bayramda ziyaretine gelmişti.
D) Aklından geçen soruları kağıda döktü, tüm sorular cevap bekliyordu.
E) Herkes salondaki yerini almıştı, kimse en ufak ayrıntıyı kaçırmak istemiyordu.

13. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özne, açıklayıcısıyla birlikte kullanılmıştır?**
A) Büyük babama, o aziz insana, sevgiyle baktım.
B) Problemi, her nasılsa, çözmeyi başarmıştı.
C) Bu şirin kasabayı, Yeşilce'yi, hiç unutmayacaktık.
D) Annem, üstüne titrediğim insan, bana güvenmiyordu.
E) Aynı akşam oradan, Ankara'dan, ayrılmayı düşünüyoruz.

14. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, sözcük türü bakımından ötekilerden farklıdır?**
A) Biz istersek her şeyin en iyisini yaparız.
B) Sanırım kardeşim ve ben çok farklıyız.
C) Bir daha incelersek hatayı buluruz.
D) Yarın akşam da size geliriz.
E) Her sabah sahil boyunca bir saat yürürüz.

15. "Şirket müdürü" **tamlaması aşağıdakilerin hangisinde sözde özne görevindedir?**
A) Çalışmalardan memnun olmayan şirket müdürü personeli uyardı.
B) İncelemeler sürdürülürken şirket müdürü açığa alındı.
C) Şikayetlerinizi şirket müdürüne ilettik.
D) Bu konuda asıl kutlanması gereken kişi şirket müdürüdür.
E) Personelin birkaçı şirket müdürünü ziyaret etti.

16. "Bir tiyatro yapıtının konusu, tarihten ve efsanelerden alınabilir." **cümlesinin öğeleri aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?**
A) Nesne – dolaylı tümleç – yüklem
B) Özne – dolaylı tümleç – yüklem
C) Zarf tümleci – zarf tümleci – yüklem
D) Özne – nesne – zarf tümleci – yüklem
E) Özne – yüklem – dolaylı tümleç – zarf tümleci

17. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sıfat tamlaması, zarf tümleci olarak kullanılmamıştır?**
A) Her yıl burada toplanıyorlar.
B) Orada üç gün kalacaklarmış.
C) Arkadaşlarını uzun süre görmemişler.
D) Mağazanın önünde yarım saat onu beklemiştik.
E) Yeşil örtüyü masaya örtelim.

18. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "ne" **sorusu belirtisiz nesneyi buldurmaya yöneliktir?**
A) Şu kadın ne konuşup duruyor?
B) Çarşıdan çocuk için ne aldınız?
C) Ne gün bize geleceksiniz?
D) Masanın üzerinde duran neydi?
E) Bu paketin içinde sence ne var?

19. Bir otomobil altında kalan, bir trafik kazasının kurbanı olan kadının yol ortasındaki ölüsü karşısında yakılan bir ağıttır bu.
Bu cümlenin öznesi aşağıdakilerden hangisidir?
A) bir otomobil
B) yol ortasındaki ölüsü
C) bir ağıttır
D) bir trafik kazasının kurbanı olan kadının yol ortasındaki ölüsü
E) bu

20. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "şiir" **sözcüğü nesne olarak kullanılmıştır?**
A) Şiir, güzelliğe açılan bir penceredir.
B) Şiir üzerine yazılmış pek çok deneme okudum.
C) Pek çok insan gençliğinde şiir yazmıştır.
D) Şiir, zaman zaman insanı başka dünyalara sürükler.
E) Şiir güzel sanatların bir dalıdır.

21. "Çocuklar ellerinde balonla salona girdiler." **cümlesinde özne olan sözcük, aşağıdaki cümlelerin hangisinde belirtili nesne görevindedir?**
A) Sofraya oturmadan ellerinizi yıkayın.
B) Balonunu küçük kardeşine istemeye istemeye verdi.
C) Misafirler salonun penceresini açtı.
D) Annem çocukları birazdan parka götürecekmiş.
E) Balon elinden kaçıp göğe doğru yükseldi.

22. Nesne, sıfat tamlamasından oluşabilir.
Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya örnek vardır?
A) Acılı yemekleri hiç sevmem.
B) Çalışkan öğrenciler bu sınıfa toplanmış.
C) Güçlü kollarıyla küreklere asıldı.
D) Akdenizin gümüş kıyılarında dolaşıyorduk.
E) Gençliğinde tiyatroyla da uğraşmıştı.

23. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zarf tümleci yoktur?**
A) Otobüs hızla durağa yaklaştı.
B) İzleyicilere gülümseyerek baktı.
C) Geçen yıl bu arazi Hasan Ağa'ya satılmış.
D) Çalışmadığı için sınavda başarılı olamadı.
E) Annesi, uzun bir yolculuğa çıkacakmış.

24. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde birden çok nesne vardır?**
A) Çiçekleri, kuşları, kelebekleri çok seviyorum.
B) Bunları bildiğinizi sanıyordum.
C) Sokağın başında bir butik açılmıştı.
D) Şehrin karanlığını içimize sindirdik.
E) Siyah Yele trenle yarışıyordu sanki.

25. **Aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı özne de yüklem de değildir?**
A) – Kim konuştu?
– Ayşegül.
B) – Ödevlerini bitirince ne yaparsın?
– Uyurum.
C) – Tamirci neyi onaracak?
– Musluğu.
D) – Bu kutuda ne saklanmış?
– Bazı gizli bilgiler.
E) – Oyun nasıldı?
– Güzeldi.

TEST – III

1. **Aşağıdaki sorulardan hangisi özneyi buldurmaya yöneliktir?**
A) Onun için hangisini almayı düşünüyorsun?
B) Kitaplarını nerede unutmuş?
C) Ne zaman getirebilirmiş parayı?
D) Okul birincisi kimmiş?
E) Bu kutuda ne var?

2. Türkçede cümlenin öznesi 2. ve 3. tekil kişiden oluşuyorsa yüklem 2. çoğul kişi olur.
Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir kullanım vardır?
A) Sen ve ben ona hiç olmazsa manevi destek olabiliriz.
B) Siz Ayşegül'den de bir miktar para almışsınız.
C) Sen ve arkadaşın bugün bizde kalabilirsiniz.
D) Yaz gelince sizin çatınıza ve Kadirlerin çatısına leylekler yuva yapıyor.
E) Hafif esinti çıkınca ben ve konuğum biraz rahatladık.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde öğelere ayırmada bir yanlışlık yapılmıştır?**
A) Köklü değerler konusunda / inanç ve sevgiden doğmayan acıma, / soylu bir duygu değildir.
B) Ufkumuzu çevreleyen irili ufaklı bir sürü tepe / var.
C) On üçüncü yüzyıldan itibaren / aruz ölçüsü / Türk edebiyatına / iyice / yerleşir.
D) Divan edebiyatının Osmanlı devletinde kökleşip kültür politikasına hakim olması / Fatih devrinde / mümkün olabildi.
E) Reşat Nuri'nin çok sene önce okuduğum "Damga" adlı romanının konusunu / hayal meyal / hatırlıyorum.

4. Yahya Kemal, evrensel bir değere sahip olan divan estetiğiyle yüzyılın en güçlü şiirlerini söylemiş.
Bu cümle öğelerinin dizilişi bakımından aşağıdakilerden hangisiyle özdeştir?
A) Türkler, İslamiyeti kabul ettikten sonra yerleşik hayata geçmişlerdir.
B) Babam her akşam televizyondaki bütün haber programlarını izler.
C) Alçakgönüllülük, kimi yerde, tersine dönüşmüş bir gururdur.
D) Yazarın sanat ve dünya görüşünü kavramaya çalışarak, onu bir de bu açıdan incelemiştir.
E) Balkan Savaşı sırasında yığınlar halinde İstanbul'a kaçan Rumeli köylüleri sokakları doldurmuş.

5. **Aşağıdakilerin hangisinde birinci dize tümüyle zarf tümlecidir?**
A) Yanımızdan geçiyor ağır ağır kervanlar
Bir derebeyi gibi kurulmuş eski hanlar
B) Bizden evvel buraya üç dört arkadaş
Kurmuştular tutuşan ocağa karış bağdaş
C) Kapanmayan gözlerim duvarlarda gezerken
Birdenbire kıpkızıl birkaç satırla yandı
D) Gidiyordum, gurbeti gönlümde duya duya
Ulukışla yolundan Orta Anadolu'ya
E) Serpilmeye başladı bir yağmur ince ince
Son yokuş noktasından düzlüğe çevrilince

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde dolaylı tümleç vurgulanmıştır?**
A) Ben Mercan Lisesi'nde okurken, babam Adana'dan para yollardı.
B) Kardeşim okumayı sevmediği için çoğu gün okula gitmezdi.
C) Yahya Kemal'i tanıyışım daha başka türlü olmuştu.
D) Çocukları evde tek başına bırakmak doğru olmazdı.
E) Evin arka bahçesinde her tür çiçek yetiştirdi.

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde öğelere ayırmada bir yanlışlık yapılmıştır?**
A) Karaladığı hikâyelerinde, / Ömer Seyfettin, Gorki ve Maupassant'dan izler / vardı.
B) Sorunlara en uygun çözüm yolunu / o / gösterir / çoğunlukla.
C) Tevfik Bey'in, / o bölgede reji müdürlüğü yaptığını, / yaşayanların çoğu / biliyor.
D) İstanbul, / yanık sesli vapurlarla / karşıladı / bizi.
E) Bir gün / babam /, / iki küfeyle / geldi / eve.

8. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde nesne açıklayıcısıyla birlikte verilmiştir?**
A) Kaybettiğim her şeyi; insanlığı, cesareti, sıhhati, iyiliği, dostluğu, alın terini yeniden bulacaktım.
B) Dışarıdan gelen, kendisine yemek versinler diye bekledi.
C) Onların arasına seyirci sıfatıyla sessizce karışarak oldukça mutlu yaşadım.
D) Hiçbir zaman; rüzgârı, balığı, denizi, ağı, seve seve ölümü beklediğimi bilmeyeceklerdi.
E) Bir ikisi, en umduklarım, özellikle Ali ile karısı konuşacak gibi oldular.

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklemden önce gelen sözlerin tümü özne görevindedir?**
A) Bin yıldan uzun bir gecenin bestesidir bu.
B) Bütün ova, billur döşenmiş gibi parlıyordu.
C) Dönülmez akşamın ufkundayız, diyor şair.
D) Güneş, yer, gök, deniz iç içe kaynaşır.
E) Köprü altında balık tutanlar bezgindi.

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, tamlayanı düşmüş ad tamlamasıdır?**
A) Çabaları bu kez de sonuçsuz kalmıştı.
B) Bu töre, yayla insanlarının acımasız takipçisiydi.
C) Zor ve çaresiz anında tek tesellisi, ailesiydi.
D) Kamyon, karanlık bir vadiden geçiyordu.
E) Başımızı kaldırdığımızda bizi yutan masmavi göklerdi.

11. Sizin yüzünüz gülmez mi kitabımdaki asık suratlı anneler?
Bu cümleye verilecek cevap aşağıdaki öğelerden hangisini oluşturur?
A) Özne B) Nesne
C) Dolaylı tümleç D) Yüklem
E) Zarf tümleci

12. İyi günümüzde hep yanımızda bulduğumuz dostlar, nedense, zor günlerde hiç ortada yok.
Bu cümlede altı çizili söz öbeği, bu cümlenin hangi öğesini oluşturmaktadır?
A) Özne B) Belirtisiz nesne
C) Dolaylı tümleç D) Belirtili nesne
E) Edat tümleci

13. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özne belirtisiz ad tamlamasından oluşmuştur?**
A) Onu herkes gibi sen de tanırsın.
B) Kapıda kaşları çatık birisi vardı.
C) Personel müdürü toplantıdan bir saat erken çıktı.
D) Şiir kitabını imzalamak için gelmişti.
E) Gösteriş meraklıyla giyinenlere öfkeyle baktı.

14. İnsan dışındaki varlıklar kişileştirilerek cümlede çoğul özne olarak kullanılmışsa, yüklem tekil veya çoğul olabilir.
Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kuralı örneklendiren bir kullanım vardır?
A) Çocuklar, bir köpeği taşlıyordu.
B) Salkım söğütlerin hüzünlü şarkılarını dinliyorduk.
C) Kuzular söylerler bize yılların geçtiğini.
D) Dayım, ağaçların kuruyan dallarını kesmiş.
E) Vatanın bağrından kopan kor bir ateş parçasıyız.

15. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem ekeylem almamıştır?**
A) Konuklara tüm şehri gezdirdi.
B) Bugüne kadar gönderilen her mektubu saklamıştı.
C) Son zamanlarda sinirleri bir hayli gergindi.
D) Sınavda çıkabilecek konuların hepsine çalışmıştı.
E) Sınıftaki çocuklar arasında en uysal oydu.

16. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir fiilimsi, ek eylem alarak yüklem olmuştur?**
A) Yalnızlıktır her çarpan kalbin korktuğu.
B) Bu eserin en büyük özelliği okuyanları kahkahalarla güldürmesidir.
C) Her yer, her ağaç yeşildi fakat başka bir yeşildi.
D) Durmadan söylenir, kimseyi beğenmezdi.
E) Kır düşmüş saçları, çektiği acıları fısıldıyordu.

17. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi tamamen yüklemden oluşmuştur?**
A) Ellerim soğuk dağların elleridir.
B) Özgürlük, ruhun ve vicdanın ortak hareket etmesidir.
C) Yaşamının vazgeçilmez neşe pınarısın.
D) İnsanı sevmeyen insan olur mu?
E) Ortalığı yoğun bir sis kaplamıştı.

18. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde birden çok nesne vardır?**
A) Çalışmalar Nisan 1997'de başladı ve 14 ayın sonunda tamamlandı.
B) Söylemi, kurgusu, dili kullanışı oldukça özgündü.
C) Bazen sezinleterek, bazen açıkça insanın bencilliklerini, özlemlerini sunar bize.
D) O şiirlerinde küçük duyarlıkları işler.
E) Bir çocuk dalgınlıkla çantasını vapurda unutur.

19. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zarf tümleci yoktur?**
A) Yardım toplamak için ev ev dolaştık.
B) Karşıdaki adacığa yüzerek gidecekmiş.
C) Bu sorunu çözecek performansı göstermelisin.
D) Sene sonunda mutlaka kendi aralarında eğlence düzenliyorlar.
E) Bugünlerde kitap okurken dikkatimi toparlayamıyorum.

20. **Aşağıdakilerden hangisi iki öğeli bir cümledir?**
A) Kusturica'nın kavgalı olduklarının büyük bir bölümü eski dostları idi.
B) Savaş insanlara ne kadar çok zarar veriyor.
C) Paris'in arka sokaklarındaki bir lokantada arkadaşlarıyla oturuyordu.
D) Çektiği filmlerinde şimdi en çok Çingenelerle ilgileniyor.
E) Bu ilginç kitapta 20 ilginç konuşma yer almıştır.

21. 5–10 Mayıs günlerinde Ankara'dan sessiz sedasız, küçük bir öykü dalgası geçti.
Bu cümlenin öznesi aşağıdakilerden hangisidir?
A) 5–10 Mayıs günlerinde
B) Ankara'dan
C) küçük bir öykü dalgası
D) sessiz sedasız
E) 5–10 Mayıs günlerinde Ankara'dan

22. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde öğe sayısı en azdır?**
A) Yarın okulun kantininde buluşacağız.
B) Günlerdir hepimiz bir dost sesine hasretiz.
C) Adam öfkeyle oğlunu yanına çağırdı.
D) Filmin gala gecesiyle ilgili yorumlar yapıldı.
E) Masrafları şirket yönetimi karşılıyor.

23. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özne ile yüklem kişi bakımından uyumsuzdur?**
A) Kapının önünde üç kişi belirdi.
B) Kadınlar, askerlerin yaralarını sarıyordu.
C) Birçoğu bizim haksız olduğumuzu söylüyorlar.
D) Çocuklar, temiz bir dünya istiyorlar.
E) Tepeler, inatla yolumuza çıkıp bizi engelliyor.

24. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde arasöz, dolaylı tümleç göreviyle kullanılmıştır?**
A) Bütün bunlar, saydıklarım, yazarın hataları kabul edilemez.
B) Nicedir yapmayı kurduğum bu işe, eleştirmenliğe, başladım.
C) Okumaktan, yazmaktan başka tiryakiliği yoktu.
D) Hile ve entrikadan hoşlanmaz ve anlamaz.
E) Nesnellikten, bilimsellikten ne anladığını bütün yazılarında açıklamıştır.

25. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde cevap cümlesi özne de nesne de değildir?**
A) – Sınıfta kaç öğrenci var?
– On sekiz öğrenci.
B) – Babanı kim uyandırdı?
– Annem.
C) – Ne okuyorsun?
– Gazete.
D) – Soruyu kime sordun?
– Ali'ye
E) – Masaya ne serdin?
– Masa örtüsü

TEST – IV

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zarf tümleci yoktur?**
   A) Okuma yaşım iki yıl geçmişti.
   B) Bir gün fabrikanın iflas ettiği duyuldu.
   C) Fabrikanın sönmüş fırınlarında yatıyorduk.
   D) Elindeki sigara paketini dışarı attı.
   E) Okuma yönünden beni çok etkilemişlerdi.

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belirtisiz nesne, belirtisiz ad tamlamasından oluşmuştur?**
   A) Bütün bir gece konunun özetini çıkarmıştı.
   B) Annem bu yıl çok sevdiğimi bildiği için ayva reçeli yaptı.
   C) Belediye hizmetlerini pek beğenmiyorum.
   D) Bu tür çalışmalar okul müdürünü memnun eder.
   E) Bu, geleceğin bizi düşünmesi demektir.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde nesne vurgulanmıştır?**
   A) Ben, zeki değil, çalışkan öğrencileri severim.
   B) İkram edilen çayı bir yudumda içti.
   C) Tahtayı kim silmiş?
   D) Tertemiz havluları dolabı yerleştirdi.
   E) Bugün dershaneye Ayşe'nin annesi gelmişti.

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru, zarf tümlecini buldurmaya yöneliktir?**
   A) Yarın size gelebilir miyiz?
   B) Nasıl bir araba almayı düşünüyorsunuz?
   C) Geçen gün nereye gidiyordunuz?
   D) Bu yıl da mı burada kalacaksınız?
   E) Akşamı kim sevmez ki?

5. Kimileri, yalnızca belli tür yazıların edebiyat olduğu önyargısı içindedir.
   Bu cümlenin öğelerinin sıralanışıyla özdeş cümle aşağıdakilerden hangisidir?
   A) İyi bir edebiyatçı, estetik öğelere karşı son derece duyarlıdır.
   B) Duvara ağır ağır inen çekiç darbeleri buradan duyuluyor.
   C) Şiirim için kullanılan bu "kasketli şiir" nitelemesi hoşuma gitti.
   D) İnsanların davranışlarını niteleyip adlandırdığımız zaman onların ne yaptıklarını rahatça anlatabiliriz.
   E) Dil, düşünce, ahlak, bir üçlü olarak, insan varlığında bütünleşmektedir.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi öğelerine yanlış ayrılmıştır?**
   A) İnsanlar / duygular aracılığıyla / öteki insanlara / ulaşabilir.
   B) Gerçek ve çağdaş bir yaşam sahnesini yazar / birden / bir tarih sahnesine / dönüştürür.
   C) Öykünün bütününde / Orhan Duru / bize / bir toplum kesitini / verir.
   D) Toplum yaşamı ve toplum ilişkileri / öykünün temel eksenini / oluşturur.
   E) Öykünün dil ve anlatımı / diğer öykülerden / oldukça / farklıdır.

7. Özne birinci tekil kişi zamiri ve üçüncü tekil kişiyse yüklem 1. çoğul kişi ekini alır.
   Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir kullanım vardır?
   A) Ben onun böyle davranacağını biliyordum.
   B) Zeynep ve ben çok konuşanları pek sevmeyiz.
   C) Onlar da haftaya sınava girecekmiş.
   D) Senin ve Çağdaş'ın bu işi başaracağınıza inanıyorum.
   E) O, roman okumayı seviyor, ben bilimsel kitaplar okumayı seviyorum.

8. Türk dili heceler arasındaki ses uyumu dolayısıyla kelime bakımından olduğu gibi sert ve yumuşak kelimelerin birbirini izleyerek tekdüzeliği kıran özelliği dolayısıyla da cümle bakımından sağlamdır.
   Bu cümlenin öznesi aşağıdakilerden hangisidir?
   A) Türk dili
   B) heceler arasındaki ses uyumu
   C) kelime
   D) cümle bakımından
   E) tekdüzeliği kıran özelliği

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde öğelere ayırmada bir yanlışlık yapılmıştır?**
   A) Ağır bir yürüyüşle / peronun altından / geçtik.
   B) Dinamo'nun içindeki şiir tutkusu / bir günden bir güne / susmadı.
   C) Bu ad, / yaşı kırkın altında olan günümüz sanatçısına / pek bir şey / söylemez.
   D) Nasreddin Hoca'nın / Timurlenk'le ilgili fıkralarını, / kardeşimle / karşılıklı skeçler halinde / oynardık.
   E) Bir hafta sonraki oturumda / İstanbul Valiliği'nden gelen cevap yazısı / okundu.

10. Diyarbakır'ın kenar semtlerinden birinde geçen çocukluk dönemini, yöre deyimlerini de kullanarak anlatıyor Altay Martı.
    Bu cümlenin öğelerinin dizilişi aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?
    A) Dolaylı tümleç – nesne – zarf tümleci – yüklem
    B) Nesne – özne – dolaylı tümleç – yüklem
    C) Özne – dolaylı tümleç – yüklem – zarf tümleci
    D) Nesne – zarf tümleci – yüklem – özne
    E) Dolaylı tümleç – nesne – yüklem – özne

11. Bir şiir okuyucuya şairin seslenişinden fazlasını veremez.
    Bu cümlenin öğeleri aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?
    A) Özne, zarf tümleci, belirtisiz nesne, yüklem
    B) Özne, dolaylı tümleç, belirtisiz nesne, yüklem
    C) Özne, dolaylı tümleç, belirtili nesne, yüklem
    D) Belirtisiz nesne, özne, yüklem
    E) Belirtili nesne, özne, dolaylı tümleç, yüklem

12. **Aşağıdaki cümlelerden hangisinin öğeleri sadece özne ve yüklemden oluşmamıştır?**
    A) Başımdan geçenleri yaşayarak, başkalarından dinleyerek öğrendiklerimi derli toplu sergilemek özlemimdir.
    B) Anılar, kiminin unutmaya çalıştığı, kiminin gizlemeye çalıştığı gerçeğidir.
    C) Çevremde bulunanlarla uyum içine girebilmem, çalışmada verimli olabilmem için birinci koşul dostluktur.
    D) Çevresini tedirgin eden insanlar mutlu değildirler.
    E) Kültürün bir özelliği de toplumsal olmasıdır.

13. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde öğelere ayırmada bir yanlışlık yapılmıştır?**
    A) Birkaç ay önce, / Almanya'dan kesin dönüş yapmış bir emekli işçi okurumla / tanıştım.
    B) Türkiye ortamına / uyum sağlamakta / güçlük çekiyormuş.
    C) Okuduğum yapıtlar, / gerçekliği / değiştirmeden / yansıtıyor.
    D) Yazarlar / edebiyatın, sanatın ve bunlarla ilgili kavramların yozlaştırılmasına / izin vermemelidir.
    E) Bir ülkede düşünceyi açıklama özgürlüğü yoksa / çağdaş edebiyat / üretilemez.

14. Biz okuyucular, bu yasaları hiç bilmiyoruz.
    Bu cümleyle aşağıdaki cümlelerin hangisi öğelerinin sıralanışı yönünden özdeştir?
    A) Yavaşça elini bardağa uzattı.
    B) Öğretmen, yazılı kağıtlarını pek beğenmemişti.
    C) Telefon santralında kimse yoktu.
    D) Olayı duyar duymaz acil servise koştuk.
    E) Çetelerle ilgili haberleri her gün duyuyoruz.

15. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde öğelere ayırmada bir yanlışlık yapılmıştır?**
    A) Yağmur başlayınca / hepimiz / sığınacak yer aramaya / başladık.
    B) Kol düğmelerini / masanın üzerine / bırakmıştı.
    C) Saatler / ilerledikçe / sıkıntısı da / artıyordu.
    D) Köy kahvesinde kalan birkaç ihtiyar / dikkatle / beni / süzüyordu.
    E) Avaz avaz / bağırıyordu / huysuz komşumuzun oğlu.

16. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru özneyi buldurmaya yöneliktir?**
    A) Bu yalanları kimden duydun?
    B) Faturaları hangi bölüme ödemeliyim?
    C) Karşı mahalleden kimi tanıyorsunuz?
    D) Kimdir çalan kapımızı bu saatte?
    E) Burada kimler yatıyor cansız?

17. **Aşağıdaki cümlelerden hangisinde öğelerin biri açıklanmıştır?**
    A) Doğduğu topraklardan uzun yıllar ayrı kalmıştı.
    B) Hepimiz iş sonrası bu kır kahvesinde otururduk.
    C) Seyirciler, "Şeytan Çıkmazı" oyununu ayakta alkışlıyordu.
    D) Ailesinden, her şeyden aziz bildiği anne ve babasından, ilk kez ayrılıyordu.
    E) Öykünün sonunda Yörük Ali, sevdiği kızı kaçırıyor.

18. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde öğelere ayırmada bir yanlışlık yapılmıştır?**
    A) Bugün / deniz, / yüz veren bir anne gibidir.
    B) Adanın tenha yollarında gezerken / canım sıkılırsa küçük değnekler yontmak için cebimde taşıdığım çakımı / çıkarırdım.
    C) Yola çıktığımız zaman / deniz / dümdüzdü.
    D) Yaşar Nabi Nayır, / dört yaşını doldurmadan / yitirdiği babasını / hiç / hatırlamaz.
    E) Bir şeyler yazmak isteği / salt iyi bir yazar olmak amacına / bağlı değildir.

19. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi yükleme sorulan "kim, neyi, kime, ne zaman, nasıl" sorularının tümüne cevap vermektedir?**

A) Bu şair şiirlerini bir grup öğrenciye içinden geldiği gibi okudu dün.
B) Biraz daha sabretseydin onu burada görebilirdin.
C) İnsanlar çevrelerini temiz tutmaya pek önem vermiyorlar.
D) Yolculuğa çıkarken bir burukluk yaşarım.
E) Yasemin dün okula kardeşini getirmişti.

20. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi, öznesi ortak sıralı bir cümledir?**

A) Kaz gelen yerden tavuk esirgenmez.
B) Ben yanarım oğluma, oğlum yanar oğluna.
C) Eve ölüm gelmiş, herkes hizmetkâra bakmış.
D) Kapıyı çaldık; sevimli bir kız çocuğu kapıyı açtı.
E) Ev alma, komşu al.

21. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özne–yüklem uygunluğu söz konusu <u>değildir?</u>**

A) Valimiz günün anlam ve önemini belirten bir konuşma yapacaklar.
B) Biraz önce çocuklar gürültüyle bahçeye girdiler.
C) Annem ve ben sana daima destek olduk.
D) Ankara'da yaşayanlar bu konuda oldukça şanslı.
E) Son depremde evler, caddeler büyük zarar gördüler.

22. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde öğelere ayırmada yanlışlık yapılmıştır?**

A) Toplumumuzda / gerçekten son derece ilginç yeni bir toplumsal olgu / yaşanmaktadır.
B) Toplumumuz / içine kapalı, ürkek, tedirgin bir toplumdur.
C) Ataç / dil devriminin getirdiği sözcükleri / ustalıklı bir anlatım içinde / kullanmıştır.
D) Dilin yanlışsız kullanılması / başlangıçtan beri / üzerinde önemle durduğumuz / bir konudur.
E) Özenerek ortaya koyduğumuz şey, / benzerlerimizi / ilgilendirmelidir.

23. Kırmızı yüzlü, başına yırtık bir kasket geçirmiş, bir gözü görmeyen biri yere serdiği kilim parçasına oturmuştu.

Bu cümlenin öğelerinin sıralanışı aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

A) Özne – nesne – yüklem
B) Özne – dolaylı tümleç – nesne – yüklem
C) Özne – dolaylı tümleç – yüklem
D) Özne – yüklem – zarf tümleci
E) Dolaylı tümleç – özne – zarf tümleci – yüklem

24.
I. Halk şiirine ilgi yıllar sonra umulmadık çevrelerde ortaya çıktı.
II. Kimilerine göre Divan şiiri de halk şiiri de çağını doldurdu.
III. Halk var oldukça şiiri de var olacaktır.
IV. Çağını doldurmuş, kendini yenileyip diri tutamamış bir uygarlığın değerleri bugün bize hitap edemez.
V. Yaşar Kemal çoğu eserinde folklorden, halk edebiyatından bol bol yararlanmıştır.

Numaralanmış cümlelerden hangileri öğelerinin dizilişi bakımından özdeştir?

A) I. ve III. B) I. ve IV. C) II. ve V.
D) III. ve IV. E) IV. ve V.

25. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi öğelerine yanlış ayrılmıştır?**

A) Ona / birtakım üstünlüklerden yoksun olduğu için / acırım.
B) Bu konuda söylediklerimi / daha / bitirmedim.
C) Dünyaya çok yukarıdan bakılınca / insan eserleri arasındaki farklar / azalır.
D) "Rönesans" sözü / ilkel bir tarih görüşünün ortaya attığı / aldatıcı / bir sözdür.
E) Bir sanat eserinde / hem geçmişin hem de öbür sanatların etkilerini / görüyoruz.

TEST – V

1. **"Mavi masa örtüsü" sözleri aşağıdaki cümlelerin hangisinde özne görevinde kullanılmıştır?**

A) Mavi masa örtüsünü annem dün yıkadı.
B) Mavi masa örtüsünde kuş desenleri vardı.
C) Mavi masa örtüsü çok kullanıldığı için eskimişti.
D) Ona aldığı, mavi masa örtüsüydü.
E) Mavi masa örtüsüne yemek damladı.

2. **"Onun bize yalan söylediğini nasıl anladın?" sorusuna verilecek cevap cümlenin hangi öğesidir?**

A) Dolaylı tümleç B) Zarf tümleci
C) Nesne D) Özne
E) Yüklem

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "sanat" kelimesi kullanıldığı yere göre cümlenin en önemli öğesi durumuna getirilmiştir?**

A) Sanata gereken ilgi gösterilmiyor ülkemizde.
B) Sanat bir ulusu geliştiren bir araçtır.
C) Sanattan gerektiği gibi yararlanamıyoruz.
D) Sanatın işlevi topluma ışık tutmaktır.
E) Sanat dünyamıza genç isimler katıldı.

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özne, açıklayıcısıyla birlikte verilmiştir?**

A) O çare bekleyen insanlar, hastalar, doktordan gereken ilgiyi göremiyor.
B) Yedinci sanat, bütün sanat dallarından yararlanıyor.
C) Şu korkusuz adam, doğru bildiğini savunmaktan vazgeçmedi ömür boyu.
D) Bu tablo bana geçmişi, çocukluğumu anımsattı.
E) Birkaç dakika içinde derin bir uykuya daldı babam.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde öğelere ayırmada bir yanlışlık yapılmıştır?**

A) Bir sanat eserinde / kendi sevinçlerimi / acılarımı / görmeliyim.
B) Onun kendine özgü bir söyleyişi / vardır.
C) Sanat adamı / insanda bilinmeyen birtakım duygular bulan kişidir.
D) Tabiata ve insana gönül veren bugünkü şairlerimiz, / her gün kullandığımız kelimelerle yeni bir şiire / varmışlardır.
E) Onlar / edebiyatımıza / yaşama sevinci gibi yeni duygular / getirmişlerdir.

6. Cümlede önemsenen öğeyi vurgulamanın bir yolu da onu yükleme yaklaştırmaktır.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde dolaylı tümleç vurgulanmaktadır?

A) Arkadaşlarıyla balkonda saatlerce oturdu.
B) Gece az uyuduğu için durmadan esniyordu.
C) Son zamanlarda bize de en samimi dostuna da uğramıyor.
D) Bahçedeki kulübeyi sokak köpeklerine yuva yaptı.
E) Arkalarından bir süre bakakaldı.

7. **Aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı özne de yüklem de <u>değildir?</u>**

A) – Kimler burada kalacak?
– Uğur ve Can.
B) – Bu çocukların evi neredeymiş?
– Karşıyaka'daymış.
C) – Bu törende sen ne okuyacaksın?
– Şiir.
D) – Doğum gününü kutladınız mı?
– Kutladık.
E) – Neyin kayboldu?
– Kitabım.

8. Bir cümlede özne olarak kullanılan belgisiz zamir, çoğul iyelik eki alırsa cümlenin yüklemi 3. tekil kişi de olabilir.

Aşağıdaki cümlelerden hangisi bu kurala bir örnektir?

A) Hiçbirimiz de verilen ödevi yapamamıştık.
B) Bir kısmımız onunla arkadaşlık yapmak istemezdi.
C) Kimse onun nerede çalıştığını bilmiyordu.
D) Biz bu düzeye alınımızın teriyle ulaştık.
E) Sizler geleceği kuracak olan gençlersiniz.

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde cümlenin öğesi olan bir arasöz kullanılmıştır?**

A) Oktay Rifat'ın insan anlayışında, dünya görüşünde, siyasal düşüncelerinde bir değişiklik meydana gelmiş değildir.
B) O, Orhan Veli, Türk şiirinin kavgasını kazandı, kendi şiirinin kavgasını kaybetti.
C) 1960'tan sonra siyasal sorunların, toplum sorunların iyice su yüzüne çıkması, düşünce ürünlerini ön plana çıkardı, edebiyatı gerilere itti.
D) Yaşar Nabi, otuz kırk yıl önce yayımladığı şiirler üstünde birtakım değişiklikler yapmış, o ilk yayımladıkları zamanki durumlarını bozmuş.
E) Şiir, ülkemizde en gelişkin sanat türüdür; öyle ki sanat tarihimizden on büyük sanatçı sayılmaya kalkılsa yedisi sekizi şair olacaktır.

10. Cansız varlıkların ya da soyut kavramların çoğulları özne olduğunda bunların yüklemleri tekil olur.

Aşağıdakilerin hangisinde bu kurala <u>uyulmamıştır?</u>

A) Bu sınavlar hepimizi bunalttılar.
B) Seyyar satıcılar sokak sokak dolaşıp bir şeyler satmaya çalışıyorlar.
C) Halkımız gereken desteği sağlıyor.
D) Yıldızlar gökyüzünü süslüyor.
E) Çalışmalar ay sonunda tamamlanacak.

11. <u>Gece elbisesinin modelini</u> kendisi tasarlamış.

Bu cümlede altı çizili sözün oluşturduğu öğe, aşağıdakilerin hangisinde <u>yoktur?</u>

A) Gömleğinin rengini arkadaşları çok beğendi.
B) Bu tür dostluklarda içtenlik, dürüstlük egemendir.
C) Yazlıklarını zorunluluk sonucu sattılar.
D) İstediğini yapmamız için bizi tehdit ediyordu.
E) Son duruşmadaki kararı herkes ayakta dinledi.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisi özne, nesne, dolaylı tümleç ve yüklemden oluşmuştur?

A) Çizgi roman, düzyazı ile kodlanmış romandan farklı bir türdür.
B) Kültür yaşamımıza ilişkin olguları iyi algılamalıyız.
C) Öyküdeki kahramanın yaşamını başarılı bir şekilde işlemiştir.
D) Konuğumuz sanat hakkındaki görüşlerini bize aktaracak.
E) Muhabir, önemli haberler yakalamak için ordan oraya koşuyordu.

13. "Karınca" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde sözde özne göreviyle kullanılmıştır?

A) Karınca, hep çalışkanlığıyla bilinir.
B) Karınca bütün yaz durmadan çalışır.
C) Çalışkanlığıyla bir karıncayı andırıyor.
D) Soğuk bir kış günü karıncanın kapısı çalınır.
E) Sen bir karıncasın, sorumluluğun ise dağ.

14. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "kim, kime, kimi" sorularına cevap oluşturur?

A) Bizim düşüncemizi onaylamak zorunda değilsiniz.
B) Ahmet Çavuş kumandana Sarı Zeybek'i sorar.
C) Cumali, otelin çatısından İstanbul'u seyrediyordu.
D) Hastayı hastadan sor; hastayı, doktor ne bilsin.
E) Komşulardan utanmasa avaz avaz bağıracaktı.

15. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde cevap cümlesi özne de nesne de değildir?

A) – Bizi kim şikâyet etti?
– Hakan.
B) – Masanın üzerinde duran ne?
– Cüzdan.
C) – Mağazada en çok neyi beğendin?
– Kürk mantoyu.
D) – Öğretmen en çok kimi seviyor?
– Hepimizi.
E) – Geziye kimler katılacak bu yıl?
– Tüm arkadaşlarım.

16. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde vurgulanan öğe, ötekilerden farklıdır?

A) Geçtiğimiz yıl okula başladı.
B) Tahta atını, onarması için, dayısına verdi.
C) Ünlü roman, iyi bir senaryo ile beyaz perdeye uyarlandı.
D) Hatalı davranışlarıyla iyice gözden düştü.
E) Küçük tekneler yavaş yavaş sahile yanaştı.

17. "Bin gemle bağlanan yağız at tepiniyor, şaha kalkıyor." cümlesinde altı çizili bölüm cümlenin hangi öğesidir?

A) Belirtisiz nesne B) Belirtili nesne
C) Özne D) Edat tümleci
E) Dolaylı tümleç

18. "Hastaneye girer girmez kendi kendine 'Bu akşam ona mektup yazmalıyım.' dedi." cümlesinin öğeleri aşağıdakilerin hangisinde doğru sıralanmıştır?

A) Zarf tümleci – zarf tümleci – belirtisiz nesne – yüklem
B) Edat tümleci – zarf tümleci – özne – yüklem
C) Dolaylı tümleç – belirtisiz nesne – yüklem
D) Zarf tümleci – belirtisiz nesne – özne – yüklem
E) Belirtisiz nesne – özne – yüklem

19. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özne, sıfat tamlamasından oluşmuştur?

A) Her yaz mavi yolculuğa çıkarız.
B) Kaygılı insanları aynı kaygıyla izliyordum.
C) Yaşlı öğretmen eski öğrencisini karşısında görünce duygulandı.
D) Uykusuz gözlerle kalabalığa bakıyordu.
E) Yaşam mücadelesi verirken bile gülümsüyordu.

20. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde dolaylı tümleç yoktur?

A) Kasabaya gezici tiyatro sık sık gelirdi.
B) Defterinde tanınmış kişilerin numaraları vardı.
C) Halkımız asılsız haberlere rağbet etmemeli.
D) Gelen akrabalarımız sevimli insanlardı.
E) İlkbaharla birlikte toprağa can geldi.

21. "Yüksek sesle konuşmak insanı rahatsız eder." cümlesinin öğe sıralanışı aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

A) Belirtisiz nesne – özne – yüklem
B) Özne – belirtili nesne – yüklem
C) Belirtisiz nesne – zarf tümleci – yüklem
D) Özne – zarf tümleci – yüklem
E) Belirtisiz nesne – belirtili nesne – yüklem

22. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ikileme zarf tümleci olarak kullanılmıştır?

A) Söğüdün dalları salkım saçaktı.
B) Küçük çocuk sağa sola anlamsızca bakıyordu.
C) Sorularınızın hepsini teker teker yanıtlayacağım.
D) Dağın yamacında tek tük evler vardı.
E) Demet demet çiçekler getirdi öğrencileri.

21 CÜMLE TÜRLERİ

Yüklemlerine, yapılarına, anlamlarına ve sözdizimlerine göre cümleleri gruplandırabiliriz.

A) YÜKLEMLERİNE GÖRE CÜMLELER:

Cümlelerin yüklemi isim, isim soylu bir sözcük ya da çekimli bir fiil olabilir. Buna göre cümleleri iki grupta inceleyebiliriz:

a) İsim (Ad) Cümlesi:

Yüklemi isim veya isim soylu bir sözcükten oluşan cümlelere isim (ad) cümlesi denir. İsim cümlelerinde yüklem ekeylemlerle çekimlenir. (l)mek fiilinden elde edilen "idi, imiş, ise" sözcüklerine ekeylem denildiğini daha önce öğrenmiştik.

Aşağıdaki cümleleri, yüklemlerinin kuruluşu bakımından inceleyelim:

* Onunla aynı odada kalmak benim için sıkıcıydı. (Y.)

  (sıkıcı + idi) → *İsim cümlesi.*
  isim ekeylem

* Duyumlarıma göre toplantıdaki davranışları oldukça garipmiş. (garip + imiş) → İsim cümlesi.

* Son yılların en ünlü şairlerinden biri de Osman Akkoç'tur. (Osman Akkoç + tur) → *İsim cümlesi*
  ekeylemin geniş zaman kişi eki

* Bu gurbet akşamında yüreğime oturan sıla özlemiydi. (sıla özlemi + idi) → *İsim cümlesi*
  Y. ad tamlaması ekeylem

* Acıdır namerde el açmak, inan bana.

  (Acı + dır) → *İsim cümlesi.*
  isim soylu söz. ekeylem

Uyarı:
Bazı isim cümlelerinde ekeylem düşmüş olabilir. Böyle cümlelerde ekeylem, akılmızdan tamamlanır.

* Fatih nedense bugün çok neşeli. (çok neşeliydi) (Y.)

  Bu cümlede "idi" ekeylemi düşmüş.

* Doğrusu babanız tahminimden daha sabırlı (sabırlıdır) (Y.)

  Bu cümlede ekeylemin geniş zaman eki "–dir" düşmüş.

Yüklemi sesteş kök olan sözcüklerin isim cümlesi mi fiil cümlesi mi olduğunu anlamak için yüklem görevli sözcüğün cümledeki işlevine bakılır. Yüklem çekimli bir fiilse cümle fiil cümlesi; değilse isim cümlesidir.

* O gece durup durup güldü olanlara. *(Fiil cümlesi)* (Y.)

  İçeriye girerken bana sunduğu şey güldü. (Y.)
  (İsim cümlesi)

  (gül + idi)
  isim ekeylem

b) Fiil (Eylem) Cümlesi:

Yüklemi çekimli bir fiilden kurulu cümlelere fiil cümlesi denir. Böyle cümlelerde yüklem, haber ya da dilek kiplerinden biriyle çekimlenmiştir. Fiil cümleleri de isim cümleleri gibi ekeylem alabilir.

* Şimdi uzaklardasın, gönül hicranla doldu. (Y.)
  (Fiil cümlesi)

  Hiç ayrılamam derken kavuşmak hayal oldu. (Y.)
  (Fiil cümlesi)

* Niçin böyle düşman görünürsünüz. (Y.) Yıllar yılı dost bildiğim aynalar! *(Fiil cümlesi)*

* Dünden beri ağzını bıçak açmıyor. (Y.) (Fiil cümlesi)

* Gruptaki arkadaşlarla buluşmak için sabırsızlanıyordu. *(Fiil cümlesi)*

Uyarı:
Fiilimsiler, tür bakımından fiil soylu; görev bakımından isim soylu sözcüklerdir. Fiilimsilerin yüklem olduğu cümleler isim cümlesi sayılır.

* Bizim buradaki asıl görevimiz turistlere yardımcı olmaktır. (Y.)

  (yardımcı olmak + tır) → *isim cümlesi*
  isim fiil

* Özellikle sabahları yaptığı spor yüzmedir. (Y.)

  (yüzme + dir) *isim cümlesi.*
  isim fiil ekeylem

B) ANLAMLARINA GÖRE CÜMLELER:

Değişik duygu, düşünce ve haberleri aktarmak amacıyla cümleler oluştururuz. Amacımızın (aktarmak istediklerimizin) ifadesi, her zaman aynı doğrutuda olmaz. Bu nedenle cümleler anlam bakımından birçok türe ayrılır.

Anlam bakımından cümleleri aşağıdaki başlıklar altında gruplandırabiliriz:

a) Olumlu Cümle:

Yüklemin bildirdiği eylemin yapıldığını, gerçekleştiğini ya da gerçekleşeceğini belirten cümleler olumludur. Bu sözcükler bazı eklerle ya da sözcüklerle olumsuz biçime sokulur.

* Şenlikler yapılırken yayla karınca yuvası gibiydi. *(olumlu isim cümlesi)*
* Gemi, azgın dalgalarla boğuşurken herkesi korku sarmıştı. *(olumlu fiil cümlesi)*
* Derin derin nefes alıyor, açılmaya çalışıyordu. *(olumlu fiil cümlesi)*
* Yılların ihmalini az da olsa telafi etmeye gayret ediyordu. *(olumlu fiil cümlesi)*
* O anda dikkatimizi çeken şey, çam ağaçlarındaki yeşilin kırk tonuydu. *(olumlu isim cümlesi)*
* Ziyaretine gittiğimizde yaşlı amcamız, oldukça bitkindi. *(olumlu isim cümlesi)*

b) Olumsuz Cümle:

Yüklemin bildirdiği işin, oluşun, durumun gerçekleşmediğini anlatan cümleler olumsuzdur. Olumsuz cümleler de olumsuz isim cümlesi ve olumsuz fiil cümlesi olmak üzere iki grupta incelenebilir:

* Olumlu isim cümlesi "yok", "değil" sözcükleriyle ya da "-sız" ekiyle olumsuz yapılır.
* Olumlu fiil cümleleri ise, fiilin sonuna "-ma, -me" olumsuzluk eki getirilerek olumsuz fiil cümlesine dönüştürülür.

ÖRNEKLER:

- O gün aramızda iki de konuğumuz vardı.
  (Olumlu isim cümlesi)
  O gün aramızda konuğumuz yoktu.
  (Olumsuz isim cümlesi)
- Bu eleman çok çalışkandı.
  (Olumlu isim cümlesi)
  Bu eleman çalışkan değildi.
  (Olumsuz isim cümlesi)
- Öğretmenin anlattıklarını çok iyi anladım.
  (olumlu fiil cümlesi)
- Öğretmenin anlattıklarını anlamadım.
  (Olumsuz fiil cümlesi)
- Bu sabah çocukları okula kendisi götürmedi.
  (Olumsuz fiil cümlesi)

Uyarılar:

* *Bir cümlenin yüklemlinde olumsuzluk bildiren ek veya sözcük yoksa cümle biçimce olumlu, aksi halde biçimce olumsuzdur.*
  Handaki işyeri sahiplerinden aidatlar toplandı.
  (Biçimce ve anlamca olumlu cümle.)
  Handaki işyeri sahiplerinden aidatlar toplanmadı.
  (Biçimce ve anlamca olumsuz cümle.)

* **Biçimce olumlu her cümle, anlamca olumlu olmayabilir:**
  - Bu insanlarla kolaysa gel de anlaş (anlaşamazsın) → *Biçimce olumlu anlamca olumsuz.*
  - Bu gürültülü ortamda çalışabilirsen çalış. (çalışamazsın) → *Biçimce olumlu, anlamca olumsuz.*
  - Günler var ki ne aradı ne sordu. (aramadı, sormadı) → *Biçimce olumlu, anlamca olumsuz.*
  - Aydın'dan güzel yer mi bulacaksın. (bulamazsın) → *Biçimce olumlu, anlamca olumsuz cümle.*

* **Biçimce olumsuz olan bir cümle, anlamca olumlu olabilir:**
  - Aslında bunu bilmiyor değil. (Biliyor) → *Biçimce olumsuz, anlamca olumlu cümle.*
  - İnan bana, bu mağazada yok yok. (her şey var) → *Biçimce olumsuz, anlamca olumlu cümle.*
  - Bana sorarsanız anlayışsız değil. (anlayışlıdır) → *Biçimce olumsuz, anlamca olumlu cümle.*

* **Bir cümlede olumsuzluk bildiren ek ya da sözcük tekse, o cümle biçimce de anlamca da olumsuzdur.**
  - İşin doğrusu onun ne iş yaptığını biliyor değilim. (Bilmiyorum) → *Biçimce ve anlamca olumsuz cümle.*
  - Dağlarda hiçbir zaman bu saatlere kadar kalmayın. → *Biçimce ve anlamca olumsuz cümle.*

* **Bir cümlede olumsuzluk bildiren ek ya da sözcük iki tane ise, o cümle biçimce olumsuz, anlamca olumludur.**
  Aslında sizi anlamıyor değilim. (anlıyorum)
  olumsuz olumsuz olumlu

* **Biçimce ve anlamca olumlu bir ad cümlesinin anlamını değiştirmeden cümleyi, biçimce olumsuz yapmak için yüklem olan adın karşıtıyla birlikte cümlenin sonuna "değil" sözcüğü getirilir:**
  - Oraya bıraktığım çubuk uzundur.
    (Biçimce ve anlamca olumlu)
    Oraya bıraktığım çubuk kısa değildir.
    (Biçimce olumsuz, anlamca olumlu)
  - Buraya geldiğimde karnım toktu.
    (Biçimce ve anlamca olumlu)
    Buraya geldiğimde karnım aç değildi.
    (Biçimce olumsuz, anlamca olumlu)

* **Biçimce ve anlamca olumlu bir fiil cümlesinin anlamını değiştirmeden cümleyi, biçimce olumsuz yapmak için yükleme "-ma, -me" ekiyle birlikte cümlenin sonuna "değil" sözcüğü getirilir:**
  Karşılaştığımız zaman ona hal hatır soruyorum. *(Biçimce ve anlamca olumlu)*
  Karşılaştığımız zaman ona hal hatır sormuyor değilim. *(Biçimce olumsuz, anlamca olumlu cümle)*

c) Soru Cümlesi:

Bir duygu veya düşünceyi soru yoluyla açıklamaya yarayan, yüklemi ya da öteki öğelerinden biri soru özelliği taşıyan cümlelere soru cümlesi denir.

Türkçede soru anlamı birden çok yolla sağlanır. Bunların başlıcaları:

* Soru edatı "mi" ile
* Soru sıfatlarıyla
* Soru zamirleriyle
* Soru zarflarıyla

1. Soru Edatı "mi" ile:

Necati Cumalı'nın yapıtlarını incelediniz mi?
İstanbul'daki seminerde mi konuşuldu bunlar?
İzmir'e gitmiyor musunuz?

Uyarı:

İçinde "mi" geçen her cümle soru cümlesi değildir. Çünkü "mi" başka işlevlerle de kullanılabilir. Soru anlamı taşımayan cümlelerin sonuna soru işareti konulmaz.

Temiz mi temiz bir ortamda yapıldı toplantı.
pekiştirme

Düzenli çalıştın mı sınavda başarılı olursun.
koşul

Karadeniz gezisine katılsam mı katılmasam mı bilmem.
tereddüt tereddüt

2. Soru Sıfatı ile:

Soru anlamının bir sıfatla sağlandığı cümlelere verilen cevap, bir sıfat tamlaması ile başlamaya uygundur.

Elif kaçıncı katta kalıyor?
Hangi atkıyı beğendiniz?
Nasıl bir kitap arıyorsunuz?
Ne biçim elbise düşünmüştünüz?
Öğrencilere kaçar kalem, defter verdiniz?
Benimle ne konuda görüşecektiniz?

3. Soru Zamiri ile:

Soru anlamının bir zamirle sağlandığı cümlelere verilen cevap, bir zamirle ya da adla başlamaya uygundur.

Hangisi söyledi bunu?
Bu koliyi kim getirdi?
Evrakları nereye koydunuz?
Kemeraltı'ndan geçenlerde ne almıştın?
Öğrencilerden kaçı katıldı panele?

4. Soru Zarflarıyla:

Soru zarfları eylemin nasıl, ne zaman, niçin... yapıldığını anlamaya yönelik sözcüklerdir.

Sınava nasıl hazırlanmıştınız?
Sabahtan beri ne susuyorsunuz?
Dün okula niye gelmedin?
Niçin konuşmuyorsun bunları benimle?
Neden çağırmadın Hüseyin'i?

Soru cümleleri, anlamları yönünden iki kümede incelenebilir:

* Gerçek soru cümleleri
* Sözde soru cümleleri

a) Gerçek Soru Cümleleri:

Sorunun yöneltildiği kişiden cevap bekleyen soru cümleleridir:

Atatürk Kültür Merkezi'ne mi gideceğiz?
Denizli'ye kimi görmeye gittin?
Burdur Gölü'nde balık yaşıyor mu?
Cankurtaran'da kuyu kebabı yediniz mi?

b) Sözde Soru Cümleleri:

Bu tür soru cümleleri cevap gerektirmez. Sözde soru cümleleri "beklenmezlik, onaylatma, şaşma, reddetme, kararsızlık, beğenme..." gibi anlam özellikleri taşırlar ve cevap gerektirmezler. Bir başka deyişle böyle cümleler, cevabını kendi içinde taşır:

Ben size evden çıkmayın demedim miydim? (Kızma)
O evrakları ben mi kaybetmişim? (Reddetme)
Ayakkabı boyacılığı da iş mi? (Küçümseme)
Tam o anda yolumuzun üzerine bir boğa çıkmasın mı? (Şaşma)
Senin çalışkan olduğunu hiç bilmez miyim? (Pekiştirme)
Elli bin lira harçlık kime yeter ki? (Azımsama)
Bundan güzel kazak mı olur? (Onaylatma)
Böylelerine kim güvenir? (Inanmama)
Bir bardak çay daha alır mıydınız? (Nezaket)

d) Ünlem Cümlesi:

Bir nedene bağlı olarak heyecan, korku, sevinç, şaşkınlık, onaylama, özlem,üzüntü, kızgınlık... gibi duygular içeren ve değişik ruhsal durumları anlatan cümlelere ünlem cümlesi denir.

Ahh! O kadrini bilmediğim günler!
Nasıl da ağlıyor, yalvarıyor!
Ooo, demek siz de buradaydınız!
Heyy! Ne yapıyorsunuz orada?...
Bu ne güzellik!
Aman Allahım! Kim kırdı bunu?
Yazıklar olsun!
Eyvahh!
Defol buradan!

c) Emir (Buyruk) Cümlesi:

Yüklemi emir kipiyle çekimlenmiş cümlelere emir cümlesi denir. Emir kipinin I. tekil ve çoğul çekimleri yoktur.

Gitmek	
(Ben) –	(Biz) –
(Sen) Git.	(Siz) Gidin, gidiniz.
(O) Gitsin.	(Onlar) Gitsinler.

Evde kal, derslerine çalış.
Bahçedeki çiçekleri de sulasın.
Gece kapıyı kilitleyin.
Kapıyı kimseye açmayın.
Depodaki odunları dışarı çıkarsınlar.
Gömlekleri de ütüle.

Uyarı:

* *"–acak, –ecek" ekiyle çekimlenmiş bazı fiiller, emir anlamı taşıyabilir:*

Ben dönene kadar odanı temizleyeceksin.
("temizle" anlamında)
Yangın söndürme ekibine sen de katılacaksın
("katıl" anlamında)

* *Yüklemi emir kipiyle çekimlenmiş cümlelerden bazıları emir anlamının dışına çıkarak rica, hatırlatma, dilek... anlamları taşıyabilir:*

Allah sizlere sabır versin!
Hepinize kolay gelsin!
Söylediklerimi sakın unutma!..
Bunları kafana takma!..

f) Gereklilik Cümlesi:

Yüklemi gereklilik kipiyle (–malı, –meli) çekimlenmiş cümlelere gereklilik cümlesi denir. Bu tür cümleler, işin, yargının yapılmasının gerekli olduğunu anlatır:

Siparişleri bugün akşama yetiştirmeliyiz.
Bu işe kalkışmadan onların da görüşünü almalıyız.
Sınavı kazanmak için planlı çalışmalıyız.
Toplantıda konuklara içecek bir şeyler de sunmalıyız.
Anana, babana saygıda kusur etmemelisin.

Uyarı:

Bazı cümlelerde yüklem gereklilik kipiyle çekimlenmediği halde gereklilik anlamı bulunabilir.

Bahçedeki fidanları budamanız lazım.
(budamalısınız)
Tatlı için iki kilo şeker, üç yumurta almanız gerekiyor
(almalısınız)
Ayrılmadan onlara da uğramamız *icap ediyor.*
(uğramalıyım)
Burada beklemek zorundayım. (beklemeliyim)

* *Yüklemi gereklilik kipiyle kurulmuş her cümle gereklilik anlamı taşımaz:*

Işıklar yanmıyor, çocuklar uyumuş olmalı. (olasılık)
Gönderdiği parayı almış olmalı. (olasılık)
Şimdi sıcak bir çorba olmalı. (istek)

g) İstek Cümlesi:

Yüklemi istek kipiyle (–a, –e) çekimlenmiş cümlelere denir.

Öğleden sonra tiyatroya gidelim.
Bu kazaktan bir tane ben de alayım.
Pazar günü de çalışasınız.

h) Dilek Cümlesi:

Yüklemi dilek–şart kipiyle (–sa, –se) çekimlenmiş cümlelere denir.

Bu gece bir de kar yağsa.
Bayramda teyzemler gelse.
Onlarla Fethiye'de tatil yapsak.
Herkesin kış günü evi barkı olsa.

ı) Şart Cümlesi:

Yan cümleciğinin yüklemi dilek – şart kipiyle (–sa, –se) çekimlenmiş ve koşul anlamı taşıyan cümlelere denir.

Borcunu öderse senedini alır.
Yağmur yağarsa sulamadan vazgeçeriz.
Köye gidersem getiririm istediğin şeyi.

C) ÖĞELERİNİN DİZİLİŞİNE GÖRE CÜMLELER:

Türkçedeki genel cümle dizilişi "Özne + tümleç + yüklem" biçimindedir. Ancak kimi anlatımlarda bu kalıp bozulur; devrik veya eksiltili cümleler ortaya çıkar.

Öğelerinin dizilişine (kuruluşuna) göre cümleler dört grupta incelenebilir:

a) Düz (Kurallı) Cümleler:

Yüklemi sonda bulunan cümlelere düz cümle denir.

Belediye yetkilileri, içme suyu sıkıntısının kısa sürede çözümleneceğini söyledi.
Yüklem

Cbryya Harabeleri bölgeye turistik bir özellik kazandırmış.
Yüklem

Sanatsal etkinlikler, İzmir'de dört mevsim devam eder.
Yüklem

b) Devrik (Kuralsız) Cümle:

Yüklemi sonda bulunmayan cümlelere devrik cümle denir. Devrik cümleler anlamı daha etkili kılmak, söyleyişe güç katmak amacıyla kurulur. Bu tür cümleler, anlatım bakımından bozuk değildir:

Neden saçların beyazlaşmış arkadaş!
Yüklem

Hiç beklemezdim bunu senden.
Yüklem

Bu haberden sonra dünyası kararan zavallı kadının.
Yüklem

Çocuktan al haberi.
Yüklem

Doyasıya eğlendik dün gece.
Yüklem

c) Eksiltili (Kesik) Cümle:

Çoğu zaman yüklemi, kimi zaman da başka bir öğesi eksik bırakılmış olan cümlelere denir. Böyle cümlelerde de anlatım bozukluğu yoktur.

* Tam o sırada bir çığlık, hepimiz irkildik.

Bu cümlede virgülden önceki bölüm eksiltili cümle özelliği yansıtmaktadır. Cümlenin eksiksiz ifadesi şöyledir:

Tam o sırada bir çığlık duyuldu, hepimiz irkildik.

* Kimi atasözlerimizde ve deyimlerimizde eksiltili cümle özelliği görülür:

Atta karın, yiğitte burun. *(Eksiltili cümle)*

Bu sözün tamamlanmış şekli: "Atta karın aranır, yiğitte burun aranır."

Ne Arap'ın yüzü ne Şam'ın şekeri...
(Eksiltili cümle)

Bu sözün tamamlanmış şekli: "Ne Arap'ın yüzünü göreyim ne Şam'ın şekerini alayım."

d) Ayraç (Parantez) Cümlesi:

İçerisinde arasöz veya aracümle bulunan cümlelere denir. Arasözler, cümlenin anlamını güçlendirmek veya bir açıklama yapmak amacıyla cümlenin akışı kesilerek araya alınan sözlerdir. Arasözler iki virgül veya iki kısa çizgi arasında gösterilir:

Yıllar önce, galiba Özer yeni doğmuştu. Balıkesir'de
arasöz (cümle biçiminde)
öğretmenlik yaptım.

Bunları, çiçekleri, vazoya koy.
arasöz

Bu cümleler arasöz aldıkları için ayraç cümlesidir. Arasözler bir cümle niteliği taşırlarsa asıl cümlenin öğesi olmazlar; cümle niteliği taşımazlarsa cümlede herhangi bir öğenin açıklayıcısı olarak bulunabilirler.

* Topal Musa, koyunları otlatan çoban, iki gündür
arasöz
ateşler içinde yatıyor. (Arasöz, öznenin açıklayıcısı)

* Güzel anılarımın olduğu şehri, Elazığ'ı, özledim.
arasöz
(Arasöz, nesnenin açıklayıcısı)

* Bizi yolcu etmeye gelenlere, yakın dostlara, sevgi ve
arasöz
saygılarımızı sunuyoruz. (Arasöz, dolaylı tümlecin açıklayıcısı)

* Dün sabah, sen uyuyordun, bir satıcı geldi.
arasöz
(Arasöz, cümle niteliği taşıyor, öğe oluşturmaz.)

* Böyle durumlarda, yaşamayanlar bilmez, insan ne
arasöz
yapacağını şaşırır. (Arasöz, cümle niteliğinde, öğe oluşturmaz.)

YAPILARINA GÖRE CÜMLELER:

Tek bir yargı içeren cümleler olduğu gibi birden çok yargı içeren cümleler de vardır. Yargı özelliklerine göre (yapılarına) cümleleri üç grupta inceleyebiliriz:

A) BASİT CÜMLE:

Tek bir yargı içeren, içinde yan cümlecik, iç cümle gibi unsurlar bulunmayan cümlelere basit cümle denir. Basit cümlelerin yüklemleri fiilden, isimden veya isim soylu bir sözcükten oluşur.

* Saman alevi gibi bir anda parlar bazı sabahlar.
Yüklem

* Çocukluk günlerimin en güzel anıları canlanıyordu
Yüklem
gözümün önünde.

* Yaşamın akışı içerisinde her şey insanın planladığı gibi yürümeyebilir.
Yüklem

* Sayım günü bütün caddeler bomboştu.
Yüklem

* Trafik kazasına servis şoförü neden oldu.
Yüklem

* İşçilerin bir kısmı kiremit indiriyordu inşaatın önüne.
Yüklem

* İş nedeniyle sık sık seyahat ederdi.
Yüklem

Yukarıdaki cümleler, tek bir yargı (yüklem) içerdiği için basit yapılıdır.

B) BİLEŞİK CÜMLE:

Bileşik cümle genel bir kavramdır. Bileşik cümlede yan yargılar değişik nitelikteki dil birliklerinden oluşur. Bu birliklerin özelliklerine göre de bileşik cümleler çeşitli tür-

lere ayrılır. Bu nedenle bileşik cümleyi tek bir cümle tipi diye düşünmemeliyiz. Bileşik cümle değişik özellikteki cümlelerin ortak adıdır.

Yan yargıyı veya yargısız anlatımı oluşturan öğelerin niteliğine göre bileşik cümleleri aşağıdaki başlıklar altında gruplandırabiliriz:

* Girişik bileşik cümle
* Kaynaşık (iç içe) bileşik cümle
* Koşullu bileşik cümle
* "ki"li bileşik cümle
* Katmerli bileşik cümle

a) Girişik Bileşik Cümle:

Bir temel cümle ile; özne, nesne, dolaylı tümleç, zarf tümleci, edat tümleci görevindeki bir veya birkaç cümleden (cümlecikten) oluşan söz dizisine girişik bileşik cümle denir.

Girişik bileşik cümlelerde yan yargılar yan cümleciği oluşturan fiilimsilere (isim – fiil, sıfat – fiil, bağ – fiil) dayalıdır. Bu tür cümlelerde temel cümle genellikle sonda bulunur.

Yan cümlecik (ler) + Temel cümle ⇒ Girişik bileşik cümle.

Uyarı:

Girişik bileşik cümlelerin en önemli özelliği birden fazla yargı taşıması ve bu yargıların birbirine öğe oluşturmasıdır.

*** Yan cümlecik isim – fiille kurulabilir:**

En verimli çalışma / az da olsa sürekli olan çalışmadır.
Yan cümlecik — Temel cümle

Olayı ayrıntılarıyla incelemek için / üç kişilik bir ekip
Yan cümlecik — Temel cümle

oluşturuldu.

Öğrencilerimizin resim çalışmaları / hepinizin beğenisini
Yan cümlecik — Temel cümle

kazanacak.

Sandığı tıkırdattı / ayakkabının diğerini boyamak
Temel cümle — Yan cümlecik

amacıyla

*** Yan cümlecik sıfat – fiille kurulabilir:**

Duygularını ifade edecek cümle / bulamıyordu o anda.
Yan cümlecik — Temel cümle

Yarışmalarda birinci olanlar / ödüllerini tek tek aldı.
Yan cümlecik — Temel cümle

Tanıdık tanımadık binlerce insan / meydanı doldurmuştu.
Yan cümlecik — Temel cümle

Akraba ve dostlarıyla ayrı ayrı kucaklaşıyordu / askere
Temel cümle

giden gençler
Yan cümlecik

*** Yan cümlecik bağ (zarf) fiille kurulabilir:**

Olayı duyunca / beyninden vurulmuşa döndü.
Yan cümlecik — Temel cümle

Merdivenlerden tırmanırken / düşüp / ayağını kırdı.
Yan cümlecik — Yan cümlecik — Temel cümle

Otobüs gözden kaybolunçaya kadar / sürekli o tarafa
Yan cümlecik — Temel cümle

baktı.

Babasını görünce / göz yaşlarını tutamadı.
Yan cümlecik — Temel cümle

Uyarı:

Girişik bileşik cümlede ne kadar fiilimsi varsa o kadar yan cümlecik vardır. Bir başka deyişle girişik bileşik cümlede birden çok yan cümlecik olabilir.

Eşyalarını alıp / dışarı çıkarken / kapıda onu gördü.
I. yan cümlecik — II. yan cümlecik — Temel cümle

Arkadaşına olan sevgisi / onu böyle bir şey yapmaya /
I. yan cümlecik — II. yan cümlecik

zorladı.
Temel cümle

*** Devrik cümleli anlatımlarda temel cümle sonda olmaz:**

En son çocuklar geçti / kurtuluş günü için hazırlanan
Temel cümle — Yan cümlecik

tören alanından.

Sonunda konuştu / sabahtan beri suskun suskun oturan
Temel cümle — Yan cümlecik

ihtiyar.

*** Yan cümlecik temel cümlenin değişik öğelerini oluşturabilir:**

1. Yan cümlecik özne görevi üstlenebilir.

Seyahat etmenin tadını alanlar / sık sık turlara katılıyor.
Yan cümle (özne) — Temel cümle

Spor yapmak isteyen öğrenciler / bahçede toplansın.
Yan cümle (özne) — Temel cümle

Çalıntı malları satarken yakalanan adam / kendini
Yan cümle (özne) — Temel cümle

savundu.

Büronun eskiyen mobilyalarını değiştirmek / bir
Yan cümle (özne)

günümüzü aldı.
Temel cümle

2. Yan cümlecik dolaylı tümleç görevi üstlenebilir:

Bahçedeki meyveleri toplamaya gideniere / biz de
Yan cümle (Dolaylı tümleç)

yardımcı olduk.
Temel cümle

Evi temizleyen hizmetçiye / bir miktar para verdik.
Yan cümle (Dolaylı tümleç) — Temel cümle

Dışarı çıkma yasağını delmek isteyenlere / engel olundu
Yan cümle (Dolaylı tümleç)

genel sayım günü.
Temel cümle

3. Yan cümlecik nesne görevi üstlenebilir:

Şelaleyi seyretmeyi / çok istiyordum.
Yan cümle (Nesne) — Temel cümle

Sanatsal etkinliklere katılmanın vararını / anlattım ona.
Yan cümle (Nesne) — Temel cümle

Gazete ve kitap okumanın tadını / küçük yaşta almıştım.
Yan cümle (Nesne) — Temel cümle

4. Yan cümlecik zarf tümleci görevi üstlenebilir:

Beklemediği bir anda annesini kaybedince / içine
Yan cümlecik (Zarf tümleci)

kapandı.
Temel cümle

Çoban Ahmet koyunları otlatırken / yağmura yakalandı.
Yan cümlecik (Zarf tümleci) — Temel cümle

Küçük kız ağlaya ağlaya / evin yolunu tuttu.
Yan cümlecik (Zarf tümleci) — Temel cümle

İzmir'e gideli / beni aramadı.
Yan cümlecik (Zarf tümleci) Temel cümle

5. Yan cümlecik edat tümleci görevi üstlenebilir:

Yüksek öğrenim tahsili görmek için / İstanbul'a
Yan cümlecik (Edat tümleci) — Temel cümle

taşınmıştı.

İş hanının önünde duran otomobil ile / hastayı acile
Yan cümlecik (Edat tümleci) — Temel cümle

kaldırdık.

Salonu dolduran konuklara karşı / bazı sorumluluklarımız
Yan cümlecik (Edat tümleci) — Temel cümle

vardı.

Uyarı:

Girişik bileşik cümleler, yan cümlecik – temel cümle biçiminde ayrılırken ayırma işlemi ifadenin tamamlandığı yerden yapılmalı; söz öbekleri, tamlamalar bölünmemelidir.

Kitap okumanın yararına / elbette inanıyorum.
Yan cümle — Temel cümle

b) Kaynaşık (İç içe bileşik) cümle:

Yan yargısı iç cümleye dayalı bileşik cümleye kaynaşık bileşik cümle denir. Böyle cümlelerde yan yargıyı taşıyan ad ya da eyem cümleleri adlaşmıştır, tek bir sözcük sayılır; bu nedenle de temel cümlenin bir öğesini oluşturur.

* Komşu komşunun külüne muhtaçtır, dedi.

Bu cümleyi öğelerine ayıralım:

Dedi → Yüklem

Diyen kim? → O (özne)

O ne dedi? → Komşu komşunun külüne muhtaçtır (Nesne)

Görüldüğü gibi bu cümlede iç cümle belirtisiz nesne görevi̇yle kullanılmıştır. İç cümle, başka görevler de üstlenebilir. Aşağıdaki örnekleri inceleyelim:

Bu çocuk, adam olacak, görünüyor. *(İç cümle zarf tümleci görevinde)*
İç cümle

Yeni komşularımız, hoş geldinize geldi. *(İç cümle dolaylı tümleç görevinde)*

"Ne Mutlu Türk'üm diyene!" Atatürk'ün milliyetçilik düşüncesinin en güzel örneğidir." *(İç cümle özne görevindedir)*

c) Koşullu (Şartlı) Bileşik Cümle:

Yan yargısı dilek ya da koşul kipinden oluşan cümleye, koşullu bileşik cümle denir. Böyle cümleler bir eylemin yapılıp yapılmadığını bir başka eylemin gerçekleşmesine bağlı kılar. Koşullu yan cümlenin belirttiği durum gerçekleşirse asıl eylem yapılabilir:

* Olayı irdelerseniz bu konuda ne kadar haklı olduğumu anlayacaksınız. (Belirtilen konuda haklı olduğumun anlaşılması olayın irdelenmesine bağlı)

* Yeteri kadar para bulabilirsem o otomobili alacağım. (O otomobili alabilmem yeteri kadar para bulabilmeme bağlı.)

d) "Ki"li Bileşik Cümle (İlgi Cümlesi):

İki cümlenin "ki" bağlacıyla birbirine bağlanmasından oluşan cümleye ilgi cümlesi denir.

"Ki" bağlacı dilimize Farsçadan geçmiştir.

İlgi cümlesi Türkçenin sözdizimi kurallarına aykırıdır. Çünkü Türkçe sözdiziminde temel cümle sonda bulunur. Yan cümle ve yardımcı öğeler önce gelir. Oysa ilgi cümlelerinde asıl yargı başta bulunur.

Şurası muhakkak ki bu konuda biz haklıyız.

Eşyalarını toparla ki yola çıkalım.

Çiçekleri, fidanları sula ki kurumasınlar.

Kömürün iyisini alalım ki kışın üşümeyelim.

Kardeşlerine göz kulak ol ki başlarına bir şey gelmesin.

e) Katmerli Bileşik cümle:

Ayrı türden en az iki yan yargıya dayalı bileşik cümleye katmerli bileşik cümle denir:

* Ne zaman arkadaşlarımla bir yemeğe çıksam (1) bazı kişiler onlarla bir yatırıma girdiğimi zannediyor. (2)

Yukarıdaki katmerli bileşik cümleyi oluşturan öğelerden birincisi koşullu yan cümle, ikincisi girişik bileşik cümledir.

* İyi giyimli, orta yaşlı bey, odadan çıkarken (1)
"Hasan bey'i görmek istemiştim," dedi. (2)

Bu cümlede ise birinci cümle zarf fiille kurulu yan cümlecik, ikincisi ise kaynaşık cümledir. Cümlenin tamamı ise katmerli bileşik cümledir.

fetel yayınları

C) SIRALI CÜMLE:

Tek başlarına yargı taşıyan birden çok cümlenin virgül ya da noktalı virgülle art arda sıralanmasından oluşan cümlelere sıralı cümle denir.

Sıralı cümleyi oluşturan cümleler arasında anlam ilgileri bulunur. Böyle cümlelerde kimi zaman cümlenin birinde geçen özne, tümleç ya da yüklem diğer cümlede yinelenmez. Kimilerinde ise yüklemler, tümleçler, özneler ayrı ayrıdır; ortak değildir.

Sıralı cümleler dört ayrı grupta incelenebilir:

a) Bağımsız Sıralı Cümle:

Birden çok bağımsız yargıdan oluşan ve aralarındaki anlam ilgisi virgül veya noktalı virgülle sağlanan cümlelere denir. Bu tür cümlelerde neden – sonuç ilgisi yoktur. Bunlar aslında ayrı ayrı bağımsız cümlelerdir. Ancak arka arkaya gelen anlatımlar olduğu için noktalama işaretleriyle sürdürülürler. Bunları daha iyi anlamak için virgül veya noktalı virgüllerin olduğu yerlere nokta koyarsak ayrı ayrı cümleler elde ederiz.

* Odamızda ders çalışıyorduk, dışarda bir gürültü koptu.
* Pencereden dışarıyı seyrediyordum; bir adam ayağı kayıp düştü.
* Ormanda piknik yapıyorduk; yağmur birden bastırdı.
* Pazar sabahı erkenden dershaneye gidiyordum; bir polis arabası kenarda duruyordu.

b) Bağımlı Sıralı Cümle:

Birden çok yargıdan oluşan ve aralarındaki anlam ilgisi bağlaçlarla sağlanan herhangi bir öğesi ortak kullanılan cümlelere denir.

Kitapları tek tek kapladı, kütüphaneye koydu.
N Z.T. Y. D.T. Y.

(Nesne ve özne ortak)

Oğlan dayıya, kız halaya çeker. (Yüklem ortak)
Ö D.T. Ö D.T. Y.

Birkaç kişi koyunlara damga vurdu, sonra yem verdik.
Ö D.T. Y. Z.T. N Y

(Dolaylı tümleç ortak)

c) Açıklamalı Sıralı Cümle:

Bir giriş cümlesiyle onun açıklayıcısı durumunda bulunan bir başka cümleden oluşan söz dizisine açıklamalı sıralı cümle denir. Bu tür cümlelerde neden – sonuç ilgisi vardır.

Hayvanları çok sever; hayvanlarla ilgili derneklere üyedir.

Meyvecilik para kazandırıyor; bu bölge meyvecilikle uğraşıyor

Ona neden kızdığımı söyleyeyim; dedikodu yapıyor, insanları birbirine düşürmeye çalışıyor.

d) Karma Sıralı Cümle:

Bağımsız ve bağımlı sıralı cümlelerin karmasından oluşan cümleye denir. Karma sıralı cümlelerde en az üç cümle bulunur.

* Kasaba eski görünümünde değildi; yeni yeni apartmanlar dikilmişti, çot katlı ve oldukça kalabalık caddeler oluşmuştu.
* Deniz kenarında yaşlı bir balıkçı vardı; kulübesinin yanında tavada balık kızartıyor, bir yandan da denize bakıyordu endişeli gözlerle.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK – 1:

Ad cümlelerinde kimi zaman ekeylemin 3. tekil kişi ekinin kullanılmadığı da olur.

Aşağıdakilerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir cümle vardır?

A) En sevdiğim aydır Ağustos.
B) Güz mevsimi hasat demektir Anadolu insanı için.
C) Şu kara üzümler daha tatlıdır ötekilere göre.
D) Yükünden dalları eğilmiş elma ağaçları bir başka güzelliği bu bahçelerin.
E) Kavunun, karpuzun en bol olduğu zamandır şimdi.

ÇÖZÜM:

Ekeylemin 3. tekil kişi eki "–dir" A'da "en sevdiğim aydır", B'de "hasat demektir", C'de "daha tatlıdır", E'de ise 'kavunun, karpuzun en bol olduğu zamandır" ifadelerinde yüklemle birlikte kullanılmıştır. Bu cümlelerde yargı tamdır ve ekeylem almıştır. Oysa D seçeneğinde ".... bir başka güzelliği" yargıdır ve bu yargıda "–dir" ekeylemi kullanılmamıştır. D seçeneğindeki ad cümlesi "–dir" ekeylemini almamıştır.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2: (ÖSS – 1997)

Aşağıdaki ikili dizelerden hangisi bitmemiş bir cümle durumundadır?

A) Gecenin koyu karanlığında
Rüzgârda sokak kokusu
B) Çiçek açmayı deniyordu
Bahçemizde erik ağacı
C) Uğraşma boşuna şiir yazamazsın
Bu kadar maviyken gökyüzü
D) Bana bu kadar açık söylemedi
Güzel olduğunu yaşamanın
E) Gökyüzünün maviliğine akarak
Savruldu sonsuza ışık hızım

ÇÖZÜM:

Verilen dizeleri dikkatle incelediğimiz zaman B'de "deniyordu", C'de "uğraşma, yazamazsın", D'de "söylemedi", E'de ise "savruldu" yargı oluşturmuş yani yüklem görevli sözcüklerdir. Bu seçeneklerde yargı tamamlandığı için bitmemişlik söz konusu olamaz. Oysa A'da: "Gecenin koyu karanlığında rüzgârda sokak kokusu var." biçiminde yargı tamamlanabilir. "var" yüklemi söylenmemiş ve ifade eksiltili bırakılmıştır.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 3:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde arasöz vardır?

A) La Fontaine hoş sohbeti, candan dostluğu, acıyı tatlı eden filozofluğu ve şakalarıyla kendini sevdirmiştir.
B) La Fontaine, çağında, yaşayışı, davranışı, şiir anlayışı, edası ve üslubuyla tek başına kalmıştır.
C) La Fontaine'in masalları, konu, kişi, dil ve anlatım özellikleri yönünden her yaştaki insanı etkiler.
D) La Fontaine, fabılların unutulmaz yaratıcısı, yaşamını etkileyen türlü güçlükleri yapıtlarında yansıtmıştır.
E) La Fontaine, doğayla baş başa geçirdiği, içine kapanık yılların ardından kendini birdenbire Paris'te buldu.

ÇÖZÜM:

Arasöz, açıklama amacıyla kullanılan sözdür. İki virgül arasına alınır ve arasözü anlamak için birinci virgülün olduğu yere "yani" getirirsek uygun düşer. Bir bilgi ışığında seçenekleri incelediğimiz zaman D seçeneğindeki cümlede; "La Fontaine, fabılların unutulmaz yaratıcısı, yaşamını etkileyen türlü güçlükleri yapıtlarında yansıtmıştır," arasözün olduğunu görürüz. "Fabılların unutulmaz yaratıcısı" sözü arasözdür. Bunu cümleden çıkarırsak anlam bozulmaz, birinci virgülün olduğu yere "yani" getirirsek uygun düşer.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 4:

(I) Demre'yi geçer geçmez doğanın ve iklimin değiştiğini görürsünüz. (II) Nefis bir dağ havası sizi sarar. (III) Olağanüstü bir sessizlik başlar. (IV) Arada bir keçi sesleri duyulur. (V) Sonra bir yığın Likya mezarıyla karşılaşırsınız.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangisi yapısı bakımından ötekilerden farklıdır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

ÇÖZÜM:

Verilen parçada, ilk cümlenin dışındaki cümlelerin tek yargısı (yüklemi) vardır. Bu yüzden II, III, IV ve V numaralı cümleler basit yapılıdır. I. cümle ise birden fazla yargı içermektedir. İki yan cümlecik bir temel cümleden oluşan yani birden fazla yan cümleciği olan bir girişik bileşik cümledir.

Demre'yi geçer geçmez / doğanın ve iklimin değiştiğini
I. yan cümlecik II. yan cümlecik

görürsünüz.
Temel cümle

Buna göre birinci cümle bileşik, diğerleri basit yapılı cümlelerdir.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 5: (ÖSS – 1995)

Aşağıdaki atasözlerinden hangisi yüklemine göre ötekilerden farklıdır?

A) Gönül kimi severse güzel odur.
B) Göz görür, gönül ister.
C) Her damardan kan alınmaz.
D) Azı bilmeyen çoğu hiç bilmez.
E) İşten artmaz, dişten artar.

ÇÖZÜM:

Yüklemi, çekimli fiillerden oluşan cümlelere fiil; isim ya da isim soylu sözcüklerden oluşan cümlelere de isim cümlesi denir.

B'de "görür", "ister" (fiil)

C'de "alınmaz" (fiil)

D'de "bilmez" (fiil)

E'de "artmaz", "artar" (fiil)

A'da ise yüklem "O" kişi zamirinden oluşmuş; "–dır" ekfiilini almıştır. Yüklem, isim; cümle de isim cümlesidir.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 6: (ÖSS – 1993)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde nesne ortaklığı söz konusudur?

A) İşi çok çabuk kavramış, zamanı iyi kullanmasını öğrenmişti.
B) Erkenden uyandı, yıkandı, giyindi, dışarı çıktı.
C) Annem, sabahleyin erkenden kalkar, kahvaltıyı hazırladı.
D) Gömleğini yıkadı, kuruttu, ütüledi, yerine astı.
E) Okuldan gelince ödevlerini yapar, akşam da erkenden yatardı.

ÇÖZÜM:

Seçeneklerdeki cümlelerin öğelerini gösterelim:

* İşi çok çabuk kavramış, zamanı iyi kullanmasını öğrenmişti. (Özne ortak)
N ZT Y N Y

* Erkenden uyandı, yıkandı, giyindi, dışarı çıktı. (Özne ortak)
ZT Y Y Y ZT Y

* Annem, sabahleyin erkenden kalkar, kahvaltıyı hazırlardı. (Özne ve zarf tümleci ortak)
Ö ZT ZT Y N Y

* Gömleğini yıkadı, kuruttu, ütüledi, yerine astı. (Özne ve nesne ortak)
N Y Y Y DT Y

* Okuldan gelince ödevlerini yapar, akşam da erkenden yatardı.
ZT N Y ZT ZT Y

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 7:

14. yüzyılda oluşan Dede Korkut hikâyelerinin, Oğuz Destanı'nın birçok özelliğini taşıması ve destandan hikâyeye geçiş aşamasının karakteristik bir örneği olması bakımından, Türk hikâyeleri arasında özel bir yeri ve önemi vardır.

Bu cümleyle ilgili olarak aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

A) Ad cümlesi
B) Eylemsilerle oluşturulmuş bileşik bir cümledir.
C) Ad tamlamalarında araya sözcük girmiştir.
D) Nesnesi "destandan hikayeye geçiş aşamasının karakteristik bir örneği olması" dır.
E) Cümlede özel ve cins adlara yer verilmiştir.

ÇÖZÜM:

Verilen parçayı irdeleyecek olursak bir tek cümleden oluştuğunu görürüz.

Yüklemi "vardır" ifadesidir ve isimle kurulduğu için ad cümlesidir. İçerisinde eylemsiler "oluşan, taşıması, geçiş olması" olduğu için bileşik bir cümledir. "Oğuz Destanının birçok özelliğini", "...destandan hikâyeye geçiş aşamasının karakteristik bir örneği..." ad tamlamalarında araya sözcük (birçok, karakteristik bir) girmiştir. "Dede Korkut, Oğuz Destanı" özel diğer, ifadelerde tür adları kullanılmıştır. Bu özellikler A, B, C ve E'de verilmiştir, yani bu seçeneklerde verilen yargılar doğrudur. Oysa D seçeneğinde nesne olarak verilen "destandan hikâyeye geçiş aşamasının karakteristik bir örneği olması" sözü kendisinden önce gelen diğer sözcüklerle birlikte bir öbek oluşturmuştur ve zarf tümleci görevindedir. Verilen cümlede ara cümle de kullanılmıştır. Cümlede "14. yüzyılda oluşan Dede Korkut hikâyelerinin...özel bir yeri ve önemi vardır." asıl cümledir. Diğer ifadeler açıklama amacıyla kullanılmıştır ve zarf tümleci ile dolaylı tümleçten oluşur.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 8:

Aşağıdaki cümlelerin hangisi, yapısına göre basit, söz dizimine göre devrik bir fiil cümlesidir?

A) Opera, eski bir müzik öğretmeninin hayat hikâyesine ilişkinmiş.
B) Aynı romanının birçok çevirilerinin yapıldığını biliyoruz.
C) Bütün bu iddialar, bir tek şeyi ortaya koyuyor bence.
D) Son okuduğum romanda olay örgüsü karmaşık.
E) O anda vereceği yanıtı düşünüyordu galiba.

ÇÖZÜM:

Verilen seçeneklerdeki cümleleri **yapısı, söz dizimi** ve **yüklemi** bakımından incelersek;

A'da → basit, düz, isim

B'de → bileşik, düz, fiil

C'de → basit, devrik, fiil

D'de → bileşik, düz, isim

E'de → bileşik, devrik, fiil

niteliklerini taşıyan cümleler görürüz.

"Bütün bu iddialar bir tek şeyi ortaya koyuyor bence."
Yüklem

cümlesi devriktir; çünkü yüklem sonda değil, tek yargısı olduğu için basit yapılıdır ve yüklem fiille kurulduğu için fiil cümlesidir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 9:

Dağ, sonsuz yaratma gücünün simgesidir Anadolu'da. Anadolu insanının erdemi de, dağ gibi, yaklaştıkça görkemini, sonsuzluğunu kavratır bize. Üzerinde bunca insan barındırmış Anadolu, bir erdemler uygarlığıdır. Kıvrım kıvrım yolları tırmanıp o güzel insanlara kavuşunca erdemin, beğeninin ne olduğunu anlıyoruz.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisine örnek yoktur?

A) Sıralı cümle
B) Bileşik cümle
C) Fiil cümlesi
D) İsim cümlesi
E) Devrik cümle

ÇÖZÜM:

Parçada verilen cümleler dikkatle incelenirse hiç sıralı cümle olmadığı görülür. Sıralı cümleler en az iki bağımsız yargıdan oluşur. Parçada böyle bir cümle yoktur. Diğer seçenekleri şu cümleler örnekler:

* Dağ, sonsuz yaratma gücünün simgesidir Anadolu'da. → Devrik cümle
* Anadolu insanının erdemi de dağ gibi yaklaştıkça görkemini, sonsuzluğunu kavratır bize. → fiil cümlesi ve bileşik cümle
* Anadolu bir erdemler uygarlığıdır. → İsim cümlesi

Parçada sıralı cümle yoktur.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 10:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yan cümlecik, temel cümlenin öznesi durumundadır?

A) Öğretmen, sınava girecekleri bahçede topladı.
B) Sabahları bir süre yürümek sağlığa yararlıdır.
C) Müşteri gelince elindeki işi bırakır.
D) Her ay bir kitap okumayı alışkanlık edinmişti.
E) Okulunu bitirince iyi bir işe girmek istiyormuş.

ÇÖZÜM:

Seçeneklerdeki cümlelerde yan cümleciklerin görevlerini belirleyelim:

* Öğretmen, sınava girecekleri bahçede topladı.

(Bu seçenekte temel cümlenin öznesi yan cümlecikten önce gelmiştir)

* Sabahları bir süre yürümek sağlığa yararlıdır.
Yan cümlecik (Belirtili Nesne) Temel cümle

* Müşteri gelince elindeki işi bırakır.
Yan cümlecik (Z. Tüm.) Temel cümle

* Her ay bir kitap okumayı alışkanlık edinmişti.
Yan cümlecik (B'li nesne) Temel cümle

* Okulu bitirince iyi bir işe girmek istiyormuş.
I. Yan cüm. (Z. Tüm)li. Yan cüm. (B'siz N.) Temel Cüm.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 11:

Güzel ve etkili konuşma, özel bir yetenek değildir.

Bu cümleyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Olumsuz isim cümlesidir.
B) Yapım eki almış birden çok sözcük vardır.
C) Öznesinin birden çok sıfatı vardır.
D) Yüklemi birden çok sözcükten oluşmuştur.
E) Sıralı cümledir.

ÇÖZÜM:

Soru kökündeki cümleyi inceleyelim:

Güzel ve etkili konuşma, özel bir yetenek değildir.
Özne Yüklem

Bu cümle olumsuz isim cümlesidir, çünkü sonunda "değildir" sözcüğü var. "Etkili, yetenek, özel" sözcükleri yapım eki almıştır. Öznesi birden çok sıfatla (güzel, etkili) niteleniyor. Yükleminin de birden çok sözcükten oluştuğu görülüyor. B, C, D ve E cevap olamaz. Sıralı cümlelerde bağımsız en az iki yargı (dolayısıyla iki yüklem) olmalıdır; oysa verilen cümlede tek bir yüklem görülüyor.

Söz konusu cümle için "Sıralı cümledir." denilemez.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 12 : (ÖYS – 1994)

Aşağıdakilerin hangisinde verilen dizeler eksiltili cümle durumundadır?

A) Benim bildiğim Atatürk
Bir sevgidir sonsuz
B) Benim bildiğim Atatürk
Alçıya mermere sığmaz
C) Benim bildiğim Atatürk
Bir atılımdır durmayan
D) Benim bildiğim Atatürk
Bir anlamdır kocaman
E) Benim bildiğim Atatürk
Camdan çerçeveden uzak

ÇÖZÜM:

A'da "sonsuz bir sevgidir", B'de "alçıya mermere sığmaz", C'de "durmayan bir atılımdır", D'de kocaman bir anlamdır" sözleri yüklemdir. E seçeneğini kurallı cümle durumuna getirirsek, cümlede yüklemin eksik olduğu, zihinden tamamlanması gerektiği görülür:

Benim bildiğim Atatürk, camdan çerçeveden uzak
Özne Zarf tümleci

(yaşar)
Yüklem

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 13:

Aşağıdakilerden hangisinde yan cümlecik, temel cümlenin nesnesi görevindedir?

A) Bu sözü söylemiş olabileceğini sanmıyorum.
B) Bunun, yerinde bir karar olduğundan kuşkuluyum.
C) Onun hakkında söylenenlere inanmadım.
D) Bizimle geleceğine çok sevindim.
E) Söz verdiğim için gitmeliyim.

ÇÖZÜM:

Seçeneklerdeki cümleleri yan cümlecik ve temel cümlelerine ayıralım:

Bu sözü söylemiş olabileceğini sanmıyorum.
Y.C. (Belirtili Nesne) T.C.

Bunun, yerinde bir karar olduğundan kuşkuluyum.
Y.C. (Belirtili Nesne) T.C.

Onun hakkında söylenenlere inanmadım.
Y.C. (Dolaylı tümleç) T.C.

Eğitimle geleceğine çok sevindim.
Y.C. (Dolaylı tümleç) T.C.

Söz verdiğim için gitmeliyim.
Y.C. (Zarf tümleci) T.C.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 14 : (ÖSS – 2006)

(I) Yaşamayı öğretmek için ilk önce kendimiz yaşamayı öğrenmeli, sevmeliyiz, diye başlıyorsun son mektubuna. (II) Çevremizde, bize yaşamı sevdirecek nice durumlarla karşılaşıyor; onun güzelliklerini sezdirerek nice olaylar yaşıyoruz. (III) Olaylara ve insanlara bakmayı öğrendikçe yaşamı da daha iyi anlayacağımızı düşünüyorum. (IV) Geçen hafta, öğrencilerimle bir kır gezisine çıktık. (V) İki kolimetre ya yürüdük ya yürümedik; ama bu yol boyu öyle değişik şeyler, öyle güzel şeyler gördüm ki ilk kez, yaşadığımın ayrımına vardım.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) I. cümle, yüklemi şimdiki zamanlı bileşik zamanlı bileşik bir cümledir.

B) II. cümle, ortak tümleçli, sıralı bir cümledir.

C) III. cümle, dolaylı tümleci olan basit bir cümledir.

D) IV. cümle, içinde zarf tümleci olan olumlu bir cümledir.

E) V. cümle, birden fazla yan cümleden oluşan girişik bir cümledir.

ÇÖZÜM:

I. tümce, iki ayrı yargıdan oluştuğu için bileşiktir, temel cümlenin yüklemi şimdiki zamla çekimlenmiştir. II. tümcede "çevremizde" dolaylı tümleci, ilk yargının da ikinci yargının da dolaylı tümlecidir. IV. tümcede "geçen hafta" zarf tümleci görevindedir, eylem gerçekleştiği için tümece olumludur. V. tümcede iki ayrı yan tümce vardır, "yaşadığımın" eyemsisi kullanıldığı için girişik bileşiktir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 15 : (ÖSS – 2006)

(I) 1995 sonbaharıydı, çantamda fotoğraflar var, New York uçağındayım. (II) İlk defa biniyormuşçasına heyecanlanarak pencere kenarındaki koltuğuma yerleşiyorum. (III) Çantamda yeni bir Anadolu Medeniyetleri Fotoğrafları albümü var. (IV) Anadolu'nun hatta insanlığın on beş bin yılına tanıklık eden fotoğraflar bunlar. (V) Amacım, Neolitik Çağdan, Osmanlıya uzanan Anadolu kültür mirasını fotoğraf sergileriyle tanıtmak.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

A) I. cümle, ad cümlelerinden oluşan bağımsız sıralı bir cümledir.

B) II. cümle, zarf tümleci, dolaylı tümleç ve yüklemden oluşan bileşik bir cümledir.

C) III. cümle, içinde belirtisiz nesne olan bir fiil cümlesidir.

D) IV. cümle, özne ve yüklemden oluşan devrik bir cümledir.

E) V. cümle içinde sıfat tamlaması olan kurallı bir cümledir.

ÇÖZÜM:

I. cümle, üç ayrı yargıdan oluşmaktadır. Bu üç cümlenin yüklemi de addır. Bu cümle bağımsız sıralı bir cümledir; çünkü cümlelerin hiçbir öğesi ortak değildir.

II. cümle, bileşik bir cümledir; çünkü "heyecanlan–" eylemi zarf–fiil eki olan "–arak" ekini almıştır.

III. cümlede "yeni bir Anadolu Medeniyetleri Fotoğrafları albümü" belirtisiz nesne görevinde değil, özne görevindedir. Cümle yüklemine göre isim cümlesidir.

IV. cümlede "Bunlar" özne görevindedir. "Anadolu'nun hatta insanlığın on beş yılına tanıklık eden fotoğrafları" bir tamlama grubunu oluşturduğu için bölünemez ve yüklem görevindedir.

V. cümle kurallı bir cümledir. "Neolatik Çağdan Osmanlı'ya uzanan Anadolu kültür mirası da sıfat tamlamasıdır."

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 16 : (ÖSS – 2009)

Yeniden baktım "Başaklar" tablosuna. Belli ki rüzgâr var, başaklar eğilmiş. Başakların kimisi yanındakine yaslanmış, kimisi baş başa vermiş. Kırılacak gibi bükülen de, usulca eğileni de var. Dimdik duran başak görünmüyor hiç.

Bu parçada aşağıdaki cümle türlerinden hangisi yoktur?

A) Ad (isim) cümlesi B) Eksiltili cümle

C) Sıralı cümle D) Basit cümle

E) Basit cümle

ÇÖZÜM:

A seçeneğini dördüncü tümce, C seçeneğini ikinci tümce, D seçeneğini üçüncü, dördüncü ve beşinci tümce, E seçeneğini birinci tümce örneklemektedir. Parçada yüklemi söylenmeyen eksiltili tümce yoktur.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

TEST – 1

1. Aşağıdaki cümlelerden hangisi, yükleminin türüne göre ötekilerden farklıdır?

A) Yaşadığı durum çok üzücüydü.

B) Onun güler yüzüne kandılar.

C) Çocuk geç kalınca annesi endişelendi.

D) Yere düşünce hepimiz gülmeye başladık.

E) Takımları lig birincisi oldu.

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisi anlamca olumludur?

A) Çocukların hiçbiriyle ilgilenmedi.

B) Onu ziyaret etmemiş değilim.

C) Bu insanların yiyecek bir dilim ekmekleri bile yok.

D) Ne bu kitabı ne diğerini okudum.

E) Bunlar benim eldivenlerim değil.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisi biçimce olumlu, anlamca olumsuzdur?

A) Dünyamız gittikçe kirleniyor.

B) Onulmaz bir derde düşmüşüm.

C) Bir gece vakti sokak ortasında yapayalnızım.

D) Sizin duygularınızı anlamamış değilim.

E) Burada ne seni ne arkadaşını istiyorum.

4. Kendisine hedef tayin eden insanın yapacağı ilk iş, sağa sola bakmadan bu hedefi gerçekleştirmek için en doğru yolu bulmaya çalışmaktır.

Bu cümleyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) İsim cümlesidir.

B) Özne söz öbeğinden oluşmuştur.

C) Bileşik cümledir.

D) Sıfatfiil vardır.

E) Devrik cümledir.

5. Aşağıdaki cümlelerden hangisi devrik bir eylem cümlesidir?

A) İnsanlar iki üç bin yıl önce savaş için de barış için de tanrılar, tanrıçalar seçmişlerdi kendilerine.

B) Dünyada tematik festivaller giderek yaygınlaşıyor.

C) Bizim festivalimizin en önemli özelliği uzun metrajlı film dalında bir yarışmaya sahip olması.

D) Belgesel sinema alanında çevre sorunlarıdır en çok işlenen konu.

E) Bu festivalin yalnızca tüketimle sınırlı olmamasına dikkat ettik.

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisi devrik bir isim cümlesidir?

A) Bebeğin gözleri kapkaraydı.

B) Odanın ortasına atıvermiş çantası.

C) Buralara çok çabuk iner akşam.

D) Onun davranışı tepesinin atmasına neden oldu.

E) Oldukça yaşlıymış Asuman'ın anneannesi.

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisi öğelerinin dizilişi yönünden kurallı bir cümledir?

A) Benimle konuşurken tablosunu yapmaya devam ediyor bir yandan.

B) Bir ozanımızın dediği gibi sarışın bir kurda benziyor gerçekten de .

C) Anıtkabir yolları çok kalabalıktır şu günlerde.

D) Bu gazetede başlıyor gazeteciliğe Metin Toker.

E) İngiltere'de tutuklular belli zaman diliminde arkadaşlarıyla pinpon oynayabiliyormuş.

8. (I) Babama çok hayrandım. (II) Yazar, gazeteci, şair ve ressam olduğunu bilmek beni mutlu ediyordu. (III) Beyrut'ta yönettiği gazetenin basımı sırasında ona sık sık eşlik ederdim. (IV) Daha altı ya da yedi yaşındayken yeğlediğim gezintiler bunlardı işte. (V) Binanın alt katındaki rotatiflerin horlaması hâlâ kulaklarımda.

Numaralanmış cümlelerden hangisi eksiltili bir cümledir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi anlamca olumludur?**

A) Bu ödevimi zamanında bitiremedim.
B) Bildiklerimi anlatmıyor değilim.
C) Kardeşin senin kadar sabırlı değil.
D) Ne gülebildim ne ağlayabildim.
E) Onu anlamak mümkün değil.

10. **Aşağıdakilerden hangisi anlamca olumlu isim cümlesidir?**

A) Onu biz de gözetiyorduk.
B) Burada dereler susuz, bayırlar ağaçsızdı.
C) Onları burada bulamazsınız.
D) O da bize göre oldukça güçlüydü.
E) Biz de onlarla yarışabilirdik.

11. "Müdür Bey her hafta bir sanat dergisi alıyor." **cümlesinin olumsuz, soru ve devrik biçimi aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Her hafta bir sanat dergisi almıyor Müdür Bey.
B) Müdür Bey her hafta bir sanat dergisi almıyor mu?
C) Her hafta bir sanat dergisi almıyor mu Müdür Bey?
D) Müdür Bey bir sanat dergisi alıyor mu her hafta?
E) Bir sanat dergisi mi alıyor Müdür Bey her hafta?

12. **Aşağıdakilerden hangisi bir ünlem cümlesidir?**

A) Birkaç dakika sonra burada olur
B) Yapıtları çeşitli dillere çevrildi
C) Gençleri sanatla ilgilenmeleri için yüreklendirmeliyiz
D) Manzara ne kadar güzel
E) Ayrıntılı bir açıklama yaptı

13. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi biçimce olumlu olduğu halde anlamca olumsuzdur?**

A) Onu dün akşam aramıştım.
B) Şarkı söylemeyi pek beceremem.
C) Bugünlerde ne kitap okuyabiliyorum ne dergi.
D) Çok heyecanlandığı için kekelemeye başladı.
E) Yeni şiirlerini hiçbir yerde yayımlatamadı.

14. **Aşağıdaki atasözlerinden hangisi eksiltili cümle biçimindedir?**

A) Ne doğrarsan aşına, o çıkar kaşığına.
B) Ne oldum demeli, ne olacağım demeli.
C) Nerede hareket, orada bereket.
D) Ne verirsen elinle, o gider seninle.
E) Ne karanlıkta yat, ne kara düş gör.

15. **Aşağıdakilerden hangisi ünlem cümlesidir?**

A) Yolun bundan sonrasını çıkarabilirim
B) Yazıklar olsun verdiğim emeklere
C) Gençliğinde çalışan, yaşlılığında rahat eder
D) Sinek küçüktür ama, mide bulandırır
E) Kargaya yavrusu şahin görünür

16. **Aşağıdakilerden hangisi yanıt gerektirmeyen bir soru cümlesidir?**

A) Benden yalan söylememi nasıl istersin?
B) Neden tabağındaki yemeği bitirmedin?
C) Bu akşam tiyatroya mı gideceksin?
D) Ondan ne zamandır haber alamıyorsun?
E) O ev de mi satılıyormuş?

17. **Aşağıdakilerin hangisi gereklilik cümlesi değildir?**

A) İşçilere maaşlarını vermemiz gerekiyor.
B) Bu hayvanları zamanında aşılatmamız lazım.
C) Para bulmak zorundayım.
D) Bazı konularda onun da fikrini almalısın.
E) Çocuklar köye iki saat önce ulaşmış olmalı.

18. **Aşağıdakilerin hangisinde verilen dizeler, eksiltili cümle durumundadır?**

A) Süt beyaz bir martıyım açıklarda
Gemilere ben yol gösteriyorum.
B) Çamı bitmiş, kavağı azalmış
Gamla örtülü bayırlar çıplak değil.
C) Bazen ılık bazen serin
Işıl ışıl yanıyor mavilerin.
D) Uykuya varmak için bu hazin günde, erken
Kapanmayan gözlerim duvarlarda gezerken
E) Bu dağ havasını bir kara adam
Alsın yüce dağlara götürsün.

19. En beğendiği kitap, Reşat Nuri'nin "Çalıkuşu" adlı romanıymış.
Bu cümlenin olumsuz soru şekli aşağıdakilerden hangisidir?

A) En beğendiği kitap Reşat Nuri'nin "Çalıkuşu" adlı romanıymış?
B) Hiç beğenmediği bir kitap değil mi Reşat Nuri'nin "Çalıkuşu" adlı romanı?
C) En beğendiği kitap Reşat Nuri'nin Çalıkuşu adlı romanı değil miymiş?
D) En beğendiği kitap Reşat Nuri'nin değil miymiş?
E) Hiç beğenmediği kitap Reşat Nuri'nin "Çalıkuşu" adlı romanı mı?

20. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde virgülden önceki bölüm eksiltili cümledir?**

A) Bir süre öylece bekliyoruz, sonra konuşmacı söze başlıyor.
B) Bağırmalar sürüyor, kaptan yolcuları sakinleştirmeye çalışıyordu.
C) Akşama doğru bir patlama, sonradan öğrendiğimize göre iki işçi yaralanmış.
D) Yol boyunca uyuyoruz, bir de bakıyoruz ki Kayseri'deyiz.
E) Renk renk çiçekler görüyor, baharı biz de sevinçle karşılıyoruz.

21. **Aşağıdakilerden hangisi devrik bir isim cümlesidir?**

A) Biz vardığımızda sıcacıktı konferans salonu
B) Seyahat boyunca çocuklar gibi şendik.
C) Ağzını bıçak açmıyordu evin en küçüğünün
D) Sanatsal etkinlikleri izleyemiyoruz gönlümüzce
E) İşini bitirdikten sonra bana haber ver.

22. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sadece koşul anlamı vardır?**

A) Sular aksa da çamaşırları yıkasak.
B) Sınavını kazanırsan bisiklet alacak.
C) Hayırlısıyla şu badireyi bir atlatsak.
D) Bana gömlek almasa da kazak alsa.
E) Havalar ısınsa da evi badana etsek!

23. **Aşağıdakilerden hangisi yanıt gerektirmeyen bir soru cümlesidir?**

A) İnsanlar neden böyle duyarsızlaştı?
B) Size hiç yardım etmez olur muyum?
C) Sanatçı konseri niye yarıda bıraktı?
D) Başın gürültüden mi ağrıdı?
E) Bu film, hangi sinemada gösterime girecek?

TEST - II

1. **Aşağıdakilerden hangisi yükleminin türüne göre diğerlerinden farklı bir cümledir?**

A) Anlattıklarının hepsi doğruydu.
B) O, yaşadığı dönemde oldukça tanınan bir yazardı.
C) Pazardan aldığım elma ekşiydi.
D) Bütün öğretmenler kendisinden şikâyetçiydi.
E) Aklına koyduğu her şeyi yapardı.

2. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi anlamca olumlu bir cümledir?**

A) Yapıtta hangi kaynaklardan yararlanıldığı belirtilmemiştir.
B) Toplumsal sorunlara eğilmemiş değildi.
C) Onlara tanınan ayrıcalıklar saymakla bitmez.
D) İçinden geçenleri bir türlü söze dökemiyordu.
E) Onun hiçbir sorunu yoktu.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi sözde soru cümlesidir?**

A) Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
B) Aramızdan ayrılalı kaç yıl oldu?
C) Köyümden bir haber yok mu postacı?
D) Ayrılık acısı yaşadın mı hiç?
E) Kim kalacak büroda bayram süresince?

4. "Aslında onun boyu uzundur." **cümlesini anlamını değiştirmeden biçimce olumsuz yapmak istersek aşağıdakilerden hangisi doğru olur?**

A) Aslında onun boyu uzun değildir.
B) Aslında onun boyu biraz uzundur.
C) Aslında onun boyu kısa değildir.
D) Aslında onun boyu kısadır.
E) Aslında onun boyu biraz kısadır.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi kurallı bir isim cümlesidir?**

A) Yaşlı kadın, torununun geldiğini görünce sevinçle doğruldu oturduğu yerden.
B) Bu düzeye gelmesini ailesine borçluydu.
C) Yaklaştıkça her şey daha da belirginleşiyordu.
D) Sizin muhatabınız ben değilim, dedi.
E) Onun babası Stokholm'de basın ataşesiymiş şimdi.

6. Aşağıdaki dizelerden hangisi yüklemine göre ötekilerden farklıdır?

A) Kalbim bir çiçektir, gündüzler ölgün
B) Geceler çekmeyin benimçin hüzün
C) Gelin siz, ruhumu tenimden süzün
D) Bırakın naşımı yerde gündüzün
E) Gölgemi alın da kaçın geceler

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisi yükleminin sözcük türü bakımından diğerlerinden farklıdır?

A) Acaba kıskançlık da böyle bir şey mi?
B) Ödenecek faturalar var.
C) Siz onu bir de bana sorun.
D) Bugün çok daha iyiyim.
E) Bu, çok kan dökülen bir savaştı.

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde cümlenin öğesi olmayan bi arasöz kullanılmıştır?

A) Onları, sen de bilirsin, iki yıl önce tanımıştık.
B) Birbirinden güzel öyküler, çocuk öyküleri yazıyordu.
C) Söz verdiği saatte, tam 14.30'da, geldiler.
D) Van'ın bir köyüne, anneannesinin doğduğu köye, bu yaz kardeşiyle gidecekmiş.
E) Hasan'la Onur'u, kardeşiyle yeğenini, çok özlüyordu.

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde arasöz dolaylı tümlecin açıklayıcısıdır?

A) Ataç,yeni şiir akımının iki üyesine, Necati Cumalı ile Sabahattin Kudret Aksal'a, umut bağlamıştır.
B) Onca ısrara rağmen, nedendir bilmem, kararından vazgeçmedi.
C) Üç yılda bir, neredeyse bir il yüzölçümü kadar verimli toprak denizlere akıp gidiyor.
D) Son haftalarda, hele şu günlerde, oldukça hareketli günler yaşıyoruz.
E) Ne olursa olsun, sanatçı kendi yazar kişiliğini sürdürmek için her yola başvurur.

10. Aşağıdaki dizelerin hangisinde birden çok yargı vardır?

A) Ellerimi sakladım huzursuzluğuma.
B) Pişmandım, pişmanlığımdan ürperdim.
C) Şimdi kim tutar elimizi?
D) Nasılsa dökülür ırmaklar denizlere.
E) Barbarlar arasında yapayalnız kalmıştık.

11. Aşağıdakilerden hangisi biçimce olumlu, anlamca olumsuz bir cümledir?

A) Bu sorular zor sayılmaz.
B) Böyle mekânlarda oturmak ne güzel.
C) Ne beni dinliyor ne de babasını.
D) Sokaklarda hiç kimseyi göremezsiniz.
E) Bizi çok bekletmedin mi?

12. "Bir yârim olsun isterdim ardımdan yas tutacak."
Bu cümle için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Birden çok yargı içermektedir.
B) Devrik fiil cümlesidir.
C) Yan cümlecik, nesne görevindedir.
D) Yüklem bileşik zamanlıdır.
E) Yüklemine göre isim cümlesidir.

13. Aşağıdakilerden hangisi eksiltili bir cümledir?

A) Av avlandı, tav tavlandı
B) Verdin mi doyur, vurdun mu duyur
C) Harman yel ile düğün el ile
D) Baş başa vermeyince taş yerinden kalkmaz
E) Ver elindekini ellere, vur başını yerlere

14. Aşağıdaki cümlelerin hangisi biçimce olumsuz, anlamca olumludur?

A) Portakalların tümü çürük çıktı.
B) Seni sevmiyor değilim.
C) Bu şartlarda anlaşmayı kabul edemem.
D) Kimseyi incitmek istemiyordum.
E) Bu kışta kıyamette yola çıkabilirsen çık.

15. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde arasöz, dolaylı tümlecin açıklayıcısı olarak kullanılmıştır?

A) Çehov'la çürüyen bir ülkede, Çarlık Rusya'sında, toplumsal patlamanın derinden derine vuran nabız atışlarını tanıdık.
B) Yörüklerin göçebelikten yerleşikliğe, hayvancılıktan çiftçiliğe geçmeleri, üretim araçlarının ve altyapının değişmesi demektir.
C) Bilimin hızla ilerleyişi doğaya olduğu kadar topluma ve bireye de bilimsel yaklaşımı, yani nedensellik bağını gözeterek bakmayı getirdi.
D) Romancı, bence, her konuda okuru aydınlatmakla görevlidir.
E) Hiçbir sanatçı, sanattan uzaklaşmayı kolay kolay göze alamaz.

16. Aşağıdakilerin hangisinde virgülden önceki kısım, eksiltili cümledir?

A) Şiirin bütünü içinde kullanılmış bazı düz sözler, inanılmaz bir çarpıcılık, bir imge yeteneği kazanmaktadır.
B) Yemyeşil bir doğa, böyle bir doğada yaşamın tadını çıkarmak istiyorum.
C) İroninin var olması için bir sanatta düşünce ortamının bulunması yetmez, her türlü çağrışım örgüsünün kurulmuş olması da gerekir.
D) Salah Birsel'in romantizmle de tersiyle de bir ilgisi yoktur, Can Yücel ise bir çeşit romantiktir.
E) Ceyhun Atuf Kansu doğudan doğruya birtakım fikirlerle değil, sınırsız bir yaşama coşkusuyla hareket etmektedir.

17. Aşağıdakilerden hangisi devrik bir isim cümlesidir?

A) Bu adamın ölümü şehirde herhalde konuşulacaktır.
B) Nedense annemin telaşı çoğaldı, gece yarısı olunca.
C) Ben senin beşikte bırakıp gittiğin kardeşinim.
D) Fakat gördüğü kurt değilmiş, ihtiyar kadının.
E) Vapurdaki yolcular arasında bir de Türk ailesi vardı.

18. Aşağıdakilerden hangisi devrik bir fiil cümlesidir?

A) Bir gün öğle paydosundan sonra içeri girdik.
B) Çocuklar hem hapşırıyor hem gülüyorlardı.
C) Bana dikkatle baktığını hisseder gibi oldum.
D) Gerçi o, mücadeleden kaçan bir kadın değildi.
E) Dört yaralı bıraktık; daha düşman görmeden.

19. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde arasöz vardır?

A) Öyle bir yerimden kalkayım, koca Oğuz beyleriyle anlaşmamı bozayım, diyordum.
B) Gencini, çocuğunu kırıp geçireyim; bir kere insan etine doyayım diyordum.
C) Kardeşim Kayan'ı öldürdün; güzel yüzlü yengemi, Ay Han'ı, dul ettin.
D) Kendi kılıcını çıkardı, altına tuttu, kılıcı iki parça oldu.
E) Ah, yiğit, beni elâ gözlümden ayırdın; Allah da seni tatlı canından ayırsın!

20. Aşağıdakilerden hangisi ünlem cümlesidir?

A) Oh, dünya varmış be
B) Bu çocuklar nasıl uslanacak
C) Memleketimi çok özledim
D) Bu güler yüzlü adam ben değilim
E) Erken ayrılmalarına çok üzüldük

21. (I) Evimizde mutfağın yanında misafir odası vardı. (II) Ama sadece misafirlerin değil aynı zamanda benim. (III) Bu odada aklımdan hiç çıkmayacak bir yer vardı. (IV) Yatağıma uzandığım zaman, başımın üstünde yükselen tavan. (V) Evet burasını hiç unutmam. (VI) Çünkü hayal gücümün en fazlalaştığı yerdi burası.

Numaralanmış cümlelerden hangi ikisi eksiltili cümledir?

A) I. ve II. B) II. ve IV. C) II. ve V.
D) III. ve IV. E) IV. ve V.

22. Kitap dilimizi, konuşma dilimizden faydalanarak kurmak zorundayız.

Bu cümleyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Bileşik cümledir.
B) Olumlu bir cümledir.
C) Kurallı bir cümledir.
D) Ad cümlesidir.
E) Biçimce olumsuz anlamca olumludur.

23. Aşağıdaki cümlelerin hangisi, öğelerinin dizilişine göre ötekilerden ayrılır?

A) Onlara ne diyeceksin sen?
B) Dik dik yüzüme bakıyordu, adam.
C) Onları tanımıyor değilim.
D) Pek çabuk dost olduk, onunla.
E) Son derece özgür bir insandı, kardeşim.

24. Aşağıdaki cümlelerin hangisi, yapısına göre basit, sözdizimine göre devrik bir ad cümlesidir?

A) Sanatçı ustaca gözlemler yapıyor, bunu da başarıyla yansıtıyor.
B) Bir iki dakika önce telefon etti baban.
C) Yıldız bugünlerde parasal açıdan çok sıkıntıdaymış.
D) Çok duygulu biriydi sıra arkadaşım Nükhet.
E) Sahilden kilometrelerce uzaktaydı aldığı yazlık.

25. Kaldığın otele biraz tereddütlü geliyorum. Nihayet odanın kapısını vuruyorum. Aydınlığa bakan odalardan biri. Bir rastlantı mı yoksa sandığımdan daha fazla mı şey anlatmıştım sana? Kapıyı hiç değişmeyen aynı aydınlık gülüşünle açıyorsun.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Bileşik cümle B) Eksiltili cümle
C) Soru cümlesi D) Bağlı cümle
E) Ad cümlesi

26. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi koşul cümlesidir?**

A) İçinden "Keşke yağmur yağmasa!" diye dua ediyordu.
B) Havalar böyle giderse yoksul halk bayram eder.
C) Gelse de gelmese de artık fark etmez.
D) Fareler gelecek diye çok korkuyorum.
E) Zaman bulup bir telefon bile açamadım.

TEST – III

1. **Aşağıdakilerden hangisi, yapısına göre bileşik, sözdizimine göre devrik bir fiil cümlesidir?**

A) Sabahları erken kalkıp spor yapmayı seviyorum.
B) İki apartmanın arasında anacaddeye bakar evim.
C) Erken gelenlerin çoğu kahvaltılarını yapar burada.
D) Bu sesi bir müzik parçası gibi uzun süre dinlerim.
E) Elinde olmadan ona soğuk davranıyordum.

2. **Aşağıdakilerden hangisi sözde soru cümlesidir?**

A) Ben, ne söylediğimi bilmiyor muyum?
B) Bu saatte açık eczane bulabilir miyim?
C) Kimse kazanamamış mı?
D) Bu saate kadar niçin bekledin?
E) Bize de gelirler mi acaba?

3. **Aşağıdakilerin hangisinde, cümlenin hiçbir öğesi olmayan bir arasöz vardır?**

A) Okul müdürümüz, Ali Bey, emekliye ayrılacakmış.
B) Çok sevdiği annesini, o çileli kadını, bir türlü unutamıyordu.
C) Merdivenlerden çıkarken, yaşlılıktan olmalı, çok yoruluyorum.
D) Arka sıralarda duran biri, siyah gömlekli olanı, söz istedi.
E) Evine, o sıcacık yuvasına, kavuşacağı günleri sayıyordu.

4. **Aşağıdakilerden hangisinde yan cümlecik özne görevindedir?**

A) İstanbul'a taşınmanızın üzerinden beş ay geçti.
B) Yazılarımın ilgi çekmesi beni sevindirmişti.
C) Bu basit sorun beraberliklerinin sonu oldu.
D) Zaman zaman beni sevmediği duygusuna kapılıyorum.
E) Bakışlarımı gözlerinden kaçırarak konuşmamı sürdürdüm.

5. **Aşağıdakilerin hangisinde** "Bu kitabı çok kısa sürede okudun." **cümlesinin olumsuz soru şekli aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Bu kitabı mı çok kısa sürede okudun?
B) Bu kitabı çok kısa sürede okumadın mı?
C) Bu kitabı çok kısa sürede okuyamadın mı?
D) Bu kitabı ne kadar sürede okudun?
E) Bu kitabı çok kısa sürede mi okudun?

6. Bu sınıftaki öğrencilerin çoğu başarılıydı.

Bu cümlenin olumsuz devrik soru şekli aşağıdakilerden hangisidir?

A) Başarılı mıydı bu sınıftaki öğrencilerin çoğu?
B) Bu sınıftaki öğrencilerin bir kısmı başarılı mıydı?
C) Bu sınıftaki öğrencilerin çoğu başarılı değil miydi?
D) Başarısız mıydı bu sınıftaki öğrencilerin çoğu?
E) Bu sınıftaki öğrencilerin çoğu mu başarılıydı?

7. **Aşağıdakilerden hangisi, yapısına göre bileşik yükleminin türüne göre bir eylem cümlesidir?**

A) Bu kitaptaki şiirlerde hiçbir söyleyiş özeni görülmüyor.
B) O, kalemini toplumun yararına kullanıyor.
C) Tablolarının tamamını doğa oluşturuyor.
D) Onun şiirleri bir solukta okunur.
E) Bu romanda, düşle gerçeğin kaynaştığını görüyoruz.

8. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde eksiltili cümle vardır?**

A) Bembeyaz duvarlar
Dans edenlerin gölgelerini resimliyor
B) Deniz kadar masum bebeğim
Su kadar berrak olmalısın
C) Sen, gece gelen konuğu
Hiç kimsenin ve herkesin
D) Şarkılar söylüyor dere başında
Köylü güzelleri neşeyle
E) Gizledim yeryüzünün tüm sırlarını
Mavi gözlü dağların ardına

9. **Aşağıdakilerin hangisi anlamca olumlu, kurallı bir fiil cümlesidir?**

A) Bunun bir aldatmaca olmadığını hepimiz o an anlamıştık.
B) Sizin bu çalışmalarınız yeterince bilimsel değil.
C) Şiirlerinde somut imgelere pek rastlanmazdı.
D) Attila İlhan, yirminci yüzyıla damgasını vurmuş sanatçılardan biridir.
E) Yıldızlar dökülmüştü sulara bir gece yarısı.

10. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi koşullu bileşik cümledir?**

A) Bizi beklemeden gittiğiniz için size çok kızdım.
B) Bu tür bir yaşam, hem ruh hem beden sağlığını olumsuz yönde etkiliyor.
C) Bireylerin sosyo-kültürel yaşamlarını incelemek için ön çalışmalara başladı.
D) Annem de çalıştığımızı görse eminim mutlu olur.
E) Bu sıkıntılı durumdan beni kurtarın diyordu çevresindekilere.

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sıfat-fiille kurulmuş yan cümlecik, temel cümlenin nesnesi görevindedir?**

A) Dilimizi geliştirenler sanatçılardır.
B) Bu tür olaylara alışık olanları çok iyi biliriz.
C) Son yazdıkları çalışma masasının gözünde duruyor.
D) Tekkeyi bekleyen çorbayı içer.
E) Böyle basit bir soruyu çözemediğine inanamıyorum.

12. **Aşağıdaki cümlelerden hangisinin yan cümleciği, dolaylı tümleç görevinde kullanılmıştır?**

A) Arabanın geçeceği kadar bir yer bırakmışlardı.
B) Ona bir kitap almayı düşünüyorum.
C) Onun için bir beste yapmaya karar verdi.
D) Soruları dikkatli okumamızı önerdi.
E) Aldıklarımı markette unutup çıktım.

13. (I) Anlattım aşağı yukarı hikâyenin ne olduğunu. (II) Tabii romandan çok önemli farkı var hikâyenin. (III) Roman, hele benim gibi bir adam yazmaya kalktığı zaman çok kapsamlı oluyor. (IV) İçinde o dönemin politikası, sanatı, toplumsal-ekonomik yapısı, her şeyi girer esere. (V) Tabii olaya böyle kapsamlı bakan insanların hikâyeye sığmaları çok zor.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangi ikisi basit cümledir?

A) I. ve III. B) I. ve IV. C) II. ve IV.
D) II. ve V. E) IV. ve V.

14. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi girişik bileşik bir cümledir?**

A) Türk ve yabancı, ünlü 80 fotoğrafçıdan birer eserle "İstanbul–Farklı Bakışlar" adlı ile bir sergi düzenledi.
B) Sergi kataloğuna bakınca gerçekten "farklı buluş"larla İstanbul'un bin bir suratı ortaya çıkıyor.
C) Katalogdaki her görüntü, küçük bir öykü anlatıyor; bazen de bize kenti teneffüs ettiriyor.
D) Bu sergiyle Bagatelle, bu kenti daha güncel bir bakış açısıyla yansıttı ziyaretçilere.
E) Uzun bir süre salt bu sergi için tek başına çalıştı.

15. "Ressam boyaları, müzikçi sesleri nasıl kullanıyorsa edebiyatçı da kelimeleri öyle kullanır." **cümlesinin özellikleri, aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?**

A) Devrik – isim – olumlu – sıralı
B) Kurallı – eylem – soru – bileşik
C) Kurallı – eylem – olumlu – bileşik
D) Kurallı – isim – olumsuz – bağlı
E) Devrik – eylem – olumlu – bileşik

16. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi, yapısına göre basit, sözdizimine göre devrik bir isim cümlesidir?**

A) Sanatçı ustaca gözlemler yapıyor.
B) Bir iki dakika önce telefon etti baban.
C) Yasemin bugünlerde parasal açıdan çok sıkıntıdaymış.
D) Çok canlıydı tablonun renkleri.
E) Sahilden kilometrelerce uzaktaydı aldığı yazlık.

17. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi yapısı bakımından ötekilerden farklıdır?**

A) Görünen köy kılavuz istemez.
B) İşleyen demir ışıldar.
C) Ak akçe kara gün içindir.
D) Sabreden derviş muradına ermiş.
E) El atına binen tez iner.

18. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi yapısına göre basit, sözdizimine göre devrik bir cümledir?**

A) Çağdaş uygarlığın en etkili ürünlerinden biridir sinema.
B) Köy gerçeğini anlatmak için köyde yaşamak gerekmez.
C) Milletlerin yaşantısına geçmiş, ayna tutar.
D) Çevre betimlemesi romanda ne ise dekor da odur tiyatroda.
E) Devrimlerin amacı, bir ulusun ileri ülkelerin arasında yer almasını sağlamak olmalıdır.

19. Halka dayanmayan, gücünü onunla bütünleştirmeyen sanatçı tutunamaz; duyuramaz sesini. Halk kendisini seslendiren, kendini duyuran, kendi malı olan verilere sahip çıkar.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisine örnek yoktur?

A) Sıralı cümle B) Devrik cümle
C) Eylem cümlesi D) Bileşik cümle
E) İsim cümlesi

20. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi** "ki'li bileşik cümle (ilgi cümlesi)" **değildir?**

A) Sanıyorum ki birkaç gün sonra daha doğru kararlar alabileceksin.
B) İyi duyamadı ki söylediğimizi bize tekrarlattı.
C) Konukseverliğimizden memnun oldular ki bize teşekkür kartı gönderdiler.
D) Bu konuda bilgili ki onu konuşmacı olarak çağırmışlar.
E) Çok ısrar ettiği için onu tiyatroya götürdüm, kaldı ki bu kadar ısrar etmese de onu tiyatroya götürecektim.

21. **Aşağıdakilerin hangisinde yan cümlecik, temel cümlenin öznesi görevindedir?**

A) Ben toplumcu bir sanatçı olduğum için amaç açık ve seçiktir bende.
B) Fikir, kitaplara ya da bilgisayara geçirilince orada sabit bir halde durur.
C) Bütün ailenin at sporlarına düşkün olduğunu söyleyebilirim.
D) Zor kullanarak insanların düşüncelerini değiştiremezsin.
E) Bu şekilde amaca ulaşabilmen kesinlikle mümkün değil.

22. (I) Burada güneş batarken incir ağaçlarının dallarını koyu bir kızıllık kapar. (II) Yeşille kırmızının birleşmesinden doğan bu renk yağmuru gözleri kamaştırır. (III) Sazların arasında süzülen dere mavi bir şerit gibi uzanır. (IV) Kırmızı fesli sakalar, haki elbiseli tarla kuşları bir an evvel huzura kavuşmak için yuvalarına doğru uçuşurlar. (V) Heybeleri sırtlarında, orakları omuzlarında yorgun argın insanlar evlerine dönerler.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangisi yapısı bakımından diğerlerinden farklıdır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

23. **Aşağıdakilerden hangisi nesnesi ortak bir sıralı cümledir?**

A) Dilin kurallarını hayat yapar, o dili kullananlar hazırlar.
B) Halkın beğendiği sözcükler dile girip yerleşir; beğenmediği tutunmaz, unutulup gider.
C) Dil, kamuoyunun hakemliği altındadır; yazarların ve usta sanatçıların kalemiyle kendi yolunu bulur.
D) Dil toplumun hayatıyla birlikte yürüyor, ihtiyacına göre değişip gelişiyor.
E) Anadiline saygı, önce onu bilerek sevmek, sonra da doğru ve düzgün kullanmakla olur.

24. **Aşağıdakilerden hangisi öznesi ortak sıralı bir cümledir?**

A) Sinemada sözün yeri sınırlıdır, onda uzun konuşmalara yer yoktur.
B) Eline bir kitap alıyor, saatlerce okuyordu.
C) Aniden bir sağanak başladı, insanlar başını sokacak bir yer bulamadı.
D) Bu yasa tasarısı yarın görüşülecek, Meclis tatile girecek.
E) Lodosla birlikte deniz kudurmuş, balıkçılar ne yapacağını şaşırmıştı.

25. Arabasını satınca ev alacakmış.

Bu cümleyle yapısal yönden aynı olan cümle, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tüm servetini bir hayır kurumuna bağışlamış.
B) Çocukların hepsi de çok akıllıydı.
C) Bedelini ödemeden hiçbir şeye sahip olamazsınız.
D) Derginin son sayısını henüz almadım.
E) Eğitim, insanoğlunun temel haklarından biridir.

TEST – IV

1. "Dikkatli bakınca kumaşlardaki renk farkı anlaşılıyor." **cümlesi için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?**

A) Devrik – ad – bileşik – olumlu
B) Kurallı – eylem – basit – olumlu
C) Devrik – eylem – bağlı – olumsuz
D) Kurallı – eylem – bileşik – olumlu
E) Devrik – eylem – bileşik – olumsuz

2. (I) Haldun Taner'in arzusu, günün birinde bir gazetenin başyazarı olmaktır. (II) Bunun için de en uygunu politik bilimler okumaktır. (III) O zaman Heidelberg Üniversitesi'nde ekonomi ve politik bilimler aynı fakültede okutuluyor. (IV) Üçüncü yılın sonunda tüberküloza yakalanınca Schönberg'de bir sanatoryuma yatırılıyor. (V) Bir zaman sonra İstanbul'a dönüyor. (VI) Hastalığın en zor günlerini annenin yoğun ilgisi sayesinde burada atlatıyor.

Numaralanmış cümlelerin hangisi yapı bakımından diğerlerinden farklıdır?

A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

3. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi girişik bileşik isim cümlesidir?**

A) Gençler araba kullanmayı çok seviyor.
B) Babamın tek istediği, bir ev sahibi olmaktı.
C) Takımımız amacına yavaş yavaş ulaşıyordu.
D) Sınavı ikinci yıl kazanabilmişti.
E) Öğretmen: "Bu çocuk sınavı kazanır." dedi.

4. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi, bileşik cümlelerden oluşan sıralı bir cümledir?**

A) Öğrenciler karşılıksız okutulacak; onların okul masrafları karşılanacak.
B) Bu işyerini geçenlerde denetlemeye geldiler.
C) Şair kendisinin de geçmişin ölçüleriyle değerlendirilmesi gerektiğinin farkına varmalıdır.
D) Şiirin bir söz sanatı olduğu bilinen bir gerçektir; çünkü şiir iletişim aracı olarak sözcükleri kullanır.
E) Çocuğunuz büyüyünce ne olacaksa olsun; küçükken siz ona edebiyatı sevdirmeye bakın.

5. **Aşağıdakilerin hangisi, öznesi ortak bir sıralı cümledir?**

A) "Özgürlük" denilen şeyin, geç de olsa, kolay elde edilemeyeceğini anlamıştık.
B) Her şeye akılcı bir gözle bakarsak gerçeği görebiliriz.
C) Edebi yapıtlar, yazarlarının ölümüyle ölmezler.
D) Bu dönemde dize işlevini yitirdi, şiiri şiir yapan bir birim olarak yürürlükten kalktı.
E) Gelecek kuşakların kafası şartlandırılamaz, bunu yapmaya çalışmak hatadır.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yan cümlecik, nesne görevinde kullanılmıştır?**

A) Roman okumayı çok seviyorum.
B) Yahya Kemal, konuşulan dilin şiirine yönelmiştir.
C) Ödülü alırken oldukça heyecanlı görünüyordu.
D) Şiir uzadıkça düşünce dağınıklaşıyor.
E) Onun şiirlerinde ölüm düşüncesi ağır basmaya başlıyor.

7. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi yapıca diğerlerinden farklıdır?**

A) Doktor gecikince herkesi bir telaş aldı.
B) Dedem: "Çıkmayan candan umut kesilmez." derdi.
C) Borcunu zamanında öderse sorun çıkmaz.
D) Valiliğin girişi çok kalabalıktı.
E) İnsanca yaşamak, herkesin en doğal hakkıdır.

8. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi, yükleminin türüne göre diğerlerinden farklıdır?**

A) İnsanlar iyi çalışırlarsa başarılı olurlar.
B) Bence yaşamak savaşmaktır.
C) Babam çalışkan insanlara yardım etmeyi severdi.
D) Sağlığının kıymetini hasta olunca anladı.
E) Arkadaşını ikna etmek için her yolu denedi.

9. **Aşağıdaki sıralı cümlelerin hangisinde** "özne" **ortaktır?**

A) Ekinler sararmaya başlamış, hasat zamanı gelmişti.
B) Bahar gelsin, ağaçlar çiçek açsın.
C) Güneş bize yüzünü gösteriyor, güzelliği içimizi ısıtıyordu.
D) Çocuklarını çok sever, onlar için canını verirdi.
E) Aylar, yıllar hızla geçecek; yaşlanacaksın.

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi, yapısına göre diğerlerinden farklıdır?**

A) Bu fırsatı kaçırmamamız gerekiyordu.
B) Kendisinden istenen saatte işyerinde olmaya gayret ederdi.
C) Geçimini simit satarak sağlıyormuş.
D) Sokağın ölgün ışıklarının arasından geçtik.
E) Yönetim kurulu başkanlığına seçilince planlarını açıkladı.

11. Aşağıdaki cümlelerden hangisi yapısı bakımından diğerlerinden farklıdır?

A) Merdivenleri, yokuşları tırmanırken çok yoruldum.
B) Bu durum son zamanlarda canımı sıkıyordu.
C) Geçenlerde muayene olmak için hastaneye gittim.
D) Doktor mutlaka zayıflamam gerektiğini söyledi.
E) Uzun süredir midemin ve iştahımın hizmetinde bulunan irademi, zayıflamak için kullanacaktım.

12. Aşağıdaki cümlelerden hangisi yapısı bakımından ötekilerden farklıdır?

A) Doğruları korumaktan korkmayınız.
B) İnsanlar için mutluluk umudu, doğrulukta vardır.
C) Cömert olmadan önce doğru olmayı bil
D) İnsan, farkına varmadan da düşünebilir.
E) Sadece yaşamak, düşman kazanmak için yeter.

13. Aşağıdaki sıralı cümlelerin hangisinde hiçbir öğe ortak kullanılmamıştır?

A) Hiçbir şey büyüklük kadar sade değildir; sade olmak, biraz da büyük olmaktır.
B) Dünkü efendiliğine bakma, bugünkü köleliğine bak.
C) Hepimiz birimiz, birimiz hepimiz için.
D) Cehalet kafanın gecesidir; yıldızsız ve aysız bir gece.
E) Ne iyi bir savaş, ne de kötü bir barış vardır.

14. "Razı oldu. Elimden aldığı çakı ile kolunu biraz kesti. Kanı o kadar koyu idi ki, akmıyor, bir damla halinde kabarıyor, büyüyordu. Parmağımın kanı ile karıştırdık. Evvela ben emdim. Bu, tuzlu, sıcak bir şeydi.Sonra o da benim parmağımı emdi."

Bu parçada aşağıdakilerden hangisine örnek yoktur?

A) Basit cümle B) Bileşik cümle
C) Devrik cümle D) İsim cümlesi
E) Fiil cümlesi

15. "İnsan, bazen aldanışlarına da ölüye ağladığı kadar derin hüzünle ağlar." **cümlesinin niteliği aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Bileşik, olumsuz, düz, fiil
B) Bileşik, olumlu, devrik, isim
C) Basit, olumsuz, devrik, isim
D) Bileşik, olumlu, düz, fiil
E) Sıralı, olumlu, düz, fiil

16. Aşağıdakilerin hangisinde hem yan cümleciğin hem de temel cümlenin öznesi ortaktır?

A) Önemli bir işim var, yarın beni arama.
B) Saksıdaki çiçekleri her gün suladığım halde, çiçekler bir türlü büyümüyor.
C) Sesimizi duyurmada en önemli aracımız bir dergiydi.
D) Uçaklar üstümüzden geçerken biz televizyon izliyorduk.
E) Öğrenciler aralarında tartışırken, zil sesini duymadılar.

17. Aşağıdaki cümlelerden hangisi, yapısı bakımından ötekilerden farklıdır?

A) Ben sigara içmeye başlayınca eşim odadan çıkar.
B) Yahya Kemal, o sıralarda Altıyol ağzı karşısındaki yokuşun biraz yukarısındaki bir evin kocaman bir odasını kiralamıştı.
C) Kapıyı hızla çarpıp dışarı çıktı.
D) İlk romanını yazdığı yıllarda, daha çok İngiliz yazarlarını tanıyordu.
E) Yalnız kalınca, avukat o gün müvekkiliyle uzun bir görüşme yaptığını söyledi.

18. Aşağıdaki sıralı cümlelerin hangisinde özne ve nesne ortak kullanılmıştır?

A) Yanlışlarımızı biliriz de düzeltmeyi çok az düşünürüz.
B) Kitapları raftan indirdi, tozlarını aldı.
C) Onu tanımıyorum; nasıl suçlayabilirim?
D) Gençliğinde ne düşünürsen, yaşlılığında ona ulaşırsın.
E) Uyanan bir düşünce, kolay kolay uyumaz.

19. "İnsan ölünce bütün borçlarından kurtulur."

Bu cümle için aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Kuralı fiil cümlesidir.
B) Yan cümlecik, zarf tümleci göreviyle kullanılmıştır.
C) Sıralı bir cümledir.
D) Bileşik bir cümledir.
E) Olumlu fiil cümlesidir.

20. Aşağıdaki cümlelerden hangisi, yapısı bakımından ötekilerden farklıdır?

A) Dilini tutan insan emin olur.
B) Diktatörleri günümüzde destekleyen tek şey mikrofonlardır.
C) Dil ile düğümlenen, diş ile çözülmez.
D) Vur; ama beni dinle!
E) Doğa, onu seveni hiç aldatmaz.

21. Bağımlı sıralı cümlelerde özneler, tümleçler ya da her ikisi ortak olabilir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisi öznesi ortak bir sıralı cümledir?

A) Saat altıya geliyor, tanyeri henüz ağarmamış.
B) Düşüncelerimizi işletmek okumakla mümkündür, okuma zihni işletir.
C) Okumanın yaşı yoktur, insan her yaşta okumalıdır.
D) Akşam oluyor, gece bir ay ışığıyla odamıza geliyor.
E) Yol arkadaşım gülüyor, benim de gülmemi istiyor.

22. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yan cümlecik, temel cümlenin nesnesi görevindedir?

A) Mesleğinde ilerlemek, onun tek amacıydı.
B) Televizyonda insanları eğitebilecek nitelikte programlar yok denecek kadar az sayıda.
C) Planlı çalışınca hedefine kolayca ulaşırsın.
D) Onun anlattıklarına başlangıçta hiçbirimiz inanmadık.
E) Yaşlı kadına maddi açıdan yardım etmeyi hepimiz istemiştik.

23. (I) "Doruk" Adana'dan çıkıyor. (II) Gazete biçimi bir iki yapraklık dergilerden değil. (III) Yazılarında, biçiminde bir ağır başlılık var. (IV) Adana dergilerinin çoğu kapanmıştı. (V) Bunun için "Doruk"un çıkmasına sevindim. (VI) Ayrıca gençler de seslerini duyurabilecekler bu dergide.

Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangisi yapısı bakımından ötekilerden farklıdır?

A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

24. Bilgisizliklerin en iyisi hiçbir şey bilmemektir.

Bu cümlenin niteliği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Basit, düz, olumlu, fiil
B) Bileşik, düz, olumsuz, isim
C) Basit, düz, olumsuz, isim
D) Basit, düz, olumsuz, fiil
E) Bileşik, düz, olumlu, isim

25. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde nesne bir cümlenin yerini tutmuştur?

A) Bunları onun söylediğini zannetmiyorum.
B) Olumsuz davranışlarıyla arkadaşlarından çoğunu kaybetmişti.
C) Bu işyeri kapanırsa hepimiz işsiz kalınız.
D) Havaların soğumasıyla kuşlar, burayı terk ediyor.
E) Hiçbir art düşüncem yok, bunu anlatamadım.

26. Aşağıdakilerin hangisinde yan cümlecik, temel cümlenin zarf tümleci görevindedir?

A) Yolculuğa çıkmadan babasından izin istedi.
B) Savaştan bunalan uluslar,kurtuluşu uzlaşmada arıyor.
C) Son zamanlarda gençleri uyuşturucu tuzağına düşürenler, yakalanmaya başlandı.
D) Yeni yazdığı şiiri, arkadaşlarına zevkle okudu.
E) Görüştüğü öğrenci velisi, eski bir arkadaşıydı.

TEST – V

1. Aşağıdakilerden hangisi, nesnesi ortak sıralı bir cümledir?

A) Sabredin, gelecektir, solmaz, pörsümez yeni.
B) Düşmanlarınızı kötülemeyin, onlar sizin eserinizdir.
C) İki düşman arasında öyle konuş ki barıştıkları zaman utanmayasın.
D) Çocuğu yanına çağırdı, başarılarından ötürü tebrik etti.
E) Onu çok geç tanıdım; fakat pek fazla kaybım da olmadı.

2. Aşağıdaki dizelerden hangisi, devrik bir isim cümlesidir?

A) Yedi tepe üstünde zaman bir gergef işler!
B) Güleni şöyle dursun, ağlayanı bahtiyar...
C) Kara gökler, kül rengi bulutlarla kapanık.
D) Bu karanlık sokakta bitmesin yolculuğum.
E) Çamlıca'da, yerdedir göklerin derinliği.

3. Aşağıdakilerin hangisinde yan cümlecik, temel cümlenin öznesi görevindedir?

A) Yolu ile giden yorulmaz.
B) Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.
C) Allah uçamayan kuşa alçacık dal verir.
D) Sille yemeden yanak kızarmaz.
E) İki gönül bir olursa samanlık seyran olur.

4. Aşağıdakilerden hangisi sıralı bir cümledir?

A) Düşünmeden önce konuşma.
B) Olayları başlatan yine sen miydin?
C) Gecenin uzunluğunu hastalar bilir.
D) Geçmiş, bir kova dolusu küldür.
E) İnsan, düşünce ile görür, duyar.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi, öznesi ortak bağlı bir cümledir?**

A) İnsanlar birbiriyle küsmüş gibiydi, kimse konuşmuyordu.
B) Öğretmen beni çağırdı ve benimle dünkü olay hakkında konuşmaya başladı.
C) Ceketini, paltosunu ve pantolonunu temizlikçiye götürdü.
D) Yarışmada birinci oldu, biz de onunla gurur duyduk.
E) Canının sıkıldığı belliydi, durmadan ayağını sallıyordu.

6. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi, sıralı bir cümledir?**

A) Bu kitabı etkilenmeden okumak mümkün değil.
B) Yakup Kadri Ankara'ya ayak bastığı andan itibaren Mustafa Kemal'in yakın çevresinde bulunmuştur.
C) "Yaban", aydınlarla halk arasındaki yabancılaşmayı konu edinmektedir.
D) Bu romanın kahramanı, Birinci Dünya Savaşı'nda yaralanmış, bir kolunu yitirmiştir.
E) Bu roman, küskün bir aydının kendi kişiliğinde bütün aydınları suçladığı bir roman olarak da değerlendirilebilir.

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi, yapısına göre basit cümledir?**

A) Çocuğun yüzüne dikkatlice bakınca kimin kızı olduğunu anladım.
B) Çevresindeki herkes, ona çok güvenirdi.
C) Yasemin'in söylediğine göre bu sinemada Oskar ödüllü filmler gösteriliyormuş.
D) Söylediklerinizden hiçbir şey anlamadım.
E) Burada duran çocuk Gülay'ın yeğeniymiş.

8. Nedenini anlayamadığım bir sıkıntı vardı içimde.
Bu cümle için aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez?</u>

A) Ad cümlesidir.
B) Bileşik cümledir.
C) Olumlu cümledir.
D) Devriktir.
E) Yan cümlecik nesne görevindedir.

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yan cümlecik, özne görevindedir?**

A) Roman en çok sevilen edebiyat türüdür.
B) Zihnini kemiren karanlık düşünceleri dağıtmak istiyordu.
C) Romanı okudukça onda kendimden bir şeyler buluyordum.
D) İyice yorulduğunu hissedince işi bıraktı.
E) Başka ülkelere gitmek onun en büyük idealiydi.

10. "Dil, insan topluluklarının anlaşma aracı olduğundan toplumsal bir nitelik taşır." **cümlesiyle ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**

A) Eylem cümlesidir.
B) Biçimce ve anlamca olumludur.
C) Kurallıdır.
D) Sıralı cümledir.
E) Birden fazla yargı vardır.

11. Ayda Torumtay'ın galerisinde güzel bir olay yaşadı sanatseverler. Konuk değil model oldular. Gülay Yüksel'in çalışmasını izleyerek fırçanın gizemini yaşadılar çok yakından. Köşede güzel bir kız oturuyor, modellik yapıyor. Yanda iki portre daha var. Ressamın fırçasıyla derinleşiyor çizgileri, başka bir konuma ve yoruma ulaşıyor kimlikleri.
Bu parçada aşağıdakilerden hangisi <u>yoktur?</u>

A) Ad cümlesi B) Basit cümle
C) Bileşik cümle D) Sıralı cümle
E) Olumsuz cümle

12. Çocukluğumda okuduğum bir romanda, bir kara ormanın içine dalan avcılar kamp kurmuş dinlenirken ya da av hazırlıklarını yaparken bilinmeyen bir yaratıkça gözlendiklerini fark ederler.
Bu cümlede kaç yan cümlecik vardır?

A) 3 b) 4 C) 5 D) 6 E) 7

13. **Aşağıdakilerin hangisinde yan cümlecik, temel cümlenin zarf tümleci olarak kullanılmıştır?**

A) O filmin zamanında yayımlanmayacağını biliyorum.
B) Bizimle sohbet etmeyi çok severdi.
C) İyi şeyler yaptım mı babam benimle övünürdü.
D) Böyle vakitsiz gidişi hepimizi acılara boğdu.
E) Yazdığı şiirler, o devirde bütün genç kızların elindeydi.

14. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yan cümlecik, diğerlerinden farklı görevde kullanılmıştır?**

A) Birlikte ağladığımız anlar, bizi birbirimize bağladı.
B) Öğretmen soruyu sorar sormaz ben yanıtladım.
C) Buradan ayrılalı çok uzun zaman oldu.
D) Arkadaşı gelince gözlerinin içi güldü.
E) Sınav yaklaştıkça hepimiz heyecanlanıyorduk.

15. **Aşağıdaki atasözlerinden hangisi, eksiltili cümle durumundadır?**

A) İki el, bir baş içindir.
B) İki gönül bir olursa, samanlık seyran olur.
C) İnsan göre göre, hayvan süre süre.
D) İnsanı gam, duvarı nem yıkar.
E) İstediğini söyleyen, istemediğini işitir.

16. Yazar, anlatmak istediklerini anlatamamamış; sözü dolandırıp durmuş. Üç beş cümleyle anlatılabilecek bir konuyu üç sayfa yazmış. İlk okuyuşunuzda hiçbir şey anlamıyorsunuz yazılarından. Sonraki okumalarınızda da yazara öfkeleniyorsunuz.
Bu parçada aşağıdakilerden hangisi <u>yoktur?</u>

A) Bileşik cümle B) Eylem cümlesi
C) Devrik cümle D) Sıralı cümle
E) Ad cümlesi

17. Onun şiiri, yaşamın seyir defteridir. Bu defterde insana yabancı olmayan her şey vardır. Küçüklüğüyle, yüceliğiyle yaşamın bütün sarmalları burada göz alıcı bir hızla döner. Belki şairin seyir defteri, yaşamın gökkuşağının renk zenginliğini yansıtır bize.
Yukarıdaki cümlelerde aşağıdakilerden hangisi <u>yoktur?</u>

A) Ad (isim) cümlesi
B) Devrik cümle
C) Eylem cümlesi
D) Bileşik cümle
E) Olumsuz cümle

18. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi yapısal yönden diğerlerinden farklıdır?**

A) Her şey denemenin konusu olabilir.
B) Kitap, insanı avuttuğu kadar yükseltir de.
C) Çocuklar, yalın bir dille yazılmış kitapları severek okuyor.
D) Dünyada her ölenin yeri doldurulamaz.
E) Başkasında görülmeyen özellikler var bu şairde.

19. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yan cümlecik, temel cümlenin dolaylı tümlecidir?**

A) Yazar, eserlerinde ezilen insanlara saygıyla eğilir.
B) Sağlam bir dünya görüşü olmayan insanlar, eleştiri yapamaz.
C) Onun şiirleri, bir kar suyu gibi sızan bir türkünün iniltisidir.
D) Bu eserlerde, edebiyatın hayatla olan bağlantısı hiç unutulmamış.
E) Eleştirmen, sanat eserleriyle okur arasında sevgi bağını kurmayı görev bilmelidir.

20. **Aşağıdakilerden hangisi kurallı cümledir?**

A) Ne dönüp duruyor havada kuşlar?
B) Hayal meyal şeylerden ilk aşkımız.
C) Dostlarla da yollar ayrıldı bir bir.
D) Gökyüzünün başka rengi de varmış.
E) Zamanla nasıl değişiyor insan.

21. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi yapısına göre basit, sözdizimine göre devrik bir cümledir?**

A) Çağdaş uygarlığın en etkili ürünlerinden biridir sinema.
B) Köy gerçeğini anlatmak için köyde yaşamak gerekmez.
C) Milletlerin yaşantısına geçmiş, ayna tutar.
D) Çevre betimlemesi romanda ne ise dekor da odur tiyatroda.
E) Devrimlerin amacı, bir ulusun ileri ülkelerin arasında yer almasını sağlamak olmalıdır.

TEST – VI

1. **Aşağıdakilerden hangisi yapısına göre bileşik, yüklemine göre eylem cümlesidir?**

A) Yedinci sanat sinemanın yeniliklerden nasibine düşeni almaması beklenemez.
B) Bir şairin bütün şiir geleceği yazdığı ilk şiirde gizlidir.
C) Okurların çoğu kendisini hemen ele veren, bildirisi açık sanat ürünlerine düşkündür.
D) Güzellikleri paylaşmanın tadını unuttuk, acıları içimize attık, sevinçlerimizi kendimize ayırır olduk.
E) Her yenilik, belirli bir kolaylığı, çabukluğu beraberinde getirir.

2. **Aşağıdakilerden hangisi biçimce olumlu, anlamca olumsuz bir cümledir?**

A) Yaşadığı hiçbir olay, onu umutsuzluğa itmemiştir.
B) Ülkesini ve ülkesinin insanlarını sevmiyor değildi.
C) Burada ne doğa ne tarih var.
D) O acemi, sıradan bir yazar değildi.
E) Bunları ilk kez burada söylemiyordu.

3. **Aşağıdakilerden hangisi yapısına göre basit, öğe dizilişine göre devrik bir cümledir?**

A) Halay çekilen toprak bu toprak değil.
B) Yersin, içersin sofrasında üç yüz senedir.
C) Çık hele Anadolu'ya.
D) Yeşeren senin yaşamındır.
E) Kardeş, senin dediklerin yok.

4. Şair, toplumcu şiirin sıkça başvurduğu propaganda amacını kesinlikle benimsememiştir.

Bu cümle için aşağıda söylenenlerden hangisi doğrudur?

A) Kurallı, basit, eylem cümlesi
B) Devrik, bileşik, isim cümlesi
C) Olumsuz, basit, eylem cümlesi
D) Olumsuz, bileşik, kurallı cümle
E) Sıralı, kurallı, olumlu cümle

5. Şiir okumayan, şiire kulak tıkayan kişi, sanatın hiçbir alanından zevk alamaz.

Bu cümleyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Devrik – sıralı cümle
B) Basit – eylem cümlesi
C) Olumlu – ad cümlesi
D) Bileşik – eylem cümlesi
E) Olumsuz – bağlı cümle

6. **Aşağıdaki sıralı cümlelerin hangisinde özne ortaktır?**

A) Her sabah erkenden kalkar, işinin başına giderdi.
B) Başı dönüyordu, ayakta duracak hali yoktu.
C) Çok yorgundum, elim ayağım tutmuyordu.
D) Kapılar, pencereler kapalıydı, ortalıkta kimse görünmüyordu.
E) Toplantıya kimse gelmemişti, herkes maça gitmişti.

7. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi öğelerinin dizilişi yönünden diğerlerinden farklıdır?**

A) Her sanatçının sanat yaşamına şiirle başlaması gerektiğini düşünüyorum ben.
B) Sevgiyi, kuru ve soyut bir kavram olarak algılar çoğu kişi.
C) Yaşamı boyunca nice olaylarla karşılaşır insan.
D) Anadolu'yu tanımayan sanatçının Anadolu'yla ilgili izlenimleri yapaydır.
E) Gereksiz ayrıntılara inmek, laf ebeliği yapmak zayıflatır öyküyü.

8. Roman, yaşanmış ya da yaşanabilecek olayların anlatımıdır.

Bu cümle için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Bileşik ad cümlesidir.
B) Biçimce de anlamca da olumludur.
C) Kurallı, eylem cümlesidir.
D) Yan cümleciklerin öznesi ortaktır.
E) Yüklemi ekeylem almış ad soylu sözcüktür.

9. **Aşağıdakilerin hangisi isim cümlesidir?**

A) Geçmiş zamanlar geleceklerden parlak değil.
B) Vakte şahadet edercesine yükselmiş.
C) Gün doğar, tarla kuşları uçuşurlar.
D) Öyle dalmış ki yüzyıllar süren uykusuna.
E) Bakımsızlıklarla göçüp gitmiş bir cihan.

10. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi bileşik bir ad cümlesidir?**

A) Uzun yıllar ölçü ve uyak, şiirin vazgeçilmez öğeleri olmuştur.
B) Romancı gerçeği kurmacaya dönüştürerek anlatabilmelidir.
C) Dünya edebiyatında aynı konuyu işleyen birçok edebiyat sanatçısı vardır.
D) Bazı sanatçılar, eleştirilmekten hiç hoşlanmaz.
E) Eserlerini gerçeklikten esinlenerek yazardı.

11. **Aşağıdakilerden hangisi öznesi ortak sıralı bir cümledir?**

A) Oyun bitti, izleyiciler uzun süre oyuncuları alkışladı.
B) Bahar gelmiş, doğa şenlenmeye başlamıştı.
C) Bir taraftan yağmur yağıyor, bir taraftan gök gürlüyordu.
D) Bugün pazar, canım çalışmak istemiyor.
E) İzmir'de doğmuş, ilk ve ortaokulu bu kentte bitirmiş.

12. O, romanlarında bildiği ortamı, bildiği insanları anlattı.

Bu cümleyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Olumlu, eylem cümlesidir.
B) Birden fazla nesne vardır.
C) Bileşik cümledir.
D) Öznesi, adil (zamir) olan bir cümledir.
E) Yan cümleciği, temel cümlede dolaylı tümleç görevindedir.

22 ANLATIM BOZUKLUKLARI

SÖZCÜK DÜZEYİNDE ANLATIM BOZUKLUKLARI:

Sözcüklerin; anlamları, görevleri ve yapıları bilinmeden, yerleri doğru tesbit edilmeden kullanımları, anlatım bozukluğuna yol açar. Bu ve benzeri yanlışlıkları şu başlıklar altında toplayabiliriz:

- Gereksiz sözcük kullanımı
- Gereksiz yardımcı eylem kullanımı
- Birbiriyle karıştırılan sözcükler
- Yanlış anlamda kullanılan sözcükler
- Yapıları bozuk sözcükler
- Anlamca çelişen sözler
- Yanlış yerde kullanılan sözcükler
- Tamlama yanlışlıkları

1. GEREKSİZ SÖZCÜK KULLANIMI:

Bir cümlede her şeyden önce "duruluk" aranır. Duru bir cümle gereksiz sözcük ya da eklerden arınmış cümledir. Gereksiz sözcük; çıkarıldığında cümlenin anlamını bozmayan sözcük demek değildir. Gereksiz sözcük; **çıkarıldığında cümlenin anlamında en ufak bir daralma, anlatım gücünde, vurguda en ufak bir eksilme ya da bozulma olmaya yol açmayan** sözcüktür.

Cümleden bir sözcüğü çıkardığımızda cümlenin anlamında en ufak bir daralma, anlatım gücünde, vurguda en ufak bir eksilme ya da bozulma olursa o sözcük gereklidir; çıkarılamaz.

Örnekler:

Mecburen karakola gitmek zorunda kaldım.

Son yazdığı romanına isim bulmakta bir hayli zorlanmış.

Uçak, alçalarak havaalanına başarılı bir iniş yaptı.

Araba şu anda yola çıkmak üzere.

Tatile ailesi ile birlikte çıkacaktı.

Vakfımıza karşılıksız bağışta bulundular.

Verilen vaatlerin hiçbiri yerine getirilmedi.

Gitmeden önce bir daha ara.

Bu cümlelerdeki altı çizili sözcükler gereksizdir. Çünkü, bu sözlerin anlamı, aynı cümledeki başka sözcük ya da eklerde vardır. Bunların çıkarılması anlamda bir daralmaya yol açmaz.

2. GEREKSİZ YARDIMCI EYLEM KULLANIMI:

"Etmek, olmak, eylemek, kılmak" gibi yardımcı eylemlerin görevi; kendisinden önce gelen isim soylu sözcüğü yüklemleştirmek, ona iş, oluş, hareket ve kılış anlamları katmaktır. İsim soylu sözcük, bir ekle aynı anlamı verecekse; yardımcı eylemin kullanımı gereksizdir.

Örnekler:

Sanırım ondan kuşku ettiğimizi anladı.
kuşkulandığımızı

Bizi arayacağını umut etmiştim.
ummuştum.

Hükümet, çözülecek olan sorunları bir bir ele aldı.
çözülecek

hasta olmak → hastalanmak

hesap etmek → hesaplamak

yaşlı olmak→ yaşlanmak

3. BİRBİRİYLE KARIŞTIRILAN SÖZCÜKLER:

Dilimizdeki bazı sözcükler, yazılışları birbirine yakın olduğu için karıştırılırlar. Genellikle aynı kökten türeyen bu sözcükleri kullanırken sözcükteki anlamlarını çok iyi bilmemiz gerekir.

Örnekler:

karşın – karşılık

Bunca yağmura karşılık barajlarda yeterince su birikmemiş.
karşın

ayrıntı – ayrım
(teferruat) (fark)

Bu iki olay arasındaki ayrıntıyı kimse hesaba katmıyor.
ayrım

saygılı – saygın

Ahmet Bey, saygılı kişiliğiyle çevresine örnek olmuştu.
saygın

işlem – işlev

Bu eski makineler artık işlemlerini yerine getiremiyor.
işlevlerini

yaşantı – yaşam

Yaşantısının en zor günlerini sürgüne gönderildiği
Yaşamının

Malta'da geçirdi.

güvence – güvenlik
(teminat) (emniyet)

İş kazalarının çokluğu, iş güvencesinin olmadığını
güvenliğinin

gösteriyor.

etken – etkin
(faktör, unsur) (faal, aktif)

Toprağın oluşumunda başta gelen etkin, rüzgârdır.
etken

4. YANLIŞ ANLAMDA KULLANILAN SÖZCÜKLER:

Dilimizde bazı sözcükler, anlam inceliklerine dikkat edilmeden kullanılır. Sözcükleri kendi anlamını yansıtacak şekilde kullanmamak veya uygun olmayan yerde kullanmak anlatım bozukluğuna yol açar. Böyle bir yanlışa düşmemek için hangi sözcüğün nerede kullanılıp nerede kullanılamayacağını çok iyi bilmek zorundayız.

Örnekler:

* **Sağlamak – neden olmak:**

Ülkenin bunalıma girmesini sağlayan bu tür açıklamalar-
(–ne neden olan)

dan kaçınmak gerekir.

Bu tür bilimsel çalışmalar, dilimizin zenginleşmesine neden olacak *(katkıda bulunacak)*

"Sağlamak" ya da "katkıda bulunmak" elde edilmesi istenen olumlu bir sonuca ulaşmaktır. İstenmeyen sonuçlar ortaya çıktığında "neden olmak" kullanılır.

* **Savunmak – öne sürmek:**

Avukat, sanığın suçlu olduğunu savunuyor. *(Öne sürüyor)*

Muhalefet partileri, enflasyonun üç haneli rakamlara yükseldiğini savundu. *(Öne sürdü)*

"Savunma" bir saldırıya ya da düşünceye karşı olan davranıştır. Ortada böyle bir durum yoksa "savunma" yerine "öne sürme" ya da "iddia etme" kullanılır.

* **Yazılmak – çizilmek:**

Çömleğin üzerine yazılmış desenlere hayranlıkla bakıyordu.

"Yazılmış yazı" ya da "çizilmiş desen" olur. "yazılmış desen" olmaz. Cümle, "Çömleğin üzerine çizilmiş desenlere hayranlıkla bakıyordu." biçiminde olmalıydı.

* **Çalmak – almak:**

Hırsız, kadının kolundaki çantayı zorla çalıp kaçtı. (Çalma eylemi gizli yapılır. "alıp kaçtı" demeliydi)

* **Aksamak – bozulmak:**

Zor şartlar altında çalışan işçilerin sağlık durumları aksadı. *(bozuldu)*

* **Şans – İhtimal (olasılık)**

Bu tür tatbikatlarda ölüm şansı her zaman mevcut.
olasılığı

* **fiyat – ücret:**

Bugün bir buzdolabının ücretiyle on yıl önce bir arada
fiyatıyla

satın alınabilirdi.

5. YAPILARI BOZUK SÖZCÜKLER:

Dilbilgisi kurallarına göre yapılandırılmayan sözcüklerin cümlede kullanılması, anlatım bozukluğuna neden olur.

Örnekler:

Bisiklet sürmesini bile bilmiyor.
sürmeyi

Bu yazı kısa zamanda yerine ulaşılabilir.
ulaşabilir

Konutlar daha sağlam yapılanabilirdi.
yapılabilirdi.

Eti tuzlamazsan, böyle kokturursun.
kokutursun

Olay, yapılan soruşturma sonucunda ortaya çıktı.
sonunda

6. ANLAMCA ÇELİŞEN SÖZLER:

Bir cümlede anlamca birbiriyle çelişen sözlerin bulunması anlatımı bozar. Neyin anlatılmak istendiği, net olarak anlaşılamaz. Bu nedenle mantıksal tutarsızlığa yol açacak ifadeleri kulanmaktan sakınmak gerekir.

Örnekler:

Aşağı yukarı tam üç ay önce benzer bir yazı daha çıkmıştı. (Bu cümlede "aşağı yukarı" yaklaşık, "tam üç ay" kesinlik bildirir.)

Gazetede çıkan bu haber, mutlaka bakanın da kulağına erişmiş olmalıdır. ("mutlaka" kesinlik, "erişmiş olmalıdır" olasılık bildirir.)

Öğretmenimiz konuyu ayrıntılı olarak özetledi. (Ayrıntılı anlatmak ile özetlemek birbiriyle çelişen ifadelerdir.)

Milli Savunma Bakanı, kesinlikle askeri bir çözüme başvurulmayacağını umduğunu belirtti. (Hem "kesinlik" hem de "umduğunu" sözleri kullanılmış; çelişkili ifadeler)

Onun önümüzdeki ay, ailesini mutlaka ziyaret edeceğini zannediyorum. (Hem "mutlaka" hem de "zannediyorum" sözlerinin birlikte kullanımı çelişkilidir.)

Derse en erken giren öğretmen benim. O, benden en az on dakika sonra derse girer. (Derse erken giren öğretmen, başkasının kendisinden on dakika sonra girdiğini nasıl bilebilir?)

7. YANLIŞ YERDE KULLANILAN SÖZLER:

Cümledeki anlatım bozukluğunun bir nedeni de sözcükleri bulunması gereken yerde kullanmamaktır. Özellikle sıfat ve zarf görevli sözcüklerin uygun yerde kullanılmasına özen gösterilmelidir. Bu tür sözcüklerin yanlış kullanımı, anlam belirsizliğine ve amaca uygun olmayan yanlış anlamlara yol açar. Okuduğumuz bir cümleden farklı şeyler anlıyorsak, anlatım sağlıklı değildir demektir.

Öyleyse sözcükler cümleye öyle yerleştirilmelidir ki her sözcüğün yeri, amacımız doğrultusunda en uygun yer olsun.

"Yeni eve gelmiştim ki dışarıda bir kızılca kıyamet koptu."

Yeni olan "ev" değil "gelme" eylemidir. "Eve yeni gelmiştim..." denilmeliydi.

Meclis 298 oya karşılık 152 oyla erken seçim kararı aldı.

Erken seçim kararı alan 152 oy değil, 298 oydur. Sayılar yer değiştirmeliydi.

Geçen gün, görkemli bir törenle dünya evine giren sanatçı çift, boşanmak için dava açmış.

Düğün mü geçen gün yapılmış yoksa dava mı geçen gün açılmış, belli değil. Haberin devamında çiftin çocuklarından söz edilmiş, Öyleyse cümlenin doğrusu "Görkemli bir törenle dünya evine giren sanatçı çift, geçen gün boşanmak için dava açmış." olmalıydı.

Eğitim, en etkili televizyonla verilir. ("en etkili" sözü cümlenin başına alınmalı)

Otobüs yoğun sis yüzünden karşıdan gelmekte olan kamyonla çarpıştı. ("yoğun sis yüzünden" sözü, "çarpıştı" yükleminden önceye alınmalı)

8. TAMLAMA YANLIŞLARI:

Ad ve sıfat tamlamalarında dilbilgisi kurallarına aykırı kullanımlar, tamlayan ile tamlanan arasındaki uyumsuzluklar ve yanlış anlamlara neden olacak, tamlamalar, cümlenin anlatımını bozar.

Tamlamalarla ilgili yanlışlıkları, aşağıdaki nedenlere dayalı olarak inceleyebiliriz:

a) Tamlama eklerinin yanlış kullanımı:

Belirtili ad tamlamalarında, tamlayanla tamlanan arasında "bütün – parça" ilişkisi varsa, tamlayan eki "–ın, –in" yerine "–den, –dan" getirilebilir:

aşağıdakilerden hangisi

aşağıdakilerin hangisi

seyircilerden bazıları

seyircilerin bazıları

Ancak, her belirtili ad tamlamasında "–den, –dan" kullanılmaz: "komşuların tümü" yerine "komşulardan tümü" denmez.

Uyarı:

Araya farklı türden sözcüklerin girdiği kimi belirtili ad tamlamalarında, tamlayan ya da tamlanan ekleri kullanılmadığında cümlenin anlatımı bozulur.

Hataları kabullenme, bir olgunluk olduğunu hepimiz
I II

söyleriz.

"kabullenme" tamlayanı "kabullenmenin" biçiminde düzeltilmelidir.

b) Ortak olmayan tamlananın ortakmış gibi kullanılması:

Sayı ve belgisiz sıfatlar → Yanlış
Sayı sıfatı (belirtisiz ad tamlaması)
Belgisiz sıfat (sıfat tamlaması)
Sayı sıfatı ve belgisiz sıfatlar → Doğru
Özel ve kamu kuruluşları → Yanlış
Özel kuruluşlar (sıfat tamlaması)
Kamu kuruluşları (Belirtisiz ad tamlaması)
Özel kuruluşlar ve kamu kuruluşları → Doğru
Akdeniz ve karasal iklim → Yanlış
Akdeniz iklimi (Belirtisiz ad tamlaması)
Karasal iklimi (sıfat tamlaması)
Akdeniz iklimi ve karasal iklim → Doğru
Sivas ve Tokat'ın Erbaa ilçesinde seçimi yeniledik.

Bu cümlede "Erbaa" hem Sivas'ın hem de Tokat'ın ilçesiymiş gibi bir anlam çıkıyor. Doğrusu "Sivas'ta ve Tokat'ın Erbaa ilçesinde seçimi yeniledik" olacak.

c) Sıfat tamlamalarında görülen uyumsuzluklar:

Türkçede sayı sıfatlarından ve kimi nicelik bildiren belgisiz sıfatlardan sonra gelen adlar çoğul eki almaz. Tamlamalarda yapılan temel dilbilgisi yanlışlarından biri de budur.

Üç işçiler akşama kadar çalıştılar.
Üç işçi çalıştı

Birçok sanatçılar bu karara karşı çıktı.
Birçok sanatçı

Bunca sorunların altında nasıl ezilmiyorsun?
Bunca sorun

CÜMLE DÜZEYİNDE ANLATIM BOZUKLUKLARI

Bu konunun daha iyi anlaşılabilmesi için cümlenin öğeleri, yapısı ve fiil çatısıyla ilgili özellikleri iyi kavramış olmanız gereklidir. Bu konuları bir bütünlük içerisinde çalışırsanız, anlatım bozukluklarını daha çabuk fark edeceğinizi söyleyebiliriz.

Anlatımı etkili kılmanın tek yolu sağlam cümleler kurmaktır. Çünkü anlatımın temel birimi cümledir. Anlatımdaki başarımızla, cümlelerimizdeki sağlamlık arasında doğrudan ilişki vardır.

Cümle, kısaca, bir yargı birimi olarak tanımlanabilir. Yargının tam olarak belirmesi, cümlemizin, ortak dilin yerleşmiş kurallarına uygun olmasına bağlıdır. Bu da cümledeki öğelerin yerindeliğiyle, öğeler arasındaki bağlantının sağlanmasıyla gerçekleşir.

Cümle düzeyindeki anlatım bozukluklarını şöyle sıralayabiliriz:

* Özne eksikliği ya da yanlışlığı
* Özne – yüklem uyuşmazlığı
* Yüklem eksikliği
* Yüklemler arası çatı uyuşmazlığı
* Ekeylem eksikliği
* Tümleç eksikliği
* Tümleçlerin gereksiz kullanımı
* Karşılaştırma yanlışları
* Noktalama işaretlerinin yerinde kullanılmayışı
* Zamirlerin yanlış ya da eksik kullanımı
* Deyimlerin yanlış kullanımı

1. ÖZNE EKSİKLİĞİ YA DA YANLIŞLIĞI:

Cümlede özne olmayacak bir sözün özne olarak kullanılması veya öznenin gerekli olduğu halde kullanılmaması cümlenin anlatımını bozar. Özellikle sıralı cümlelerde; ortak olmayan öznenin ortakmış gibi kullanılması, bu tür yanlışlıklara neden olur.

Örnekler:

* **Bu tür programların kalitesi düşüyor, izlenmez oluyor.**

Bu cümlede "düşüyor" yükleminin öznesi "Bu tür programların kalitesi" dir. "izlenmez olan" ile "porgramlar"dır. İkinci cümleye doğru özneyi getirmezsek cümle "Bu tür programların kalitesi izlenmez oluyor" şeklinde anlaşılır.

Bu cümlenin doğrusu şöyle olmalıydı: "Bu tür programların kalitesi düşüyor, programlar izlenmez oluyor."

* **Herkes sorunun doğru cevabını bulmaya çalışıyor, sorunun yanlış olabileceğini düşünmüyordu.**

Bu cümlede de "herkes" öznesi ortak kullanılamayacağı halde, ortak kullanılmıştır. Birinci cümle için "herkes" öznesi kullanılabilir. Çünkü yüklem olumlu, "herkes" belgisiz zamiri de olumludur. Ancak, "düşünmüyordu" yüklemi olumsuz olduğu için öznesi de "hiçbiri" olumsuz sözcüğü olmalıydı.

Cümlenin doğrusu:

"Herkes, sorunun doğru cevabını bulmaya çalışıyor; hiçbiri, sorunun yanlış olabileceğini düşünmüyordu."

* **Soruyu çözemedi; çünkü çok zordu (Y)**

Soruyu çözemedi; çünkü soru çok zordu. (D)

* **O gün sokakta kimse kalmamıştı, eve kapanmışlardı (Y)**

O gün sokakta kimse kalmamış, herkes eve kapanmıştı. (D)

Uyarılar:

* *Geçişsiz – edilgen çatılı cümlelerde özne kullanılmaz. Bu, anlatım bozukluğuna yol açmaz:*

Yıllarca bu yoldan gidildi.

Anlatılan fıkraya uzun süre gülündü.

(Özne yok, fakat anlatım bozukluğu da yok)

* ***Sıralı cümlelerde, öznenin gereksiz kullanımı da anlatım bozukluğuna yol açar:***

"Göstericiler, önce ne olduğunu anlayamadılar; herkes, sesin geldiği tarafa baktılar."

(Bu cümlede "herkes" öznesi, anlatımı bozmuştur; çıkarılırsa anlatım düzelir).

2. ÖZNE – YÜKLEM UYUŞMAZLIĞI:

"Cümlenin Öğeleri" konusu işlenirken özne ile yüklemin tekillik – çoğulluk ve kişiler yönünden uyumu üzerinde durmuştuk. Özne ile yüklem arasındaki uyumsuzluk, anlatım bozukluğuna yol açar. Sözgelimi; insan dışındaki cansız varlıkların, soyut kavramların, organ adlarının çoğul özne olduğu cümlelerde yüklem tekil kalır. Buna göre "Düşünceler baskı altına alınamazlar." denmez. Yüklemin çoğul kullanılışı anlatımı bozmuştur.

Örnekler:

"İki işçi, yaklaşık iki saat çalıştılar."

cümlesi anlatım yönünden bozuktur. Çünkü nicelik bildiren sözcükler ile sayı sıfatlarının özne olduğu cümlelerde yüklem çoğul olamaz. Cümledeki bozukluk, yüklemin tekil yapılmasıyla giderilebilir.

"Kuzular meleşmeye başladılar."

cümlesi de bozuktur. Çünkü, insan dışındaki varlıkların çoğul özne olduğu cümlelerde yüklem tekil olur.

"Bu işyerini ben, öğretmen arkadaşım Ali açtı."

Bu cümlede de anlatımı bozuk bir cümledir. Birinci ve üçüncü tekil kişinin birlikte özne olduğu cümlelerde yüklem, birinci çoğul kişiye göre çekimlenir. Yani yüklem "açtık" biçiminde kullanılmalıydı.

3. YÜKLEM EKSİKLİĞİ:

Özellikle sıralı cümlelerde, ortak olarak kullanılan yüklemin her iki cümleye de uygun olup olmadığına bakılır. Her iki cümleye de uygun düşmeyen yüklemin ortak kullanılması anlatım bozukluğuna neden olur. Yardımcı eylemlerin doğru kullanılmaması da anlatımı bozar.

* **Pikniğin bütün cefasını ben, sefasını o sürüyor.**

Bu cümlede "cefa" ve "sefa" sözleri "sürüyor" yüklemine bağlanmış. "sefa sürmek" doğru; oysa "cefa sürmek" denmez. Cümlenin doğrusu şöyle olabilir:

"Pikniğin bütün cefasını ben çekiyorum, sefasını o sürüyor."

* **Örgütün yasal ve yasal olmayan yollardan topladığı paralara el kondu.**

Bu cümlede "yasal ve yasal olmayan" sözünde "yasal"dan sonra bir yardımcı eylem eksiktir. Anlatım bozukluğu buradan kaynaklanmaktadır. Cümle, "yasal olan ve yasal olmayan" biçiminde düzelebileceği gibi "yasal olan ve olmayan" biçimiyle daha da güzelleşebilir.

* **Biz öğretmenimizi, o da babasını kaybetti.**

Bu cümlede de ortak olmayan yüklem, ortakmış gibi kullanılmış. İkinci cümlenin yüklemi cümleye uygun; ama birinci cümlenin yüklemi "kaybetti" olamaz. Çünkü, özne birinci çoğul kişi ise yüklem de birinci çoğul kişiye göre çekimlenir. "Biz öğretmenimizi kaybetti." diyemeyiz. Cümlenin doğrusu "Biz öğretmenimizi kaybettik, o da babasını kaybetti." biçiminde kurulmalıydı.

* **Bugünkü nöbeti sen, yarınkini de Ali tutacak (Yanlış)**

Bugünkü nöbeti sen tutacaksın, yarınkini de Ali tutacak. (Doğru)

* **Ne sen beni, ne de ben seni gördüm. (Yanlış)**

Ne sen beni gördün, ne de ben seni gördüm. (Doğru)

4. YÜKLEMLER ARASI ÇATI UYUŞMAZLIĞI:

Yüklem yanlışlarının bir bölümü de birbirine bağlı iki cümleden birinin eylemi etken, diğerinin edilgen oluşudur. Sıralı cümlelerdeki bu tür çatı uyuşmazlıkları anlatımı bozar.

* **Yönetim, inandırıcı olmak istiyorsa, bu olayın aydınlatılmasına çalışılmalıdır.**

Bu cümlede "istiyorsa" eylemi etken, "çalışılmalıdır" eylemi edilgendir. Bu cümle şu iki biçimde düzeltilebilir:

I. Yönetim, inandırıcı olmak istiyorsa bu olayı aydınlatmaya çalışmalıdır. (Doğru)

II. İnandırıcı olmak isteniyorsa, bu olayın aydınlatılmasına çalışılmalıdır. (Doğru)

5. EKEYLEM EKSİKLİĞİ:

Türkçede "idi, imiş, ise" sözcükleri, ekeylem olarak kullanılır. Bunların gerektiği yerde kullanılmaması anlatım bozukluğuna yol açar.

Sıralı cümlelerden birincsi olumlu, ikincisi olumsuz ise birinciye ekeylem getirmediğimizde bunu ikinci cümlenin yüklemine bağlamış sayılırız. Bu da anlam belirsizliğine yol açar, cümlenin anlatımını bozar.

* **Yaşı küçük; boyu da uzun değildi.**

Bu cümlede "yaşın küçük olduğu" anlamı çıkabileceği gibi "küçük olmadığı" anlamı da çıkabilir. "Yaşın küçük olduğu" anlatılmak isteniyorsa cümle şöyle kurulmalı:

"Yaşı küçüktü; boyu da uzun değildi." "Küçük" sözcüğüne ekeylem getirilmezse "Yaşı küçük değildi; boyu da uzun değildi." anlamı çıkar.

* **İfadesi düzgün; yalnız mimikleri anlamlı değildi. (Yanlış)**

İfadesi düzgündü; yalnız mimikleri anlamlı değildi. (Doğru)

* **Seradaki saksılar büyük; toprakları da az değildi. (Yanlış)**

Seradaki saksılar büyüktü; toprakları da az değildi. (Doğru)

6. TÜMLEÇ EKSİKLİĞİ:

Anlatım bozukluklarının bir bölümü de cümlede tümleç eksikliğinden kaynaklanır. Bu tür yanlışlıklara genellikle sıralı cümlelerde rastlanır. Bir cümlede nesne alabilen ya da alamayan eylem ya da eylemsilerin uygun olmayan birlikteliğinden doğar.

Sözgelimi, nesnesi bulunan bir cümle, nesne alamayan, yüklemi geçişsiz başka bir cümleye bağlanmışsa, bir tümleç yanlışı yapılmış olur.

"Seni dinler ve inanır." cümlesi buna örnektir.

"Dinler" yüklemi, "seni" nesnesini alır; ancak inanır yüklemi geçişsiz olduğu için nesne alamaz. Yani "seni inanır" denmez. İkinci cümle dolaylı tümleç ister: "Seni dinler ve sana inanır."

Bu cümleyi ters çevirelim:

"Sana inanır ve dinler "Bu sefer, "sana inanır" bölümü doğru; ancak "sana dinler" yanlış olur. Bu cümlede de nesne eksikliği anlatımı bozar. Doğrusu: "Sana inanır ve seni dinler."

Örnekler:

* Oğluna ağır hakaretler etti ve odasına gönderdi. (...oğlunu odasına gönderdi – Nesne eksikliği)

* Köy halkına bilgiler verir, aydınlatmaya çalışırdı. (..onları aydınlatmaya çalışırdı – Nesne eksikliği)

* Hastalığını kimseye söylemiyor, bir çare de düşünemiyordu. (...hastalığına bir çare de düşünemiyordu. – Dolaylı tümleç eksikliği)

* Buradaki çam ormanlarının temiz havası insanı diriltiyor, ummadığınız kadar yaşama sevinci veriyor.. (...insana ummadığınız kadar yaşama sevinci veriyor. – Dolaylı tümleç eksikliği)

7. TÜMLEÇLERİN GEREKSİZ KULLANIMI:

Bir cümlede herhangi bir tümlecin eksik kullanımı anlatım bozukluğuna yol açtığı gibi gereksiz yere kullanımı da duruluğu bozar. İyi ve doğru bir cümle, her şeyden önce "duru" olmalıdır.

* Şair sözcükleri dikkatle seçmeli, bunları yerinde kullanmayı bilmelidir. ("bunları" nesnesi gereksiz)

* Şiirlerini her gördüğüne okuyor, onları yayınlayacağını söylüyordu. ("onları" nesnesi gereksizdir.)

8. KARŞILAŞTIRMA YANLIŞLARI:

İyi ve doğru bir cümle, herkes tarafından aynı anlamın çıkarılabileceği cümledir. Farklı anlamlar çıkarılabilen cümlelerde anlatım açık değildir. Doğru yapılmayan karşılaştırmalar, anlatımı bozar.

* **Annem televizyonu babamdan çok sever.**

Bu cümle şu iki anlamın çıkarılmasına uygundur:

I. Annemin televizyona duyduğu sevgi, babamın televizyona duyduğu sevgiden çoktur.

II. Annem televizyonu, babamı sevdiğinden çok seviyor.

* **Ahmet, babasından benim korktuğum kadar korkmaz.**

Bu cümlede de asıl anlatılmak istenen "Ahmet, babasından benim babamdan korktuğum kadar korkmaz." olmalı.

9. NOKTALAMA İŞARETLERİNİN YERİNDE KULLANILMAYIŞI:

Noktalama işaretleri, cümlelerin, doğru anlaşılmasını sağlar. Bunların yerinde kullanılmayışı yanlış anlamlara neden olur. Özellikle; adlaşmış sıfatlardan sonra bir isim kullanılmış ve araya "virgül" konmamışsa anlam belirsizleşir:

* **Misafir odasına doğru yürüdü.**

Bu cümlede, "Odasına doğru yürüyen misafir mi yoksa bir başkası misafir odasına doğru mu yürümüş." belli değil. Bu cümle iki biçimde düzeltilir: Ya cümlenin başına bir isim getirilir ya da "misafir" sözcüğünden sonra "virgül" kullanılır.

Ali, misafir odasına doğru yürüdü. (D)

Misafir, odasına doğru yürüdü. (D)

Genç sürücüye bir şeyler söyledi. (Y)

O, genç sürücüye bir şeyler söyledi. (D)

Genç, sürücüye bir şeyler söyledi. (D)

10. ZAMİRLERİN YANLIŞ YA DA EKSİK KULLANIMI:

Zamirlerin net kullanılmayışı, yani hangi ismin yerini tuttuğunun belirsiz oluşu ya da hiç kullanılmayışı anlam belirsizliğine yol açar. Bu da anlatım bozukluğunu doğurur.

* **Arkadaşıyla yürürken bir ara telefon kulübesinin önünde durup babasına telefon etti ve ondan af diledi.**

Bu cümlede "ondan" zamiri, hangi adın yerini tutmuş belli değil. Babasının mı, yoksa beklettiği arkadaşının mı? Böyle cümlelerde zamir yerine adın kullanılması daha doğru olacaktır.

* **Bu yarışı kazanacağına kesin gözüyle bakılıyor.**

Bu cümlede kimin kazanacağına kesin gözüyle bakılıyor, belli değil. "Onun" mu, yoksa "Senin" mi? ikisi de olur. Öyleyse cümlenin başına anlam belirsizliğini gidermek için "onun" ya da "senin" zamirlerinden birini getirmek gerekir.

* **Bu kadar yoksul biri olduğunu bilmiyordum. (Senin mi, onun mu?)**

11. DEYİMLERİN YANLIŞ KULLANIMI:

Deyimler, bir kavramı belirten kalıplaşmış söz öbekleridir. Deyimi oluşturan sözcüklerin yerine, eş ya da yakın anlamlıları getirilemeyeceği gibi, sözcüklerin yerleri de değiştirilemez. Bu tür uygulamalar deyimi, deyimlikten çıkarır, bozar. Cümlenin anlatımı da haliyle bozulur.

Örnekler:

* "Benim verilemeyecek hiçbir hesabım yoktur; başım açıktır. ("Başım açık" biçiminde bir deyimimiz yoktur. "Alnım açık" denmek istenmiştir.)

* Pireyi deve yapmak (Doğru)

* Biti deve yapmak (Yanlış)

* "Çok sevinçliydi. Adeta etekleri tutuşmuştu."

Bu cümlede de deyim, uygun olmayan bir yerde kullanılmıştır.

Etekleri tutuşmak; telaşa ve kaygıya düşmek; etekleri zil çalmak, çok sevinmek anlamına gelen deyimlerimizdir. Sevinen birinin etekleri tutuşmaz; etekleri zil çalar. Doğru cümle "çok sevinçliydi. Adeta etekleri zil çalıyordu." olmalıydı.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK – 1: (ÖSS – 1998)

Festival süresince her gün düzenli olarak çıkacak olan
I II III IV

"İlk Çekim" adlı siyah – beyaz dergi sinemaseverlere ücretsiz dağıtılacak.
V

Bu cümledeki altı çizili sözlerden hangisi çıkarılırsa cümlenin anlamında daralma olmaz?

A) I B) II C) III D) IV E) V

ÇÖZÜM:

Verilen cümleye dikkat edilecek olursa "Festival süresince her gün çıkacak olan "İlk Çekim" adlı siyah – beyaz dergi..." sözünde zaten "düzenli olarak" anlamı vardır. Bir derginin her gün çıkması onun düzenli çıkması demektir. Verilen cümlede "düzenli olarak" sözü gereksiz kullanılmıştır.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2: (ÖSS – 1998)

Yanlış bir şey yapsam da kızmaz; ama inanılmayacak kadar anlayışlıdır.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdakilerin hangisinden kaynaklanmaktadır?

A) Yüklemin geniş zamanlı olmasından

B) Cümleciklerin ortak özneli olmasından

C) Yanlış ilgeç kullanılmasından

D) Gereksiz yere bağlaç kullanılmasından

E) "bile" yerine "de" bağlacı kullanılmasından

ÇÖZÜM:

Soru kökünde verilen cümlede iki yargı "ama" bağlacıyla birbirine bağlanmış. "Ama" bağlacı, genelde karşıt (zıt) yargıları bağlama göreviyle kullanılır; burada ise verilen yargılar arasında karşıtlık yok.

"Ama" bağlacı cümleden çıkarılır ya da yerine "çünkü" bağlacı kullanılırsa anlatım bozukluğu giderilmiş olur.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 3: (ÖSS – 1997)

Muğla yöresindeki çıkan yangınlardan geriye, çırılçıplak ve simsiyah dağlar, tepeler kaldı.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdakilerin hangisinden kaynaklanmaktadır?

A) Çoğul ekinin gereksiz kullanılmasından

B) İlgi ekinin gereksiz kullanılmasından

C) Bağlacın yanlış yerde kullanılmasından

D) Yüklemin şimdiki zaman yerine geçmiş zamanda kullanılmasından

E) Özne ile yüklem arasında uyumsuzluk bulunmasından

ÇÖZÜM:

Soru kökünde verilen cümlede ilgi eki "–ki" gereksiz kullanıldığı için anlatım bozulmuştur. Bu eki kaldırarak cümleyi okursak anlatım bozukluğunun giderildiğini görürüz: "Muğla yöresinde çıkan yangınlardan geriye, çırılçıplak ve simsiyah dağlar, tepeler kaldı."

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 4: (ÖSS – 1998)

Elbette onunla birlikte gitmiş olabilirler.

Bu cümledeki anlatım bozukluğunun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Öğe eksikliği

B) Özne yüklem uyuşmazlığı

C) Öznenin belirtilmemiş olması

D) Aynı anlama gelen sözcüklerin birlikte kullanılması

E) Anlamca çelişen sözcüklerin birlikte kullanılması

ÇÖZÜM:

Verilen cümleyi değerlendirelim:

Elbette onunla birlikte gitmiş olabilirler.
↓ ↓
kesinlik olasılık

Anlamca çelişiyor.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 5: (ÖSS – 1996)

Bu konuda gençleri azımsamak doğru değildir.

Bu cümledeki anlatım bozukluğunun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gereksiz sözcük kullanılması

B) Bir sözcüğün anlam bakımından yanlış kullanılması

C) Tamlamanın yanlış yapılması

D) Ekeylemin yanlış kullanılması

E) Yüklemine göre olumsuz cümle olması

ÇÖZÜM:

"Azımsamak" sözcüğü dilimizde sayılabilen nesneler için kullanılırsa doğrudur. Sözgelimi, bir kişi bir yerden aldığı parayı azımsayabilir. Bu sözcüğün soru kökünde verilen cümlede "küçümsemek, önemsememek" yerine kullanıldığı anlaşılıyor. Bu yanlış bir tutumdur. Anlatım bozukluğu bir sözcüğün anlam bakımından yanlış kullanılmasından kaynaklanmaktadır.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 6: (ÖSS – 1993)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde aynı anlama gelen sözler, gereksiz yere bir arada kullanılmıştır?

A) Bu arkadaşını ötekilerden farklı tutar, incitmemeye çalışırdı.

B) Umduğunu bulamamış, bir süre sonra köyüne dönmüştü.

C) Buralara ayda yılda bir, seyrek olarak gelirdi.

D) O, bu yerde tanınmış, sözüne güvenilir bir kişidir.

E) Söylenenleri dinliyor, anlıyormuş gibi davranıyordu.

ÇÖZÜM:

A, B, D, E seçeneklerindeki cümlelerde gereksiz yere bir arada kullanılan sözcük yoktur. C'deki cümlede ise "ayda yılda bir" ile "seyrek olarak" sözleri aynı anlama gelmektedir ve bu sözlerin aynı cümlede kullanılması anlatım bozukluğuna yol açmıştır.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 7: (ÖSS – 1998)

Türkçede bir cümlenin öznesi, birinci ve üçüncü tekil kişiden oluşuyorsa, yüklemi birinci çoğul kişi olur.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kurala uymamaktan kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır?

A) O akşam ben kendi odama, Fatma da kendi odasına çekilmişti.

B) Teyzemlerin yeni evlerine taşınmasından sonra siz bu eve yerleştiniz.

C) Havalar böyle giderse bir süre daha kahvaltımızı balkonda yapabileceğiz.

D) Ben de bir tabak alıp sofraya oturayım.

E) Babasıyla annesi, bu evi üç yılda zar zor yaptırabildiler.

ÇÖZÜM:

Soru kökünde verilen kurala A seçeneğindeki cümlede uyulmadığı için anlatım bozukluğu vardır. A'daki cümlenin öznesi "ben" ve "Fatma"dır; yani I. ve III. tekil kişilerdir. Yüklemin de buna göre I. çoğul "çekilmiştik" olması gerekirken "çekilmişti" olduğu için anlatım bozuktur.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 8: (ÖSS – 1998)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) O yıllarda hepimiz tiyatro tutkunuyduk ve çalışmaya susamıştık.

B) Film, bir ailenin sıradan olaylar karşısındaki şaşırtıcı tutumunu ustalıkla yansıtıyor.

C) Festivalin bu bölümünde, müziğin farklı türlerinde adını duyurmuş sanatçılar sahneye çıkacak.

D) Sanatçının bu karikatürleri, başta Berlin ve Paris olmak üzere Avrupa'nın çeşitli kentlerinde sergilenecek.

E) Bu kameralar, rahatça kullanabildiği ve taşınmasının kolay olması nedeniyle tercih ediliyor.

ÇÖZÜM:

Seçenekler dikkatle okunursa A, B, C ve D'de bir anlatım bozukluğunun olmadığı görülür. E'deki cümlede ise fiilimsiler arasında çatı uyuşmazlığı olduğundan anlatım bozuktur. E'deki cümlenin doğru biçimleri şöyle kurulabilir:

* Bu kameralar rahatça kullanılabildiği ve taşınabildiği için tercih ediliyor.
* Bu kameralar rahatça kullanılabilmesi ve taşınmasının kolay olması nedeniyle tercih ediliyor.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 9: (ÖSS – 1997)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Dürüst biri olduğundan dün de bugün de kuşkuya düşmüyorum.

B) Hukukçu olmadığımdan, işin bu yönünü sizinle tartışamam.

C) Bu konuda bir araştırma yapılmasını, hazırlanacak raporun ilgili kuruluşlara gönderilmesini istedim.

D) Ben, öyle olduğunu düşünüyor, öyle olduğuna inanıyorum.

E) Anımsanacağı gibi, bir yıldan beri bu konuda yazılar yazıyor, ilgilileri uyarıyorum.

ÇÖZÜM:

Verilen cümleler iyi okunursa B, C, D ve E'de anlatım bozukluğunun olmadığı görülür. A'daki cümlede ise hem anlam belirsizliğinden hem de yüklem eksikliğinden kaynaklanan bir bozukluk görülüyor. Anlam belirsizliğini gidermek için cümlenin başına "onun" ya da "senin" zamirlerinden biri getirilmelidir. A'daki cümlenin doğru şekli şöyle olmalıdır: "Senin dürüst biri olduğundan dün de kuşkuya düşmemiştim, bugün de kuşkuya düşmüyorum."

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 10: (ÖSS – 1997)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Sorunlara onun daha nesnel bir tavırla yaklaşacağını ve çözüm getireceğini umuyordum.

B) Son günlerde tanık olduğum bazı olaylar, onunla ilgili görüşlerimin değişmesine yol açtı.

C) Amaçlarına ulaşabilmek için her türlü engeli aşmaya çalışan bu gençlere imreniyorum.

D) Araştırmamı istediğim yönde sürdürebilmem için öncelikle yararlanacağım kaynakları saptamalıyım.

E) Bu soru ben ve benim gibi sınava girmiş olan birçok kişinin kafasını karıştırdı.

ÇÖZÜM:

Verilen cümleleri sırasıyla tek tek incelediğimiz zaman A, B, C ve D'de anlatım bozukluğu olmadığını görürüz. Oysa E seçeneğinde "ben ve" ifadesine gerek yoktur. Bu söz çıkarılırsa anlam ve anlatımda hiçbir eksiklik meydana gelmez.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 11:

"çoğunluk sözcüğü, aşağıdaki cümlelerin hangisinde yanlış kullanılmıştır?

A) Çoğunluğunu çocukların oluşturduğu yolcular trenden iniyorlar.

B) O yıl Marmara'ya inanılmaz çoğunlukta bir balık akını oldu.

C) Çoğunluk sağlanırsa toplantıyı yaparız.

D) Çoğunluk bizim gibi düşünüyordu.

E) Çoğunluğun isteğine uyularak, sinemaya gidildi.

ÇÖZÜM:

"Çoğunluk" sayı üstünlüğüdür. Yani "yarıdan fazla" demektir. B seçeneğinde, denizlerdeki balık sayısı belli değil ki çoğunluk söz konusu edilsin. Ancak diğer seçeneklerde çoğunluk, sayı üstünlüğüne dayalıdır.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 12: (ÖSS – 1994)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) İş konusunda ben onu, o da beni etkilemek istemez.

B) Onun bu durumda nasıl davranacağını sen benden iyi bilirsin.

C) Görüşlerini sözle değil, yazıyla belirtmelisiniz.

D) Yazılarında ayrıntılara girmeyip konunun özünü, vurgular.

E) Söylediği sözün doğruluğuna inanıyorsa onu asla geri almaz.

ÇÖZÜM:

A seçeneğinde **yüklem eksikliği** vardır. İş konusunda ben onu (etkilemek istemem) o da beni etkilemek istemez.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 13:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Burada, en çok ondan yakınlık gördük.

B) Çok az veya hiç çalışmadan sınavlara girdiler.

C) Bir süre sonra resim çalışmalarına ara verdi.

D) Düşündüklerini yazıya dökmekten çekinmediler.

E) İşiyle özel yaşamını birbirine karıştırmadı.

ÇÖZÜM:

B seçeneğinin yan cümleciklerinde yüklem yanlışlığı yapılmıştır. "çalışmadan" fiilimsisi "çok az" ve "hiç" için ortak kullanılmıştır. Ortak yüklem olabilirler mi bakalım:

I. çok az çalışmadan

II. hiç çalışmadan

Görüldüğü gibi I.'de çalışma eylemi olumsuz olmamalıydı. Cümlenin doğrusu:

"Çok az çalışarak veya hiç çalışmadan sınavlara girdiler."

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 14:

Tiyatro öyle bir sanattır ki, kişi bir oyunu anlamaya çalışırken sistemli düşünmeyi de öğretir.

Bu cümledeki anlatım bozukluğunu gidermek için aşağıdaki değişikliklerin hangisi yapılmalıdır?

A) "öğretir" yerine "öğrenir" sözcüğü getirilmeli

B) "anlamaya çalışırken" yerine "anlarsa" sözcüğü getirilmeli

C) "kişi" yerine "kişiler" sözcüğü getirilmeli

D) "öyle" yerine "eğitici ve öğretici" sözü getirilmeli

E) "sistemli" yerine "doğru" sözcüğü getirilmeli

ÇÖZÜM:

Verilen cümlede yüklemin dönüşlü olması gerekirken, yüklem etken çatı olarak gelmiştir. "Sistemli düşünmek" kişinin kendisiyle ilgilidir; "öğretmek" ise başkaları üzerinde yaptığı etkinliktir. Cümle "Tiyatro öyle bir sanattır ki, kişi bir oyunu anlamaya çalışırken sistemli düşünmeyi de öğrenir." biçiminde düzeltilir. Çatı uyuşmazlığı vardır.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 15: (ÖSS – 1990)

Beyin zarı iltihapları iyi tedavi edilmezse, ölüme hatta sara nöbetlerine yol açabilir.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdakilerin hangisiyle giderilebilir?

A) "sara nöbetlerine" sözü ile "ölüme" sözcüğü yer değiştirerek

B) "yol açabilir" yerine "neden olabilir" sözü getirilerek

C) "sara" sözcüğü kaldırılarak

D) "zarı" yerine "zarının" sözcüğü getirilerek

E) "edilmezse" yerine "edilmediğinde" sözcüğü getirilerek

ÇÖZÜM:

Bu cümledeki anlatım bozukluğu, sözcüklerin yanlış yerde kullanılmasından kaynaklanıyor. Bu, aynı zamanda mantıksal tutarsızlığa da neden olmuştur. "Sara nöbetlerine" sözü ile "ölüme" sözcüğü yer değiştirirse cümlenin anlatımı düzelir: "Beyin zarı iltihapları iyi tedavi edilmezse, sara nöbetlerine hatta ölüme yol açabilir."

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 16:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde gereksiz yardımcı eylem kullanımı anlatımı bozmuştur?

A) Mahallemizdeki yoksul ailelere yardım etmeliyiz.

B) Kimse hak etmediğini almaya yeltenmesin.

C) Bir gün yaşlı olduğunuzda bunları hatırlarsınız.

D) Üyelerden hiçbiri, son katı tercih etmedi.

E) Bu iyi niyetli yaklaşımınız bizi memnun etti.

ÇÖZÜM:

A, B, D ve E seçeneklerindeki "yardım etmek, hak etmek, tercih etmek ve memnun etmek" bileşik eylemlerindeki "etmek" gereksiz kullanılmamıştır. Ancak C seçeneğindeki "yaşlı olmak" yerine rahatlıkla "yaşlanmak" kullanılabilirdi.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 17:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Toplumsal yaşamda herkesin uymak zorunda olduğu kurallar vardır.

B) Kağıt tüketimi bir toplumun gelişmişlik göstergelerinden biridir.

C) Yasalara göre paranın üzerine yazı yazmak, yırtmak yasaktır.

D) Masanın üzerindeki kağıtlar,kitaplar birbirine karışmış.

E) Dün aldığı gazeteleri dergileri hâlâ okuyamadı.

ÇÖZÜM:

C seçeneğinde, nesne eksikliğinden kaynaklanan anlatım bozukluğu vardır. Cümlenin doğrusu:

"Yasalara göre, paranın üzerine yazı yazmak, (parayı) yırtmak yasaktır.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 18:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Yaşamını zenginleştiren, anlam kazandıran birçok dostu var.
B) Her yıl arkadaşlarıyla Bodrum'a gider, orada uzun bir tatil yapar.
C) Sınıfta kaldığına çok üzüldü, bunu kimseye söyleyemedi.
D) Yolda arkadaşlarıyla karşılaştı onlara, olanları anlattı.
E) Yeni bir ev aldı, içini istediği gibi döşedi.

ÇÖZÜM:

A seçeneğinde, dolaylı tümleç eksikliğinden kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır. "Yaşamını zenginleştiren" olur da "yaşamını anlam kazandıran" olmaz. Cümlenin doğrusu: "Yaşamını zenginleştiren, (yaşamına) anlam kazandıran birçok dostu var."

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 19:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Trenin zamanında kalkmaması, yolcuların canını sıkıyor.
B) Büyük kentlerdeki ulaşım sorunu gün geçtikçe büyüyor.
C) Yağmurlu günlerin ardından güneşli günlerin gelmesi bekleniyor.
D) Görevlilerin beyaz kravat ve koyu renk ceket giymesi gerekiyor.
E) Bu yıl, tahıl üretiminin daha da artacağı umuluyor.

ÇÖZÜM:

D seçeneğinde yüklem yanlışlığı yapılmıştır. "giymesi" fiilimsi kravat ve ceket için ortak kullanılmıştır. Oysa ceket giyilir ama kravat giyilmez, takılır. Cümlenin doğru biçimi:

"Görevlilerin beyaz kravat (takması) ve koyu renk ceket giymesi gerekiyor."

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 20:

Aşağıdakilerin hangisinde, anlam belirsizliğini gidermek için cümlenin başına bir şahıs zamiri getirmek gerekir?

A) Adana'ya yerleştiklerini duydum.
B) Yeni aldığın elbiseyi çok beğendim.
C) Önerdiğin romanı henüz okuyamadım.
D) Yarışmada birinci olduğuna sevindim.
E) Sınava İstanbul'da girmek istiyorum.

ÇÖZÜM:

A, B, C ve E seçeneklerindeki cümlelerde anlam belirsizliği yoktur. D'deki cümle ise iki anlama gelebilmektedir:

Senin, yarışmada birinci olduğuna sevindim.
Onun, yarışmada birinci olduğuna sevindim.

Cümledeki anlam belirsizliğini gidermek için, cümlenin başına bir şahıs zamiri getirilmelidir.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 21: (ÖSS – 1996)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Şiirlerinde bol bol abartılmış sözcükler seçmesi yüzünden hitabet havası taşımaktadır.
B) Günümüzde dergiler ve gazeteler, deneme türünün gelişip yaygınlaşmasına uygun bir ortam hazırlamaktadır.
C) Osmanlı İmparatorluğu'nda Lale Devri'nde çeviri çalışmaları yapıldığı biliniyor.
D) Bence edebiyat eleştirisinin edebiyat incelemesiyle bir arada, iç içe düşünülmesi gerekir.
E) Sanatın başlıca amacının güzellik olduğunu savunan yazarın, bu konuda söylediklerine bir göz atalım.

ÇÖZÜM:

A seçeneğinde özne eksikliğinden kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır. "hitabet havası taşıyan" "şiirlerinde" olmaz, "şiirleri" olur. "Şiirlerinde" sözcüğü, yan cümleciğin dolaylı tümlecidir. Temel cümleciğin öznesi belli değil. Cümlenin doğrusu şu şekilde olmalıydı: "Şiirlerinde bol bol abartılmış sözcükler seçmesi yüzünden (şiirleri) hitabet havası taşımaktadır.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 22:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Kilo vermek isteyenler, karbonhidratlı besinleri öğleyin, proteinli besinleri akşam yemelidir.
B) Ultraviyole ışınları, güneşte fazla kalanların hücrelerinde sıvı kaybına yol açar.
C) Spor merkezlerinde,kalp hastalarının da rahatlıkla spor yapmalarını sağlayan aletler bulunmalıdır.
D) Kimi besinleri aşırı ölçüde tüketenlerde, yağ birikimi ve damar tıkanıkları görülür.
E) Çocuk felcinden korunmak amacıyla altı milyonun üzerinde çocuk aşılandılar.

ÇÖZÜM:

Nicelik bildiren belgisiz sözcükler ile sayı sıfatlarının özne olduğu cümlelerde yüklem çoğullanamaz. (E) seçeneğinde özne – yüklem uyuşmazlığı vardır. Cümlenin doğru biçimi; "Çocuk felcinden korunmak amacıyla altı milyonun üzerinde çocuk aşılandı." olmalıydı.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 23: (ÖSS – 1996)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlatım bozukluğu, cümlenin uygun bir yerine "ona" sözcüğü eklenerek giderilebilir?

A) Elbiseler dolaplara özenle yerleştirilir, güve yemesin diye elbise aralarına naftalin konurdu.
B) Çocuk bir yandan yaralı kuşa korkuyla bakıyor; bir yandan da onu sevmek istiyordu.
C) Annesi çocuğunun aç olmadığını biliyor; ama yine de pastadan yemesini istiyordu.
D) Ali, arkadaşı Mustafa'yı hem çok seviyor; hem de kimi davranışlarından dolayı kızıyordu.
E) Otobüsler buraya gelince duruyor, bekleyen yolcular bindikten sonra yeniden yola koyuluyordu.

ÇÖZÜM:

Cümleler incelendiği zaman A, B, C, E seçeneklerinde bir anlatım bozukluğunun olmadığı görülecektir. (D) seçeneğindeki yüklemlerden birincisi "seviyor" "arkadaşı Mustafa'yı" sözünü nesne olarak almıştır. Oysa ikinci yüklem "kızıyordu" sözü "kime" sorusunun cevabını istemektedir. Dolaylı tümleç kullanılması gerekirken kullanılmamıştır. "Ona" sözcüğünün eklenmesi bu anlatım bozukluğunun giderir. Cümlenin; "Ali, arkadaşı Mustafa'yı hem çok seviyor, hem de kimi davranışlarından dolayı ona kızıyordu." biçiminde kuralması gerekir.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 24:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Bu önlemler ekonomik ve sağlık açısından yararlı sonuçlar verdi.
B) Toplantıda eğitim sorunları tartışılacak ve bunlara çareler aranacak.
C) Bu kitap çeşitli alanlarda yapılmış araştırmaları ve bunların sonuçlarını içeriyor.
D) O günlerde, bu konuya çeşitli gazete ve dergilerde oldukça geniş yer verilmişti.
E) Olayın soruşturulması ve sorumlularının bulunması için bir komisyon oluşturuldu.

ÇÖZÜM:

B, C, D ve E seçeneklerinde anlatım bozukluğu yoktur. A seçeneğindeki cümlede ise tamlama yanlışlığından ileri gelen bir yanlışlık vardır. "...ekonomik ve sağlık açısından" sözü iki şekilde düzeltilebilir:

- ekonomi ve sağlık açısından
- ekonomik açıdan ve sağlık açısından

A'daki cümle böyle bir düzeltmeyle kusursuz duruma getirilebilir.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 25:

Şiiri değerlendirmek, iyisini kötüsünden ayırmak yılların birikimine dayanan bir sezgi gücü gerektirir.

Bu cümledeki anlatım bozukluğunun nedeni, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Özne ve yüklem arasındaki tekillik–çoğulluk uyumsuzluğu
B) Ad tamlamasında tamlayan eksikliği
C) Gereksiz sözcük kullanılması
D) Dolaylı tümleç eksikliği
E) Sözcüğün anlam inceliğine uygun kullanılmaması

ÇÖZÜM:

Bu cümlede "iyisini kötüsünün" sözcükleri ad tamlamasında tamlanan görevindedir. Çünkü bu sözcükler tamlanan eki almıştır. Bu tamlananların tamlayanı görevindeki sözcük yoktur. Tamlayanın "şiirin" sözcüğü olması gerekmektedir.

O nedenle doğru yanıt **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 26: (ÖSS – 2007)

Sevda Hanım'a bu mahalledeki bütün kadınlar dert yakınır, sorunlarını anlatır.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdaki değişikliklerin hangisiyle giderilebilir?

A) "bu mahalledeki bütün kadınlar" yerine "bu mahallenin bütün kadınları" sözü getirilerek
B) "dert yakınır" yerine "dert yanar" sözü getirilerek
C) "bütün" sözcüğü atılarak
D) "sorunlarını anlatır"dan önce "ona" sözcüğü getirilerek
E) "anlatır" yerine "anlatırlar" sözcüğü getirilerek

ÇÖZÜM:

Verilen cümlede deyimin yanlış kullanılmasından kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır. "Bir insana bütün dertlerini anlatmak." anlamına gelen deyim "dert yakınmak" değil, "dert yanmak"tır.

O nedenle doğru yanıt **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 27: (ÖSS – 2006)

Bu davranış insandan insana göre değişir.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdakilerin hangisinden kaynaklanmaktadır?

A) İşaret sıfatlarına yer verilmesinden
B) İkilemenin yanlış kullanılmasından
C) Gereksiz yere ilgeç kullanılmasından
D) Tümleç kullanılmasından
E) Yüklemin geniş zamanlı olmasından

ÇÖZÜM:

"Bu davranış insandan insana göre değişir." cümlesinde "göre" ilgeci gereksiz yere kullanılmıştır. Çünkü "insandan insana" sözü zaten "görelik" ifade etmektedir.

O nedenle doğru yanıt **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 28: (ÖSS – 2008)

Dişçiye hiç ya da çok seyrek gidiyorlar.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu nasıl giderilebilir?

A) "dişçiye"den sonra "ya" sözcüğü getirilerek
B) "çok" sözcüğü atılarak
C) "seyrek" yerine "az" sözcüğü getirilerek
D) "gidiyorlar" yerine "gitmezler" sözcüğü getirilerek
E) "hiç" yerine "ya hiç gitmiyorlar" sözü getirilerek

ÇÖZÜM:

"Dişçiye hiç ya da çok seyrek gidiyorlar" cümlesinde zaman bildiren zarf tümleci görevinde kullanılan "hiç" sözcüğü "gidiyorlar" eylemini zaman yönünden belirtemez; çünkü olumsuzluk bildiren sözcüklerle kullanılır. Dolayısıyla cümlenin "Dişçiye ya hiç gitmiyorlar ya da çok seyrek gidiyorlar" şeklinde düzeltilmesi gerekir.

O nedenle doğru yanıt **(E)** seçeneğidir.

TEST – 1

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlamca çelişen sözlerin bir arada kullanılması anlatım bozukluğuna yol açmıştır?

A) Gördüğü yerlerin güzelliklerini anlata anlata bitiremiyordu.
B) Komisyon başkanının açıklamaları, hiç şüphesiz olayın aydınlatılmasına yardımcı olabilir.
C) İki yıl önce diktiğimiz fidanlardan birkaçı bu yıl meyve verdi.
D) Şüphesiz bu konuda siz benden çok bilgi birikimine sahipsiniz.
E) Sınav stresini atmak isteyen öğrenciler, kısa bir gezi düzenlemişlerdi.

2. Her şeye karşılık, amacımıza ulaşmak için yine de (I, II, III, IV)
ona yardım edeceğiz. (V)

Bu cümledeki anlatım bozukluğu, numaralandırılmış sözcüklerden hangisinin değiştirilmesiyle giderilebilir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Çalışanlar yönetimden hiç memnun görünmüyordu.
B) Davranışlarımızla başkalarını incitmemeye özen göstermeliyiz.
C) Müdür Bey'in karşısında el pençe divan duruyordu.
D) O kadar arzulamama rağmen bir türlü keman çalmasını öğrenemedim.
E) Ülkemizde gelir dağılımının düzeltilmesine çalışılıyor.

4. Yeni eve girmiştim ki hırsız balkondan atlayarak (I, II, III, IV, V)
kaçmaya çalışıyordu.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu, numaralanmış sözcüklerden hangilerinin yerleri değiştirilerek giderilebilir?

A) I. ile II. B) III. ile IV.
C) I. ile V. D) IV. ile V.
E) I. ile III.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yanlış yapılanan bir sözcük, anlatım bozukluğuna neden olmuştur?

A) Bu sorun diyalog yoluyla çözümlenebilir.
B) Yeni imar planına göre evler, yeşil alan içinde yapılanabilir.
C) Umarım siz de benim gibi, olaya tepki göstermişsinizdir.
D) İkide bir saatin kaç olduğunu soruyordu.
E) Bu konuda haklı olduğunuza ben de inandım.

6. Hukuk devletinin ortadan kaldırılmasına...

Bu cümle aşağıdakilerden hangisiyle tamamlanırsa anlatım bozuk olur?

A) kesinlikle müsaade etmeyeceğiz.
B) kimse göz yumamaz.
C) siyasiler de katkıda bulunuyor.
D) bu olaylar yol açabilir.
E) hiçbirimiz sebep olmayız.

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Elimi sıkıca tuttu ve sallamaya başladı.
B) Pencereyi açtı, odayı bir güzel havalandırdı.
C) Öğrenciler arasında hiçbir zaman ayrım yapmadım.
D) Bu fiyatlarla kimseyi işyerinizde çalıştıramazsınız.
E) Az önce gelemeyeceğini söyledi.

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yanlış anlamda kullanılan sözcük, anlatım bozukluğuna neden olmuştur?

A) Medyanın olayları abartarak vermesi, bazı kesimlerin hoşuna gidebilir.
B) Başbakan, hükümete ömür biçmek için büyük çaba gösteriyor.
C) Meclis, hazırlanan yasa taslağına sıcak bakmıyor.
D) İşçiler, ücretlerine yapılan zammı az buldular.
E) Kitap fiyatları enflasyon oranında artmamış.

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Şehrin denizi gören yerinde bir daire satın aldı.
B) Kırmızı ışıkta durmadığı için ceza ödemek zorunda kaldı.
C) Sanatçı, son romanını yakınlarına armağan etti.
D) Geçen yıl yaz tatilinde, Bursa'ya amcasının yanına gitmişti.
E) Koltuğuna oturmuş; soğukkanlı bir biçimde heyecanla maçı izliyordu.

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük gereksiz kullanılmıştır?

A) Başarılı olan öğrencilere ödülleri, okul müdürü tarafından verildi.
B) Yasa taslağını koalisyon ortağımıza hazırlattık.
C) Geri zekalı çocukların eğitimine de katkıda bulunacak.
D) Yolsuzlukların üzerine korkmadan gitmek zorundayız.
E) Bu konuda öğrencilere çok yardımı dokunmuş.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Kimseyi uyandırmadan kalktı, dışarı çıktı.
B) Öğrencilerin sağlık durumları iyice aksadı.
C) Bu işyerinin cefasını ben çekiyorum, sefasını o sürüyor.
D) Az önce babam işe, annem de nişana gitti.
E) Ne çocuğu okulu beğendi ne de babası...

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde gereksiz sözcük kullanılmamıştır?

A) Akdeniz'de bu yıl ısı, sıfırın altında eksi iki dereceye kadar düştü.
B) Konuyu çok değişik farklı kaynaklardan araştırdım.
C) Dersaneye annesi ile birlikte gelmişti.
D) O gün beni telefonla sürekli aramış.
E) Sınıftaki mevcut öğrenci sayısında bir artma olmuş.

13. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Ceza yasalarını ağırlaştırmak, kazaları önlemekte etkili olamıyor.
B) Bu tür kazalar ölümlere hatta yaralanmalara neden oluyor.
C) Trenle yolculuk etmeyi, otobüsle yolculuğa tercih ederim.
D) Hiçbir Avrupa ülkesinde halk, kazalara bu derece duyarsız değil.
E) Kazalara genellikle hatalı sollamalar yol açıyor.

14. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Köyden kente göç son yıllarda azaldı.
B) Çocuklar bahçedeki havuzda yüzüyordu.
C) Bence ona gösterdiğin bu soğuk tavrın yanlış olduğunu düşüyoruz.
D) Çam ağaçlarının kokusu buraya kadar geliyordu.
E) Az ileride feci bir kaza olmuş.

15. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Savaşların içinde veya hemen ardından edebiyat ve sanatta bir hareketlilik ortaya çıkar.
B) "Dil kirlenmesi", üzerinde önemle durmamız gereken bir konu.
C) Bir evden yükselen hıçkırıklı bir ses geceyi bölerek mahalleyi yasa boğdu.
D) Nikotinin yalnızca solunum yoluyla değil ama cilt yoluyla da geçtiğini bilmekte yarar var.
E) Şu kısa ömürde birbirimizi üzmenin, kırmanın, yıpratmanın hiç anlamı yok.

16. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi dil ve anlatım yönünden yanlıştır?**
A) Bilim insan düşüncesinin olgular karşısında geliştirilebildiği en yüksek teorik etkinliktir.
B) Şiir yazmaya çalışanlar içinden gelmiyorsa kendini zorlamamalıdır.
C) On kere çözümleyip sonuca bağladığım bir problem, on birinci kez karşıma gelirse yine bir an düşünürüm.
D) Çağdaş ve demokratik bir toplum, iyi eğitim görmüş insanlardan oluşur.
E) Dille düşüncenin ayrılmazlığı, düşüncenin dili, dilin düşünceyi geliştirdiği bilimsel bir gerçektir.

17. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sözcüğün anlam inceliğine dikkat edilmeden kullanılmasından kaynaklanan anlatım bozukluğu vardır?**
A) Bence yazar bütün yönleriyle kendini geliştirmelidir.
B) Bazı şiirlerin yıllar önce mi şimdi mi yazıldığını ayırt edemezsiniz.
C) Kimi çeviri şiirler yeniden yaratılmış izlenimi uyandırır bende.
D) Sanatçı zaman zaman hayal gücünü yapıtlarında hissettirmelidir.
E) İnsanlar arasında sevgi tohumları dikmek için uğraşıyor.

18. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**
A) Keşke daha az kırgın ve hiç küskün olmasaydı da insanlara karşı mücadeleci olsaydı.
B) O, zulme alkış tutanların karşısında sağlam karakteriyle durabilmiştir.
C) O, yalnız bir şair değil, ileri görüşlü fedakâr bir devlet adamıdır.
D) Toplum hayatımızın, bu romanda çeşitli yönleriyle ustaca tasvir edildiğini görüyoruz.
E) Yazar romanlarında oldukça canlı tipler yaratmıştır.

19. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**
A) Biz ozanlar dile bağımlı olduğumuz halde onu hakkıyla kullanamıyoruz.
B) Yolu Sultanahmet'e düşenler, Fransız Müzesi'nde sergilenmekte olan Fransız ressamların eserlerini görebilirler.
C) Yazarlar yaşayıp ölmekte, üç beş kişi tarafından tanınmakta ya da kendilerini bir bilen, tanıyan olmaksızın bu dünyadan göçmektedir.
D) Çocuklar, başlangıçta dünyaya lalelerin yetiştiği ve kırmızı süs balıklarıyla bir havuzun yer aldığı bir çocuk bahçesi gözüyle bakmışlardır.
E) Gerçek bir okuyucu, kendi okuma yaşantılarını gerçek yaşantılara dönüştürmenin ve hayatın hizmetine sunmanın yolunu bulabilir.

20. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sözcüklerin yanlış yerde kullanılması anlatım bozukluğu yaratmıştır?**
A) Teker teker bilimlerin bağımsızlıklarını kazanmaları ortaçağın sonunda başlar.
B) Eminim ki bu olay karşısında da hoşgörüsünü korumuş olsa gerek.
C) Babasının eve almayı istediği iki şey vardı: Org ve bilgisayar.
D) Eski günlerin özlemini çekenler, umut etmeyi yitirmiş olanlardır.
E) Yazar, Tolstoy'u örnek aldığını söylüyor.

21. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**
A) Kıskançlık, insanlar arasında iletişimin kopmasını sağlar.
B) Düşüncelerimizi ortaya koymaktan ve savunmaktan vazgeçmemeliyiz.
C) Çevremizdeki insanlara hoşgörülü olduğumuzda toplum sağlığı sağlanacaktır.
D) Zor işlerin üstesinden gelebilmek için azimli olmak gerekir.
E) Fotoğraf makinesinin ışığından bebeğin gözleri kamaştı.

22. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**
A) Yeni aldığı elbise ona çok gitmiş ve değişik bir hava vermiş.
B) Sıkıntıdan tırnaklarını yiyor, ayağını sağa sola sallayıp duruyordu.
C) Herkes birbirini tanıyor; ama birbiriyle konuşacak konu bulamıyor.
D) Üç dört kişi bir araya gelmiş, bu yardımlaşma derneğini kurmuş.
E) Eski saatini onartıp yeniden kullanmaya başladı.

TEST – II

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**
A) Bu maçı, yaklaşık otuz bine yakın insan izlemişti.
B) Gazetesindeki köşesinde, daha çok toplumsal konuları ele alır ve kamuoyu oluşturmaya çalışırdı.
C) Yaşamı, tüm ayrıntılarıyla içinden geldiği gibi dizelere taşırdı.
D) Tarihi zenginlikleri ve doğal güzellikleriyle bu kent, insanı büyülüyor.
E) Kasabadan birkaç yıl önce ayrılmış ve bir daha kasabaya dönmemişti.

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**
A) Yarışmada kazandığı bütün ödülleri Lösemili Çocuklar Vakfı'na bağışladı.
B) Ben bir kedi, o bir fareyse mutlaka onu yakalarım.
C) Her yıl buraya gelir, tatilimizin bir kısmını burada geçiririz.
D) Kitap okumak ve müzik dinlemek için mutlaka zaman ayırıyorum.
E) Çiçeklerin mis gibi kokuları odayı doldurdu.

3. Adam (I) yeni (II) eşinin (III) çocuklarını benimseyip benimsemeyeceği (IV) kaygısı (V) içindedir.
Numaralanmış yerlerden hangisine virgül getirilirse anlam bulanıklığı giderilmiş olur?
A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**
A) Bütün bunlara belgeyi hazırlayan kişinin dikkatsizlik ve hiçbir şeyi önemsememesi neden oldu.
B) Yazdığım her öykümü en yakınımdaki insanlara okutur, ondan sonra dergilere gönderirim.
C) Hata yaptığını anlayan insanın özür dilemesi, onu küçültmez aksine yüceltir.
D) İkide bir dönüp arkaya bakması hepimizi huzursuz etmişti.
E) İngilizce bilmediğimiz için hiçbirimiz o turiste yardım edememiştik.

5. Ona bakılırsa herkesin kendi geçmişine özlem çekmesi doğaldır.
Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdaki değişikliklerin hangisiyle giderilebilir?
A) "geçmişine" yerine "geçmişlerine" getirilerek
B) "çekmesi" yerine "duyması" getirilerek
C) "kendi" sözcüğü cümleden çıkarılarak
D) "doğaldır" yerine "olağandır" getirilerek
E) "Ona" yerine "Onlara" getirilerek

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**
A) Yeni hükümet 280'e karşı 120 oyla güvenoyu aldı.
B) Ona güvenimiz sarsıldı artık; ne yaparsa yapsın güvenemeyiz.
C) Çalışmalarının sonucu onun yüzünü güldürdü.
D) Emek sarf etmeden kazanılanların manevi olarak pek değeri yoktur.
E) Nişanlılık sürecinde eşler birbirini çok iyi tanımalıdır.

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**
A) Nüfus kaydını çıkartmak için buraya gelmişti.
B) Bir ulus, gençlerin eğitimine önem vermek zorundadır.
C) Ülkemizin dışsatım gelirleri en yüksek düzeyine ulaştı.
D) Alkol kullanan sürücülerin kaza şansı daha da artmaktadır.
E) Çevre kirliliği gün geçtikçe yayılıyor.

8. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözün çıkarılması cümlenin anlamını daraltmaz?**
A) Takımımız, dün <u>çok</u> büyük bir galibiyet elde etti.
B) Bu eseri oluşturmak için <u>hep birlikte</u> çalıştık.
C) İşler günden güne <u>giderek</u> arap saçına dönüyordu.
D) Sanatçı <u>pek</u> erken yaşta hayata veda etmişti.
E) Artık, sonbahar serin yüzünü <u>iyice</u> göstermeye başladı.

9. (I) Dış dünyaya bağlı sanatçıların, genellikle görünen gerçeği değiştiremezler. (II) 1940'lı yılların sanatçıları da böyledir. (III) Bu kuşağın anlatımı son derece yalındır. (IV) Sanatçılar mecazlara, abartmalara hemen hiç yer vermemişlerdir. (V) Ancak bu sanatçılar yaşadıkları ortamı beğenmezler.
Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?
A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

10. Çocuk, çevrede olup bitenlere ilgisiz ya da umursamaz görünür.
Aşağıdakilerin hangisinde bu cümledekine benzer bir anlatım bozukluğu vardır?
A) Şiir, dil üzerine düşünmez, dili üretir.
B) Bilgi bazen kolay bazen de bireyin uzun bir eğitim öğretim görmesiyle elde edilebilir.
C) Folklor, hiçbir şeye düşman olmayan bir bilimdir.
D) Sağlıklı bir kültür politikası oluşturmadığımızı söyleyebilirim.
E) Genel müdür şirkete geldi ve denetledi.

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**
A) Onun en büyük ideali, dünya turuna çıkmaktı.
B) Akşam olmadan bu işi bitirelim.
C) Ameliyat olan çocuk, kısa sürede sağlığına kavuştu.
D) Yaralının sağ ön göğsünden iki kurşun çıkarıldı.
E) Bu boşvermişliğe bir son vermemiz gerekiyor.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Oyunlar gerçeğe bir şey katmadan, yorumlanmadan yazılmış.
B) Anılar, geçmişte yaşadıklarımızı söyleyip durur bize.
C) Hiçbir zaman umutsuzluk ve karamsarlığa kapılmadım.
D) Onun söyledikleri sık sık zihnimde yankılanır.
E) O, şair olarak çok çabuk unutuldu gibi geliyor bana.

13. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "öğretim" sözcüğü yanlış kullanılmıştır?

A) Bir üniversitede öğretim görevlisi olarak çalışıyor.
B) Okuma – yazma öğretimi televizyondan da yapılabilir.
C) Bu öğretim yılına da birçok sorunla başladık.
D) Öğretim yöntemleri sürekli bir gelişme içindeydi.
E) Yurt dışında birkaç yıl resim öğretimi görmüştü.

14. Ahmet Ümit, son (I) yapıtıyla birlikte, polisiye (II) roman (III) türünün edebiyatımızdaki (IV) en seçkin (V) yazarı olduğunu kanıtlıyor.

Bu cümledeki altı çizili sözcüklerin hangisi çıkarılırsa cümlenin anlamı değişmez?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

15. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Bugüne dek insanlar arasında bir ayrım gözetmedik.
B) Orman yangınlarına karşı herkes duyarlı olmalıdır.
C) Sivil toplum örgütleri bu olaya tepki gösterdi.
D) Bu konudaki her çeşit söylentiye aldırmayın.
E) Bilgisayar teknolojisi durmadan değişiyor, gelişiyor.

16. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu yoktur?

A) Benim ve kardeşimin kaldığı otel farklıydı.
B) Hava durumunu okumasını unuttular.
C) Sarışın gözlüklü beyefendinindi bu çanta.
D) Eğer söylediklerini uygulamadığın müddetçe başarıya ulaşamazsın.
E) O, bütün şarkıları kendisine özgü bir şekilde yorumlar.

17. "Kitabın konusunu çok beğendi ve bir solukta okuyup bitirdi." **cümlesindekine benzer bir anlatım bozukluğu aşağıdakilerin hangisinde vardır?**

A) Öğlene doğru 12.30'da gelirsen bizi bulabilirsin.
B) Her şeyi bir gün önceden hazırladım ve yemeğe çağırdım.
C) Sen daha henüz ne yapacağına bile karar vermemişsin.
D) Dolap yiyecekle ful doluydu.
E) Olayın üzerinden aşağı yukarı tam on yıl geçmiş.

18. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bağlaç kullanımı anlatım bozukluğuna yol açmıştır?

A) Fransızca kurslarına katılacağım fakat bu kursların yararlı olduğuna inanıyorum.
B) İki günden beri yemiyor, içmiyordu çünkü çok hastaydı.
C) Biz, sizi çok aradık ama siz bizi aramadınız.
D) Olan biten her şeyi anlatacağım ama izin vermiyorsunuz.
E) Herkes roman yazamaz zira roman yazmak büyük birikim ister.

19. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde çelişen sözlerin bir arada kullanılmasından kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Söylediklerin hiç şüphesiz arkadaşının kulağına gitmiş olmalı.
B) Bana yardım etmeyeceğini söyledi ama içine sinmedi yardım etti.
C) Eylülün sonuna doğru bu şehirden taşındılar.
D) Bu yapıtın en önemli yanı, köylünün sorunlarını ilk kez işlemiş olmasıdır.
E) Bilimsel yapıt yazabilmek, geniş bir bilgi gerektirir.

20. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlamca çelişen sözlerin bulunması anlatım bozukluğuna yol açmıştır?

A) Konuklar galiba öğleden sonra gelecek.
B) Bu konsere biz de gitmek istiyoruz.
C) Öğleden sonra belki sizi ararız.
D) Şurası kesin ki enflasyon yıl sonunda artacak.
E) Çocuklar mutlaka sinemaya gitmiş olmalılar.

21. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Dengeli beslenemeyen insanlarda sağlık sorunları başgösterir.
B) C vitamini, vücudun direncini artırır; insanı güçlü kılar.
C) Vücudumuzun her organizması, ayrı bir görev yapar.
D) Nişastalı ve şekerli besinlerin çok tüketilmesi şişmanlamaya yol açar.
E) Diş çürükleri zamanında tedavi edilmelidir.

22. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Bu olay hepimizin ilgisini çekti ve derinden etkiledi.
B) Kendisini çok beğeniyor ve durmadan övünüyordu.
C) Salondaki kargaşanın nedenini öğrenemedik.
D) Beni çağırdı ve bana, bir konuda fikrimi almak istediğini söyledi.
E) Kazayı duyar duymaz olay yerine koştum.

23. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özne–yüklem uyuşmazlığından doğan bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Sınavda iyi bir dereceye girdiğim için beni tebrik edip kutladı.
B) Özgün yapıtlar mutlaka geleceğe kalırlar.
C) Yapraklar sonbaharda hüzünle sararıp dökülüyorlar.
D) Son şiirleri de bu kitapta yer alacakmış.
E) Sazın telleri sert çalmaktan dolayı koptu.

24. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Öyle acemi ki ben onun eline su bile dökemem.
B) Ekmeğini taştan çıkaran bu adama saygı duyuyorduk.
C) Yarışmayı kaybedince boyunun ölçüsünü almıştı.
D) Bu sözleri duyunca kan beynime sıçradı.
E) Onun buraya geleceği, bir ara kulağıma çalınmıştı.

25. Genç (I) futbolcunun bugünkü (II) maçta oynaması (III) için hiçbir neden (IV) yok; çünkü (V) formda gözüküyor.

Bu cümledeki anlatım bozukluğunu gidermek için hangi sözcükte değişiklik yapılmalıdır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

TEST – III

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Bu ülkenin çözmeye zorunlu olduğu birçok sorun var.
B) Çocuklar oynamak için dışarı çıkmıştı.
C) Bölgemizde cep telefonlarının iyi çalıştığı söylenemez.
D) Öğrencilerin kırtasiye masraflarını siz karşılayacaksınız.
E) Sinema sanatının tüm inceliklerini öğrenmeye çalışıyordu.

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "fiyat" sözcüğü yanlış kullanılmıştır?

A) Bu arabanın fiyatı ne kadar?
B) Bir malın fiyatını en doğru biçimde belirlemelisiniz.
C) Belediye yolcu taşıma fiyatlarına zam yapmış.
D) Kazağın fiyatı pek yüksek sayılmazdı.
E) Bu ürünlerin fiyatını sizinle tartışamam.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Anı yazarı yaşanmakta olanı değil, yaşanmışı anlatır.
B) Dostluğun ne olduğunu bildiğim için dostumu kendime çekmem, kendimi veririm.
C) Bazıları şiirle anlatamadıklarını düzyazıyla anlatabileceklerini sanır.
D) Önemli olan duygular değil, duyguları anlatış biçimidir.
E) Düşünmeyi öğretmek, kavramları öğretmekle başlar.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "ilk kez" sözü gereksiz kullanılmıştır?

A) Onunla ilk kez bir baloda tanışmıştık.
B) Ona karşı ilk kez böyle kötü davrandım.
C) Ankara'yı ilk kez, liseye giderken görmüş.
D) İlk kez annesinden ayrıldığı için bir hüzün çöktü yüreğine.
E) İlk kez güvenebileceğini düşündüğü biri çıktı karşısına.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Türk ve yabancı basında sinema üzerine yazıları, ilk kez 1948 yılında yayımlandı.
B) Yeni aldığı araba, İstanbul'a giderken arızalanmış.
C) Filmin en heyecanlı yerinde filmi kesip reklamları izlettiler bize.
D) Emniyet kemeri, onun kazadan yara almadan kurtulmasını sağladı.
E) Onlar kavga ederken ben kavgaya karışmadım, aksine onları ayırmaya çalıştım.

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlamca çelişen sözlerin bir arada kullanılması anlatım bozukluğuna yol açmıştır?

A) Balıkçılar akşama dek dönmeyebilirmiş.
B) Galiba öğleden sonra fırtına çıkacak.
C) Artık oraya kesinlikle gidemem.
D) Beni kandırmayacağınızı çok iyi biliyorum.
E) Maçın bitmesine yaklaşık olarak tam üç dakika vardı.

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Bir başkasına açık seçik anlatılamayacak duygularımız mutlaka vardır.
B) Okuyucular kitaplarda ancak kendi yaşadıklarını bulurlar.
C) 80 bin civarında göz taramasından geçirilmiş hastamız var.
D) İnsanların büyük çoğunluğu ruh dünyalarını irdelemez.
E) Alkole bağımlı hastalar, kurtulmak için öncelikle yaşamlarına çekidüzen vermelidir.

8. Terör olaylarıyla <u>ilgili</u> (I) <u>olarak</u> (II) bu tebliğin <u>yayın</u> (III) <u>ilanına</u> (IV) <u>karar verildi.</u> (V)

Bu cümledeki anlatım bozukluğu altı çizili sözlerin hangisinden kaynaklanmaktadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

9. Türk <u>sinemasının</u> (I) <u>gelişmesini</u> (II) isteyen <u>herkes,</u> (III) <u>dilimizin</u> (IV) bugünkü <u>durumuna</u> (V) kayıtsız kalamaz.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu, numaralanmış sözcüklerden hangisinden kaynaklanmaktadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

10. Öğrenciler sınava girerken arkadaşlarına başarı sözü verdiler ve hepsi sınav boyunca ter döktüler.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu, aşağıdakilerin hangisinden kaynaklanmaktadır?

A) Tamlama yanlışlığından
B) Yüklem eksikliğinden
C) Tümleç fazlalığından
D) Özne fazlalığından
E) Çatı uyuşmazlığından

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Durakta dakikalarca otobüs beklemek zorunda kaldı.
B) Karşılaşmada her iki takım da birer gol attı.
C) Televizyon programları birçokları için ilgi çekici değildi.
D) Bu halıları iyice temizleyip satışa hazır duruma getirilmelidir.
E) Genç kız yoksul bir çevrede yaşıyor, büyük düşler kuruyordu.

12. Salondakilerin hiçbiri bu konuda konuşmak istemiyor, sus pus oturuyordu.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdakilerden hangisiyle ilgilidir?

A) Tümleç eksikliği
B) Anlamca çelişen sözlere yer verilmesi
C) Özne eksikliği
D) Tamlayan eksikliği
E) Bir deyimin yanlış kullanılması

13. Bu kararın aksini düşünenler, durumu inceledikten sonra bir karara varmaları gerekir.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu nasıl giderilebilir?

A) "düşünenler" kelimesi yerine "düşünen insanlar" ifadesi getirilerek
B) "aksini" kelimesi yerine "tersini" kelimesi getirilerek
C) "düşünenler" kelimesine "-in" eki eklenerek
D) "varmaları" kelimesi yerine "ulaşmaları" kelimesi getirilerek
E) "gerekir" kelimesi yerine "gereklidir" kelimesi getirilerek

14. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Okula giderken ne çantasını ne paltosunu almış.
B) Bunun için ne size ne ona güveniriz.
C) Son günlerde ne şiir ne öykü yazıyorum.
D) Böyle konularda ne o beni, ne de ben onu etkilemek isterim.
E) Çocuk, günlerden beri ne yiyor ne içiyordu.

15. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Bu kazılardan anlaşıldığına göre Çorum'un Hititler döneminde önemli bir yeri olduğu anlaşılmaktadır.
B) Aspendos tiyatrosu, doğanın tahribatına karşı hâlâ dimdik ayakta duruyor.
C) Turistler dün de Bergama ve yakın çevresini gezdiler.
D) Selçuklu ve Osmanlı eserlerinin bazı müzelerde çok az sergilendiğini gördük.
E) Cumhuriyet döneminde, ulusal tarih bilincinin kökleşmesi için büyük çaba gösterilmiştir.

16. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Bunca yıl yaban ellerde çalışmıştı.
B) Doğrusu, soruları bu kadar kolay çözebileceğinizi tahmin etmiyordum.
C) Onlara sık sık yardım ettiğimizi, yeri geldikçe övdüğümüzü herkes biliyor.
D) Akıllıya bak, bu işten kendisine pay çıkarmak istiyor.
E) Sayısalda matematiği, sözelde Türkçeyi daha iyi anlıyorum.

17. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Okuma alışkanlığı kazanmış öğrencilerin, derslerinde daha başarılı oldukları görülmektedir.
B) Öğrenciler yeri geldikçe kısa şiirler, öyküler yazmaya özendirilmelidir.
C) Çocuklara "Kitap okuyun." demek yetmez; hangi kitapları okumaları gerektiğini de söylemek gerekir.
D) Bir metni hızlı okuyan öğrencinin, okuduğunu daha çabuk algıladığı bir gerçektir.
E) Roman öyle bir türdür ki öğrenci bir romanı okurken toplumsal sorunlar üzerinde düşünmeyi de öğretir.

18. Aşağıdakilerin hangisinde "ona" sözcüğü çıkarılırsa cümle anlatım bakımından bozuk olur?

A) Başarılı olmak için çalışma arkadaşını sevmen ve ona inanman gerekir.
B) Herkes bu futbolcuya ilgi gösteriyor, ona övgüler yağdırıyordu.
C) Bu sanatçıya sahip çıkmalı, ona her türlü desteği vermeliyiz.
D) Ali'ye kızmayın, ona biraz öğüt verin.
E) Öğrenciler sınıf öğretmenine teşekkür ederek ona kır çiçekleri sundular.

19. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Kamu kuruluşlarında çalışanlar, bu yasadan yararlanacakmış.
B) Her kuruluş bu konuda gereken önlemi alması gerekir.
C) Özel sektör, ekonomik sorunlara bir an önce çözüm bulunmasını istiyor.
D) Çevre günden güne sanayi atıkları ile kirleniyordu.
E) Bu fabrikada gelecek yıl beş yüzü aşkın işçi çalışacak.

20. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Annesi bir ilkokulda, babası ise üniversitede görev yapıyordu.
B) Ankara'dan hareket eden otobüs, Sivas'a gelmeden arızalanmıştı.
C) Kardeşim içe dönük ancak birçoklarının sandığı gibi korkak biri değildi.
D) Çocukların yaşadıkları olumsuzluklar, kişiliklerinde etkili oluyor.
E) Sait Faik'le dostluğumuz her geçen gün gelişiyordu.

21. Soyut kavramların çoğulları cümlede özne olursa yüklem tekil olur.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kurala <u>uyulmadığı</u> için anlatım bozuktur?

A) Çocuklar, o gün erkenden okulun önünde toplandılar.
B) Zeki insanlar, erinde gecinde zirveye ulaşmayı başarırlar.
C) Bu fikirler, 19. yüzyılda pek çok taraftar buluyordu.
D) Psikolojik sorunlar kısa sürede çözümlenmezse, olumsuzluklar baş gösterir.
E) Kimi rüyalar, insanların gelecekleri hakkında bazı ipuçları verebilirler.

22. Bu piyangodan çıkan para bir anda hayatımı
I II III IV V
değiştiriverdi.

Numaralandırılmış sözcük ya da sözlerden hangisi çıkarılırsa cümlenin anlamında daralma olmaz?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

23. "Yangının nedeninin elektrik kontağından kaynaklandığı tahmin ediliyor." **cümlesindeki anlatım bozukluğunun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Tamlama yanlışlığı
B) Sözcüğün yanlış yerde kullanılması
C) Gereksiz yardımcı eylem kullanılması
D) Gereksiz sözcük kullanılması
E) Çelişen sözlerin bir arada kullanılması

24. "Biz onunla baba kardeş gibi geçinir gideriz."

Bu cümedeki anlatım bozukluğu aşağıdakilerin hangisiyle giderilebilir?

A) "onunla" sözcüğü atılarak
B) "Biz" sözcüğünden sonra "artık" sözcüğü getirilerek
C) "kardeş" sözcüğünün yerine "oğul" sözcüğü getirilerek
D) "gideriz" sözcüğü atılarak
E) "gibi" sözcüğünün yerine "kadar" sözcüğü getirilerek

25. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sözcüğün yerinde kullanılmamasından doğan bir anlatım bozukluğu vardır?**

A) O, bir kitap kurduydu; çok okumayı severdi.
B) Sanatçının aydın geçinenlere ve politikacılara alaycı bir bakışı vardı.
C) Şiir, kaynağını yaşamdan alsa da yaşamın benzeri değildir.
D) Sıradan bir insandı, ölümü fazla gürültü patırtı koparmadı.
E) Ona imrenir, için için onu kıskanırdı.

TEST – IV

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**

A) Yaşam mücadelesinde yalnız, ama güçsüz değildi.
B) Geçtiğimiz yıl, hayat arkadaşını ve can yoldaşını kaybetmişti.
C) Şiirle ilgili görüşlerini, radyoda yaptığı bir konuşmayla açıkladı.
D) Herkes tarafından tanınmak, onu değiştirmemişti.
E) Her zaman aklıyla iş gören, soğukkanlı bir insandı.

2. Cansız varlıkların ya da soyut kavramların çoğulları özne olduğunda bunların yüklemleri tekil olur.

Aşağıdakilerin hangisinde bu kurala uyulmadığı için anlatım bozuktur?

A) Ne yazık ki alışkanlıklar kolay kolay terk edilmiyorlar.
B) Ağaçlar susuzluktan kurumaya başlamıştı.
C) Gözyaşları sel olup akmıştı.
D) Yol boyunca ağaçlar sanki selama durmuşlardı.
E) Bazı bakanlıklar, çalışan annelerin çocukları için kreş açıyor.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde işaret sözcüğünden sonra virgül getirilirse anlam değişir?**

A) Karşıdaki ev yıkılacakmış.
B) O gün sinirlerim çok gergindi.
C) O hizmetliden bir çay istemişti.
D) Bu romancı da aynı konuyu işlemeye çalışmış.
E) Bunu bir daha gözden geçirmeliyiz.

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ekeylem eksikliğinden doğan bir anlatım bozukluğu vardır?**

A) Kız çok güzel fakat nişanlısı yakışıklı değildi.
B) Hava çok soğuktu ancak biz üşümüyorduk.
C) Şarkının sözleri anlamsız, fakat bestesi iyi.
D) Çocuk iyileşmişti ancak okula gidecek durumda değildi.
E) Gecenin bir yarısında kalkmış, bize gelmişti.

5. **Aşağıdakilerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**

A) Çocuklar masal kitaplarından hoşlanır, gerçek dostları gibi bağlanırlar.
B) Yaşadığı kentin güzelliklerini saymakla bitiremiyordu.
C) Bakanlar kurulu, yarın öğleden sonra toplanacakmış.
D) Bu antolojide Halk şiirinin en güzel örnekleri toplanmış.
E) Söylediklerinize inandım sanıyorsanız aldanıyorsunuz.

6. "Dostluklara önem verelim; ....." **cümlesi aşağıdakilerden hangisiyle sürdürülürse anlatım bozukluğu meydana gelir?**

A) dostlarımızı sık sık arayalım.
B) bozmaya çalışanlardan uzak duralım.
C) dostlukları uzun süre yaşatalım.
D) her koşulda dostlarımızın yanında olalım.
E) dostlarımızı kırmamaya özen gösterelim.

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**

A) Bu ülkeyi çok seviyoruz; kem gözle bakanı affetmeyiz.
B) Bakanlık müfettişleri yarın yeniden inceleme yapacakmış.
C) Bu romanı okursanız ondan çok şey öğreneceğinizden eminim.
D) Kış, bu yıl bazı bölgelerimize çok erken geldi.
E) Geziye gidecek olanlar erkenden uyumuştu.

8. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde nesne eksikliğinden kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır?**

A) Ülke sorunlarını çözmek için hepimiz seferber olmalıyız.
B) Ödevlerimi yaptım, erkenden uyudum.
C) Eski eserlere önem vermeli, gelecek kuşaklara tanıtmalıyız.
D) Ağaçları budadık, ertesi yıl ağaçların daha da geliştiklerini gördük.
E) Babam gazete okuyor; annem bir köşede sessizce oturuyordu.

9. Osmanlı saraylarında gördüğü ve çok beğendikleri üzerine dün uzun bir konuşma yaptı.

Bu cümledeki anlatım bozukluğunu gidermek için aşağıdaki değişikliklerin hangisi yapılmalıdır?

A) "üzerine" yerine "hakkında" sözü getirilmeli
B) "dün" sözü cümleden çıkarılmalı
C) "gördüğü" yerine "izlediği" getirilmeli
D) "beğendikleri" yerine "beğendiği eserler" getirilmeli
E) "uzun" yerine "uzunca" sözü getirilmeli

10. **Aşağıdakilerin hangisinde altı çizili sözcük cümleden çıkarılırsa anlamda bir değişme ya da daralma olmaz?**

A) Önceki gün, genç, tanınmış bir şairimizle bu konuyu tartıştım.
B) Böyle bitkiler yağışlı ortamlarda hızla çürümeye başlar.
C) Ömer Seyfettin, genç yaşta kaybettiğimiz, gerçekçi bir yazardır.
D) Türkçe, deyimler yönünden çok zengin bir dildir.
E) Artık bundan böyle ödevleri daha dikkatli yapmalısınız.

11. Kitapçıktaki sorular incelendi ve öğrencilere dağıtıldı.

Bu cümledekine benzer bir anlatım bozukluğu aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Tarihi ev restore edildi ve müze olarak açıldı.
B) Yolcuların biletleri tekrar tekrar kontrol edildikten sonra otobüslere bindiler.
C) Tahlillerin sonuçlarını hemen aldık ve doktora götürdük.
D) Bu oyun birkaç kez İzmir'e geldi ama ben oyunu izlemeye gidemedim.
E) Saatin sesini duyuyor ve bir türlü uyuyamıyordum.

12. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**

A) Şirketin defterlerini inceledik, gereken araştırmalar yapıldı.
B) Bugüne değin folklorun pek çok tanımı yapılmıştır.
C) Son şiirlerinde biçim ve içerik ayrılmaz bir bütündür.
D) Baş ve diş ağrısından bir türlü kurtulamadım.
E) Kitabının ve defterinin kabını yeniledi.

13. Yaşam boyu süren bu koşturmalar bir dilim ekmek
I II III IV
için değil miydi?
V

Bu cümledeki anlatım bozukluğu numaralandırılmış sözcüklerin hangisinden kaynaklanmaktadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

14. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Bu fidanlar, ne zaman büyüyüp meyve verecek?

B) Kapıcımız, magazin haberlere meraklı biriydi.

C) Çocuk meraklı bakışlarla içeridekileri süzdü.

D) Bunları söylemeyi hiç istemezdik ama buna mecbur ettiniz.

E) Arkadaşlarımı üzmemek için onlara çok iyi olduğumu söylüyordum.

15. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Halk, bir eser ortaya çıkarken çeşitli güçlüklerle karşılaşılabilir.

B) Tiyatrodaki görselliği, diğer türlerde de bulabilirsiniz.

C) Kardeşine yardım ediyor; onu hiç üzmüyordu.

D) Kimseye bir şey söylemiyor; kimseden bir söz duymak istemiyordu.

E) Bu gerçek, her gün biraz daha kendini hissettiriyor.

16. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde nesne eksikliğinden kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Oğlumuz kitap okumayı da spor yapmayı da çok sever.

B) Yeni çıkan her yayına para ayırıp satın almak bütçemizi zorlar.

C) Çocukları içeri alın, onlara söyleyeceklerim var.

D) O gün anlattıklarına gülüp geçmiştik.

E) Önümüzdeki hafta burada çocuk kitapları sergisi açılacak.

17. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Çamaşırların bir kısmını ben ütüledim, bir kısmını da annem ütüledi.

B) Kanalizasyon akıntılarının karıştığı kirli suyla sebzeleri yıkamak istemedi.

C) O kadar uğraşmasına rağmen annesini bir türlü ikna edemedi.

D) Yol boyunca ekili tarlalardan gözünü ayırmadı.

E) Yazlıktaki koltukları buraya, buradaki koltukları da yazlığa götürecek.

18. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Yahya Kemal'i okurken adeta kendinden geçerdi.

B) Ahmet Haşim'i biraz, Orhan Veli'yi ise hiç tanımaz.

C) Yakup Kadri'yi üslubundan ötürü pek beğenmez.

D) Şiire karşı hiçbir ilgi duymadım; öyküde karar kıldım.

E) Tevfik Fikret'e bu açıdan yaklaşırsanız onu anlayamazsınız.

19. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Emekliler, maaşlarını alabilmek için banka önlerinde saatlerce bekliyorlar.

B) Bakanın açıklamaları, bir anda ülkede şaşkınlık yaratmıştı.

C) Evdekiler bu ani tepkiye hiçbir anlam veremediler.

D) Bu öykünüzü hiç beğenmedim; onda pek çok dil yanlışı var.

E) Herkes bu davanın çok uzayacağına inanıyor, kısa sürede sonuçlanacağına ihtimal vermiyordu.

20. Şirket yönetim kurulu son toplantısını yaptı ve oy birliğiyle feshedildi.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdakilerin hangisinden kaynaklanmaktadır?

A) Bir sözcüğün yanlış yapılanmasından

B) Tümleç eksikliğinden

C) Özne eksikliğinden

D) Yüklem eksikliğinden

E) Tamlama yanlışlığından

21. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Onu bir kez de parka götürmüştük.

B) Size özel bir soru daha sormak isteyeyim.

C) Sana son defa yardım ediyorum.

D) Size de ekonomik olarak destek olmalıydı.

E) Anlattıklarımın hepsini anlayamadığınızın farkındayım.

22. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Amcam, çevresinde saygı gören, kimseyi incitmeyen biriydi.

B) Yazar mantıklı, sağduyulu ve bencil olmayan tipleri başarıyla vermiş.

C) Şair, bu dizeleriyle ne anlatmak istemişti, acaba?

D) Sanatçı, eserine kişiliğini katmamış; olayları ve kişileri yansız bir biçimde anlatmıştır.

E) Eleştiri ve deneme, çoğu zaman birbirine yaklaşan türlerdir.

23. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Doğum günü armağanını alınca sevinçten ne yapacağını şaşırdı.

B) Senin yaptığın, havanda su dövmekten farksız.

C) Annesinin yaptığı hiçbir yemeği beğenmedi, hepsine burun kıvırdı.

D) Öğrencisinin başarısını övmek için yaptığı konuşmada sözünü esirgemedi.

E) Yıllardır biriktirdiği parayı, karısı har vurup harman savurdu.

24. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde dolaylı tümleç eksikliğinden kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Her şairin kendine özgü bir üslubu, bir dünya görüşü var.

B) Kazan dairesine indi, ne kadar yakıt kaldığına baktı.

C) Memleketini çok özlemişti; ama dönmek de istemiyordu.

D) Arabasına gözü gibi bakıyor, onu satmayı düşünmüyordu.

E) Gözyaşlarını eliyle silmeye çalışıyordu.

25. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Gittiği her yerde, aynı konu konuşuluyordu.

B) Kaza anını hatırlamak istemiyordu.

C) Bu dağlar yıllardır ihtişamından bir şey kaybetmemiş.

D) Oğlunuz hem Türkçede hem de matematikte çok başarılı.

E) Öğrencilerimizin bu sınavda başarılı olmadığı herkesten çok bizi üzdü.

TEST – V

1. Seni çok özledim,.....

Bu cümleyi aşağıdakilerden hangisiyle tamamlarsak anlatım bozukluğu oluşur?

A) hiçbir gün aklımdan çıkarmadım.

B) merak da ettim.

C) hiçbir zaman kınılmadım.

D) arkadaşlarından sürekli sordum.

E) bir daha göremeyeceğimden korktum.

2. Çocukları aşağılık duygusuna iten ve güvensizlik veren davranışlardan sakınmalıyız.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdakilerden hangisiyle ilgilidir?

A) Sözcüklerin yanlış yerde kullanımı

B) Dolaylı tümleç eksikliği

C) Nesne–eksikliği

D) Gereksiz sözcük kullanımı

E) Nesne yüklem uyuşmazlığı

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Annem sokağa çıkarken eşarbını ve yakası kürklü mantosunu giyer, öyle çıkar.

B) Bu kadar yıl birlikte çalıştığı arkadaşına nasıl güvenmezdi!

C) Mademki söz verdiniz, öyleyse gereğini yapınız.

D) Geçen gün burada, sizi tanıyan biriyle karşılaştım.

E) Bu yörenin insanlarına alışmak için bir hayli zorlanacaksın.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Kızını çok seviyor, hafta sonlarını kızına ayırıyordu.

B) Seni uyarmamın nedeni çok sevdiğimdendir.

C) Bu yetenekli oyuncu, takımından son derecede memnun.

D) Benim annem, bu annelerden çok daha özverilidir.

E) Son yılların en önemli deneme ve eleştiri yazarlarından biriydi.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Edebiyat bir çeşitlilik ve zenginlik sanatıdır.

B) Sanatçı, gençlik ve edebiyat hatıralarını bir kitapta toplamış.

C) Balıkçıların iç ve dış dünyalarını bütün özellikleriyle anlatıyor.

D) Bunlar, önemli bir kültür ve felsefe adamının izlenimleridir.

E) Bu sorunları, sosyal ve hukuk devleti kurallarıyla çözümleyeceğiz.

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Gerilim sahneleriyle dolu olan bu filmi, bir daha izlemek istiyorum.

B) Görüşlerinize katılmıyorum; ama görüşlerinizi dile getirmenize karşı değilim.

C) Ekmeğini ve suyunu içtiği bu yerlere, bir daha gelmedi.

D) Kitap sayfaları arasında unutulmuş gül kuruları, bana geçmişi anımsatıyor.

E) Onun anlattıkları ufkumu genişletiyor, duygularımı renklendiriyordu.

7. İzmirli işadamlarının birkaçı dışında toplantıya katılmıştı.

Bu cümledeki anlatım bozukluğunun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gereksiz sözcük kullanılması

B) Özne eksikliği

C) Sözcüğün yanlış anlamda kullanılması

D) Çatı uyumsuzluğu

E) Tamlama bozukluğu

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Gereken incelemeler yapıldı ve ilgili kişiye bu konuda bilgi verildi.

B) Koşuşturma içinde yaşamın güzelliklerini fark edemiyor ve yavaş yavaş yaşamla bağını kopartıyordu.

C) Özgün bir yöntemle ilginç bir konuyu işlemiş.

D) Çevresindeki farklılıkları gören sanatçı, bunları ne yapar yapar kullanır.

E) Ayrılık günü şarkılar söyledik, fıkralar anlatıldı ve hep birlikte eğlenildi.

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Yaşamı boyunca ülkesini tanıtmak, yararlı olmak amacıyla didindi.

B) Sanatçıları çok sever, hiçbir zaman onlara toz kondurmazdı.

C) Yasaları çıkaranlar, çıkardıkları yasalara ters düşmemelidir.

D) O, güçlü bir yazar ve eleştirmen olarak sevildi, sayıldı.

E) Çağdaş resmin, tanınmasına yardımcı olmak istiyordu.

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Bu davranışın sana hiçbir fayda getirmez, aksine götürür.

B) Yorulmak bilmeyen, çok hareketli bir adamdı babası.

C) İçimiz çirkinse sırmalar giyinsek süslenemeyiz.

D) Güllük'ün insanları çalışmada eşsizdi, sevgi doluydu.

E) Tiyatroya önem verilen toplumlarda kötülükler ve hatalar sürüp gitmez.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu <u>yoktur</u>?

A) Her sanatçının kendine özge bir kimliğinin bulunması gerekir.

B) Yaşamı boyunca her türlü engel onu yıldıramamış, aksine bunlar onu kamçılamış.

C) Gerçek bilgin sanatçılığa, gerçek sanatçı da bilginliğe özenmez.

D) Dilini yitiren, sahip çıkmayan toplumlarda ulusal bilinç duygusu kökleşmez.

E) Sanatçının bütün eseri Türkçeye çevrilmiş ve Türk okurunun istifadesine sunulmuştur.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Sahip olduğumuz doğa ve kültür mirasımızı gereği şekilde koruyamıyoruz.

B) Yayımlanan her kitabını alıyor, zevkle okuyordum.

C) Boş zamanlarımı resim ve kitap okuyarak değerlendiriyorum.

D) Onu, sevenleri göklere çıkarıyor; yerenleri yerin dibine batırıyordu.

E) Yaşadığı çevre, bütün ayrıntılarıyla onun romanlarına girmişti.

13. Aşağıdakilerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Sanatçı yazın yaşamına şiirle başlamış, romanla sürdürmüştür.

B) Masallarının en önemli özelliği çocuklar için kaleme alınmış olmasıdır.

C) Yazarın dünya görüşünü en iyi anlatan masalı "Kar Kraliçesi"dir.

D) Andersen'in masalları, kendine özgü yeni bir masal türüdür.

E) Yazarın çocuklar için yazdığı masallar, büyüklerin de ilgisini çekmiştir.

14. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Muhabirimiz hüzünlü cenazeyi izlemeye gitti.

B) Onun tabloları, değerlendirme dışı bırakıldı.

C) Arkadaşım kimseye inanmaz ve güvenmezdi.

D) O her zaman çevresindekilere destek olurdu, herkesten de bunu beklerdi.

E) Çocuğun odasına usulca girdi, çantasını bıraktı.

15. Yaklaşık olarak kırk beş dakika kadar bekletti bizi.

Bu cümledeki anlatım bozukluğunun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Nesne eksikliği

B) Dolaylı tümleç eksikliği

C) Yardımcı eylem eksikliği

D) Gereksiz sözcük kullanılması

E) Özne – yüklem uyumsuzluğu

16. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Dedesi oldukça zengin, varlıklı biriymiş.

B) Asuman her zaman geri planda kalmayı tercih ederdi.

C) Sözcükleri yerli yerinde kullanmaya özen göstermeliyiz.

D) Odası temiz ve düzenlidir.

E) Kitap okumayı da müzik dinlemeyi de severim.

17. O, iş dönüşünde bize uğrar; beş on dakika sohbet ederdik.

Bu cümledeki anlatım bozukluğunun benzeri aşağıdaki cümlelerin hangisinde yapılmıştır?

A) Ahmet Amca bize çok kızar; ama biz onu yine de çok severdik.

B) Hiç yoktan bir kavga çıkardı ve bizimle küstü.

C) Arabaların burada bekleme yapmaları yasakmış.

D) Evden çıkmaya karar verdik ve hafta sonunda taşınıldı.

E) Her sabah tahminen tam iki saat koşuyormuş.

18. Hiçbiri düzenli çalışmamış, bu nedenle de sınıfta kalmıştı.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu, aşağıdakilerin hangisiyle giderilebilir?

A) "Hiçbiri" sözcüğünden sonra "kesinlikle" sözcüğü getirilerek

B) "de" sözcüğü cümleden çıkarılarak

C) "bu nedenle" sözü yerine "bunun sonucunda" sözü getirilerek

D) "sınıfta" sözcüğünden önce "hepsi" sözcüğü getirilerek

E) "düzenli" sözcüğü cümleden çıkarılarak

19. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Sanatçı gerçeği yorumlar ve yeniden yaratır.

B) Bazı öğrenciler bahçede toplanmışlardı.

C) Elindeki belgeleri bize de gösterdi.

D) Hiç kimse toplumsal sorunlara kayıtsız kalamaz.

E) Bu tür anlamsız kavgalarla hiçbir yere ulaşılamaz.

20. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**

A) Bir devlet adamı olarak sanatçıları sever, her zaman değer verirdi.

B) Durmadan çekirdek yenen ve sigara içilen bu salonda, oyun izleyemem.

C) Sınav sonuçları bugün açıklandı ve adaylara postalanmaya başlandı.

D) Uzayan saçlarımı gösteriyor ve kestirmemi istiyordu.

E) Kitap okumak ve müzik dinlemekten tat almıyor.

21. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlatım bozuktur?**

A) Ünlü şair, ölümünün ellinci yılında mezarı başında anıldı.

B) İlk öyküsü Akbaba Dergisi'nde yayımlanmış ve çok beğenilmiş.

C) Birkaç öğrenci dışında öğrencilerin tümü, sınava katılmıştı.

D) El dokuması kilimlerimiz, dünyanın büyük müzelerinde sergilenmesi beni mutlu ediyordu.

E) Sinema ve tiyatro sanatçıları en kısa zamanda sosyal güvenceye kavuşacak.

22. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**

A) Görüşlerini o toplantıda açıkça ortaya koydu ve bize kabul ettirmeye çalıştı.

B) Sözcük dağarcığımızın kısır olmasının nedeni yeterince okumamamızdandır.

C) Doğal güzellikleri korumak için elimizden geleni yapmalıyız.

D) Tartışma saatlerce sürdü; ama bu tartışmadan bir sonuç çıkmadı.

E) Kitapları okuduktan sonra okumaları için arkadaşlarına veriyordu.

23. Çocuklarının okutulması için hiçbir özveriden kaçınmamıştır.

Bu cümledeki anlatım bozukluğunun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gereksiz sözcük kullanılması

B) Tamlama yanlışlığı

C) Sözcüğün anlam inceliğine uygun kullanılmaması

D) Özne eksikliği

E) Çatı uyumsuzluğu

24. (I) Konya Selçuk Eğitim'de ders konularını ikimiz anlaşarak paylaştık. (II) O, Tanzimat'tan önceki dönemleri; ben Tanzimat'tan sonraki dönemleri anlatıyordum. (III) Araştırma konuları üstüne de öğretim tekniği üstüne de uzun söyleşilerimiz oldu. (IV) Düşüncelerini sağlam gerekçelere dayandırarak mantığa uygun biçimde savunmayı biliyordu. (V) Bilimsel konularda duygusallığa hiç düşmeyerek açık, arı, duru bir anlatım kullanıyordu.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

25. Turizm işletmecilerinden pek azı hariç, bu yıl durumdan memnundu.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdakilerin hangisinden kaynaklanmaktadır?

A) Sözcüğün yanlış anlamda kullanılmasından

B) Tümlecin yerinde kullanılmamasından

C) Tamlama bozukluğundan

D) Özne eksikliğinden

E) Özne – yüklem arasında tekillik – çoğulluk ilişkisinin kurulamamasından

TEST – VI

1. Günümüz tiyatrosunun sorunları (I) ve gereksinimleri iyi analiz edildiğinde, binlerce yılların (II) süzgecinden süzülüp (III) gelmiş seyirlik oyunların, işlevlerini (IV) hâlâ sürdürdüğü görülecektir. (V)

Bu cümledeki anlatım bozukluğu, numaralandırılmış sözcüklerin hangisinden kaynaklanmaktadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

2. **Aşağıdakilerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**

A) Şiirlerine yüreğinin sesini yansıtmayan şairi sevmem.

B) Törene, sinema ve basın dünyasının ünlüleri katıldı.

C) Tüketici, hem ucuz hem de kaliteli ürün arıyor.

D) Öğrencilerin birkaçı dışında sinema salonunda toplandı.

E) Üniversite öğrenimi görmüş ve askerliğini bitirmiş satış elemanları arıyoruz.

3. (I) İzmir, uzun yıllardan beri fuarla iç içe geçmiş bir kent. (II) Fuar denince İzmir, İzmir denince fuar geliyor akla. (III) Fuar sadece ekonomik anlamda değil, kültür ve sosyal anlamda da İzmir'e önemli bir canlılık sağlıyor. (IV) İzmirli, tiyatro ve konser gibi etkinlikleri izleme olanağı buluyor. (V) Ayrıca yabancı ülkelerin kültürel yapılarını yakından tanıyor.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlatım bozuktur?**

A) Duygular, mantığın önüne geçerse yanılgı kaçınılmaz olur.

B) Bu büyük ve ünlü kültür adamının düşüncelerinden çok etkilendim.

C) Başkalarının üstünlüklerini gören, başkalarını tanıyan insan kendini tanımış olur.

D) Duygularımıza aldanmak, kendi kendimize hayran olmak bir hastalıktır.

E) Büyüklerimize saygı duymayı, eserlerini korumayı öğrenmeliyiz.

5. **Aşağıdakilerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**

A) Taçların ve tahtların son kalıntıları da yıkıldı artık.

B) Teknoloji, sanatın ve edebiyatın düş gücüyle biraz daha alay edebilir.

C) Sadece az, kötü okuyan değil; aynı zamanda çok ve kötü seyreden bir toplumuz.

D) Yamaçlardaki kekiklerin ve yavşanların kokusu bize kadar geliyordu.

E) Bu yasanın uygulanmasında özel okulların ve devlet okullarının arasında fark gözetilmeyecek.

6. Yüzlerce firmalar fuara katılmak için başvurdu.

Bu cümledeki anlatım bozukluğunun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Çoğul ekinin gereksiz kullanımı

B) Sözcüğün yanlış anlamda kullanılması

C) Özne – yüklem uyumsuzluğu

D) Tümleç eksikliği

E) Tamlama bozukluğu

7. **Aşağıdakilerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**

A) Zakkum ve begonvil ağaçlarının arasında kaybolmuş bir kulübede geceledik.

B) Akdenizdeki bulunan güzelim koyların hepsi çarpık yapılaşmadan payını almış.

C) Yemyeşil bir örtü gibi yayılan ovanın ortasında, nazlı nazlı akıyordu Menderes.

D) Doyumsuz güzellikler karşısında yaşlar birikiyor göz pınarlarımda.

E) Bu koyların hepsi birbirinden güzel, hepsi birbirinden alımlı.

8. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**

A) İnsana güzel ve umut aşılayan yazılar da kaleme alınmalıdır.

B) Kültür değerlerimize kendimizin göstermediği ilgiyi yabancılar gösteriyor.

C) İnsan, ayıbını hüner, güçsüzlüğünü meziyet olarak gösterme çabası içinde olmamalıdır.

D) Hak aramanın da kendine özgü bir yöntemi vardır.

E) Şiirde kapalılığı, anlaşılmamayı hüner saymak, ustalık değildir.

9. Anlatım bozukluğunun bir nedeni de cümlede gereksiz sözcük kullanılmasıdır. Cümleden çıkarıldığında anlam daralmasına neden olmayan sözcükler gereksiz kullanılmıştır.

Aşağıdakilerin hangisinde gereksiz sözcük kullanmaktan doğan bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Bu kutsal topraklar uğruna binlerce insan, şehit düşmüş; gazi olmuştur.

B) Askerliğini bitirip iki yıl sonra köyüne geri döndüğünde köyü eskisi gibi bulamaz.

C) Kalamaki Milli Parkı'nda ender rastlanan kuş türlerinin bulunduğunu bilmiyordum.

D) Her köşeyazısı, işlenip geliştirilen bir temel düşünce ekseninde oluşturulur.

E) Çevre kirliliği, insanın fiziksel ve ruhsal dengesini bozarak insanı olumsuz etkiler.

10. Teknik ve yayın ekibi olayın olduğu yere en kısa sürede gitti.

Bu cümledeki anlatım bozukluğunun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Dolaylı tümleç eksikliği

B) Özne–yüklem uyumsuzluğu

C) Sözcüğün yerinde kullanılmaması

D) Tamlama yanlışlığı

E) Ekeylem eksikliği

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Sanatçı filmden çok şarkı söylemek istediğini söylüyordu.
B) Söylediği şarkıların çoğunun bestesini kendisi yapmış.
C) Bu filmi iki yıl önce sinemada izlemiştim.
D) Ünlü sanatçılar hasta bir çocuk için sahneye çıktılar.
E) Ben de sanatın herhangi bir dalıyla uğraşmak isterim.

12. Sözcüklerin cümle içinde yerinde kullanılmaması anlam bulanıklığına neden olur. Özellikle bir eylemi, belirtmek istediğimiz sözü ya da sözcüğü o eyleme en yakın yerde kullanacak yerde başka bir sözcükten önce kullandığımızda hiç kastetmediğimiz bir anlamın doğmasına yol açabiliriz.

Aşağıdakilerin hangisinde sözcüğün yerinde kullanılmamasından doğan bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Dünya televizyonları, Kosova'da tekrar tekrar öldürülen sivilleri gösteriyor.
B) Öğrenciler, seçecekleri meslekle ilgili kararlarını vermeden çok iyi düşünmelidir.
C) Başkanlığının ilk günlerinde sık sık bana uğrar, bazı konularda fikrimi alırdı.
D) Çocuklar, bahçede akşama kadar güzel güzel oynadı.
E) İzmir Belediye Başkanlığı'na, aday olup olmayacağını henüz açıklamadı.

13. Aşağıdakilerin hangisinde gereksiz sözcük kullanmaktan kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Sokaklarda anadan doğma, çırılçıplak çocuklar dolaşıyordu.
B) Onun, sandığımızdan da çok dostu varmış.
C) Öğrenimini yarıda bıraktı ve yurda döndü.
D) Görüş ayrılığı nedeniyle hiçbir önerimi kabul etmiyordu.
E) Her insanın gönlünde insana sevgi ve saygı yatmalıdır.

14. Önemli (I) verüstü zenginliklerinden (II) toprak, eğer (III) korunmadığı takdirde erozyon sonucu (IV) tükenebilen (V) bir kaynaktır.

Numaralanmış sözcük ya da sözcük öbeklerinden hangisi çıkarılırsa cümlenin anlamında daralma olmaz?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

15. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlam bulanıklığını gidermek için cümleye kişi zamiri getirilmelidir?

A) Giydiğin kazak çok yakışmıştı.
B) Gözlüklerinin camı ne kadar da kirlenmişti.
C) Yaşamın zorluklarına karşı direnerek bugünlere geldi.
D) Çatınızın üstündeki leylekleri gördün mü?
E) Yılların su gibi akıp geçtiğinin farkına hiçbirimiz varmamıştık.

16. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Ben onlardan, onlar benden etkilendi belki de.
B) Sizi ve arkadaşınızı burada konuk edebiliriz.
C) Bu kitabı bir günde okuyup bitirdim, sizin de okumanızı öneririm.
D) Bahçedeki gülleri kesti ve vazoya özenle yerleştirdi.
E) Ayların, yılların yorgunluğunu üzerinden atmaya çalışıyordu.

17. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Teknoloji, gündelik hayatın dışında bir şey değildir; aksine onun anlamını belirlemektedir.
B) Şu temmuz sıcağında on günümü vererek okudum bu kitabı.
C) Ders kitaplarını, hemen hemen bütün ülkelerde yönetimler belirler.
D) Dünkü olaylarda görevini yaparken yaralanan üç gazeteci arkadaşlarımıza geçmiş olsun.
E) Bir ülkenin şiirini tanımak istiyorsanız bu antolojiye başvurun.

18. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Yazın yaşamı, toplumun genel gelişimine paralel bir seyir izliyor.
B) Televizyon, edebiyat alanında tartışmaların özeinmesini ve fikirlerin çatışmasını engellemektedir.
C) Doğru bildiğimizi yapmayı yeğlemek, doğru bir tutumdur.
D) Bugün birbirine yakın bir yazar grubunun düşüncelerinin sözcülüğünü yapacak nitelikte bir dergi yok.
E) Ona hep bir sanatçı gözüyle bakılmış, bir sanat kuramcısı ya da estetikçi olarak görülmemiştir.

19. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Bazı insanlar içe kapanık ve sıkılgandır.
B) Uzun bir aradan sonra burada buluşmuş, uzun uzun söyleşmiştik.
C) Beğendiği ayakkabının biçimi de derisi de güzel değildi.
D) Ablamın gözleri mavi, saçları uzun ve sarışındı.
E) Müdür seninle ve benimle konuşmak istiyormuş.

20. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu yoktur?

A) Onlara hoşgörü göstermemizi ve ilgilenmemizi istedi.
B) Bizi seviyor mu, nefret mi ediyor anlayamadık.
C) Önerdiğin romanı hemen aldım ve bir çırpıda okuyup bitirdim.
D) Arabanın alarmını dün taktırdım, bugün bozuldu.
E) O ilkeli; ama hoşgörülü değildir.

21. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Ona haber vermeden buraya geldiğimiz için pişman olmuştuk.
B) Kimsenin, kırmadan dökmeden, coşkuyla bir araya geldiği bir eylemdi bu.
C) Lületaşıyla yapılan hediyelik eşyalar dünyanın dört bir yanına dağılıyordu.
D) Gözlerinin altı yorgunluktan çökmüştü.
E) Her yıl burada toplanır, o yıl yaşadıklarımızdan söz ederdik.

22. "İngilizceyi iyi bilmediğimden, önce oradaki dil sorunuyla karşılaştım." **cümlesindeki anlatım bozukluğu aşağıdakilerin hangisiyle giderilebilir?**

A) "karşılaştım" yerine "karşı karşıya kaldım" denerek
B) "önce" sözcüğü cümleden çıkarılarak
C) "iyi" sözcüğünden önce "pek" getirilerek
D) "oradaki" sözcüğündeki "-ki" eki atılarak
E) "bilmediğimden" yerine "anlamadığımdan" getirilerek

23. Onlar bir an önce para kazanmaya, biz ise işimizi bitirmeye çalışıyorduk.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdakilerin hangisinden kaynaklanmaktadır?

A) Özne eksikliği
B) Özne-yüklem uyuşmazlığı
C) Yanlış sözcük kullanımı
D) Çatı uyuşmazlığı
E) Çelişen sözcüklerin kullanımı

24. Ona atılan iftiraların bir kısmında doğruluk payı yok diyemem.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdakilerden hangisiyle giderilebilir?

A) "yok diyemem" yerine "var" getirilerek
B) "diyemem" sözcüğü cümleden atılarak
C) "atılan iftiraların" yerine "yapılan suçlamaların" getirilerek
D) "Ona" sözcüğü cümleden atılarak
E) "doğruluk" sözcüğü yerine "yanlışlık" getirilerek

TEST - VII

1. Polislerce gözaltına (I) alınan şüphelinin, sorgulama (II) esnasında çeldirici (III) ifadeler kullanması, üzerindeki (IV) şüpheyi iyice artırmıştı. (V)

Bu cümledeki anlatım bozukluğu, numaralandırılmış sözcüklerin hangisinden kaynaklanmaktadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

2. Bu kış, Ege'deki narenciye bahçelerini don vurmuş ve kurumuştu.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdakilerin hangisinden kaynaklanmaktadır?

A) Özne eksikliğinden
B) Gereksiz sözcük kullanılmasından
C) Nesnenin yerinde kullanılmamasından
D) Özneyle yüklem arasındaki kişi uyumsuzluğundan
E) Tamlama yanlışlığından

3. Sanatçı üzerindeki giderek artan baskı, sanatçının toplumsal sorunlardan uzaklaşmasını sağladı.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdakilerin hangisinden kaynaklanmaktadır?

A) Gereksiz sözcük kullanılmasından
B) Tümleç eksikliğinden
C) Sözcüğün yerinde kullanılmamasından
D) Özne–yüklem uyumsuzluğundan
E) Sözcüğün yanlış anlamda kullanılmasından

4. Çok ünlü olduğu söylenen Nişantaşı'nda oturan bir hocadan keman dersi alıyordu.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdakilerin hangisinden kaynaklanmaktadır?

A) Gereksiz sözcük kullanılmasından
B) Sözcüğün yerinde kullanılmamasından
C) Sözcüğün anlam inceliğine uygun kullanılmamasından
D) Özne eksikliğinden
E) Özneyle yüklemin kişi bakımından uyumlu olmamasından

5. Özürlülere yardım etmek,topluma kazandırmak olmalıdır, her yurttaşın görevi.

Bu cümledeki anlatım bozukluğunun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yüklemin yerinde kullanılmaması
B) Gereksiz sözcük bulunması
C) Nesne eksikliği
D) İsim tamlamasında tamlayan eksikliği
E) Sözcüğün yanlış anlamda kullanılması

6. İşitme ve görme özürlü durumu olanlar, askeri okullara giremezler.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdakilerin hangisinden kaynaklanmaktadır?

A) Tümleç eksikliğinden
B) Gereksiz sözcük kullanmaktan
C) Çatı uyuşmazlığından
D) Özne–yüklem uyumsuzluğundan
E) Sözcüğün anlam inceliğine dikkat edilmeden kullanılmasından

7. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**

A) Bir şair, her şeyden önce özgün bir sese sahip olmalıdır.
B) Özgün yaratılar, çoğu kez öykünmecilerin elinde bayağılaşıyor.
C) Sanat eserinin gücünü, sadece gerçeklerden söz etmesi göstermez.
D) Onun şiirlerini okuyor ve hayran oluyorum.
E) Şiirin, insanlık tarihi kadar uzak ve köklü bir geçmişi vardır.

8. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "görünmek" sözcüğü yanlış kullanılmıştır?**

A) Uzaktan bir gemi göründü.
B) Ağrı, uzaklardan duvak giymiş bir gelin gibi görünüyor.
C) Bugün çok durgun görünüyorsun.
D) Görünen dağın ardı yakındır.
E) Bu hastalık Akdeniz Bölgesi'nde görünüyor.

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**

A) Babam tatilinin hemen hemen tamamını bahçeyle ilgilenerek geçirir.
B) Bu kasabada yüz elli iki yüze kadar başıboş köpek varmış.
C) Onun yeni telefon numarasını hiçbirimiz bilmiyorduk.
D) "Varlık" dergisinin son sayısını henüz almadım.
E) Bu yıl İzmir Fuarı'na katılan ülke sayısı azmış; fakat firma sayısı çokmuş.

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**

A) Çocuk, kaybettiği parasını bulunca sevinçten havalara uçtu.
B) Elindeki para koleksiyonunun değerinin pek fazla olmadığını öğrenince biraz canı sıkıldı.
C) Bir ağacın gölgesinde birkaç dakika nefeslendikten sonra yoluna devam etti.
D) Lunaparktaki gondola binince heyecandan ödü kopmuştu.
E) Baba deneyimlerini çocuklarına aktarıp onları kötülüklerden korumaya çalışıyordu.

11. O, hikâyeleriyle romanlarında yurt sorunlarını ele alan, her eserinde okuyucunun karşısına değişik biçim ile çıkabilir bir sanatçıdır.

Bu cümledeki anlatım bozukluğunu gidermek için aşağıdaki değişikliklerin hangisi yapılmalıdır?

A) "yurt" sözcüğü cümleden çıkarılarak
B) "her eserinde" yerine "eserlerinde" sözcüğü getirilerek
C) "biçim" sözü yerine "biçimde" sözcüğü cümleden çıkarılarak
D) "bir sanatçıdır" yerine "sanatçı" sözcüğü getirilerek
E) "çıkabilir" yerine "çıkabilen" sözcüğü getirilerek

12. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**

A) O konuda yeterli bilgiye sahip olmadığım için genel bir yargıya varmak istemiyorum.
B) Yetkililer, askerlerin tutukluya ellerini yıkaması için izin verilmesi ve başında bulunmamasından dolayı tutuklunun kaçtığını bildirdi.
C) Uzun yıllar acı çekerek yaşadığı halde yüzünde acıyı anımsatacak hiçbir ifade yoktu.
D) O, hiçbir zaman kendisini vererek, özenle bir iş yapmadı ama hep çevresindekileri eleştirdi.
E) İşinden başını kaldırarak yüzümüze dikkatli dikkatli baktı, bizi tanımaya çalıştı; ama tanıyamadı.

13. Bizleri huzursuzluğa iten, sıkıntı veren durumlarda savunmaya geçeriz.

Bu cümledeki anlatım bozukluğunun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Nesne eksikliği
B) Birinci yan cümlecikte özne eksikliği
C) İkinci yan cümlecikte dolaylı tümleç eksikliği
D) Gereksiz sözcük kullanılması
E) Yan cümleciklerdeki eylemsilerde çatı uyuşmazlığı

14. Ege kıyılarındaki küçük kasabaları seviyorum, beni çok etkiliyor.

Bu cümledeki anlatım bozukluğunun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Nesne eksikliği
B) Dolaylı tümleç eksikliği
C) Birinci cümlede zarf tümleci eksikliği
D) Çatı uyuşmazlığı
E) İkinci cümlede özne eksikliği

15. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde gereksiz sözcük kullanılmasından kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır?**

A) Bu, benim çantam değil.
B) Onun evini gelecek hafta boyayacağız.
C) Konserveyi bıçakla açmak zorunda kaldık.
D) Dergideki bulmacaların hepsini çözdü.
E) Bir kıvılcım ateşi yangına sebep olmuş.

16. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu yoktur?**

A) Bizde Tanzimat'tan bu yana iki türlü düşünürler vardır.
B) Bu, benim ve annemin sevmediği bir davranıştı.
C) Düşman kenti bombalamış ancak giememiş.
D) Onun neşesi hepimize yayılır, evin içi aydınlanırdı.
E) Arkadaşlarına ne kadar güvendiklerini, takdir ettiklerini söylüyorlar.

17. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**

A) Halkın sorunlarına eğilerek bu sorunları gidermeye çalışıyor.
B) Her kafadan bir ses çıkıyordu ancak bir türlü çözüm üretilmiyordu.
C) Türkiye'deki ormanlar, ülkemizin genel alanının % 26'sına karşılıktır.
D) Gidenlerden hiçbir haber gelmeyince herkes kaygılanmaya başladı.
E) Kavga yatıştırıldı fakat kavganın nedeni anlaşılamadı.

18. Sınava girenlerden ücretsiz veya indirimli kaç öğrencinin okuyabileceği sınavın değerlendirilmesinden sonra belirlenecektir.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdakilerin hangisiyle giderilebilir?

A) "değerlendirilmesinden" sözcüğü cümleden çıkarılarak
B) "belirlenecektir" yerine "saptanacaktır" sözcüğü getirilerek
C) "ücretsiz" sözcüğü öğrencinin sözcüğünden sonra getirilerek
D) "ücretsiz veya indirimli" sözünü "öğrencinin" sözcüğünden sonra getirerek
E) "sınava giren" sözünden sonra "öğrenci" sözcüğü getirilerek

19. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu yoktur?

A) Sözlerimi yanlış anladı, bir daha da konuşmadı.

B) Sınıfta sorular çözüldü, açıklama yaptı.

C) Daha çok ses tonunu beğenmiştim.

D) Ayça 1985'li yıllarda duygusal şiirler yazıyordu.

E) Beni pencereden aşağı bakarken görmüş.

20. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Yayının kesilme nedeninin vericiden kaynaklandığı anlaşılmıştır.

B) İki saat konuştu ama farklı hiçbir şey söylemedi.

C) Ona verilen ceza bence çoktu.

D) Biraz yağmurda kentin trafiği altüst oluyor.

E) Dikkatli bakarsan resimlerdeki farkı görürsün

21. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde gereksiz yardımcı eylem kullanmaktan kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Çoğu okur, kitap alırken bilinçli bir seçim yapamıyor.

B) Suçluların kısa zamanda yakalanması olmadığı için bu olaylar patlak vermiştir.

C) Yazar, yapıtlarında verileri, olayları konuşturmayı bilir.

D) İlhan Selçuk genellikle tok sözlü, gözü pek, açık bir yazardır.

E) Bir sanatçıya toplumu eğitme görevi verilmesi onu kısıtlar.

22. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Kardelenler, bilinçsiz toplanmaktan dolayı yok olmakla karşı karşıyadır.

B) Bu konuda söz söylemeye ne senin hakkın var ne benim.

C) Yetkili bir kişiyle konuşmak istiyorum.

D) Ben korku filmlerinden, akradaşım ise toplumsal içerikli filmlerden hoşlanıyor.

E) Bir karar alırken bu kararın sonuçlarını da enine boyuna düşünmelisin.

23. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özne–yüklem uyumsuzluğundan kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Zamanının hemen hemen hepsini yaşlılar ve kimsesizlerle ilgilenerek geçiriyor.

B) Ben ve kardeşim hafta sonunda onu ziyarete gideceğiz.

C) Günün fırsatlarını siz, günün fırsatları sizi seviyor.

D) Umutlarımızdır bizi hayat bağlayan.

E) Bilemediği soruları ne bana soruyor ne arkadaşlarına.

24. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde gereksiz bir sözcük kullanılmıştır?

A) Hemen belirtmeliyim ki yazılmış olan yazıların kimilerini sakıncalı bulanlar var.

B) Okuyanlara bakıp zamanlarını boşa harcadıklarını söyleyenler, bir toplulukta okumanın erdemlerini anlatmaya başlarlar.

C) Bir bölüm okur, hemen hemen hiçbir ayırım yapmadan, ellerine ne geçerse okur.

D) Kitapları seçerek okuyanlarda hoşlanma, tat alma güdüsü egemendir.

E) Bilgi edinmek için okuyanların kimisi de yalnızca merak ettikleri konularla ilgili kitapları okurlar.

25. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yanlış sözcük kullanmaktan kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Her türlü işi bıkmadan tamamlayabiliyormuş.

B) Öğrenciler evdeki rahatlık ve okuldaki disiplin ikilemi arasında kalmışlardı.

C) Işığın suda yankılanması yakamozlar oluşturur.

D) Bu önlemlerle enflasyonun aşağı çekilmesi öngörülmüştür.

E) Yeni makam otomobilleri her türlü lükse sahip olacakmış.

TEST – VIII

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisine kişi zamiri getirilirse anlam bulanıklığı giderilmiş olur?

A) Çantasını alelacele toplayıp evden çıktı.

B) Yazdığım son şiirleri aylık bir edebiyat dergisinde yayımlayacağım.

C) Pencerenin camını evin içinde top oynarken kırdılar.

D) Sayfalarca okuduğu kitaptan hiçbir şey anlamamıştı.

E) Saatlerce aradıkları halde kardeşini bulamadıklarını söyledi.

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Bir önceki toplantıda alınan kararlar okundu.

B) Dengeli beslenme konusunda yeterli bilgiye sahip olduğumuz söylenemez.

C) Yangının söndürülmesi için uzun zaman ve gayret geçti.

D) Bu hafta sinemaya da tiyatroya da gidebiliriz.

E) Trafik kazalarının önlenebilmesi için herkese görev düşmektedir.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sözcüğün anlam inceliğine dikkat edilmeden kullanılmasından kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Herkes çevresini temiz tutmak zorundadır.

B) İki hafta önce diktiğim çiçekler çabucak gelişti.

C) Duygularını, çarpıcı sözlerle dile getirmeyi sever.

D) İnsan bazı şeylerin farkına yaşarken varamıyor.

E) Yeni emeklilik yasası çalışanların hepsini kaplamıyormuş.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yanlış sözcük kullanmaktan kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Karagöz oynatmasını küçük yaşlarda öğrenmişti.

B) Basmakalıp sözlerle onlar üzerinde hiçbir etkinlik oluşturamayacağımı anlamıştım.

C) 1982'lerde bu mahalleye taşındıklarını söylüyor.

D) Zaman zaman burada dönemin ozanları oturur, karşılıklı atışırlardı.

E) Bu güzelim hayatın pek çok çeşit güzelliklerden yararlanmayı bilmiştir.

5. "Medeni ülkelerin arasında ilkel bir millet olarak yaşamanın acısı, yavaş yavaş herkesin iliklerine sinmeye başladı." cümlesindeki anlatım bozukluğunun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yanlış yerde kullanılan sözcük

B) Gereksiz sözcük kullanılması

C) Deyimin yanlış kullanılması

D) Özne–yüklem uyuşmazlığı

E) Ekeylem eksikliği

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yerinde kullanılmayan bir sözcük anlatım bozukluğuna neden olmuştur?

A) Para kazanıp yaşamımı sürdürmek için çalışmaya zoruniuyum.

B) Sonunda benim de bir arabam oldu.

C) Kayseri'ye en son 1976 yılında gitmiştik.

D) Teyzem yeğenleri arasında her zaman bir ayrım yapardı.

E) Yaptığın işin ne denli zor olduğunu bilmiyor değilim.

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Köyden kente göçler beraberinde toplumsal sorunları da getiriyor.

B) Onu anma gecesinde kendisine düşen görevi başarıyla yerine getirdi.

C) Gözünün önüne düşen saçları eliyle geriye attı.

D) Yeme ihtiyacının giderilebileceği lokantalar, restoranlar açıldı.

E) Son tabloyu da özene bezene yapmıştı.

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yapısı yanlış olan bir sözcük kullanmaktan kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır?

A) Yapacağın her olumlu işi ikimiz de gönülden destekleriz.

B) Kimseye görünmeden eve girmeyi başardı.

C) Madden ve manen çok yıpranmıştı bu işte.

D) Hoşa gitmeyen bu davranışları yüzünden arkadaşları ondan uzaklaşmıştı.

E) Sarılığa yakalanmama yolları yeterince öğretilmiyor insanlara.

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**
   A) Dünkü konserden hepimiz memnun ayrıldık.
   B) Hiçbiri üniversiteyi bitiremeden hayata atılmışlardı.
   C) İnsanlara, kitap okuma alışkanlığı küçük yaşlarda kazandırılmalıdır.
   D) Kuşların cıvıltıları baharın geldiğini müjdeliyordu.
   E) Yüzündeki derin kırışıklıklar onun güç doğa koşullarında yaşadığını gösteriyor.

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**
   A) Eş anlamlı sözcükleri bir arada kullanmak, anlatım bozukluğuna neden olur.
   B) Fırsat buldukça basketbol ve tenis oynamaya giderim.
   C) Ben ancak dostlarımla gizli sırlarımı paylaşırım.
   D) Dünyanın çeşitli yerlerinde ölümle hayat sınırında yaşıyor bazı insanlar.
   E) Yorulan öğrencilerin koşuş tempoları yavaşladı.

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlamca çelişen sözlerin kullanılması anlatım bozukluğuna yol açmıştır?**
   A) Hava çok sıkıştı; öğleden sonra yağmur yağacağını sanıyorum.
   B) Emin olun, bu tabloyu hiç de ucuza almadık.
   C) Yaşlı ressam: "Sanatçı, topluma ışık tutan kişidir." diyordu.
   D) Bu oyun şehrimizde daha önce de başarıyla sahnelenmişti.
   E) Yurt dışından gelecek eşyalar kesinlikle dün uçağa verilmiş olabilir.

12. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir sözcüğün yanlış anlamda kullanılmasından kaynaklanan anlatım bozukluğu vardır?**
   A) Çok az kaynağa sahip olmasına karşılık hem ülkeyi hem de ulusun onurunu kurtarmıştı.
   B) Sağlanan imkanların iyi kullanılmasıyla işçilerin yaşam koşullarının düzeltileceğine inanıyorum.
   C) Gösterilen tepki sonunda çalışanların zararına yol açabilecek yasa teklifi geri alındı.
   D) Bu tür gösterilerin ülke kalkınmasına zarar vereceğini herkes biliyor.
   E) Alınan önlemlerin kısa vadede topluma yönelik saldırıları azaltacağını umuyoruz.

13. Ölümcül bir hastalığa yakalanmış bir çocuğun anne ve babası, sonucun farkında olmalarına rağmen bir şeylerin kötü gittiğini reddetmeleri söz konusudur.
   Bu cümledeki anlatım bozukluğunun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?
   A) Gereksiz sözcük kullanılması
   B) Tamlayan eki eksikliği
   C) Özne–yüklem uyuşmazlığı
   D) Sözcüğün yanlış yerde kullanılması
   E) Çatı uyuşmazlığı

14. Bu sanatçı, Şarlo'yu ve Picasso'yu bile sık sık kıskanmadığını söylüyor; bunu söylemesi bile kıskandığını gösteriyordu.
   Bu cümledeki anlam belirsizliği aşağıdaki değişikliklerden hangisiyle giderilebilir?
   A) Cümlenin başına "onun" sözcüğü getirilerek.
   B) "sık sık" ikilemesi "söylüyor"dan önce kullanılarak
   C) "bile" bağlacı çıkarılarak
   D) "söylüyor" sözcüğü, "söylüyordu" şeklinde yazılarak
   E) "sık sık" sözü cümlenin başına alınarak

15. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, karşıt anlamlısı ile değiştirilirse anlatım bozukluğu doğmaz?**
   A) Buz gibi soğuk bir ayran istiyorum.
   B) Bu ev bize oldukça pahalıya patladı.
   C) Kardeşçe barış içinde yaşamalıyız.
   D) Ağzına kadar dolu bir bardak getirdi.
   E) Yaşlı bir kadın bu sabah seni sordu.

16. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?**
   A) Peribacalarının oluşmasında toprağın yumuşaklığının yanı sıra hem de rüzgârın rolü vardır.
   B) O, yalnızca bir şair olarak değil, bir aydın olarak hem kendini hem de şiirimizi ileriye götürmüştür.
   C) Bu kitap, otuz beş yılın bir hesaplaşması niteliğini taşıyor.
   D) Ülkemizde son otuz kırk yılda eleştiri alanında büyük bir atılım gerçekleştirildi.
   E) Çevre bilinci, küçük yaşta alınan eğitimle başlıyor.

fdd yayınları

EDEBİYAT

- *TEMEL EDEBİYAT BİLGİLERİ*
- *SÖZ VE ANLATIM SANATLARI*
- *NAZIM BİÇİMLERİ*
- *YAZI TÜRLERİ*
- *BATI EDEBİYATI VE EDEBİ AKIMLAR*
- *TÜRK EDEBİYATI TARİHİ*

23 TEMEL EDEBİYAT BİLGİLERİ

TEMEL EDEBİYAT BİLGİLERİ

(Şiirde Ölçü ve Uyak)

İnsan, öteki varlıklardan farklı olarak toplum halinde yaşama yolunu bulmuş ve gelişmiştir. Toplum halinde yaşama yolunu bulması, toplumsal yaşam içinde çeşitli dayanışma ve iletişim olanaklarının yaratılmasını da beraberinde getirmiştir. İşte bu gelişim ve değişim içinde insan, sanata ve sanat ürünlerine gereksinim duymuştur.

Bu sanat ürünlerinin içinde teknik olanakların da katkısıyla insandan insana en iyi iletileni edebiyat (yazın) sanatı olmuştur. Bütün sanat ürünleri, toplumsal hayatta duygu ve düşünce, beğeni ve inanma, ülkü ve coşku birliği yaratmayı amaçlamıştır; ama hiçbiri daha iyiye, daha güzele, daha doğru bir yaşam ve insanlık ülküsünün paylaşılmasında edebiyat kadar etkili olamamıştır.

Edebiyat sözcüğünün kökü Arapça olan "edep" sözcüğünden gelir. Süreç içinde bu sözcük çeşitli anlamlarda kullanılmıştır:

1. Sözlü ve yazılı dil ürünlerin hepsi (edebiyat sözcüğünün en geniş anlamıdır.)
2. Sanatsal bir amaç güdülerek oluşurulan sözlü ve yazılı ürünlerin tümü,
3. Söz ve yazı sanatının kurallarını öğreten bilim ... gibi.

"Edebiyat" sözcüğü Tanzimat'tan sonra bizim dilimize girmiştir. Eski dönemlerde "şiir ve inşa" bu sözcüğün yerine kullanılmıştır.

Edebiyat bir anlatı ürünü olduğuna göre önce anlatıyla ilgili kavramlar üzerinde durulmalıdır.

ANLATIM YOLLARI

Anlatım, duygu, düşünce, hayal ve eylemlerin söz ya da yazıyla ifadesidir.

Edebiyatta iki anlatım yolu vardır:

1. Nazım (Şiir)
2. Nesir (İnşa)

NAZIM: Duygu, düşünce ve isteklerin ölçülü, uyaklı ve uyumlu anlatma şeklidir. Arapça söylenişiyle "nazım" (dizmek) demektir. Eskiden nazım biçimindeki yazılara "manzum", küçük nazım parçalarına da "manzume" deniyordu. Nazım yazanlara da "nâzım" denirdi.

NAZIMIN ÖĞELERİ

1. NAZIM BİRİMİ:

Nazımda anlam bütünlüğü taşıyan en küçük birimdir. Nazım birimi, Divan şiirinde "beyit", Halk şiirinde "dörtlük" tür.

Dize: Nazım biçiminde yazılmış her satıra dize denir.

Beyit: İki satırdan oluşan, anlam bütünlüğü taşıyan ve birbirinden belli aralıklarla ayrılan nazım birimidir.

Bent: Üç ve daha çok dizeden oluşan, anlam bütünlüğü taşıyan, üçlük, dörtlük, beşlik gibi adlar alan bir nazım birimidir.

2 – ÖLÇÜ (VEZİN) :

Hecelerin sayılarının ya da uzunluk-kısalıklarının düzenli biçimde sıralanması temeline dayanan ve nazımda ahenk aracı olarak kullanılan söz ölçüsüdür.

a. Hece ölçüsü :

Hecelerin sayı denkliğine dayanan bir ölçektir. Türk dilinin doğal ölçeğidir. Eskiden buna "parmak hesabı" ya da "vezn-i benân" denirdi. Bu ölçek, hece sayısına göre ad alır ve beş heceden 19 heceye kadar çeşitli şekillerde oluşur.

Hece ölçüsünün özellikleri

Durak: Hece ölçüsünde dizeler, iki ya da daha çok parçaya bölünebilir. Dizelerin bu bölüm yerlerine "durak" denir. Hece ölçüsünde sözcükler ortalarından bölünmez; duraklar sözcüklerin sonuna denk getirilir.

Örnekler:

Derinden derine / ırmaklar ağlar
Uzaktan uzağa / çoban çeşmesi
Ey suyun sesinden / anlayan bağlar
Ne söyler şu dağa / çoban çeşmesi
(F. Nafiz Çamlıbel)

Bu dizeler 6 + 5 = 11'li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur.

Biz dünyadan / gider olduk
Kalanlara / selam olsun
Bizim için / hayır dua
Kılanlara /selam olsun
(Y. Emre)

Bu dizeler de 4 + 4 = 8'li hece ölçüsüyle söylenmiştir.

Ey hemşeri, sakın kesme yaş ağaca balta vuran el onmaz; Na kütükleri... Nice yıldır hiçbirine kervan gelmez, kuş konmaz.

Bu şiir de 4 + 4 + 4 + 4 + 3 = 19'lu hece kalıbıyla yazılmıştır.

Uyarı:

A. Hamit Tarhan Tanzimat edebiyatı döneminde duraksız şiir denemelerine girişmiştir. Cumhuriyet döneminde de C. Sıtkı ve A. Muhip Dıranas özgür duraklı hece ölçüsüyle şiir yazmışlardır. Ancak bu denemeler bu birkaç şairimizle sınırlı kalmıştır.

Aruz Ölçüsü:

Sözcük anlamı, çadırın ortasına destek olarak dikilen direk olan "aruz" ; Arap, Fars ve Türk edebiyatında nazım ölçüsü olarak kullanılmıştır. Bu ölçüde hecelerin uzunluk ve kısalığı esas alınmıştır. Uzun hece (–), kısa hece (.) işaretiyle gösterilir. Birinci dizede hangi heceler uzun, hangi heceler kısaysa diğer dizelerde de simetrik olarak uzun ve kısa heceler aynı yerlere gelir.

Örnekler:

Yârin dudağından getirilmiş

Bir katre alevdir bu karanfil

(A. Haşim)

Artık demir almak günü gelmişse zamandan

Meçhûle giden bir gemi kalkar bu limandan

(Y. Kemal)

Aruz Ölçüsünün Özellikleri

- Ünlü (sesli) harfle biten hece kısa(açık) hecedir.
- Ünsüz (sessiz) harfle biten hece uzun (kapalı) hecedir.
- Aruz ölçüsünde dizelerin durak yerlerini belirtecek şekilde kesik kesik okunmasına **"takti"** denir.
- Bir sözcük sessiz harfle biter, onu sesliyle başlayan bir sözcük izlerse sessizle sesli birleştirilerek okunur. Buna **"ulama"** denir. Bu yolla hecenin değeri de değişmiş olur.
- Kısa bir heceyi ölçüye uydurmak için uzun okumaya **"imâle"** (uzatma) denir.
- Uzun bir heceyi ölçü nedeniyle kısa okumaya da **"zihâf"** (kısma) denir.
- Aruz ölçüsünde son heceler kısa da olsa uzun okunur.

Uyarı:

Divan edebiyatında aruz vezniyle yazılan ilk yapıt Y. Has Hacip'in "Kutadgu Bilig" adlı eseridir.

T. Fikret, Türkçe sözcüklerin yapısını bozmadan "aruz" veznini yazınımızda ilk uygulayan şairimizdir. Y. Kemal ve M. Akif de bu vezni başarıyla uygulayan edebiyat sanatçılarımızdır.

Aruz ölçüsündeki başlıca kalıplar :

Fa'	Mef'ûlü
Fa'lün	Mef'ûlün
Fâilâtü	Mefâîlün
Fâilün	Mütefâilün
Feilâtün	Müfteilün
Feilün	Müstef'ilün
Feûlün	Müstefilâtün

Feûl

Örnekler:

Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik

Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik.

(Y. Kemal)

Mefûlü Mefâîlü Mefâilü Feûlün

3. UYAK (KAFİYE) :

Dize sonlarındaki ses benzerliğidir. Halk edebiyatında uyak (kafiye) yerine **"ayak"** sözcüğü kullanılmıştır. Günümüzde yaygın olarak kullanılan "uyak" sözcüğüdür.

Sözcük ve eklerin birbirleriyle uyaklı sayılmaları için bunların ses bakımından benzemesi gerekir. Görev bakımından benzerse bu rediftir.

Örnekler:

Bursa'da bir eski cami avluSU

Küçük şadırvanda şakırdayan SU

Şerefli kubbeler iklimi Marmara'yla boğAZ

Üzerinde bulutsuz ve bitmeyen bir yAZ

Yukarıdaki ilk örnekte "avlusu-su" sözcüklerindeki "su" sesleriyle, ikinci örnekteki "boğaz-yaz" sözcüklerindeki "az" sesleri uyaklı olan sesleri oluşturmaktadır.

Uyarı:

Divan edebiyatında nesirde kullanılan ses benzerliğine "seci" ya da nesir kafiyesi denir.

A. SES BENZERLİKLERİNE GÖRE UYAK TÜRLERİ

1. YARIM UYAK

Dize sonlarındaki tek sessizle yapılan uyak türüdür. Bu uyak türü genellikle Halk edebiyatında kullanılmıştır.

redif

Gâh eserim yeLler gibi.

Gâh tozarım yoLlar gibi

Gâh akarım seLler gibi

Gel, gör beni aşk neyledi.

(Y. Emre)

Bu dizelerdeki "–ler gibi" redif, "L" sesi uyaktır.

2. TAM UYAK

Dize sonlarındaki biri sesli, biri sessizden oluşan uyak türüdür.

Orhan zamanından kalma bir duvAR

Onunla bir yaşta ihtiyar çınAR

(A. Hamdi Tanpınar)

Bu dizelerdeki bir sesli bir sessizden oluşan "AR" sesleri tam uyaktır.

Uyarı:

- Son hecelerdeki "a, u" ünlüleriyle biten sesler de tam uyak sayılır. "a, u" seslerinin dışındaki ünlüler uyak oluşturmaz.

Sakin koyu, şen cepheli kasrıyla KüçüksU

Ardında vatan semtinin ormanları kuytU

Bu dizelerin sonundaki "U" sesleri tam uyaktır.

3. ZENGİN UYAK

İkiden çok ses benzerliğine dayalı bir uyak türüdür.

Örnekler:

Bir çoban parçasısın olmasan bile kOYUN

Daima eğeceksin başkalarına bOYUN

(Kemalettin Kamu)

Bir zafer müjdesi burda her iSİM

Yekpare bir anda gün, saat, mevSİM

(A. Hamdi Tanpınar)

Yukarıdaki dizelerde birinci örnekteki "OYUN" sesleriyle, ikinci örnekteki "SİM" sesleri zengin uyağa örnektir.

4. CİNASLI UYAK

Ses bakımından aynı, anlam bakımından farklı seslerle yapılan bir zengin uyak türüdür.

Örnek:

Kalem böyle çalınmıştır YAZIMA

Yazım kışa uymaz, kışım YAZIMA

Bu dizelerdeki "YAZIMA" sözcüklerinin anlamları farklıdır.

O nedenle de uyak sayılır.

5. TUNÇ UYAK

Bir zengin uyak türüdür. Dize sonlarındaki uyaklı sözcüklerden biri, diğerlerinin içinde aynen yer alıyorsa bu uyağa tunç uyak denir.

Örnek:

İlk sevgiye benzeyen ilk acı ilk ayrILIK

Yüreğimin yaktığı ateşle hava ILIK

Bu dizelerin sonundaki "ILIK" sesleri bir tunç uyaktır.

Uyarı:

Dize sonrarındaki "â, û, î" gibi uzun okunan ünlülerle birlikte bir de ünsüzden oluşan uyaklar da zengin uyak sayılır.

ALİTERASYON

Şiirde ahengi sağlamak amacıyla ünsüzlerin sık sık tekrarlanmasından oluşan bir ses oyunudur.

O gün gelsin neşemiz tazelensin de gör

Dünyayı hele sen bir barış olsun da gör.

Bu dizelerdeki sık sık tekrarlanan "n, s" sesleriyle aliterasyon yapılmıştır.

B. DİZİLİŞLERİNE GÖRE UYAK TÜRLERİ

1. **Düz Uyak:**

Uyak düzeni aa – bb – cc – dd ... biçimindedir. Buna "mesnevi" tarzı uyak da denir.

Örnek:

Günler kısaldı, Kanlıca'nın ihtiyarları

Bir bir hatırlamakta, geçen sonbaharları

Yalnız bu semti sevmek için ömrümüz kısa

Yazlar yavaşça bitmese, günler kısalmasa

İçtik bu nadir içkiyi yıllarca kanmadık
Bir böyle zevke tek bir ömür yetmiyor, yazık!
(Y. Kemal Beyatlı)

2. Sarmal Uyak:
Uyak düzeni abba – cddc ... şeklindedir.

Örnek:

Dışarda yağmur yağadursun	a
Ve yağmur gibi sonsuz olan	b
Gözyaşların ve sayıklaman	b
Camlarda halka halka olursun	a

(C. Sıtkı Tarancı)

3. Çapraz Uyak:
Uyak düzeni abab – cdcd ... şeklindedir.

Örnek:

Uzanıverse gövdem taşlara boydan boya	a
Alsa bu soğuk taşlar alnımdaki ateşi	b
Dalıp sokaklar kadar esrarlı bir uykuya	a
Ölse kaldırımların karasevdalı eşi.	b

(N. Fazıl Kısakürek)

4. Örüşük Uyak:
Uyak düzeni aba – bcb – cdc – e şeklindedir. İtalyan edebiyatında kullanılan bu nazım biçimi, bizim edebiyatımızda Servet-i Fünûn döneminde kullanılmıştır.

5. Mani Tipi Uyak:
Uyak düzeni aaxa şeklindedir.

Örnek:

Ateşi köz öldürür	a
Sürmeyi göz öldürür	a
Kılıç kesmez yiğidi	x
Bir kötü söz öldürür	a

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK – 1:
Aşağıdaki dizelerin hangisinde zengin uyak (kafiye) kullanılmıştır?
A) Müzede o ölü zaman, o gölgesizlik
Yüze değen eskilik, sonsuzluk, kimsesizlik
B) Hava keskin bir kömür kokusuyla dolar
Kapanırdı daha gün batmadan kapılar
C) Evden çıkar çıkmaz omuzda tabut,
Sen de eller gibi adımı unut.
D) Yolcu ölmüş, işte ayaklar hür
Yolcu ölmüş, ayaklar düşünür.
E) Neden sonra sarsıldı altımda demir yaylar,
Gözlerimin önünden geçti kervansaraylar.

ÇÖZÜM:
Zengin uyak, ikiden fazla ses benzerliğine dayalı bir uyak türü olduğu için doğru yanıt B seçeneğidir.
.....doLAR
.....kapıLAR
Bu dizelerdeki "LAR" sesleri zengin uyak oluşturmaktadır.
Doğru cevap **(B)** seçeneğidir

ÖRNEK – 2:
Aşağıdaki dizelerin hangisinde "redif" vardır?
A) Dalgın duyuyor rüzgârın ahengini dal dal
Baktım süzülüp geçti açıktan iki sandal
B) Böyle mi gelecektin eylül, farkında mısın?
Daha doymamıştık yemişlere yazın.
C) Bir göz gibi süzüyor, beni camlardan gece
Dönüyor etrafımda bir sürü kambur cüce
D) Oysa toprak cömert, yine sular diri
Tanrımızın yüzü güleç, talih iyi.
E) Bir sarsıntı ... Uyandım uzun süren uykudan
Geçiyordu araba yola benzer bir sudan.

ÇÖZÜM:
Uyaktan sonra gelen; anlamı, görevi ve sesi aynı olan sözcük ve eklere redif dendiği için doğru yanıt **E** seçeneğidir.
.....uykuDAN
.....suDAN
Bu dizelerdeki "DAN" bir durum ekidir. Sesi, görevi aynıdır. Dolayısıyla rediftir. ABCD seçeneklerinde redif özelliği taşıyan sözcük ve ek yoktur.

ÖRNEK – 3:
Bir gamlı hazanın seherinde
Israra ne hacet yine bülbül?
Bil, kalbimizin bahçelerinde
Can verdi senin söylediğin gül.
Bu dörtlük için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
A) Tam uyak kullanılmıştır.
B) Uyak dizilişi abab şeklindedir.
C) Redifsiz yararlanılmıştır.
D) Aruzla oluşturulmuştur.
E) Dizeler arasında konu birliği yoktur.

ÇÖZÜM:
.....
.....bülbÜL
.....
.....gÜL
seher – İNDE
bahçeler – İNDE
Bu dizelerle ilgili olarak ABCD seçeneklerindeki yargılar doğrudur. E seçeneğinde yargı yanlıştır. Çünkü dizeler arasında konu birliği vardır.
Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 4:
Bir bakır tasta alev şimdi havuz,
Suya saplandı kızıl mızraklar;
Açılıp kıvranarak göklerde
Uçuyor parçalanan bayraklar.
Bu parçayla ilgili olarak aşağıdaki bilgilerden hangisine kesin olarak ulaşılamaz?
A) Hangi edebiyat akımının izlerini taşıdığına
B) Sanatlı bir söyleyiş özelliğini yansıttığına
C) Zengin uyaktan yararlanıldığına
D) Redif kullanıldığına
E) Ölçülü olup olmadığına

ÇÖZÜM:
Benzetmeler yapılmış. "MızRAKlar – bayRAKlar" sözcüklerinde zengin uyağa ve redife yer verilmiş. Aruzla yazıldığı hecelerin değerine göre sıralanışından belli. Dolayısıyla B,C,D,E seçeneklerindeki yargılara somut olarak ulaşılabilir. Ama A seçeneğindeki bilgiye somut olarak ulaşılamaz.
Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 5:
Ve gönül Tanrısına der ki :
Pervam yok, verdiğin elemden
I. her mihnet
II. kabulüm, yeter ki
III. gün eksilmesin
IV. penceremden
Bu sözlerin tümü kullanılarak çapraz uyak düzeninde anlamlı bir dörtlük kurulmak istenirse, aşağıdaki kullanımlardan hangisi son iki dizeyi oluşturur?
A) I. II. / III. IV.
B) II. III. / I. IV.
C) II. IV. / III. I.
D) I. III. / III. II.
E) III. IV. / II. I.

ÇÖZÜM:
I. ve II. parça birleştirildiğinde "Her mihnet kabulüm yeter ki" dizesi çapraz uyağa göre III. dize olarak; III. ve IV. birleştirildiğinde "Gün eksilmesin penceremden" IV. dize olarak sıralanacaktır.
Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 6:
Her şey yerli yerinde, havuz başında servi
Bir dolap gıcırdıyor uzaklarda durmadan
Eşya aksetmiş gibi tılsımlı bir uykudan
Sarmaşıklar ve böcek sesleri sarmış evi
Bu parça için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
A) I. ve IV. dizelerde tam uyak kullanılmıştır.
B) 7 + 7 = 14'lü hece ölçüsüyle yazılmıştır.
C) Sarmal uyak düzeniyle oluşturulmuştur.
D) Aruz ölçüsü kullanılmıştır.
E) II. ve III. dizelerde zengin uyağa yer verilmiştir.

ÇÖZÜM:
I. ve IV. dizelerdeki "servi – evi" sözcükleri arasında "vi" sesleri tam uyağa örnektir. Dizelerdeki hece sayısı 14'tür. Uyak düzeni abba şeklinde olduğu için sarmaldır. II. ve III. dizelerde "durmadan - uykudan" sözcüklerinde zengin uyağa yer verilmiştir. Dolayısıyla A, B, C, E seçenekleri için verilen bilgiler doğrudur. Hece değerleri "kısalık - uzunluk" açısından örtüşmediği için aruz veznine örnek verilemez.
Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 7: (ÖYS – 1991)

Aşağıdaki dizelerin hangisinde zengin kafiye kullanılmıştır?

A) Ağaçlar kökünden kopacak gibi
Bir türlü dinmiyor başlayan tipi

B) Kardır yağan üstümüze geceden
Yağmurla, karanlık bir düşünceden

C) Çınla ey coşkun deniz, kayalıklarda çınla!
Sar bütün kumsalları o dolaşık saçınla.

D) Dağlar, omuz omuza yaslanan dağlar,
Sular kararınca paslanan dağlar!

E) Kervan yürür peşi sıra düşemem.
Yıldız akar uçsam da yetişemem.

ÇÖZÜM:

A, B, D, E seçeneklerinde yarım ve tam uyaklara yer verilmiştir, C seçeneğinde "çınla - saçınla" sözcüklerinde ikiden fazla seste uyak aranmıştır. Bu sesler zengin uyağa örnek olduğu için doğru yanıt C'dir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 8: (ÖYS – 1994)

Siz baksanız bir şey göremezsiniz
Benim yurdumdur orası
Ardıçlar, gürgenler, tozlu yollar
Tokat'la Niksar arası

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Redif B) Uyak C) Ölçü
D) Eksiltili cümle E) Dilek - koşul kipi

ÇÖZÜM:

"Ora – sı, ara – sı" sözcüklerinde hem uyak hem de redif kullanılmıştır. III. ve IV. dizeler yargı özelliği taşımadığı için eksiltili cümleye örnektir. I. dizedeki "bak – sa – nız" sözcüğündeki "–se" eki dilek-koşul kip ekidir. Dizelerdeki hece sayısı ve hecelerin "açıklık - kapalılık" açısından değerleri aynı olmadığı için bu parça ölçülü değildir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 9: (ÖYS – 1995)

Aşağıdakilerden hangisinde verilen dizelerde redif yoktur?

A) Ey, genç kanı kaynayan pınar
Ey, altında, yatıp kaldığım çınar

B) Uzaktan görenler yine aldanır
Gözlerde bir hayal gibi canlanır

C) Ey, kumrulu bahçem, sümbüllü bağım!
Ey, bülbüllü derem, mineli dağım!

D) Yatıyor can evimde hep o sonsuz
Gönlüme dokunmadı göğsümü yırtan eller.

E) Akşam, sanki boşluk içime dolar
Dağların cilası gittikçe solar.

ÇÖZÜM:

A seçeneğinin sonundaki

.....pınar

.....çınar

sözcüklerinde ses ve görev yönünden benzerlik yok. Sözcüklerde bulunan p - INAR, ç - INAR sesleri bir zengin uyak oluşturmaktadır. Redif olmadığı için doğru yanıt **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 10 : (ÖSS – 2008)

Aşağıdakilerden hangisi, Edebiyat–ı Cedide şairlerinin bir özelliği değildir?

A) Romantik ve simgeci olma
B) Şiirerini halk dilinin söz değerleriyle biçimlendirme
C) Yoğun bir duygusallık yaşama
D) Kendilerine özgü bir şiir dili oluşturma
E) Doğayı önemli bir anlatım aracı olarak kullanma

ÇÖZÜM:

Edebiyat–ı Cedide şairlerinin önemli özelliklerinden biri, Arapça ve Farsça sözcük ve tamlamaları sıkça kullanmaları, hatta şiirlerinde aydın kesimin bile bilmediği bazı sözcüklere yer vermeleridir. Bu nedenle halk dilinin söz değerleriyle biçimlendirilmiş şiirler sözü, Servet–i Fünuncular için geçerli değildir.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 11 : (ÖSS – 2008)

I. Kimi şairler şiiri yalnızca uyakta aramaya kalkışmışlardır.
II. Bu akımın etkisindeki şairler şiirin, içerdiği mazmunlar bakımından kusursuz olması gerektiğini savunmuşlardır.
III. Bu şairler, şiirde veznin sağladığı ritmi önemserler.
IV. Betimleyici şiir anlayışını benimseyen şairler, canlı, renkli şiirler yazmışlardır.
V. Bu şiirde şair, dış dünyadaki varlıkları kendi duygu dünyasına göre yorumlayarak farklı izlenimlere ulaşmıştır.

Yukarıdaki cümlelerin hangileri şiirin ahenk özellikleriyle ilgilidir?

A) I. ve III. B) I. ve IV. C) II. ve III.
D) II. ve IV. E) III. ve V.

ÇÖZÜM:

Ahenk, şiirdeki ses, ritim, müziktir. Uyak ve vezin, şiirde müzikaliteyi bir başka deyişle ahengi belireyen öğelerdir. Bu nedenle I ve III'te geçen uyak ve vezin sözcükleri, doğru şçeneği işaret etmektedir.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 12 : (ÖSS – 2007)

I. Biz de hafif olsaydık bu rüzgârdan
II. Yer alsaydık şu bulut kervanında
III. Güzele ve yeniye doğru koşan
IV. Bu sonrasız gidişin bir yanında

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) 11'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.
B) Hepsinde redif kullanılmıştır.
C) Duraklarda belli bir kurala uyulmamıştır.
D) I. ve II. dizelerde ulama vardır.
E) I. ve III. ile II. ve IV. dizelerde çapraz uyak (kafiye) görülmektedir.

ÇÖZÜM:

Numaralandırılmış dizelerden sadece II. ve IV. dizeler arasında redef vardır. Diğer dizelerde redif yoktur.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 13 : (ÖSS – 2007)

Aşağıdakilerden hangisi, Edebiyat–ı Cedide şairlerinin bir özelliği değildir?

A) Selam olsun karanfilin alına
Selam, tomurcuklu defne dalına

B) Bu bohça, duygunun coşkun selidir
İçimi coşturan bahar yelidir

C) O gün gelsin şöyle bir yarış olsun da gör
Dünyayı hele sen bir barış olsun da gör

D) Öpe öpe uyandırdım, şiir yaptım sözcükleri
Savaşta kalemime kurşun yaptım sözcükleri

E) Değirmen, değirmen beni de öğüt
Ben meyvesiz ağaç, yürüyen söğüt

ÇÖZÜM:

A seçeneğinde; "–ına"lar ek redif; "al" sesleri tam uyaktır. B seçeneğinde; "–idir" ek redif, "el" sesleri tam uyaktır. C seçeneğinde; "olsun da gör"ler sözcük redif, "arış" sesleri zengin uyaktır. D seçeneğinde "yaptım sözcükleri" sözcük rediftir, bu iki dizede sözcük redif dışında uyak kullanılmamıştır. E seçeneğinde "öğüt" sesleri zengin uyaktır.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 14 : (ÖSS – 2008)

Ela gözlerine kurban olduğum
Yüzüne bakmaya doyamadım ben
İbret için gelmiş derler cihana
Noktadır benlerin sayamadım ben

Bu dörtlükle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

A) 11'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.
B) Redif vardır.
C) Tam uyak kullanılmıştır.
D) Koşma türünün özelliklerini taşımaktadır.
E) Benzetme sanatından yararlanılmıştır.

ÇÖZÜM:

Dörtlükte 11'li hece ölçüsü kullanılmıştır. İkinci ve dördüncü dörtlükteki "–ma", "–dım" ekleri ve "ben" sözcükleri rediftir. 11'li hece ölçüsü ile yazılmış olması ve sevgilinin güzelliğinden bahsetmesi şiiri koşma nazım biçimine yaklaştırmaktadır. Şiirin son dizesinde benzer noktaya benzetilmiştir. Şiirde tam uyak kullanılmamıştır.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

TEST – I

1. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde "cinas" vardır?**

A) Bu ıslıkla uzayan, dönen kıvrılan yollar
Uykuya varmış gibi görünen yılan yollar

B) Al yeşil bayrağı gelin mi sandın?
Sefere gideni gelir mi sandın?

C) Ertesi gün başladı gün doğmadan yolculuk
Soğuk bir mart sabahı... buz tutuyor her soluk.

D) Her nefeste işledim, ben bir günah
Bir günah için demedim bir gün ah

E) His var mı bu alemde nekahet gibi tatlı
Gönlüm bu sevincin helecaniyle kanatlı

2. Karanlıkta söylediğin müddetçe
Sesinden semaya akseden bahçe
Sâkin güllerini açtıkça bir bir,
Bunalmış ruhların tesellisidir.

Bu dörtlük için aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez</u>?

A) Düz uyak kullanılmıştır.
B) Hecenin 11'li kalıbıyla yazılmıştır.
C) Redif kullanılmıştır.
D) İkinci dizede aliterasyon vardır.
E) Tam uyak kullanılmıştır.

3. **Aşağıdakilerden hangisi, aruz ölçüsüne uyumu sağlamak için kısa bir hecenin uzun okunması işlemine verilen addır?**

A) Zihaf B) İmale C) Ulama
D) Takti E) Mazmun

4. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde "aliterasyon" yapılmıştır?**

A) Dünyayı yererken de yine onunla ilgim,
Nefse el süremiyor kara tahtada silgim.

B) İşaret bekliyorum, yağız atım eyerli;
Yanarım sorarlarsa ne getirdin değerli?

C) Çocukken gün battı mı, bir köşede ağlardım.
Nihayet döne döne aynı noktaya vardım.

D) Ruhum öz dünyasına kaçmak için gayrette
Yalan dünyaya şimdi inmiş gibi hayrette

E) Sen, sensizlik bağında sakin bir nefes;
Sen sessizlik çağında suskun bir heves.

5. Bu ne acayip bilmece
Ne gündüz biter ne gece
Bu dizelerdeki uyak çeşidi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Cinaslı uyak B) Tunç uyak
C) Zengin uyak D) Tam uyak
E) Yarım uyak

6. Belli ne birdir ne iki,
Günahım başımdan aşkın.
Dizeleriyle aşağıda verilen,
I. bilirsin ki
II. bana yakın
III. Yarab sen de
IV. Bir sen varsın
sözlerinin tümü kullanılarak çapraz kafiye düzeninde bir dörtlük oluşturulmak istenirse, aşağıdaki sıralanışlardan hangisi doğru olur?

A) II – III B) III – I C) IV – I
IV – I IV – II III – II
D) I – II E) IV – II
IV – III III – I

7. **Aşağıdakilerden hangisi hece ölçüsüyle oluşturulan bir tür <u>değildir</u>?**

A) Koşma B) İlahi C) Tuyug
D) Semai E) Destan

8. **Aşağıdakilerden hangisinde "tunç uyak" <u>kullanılmamıştır</u>?**

A) An oluyor bir garip duyguya varıyorum,
Ben bu sefil dünyada acep ne arıyorum?

B) Hasret bir rüzgâr, kapı kapı aralar geçer
Gördüğüm her güzel şey, beni yaralar geçer.

C) Adımın o bahçeler, her gün anıldığı yer
O bahçeler, yalanın bile yanıldığı yer.

D) Akıl akıl olsaydı ismi gönül olurdu;
Gönül gönlü bulsaydı, bozkırlar gül olurdu.

E) Bir bölünmez ki insan, onu zaman bölüyor,
İnsan her an dirilip her saniye ölüyor.

9. Nice günler bu şeâmetli ölüm
Oldu çok kimseye bir gizli düğüm
Nice günler bakarak dalgalara
Dediler: "Uğradı Leyla nazara"
Bu dörtlük için aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez</u>?

A) Düz kafiye kullanılmıştır.
B) Mesnevi biçiminde yazılmıştır.
C) Tam uyak ve redif kullanılmıştır.
D) Destansı bir anlatımı vardır.
E) Dili, Divan şiirine göre daha yalındır.

10. Mısra sonlarında kafiyeden sonra gelen aynı anlamlı kelimelere ve aynı görevli eklere "redif" denir.
Buna göre aşağıdaki dizelerin hangisinde redif kullanılmıştır?

A) Fikirler bir engin sevdaya dalsın
Billur piyaleler dolsun boşalsın

B) Üstünde gülerken bir yığın sersem
Şehir ta içinden tutuyor matem

C) Hülyalar örerken mehtabın rengini
Çalınsın çalgılar, oynasın çengi

D) Deniz kızlarının şakrayan sesi
Yaktı kalbimdeki eski hevesi

E) Akşam pembeleşiyor bembeyaz tepelerde
Eğiliyor bulutlar engine perde perde

11. Ne hasta bekler sabahı
Ne taze ölüyü mezar
Ne de şeytan bir günahı
Seni beklediğim kadar
Bu dörtlük için aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez</u>?

A) Tam uyak kullanılmıştır.
B) Birinci ve üçüncü dizelerde redif kullanılmıştır.
C) 4 + 4 duraklıdır.
D) Çapraz dizilişe göre uyaklandırılmıştır.
E) 8'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.

12. Artık alışılmış hengâmesinde bu dünyanın,
Düşündükçe yarı ağlar, yarı güler hâlimi,
Oynar gördükçe dalgalarda beşer hayalimi,
Bakar bakar imrenirim sükûnuna eşyanın.
Bu dörtlüğün uyak düzeni ve çeşidi aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

A) Çapraz Uyak – Tam Uyak
B) Sarmal Uyak – Zengin Uyak
C) Düz Uyak – Zengin Uyak
D) Çapraz Uyak – Yarım Uyak
E) Sarmal Uyak – Tam Uyak

13. **Aşağıdaki eserlerden hangisi aruz ölçüsüyle <u>yazılmamıştır</u>?**

A) Kutadgu Bilig
B) Atabetü'l – Hakayık
C) Divan – ı Hikmet
D) Risaletü'n – Nushiyye
E) Hüsn-ü Aşk

14. Zamanın olmadığı diyar acaba nasıl?
Kesiksiz bir ön müdür bundan sonraki fasıl?
Bu dizelerde görülen uyak çeşidi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tam uyak B) Tunç uyak
C) Yarım uyak D) Zengin uyak
E) Cinaslı uyak

15. Alıp içine sesler uçuşan bu akşamdan
Hafızamı bir deniz kıyısına çeken yol
Aydınlık rüyaların peşine düşen gondol
Mavi bir denizde yüzer gibi yanan şamdan
Bu dizelerde görülen kafiyelerin çeşitleri, aşağıdakilerden hangisinde doğru belirtilmiştir?

A) Tam uyak – zengin uyak
B) Tam uyak – yarım uyak
C) Tunç uyak – tam uyak
D) Zengin uyak – yarım uyak
E) Tam uyak – cinaslı uyak

16. **Aşağıdakilerin beyitlerin hangisinde redif <u>yoktur</u>?**

A) Yıkılan sarayımdan tek bir nakış kalmadı;
Dışa mıhlandı gözler, içe bakış kalmadı.

B) Kazanda su kaynasa sanki ben pişiyorum.
Bir kuş, bir kuş öldürse ben can çekişiyorum.

C) Lafımın dostusunuz, çilemin yabancısı,
Yok mudur sizin köyde, çeken fikir sancısı?

D) Ne görsem, ötesinde hasret çektiğim diyar;
Kavuşmak nasıl olmaz, mademki ayrılık var?

E) Hangi dağa tırmansam, muradım ötesinde;
Murad, bugün yerine her günün ertesinde.

17. Ey neşeli ve bahtiyar tayfalar!
Deniz şarkıları söyleyin bana.
Kapansın şu hasret dolu sayfalar!
Gidelim bir limandan bir limana
Bu dörtlüğün kafiye çeşidi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Düz kafiye
B) Çapraz kafiye
C) Sarmal kafiye
D) Örüşük kafiye
E) Mani tipi kafiye

18. Adımın o bahçeler, her gün anıldığı yer,
O bahçeler, yalanın bile yanıldığı yer.
Bu dizeler için aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez?</u>

A) Sözcük biçiminde redif kullanılmıştır.
B) 14'lü hece ölçüsüyle oluşturulmuştur.
C) Tunç uyak kullanılmıştır.
D) Ek biçiminde redif vardır.
E) Uyak düzeni ab biçimindedir.

19. Körfezdeki dalgın suya bir bak göreceksin
Geçmiş gecelerden biri durmakta derinde
Mehtap, iri güller ve senin en güzel aksin
Velhasıl o rüya duruyor yerli yerinde
Bu dizelerdeki uyak çeşidi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tam uyak B) Yarım uyak
C) Tunç uyak D) Zengin uyak
E) Cinaslı uyak

20. O gün bir kanlı şafak, gökten üflenen ateş;
Birden, dağın sırtında atlılar belirecek.
Atılar put şehrine gediklerden girecek;
Bir şehir ki, orada insan ayaküstü leş.
Bu dizeler için aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez?</u>

A) Tam uyak kullanılmıştır.
B) 7 + 7 duraklıdır.
C) "-ecek" ekleri redif görevindedir.
D) Çapraz uyak düzenindedir.
E) 14'lü hece ölçüsüyle yazılmıştır.

21. Bir kat re /a lev dir bu / ka ran fil
Mef û lü / me fâ î lü / fe û lün
Burada olduğu gibi, aruz vezniyle yazılmış şiirlerde dizeyi veznin parçalarına göre ayırma işlemine ne denir?

A) Takti B) Ulama C) Zihaf
D) Med E) İmâle

22. Aşağıdaki beyitlerin hangisinde sözcük halinde redif vardır?

A) Silinirken güneşin yorgun ufuklarından izi
Bir kürek darbesi titretti o baygın bezi
B) Garip geldik gideriz, rafa koy evi barkı
Tek dudaktan dudağa geçsin ölümsüz şarkı
C) Bırak yorgun başları bu taşlarda uyusun
Tutuşmuş ruhlarına bir damla gözyaşı sun
D) Ruhumda emel bir sarı kandil gibi yandı
Maziyi bugünlerde yaşamak hissim uyandı
E) Ey köyleri hududa bağlayan yaslı yollar
Dönmeyen yolculara ağlayan yaslı yollar

23. Gözlerin güneş görmüş çiçek gibi açıldı
Gözlerinden gönlüme neşe, bahar saçıldı
Bu iki dizeden, şiirin bütünü ile ilgili özelliklerin hangisi kesin olarak saptanabilir?

A) Ölçüsü B) Konusu
C) Yazıldığı dönem D) Kafiye düzeni
E) Nazım şekli

24. Aruzla yazılmış şiirlerde, kısa heceyi uzun okumaya ne ad verilir?

A) İmale B) Ulama C) Takti
D) Zihaf E) Med

25. Aşağıdakilerin hangisinde bir <u>bilgi yanlışı</u> vardır?

A) Aruz ölçüsü, hecelerin uzunluk ve kısalık yönünden denkliğine dayanır.
B) Ölçü zorunluluğu yüzünden uzun bir heceyi kısa okumaya zihaf denir.
C) Dize sonlarında uyaktan sonra yinelenen sözcüklerle görevdeş eklere redif denir.
D) Divan düzyasısındaki uyağa imale denir.
E) Bir şiirde aynı ses ya da hecenin yinelenmesine aliterasyon denir.

24 SÖZ VE ANLATIM SANATLARI

SÖZ VE ANLATIM SANATLARI

Bir gerçeği sözle anlatmanın iki yolu vardır: Birincisi sözcükleri asıl anlamlarıyla kullanmak, ikincisi de sözcükleri asıl anlamlarının dışında çağrışımsal anlamlarıyla kullanmaktır. Bunlardan birincisi sanatsız, ikincisi de sanatlı anlatımdır.

Gökler bulutlanıyor, rüzgâr serinliyordu.
(F. Nafiz Çamlıbel)

Bu dizede "gök, bulut, rüzgâr" sözcükleri asıl anlamında kullanırken "serinlemek" sözcüğü çağrışımsal anlamında kullanılmıştır.

Bir med zamanı gökyüzü kurşunla örtülü
(Y. Kemal Beyatlı)

Yine bu dizede de "kurşun" sözcüğü asıl anlamında değil, çağrışımsal anlamında kullanılmıştır. Gerek birinci dizedeki "serinlemek" ve gerekse ikinci dizedeki "kurşun" sözcükleriyle sanatlı bir anlatım gerçekleştirilmiştir.

1. BENZETME (Teşbih)

Söze kuvvet ve güzellik katmak amacıyla aralarında benzerlik bulunan iki kavramdan zayıfını güçlüye benzetme sanatıdır.

- Akşam, lekesiz, saf, iyi bir yüz gibi akşam
(Y. Kemal Beyatlı)

- Yolcuyum bir kuru yaprak misali
Rüzgârın önüne katılmışım ben.
(F. Nafiz Çamlıbel)

- Ah, bu türküler, köy türküleri!
Ana sütü gibi candan,
Ana sütü gibi temiz.
(B. Rahmi Eyüpoğlu)

Birinci örnekte:
Benzeyen: Akşam
Kendisine benzetilen : Yüz
Benzetme yönü: Temiz
Benzetme edatı: Gibi

İkinci örnekte:
Benzeyen: Yolcu
Kendisine benzetilen : Yaprak
Benzetme yönü: Rüzgârın önüne katılmak
Benzetme edatı: Gibi

Üçüncü örnekte:
Benzeyen: Türkü
Kendisine benzetilen : Anne sütü
Benzetme yönü: Temizlik
Benzetme edatı: Gibi

Bu örneklerde olduğu gibi "benzeyen, kendisine benzetilen, benzetme edatı, benzetme yönü" olan benzetmelere **"ayrıntılı benzetme"** denir.

Benzetmelerde benzetme edatı olarak "gibi, sanki, güya, tıpkı, benzer, andırır ..." sözcükleri kullanılabilir.

Uyarı:
Benzetmede benzetmenin iki temel öğesi "benzeyen" ve "benzetilen"dir. Diğer öğeler kullanılmadan da benzetme yapılabilir. Bu benzetmelere "kısaltılmış benzetme" veya "yalın benzetme" denir.

- Köyler, ufka dizilen tozlanmış birer resim,
Yollar köyleri saran eskimiş çerçeveler
(S. Esat Siyavuşgil)

- Akşam, yine akşam, yine akşam
Bir sırma kemerdir suya baksam.
(A. Haşim)

Bu örneklerde "benzetme yönü" ve "benzetme edatı" yoktur. Bu benzetmelere **yalın benzetme (teşbih-i beliğ)** denir. Benzeyen, kendisine benzetilen ve benzetme edatından oluşan benzetmelere "kısaltılmış benzetme" denir. Karacaoğlan'ın "Gider oldum kömür gözlüm, elveda!" dizesinde olduğu gibi.

2. İSTİARE (Eğretileme)

Bir sözün benzetme amacı güdülerek başka bir söz yerine kullanılmasıdır.

a. Açık İstiare
Benzeyenin söylenmediği bir yolla oluşturulur.

- Uludağ etekleri al ipekten bu akşam
(Ö. Bedrettin Uşaklı)

- Şakaklarıma kar mı yağdı, ne var?
(C. Sıtkı Tarancı)

- Yuvayı dişi kuş yapar.

(Atasözü)

Birinci örnekte benzeyen "akşamın kızıllığı", ikinci örnekte "ağaran saçlar", üçüncü örnekte "kadın" söylenmemiştir.

b. Kapalı İstiare

Yalnız benzeyenin söylendiği, kendisine benzetilenin söylenmediği bir söz sanatıdır.

- Ninniler söylermiş bir serin dere.

- Tekerlekler, yollara bir şeyler anlatıyor.

(F. Nafiz Çamlıbel)

Birinci örnekte benzeyen "dere", ikinci örnekte "tekerlekler" kullanılmış, benzetilenler "insan" kullanılmamıştır.

Not: İstiare bir kavramın kendisiyle ilgisi bulunan başka kavramlarla (birtakım sembollerle) anlatılmasıdır. Resim ve heykel sanatında "terazi" adaletin, "güvercin" barışın sembolleri olarak kullanıldığı gibi.

Artık demir almak günü gelmişse zamandan
Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan.

(Y. Kemal Beyatlı - Sessiz Gemi)

Bu dizelerde "gemi" sembol olarak kullanılmıştır ve sadece benzetilen vardır, benzeyen ise yoktur.

3. MECAZ-I MÜRSEL (Düzdeğişmece)

Benzetme amacı güdülmeden bir kavramın ilgi kurularak başka bir kavram yerine kullanılmasıdır.

- Ve böyle bin dereden su getirdi İstanbul'dan gelen zevat
Sivas, mandayı kabul etmedi fakat

(N. Hikmet)

- Koştu, yokuş aşağı, rengi atmış bir şapka
Çanta, gözlük
Bir eski atkı, adımları yavaş;
Uçar gibi hafif bir küçük önlük.

(Behçet Necatigil)

- Kandilli yüzerken uykularda
Mehtâbı sürükledik sularda.

(Y. Kemal Beyatlı)

Bu dizelerde "Sivas" Sivas Kongresi üyelerinin yerine, "şapka" insan yerine, "Kandilli" de orada oturan Kandilli halkı yerine kullanılarak **mecaz-ı mürsel (ad aktarması)** yapılmıştır.

4. KİŞİLEŞTİRME (Teşhis ve İntak)

İnsan olmayan somut ve soyut varlıkları duyar, hareket eder, düşünür, konuşur biçiminde anlatmaktır.

Dal bir gün dedi ki tomurcuğuna
– Tenimde bir yara işler gibisin
Titrerim rüzgârlar zarar vermesin.

(A. Kutsi Tecer)

Uyarı:
Her teşhiste kapalı bir istiare vardır. Kişileştirmenin (teşhis ve intak) en yaygın örnekleri fabllardır.

5. KİNAYE (Dokundurma)

Bir sözcüğün benzetme amacı güdülmeden hem gerçek hem de mecaz anlama gelecek; ama asıl mecaz anlamını kasteder şekilde kullanılmasıdır.

Ey benim sarı tamburam!
Sen ne için inilersin?
İçim oyuk, derdim büyük
Onun için inilerim

(Pir Sultan Abdal)

Bu dörtlükte "oyuk" sözcüğü hem içi "boş", hem de "dertli" anlamına gelecek şekilde kullanılarak "kinaye" yapılmıştır.

Şu karşıma göğüs geren
Taş bağırlı dağlar mısın?

Bu dizelerde de "taş bağır" sözü hem "merhametsiz" hem de "yamaçları taşla dolu" anlamına gelecek şekilde kullanılmıştır.

6. TARİZ (Taşlama)

Bir kimseyi iğnelemek amacıyla bir sözün gerçek anlamının tam tersi bir anlamda kullanılmasıdır. Genellikle alay etmek, sitemde bulunmak amacıyla yapılır.

Dersine çalışmamış bir öğrenciye öğretmenin "Belli ki çok çalışmışsın." demesi öğrenciye yönelik bir sitem, hatta bir alaysamadır.

- Kışlalar sâye–i şâhânede cennet gibidir.
Bir giren sonra gâvur olsa çıkamaz.

(Eşref)

Bu dizelerde Şair Eşref, Padişah II. Abdülhamit'in zamanında kışlaların cehenneme çevrildiğini anlatmaktadır. Dizedeki "cennet" sözcüğü tam tersi "cehennem" anlamında kullanılmıştır.

- Vermedi ablukada şân-ı donanmaya halel
İngiliz devletine olsa sezâdır amiral.

(Ziya Paşa)

Bu dizelerde de Z. Paşa sevmediği Âli Paşa'ya ağır taşlamalarda bulunarak donanmanın şerefini lekelediğini ve onun donanmayı idare edemeyecek kadar beceriksiz biri olduğunu anlatmak istemiştir.

7. TEVRİYE (İkianlamlılık)

İki anlamı olan bir sözün yakın anlamını söyleyip uzak anlamını kastetme sanatıdır.

- Şahsında tam Kemal'i bulmuştu şiirimiz
Her mısrasında benliğimiz vardı tertemiz.

(Yahya Kemal)

Bu dizelerde "Kemal" sözcüğü hem şair "N. Kemal", hem de "Olgunluk" anlamında kullanılan bir sözcüktür.

- Havada yaprağa döndürdü rüzgâr beni.

(Muallim Naci)

Bu dizede "rüzgâr" sözcüğü yel ve zaman anlamında kullanılarak tevriye yapılmıştır.

Uyarı:
Bu söz sanatında sözcükler, her iki anlamında da gerçek anlamındadır.

8. CİNÂS (Eşseslilik)

Anlamları ayrı, yazılış ve söylenişleri bir olan sözcüklerle yaratılan söz sanatıdır.

- Kalem böyle çalınmıştır yazıma
Yazım kışa uymaz, kışım yazıma

(Gevheri)

- Var git güzel var git kendi işine
Vefasızın yüreğinde işi ne?

Bu dizelerin ilkinde "yazıma" sözcüğü "kader, alınyazısı" ve mevsim olan "yaz" anlamında kullanılarak cinas yapılmıştır. İkinci beyitte de "işine" ve "işini ne" sözcükleri "çalışma yeri, ilgisi olmamak" anlamlarında kullanılarak cinas yapılmıştır.

9. TENÂSÜP (Uygunluk)

Anlam yönünden aralarında ilgi bulunan iki veya daha çok sözcüğü bir arada kullanma sanatıdır. Bu söz sanatıyla okuyucunun zihninde bir çağrışım ve imge yaratılmak istenir.

- Bülbüllerin ister seni ey gonca - dehen gel
Gül gittiğini anmayalım gülşene sen gel.

(Nedim)

- Artık demir almak günü gelmişse zamandan
Meçhûle giden bir gemi kalkar bu limandan

(Yahya Kemal)

Bu dizelerdeki "demir almak, gemi ve liman" sözcükleri birbiriyle ilgilidir.

- Suya versün bâğban gülzârı zahmet çekmesün
Bir gül açılmaz yüzün tek verse bin gülzâre su.

(Fuzuli)

Bu dizelerdeki bağban (bahçıvan), gülzâr (gül bahçesi), gül açılmak ... gibi sözcükler anlamca birbiriyle ilgilidir. Birbiriyle ilgili bu sözcükler zihnimizde gül bahçesine su veren bir bahçıvanı çağrıştırmaktadır.

10. TEZAT (Karşıtlık)

Anlamı güçlendirmek için karşıt kavramaları bir arada kullanma sanatıdır.

- Çın çın ötüyor sessizlik.

- Ağlarım hatıra geldikçe gülüşlerimiz.

(Mahir)

- Neden böyle düşman görünürsünüz?
Yıllar yılı dost bildiğim aynalar.

(C. Sıtkı Tarancı)

Yukarıdaki dizelerde "çın çın ötmek"le "sessizlik", "ağlamak"la "gülmek", "düşman"la "dost" karşıt kavramlardır.

11. MÜBALÂĞA (Abartma)

Bir olayın, bir durumun, bir duygunun gerçeği aşan biçimde anlatılması sanatıdır.

- Ak gerdanda benler öldürdü beni.

(Karacaoğlan)

- Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?
"Gömelim gel seni tarihe" desem, sığmazsın.

(M. Akif)

12. TECAHÜL-İ ÂRİF (Bilmezlikten Gelme)

Bilinen bir şeyi bilmezlikten gelerek bir durumu daha etkili anlatma sanatıdır.

- Sular mı yandı, neden tunca benziyor mermer?
  (A. Haşim)

Şair, akşamın kızıl renginin suya aksedişiyle mermerin kızıl bir renge büründüğünü bildiği halde bilmezlikten gelerek anlamı güçlendirmektedir. Bilmezlikten gelmede abartma ve istifham (soru sorma) gibi sanatlardan da yararlanılır.

- Şakaklarıma kar mı yağdı ne var?
  Benim mi Allahım bu çizgili yüz!
  Ya gözler altındaki mor halkalar,
  Neden böyle düşman görünürsünüz?
  Yıllar yılı dost bildiğim aynalar.
  (C. Sıtkı Tarancı)

Bu dizelerde şair saçlarının ağarmasının nedenlerini bildiği halde bilmezlikten geliyor.

13. HÜSN-İ TALİL (Güzel Nedenleme)

Bir olayı gerçek nedeninin dışında güzel bir olaya bağlayarak anlatma sanatıdır.

- Güzel şeyler düşünelim diye
  Yemyeşil oluvermiş ağaçlar.
  (C. Sıtkı Tarancı)

- Yeni bir ülkede yem vermek için atlarına
  Nice bin atlı kapılmıştı fetih rüzgârına.
  (Y. Kemal Beyatlı)

Bu önermelerin birincisinde, ağaçların yemyeşil oluvermesinin gerçek nedeninin bir doğa olayı olduğunu bildiği halde şair, bunu başka bir nedene bağlayarak anlatmıştır. İkinci örnekte de fetih rüzgârına kapılmanın gerçek nedenini söylemiyor, bunu atlarına başka bir ülkede yem verme isteğine bağlayarak sanatlı bir anlatım gerçekleştiriyor.

14. TELMİH (Anımsatma)

Söz arasında bilinen bir olayı, kişiyi, öyküyü ya da bir atasözünü hatırlatmadır.

- Gökyüzünde İsa ile
  Tûr dağında Musa ile
  Elindeki asâ ile
  Çağırayım Mevla seni
  (Yunus Emre)

Ozan bu söyleyişinde Hazreti İsa'nın göğe çıkışını, Musa Peygamberin sihirli asasını anımsatarak sanatlı bir anlatımı gerçekleştirmiş oluyor.

15. TEKRÎR (Yineleme)

Anlatımı güçlendirmek için bir sözcüğü ya da sözü sık sık tekrarlama sanatıdır.

- Akşam, yine akşam, yine akşam
  Göllerde bu dem bir kamış olsam.
  (A. Haşim)

- Çal sevdiceğim, çal güzelim, çal meleğim çal!
  (Tevfik Fikret)

16. LEFF Ü NEŞR (Söz Simetrisi)

Söz sırasında iki ya da daha çok kavramı verdikten sonra onlarla ilgili kavramları sıralama olayıdır.

- Sen bana en sâdık bir arkadaştın
  Gönlümde ateştin, gözümde yaştın.
  1 2
  Ne diye tutuştun, ne diye taştın
  1 2
  (Düzenli leff ü neşr)

- Ben bir sadefim sen ebr-i nîsan
  Ver katreler, al dürr-i galtan
  1 2
  (Fuzuli)

  Sadef: sedef
  Ebr-i nisan: nisan bulutu
  Katre: damla
  Dürri-i galtan: Yuvarlak inci
  (Düzensiz leff ü neşr)

17. TEDRİC (Dereceleme)

Söze güç katmak için kavramların derece gözetilerek sıralanmasıdır.

- Geçsin günler, haftalar, aylar, mevsimler, yıllar
  Zaman sanki bir rüzgâr ve bir su gibi aksın.
  (Enis Behiç Koryürek) Yükselen Dereceleme

- Sizler bencilliği o kerteye vardırdınız ki, memleketin kurtulması için hayatınızı değil, hayatınızın bir gününü, bir saatini, hattâ bir dakikasını bile feda etmezsiniz.
  (Namık Kemal) Alçalan Dereceleme

18. TERDİT (Şaşırtma)

Sözü, olayı umulmadık bir biçimde sonlandırarak okuru şaşırtma sanatıdır.

- Dişin mi ağrıyor?
  Çek kurtul.
  Başın mı ağrıyor?
  Bir çeyreğe iki aspirin
  Verem misin?
  Üzülme, onun da çaresi var.
  Ölür gidersin.
  (Sabri Soran)

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK – 1: (ÖSS – 1998)

Acep beni arar m 'ola
O kaşları keman şimdi.

Bu dizelerdeki söz sanatı, aşağıdakilerden hangisinde açıklanmıştır?

A) Özelliği açısından güçsüz olan varlığı, güçlü olana benzetme
B) Bir olayı ya da durumu güzel bir nedene bağlama
C) Bir olayın, durumun nedeni bilip de bilmezden gelme
D) Sözcüğü hem gerçek hem de mecaz anlamını çağrıştıracak şekilde kullanma
E) Bir kavramı, benzetme ilgisi kurmadan, ilgili olduğu bir kavram yerine kullanma

ÇÖZÜM:

Bu dizelerde "kaş" kemana benzetilmiştir. Teşbîğ-i belîğ (güzel benzetme) dediğimiz benzetme sanatına başvurulmuştur. A seçeneğinde de bunun tanımı yapılmıştır.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2:

Aşağıdakilerin hangisinde "hüsn-i talile" (güzel bir nedene bağlama) başvurulmuştur?

A) Fırtınalar koparken git de seyret denizi.
   Gökleri bir dev gibi doldurur iniltisi.
B) Bütün kış geceleri, beyaz çarşaflarıyla
   Beni uyutmak için yatağın esneyecek
C) Şarkılarda ne ararsam var:
   Bahar, çiçek, yağmur ve mutluluk
D) Odun ve kömür yüklü vapurlar,
   Memnun ve kedersiz girerler Haliç'e.
E) Uzak bir iklimin ılık havasında
   Seslerle kokular el ele dolaşır.

ÇÖZÜM:

A seçeneğinde benzetme ve abartmaya, C'de anlamca ilgili kavramları sıralama ve mecaza, D'de kişileştirme ve mecaz-ı mürsele, E'de kişileştirmeye başvurulmuştur. B'de ise yatağın esnemesinin gerçek nedeni, yatağa bindirilen yüktür. Oysa şiirde bu, güzel bir nedene bağlanarak anlatılmıştır. O nedenle doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 3:

Aşağıdakilerden hangisinde tezatlı (karşıtlık) söyleyiş vardır?

A) Çavdar somunu, bulgur ve bıçak
   Esmerleşen akşamla sıcak
B) Sıra sıra dizilir yolun iki yanına
   Eski çadırlar gibi tozlanmış ıhlamurlar
C) Çördükler, cevizler, iğdelerin
   Gidin bakın, gölgeleri orda mı
D) Güneşin böler günlerimizi
   Bir portakal gibi ortasından ikiye
E) Ölümü hatırlatan ne var, bu resimde
   Halbuki hepimiz resimde hayattayız

ÇÖZÜM:

A'da mecaza, B'de benzetmeye, C'de tecahül-i arife, D'de benzetmeye ve mecaza başvurulmuştur. E'deyse "ölüm"le "hayatta olmak" karşıtlık ilişkisi oluşturmaktadır.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 4:

Beklerim haftada bir nâme bu yaz,
Yazacaksan dediğim vech ile yaz.

Bu dizelerde olduğu gibi söylenişleri aynı, anlamları farklı sözleri bir arada kullanma sanatı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tevriye B) Mecaz-ı Mürsel C) Tekrir
D) Cinas E) Teşbih

ÇÖZÜM:

Birinci dizede "yaz" sözcüğü "yaz mevsimi" anlamında, ikinci dizedeki "yaz" sözcüğü de "yazmak" eylemi anlamında kullanılmıştır. Burada olduğu gibi yazılışı ve söylenişi aynı, anlamları farklı sözleri bir arada kullanmaya "cinas" denir.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 5: (ÖYS – 1986)

Kalem böyle çalınmıştır yazıma
Yazım kışa uymaz, kışım yazıma.

Bu iki dizedeki söz sanatı, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Benzetme (teşbih) B) Cinas
C) Kişileştirme (teşhis) D) Abartma (mübalağa)
E) İstiare

ÇÖZÜM:

Birinci dizedeki "yazıma" sözcüğü "kader, alınyazısı" anlamında, ikinci dizedeki "yazıma" sözcüğü de "yaz mevsimi" anlamındadır. Burada olduğu gibi söylenişleri aynı anlamları farklı sözcüklerle yaratılan söz sanatına "cinas" denir.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 6: (ÖYS – 1992)

(I) Dik, sarp bir doruğa tırmanan bir dağcıyı andırıyor deneme yazarı. (II) Yamaçta ayağını koyacağı bir yer arıyor. (III) Elleriyle tutunacak bir yer seçiyor. (IV) İpini takacağı bir kaya parçası gözlüyor; adım adım tırmanıyor, sınaya sınaya yükseliyor. (V) Tepede ulaştığı noktalarda, bir dağcı gibi güven duygusu sarıyor içini.

Yukarıdaki cümlelerin hangilerinde benzetmeye yer verilmiştir?

A) I. ve III. B) I. ve V. C) II. ve III.
D) II. ve IV. E) IV. ve V.

ÇÖZÜM:

Birinci ve beşinci dizede "deneme yazarı" bir dağcıya benzetilmektedir. Benzetme edatı olarak da "andırmak, gibi" sözcükleri seçilmiştir. Deneme yazmanın zor bir uğraş olduğunu somutlamak için dağcıya benzetilmiştir deneme yazarı.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 7: (ÖYS – 1995)

Tablasındaki taze salatalıkları övmek için, "Badem bunlar, badem!" **diye bağıran satıcı, aşağıdaki söz sanatlarından hangisine başvurmaktadır?**

A) Benzetme B) Tenasüp C) Kinaye
D) Hüsn-i talil E) Mecaz-ı Mürsel

ÇÖZÜM:

Taze salatalıklarla "çağla badem" arasında yeme sırasında verdiği tat ve çıkardığı ses arasında ilgi kurulmuştur. Benzetme amacı güdülmeden bir sözcüğün ilgi kurularak başka bir sözcük yerine kullanılmasına "mecaz-ı mürsel" denilir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 8: (ÖYS – 1996)

Aşağıdaki dizelerin hangisinde bir söz sanatı yoktur?

A) Düşlerimde bir güzel
Bakışı ayva çürüğü.
B) Tüm otların sarardığı zamanlar
Yere yüzükoyun oturuyorum.
C) Asılı salkımlardır çocuklar
Anaların uzun eteklerinde.
D) Acılarım, acılarım benim
Çiçeğe durmuş badem ağacı...
E) Saçları uçuşuyor rüzgârda
Her telinde ayrı bir kalp çarpıyor.

ÇÖZÜM:

A seçeneğinde benzetme ve mecaz, E seçeneğinde de mecaz sanatından yararlanılmıştır. B seçeneğinde sözcükler gerçek anlamında kullanılmış, gerçek anlamın dışında başka anlamlar çağrıştırmıyor.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 9: (ÖYS – 1997)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde, tırnak içine alınmış sözlerde bir söz sanatı vardır?

A) Ben sizin sandığınız gibi "ünlü biri" değilim.
B) "Beş sınıflı, tek öğretmenli" bir ilkokulda okudum ben.
C) Dergi yöneticilerinin bu "hoşgörülü tutumu" duygullandırdı beni.
D) Emekliliğin nasıl "güç bir iş" olduğunu bilmiyorum henüz.
E) "Aslanın ağzındaki"ne yetişmek için koşturup duruyorum.

ÇÖZÜM:

A, B, C, D seçeneklerindeki tırnak içine alınmış sözlerde sözcükler gerçek anlamında kullanılmıştır. E seçeneğindeki sözde bulunan sözcükler, gerçek anlamını çağrıştırmıyor. Mecaz sanatına başvurulmuştur. "Aslanın ağzı" sözüyle zor, güç bir işi başarmak anlatılmak isteniyor.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 10: (ÖSS – 2006)

(I) Güneş yavaş yavaş yükselirken antik kent aydınlanmaya başlıyor. (II) Güneşle birlikte, kentin geçmişindeki bilinmeyen yönlerin de ortaya çıkacağını sanıyor insan; ama bir süre sonra yanıldığını anlıyor. (III) Yüzyıllardır yalnızlığa alışmış, unutulmuş bu kentin geçmişini düşünüyor. (IV) Acaba bu tiyatro sahnesinde kaç oyun sergilendi, odeonda ne gibi sorunlar tartışıldı, ölümüne savaşlar nasıl yaşandı buralarda? (V) Bugün, bütün bunlardan habersiz, tarih sahnesindeki rolünü tamamlamış ve mağrur bir sessizliğe gömülmüş bir kentle karşı karşıyayız.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangilerinde kişileştirme sanatı vardır?

A) I. ve II. B) I. ve IV. C) III. ve IV.
D) III. ve V. E) IV. ve V.

ÇÖZÜM:

III. cümlede geçen "yalnızlığa alışmış bu kent" sözünde, V. cümlede de "mağrur bir sessizliğe gömülmüş kent" sözünde insana ait "alışmak – mağrur" özellikleri kent için kullanılmıştır. Bu iki seçenekte kişileştirme yapıldığı için doğru yanıt **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 11: (ÖYS – 2009)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "Papatyalar, badem ve elmalerden akıllı davrandı ve 'üçüncü cemreye' aldanmayıp sabırla bekledi." **cümlesindekine benzer sanatlı bir söyleyiş vardır?**

A) Eskiden Beyoğlu, iyi kötü her şeyiyle Batı uygarlığının simgesiydi.
B) Beyoğlu bir zamanlar yalnız Türkiye'de değil, yakın doğuda da çok ünlüydü.
C) Beyoğlu, Türkiye'nin kültür başşehrinin önemli yerlerinden biri olma özelliğini bugün de korumaktadır.
D) istenirse Beyoğlu yine eski saygınlığına, eski güler yüzlülüğüne ve çekiciliğine kavuşturulabilir.
E) Eskiden İstanbullular, Beyoğlu'na çıkarken derlenir toparlanır, giyimlerine özen gösterirlerdi.

ÇÖZÜM:

Örnek cümlede papatyalar kişileştirilmiştir. Seçeneklerde de sadece D seçeneğinde Beyoğlu "saygınlığına, güler yüzlülüğüne, çekiciliğine" diyerek kişileştirilmiştir.

Doğru yanıt **(D)** seçeneğidir.

TEST – I

1. Her şey yerli yerinde bir dolap uzaklarda
Azapta bir ruh gibi gıcırdıyor durmadan
Bir şeyler hatırlıyor belki maceramızdan
Kuru güz yaprakları uçuşuyor rüzgârda

Bu dizelerdeki en belirgin söz sanatları aşağıdakilerden hangisidir?

A) Teşbih, teşhis
B) Teşbih, telmih
C) Mecaz, tevriye
D) Tezat, teşhis
E) Tecahül-i Arif, teşbih

2. "Tabip, hasta, yara, ilaç" **sözcüklerinin geçtiği iki dize aşağıdaki söz sanatlarından hangisine örnek gösterilebilir?**

A) Akrostiş B) Tenasüp C) Seci
D) Tekrir E) Tecrid

3. Câmlar şikest olmuş, meyler dökülmüş
Şâkiler meclisten çekmiş ayağı
Bu dizelerde altı çizili sözcükler aşağıdaki söz sanatlarından hangisini oluşturmuştur?
A) Cinas B) Terdid
C) Tevriye D) Mecaz-ı Mürsel
E) Tenasüp

4. Canan aramızda bir adındı
Şirin gibi hüsn-ü âna ünvan
Bu dizelerdeki söz sanatı aşağıdakilerden hangisidir?
A) Telmih B) Kinaye C) Tevriye
D) Teşhis E) Leff ü Neşr

5. Gördüm deniz dedikleri bin başlı ejderi
Gördüm güzel vücudunu zümrütleyen deri
Bu dizelerdeki en belirgin söz sanatı aşağıdakilerden hangisidir?
A) Teşbih B) Teşhis C) Kinaye
D) Tevriye E) Terdid

6. Vatansızım
Yurt acım, vatan sızım
Vatanımdan uzakta
El sanır vatansızım
Bu dizelerde altı çizili sözcükler aşağıdakilerden hangisine örnektir?
A) Mecaz B) Kinaye C) Cinas
D) Tecrid E) Tevriye

7. O kuşun ömrü bir güzel gecede
Bir güzel beste söylemekle geçer
O kuş en kuytu bahçelerde öter
Hayal içinde yaşar
Hayal içinde ölür
Bu dizeler için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
A) Kişileştirme sanatına başvurulmuştur.
B) İlk iki dize bileşik cümle oluşturmaktadır.
C) Tekrir sanatına örnek vardır.
D) Karşıt anlamlı sözcükler kullanılmıştır.
E) İntak sanatına başvurulmuştur.

8. Söz sırasında, bilinen bir olaya, kişiye gönderme yapma sanatına "telmih" (hatırlatma) sanatı adı verilir.
Aşağıdaki dizelerin hangisinde bu sanata örnek olacak bir kullanım vardır?
A) Başını bir emele satan kahraman gibi
Etinle, kemiğinle sokakların malısın
B) Kurulup üzerine bir tahterevan gibi
Sonsuz mesafelerin üstünden aşmalısın
C) Bahtın kaldırımlara düştüğü günden beri
Erimiş ruhlarımız bir derdin potasında
D) İkimizin de ne eş ne arkadaşımız var
Sükût gibi kimsesiz, çığlık gibi hürsünüz
E) Bir ufuk ki ne Mecnun varabildi, ne Ferhad
Bir ufuk ki ilahi sırrı bekleyen serhad

9. Her sabah başka bahar olsa da ben uslandım
Uğramam bahçelerin semtine gülden yandım
Bu dizelerdeki altı çizili sözcüklerle yapılan söz sanatı aşağıdakilerden hangisidir?
A) Mübalağa B) Tecahül-i Arif
C) Tevriye D) Seci
E) Tenasüp

10. Sordum nigâh dediler ahbâb
Semt-i Vefa'da, Doğru yoldadır.
Bu dizelerde "Semt-i Vefa" ve "Doğru yol" söz öbekleriyle yer adı söylenmiş; ancak uzak anlamıyla "sadakat, iffet" kastedilmiştir.
Bununla ilgili söz sanatı aşağıdakilerden hangisidir?
A) Mecaz-ı Mürsel B) Tevriye
C) Kinaye D) Tecahül-i Arif
E) Hüsn-i Talil

11. Sokaklarda seylâbeler ağlaşır
Ufuk yaklaşır, yaklaşır, yaklaşır
Bu dizelerde "ş" ünsüzlerinin sıkça yinelenmesiyle söyleyiş güzelliği elde edilmiştir.
Bunun edebi sanat olarak karşılığı aşağıdakilerden hangisidir?
A) Cinas B) Seci C) Aliterasyon
D) Kinaye E) Redif

12. (I) Yüzüne yüzüne sıntıyordu rüzgâr. (II) Çirkinleşmiş, şirretleşmişti. (III) Toprağı bir kurtuluş görmüş ki belli. (IV) Rüzgârdan, umudu çoktan kesmişti. (V) Yumdu dünyaya ela gözlerini.
Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde "kinaye" söz konusudur?
A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

13. Altın rengi gözleri, yanan bir semaverdi
Ilık bir ay kokusu akardı saçlarından
Bu dizelerdeki söz sanatı aşağıdakilerden hangisidir?
A) Teşhis (kişileştirme) B) Teşbih (benzetme)
C) Tevriye D) İntak
E) Cinas

14. Kirpikleri uzundur yârin hayâle sığmaz
Meşhur bir meseldir mızrak çuvala sığmaz
Bu dizelerdeki en belirgin söz sanatları aşağıdakilerden hangisidir?
A) Mübalağa, teşbih
B) İrsal-ı Mesel, kinaye
C) Mübalağa, irsal-ı mesel
D) Tevriye, tezat
E) Hüsn-i Talil, mübalağa

15. Hâk-i payine yetem der ömürlerdir muttasıl
Başını taştan taşa vurup gezer âvâre su
Şair bu dizelerde suyun yatağındaki doğal akışını, sevgilinin ayak bastığı toprağa kavuşmak gibi bir nedene bağlıyor.
Böyle bir kullanım hangi söz sanatıyla ilgilidir?
A) Tecahül-i Arif B) Tezat
C) Hüsn-i Talil D) İntak
E) Teşhis

16. Fuzûlî rind-i şeydâdır hemişe halka rüsvâdır
Sorun kim bu ne sevdâdır bu sevdâdan usanmaz mı
Bu dizelerde şair kendi adını söylerken kendini bir başkasıymış gibi göstermektedir.
Böyle bir kullanım, aşağıdaki söz sanatlarından hangisine örnektir?
A) Tecahül-i Arif B) Telmih
C) İstifham D) Tevriye
E) Tecrid

17. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde bir abartma vardır?**
A) Mesafeler gözlerin gibi sonsuzdur senin.
Seyrettikçe kıpkızıl yanar gözbebeklerim.
B) Bense engin denize bakan bir pencerenin
Önünde uzun saatleri beklerim.
C) Suları nasıl boşa akarsa bir derenin,
Benim ziyan olacak öyle hep emeklerim.
D) Uzaktan bir el gibi beni çağırır engin.
Ben bir sandalcıyım ki kırılmış küreklerim.
E) Seyrederken ilerde kaybolan trenleri,
Ufukta mendil gibi sallanan yelkenleri.

18. Üç beş kişi duysun ve belediye
Beni kaldırmaya gelsin odamdan.
Bu dizelerdeki söz sanatlarının bir benzeri aşağıdakilerin hangisinde vardır?
A) Güneşle beraber söndüğüm akşam,
Ağlayacak hangi rüzgâr kim bilir?
B) Mermer bir heykele döndüğüm akşam,
Başucumda kimler yanar kim bilir?
C) Sen kaçan bir yavru geyiksin dağda,
Ben peşine düşmüş bir canavarım.
D) İstersen dünyayı çağır imdada,
Yeryüzünde sen varsın, bir de ben varım.
E) Hırsım gibi sonsuz yaşarsan sen de,
Ben ölümle sırdaş olur beklerim.

19. Öyle sermeştem ki idrâk etmezem dünya nedür?
Men kimem, saki olan kimdir, mey ü sahbâ nedür?
Bu iki dizedeki söz sanatı aşağıdakilerden hangisidir?
A) Tecahül-i Arif B) Tevriye
C) Telmih D) Leff ü Neşr
E) Teşbih

20. Ne ağır imtihandır başındaki Sakarya!
Bin bir başlı kartalı nasıl taşır kanarya?
Bu dizelerde aşağıdaki açıklamalardan hangisine uygun bir söz sanatı vardır?
A) Cevap almaktan çok, düşüncesini ortaya koymak için soru sorma
B) İnsan dışındaki bir varlığa insan özelliği yükleyip onu konuşturma
C) Bir durumu gerçek nedeninin dışında bir nedene bağlama
D) Söyleyişe güç kazandırmak için bir sözcüğü tekrarlama
E) Anlamca birbiriyle ilişkili sözcükleri bir araya getirme

TEST – II

1. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde "tecahül-i arif" sanatı yapılmıştır?**

A) Şakaklarıma kar mı yağdı ne var?
B) Havada rüzgâra tutulmuş yaprak gibiyim.
C) Gün çingeneler gibi göçebeydi ufukta.
D) O kadar korkarım ki uykum kaçtığı gece!
E) Bu zalim uykusuzluk, yolumu kesen haydut...

2. Bir olgunun gerçek etkenini bir yana bırakıp onu daha güzel bir nedene bağlama sanatına "hüsn-i talil" denir.

Aşağıdaki dizelerin hangisinde böyle bir sanat vardır?

A) Bu ayrılık bana yaman geldi pek.
Ruhum hasta, kırık kolum kanadım.
B) Bakmazken nazlı narin yüzüne,
Sürme çekmiş kirpiğine gözüne.
C) Sen yoksun diye bahçemde,
Çiçekler açmıyor bak!
D) Kişiye her işi âlâ görünür,
Kuzguna yavrusu ankâ görünür.
E) Sen gül dalında gonca,
Ben dağ yolunda yonca.

3. Bir sözün hem gerçek anlamıyla hem de, benzetme amacı güdülmeden, mecaz anlamıyla kullanılması sanatına kinaye denir.

Aşağıdaki atasözlerinin hangisinde kinaye vardır?

A) Ayağını yorganına göre uzat.
B) Çok bilen, çok yanılır.
C) Aşını, eşini, işini bil.
D) Al malın iyisini, çekme kaygısını.
E) Can çıkmayınca huy çıkmaz.

4. Uzaklarda kaldı nisanları basan sis,
Yağmur Karadeniz'de bir mavi,
Çocuklar sevinsin diye,
Şairler sevinsin diye sevdiğim yaz geldi yine.

Bu dizelerdeki söz sanatı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hüsn-i talil B) İstiare
C) Kişileştirme D) Benzetme
E) Telmih

5. Serez Çarşısı dilsiz
Serez Çarşısı kör.
Havada konuşmamanın, görmemenin kahrolası hüznü,
Ve Serez Çarşısı kapatmış elleriyle yüzünü.

Bu parçadaki söz sanatı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Teşhis (kişileştirme)
B) Hüsn-i talil (güzel nedene bağlama)
C) Tecahül-i arif (bilmezlikten gelme)
D) Kinaye (değinmece)
E) Tevriye (çift anlamlılık)

6. Eğer istersen efkâr görmemek,
Asla gönül yapma çekme boş emek.
Babanın hayrına verme bir ekmek.
Aç kalıp da kapı kapı dilenme.

Bu dizelerdeki söz sanatı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kişileştirme (teşhis) B) Benzetme
C) Tariz D) Kinaye
E) Telmih

7. Seydi'm eder taşlı dağlar,
Çiçekli kuşlu dağlar.
Sende mi yârdan ayrıldın,
Gözlerin yaşlı dağlar?

Yukarıdaki dörtlükte aşağıdaki söz sanatlarından hangisi vardır?

A) Cinas B) Teşhis C) İntak
D) Kinaye E) Teşbih

8. Sisler Bulvarı'nda seni kaybettim,
Sokak lambaları öksürüyordu,
Yukarda bulutlar yürüyordu.

Yukarıdaki şiir parçasına aşağıdaki söz sanatlarından hangisi vardır?

A) Tekrir B) Açık istiare C) Kapalı istiare
D) Teşbih E) Mecaz-ı Mürsel

9. Benziyor bir mermere alnını koyan dere,
Bu ateş mâbedinde bir ateşten ejdere.

Yukarıdaki dizelerde aşağıdaki söz sanatlarından hangileri vardır?

A) Teşbih (benzetme) – Teşhis (kişileştirme)
B) Kinaye – İstiare
C) İstiare – Tezat (karşıtlık)
D) Hüsn-i Talil – Tecahül-i arif
E) Teşbih (benzetme) – İntak (konuşturma)

10. Uçmakta konmadan kıyısız bir denizde rûh
Benzer mi böyle bir kuşa Tufân içinde Nûh?

Bu dizelerdeki en belirgin söz sanatı aşağıdakilerin hangisinde vardır?

A) Gazel bildirir şairin kudretini
Gazel artırır nâzımın kudretini
B) Nam ü nişane kalmadı fasl-ı bahârdan
Düştü çemende berk-i diraht itibardan
C) Tenha yolun ortasında rüzgâr
Teşrin yapraklarıyla oynar.
D) Kaldırımlar, ızdırap çekenlerin annesi
Kaldırımlar, içimde yaşamış bir insandır.
E) Tahir olmak da ayıp değil Zühre olmak da
Hatta sevda yüzünden ölmek de ayıp değil

11. Bana Tahir Efendi kelp demiş
İltifatı bu sözde zahirdir
Malikî mezhebim benim zırâ
İtikadımca kelp tâhirdir

Bu şekilde oluşturulan söz sanatı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Cinas B) Tekrir (yineleme)
C) Tevriye D) İstiare
E) Benzetme

12. Yanılmış bir kapıyım simsiyah
Kendi üstüme kapanıyorum
Seni Paris'te kaybettim
Yanlış bir yerde arıyorum.

Yukarıdaki şiirde aşağıdaki söz sanatlarından hangisi vardır?

A) Terdit B) Hüsn-i Talil
C) Kapalı istiare D) Teşbih
E) Telmih

13. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde kişileştirmeye başvurulmuştur?**

A) Fecirler ağarır tan yerlerinde.
Yıldızlar titreşir, solar derinde.
B) Haşmetli Roma'nın bu son kızları,
Her seher görürler son yıldızları.
C) Tuna boylarında sıra selviler,
Tan yeli estikçe sessiz ağlarmış.
D) Biliyorum kolay değil yaşamak,
Gönül verip türkü söylemek yâr üstüne.
E) Yine doldu gemimizin arması.
Bizim gemi martı gibi pek oynak.

14. Yar sana...
Çağlar sular yar sana
Çünkü Ferhat'ım dersin
Şu dağları yarsana.

Yukarıdaki dizelerde görülen söz sanatları aşağıdakilerden hangileridir?

A) Teşbih - cinas B) Telmih - tezat
C) Tezat - teşbih D) Telmih - cinas
E) Tekrir - kinaye

15. Vurulup tertemiz alnından uzanmış yatıyor.
Bir hilal uğruna ya Râb ne güneşler batıyor!

Bu dizelerdeki altı çizili sözcük, aşağıdaki sanatlardan hangisiyle ilgilidir?

A) Mecaz-ı mürsel B) Kinaye
C) Telmih D) İstiare
E) Tevriye

16. Allahım ne bunaltıcı, ne boğucu bir gece!..
Gözlerimiz bulutlandı arabaya binince.

Bu dizelerde "bulutlandı" sözü "gözlerin nemlenmesi, yaşarması" anlamında kullanılarak bir söz sanatı yapılmıştır. Bu sanat aşağıdakilerden hangisidir?

A) İstiare B) Kinaye C) Tevriye
D) Kişileştirme E) Abartma

17. Bârân değil, şafak değil, ebr-i seher değil
1 2 3
Gözyaşıdır, ciğer kanıdır, dud-ı âhtır
1 2 4

Yukarıdaki beytin ilk dizesinde altı çizili sözcüklerle ilgili sözler, ikinci dizede sıralanmıştır.

Böyle bir kullanım, aşağıdaki edebi sanatlardan hangisine bir örnektir?

A) Leff ü Neşr B) Kinaye
C) Hüsn-i talil D) Telmih
E) Tecahül-i arif

18. "Tabiat çoğunca dosttur. Düşman gibi gözüktüğü zaman bile insanoğluna kuvvetini deneme imkânları veren yüz vermez bir babadır; fırtınasında kayığını batırdığı zaman yüzmeyi, kulübenin damını uçurduğu zaman daha sağlamı, daha hünerliyi bulmayı öğreten baba..."

Bu parçada kişileştirilen varlık aşağıdakilerden hangisidir?

A) Düşman B) Kayık C) Fırtına
D) Kulübe E) Tabiat

19. Ölüm indirmede gökler, ölü püskürmede yer
O ne müthiş tipidir, savrulur enkâz-ı beşer

Yukarıdaki dizelerde görülen söz sanatı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Telmih B) Kinaye C) Mübalağa
D) Tevriye E) Cinas

20. Çoban kaval çaldı, sordu bülbüle:
"Sürülerim hani, ovam nerede?"
Bülbül sordu boynu bükük bir güle:
"Şarkılarım hani yuvam nerede?"

Bu dizelerdeki en belirgin söz sanatı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hüsn-i talil
B) Teşbih
C) Açık istiare
D) Teşhis ve İntak
E) Tezat

21. Yaşadığım yıllar düğüm düğüm
Çözülmesin diye sanki
Sevgi hasret olmuş
Hasretler sevgi sanki

Bu dörtlükteki en belirgin edebi sanat aşağıdakilerden hangisidir?

A) Teşhis B) Mecaz-ı mürsel
C) Teşbih D) Cinas
E) Tezat

fdd yayınları

25 NAZIM BİÇİMLERİ

TÜRK ŞİİRİNDE NAZIM BİÇİMLERİ VE TÜRLERİ

Edebiyat yapıtlarında güzellik değerleri dış (şekil) ve
Biçim
iç(muhteva) değerleridir. İç (muhteva), bir edebiyat
Öz Öz
yapıtında sanatçının kendi duygu, görgü, düşünce dünyasından bize sunduğu her şeydir. Dış (şekil), an-
Biçim
latımda başvurulan ölçü, uyak, nazım birimi, dil, üslup, plan, kompozisyon ... gibi özelliklerdir.

Sanatta gerçek güzelliğe ulaşmak, bu iki kavramın (biçimle – özün) uygunluk, tutarlılık ve bütünlük içinde kaynaşmasına bağlıdır. O nedenle sanat eserinde biçim de öz kadar önemlidir.

Biçimi oluşturan öğelerin ölçü (vezin), uyak (kafiye), nazım birimi (dize, beyit, dörtlük...) üslup, kompozisyon ... olduğunu söylemiştik. Bunlardan ölçü, uyak, nazım birimi konusunda da bilgi vermiştik.

Nazım biçimi, dizelerin kümelenişinden ve uyakların sıralanışından oluşan bir nazım terimidir. Eski edebiyatımızda buna çok önem verilmiş; hatta konulara uygun nazım biçimleri (türkü, mani, gazel, kaside ... gibi) geliştirilmiştir.

Tarihsel gelişimi içinde nazım biçimlerini üç döneme ayırarak incelemek en doğrusudur.

1. İslâmlıktan önceki Türk edebiyatı nazım biçimleri
2. Halk edebiyatı nazım biçimleri
3. Divan edebiyatı nazım biçimleri

I. İSLAMLIKTAN ÖNCEKİ TÜRK EDEBİYATI NAZIM BİÇİMLERİ

a) KOŞUK:

"Sığır" denilen törenlerde söylenen lirik şiirlerdir. Yiğitlik, aşk ve doğa sevgisini işleyen bu şiirler dörtlükler halindedir. Hecenin değişik kalıplarıyla oluşan bu şiirlerde uyaklar, aaab/cccb/dddb şeklinde sıralanır.

b) SAGU:

"Yuğ" denilen cenaze törenlerinde söylenen ağıtlardır. Bu şiirler, cenaze törenlerinde söylenirken aynı zamanda ölen kişinin yiğitlik, cömertlik iyilik ... gibi özelliklerini de yansıtır.

c) DESTAN:

Toplumu derinden etkileyen doğal ya da tarihi olayların anlatıldığı anonim şiirlerdir.

UYARI:

Destanlar hakkında ayrıntılı bilgi şiir türlerinde verilmiştir.

II. HALK EDEBİYATI NAZIM BİÇİMLERİ

A) ANONİM HALK EDEBİYATI NAZIM BİÇİMLERİ

a) MANİ:

Anonim Halk edebiyatının en zengin koludur. aaxa şeklinde uyaklanır. 7'li hece vezniyle söylenir, daha çok aşk, doğa, sevgisi, yiğitlik, ölüm acısı, düğün şenlikleri üzerine oluşturulur. Asıl anlatılmak istenenler son iki dizede belirtilir. Divan edebiyatındaki "tuyug"un "mani"den çıktığı söylenir. Fars edebiyatı nazım şekli olan "rubai"ye benzer. Yedekli mani, ayaklı mani ... gibi türleri de vardır.

b) TÜRKÜ:

Anonim Halk edebiyatının bir koludur. Aşk, üzüntü ve gurbet üzerine söylenir. Murada ermemiş sevgililerin acıları, kocası gurbete çıkmış kadınların dert ve özlemleri, ölen bir sevgiliye yakılan ağıtlar vardır türkülerde. Ezgiyle söylenir. aaa – kk – bb – 11 ... şeklinde uyaklanır. 7'li, 8'li, 11'li hece vezniyle söylenir. Ezgilerine göre "bozlak, kayabaşı ..." gibi adlar alır.

c) NİNNİ:

aaxa şeklinde uyaklanan ninniler 7'li ve 8'li hece vezniyle söylenir. Bir ya da birkaç dörtlükten oluşabilir. Ezgili şekilde söylenen ninniler, bebekleri uyutmak, rahatlatmak için söylenmiştir.

B – AŞIK EDEBİYATI NAZIM BİÇİMLERİ

a) KOŞMA:

aaab – cccb
abab – cccb
xbzb – cccb

şeklinde uyaklardan oluşan koşmalar 3 – 5 bent arasında oluşturulur. Doğa sevgisi, yiğitlik, aşk, sıla özlemi ... gibi konular üzerine söylenir. 11'li hece ölçüsüyle oluşturulan koşmalarda duraklar 6 + 5 = 11 ve 4 + 4 + 3 = 11 şeklindedir. Konularına göre güzelleme (doğa ve insan güzellikleri üzerine övgüler), koçaklama (yiğitlik üzerine) ağıt (ölümden duyulan acı üzerine), taşlama (yergi şiirleri) gibi adlar alır.

UYARI:

Güzelleme, koçaklama, ağıt, taşlama, bir nazım biçimi değil; bir nazım türüdür.

fdd yayınları

b) VARSAĞI:

Toroslarda yaşayan Varsak boylarının söylediği bir koşma türüdür. Genellikle 8'li hece vezniyle söylenir. Talihten şikâyet, meydan okuma edası taşıyan yiğitçe söyleyiş genel özelliğidir.

c) SEMAİ:

8'li hece vezniyle söylenen semaide uyak dizilişi koşmadaki gibidir. 3 – 5 dörtlük arasında oluşan bu nazım biçiminde aşk, doğa sevgisi, hasretlik ..., gibi temalar ele alınır. Divan şairlerinin etkisinde kalan bazı Halk ozanları aruz ölçüsünü kullanarak semai söylemişlerdir.

d) DESTAN:

Anonim Halk edebiyatındaki "destan" nazım biçimi epope denilen destan türüyle karıştırılmamalıdır. Halk edebiyatındaki destanlar, eşkiyalık, savaş, yangın, deprem ... gibi geniş halk yığınlarını ilgilendiren konular üzerine oluşturulan şiirlerdir. Daha çok 11'li hece ölçüsü kullanılmıştır. Halk şiirinin en uzun türü olan destanların kendine özgü bir ezgisi vardır. Edebiyatımızda Genç Osman Destanı, Köroğlu Destanı ünlüdür.

C. DİN VE TEKKE EDEBİYATI NAZIM BİÇİMLERİ

a) İlahi **b) Nefes** **c) Deme**
d) Şathiye **e) Nutuk** **f) Devriye**

Bunlar, aslında bir nazım biçimi değil, din ve tasavvufla ilgili şiirlerin adıdır. Koşma nazım biçimiyle ve hecenin 7'li, 8'li, 11'li ölçüleri kullanılarak oluşturulan bu şiirler, tekkelerde düzenlenen törenlerde saz eşliğinde, kendine özgü ezgilerle söylenmiştir.

a) İLAHİ:

Tarikat ayinlerinde tasavvuf ruhuna uygun mistik temaların ele alınarak söylendiği şiirlerdir. Bu şiirler, herhangi bir tarikatın izini taşımaz. Genellikle Tanrı'yı öven şiirler olarak bilinir.

b) NEFES:

Bektaşi tarikatının izini taşır. Kutsal bir esinle söylendiği için nefes adını almıştır.

c) DEME:

Alevilere özgü bir ilahi türüdür.

d) ŞATHİYE:

Din ve Tanrı gibi ciddi konuları gülmece tarzıyla iğneleyici bir üslupla anlatan şiirlerdir. Genellikle Bektaşi ve Alevi ozanların söylediği bir şiir türüdür. Bu şiirler, ham sofuların kaba din anlayışlarını alaya almak için söylenmiştir.

e) NUTUK:

Tarikata yeni katılanların eğitimine yönelik kullanılan şiirlerdir. Öğretici, bilgilendirici bir özelliği vardır.

f) DEVRİYE:

Tasavvuf düşüncesine göre evrendeki her şey Allah'tan gelmiştir ve yine Allah'a dönecektir. Bu felsefeyi, bu dünya görüşünü yansıtan şiirlere "devriye" denmiştir.

III – DİVAN EDEBİYATI NAZIM BİÇİMLERİ

Divan edebiyatı nazım biçimleri, İslam uygarlığı çevresine giren ulusların (Arap, Fars, Osmanlı...) ortaklaşa kullandıkları değişmez biçimlerdir.

Divan edebiyatında nazım birimi beyittir. Beyit iki dizeden oluşur. Kendi içinde bir bütündür. O nedenle Divan şiirinde beyitler arasında konu birliği aranmaz.

Beyit, Divan şiirinde öylesine önemlidir ki bazı Divan şairlerinin tek beyitten oluşmuş şiirleri bile vardır. Divan şiirinde bu tek beyite "müfred" denir.

Divan şiirinde bir beyitin içindeki dizeler anlam bütünlüğü taşıyorsa, o dizelerin en güçlüsü ve güzeline mısra-ı berceste (seçkin dize) denir. Şairler bazen tek beyit yazdıkları gibi tek bir dize de yazarlar. Bu dizeye de "âzâde" denir. Bunlar, divan şairlerinin oluşturduğu "Divan"ların en sonunda yer alır.

Divan edebiyatındaki nazım biçimlerini üç grupta incelemek gerekir.

A) Beyitlerle oluşan nazım biçimleri: gazel, kaside, mesnevi ... gibi.

B) Dörtlüklerden oluşan nazım biçimleri: rubai, tuyug ... gibi.

C) Musammatlar: murabba, muhammes, terkib-i bent, terci-i bent ... gibi.

A) BEYİTLERDEN OLUŞAN NAZIM BİÇİMLERİ

a) GAZEL:

Arap edebiyatından gelme bir nazım biçimidir. Kasidelerin tegazzül (gazel söyleme) bölümünün bağımsız hale gelişinden doğduğu sanılmaktadır. En az beş, en çok on beş beyitten oluşur. Daha çok aruz ölçüsünün uzun kalıplarıyla yazılır. aa/ba/ca/da ... şeklinde uyaklanır.

Asıl konusu aşk ve şaraptır. Bununla birlikte felsefi ve didaktik düşünceler de gazelde ele alınır.

Gazelde ilk beyite **matla**, son beyite **makta**, en güzel beyite de **beytül gazel** denir. Şairin adının geçtiği beyit de **"tac beyit"** adını alır. Matla beyitinin altındaki beyite hüsn-i matla, makta beyitinin üstündeki beyite de hüsn-i makta denir.

Gazelde her beyit aynı güzellikteyse, o gazellere **yek avaz**; beyitler tek bir temayı işliyorsa o gazellere de **"yek ahenk"** gazel denir.

Halk edebiyatındaki koşma türünün Divan şiirindeki karşılığı olan gazel, Divan şiirinin en yaygın türüdür. Müs-

tezat gazel (uzun ve kısa dizelerden oluşan gazel), musammat gazel (ortadan ikiye ayrılabilen gazeller) olmak üzere ikiye ayrılır.

ÖRNEK :

MÜSTEZAT

1. Bülbül yetişir bağırımı hûn etti figaanın
   Zabt eyle dehânın
   Hançer gibi deldi yüreğim tîğ-i zebânın
   Te'sir-i lisânın
2. Âh eylemeğe başladı âyâ bu, ne hâlet
   Nolsun bu harâret
   Bilmem yine bir derdi mi var bülbül-i cânın
   Ol mürg-i nihânın
3. Âh etse nola bülbül-i dil meşhedim üzre
   Tâ maşher olunca
   Çok çekti gam-ı hârını gülzâr-ı cihânın
   Bu bağ-ı fenânın.
4. İzzet ne şeker çiğnedi tûti gibi bilmem
   Açmış yeni bir söz
   Reşk ile sulandı yine ağzı şuarânın
   Sınıf-ı hüsemanın

Mef'ûlü mefâilü mefâilü feûlün
— — . — — . — — . — —
Mef'ûlü feûlün
— — . — —

(İzzet Molla)

Uyarı:
Müstezatlarda uzun ve kısa dizeler arasında anlam bağı vardır. Bunlardan kısa dizeler (ziyadeler) sayılmadığı için iki uzun iki kısa dizeleden oluşan birim, bir beyit sayılır. Uzun dizeler, normal gazeldeki gibi aa/ba/ca ... şeklinde uyaklanır. Kısa dizelerse ya kendi aralarında ya da uzun dizelerle uyaklanır.

b) KASİDE:

Genellikle övgü amacıyla yazılan, 33 – 99 beyitten oluşan ve aruz ölçüsünün değişik kalıplarıyla yazılabilen bir nazım şeklidir. Gazel gibi uyaklanır. İlk ve son beyiti gazeldeki gibi matla ve makta adını alır. En güzel beyite "beyt-ül kasid" denir.

Divan edebiyatında kaside, şairlerin kendilerini göstermek, ilgi görmek, korunmak ve esirgenmek, koruyucularına minnet ve teşekkürlerini sunmak, bunun için de güçlü bir kişiyi övmek; bu arada da dinsel inançlarını açıklamak amacıyla yazdığı şiirlerdir.

Klasik bir kaside şu bölümlerden oluşur:

1. Nesîb (Teşbîb): Tasvir bölümü. Bu bölümde şair, konuyla ilgili olmayan bir olayı, bir durumu, bir kavramı betimler.
2. Girizgâh: Tek beyitten oluşan bir birimle asıl konuya girilir.
3. Medhiye (övgü): Tanrı, peygamber ya da padişah bu bölümde uzun uzun övülür.
4. Fahriye: Şairin kendini övdüğü bölümdür.
5. Dilek ve dua: Allah'a, Peygamber'e iyi dileklerde bulunularak bitirilir.

Kaside konularına göre de adlandırılır:

1. Tevhîd: Tanrı'nın birliğini anlatan kasideler
2. Münacaat: Tanrı'ya yakarışları ele alan kasideler
3. Naat: Peygamberleri ve din ulularını öven kasideler
4. Medhiye: Devrin belli kişilerini öven, yücelten kasideler
5. Mersiye: Devrin belli kişilerinin ölümünden duyulan acıyı dile getiren kasideler gibi.

UYARI:

* Kasideler kafiye ve rediflerine göre de adlandırılır. Su Kasidesi, Sözüm Kasidesi ..... gibi.
* Tevhid, münacaat, naat, mersiye, methiye, hicviye nazım biçimi değil, bir nazım türüdür.

c) MESNEVİ:

İran edebiyatında ortaya çıkan mesnevi, İslam uygarlığının ortak bir ürünü olarak Arap ve Türk edebiyatında da kullanılmıştır. Mesnevinin, aruzun kısa kalıplarıyla yazılması ve uyak dizilişindeki özgürlük nedeniyle birçok Arap şairi tarafından küçümsenen bir nazım şekli olmuştur. aa – bb – cc – dd ... şeklinde uyaklanır. Nazım birimi beyittir. Uzun konuların işlenmesine uygundur. O nedenle İran edebiyatının destan ürünü ve İslami Türk edebiyatının siyasetnamesi olan Kutadgu Bilig mesnevi biçiminde yazılmıştır.

Roman ve öykü türünün olmadığı Divan edebiyatında anlatı ihtiyacı bu nazım biçimiyle karşılanmıştır.

Uyarı:
* Mesnevi nazım biçimiyle yazılan ilk eser, yukarıda sözü edilen Y. Has Hacip'in Kutadgu Bilig adlı eseridir.
* Beş mesneviden oluşan esere "hamse" denir. İlk "hamse" şairi, Çağatay edebiyatının temsilcisi A. Şir Nevai'dir.

ç) KITA:

Kıta, genellikle matla beyiti olmayan gazel biçimindedir. En az 2, en çok 12 beyitten oluşur. Aruz ölçüsünün her vezniyle yazılabilir. Kıtada ozanın mahlası bulunmaz. Kıtalar felsefi ve toplumsal düşünceyi ele almaya uygundur. Belli bir konu üzerine yazıldığı için kıtalarda konu bütünlüğüne uyulur.

B) DÖRTLÜKLER BİÇİMİNDE OLUŞAN NAZIM BİÇİMLERİ

1) TUYUG:

Divan edebiyatına Türklerin kattığı bir nazım biçimidir. Halk edebiyatındaki maninin Divan şiirindeki karşılığı gibidir. aaxa şeklinde uyaklanır. Aruz ölçüsünün fâilatun fâilatun fâilün kalıbıyla yazılır. Hikmetli söyleyişlerin ve felsefi düşüncelerin anlatımında kullanılır.

2) RÜBAİ:

Kökü İran edebiyatına dayanan rübai (dü beyt) kısa şiirlerde bulunan özlü söz ve nükte yoğunluğunu yansıtır. aaxa şeklinde uyaklanır. Genellikle felsefi düşüncelerin açıklanmasında kullanılır.

Uyarı:
Bu türün en büyük ustası Ömer Hayyam'dır. Türk şiirinde Yahya Kemal, Arif Nihat Asya bu türün başarılı örneklerini veren edebiyat sanatçılarımızdır.

C) MUSAMMATLAR:

Beyit birimi dışında dört, beş, altı, yedi ve daha fazla dizeli bentlerden oluşan nazım şekillerine musammat denir.

a) MURABBA:

Dörder dizelik bentlerden kurulur, dörtlük sayısı 3 – 9 arasıdır. Daha çok aşk konuları ve felsefi konular üzerine yazılır. Müzdeviç murabba ve mütekerrir murabba diye ayrılır. aaaa – bbba şeklinde uyaklanır.

1. Terbi

Başka bir şairin yazdığı gazelin her beyitine iki dize eklenerek oluşturulur. Dörtleme anlamına gelen terbide, eklenen dizeler uyak dizilişi, ölçü ve tema bakımından esas gazele uyar. (aa)aa, (bb)ba, (cc)ca ... şeklinde uyaklanır.

2. Şarkı

Divan edebiyatına Türklerin kattığı bir biçimdir. Murabbanın bestelenerek söylenen biçimidir. Halk edebiyatındaki türkünün etkisinde doğup geliştiği söylenir. En az üç, en çok beş bentten oluşur. Bentlerin sonundaki tekrarlanan dizelere nakarat denir. abab – cccb – dddb ya da aaaa – bbba – ccca şeklinde uyaklanır. Gelişmesinde Lale Devri anlayışının etkili olduğu söylenir. Türün en güzel örneklerini Nedim vermiştir. Şarkılarda her bentte anlamca daha yoğun olan üçüncü dizelere "miyân" adı verilir.

b) MUHAMMES:

Beş dizeden oluşan bentlerle kurulan bir nazım biçimidir. aaaaa – bbbba – cccca şeklinde uyaklanır.

1. Tardiye

Her bendin sonundaki dizeler kendi aralarında uyaklandırılmışsa bu türe "tardiye" denir. aaaab – ccccb – ddddb ... şeklinde uyaklanır. Az kullanılmış bir nazım biçimidir. Aruzun kısa ölçüleriyle yazılmıştır.

2. Tahmis (Beşleme)

Başkası tarafından yazılmış bir gazelin bir beyitinin önüne üç dize getirilerek oluşturulur. (aaa)aa – (bbb)ba ... şeklinde uyaklanır.

3. Taştîr

Bir gazelin her beyitinin iki dizesi arasına üç dize eklenerek oluşturulur. a(aaa)a – b(bbb)ba – c(ccc)a ... şeklinde uyaklanır.

Not: Muhammeslerin altılı olanına "müseddes", yedili olanına "müsebba" sekizli olanına "müsemman" onlu olanına "muaşşer" adı verilmiştir.

3) TERKİB-İ BENT

Beş bentten 10 bente kadar takım halindeki şiirlerin özel bir biçim altında toplanmasıdır. Her bentte 10 – 20 dize bulunur. Bentlerin sonundaki beyite "vasıta" beyiti denir. "Vasıta" beyitleri bentlerin sonunda değişir. Vasıta beyitinin üstünde yer alan beyitlere "terkiphâne" denir.

Felsefi ve toplumsal düşüncelerin açıklanmasında kullanılan bu nazım biçimi, şairlerinin adlarıyla anılır.

Bağdatlı Ruhi ve Z. Paşa'nın Terkib-i Bentleri ünlüdür. Bakî'nin "Mersiye"si, Nefi'nin "Sakiname"si ve Yahya Kemal'in "Sekinname"si terkib-i bent şeklinde yazılmıştır.

4) TERCİ-İ BENT

Terkib-i bende benzer. Ondan tek farkı her bendin sonunda yer alan "vasıta" beyitinin tekrarlanmasıdır.

IV. YENİ TÜRK ŞİİRİ NAZIM BİÇİMLERİ

Tanzimat'tan sonra Batı edebiyatına yönelen ve o edebiyattan yeni kavramlar, konular ve türler alan Tanzimat'ın ilk kuşağı (Şinasi, Ziya Paşa, Namık Kemal) eski edebiyatın nazım biçimlerini kullanmışlardır.

Tanzimat edebiyatının ikinci kuşak sanatçıları (A. Hamit Tarhan) ve Edebiyat-ı Cedideciler (T. Fikret, C. Şahabettin) eski edebiyatın nazım biçimlerini tümüyle bırakmışlar, Batı kökenli nazım biçimlerine yönelmişlerdir.

Çağdaş edebiyatımızda hem Halk şiirinden hem de Divan şiirinden yararlanan sanatçılarımız olmuştur. Yahya Kemal, Divan şiirini ölçü, nazım biçimi, dil, söyleyiş ve içerik bakımından taklit etmiştir.

YENİ NAZIM BİÇİMLERİ

A) KLASİK NAZIM BİÇİMLERİ

a) İKİLİ:

İkili diye adlandırdığımız nazım biçimi, Divan edebiyatındaki mesnevinin Batı edebiyatındaki karşılığıdır. aa – bb – cc ... şeklinde uyaklanır. Bu nazım biçiminde beyitler arasında konu birliği vardır.

b) TERZA RİMA:

Üçer dizelik bentlerden oluşan bir nazım biçimidir. aba – bcb – cdc – e şeklinde uyaklanır. Edebiyatımızda ilk kez Tevfik Fikret bir şiirinde denemiştir. Dante'nin İlahi Komedyası bu nazım biçimiyle oluşturulmuştur.

c) DÖRTLÜ:

Dörder dizelik bentlerden oluşan bir nazım biçimidir. Çapraz uyak dizilişli ve sarmal uyak dizilişli iki çeşidi vardır. Sarmal uyak dizilişini edebiyatımızda ilk kez Abdülhak Hamit Tarhan Duhter-i Hindû adlı oyununda kullanmıştır.

d) SONE:

İlk iki bendi dörtlük, son iki bendi üçlük olan ve 14 dizeden oluşan bir nazım biçimidir. Edebiyatımızda ilk kez Cenap Şahabettin denemiştir. abba – abba – ccd – ede şeklinde uyaklanmıştır. Bu nazım biçimi İtalyan edebiyatında görülmüş, sonra bütün Avrupa edebiyatına yayılmıştır.

e) BALAD:

Üç uzun, bir kısa bentten oluşan bir nazım biçimidir. Sondaki kısa bent Tanrı'ya ve soylu kişilere seslenen bir sunum bendidir. Bentlerin son dizeleri hiç değişmeden tekrarlanır.

Türk edebiyatında bu nazım biçimi kullanılmamıştır. Y. Kemal'in Nazar ve Melika Sultan şiirleri konu bakımından biraz balada benzer. Cumhuriyet dönemi şairlerimizden bazıları bu nazım biçimini denemiştir.

B) BAĞIMSIZ NAZIM BİÇİMLERİ

Geleneksel nazım biçimlerine benzemeyen nazım biçimleri de vardır. Bunların kimisi eşit sayıda dizelerin kümelenişiyle oluşurken kimileri de uzun ve kısa ölçekli dizelerin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. O nedenle bunları da üç grupta incelemek doğru olacaktır.

a) Düzenli Nazım Biçimleri
b) Düzenli Olmayan Nazım Biçimleri
c) Özgür Müstezat

a) DÜZENLİ NAZIM BİÇİMLERİ

Geleneğe bağlı olmamakla birlikte, kendine özgü bir düzene bağlı bulunan nazım biçimleridir. Bunlar da iki grupta toplanabilir:

1. Birbirine eşit sayıda dizelerle (3'er, 5'er ... dize ile) kurulmuş bentlerden oluşan, uyak örgüleri de yine belli bir düzen içinde sıralanan nazım biçimleridir.
2. Dize sayıları başka başka olan bentlerin düzenli bir sırayla art arda dizilmesinden oluşan nazım biçimleridir.

b) DÜZENLİ OLMAYAN NAZIM BİÇİMLERİ

Çeşitli sayılarda dizelerden oluşan bentlerin, herhangi bir kurala bağlı olmaksızın, ozanın isteğine göre sıralanmasından doğan biçimlerdir. Bunlarda uyak örgüsünün belli bir sıralaması yoktur.

c) ÖZGÜR MÜSTEZAT

Ölçülerin (vezin) uzun ve kısa kalıplarıyla yazılmış dizelerin bir arada kullanılmasıyla oluşan nazım biçimidir.

Özgür müstezat, Divan edebiyatındaki müstezat biçiminin gelişmesinden meydana gelmiş değildir. Batı edebiyatından alınmıştır. Bu nazım biçimi, bir zaman sonra büsbütün ölçeksiz olarak yazılan serbest (özgür) nazım diye anılan bir nazım anlayışının öncüsü olmuştur.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK – 1:

Gazelle ilgili olarak aşağıdaki verilen bilgilerden hangisi <u>yanlıştır?</u>

A) Kafiye ve rediflerine göre de adlandırılır.
B) Uyak düzeni aa – ba – ca ... şeklindedir.
C) En az beş en çok on beş beyitten oluşur.
D) Asıl konusu aşk ve şarap olmakla birlikte felsefi ve didaktik düşünceler üzerine de yazılır.
E) Halk edebiyatındaki "Koşma"nın Divan şiirindeki karşılığı olarak kabul edilir.

ÇÖZÜM:

Kafiye ve rediflerine göre adlandırılan nazım biçimi "kaside" dir.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

Örnek – 2:

Koşma, Âşık edebiyatı nazım biçiminin en yaygın koludur. (I)

Doğa ve insan güzelliklerini konu alanına güzelleme, (II)

yiğitlik üzerine yazılanlarına koçaklama, ölümden duygu- (III)

ların acı üzerine söylenine ağıt, kişileri ve kurulu düzeni (IV)

mizahî bir yaklaşımla ele alan yergi şiir türüne de şathiye (V)

denir.

Bu parçadaki numaralanmış kavramlardan hangisi yanlış açıklanmıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Şathiye, din ve Tanrıyla ilgili konuları gülmece tarzıyla ele alan iğneleyici bir üslubu olan bir türdür. Üstelik Âşık edebiyatının değil, din ve tekke edebiyatının bir koludur. O nedenle yanlış açıklanan kavram, V numaralı kavramdır.

Şathiye yerine "taşlama" olmalıydı.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 3:

Belimizde kılıcımız kirmani
Taşı deler mızrağımın termeni
Hakkımızda devlet etmiş fermanı
Ferman padişahın dağlar bizimdir.

Bu dörtlükle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Hece ölçüsüyle yazılmıştır.
B) Uyak düzeni aaab şeklindedir.
C) Redifiere yer verilmiştir.
D) Yiğitlik üzerine yazılmış bir koçaklama örneğidir.
E) Varsağı nazım biçiminin klasik bir örneğidir.

ÇÖZÜM:

Varsağı 8'li hece ölçüsüyle oluşturulur. Oysa bu dörtlük 11'li hece ölçüsüyle oluşturulmuş bir koşma örneğidir. O nedenle varsağıyla bir ilgisi yoktur.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 4: (ÖYS – 1992)

Aşağıdaki dizelerden hangisi bir taşlamadan alınmış olabilir?

A) Ayna almış perçem düzer
Zülfün tarayı tarayı.
B) Karık çanağı yok ayran içecek
Kahveye gelir de fincan beğenmez.
C) Eğil dağlar eğil üstünden aşam
Yeni talim gelmiş varam alışam.
D) Güzel gitti diye pınar ağladı
Acıdı yüreğim yandı pınara.
E) Avcılardan kaçmış ceylan mesali
Geçmiş dağdan dağa yoktur durağı.

ÇÖZÜM:

Kişileri ve kurulu düzeni iğneleyici bir yaklaşımla yeren şiirlerdir taşlamalar. B seçeneğinde bir kişinin çok yoksul olduğu halde bir de sunuları beğenmeyen bir seçkin gibi olduğu vurgulanarak eleştirilmiş. Dolayısıyla bir yergi şiiri olan taşlamadan alındığı seziliyor. Doğru yanıt o nedenle (B) seçeneğidir.

ÖRNEK – 5:

Gazel ve koşmanın karşılaştırılması ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

A) Gazel, Divan edebiyatına, koşma, Halk edebiyatına özgü nazım biçimidir.
B) Gazelde nazım birimi beyit, koşmada dörtlüktür.
C) Gazel aruzun her kalıbıyla yazıldığı halde koşma, genellikle hece ölçüsünün 11'li kalıbıyla yazılır.
D) Gazel 10 – 20 beyitten, koşma 7 – 12 dörtlükten oluşur.
E) Gazellerin konusu sevgilinin güzelliği, aşk ve şarap; koşmalarınki ise genellikle aşk, sevgi ve doğa güzellikleridir.

ÇÖZÜM:

Gazel ve koşmayla ilgili ABCE seçeneklerindeki bilgiler doğrudur. D seçeneğinde verilen bilgiler yanlıştır. Çünkü gazel en az beş, en çok 15 beyitten oluşur. Koşma da 3 – 5 bent arasındadır.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 6: (ÖYS – 1994)

Bahçelerde gül gerek
Güllere bülbül gerek
Senin gibi güzele
Bencileyin kul gerek

Bu dörtlüğün biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Divan B) Varsağı
C) Destan D) Koşma
E) Mani

ÇÖZÜM:

Dörtlüğün uyak dizilişi (aaxa), ölçüsü (hecenin 7'li kalıbı), içeriği maninin özelliklerini taşıyor.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 7: (ÖYS – 1995)

Gazelin ilk beyitine matla, (I) genellikle şairin adı bulunan son beyitine tegazzül, (II) en güzel beyitine beytül gazel (III) denir. Her beyiti aynı konudan bahseden gazele yek – âhenk, (IV) her beyiti aynı derecede güzel gazele yek – âvâz (V) adı verilir.

Bu parçadaki numaralı terimlerden hangisinin açıklaması yanlıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Gazelde şairin adının geçtiği beyite "tac beyit" denir. Tegazzül (gazel söyleme) kasidenin bölümlerinden biriyken bağımsız hale gelerek gazel adını alan bölümlerden biridir. O nedenle yanlış açıklanan terim II numaralı terimdir.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 8: (ÖYS – 1996)

Mesneviyle ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Uyak düzeni aa – ba – ca ... biçimindedir.
B) Beyit sayısı, konunun işlenişine göre belirlenir.
C) Daha çok aruz vezninin kısa kalıplarıyla yazılır.
D) Arap ve Türk edebiyatına İranlılardan geçmiştir.
E) Öyküleme gerektiren konular, bu türde işlenmiştir.

ÇÖZÜM:

Mesneviyle ilgili B, C, D, E seçeneklerinde verilen bilgiler doğrudur. A seçeneğinde verilen bilgi gazelin uyak dizilişiyle ilgilidir. Mesnevinin uyak dizilişi aa - bb - cc biçimindedir. O nedenle doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 9: (ÖYS – 1997)

Bir şairin, başka bir şairin şiirini konu ve biçim yönünden örnek alarak aynı ölçü, aynı uyak ve aynı redifle yazdığı benzer şiire ne ad verilir?

A) Muhammes B) Nazire
C) Murabba D) Taştir
E) Müseddes

ÇÖZÜM:

Muhammes, beş dizeden oluşan bentlerle kurulan bir nazım biçimidir. Taştir, bir gazelin her beyitinin iki dizesi arasına üç dize eklenerek oluşturulan bir nazım biçimidir. Murabba, dörder dizelik bentlerden oluşan bir biçimdir. Müseddes ise muhammeslerin altılı olanlarıdır. Dolayısıyla A, C, D, E yanıt olamaz. Soru kökünde verilen tanımın karşılığı naziredir.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 10: (ÖSS – 2006)

Bir kimsenin ölümü üzerine duyulan üzüntü ve acıyı anlatmak, onun erdemlerini, iyi yönlerini dile getirmek amacıyla yazılan şiirlere verilen addır. Ölen bir kişi için yazılan bu tür şiirlere verilen addır. Ölen bir kişi için yazılan bu tür şiirlere divan edebiyatında ....., halk edebiyatındaysa ..... denmiştir.

Bu parçada boş bırakılan yerlere, verilen bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

A) Mersiye – ilahi B) Mesnevi – koşma
C) Mevlit – koşma D) Mevlit – ağıt
E) Mersiye – ağıt

ÇÖZÜM:

Ölüm üzerine yazılan şiirlere divan edebiyatında "mersiye", halk edebiyatında "ağıt" denir.

Doğru yanıt **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 11: (ÖSS – 2006)

Tam bir kaside çeşitli bölümlerden oluşur. Bunlardan biri...

Yukarıda verilen bilgiye göre boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

A) doğa güzelliklerinden söz eden nesib ya da teşbib bölümüdür.
B) asıl konuya giriş sağlamak için yazılan girizgâh bölümüdür.
C) kasidenin sunulduğu kişinin özelliklerinin abartılı bir övgüyle anlatıldığı methiye bölümüdür.
D) şairin kendisini övdüğü dizelerden oluşan fahriye bölümüdür.
E) şairin adının da geçtiği tegazzül bölümüdür.

ÇÖZÜM:

Kaside de "tegazzül" bölümü isteğe bağlıdır. Şairin adı gazel yazdığı bölümde geçebilir de geçmeyebilir de. Şairin adının geçtiği beyite "taç beyit" denir.

Doğru yanıt **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 12: (ÖSS – 2007)

Kalbim yine üzgün seni andım da derinden
Geçtim yine dün eski hazan bahçelerinden!
Üzgün ve kırılmış gibi en ince yerinden,
Geçtim yine dün eski hazan bahçelerinden!

Bu dizeler biçim ve içerik özelliklerine göre aşağıdaki nazım biçimlerinin hangisinden alınmış olabilir?

A) Şarkı B) Kaside C) Terkib–i Bent D) Kıt'a E) Rübai

ÇÖZÜM:

Divan edebiyatı nazım biçimlerinden şarkının uyaklanış biçimi aaa'dır. Dörtlük de aynı uyaklanışa sahip olduğu için yanıt "şarkı"dır.

Doğru yanıt **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 13: (ÖSS – 2009)

I. Grup	II. Grup
I. Anonim halk şiiri	Nesib
II. Sanatkârane nesir	Hece ölçüsü
III. Nazım türü	Seci
IV. Terkibibent	Hicviye
V. Kaside	

Yukarıda I. grupta verilen terimlerden hangisi, II. grupta verilenlerden biriyle ilişkilendirilemez?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Anonim halk şiiri – hece ölçüsüyle, sanatkârane nesi–seci ile, nazım türü – hicviye ile, kaside – nesib ile ilişkilendirilebilir. Ancak terkibibent ile ilgili herhangi bir anlam ilgisi kurulacak sözcük bulunmamaktadır.

Doğru yanıt **(D)** seçeneğidir.

TEST - I

1. Aşağıdakilerden hangisi rübainin özelliklerinden biri değildir?

A) Tek dörtlükten oluşur.
B) Uyak örgüsü aaxa şeklindedir.
C) Biçimsel olarak gazele benzer.
D) Genellikle felsefi konular işlenir.
E) İran edebiyatına ait bir nazım biçimidir.

2. Aşağıdakilerden hangisi Tekke edebiyatının bir nazım biçimi değildir?

A) İlahi B) Şathiye C) Nefes D) Deme E) Semai

3. Gazel ile kasidenin ortak yönü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Konusu
B) Uyak düzeni
C) Beyit sayısı
D) Fars edebiyatının ürünü oluşu
E) Sadece Divan edebiyatına özgü oluşu

4. Genellikle ilk (matla) beyti olmayan gazel biçimindedir. En az 2, en çok 12 beyit halinde yazılır. Aruz ölçüsünün her kalıbı ile yazılabilir. Bu nazım şeklinde genellikle ozanın adı geçmez.

Bu parçada sözü edilen nazım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kıta B) Kaside C) Müstezat D) Rubai E) Şarkı

5. Aşağıdakilerden hangisi Halk edebiyatının bir ürünü olan "türkü" için söylenemez?

A) Kendine özgü bir ezgiyle söylenir.
B) Genelde anonim olup çok azının söyleyenleri bellidir.
C) Hece ölçüsünün değişik kalıplarıyla söylenebilir.
D) Bent ve nakarat olmak üzere iki bölümden oluşur.
E) Yalnızca aşk konusu işler.

6. "Sagu - mersiye - ağıt" için aşağıdaki açıklamalardan hangisi doğrudur?

A) Aynı ölçüyle yazılmışlardır.
B) Üçünde de işlenen konu aynıdır.
C) Aynı nazım birimiyle söylenmişlerdir.
D) Anonim özellik taşırlar.
E) Aynı edebi dönemin ürünleridir.

7. Aşağıdaki sanatçılardan hangisi, yazdığı rübâilerle tanınmıştır?

A) Ahmet Haşim B) A. Hamdi Tanpınar
C) Tevfik Fikret D) Ziya Gökalp
E) Arif Nihat Asya

8. Aşağıdakilerin hangisinde daima bir ezgiyle söylenen nazım biçimleri bir arada verilmiştir?

A) Varsağı, koşma , destan , murabba
B) Gazel, şarkı, müstezat, kaside
C) Tuyug , semai, mani, gazel
D) Ninni, tuyug, rubai, varsağı
E) İlahi, türkü, şarkı, semai

9. Aşağıdakilerden hangisi "mani" ye ait bir özellik değildir?

A) Genelde tek dörtlükten oluşur.
B) Hece ölçüsünün her kalıbıyla söylenebilir.
C) Aşk, tabiat, toplum, oyun, eğlence... konularını işler.
D) Asıl anlatılmak istenen son iki dizede verilir.
E) Anonimdir ve (a - a - x - a) biçiminde uyaklanır.

10. Aşağıdakilerden hangisi bir gazelin "matla" beyitidir?

A) Anı hoş tut garibindir efendi işte biz geldik
Gönül derler sir-i kuyunda bir divcinemiz kaldı.
B) Geçer fırkat zamanı böyle kalmaz
Sağ olsun sevdiğim Mevlâ kerimdir.
C) Gül hasretinle yollara tutsun kulağını
Nergis gibi kıyamete dek çeksin intizâr
D) Bahar geldi yine deste câm alınmaz mı
Bu goncadan bu hevâlarda kâm alınmaz mı
E) Zühd ü salâha eylemeziz, ilticâ hele
Tuttu eğerci âlem-i kevni fesadımız.

11. Aşağıdakilerden hangisi Divan şiirinin nazım şekillerinden "mesnevi" nin bir özelliği değildir?

A) Aruzun kısa kalıplarıyla yazılır.
B) Sadece aşk konusu işler.
C) Her beyti kendi içinde uyaklıdır.
D) Fars edebiyatından alınmıştır.
E) Beyit sayısı en fazla olan nazım şeklidir.

12. (I) Ölen bir kişiyi övmek, onun ölümünden duyulan acıyı anlatmak için yazılan şiirlere Divan edebiyatında mersiye denmiştir. (II) Mersiyeler mesnevi biçiminde de terkib-i bent biçiminde de yazılabilir. (III) Kanuni'nin ölümü üzerine Fuzûli bir mersiye yazmıştır. (IV) Kanuni'yi anlatan bu mersiye, terkib-i bent biçimindedir. (V) Mersiye, Halk edebiyatında ağıt adını alır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

13. Aşağıdakilerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

A) Kaside; en az 5, en çok 15 beyitten oluşur.
B) Rübai, İran edebiyatından alınmış bir şiir türüdür.
C) Kasidede şairin kendini övdüğü bölüme fahriye denir.
D) Gazelde din ve tasavvuf konuları da işlenebilir.
E) Şarkı, murabbanın bestelenmiş şeklidir.

14. **Aşağıdakilerden hangisi Divan edebiyatı nazım biçimlerinden biri değildir?**

A) Kıta B) Tuyug C) Rübai
D) Varsağı E) Mesnevi

15. **Aşağıdakilerden hangisi "kıta"nın özelliklerinden biri değildir?**

A) Aruzun her kalıbıyla yazılabilir.
B) Matla ve makta beyitleri bulunur.
C) Uyak düzeni ab/cb/db ... biçimindedir.
D) 2 – 12 beyitten oluşur.
E) Genellikle mahlas kullanılmaz.

16. Yollarda yarışalım
Yerlere karışalım
Dargın durma sevgilim
Gel artık barışalım

Yukarıdaki dörtlük konusu, uyak şeması ve söyleyiş özelliği bakımından hangi nazım türünü örneklendirir?

A) Rübai B) Mani C) Tuyug
D) Destan E) Varsağı

17. **Aşağıdaki nazım türlerinden hangileri tümüyle Divan edebiyatına aittir?**

A) Mesnevi - tuyug - mani - mesnevi
B) Şathiye - gazel - kaside - kıt'a
C) Murabba - semai - müstezat - tuyug
D) Şarkı - rübai - müstezat - tuyug
E) Rübai - semai - gazel - kaside

18. I. İç içe geçmiş iki gazel gibidir.
II. Bir uzun bir kısa dizenin art arda gelmesiyle oluşur.
III. Kısa dizeler uyak ve konu bakımından uzun dizelerin devamı gibidir.

Yukarıda bazı özellikleri verilen nazım türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Müstezat B) Kıt'a C) Mesnevi
D) Murabba E) Tuyug

19. Yaş döktü bulut çayır çemenden geçerek
Mümkün mü kızıl şarabı nûş eylememek
Gerçek bu çemende biz gezmedeyiz
Bizden bitecek çemende kimler gezecek

Bu parçanın nazım biçimi aşağıdakilerden hangisi olabilir?

A) Türkü B) Rübai C) Mani
D) Mesnevi E) Koşma

20. **Aşağıdakilerden hangisi kasidenin ilk beyiti olabilir?**

A) Ayağı donmadı mı havzın evvela baştan
Ya düşmedi mi çenarın eli çemende meğer
B) İydin mübarek olsun eyâ esaf-ı cihan
Gelsin edeple pâyına büs etsin âsüman
C) Urulur gerdanına anın için altından
İki zencir ki zabt etmesi âsan ola tâ
D) Alınır mı ramazan sofilerinden Mushaf
Rahlenin nevbetini beklemeyince insan
E) Ey sadr-ı keremkâr ki dergah-ı refiin
Erbâb-ı dile kıble-i ümmid ü recâdır

21. Dünyada ne ikbal ne sevgi dileriz
Hatta ne de ukbâda saadet dileriz
Aşkın gül açan, bülbül öten vaktinde
Yâranla tarab, yâr ile sohbet dileriz

Yukarıdaki parçanın nazım şekli aşağıdakilerden hangisidir?

A) Müstezat B) Mani C) Rübai
D) Mesnevi E) Kaside

22. **Aşağıdakilerden hangisi Tanzimat'tan sonra edebiyatımıza giren nazım biçimlerinden biri değildir?**

A) Sone B) Dörtlü C) Terza-rima
D) İkili E) Müstezat

23. **Aşağıdaki dizelerden hangisi bir taşlamadan alınmış olabilir?**

A) Seyyah oldum şu âlemi gezerim
Bir dost bulamadım gün akşam oldu.
B) Yavrum turnam bizim ile varırsan
Söyle yâre gözlemesin yolları
C) Karlar yağdı boran oldu
Şimdi garip başın dağlar
D) Yeşil kurbağalar öter göllerde
Kırıldı kanadım kaldım çöllerde
E) Köyden şehire gelse bir Türkmen kızı
İnci yakut ister mercan beğenmez

24. **Aşağıdakilerden hangisi "semai"nin özelliklerinden biri değildir?**

A) 8'li hece ölçüsüyle yazılır.
B) Belirli bir ezgiyle söylenir.
C) Söyleyeni bellidir.
D) Nazım birimi dörtlüktür.
E) 7 – 15 dörtlükten oluşur.

25. **Aşağıdakilerden hangisi bir gazelin son beyti olabilir?**

A) Aşk içre azab olduğun ondan billürem kim
Her kimse ki âşıktır işi âh ü figandır
B) Ger dense Fuzuli ki güzellerde vefa var
Aldanma ki şair sözü elbet yalandır.
C) Lal-i lebine rûh desem lâf değil
Şair sözü bîruh ola insâf değil
D) Ol mâh görünmez deyu âşık niçin ağlar
Aşk ile meğer âyinesi sâf değil
E) Her katresi güya ki bir âteş-pâre
Aşk ateşimi göz yaşı etmez itfa

26. Ela gözlerini sevdiğim dilber,
Şu gelip geçtiğin yollar övünsün;
Kadir mevlam seni övmüş yaratmış
Kısmeti olduğun kullar övünsün

Yukarıda verilen koşma, konu bakımından aşağıdakilerin hangisiyle adlandırılır?

A) Ağıt B) Varsağı C) Koçaklama
D) Güzelleme E) Taşlama

27. I. Övgü şiiridir, beyit sayısı 33-99'dur.
II. Altı bölümden oluşur.
III. Kafiyelenişi gazelinki gibidir.
IV. Şairin adının geçtiği beyite taç beyit denir.

Yukarıda özellikleri verilen nazım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kaside B) Mesnevi C) Müstezat
D) Kıt'a E) Terci-i Bent

28. **Aşağıdakilerden hangisi, gazelin özelliklerinden biri değildir?**

A) En az dört, en çok on beyitten oluşur.
B) Genelde aşk, şarap, güzellik konularını işler.
C) İlk beytine "matla" son beytine "makta" adı verilir.
D) Genelde konu birliği yoktur.
E) Nazım birimi beyittir.

29. **Aşağıdakilerden hangisi Türk Divan şairlerince yaratılan nazım biçimlerinden biridir?**

A) Mesnevi B) Gazel C) Tuyug
D) Kaside E) Rübai

30. Genellikle sevgi, güzellik, aşk konularını işleyen bir nazım türüdür. Bent sayısı 3 - 9 arasında değişir; uyak şeması aaaa, bbba, ccca biçimindedir. Son dize her bendin sonunda tekrar edilir.

Yukarıda özellikleri belirten nazım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Murabba B) Kıt'a C) Mesnevi
D) Kaside E) Şarkı

TEST - II

1. Dört dizeden oluşan bir nazım biçimidir ve çoğunlukla hecenin yedili kalıbıyla söylenir. İlk iki dize ile son iki dize arasında anlam bakımından bir bağlantı yoktur. Anlatılmak istenen asıl duygu ve düşünceler son iki dizede söylenir. Türk boyları arasında "Bayatı", "Hoyrat" gibi adlarla da anılır.

Bu parçada aşağıdakilerin hangisinden söz edilmektir?

A) Kıta B) Türkü C) Tuyug
D) Mani E) Ağıt

2. Divan edebiyatında şairlerin hayatlarını anlatan eserlere .....,

Halk edebiyatında şairlerin şiirlerinin toplandığı eserlere ..... denir.

Yukarıdaki boşluklara sırasıyla aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

A) Münşeat - naat
B) Tezrike - cönk
C) Sefaretname - koşma
D) Tezkire - siyer
E) Münşeat - cönk

3. **Divan edebiyatında bugünkü günlükleri karşılayan tür aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Tezkire B) Rüznâme
C) Risale D) Seyahatname
E) Vakayınâme

4. Dadaloğlu yarın kavga kurulur
Öter tüfek davlumbazlar vurulur
Nice koç yiğitler yere serilir
Ölen ölür, kalan sağlar bizimdir

Bu dörtlük aşağıdaki nazım türlerinin hangisinden alınmış olabilir?

A) Taşlama B) Koçaklama
C) Güzelleme D) Ağıt
E) Mani

5. **Aşağıdakilerden hangi ikisi, Halk edebiyatının etkisiyle yaratılan Divan edebiyatı nazım biçimleridir?**

A) Mesnevi - tuyug
B) Türkü - koşma
C) Gazel - rubai
D) Şarkı - tuyug
E) Kaside - murabba

6. "Beyit sayısı 5 ile 15 arasında değişen, aa/ xa/ xa... diye uyaklanan, ilk beytine matla son beytine makta denilen, "aşk, şarap ve güzellik konularını içeren" **Divan edebiyatı nazım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Gazel B) Kaside C) Mesnevi
D) Şarkı E) Murabba

7. "Koşma" ve "Gazel" **i karşılaştıran aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?**

A) Gazel 5 - 15 beyitten, koşma 3 - 5 dörtlükten oluşur.
B) Koşma heceyle, gazel aruzla yazılır.
C) Gazel, Divan edebiyatının; koşma Âşık edebiyatının en yaygın nazım biçimidir.
D) Koşma ve gazeller esas olarak lirik şiirlerdir.
E) Her ikisi de yazılı edebiyat ürünüdür.

8. Gevheri der işler hata
Katırlar baskındır ata
Olur olmaz maslahata
Çocuklar karışır oldu

Yukarıdaki dörtlük söyleyiş özelliği bakımından hangi nazım türünü örneklendirir?

A) Semai B) Varsağı C) Taşlama
D) Koşma E) Koçaklama

9. I. Şarkı
II. Muhammes
III. Müstezat
IV. Tuyug
V. Rübai

Yukarıda verilen nazım şekillerinden hangi ikisi Türklerin buluşudur?

A) I. ve II. B) II. ve III. C) II. ve IV.
D) III. ve V. E) I. ve IV.

10. **Aşağıdaki dizelerden hangisi bir taşlamadan alınmış olabilir?**

A) Bre ağalar, bre beyler
Ölmeden bir dem sürelim
B) Çark bozulmuş dünya ıslah olmuyor
Ehl-i Fukaranın yüzü gülmüyor
C) Bir hayal isterim Boğaziçi'nden
Bakarım "İstanbul" diye her an
D) Sel gelince yıkılırmış yar dedim
Ai hançeri vur sineye yâr dedim
E) Benim sözüm yiğit olan yiğide
Yiğit olan muntazırdır öğüde

11. **Aşağıdakilerden hangisi bir gazelin ilk beyiti olabilir?**

A) Kamu bîmârına cânan devâ-yı derd eder ihsân
Niçin kılmaz bana derman beni bîmâr sanmaz mı
B) Yürü yıllarla yelersen yetemezsin ey dil
Anın için ki peri şiveli âhûdur bu
C) Dil zülfüne dolaştı dedim güldü dedi yâr
Benzer ki yine geldi perişân olacağı
D) Dimen kim adli yok yâ zulmü çok her hâl ile olsa
Gönül tahtına ondan gayri sultân olmasın yârab
E) Bu şehr–i İstanbul ki bî – misl–ü behadır
Her sengine yekpare Acem mülkü fedadır

12. I. Uzun manzum eserlerdir.
II. Toplumun tarih, coğrafya ve kültürüyle ilgili bilgiler içerir.
III. Kahramanları genellikle olağanüstü kişilerdir.
IV. Söyleyeni belli değildir, halkın ortak ürünüdür.
V. Konusu toplumu derinden etkileyen bir olaydır.

Yukarıda verilen bilgiler aşağıda verilen ürünlerin hangisine aittir?

A) Koşuk B) Sav C) Destan
D) Sagu E) Koşma

13. "Yuğ" adı verilen cenaze törenlerinde ölen kişilerin ardından onun dürüstlüğünün, iyiliğinin, ahlâkının, faziletinin anlatıldığı şiirlerdir. Divan edebiyatındaki karşılığı mersiyedir.

Yukarıda bazı özellikleri verilen sözlü dönem Türk edebiyatının ürünü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sagu B) Sav C) Koşuk
D) Destan E) Varsağı

14. **Divan edebiyatında biyografi türünün ihtiyacını karşılayan düzyazı türü aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Münşeat B) Sefaretname C) Mektup
D) Seyahatname E) Tezkire

15. Halk edebiyatında koşma, Divan edebiyatında gazel, Tasavvuf edebiyatında ise ..... lirik şiir kabul edilir.

Yukarıdaki cümlede sıra noktalarla belirtilen yere aşağıdakilerden hangisinin getirilmesi uygundur?

A) Nutuk B) Devriye C) Şathiye
D) İlahi E) Koçaklama

16. **Aşağıdakilerden hangisi doğal destanların bir özelliği değildir?**

A) Milletlerin tarih öncesi döneminde yaratılmışlardır.
B) Kuşaktan kuşağa aktarılarak çok sonraları yazıya geçirilmişlerdir.
C) Ulus tarihindeki ilk nesir (düzyazı) örnekleridir.
D) Savaş, göç, kıtlık gibi toplumları derinden etkileyen konuları içerirler.
E) Dilden dile aktarılırken zaman içinde birtakım değişikliklere uğramışlardır.

17. **Aşağıdakilerden hangisi İslâmlık öncesi sözlü Türk edebiyatı nazım türüdür?**

A) Koşma B) Türkü C) Koşuk
D) İlahi E) Gazel

18. Anonim Halk edebiyatının en yaygın nazım biçimidir. Tek dörtlüktür. Asıl söylenmek istenen son iki dizede söylenir. Kafiye düzeni **aaxa** biçimindedir. Genelde 7'li hece ölçüsüyle söylenir.

Yukarıda kısaca tanıtılan nazım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kıta B) Türkü C) Varsağı
D) Mani E) Ninni

19. **Aşağıdaki grupların hangisi tümüyle Halk edebiyatı ürünlerinin adlarıdır?**

A) Koşma, tuyug, kıta, nazire, güzelleme
B) Koçaklama, semai, varsağı, destan, gazel
C) Mani, koşma, türkü, ağıt, taşlama
D) Muhammes, murabba, türkü, koçaklama, ağıt
E) İlahi, nefes, deme, şarkı, tuyug

20. Esas olarak 8'li hece ölçüsüyle söylenir. Nazım birimi dörtlüktür. Konusu Tanrı aşkı ve insan sevgisidir. Yunus Emre'nin yaygınlaştırdığı, Tasavvuf edebiyatının en işlek nazım türüdür.

Yukarıda kısaca tanıtılan Tasavvuf edebiyatı nazım türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Şathiye B) Nefes C) İlâhi
D) Nutuk E) Devriye

21. **Aşağıdakilerden hangisi Divan edebiyatı nazım türlerinden biri değildir?**

A) Şarkı B) Varsağı C) Murabba
D) Terkib-i bent E) Müstezat

22. İtalyan edebiyatı nazım şeklidir.
On dört dizeden oluşur.
Dize kümelenişi "4-4-3-3" şeklindedir.

Bu bilgiler aşağıdaki nazım türlerinden hangisine aittir?

A) Terzarima B) Balad C) Sone
D) Üçlü (Triyole) E) Murabba

23. **Aşağıdaki bilgilerden hangisi kaside için yanlıştır?**

A) Kafiyeleniş bakımından mesneviye benzer.
B) Değişik konularda yazılabilir.
C) "Nesip" ya da "teşbip" denilen bölümle başlar.
D) En az 33, en çok 99 beyitten oluşur.
E) Beyitlerle kurulan bir nazım şeklidir.

24. **(a - a - x - a) biçiminde kafiyelenen nazım şekilleri aşağıdakilerin hangisinde bir arada verilmiştir?**

A) Mani, rubai, tuyug
B) Şarkı, mani, ilahi
C) Türkü, rübai, koşma
D) Tuyug, varsağı, semai
E) Semai, mani, şarkı

25. Güney Anadolu'da özel bir ezgi ile söylenen bir nazım çeşididir. Ölçek ve nazım biçimi bakımından semai gibidir; ondan ayrıldığı noktalardan biri ezgisi, öteki de ilk dörtlükte "bre!, behey!, hey!" gibi yiğitçe ünlemler kullanılmasıdır.

Bu parçada aşağıdakilerin hangisinden söz edilmektedir?

A) Koşma B) Türkü C) Taşlama
D) Ağıt E) Varsağı

26. **Aşağıdakilerden hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?**

A) "Tuyug" ve "şarkı" nazım biçimlerini Divan edebiyatına Türkler katmıştır.
B) Kasidelerin hicviye, naat, münacaat, mersiye... gibi türleri vardır.
C) Gazellerde en güzel beyite "beyt-ül gazel" adı verilir.
D) Mesneviler aa - bb - cc... biçiminde kafiyelenirler.
E) Divan edebiyatı nazım biçimleri içinde ilahi ve şathiye de yer alır.

27. Bu tür şiirler İslamiyet'in kabulünden önceki Türk edebiyatında ölen kimselerin arkasından söylenirdi. Sevilen, sayılan, özellikle gösterdiği kahramanlıklarla tanınmış kimselerin ölümü üzerine ozanlar tarafından, yuğ denilen cenaze törenlerinde okunur, ölen kişinin yiğitliği, cömertliği dile getirilirdi.

Bu parçada aşağıdakilerin hangisinden söz edilmektedir?

A) Sav B) Sagu C) Koşuk
D) Semai E) Tuyug

28. Doğa güzelliklerini anlatmak ya da at, silah, kadın gibi sevilen varlıkları övmek için yazılan şiirlerdir.

Bu tür, aşağıdakilerin hangisiyle adlandırılır?

A) Güzelleme B) Varsağı
C) Mani D) Semâi
E) Nefes

29. I. Tek bir dörtlükten oluşur.
II. (a a b a) biçiminde uyaklanır.
III. Edebiyatımıza İran edebiyatından geçmiştir.
IV. Çok değişik konularda yazılabilir.

Yukarıda bazı özellikleri verilen nazım şekli aşağıdakilerden hangisidir?

A) Rübai B) Mani C) Tuyug
D) Şarkı E) Murabba

30. **Maniyle ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**

A) Genellikle tek dörtlükten oluşur.
B) Dizeler arasında konu bütünlüğü vardır.
C) Uyak düzeni aaxa biçimindedir.
D) Söyleyeni belli değildir.
E) 7'li hece ölçüsüyle söylenir.

TEST - III

1. 9 beyitten 100 beyte kadar aynı aruz kalıbıyla yazılmış ve gazel gibi aa, ba, ca, da... şeklinde kafiyelenen bir nazım şeklidir. İlk beyitine matla; son beyitine makta, en güzel beyitine şâh-beyit denir.

Bu parçada aşağıdakilerin hangisinden söz edilmektedir?

A) Kaside B) Mesnevi
C) Kıt'a D) Müstezat
E) Rübâi

2. **Aşağıdakilerin hangisinde nazım biçim ve türlerinin kullanıldığı edebiyat dönemi yanlış gösterilmiştir?**

A) Gazel - Divan edebiyatı
B) Koşma - Âşık edebiyatı
C) İlahi - Tekke edebiyatı
D) Mesnevi - Divan edebiyatı
E) Semai - Tekke edebiyatı

3. Halk şiirinin en küçük şiir biçimidir. Yedi heceli ve genellikle dört dizelidir. İlk iki dizesi giriştir; son iki dizede ana duygu, düşünce belirtilir.

Bu parçada aşağıdakilerin hangisinden söz edilmektedir?

A) Türkü B) Koşma C) Mani
D) Gazel E) İlahi

4. **Aşağıdakilerden hangisi mesnevinin bölümlerinden biri değildir?**

A) Münacat B) Tevhid C) Tegazzül
D) Na't E) Agâz-ı Destan

5. **Aşağıdakilerden hangisi konusu bakımından diğerlerinden farklıdır?**

A) Gazel B) Semai C) Şarkı
D) Koçaklama E) Güzelleme

6. I. İlahi
II. Semai
III. Mesnevi
IV. Nutuk
V. Varsağı

Yukarıdaki nazım biçimleri kullanıldıkları edebiyat dönemlerine göre ikişerli eşleştirilirse hangisi dışta kalır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

7. Esrârını dil zamân zamân söyler imiş
Hengâme-i gamda destân söyler imiş
Aşk ehli olup da mihnet-i hicrâna
Ben sabr iderin diyen yalan söyler imiş
Hâleti

Yukarıda tamamı verilmiş olan manzumenin nazım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Murabba B) Taştir C) Gazel
D) Rübâi E) Müstezat

8. **Aşağıdakilerin hangisinde nazım biçiminin mısra sayısı yanlış gösterilmiştir?**

A) Müseddes - Altı mısra
B) Murabba - Dört mısra
C) Müsemmen - Yedi mısra
D) Muhammes - Beş mısra
E) Muaşşer - On mısra

9. **Aşağıdakilerden hangisi çok bentli nazım biçimlerinden biri değildir?**

A) Murabba B) Muhammes
C) Tardiyye D) Terkib-i Bend
E) Rübâi

10. Halk şiirinin en uzun biçimidir. Nazım birimi dörtlüktür, dörtlük sayısı bazen yüzü geçebilir. Genellikle 11'li hece kalıbıyla söylenir. Savaş, doğal afet gibi konular işlenir.

Bu parçada aşağıdakilerin hangisinden söz edilmektedir?

A) Varsağı B) Destan C) Semai
D) Gazel E) Nutuk

11. **Aşağıdakilerden hangisi, nazım birimi bakımından diğerlerinden farklıdır?**

A) Murabba B) Tuyug C) Rübâi
D) Kaside E) Şarkı

12. Halk edebiyatındaki "mani"nin Divan edebiyatındaki karşılığı sayılır. Dört mısralık bir nazım şeklidir. Kafiye düzeni **aaxa** veya **xaxa** biçimindedir.

Bu parçada aşağıdakilerin hangisinden söz edilmektedir?

A) Kıta B) Tuyug C) Destan
D) İlahi E) Rübâi

13. **"4, 5, 6, 7, 8, 9, 10" dizeli bentlerden oluşan nazım biçimlerine verilen genel ad aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Muhammes B) Musammat C) Murabba
D) Müstezat E) Müseddes

14. **Aşağıdakilerin hangisinde Âşık edebiyatı nazım türleri bir arada verilmiştir?**

A) Ağıt - taşlama - koçaklama - güzelleme
B) Taşlama - ağıt - ilahi - nefes
C) Güzelleme - nutuk - koçaklama - ilahi
D) Ağıt - mersiye - ilahi - taşlama
E) Güzelleme - destan - mersiye - koçaklama

15. **Aşağıdakilerden hangisi "dörtlüklerle" kurulan bir nazım biçimidir?**

A) Tardiye B) Tahmis C) Taştir
D) Muhammes E) Murabba

16. **Aşağıdakilerden hangisi Tekke edebiyatı nazım türlerinden biri değildir?**

A) Devriye B) Nutuk C) İlahi
D) Kaside E) Şathiye=

17. Sâki tut elüm ki haste-hâlüm
Gamz rehgüzerinde pâmâlüm
Sensün men-i mübtelâya gamhâr
Senden özge dahi kimüm var

Yukarıda ilk iki beyiti verilen şiirin nazım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kaside B) Gazel C) Mesnevi
D) Rübâi E) Tuyug

18. Yanasın...
Söyle kimden yanasın?
Dünyada yaktın beni,
Ahrete dek yanasın.

Bu dörtlüğün nazım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) İlahi B) Varsağı C) Mani
D) Rübâi E) Şathiye

19. **Aşağıdaki beyitlerden hangisi bir mesneviden alınmış olamaz?**

A) Seherden seyre vardum murgzâra
Hezârân murg gördüm geldi zâra

B) Siyeh mest-i şarâb-ı hayret olmış
Kararmış gözleri Leyli'yle dolmış

C) Kimün cânı var tokuna kimseye
Meğer zülf-i yâre nesîm-i bahâr

D) Olur ma'şûk dâğ u zahme tâlip
Nişân lâzımdır âşıklarda Gâlib

E) Bildüm bu kaziyye imtihândur
Zirâ ki bu bir belâ-yı cândur

20. Kasidenin giriş bölümüne nesib, sonraki bölümüne girizgâh denir. Medhiye, şâirin kendini övdüğü bölümdür. Şâirin mahlasının bulunduğu beyite tâc-be-yit, en güzel beyite de beytü'l-kasid adı verilir.

Bu parçadaki numaralı terimlerin hangisinin açıklaması yanlış yapılmıştır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

21. I. Toplam 14 dizeden oluşur.
II. abba, cdde, eff... şeklinde kafiyelenir.
III. İlk kez Servet-i Fünun şairleri tarafından edebiyatımızda kullanılmıştır.
IV. Konusu genellikle aşktır; ama edebiyatımızda her konuda yazılmıştır.

Özellikleri verilen nazım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sone B) Terza rima
C) Balad D) Özgür müstezat
E) Müstezat

22. I. Halk edebiyatı nazım şeklidir.
II. 8'li veya 11'li hece ile söylenebilir.
III. Dörtlük sayısı 3 – 5 arasında değişir.
IV. Özel bir ezgiyle okunurlar.

Yukarıda kimi özellikleri verilen nazım şekli aşağıdakilerden hangisidir?

A) Şarkı B) Türkü C) Semai
D) İlahi E) Mesnevi

23. **Aşağıdakilerden hangisinde kasidenin bölümleri sırasıyla doğru olarak verilmiştir?**

A) Nesip - girizgah - taç - methiye - dua
B) Girizgah - fahriye - nesip - dua - methiye
C) Nesip - taç - girizgah - methiye - dua
D) Methiye - girizgah - nesip - fahriye - dua
E) Nesip - girizgah - methiye - fahriye - dua

24. **Aşağıdakilerden hangisi beyitler halinde oluşturulan bir nazım şeklidir?**

A) Müseddes B) Tuyug
C) Şarkı D) Müstezat
E) Muhammes

25. **Aşağıdaki dizelerin hangisi, tümüyle Divan edebiyatı ürünlerinin adlarıdır?**

A) Semai, müstezat, kaside, nefes
B) Mesnevi, rübai, gazel, ilahi, semai
C) Destan, mesnevi, kıta, rübai, mani
D) Şarkı, tuyug, kıta, kaside, müstezat
E) Gazel, kaside, rübai, semai, koçaklama

26 YAZI TÜRLERİ

EDEBİYATTA TÜRLER

Anlatım özellikleri ve biçim açısından türler ikiye ayrılır: 1 – Şiir, 2 – Düzyazı

I. ŞİİR

Şiir en eski edebiyat türüdür. En ilkel toplumlardan bugüne süzülüp gelmiştir şiir. Düzyazı, şiirin aksine yazının bulunmasıyla ortaya çıkmıştır. O nedenle diğer türler, şiirin toprağında boy atmış, gelişmiştir.

Şiir, akıldan çok duygu dünyasına, eğitimden çok yeteneğe, düşünceden çok duyarlığa, çalışmadan çok esine dayandığı için şiirin farklı tanımları yapılmıştır. Kişisel üslup özellikleri ve ele alınan konunun önem verilen yanı düşünüldüğünde farklı şiir tanımlarını doğal görmek gerekir. İster sözcüklerle güzel şekiller yaratma sanatıdır, densin; isterse nesre çevrilmesi mümkün olmayan nazım densin, bu tanımların hepsi edebiyat, sanat kaygısıyla yapılmış tanımlardır.

Şiir konu, biçim ve söylenişlerine göre beşe ayrılır:

1. LİRİK ŞİİR:

Duygu ve düşünceleri coşkun bir dille anlatan şiir türüdür. Eski Yunan yazınında ozanlar şiirlerini "Lyra" denen bir sazla söyledikleri için bu şiirlere "lirik şiir" denmiştir.

Aşk, ayrılık, özlem ... gibi bireysel duygularla toplumsal olaylardan çıkarılan sevinç, mutluluk, üzüntü ... gibi insan yüreğini etkileyen duyarlıklar bu türle dile getirilmiştir.

Batı edebiyatında Petrarca, Ronsard, Lamartine, Hugo, Musset; bizim edebiyatımızda da Fuzuli, Nedim, Yunus Emre, Karacaoğlan, Yahya Kemal, Cahit Külebi, Nazım Hikmet, Cahit Sıtkı... gibi şairlerimiz lirik türün başarılı örneklerini vermiştir.

2. EPİK ŞİİR:

Gerçekle gerçeküstünün, masalla tarihin iç içe bulunduğu olağanüstü kişi ve olayları anlatan şiirlere epik şiir denmiştir. Yunanca "epos" sözcüğünden gelir. Epik, destan niteliği taşıyan, destana özgü demektir. Epik şiire bu özelliğinden dolayı destan da denir.

Epik şiirin konusu, olağanüstü kahramanlıkları kapsar. Bu yönüyle epik şiir ulusların yaşamını derinden etkilemiş, toplum vicdanında derin izler bırakmış savaş göç... gibi durumlar ve olaylar üzerine temellenir. Bu türün dünya edebiyatındaki en başarılı örneği Homeros'un İlyada'sıdır.

Destan Nedir?

Bir ulusun yaşayışını yakından ilgilendiren savaş, göç... gibi tarih ve toplum olaylarının çerçevesi içinde yiğitlik ve olağanüstülük üzerine kurulmuş uzun manzum öykülerdir. Destanlar en eski sanat ürünlerindendir ve ikiye ayrılır: Doğal Destan, Yapma Destan

a) Doğal Destan:

Çok eski devirlerde ulusun vicdanında derin izler bırakmış tarihi ya da toplumsal bir olayın bir ozan tarafından söylenen biçimidir. Bu destanlar, uzun bir oluşma evresinden sonra adı bilinmeyen ozan ya da ozanların ortak çabası ve katkısıyla oluşmuştur. Günün birinde bir ozan bu sürüp gelen malzemeden yararlanarak onlara kendi kişisel üslubuyla yeni bir biçim vererek bu oluşumu toplumsal yarardan bireysel yarara geçirebilir.

Dünya edebiyatındaki ünlü destanlar:
İlyada ve Odysseia (Yunan)
Şehname (İran)
Kalavela (Fin)
Mahabharata (Hint)
Ramayana (Hint)
Nibelungen (Alman)
Beowulf (İngiliz)
Igor (Rus)
La Cid (İspanyol)
Chansen de Röland (Fransız)
Gılgamış (Sümer)
Şinto (Japon)

TÜRK DESTANLARI

A) İslamiyetten Önceki Destanlar

1. SAKA DESTANLARI
* Alp Er Tunga Destanı
* Şu Destanı

2. HUN DESTANLARI
* Oğuz Kağan Destanı

3. GÖKTÜRK DESTANLARI
* Bozkurt Destanı
* Ergenekon Destanı

4. UYGUR DESTANLARI
* Türeyiş Destanı
* Göç Destanı

b) Yapma Destan:

Gerçek olaylar ve kişiler üzerinde temellenen ve doğal destan kurallarına uygun olarak bir ozan tarafından yazılan destanlardır. Bu destanlarda toplumsal katkının yeri yoktur, tümüyle bireysel bir üründür.

Dünya edebiyatındaki Aeneis (Vergilius), Kaybolmuş Cennet (Milton), Kurtarılmış Kudüs (Tasso), Çılgın Orlando (Ariosto), İlahi Komedya (Dante)... yapma destan türünün önemli örnekleridir.

Türkler arasında da İslamlıktan sonra Manas Destanı, Cengiz Han Destanı, Timur Destanı, Battal Gazi Destanı ... gibi destanlar oluşmuştur.

Çağdaş edebiyatımızda da Kurtuluş Savaşı üzerine yazılmış destanlar vardır. N. Hikmet'in KUVÂ-YI MİLLİYE, F. Hüsnü Dağlarca'nın ÜÇ ŞEHİTLER DESTANI, Ceyhun Atıf Kansu'nun SAKARYA MEYDAN SAVAŞI... gibi.

Yapma destan türünün örnekleri sayılan bu destanlar biçim ve içerik bakımından doğal destanlardan ayrılır. Bunların konuları gerçek olaylar ve kişiler üzerine temellenmiştir. Oysa doğal destanlar, doğaüstü olaylar ve kişiler üzerine oluşturulmuş destanlardır.

3. DİDATİK ŞİİR:

Bilim, sanat, felsefe, ahlâk, din ... gibi alanlarla ilgili bilgi veren bir şiir türüdür. Eski çağlardan bugüne ozanlar eğitici, yol gösterici bir işlevi de yerine getirmiştir. Didaktik şiir ozanın sözü edilen görevinden doğmuş ve gelişmiştir. Bu türün en eski ve başarılı örneği, Yunan edebiyatında Hesio'dos İŞLER VE GÜNLER adlı yapıtır.

Latin edebiyatında Lucretius, Vergilius, Georgica; Fransız edebiyatında Boileau (Şiir Sanatı) bu türün başarılı örneklerini vermiştir.

Türk edebiyatında da Yusuf Has Hacip, Âşık Paşa, Ziya Paşa, Tevfik Fikret (Halûk'un Defteri), M. Akif ... didaktik şiir türünün güzel örneklerini vermiştir.

Fabllar ve yergi şiirleri de didaktik şiir kapsamında düşünülen şiirlerdir.

4. PASTORAL ŞİİR:

Çobanların yaşamını, aşklarını; doğanın güzelliklerini anlatan şiirlerdir. Bu şiirlerde kır yaşamının dingin, temiz yüzünü anlatmak amacı güdülmüştür. Her türlü süsten, gösterişten soyutlanmış yalın bir dil kullanılmıştır bu şiirlerde.

Pastoral şiirlere bukolik (çoban şiiri) şiir de denir. Bu türün en eski ve başarılı örneklerini Yunan edebiyatında Theokritos, Latin edebiyatında Vergilius vermiştir. Bizim edebiyatımızda ilk örneği A. Hamit Tarhan "SAHRA" adlı eseriyle vermiştir. Günümüzde köy ve kır yaşamından esinlenen şiirlere de pastoral şiir denmektedir.

Pastoral şiirin iki çeşidi vardır: İdil, eglog.

İDİL: Kır ve doğa sevgisi üzerine bir kişinin (ozanın, çobanın) ağzından yazılan ve çobana has bir aşkı yansıtan şiirlerdir.

EGLOG: Birkaç çobanın aşk ve kır hayatı üzerine karşılıklı konuşma biçimiyle oluşturulmuş şiirlerdir. Bu şiirlerin de ilk örneğini Yunan edebiyatında Teokritos vermiştir.

Eglogiar, bir olaya dayandığı ve karşılıklı konuşma biçiminde oluşturulduğu için küçük bir piyesi andırır. Bu türün edebiyatımızda örneği yoktur.

5. DRAMATİK ŞİİR:

İnsanın tutkularını, özlemlerini, isteklerini, kaygılarını, korkularını gerçeğe uygun biçimde eyleme dönüştürerek sahne tekniğine uygun biçimde yazılmış şiirlerdir.

Dramatik şiirde bir olay, durum ve olgu öyküleştirilerek şiirsel bir söylemle ortaya konur. O nedenle manzum biçimde yazılmış tiyatro eserleri dramatik şiir sayılmıştır.

Dünya edebiyatında Aiskhylos, Sophokles, Euripides, Corneille, Racine, Shakespeare bu türün başarılı örneklerini vermiştir. Bizim edebiyatımızda da N. Kemal, F. Nafiz, A. Hamit bu türün örneklerini veren edebiyat sanatçılarımızdır.

MENSUR ŞİİR:

Düşünce ve duyguları şiirsel bir özellikle anlatan; ancak ölçü ve uyak kaygısı güdülmeden oluşturulan yazılardır. Mensur şiirde şiirsellik ön planda tutulduğundan cümledeki öğeler alışılmışın dışında kullanılır. Bizim edebiyatımızda mensur şiire "mensûre" adı verilmiştir.

Dünya edebiyatında "mensur şiir" kavramını ilk kez Baudelaire "Küçük Mensur Şiirler" adlı eserinde kullanmıştır.

Türk edebiyatında H. Ziya (Mensur Şiirler), M. Rauf (Siyah İnciler), Y. Kadri (Erenlerin Bağından), R. Eşref Ünaydın (Damla Damla) bu türle ilgili eserler vermiştir.

II. DÜZYAZI

Konuşulduğu gibi yazma gereksinimi düzyazıyı çıkarmıştır. Düzyazıda cümleler genel olarak sözdizimi kurallarına uygun biçimde kurulur. Satırların uzunluk ve kısalıkları hiçbir kurala bağlı değildir.

Düzyazı kapsamına giren ürünler içerik ve biçim bakımından çeşitli türlere ayrılır:

A) ÖĞRETİCİ TÜRLER:

1. DENEME

Özgürce seçilen bir konuda gelişen, öğretici ve düşünsel yönler içeren, bir konuşma havası içinde biçimlenen, orta uzunlukta bir yazı türüdür.

- Denemeye özgü belli bir konu yoktur. Yaşama sevincinden ölüme; sevgiden, dostluktan arkadaşlığa; özgürlükten tutsaklığa her şey denemenin konusu olabilir.

- Denemede söylenenler, okura iletilmek istenenler bir söyleşi havası içinde verilir.
- Denemeci söylediklerini kanıtlama, belgeleme yoluna gitmez; onun inandırıcılığı yazarının içtenliğinden gelir.
- Denemeci okurunu avutup oyaladığı gibi ona birtakım gerçekleri de öğretir. Bunu yaparken asık suratlı bir tavır takınmaz.
- Deneme yazarı her olaya, her duruma "ben" açısından bakar.

2. MAKALE

Herhangi bir konuda belli bir görüşü ve düşünceyi ortaya koymayı amaçlayan bir yazıdır. Bu özelliğinden dolayı makaleye iddia ve ispat yazısı da denir.

- Bir gazete ve dergi yazısıdır. Doğuşu, gelişip çeşitlenmesi de gazeteyle birlikte olmuştur.
- Belli bir konu alanı yoktur. Güzel sanatlar, bir bilim ve bilgi kolu, insan ve toplum yaşamıyla ilgili her olay makalenin konusu olur.
- Makalede anlatım yalın ve yoğundur.
- Düşünceyi geliştirmek ve kanıtlamak için örnekleme, karşılaştırma, somutlama, tanık gösterme, nesnel verilerden yararlanma ... gibi düşünceyi geliştirme yollarından yararlanır.
- Her makale belli bir alandaki uzmanlığın ürünüdür. Makaledeki sözcük örgüsü de o uzmanlık alanının terimlerini kullanmayı gerektirir.

3. FIKRA

Bu tür yazılara köşeyazısı da denir. Gazete ve dergilerin belirli sütunu ya da köşelerinde yayımlanan güncel, siyasal ve toplumsal sorunları belli bir bakış açısıyla ele alan bir yazı türüdür.

- Güncel olaylarla ilgilidir.
- Toplumsal, siyasal ve kültürel gerçeklerle ilgili kamuoyu oluşturmaya yarar.
- Fıkrada konu, makalede olduğu gibi ayrıntılara inilerek kanıtlama yoluna gidilmez.
- Yalın ve yoğun bir anlatımı vardır.
- Günübirlik yazılardır. Çoğu, yayımlanmasından bir iki gün sonra etkisini yitirir.

4. RÖPORTAJ

Bir olayı, bir durumu ya da gerçeği araştırma, inceleme, gezip görme ve soruşturma yöntemiyle ele alan bir yazı türüdür.

- Röportajda çok yönlü ve değişik anlatım olanaklarından (açıklama, tartışma, öyküleme, betimleme ... gibi) yararlanılır.
- Resim ve fotoğraflardan yararlanılarak inandırıcılığı pekiştirilir.
- Röportaj, doğruyu ve gerçeği yansıtmakla kalmaz; aynı zamanda bunların ardında yatan nedenlerle okuyucuyu yüz yüze getirir.
- Tek bir yazıdan oluştuğu gibi bir yazı dizisi de olabilir.
- Röportaj ülkelerin ve insanların sorunlarını yansıtmada etkili bir araç olduğu için önem kazanmıştır.

5. ELEŞTİRİ

Sanat ya da düşünce yapıtının içeriğini, bu içeriğin işleniş ve geliştiriş biçimini değerli ve değersiz yanlarıyla belgelere ve örneklere yaslanarak değerlendiren bir yazı türüdür. Okurla yapıt arasında köprü işlevi gören bir türdür de denebilir eleştiriye.

- Eleştiri yapıta yönelik olmalı.
- Belirli ölçütlere göre yapılmalı, öznel yaklaşımlar olan eleştiriden kaçınılmalı.
- Eleştiride değerlendirilen yapıt bütün yönleriyle ele alınmalı ve yapıtın türü içindeki yeri gösterilmelidir.
- Eleştiri, birikim isteyen, dil, düşünce ve beğeni yönünden geliştirilmiş bir tür olarak düşünülmelidir.
- Eleştirinin sanatçıya dönük eleştiri, yapıta dönük eleştiri, topluma dönük eleştiri, okura dönük eleştiri ... gibi türleri vardır.

Edebiyatımızda Tanzimat edebiyatı döneminde görülmüştür. N. Kemal'in "Lisan-ı Osmani'nin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülahazatı Şâmildir" başlıklı yazısı ilk örnek olarak gösterilir.

Servet-i Fünun, Milli Edebiyat ve özellikle de Cumhuriyet edebiyatı döneminde türle ilgili başarılı örnekler verilmiştir. N. Ataç, Sabahattin Eyüpoğlu, Oktay Akbal, Asım Bezirci, Fethi Naci, Doğan Hızlan Cumhuriyet edebiyatı ve günümüz edebiyatında bu türün başarılı adları olmuştur.

6. GÜNLÜK

Yazarlarının kendi kendileriyle dertleşme gereksiniminden doğan günlükler; duyguları, sevinçleri, öfkeleri, bunalımları içten bir dille ortaya döker.

- Günü gününe yazılır.
- Tarih belirtilerek oluşturulur.
- Günlükler yazarın yaşadığı günleri tanımamızı sağlar.
- İçten, yalın ve yoğun bir anlatımı vardır.

Edebiyatımızda Nurullah Ataç ve Suut Kemal Yetkin başarılı örneklerini vermiştir.

7. ANI

Bir kimsenin başından geçen, kendi döneminde ortaya çıkan olayları, durumları kendi gözlem ve izlenimlerine bağlı kalarak anlattığı yazı türüdür.

- Anı, anı yazarının yaşadıklarını [illegible] dır.
- Şimdiki zamanı değil, geçmiş zamanı anlatır.

- Tarihe ışık tutan bir özelliği vardır.
- Belgelere dayalıdır.
- "Anı" türünde amaç bir döneme ayna tutarak, o dönemi aydınlatmaktır.
- Anlatımda içtenlik, doğrudanlık ve doğallık belirleyici özelliklerindendir.
- Anılar bilgi, gözlem ve yaşantı birikiminin ürünüdür.
- Anıların bir bölümü yaşanılan olaylar ve olgularla ilgili değildir. Bunlar belirli alanlarda ün yapmış kişilerle ilgilidir. Bunlara "anı portre" denir.

Edebiyatımızda bu türün başarılı örnekleri vardır. Edebiyatımızda ilk örneği Moğol İmparatorluğu'nun kurucusu Babur Şah'ın "Baburnâme" adlı eseridir.

8. GEZİ YAZISI

Bir yazarın gezip gördüğü yerlerin ilgi çekici yanlarını anlattığı bir yazı türüdür. Bu özelliğinden dolayı gezi yazısına olağanüstü güzellikler avıdır, denmiştir.

İnsanoğlunun bulunduğu yerden başka yerlere gitme, başka diyarları tanıma, öğrenme isteğinden doğmuş bir türdür. Bu özelliğinden dolayı da en eski türlerden biridir.

- Gezi yazısı başarılı bir gözlem gücüne yaslanır.
- Okuyanda gezip görme isteği uyandıracak bir niteliğe sahip olmalıdır.
- Sıradan değil, ilgi çekici şeyler sergilemelidir.
- Akıcı ve etkileyici bir dil ürünü olmalıdır.

Uyarı:

Gezi yazıları, belirli yurt köşelerinin ya da yerlerin sorunlarını ele alan "gezi röportajı"yla karıştırılmamalıdır.

Edebiyatımızda ilk örneği Evliya Çelebi'nin "Seyahatname"sidir.

F. Rıfkı Atay, Reşat Nuri Güntekin, Azra Erhat ... gibi yazarlarımız da bu türün başarılı örneklerini vermiştir.

9. YAŞAMÖYKÜSÜ (Biyografi)

Sanat, bilim, siyaset, askerlik, ekonomi ve spor alanında ün yapmış kişilerin yaşamını anlatan bir türdür.

- Yaşamöyküsünde ele alınan kişinin çocukluğu, öğrenim aşamaları, mesleği ve mesleğindeki başarısı, huyu ve davranış özellikleri, toplumsal yaşamdaki yeri ilgi çekici ve akıcı bir anlatımla ele alınmalıdır.
- Öyküleyici bir anlatım tekniği kullanılmalıdır.
- Bazı yaşamöyküleri ayrıntılı bir biçimde yazılırken, bazıları ansiklopedik bir özellikte olabilir.

Yaşamöyküsünün Divan edebiyatındaki karşılığı "tezkire"dir. İlk tezkire örneği de Ali Şir Nevai'nin "Mecalis-ün Nefais" adlı eseridir.

10. ÖZYAŞAM ÖYKÜSÜ (Otobiyografi)

Sanat, bilim, siyaset ve spor alanında ünlenmiş bir kişinin kendi yaşamını yazıya dökmesidir. Özyaşamöyküsü, yaşamöyküsünün bütün özelliklerini taşır.

Bu türde başarının, kişinin gerçeklere bağlı kalmasına, işin içine düş gücünü karıştırmamasına bağlı olduğu unutulmamalıdır.

Uyarı:

Özyaşamöyküsüyle anı türü birbiriyle karıştırılmamalıdır. Anı türünde anlatıcının amacı kendini anlatmak değil yaşadığı dönemi yansıtmaktır. Oysa özyaşamöyküsünde anlatıcı dönemi değil, kendi öz benini öne çıkarır.

Edebiyatımızda H. Ziya Uşaklıgil'in "Kırk Yıl"ı anı ve otobiyografik özellik taşıyan bir yapıt olarak bu türe örnek gösterilebilir.

11. MEKTUP

Ayrı bulunduğumuz insanlardan haber alma, onlara haber verme, onlarla bir sorunu, sevinç ve üzüntülerimizi paylaşma gereksiniminden doğmuştur. Eski yıllarda bu gereksinimleri gidermede bir bildirim aracı olan mektup, ilerleyen yıllarda sanatçıların, devlet ve bilim adamlarının evrenine ışık tutan o evreni bütün doğallığıyla yansıtan bir ayna haline gelerek edebiyattaki yerini almıştır.

Mektuplar özel mektup, yazınsal mektup, açık mektup, resmi mektup olmak üzere çeşitlere ayrılır. Kişilerden makamlara ya da kurumlara bir dileği iletme amacıyla yazılan resmi mektuplara "dilekçe" denir.

Uyarı:

1. Bu mektup türleri arasında üslup farklılıklarının olduğu unutulmamalıdır.
2. Mektup türü, zamanla diğer yazı türlerinde özellikle romanda bir anlatım biçimi olarak da kullanılmıştır. Goethe'nin Genç Werther'in Acıları, R. Nuri Güntekin'in Bir Kadın Düşmanı buna örnek gösterilebilir.

B) YAŞATICI VE YAŞANTI KAZANDIRICI TÜRLER:

Bundan önce gördüğümüz fıkra, makale, deneme, eleştiri, röportaj... gibi türlerde olaylar, olgular, sorunlar ve kişilerle ilgili az da olsa bilgi edindik. Oysa yaşatıcı ve yaşantı kazandırıcı türleri roman, hikâye... gibi okuduğumuzda bilgi edinmeyiz. Bunları okuduğumuzda düş gücümüz gelişir, zenginleşir. Bunları okuduğumuzda deneyimimiz artar, bulunduğumuz dünyadan başka bir dünyaya gideriz.

1. ÖYKÜ

Gerçek ya da tasarlanmış olayları, durumları ilgi çekici bir biçimde anlatan, okuyucuda heyecan ve hoşlanma duygusu uyandıran bir yazı türüdür.

Yaşatıcı ve yaşantı kazandırıcı sanatsal türlerin belli bir tanımı yoktur. Şiirde olduğu gibi öykünün de birçok tanımı yapılmıştır.

Öyküde Öğeler:

a) Olay ve Durum

İnsanın başından geçen ya da insanların eyleme dönüşmüş özlemleri, tutkuları, aşkları, istekleri, bunalımları, kaçışları, doğayla ve insanla çatışmaları öykü türünün yaslandığı olayları ve durumları oluşturur.

b) Kişiler

Öykünün temelini insan yani kişiler oluşturur. Öykü; insanı, insana anlatma sanatı olduğuna göre olay ve durum içinde olan kişiler, insana anlatılacaktır. Öyküde bu yapılırken romanda olduğu gibi kişiler bütün yönleriyle ele alınmaz. Okur, öyküde kişilerin yaşamının bir bölümünü, küçük bir kesitini tanıma olanağı bulur. Romanla öykü arasındaki en büyük ayrım da burada ortaya çıkar.

c) Yer ve Zaman

Öyküde ister bir olay anlatılsın isterse bir durumdan söz edilsin, bunlar belirli bir yerde ve belirli bir zaman dilimi içinde geçer. Yer ve zaman öğesi öyküde olay ve durumla sıkı sıkıya bağlıdır.

Olay ve durum değiştikçe doğal olarak yer ve zaman da değişir. Çünkü her olay ya da durumun bir belirişi, bir gelişimi, bir de sona erişi vardır.

d) Anlatıcı

Her öykü belirli bir bakış ya da görüş açısından anlatılır. Birinci kişili anlatıcıda ben'li bir anlatım kullanılır. Bu tür anlatıcıda olay birinci kişinin ağzından anlatılır. Bu kişi kimileyin öykünün kahramanı, kimileyin ikinci, üçüncü derecede bir kişi olabilir. Üçüncü kişili anlatıcıda yazar kendini gizler. Ancak her şeyi görür ve bilir; ama ortada gözükmez. Bir gözlemci gibi davranır.

ÖYKÜ TÜRLERİ

a) Olay Öyküsü: Bu tür öykülerde çarpıcı bir olay ele alınır. Olayın geçtiği yer ve olayın ortaya çıkışı öykünün girişinde (serim bölümü) anlatılır. Bu bölüm öyküye açılan bir pencere gibidir.

Olay adım adım gelişir. Okuyucunun kafasında birtakım sorular uyandırır. Öykünün bu gerilimli bölümüne de gelişme (düğüm) bölümü denir. Bu gerilimin yaratılmasındaki amaç, okurun ilgisini kamçılamaktır.

Olay, birtakım gerilimli gelişmelerle beslenir ve bir yerde düğümlenir. Öykücü neden-sonuç ilişkisinden yararlanarak bu düğümü çözmeye çalışır. Çözüme giden yol iyi bir öyküde bir anda olmaz. Öykünün bu bölümüne sonuç (çözüm) bölümü denir.

Bu öykü türünün dünya edebiyatındaki ustası Fransız Maupassant'tır. Bizim edebiyatımızda da Ömer Seyfettin başta gelir.

b) Durum, Kesit Öyküsü: Bu öykü türü çarpıcı ve etkileyici bir olaya yaslanmaz. Yaşamdan bir kesit alınarak ya da bir insan hali ele alınarak öyküleştirilir. Bu nedenle de burada serim, düğüm, çözüm gibi bölümler yoktur.

Bu öykü türünün dünya edebiyatındaki en tanınmış temsilcisi Rus yazarı A. Çehov'dur. Bizim edebiyatımızda da Sait Faik, M. Şevket Esendal sayılabilir.

2. ROMAN

Yaşanmış ya da yaşanması olağan durumları, olayları düş gücüyle gerçeğe uygun biçimde yaratarak anlatma sanatıdır. Öğeleri yönünden öyküye benzer. Ancak olay, kişiler öyküden daha geniş, daha ayrıntılı ele alınır.

Romanda okura öyküden daha farklı bir bakış, daha geniş bir evren sunulur. Bunu başarabilmek için de romancı, roman türünde başka türlerin –başta mektup türü olmak üzere– anlatım olanaklarından yararlanır.

Romanda kişilerin anlatımı da öyküden farklıdır. Bir romancı kişileri tanıtırken iki yoldan yararlanır: Tipleştirme, Karakter Çizme.

Tipleştirme: İnsanlarda ortak olan bir insanlık oluşumunu – cimrilik, korkaklık, hainlik, çocuk - vatan sevgisi... gibi – abartarak tek bir insanda toplayarak anlatmadır. Orhan Kemal'in Murtaza'sı, Balzac'ın Goriot Babası... gibi.

Karakter Çizme: Kişileri huy ve davranış özellikleriyle yansıtmadır. Bunu yaparken de kişiyi ruhsal ve fiziksel özellikleriyle ayrıntılı biçimde tanıtmak gerekir.

ROMAN TÜRLERİ

A) Konularına ve Yapısal Özelliklerine Göre:

a. Serüven Romanları: Anlatım ve üslup kaygısı gütmeyen, okuru gerilim içinde tutmak için maceraya ağırlık veren romanlardır. Dünya edebiyatında Alexandre Dumas'ın Üç Silahşörleri gibi.

b. Polisiye Romanlar ve Casusluk Romanları: Okurların korku, merak, heyecan... gibi duygularını kamçılayarak ilgilerini diri tutan romanlardır. Bu tür romanlarda suçlunun arkasında sürekli bir dedektif koşar. Dünya edebiyatında İngiliz Conan Doyle'nin Sherlok Holmes'i gibi.

c. Aşk Romanları: Özellikle beğenisi gelişmemiş okurların heyecan, tutku, özlem ve düşlerini doyurmayı amaçlayan romanlardır. Bu tür romanlar, okuru içinde bulunduğu gerçek ortamdan uzaklaştırır. Aşk, duygusal ilişkiler bu tür romanların ana konusudur.

d. Tarihsel Romanlar: Konusunu tarihi gerçeklerden alan romanlardır. Bu romanların kahramanları gerçek yaşamdan alındığı gibi düşsel de olabilir. Bizim edebiyatımızda ilk denemesi Tanzimat edebiyatı döneminde N. Kemal'in Cezmi'si olmuştur.

e. Psikolojik Romanlar: Bu tür romanlarda roman kahramanlarının ruhsal tahlillerine (çözümlemelerine) geniş yer verilir. Türk edebiyatında M. Rauf'un Eylül'ü ilk örnek olarak verilir.

B. Edebiyat Akımlarına Göre:

Batı edebiyatındaki edebî akımların özelliklerine göre de romanlar türlere ayrılmaktadır. Klasik roman, Romantik roman, Realist roman, Natüralist roman... gibi.

3. TİYATRO:

İnsanoğlunun yaşamını söz ve eylemle gösterme sanatıdır. Tiyatroda olaylar oluş halinde verilir. Aynı zamanda olaylar, yazarın ağzından değil yapıttaki kişilerin ağzından anlatılır.

Tiyatro hem söz hem de eyleme dayalı olduğu için tiyatro yapıtını oluşturan öğelerin başında olay gelir. Tiyatroda olay, kişilerin kendileriyle ya da çevreleriyle çatışmasından oluşur. Oyunda düşünceler, duygular dümdüz sunulmaz. Eyleme dönüştürülerek verilir. İşte tiyatroda olay denilen; kişilerin duygularının, düşüncelerinin, tutkularının, hırslarının ... eyleme dönüşmüş halidir.

Tiyatroda olayı geliştiren de oyun kişileridir. Bu kişileri tiyatro, doğal ve toplumsal çevrelerinden soyutlamaz. Bunun için de tiyatroda kişiler, ortak ve genel özellikleriyle verilmeye çalışılır. Bu kişiler, bir tiyatro yapıtında ya tipleştirilerek ya da kişilerin karakterleri çizilerek ele alınır.

Tiyatroda olay ve kişilerin yanında bir başka öğe de "dekor"dur. Dekor, olayın geçtiği yeri, doğal ve toplumsal çevreyi oluşturmaya yarayan eşya ve nesnelerin bütünüdür. Tiyatroda her eşyanın ve nesnenin bir işlevi vardır. Bunlar süsleme kaygısıyla konmaz. Bu eşyaların hepsi, izleyici de gerçeklik duygusunun yaratılmasında önemli rol oynar.

TİYATRO TÜRLERİ

a. Tragedya (Ağıt): Konusunu önemli ve soylu kişilerin başından geçen yıkımlar ve felaketlerden alan bir tiyatro türüdür.

- Olay, ağırbaşlı ve ciddi bir havada geçer.
- Erdem ve ahlaka önem verilir.
- Acıma ve korku duygusu sürekli kamçılanır.
- Konusunu mitoloji ve tarihten alır.
- Kahramanlar soylu kişilerden seçilmiştir.
- Diyalog ve koro bölümlerinden oluşur.
- Üç birlik kuralına (olayda, zamanda ve yerde birlik) uyar.
- Olayın içindeki vurma, yaralama ve öldürme... gibi durumlar, seyircinin gözü önünde geçmez.
- Manzum biçimde oluşturulur.
- Genellikle beş perdeden meydana gelir.
- Kişiler, kısa konuşmalar yerine "tirat" dediğimiz uzun konuşmalar yapar.

Geleneksel anlamda trajedi bugün artık yazılmamaktadır. Dünya edebiyatında Eski Yunanlı sanatçılar Aiskhyleos, Sophokles, Euripidies bu türün başarılı örneklerini vermiştir.

b. Komedya (Güldürü): İnsan yaşamının gülünç yanlarını alaylamalı bir tutumla ele alan ve sergileyen bir türdür.

- Komedide seyircinin güldürülerek ve aynı zamanda düşündürülerek doğru yolu bulması amaçlanır.
- Konu, günlük yaşamdan seçilir.
- Kişiler sıradandır.
- Yapıt oluşturulurken üslup kaygısı güdülmez.
- Her tür olay, seyircinin gözü önünde cereyan eder.
- Karakter Güldürüsü, Töre Güldürüsü, Entrika Güldürüsü, Yergi Güldürüsü... gibi türleri vardır.

Eski Yunan ve Latin edebiyatında, Fransız edebiyatında (Moliere) bu türün başarılı öneklerini veren sanatçılar vardır.

c. Dram: 18. yüzyıldan bu yana tragedya ve komedyanın yerini alan tiyatro türü "dram" gelişmiş ve tanınmıştır. Yüce ile gülüncün birleşmesinden doğal dram türünde genellikle acıklı olay ve olgular ağır basmaktadır.

- Dramda üç birlik kuralına uyma zorunluluğu yoktur.
- Kişiler her sınıftan seçilebilir.
- Hem nazım hem de nesir biçiminde yazılır.
- Her türlü olay seyircinin gözü önünde geçebilir.
- Perde sayısında kesinlik yoktur.

d. Epik Tiyatro: Epik tiyatro, tiyatro türünün gelişiminde yeni bir halkadır. Geleneksel tiyatro anlayışına karşı bir tür olan epik tiyatroda, izleyicilerin sahnede gördüklerinin bir oyun olduğu ve sahnede olanlarla kendilerini özdeşleştirmemeleri gerektiği vurgulanır. Bunun için ara oyunlarla, korolarla, resimlerle izleyicinin gerilimi ve heyecanı düşürülür. İzleyiciye sorular yöneltilerek onların ilgileri diri tutulur. İzleyicide eleştirel bir tavır geliştirmeyi amaçlayan bu türün en başarılı örneklerini Alman edebiyatından Berthold Brecht vermiştir.

TİYATROYLA İLGİLİ BAZI TERİMLER

- **Perde:** Tiyatro yapıtının bölümleridir.
- **Sahne:** Tiyatro yapıtında olayın akışı gereği kişilerin bir araya gelmesi, tekrar ayrılması biçimindeki işleyişin gerçekleşmesi için ayrılan küçük bölüm.

- **Tirat:** Tiyatroda duygu ve düşüncelerin dile getirilmesi için yapılan coşkulu, uzun konuşmalar.
- **Vodvil:** Salt güldürme amacıyla oluşturulan, nedensonuç ilişkisi ve mantıksal amaç gütmeyen komedidir.
- **Feeri:** Gerçek dışı olaylara dayanan, kişileri gerçek yaşamdan alınmayan komedi türüdür.
- **Jest:** Tiyatroda oyuncuların el kol hareketleridir.

4. MASAL

Toplumların düş gücünün zenginliğinden kaynaklanan, genellikle de olağanüstü olay ve kişilere bağlanarak anlatılan hikâyelerdir.

- Çoğunun yaratıcısı belli değildir. Anonim ürünlerdir.
- Masallar, düşsel bir evrenin taşıyıcısı olduğunu sürekli hissettirir.
- Anlatım alabildiğine yoğundur.
- Genellikle eğitimsel bir nitelik taşır.
- Masallarda düşsel ve ulusal ayrıntılara yer verilmez.
- Masalların tümünde olağanüstü şeyler anlatılmaz. Bazı masallarda yaşam gerçeğine bağlı ama düşsel olaylar da anlatılır.
- Yer ve zaman düşseldir.
- Masallardaki varlıkların hepsi insan dilinden konuşur.
- Tekerlemeler masalda önemli bir yer tutar.
- Genellikle iyilik-kötülük, yiğitlik – korkaklık, alçakgönüllülük - kendini beğenmişlik, cömertlik - cimrilik... gibi karşıtlıkları temsil eden kişilerin savaşımı üzerine kurgulanır.

Uyarı:

Masal türüyle "efsane" birbirine karıştırılmamalıdır. Efsane de düş gücünün ürünüdür. Efsanede de olağanüstü olay ve kişilere rastlanır. Ancak efsaneler daha inandırıcıdır. Efsanelerde ideal insan tipi üzerinde durulur.

Efsaneler de dini olaylardan, tarihi sorunlardan, dünyanın yaradılışından beslenir.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK – 1:

Kardaş, senin dediklerin yok,
Halay çekilen toprak, bu toprak değil.
Çık hele Anadolu'ya.
Kamyonlarla gel, kağnılarla gel gayrı,
O kadar uzak değil.

Bu parça, hangi şiir türünün özelliklerini yansıtmaktadır?

A) Lirik şiir B) Didaktik şiir C) Epik şiir
D) Pastoral şiir E) Dramatik şiir

ÇÖZÜM:

Duygu ve düşüncelerin düş gücüyle zenginleştirilerek coşkulu ve duygusal bir dille anlatıldığı şiir türü lirik şiirdir. Bu parçada öznellik ağır basmaktadır. Akıldan çok düşgücüne yaslanılmıştır. Duyguların diliyle yazılmıştır. O nedenle lirik şiirin özelliklerini yansıtmaktadır.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2:

Aşağıdakilerden hangisi doğal destan değildir?

A) İlyada B) Oğuz Kağan
C) Kaybolmuş Cennet D) Şehname
E) Kalavela

ÇÖZÜM:

İlyada, Homeros'un eseri olan bir doğal destandır. Oğuz Kağan, Hun Türklerine ait bir doğal destandır. Kalavela Finlilerin, Şehname İranlıların doğal destanlarıdır. Kaybolmuş Cennet, Adem'le Havva'nın cennetten ayrılışını konu alan İngiliz Milton'a ait bir yapma destandır.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 3:

Gazete ve dergilerin belirli sütun ve köşelerinde yayımlanan; güncel, siyasal, toplumsal olayları belli bir bakış açısıyla ayrıntılara inmeden ele alan yazılara ... ya da ... diyoruz.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi geterilmelidir?

A) Anı – Hatıra B) Makale - Deneme
C) Söylev - Sohbet D) Fıkra - Köşeyazısı
E) Anı - Günce

ÇÖZÜM:

Güncel, siyasal ve kültürel olaylar üzerine yazılan kısa dergi ve gazete yazılarına fıkra denir. Günümüzde "köşe yazısı" kavramı "fıkra"nın anlamdaşı olarak kullanılmaktadır.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 4 :

Ana dil öğrenimine gereken özeni göstermeyeceksin, Türk Dili ve Edebiyatı dersini ikinci sınıf bir ders oluşumuna düşüreceksin; sonra da gençlerimiz Türkçe bilmiyor, spikerlerimiz bile doğru ve güzel Türkçe konuşmuyor diye feryat edeceksin. Bence Türk Dili ve Edebiyatı'nı borç defterine yazdıran bir eğitim anlayışı, o kuşağın iyi yabancı dil öğrenmesini de önlüyor.

Bu parça, aşağıdaki yazı türlerinin hangisinden alınmıştır?

A) Fıkra B) Eleştiri C) Deneme
D) Makale E) Söyleşi

ÇÖZÜM:

"Deneme"yi özgürce seçilen bir konuda gelişen, öğretici ve düşünsel yönler içeren ve konuşma havası içinde biçimlenen bir yazı türü olarak tanımlamıştık. Bu parçada "ana dil" ve "Türk Dili ve Edebiyatı" dersiyle ilgili düşünsel yaklaşımlar sergilenmiş. Üstelik bu düşünsel yaklaşıma yazar, kendi "beni" açısından yaklaşıyor. O nedenle yazı "deneme" türünün özelliklerini yansıtıyor.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 5:

Aşağıdakilerden hangisi "klasik komedya"**nın bir özelliği değildir?**

A) Konu günlük yaşamdan seçilir.
B) Kişiler sıradandır.
C) Yapıt oluşturulurken üslup kaygısı güdülmez.
D) Erdem ve ahlaka önem verilir.
E) Her türlü olay, seyircinin gözü önünde cereyan eder.

ÇÖZÜM:

"Klasik komedya" konu günlük yaşamda gördüğümüz her türlü olay ele alındığı ve kişilerde bir statü kaygısı güdülmediği için her türlü insan hali doğal görülür. O açıdan ahlaklı olmanın gerektirdiği yiğitlik, dürüstlük, soyluluk, bilgelik ... gibi durumlar önemsenmez.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 6 : (ÖYS – 1992)

Aşağıdaki eserlerden hangisi edebiyat türü bakımından ötekilerden farklıdır?

A) Şermin B) Okun Ucundan C) Garip
D) Türk Sazı E) Altın Işık

ÇÖZÜM:

Şermin (T. Fikret), Garip (O. Veli), Altın Işık (Z. Gökalp), Türk Sazı (M. Emin Yurdakul) şiir türünden eserlerdir. Okun Ucundan (Y. Kadri Karaosmanoğlu) mensur şiirdir. Mensur şiir, duyguların düşüncelerin şiirsel bir yaklaşımla ele alınmasından doğan bir tür olduğu için diğerlerinden farklıdır.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 7: (ÖYS – 1994)

Türk edebiyatında bu türün örnekleri, Cumhuriyet'ten, sonra verilmeye başlanmıştır. A. Haşim'in "Bize Göre" ve "Gurabâhâne-i Laklakan" adlı yapıtlarındaki kimi parçalar, edebiyatımızda bu türün ilk örnekleri sayılabilir. Türün en başarılı temsilcisi ise, Nurullah Ataç olarak bilinir. Sabahattin Eyüpoğlu, Suut Kemal Yetkin de bu türün ustaları arasında yer alır.

Bu parçada sözü edilen yazınsal tür, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Öykü B) Anı C) Deneme
D) Gezi E) Roman

ÇÖZÜM:

Cumhuriyet'ten sonra edebiyatımızda örnekleri verilen türlerden biri de "deneme"dir. Üstelik N. Ataç'ın, S. Eyüpoğlu ve S. Kemal Yetkin'in başarılı olduğu alan da "deneme" ve "eleştiri"dir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 8: (ÖYS – 1996)

Tragedya türü ile ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Acıklı yönü ağır basan bir tiyatro türüdür.
B) Ana karakterlerin halktan olması en önemli özelliğidir.
C) Konuları mitolojiden ve tarihten alınır.
D) Zaman, yer ve olay birliği kuralına uyulur.
E) Klasik bir dil ve üslûp anlayışıyla yazılır.

ÇÖZÜM:

Konusunu mitoloji ve tarihten alan tragedyada ana karakterler soylulardan seçilmiştir. Bunlar da krallar, kraliçeler ... gibi kişilerdir. Dolayısıyla tragedyanın ana karakterleri sıradan insanlar değil, belli statüleri olan kişilerdir.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 9: (ÖYS – 1996)

Okuma yok, yazma yok bilmeyiz eski - yeni
Kuzular bize söyler, yılların geçtiğini
Arzu, başlarımızdan yıldızlar gibi yüksek
Önümüzde bir sürü, yanımızda bir köpek.

Bu dörtlükte aşağıdaki şiir türlerinden hangisine özgü bir nitelik vardır?

A) Lirik Şiir B) Didaktik şiir
C) Pastoral şiir D) Epik şiir
E) Dramatik şiir

ÇÖZÜM:

Doğanın güzelliklerini, çoban yaşamını ve çobana has aşkları anlatan şiirlere pastoral şiir (çoban şiiri) denir. Burada da koyun, kuzu, sürü ... gibi kavramlarla okumasız yazmasız bir insandan söz edilmektedir. Yani çoban ve kır yaşamından söz edilmektedir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 10: (ÖYS – 1996)

Tanzimat'a kadar Türk toplumunda onun yerini destanlar, efsaneler, mesneviler ve halk hikâyeleriyle masallar tutmuştur. Bir edebiyat türü olarak bize Tanzimat'tan sonra Batı'dan gelmiştir. İlk örnekler de Fransız edebiyatından yapılma çevirilerdir. Bunlardan ilk tanıdığımız yapıt, Y. Kâmil Paşa'nın bir çevirisidir.

Bu parçada sözü edilen edebiyat türü aşağıdakilerden hangisi olabilir?

A) Hikâye B) Tiyatro C) Gezi
D) Anı E) Roman

ÇÖZÜM:

İlk örneği Tanzimat'la edebiyatımıza giren "roman" türünün yerini destan, efsane, masal... gibi anlatı türleri karşılıyordu. Y. Kâmil Paşa'nın Fransız yazarı Fenelon'un "Telemak"çevirisi de roman türünün ilk çeviri örneği olmuştur. Verilen bilgilere göre sözü edilen türün"roman" olduğu anlaşılmaktadır.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 11: (ÖYS – 1997)

Aşağıdaki destanlardan hangisi, birlikte verildiği ulusa ait değildir?

A) Manas – İran B) Ramayana – Hint
C) Nibelungen – Alman D) Kalavela – Fin
E) Ergenekon - Türk

ÇÖZÜM:

Manas Destanı bir Türk destanıdır. İranlılara ait doğal destan Firdevsi'nin Şehname'sidir.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 12: (ÖSS – 2006)

Bu, son bir yıl içinde okuduğum romanlar arasında etkisiden uzun süre kurtulamadığım bir çeviri roman. Yazar, bu romanında öncekilerden farklı bir yol izlemiş. Bir kahramanın çevresinde gelişen bir öykü kurgulamış. Abartıyla yalınlığı, komediyle trajedinin özelliklerini bir arada kullanmış. Bir yıl gibi bir zaman dilimini çok az geri dönüşlerle anlatmış. Haftalarca "çok satanlar" listesinde yer alan bu çeviri yapıt, Türk okurundan gördüğü ilgiyi Fransız ve İngiliz okurlarından görmemiş. Bu durum, çevirmenin başarısı olarak değerlendirilebilir.

Bu parçada aşağıdaki yazı türlerinden hangisine ait özellikler ağır basmaktadır?

A) Makale B) Deneme C) Eleştiri
D) Fıkra E) Günlük

ÇÖZÜM:

Makale kanıtlanabilir yazılardır, deneme içsel konuşmalara öne çıkar, fıkra günlük konularda yazılır, günlük ise yazanla ilgilidir. Parçada bir yapıtla ilgili eleştiri yapılmakta, özellikler sıralanmakta.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 13: (ÖSS – 2006)

Kaman civarına bahar gelince
Yıkılır ovadan yörük çadırları,
Yücesinde pare pare duman tutmuş
Düldül Dağ'ın yaylasında mekân kurulur.
Hoş gelmişsin İlkbahar!
Nisan ayı içinde donanır dağlar,
Donanır yeşilinden, alından

Bu dizelerde aşağıdaki şiir türlerinden hangisine özgü nitelikler ağır basmaktadır?

A) Lirik B) Postoral C) Epik
D) Didaktik E) Dramatik

ÇÖZÜM:

Lirik şiir, duygusallık içeren aşk, sevgi şiirleridir; epik şiir, kahramanlık, savaş şiirleridir; didaktik öğüt veren, yol gösteren şiirlerdir; dramatik şiir, sahne sanatlarında kullanılan şiirlerdir. Doğayla ilgili yazılan şiirler, postoral şiirlerdir.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 14: (ÖSS – 2007)

Aşağıdakilerin hangisinde boş bırakılan yere ayraç içindeki sözcük getirilirse tanım yanlış olur?

A) ..... yazarın herhangi bir konu üzerinde kesin sonuçlara varmadan, kişisel görüş ve düşüncelerini senli benli bir anlatım içinde verdiği yazı türüdür. (makale)

B) ..... ünlü kişilerin yaşamlarını, yaptıklarını, yaşadıkları döneme katkılarını anlatan yazı ve kitaplara denir. (biyografi)

C) Bir kimsenin kendi yaşam öyküsünü kendisinin yazıp anlatttığı yapıtlara ..... denir. (otobiyografi)

D) Bir topluluk önünde belirli bir konuda yapılan etkili ve inandırıcı konuşmalara ..... denir. (nutuk)

E) Bir yazarın, başından geçen ya da tanık olduğu olay ve olguları bilgilerine, gözlemlerine dayanarak anlattığı yazı türüne ..... denir. (anı)

ÇÖZÜM:

B, C, D, E seçeneklerinde verilen tanımlar, parantezdeki türlerle eşleşmektedir. Makale; kanıtlanabilir, bilimsel, araştırmaya dayalı bir gazete-dergi türüdür. Açıklama, deneme türünün özelliğidir.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 15: (ÖSS – 2007)

Othello (I) adı tragedya (II) 1603 yılında William Shakespeare (III) tarafından kaleme alınmıştır. Bu yapıt, kıskançlığı konu (IV) alan ilk roman (V) olduğu için önemlidir.

Yukarıdaki numaralanmış sözlerin hangisinde bilgi yanlışı vardır?

A) I B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Othello bir tragedyadır ve Shakespeare tarafından yazılmış konusu kıskançlık olan bir tiyatrodur.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 16: (ÖSS – 2008)

Orta oyunuyla ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Erkekler tarafından canlandırılan kadın tipine "Zenne" adı verilir.

B) Başoyuncu, okumuş orta sınıf şehirliyi temsil eden "Kavuklu"dur.

C) Herhangi bir metne bağlı kalmadan doğaçlama olarak oynanır.

D) "Fasıl" oyunun asıl konusunun işlendiği bölümdür.

E) "Balama" ve "Frenk" oyuncu tiplerindendir.

ÇÖZÜM:

Orta oyununda, okumuş orta sınıf şehirliyi temsil eden başoyuncu "Kavuklu" değil "Pişekâr"dır.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

TEST – I

1. Okur, bizimle aynı görüşte olmayabilir, ama yazımızı okurken bir kuşku büyümeli içinde, o mu doğru yazıyor, yoksa ben mi en doğruyu biliyorum diye... Yazarlık yaşamımın en güzel bir övgüsü sayarım bir genç okurumun bana yazdığı şu cümleyi: "Her düşüncenize katılmıyorum, ama yazınızı okurken sizinle tartışıyorum içimde, sizinle tartışmak o kadar güzel ki!"

Bu parçada sözü edilen yazar, aşağıdaki türlerden hangisinde yazmaktadır?

A) Deneme B) Makale
C) Roman D) Öykü
E) Röportaj

2. Bizdik o hücumun bütün aşkıyla kanatlı
Bizdik o sabah ilk atılan safta yüz atlı
Uçtuk Mohaç ufkunda görünmek hevesiyle
Canlandı o meşhur ova at kişnemesiyle
Fethin daha bir ülkeyi parlattığı gündü
Biz uğruna can verdiğimiz yerde göründü.

Bu parça konusu bakımından ne tür bir şiirden alınmış olabilir?

A) Pastoral B) Epik
C) Didaktik D) Dramatik
E) Satirik

3. I. Gazeteciliğin önemli bir dalıdır.
II. Yalnız yaşam gerçeğini göstermekle kalmaz, bunun nedenlerini de ortaya koyar.
III. Titiz araştırmalar, uzun çalışmalar gerektirir.
IV. Günlük yaşamdan kaynaklanır, kısa yazılardır.
V. Yalın, çarpıcı bir dili vardır, gücünü ve inandırıcılığını belgeden alır.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde röportajla ilgili bir bilgi yanlışı vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

4. **Makale ve fıkra için aşağıda söylenenlerden hangisi doğru olamaz?**

A) Gazete ve dergi yazıları oluşları bakımından benzerlerdir.

B) İkisinde de ele alınan konu çeşitli yönlerden kanıtlanmaya çalışılır.

C) Her iki yazı türünde de düşünsel yön ağır basar.

D) Makale bilimsel veya yarı bilimsel özellik taşır, fıkrada bu zorunluk yoktur.

E) Makalelerde bilimsel bir dil kullanılır. Fıkralarda ise günlük konuşma dili esastır.

5. Gidin ey keçilerim,
Siz de gidin eski günlerin mutlu sürüsü.
Bakamayacağım ardınızdan bir daha
Göremeyeceğim artık sizi uzaktan
Siz bir çalılık kayaya tırmanırken
Bakamayacağım, türküler yakamayacağım
Arkanızdan.

Yukarıdaki parça konusu bakımından ne tür bir şiirdir?

A) Didaktik B) Epik
C) Lirik D) Pastoral
E) Satirik

6. Fatih - Harbiye, Doğu'nun Batı'ya sanat ve kültür açısından üstünlüğünü, müzik çerçevesinde işler ki, bu da romancının ayrı bir "gaflet" idir. Çoksesli, teksesli müzik karşılaştırmasına hemen hiç yanaşmaksızın, Doğu müziğinin üstünlüğünü savunma çabası hep boşlukta kalır. Roman kahramanı Ferit, Batılı büyük müzisyenlerin Doğu müziğine verdikleri önemi belirten bazı laflar geveler. Böylelikle yapıt, yazarın kendi görüşlerini yine kendisinin çürüttüğü bir dönüşüme uğrar.

Bu parça, hangi türde yazılmış bir yazıdan alınmış olabilir?

A) Roman B) Fıkra C) Makale
D) Eleştiri E) Deneme

7. Gönlümüz bağlandı zülfün teline
Alınmaz gözleri mestim alınmaz
Sencileyin cevr edici kuluna
Bulunmaz gözleri mestim bulunmaz.

Bu dörtlük konusuna göre aşağıdaki şiir türlerinden hangisine girer?

A) Pastoral B) Lirik C) Dramatik
D) Satirik E) Epik

8. Avludan geçtiğini gördü gelinin
Suya gidiyordu öğle güneşinde
Ardında bebesi yalınayak
Geride Karabaş,
Tozlu yoldan
Söğütlerin ordaki çeşmeye
Yalağında bulutlar yıkanan çeşmeye

Yukarıdaki parça konusu bakımından ne tür bir şiirdir?

A) Lirik B) Dramatik
C) Epik D) Pastoral
E) Didaktik

9. "Dün, İzmir'e yağan yağmur şehrin kenar semtlerinde tam bir faciaya yol açtı. Yamanlar Dağı ve civarından gelen seller, geldiği yönde ne var ne yok hepsini silip süpürdü. Dere yatağına yakın evler yıkıldı, köprüler uçtu, traktörler, taksiler sürüklendi, ortalık çamur deryasına döndü. Bu arada bizi en çok ölümler üzdü elbet... Plansız, programsız kentleşmenin cezasını böylece doğadan almış olduk. Umarız, bundan sonra aklımız başımıza gelir."

Bu parça aşağıdaki düzyazı türlerinin hangisinden alınmış olabilir?

A) Fıkra B) Makale C) Deneme
D) Röportaj E) Eleştiri

10. Bu tür, bir uzmanlık alanı değildir. Bu türde yazan kişi akla gelebilecek her konuda yazabilir, derine inmez, geniş açıklamalar yapmaz. Aktüel olayları, ülke sorunlarını belli bir görüş açısından güzel, kıvrak, çekici bir üslupla anlatır. Konunun okuyucuyu ilgilendirmesi, büyük bir kitleye yönelik olması bu türün diğer özellikleridir.

Bu parçada hangi türün özelliklerinden söz edilmektedir?

A) Fıkra B) Makale C) Deneme
D) Eleştiri E) Röportaj

11. **Aşağıdakilerden hangisi, "makale" nin bir özelliği olamaz?**

A) Anlatımda söz sanatlarından, mecazlardan uzak durma
B) Öne sürülen görüşleri kanıtlama
C) Çok çeşitli konularda yazılabilme
D) Genellikle güncel olayları konu edinme
E) Açıklayıcı anlatım biçimini kullanma

12. Taşkent'ten Özbek havayollarıyla Buhara'ya hareket ettik. Uçaktan, alabildiğine uzanan verimli araziler, ekili pamuk tarlaları görülüyordu. Bir buçuk saatlik yolculuğun sonuna doğru Buhara'ya yaklaşırken yeni birkaç bina dışında asırlık tek katlı evler, tarihi mekanlar dümdüz uzanıyordu. Uçaktan indiğimizde Buhara'nın sıcak, huzur dolu havası ciğerlerimize doldurmaya başladı.

Bu parça aşağıdaki yazı türlerinin hangisinden alınmış olabilir?

A) Fıkra B) Makale C) Deneme
D) Gezi E) Anı

13. **Aşağıdakilerden hangisi dram türünün bir özelliği değildir?**

A) Kahramanlar toplumun her kesiminden olabilir.
B) Üç birlik kuralına uyulmaz.
C) Komedya öğelerine de rastlanır.
D) Şiir ya da düzyazı şeklinde yazılabilir.
E) Romantizmin etkisindedir.

14. Bin kişi bakarken, bir kişi yerken
Bu farkı görenler cahildir derken
Biz bizi uyutup, masal dinlerken
Ellerin gittiği aya bak aya!...

Bu manzume aşağıdaki şiir türlerinden hangisini örneklendirir?

A) Lirik B) Pastoral C) Satirik
D) Epik E) Dramatik

15. Özgürce seçtiğim bir konuda istediğim gibi yazarım. Biçim kaygısı gütmem. Kendimden yola çıkarak bir şeyler vermeyi amaçlarım. Kendimle konuşur, kendime yönelir, kendime bakarım hep. Yazarken karşımda bir okur olduğunu hiç hesaba katmam. Anlatımımdaki güç, samimiyetimden ileri gelir.

Böyle konuşan bir sanatçının hangi türde yazdığı söylenebilir?

A) Makale B) Fıkra
C) Eleştiri D) Deneme
E) Öykü

16. Bu tür Divan edebiyatı döneminde "Sefaretname" şeklinde kendini göstermiştir. Elçilerin saraya sundukları raporlar olarak kabul edilmiştir. 17. yüzyılda Evliya Çelebi tarafından başarılı sayılabilecek örneği verilmiştir. Cumhuriyet dönemi edebiyatımızda Reşat Nuri Güntekin, Falih Rıfkı Atay bu türde önemli sayılabilecek ürünler ortaya koymuşlardır.

Bu parçada sözü edilen yazınsal tür aşağıdakilerden hangisidir?

A) Günlük B) Fıkra C) Hikaye
D) Gezi E) Eleştiri

17. "Orta Anadolu'nun bir kentinde başladı yolculuk. Doğu Anadolu ve Güneydoğu yollarına. Önce çarşılar pazarlar tükendi, büyük evler küçüldü sonra. Sonra tek tük insan düzlüklerde görüldü, yürü ha yürü... Güneş, kıraç toprak, kilometre taşları ve bir de telgraf direkleri..."

Bu parça, aşağıdaki düzyazı türlerinin hangisinden alınmış olabilir?

A) Eleştiri B) Makale
C) Fıkra D) Gezi
E) Biyografi

18. **Aşağıdakilerden hangisi "öğretici nitelikli yazılar"dan değildir?**

A) Makale B) Fıkra C) Öykü
D) Deneme E) Röportaj

19. Bugün 14.7.1804. Akşam saat sekizde Madam Carrara'nın evine gittim. Sıradan üniforması, göğsünde madalyasıyla M. Carrara'yı gördüm orada. Hayatımda ilk kez, bir bilginin gevezeliğiyle budalaca gururunu görmek fırsatını buldum. Eğer bütün bilginler bu adama benziyorsa, çok can sıkıcı, çok gülünç bir topluluk.

Bu parça, aşağıdaki türlerin hangisinden alınmış olabilir?

A) Anı B) Öykü C) Roman
D) Günlük E) Deneme

20. Fransız yazarı Montaigne'den beri, bağımsız bir edebiyat türü olarak biçimlenmeye başlamıştır. Bu tür yazılarda, kesin sonuca erişme, bir düşünceyi benimsetmeye çalışma, kesin bir değerlendirmeye gitme gibi bir amaç söz konusu değildir. Yazar, iddiasız bir tutumla herhangi bir konu üzerinde bireysel düşüncelerini içtenlikle ve çoğu kez bir söyleşi havası içinde açıklamaya çalışır.

Parçada sözü edilen yazı türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Fıkra B) Günlük
C) Anı D) Makale
E) Deneme

21. Herhangi bir konuda bir görüş ve düşünceyi ileri sürmek, savunmak ya da desteklemek amacıyla yazılır. Görüş ve düşünceler kanıtlara dayanılarak anlatılır. Bu tür yazılar gazete ve dergilerde yayımlanır.

Bu parçada anlatılan yazı türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Fıkra B) Deneme C) Makale
D) Anı E) Biyografi

22. Hey vatanım, bacım, sağdıcım, emmim
Desteye güreşmişim Kırkpınar'da
Durmuş da yorgunluk çıkarmışım
Bir akşam vakti
Dört bardak kıtlama çayda Erzurum'da

Bu parça, duygu örgüsü yönünden aşağıdaki türlerden hangisine en yakındır?

A) Didaktik B) Pastoral C) Dramatik
D) Lirik E) Satirik

23. **Aşağıdakilerden hangisi klasik tragedyanın özelliklerinden biri değildir?**

A) Konularını daha çok tarihten ve mitolojiden alması
B) Kahramanların soylu kişilerden seçilmesi
C) Üç birlik kuralına uygun yazılması
D) Vurma, yaralama, öldürme... gibi olaylara sahnede yer verilmemesi
E) Oyunda koroya hiç yer verilmemesi

24. **Aşağıdakilerin hangisinde doğal destanlar bir arada verilmiştir?**

A) Kalavelâ, İlyada ve Odysseia, Ergenekon
B) Nibelungen, Çılgın Orlando, Şehnâme
C) Göç, Mahabharata, Kaybolmuş Cennet
D) Alp Er Tunga, Kurtarılmış Kudüs, Kalavelâ
E) Aeneis, Nibelungen, Bozkurt

25. "Sıcaklarla beraber orman yangınlarının başlaması, dikkatleri tekrar bu büyük milli tehlike üzerine çekmiştir. Bir gün bu güzel vatanın, çöl haline geldiği görülmek istenmiyorsa, bütün politik düşünceleri bir yana atmak ve bu ana dava üzerine eğilmek lâzımdır."

Bu parça, aşağıdaki yazı türlerinin hangisinden alınmış olabilir?

A) Makale B) Gezi
C) Fıkra D) Deneme
E) Eleştiri

26. Yeni sözler gerekse
Bunda da uy herkese
Halkın söz yaratmada
Yollarını benimse

Bu dörtlük konusu bakımından ne tür bir şiirdir?

A) Epik B) Lirik C) Didaktik
D) Satirik E) Dramatik

27. (I) Genelde anonim nitelik taşır. (II) Olağanüstü kişilere yer verilir. (III) Belli kalıp sözlerle başlar ve biter. (IV) Zaman ve yer kavramları belirsizdir. (V) Ulusal konulara ağırlık verilir.

Yukarıdaki cümlelerin hangisinde "masal" a ilişkin bir bilgi yanlışı vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

28. (I) Makale de fıkra gibi okuyucuyu bilgilendirme amacına yöneliktir. (II) Her ikisi de gazeteyle birlikte doğmuş ve gelişmiştir. (III) Fıkra yazarı, konusunu kendi görüşlerine dayandırır ve bir görüşü kanıtlama amacı gütmez. (IV) Makale yazarıysa, yazdıklarını kanıtlamak durumundadır. (V) Fıkralarda nesnel, makalelerde öznel görüşlere daha çok yer verilir.

Bu parçadaki cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

A) I. B) II. C) IIII. D) IV. E) V.

TEST – II

1. **Aşağıdakilerden hangisi didaktik şiire örnek gösterilebilir?**

A) Gözüm seni görmek için
Elim sana ermek için
Bugün canım yolda kodum
Yarın seni bulmak için.

B) Şahin der gonca güldeyiz
Şakır öteriz dildeyiz
İkimiz de bir haldayız.
Sen ah et ben ağlayayım

C) Bu Kuloğlu sana kuldur
Ta ezelden böyle yoldur
Ya azat eyle ya öldür
Sonra beni ağlatırsın.

D) Ey özün insan bilen
Var edep öğren edep
Ey edep erkan bilen
Var edep öğren edep.

E) Denize bir ip gerseler
Üstüne ceviz serseler
O ipi devşirseler
Ne hoş olur cumburdısı.

2. **Aşağıdakilerden hangisi doğal destanların bir özelliği değildir?**

A) Anonim olma
B) Bazı tarihsel gerçeklerin ipucunu verme
C) Manzum olarak söylenme
D) Yer yer masalımsı öğelerle bezenmiş olma
E) Asıl kahramanlarını genellikle halk tabakasından seçme

3. Destanı öksüz, sükûtu serin
Meçhul Askerin
Türbesi yakışmış bu kutlu tepeye;
Yattığı toprak belli,
Tuttuğu bayrak belli....
Kim demiş Meçhul Asker diye?

Bu parça, konusu bakımından ne tür bir şiirden alınmış olabilir?

A) Dramatik B) Satirik C) Epik
D) Pastoral E) Didaktik

4. Bu tenha derelerin, bu vahşi kayaların
Görmediği gün yoktur sürü peşinde bizi
Her gün aynı pınardan doldurup testimizi
Kırlara açılırız çıngıraklarımızla

Yukarıdaki şiir parçasının konu bakımından türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Pastoral B) Lirik C) Epik
D) Satirik E) Dramatik

5. Kimmiş o söyle dostlarına
Kimmiş seni eve kapayan?
Philokleon:
Kendi oğlum. Ama duymasın sakın,
Şurda yatmış uyuyor, alçak sesle konuşun.

Yukarıdaki parça aşağıdaki şiir türlerinden hangisine örnek olabilir?

A) Didaktik B) Pastoral C) Satirik
D) Lirik E) Dramatik

6. Bir garip ölmüş diyeler
Üç günden sonra duyalar
Soğuk su ile yuyalar
Şöyle garip bencileyin

Yukarıdaki dörtlüğün türü aşağıdakilerden hangisi olabilir?

A) Dramatik B) Didaktik C) Lirik
D) Epik E) Pastoral

7. **Deneme türü için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**

A) Belirli kalıpların dışına çıkmak
B) Bireysel düşünceleri içtenlikle yansıtmak
C) Kişisel beğenileri ön planda tutmak
D) Kendisiyle konuşur gibi yazmak
E) Kesin bir değerlendirmeye gitmek

8. "Hac Yolunda, Anadolu Notları, Üsküp'ten Kosava'ya" **adlı eserler, aşağıdaki yazı türlerinden hangisine örnek olabilir?**

A) Deneme B) Anı C) Öykü
D) Gezi E) Roman

9. Konuşma havası içinde yazılır ve konusu her şey olabilir. Anlatımda içtenlik ve duruluk hakimdir. Konuya, öznel bir yaklaşım vardır. Ahmet Rasim'in "Ramazan Sohbetleri", bu türün en iyi örneklerindendir.

Parçada sözü edilen tür, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gezi B) Söyleşi C) Deneme
D) Anı E) Öykü

10. **Aşağıdakilerden hangisi günlük türünün bir özelliği değildir?**

A) Anlatılanlar öznel bir yaklaşımla verilir.
B) "İç konuşma" tekniğinden yararlanılır.
C) Günü gününe yazılan yazılardır.
D) Her olayı ve olguyu konu edinebilir.
E) Dolaylı anlatım yöntemi benimsenir.

11. (I) Olağanüstü olayları anlatan yazı türüne masal denir. (II) Masalda da roman ve öyküde olduğu gibi konu; bir olay ve kişiler, yer ve zamana bağlı olarak anlatılır. (III) Ancak masaldaki olayın yeri, zamanı, gerçek olup olmadığı belli değildir. (IV) Çocuk eğitiminde masalların çok büyük yeri olmuştur.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışı yapılmıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

12. Yiğit kendini övende
Oklar menzili dövende
Şeşper kalkana değende
Kalkan gümbür gümbürlenir

Bu dörtlük konusuna göre aşağıdaki şiir türlerinden hangisidir?

A) Lirik B) Satirik C) Didaktik
D) Epik E) Pastoral

13. Bir kimsenin gözlemlerinin ve düşüncelerinin günü gününe yazılmasıyla "günlük" (günce) dediğimiz yazı türü oluşur.

Divan edebiyatında bu tür, aşağıdakilerden hangisiyle adlandırılır?

A) Surname B) Sefaretnâme
C) Tezkire D) Ruznâme
E) Gazavatnâme

14. Alırlar elden, komazlar
Üstünde han var demezler,
Ulu toplar, balyemezler,
Atılır Bağdat üstüne!

Bu dizelerde aşağıdaki şiir türlerinden hangisine özgü bir nitelik vardır?

A) Lirik B) Dramatik C) Didaktik
D) Epik E) Pastoral

15. Ben aslında hiçbir şeyi konu olarak özellikle tercih etmem. Benimki satırlar arasında bir gezinti gibidir, keyfimce bir dolaşmadır. Bunu yaparken düşünsel alanda yeni yaklaşımlar yakalamaya çalışırım. Yeni bakış açıları arar, bunu insanlığa sunarım. Hiçbir iddiam yoktur. Görüşlerimi eleştiren olabileceği gibi bu görüşleri yüceltenler de vardır.

Böyle düşünen bir yazar aşağıdaki türlerden hangisinde yazıyordur?

A) Makale B) Eleştiri C) Anı
D) Röportaj E) Deneme

16. Ama karşıda kutup yıldızı
Çoban ateşleri çoktan sönmüş
Ne çoban var ne çoban kızı
Samanyolu bir düş;
Arada yıllardan bir uçurum
Bir tekne sularla haşır neşir
Sen nerdesin şiir?

Bu dizeler aşağıdaki şiir türlerinin hangisinden alınmış olabilir?

A) Didaktik şiir B) Epik şiir
C) Pastoral şiir D) Dramatik şiir
E) Satirik şiir

17. "Kolay okunacak kitap arayanlardan değilim. Okumanın edilgin değil etkin bir işlev olduğunu, olması gerektiğini bilirim, savunurum. "Buzul Çağının Virüsü" güç anlaşılır bir kitap, doğru... Ama ne adına? Bütün sorun burada... "Güç anlaşılır" olmayı, güç anladıkları yazara suçlayıcı bir eleştiri getirenlere hep kızdım; ama güç anlaşılırlığı tek başına bir meziyet de saymadım..."

Bu parçada, hangi tür bir yazıdan alınmış olabilir?

A) Eleştiri B) Deneme C) Anı
D) Fıkra E) Makale

18. (I) Deneme türünde yazar, belli kalıpların dışına çıkar. (II) Bireysel düşüncelerini içtenlikle yansıtır. (III) Kendisiyle konuşur gibi yazar. (IV) Kişisel beğenilerini ön planda tutar. (V) Bu türün en büyük ismi Moliere'dir.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışı yapılmıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

19. Bunlar, bir konu hakkında bilgi vermek ya da öne sürülen düşünceyi kanıtlamak amacıyla yazılan dergi ve gazete ürünleridir. Bu türde yazar, düşüncenin kanıtlanması için gözlem, bilimsel gerçekler gibi verilerden yararlanır.

Bu parçada bazı özellikleri verilen düzyazı türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Makale B) Deneme C) Fıkra
D) Eleştiri E) Anı

20. **Aşağıdaki beyitlerden hangisi didaktik bir şiirden alınmıştır?**

A) Hiçbir şey bilmezsen dik biraz kavak
Boş gezene derler serseri savak

B) Altmış iki yıldır seni ararım
Tükendi sabrım yoktur kararım

C) Coşar deli gönül misal-i derya
Mecnuna sahra göründü Leyla

D) Bir seher vaktinde gençlik çağında
Hayali kalbime geldi gizlendi.

E) Unutmam o güzelim kara gözleri
Bu sözlerim seni de yaralar elbet

21. Günlük olaylarla ilgili olarak yazılan gazete yazısıdır. Yazar, işlediği konularla ilgili kişisel görüşlerini anlatır. Düşüncelerini kanıtlama amacı gütmez.

Yukarıdaki parçada sözü edilen yazı türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Makale B) Fıkra C) Sohbet
D) Eleştiri E) Deneme

22. Pençesi dibinde bir arslanın
Dalgınlıkla bir fare çıkıverdi
Bu fırsatı kullanmadı sultanı ormanın
Fareye dokunmayıp bir büyüklük gösterdi
Bu iyiliği boşa gitti sanmayın
Kimin aklına gelir ki bir an
Fareye işi düşer arslanın.

Yukarıda bir bölümü verilen şiir, hangi türün bir örneğidir?

A) Fabl B) Yergi C) Müstezat
D) Sone E) Pastoral şiir

23. Ünlü bir kişinin hayat hikayesini tüm yönleriyle ele alıp anlatan kapsamlı eserlere ..... denir.

Yukarıdaki cümlede noktalı bölüme aşağıdakilerden hangisini getirmek uygun olur?

A) Biyografi B) Otobiyografi C) Monografi
D) Roman E) Röportaj

24. Hayatın acı gerçeklerini komik unsurlarıyla birlikte veren tiyatro türüdür. Kişi kadrosu zengindir. Hayatın her tabakasından insan çıkar karşımıza. Konular tarihten veya günlük hayattan seçilebilir. Üç birlik kuralına uyulmaz.

Yukarıda sözü edilen tiyatro türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tragedya B) Dram C) Vodvil
D) Komedya E) Pandomima

25. .....
Son şiirlerini daha dün elime geçen dergide okudum. Şiirimizin ufkunu açan bu dizelerde bir büyük şairin doğduğunu söylersem, sakın abartma yaptığımı sanma. Yeni ve çarpıcı imgelerin, sözcük konusundaki titizliğin çoğumuzun örnek alması gereken yetkinlikler. Lütfen bunları içten düşüncelerim olarak kabul et.

Yukarıdaki metin aşağıdaki yazı türlerinden hangisinden alınmış olabilir?

A) Mektup B) Eleştiri C) Makale
D) Söyleşi E) Fıkra

26. Gece yarısına doğru, uçağımız bizi Tacikistan'ın Aşkabat havaalanına indirdiği zaman buhar oluyorduk... Buranın havaalanı bizim Anadolu istasyonlarını hatırlatıyor; insanlar omuz omuza, yanlarında bavullar, uykulara vurmuşlar... Çiçeklerle karşılandık uçaktan inince... Dilimiz aynı, yüzümüz aynı, memlekete döndük sandık kendimizi... Işıl ışıldı her taraf...

Yukarıdaki paragraf ne tür bir yazıdan alınmış olabilir?

A) Deneme B) Gezi C) Fıkra
D) Makale E) Söyleşi

27. Neşe Erdok, biçim ve içerikten oluşan anlayışının çarpıcılığı, renk kullanımındaysa olağanüstü soyutlayıcı tercihleri yönünden günümüz Türk resminin en özgün ve kişilikli yanlarından birini karşımıza koymaktadır.

Yukarıdaki paragraf aşağıdaki yazı türlerinden hangisine ait olabilir?

A) Fıkra B) Biyografi C) Makale
D) Röportaj E) Eleştiri

TEST - III

1. Gün olur sürüyüp beni derbeder,
Bu ses rüzgârlara karışır gider.
Gün olur peşimden yürür beraber,
Ansızın haykırır bana : Nerdesin?

Bu dizelerde aşağıdaki şiir türlerinden hangisine özgü bir nitelik vardır?

A) Lirik B) Pastoral C) Didaktik
D) Epik E) Dramatik

2. Bu edebi tür, uygarlıkların birbirini tanımalarına, kültürün ve teknik alışverişin ilerlemesine yardımcı olur. Geçmişle gelecek arasında bir bağ kurar. Okuyucularına ışık tutucu, aydınlatıcı bilgiler sunar. Düz yazı biçimindedir, açık ve etkileyici bir anlatımı vardır.

Bu parçada sözü edilen edebi tür aşağıdakilerden hangisidir?

A) Biyografi B) Gezi yazısı C) Eleştiri
D) Anı E) Günlük

3. **Ömer Seyfettin, Refik Halit Karay, Memduh Şevket Esendal, Sait Faik Abasıyanık, Haldun Taner daha çok hangi türdeki yapıtlarıyla ünlenmiştir?**

A) Roman B) Öykü C) Gezi yazısı
D) Röportaj E) Makale

4. Şehitler tepesi boş değil,
Toprağını kahramanlar bekliyor...
Ve bir bayrak dalgalanmak için
Rüzgâr bekliyor.

Bu dörtlükte aşağıdaki şiir türlerinden hangisine özgü bir nitelik vardır?

A) Pastoral şiir B) Dramatik şiir
C) Epik şiir D) Lirik şiir
E) Didaktik şiir

5. Konularımı gerçek hayattan ya da yaşanması mümkün olan olaylardan seçiyorum. Bu olayları, belli bir sırayı takip ederek anlatıyorum. Çevre tasvirlerine, kişilerin fiziksel ve ruhsal tasvirlerine bolca yer veriyorum. Akıcılığı sağlamak amacıyla monolog ve diyaloglardan faydalanıyorum. Yapıtlarımı verdiğim bu türün en ünlü iki ustası Maupassant ve Çehov'dur.

Yazarın paragrafta sözünü ettiği yazı türü aşağıdakilerden hangisi olabilir?

A) Tiyatro B) Günlük C) Fıkra
D) Öykü E) Roman

6. İnsanoğlunun yaşadığı, geride bıraktığı olay ve olayları anlatma, başkalarıyla paylaşma gereksiniminden doğmuştur. Yaşanılmakta olan zaman dilimini değil, yaşanılmışı anlatır. Bu yazı türünün işlevi, bir döneme ayna tutmak, dönemi aydınlatmaktır.

Bu parçada sözü edilen yazı türü aşağıdakilerden hangisi olabilir?

A) Gezi yazısı B) Anı C) Günlük
D) Edebi mektup E) Eleştiri

7. Yazarlar, kahramanlarının hayatlarını, ruh hallerini, duygu ve zevklerini, heyecanlarını anlatmada daha etkili olur diye bazı eserlerinde bu tarzı kullanmışlardır. Batı edebiyatında Balzac "Vadideki Zambak"ı, Goethe "Genç Werther'in Istırapları"nı bu türde yazmıştır. Türk edebiyatında ise Hüseyin Rahmi Gürpınar "Mutallaka" yı, Halide Edip Adıvar "Handan"ı, Yakup Kadri Karaosmanoğlu "Bir Serencam"ı bu tarzda kaleme almıştır.

Bu parçada sözü edilen edebi tür aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tiyatro B) Öykü C) Mektup
D) Röportaj E) Gezi

8. Bir çıplak yamacın altında dere,
Yollardan gelinir şarıltısına.
Ne söylüyor bilmem bu söğütlere?
Dalmışlar suların akıntısına.

Bu dizelerde aşağıdaki şiir türlerinden hangisine özgü bir nitelik vardır?

A) Didaktik şiir B) Dramatik şiir
C) Lirik şiir D) Pastoral şiir
E) Satirik şiir

9. Tek bir konuyu rahat ve akıcı bir biçimde ele alan, çoğu kez yazarın kişisel tecrübe ve bakış açısını yansıtan yazı türüdür. Türk edebiyatına bu tür, diğer türler gibi Tanzimat'tan sonra Batı'nın etkisiyle girmiştir. Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Ahmet Haşim, Nurullah Ataç, Sabahattin Eyüboğlu ve Suut Kemal Yetkin gibi yazarlar bu türün başarılı örneklerini vermişlerdir.

Bu parçada sözü edilen yazınsal tür aşağıdakilerden hangisidir?

A) Roman B) Makale C) Fıkra
D) Gezi E) Deneme

10. **Yusuf Has Hacib'in Kutadgu Bilig, Yunus Emre'nin Risalet-ün Nushiyye, Nabi'nin Hayriyye'si şiir türlerinden hangisine örnek verilebilir?**

A) Pastoral şiir B) Epik şiir
C) Lirik şiir D) Dramatik şiir
E) Didaktik şiir

11. Aklıma gelen her konuda yazarım. Düşüncelerimi açıklarım; ama düşüncelerimi kanıtlamak gibi bir amacım yoktur. Fakat okurlarımı sorun üzerinde düşünmeye, yorum yapmaya zorlarım. Daha çok gazete ve dergilerde yayımlanan bu yazılarımın dili yalın ve aynı zamanda etkileyicidir.

Parçaya göre yazar hangi türde yazıyor olabilir?

A) Makale B) Fıkra C) Eleştiri
D) Günlük E) Gezi yazısı

12. - Birinci kişili bir anlatımla yazılır.
- Dönemini yansıtmak gibi bir kaygısı yoktur.
- Yazarın kendi özel dünyasıyla sınırlandırılmıştır.
- Anı türüne yakın bir türdür.

Yukarıda özellikleri verilen yazınsal tür aşağıdakilerden hangisi olabilir?

A) Mektup B) Biyografi C) Öykü
D) Otobiyografi E) Günlük

13. Bilim, askerlik, devlet yönetimi, sanat ... gibi türlü alanlarda insanlığa yararı olmuş kişilerin duygu ve düşüncelerini, yapıtlarını anlatan bir türdür. Yazarın olabildiğince gerçeğe uygun bir biçimde, yansız bir yaklaşımla anlatması gerekir. Ayrıca yazmadan önce birtakım ön çalışmalar yapmayı da gerektirir. Kaynaklar, belgeler saptanarak bunlardan yararlanılır.

Bu parçada sözü edilen yazınsal tür aşağıdakilerden hangisi olabilir?

A) Anı B) Makale C) Söyleşi
D) Biyografi E) Eleştiri

14. Tam otların sarardığı zamanlar...
Yere yüzükoyun uzanıyorum.
Toprakta bir telâş, bir telâş...
Karıncalar öteden beri dostum,

Bu dörtlükte aşağıdaki şiir türlerinden hangisine özgü bir nitelik vardır?

A) Lirik şiir B) Dramatik şiir
C) Pastoral şiir D) Didaktik şiir
E) Epik şiir

15. **Komedya türü ile ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**

A) Konularını günlük yaşamdan alır.
B) Birbirini izleyen diyalog ve koro bölümleri vardır.
C) Üç birlik kuralına (olay, mekan, zamanda birlik) uyulur.
D) Kahramanlar yüksek zümreden soylu kişilerdir.
E) Dili yalın, anlatımı akıcıdır.

27 BATI EDEBİYATI VE EDEBİ AKIMLAR

BATI EDEBİYATI

ESKİ YUNAN VE LATİN EDEBİYATI:

Batı edebiyatının kaynağı Eski Yunan ve Latin edebiyatlarıdır. İsa'nın doğumundan dokuz yüzyıl öncesine giden ve M.Ö. II. yüzyıla kadar süregelen Yunan edebiyatının ana kaynağı da Homeros'un **İlyada ve Odysseia** destanları sayılır. Bu edebiyatın başlıca önemli şahsiyetleri şunlardır:

HESİODOS:

* Didaktik bir şairdir. Didaktik şiirin kurucusu sayılmaktadır.
* Yurttaşlarını şiir yoluyla eğitmeye çalışmış; onları adaletli olmaya ve çalışmaya çağırmıştır.
* Köylü hayatını ve insanların günlük işlerini anlatan ilk şairdir.
* **İşler ve Günler, Theogonia (Tanrıların Yaratılışı)** adlı eserleri vardır.

SAPPHO:

* Yunan edebiyatının en büyük lirik şairi sayılmaktadır.
* Şiirlerinde özellikle aşk temasını işlemiş; aşkı, tanrının bir nimeti olarak görmüştür. Yaşadığı çağdan başlayarak, ünü gittikçe genişlemiş, kendinden sonraki bazı Yunan ve Latin şairlerini etkilemiştir.
* Sappho'nun şiirlerinin 9 ciltte toplanmış olduğu söylenmektedir. Bunlardan 170 kadar küçük parça kalmıştır.

AİSOPOS:

* Yalnız fabl türünde yazmıştır. Bu türün kurucusu sayılmaktadır.
* Anlattığı masalların konularını, gezileri sırasında uğradığı Doğu memleketlerinden topladığı tahmin ediliyor. Batı edebiyatında fabl türünde yazan şairler üzerinde derin etkisi görülür.

  Özellikle, Fransız şairi La Fontaine, ondan çok yararlanmıştır.
* **Fabllar** adlı bir eseri vardır.

AİSKHYLOS:

* İlk büyük tragedya şairidir. Tragedyanın gelişmesinde büyük payı vardır.
* Eserlerinde gelenekleri ve ahlakı savunur.
* Onun eserlerinde insanlar tanrıların iradesiyle hareket eden yaratıklar olarak gösterilir; bunlar ne yaparlarsa yapsınlar, alınyazılarının dışına çıkamazlar.
* Doksan kadar eser yazmış olan Aiskhylos'un yalnız 7 tragedyası elimize geçmiş, diğerleri kaybolmuştur.

SOPHOKLES:

* Aiskhylos'tan sonra yetişen en büyük tragedya şairidir. Tragedyanın gelişmesinde büyük payı vardır; oyuna üçüncü aktörü katmış; koroda şarkı söyleyenlerin sayısını 12'den 15'e çıkarmış; trologia (üçleme) yazma geleneğini kaldırmıştır.
* Eserlerinde facia, alınyazısıyla mücadeleye girişen insanın yenilenmesinden doğmaktadır.
* İnsanların çeşitli duygularını ve karakterlerini çözümlemekte çok üstün bir başarı göstermiştir.
* Sophokles, 123 tane tragedya yazmışsa da bunların ancak 7 tanesi korunabilmiştir: **Kral Oidupus, Oidipus Kolonos'ta, Antigone, Aias, Elektra, Traklis'li Kadınlar, Philoktes.**

EURİPİDES:

* Aiskhylos ile Sophokles'ten sonra, Atina'nın yetiştirdiği üçüncü büyük tragedya şairidir.
* Onun eserlerinin yeniliği, tiyatronun tekniği ile ilgili değil, sahneye çıkarılan kişilerin psikolojisi ile ilgilidir.
* Eserlerinde konuşmaya daha çok yer verip koronun rolünü azaltarak tiyatronun gelişmesine yardım etmiştir.
* Euripides, 92 tragedya yazmışsa da, eserlerinin ancak 18 tanesi korunabilmiştir. Bunların on yedi tanesi tragedya, **Kyklos** adını taşıyan bir tanesi de, Yunan edebiyatında satyr (satir) denen dram türünün tek örneğidir.

ARİSTOPHANES:

* İlk büyük komedya şairidir. Eserlerinde tanınmış kişiler ve bazı toplum olayları yerilmiştir. Bunlarda, geleneğe uyularak, kaba şakalara, küfürlere, açık saçık sözlere de çok yer verilmiştir.
* 44 komedya yazmışsa da, bunların ancak 11 tanesi korunabilmiştir. En ünlüleri şunlardır: **Atılar, Eşekarıları, Kuşlar, Kurbağalar, Bulutlar, Barış, Lysistrata.**

HERODOTOS:

* Gezileri sırasında halkın din, gelenek ve uygarlıklarını incelemiş, yazılı ve sözlü belgelerden yararlanmış, öğrendiklerini olduğu gibi yansıtmaya çalışmıştır. Herodotos, tarih türünün kurucusu sayılmaktadır.
* Herodotos'un **Tarih** adlı bir tek eseri vardır.

EFLATUN (PLATON):

- Dünyanın en büyük filozoflarından sayılmaktadır.
- Felsefede idealizmin kurucusudur. Eserlerini diyalog biçiminde yazmıştır.
- **Devlet, Kanunlar, Ziyafet, Sokrates'in Savunması, Kriton, Phaidon** adlı eserleri vardır.

ÖRNEK – 1:

Aşağıdakilerin hangisi eski Yunan edebiyatı tiyatro yazarlarından biri değildir?

A) Aiskhylos B) Sophokles
C) Sokrates D) Euripides
E) Aristophanes

ÇÖZÜM:

Sokrates tiyatro yazarı değil, Eflatun ve Aristoteles gibi büyük bir Yunan filozofudur. Diğerleri ise Yunan edebiyatının tiyatro yazarlarıdır.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

CİCERO:

- Latin edebiyatının ünlü hatiplerindendir. Dil, edebiyat, hukuk, felsefe alanlarında çalışmıştır.
- Konuşmalarında denemelerinde ve mektuplarında toplum ve toplum sorunları yer alır.
- En önemli eseri **Nutuklar**'dır. **Hitabet, Cumhuriyet, Dostluk** adlı eserleri de vardır.

VERGİLİUS:

- Pastoral, didaktik ve epik şiirler yazmıştır.
- Eski Yunan şairlerinin yolunda yürümüş olan Vergilius'un, **Boculica, Georgica, Aeneis** adlı eserleri vardır.

HORATİUS:

- Latin edebiyatının en büyük şairlerinden sayılmaktadır.
- Yergiler, lirik ve didaktik şiirler yazmıştır.
- **Od'lar, Epod'lar, Yergiler, Mektuplar** adlı eserleri vardır.

İTALYAN EDEBİYATI:

DANTE:

- Küçük yaşından başlayarak dilbilgisi ve mantık başta olmak üzere çağının bütün bilimleriyle uğraşmıştır.
- Rönesans'ı açan en büyük sanatçılardan olmakla birlikte Rönesans'ın adamı değildir.
- Yeni Hayat, Canzoniere (türküler) ile, şaheseri olan **Divine Commedia** (Tanrısal Komedya) adlı eserleri vardır.

PETRARCA:

- Kendisi Latince şiirlerine değer verdiği halde, edebiyat tarihi bakımından, halk diliyle yazdığı İtalyanca şiirleri çok önemlidir.
- Laura'ya olan aşkını anlattığı bu lirik manzumelerde, aşkın her türlü görünüşü inceden inceye işlenmiştir.
- İtalyanca şiirlerini Conzonire (türküler) adlı bir kitapta toplamıştır.
- **Trionfi** adlı eseri alegorik bir eserdir.

BOCCACIO:

- Manzum ve mensur çeşitli eserler yazmışsa da, İtalyan edebiyatında küçük hikâye türünün ilk büyük yazarı olarak tanınmaktadır.
- Hikâyelerinin çoğunda insanoğlunun türlü tutkuları, zaafları, kötülükleri, o devrin hayatını bütün girdisi çıktısıyla yansıtacak yolda ve gerçeğe uygun biçimde anlatılmıştır.
- En önemli eseri **Decameron** (on gün) dur.

ARİOSTO:

- Rönesans devri edebiyatının en önemli temsilcilerindendir.
- Özellikle destan türünde başarı göstermiştir.
- En ünlü eseri **Çılgın Orlando** adlı destanıdır.

TASSO:

- Rönesans devrinde, destan türünün en büyük şairlerinden sayılmaktadır. Eserinin konusunu Ortaçağ'dan, Hristiyanlık devrinden almakla birlikte, biçim bakımından Homeros'u taklit etmiş, klasik kurallara uymuştur.
- Destan, lirik şiir ve tiyatro türlerinde eserler vermiştir.
- En önemli eserleri **Kurtarılmış Kudüs** (Destan), **Aminta** (Tiyatro) dır.

İSPANYOL EDEBİYATI:

CERVANTES:

- Dünyanın en büyük yazarlarından sayılan Cervantes, Don Kişot adlı eseriyle modern romanın kurucusu olmuştur.
- Şiir, hikâye, roman, tiyatro türlerinde çeşitli eserler vermiş olan Cervantes'in en ünlü eseri "Mahir Şövalye Manchalı Don Kişot"tur.
- "Şövalye romanlarını okuya okuya aklını kaybetmiş, Ortaçağ'daki gibi bir gezgin şövalye olmak, dünyadan kötülükleri kaldırmak, haksızlıkları düzeltmek, insanlığı mutluluğa kavuşturmak haline kapılan Don Kişot, gördüğü her şeyi kafasındaki hayallere benzetir: Yeldeğirmenlerini, insanlara kötülük eden devlermiş gibi görür, onların üzerlerine saldırır..."

ÖRNEK – 2:

"Dostum dedi, talih tahminlerimizi gerçekleştiriyor. Şu karşıdaki müthiş devleri görüyor musun? Otuz kadar var. Ne olursa olsun, Tanrı'nın ve insanların bu mağrur düşmanlarına hücum edeceğim. Onlardan kalacak ganimetler bizim ilk servetimiz olacaktır."

Bu parça, aşağıdaki yapıtların hangisinden alınmış olabilir?

A) Don Quijote'tan (Don Kişot)
B) Hamlet'ten
C) Faust'tan
D) Tartuffe'ten (Tartüf)
E) Goriot Baba'dan (Goryo Baba)

ÇÖZÜM:

Bazı ünlü klasiklerin belirleyici özellikleri, onların hemen hatırlanmalarına neden olur. Parça İspanyol yazarı Cervantes'in ünlü eseri Don Kişot'tan alınmıştır. Bunu bize hatırlatan belirleyici özellik, dev zannedilen yeldeğirmenleriyle yapılan savaştır.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

FRANSIZ EDEBİYATI:

MONTAİGNE:

- Rönesans'ın ve Fransız edebiyatının en önemli yazarlarındandır.
- Serbest düşünmenin öncülerinden sayılmaktadır.
- Fransızcayı yabancı öğelerden kurtararak, konuşma dilini yazı dili haline getirmeye çalışmıştır.
- Dünya edebiyatına deneme türünün ilk örneklerini kazandıran ve bu türün temsilcisi sayılan bir yazardır.
- **Denemeler** adlı eseri vardır.

CORNEİLLE:

- Fransız tragedyasının kurucusu sayılmakta, bu yüzden "tragedyanın babası" diye anılmaktadır.
- İnsanları oldukları gibi değil, olmaları gerektiği gibi göstermiştir.
- Tragedyalarının en ünlüleri şunlardır: **Le Cid, Horace, Cinna** ve **Polyeucte.**

RACİNE:

- Fransız edebiyatının ve XVII. yüzyılda klasisizm akımının Corneille'le birlikte en büyük tragedya şairi sayılmaktadır.
- Cornaille'in kahramanları hep iradesi kuvvetli kişilerdir; Racine'nin kahramanları ise tutkuların elinde esir kimselerdir. Racine, bu bakımdan, Yunan tragedya şairi Euripides yolunda yürümüştür.
- **Andromague, İphigenie, Phedre** adlı tragedyaları ünlüdür.

ÖRNEK - 3:

Dünya edebiyatına deneme türünün ilk örneklerini kazandıran ve bu türün temsilcisi sayılan yazar aşağıdakilerden hangisidir?

A) Boileau B) La Fontaine
C) Montaigne D) Voltaire
E) J.J. Rausseau

ÇÖZÜM:

Deneme, dünya edebiyatına Fransız yazar Montaigne tarafından kazandırılmış bir türdür.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

MOLİERE:

- Dünyanın en büyük komedya yazarlarından biridir. Devrinde sadece güldürmeyi amaç edinen komedya anlayışına karşılık o, güldürürken düşündüren bir komedya çığırı açmıştır.
- Eserlerini nükte ve tuhaflıktan çok, gülünç âdetler ve karakterler üzerine kurmuştur.
- İnsanların ve toplumun içyüzünü, toplumdaki gülünçlükleri, çirkinlikleri, küçüklükleri, kusurları, ayıpları gözönüne seren Moliere, Fransa'da kendi açtığı karakter ve töre komedyası çığırının en parlak örneklerini vermiştir.
- **Gülünç Kibarlar, Kocalar Mektebi, Kadınlar Mektebi, Zorla Evlenme, Tartüf, Zoraki Hekim, Cimri, Hastalık Hastası, Kibarlık Budalası** adlı eserleri vardır.

ÖRNEK – 4:

Aşağıdaki yapıtlardan hangisi diğerlerinden farklı bir türde yazılmıştır?

A) Anna Karanina
B) Vadideki Zambak
C) Gülünç Kibarlar
D) Tom Sawyer'in Maceraları
E) Madame Bovary

ÇÖZÜM:

"Gülünç Kibarlar" Fransız edebiyatının ve dünyanın en büyük komedya yazarlarından biri olan Moliere'in yazdığı bir perdelik bir oyundur. Diğer seçeneklerde verilen Anna Karanina (Tolstoy), Vadideki Zambak (Balzac), Tom Sawyer'in Maceraları (Mark Twain), Madame Bovary (Flaubert) roman türünde yazılmış eserlerdir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

LA FONTAİNE:

* En çok fabllarda başarı göstermiştir. Çoğu karga, tilki, karınca, kurt, aslan vb. gibi hayvanlar arasında geçen olaylar vasıtasıyla insanların türlü zaaflarını, kusurlarını göstermiştir.
* En ünlü eseri **Fabl'lar** (masallar) dır.

VİCTOR HUGO:

* Şiir, dram ve roman türlerinde çeşitli eserler yazmış olan Hugo, **Cromwell** dramının önsözüyle romantizm akımının ilkelerini tespit etmiş; çok parlak ve canlı bir üslupla anlattığı aşk vb. gibi kişisel duygulardan başka, tabiat, özgürlük, vatan ve insanlık sevgisi ile bütün çağdaşlarının düşüncelerine tercüman olmuş, XIX. yüzyılın en büyük sanatçılarından sayılmıştır.
* **Sefiller, Notre – Dame de Paris, Kral Eğleniyor, Hernani, Sonbahar Yaprakları, Akşam Şarkıları** adlı eserleri vardır.

BALZAC:

* Dünyanın en büyük romancılarından sayılan Balzac, realizmin kurucularındandır.
* Devrinin toplum hayatını ve her tabakadan insanlarını yansıtmakla üstün bir başarı göstermiş, ölmez tipler yaratmıştır.
* **İnsanlık Komedyası** genel başlığı altında topladığı romanlarını bölümlere ayırmış, her bölüme ait on, on beş eser vermiştir.
* **Eugenie Grandet, Goriot Baba, Vadideki Zambak** gibi ünlü romanları vardır.

STENDHAL:

* Bütün eserlerini, kuru denecek kadar süssüz bir üslupla yazmıştır.
* Realist roman çığırının en önemli yazarlarındandır.
* Gezi, anı, deneme, hikâye ve roman türlerinde eserler vermiş olan Stendhal'in en önemli eserleri, **Kızıl ile Kara** ile **Parma Manastırı** adlı romanlarıdır.

ÖRNEK – 5:

Fransız edebiyatında şair, romancı ve oyun yazarı olarak tanınır. "Cromwell" adlı oyununun önsözünde klasik estetiğin tüm bağlayıcı kurallarına karşı çıkarak romantizm akımının ilkelerini ortaya koyar. Mücadeleyle geçen hareketli yaşamında halkın sevgisini kazanır. Ünlü romanı "Notre Dame'ın Kamburu" dünya klasikleri arasında yerini alır.

Burada sözü edilen sanatçı, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Voltaire B) Diderot C) Racine
D) Victor Hugo E) Alexandre Dumas

ÇÖZÜM:

Romantizm akımının ilkelerini ortaya koyarak öncülüğünü yapan, ünlü "Notre Dame'nin Kamburu" romanının yazarı Victor Hugo'dur.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

FLAUBERT:

* Realizm adı verilen okulun kurucusu ve en büyük temsilcisi sayılmaktadır.
* Eserlerinde kendi kişiliğini gizlemiş, kahramanların duygu ve hareketlerinin gerçeğe uygun olmasını sağlamış, biçim kusursuzluğuna ve üsluba son derece önem vermiştir.
* **Madam Bovary, Salambo, Duygusal Eğitim** adlı eserleri vardır.

MAUPASSANT:

* Fransız edebiyatının en ünlü küçük hikâye yazarıdır.
* Gözleme çok önem vermiştir. Özentisiz bir üslupla yazmıştır.
* **Tombalak, Ayışığı, Bir Hayat, Güzel Dost, Ölüm Gibi Kuvvetli, Kalbimiz** adlı eserleri vardır.

BAUDELAİRE:

* Şiirde biçim kusursuzluğuna önem vermekle birlikte, daima kendi izlenimlerini anlatması, açıklığa değil kapalılığa önem vermesi, duyguları sözcüklerin açık anlamlarıyla anlatmaktan çok ahenkleriyle sezdirmeye çalışması bakımından sembolizm akımını müjdelemiştir.
* **Kötülük Çiçekleri** adlı eseri ünlüdür.

EMİLE ZOLA:

* Natüralizm adı verilen edebiyat okulunu kurmuştur.
* Deneysel roman geleneğini başlatmıştır.
* Bir üslupçu olmamakla birlikte, betimlediği sahneleri gözönünde canlandırmakta üstün bir başarı göstermiştir.
* **Meyhane, Germinal** adlı eserleri ünlüdür.

ALMAN EDEBİYATI:

GOETHE:

* Şiir, tiyatro, roman vb. gibi çeşitli türlerde verdiği eserlerle Alman edebiyatının olduğu kadar bütün dünya edebiyatının da büyük sanatçılarından biridir.
* Alman edebiyatında romantizm hareketinin başında bulunmuş. İtalya'yı gezdikten sonra, eski Yunan ve Latin sanatının etkisiyle sade ve saf bir edebiyat çığırına dönmüştür.
* Lirik bir şairdir. Şiirlerinin çoğunda geçirdiği çeşitli aşk maceralarının izlenimlerini anlatmıştır.

* Şiirlerinde, halk şiirlerinin söyleyiş ve ahenk olanaklarından yararlanmıştır. Daha sonraları birtakım felsefi şiirler de yazan Geothe, **Faust** adlı büyük dramında hayat felsefesini işlemiştir.
* **Genç Werther'in Istırapları, Roma Elejileri** gibi eserleri vardır.

SCHİLLER:

* Romantik tiyatronun en önemli şairlerindendir. Dramlarında genel olarak özgürlük sevgisini işlemiştir.
* **Haydutlar, Don Carlos, Maria Stuart, Wilhelm Tell** adlı eserleri vardır.

İNGİLİZ EDEBİYATI:

SHAKESPEARE:

* Dünyanın en büyük tiyatro yazarlarından sayılmaktadır.
* Hem dram hem de komedya türünde aynı başarıyı göstermiştir.
* Eserlerini nazımla veya nesirle, yahut da her iki anlatım yolunu bir arada kullanarak yazmıştır.
* İnsanoğlunun en incesinden en kabasına kadar, her türlü duygu ve tutkusunu sahnede canlandırmakta çok üstün bir başarı göstermiştir.
* Dramların en ünlüleri: **Romeo ve Jüliet, Hamlet, Macbeth, Othello, Kral Lear**'dir.
* Komedyalarının en ünlüleri: **Venedik Taciri, Yanlışlıklar Komedyası, Windsor'lu Şen Kadınlar**'dır.

MİLTON:

* Büyük bir üslupçudur. Tasvir ve ruh çözümlemelerinde çok üstün bir başarı göstermiştir.
* Lirik şiir, poem, siyasi risale, dram ve destan türlerinde çeşitli eserler vermiştir.
* En önemli eseri, **Kaybolmuş Cennet** (destan) tır.

DANİEL DEFOE:

* Kendi maceralı hayat deneylerinden yararlanarak, birtakım macera romanları yazmıştır.
* En önemli eseri, **Robinson Crusoe**'dir.

SWİFT:

* Devrinin siyaset adamlarını, parti ve din kavgalarının iç yüzünü yakından görmüş, hayal kırıklığına uğramış, eserlerinde bu görüşlerinin sonuçlarını yansıtmış, toplum içindeki kötülükleri yermiştir.
* En önemli eseri **Gulliver'in Gezileri** adlı romanıdır.

RUS EDEBİYATI:

PUŞKİN:

* Romantizm akımının başlıca temsilcilerindendir.
* Şiir, manzum tiyatro, roman ve hikâye türlerinde çeşitli eserler vermiştir.
* **Kafkas Esiri, Bahçesaray Çeşmesi, Çingeneler, Yüzbaşının Kızı, Maça Kızı** adlı eserleri vardır.

TURGENYEV:

* Realist bir sanatçıdır. Genellikle günlük sorunları, devrinin bellibaşlı toplumsal olaylarını ele almıştır. Eserlerinin çoğunda toprak köleliğinin aleyhinde yazmıştır.
* **Bir Avcının Notları, Rudin, Babalar ve Çocuklar, Taşralı Kadın** adlı eserleri vardır.

DOSTOYEVSKİ:

* Dünyanın en büyük romancılarından sayılan ve insanoğluna karşı derin bir merhamet ve sevgi duyan sanatçı; eserlerinde, insan ruhunu en gizli köşelerine kadar inceden inceye çözümlemekte çok üstün bir başarı göstermiştir.
* Genellikle yoksul kimseleri, başkalarının haksızlık ve tutkularıyla kendilerini helâk edenleri ve suçluları ele almıştır.
* **Ölü Bir Evden Anılar, Suç ve Ceza, Budala, Karamazov Kardeşler** adlı eserleri vardır.

TOLSTOY:

* Modern dünya edebiyatının en büyük yazarlarından biridir.
* Her türlü yapmacıklıktan uzak, son derece sade bir üslupla yazılmış bulunan eserlerinde, karakterler, olaylar ve törelerle ilgili sahneler gerçeğe çok uygundur.
* Eserlerinin hemen hepsinde, büyük bir fikir ve sanat adamının elinden çıkmış olduğunu sezdiren bir düşünce ve hayal zenginliği vardır.
* **Savaş ve Barış, Anna Karanina, Ölümden Sonra Dirilme, İvan İlyiç'in Ölümü, Yaşayan Ölü, Karanlığın Kudreti** adlı eserleri vardır.

İSKANDİNAV EDEBİYATI:

İBSEN:

* Avrupa'da modern tiyatronun kurucularından sayılır.
* Klasik tiyatro eserlerinde olduğu gibi, dramları da sade, süssüz ve sağlam yapılıdır.
* Özgürlük, aile, ahlak vb. gibi çeşitli toplum meseleleri üzerinde birtakım haşin dramlar yazmıştır.
* **Peer Gynt, Brand, Nora, Bir Bebek Evi, Hortlaklar, Halk Düşmanı, Hedda Gabler, Yapı Ustası Solnes** adlı eserleri vardır.

HAMSUN:

* Eserlerinde, kendi hayatının, yetiştiği çevrelerin derin izleri görülür.
* Kişilerin, dış görünüşlerinden çok ruh hallerinin ve bilinçaltı dünyalarının çözümlemelerine önem vermiş; genellikle silik, sıradan insanları ele almış; toplumun bireye karşı kapalı kalışını yermiş; toprağa bağlı hayatı yüceltmiş; kırlara karşı duyduğu derin sevginin sonucu olarak tabiat tasvirlerinde çok üstün başarı göstermiştir.
* **Açık, Pan, Victoria** ve **Dünya Nimeti** adlı eserleri vardır.

AMERİKAN EDEBİYATI:

EDGAR ALLAN POE:

* Şiir ve hikaye türlerinde eserler veren Poe'in şiirleri büyük bir değer taşımaktadır. (Bunların içinde en ünlüleri **Kuzgun, Annabel Lee** ve **Çanlar**'dır).
* Hikâyelerinde, garip, korkunç ve esrarlı vakalar anlatılmıştır.
* Hikâyelerini **Acaip ve Çapraşık Hikâyeler** adlı kitapta toplamıştır.

MARK TWAIN:

* Gezi, otobiyografi, hikâye ve roman türünde çeşitli eserler yazmış olan Mark Twain, Amerikan yazarları arasında en büyük mizahçı olarak kabul edilmektedir.
* Kişileri, olayları ve manzaraları canlandırmakta çok üstün bir başarı göstermiştir.
* **Tom Sawyer'in Maceraları, Missisippi'de Hayat, Huckleberry Finn'in Maceraları** adlı eserleri vardır.

ERNEST HEMİNGWAY:

* Modern Amerikan edebiyatının en önemli yazarlarından sayılmaktadır.
* Hikâye ve roman türlerinde eserler vermiştir.
* **Silâhlara Veda, Çanlar Kimin İçin Çalıyor, İhtiyar Adam ve Deniz** adlı eserleri vardır.

ÖRNEK – 6: (ÖYS – 1992)

Aşağıdakilerin hangisinde verilen eser, karşısındaki yazara ait değildir?

A) Devlet – Eflatun
B) Graziella – Lamartine
C) Faust – Geothe
D) Yaşayan Ölü – Tolstoy
E) Wihelm Tell – Mark Twain

ÇÖZÜM:

Devlet, Eflatun'a; Grazielle, Lamartine; Faust, Geothe'ye; Yaşayan Ölü, Tolstoy'a aittir. Ancak Wihelm Tell adlı eser Mark Twain'e değil Alman sanatçı Schiller'e aittir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 7: (ÖYS – 1987)

Bir Kral Oidipus için değil, İlahi Komedi, Hamlet, Faust gibi anıt eserler için de sorulabilir bu soru: Nereden geliyor bunların eskimezliği?

Bu parçada eseri anılmayan yazar aşağıdakilerden hangisidir?

A) Shakespeare B) Aristophanes
C) Sophokles D) Geothe
E) Dante

ÇÖZÜM:

Soruda adı verilen eserlerle yazarları eşleştirirsek cevap kendiliğinden ortaya çıkar. "Kral Oidipus" Sophokles'in, "İlahi Komedya" Dante'nin; "Hamlet" Shakespeare'in, "Faust" Geothe'nin eseridir. Yapıtı verilmeyen yazar Aristophanes'tir.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 8: (ÖYS – 1993)

Fransız edebiyatının en ünlü yazarlarından biridir. İnsanlara ders vermeden doğruları göstermeye çalıştığı "Denemeler" adlı tek kitabı, günümüzde bir başyapıt ve başucu kitabı olma özelliğini korumaktadır.

Bu parçada sözü edilen yazar aşağıdakilerden hangisidir?

A) Montaigne B) Balzac C) V. Hugo
D) Voltaire E) J.J. Rousseau

ÇÖZÜM:

Fransız edebiyatının ünlü yazarlarından biri olan Montaigne'nin "Denemeler" adlı tek kitabı günümüzde bir başyapıt olma özelliğini taşımaktadır.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 9: (ÖSS – 2006)

O büyük yazarları, onların yarattıkları kişiler yaşatıyor. Nitekim, ... yaşatan ..... .

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerin hangisinde verilenlerin getirimesi uygun değildir?

A) Cervantes'i – Don Kişot'tur.
B) Goethe'yi – Faust'tur.
C) Shakespeare'i – Hamlet'tir.
D) Charles Dickens'i – David Copperfield'dır.
E) Stendhal'ı – Anna Karenina'dır.

ÇÖZÜM:

Anna Karenina romanı, Rus yazar Tolstoy tarafından yazılmıştır. Eşleştirme doğru değildir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 10: (ÖSS – 2007)

Klasik (I) akıma bağlı sanatçılar arasında özellikle didaktik (II) şiir türünde ürün vermiş bir ad da Moliere'dir (III). En önemli yapıtı Fablar'dır (IV). Bu türdeki ürünler ondan önce Ezop (V) denemiştir.

Yukarıdaki numaralanmış sözlerin hangisinde bilgi yanlışı vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Klasik akıma bağlı Fablar adlı yapıtı veren sanatçı Aisopos'tur. Moliere'in böyle bir yapıtı yoktur.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 11: (ÖSS – 2006)

Babalar ve çocukları arasındaki ilişkileri anlatan yazınsal yapıtlar arasında akla ilk gelen romandır ---- Babalar ve Oğullar'ı. Romanın genç kahramanı, ünlü bir yazarın dediği gibi her türlü gerçek varlığı yok sayan aşırı bireycilik demek olan Rus nihilizminin inandırıcı bir portresi olmasaydı, yüz kırk yıldır unutulmadan yaşayabilir miydi?

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdaki yazar adlarından hangisi getirilmelidir?

A) Turgenyev'in B) Tolstoy'un
C) Puşkin'in D) Çehov'un
E) Gogol'ün

ÇÖZÜM:

"Babalar ve Oğullar" romanı Rus yazar Turgenyev'e ait bir yapıttır.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

TEST – I

1. Sınıfın en çok okuyanı bendim. Edebiyat öğretmenimin o zamanlar bana verdiği İhtiyar Balıkçı, Antikacı Dükkanı, Savaş ve Barış, Kızıl ile Kara... gibi romanları yutarcasına okumuştum.

   Bu parçada eseri anılmayan **yazar aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) E. Hemingway B) J. Steinbeck
   C) Tolstoy D) Stendhal
   E) Dostoyevski

2. Eserlerinde kendi kişiliğini gizlemiş, kahramanların duygu ve hareketlerinin gerçeğe uygun olmasını sağlamıştır. Biçim kusursuzluğuna ve üsluba son derece önem vermiştir. Madam Bovary adlı yapıtı ile realizm adı verilen edebiyat akımının en büyük temsilcisi sayılmıştır.

   Yukarıda sözü edilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

   A) Emile Zola B) Stendhal
   C) Victor Hugo D) Moliere
   E) Gustave Flaubert

3. "Kurbağalar, Eşekarıları, Kuşlar..." adlı yapıtları olan sanatçı, eski Yunan edebiyatının en ünlü komedi yazarıdır." **sözü edilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) La Fontaine B) Aristophanes
   C) Sophokles D) Hesiodos
   E) Homeros

4. "Racine, Balzac, Stendhal"

   Yukarıda verilen sanatçıların ortak yönü aşağıdakilerden hangisidir?

   A) Realist akım içinde yer almaları
   B) Aynı türde yapıtlar yazmaları
   C) "Sanat için sanat" anlayışını benimsemeleri
   D) Aynı ülkenin yazarları olmaları
   E) Tanzimatçıları en çok etkileyen yazarlar olmaları

5. I. La Fayette
II. Racine
III. Moliere
IV. Corneille
V. Sophokles

Yukarıdakilerden hangileri Fransız edebiyatının tragedya şairleridir?

A) I. ve II. B) II. ve III. C) II. ve IV.
D) III. ve IV. E) IV. ve V.

6. **Aşağıdakilerden hangisi edebi türü yönüyle ötekilerden farklıdır?**

A) Parma Manastırı
B) Wihelm Tell
C) Antikacı Dükkânı
D) Gazap Üzümleri
E) Meyhane

7. Romanlarında toplumun her kesiminden insana yer vermiş, çok canlı karakterler oluşturmuştur. Bunları süsleyici ve hayali öğelerle vermeye çalıştığı için "romantik" görünmüş; hayatı ve insanları gerçekçi biçimde yansıttığı için de "realist" akımın öncüsü olmuştur. Doksan altı romanını "İnsanlık Komedyası" başlığı altında toplamıştır.

Bu parçada tanıtılan sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Dante B) G. Flaubert
C) W. Shakespeare D) H. de Balzac
E) Stendhal

8. I. İnsanı kalıtımın ve toplumsal koşulların bir ürünü olarak görmüştür.
II. Romancının bir deney adamı gibi çalışmasını ister.
III. Roman kişilerini ait olduğu sınıfın diliyle konuşturur.

Bu özellikler aşağıdaki sanatçılardan hangisine ait olabilir?

A) Balzac B) Stendhal
C) A. Puşkin D) E. Zola
E) V. Hugo

9. **Benimsedikleri edebi akıma göre gruplama yapılırsa aşağıdakilerden hangisi <u>dışta</u> kalır?**

A) J.J. Rousseau B) Charteaubriand
C) V. Hugo D) A. de Lamartine
E) S. Mallerme

10. Romanlarında her tabakadan insana yer vermiş, canlı tipler yaratmıştır. Romantizmden realizme geçiş yapan yazarların öncüsü sayılır. Romanlarını "İnsanlık Komedyası" adı altında yayımlamıştır. Gözleme ve hayallere büyük önem vermiş, yaşadığı dönemin en güçlü tanıklarından birisi olmuştur.

Bu parçada tanıtılan yazar aşağıdakilerden hangisidir?

A) Stendhal B) Dante
C) Cervantes D) Balzac
E) Flaubert

11. M.Ö IX. yüzyılda yaşayan bu Yunanlı şair, dünya edebiyatında önemli bir yere sahiptir. İlyada ve Odysseia adlı destanı şiirleştiren sanatçı edebiyat tarihindeki önemini bugün de korumaktadır.

Bu parçada sözü edilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Heredot B) Sophokles
C) Homeros D) Hesiodos
E) Euripides

12. **Aşağıdaki "destan-yazar" eşleştirmelerinden hangisi <u>yanlıştır?</u>**

A) İlahi Komedya – Dante
B) Kurtarılmış Kudüs – Tasso
C) Şehname – Firdevsi
D) Çılgın Orlando – Ariosto
E) Kalavela – Homeros

13. "Üslup her türlü yapmacıklıktan uzak, süssüz, yalın, açık ve sağlam olmalıdır. Üslup, dikkati kendi üzerinde değil, anlatılan şey üzerine çekmelidir. Sanatta esas olan güzellik ve inceliktir. Kaba sayılan sözcük ve deyimlerin, argonun edebiyatta yeri yoktur."
diyen sanatçı aşağıdakilerden hangisi olabilir?

A) Racine B) V. Hugo C) Goethe
D) E. Zola E) Schiller

14. **Aşağıdaki eserlerden hangisi farklı türdedir?**

A) Germinal B) Sefiller
C) Macbeth D) Ölü Canlar
E) Silahlara Veda

15. **Aşağıdakilerden hangisinde Eski Yunan edebiyatıyla ilgili bir <u>bilgi yanlışı</u> vardır?**

A) Tiyatro alanında tragedya ve komedyalar yazılmıştır.
B) Homeros, İlyada ve Odysseia'nın ünlü şairidir.
C) Aristophanes, Menandros gibi yazarlar komedyalarıyla ün kazanmıştır.
D) Lirik şiirleriyle Sapho, didaktik şiirleriyle Hesiodos bu türün önemli şairleridir.
E) Tiyatro eserleri düzyazı biçiminde ve genellikle üç perde olarak yazılmıştır.

16. **Aşağıdaki sanatçılardan hangisi "Epik Tiyatro"nun kurucusu sayılmaktadır?**

A) Moliere B) Arthur Miller
C) Euripides D) Berthold Bercht
E) Racine

17. "Bana göre edebiyatın temel konusu, ne başka canlı varlıklar, ne eşyadır; yalnız insandır, çünkü insan belli bir düşünce olgunluğuna eriştiği zaman ancak insanla ilgilenir. Fakat insan, dış görünüşü, giyinişi, yaşamı bakımından değil, ruhu bakımından edebiyatın konusu olmalıdır."

Bu görüşleri aşağıdaki sanatçılardan hangisi savunabilir?

A) Corneille B) Balzac
C) Goethe D) Beaudelaire
E) Stendhal

18. Yazar, geveze bir kuş değildir... Eğer yaşıyorsam, düşünüyorsam, karşı koyuyor, acı çekiyorsam bunlar elbette yazdıklarıma yansıyacaktır. Hayatı size doğru olarak tanımlayacağım ve o zaman, görüp de fark etmediğiniz şeylere tanık olacaksınız."

Yukarıdaki sözler aşağıdaki sanatçılardan hangisine ait olabilir?

A) Victor Hugo B) Anton Çehov
C) Goethe D) A. Puşkin
E) Cervantes

19. **Aşağıdakilerden hangisi aynı akımın temsilcilerinden biri <u>değildir?</u>**

A) Lamartine B) Victor Hugo C) Lord Byron
D) Balzac E) Alfred de Musset

20. I. Goethe
II. Stendhal
III. A. de Musset
IV. Tolstoy

Yukarıda verilenlerden hangileri realizmin temsilcileridir?

A) I. ve II. B) I. ve III. C) II. ve III.
D) II. ve IV. E) III. ve IV.

TEST – II

1. I. Klasik nazım biçimleri yerine serbest nazım biçimleri kullanılmıştır.
II. Açık ve belirgin anlatımdan kaçınılarak şiirin yorumu okuyucuya bırakılmıştır.
III. Mecazlı anlatımlara, hayallere çok yer verilmiştir.

Yukarıda verilen özellikler aşağıdaki sanatçılardan hangisinin yapıtlarında daha belirgindir?

A) T. Gautier B) A. Breton
C) S. Mallerme D) T. Marinetti
E) W. Shakespeare

2. "Romancı bir sanatçı değil, bir bilim adamı gibi yansız kalabilen kişidir." **diyen bir sanatçı aşağıdakilerden hangisi olabilir?**

A) Victor Hugo B) Emile Zola
C) A. de Musset D) Lamartine
E) Goethe

3. "Şiirdeki güzellik, anlamın kapalı olmasından doğar. Çünkü şiir, nesirden farklı olarak anlaşılmak için değil, duyulmak için yazılır. Şiir musiki ile söz arasında, sözden çok musikiye yakın bir dildir."

Böyle düşünen bir sanatçı aşağıdakilerden hangisi olabilir?

A) A. Rimbaud B) V. Hugo
C) Goethe D) A. Puşkin
E) T. Gautier

4. Dünya edebiyatında klasikleşen bazı yapıtlar vardır. Bunlar bence herkes tarafından okunmalıdır. Örneğin İspanyol edebiyatının en ünlü romanlarından olan "Don Kişot"; Fransız edebiyatına ait olan "Kızıl ile Kara", çocuklarına karşı aşırı sevgi duyan bir babanın dramını anlatan "Goriot Baba", Rus edebiyatının baş yapıtlarından biri olan "Suç ve Ceza" bunlardan birkaçıdır.

Bu parçada eseri yer <u>almayan</u> sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Dostoyevski B) Tolstoy
C) Stendhal D) Balzac
E) Cervantes

5. **Aşağıdakilerin hangisinde Rönesans dönemi sanatçıları bir arada verilmiştir?**

A) Sophokles, Euripides, Aiskhylos
B) Sappho, Vergilius, Plautus
C) Dante, Petrarca, Boccaicco
D) Shakespeare, Montaigne, Cervantes
E) Moliere, Racine, Cornille

6. **Aşağıdaki sanatçı - eser eşleşmelerinden hangisi yanlıştır?**
A) J.J. Rousseau - Emile
B) La Martine - Graziella
C) Schiller - Wilhelm Tell
D) Stendhal - Salambo
E) Emile Zola - Meyhane

7. "Estetik yöne önem veren ve daha çok egzotik konuları işleyen bir sanat akımı olan, realizmin şiir alanındaki uygulaması kabul edilen parnasizm"**le ilgili olarak aşağıdakilerden hangisinde bir bilgi yanlışlığı yapılmıştır?**
A) Şairin duyguları yerine, doğa manzaları ya da felsefi düşünceler anlatılmıştır.
B) Biçimde kusursuzluk aranmıştır.
C) Sanat sanat içindir ilkesi benimsenmiştir.
D) Batı'daki temsilcileri Th. Gautier, Banville; bizde ise Tevfik Fikret'tir.
E) Şiirde, anlam kapalılığına önem verilmiştir.

8. **Aşağıdakilerden hangisi Eski Yunan edebiyatında tiyatro türünde eser vermemiştir?**
A) Aristophanes B) Sophokles
C) Euripides D) Aiskhylos
E) Virgilius

9. **Aşağıdaki sanatçılardan hangisi, tragedya yazarı değildir?**
A) Sophokles B) Euripides
C) Corneille D) Moliere
E) Racine

10. Eski Yunan edebiyatında ..... lirik şiirde, ... masalda ..... didaktik şiirde ilk ürünleri veren sanatçılardır.
Yukarıdaki parçada boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?
A) Sappho - Aisopos - Hesiodos
B) Petrarca - Virgilius - Aisopos
C) Aristophenes - Plautus - Dante
D) Euripides - Sappho - La Fontaine
E) Çiçero - Sophokles - Seneca

11. İtalyan edebiyatının kurucularındandır. Dünya edebiyatında küçük öykü türünün yaratıcısı olarak bilinir. En ünlü eseri Decameron'dur.
Bu parçada tanıtılan sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?
A) Petrarca B) Boccacio C) Dante
D) Cervantes E) Ariosto

12. İnanılmaz serüvenlere girişen ve çeşitli acılara katlanan Don Kişot, kızlarını, nankörlüklerine rağmen sevmekten vazgeçmeyen Goriot Baba, Fransız maden işçilerinin acımasız yaşam koşullarını ayrıntılı biçimde anlatan Germinal, Bayan Emma'nın yaşamını konu edinen Madame Bowary realizm ve natüralizm akımlarının önemli yapıtlarıdır.
Bu parçada aşağıdaki sanatçılardan hangisinin eserinden söz edilmemiştir?
A) John Steinbeck B) H. Balzac
C) Cervantes D) Emile Zola
E) G. Flaubert

13. 19. yüzyılın en büyük sanatçılarından sayılmaktadır. Şiir, dram ve roman türünde çeşitli eserler yazmıştır. Cromwell dramının önsözünde romantizm akımının ilkelerini saptamıştır. Çok parlak ve canlı bir üslupla yazmıştır. Kişisel duyguları başarıyla işlediği gibi doğa, özgürlük, vatan, insanlık sevgisi gibi konuları da dile getirmiştir.
Yukarıdaki paragrafta özellikleri verilen ünlü Fransız sanatçısı aşağıdakilerden hangisidir?
A) Friedrich Schiller
B) Goethe
C) Lamartine
D) Victor Hugo
E) J.J. Rousseau

14. **Aşağıdaki edebi akım, sanatçı ve eser eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?**
A) Klasisizm - Moliere - Cimri
B) Romantizm - Goethe - Faust
C) Realizm - Tolstoy - Sefiller
D) Naturalizm - E. Zola - Meyhane
E) Sembolizm - Baudlaire - Elem Çiçekleri

15. **Aşağıdaki eserlerden hangisi diğerlerinden farklı türde yazılmıştır?**
A) Cromwell
B) Bitmeyen Kavga
C) Meyhane
D) Yaşlı Adam ve Deniz
E) Karamazov Kardeşler

16. **Aşağıdaki yazar - yapıt eşlemelerinden hangisi yanlıştır?**
A) Montaigne - Denemeler
B) C. Dickens - Guliverin Gezileri
C) Shakespeare - Venedik Taciri
D) Cervantes - Don Kişot
E) Tolstoy - Hacı Murat

EDEBİ AKIMLAR

1. HÜMANİZM (İnsancılık):
XIV. yüzyılda İtalya ve Fransa'da ortaya çıkmış bir akımdır.
Özellikleri:
* Hümanistler hiçbir fark gözetmeksizin tüm insanlığı sevmeyi ilke edinirler.

2. KLASİSİZM:
* Eski Yunan ve Latin edebiyatları örnek alınmıştır.
* İnsan doğası ön plana alınır, insan dışındaki her şey geri planda bırakılır.
* Yazarlar, yapıtlarındaki kendi kişiliklerini gizlerler.
* "Doğa ve gerçek" aklın ışığında ele alınır. ("Doğa" kavramı insanın "iç dünyası" anlamında kullanılmıştır.)
* Sadece seçkin zümre (bu zümrenin ruh hali) işlenmiştir.
* Seçkin zümrenin ele alınışına bağlı olarak dil de seçkin zümreye hitap eder. (Seçkinlerin konuşma dili)
* Az sözle çok şey anlatmak amaçlanmıştır.
* Ahlaki amaç güdülmüştür.
* Üslup önemsenmiş, yalın, doğal, açık anlatıma yer vermek gerektiği savunulmuştur.
* Yapıtlarda biçim kusursuzluğu önemsenmiştir.
* Her şeyin belli bir kurala, ölçüte bağlanmasına dikkat edilmiştir.
* Komedi, trajedi, şiir ve deneme türüne ağırlık verilmiştir.
* Tiyatroda üçbirlik kuralı (zaman, olay, mekan birliği) esas alınmıştır.
* Konu değil, konunun ele alınış biçimi önemsenmiştir.
* Kişilerin ruh halinin gerçeğe uygun olması esas alınmıştır.

Temsilcileri: Descartes, Racine, Boileau, Corneille, Madame de la Fayatte, Fenelon, Saint Simon, La Fontaine, La Bruyere, Moliere, Bossuet, Pascal.

Türk edebiyatında:
İbrahim Şinasi, Âli Bey, A. Vefik Paşa.

ÖRNEK - 1:
Aşağıdakilerden hangisi klasisizmin özelliklerinden biri değildir?
A) Yapıtlarında günlük konuşma dilini kullanarak, toplumu seslenmişlerdir.
B) İnsanın dış dünyasını önemsememişlerdir.
C) Dil ve anlatımda mükemmellik gözetilmiştir.
D) Sanatçılar yapıtlarında kendi kişiliklerini gizlemişlerdir.
E) Türk edebiyatında kimi sanatçıları etkilemeyi başarmışlardır.

ÇÖZÜM:
Klasisizm akımı günlük konuşma dilini benimsemişse de bu dil, topluma değil yüksek zümreye seslenen bir dil olmuştur. Bu nedenle A seçeneğindeki özellik, Klasik sanatçılar için söylenemez.
Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

3. ROMANTİZM (Coşumculuk):
XIII. yüzyılın sonlarında İngiltere ve Almanya'da ortaya çıkmış ve XIX. yüzyılda asıl etkisini göstermiş bir akımdır.
Özellikleri:
* Klasisizme tepkidir.
* Klasisizmin tüm kuralları yıkılmıştır.
* Hayal ve duygu ön plana çıkarılmıştır.
* Sanatçılar yapıtlarında kişiliklerini gizlememişlerdir.
* İnsanlar birey olarak değil, sosyal çevresi içinde değerlendirilmiş; insanın düzeltilmesi yerine toplumun düzeltilmesi amaçlanmıştır.
* Doğa betimlemeleri bolca işlenmiştir.
* Antik edebiyat yerine çağdaş edebiyat örnek alınmıştır.
* Özellikle şiir, tiyatro, deneme, gezi yazısı ve romanda başarılı olmuşlardır.
* "Sanat toplum içindir." görüşünü benimsemişlerdir.
* Ulusal ve dini konulara önem verilmiştir.

Temsilcileri:
Victor Hugo, Alfred de Musset, Goethe, J.J. Rousseau, Voltaire, Chateabriand, A. Dumas Pere, George Sand, Schiller, Lamartine, Vigniy, Puşkin, Shelley.

Türk edebiyatında:
Namık Kemal, A. Mithat Efendi, Abdülhak Hamid Tarhan, Recaizade Mahmud Ekrem.

ÖRNEK – 2:
Bu sanatçılar, insandaki eksikliklerin insanda değil, çevrede aranması gerektiğinden yola çıkarak toplumun değer yargılarını da eleştirdiler. Cezasını çekmiş bir suçluyu, potansiyel bir suçlu olarak gören topluma "Siz yanlış yapıyorsunuz." mesajını vermeye çalıştılar.
Bu parçada sözü edilen özellikler aşağıdaki yazarlardan hangisinde bulunabilir?
A) La Fontaine B) Moliere
C) Victor Hugo D) Corneille
E) Racine

ÇÖZÜM:

İnsanın kötülüğünü, sadece insanın kendisiyle değil, çevresiyle ele almak gerektiğini düşünen ve bu yolda yapıtlar verenler romantiklerdir. Bu bakımdan C seçeneğinde yer alan Victor Hugo'da, sözü edilen özelliklerin bulunması beklenir.

Doğru cevap (C) seçeneğidir.

4. REALİZM (Gerçekçilik):

XIX. yüzyılda romantizme tepki olarak doğmuştur. Auguste Comte'un pozitivizm (olguculuk) felsefesi bu akımın gelişmesinde etkili olmuştur.

Özellikleri:

* Gözleme büyük önem verilir.
* Birey ve toplum yaşamı olduğu gibi anlatılır.
* Yapıtlarda olağanüstülüklere yer verilmez.
* Sanatçılar yapıtlarında kişiliklerini gizlemişlerdir.
* Olaylar ve kahramanlar karşısında sanatçılar tarafsız kalmışlardır.
* Çevre betimlemeleri, örf ve âdetlere geniş yer verilmiştir.
* Açık, yalın bir anlatım benimsenmiştir.
* "Sanat için sanat" anlayışı benimsenmiştir.
* Olaylar ve kahramanlar günlük hayattan seçilmiştir.
* Yapıtlarda çirkinlikler ve bayağılıklar da olduğu gibi aktarılmıştır.
* Roman ve hikâye türünde başarılı olmuşlardır.

Temsilcileri: Tolstoy, Balzac, Daniel Defoe, G. Flaubert, A. Daudet, Stendhal, Dostoyevski, E. Hemingway, Maupassant, Goncourt Kardeşler, C. Dickens, H. İbsen, Jack London, Çehov, Turgenyev, Gogol, Şolohev, M. Gorki, M. Twain.

Türk edebiyatında: H. Ziya, H. Edib, T. Fikret, Samipaşazade Sezai, R. Nuri, Ö. Seyfettin, Y. Kadri, M. Akif, Y. Kemal, Nabizade Nazım, Orhan Kemal, R. Halit Karay.

ÖRNEK – 3:

"Ben, tüm yapıtlarımda akla karanın çatışmasını işlemişimdir. Bu doğru; ama hiçbir yapıtımda rengimi belli etmemişimdir."

Böyle söyleyen bir sanatçı, aşağıdaki edebiyat akımlarından hangisinin temel niteliğini yansıtır?

A) Klasisizm B) Sembolizm C) Sürrealizm
D) Natüralizm E) Realizm

ÇÖZÜM:

Yapıtlarda olaylar ya da kişiler karşısında tarafsız kalma özelliği realistlerin bir özelliğidir.

Doğru cevap (E) seçeneğidir.

5. NATÜRALİZM (Doğalcılık):

XIX. yüzyılın ikinci yarısında Fransa'da ortaya çıkmıştır. Bu akım, "Determinizm (gerekircilik), deneysel uygulama ve evrim görüşlerinden kaynaklanmıştır. Kurucusu Emile Zola'dır.

Özellikleri:

* Deney ve gözlemin edebiyata da uygulanabileceği görüşünü savunmuşlardır.
* Realizmin ileri biçimidir.
* Sanatçı, bir bilim adamı kadar nesnel davranır.
* Yazarlar yapıtlarında kişiliklerini gizlemişlerdir.
* Tüm gerçeklik ve çirkinlik yapıtlara olduğu gibi yansıtılır.
* Kahramanlar, toplumun sorunlu bireylerinden seçilmiştir.
* Yapıtlarda yalın bir dil kullanılmıştır.
* Aynı nedenin aynı ortam ve koşullarda aynı sonuçlar doğuracağı inancı işlenmiştir. (Determinist felsefe)
* Kişiyi yönlendiren etkenin kendisi değil kalıtım ve sosyal çevre kaynaklı olduğu savunulmuştur.
* Çevre ve insan betimlemesi geniş yer tutar.
* Yapıtlarda bir tez savunulur.
* Hikâye, roman ve tiyatro türünde yapıt vermişlerdir.
* Kahramanları ait oldukları sosyal grubun özelliklerine göre konuşturmuşlardır.

Temsilcileri: Emile Zola, Goncourt Kardeşler, A. Daudet, Maupassant, John Steinbeck, H. İbsen

Türk edebiyatında: H. Rahmi, Selahattin Enis, M. Akif, Nabizade Nazım, Beşir Fuat

ÖRNEK – 4:

Kalemi elinize aldığınızda kendinizi öyle bir konuma koymalısınız ki bir yazar değil bir laborant gibi hissetmelisiniz. Bir çöplüğü anlatacaksanız onun o pis kokusunu okurun algılamasını sağlayacaksınız, varsın bulansın midesi.

Bu görüşte olan bir sanatçı aşağıdaki edebi akımlardan hangisini benimsiyor olabilir?

A) Realizm B) Sürrealizm C) Parnasizm
D) Natüralizm E) Romantizm

ÇÖZÜM: Parçada geçen "laborant" sözcüğü bilimsel çalışmayı, deneyi, objektifliği çağrıştırmaktadır. Gerçeği, bir durumu, manzarayı olduğu gibi aktarma görüşü natüralist sanatçıların özelliğidir.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

6. PARNASİZM:

1860'larda Fransa'da çıkan "Parnas" dergisinin çevresinde toplanan sanatçılara bu ad verilir. XIX. yüzyılın ikinci yarısında etkili olmuş, Fransa kaynaklı bir akımdır. Şiirde realist yöntemi benimsemiş bir "şiir akımı"dır. Bu nedenle bu akıma realizmin şiirdeki karşılığıdır denebilir. romantik şiire tepkidir.

Özellikleri:

* Dış dünya nesnel biçimde ele alınmıştır.
* Şairler, şiirlerinde kişiliklerini gizlemişlerdir.
* Romantizmin terk ettiği Yunan-Latin kültürüne dönülmüştür.
* Yapıtlarda geçmişteki olay ve kişiler işlenmiştir.
* Bilimsel ve felsefi görüşler işlenmiştir.
* Sosyal konulara fazla değinilmemiştir.
* Şiirde biçim güzelliği ve üslup önemsenmiştir.

Temsilcileri: T. Gautier, Lisle, T. Bonville, Heredia, F. Coppée...

Türk edebiyatında: T. Fikret, C. Şahabettin, Y. Kemal Beyatlı

Örnek – 5:

Romantizme şiirde tepki olarak ortaya çıkan, oluşturdukları şiir anlayışıyla "duygusuz şiir" olarak da adlandırılan edebi akım aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sembolizm B) Parnasizm C) Natüralizm
D) Realizm E) Kübizm

ÇÖZÜM: Soru kökünde verilen "duygusuz şiir" ipucundan hareket edildiğinde, şiirde kişiliğin gizlendiği, bilimsel ve felsefi görüşlere yer verilen şiir anlayışı olarak Parnasizm'e ulaşılmaktadır.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

7. SEMBOLİZM (Simgecilik):

XIX. yüzyılın ikinci yarısında Fransa'da ortaya çıkmıştır. Realizm ve realizmin şiirdeki uzantısı olan parnasizme tepki olarak doğmuştur.

Özellikleri:

* Gerçeğin olduğu gibi değil, simgelerle aktarılabileceğine inanılır.
* Bu özelliğe bağlı olarak dış dünyanın ancak değiştirilerek aktarılabileceği düşüncesi hakimdir.
* Derin duygular semboller aracılığıyla aktarılarak, sezdirilir; anlam kapalılığı vardır.
* Şiirde ahenk ve müzikaliteye önem verilmiştir.
* Kafiye önemsenmemiş, serbest nazım biçimleri kullanılmıştır. (Serbest Müstezat)
* Sözcüklere yeni anlamlar yüklenmiş ve yeni bir şiir dili oluşturulmuştur.
* İnsan-doğa ilişkileri konusunda Baudelaire'in etkisi görülür.
* Karamsarlık, gerçeklerden kaçış, yaşanan ortamdan uzaklaşmak gibi konular ele alınmıştır.
* Şiirde alacakaranlık, kızıl renk, sisli sonbahar, ay ışığı hakim manzaralardır.

Temsilcileri: Edgar Alen Poe, Baudelaire, Rimbaud, Verlaine, Paul Valery, Mallarme, Maeterlinde...

Türk edebiyatında: A. Haşim, C. Şahabettin, A. Hamdi Tanpınar, A. Muhip Dranas, C. Sıtkı Tarancı

ÖRNEK – 6:

Şiir, anlaşılmak için değil, duyulmak için söylenmiş "Söz ile müzik arasında ortak bir anlaşma dilidir." **şiirle ilgili bu düşünce, aşağıdaki edebi akımlardan hangisinin temel özelliğini yansıtır?**

A) Parnasizm B) Sembolizm C) Klasisizm
D) Natüralizm E) Egzistansiyalizm

ÇÖZÜM:

Soruda verilen düşünceler Ahmet Haşim'e aittir. Anlamdan çok ahenk ve müzikaliteye önem veren sanatçı, bunu şiirlerinde yansıtmıştır. Şiirde söyleyiş güzelliğini, müzikaliteyi önemseyen akım sembolizmdir.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

8. FÜTÜRİZM (Gelecekçilik):

XX. yüzyılın başlarında Fransa'da ortaya çıkmış bir akımdır.

Özellikleri:

* Geçmişe ve geleneklere tepki gösterirler.
* Geleneği yıkıp sanata yenilik ve hız kazandırmayı amaçlamışlardır.
* Cümle düzeni ve noktalama işaretleri önemsenmemiştir, kuralsız anlatım benimsenmiştir.
* Makineleşme ve sanayileşme övülmüştür.
* Toplum düzeni de yıkılmak istenenler arasında düşünülmüştür.

Temsilcileri: Marinetti, Bontempelli, B. Pasternak, Mayakovski

Türk edebiyatında: Nazım Hikmet

9. DADAİZM:

XX. yüzyılın başlarında Fransa'da "her şeye karşı çıkış" görüşüyle ortaya çıkmış bir akımdır.

Özellikleri:

* Sanatın, toplumun tüm kurallarına baş kaldırmışlardır.
* Sözcükleri bilinen anlamları dışında kullanmışlardır.
* Alaycı bir üslup benimsemişlerdir.

Temsilcileri: Tristan Tzara, Francis Picabia

Türk edebiyatında: Mümtaz Zeki Taşkın

10. SÜRREALİZM (Gerçeküstücülük):

XX. yüzyılın başlarında Fransa'da ortaya çıkmıştır. Bu akımın kaynağı, Sigmund Freud'un psikanaliz görüşüdür.

Özellikleri:

* Bilinçaltını sanata aktarmak amaçlanmıştır.
* Hayaller, çağrışımlar, rastlantıların oluşturduğu şiir anlayışları vardır.
* "Bilim için sanat" anlayışıyla yola çıkılmıştır.
* Anlaşılmayı önemsememişlerdir.
* Estetik kaygıları yoktur.
* Anlatımda doğallık benimsenmiştir.

Temsilcileri: Aragon, Andre Breton, Eluard, Ruverdy, J. Prevert, Dylan Thomas, Saugault, Perret

Türk edebiyatında: Orhan Veli, Melih Cevdet Anday, Ece Ayhan, İlhan Berk, O. Rifat Horozcu

11. EMPRESYONİZM (İzlenimcilik):

XIX. yüzyılın sonlarında resimde ortaya çıkarak edebiyatta da etkili olmuş bu akım Fransa kaynaklıdır. Bu akıma göre dış dünyanın kendisi değil, sanatçıda bıraktığı izlenim önemlidir.

Özellikleri:

* Görülenlerin bıraktığı izlenimler aktarılmıştır.
* İzlenimler olduğu gibi yansıtılmıştır.
* Bireyin iç dünyasına yönelmişlerdir.
* "Sanat için sanat" görüşü benimsenmiştir.

Temsilcileri: P. Verlaine, Rimbaud, Rilke, A. France

Türk edebiyatında: Ahmet Haşim

12. KÜBİZM:

XX. yüzyılın başlarında Fransa'da "empresyonizme tepki" olarak doğmuştur.

Özellikleri:

* Sanata bilim yoluyla değil sanatla ulaşmak amaçlanmıştır.
* Olayın doğru sentezi yapılarak anlatıma canlılık kazandırılmıştır.
* Dış dünya geometrik derinliği bulunan şekiller olarak algılanmıştır.
* İnsanı tüm boyutlarıyla (görünüm, düşünce) ele almak gerektiğine inanmışlardır.
* Görünenle görünmeyeni birlikte vermeyi amaç edinmişlerdir.
* Şiirde noktalama işaretleri önemsenmiştir.

Temsilcileri: Apollinaire, Max Jacdo, B. Cendrars, Jean Cocteau

Resimde: Picasso, Salvador Dali

13. EKSPRESYONİZM (Dışavurumculuk):

XX. yüzyılın başlarında Almanya'da "Empresyonizm'e tepki" olarak doğmuş bir akımdır.

Özellikleri:

* Duyguların dışa vurulması anlayışı benimsenmiştir.
* Makineleşme karşısında insanın tepkisi, huzursuzluğu işlenmiştir.
* Fantastik, korkunç olaylara yer verilmiştir.
* Bireyselcilik ön plandadır; iç gözleme önem verilir.

Temsilcileri: Strindberg, James Joyce, Fransz Kafka, Eliot, O'Neill

14. EGZİSTANSİYALİZM (Varoluşçuluk):

XX. yüzyılın ortalarında Fransa'da Martin, Heidegger ve Descartes'in varoluşçuluğa yönelik görüşlerinden ortaya çıkmış bir akımdır.

Özellikleri:

* İnsanın önce var olduğu, kendi değerlerini, özünü kendisinin yarattığı düşüncesi benimsenmiştir.
* İnsana ancak insanın kendisi yön verir görüşü egemendir.
* Bunalım edebiyatı oluşturmuşlardır.
* Toplumdan kopuk güveni zedelenmiş kişiler ele alınmıştır.

fetd yayınları

Temsilcileri: J. Paul Sartre, Andre Gide, Albert Camus, W. Faulkner, Malraux de Beauvoir, Nietzche

15. NEOKLASİSİZM (Yeni Klasisizm)

Özellikleri:

* Sembolizme tepki olarak doğmuştur.
* Klasisizme yeniden dönüş amaçlanmıştır.
* Klasisizmin kuralları benimsenmiştir.
* Eski Yunan ve Latin edebiyatı örnek alınmıştır.

Temsilcileri: Regnier

Türk edebiyatında: Y. Kemal Beyatlı

ÖRNEK – 7:

Aşağıdakilerden hangisi kübizm ve ekspresyonizmin ortak özelliklerinden biridir?

A) Eşyayı geometrik derinliği olan şekiller olarak algılama
B) Makineleşme karşısında insanın huzursuzluğunu işleme
C) Görünenle görünmeyeni birlikte verme
D) İnsanı tüm yönleriyle işleme
E) Empresyonizm'in sanat anlayışına tepki olarak doğma

ÇÖZÜM:

Sorunun A, C, D seçeneklerinde anılan özellikler yalnızca kübizme, B seçeneğindeki özellik ekspresyonizme ait özellikleridir. Empresyonizme tepki olarak ortaya çıkmış olma kübizmin hem de ekspresyonizm'in özelliğidir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 8: (ÖYS – 1993)

Baudelaire, şiirde biçim kusursuzluğuna önem vermekle
I II
birlikte daima kendi izlenimlerini anlatmıştır. Açıklıktan
kaçınmış, kapalılığa yönelmiş, duyguları sözcüklerin açık
III
anlamlarıyla anlatmak yerine ahenkleriyle sezdirerek
IV
romantizm akımının öncüleri arasında yer almıştır.
V

Yukarıdaki numaralanmış yerlerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Baudelaire ile B, C, D seçeneklerindeki bilgiler doğrudur. Ancak E seçeneğindeki bilgi yanlıştır; çünkü sözü edilen şair, romantizm akımı değil, sembolizm akımının temsilcisidir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 9: (ÖYS – 1995)

Aşağıdaki sanatçılardan hangisi romantizm akımı içinde yer almaz?

A) J.J. Rousseau B) Chateaubriand
C) Schiller D) Lamartine
E) Racine

ÇÖZÜM:

A, B, C, D seçeneklerinde belirtilen adlar romantizm akımının temsilcisidir. Racine ise klasisizmin temsilcisidir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 10: (ÖYS – 1994)

(I) 1860 – 1885 yılları arasında Fransa'da sanatçıların etkisi altında kaldıkları parnasizm, sadece roman sanatına özgü bir akımdır. (II) Romantizme tepki olarak doğmuştur. (III) Parnasçıları romantiklerden ayıran önemli fark "Sanat, sanat içindir." ilkesine sımsıkı bağlanmalarıdır. (IV) Türk edebiyatında ilk izleri Servet-i Fünun şairlerinde görülür. (V) Bu akımı bizde ilk tanıtan ve temsil eden Cenap Şahabettin olmuştur.

Yukarıdaki parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Parnasizm roman sanatına özgü değildir. 19. yüzyılda Fransa'da doğan bu akım, romantizme tepki olarak doğan bir şiir akımıdır.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 11: (ÖYS – 1997)

Türk edebiyatında parnasizmin ilk izleri Tanzimat şairle-
I II
rinde görülür. Cenap Şahabettin bu akımı bizde ilk olarak
III
tanıtmış ve temsil etmeye çalışmıştır. Nazım biçimlerin-
IV
den biri olan sone de Türk edebiyatına bu akımı benim-
V
seyen sanatçılar aracılığıyla gelmiştir.

Yukarıdaki numaralanmış yerlerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Parnasizmi bizde ilk tanıtan ve temsil eden edebiyat sanatçısı Cenap Şahabettin'dir. T. Fikret ve Yahya Kemal de bu akımın etkisinde kalan sanatçılarımızdır. Bunların hiçbiri Tanzimat dönemi sanatçısı değildir.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 12: (ÖYS – 1997)

Aşağıdakilerden hangisinde aynı yüzyılda yaşamış, aynı edebiyat akımından etkilenmiş ve aynı ulustan olan sanatçılar birlikte verilmiştir?

A) Cervantes – Lamartine – Montaigne
B) Daniel Defoe – Jonattan Swift – Mark Twain
C) Boileau – Moliere – La Fontaine
D) Chateaubriand – J. Steinbeck – Edgar Allan Poe
E) Thomas Mann – Bernard Shaw – Charles Dickens

ÇÖZÜM:

Boileau eleştiri türünde, Moliere komedide, La Fontaine fabl türünde klasisizmin temsilcileridir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 13: (ÖSS – 2006)

"Gerçeği olduğu gibi yansıtmak benim işim değildir. Dış dünyayı duygu ve hayal gücüyle zenginleştirerek vermek, tabiatın güzelliklerini dile getirmek sanatın görevi olmalıdır." **görüşünü ileri süren bir sanatçı, aşağıdaki edebiyat akımlarından hangisinin savunucusu durumundadır?**

A) Klasisizm B) Romantizm C) Realizm
D) Natüralizm E) Sürrealizm

ÇÖZÜM:

Parçada geçen "duygu ve hayal gücüyle dış dünyayı zenginleştirmek" düşüncesi romantizm akımına özgü bir felsefedir.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 14: (ÖSS – 2009)

Düş gücümün kuvvetli, gözlem yeteneğimin ise zayıf olduğunu arkadaşlarım söyler. Bunu ben de bildiğimden, gerçek hayat üzerine bir şey yazmam istenince biraz tedirgin olurum. Romanlardan, öykülerden, yazarların iç dünyasından söz ederken sorun yoktur. Ama gerçek bir kentte yer alan gerçek bir yeri anlatırken... Ben benim gibi yazarlar için hiç kolay olmaz.

Bu sözleri söyleyen bir yazarın aşağıdaki akımlardan hangilerine bağlı yapıtlar vermesi beklenmez?

A) Romantizm – Realizm
B) Klasisizm – Sembolizm
C) Romantizm – Natüralizm
D) Sembolizm – Sürrealizm
E) Realizm – Natüralizm

ÇÖZÜM:

Düş gücünün kuvvetli olması, gözlem gücünün zayıflığı romantizmle, sembolizmle; yazarların iç dünyasından söz etmek sürrealizmle ilgilidir. Bu iki akımda sadece E seneçeğinde yoktur.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

TEST – I

1. 19. yüzyılın ikinci yarısında gelişen **"parnasizm"** e tepki olarak Fransa'da doğmuştur. Fransa'da Le Figaro gazetesinde yayımlanan Jean Moreas'ın bildirisi ile birlikte bir akım olarak doğar. Onlara göre şiir, anlaşılmak için değil, hissedilmek içindir. Anlam herkese göre değişebilir. Anlam kapalıdır, ama yorum sonsuzdur. Baudelaire, Mallerme kurucularıdır. Edebiyatımızdaki en önemli temsilcisi Ahmet Haşim'dir.

Yukarıda tanıtılan edebi akım aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sürrealizm B) Natüralizm
C) Romantizm D) Sembolizm
E) Empresyonizm

2. **Aşağıdaki sanatçılardan hangisi romantizm akımının içinde yer almaz?**

A) Chateaubriand B) V. Hugo
C) L. Byron D) Schiller
E) Cornielle

3. **Aşağıdakilerden hangisi "romantizm"in, özelliklerinden biri değildir?**

A) Konular tarihten veya günlük hayattan alınır.
B) Tiyatroda üç birlik kuralına uyulur.
C) Realizme tepki olarak doğmuştur.
D) Yazar eserinde kişiliğini gizlemez.
E) Kahramanlar ya çok iyi ya çok kötüdür.

4. Bu yazarlar, çoğunlukla yapıtlarında karakterlere, törelere, iç ve dış gözlemlere, yaratılan kahramanların kişisel özelliklerine çevrenin tasvirine, günlük olaylara, açık bir anlatıma, nesnelliğe önem vermişlerdir.

Yukarıda sözü edilen yazarlar hangi akıma mensup olabilirler?

A) Realizm B) Sürrealizm
C) Klasisizm D) Romantizm
E) Dadaizm

5. **Aşağıdaki sanatçıların hangisi, klasisizm akımının içinde yer almaz?**

A) Racine B) Balzac C) Fenelon
D) La Bruyere E) Boileau

6. **Aşağıdakilerden hangisi, dile getirilen edebi akımın dayandığı temel ilkeyi yansıtmamaktadır?**

A) Klasisizm, akıl ve ölçüye
B) Romantizm, duygu ve hayale
C) Realizm, insanoğlunun içgüdüleri ve dış gerçeğe
D) Parnasizm, şiirde duygu ve düşüncenin betimlenmesine
E) Sürrealizm, bilinçaltı ve insanın iç karışıklığına

7. **Aşağıdakilerden hangisi realizm akımının ilkelerinden biri değildir?**

A) Olayları, gördükleri gibi ortaya koyup anlatma
B) Çevreyi, öykü ve romandaki kişilerin gözüyle yansıtma
C) Roman ve öyküdeki kişileri soylulardan seçme
D) Çevrenin ruhsal yapı üzerindeki etkisini belirtme
E) Bilimsel araştırmalardan yararlanma

8. Ünlü dramın önsözünde ..... in ilkelerini ortaya koyarak, bu akımın temsilcisi durumuna geçen ..... , ... türünün yaratıcısı sayılır. Şiir ve roman türlerindeki yapıtlarıyla da ününe ün katmıştır.

Bu parçada boş bırakılan yerlere, aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

A) Natüralizm - Zola - deneme
B) Realizm - Dickens - öykü
C) Klasisizm - Shakespeare - trajedi
D) Romantizm - Hugo - dram
E) Klasisizm - Moliere - komedi

9. **Aşağıdakilerden hangisi realizmin özelliklerinden biri değildir?**

A) Gözlem, araştırma ve inceleme gibi bilim yöntemlerine önem verir.
B) Konu yaşamdan alınır, olay ve kişiler gerçek veya gerçeğin benzeridir.
C) Yazarın eğitme amacı yoktur.
D) Yazar eserlerinde kendi kişiliğini gizler.
E) Edebiyata deneyselliği uygulamışlardır.

10. **Aşağıdaki sanatçı-eser eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?**

A) Emile Zola - Nana
B) Dostoyevski - Ölü Canlar
C) Moliere - Cimri
D) Stendhal - Parma Manastırı
E) Tolstoy - Anna Karenina

11. **Aşağıdakilerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?**

A) Sembolizmde anlamın kapalı ve yoruma elverişli olması esastır.
B) Naturalist sanatçılar, eserlerinde duygusal bir yaklaşımı benimsemişlerdir.
C) Parnasyen şiir; hayal, duygu ve coşkularından çok dış dünya gerçeklerine yer vermeye çalışmıştır.
D) Realist yapıtlarda çevre, yazarın gözüyle değil, yapıtlardaki kişilerin gözüyle yansıtılır.
E) Romantik yapıtlarda kaygılar, hüzünler, karamsarlık gibi duygusal temalar üzerinde sıkça durulur.

12. Gözlem ve deneye dayanan edebiyat akımıdır. Hippolyte Taine'in "Aynı sebepler aynı şartlar altında aynı sonucu verir." biçiminde özetleyebileceğimiz determinist görüşünü temel alır. Buna uyularak fizik, kimya, biyoloji gibi tabiat bilimlerinde kullanılan deney metodu, romanda da uygulanmış ve bu anlayışla birçok eser verilmiştir.

Bu parçada aşağıdaki edebiyat akımlarını hangisinden söz edilmektedir?

A) Romantizm B) Realizm
C) Natüralizm D) Sürrealizm
E) Dadaizm

13. I. Pozitif bilimlerdeki gelişmelerden etkilenmiştir.
II. Determinizm ilkesini benimser.
III. Deneysel roman kavramını savunur.
IV. İnsanı soyaçekimin ve sosyal çevrenin ürünü sayar.

Bu özellikler aşağıdaki akımlardan hangisiyle ilgilidir?

A) Klasisizm B) Romantizm
C) Realizm D) Natüralizm
E) Sembolizm

14. **Aşağıdakilerden hangisi sembolizm akımı içinde yer almamıştır?**

A) Rimbaud B) Mallerme
C) Gautier D) Valery
E) Baudelaire

15. **Aşağıdaki edebi akım-sanatçı eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?**

A) Romantizm - Tolstoy
B) Realizm - Çehov
C) Natüralizm - Maupassant
D) Sembolizm - P. Valery
E) Parnasizm - T. Gautier

16. "Roman, anlatılmış veya doğadan çıkartılmış belgelerle oluşturulmalıdır. Tarihçiler geçmişin öykücüleri, romancılar da bugünün..." **diyen bir sanatçı, aşağıdaki akımlardan hangisinin temsilcisi olabilir?**

A) Klasisizm B) Romantizm
C) Realizm D) Sembolizm
E) Fütürizm

17. **Aşağıdakilerin hangisinde klasisizm ve realizmin ortak özelliği belirtilmiştir?**

A) Akıl, mantık sağduyuya önem verilmesi
B) Eserlerde karakterlerden çok tiplere önem verilmesi
C) Sanatçının eserine kişiliğini katmaması
D) Gözleme ve çevre betimlemelerine çok önem verilmesi
E) Kişilerin üst tabakadan seçilmesi

18. Fransa'da XVIII. yüzyılın ilk yarısında derebeylik ve kilise direnişi kırılarak "merkezi otorite"nin güç kazanması sağlanır ve yönetim monarşik bir yapıya kavuşur. Yazarlardan mutlak monarşinin gücünün ve Fransa'nın büyüklüğünün sanat yapıtlarında anlatılması istenir. Yönetimdeki bu kurallara dayalı anlayışın dilde de olması gereği düşünülür. Bu amaçla dilin ve edebiyatın kurallarının saptanması yapılır ve bu akım doğmuş olur.

Bu parçada aşağıdaki akımlardan hangisinin doğuşundan söz edilmektedir?

A) Romantizm B) Realizm
C) Natüralizm D) Parnasizm
E) Klasisizm

19. **20. yüzyılın başında empresyonizme tepki olarak doğan ve insanın iç dünyasındaki duyguları anlatmaya (dışavurmaya) önem veren akım aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Kübizm B) Dadaizm
C) Fütürizm D) Ekspresyonizm
E) Sürrealizm

20. I. Bir önceki akımda ihmal edilen doğaya büyük önem verilmiştir. Ancak doğa betimlemeleri süs olsun diye yapılmıştır.
II. Genellikle aşk, doğa ve ölüm konuları ele alınmıştır.
III. Doğa ve yaşamdaki karşıtlıklardan yararlanılmış, eserlerin sanat gücü bu karşıtlıkların uyumuyla sağlanmaya çalışılmıştır.

Bu özellikler aşağıdaki akımlardan hangisiyle ilgilidir?

A) Klasisizm B) Romantizm
C) Realizm D) Natüralizm
E) Parnasizm

21. **Lamartine, Geothe, Victor Hugo'nun ortak yönü aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Romantik akımın temsilcileri olmaları
B) Aynı konuları işlemiş olmaları
C) Roman türünde eser vermeleri
D) Değişik akımların kurucusu olmaları
E) Realizm akımını temsil etmeleri

22. **Aşağıdakilerin hangisinde romantizmle ilgili bir bilgi yanlışı vardır?**

A) Edebiyat yoluyla topluma bilgi verme ve toplumu eğitme amacı güdülmüştür.
B) İnsan doğasının anlatılmasına önem verilmiştir, tüm insanların ortak tutkuları anlatılmıştır.
C) Çağdaş edebiyatlar örnek alınmış, Hıristiyanlık mucizeleri, ulusal efsaneler konu edinilmiştir.
D) Sanatçılar yapıtlarında öznel bir anlayışı benimsemişlerdir.
E) Yapıtlarda, doğadaki ve yaşamdaki karşıtlıklar ele alınmış, duygu ve hayale geniş yer verilmiştir.

23. İnsan davranışlarında çevre faktörünü ve soyaçekimi esas kabul eden bir akımdır. Bu akımın sanatçıları düşünceyi sadece beynin değil; bütün bedenin verisi olarak saymışlar ve insanı fizyolojik bir varlık olarak düşünmüşlerdir.

Yukarıda söz konusu edilen edebi akım aşağıdakilerden hangisidir?

A) Klasisizm B) Natüralizm
C) Romantizm D) Realizm
E) Parnasizm

24. I. Balzac
II. Racine
III. Mallerme
IV. Tolstoy
V. Fenelon

Yukarıdaki sanatçılar benimsedikleri edebi akıma göre ikişerli eşleştirilirse hangisi dışta kalır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

25. Klasisizm, XVII. yüzyılda Fransa'da ortaya çıkan, Yunan (I) ve Latin edebiyatlarını örnek alan bir akımdır. Sanatta akıl ve sağduyu (II) egemendir. Yalnız seçkinler, tanrılar ve (III) tanrıçalar ele alınmıştır. Tip değil, karakter önemsenmiştir (IV). Dış görünüşe değil, ruha önem verilmiştir. (V)

Bu paragrafta numaralanmış yerlerin hangisinde klasisizmle ilgili bir bilgi yanlışı yapılmıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

26. Edebiyatımızda sembolizmin en önemli temsilcisi Ahmet Haşim'dir (I). Servet-i Fünun şairlerinden Cenap Şehabettin (II), daha sonraki dönemlerde Ahmet Muhip Dranas (III), Ahmet Hamdi Tanpınar (IV) ve Faruk Nafiz (V) üzerinde de sembolist akımdan etkilenmeler görülür.

Bu parçada numaralanmış yerlerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

27. I. Klasisizmin önem vermediği din duygusuna dayanır.
II. Eski Yunan ve Latin hayranlığı yerine Hıristiyanlık mucizelerine ve yerli efsanelere bırakmıştır.
III. Akıl ve düşünceden çok hayal ve duyguya önem verilmiştir.
IV. Yazar, eserlerde kişiliğini saklamamıştır.

Yukarıda özellikleri belirtilen akım aşağıdakilerden hangisidir?

A) Realizm B) Romantizm
C) Parnasizm D) Sembolizm
E) Natüralizm

28. Bu akımın ortaya çıkmasında Alman filozof Schopenhaur'un idealist felsefesi etkili olmuştur. Schopenhaur, evrenin bir "tasarım", bir "hayal" den ibaret olduğunu öne sürmüştür. Buna göre duyularımız "gerçek"i görmeye engeldir. Her birey dış dünyayı öznel biçimde algılamaktadır. Öyleyse, evrenin görüntülerinin ötesinde bir anlam olduğunu bilen ve bunları aşmak isteyen şair de duyumsadıklarını örtülü biçimde anlatacaktır.

Bu parçada hangi akımın doğuşundan söz edilmektedir?

A) Klasisizm B) Sürrealizm
C) Dadaizm D) Parnasizm
E) Sembolizm

29. I. Akıl ve sağduyu önemsenmiştir.
II. Ahlaki amaç güdülmüştür.
III. Kahramanları seçkin ve olgun kişilerdir.
IV. Konuya değil, konunun işleniş biçimine önem verilmiştir.

Bu cümlelerde belirtilen özellikler, aşağıdaki edebi akımlardan hangisine aittir?

A) Romantizm B) Realizm
C) Klasisizm D) Natüralizm
E) Sembolizm

30. **Aşağıdaki dizelerden hangisi tümüyle romantik sanatçılardan oluşmuştur?**

A) Geothe, Zola, Çehov, Tolstoy
B) Lamartine, Balzac, Zola, Çehov
C) Balzac, Hugo, Geothe, Tolstoy
D) Hugo, Lamartine, Geothe, Schiller
E) Schiller, Stendhal, Steinbeck, Lisle

TEST – II

1. **Yaşamın sürekli ve hızlı bir değişim içinde olduğunu, edebiyatın da bu değişime uyması gerektiğini savunan, şiire makineyi ve hızı getiren edebiyat akımı aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Fütürizm B) Sembolizm
C) Sürrealizm D) Natüralizm
E) Egzistansializm

2. Doğrudan doğruya anlatılması mümkün olmayan duyguların, coşkuların imgelerle ve seçkin sözlerin yarattığı müzikle dile getirilmesini isteyen sanat akımıdır. Verlaine, Rimbaud önemli sanatçılarıdır.

Bu parçada tanıtılan akım aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sembolizm B) Parnasizm
C) Klasisizm D) Dadaizm
E) Sürrealizm

3. Düşündüm ki biz hepimiz olgun insan haline gelmeden önce çocuk olduk uzun süre, çoğunlukla birbirine aykırı istekler, tutkular ve eğitmenler tarafından yönetildik; belki de bunların hiçbiri bize en doğru yolu göstermedi; bunun için, yargılarımız yanlışsız ve sağlam değildi; oysa doğar doğmaz aklımıza sahip olsaydık ve hayatta yalnız o bize yol göstermiş, bizi yönetmiş olsaydı, yargılarımız daha yanlışsız ve sağlam olacaktı.

Düşüncelerini böyle dile getiren kişi hangi edebi akımın etkisindedir?

A) Klasisizm B) Romantizm
C) Realizm D) Natüralizm
E) Sembolizm

4. **Aşağıdakilerin hangisinde sanatçı - akım eşlemesi yanlıştır?**

Sanatçı	Akım
A) A. Dumas Pere	Romantizm
B) C. Dickens	Realizm
C) Fenelon	Klasisizm
D) François Coppee	Parnasizm
E) G. de Maupassant	Sembolizm

5. **Baudelaire, Rimbaud ve Verlaine'in ortak yönü aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Fransız İhtilali'nin düşünsel temellerini atan kişiler olmaları
B) Değişik akımların kurucuları olmaları
C) Sembolist akımın temsilcileri olmaları
D) Tiyatro türünde yazmaları
E) Birden çok yapıt vermemeleri

6. Sanat eserinin ortaya çıkışında irade yerine rastlantının etkin olduğunu savunmuşlar; bunu kanıtlamak için rüya öyküleri yazarak, "hipnoz seansaları"nda ortaya çıkan düşünceleri şiire aktarmışlardır. Bu akımın sanatçıları soyut, çağrışıma dayalı, bilinçaltını bozan bir dil ve anlatım kullanmışlardır.

Bu parçada hangi edebiyat akımından söz edilmektedir?

A) Klasisizm B) Romantizm
C) Sembolizm D) Sürrealizm
E) Dadaizm

7. Bu akımın sanatçıları olayları ve kişileri bir bilim adamı tavrıyla incelemiş, yaşamın iğrenç ve çirkin yönlerini olduğu gibi anlatmışlardır. Yaşamı "olduğu gibi" anlatma isteği, kişilerin eğitim ve görgü düzeylerine göre konuşturulmasını getirmiş, eserlerde dil ve kompozisyona pek önem verilmemiştir.

Bu parçada hangi edebiyat akımından söz edilmektedir?

A) Sembolizm B) Parnasizm
C) Natüralizm D) Realizm
E) Romantizm

8. **Aşağıdakilerin hangisindeki sanatçılar aynı edebi akıma mensup değildir?**

A) Victor Hugo - Namık Kemal
B) Balzac - Halit Ziya
C) Emile Zola - Nabizade Nazım
D) C. Baudealire - Yahya Kemal
E) T. Banville - Tevfik Fikret

9. Bu akıma göre, insanı insan yapan akıl ve sağduyudur. Akıl ve sağduyuya dayanan eserler, herkesin anlayabileceği nitelikte güzel ve gerçeği yansıtan eserlerdir. Gerçek, tabiatta (insan tabiatı) vardır. Sanatçı tabiata saygı göstermek, onu örnek almak zorundadır.

Böyle konuşan bir yazar hangi edebiyat akımının etkisi altında eser vermektedir?

A) Romantizm B) Klasisizm C) Realizm
D) Natüralizm E) Sembolizm

10. Aynı şartlarda aynı sonuçlar ortaya çıkar, ilkesiyle yola çıktılar. Gerçekçilik adına en çirkin ve iğrenç olayları anlatmaktan çekinmediler. İnsanın yaşamında çevrenin önemli bir yeri vardır, bu yüzden çevre tasvirleri önemlidir.

Bu ilkeleri benimseyen yazar hangi akıma bağlıdır?

A) Realizm B) Romantizm C) Natüralizm
D) Parnasizm E) Dadaizm

11. **Aşağıdakilerin hangisi, romantizmin özelliklerinden değildir?**

A) Toplumun düzensizliklerini göstermeyi amaç edinmişlerdir.
B) Duygulara, süslere, tutkulara önem verilmiştir.
C) Belgelere ve gözleme dayanmışlar.
D) Sanatçı kendi kişiliğini gizlememiştir.
E) Tip değil, karakter esas alınmıştır.

12. - Hayatı olduğu gibi canlandırmak isteyen romancı, pek az görülen olaylar zincirinden büyük bir dikkatle sakınmalıdır.
- İnsan kişiliğinin oluşmasında doğal ve toplumsal çevrenin önemi fazla olduğundan çevre tasvirlerine yönelmek gerekir.

Bu özellikler doğrultusunda roman yazan sanatçılar hangi edebiyat akımının temsilcisi sayılabilirler?

A) Klasisizm B) Romantizm
C) Parnasizm D) Realizm
E) Sembolizm

13. **Aşağıdakilerden hangisi parnasizmin özellikleri arasında yer almaz?**

A) Şairler, kişiliklerini gizlemiş, dış dünyadaki gözlemlerini nesnel bir tutumla anlatmıştır.
B) Yunan ve Latin kültürüyle mitolojiye yeniden dönülmüştür.
C) Felsefi düşünceler, bilim ve fenle ilgili görüşler işlenmiştir.
D) Mecazlara yer verilmiş, sözcüklere yeni anlamlar yüklenmiştir.
E) Şiirin biçimsel güzelliği önemsenmiş, sözcüklerin ses değerleri ön plana çıkarılmıştır.

14. **Aşağıdakilerin hangisinde farklı bir akımın temsilcisi verilmiştir?**

A) Lamartine B) Victor Hugo
C) Geothe D) Balzac
E) Schiller

15. Romantik şiir anlayışına tepki olarak Fransa'da ortaya çıkar. "Sanat sanat içindir." görüşünü benimseyen ozanlar eserlerini biçimsel etkinliğe ve salt güzelliğe ulaşmak amacıyla düzenlemişlerdir. Aşırı bireycilik ve duygusallık en çok eleştirdikleri konudur. Bir yandan "bireycilerle" bir yandan "toplumcularla" tartışmak zorunda kalmışlardır bu akımın sanatçıları.

Parçada özellikleri verilen edebi akım aşağıdakilerden hangisidir?

A) Realizm B) Parnasizm
C) Natüralizm D) Fütürizm
E) Dadaizm

16. Şair ya da romancı edebiyat dilindeki alışılmış ve kalıplaşmış birtakım sözcükleri kullanmak yerine olayları, duyguları ve düşleri günlük konuşma diliyle anlatmayı daha üstün tutmuştur. Bu akımda coşkunluk, lirizm, hayal ön plandadır. Bu akım tiyatroda dram türünün doğmasına sebep olmuştur.

Yukarıda özellikleri verilen edebiyat akımı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Romantizm B) Sürrealizm C) Realizm
D) Klasisizm E) Natüralizm

17. Avrupa'daki toplumsal yapının ve toplumsal koşulların değişmeye başlaması, edebiyata da yansımış.....in akla ve katı kurallara dayalı, sanatçıyı sınırlayan yapısı yerine duyguyu, coşkunluğu ve hayali ön plana çıkaran ..... ortaya çıkarmıştır.

Bu parçadaki boşluklara sırasıyla getirilecek kavramlar, aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

A) klasisizm, realizm
B) romantizm, realizm
C) realizm, natüralizm
D) klasisizm, romantizm
E) parnasizm, sembolizm

18. "Sanat, doğanın bir kopyası olmalı ve sanatçı hayatın çirkin, iğrenç sahnelerini anlatmaktan kaçınmamalıdır."

Böyle söyleyen bir sanatçı hangi akımın temsilcisi olabilir?

A) Realizm B) Natüralizm
C) Klasisizm D) Parnasizm
E) Sembolizm

19. 19. yüzyılın başlarında klasisizme tepki olarak doğan ve Fransız Devrimi'nin edebiyattaki yankısı sayılan romantizm, özgürlük arayışı içinde din duygusuna, (I) coşkuya, duyarlığa ve öznelliğe, yaşamın çelişkilerine, (II) (III) (IV) akıl ve sağduyuya önem veren bir akımdır. (V)

Bu parçada numaralanmış kısımların hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

20. Alfred de Musset, romantizmi "Ağlayan yıldız, inleyen rüzgâr, ürperen gece, uçan kuş..." olarak tanımlamıştır.

Bu tanımda romantizmin hangi özelliği vurgulanmıştır?

A) Duygusallığa önem verme
B) Karşıtlıkları ön plana çıkartma
C) Ulusal kaynaklardan yararlanma
D) Konuları görkemli olaylardan seçme
E) Gerçekleri çok yönlü dile getirme

21. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde romantizmden etkilenen sanatçılar bir arada verilmiştir?**

A) Ahmet Haşim, Cenap Şehabettin, Tevfik Fikret
B) Namık Kemal, Ahmet Mithat, Abdülhak Hamit
C) Mehmet Akif, Tevfik Fikret, Süleyman Nazif
D) Recaizade Ekrem, Şinasi, Ziya Paşa
E) Cenap Şehabettin, Namık Kemal, Şinasi

22. **Aşağıdakilerin hangisinde, belirtilen sanatçı ile etkilendiği akım yanlış eşleştirilmiştir?**

A) Cenap Şehabettin - Sembolizm
B) Namık Kemal - Romantizm
C) Tevfik Fikret - Parnasizm
D) Halit Ziya Uşaklıgil - Realizm
E) Ahmet Haşim - Klasisizm

23. I. İnsanı kalıtımın ve toplumsal koşulların bir ürünü olarak görmüştür.
II. Romancının bir deney adamı gibi çalışmasını ister.
III. Roman kişilerini ait olduğu sınıfın diliyle konuşturur.

Bu özellikler aşağıdaki sanatçılardan hangisine ait olabilir?

A) Chateaubriand B) Stendhal
C) A. Puşkin D) Maupassant
E) V. Hugo

24. **Aşağıdaki sanatçılardan hangisi diğerlerinden farklı bir edebiyat akımının temsilcisidir?**

A) Daniel De Foe B) Alfred de Musset
C) Flaubert D) Çehov
E) Hemingway

25. I. Toplumun her kesimi ve olaylar inceden inceye gözlemlenmiştir.
II. Çirkinlikler ve kötülükler olduğu gibi verilir.
III. Olaylara bilim adamı gerçekçiliğiyle yaklaşılır.
IV. Deneysel roman tarzı gelişmiştir.

Yukarıda bazı özellikleri verilen edebiyat akımının önde gelen temsilcisi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Balzac B) E. Zola
C) Tolstoy D) Charles Dickens
E) Geothe

26. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde parnasizmin temsilcileri bir arada verilmiştir?**

A) T. Gautier, T. de Banville
B) La Fontaine, Schiller
C) Lamartine, Stendhal
D) Puşkin, Gogol
E) Verlaine, Rimbaud, Mallarme

28 TÜRK EDEBİYATI TARİHİ

TÜRK EDEBİYATI TARİHİ

Türk Edebiyatı, Türklerin etkilendikleri kültür ve uygarlık dikkate alınarak üç dönem halinde incelenebilir:

1. İslamiyet'in Kabülünden Önceki Türk Edebiyatı
2. İslam Kültürü Etkisindeki Türk Edebiyatı
3. Batı Kültürü Etkisindeki Türk Edebiyatı

1. İslamiyet'in Kabülünden Önceki Türk Edebiyatı

11. yüzyıla kadar süren bir edebiyat dönemidir. İki bölümde incelenir:

a) Sözlü Edebiyat
b) Yazılı Edebiyat

2. İslam Kültürü Etkisindeki Türk Edebiyatı

11. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar devam eder. İki bölümde incelenir:

a) Halk Edebiyatı
b) Divan Edebiyatı
* Anonim Halk Edebiyatı
* Aşık Edebiyatı
* Tekke Edebiyatı

3. Batı Kültürü Etkisindeki Türk Edebiyatı

19. yüzyıldan güzünümüze kadar devam eder üç bölümde incelenir:

a) Tanzimat Edebiyatı (1860 – 1895)
b) Servet-i Fünûn Edebiyatı (1886 – 1901)
c) 20. yüzyıl Türk Edebiyatı (1901 – ...)
   * Fecr-i Ati Edebiyatı (1908 – 1911)
   * Milli Edebiyat (1911 – 1923)
   * Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı (1923 – ...)

İSLAMİYET'İN KABÜLÜNDEN ÖNCEKİ TÜRK EDEBİYATI

Türklerin varlığını hissettirdiği zamandan başlayarak İslamiyet'in Türkler tarafından kabul edildiği zamana dek sürer.

Bu dönemde Orta Asya'da yaşayan Türk boyları çeşitli devletler kurmuşlar, değişik inanç sisteminin etkisinde kalmışlar ve oluşturdukları edebiyat ürünlerine bu inançlarını yansıtmışlardır.

Bu dönem, sözlü ve yazılı edebiyat ürünlerini kapsar. Bu dönemde oluşturulan Türk edebiyatı yabancı etkisinden tümüyle uzak olduğu için biçim, ölçü ve dil bakımından ulusal bir nitelik taşır.

Bu dönemde oluşan edebiyat yapıtlarında o dönemin göçebe yaşamının izleri vardır. Tamamen yerli ve ulusal olan ilk dönem edebiyatının ürünleri göçebe Türk karakterlerine uygundur. Katıksız bir Öztürkçe ile verilen edebiyat yapıtlarında

* Doğa sevgisi
* Kahramanlık, yiğitlik
* Aile sevgisi
* Aşk

temalarına rastlanır.

İslamiyet'i kabul etmeden önce Göktürk ve Uygur alfabelerini kullanan Türkler, yazılı edebiyat ürünlerini Göktürkçe ve Uygurca ile vermişlerdir. Biz bu döneme ait bilgileri Çin kaynaklarından, Göktürk Yazıtları'ndan, Uygurca metinlerden ve Divanü Lügat'it-Türk'ten ediniyoruz.

İslamiyet'in kabülünden önceki Türk edebiyatı iki dönemde incelenebilir:

A) SÖZLÜ TÜRK EDEBİYATI

Bu edebiyat, Türklerin yazıyı kullanmadıkları dönemde oluşmuştur. Din törenlerinden doğmuş, din dışı törenlerde gelişmiştir. Ozan, kam, baksı, şaman gibi adlarla anılan sanatçılar şiirlerini "kopuz" adı verilen bir saz eşliğinde söylemişlerdir.

Yazı olmadığı için bu dönemde sadece şiirle ilgili ürünler vardır. Olağanüstü olayları anlatan destanlar bu dönemin en önemli ürünleridir.

Sözlü Türk Edebiyatının Özellikleri

* Ürünler anonimdir.
* Genelde aşk, doğa, ölüm konuları işlenmiştir.
* Şiirlerde yalın bir dil kullanılmıştır, dil yabancı etkilerden uzaktır.
* Hece ölçüsü kullanılmıştır.
* Nazım birimi dörtlüktür.
* Yarım uyak kullanılmıştır.
* Anlatım söze dayalıdır.
* Uyak düzeni "aaab, cccb, dddb" biçiminde oluşmuştur.
* Dinsel törenlerde söylenen şiirlere "yır" denir.
* Şiir genelde dinle iç içedir. Zamanla dinden ayrılmış ve "kopuz" adı verilen saz eşliğinde söylenmiştir.
* Şiirler "sığır, şölen, yuğ" denilen törenlerde söylenmiştir.

Sığır: Sürek avının bereketli olması için ava çıkmadan önce yapılan törendir.

Şölen: Öküz avından sonra düzenlenen bir ziyafet törenidir.

Yuğ: Çok sevilen bir kişi için düzenlenen cenaze törenidir.

* Sözlü dönemin başlıca edebiyat türleri: koşuk, sagu, destan, sav...

Bu dönemin başlıca ürünleri şunlardır:

KOŞUK

"Sığır" denilen sürek avlarında söylenen lirik doğa şiirleridir. "Kopuz" adı verilen saz eşliğinde söylenir. Şekil ve içerik bakımından Halk edebiyatındaki koşmaya benzer.

SAV

Bugünkü atasözlerinin ilk şekilleridir. Yaşam, toplum ve insan doğasıyla ilgili sağlam öğütler içerir. Genelde şiirsel bir söyleyişle ifade edilmişlerdir.

SAGU

"Yuğ" adı verilen cenaze törenlerinde ölen kişilerin ardından onun dürüstlüğünü, iyiliğini, ahlakını anlatan şiirlerdir. Divan edebiyatında "mersiye" adı verilen bu şiirler Halk edebiyatında "ağıt" adını alır.

DESTAN

Sözlü edebiyatın en önemli ürünleridir. Bir ulusun tarihsel döngüde geçirmiş olduğu maceralarıdır. Başlıca özellikleri:

* Anonimdir.
* Manzumdur.
* Zamanla değişikliğe uğrayabilir.
* Olay ve kişiler olağanüstü nitelik taşır.
* İdeal kişilerin dış güçlerle ve olağanüstü yaratıklarla savaşlarını anlatır.

İslamiyet'in Kabülünden Önceki Türk Destanları

Saka Destanları

Alp Er Tunga Destanı

Şu Destanı

Hun Destanı

Oğuz Kağan Destanı

Göktürk Destanları

Bozkurt Destanı

Ergenekon Destanı

Uygur Destanları

Türeyiş Destanı

Göç Destanı

Türk mitolojisinde önemli yer tutan bu destanların konuları şöyledir:

Alp Er Tunga Destanı

Saka Türklerinin yiğit komutanı Alp Er Tunga'nın İranlılarla yaptığı savaşları anlatır. Destanda Alp Er Tunga'nın kahramanlıkları, başarıları ve ölümünden duyulan acı dile getirilir.

Şu Destanı

Saka Türklerinin hükümdarı Şu'nun Makedonya hükümdarı İskender'in ordularıyla yaptığı mücadelelere ve kahramanlıklarına yer verilir.

Oğuz Kağan Destanı

Bu destanda Hun hükümdarı Oğuz (Mete)'un Orta Asya'da Türk birliğini kurması anlatılır. Oğuz Kağan destanının Uygur yazısıyla yazılmış bir kopyası Paris'tedir.

Bozkurt Destanı

Göktürklerin dişi bir kurttan nasıl türedikleri ve çoğaldıkları anlatılır. Bu destanla ilgili bilgiler Çin kaynaklarından alınmıştır.

Ergenekon Destanı

Göktürklerin Ergenekon denilen bir yere sığınmaları, orada dört yüz yıl oturup çoğalmaları sonra da demir bir dağı delerek oradan çıkmaları ve büyük bir devlet kurmaları anlatılır.

Türeyiş Destanı

Uygurların bir kurttan nasıl türeyerek çoğaldıkları anlatılır.

Göç Destanı

Uygurların Kırgız baskılarına dayanamayarak Doğu Türkistan'a göç edişleri (MS. 840) anlatılmıştır.

Yukarıda konuları açıklanan destanların tümü doğal destan kapsamındadır.

ÖRNEK – 1:

Aşağıdakilerin hangisinde yapay destanlar **bir arada verilmiştir?**

A) İlyada, Aeneis, Oğuz Kağan
B) Şehname, Kurtarılmış Kudüs, Kalevala
C) Kaybolmuş Cennet, Cid, İlahi Komedya
D) Beowulf, Nibelungen, Üç Şehitler Destanı
E) Kaybolmuş Cennet, Kurtarılmış Kudüs, Çılgın Orlando

ÇÖZÜM:

Halkın ortak malı olan ulus vicdanında derin izler bırakan bir tarih ve toplum olayının kuşaktan kuşağa aktarılmasıyla oluşan destanlara **doğal destanlar** denir. Bireysel ürün olan destanlara da **yapay destanlar** denir. Verilenlerden **İlyada** (Yunan), **Oğuz Kağan** (Türk), **Şehnâme** (İran), **Nibelungen** (Alman), **Beowulf** (İngiliz), **Cid** (İspanya) doğal destanlardır. O halde A, B, C ve D seçenekleri cevap olamaz. E seçeneğindeki **Kaybolmuş Cennet** (Milton - İngiliz edebiyatı), **Kurtarılmış Kudüs** (Tasso); **Çılgın Orlando** (Aristo - İtalyan edebiyatı) bireysel ürünler oldukları için yapay destanlardır.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2:

Aşağıdakilerden hangisi, İran – Turan savaşlarını anlatan ve Firdevsî tarafından derlenen bir doğal destandır?

A) Kalevela
B) Kurtarılmış Kudüs
C) Kaybolmuş Cennet
D) Şehnâme
E) Ergenekon

ÇÖZÜM:

Şehnâme İranlılara ait bir doğal destandır. Bu destan İran - Turan savaşlarını anlatır. Firdevsi tarafından derlenmiştir.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

B. YAZILI TÜRK EDEBİYATI

Yazılı Türk edebiyatı 8. yüzyılda başlar, 10. yüzyıla kadar sürer. Türklerin en eski yazılı eserleri 6. yüzyıldaki "Yenisey Yazıtları"dır. Bu yazıtlar okunamadığı için belge niteliği taşımaz. Dolayısıyla Türk tarihinin ve edebiyatının ilk yazılı ürünleri Göktürk yazısıyla ortaya konan Orhun Yazıtları'dır.

Yazılı Türk Edebiyatının Özellikleri

* Göktürkçe ve Uygurca kullanılmıştır.
* Hem halk diline dayalı bir anlatım hem de sanatlı bir söylev diliyle yapılan anlatım kullanılmıştır.
* Hem dini hem de din dışı ürünler verilmiştir.
* Bazı atasözleri (savlar) ve destanlarımız bu dönemde yazıya geçirilmiştir.
* Nazım biçimi dörtlüktür.
* Hece ölçüsü kullanılmıştır.
* Göktürkçe ile ortaya konan ürünlerde dil, yabancı etkilerden uzaktır; Uygurca eserlerde ise yabancı etkiler görülür.

Orhun (Göktürk) Yazıtları'nın Özellikleri

Türk edebiyatının ilk yazılı örnekleri olarak kabul edilen bu yazıtlar M.S. 8. yüzyılda ortaya konmuştur. Yazıtlarda dağılan Göktürklerin, Bilge Kağan ve kardeşi Kültigin tarafından bir araya getirilişi ve Göktürk devletinin yeniden kuruluşu anlatılmaktadır.

Orhun Yazıtları dikili üç büyük taştan ibarettir:

1. Vezir Tonyukuk Anıtı (720)

Vezir Tonyukuk Çinlilerle yapılan savaşları anı şeklinde yazdırmıştır. Tonyukuk, anlatımda atasözlerine sık sık başvurmuştur.

2. Kültigin Anıtı (732)

Bu anıtı Bilge Kağan, savaşta ölen kardeşi Kültigin adına diktirmiştir. Bu anıttaki metin yazarı Yoluğ Tigin'dir. Yoluğ Tigin, bilinen ilk Türk yazarıdır.

3. Bilge Kağan Anıtı (735)

Bu anıt Bilge Kağan'ın ölümünden sonra oğlu tarafından diktirilmiştir. Bu yazıtın metni de Yoluğ Tigin tarafından hazırlanmıştır. Kitabede Bilge Kağan'ın Türk milletine iletmek istediği mesajlar dikkat çekicidir.

Orhun (Göktürk) Yazıtları'nın Özellikleri

* Göktürk Yazıtları'nın yazarı Yoluğ Tigin'dir.
* Yalın bir Türkçe kullanılmıştır; dil, yabancı etkilerden uzaktır.
* Yazıtlar genelde söylev türünde oluşturulmuştur.
* Yazıtlarda aliterasyonlu (ses tekrarına dayalı) bir söyleyiş vardır.
* Anıtlar üzerindeki yazıları Danimarkalı bilgin Thomsen 1893'te okumuştur. Yazıtların tamamının okunması 1922'de tamamlanmıştır.

Uygur Yazısıyla Ortaya Konan Ürünler

İslamiyet öncesi Türklerin kullandıkları bir diğer alfabe Uygur alfabesidir. Bu alfabeyle yazılan önemli iki eser:

Altun Yaruk (Işık)

Sekiz Yükmek (Yığın)

Şiirleri ele geçen ilk Türk şairi Apınçur Tigin'dir. Bu şairin lirik bir aşk şiiri ile bir dini şiiri ele geçmiştir.

İSLAM KÜLTÜRÜ ETKİSİNDEKİ TÜRK EDEBİYATI

Bu dönem 11. yüzyıldan 1860'a kadar devam eder. Türkler, İslamiyet'i 8. yüzyılda tanımışlardır. 10. yüzyılda Türklerin çoğu Müslüman olmuştur. Karahanlılar ilk Müslüman Türk devleti ve Satuk Buğra Han ilk Müslüman Türk hükümdarıdır.

İslamiyet'in kabülünden sonra Türkler iki lehçe ile eserler ortaya koymuşlardır:

a) Doğu Lehçesi (Hakaniye Lehçesi)

11. ve 12. yüzyılda Karahanlılar döneminde konuşulan lehçeye denir. 14. yüzyıldan sonra "Çağatayca" adını alan bu lehçe aslında Uygurcanın devamıdır.

b) Batı Lehçesi (Oğuzca)

Göktürkçenin devamı sayılır. Selçuklu İmparatorluğu döneminde batıya doğru yayılmış 14. yüzyıldan sonra Azeri Türkçesi ve Anadolu Türkçesi olmak üzere iki kola ayrılmıştır.

İSLAM KÜLTÜRÜ ETKİSİNDEKİ İLK ESERLER

İslam kültürü etkisindeki ilk eserler Hakaniye Türkçesi (Doğu Lehçesi) ile oluşturulmuştur. Bunlar:

KUTADGU BİLİG

- "Saadet veren bilgi" anlamındadır.
- Aruz ölçüsüyle yazılmıştır.
- Yusuf Has Hacip tarafından yazılarak Doğu Karahanlı hükümdarı Tabgaç Buğra Han'a sunulmuştur.
- Didaktik bir nitelik taşır.
- Hakaniye lehçesiyle yazılmıştır.
- 6645 beyitten oluşur.
- İyi bir devlet yönetiminin ilkelerini anlatır.
- Dörtlük ve beyit biriminin bir arada kullanılması eserin geçiş dönemine ait olduğunun göstergesidir.
- Alegorik (sembolik) bir anlatım vardır.

DİVANÜ LÜGATİ'T-TÜRK

- "Türk dilleri sözlüğü" anlamına gelen bu yapıt Türkçenin ilk sözlüğü olması bakımından önemlidir.
- Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılmıştır.
- Araplara Türkçeyi öğretmek amacı taşır.
- Türklerin yerleşim yerleri, tarihleri, gelenek ve görenekleri, folkloru hakkında da bilgiler içerir.
- Sözlükte 7500 Türkçe sözcüğe Arapça karşılıklar verilmiştir. Atasözleri, şiir, deyim gibi öğelere yer verildiği için bu yapıt aynı zamanda bir ansiklopedi niteliği taşımaktadır.

ATABET-ÜL HAKAYIK

- "Gerçeklerin eşiği" anlamına gelen bu eser Edip Ahmet Yükneki tarafından yazılmıştır.
- 12. yüzyılın başlarında oluşturulmuştur.
- Hakaniye lehçesiyle yazılmıştır.
- Ayet ve hadislere dayanarak İslam ahlakını öğretmeye çalışan didaktik bir eserdir.
- Nazım biçimi mesnevidir.
- Eserde aruz ve hece yan yana kullanılmıştır. Beyit ve dörtlüklere yer verilmiştir.
- Eser dindar olmanın erdemlerinden, iyilikten, cömertlikten söz eden bir öğütler kitabıdır.

DİVAN-I HİKMET

- 12. yüzyılda Türk tasavvuf edebiyatının ilk şairi sayılan Hoca Ahmet Yesevi tarafından yazılmıştır.
- İlahi aşkın konu edildiği bu yapıt didaktik bir anlatıma sahiptir.
- Tasavvuf konusunda halk şiirinin ilk örneğidir.
- Hakaniye lehçesiyle yazılmıştır. Arapça, Farsça sözcükler azdır.
- Nazım birimi dörtlüktür. Dörtlüklerin her biri "hikmet" adını alır.
- Dörtlüklerde yarım uyak çoktur.
- Gazel ve mesnevi nazım biçimiyle yazılmış "hikmet"ler de vardır.

ÖRNEK – 1: (ÖSS – 1988)

XI. yüzyıl ürünlerinden olan bu eserin değeri yalnızca Türkçe sözcükleri toplamak, kurallarını ve yöntemlerini bildirmek, ölçülerini açıklamaktan ileri gelmez. Sözcükleri açıklarken tarih, coğrafya, folklor ve edebiyata ilişkin bilgiler, toplumsal yaşayışa ilişkin ipuçları verir.

Bu paragrafta sözü edilen eser ve yazarı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Divan-ı Hikmet - Ahmet Yesevi
B) Muhakemet-ül Lûgateyn - Ali Şir Nevai
C) Divanü Lügat-it Türk - Kaşgarlı Mahmut
D) Kutadgu Bilig - Yusuf Has Hacip
E) Atabet-ül Hakayık - Edip Ahmet

ÇÖZÜM:

Paragrafta "Türk dilinin sözcüklerini toplamak"tan söz edildiğine göre, istenen eserin sözlük olması gerekir. Seçeneklerde verilenler arasında sözlük niteliğinde olan, Kaşgarlı Mahmut'un "Divanü Lügat-it Türk" (Türk Dilleri Sözlüğü) adlı eseridir. Bu eser, dilimizin ilk sözlüğü, ilk dilbilgisi kitabıdır. Kaşgarlı Mahmut, sözlüğün hazırlanmasında edebiyat ve folklor malzemelerinden yararlanmış, sözcüklerin anlamlarını açıklarken "sav" denen atasözlerinden, "sagu" denen ağıtlardan, "koşuk" denen şiirlerden, destanlardan örnekler vermiştir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2:

Topluluk halinde yaşayan insanların, ideal bir devlet tarafından hangi şartlarda ve nasıl idare edileceğini belirten dini, ahlaki, sosyal görüşlerle yazılmış, öğretici (didaktik) özellikleri olan eser aşağıdakilerden hangisidir?

A) Muhakemet-ül Lügateyn
B) Divanü Lügat-it Türk
C) Atabet-ül Hakayık
D) Kutadgu Bilig
E) Divan-ı Hikmet

ÇÖZÜM:

"Kutadgu Bilig" adlı eser Yusuf Has Hacip tarafından yazılmış olup "iyi bir devlet yönetiminin ilkeleri"ni anlatır. Siyasi öğütlerde bulunan ve didaktik nitelik taşıyan bu eser dini, ahlaki ve sosyal konularda da öğütler verir. Parçada da bu özellikler aynen verilmiştir.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

11. ve 12. yüzyılda ortaya konan bu eserler Türk edebiyatının yeni bir alana doğru kaydığını gösterir. Türk sanatçıları daha sonraki dönemlerde Arap ve Fars edebiyatına daha çok ilgi duyacaklardır. Aydınların, sanatçıların bu tercihini halkın benimsediğini söyleyemeyiz. Halk arasında "ozan" denen saz şairleri yine şiir söylemeyi sürdürmüştür. Şiirlerinde İslami motiflere de yer vermişlerdir. Bu motifler en çok da halk arasında oluşan destanlara yansımıştır. Bu destanların başlıcaları:

Satuk Buğra Han Destanı

Karahanlı hükümdarı Satuk Buğra Han'ın Müslüman olmayanlarla yaptığı mücadeleler anlatılır. 9. ve 10. yüzyıllarda oluşmuştur.

Manas Destanı

11. ve 12. yüzyıllarda Kırgız Türkleri arasında oluşmaya başlayan bu destan, geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Destanda "Manas" adlı bir yiğit kişinin kafirlerle savaşı anlatılır. Bu yapıt Kırgız Türkçesiyle oluşmuştur.

Tamamı manzum olan Manas destanı 400.000 mısradan fazladır ve dünyanın en uzun destanıdır.

Köroğlu Destanı

Anadolu'da yaratılmış bir destandır. 16. yüzyılın yazılı kaynaklarına göre Köroğlu'nun asıl adı Ruşen'dir. Destan Bolu Beyi'nin istediği atı bulamadığı için Ruşen'in babası Yusuf'un gözlerini kör ettirmesiyle başlar. Köroğlu, Bolu Beyi'nden intikam alır.

Battal Gazi Destanı

Bu destan 8. ve 9. yüzyıllarda Müslüman Türk ve Arapların Anadolu'ya yaptıkları akınları ve Bizanslılarla çarpışmalarını anlatır. Destanın esas kahramanı Battalgazi ile Malatya Beyi Ömer'dir.

HALK EDEBİYATI

Türk Halk edebiyatı, Türk halkının yaşantısını, kültürel yapısını, beğenilerini, olaylar karşısındaki duygusal ya da düşünsel tavrını bizim dilimizle ve bize özgü biçimlerle ortaya koyan edebiyattır.

Kökleri İslamiyet'in kabulünden önceki dönemlere kadar ulaşan Halk edebiyatı bugün bile varlığını az çok sürdürmektedir. Bu edebiyat, halkın diliyle oluşturulduğu, halkın duygu ve düşüncelerini; sorunlara, dünyaya bakışını yansıttığı için Halk edebiyatı olarak adlandırılmıştır.

Türk Halk Edebiyatının Genel Özellikleri :

1. Temelinde sözlü edebiyatımız vardır.
2. Dili sadedir.
3. Ölçü hece ölçüsüdür.
4. Nazım birimi genelde dörtlük olup yarım kafiye kullanılmıştır.
5. Halkın yaşayışını, düşünüş ve duyuşunu dile getirir.
6. Süsten uzak yalın bir söyleyişe sahiptir.
7. Divan şiirinden etkilenmeler sonucu bazı Halk şairleri aruz ölçüsünü de kullanmışlardır (Yunus Emre, Âşık Ömer, Gevheri, Dertli...)
8. Şiirler; işledikleri konuya göre güzelleme, koçaklama, taşlama, ilahi... gibi adlar almıştır.
9. Koşma, türkü, mani, destan, semai... gibi değişik nazım biçimleri kullanılmıştır.
10. Düzyazı alanında Aslı ile Kerem, Ferhat ile Şirin.. gibi halk hikayeleri ile yarı hikaye yarı destan özelliği taşıyan Dede Korkut Hikayeleri vardır. Yine Karagöz ve Ortaoyunu gibi seyirlik halk tiyatrosu örneklerinde düzyazıya dayalı bir anlatım görülür.

Halk edebiyatı üç ana bölümde incelenebilir:

1. Anonim (Ortak) Halk Edebiyatı
2. Âşık Edebiyatı
3. Tekke (Tasavvuf) Edebiyatı

Anonim Halk edebiyatına ait ürünler halkın ortak malıdır, bunların söyleyenleri zamanla unutulmuştur. "Saz şiiri" olarak da bilinen Âşık edebiyatına ait ürünler ile Tekke (Tasavvuf) edebiyatı ürünlerinin sahipleri ise bellidir.

Halk edebiyatının bölümlerini daha ayrıntılı biçimde inceleyelim:

1. ANONİM (ORTAK) HALK EDEBİYATI

Anonim (ortak) Halk edebiyatı ürünlerinin sanatçıları belli değildir. Bu edebiyatın ürünleri, sözlü gelenekte yaşayan ve ağızdan ağıza yayılan verimlerden oluşur.

Başlıca özellikleri :

1. Halkın ortak malı, halkın üretimi olan edebiyattır.
2. Dili katıksız bir Türkçedir.
3. Sözlü ürünlerdir, yabancı etkilerden uzaktır.
4. Türkü, mani, destan, masal, halk hikâyeleri, atasözü ve bilmeceler başlıca ürünleridir.
5. Ölçü hecedir.
6. Folklor kaynaklarına dayalıdır.
7. Ezgili bir söyleyişe sahiptir.
8. Halkın yaşantısına koşut bir gelişim ve değişme gösterir.

Uyarı:
Destanlar döneminden halk hikayeciliğine geçiş döneminin en önemli ürünü **Dede Korkut Hikayeleri**'dir. 12. yüzyılda Kuzeydoğu Anadolu'da ve Azerbaycan'da yaşayan Müslüman Oğuz boylarının yaşamlarından söz eden bu hikayeler, 15. yüzyılda kimliği bilinmeyen bir sanatçı tarafından halk ağzından derlenerek yazıya geçirilmiştir.

Dede Korkut Hikayelerinin Özellikleri:

1. Eser bir önsözle 12 hikayeden oluşmaktadır.
2. Hikayelerde Oğuzların iç çekişmeleri ve Müslüman olmayan komşularıyla (Rumlar, Ermeniler... vs) yaptıkları mücadeleler anlatılmıştır.
3. Hikayelerde şiir (nazım) ve düzyazı (nesir) iç içedir.
4. Eserde aliterasyonlara sıkça yer verilmiştir.
5. Dil, oldukça yalındır.
6. Hikayelerde yer yer olağanüstü varlık ve olaylara yer verilmiştir.
7. Hikayelerin yazarı belli değildir. Her hikayenin sonunda bilge bir kişi olan Dede Korkut'un yaptığı değerlendirme ve dua yer alır. Dede Korkut'un kimliği konusunda da kesin bilgiler yoktur.
8. Dede Korkut Hikayeleri, oluştuğu dönemin (13. yüzyıl) tarihini, kültürünü, toplum yaşayışını ve Türklerin dünya görüşünü yansıtması bakımından çok önemli bir eserdir.
9. Eserin nüshaları Dresten ve Vatikan kitaplıklarındadır.
10. Dede Korkut Hikayeleri'ni ilk kez, Kilisli Rıfat Bilge, Dresten yazmasının bir kopyasına dayanarak 1916'da yayımlamıştır.

2. ÂŞIK EDEBİYATI

Din dışı konuları işleyen ve "âşık" denen saz şairleri tarafından oluşturulan Halk edebiyatı bölümü, "Âşık Edebiyatı" olarak adlandırılır. 16. yüzyılın başlarında oluşmaya başlayan Âşık edebiyatında ortaya konan şiirlerin söyleyenleri bellidir.

Âşık Edebiyatının Özellikleri:

1. Bu edebiyatın yaratıcıları usta-çırak ilişkisiyle yetişen gezgin âşık (ozan)lardır.
2. Şiirlerde nazım birimi dörtlüktür.
3. Hece ölçüsünün 7, 8, 11'li kalıpları çok kullanılmıştır.
4. Daha çok yarım uyak kullanılmış, cinaslara da yer verilmiştir.
5. Koşma, semai, destan, varsağı başlıca nazım biçimleridir.
6. Dil, çok yalındır; söz sanatları azdır.
7. Şiirlerin son dörtlüğünde şairin adı geçer.
8. Şiirler ön hazırlık yapılmadan, doğaçlama yoluyla söylenir. Zaten şairlerin çoğu okuma yazma bilmez. Divan şiirinden etkilenen ve öğrenim gören bazı şairler aruzla da şiirler yazmıştır.
9. Şiirler saz eşliğinde söylenmiştir.
10. Aşk, ayrılık, özlem, doğa sevgisi, ölüm, yoksulluk... şiirlerin başlıca temalarıdır.
11. Âşık edebiyatına ait şiirler, meraklı dinleyiciler tarafından **"cönk"** adı verilen defterlerde toplanmıştır. Cönkler, bir çeşit şiir antolojisi sayılabilir.

Âşık Edebiyatının Sanatçıları: Karacaoğlan, Köroğlu, Âşık Ömer, Gevheri, Dadaloğlu, Kayıkçı Kul Mustafa, Dertli, Bayburtlu Zihni, Erzurumlu Emrah, Ruhsati, Âşık Veysel.

KARACAOĞLAN:

* Türk saz şiirinin en ünlü şairidir.
* Süsten ve sanattan uzak, samimi, özentisiz bir anlatımı vardır.
* Şiirlerini sade bir dille ve hece ile söylemiştir.
* Şiirlerinde coşkun bir lirizm ve içtenlik vardır.
* Tasavvufla, tekke şiiriyle hiçbir bağlantısı yoktur.

KÖROĞLU:

* Halk şairlerimiz içerisinde kavganın ve özgürlüğün sembolüdür.
* Şiirlerinde coşkun bir sesleniş vardır. Yiğitlik, dostluk, aşk, doğa sevgisi çok sade bir dille anlatılır.
* Şairin, Sultan II. Murat zamanında Osmanlı ordusuyla İran Savaşları'na katıldığı bilinmektedir.
* Bolu Beyi'nden babasının intikamını almak üzere dağlara çıkan, yiğitlik ve iyilikseverliği destanlaşan eşkıya Köroğlu ile şair Köroğlu halk zihninde kaynaşmış bir durumdadır.

* Şiirleri, hikâyeci âşıkların nesirle anlatılan hikâyeleri arasına serpiştirilmiştir. Yirmi dördü bulan bu hikâyeler, Türklük dünyasına yayılan bir Köroğlu Destanı'nın doğuşunu hazırlamıştır.

ÂŞIK ÖMER:

* Düzgün bir öğrenim görmemiş olduğu halde, saz şairlerimiz arasında geniş bir ün yapmıştır; saz aşıklarınca "üstat" sayılmıştır.
* Çağının aksaklıklarını, ham sofuları, değersiz yöneticileri taşlamalarıyla yerden yere vurmuştur.
* Aruzla da yazmakla beraber, gerçek kişiliğini hece ile yazdığı koşma, nefes, destan, semai, devriye tarzındaki şiirlerine yansıtmıştır.

GEVHERİ:

* Divan edebiyatının etkisi altındadır. Bu yüzden yabancı sözcüklere, mazmunlara, aruz ölçüsüne yer vermiştir.
* Halk arasında ilgiyle karşılanan şiirlerinde yeni bir biçim, ince bir duyarlık, üstün bir dil zevki görülür.
* Heceyle, sade bir Türkçeyle söylediği koşma, türkü, taşlama tarzındaki şiirleri, yüzyıllar boyu saz şairlerimize örnek olmuştur.

DADALOĞLU:

* Türkmen aşiretlerinin göçebelikten kurtarılıp köylere yerleştirme çabasına karşı direnenleri tutan Dadaloğlu bunun gibi olayları, derebeyler, aşiretler arasındaki savaşları dile getirir.
* İçli, özlü bir dille yiğitçe seslenişi kaynaştırır.
* Semai, varsağı, koşma, destan da yazmakla beraber, asıl kişiliğini türkülerinde gösterir.
* Aşk, doğa ve savaş temalarını işlerken Karacaoğlan' la Köroğlu'nu hatırlatan bir özellikle, temiz bir halk dili kullanır.

KAYIKÇI KUL MUSTAFA:

* Yeniçeri şairlerinin en tanınmışıdır.
* Divan şiirinin etkisinden uzak, halk zevkine bağlı doğal bir söyleyişle, XVII. yüzyılın ilk yarısında geniş bir üne kavuşmuştur.
* Genç Osman için yazdığı destan, şiirlerinin en tanınmışıdır.
* Kahramanca söyleyişi, nazım kusurlarını kapatır.

DERTLİ:

* Aşk yüzünden usturayla kendini öldürmeye kalkıştığı için "Dertli" diye tanınır.
* Şiirlerini hem hece, hem aruzla yazmıştır.
* Asıl kişiliği lirik koşma ve semailerinde görülür.
* Halk, Tekke, Divan edebiyatımızı çok iyi bilir.
* **"Divan"**ı taş baskısıyla birkaç kez basılmıştır.

BAYBURTLU ZİHNİ:

* Divan şairi olmaya özenmesine, şiirlerinde yabancı sözcüklerle dil kurallarına çokça yer vermesine rağmen, saz şairi olarak ün yapmıştır.
* Kişiliğini aruzla yazdığı şiirlerde değil, heceyle söylediği âşık tarzı şiirleriyle göstermiştir.
* **"Divan"**ı ve **"Sergüzeştnâme"** adlı bir mesnevisi vardır.

ERZURUMLU EMRAH:

* Divan edebiyatının etkisinde aruzla da şiirler yazmıştır.
* Gazel, murabba, muhammes, müseddes tarzında yazdığı şiirlerde divan kültürünün sağlamlığı açıkça görülür.
* Asıl kişiliği hece ile yazdığı koşma ve semailerindedir.

ÂŞIK VEYSEL:

* Sivas'ın Sivrialan köyünde doğan Âşık Veysel, Cumhuriyet devri saz şairlerindendir.
* Yedi yaşındayken bir çiçek salgınında gözlerini kaybetmiş, babasının avunsun diye verdiği kırık bir sazla çalıp söylemeye başlamıştır.
* 1931'den sonra tanınmaya başlamış, bir arkadaşının yedeğinde üç ay yürüyerek Ankara'ya gelmiş ve Cumhuriyet'in onuncu yıl törenlerine katılmıştır. İlk şiirlerini o milli bayramda söylemiştir.
* Değişik yurt köşelerini dolaşan şair; insan, yurt ve toprak sevgisini ustaca dile getirmiş, kendine özgü bir üslup oluşturmuştur.
* Şiirlerinde sade bir Türkçe kullanmıştır.
* Aşık Veysel, kimilerince "Halk şiirinin son büyük ustası" olarak nitelenmiştir.
* Şiirleri Ümit Yaşar Oğuzcan tarafından **"Dostlar Beni Hatırlasın"** adlı bir kitapta toplanmıştır.

ÖRNEK – 1: (ÖSS – 2003)

XV. yüzyılın başlarında yazıya geçirilen ----, adını yaratıcısı olduğuna inanılan kişiden alır. Türklerin yaşamını tarihsel, kültürel ve toplumsal bakımdan çok iyi anlatan bu yaratılar, ---- ürünleridir. İslamiyet öncesi dönemde oluşturulan bu ürünlere, bu dinin kabulünden sonra İslami söyleyiş özellikleri de eklenmiştir.

Bu parçada boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) Dede Korkut Hikâyeleri – sözlü edebiyat
B) destanlar – anonim halk edebiyatı
C) Göktürk Yazıtları – ilk yazılı edebiyat
D) tasavvufi şiirler – divan edebiyatı
E) seyahatnameler – halk edebiyatı

ÇÖZÜM:

Dede Korkut Hikâyeleri, 15. yüzyıla dek sözlü olarak yaşamış, bu yüzyıla gelindiğinde yazıya geçirilmiştir. Sözlü edebiyat ürünüdür.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2:

Aşağıdakilerden hangisi Halk edebiyatı nazmının genel özelliklerinden biri değildir?

A) Kullanılan ölçü hecedir.
B) Genellikle yarım kafiye kullanılmıştır.
C) Somut konular işlenmiştir.
D) Anlam kapalılığı vardır.
E) Nazım birimi dörtlüktür.

ÇÖZÜM:

A, B, C ve E seçeneklerindeki özelliklerin tümü Halk edebiyatının genel özellikleridir. Ancak D seçeneğindeki özellik Divan edebiyatına aittir. Çünkü Halk edebiyatında anlam kapalılığı yoktur. Anlam gayet açıktır. Anlatım, yalın olup süsten uzaktır.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 3:

Aşağıdakilerden hangisi, Halk edebiyatının özelliklerinden biri değildir?

A) Münacaat, naat, mesnevi, mersiye gibi ortak tür ve konuların kullanılması
B) İslamiyet'ten önceki Türk edebiyatı geleneğini sürdüren sözlü bir edebiyat olması
C) Şiirde hece ölçüsü ve yarım kafiye kullanılması
D) Şiirlerin, "saz şairi" ya da "âşık" denen şairlerce, "bağlama" adı verilen bir sazla söylenmesi
E) Düşünce ve duyguların dörder dizelik bentler biçiminde anlatılması

ÇÖZÜM:

B, C, D ve E seçeneklerindeki özelliklerin tümü Halk edebiyatına aittir. Ancak A seçeneğindeki özellik Divan edebiyatına aittir. Çünkü Halk edebiyatında koşma, mani, türkü, semai, destan, varsağı, ilâhi, deme, nefes gibi nazım şekilleri kullanılır.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 4:

Halk şiirimizin güçlü soluklu bir şairidir. Kendini yedi yaşından itibaren saza, söze, şiire, türküye vererek dış dünyasının karanlığını, gönül dünyası ile aydınlatmıştır. Gönül gözüyle yazdığı şiirinde birlik, beraberlik, yurt sevgisi, güzellik, gurbet, ayrılık duygularını dile getirmiştir.

Bu parçada tanıtılan şair aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yunus Emre
B) Pir Sultan Abdal
C) Karacaoğlan
D) Âşık Veysel
E) Dadaloğlu

ÇÖZÜM:

Parçadaki "... dış dünyasının karanlığını, gönül dünyası ile aydınlatmıştır.", "Gönül gözüyle yazdığı şiirlerinde..." anlatımlarından tanıtılan ozanın kör olduğu anlaşılıyor. Bu önemli ipucunu, verilen öteki bilgilerle de birleştirince Âşık Veysel adı kesin olarak ortaya çıkar.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 5: (ÖSS – 2006)

Bir kimsenin ölümü üzerine duyulan üzüntü ve acıyı anlatmak, onun erdemlerini, iyi yönlerini dile getirmek amacıyla yazılan şiirlere verilen addır. Ölen bir kişi için yazılan bu tür şiirlere divan edebiyatında ----, halk edebiyatındaysa ---- denmiştir.

Bu parçada boş bırakılan yerlere, verilen bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

A) mersiye – ilahi
B) mesnevi – koşma
C) mevlit – koşma
D) mevlit – ağıt
E) mersiye – ağıt

ÇÖZÜM:

Divan edebiyatında bir ölünün ardından yazılan şiirlere "mersiye", Halk edebiyatında ise "ağıt" denir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 6: (ÖSS – 2008)

(I) Yunus Emre, şiirlerinde hiçbir insanı, hiçbir dini ve mezhebi hor görmemiş; duygularını engin ve evrensel bir sevgiyle dile getirmiştir. (II) İnsanın, kendisi için ne düşünüyorsa başkaları için de aynı şeyi düşünmesi gerektiğini vurgulamıştır. (III) Buna karşın yaşadığı dönemi dar bir dünya görüşüyle ele alarak yansıtmıştır. (IV) Bu arada erdemli olmayı, gururdan ve kibirden uzak durmayı, dünya malına aşırı ölçüde önem vermemeyi öğütlemiştir. (V) Ona göre iyilik etmek, bir gönle girmek, kimseyi kırmamak, dinlemeyi bilmek, yerinde konuşmak erdemlerin başında gelmektedir.

Yunus Emre'nin şiirlerinin içeriğiyle ilgili olarak, yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde verilen bilgi doğru değildir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

"Yunus Emre'nin, duygularını engin ve evrensel bir sevgi ile dile getirildiğini" ifade eden I. cümleyle, "Yunus Emre'nin, yaşadığı dönemi dar bir dünya görüşüyle ele aldığını" anlatan III. cümle birbiriyle çelişmektedir. IV. cümlede anlam açısından I. cümleyle örtüşmektedir. Dolayısıyla III. cümlede dile getirilen yargı yanlıştır.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

3. TEKKE (TASAVVUF) EDEBİYATI

Anadolu'da 13. yüzyılda gelişmeye başlayan Tekke edebiyatının asıl kurucusu Türkistanlı Ahmet Yesevi'dir. Tekke edebiyatı, tasavvuf düşüncesinin etkisiyle ortaya çıkmıştır. Tasavvuf, insanı ve evreni İslam inançlarına ters düşmeden açıklayan bir dünya görüşü, bir yaşam felsefesidir.

Tekke Edebiyatının Özellikleri:

1. Amacı, insanlara tasavvuf düşüncesini benimsetmektir.
2. "Allah aşkı, Allah'a ulaşmanın yolu, dünyanın geçiciliği, nefsin (benliğin) öldürülmesi, insan sevgisi, ölüm..." üzerinde en çok durulan temalardır.
3. Şiirlerde dini bir lirizm görülür.
4. Nazım birimi dörtlüktür. En çok yarım uyak kullanılmıştır.
5. Hece ölçüsünün yanında aruz da kullanılmıştır.
6. Dil, genelde halkın anlayabileceği bir dildir. Şiirlerde Arapça ve Farsçadan gelmiş tasavvuf terimleri de bulunmaktadır. Anlatımda tasavvufla ilgili sembolik kavramlara yer verilmiştir. Tekke şiirinde **âşık**, Allah aşkıyla yanan kişi; **mâşuk**, Allah; **şarap**, Allah aşkı; **sâki**, yol gösteren; **meyhane**, tekke; **kâse, kadeh** sözcükleri âşığın kalbi anlamında kullanılmıştır.
7. Söz sanatlarına fazla yer verilmemiştir.
8. Şiirlerin çoğu ezgili (besteli) dir.
9. İlahi, nefes, deme, şathiye, devriye, nutuk... Tekke edebiyatının başlıca nazım türleridir.

Tekke Edebiyatının Sanatçıları: Yunus Emre, Hacı Bektaşı Veli, Hacı Bayram Veli, Kaygusuz Abdal, Eşrefoğlu Rumi, Pir Sultan Abdal, Aziz Mahmut Hüdai...

YUNUS EMRE:

* Sadece Türk Halk edebiyatının değil, Dünya edebiyatının da önemli şairlerindendir.
* Geniş halk kitlelerinde sürekli ve derin etkisi olan Yunus, Türkçe şiirleriyle tam bir halk şairidir.
* Şiirlerinde evrensel mesajlar vardır.
* Genellikle hece veznini kullanmıştır; ancak aruzu da kullandığı olmuştur.
* Nazım biçimi olarak "ilahi"yi kullanmıştır.
* Şiirlerinde duru bir anlatımı yeğler, yobazlığı kınar.
* Coşkulu bir aşkın tutsağıdır. Bu aşk Allah aşkıdır. Kendinden geçen bir aşkla tüm insanlığı tutuşturmak ister.
* **"Divan'ı** ve **Risâlet-ün Nushiyye"** (Nasihatlar Mecmuası) adlı öğretici bir mesnevisi vardır.

ÖRNEK – 4:

Yüzyıllar boyunca Tekke şiirinin önderi sayılmış, şiirleriyle kafalara ve gönüllere Türkçe ile seslenmiştir. Tasavvuf akımını, taşkın ve gür lirizmi ile halka yansıtmıştır. Aruzla da şiirler yazmakla birlikte, genellikle heceyi kullanmıştır. Bu şiirlerde kullanılan ana tema; Tanrı aşkı ve insan sevgisidir.

Yukarıda özellikleri belirtilen şair kimdir?

A) Yunus Emre
B) Yusuf Hac Hâcip
C) Mevlana
D) Sultan Veled
E) Hacı Bayram Veli

ÇÖZÜM:

Şiirinde Tanrı aşkı ile insan sevgisini işleyen, gönüllere saf Tükçe ile seslenen Tasavvuf akımının ve Tekke şiirinin önderi sayılan şahsiyet Yunus Emre'dir. Ayrıca genellikle hece veznini kullanıp aruzla da şiirler yazan Tekke şiirinin mensubu yine Yunus Emre'dir.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 5:

Aşağıdakilerden hangisi Yunus Emre'nin şiirlerinde görülen bir özellik değildir?

A) Soyut duygu ve düşünceleri somutlaştırarak anlatma
B) Nazım biçimi olarak "ilahi"yi kullanma
C) Sadece hece vezniyle yazma
D) Evrensel mesajlar verme
E) Sade bir anlatım ve saf bir Türkçe ile yazmış olma

ÇÖZÜM:

A, B, D ve E seçeneklerindeki özelliklerin tümü Yunus Emre'nin şiirlerinde görülen özelliklerdir. Ancak C seçeneğindeki özellik Yunus'un şiirlerindeki bir özellik değildir. Çünkü Yunus hem hece veznini hem de aruz veznini kullanmıştır.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

KAYGUSUZ ABDAL:

* Yunus Emre'nin etkisinde, kuvvetli tasavvuf kültürüyle yüklü, hem hece, hem aruz ölçüsünü kullanarak şiirler yazmıştır.
* Nükteli, iğneli bir dili vardır.
* Şiirlerinde hicivli, mizahlı, yer yer tekerlemeli bir örgü içerisinde ham sofularla, insanlık kusurlarıyla alay eder.
* **"Budalanâme, Mugalâtanâme"** adlı eserlerinde halk nesrinin başarılı örneklerini verir.

HACI BEKTAŞİ VELİ:

* Büyük bir tasavvuf bilginidir. Görevle gönderildiği Anadolu'da Bektaşilik tarikatını kurdu.

- Türk dilinin ortadan kalkmasına şiddetle karşı çıkmıştır.
- Gerçekten bir yol gösterici ve yenilikçidir. "Eline, beline ve diline dikkat et." görüşüyle insanlığın yüceleceği inancını taşır. El paradır. Onu, her şeyden üstün tutanlar, insanlıklarını kaybederler.
- En önemli eseri **"Makalât"**tır.

PİR SULTAN ABDAL:

- Şiirlerinde coşkulu bir lirizm vardır.
- Şiirlerini, duru bir halk diliyle söylemiştir.
- Tasavvuf anlayışını halkın somut yaşamıyla birleştirmiştir.
- Heyecanlı bir şair olması, halk tarafından çok tutulması; onun adının ve şiirlerinin yaşamasını sağlayan sebeplerdendir.
- Divan edebiyatından hemen hemen hiç etkilenmemiş, tüm şiirlerini hece ölçüsüyle yazmıştır.

HACI BAYRAM VELİ:

- Tekke edebiyatı şairidir. Bayramiye tarikatının kurucusudur.
- Hece ölçülü manzum nutku önemlidir.
- Şiirlerinde Yunus Emre'nin etkisi görülür.

ÖRNEK – 6:

Aşağıdakilerden hangisi halk şairlerimizin <u>ortak</u> özellikleri arasında <u>yer almaz?</u>

A) Nazım birimi olarak dörtlüğü kullanmaları
B) Aruzla yazanlar bulunmakla birlikte kullandıkları asıl ölçünün hece olması
C) Şiirlerini, halk arasında kullanılan konuşma diliyle söylemeleri
D) Şiirlerinde genellikle yarım uyak kullanmaları
E) Eserlerinde dini, mistik konuların yanı sıra devrin bazı sosyal olaylarını ele almaları

ÇÖZÜM:

A, B, C ve D seçeneklerinde verilen özelliklerin tümü halk şairlerimizin ortak özellikleridir. Ancak E seçeneğinde belirtilen "dini, mistik konuların yanı sıra devrin bazı sosyal olaylarını ele alma" özelliği halk şairlerimizin ortak özelliği değildir. Örneğin dini, mistik konulara yer verme Yunus Emre'de varken; Karacaoğlan'da yoktur. Dadaloğlu, devrinin sosyal olaylarına şiirlerinde yer vermişken, Erzurumlu Emrah sosyal olaylara yer vermemiştir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

HALK EDEBİYATINDA NESİR:

Halk nesri sözlü anlatımların yazıya geçirilmesiyle oluşmuştur. Nesrin dili sadedir. Modern edebiyatta olduğu gibi yazardan çok halk ürünlerini yazıya geçiren derleyici diyebileceğimiz kişilerdir bu nesrin öncüleri. Halk edebiyatında nesir, nazımla iç içe yürümüştür. Halk hikâyelerinin, masalların konusu nesirle anlatılmıştır; fakat lirik ve heyacanlı bölümlerde şiire başvurulmuştur.Halk edebiyatı nesrinin en önemli ürünleri halk hikâyeleridir. **Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin, Arzu ile Kamber, Mahmut ile Elif** gibi halk hikâyeleri ünlü halk hikâyeleridir.

Halk Edebiyatı Nesrinin Diğer Ürünleri Şunlardır:

Bilmece: Tabiat, insan, hayvan, bitki, eşya gibi çeşitli varlıkların bazı özellikleriyle ilgili ipuçları verilerek bunların bilinmesine yönelik sorulardır. Bilmecede eğlendirmenin yanı sıra mantık sporu yaptırmak, yarıştırmak amacı da vardır. Bilmeceler hem düzyazı hem şiir şeklinde olabilir.

Menkıbe: Tarihi şahsiyetler ve din büyüklerinin hayatları etrafında oluşturulan olağanüstü hikâyelerdir. Bu kahramanların övülmeye değer özelliklerini anlatan sözler, olaylardır.

Efsane: İnsanın dünyaya gelişiyle çeşitli kavimler arasında doğup gelişen; zamanla inanç, âdet, anane (gelenek) ve merasimlerin teşekkülünde az çok etkisi olan sözlü gelenekte de yaşayan olağanüstü anlatımlardır.

HALK TİYATROSU

Karagöz, Ortaoyunu ve Meddah gibi seyirlik oyunlar halk tiyatrosu içinde yer alır.

Meddah: Metheden, öven anlamına gelir. Oyuncu kadrosu tek kişiden ibaret bir halk tiyatrosudur. Meddah, tiyatronun bütün şahıslarını kendi varlığında toplayan oyuncudur. Tiyatrodan farkı, sahnesi, dekoru, elbiseleri ve diğer şahısları bulunmamasıdır. Meddah, canlandırdığı tipleri lehçeleriyle taklit eder. **Sururi, Meddah, Aşkî, İsmail Dümbüllü, Erol Günaydın** tanınmış meddahlarımızdır.

Ortaoyunu: Kökü Orta Asya'ya kadar dayanan geleneksel Türk tiyatrosudur. Dekorsuz, metinsiz bir tiyatrodur. Sahne, seyircilerin orta kısmında yer alan boş bir alandır. Ortaoyununda oyuncular rollerini içten gelen bir şekilde (hazırlıksız) oynarlar. Oyunu sürükleyen baş oyuncuya **"Pişekar"** denir. Yazılı metne dayanmayan ortaoyunu değişik konularda temsil edilir. Pişekar'ın karşısında oynayan kişi **"Kavuklu"**dur. Kavuklu, açıkyürekli ancak anlayışı kıt biridir. Ortaoyununda kadın kılığında oynayan erkeklere **"Zenne"** denir.

Karagöz: Asıl adı "Hayal Oyunu"dur. Geleneksel Türk tiyatrosu olan Karagöz aslında bir gölge oyunudur. İki temel karakteri vardır. Bunlar Hacivat'la Karagöz'dür. Hacivat, okumuş, kibar geçinen, ukala sınıfını temsil eder. Karagöz, halkı temsil eder. Bunlar hep gülünç sahneler sergiler. Karagöz'de yer alan diğer tipler ise, "Beberuhi, Zenne, Bekri Mustafa, Arap, Laz, Yahudi, Frenk, Tiryaki, Sarhoş ve Cengi'dir.

Karagöz, Ortaoyunu ve Meddah Gibi Seyirlik Oyunların Ortak Özellikleri Şunlardır:

- Hem göze hem kulağa seslenmeleri
- Geleneksel sözlü tiyatronun örneği olmaları
- Şive taklitlerinden yararlanmaları
- Daha çok güldürü öğesine yer vermeleri
- Kişilerin, oyunlarını çok içten oynamaları

ÖRNEK – 7:

Aşağıdakilerden hangisi, Karagöz, Meddah ve Ortaoyunu gibi seyirlik halk oyunlarının ortak özelliklerinden biri <u>değildir?</u>

A) Göze ve kulağa seslenmeleri
B) Güldürü öğesine yer vermeleri
C) Şive taklitlerinden yararlanmaları
D) Tek kişilik gösteri olmaları
E) Sözlü tiyatro örneği olmaları

ÇÖZÜM:

A, B, C ve E seçeneklerindeki özellikler Karagöz, Meddah ve Ortaoyunu gibi seyirlik halk oyunlarının ortak özellikleridir. Ancak D seçeneğindeki özellik sadece Meddah'a aittir. Çünkü Meddah tek kişilik bir gösteri oyunudur. Fakat Karagöz ile Ortaoyunu'nda kişiler birden fazladır. Örneğin Karagöz'de, "Hacivatla, Karagöz"; Ortaoyunun'da "Pişekar ile Kavuklu" yer alır. O halde D seçeneğindeki özellik Karagöz, Meddah ve Ortaoyunu'nun ortak özelliği olamaz.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 8: **(ÖSS – 2008)**

Orta oyunuyla ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi <u>yanlıştır?</u>

A) Erkekler tarafından canlandırılan kadın tipine "Zenne" adı verilir.
B) Başoyuncu, okumuş, orta sınıf şehirliyi temsil eden "Kavuklu"dur.
C) Herhangi bir metne bağlı kalınmadan doğaçlama olarak oynanır.
D) "Fasıl" oyunun asıl konusunun işlendiği bölümdür.
E) "Balema" ve "Frenk" oyuncu tiplerindendir.

ÇÖZÜM:

Orta oyununda okumuş, orta sınıf şehirliyi temsil eden, Kavuklu değil Pişekâr'dır. Pişekâr, Karagöz ve Hacivat'ta Hacivat'la özdeştir. (Diğer seçeneklerde verilen bilgilerse doğrudur.)

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

DİVAN EDEBİYATI

X. yüzyıldan itibaren hızla yayılan İslâm dini, Türkler, Araplar ve İranlılar arasında, her alanda bağların kurulmasına yol açıyor; özellikle bilim, kültür, sanat ve edebiyat alanlarında ortak bir düşünce ve zevkin doğmasına sebep oluyordu.

İslamiyet'ten önce Türklerin bütün topluma hitap eden bir edebiyatları vardı. Herhangi bir yabancı kavmin etkisini de taşımayan bu edebiyatta, halkla aydını ayıran bir dil ve zevk ayrılığı da yoktu. Müslümanlık kaçınılmaz bir şekilde Türkleri Arap ve İran kültürleriyle temasa geçirmiştir. Türk aydını, bilim dili olarak Arapçadan, sanat ve edebiyat dili olarak Farsçadan yararlanmaya başladı. Zamanla aydınlar arasında yayılıp genişleyen ve saray çevresinde gelişen bir yüksek zümre edebiyatı meydana geldi. İşte genellikle manzum eserlerden meydana gelen; ancak aynı dil ve ifade özelliğini taşıyan, aynı sanat anlayışıyla yazılmış tarih, gezi, mektup vb. nesir türlerini de içine alan Divan edebiyatı böyle doğmuştur. Bu edebiyata "Yüksek Zümre Edebiyatı", "Klâsik Türk Edebiyatı"da denir.

Divan Şiirinin Genel Özellikleri:

- Dil; Arapça, Farsça ve Türkçenin karışımı olan Osmanlıcadır.
- Dil oldukça ağırdır.
- Ölçü aruzdur.
- Nazım birimi, beyittir.
- Konu; aşk, şarap ve sevgilidir.
- Bütün güzelliğine değil, parça güzelliğine önem verilmiştir.
- Gazel, kaside, rübaî, şarkı, mesnevi, terkib-i bent gibi nazım şekilleri kullanılmıştır.
- İnsandan kopuk soyut konular işlenmiştir.
- Duygu ve düşünceler kalıplaşmış birtakım mazmunlarla anlatılır. (Sevgilinin boyu servi; ağzı gonca; beli yay, kaşları keman gibi).
- Tam ve zengin uyak kullanılmıştır.
- Redife fazla yer verilmiş, şekli esas alan göz uyağı benimsenmiştir.
- Anlatım, süslü ve sanatlıdır.
- "Sanat için sanat" anlayışı benimsenmiştir.
- Mecazlı anlatıma geniş yer verilerek dolaylı anlatım yolu yeğlenmiştir.

DİVAN EDEBİYATINDA NESİR:

Divan edebiyatında nesre **inşa,** nesri yazana **münşi,** inşaları toplayan yapıta da **münşeat** denir. Divan edebiyatında şiir, düzyazıdan daha çok gelişmiştir; ancak bu edebiyatta nesir de görülür. Üç bölümde incelenir:

a) Sade Nesir:

Halk için, Türkçe bir anlatımla yazılan nesirdir. Ancak çok az da olsa, süslü nesrin sözcük, deyim ve kalıplaşmış sözleri bu nesre girmiştir. Temelde konuşma dili niteliğini yitirmeyen sade nesirle halka yönelik masal, öykü, tarih kitapları ile din ve tasavvuf konularını işleyen ya da destan özelliği gösteren yapıtlar ortaya konmuştur. Mercimek Ahmed'in **"Kaabusname"**si, Kul Mesut'un **"Kelile ve Dimne"** çevirisi bu nesir türünün en önemli örnekleridir.

b) Orta Nesir:

Tarih ve bilim kitaplarında görülen nesirdir. Sade nesre göre dili daha ağırdır. Temel olarak bu nesirle amaçlanan, anlatılmak istenen i anlaşılır biçimde ortaya koymaktır. Bu yüzden orta nesirde ustalık göstermek amacı güdülmemiştir. Bilimsel ve kültürel anlamda öğretici nitelik taşıyan yapıtlar bu nesirle verilmiştir. Evliya Çelebi'nin **"Seyahatname"**si, Katip Çelebi'nin bazı eserleri ve Naima'nın kendi adıyla söylenen tarihi bu nesre örnektir.

c) Süslü ve Sanatlı Nesir:

Yabancı sözcük ve tamlamalarla yüklü bir nesirdir. Seciler, söz ve anlam sanatları, bağlaçlarla uzayıp giden cümleler yüzünden güç anlaşılabilen, halktan kopuk bir nesirdir. Süslü nesirle ahlâk ve felsefeye ilişkin yapıtlarla mektuplar yazılmıştır. Sinan Paşa'nın **"Tazarru-nâme"** adlı eseri süslü nesre örnektir. 16. ve 17. yüzyılda Veysi ve Nergisi süslü nesrin temsilcileridir.

ÖRNEK - 1:

Aşağıdakilerden hangisi Divan şiirinin belirleyici özelliklerinden biri değildir?

A) Somut konulara ağırlık verilmesi
B) Kalıplaşmış sözlere (mazmunlara) fazlaca yer verilmesi
C) Gazel, kaside, rübai, mesnevi gibi nazım biçimlerinin kullanılması
D) Nazım biriminin beyit olması
E) Parça güzelliğine önem verilmesi

ÇÖZÜM:

B, C, D ve E seçeneklerinde verilen özelliklerin tümü Divan şiirinin belirleyici özellikleridir. Ancak A seçeneğinde verilen özellik Divan şiirine ait değildir. Çünkü Divan şiiri somut konulara değil, soyut konulara ağırlık verir.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 2:

Aşağıdakilerden hangisi Divan nesrinde yoktur?

A) Dilinin yabancı sözcük ve tamlamalarla yüklü olması
B) Söz ve ses sanatlarına önem verilmesi
C) Söyleyiş güzelliğinden çok düşünceye önem verilmesi
D) Kullanılan cümlelerin çok uzun olması
E) Noktalama işaretlerine yer verilmemesi

ÇÖZÜM:

A, B, D ve E seçeneklerinde yer alan özellikler Divan nesrinde bulunur; ancak Divan nesri düşünceden çok söyleyişe önem verir. C seçeneğinde bunun tam tersi verilmiştir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 3:

I. Yollarda kaldı gözlerimiz, gelmedi haber.
II. Bakarım, bakarım sılam görünmez.

Birincisi Baki'den, ikincisi Karacaoğlan'dan alınan bu iki dize için, aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Her ikisi de yalın bir dille söylenmiştir.
B) Biri Divan, öteki Halk şiiriyle ilgilidir.
C) Her ikisi de aynı ölçüyle söylenmiştir.
D) İkisi de bir bekleyişin, özlemli bir arayışın anlatımıdır.
E) İkisinde de kolay gibi görünen, gerçekte güç bir söyleyiş vardır.

ÇÖZÜM:

Soru kökünde, dizelerin birincisinin Baki'den ikincisinin Karacaoğlan'dan alındığı söylendiğine göre, her iki dizenin de aynı ölçü ile yazılması mümkün değildir; çünkü Halk edebiyatında genelde hece, Divan edebiyatında ise aruz kullanılır. Üstelik ne Karacaoğlan'ın aruzla, ne de Baki'nin heceyle yazılmış şiiri vardır. O halde C seçeneğindeki anlatım bu iki dize için söylenemez.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 4: (ÖYS – 1994)

Aşağıdaki eserlerden hangisi 15. yüzyılda "mesnevi" biçiminde yazılmış bir yergidir?

A) Tazarru-nâme
B) Kaabûs-nâme
C) İskender-nâme
D) Har-nâme
E) Garip-nâme

ÇÖZÜM:

15. yüzyılda mesnevi biçiminde yazılan en önemli yergi nitelikli eser Şeyhî'nin yazdığı Har-nâme'dir. Har-nâme, bir hayvan hikâyesiyle sosyal bozuklukların anlatıldığı mesnevidir.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 5: (ÖSS – 1991)

Aşağıdakilerden hangisi edebiyatımızda ünlü bir mektuptur?

A) Harname
B) Şikayetname
C) İskendername
D) Garipname
E) Zafername

ÇÖZÜM:

Fuzûli "Şikayetname" adıyla tanınan mektubunda Nişancı Celalzade Mustafa Çelebi'ye emekli ödeneğini almak için gittiği Evkaf'ta memurların kendisine çıkardığı güçlükleri anlatmıştır. Bu nedenle "Şikayetname" edebiyatımızın ünlü bir mektubudur.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 6:

Fuzûli, Leylâ ve Mecnun'u ile bütün edebiyatımız boyunca tek başına kalmış bir eserin sahibidir. Baki'nin Mersiye'si gibi, onun Mesnevi'si de uzun zaman unutulmayan eserlerdendir. Çağdaşı Yahya Bey gibi, Atai gibi bu yola heves edenler az çok bölgesel konuları ele almışlar ya da çeviriye özenmişlerdir.

Parçaya göre Fuzûli'nin Mesnevi'si ile Baki'nin Mersiyesi'nin ortak özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Uzun zaman, eşdeğerde benzerlerinin yazılmamış olması
B) Şairlerinin bu türlerde başka eser vermemiş olmaları
C) Bu eserlerle "mesnevi" ve "mersiye" devrinin kapanmış olması
D) Türlerinin ilk örnekleri sayılmaları
E) İki büyük çağdaş şair tarafından yazılmış olmaları

ÇÖZÜM:

Fuzûli'nin **"Leylâ ve Mecnun"** adlı eserinin bütün edebiyatımız boyunca tek kalmış olması, aynı edebi değerde bir benzerinin yazılmamış olması demektir. Baki'nin Mersiye'sinin, Fuzûli'nin **"Leyla ve Mecnun"**unun uzun bir zaman unutulmaması, yine uzun süre, bu eserlerin sanatsal değerine ulaşacak eserlerin yazılmadığı anlamına gelir.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 7: (ÖYS – 1984)

Nedim'le Fuzûli'yi karşılaştıran aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

A) Nedim, şiirine günlük hayatı yansıtmış; Fuzuli ise bundan kaçınmıştır.
B) İkisi de kasideden çok gazelde başarılı olmuştur.
C) Fuzuli tasavvuftan esinlenmiş, Nedim tasavvufla hiç ilgilenmemiştir.
D) İkisinde de dil, çağdaşlarına göre daha sadedir.
E) İkisinin de "Divan"larından başka "Mesnevi"leri de vardır.

ÇÖZÜM:

A, B, C ve D seçeneklerindeki yargıların hepsi doğrudur. Ancak E seçeneğindeki yargı yanlıştır. Çünkü Fuzuli'nin "Mesnevi"leri vardır. (Leylâ ve Mecnun, Beng-ü Bâde gibi), Nedim'in bir tek eseri vardır o da Divan'ıdır. Nedim'in mesnevisi yoktur.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 8: (ÖYS – 1992)

Kasidelerinde kullandığı ağır dil, gazellerinde, özellikle şarkılarında oldukça sadeleşir. Farsça ve Arapça şiirleri de olmakla birlikte şiirlerinin çoğu Türkçedir. Kasidelerinden çok yeni buluşlarla süslediği şarkı ve gazelleriyle ünlüdür. Gazellerine, "Ma'lûmdur benim sühanım mahlas istemez" diye hakli olarak övünecek derecede kişiliğinin damgasını vurmuştur.

Bu parçada tanıtılan Divan şairi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Fuzûli
B) Baki
C) Nedim
D) Nef'i
E) Nâbi

ÇÖZÜM:

Milli bir söyleyiş olan **şarkı** şeklinin Divan edebiyatındaki en büyük şairi Nedim'dir. Gazelde büyük başarı sağlayan şahsiyet de yine Nedim'dir. Öteki Divan şairlerine göre sade bir dil kullanmıştır. O halde parçada tanıtılan Divan şairi Nedim'dir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

DİVAN EDEBİYATIYLA İLGİLİ BAZI ÖNEMLİ TERİMLER

Hamse: Divan edebiyatında 5 mesneviden oluşan eserler topluluğuna verilen ad.

Lugaz: Divan edebiyatında, şiir biçiminde oluşturulan bilmece.

Mecmua: Divan şairlerinin seçme eserlerinin yer aldığı elyazması defter, antoloji.

Münşeat: Divan edebiyatında, değişik konularda yazılan ve düzyazılardan oluşan eser.

Nazire: Bir şairin, başka bir şairin, şiirine benzeterek aynı ölçüyle yazdığı şiir.

Tehzil: Ciddi bir esere gülmece (mizah) yoluyla nazire yapma.

Seci: Divan düzyazısında cümlelerin ortasında ve sonunda yapılan uyak.

Sur-name: Sünnet, düğün, şenlik gibi sevinçli olayları anlatan eser.

Gazavat-name: Savaşta gösterilen yiğitlikleri anlatan eser.

Velayet-name: Ermiş kişilerin, evliyaların yaşamlarını anlatan eser.

Şehrengiz: Bir şehrin güzelliklerinden söz eden manzum eser.

Tezkire: Divan edebiyatında şairlerin yaşamlarından söz eden eser bugünkü "biyografi"nin karşılığı sayılabilir.

Azâde: Divan şiirinde bağımsız dizelere verilen ad. Azâde, Divan şiirinde en küçük nazım biçimidir.

Mahlas: Şairlerin şiirde kullandıkları takma ad.

Siyer: Hazreti Muhammed'in yaşamını anlatan eser.

Tegazzül: Kaside veya mesnevi içine sıkıştırılan gazel.

DİVAN EDEBİYATININ ÖNEMLİ SANATÇILARI

AHMEDİ (1334 – 1413)

* XIV. yüzyılda tanınmış bir şairdir.
* Din dışı konularda yazmıştır.
* Zekâya dayanan ölçülü şiir anlayışının temsilcisidir.
* Divan şiirini geliştirmiştir.
* İran edebiyatının tüm güzelliklerini ve zenginliklerini edebiyatımıza aktarmaya çalışmıştır.
* Devrin sultanlarının beğenilerini almış rahat ve eğlenceli bir yaşam sürmüştür.
* **"Cemşid u Hurşid, İskendername ve Divan"** adlı eserleri vardır.

ŞEYHİ (1371? – 1431?)

* Kütahya doğumlu Şeyhi'nin asıl adı Yusuf Sinaneddin'dir.
* İran'da tasavvuf ve tıp öğrenmiş, hekimlikte ün kazanmış, Ankara'da Çelebi Sultan Mehmet'i tedavi etmiş, Çelebi Mehmet de ona Tokuzlu köyünü tımar olarak vermiştir.
* Tokuzlu köyüne giderken yolda tımarın eski sahiplerince soyulmuş, uğradığı felaketi padişaha anlatmak için ünlü **Harnâme**'sini yazmıştır.
* Harnâme, 126 beyitlik küçük bir mesnevidir. Şair, bu eserinde olmayacak hayaller peşinde elindekini de kaybeden, boynuz umarken kulaktan da olan bir eşeğin başına gelenleri anlatır. Harnâme, hiciv edebiyatımızın en güzel örneklerindendir. Fabl türünün bir örneği sayılan Harnâme didaktik ve alegorik (sembolik) bir eserdir.
* Divan şiirinin ortak malzemesini derli toplu ve başarılı kullanan ilk şairdir.
* Şeyhi'nin **"Divan"**ı ve **"Hüsrev ü Şirin"** adlı bir mesnevisi vardır.

NESİMİ (? - 1404)

* Bağdat doğumlu olan Nesimi için "Divan şiirinin Yunus Emre'si" denebilir.
* Hurufilik tarikatının bir üyesi olan şair, şiir ve düşüncelerinin şeriata aykırı görülmesi yüzünden Halep'te derisi yüzdürülerek öldürülmüştür (Hurufilik: Evrenin ve insanın oluşunu maddeye dayandıran, her varlığı 32 harfle açıklamaya çalışan, harflere esrarengiz anlamlar yükleyen düşünce)
* Düşüncelerini korkusuzca yaymaya çalışan Nesimi, her tehlikeyi göze almış, sonunda inancının kurbanı olmuştur. Ölümünden sonra özellikle Bektaşiler arasında kutsallaştırılmıştır.
* Şiirlerini Azeri Türkçesiyle yazan Nesimi'de düzgün bir anlatım ve coşkun bir lirizm görülür.
* Tuyuglarıyla tanınmış bir şairdir.
* Farsça ve Türkçe ile yazılmış iki **"Divan"**ı vardır.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (? - 1422)

* Yaşamı çeşitli söylentilere dayanan Süleyman Çelebi, Yıldırım Beyazit devrinde Bursa'da imamlık yapmıştır.
* Hazreti Muhammed'in diğer peygamberlerden üstün olduğunu ispatlamak amacıyla asıl adı **Vesilet'ün Necat** (Kurtuluş Yolu) olan ünlü eseri **"Mevlit"**i mesnevi biçiminde yazmıştır.
* Türk edebiyatında mevlit yazma çığrını o açmış; ancak yazılan mevlitlerden hiçbiri Süleyman Çelebi'ninki kadar ün kazanmamıştır.

KÂTİP ÇELEBİ (1609 - 1657)

* İstanbul doğumlu olan Katip Çelebi, uzun yıllar divan kâtipliği yapmış, çeşitli seferlere katılmış, İstanbul'da iyi bir öğrenim görmüştür.
* Döneminin oldukça ilerisinde yaşayan bir bilgin olan Kâtip Çelebi, Arapça ve Farsçadan başka Batı kaynaklarını okuyabilmek için Fransızca ve Latince de öğrenmiştir.
* Tarih, coğrafya, bibliyografya, toplumbilim alanlarında yazılmış güçlü eserleri vardır.
* **"Cihannüma"** adlı coğrafya kitabında Japonya'dan Irak sınırına kadar olan ülkelerin coğrafyasını, kısa tarihini, bitkiler ve hayvanlar dünyasını anlatır.
* **"Fezleke"**de, 17. yüzyılın tarihsel olaylarını konu edinmiştir. **Tuhfetü'l Kibar fi Esfari'l Bihâr**'da Türk denizcilik tarihinden söz eder. **Keşfü'z-Zünün**, bibliyografya sözlüğüdür. **Mizanü'l Hak fi İhtiyari'l - Ahakk**, adlı eserinde ise döneminin tartışma konularını aktarır.
* Katip Çelebi'nin kimi eserlerinde Divan edebiyatının sade nesir, kimilerinde ise orta nesir özellikleri görülür.

ALİ ŞİR NEVAİ (1441 - 1501)

* Çağatay Türk edebiyatının en büyük şairidir.
* Şair, düşünür ve devlet adamıdır.
* Hamse sahibidir (Beş mesnevi yazmıştır.)
* **"Muhakemet'ül Lügateyn"** adlı eserinde Türkçenin zenginliğini kanıtlamak istemiş ve Türkçenin, Farsçadan daha üstün olduğunu savunmuştur.
* İlk şuâra tezkiremiz olan **"Mecalisü'n Nefâis"** adlı eseri yazmıştır.
* Türklerin kulandıkları vezin ve musiki şekillerini **"Mizan-ül Evzan"** adlı eserinde anlatır.

AHMET PAŞA (? – 1497)

* Günlük sorunları ve aşkı işlemiştir.
* Aruzu Türkçeye uygulama ustalığını göstermiştir.
* **"Kerem"** redifli kasidesi kendisini atıldığı zindandan kurtarmıştır.

* Fatih Sultan Mehmet'in öğretmenidir.
* **"Divan"**ı vardır.

NECATİ (? – 1509)

* Şiirlerinde atasözlerine yer vererek Divan edebiyatında mahallileşme akımını başlatmıştır.
* Şiirlerini, anlamları açık, yapmacıksız bir Türkçeyle dile getirmiştir.
* Divan şiirine bir yerlilik, bir ulusal zevk getirmiştir.
* Türkçeyi, Arapça ve Farsçaya karşı korumuştur.

FUZÛLİ (1495? – 1566)

* Türk - İslam kültürü alanındaki geniş bilgisiyle, şiir sanatına işlediği derin duyuş ve düşünüşle, Türk edebiyatı tarihinin en üstün şairidir.
* Platonik aşk anlayışında Doğu şairleri içinde üstün bir yeri vardır.
* Lirik şiir alanında dünya klasikleri ölçüsündedir.
* Şiirlerini Azeri Türkçesiyle yazmıştır.
* Engin bir hayal dünyası, sağlam bir bilgi dağarcığı olduğundan; konu bulmakta güçlük çekmemiş, bu nedenle çok eser yazmıştır.
* **Türkçe Divanı, Farsça Divanı, Arapça Divanı, Hadikat-üs Süeda, Beng ü Bâde, Leylâ ve Mecnun** mesnevisi, **Enis-ül Kalb, Hadis-i Erbain ve Şikayetname** adlı eserleri vardır.
* **"Şikâyetnâme"** adlı mektubu Divan edebiyatında sosyal aksaklıkları dile getiren ilk edebi mektuptur.

BAKİ (1526 – 1600)

* Kanuni Sultan Süleyman'ın yakın ilgisini görmüştür.
* "Şairlerin Sultanı" olarak bilinir.
* İstanbul Türkçesini yaygın bir şiir dili haline getirmiştir.
* Genellikle din dışı konularda yazmıştır.
* Ahenk ve musikiye önem vermiştir.
* Baki'nin **"Divan"**ı vardır. Yedi bentlik **"Kanunî Mersiyesi"** 16. yüzyıl edebiyat alanına dikilen bir abidedir.

BAĞDATLI RUHİ (? – 1605)

* Divan edebiyatının toplumcu şairlerindendir.
* Çok gezmiş, mevlevihanelere girmiş, rind, açık sözlü biridir.
* Sosyal aksaklıkları dile getiren **"Terkib-i Bendi"**yle ünlüdür.

NEF'İ (1572 – 1635)

* Divan edebiyatında kaside üstadı olarak tanınır.
* Sevgide de nefrette de aşırıya kaçmıştır. Sanatında abartmaya bolca yer vermiştir.
* Dili oldukça süslüdür.
* Övgü şiirleri olduğu gibi yergi şiirleri de önemlidir.
* Hicivlerini **"Sihâm-ı Kazâ"** adlı eserinde toplamıştır.

ÖRNEK – 1: (ÖYS – 1998)

Aşağıdakilerin hangisinde bir yazar, kendisine ait olmayan bir yapıtla birlikte verilmiştir?

A) Yusuf Has Hacib – Kutadgu Bilig
B) Kaşgarlı Mahmut – Divanü Lügati't Türk
C) Ahmet Yesevi – Divan–ı Hikmet
D) Ali Şir Nevaî – Muhakemetü'l Lügateyn
E) Kâtip Çelebi – Hüsn ü Aşk

ÇÖZÜM:

Hüsn ü Aşk, Kâtip Çelebi'nin değil, Şeyh Galip'indir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 2: (ÖSS – 2008)

I. Hicivleriyle ünlüdür. (Nef'i)
II. Hayriye ve Hayrabad adlı ünlü mesnevilerin şairidir. (Nabi)
III. Ünlenmesini Hüsn ü Aşk adlı mesnevisi sağlamıştır. (Şeyh Galip)
IV. Süslü nesrin en güzel örneklerinden biri olan Tazarruname'nin yazarıdır. (Katip Çelebi)
V. Keşfü'z–Zünûn adında bir ansiklopedi kaleme almış, bu yapıtta yaklaşık 10 bin yazar ve 15 bin eser tanıtmıştır. (Sinan Paşa)

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerle birlikte verilen sanatçı adlarından hangi ikisi yer değiştirirse bilgi yanlışlığı giderilmiş olur?

A) I. ve II. B) I. ve V. C) II. ve III.
D) III. ve IV. E) IV. ve V.

ÇÖZÜM:

I., II. ve III. maddelerde verilen bilgi ve belirtilen sanatçı, eşleştirmeleri doğrudur; ancak Tazarruname'nin yazarı Sinan Paşa, Keşfü'z–Zünun'un yazarıysa Katip Çelebi'dir. IV. ve V. seçeneklerdeki yazar adları yer değiştirilmelidir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

NABİ (1642 – 1712)

* 17. yüzyılda öğretici şiirin temsilcisidir.
* Akıcı ve pürüzsüz bir şiir üslûbu vardır.
* Sade dilden yanadır. Toplumcu, ahlakçı, tenkitçidir. İyi ve doğruya ulaşmak, amacıdır.
* Oğlu için yazdığı **"Hayriyye"** adlı mesnevisi önemlidir.
* **Divan'ı** Türkçe ve Farsça; **Hayrabad, Sürname** adlı eserleri vardır.

NEDİM (? – 1730)

* 18. yüzyılda yaşamıştır, Lale Devri'nin zevk ve eğlencelerini dile getiren şiirler yazmasıyla ünlüdür.
* İstanbul Türkçesini Divan şiirinde en başarılı bir şekilde kullanan, mahalli hayatı şiire en güzel şekilde yansıtan şairimizdir.
* Şiirde mahallileşme akımını başlatmıştır.
* Tasavvufun etkisinde kalmayan tek Divan şairidir denebilir.
* Şiirlerini temiz ve ahenkli bir Türkçeyle ve halk zevkiyle söylemiştir.
* Her türlü halk inanışını, halk deyimini, halk geleneğini benimsemiş, bu yolda daha ileri giderek türkü, koşma şeklini ve hece veznini kullandığı da olmuştur.
* Milli bir söyleyiş olan şarkı şeklinin de bütün Divan edebiyatımızdaki en usta şairidir.

ŞEYH GALİB (1759 – 1799)

* Galata Mevlevihanesi şeyhlerinden **Galip Dede,** Türk Divan şiirinin son büyük şairidir. O kadar ki Divan şiiri, Galip Dede ile son sözünü söylemiş, son başarılı hayat ve sanat hamlesini onun eseriyle yapmış sayılır.
* Şiirlerinde halk deyimlerine, İstanbul konuşmasının özeliklerine değer vermesi, hatta hece vezni ile şiirler yazması, Galip Dede'nin de, devrinin **yerlileşme** hareketlerine uyduğunu gösterir.
* Tasavvuf edebiyatının fikir hayatından yararlanan, Tanrı aşkı, insan yüceliği, hoşgörüyü kişiliğinde bütünleştiren Galip Dede beşeri nitelikli şiirler de yazmıştır.
* Mecazlara ve söz sanatlarına fazlaca yer vermiştir.
* En güzel eseri, **"Hüsn ü Aşk"** mesnevisidir. Zengin bir duyuş ve düşünüşle söylenmiş, hikâyeden çok şiir diliyle yazılmış orijinal bir eserdir.
* Hece ölçüsüyle yazılmış bir şiiri vardır.

BATI KÜLTÜRÜ ETKİSİNDEKİ TÜRK EDEBİYATI

Tanzimat Fermanı sonrası Batı'ya özellikle Fransa'ya öğrenim için gönderilen ve Batı kültürüyle yetişen aydınlar, Türk edebiyatını yeni bir yola sokmuşlardır. 1860 yılında Agâh Efendi ile Şinasi'nin çıkarmaya başladıkları Tercüman-ı Ahval gazetesi ile Batı'ya yönelen edebiyatımız başlıca üç dönemde incelenebilir:

1. Tanzimat Edebiyatı
2. Servet-i Fünûn Edebiyatı
3. XX. yüzyıl Türk Edebiyatı

TANZİMAT EDEBİYATI

Tercüman-ı Ahval gazetesiyle başlayan Tanzimat edebiyatı, sanatçıların getirdikleri yenilikler ve sanat anlayışları bakımından:

a) Hazırlık Dönemi
b) Birinci Dönem
c) İkinci Dönem

olmak üzere üç dönemden oluşur.

Hazırlık Dönemi:

Bu dönem Batı edebiyatı ile Türk aydınını çeviriler yoluyla ilk kez yüz yüze getirme dönemidir. İlk gazeteler bu dönemde çıkarılmış, şiir ve roman alanında ilk çeviriler bu dönemde yapılmıştır.

Birinci Dönem:

Önemli sanatçıları **Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa, Ahmet Mithat, Ahmet Vefik Paşa ve Şemsettin Sami**'dir.

Birinci Dönemin Genel Özellikleri Şunlardır:

* Yurt, ulus, özgürlük, hak, adalet, devlet, eşitlik gibi toplumsal konular işlenmiştir.
* "Toplum için sanat" anlayışı benimsenmiştir.
* Konuşma dilinin kullanılması gerektiğini savunmuşlar; ancak bu alanda yeterince başarılı olamamışlardır.
* Hece ölçüsünün ulusal nazım ölçüsü olduğu görüşünde birleşmişler; ancak bir türlü aruzdan vazgeçememişlerdir.
* Makale, anı, eleştiri, tiyatro, hikaye, roman gibi yazı türleri edebiyatımıza bu dönemde girmiş ve Batılı anlamdaki örnekleri bu dönemde verilmiştir.
* Şinasi ile Ahmet Vefik Paşa'da klasisizmin; Namık Kemal ile Ahmet Mithat'ta romantizmin özellikleri görülür.

İkinci Dönem:

Önemli sanatçıları **Recaizade Mahmut Ekrem, Abdülhak Hamit Tarhan, Samipaşazade Sezai ve Nabizade Nazım**'dır.

İkinci Dönemin Genel Özellikleri Şunlardır:

* "Sanat sanat içindir." görüşü benimsenmiştir.
* Toplumu ilgilendiren konulardan uzaklaşarak bireysel konulara yönelmişlerdir. Bunda yönetimin aydınlar üzerindeki yoğun baskısının etkisi olmuştur.
* Dilde yalınlaşma düşüncesi terk edilmiş, birinci dönem sanatçılarına göre daha ağır bir dil kullanılmıştır.
* Bu dönem sanatçılarında realizm ile natüralizmin etkisi görülür.

TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİNİN ÖZELLİKLERİ:

* Divan şiirinin soyut özellikleri bırakılmış; ancak biçim özellikleri korunmuştur. Yani Tanzimat şiirinde yeni düşünceler eski biçimlerle sunulmuştur.
* Hece ölçüsüyle yazma isteğine karşın genellikle aruz ölçüsü kullanılmıştır.
* Nazım birimi genellikle beyittir.

* Parça güzelliği yerine bütün güzelliği benimsenmiş, anlam, şiirin tümüne sindirilmiştir.
* İkinci dönemde Batı'dan gelme yeni nazım biçimlerine de yer verilmiştir.
* Fransız İhtilali'yle dünyaya yayılan kanun, adalet, vatan, millet, hak, hukuk gibi kavramlar şiire konu edilmiştir.
* Göz için kafiye anlayışı yerine "kulak için kafiye" anlayışı getirilmiştir.
* Birinci dönem şiiri dışa, ikinci dönem şiiri içe dönüktür.
* İkinci dönem şiirinde beyit birimi ve Divan edebiyatı nazım biçimleri terk edilmeye başlanmıştır.

TANZİMAT DÖNEMİNDE HİKAYE VE ROMAN:

* Olaylar genellikle günlük yaşamdan ya da tarihten alınmıştır.
* Olayların çoğunda rastlantıların yardım ettiği aşklar yer alır.
* Eserler genel olarak duygusal, acıklı konular üzerine kurulur.
* Olayların geçtiği yer İstanbul'dur.
* İlk hikâye ve romanlar teknik ve kompozisyon yönünden ilk örnek olmanın eksikliklerini taşır.
* Yazar, eserinde kişiliğini gizlememiş hatta yer yer olayın akışını keserek okuyucuya bilgi ve öğüt vermiştir. Tasvirler, olayın akışı içinde eritilmemiş, bir süs öğesi olarak kullanılmıştır.
* Kişiler çoğu zaman tek yönlüdür; iyiler hep iyi, kötüler de hep kötüdür. Eserin sonunda iyiler ödüllendirilir; kötüler de ceza görür.
* İkinci kuşak sanatçıları realizmin etkisiyle "gözlem"e önem vermişler, nedenlerle sonuçlar arasında ilgi aramışlar, olağanüstü olay ve kişiler yerine, olabilir olaylara, kişilere yönelmişlerdir.

ÖRNEK - 1:

Aşağıdakilerden hangisi, Tanzimat edebiyatının özelliklerinden biri değildir?

A) Konular genellikle günlük hayattan ya da tarihten alınmıştır.
B) Kişiler genellikle tek yönlü ele alınır; iyiler ödüllendirilir, kötüler cezalandırılır.
C) Yeni edebi türler (makale, fıkra, sohbet) bu dönemde edebiyatımıza girmiştir.
D) Olayların akışında rastlantılara çok yer verilir.
E) Romanın içinde bilgi ve öğüt vermekten kaçınılır.

ÇÖZÜM:

A, B, C ve D seçeneklerindeki nitelikler Tanzimat edebiyatında vardır. Tanzimat romancısı, bilgi ve öğüt vermekten kaçınmak yerine olayın akışını keserek okuyucuya bilgi verir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 2: (ÖYS – 1990)

Fransız edebiyatını örnek alan Tanzimat şair ve yazarları (I) büyük ölçüde romantizmin (II) etkisinde kaldı. Bu akımın özgürlük düşüncesi, (III) toplumculuk anlayışı Tanzimat yazarlarına çekici geldi. Tabiatı taklit etmeye çalışan her (IV) şeyde akıl ve mantığı ön plana alan bu akımdan, N. Kemal, A. Mithat, A. Hamit, R. Ekrem (V) gibi sanatçılar etkilendi.

Yukarıdaki numaralanmış yerlerin hangisinde bilgi yanlışı vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Tanzimat şair ve yazarları romantizmin etkisinde kalmışlardır. Romantizmde akıl ve mantığa değil, duygu ve hayale yer verilir. Halbuki IV numaralı bölümde "akıl ve mantığı ön plana çıkarırlar." denilmekle bilgi yanlışlığı yapılmıştır.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 3:

Divan edebiyatı ile Tanzimat edebiyatının karşılaştırılmasına ilişkin aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

A) Divan şiirindeki "parça güzelliği" anlayışı yerine, Tanzimat şairleri konu birliğine ve bütün güzelliğine önem vermişlerdir.
B) Divan edebiyatında sanatçılar, seçkin kişiler için eser vermiş, Tanzimatçılar ise halk için yazmayı amaçlamışlardır.
C) Tanzimat nazmında, Divan edebiyatı nazım biçimleri tümüyle bırakılıp Fransız şiirinde görülen nazım biçimleri benimsenmiştir.
D) Divan edebiyatında aruz ölçüsü kullanılmış, Tanzimat edebiyatında ise aruzun yanında az da olsa hece ölçüsüne yer verilmiştir.
E) Divan nesrinde söz hünerleri gösterme, Tanzimat nesrinde ise birtakım düşünceleri halka yayma amaçlanmıştır.

ÇÖZÜM:

Batı'ya yönelip Batılı nazım biçimlerini ilk deneyenler Tanzimatçılar olmuştur. Öncelikle I. kuşaktan Şinasi, II. kuşaktan Recaizade Mahmut Ekrem ile Abdülhak Hamit Tarhan nazım biçimlerinin yanında düşünüş ve söyleyişte yeniliğe yönelmişlerdir. Ancak gerek I. kuşak gerekse II. kuşak şairleri Divan edebiyatı nazım biçimlerini tümüyle bırakmamışlardır. Dahası ağırlık, eski nazım biçimlerindedir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 4: (ÖSS – 2007)

Şinasi'nin edebiyatımızda gerçekleştirdikleri arasında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Halk için roman yazma geleneğini başlatmıştır.
B) Dilde sadeleşme hareketlerine öncülük etmiştir.
C) La Fontaine'den çeviriler yapmıştır.
D) İlk özel gazeteyi çıkarmıştır.
E) İlk tiyatro yapıtını yazmıştır.

ÇÖZÜM:

Halk için roman yazma hareketini başlatan Ahmet Mithat Efendi'dir. Şinasi'nin roman türünde eseri yoktur.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 5: (ÖSS – 2007)

Fransız realist ve natüralistlerinden etkilenen (I)
Tanzimat Dönemi yazarı, (II) Halit Ziya Uşaklıgil, (III) aydın
çevreyi anlattığı Mai ve Siyah adlı romanında (IV) yabancı (V)
sözcük ve tamlamalarla yüklü bir dil kullanmıştır.

Yukarıdaki numaralanmış sözlerin hangisinde bilgi yanlışı vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Halit Ziya Uşaklıgil, Tanzimat Dönemi değil, Servet-i Fünun Dönemi yazarlarındandır. II. söz yanlıştır.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 6: (ÖSS – 2006)

Tanzimat edebiyatıyla ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

A) Makale, fıkra, deneme gibi Batıdan alınmış yazı türleri bu dönemde gazeteler aracılığıyla edebiyatımıza girmiştir.
B) Yeni nazım şekilleriyle birlikte divan edebiyatı nazım şekilleri de kullanmıştır.
C) Ahmet Mithat, Şemsettin Sami bu dönemin romancılarındandır.
D) Vatan, millet, adalet, hürriyet gibi kavramlar bu dönemde kullanılmaya başlanmıştır.
E) Bu dönemde çıkan resmi gazeteler, Tercüman–ı Ahvâl ve Tasvir–i Efkâr'dır.

ÇÖZÜM:

Tercüman–ı Ahval ve Tasvir–i Efkâr adlı gazeteler resmi gazeteler değildir, özel gazetelerdir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

TANZİMAT DÖNEMİNDE GAZETECİLİK:

1837 yılında sarayın çıkardığı "Takvim-i Vakâyi" adlı gazete, resmi gazete özelliğindedir. 1840'ta çıkan "Ceride-i Havadis" gazetesi de yarı resmi bir gazetedir. 1860 yılında Şinasi ile Agâh Efendi'nin çıkardıkları "Tercüman-ı Ahval" gazetesi ilk özel Türkçe gazetedir. 1862'de "Tasvir-i Efkâr" 1867'de Muhbir, 1869'da Hürriyet, 1871'de İbret, 1878'de Tercüman-ı Hakikat, 1886'da Mizan gazeteleri devrin edebiyat ve siyasal yaşamında, özellikle okuma alışkanlığının gelişip yaygınlaşmasında etkili olmuş gazetelerdir.

TANZİMAT DÖNEMİNDE TİYATRO:

Tanzimat dönemine gelinceye dek Türk okuyucusu tiyatro türüne yabancı değildi. Halkın eğlence ihtiyacını karşılayan Karagöz ve Ortaoyunu vardı. Batılı anlamda, yazılı bir metne dayanan, oyuncuların bu metindeki rollerini ezberleyip olayı sahnede seyirci önünde canlındırabilecekleri ilk yerli tiyatro eseri Şinasi'nin "Şair Evlenmesi" adlı komedisidir. "Tiyatro bir eğlencedir; fakat eğlencelerin en faydalısıdır." diyen Namık Kemal bu dönemin önemli tiyatro yazarlarındandır. Tiyatrolarını halkı eğitmek için yazan Namık Kemal, romantizmin etkisindedir. Tanzimat dönemi tiyatro yazarlarından Abdülhak Hamit bu dönemde en çok tiyatro eseri veren yazarlardandır. Çok farklı bir milli tiyatro anlayışına sahip olan yazara göre "Asıl milli tiyatro seyircilere herkesten iyi bildikleri kendi hayatlarını değil tanımadıkları toplulukların veya azınlıkların hayatlarını, İslam ve Osmanlı tarihinin muhteşem olaylarını tanıtan eserlerdir." Ahmet Vefik Paşa, Moliere'den çeviriler yaparak tiyatroya büyük hizmetlerde bulunmuştur.

TANZİMAT TİYATROSUNUN ÖZELLİKLERİ:

* Tanzimat'a kadar geleneksel halk tiyatrosu (Karagöz, Ortaoyunu, Meddah) dışında ürün verilmemiştir.
* Batılı anlamda tiyatronun gelişimi Tanzimat'la başlar, Şinasi'nin 1859'da yazdığı Şair Evlenmesi Batılı tiyatronun ilk örneğini oluşturur.
* Tanzimat tiyatro yazarları halkı eğitme amacı gütmüşler, yapıtlarının konularını toplumsal yaşamdan, geleneklerden ve tarihten seçmişlerdir.
* Bütün Tanzimat tiyatro yazarları, tiyatronun eğlence olduğu kadar eğitim aracı olduğunda da birleşmişlerdir.
* Komedilerle klasisizmin, dramlarda ise romantizmin etkileri görülür.
* Tiyatro, doğrudan halka seslenen ve konuşmaya dayanan bir tür olduğu için yapıtlar, genellikle konuşma diliyle yazılmıştır.

TANZİMAT DÖNEMİ EDEBİYATININ ÖNEMLİ ŞAHSİYETLERİ

ŞİNASİ (1826 – 1871)

* Batı uygarlığındaki Türk edebiyatının kurucusudur.
* Tanzimat edebiyatını başlatan, Batı edebiyatı yolunda ilk nazım ve nesir türlerinden eser veren odur.

* İlk çeviri şiirleri, ilk yerli tiyatro eseri, ilk makale, ilk noktalama işaretleri, ilk özel Türk gazeteciliği onunla başlar.
* Akılcıdır. Mantığa önem verir. Türk toplumuna yeni bir görüş vermek amacındadır.
* Halkçıdır. Halka karşı sorumluluk duygusu ile doludur. "Halk, vatan, millet" sözcüklerini bugünkü anlamda ilk o kullanır.
* Yazı dilini sadeleştirmiş, halkın anlayacağı bir dille yazmıştır.
* Şiiri, mecazlardan arıtıp yalın hale getirmiş; soyut anlatımdan somuta geçmiştir.
* "Sanat için sanat" ilkesini bırakır, "halk için sanat" ilkesine bağlanır.
* Halk dehasına inanır. Edebiyatımızda, halk kaynaklarından ilk yararlanan kişidir. Dil, folklor araştırmaları yapar.
* Divan edebiyatındaki "parça güzelliği" anlayışına karşı, "bütün güzelliği", "konu birliği" görüşünü savunmuştur.
* Nesir alanında da kompozisyon yeniliğiyle karşımıza çıkar.
* Topluluğu bilgece kalkındırmak için de en verimli, en kestirme yolun gazete olduğunu bilir, ilk özel gazeteyi kurar.
* **Tercüme-i Manzume** (çevirileri), **Şair Evlenmesi** (Bir perdelik komedi), **Müntehabat-ı Eşar** (Seçme şiirleri), **Durub-u Emsâl-i Osmaniye** (Osmanlı atasözleri), **Divan-ı Şinasi** gibi eserleri vardır.

NAMIK KEMAL (1840 – 1888)

* En gür sesli vatan şairimizdir.
* Edebiyatımızın her türünde eser vermiştir.
* Eserlerinde çoğunlukla toplumsal konuları; vatan, millet, hürriyet kavramlarını işlemiş; "toplum için sanat" ilkesine bağlanmıştır.
* Şiirlerinde üç değişik özellik görülür:
* Özü ve şekli eski şiirleri (Gazelleri buna örnektir) olduğu gibi özü ve şekli yeni şiirleri (Vaveyla) de vardır.
* Edebiyatımızda ilk edebi romanı (İntibah); İlk tarihi romanı (Cezmi) yazan odur.
* Romantizmin etkisindedir. Şiirimizi mistisizmden dinamizme yöneltir. Mecazlardan, mazmunlardan, söz oyunlarından arınmış şiir dilini, yaratır; mısralarında düşüncesini açık olarak verir.
* Yüzyıllar boyu devam eden insanın güçsüzlüğü görüşüne karşı çıkar; insanin bir kahraman olduğu görüşünü savunur.
* Sanatı, halkı uyandırmak, topluma fayda sağlamak, düşüncelerini yaymak için bir araç sayar.
* "Tiyatro bir eğlencedir; fakat eğlencelerin en faydalısıdır." görüşüyle ulusun bozulan moralini kurtarmak amacıyla yazar.
* **Vatan Yahut Silistre, Zavallı Çocuk, Akif Bey, Karabelâ, Celâlettin Harzemşah** gibi tiyatro eserleri, **İntibah** ve **Cezmi** gibi romanları, **Tahrib-i Harabat, Renan Müdafaanamesi, Takib** gibi eleştirileri, belli başlı eserleridir.

ÖRNEK - 1:

Aşağıda verilen bilgilerden hangisi Şinasi'ye ait değildir?

A) Dil ve edebiyat üzerine görüşlerini Londra'da çıkan Hürriyet gazetesinde yayımladığı "Şiir ve İnşa" makalesinde anlatmıştır.
B) Şiirlerinde konu birliğine ve bütün güzelliğine önem vermiştir.
C) Fransızcadan manzum olarak Türkçeye çevirdiği bazı şiirleri, asıllarıyla birlikte Tercüme-i Manzume adlı bir kitapta toplanmıştır.
D) Batı edebiyatı yolunda eser veren ilk Türk sanatçısıdır.
E) Düşüncelerini yalın ve açık bir anlatımla söylemeye, konuşma dilini yazı dili haline getirmeye çalışmıştır.

ÇÖZÜM:

B, C, D ve E seçeneklerinde verilen bilgilerin tümü Şinasi'ye aittir. Ancak dil ve edebiyat üzerine görüşlerini Londra'da çıkan Hürriyet gazetesinde "Şiir ve İnşa" makalesinde anlatan Ziya Paşa'dır. Bu nedenle (A) seçeneğinde verilen bilgi Şinasi'ye ait değildir.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ZİYA PAŞA (1825 – 1880)

* Düşünce şiirini getirmiştir. Halk şiirinin bizim gerçek şiirimiz olduğu inancını, yazı dilimizin halk dilini temel alması gerektiğini **"Şiir ve İnşâ"** makalesinde savunmasına rağmen, Divan edebiyatı geleneklerini sürdürmüştür.
* Yurdumuzda demokratik özgürlüklerin gelişmesi, insan ve vatandaş haklarının yerleşmesi için çalıştı.
* Biçimde eskiye bağlı kalmasına rağmen, özde yeni bir niteliğe yöneldi.
* Aşk, şarap, zevk temalarını işleyen gazel, terkib-i bent, terci-i bent gibi eski nazım şekillerini toplumu uyandıran, kötülüklere çare arayan, duygularla düşünceleri aydınlatan birer araç haline getirdi.
* Zıtlıklar, çelişkiler içerisinde olmakla beraber, Şinasi ile başlayan yeni sanat ve dil görüşlerimize bağlı kalmaya çalıştı.
* **Zafername, Harabat, Eş'ar-ı Ziya, Engizisyon Tarihi, Endülüs Tarihi, Defter-i A'mâl, Emil, Terkib-i Bent** ve **Terci-i Bent** gibi eserleri vardır.

ÖRNEK - 2: (ÖYS - 1990)

Namık Kemal ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

A) Edebiyatı, düşüncelerini halka yaymak, bu yolla toplumu geliştirmek için bir araç olarak kullanmıştır.

B) Eski edebiyata karşı olduğu halde yeni düşünce ve kavramları yaymak amacıyla yazdığı şiirlerinin çoğunda, biçim ve dil bakımından eskiye bağlı kalmıştır.

C) Batı şiirini tanıtmak amacıyla Fransız şairlerinden manzum çeviriler yapmıştır.

D) Edebiyattaki yerini, nesir alanında özellikle makale, piyes, roman, eleştiri, tarih türünde yazdığı eserler belirlemiştir.

E) Yazıda konuşma dilinin kullanılmasından yana olmuş ve özellikle tiyatrolarını oldukça sade bir dille yazmıştır.

ÇÖZÜM:

A, B, D ve E seçeneklerinde yargıların hepsi Namık Kemal ile ilgilidir. Ancak C seçeneğindeki yargı Namık Kemal ile ilgili değildir. Çünkü Batı şiirini tanıtmak amacıyla Fransız şairlerinden manzum çeviriler yapan Şinasi'dir. Bu çeviri şiirlerini Tercüme-i Manzume adlı eserinde toplamıştır.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 3: (ÖYS - 1986)

Ziya Paşa'ya karşı bir kırgınlığı vardı; biraz da bu kırgınlığın etkisiyle olacak Harabat'ın çıkışını iyi karşılamadı. Birinci cildi için Tahrib-i Harabat'ı, ikincisi için de Takip'i yazdı.

Bu paragrafta kendisinden söz edilen kişi, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Şinasi

B) Ahmet Vefik Paşa

C) Ahmet Mithat Efendi

D) Abdülhak Hâmit

E) Namık Kemal

ÇÖZÜM:

Ziya Paşa "Harabat" adlı eserinin önsözünde halk şiirini kötüler, divan şiirini över. Buna kızan Namık Kemal'in Takip ve Tahrib-i Harabat adlı eleştiri eserlerine maruz kalır. Parçada kendisinden söz edilen kişi Namık Kemal'dir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

AHMET MİTHAT (1840 - 1919)

* Büyük okur kitlesini gerçekten kazanmayı bilmiş popüler ansiklopedik bir yazardır. Yazdıklarının sanatla,kalıcılıkla pek ilgisi olmadığını bile bile, halkı aydınlatmak, çoğunluğa bir şeyler öğretmek amacındadır.
* Halkın psikolojisini çok iyi bilir, sade bir dili, açık bir anlatışı vardır.
* Halkımıza en geniş çapta okuma zevkini ilk aşılayandır. Yani **halkçı roman** geleneğini başlatmıştır.
* Edebiyatımızda Hace-i Evvel (ilk öğretmen) olarak bilinir.
* Romantizmin etkisinde kalmıştır.
* Edebiyatımızın konu sınırlarını genişletti. Çevirileri ile birlikte iki yüz kadar eser verdi.
* "Toplum için sanat" anlayışına bağlı kalmıştır.
* **Hasan Mellah, Hüseyin Fellah, Felatun Bey ile Rakım Efendi, Yeryüzünde Bir Melek, Henüz On Yedi Yaşında** adlı romanları; **Letaif-i Rivayet, Yeniçeriler** adlı hikâyeleri vardır.

RECAİZADE MAHMUT EKREM (1847 - 1914)

* Servet-i Fünun dergisinin başına Tevfik Fikret'i getirerek "Edebiyat-ı Cedide" akımını hazırlar.
* Tanzimat ve Batı edebiyatı değerlerinin yayılmasına çalışır.
* "Araba Sevdası" adlı romanıyla realizmi romancılığımıza uygular.
* "Toplum için sanat" yerine "sanat için sanat", "göz için kafiye" yerine "kulak için kafiye"yi savunur.
* "Piraye, Emced, Nejad" adındaki üç çocuğunun ölümü, ona içli şiirler yazdırır, ölüm teması üzerinde fazlaca durur.
* Şiirde "fikri, hissi, hayali" güzellikler arar.
* **"Çok Bilen, Çok Yanılır"** adlı komedisiyle modern tiyatronun bütün özelliklerini sergiler.
* **Nağme-i Seher, Yadigâr-ı Şebab, Zemzeme, Pejmürde, Nejad Ekrem, Nefrin, Tefekkür** adlı şiir kitapları; **Çok Bilen Çok Yanılır, Vuslat, Afife Anjelik** adlı tiyatro oyunları; **Muhsin Bey, Şemsa** adlı hikâyeleri ve **Araba Sevdası** adlı romanı önemli eserleridir.

ABDÜLHAK HAMİT TARHAN (1852 - 1937)

* Türk şiirinde biçim yönünden yenileşme, onunla başlar.
* Gözleme ve izlenime dayanan her türlü konuyu şiire sokmuştur.
* Sade bir dilden yana olmamış, süslü bir üslûp oluşturmuştur.
* Doğu ile Batı edebiyatı arasında bir köprü oluşturabilecek kadar kuvvetli bir kültürü, zengin bir hayal gücü vardır.
* Aruzun yanı sıra heceyi de kullanır.
* Oyunları sahne tekniğine uygun değildir. "Sanat için sanat" akımına bağlı, romantik bir duyarlık içerisindedir.
* Divan şiirinin son kalıntılarını yıkar.
* Metafizik konuları işleyen, tezatlardan kuvvet alan, ölüm, aşk, vatan, millet, tabiat konularını epik ya da lirik bir dille işleyen bir şairdir.

* Görünende görünmeyeni arar; fizik alemle değil, metafizik âlemle ilgilenir.
* Çok sayıda tiyatro eseri vardır.
* **Makber, Eşber, Tezer, Tarık, Zeynep, Sahra, İçli Kız, Macera-yı Aşk, Duhter-i Hindu** gibi eserleri önemlidir. Burada adını anamadığımız birçok eseri vardır.

SAMİPAŞAZADE SEZAİ (1860 - 1936)

* Edebiyatımıza en başarılı ilk küçük hikâyeyi getiren, romancılığımızı realizme yönelten yazardır.
* Romantizmden realizme geçişin romandaki ilk denemesi olan "Sergüzeşt" adlı romanıyla tanınır.
* Az yazmış; fakat edebiyatımızda o güne kadar yapılamayanı yapmıştır. Hikâyelerinde, romanından daha kuvvetli bir teknik vardır.
* Küçük, önemsiz, şaşırtıcı konuları; olmuş ya da olması mümkün olayları, ruh çözümlemeleriyle; doğal ve günlük konuşma diliyle işler.
* **Sergüzeşt, Küçük Şeyler, Rümuz'ül Edeb, İcläl** adlı eserleri vardır.

NABİZADE NÂZIM (1862 - 1893)

* Köy romanını, realist - natüralist görüşle, edebiyatımıza ilk getiren yazardır.
* Türk hikâyesini realizme doğru götürmekle kalmaz; edebiyatımızda ilk köy romanını yazar.
* Dış gözlemi kuvvetlidir. Olayları, çevreyi anlatırken, kendini aradan çekmeyi bilir.
* "Karabibik" adlı eseriyle ilk kez köy gerçeğini anlatmıştır.
* **Karabibik, Seyyie-i Tesâmuh, Heves Ettim, Zehra** adlı eserleri vardır.

ÖRNEK - 4:

Nâbizâde Nâzım'ın Karabibik adlı eseri ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Edebiyatımızda realizmin başarılı bir örneğidir.

B) Kırsal kesim gerçeğine ilk kez değinilmiştir.

C) Romandan çok uzun hikâye özelliklerine sahiptir.

D) Kişilerin bulundukları çevreye göre yazılmış başarılı ilk eserdir.

E) İlk psikolojik roman örneğidir.

ÇÖZÜM:

A, B, C ve D seçeneklerindeki ifadelerin hepsi Karabibik adlı esere aittir. Ancak E seçeneğindeki ifade Karabibik'e ait değildir. Çünkü Karabibik bir roman değil, uzun bir hikâyedir. Bir de Türk edebiyatının ilk psikolojik roman örneği Mehmet Rauf'un "Eylül" adlı eseridir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 5:

I. Eski şekiller içerisinde yeni konuları işlemişlerdir.

II. Klasisizm ve romantizm akımlarının etkisinde kalmışlardır.

III. "Sanat toplum içindir." ilkesiyle hareket etmişlerdir.

IV. Sade dili kullanmak istemişlerse de başarılı olamamışlardır.

Bu özellikleri yansıtan edebiyatçılarımız aşağıdakilerin hangisinde birlikte verilmiştir?

A) Ahmet Mithat Efendi - Namık Kemal

B) Namık Kemal - Şinasi

C) Ziya Paşa - Recaizâde Mahmut Ekrem

D) Abdülhak Hamit Tarhan - Recaizade Mahmut Ekrem

E) Tevfik Fikret - Cenap Şahabettin

ÇÖZÜM:

Eski şekiller içerisinde yeni konuları işleyen edebiyatçılarımız Şinasi ve Namık Kemal'dir. Örneğin Namık Kemal "Hürriyet" kavramını eski nazım şekillerinden olan "kaside" biçiminde yazmıştır. Şinasi klasisizmin, Namık Kemal de romantizmin etkisinde kalmışlardır. Her ikisi de "Sanat toplum içindir." ilkesiyle hareket etmişlerdir. Yine her ikisi de sade bir dil kullanmak istemişlerse de başarılı olamamışlardır.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

SERVET - İ FÜNUN EDEBİYATI
(EDEBİYAT-I CEDİDE)

Yeni Türk edebiyatının temeli sayılan Tanzimat edebiyatını izleyen edebiyat topluluğu Servet-i Fünun'dur. Topluluğa Servet-i Fünun adının verilmesinin nedeni topluluğu oluşturan sanatçıların Servet-i Fünun dergisi etrafında toplanmalarıdır.

Bu edebiyatta Edebiyat-ı Cedide (Yeni Edebiyat) denilmesinin nedeni Tanzimat'tan sonra ikinci yenileşme atılımının bu dönemde gerçekleşmiş olmasıdır. Dergi adından da anlaşıldığı gibi daha çok fen konularına yer veren bu yüzden de ancak belli çevrenin ilgisini çeken bir dergiydi. Çeşitli dergilerde dağınık bir biçimde yazan Batılı edebiyat anlayışına sahip gençleri bir araya toplamak isteyen Recaizade Mahmut Ekrem, Ahmet İhsan'ı dergiyi bir sanat ve edebiyat dergisi biçimine sokmaya razı etti. Önce Tevfik Fikret'i yazı işleri müdürlüğüne getirdi. Sonra Halit Ziya, Cenap Şahabettin katıldı. Bir süre sonra da Hüseyin Siret, Hüseyin Suat, Ali Ekrem, Faik Ali, Mehmet Rauf, Ahmet Hikmet, Hüseyin Cahit gibi şahsiyetlerin topluluğa katılmasıyla dergi gerçek bir sanat ve edebiyat dergisi niteliği kazanmıştır.

Topluluk üyelerinin Fransız edebiyatına aşırı bağlılıkları ve de Osmanlıcayı bir türlü bırakmayışları topluluğa çeşitli eleştiriler yapılmasına yol açmıştır. Bu eleştirilerin en serti, dilin sadeleştirilmesine büyük önem veren Ahmet Mithat tarafından yapılmıştır. Dergi, 16 Ekim 1901 yılında Hüseyin Cahit Yalçın'ın Fransızcadan çevirirek yayımladığı "Edebiyat ve Hukuk" başlıklı makalesi kışkırtıcı bulunarak kapatılmıştır. Dergi kapatılınca topluluk, dağılmak zorunda kalmış, bu dönem edebiyatı da sona ermiştir.

Yukarıda anlattıklarımızı şöyle özetleyebiliriz:

* Koyu istibdatın körüklediği, Batılılaşma isteğinin yoğunlaştığı, eski - yeni edebiyat çatışmasının şekillendirdiği bu edebi dönem 1896'da başlar 1901 yılında sona erer.
* "Göz için uyak - Kulak için uyak" şeklinde görülen eski - yeni çatışmasında yeniyi savunan Recaizade Mahmut Ekrem'in yol göstermesiyle kurulur. Etrafında toplanılan derginin (Servet-i Fünun) adından yola çıkan devrin genç edebiyatçıları kısa edebi ömürlerinde yeni ve yoğun bir Batılılaşma atılımı yaparlar.
* Sanat ve üslup arayışlarında Fransız edebiyatının realistlerini takip eden Servet-i Fünuncular diğer taraftan da yerli ve toplumsal bir romantizmin girdabında bunalıma düşmüşlerdir. Bu nedenle, hastalıklı, kötümser, kırgın kişiliklerin oluşturduğu bu edebiyata "verem edebiyatı" da denir.

Servet-i Fünun Şiiri'nin Özellikleri:

* Şiirin konusu genişletilmiş, en basit olaylar, düşünceler, duygular, şiirin konusu yapılabilmiştir. Daha çok bireysel konulara yer verilmiştir.
* Kuvvetli bir musiki dili vardır. Bu musiki iç musikiyle birleşerek doyurucu şiir olur.
* Dizenin cümleye egemenliği ortadan kaldırılmıştır. Anlam birkaç dizede tamamlanarak şiir düzyazıya yaklaştırılmıştır.
* Aruz ölçüsü kullanılmış, hece ölçüsüyle yalnızca Tevfik Fikret, çocuk şiirleri yazmıştır.
* Türkçe, aruza uygulanmamış; aruz, Türkçeye başarıyla uygulanmış, aruz dizelerinin seçilen konuya ritim ve ahenk yönünden uygun olması sağlanmıştır.
* Dönemin siyasal baskıları nedeniyle toplumdan uzaklaşmışlar "Sanat, sanat içindir." anlayışına bağlı kalmışlardır. Tevfik Fikret, sanatının bir döneminde bu anlayışın dışında kalır.
* Tanzimat döneminde başlatılan dilde sadeleşme hareketinden vazgeçerek Arapça ve Farsça sözcük ve tamlamalarla yüklü ağır bir dil kullanmışlardır.
* Süslü ve söz sanatlarıyla dolu bir anlatım yolunu seçmişlerdir.
* Divan edebiyatı, nazım biçimleri tümüyle ortadan kaldırılmış, Batı'dan sone ve terza-rima gibi nazım biçimleri alınmıştır. Divan edebiyatı nazım biçimlerinden müstezat serbestleştirilmiştir.
* Beyit birimi yerine, dize birimi görülür.
* Parça güzelliği yerine bütün güzelliği sağlanmak istenmiştir.
* Göz için uyak yerine kulak için uyak düşüncesi benimsenmiştir.
* Mensur şiir gelişir, Halit Ziya'nın "Mezardan Sesler ve Mensur Şiirler" adlı eserleriyle Mehmet Rauf'un "Siyah İnciler" adlı yapıtı mensur şiirin önemli örnekleri olarak görülür.
* Parnasizm ve sembolizmden etkilenilmiş, parnasizmin etkisiyle şiirin dış yapısı güçlendirilmiştir.

Servet-i Fünun Döneminde Hikâye ve Roman:

Bu dönem edebiyatının asıl başarısı hikâye ve roman alanında ortaya çıkmış, Batı tekniğine uygun ilk roman bu dönemde Halit Ziya Uşaklıgil tarafından verilmiştir.

Bu dönem edebiyatında hikâye ve roman alanında görülen özellikler şöyle sıralanabilir:

* Realizm ve natüralizmin etkisiyle gerçek yaşama bağlı kalınmış, gözleme önem verilmiştir.
* Kişiler ve olaylar çoğunlukla İstanbul'dan seçilmiştir.
* Bu dönemin romancıları, yeni Türk romanına daha ileri bir "edebi roman" değeri kazandırdı. Yaşam ve toplumla ilgili birtakım gerçekleri romanda yansıtmış, realist görüşü benimsemişlerdir.
* Romanda aydın çevre, hikâyede ise halk ve halkın sorunları işlenmiştir.
* Batı tekniğine uygun bir olgunlaşma sağlanmıştır. Tanzimat romanlarında görülen gereksiz betimlemelere yer verilmemiş, olayın akışı kesilerek okura bilgi verme amacı güdülmemiştir.
* Yazarlar eserlerine kişiliklerini yansıtmamışlardır.
* Romanlardaki dil, Tanzimat'a göre oldukça ağırdır. Özellikle betimlemelerde süsleyici olmak için Arapça ve Farsçadan yeni sözcükler alınmıştır.
* Türkçenin alışılmış sözdizimini yer yer değiştirmeye, yeni anlatım olanakları yaratmaya çalışmışlardır. Bu nedenle:
  - Devrik cümlelere yer verilmiştir.
  - Kimi zaman cümleler yarıda kesilmiş, edebiyatımıza eksiltili cümleler sokulmuştur.

Servet-i Fünun Döneminde Tiyatro:

Sanat anlayışları yönünden son derece titiz olan Servet-i Fünuncular baskı yönetimi nedeniyle sanatlarını tam yansıtamayacakları tiyatro yapıtı yazmaktan kaçınmışlardır. Bu nedenle Servet-i Fünun devrinde tiyatro edebiyatı sönük geçmiştir.

ÖRNEK – 6: (ÖSS – 2008)

Aşağıdakilerden hangisi, Edebiyat–ı Cedide şairlerinin bir özelliği değildir?

A) Romantik ve simgeci olma
B) Şiirlerini halk dilinin söz değerleriyle biçimlendirme
C) Yoğun bir duygusallık yaşama
D) Kendilerine özgü bir şiir dili oluşturma
E) Doğayı önemli bir anlatım aracı olarak kullanma

ÇÖZÜM:

Edebiyat–ı Cedide şairlerinin önemli özelliklerinden biri, Arapça ve Farsça sözcük ve tamlamaları sıkça kullanmaları, hatta şiirlerinde aydın kesimin bile bilmediği bazı sözcüklere yer vermeleridir.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK - 1:

Divan edebiyatı ile Servet-i Fünun edebiyatının ortak özelliğini belirten yargı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Dil, yabancı sözcükler ve yabancı dil kurallarıyla yüklüdür.
B) Arap ve Fars edebiyatlarından alınan kaside, kıta, mesnevi gibi nazım biçimleri kullanılmıştır.
C) Konu ile ölçü arasında bir uyum olmasına özen gösterilmiştir.
D) Uyağın göz için değil, kulak için olduğu görüşü egemendir.
E) Beyit, başlıbaşına bir bütün sayılmış ve düşünceleri anlatan cümleler bir beyit içinde tamamlanmıştır.

ÇÖZÜM:

Divan edebiyatı ile Servet-i Fünun edebiyatının ortak özelliği her ikisinde de dilin yabancı sözcükler ve yabancı dil kuralları ile yüklü olmasıdır.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 2: (ÖYS – 1989)

Aşağıdakilerden hangisi, Servet-i Fünun edebiyatının özelliklerinden biri değildir?

A) Sone, terza-rima gibi nazım biçimlerinin benimsenmesi
B) Aruz vezninin kullanılması
C) Romanlarda, olayların genellikle İstanbul dışında geçmesi
D) Nazmın nesre yaklaştırılması
E) Yabancı sözcüklerle yüklü bir dil kullanılması

ÇÖZÜM:

A, B, D ve E seçeneklerinde verilen bilgilerin hepsi Servet-i Fünun edebiyatının özellikleridir. Servet-i Fünun romanında olaylar İstanbul ve çevresinde geçer. Hiçbir zaman olaylar İstanbul dışında geçmez. Bu nedenle C seçeneğindeki bilgi Servet-i Fünun edebiyatının özelliği değildir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 3: (ÖYS – 1988)

Tanzimat dönemi şairlerinden Recaizade Mahmut Ekrem'in çevresinde toplanan gençler, artık kendi başlarına var olmanın yollarını ararlar ve bir dergide birleşirler. Bunların arasında, sonradan romancı olarak ün kazanmış iki yazarımız da vardır.

Paragrafta sözü edilen dergi ile iki yazarımız aşağıdakilerin hangisinde bir arada verilmiştir?

A) Servet-i Fünun; Halit Ziya, Mehmet Rauf
B) Malumat; Hüseyin Cahit, Ahmet Rasim
C) Genç Kalemler; Halit Ziya, Ömer Seyfettin
D) Servet-i Fünun; Samipaşazade Sezai, Hüseyin Cahit
E) Malumat; Mehmet Rauf, Hüseyin Rahmi

ÇÖZÜM:

Recaizade Mahmut Ekrem'in etrafında toplanan gençler daha sonra Servet-i Fünun dergisinin etrafında birleşip Servet-i Fünun edebiyatını meydana getirmişlerdir. Bu dönemin romancı olarak iki ünlü yazarı da Halit Ziya ile Mehmet Rauf'tur. Bu bilgiler de A seçeneğinde verilmiştir.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 4: (ÖYS – 1993)

Yeni bir duyarlığı, yeni bir şiir dilini oluşturmaya çalışırken Batı'yı hemen hemen günü gününe izlemişlerdir. Şiirlerinin imgelerle yüklü, sanatlı bir yapısı vardır. Özellikle benzetmeler ve sıfatlarla varlıkların gerçek görünüşlerini değiştirmeye çalışmışlardır. Aşk, doğa, aile yaşamı, kişisel tedirginlik ve yakınma temalarını şiirlerinde bol bol işlemişlerdir.

Bu parçada sözü edilen edebiyat topluluğu ve onun üyelerinden biri aşağıdakilerden hangisinde birlikte verilmiştir?

A) Tanzimat - Abdülhak Hamit Tarhan
B) Servet-i Fünun - Cenap Şahabettin
C) Garipçiler - Orhan Veli Kanık
D) Milli Edebiyat - Mehmet Emin Yurdakul
E) Cumhuriyet Dönemi - Faruk Nafiz Çamlıbel

ÇÖZÜM:

Parçada sözü edilen edebiyat topluluğu Servet-i Fünun'dur. Çünkü aşk, doğa, bireysel tedirginlik, içinde bulunulan ortamdan yakınma, başka ülkelere gitme özlemi, sıfatlarla ve benzetmelerle varlıkların gerçek görünüşlerini benzetmeye çalışmak, Batı'yı günü gününe izlemek gibi özellikler bu topluluğun özellikleridir. Cenap Şahabettin de bu topluluğun üyelerinden biridir.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 5: (ÖYS – 1992)

Aşağıdakilerden hangisi Servet-i Fünuncuların şiir özelliklerinden biri değildir?

A) Kafiyede, şekilden çok ses benzerliğine önem verme
B) Konu birliğine ve bütün güzelliğine önem verme
C) Nazmı nesre yaklaştırma
D) Konuyla vezin arasında bir ahenk ilgisi arama
E) Herkesin anlayabileceği bir dil kullanma

ÇÖZÜM:

A, B, C ve D seçeneklerindeki özellikler Servet-i Fünuncular a ait özelliklerdir. Ancak E seçeneğindeki özellik onlara ait değildir. Çünkü bu dönemde ağır ve süslü bir dil kullanılmıştır. Bu dili herkesin anlaması söz konusu değildir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 6:

Aşağıdakilerin hangisi Servet-i Fünun döneminin özelliklerinden biri değildir?

A) Şiirde parnasizm ile sembolizmin etkisinde kalmışlardır.
B) Konularını İstanbul'dan seçmişlerdir.
C) Bütün eserlerde "hayal - gerçek" çatışması sezilir.
D) Çok ağır bir dil kullanılmıştır.
E) Divan edebiyatı nazım şekillerini kullanmışlardır.

ÇÖZÜM:

A, B, C ve D seçeneklerindeki özelliklerin tümü Servet-i Fünun dönemine aittir. Ancak Divan edebiyatı nazım şekillerini kullanmamışlardır. Sadece Divan edebiyatı nazım biçimlerinden müstezat serbestleştirilmiştir. Bunun dışında Batı'dan sone ve terza-rima gibi nazım biçimlerini almışlardır. Yani E seçeneğindeki özellik Servet-i Fünun dönemine ait değildir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 7: (ÖYS – 1994)

Aşağıdaki şairlerden hangisi, toplum sorunlarını tartışmak, bunlarla ilgili düşüncelerini açıklamak için sanatı bir araç olarak kullanmıştır?

A) Recaizade M. Ekrem
B) Tevfik Fikret
C) Abdülhak Hâmit
D) Cenap Şahabettin
E) Ahmet Haşim

ÇÖZÜM:

Toplum sorunlarını tartışan ve bunlarla ilgili düşüncelerini açıklamak için sanatı bir araç olarak kullanan şairimiz Tevfik Fikret'tir. Seçeneklerde verilen şairlerden sadece Tevfik Fikret "Sanat, toplum içindir." ilkesini benimsemiştir. Diğerleri "Sanat, sanat içindir." ilkesini benimsemişlerdir.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 8: (ÖYS – 1990)

Çürüyen, yozlaşan İstanbul ve bu İstanbul'un çürümüş, yozlaşmış insanları... Mithat Cemal Kuntay'ın romanından sürekli olarak bir küf kokusu gelir burnunuza. İstanbul'un birbirini izleyen üç dönemini yansıtmak isteyen yazar, gözlerini hep bir kokuşmuşluğa dikmiştir. Yalnız kişisel çıkarları peşinde koşanlar, dalkavuklar, jurnalcılar... Bir pislik, bir kokuşmuşluk perdesine bürünmüş olarak anlatır İstanbul'u.

Aşağıdaki şairlerden hangisi İstanbul'u, şiirinde bu parçada belirtilen yönleriyle yansıtmaya çalışmıştır?

A) Cenap Şahabettin
B) Tevfik Fikret
C) Mehmet Emin
D) Mehmet Akif
E) Celâl Sahir

ÇÖZÜM:

Şiirlerinde keskin sosyal ve siyasal eleştirilere yer veren şairimiz Tevfik Fikret'tir. Sanatçının ikinci dönem şiirlerinin en belirgin özelliği budur. "Sis" şiirinde bu yön İstanbul üzerinde de kendini gösterir. Devrin devlet büyüklerine kızıp İstanbul'u lânetler ve İstanbul'un sonsuza kadar yok olmasını ister.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 9: (ÖYS – 1993)

O güne kadar yazınımızda anı, yazınsal değerde bir tür değildi. Modern anlamda romancılığımızın kurucusu sayılan yazarımız, ilk kez yazınsal değerde anılar yazmıştır. Hem yazınsal, hem siyasal nitelikte olan bu anılarını dokuz ciltte toplamış ve kırk yılı kapsayan ilk beş cildine "Kırk Yıl" adını vermiştir.

Bu parçada aşağıdaki yazarların hangisinden söz edilmektedir?

A) Hüseyin Rahmi Gürpınar
B) Recaizade Mahmut Ekrem
C) Yakup Kadri Karaosmanoğlu
D) Reşat Nuri Güntekin
E) Halit Ziya Uşaklıgil

ÇÖZÜM:

Parçada, modern anlamda romancılığımızın kurucusu sayılan yazarımızdan, ilk kez yazınsal değerde anılar yazdığından söz edilmektedir. Anılarına "Kırk Yıl" adını veren yazarımız Halit Ziya Uşaklıgil'dir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 10:

- Edebiyatımızda realizmin öncüsü olmuştur.
- Romanlarında aydın kişileri ve çevrelerini, hikâyelerinde ise halkın yaşayış ve âdetlerini anlatmaya çalışmıştır.
- Batılı roman ve hikâye tekniğine uygun, ilk başarılı örnekler onundur.
- Romanlarında, ruh çözümlemelerine çok önem vermiştir.

Bu özelliklerin tümüne birden sahip olan yazar, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Recaizade Mahmut Ekrem
B) Nabizade Nazım
C) Halit Ziya Uşaklıgil
D) Yakup Kadri Karaosmanoğlu
E) Halide Edip Adıvar

ÇÖZÜM:

Soru kökünde verilen bilgilerin tümüne sahip olan yazar, Halit Ziya Uşaklıgil'dir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 11: (ÖYS – 1991)

Edebiyatımızda, nazmı nesre yaklaştırmadaki ustalığıyla tanınmış sanatçılarımız aşağıdakilerin hangisinde birlikte verilmiştir?

A) Tevfik Fikret - Yahya Kemal Beyatlı
B) Yahya Kemal Beyatlı - Ziya Paşa
C) Ahmet Haşim - Mehmet Âkif Ersoy
D) Mehmet Âkif Ersoy - Tevfik Fikret
E) Ziya Paşa - Ahmet Haşim

ÇÖZÜM:

Cümlenin dizede ya da beyitte bitmesi zorunluluğunun aşılarak şiirle hikâye anlatımına "nazmı nesre yaklaştırma" denir. Bu özellik ilk olarak Tevfik Fikret'in şiirlerinde gözlenmiş, daha sonra Mehmet Âkif Ersoy da aynı çizgiyi geliştirerek izlemiştir.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 12: (ÖYS – 1986)

Aşağıdakilerin hangisi Ahmet Mithat Efendi ile Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın ortak bir yönü değildir?

A) Geniş halk topluluklarına seslenmek
B) Tiyatro, roman, gezi, tarih, anı gibi değişik türlerde eserler vermek
C) Eserlerini, çağlarına göre, konuşma diliyle ve sade bir üslupla yazmak
D) "Toplum için sanat" görüşünü benimsemek
E) Romanlarında, olayın akışını kesen açıklamalara yer vermek

ÇÖZÜM:

A, C, D ve E seçeneklerindeki özelliklerin hepsi Ahmet Mithat ile Hüseyin Rahmi'de ortaktır. Ancak Hüseyin Rahmi sadece tiyatro ve roman türünde eser vermiş diğer türlerde vermemiştir. Halbuki Ahmet Mithat her türde eser vermiştir. O halde B'deki özellik ortak değildir.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

SERVET-İ FÜNUN EDEBİYATI'NIN ÖNEMLİ ŞAHSİYETLERİ

TEVFİK FİKRET (1867 – 1915)

* Türk edebiyatının Batılılaşma hareketinde bir dönüm noktası olan Servet-i Fünun akımının en önemli şairidir.
* Tevfik Fikret; özgürlük, devrim, hak ve insanlık şairidir.
* Şiirimizi iç gözlemden dış gözleme, mistisizmden dinamizme kaydırır.
* Şiirinde sağlam bir nesir yapısı kendisinden önceki şairlerde görülmeyen iç ve dış yenilikler, toplumsal konular, biçim, fen, teknik sevgisi onunla gelişir.
* Aruzu Türkçenin söyleniş ahengini bozmadan başarıyla kullanmıştır.
* Nazmı nesre yaklaştırmıştır.
* Parnasizmin etkisinde kalmıştır.
* **"Şermin"** adlı eserinde hece ölçüsünü kullanmıştır.
* 1901 yılına kadar yazdığı şiirlerde romantik ve lirik bir üslûp kullanmıştır. Daha sonra toplumsal konulara yönelmiş ve şiiri didaktik - lirik bir nitelik kazanmıştır.
* **Rübab-ı Şikeste, Halûk'un Defteri, Rübabın Cevabı, Tarih-i Kadim, Doksanbeşe Doğru, Şermin** adlı eserleri vardır.
* Şiirinin ikinci döneminde sosyal eleştirilere yönelmiş, bu yüzden **"Sis"** şiirinde İstanbul'u çok kötülemiştir.

CENAP ŞAHABETTİN (1870 – 1934)

* Servet-i Fünûn edebiyatımızın çığır açan ilk örneklerini veren şair ve yazardır.
* Sanat için sanat ilkesini benimsemiştir.
* Sembolizmin etkisinde kalmıştır.
* Değişik ritim ve hayaller yaratabilmek için dili zorlamış; Arapça ve Farsçadan yeni sözcükler alarak, yabancı sözcüklerle yeni tamlamalar kurmuştur.
* Şiirde müziğe büyük önem vermiştir. Ona göre nazım = nesir + müziktir. Müziğin şiire uyum sağlaması için bir manzume içinde iki hatta üç değişik kalıp kullanmıştır.
* Ona göre şiir "sözcüklerle yapılmış bir resim" dir. Aşk ve tabiat konularını işlemiştir.
* Nesrinde nükteye sıkı sıkıya bağlılık görülür.

Şiirlerinde olduğu gibi düzyazılarında da süslü anlatıma, nükteye, zekâ gösterişine, sözcük oyunlarına, her türlü söz sanatına önem vermiştir.

Tâmat, Âfak-ı Irak, Evrak-ı Eyyâm, Nesr-i Harp, Nesr-i Sulh, Tiryaki Sözler, Körebe, Yalan, Hac Yolunda gibi eserleri vardır.

İALİT ZİYA UŞAKLIGİL (1866 – 1945)

Servet-i Fünûn edebiyatımızın olduğu kadar, Türk romancılığının da kurucularından ve en büyük roman ve hikâye yazarlarındandır.

Onu Türk romancılığının babası sayabiliriz. Çevresinde gördüğü olaylarla kişilerden geniş ölçüde faydalanmış, kişilerin ruhsal durumlarıyla betimlemelere önem vermiştir.

Sanatlı bir üslûbu, çok kuvvetli bir iç ve dış gözlem yeteneği vardır.

Goncourt Kardeşler, Stendhal, Flaubert, Balzac, Emile Zola, Dickens etkilendiği yazarların başındadır.

Realizmle natüralizmi benimsemiş, edebiyatımızda realist - psikolojik roman çığırını açarken; romantizmden de bir türlü kurtulamamıştır.

Romanlarında konularını aydın çevreden seçmesine rağmen, küçük hikâyelerinde genellikle halkın arasına girmeye çalışmıştır. Bu yüzden hikâyelerinde daha milli, daha yerli bir hava, daha bizim olan bir renklilik göze çarpar.

Roman ve hikâye tekniği çok sağlamdır.

Dili çok ağırdır; yabancı sözcüklere, tamlamalara çok yer verir; sanat özentisiyle cümlelerini şişirerek şairane tasvirlerle konunun dışına taşar.

Edebiyatımızda mensur şiirin ilk örneklerini vermiştir.

Aşk-ı Memnû, Mai ve Siyah, Kırık Hayatlar, Bir Ölünün Defteri, Nemide, Solgun Demet, Kadın Pençesi, Aşka Dair, Kâbus, Füruzan... gibi eserleri vardır.

MEHMET RAUF (1875 – 1931)

Yazı hayatına Halit Ziya'nın etkisiyle başlamakla birlikte romanlarına gerçekçiliği onun kadar uygulayamamıştır.

Ölümle sonuçlanan aşk macerelarını ya da sosyal konuları işlemiştir genellikle.

Türk edebiyatının ilk psikolojik romanı olan **"Eylül"** en büyük eseri sayılır.

Eserlerinde göze çarpan eksiklik dil ve üslubudur. Dilbilgisi ve cümle düzeni yanlışlıklarına kadar giden bir önem vermeyiş görülür eserlerinde.

Eylül, Genç Kız Kalbi, Ferda-yı Garam, Karanfil ve Yasemin, Son Yıldız, Böğürtlen, Halâs ve Yara... gibi eserleri vardır.

HÜSEYİN CAHİT YALÇIN (1874 – 1957)

* Edebiyat-ı Cedide döneminde eski edebiyata karşı yeni edebiyatı, Doğu kültürüne karşı Batı kültürünü savunmuştur.
* Önceleri Ahmet Mithat'ın etkisiyle romanlar yazan sanatçı bu dönemde "Nadide" adlı romanı yazmıştır. Daha sonra Fransız yazarlarını tanımaya başlayan Hüseyin Cahit gerçekliğe yönelmiş ve **"Hayal İçinde"** adlı romanı yazmıştır.
* **"Hayat-ı Hakikiyye Sahneleri"** adlı hikâyelerinde İstanbul'un fakir ailelerini realist bir şekilde anlatır.
* Dil ve üslubunda dönemin dil ve üslûbuna göre büyük bir sadelik göze çarpar.
* **Nadide, Hayat-ı Muhayyel, Hayal İçinde, Hayat-ı Hakikiye Sahneleri, Kavgalarım, Niçin Aldatırlarmış** adlı eserleri vardır.

SERVET-İ FÜNÛN DÖNEMİNDE BAĞIMSIZLAR

MEHMET ÂKİF ERSOY (1873 – 1936)

* İstiklâl Marşı şairi, şiirleriyle manzum hikâyeleriyle büyük İslamî Türk milliyetçisidir.
* Toplumsal yaşantımızı, kendi zamanına kadar hiç kimsenin işlemediği tarzda mısralara döken, sanatını toplumun görevine veren bir şairdir.
* Yaşadığı günlerin güncel konularını ustalıkla "fotoğraf gerçekliği" diyebileceğimiz bir tasvir gözlemi içerisinde halkın diline yakın kişisellik taşıyan bir üslupla işler.
* Batı'nın Türk topraklarına saldıran emperyalist kuvvetlerine karşı İslâm dünyasının uyanması, bir "İslâm Birliği" kurulması düşüncesini bayrak edinir.
* Şiiri ideolojik bir amacın güvencesi sayar.
* Aruz ölçüsünü kullanır. Lirik - epik şiirlerinde ilhamını gerçek hayattan; lirik - didaktik şiirlerinde ise konularını din kaynaklarından alır.
* Nazmı nesre yaklaştırmıştır.
* Bütün manzum hikâyeleri sosyal konuludur. Öykülerini karşılıklı konuşmalar halinde geliştirdiği için sahnede oynanmaya elverişlidir.
* Bir tek eseri vardır: o da **Safahat'**tır.

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR (1864 – 1944)

* Yaşadığı dönemin en çok okunan yazarıdır.
* "Sanat toplum içindir." anlayışı ile halka yönelmiş, halkı eğitmek amacıyla roman ve hikâyeler yazmıştır.
* Realizmle natüralizmin etkisinde kalmıştır.
* Okunmak amacıyla mizaha ve konuşmalarda taklide başvurmuş; ancak gülünçlüklerden toplumsal gerçeklere ulaşarak okura mesajlar sunabilmiştir.
* Edebiyatı "sokağa çıkaran yazar" olarak bilinir.
* Dili yalındır, tekniğe değil mesaja önem vermiştir.
* **Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç, Mürebbiye, Şık, Şipsevdi, Nimetşinas, Melek Sanmıştım Şeytanı...** gibi eserleri vardır.

XX. YÜZYIL TÜRK EDEBİYATI

Tanzimat'ın ilanıyla, Batı kültür ve edebiyatıyla karşılaşan Türk aydın ve yazarları, yavaş yavaş Doğu kültür ve uygarlıklarından ayrılıp Batı'ya yönelmeye başladılar. Böylece yüzyıllardan beri etkisini sürdüren Arap ve Fars edebiyatlarından da uzaklaşma kendini gösterdi.

Tanzimat ve Servet-i Fünun edebiyatı dönemlerinde sınırlı kalan Batılılaşma hareketi giderek daha açık bir şekilde ortaya çıkıyor; edebiyatçılarımızı yeni bir anlayışa itiyordu. İşte bu zorlayış XX. yüzyılda birbirinden farklı özellikler yansıtan birçok edebiyat topluluğunun ortaya çıkışında önemli rol oynadı. Diğer bir deyişle, toplumda görülen değişmeler edebiyata yansıdı.

XX. yüzyıl edebiyatını çeşitli adlar altında farklı topluluklar ortaya çıkaran bir dönem olarak görmekteyiz.

FECR-İ ÂTİ EDEBİYATI

Servet-i Fünun dergisinin kapatılmasından sonra genel olarak yayın hayatında, özellikle de edebiyatta bir durgunluk dönemi dikkati çeker. Bu durgunlukta artan siyasi baskıya ilave olarak yazarların karamsar psikolojilerinin de etkisi vardır. 1908'de Meşrutiyet'in ilanı ile basında da alabildiğine serbest bir dönem başlar. Pek çok dergi ve gazetenin çıktığı bu yıllarda şiir, roman, hikaye ve tiyatro türlerinde de büyük patlama olur. Ancak bunların çoğu edebi bakımdan değersiz, fikir bakımından zayıftır. Büyük kısmı geçmiş devri kötüleyen, siyasi ağırlıklı ve düşük seviyeli eserlerdir.

Bu durumu edebiyat açısından kaygıyla izleyen bazı genç yazarlar, 1909 yılının başında bir araya gelerek önce kısa bir haberle varlıklarını duyururlar. Bir yıl sonra da uzun bir bildiri **(Fecr-i Âti Beyannâmesi)** ile amaçlarını ve mensuplarının adlarını açıklarlar.

Topluluğun adının Fecr-i Âti (Yarının Şafağı) olarak belirtildiği bu bildiride, her şeyden önce sanatın şahsi ve saygıya değer olduğu vurgulanıyor, bununla beraber sanatın değerini ve estetiğini ihmal etmeden sosyal tarafının da bulunabileceği ifade ediliyordu. Buna göre topluluk sanat ve estetiğe bağlı olması bakımından Servet-i Fünuncuların devamı gibi gözüküyordu. Nitekim Servet-i Fünun şairlerinden Faik Âli ve Celâl Sahir de Fecr-i Âti kurucuları arasında yer almışlardı. Yalnız bu topluluk, onlar gibi kendi dar çevreleri içinde kalmayacak, hayata ve topluma açılacaktı.

Bildirinin altındaki yirmi bir imzadan başlıcaları şunlardır: **Tahsin Nahit, Faik Ali, Mehmet Behçet, Emin Bülent, Ahmet Haşim, Fazıl Ahmet.** Roman ve hikayede **Refik Halit, Yakup Kadri, Cemil Süleyman.**

Fecr-i Ati topluluğu, aralarında tam bir birlik sağlayamadıklarından, 1912'den sonra dağıldı. Mensuplarından bazıları da başka fikir ve edebiyat gruplarında faaliyetlerini devam ettirdiler.

Fecr-i Âti topluluğunda yer alan sanatçılar, yayımladıkları bildiri ile amaç ve ilkelerini şöyle dile getiriyorlardı:

1. Dilin, yazının, edebiyat ve toplumsal bilimlerin gelişmesine hizmet etmek
2. Yetenekli sanatçıları bir araya getirerek, birlik ve dayanışmanın sağlanacağı güçle kamuoyunu aydınlatmak
3. Batının önemli eserlerini çeviri yoluyla Türk edebiyatına kazandırmak
4. Batı edebiyatıyla yakın ilişkiler kurarak ülkemiz edebiyatını geliştirmek

FECR-İ ATİ ŞİİRİNİN ÖZELLİKLERİ

* "Sanat kişisel ve saygıya değerdir." ilkesini benimserler.
* Servet-i Fünun şiirinde olduğu gibi aşk, doğa ve bireysel konular işlenir.
* Dilde de Servet-i Fünuncuların ilkeleri benimsenmiş, anlaşılması güç bir dil kullanılmıştır.
* Hemen bütün şiirlerde aruz ölçüsü kullanılmıştır.
* Servet-i Fünun'da, Tevfik Fikret'le başlayan serbest müstezat denemeleri, daha ileri götürülerek serbest nazıma yaklaşılmıştır.
* Bu topluluğun şairleri, genellikle Fransız sembolistlerinden etkilenmişlerdir.

Uyarı:

Fecr-i Ati hikaye ve romanı her yönüyle Servet-i Fünun hikaye ve romanın sürdürülmesinden başka bir şey değildir.

FECR-İ ATİ TİYATROSUNUN ÖZELLİKLERİ:

1908'den sonra II. Meşrutiyet'in ilanı ile özgürlüğe kavuşan yazarlar, tiyatro alanında da yoğun bir çalışmaya giriştiler. Teknik bakımından pek başarılı olmayan eserler, tiyatronun gelişmesinde bir atılımdır. Tiyatroların konusu ise yurtseverlik olaylarıdır.

SONUÇ:

Fecr-i Ati mensupları, yayımladıkları beyannamede, son yıllarda edebiyata gereken önemin verilmediğini bu sebeple böyle bir hareketi başlattıklarını belirtirler. Metinde Servet-i Fünunculara karşı saygılı bir ifadenin kullanıldığı da dikkati çekmektedir. Fecr-i Ati mensupları, bu metinde neler yapmayı amaçladıklarını da ortaya koymuşlardır. Bu topluluktaki yazar ve şairler "Sanat şahsi **ve muhteremdir."** ilkesini benimsemişler, sanatı sosyal faydaya yönelik bir araç olarak görmemişlerdir.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK – 1:

Kendilerinden önce gelen topluluğa saygı duymakla birlikte onların hükmünün geçtiğine inandıkları için yeni bir edebi topluluk oluşturmuşlar, bir beyanname yayınlayarak Batı'nın önemli edebi eserlerini çevirmek için çaba sarf etmişler, genç yetenekleri bir araya toplayarak edebiyatı geliştirmek istemişler; ancak bunları başaramadan dağılmışlardır.

Parçada sözü edilen edebi topluluk aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tanzimat B) Milli Edebiyat
C) Servet-i Fünun D) Fecr-i Ati
E) Beş Hececiler

ÇÖZÜM:

Fecr-i Aticiler kendilerinden önce gelen Servet-i Fünun edebiyatına saygı duymuşlar, yeni bir edebi topluluk oluşturmuşlar ancak edebiyatı geliştiremeden dağılmışlardır.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 2:

"Bireyci sanat anlayışı, bize Edebiyat-ı Cedide'den miras kalmıştı ve biz bunu söylemekle ortaya yeni bir görüş getirmiyorduk. Öyle ya, Edebiyat-ı Cedidecilerin, özellikle Hüseyin Cahit'le Mehmet Rauf'un, Dr. Rıza Tevfik'le estetik konusu üzerinde tepinircesine tartışırken. "Güzellik görecedir." deyişlerinin, bizim "Sanat kişisel ve saygıya değerdir." sözümüzden farkı nedir?"

Bu parçada, yazarın "biz" dediği kimler olabilir?

A) Garipçiler B) Servet-i Fünuncular
C) Yeni Lisancılar D) Yedi Meşaleciler
E) Fecr-i Aticiler

ÇÖZÜM:

Edebiyat-ı Cedide'nin devamı olma özelliği taşıyan topluluk, "Sanat, kişisel ve saygıya değerdir." sözüyle edebiyata ilişkin görüşlerini açıklayan "Fecr-i Aticiler" dir. Parçada "biz" diye kendilerinin sanat anlayışını açıklayan yazar, bu topluluğun sanata yaklaşımını vurgulamıştır.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 3:

Fecr-i Ati topluluğunun sanat - edebiyat anlayışı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sanat toplum içindir.
B) Hece ölçüsü kullanılmalıdır.
C) Sanat şahsi ve muhteremdir.
D) Edebiyatın amacı halkı eğitmektir.
E) Sanatta güzellik değil fayda önemlidir.

ÇÖZÜM:

Fecr-i Ati topluluğu yayınlamış olduğu beyanamede "Sanatın şahsi ve muhterem olduğu" yani "sanatın kişisel ve saygıya değer olduğu" vurgulanmıştır.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 4:

Fecr-i Ati topluluğuna bağlı olan bir ozan aşağıdakilerden hangisini söylemez?

A) Şiir anlamca açık olmalıdır.
B) Şiirde bireysel öğelere önem verilmelidir.
C) Şiirde musikinin önemli bir yeri vardır.
D) Şiirin kendine özgü bir dili vardır.
E) Şiir için en uygun ölçü aruzdur.

ÇÖZÜM:

Fecr-i Ati topluluğuna bağlı olan bir şair B, C, D ve E seçeneklerindeki özelliklerin tümünü ifade eder. Ancak A seçeneğindeki ifadeyi söyleyemez. Çünkü Fecr-i Aticiler sembolizmin etkisinde kaldıkları için şiirin anlamca kapalı olmasından yanadırlar.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 5:

* Dil çok ağırdır.
* "Sanat sanat içindir." görüşü benimsenmiştir.
* Serbest müstezatı da serbest hale getirmek için çaba sarf edilmiştir.
* Genellikle Fransız sembolistlerinden etkilenilmiştir.

Yukarıdaki özellikler hangi edebiyat topluluğuna ait olabilir?

A) Divan edebiyatı
B) Halk edebiyatı
C) Tanzimat'ın birinci dönemi
D) Milli Edebiyat
E) Fecr-i Ati

ÇÖZÜM:

Soruda verilen özelliklerin tümü Fecr-i Ati topluluğuna aittir. Çünkü "Sanat kişisel ve saygıya değerdir." diyenler ve Fransız sembolistlerinin etkisinden kalanlar onlardır.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 6:

Aşağıdaki şairlerden hangisi, hece ölçüsünü hiç kullanmamış, şiirini hep aruzla yazmıştır?

A) Ahmet Haşim B) Yahya Kemal Beyatlı
C) Ziya Paşa D) Ahmet Muhip Dıranas
E) Faruk Nafiz Çamlıbel

ÇÖZÜM:

Şiirde sözcüğün anlamını ikinci plâna iten; sözcüğün ahengini birinci plâna çıkaran Ahmet Haşim, hece ölçüsünü ahenk bakımından yetersiz bulduğundan tüm şiirlerinde aruz ölçüsünü kullanmıştır.

Doğru Seçenek **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 7: (ÖYS – 1984)

Aşağıdakilerden hangisi Cenap Şahabettin'le Ahmet Haşim'de ortak değildir?

A) Hem şiir hem nesir alanında eser vermiş olmaları
B) Servet-i Fünun topluluğunda yer almaları
C) "Sanat için sanat" ilkesini benimsemeleri
D) Fransız sembolistlerinden etkilenmeleri
E) Aruz ölçüsünü kullanmaları

ÇÖZÜM:

A, C, D ve E seçeneklerinde verilenler Cenap Şahabettin'le Ahmet Haşim'de ortak özelliklerdir. Bu iki şairimizden, Cenap Şahabettin Servet-i Fünun; Ahmet Haşim ise, Fecr-i Âti topluluğunda yer aldığından doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 8:

1909'da Fecr-i Âti topluluğuna katıldı. Bu topluluğun dağılmasından sonra da şiirler yazmayı sürdürdü. Şiirlerinin hepsi de aruzla yazılmıştır. Aşk ve doğa temalarını işlediği, sembolizm akımı anlayışına uygun olarak yazdığı şiirlerinde hayale ve müziğe büyük önem verdi. Güçlü şiirleri yanında, değişik konuları yoğun bir dille anlatan fıkralar da vardır.

Burada sözü edilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ahmet Haşim B) Cenap Şahabettin
C) Süleyman Nazif D) Faruk Nafiz Çamlıbel
E) Yahya Kemal Beyatlı

ÇÖZÜM:

1909'da Fecr-i Âti'ye katılan ve topluluğun dağılmasından sonra ün kazanan, aşk, doğa, günün belli saatlerini, durgun suyun görünümüne ilişkin izlenimleri konu edinen şair, Ahmet Haşim'dir. Şiirlerinde üslupçu bir yol izlemiş; hayale, müziğe önem vermiştir. Deneme ve fıkra türlerinde de önemli ürünler vermiştir. Ahmet Haşim, şiirlerini hep aruzla yazmıştır.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ

XX. yüzyıl başlarında bazı aydınların sürdürmek istedikleri "Osmanlıcılık" Osmanlı İmparatorluğu içindeki çeşitli toplumların milliyetçi çabaları ve Balkan yenilgisi üzerine, yerini "Türkçülük" ülküsüne bırakmaya başlamıştı.

Tanzimat Edebiyatı ile aydınlar arasında başlayan topluma doğru bilinçli bir yöneliş; yurt, millet, özgürlük, adalet gibi kavramların "tema" olarak işlenmesini sağlamıştır. Böylece **Namık Kemal, Ziya Paşa, Ahmet Vefik Paşa, Şemsettin Sami** ve **Süleyman Paşa;** Türk, Türk şiiri, eski Türkler, Türkçe, "Türk tarihi konularındaki yazı ve çalışmalarıyla "Türkçülük" ve "Milliyetçilik" akımının hazırlayıcısı oldular.

Yunan Savaşı (1897) sırasında "Ben bir Türküm" diye seslenen Mehmet Emin Yurdakul, 1905'te Selânik'te çıkan "Çocuk Bahçesi" adlı dergide, hece ölçüsüyle, milli duyguları dile getiren Türkçe manzumeler yayımladı. 1911'de, yine Selânik'te çıkarılan "Genç Kalemler" dergisi çevresinde bir araya gelerek makale ve manzumeler yayımlayan Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem ve Ziya Gökalp de "Milli Edebiyat Akımı"nın yaratıcıları sayılırlar.

Bundan sonra, İstanbul'da birbirini izleyen milliyetçi derneklerle, "Türk Derneği", "Türk Yurdu", "Türk Ocağı" adını taşıyan dergiler, bu akımın kültür ve edebiyat alanlarında birer yayın organı oldular.

Milli bir edebiyat için önce milli bir dil gerekir, tezinden yola çıkarak "Yeni Lisan" adlı bir makale yayımlarlar. Ömer Seyfettin'in kaleme aldığı makalede savunulan en önemli görüşler şunlardır:

* Dil sade olmalıdır.
* Dildeki yabancı dil kuralları atılmalı; ancak Türkçeye yerleşmiş, herkesçe bilinen sözcükler Türkçe sayılıp kullanılmalıdır.
* Yeni kavramları karşılamak için yeni sözcüklere gerek duyulduğunda halkın diline başvurulmalı, yabancı sözcükler alınmamalıdır.
* Aynı kavramın Arapça, Fransızca ve Türkçe gibi üç sözcükle karşılanması yerine bu sözcüklerin Türkçesi tercih edilmelidir.
* Terimler ilimle ilgili oldukları için olduğu gibi kullanılmalıdır.
* İstanbul Türkçesi esas olarak alınmalıdır. Konuşma dilini, yazı dili haline getirmek amacı güdülmelidir.

Milli Edebiyat Döneminde Şiir:

Milli Edebiyat akımı, Birinci Dünya Savaşı yıllarında güçlenip taraftar toplayarak hemen her türde birçok eserin yazılmasını sağlamıştır. Aydınlar ve sanatçılar da, izleyecekleri yol için şu ilkeleri kabul etmişlerdir:

* Dilde tamamen sadelik
* Şiirde yalnız hece ölçüsünü kullanma
* Milli kaynaklara ve yurt sorunlarına eğilme
* "Halka doğru" düşüncesini temel alma
* Türk şiirini öz değerleriyle ve benliğiyle geliştirme
* Halk edebiyatı geleneğini temel alma, Halk edebiyatı nazım biçimlerini kullanma

BEŞ HECECİLER

Şiire aruzla başlayan, Ziya Gökalp'in etkisiyle Milli Edebiyat akımına bağlanan ve 1917'den sonra ortaya çıkan "Beş Hececiler" (Hecenin Beş Şairi) şu sanatçılardan oluşmaktadır:

Orhan Seyfi Orhon

Faruk Nafiz Çamlıbel

Halit Fahri Ozansoy

Enis Behiç Koryürek

Yusuf Ziya Ortaç

"Beş Hececiler" olarak tanınan bu şairlerin eserlerinde şu özellikler görülür:

* Bireysel konuları ve yurt güzelliklerini anlatma
* Anadolu'ya romantik bir tutumla yaklaşma
* Sade bir dille yazma
* Hece ölçüsünü kullanma ve Halk şiiri geleneğinden yararlanma

Milli Edebiyat Döneminde Hikâye ve Roman:

* Romantizm ile natüralizmin yerine gözleme dayanan bir anlayışın sonucunda realizm tam anlamıyla roman ve hikâyeye hakim olmuştur.
* Anadolu ve Anadolu insanı edebiyata konu edilmiş bir "Memleket Edebiyatı" çığrı başlatılmıştır.
* Toplumsal olayların yanında ruhsal çözümlemelere de yer verilmiştir.
* Roman ve hikâye teknik açıdan kuvvetlendirilmiştir.

SONUÇ:

Bu devrin romanlarında ve hikâyelerinde, birey hayatından toplum hayatına doğru genişçe bir açılmanın; tema bakımından, sosyal meselelere doğru büyük bir kaymanın başladığını söylemek gerekir.

Milli Edebiyat Döneminde Mizâh ve Hiciv:

Milli Edebiyat Dönemi, Türk mizahının en hareketli, en çok geliştiği ve modern anlamına en çok yaklaştığı dönemdir. Gerçekten, bu dönemde, bireysel unsurlardan oldukça kurtulan mizâhın sosyal ve siyasi konulara yöneldiğini, nükte ve buluş bakımından daha da inceldiğini ve fikir yönünden de kuvvetlenerek değerli birçok temsilci yetiştirdiğini görüyoruz. Sosyal ve siyasi tenkidin öne çıktığı bu dönem mizah edebiyatında nazmın da rağbet görmesi, şüphesiz çoğu mizah yazarlarının aynı zamanda şiirle uğraşmalarındandır.

Bu dönemde yalnız mizah ve hicivle uğraşanlar arasında Nezyen Tevfik (Kolaylı), Halil Nihad (Boztepe), Hamamı Zâde İhsan, Hüseyin Rıfat ve Abdülbaki Fevzi vardır.

Milli Edebiyat Döneminde Edebi Tenkid:

Her yeni ve iddialı hareketin ortaya çıkma ve gelişme safhaları gibi, Milli Edebiyat cereyanının da bu iki safhası polemik ve edebi tenkid bakımından çok hareketli geçmiştir. Genç Kalemler'in çıktığı sürece özellikle Ömer Seyfettin ve Ali Canip tarafından hemen her sayıda yayımlanan polemik ve tenkidler, Yeni Lisân hareketinin ve Milli Edebiyat anlayışının açıklanması ve savunulması konusunda ilk kuvvetli yazılardır. Ömer Seyfettin, derginin kapanmasından sonra Türk Yurdu, Yeni Mecmûa, Büyük Mecmûa, Tâlim ve Terbiye Mecmûası gibi dergilerde ve çeşitli gazetelerde zaman zaman, aynı amaca hizmet eden yazılar yazdığı gibi, Ali Canip'in Milli Edebiyat hareketine şiddetle karşı çıkan Cenap Şahabeddin ile yaptığı tartışmalar bu devrin en çok ilgi uyandıran edebi polemikleri arasındadır.

Milli Edebiyat Döneminde Edebiyat Tarihi:

Tanzimât devrinin sonlarında ve II. Meşrutiyet'in ilk yıllarındaki denemelerden sonra, Türk edebiyatı tarihi üzerine ilmi çalışmaların Milli Edebiyat devrinde başladığını kabul etmek yerinde olur.

Bu tarz çalışmaların ilk temsilcisi olan **Köprülü Zâde Mehmet Fuad** "Milli Edebiyat, koşma ve destan tarzının, gazel veya şarkı süresinin yeniden canlandırılması, eski basit şekillere yahut ilkel duygulara yeniden geri dönülmesi demek değildir. Biz Milli Edebiyatı geçmişte değil, ancak gelecekte aramak gerektiğine inanıyoruz." derken, Cumhuriyet'ten bu yana gerçekleşmiş olan sade dili ve zamanla kendini arayıp bulan Türk edebiyatını anlatmış oluyor.

Milli Edebiyat Döneminde Gazetecilik:

Bu dönemde Türk basını, kısa süren bir hürriyetten sonra yeniden hükümet kontrolü altına girmesine rağmen, siyasi, fikri ve edebi hareketlerle çok yakından ilgilenmeye devam etmiş; türlü siyasi ideolojilerin ve edebi hakeketlerin organlığını yapan dergiler sürekli bir yayın hayatına sahip olabilmişlerdir. İctihâd, Sebilür Reşad, Sırat-ı Müstakim, Büyük Mecmua, Dergah, Türk Derneği, Türk Yurdu, Yeni Mecmuâ, Türk Sözü dergisi, Milli Tetebbu'lar mecmuası bu dönemde çıkarılan önemli yayın organlarıdır.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

ÖRNEK - 1: (ÖYS – 1982)

"1911 yılında, o zaman bizim olan Selanik'te, Ömer Seyfettin ve Ali Canip'in çıkardıkları Genç Kalemler dergisinin edebiyat tarihimizde büyük bir önemi vardır."

Bu derginin edebiyat tarihimizdeki önemi nereden kaynaklanmaktadır?

A) Yazarlarının, sanatta "toplumculuk" fikrini savunmalarından
B) "Sade Türkçe"nin bir dava olarak ilk kez bu dergide ele alınmış olmasından
C) Milli Edebiyat döneminin ilk yayın organı olmasından
D) Ömer Seyfettin'in sade Türkçe ile yazdığı bir dergi olmasından
E) Bugünkü ulusal sınırlarımız dışında yayımlanan Türkçe, edebi ve bilimsel bir dergi olmasından

ÇÖZÜM:

Verilen seçeneklerin hepsi, "Genç kalemler" dergisi için doğrudur. Ancak, bu derginin edebiyat tarihimizdeki önemi, o güne kadar dağınık bir biçimde varlığını sürdüren, bir türlü sistemleşmeyen "Ulusal dil" sorununu sistemleştirmesinden gelir. Yazarlar, derginin ilk sayısında, ulusal dilin bir ilke olarak ele alınıp halkın konuşma dilinin edebiyat dili olarak kullanılması gereğine değinmişler ve yaptıkları çalışmalarla da sonuca gitmeyi başarmışlardır. Dolayısıyla, bir dava uğruna dilin sadeleştirilmesi çabalarını ilk kez Milli Edebiyat topluluğunda görmekteyiz.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 2:

I. Ömer Seyfettin
II. Ziya Gökalp
III. Ali Canip Yöntem
IV. Mehmet Akif Ersoy
V. Yakup Kadri Karaosmanoğlu

"Genç Kalemler" **dergisinde yazdıkları yazılarla, Milli Edebiyat döneminde** "Yeni Lisan" **akımının gelişmesine katkıda bulunan sanatçılar yukarıda verilenlerden hangileridir?**

A) I. - III. B) I. - IV. C) I. - II. -III.
D) II. - V. E) III. - IV. - V.

ÇÖZÜM:

"Genç Kalemler" dergisinde yazdıkları yazılarla, Milli Edebiyat döneminde "Yeni Lisan" akımının gelişmesine katkıda bulunan sanatçılar, **Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem** ve **Ziya Gökalp**'tir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 3:

Aşağıdaki özelliklerden hangisi Milli Edebiyat akımı'nın belirgin özelliklerinden biri değildir?

A) Dilde sadeleşmeye gidilmiştir.
B) Şiirde hece ölçüsünün kullanılması gerektiği savunulmuştur.
C) Ulusal sorunlara ağırlık verilmiştir.
D) Türk edebiyatının ulusal değerler doğrultusunda geliştirilmesi amacı güdülmüştür.
E) Şiirde duygusal öğeler aracılığıyla söyleyiş güzelliğine önem verilmiştir.

ÇÖZÜM:

A, B, C ve D seçeneklerinde verilen anlatımların tümü Milli Edebiyat'ın belirgin özellikleridir. Ancak E seçeneğinde verilen özellik Milli Edebiyat'a ait değildir. Çünkü söyleyiş güzelliğine önem vermek bu dönemin özelliği olamaz. Milli Edebiyat döneminde halka doğru haraket vardır. Söyleyişe değil, düşünceye önem verilmiştir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 4:

Milli Edebiyat dönemi sanatçıları için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Dilde sadeleşme çalışmalarına önem vermişlerdir.
B) Aruz ölçüsünü hiç kullanmamışlardır.
C) Yerli ve milli konularda yazmaya ağırlık vermişlerdir.
D) Toplumsal kaygılar ön plânda tutulmuştur.
E) Hece ölçüsü ile şiirler yazmışlardır.

ÇÖZÜM:

A, C, D ve E seçeneklerindeki özellikler Milli Edebiyat dönemi sanatçıları için söylenebilir. Ancak B seçeneğindeki özellik Milli Edebiyat döneminde gerçek ölçümüzün hece ölçüsü olduğu kabul edilmiş; fakat az da olsa aruz ölçüsü kullanılmıştır.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 5: (ÖYS – 1989)

Tanzimat'tan Cumhuriyet sonrasına uzanan bir zaman dilimini romanına konu edinmiştir. Büyük değişimlerin ve bunalımların yer aldığı bu zaman dilimi içinde, kuşaklar arasındaki görüş farklılıklarını ve çatışmaları, halk - aydın çelişkisini işlemiştir. Öyle ki tarihsel ve sosyal olayları yansıttığı romanları birbirini bütünleyen bir zincirleniş içinde, çağdaş, siyasal ve sosyal tarihimizin panoramasını vermektedir.

Bu yargılarla değerlendirilen yazar, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Refik Halit Karay
B) Hüseyin Rahmi Gürpınar
C) Reşat Nuri Güntekin
D) Yakup Kadri Karaosmanoğlu
E) Halide Edip Adıvar

ÇÖZÜM:

Parçada edebi yönleri belirtilen yazar, Yakup Kadri'dir. "Kiralık Konak, Nur Baba, Hüküm Gecesi, Sodom ve Gomore" gibi eserlerde hızlı bir toplumsal değişimin getirdiği sorunları işlemiş ve yanlış Batılılaşma üzerinde durmuştur. "Yaban" romanıyla "aydın - halk" çelişkisine değinmiş, daha sonra ise genç Cumhuriyet'in sorunlarını ele aldığı "Ankara" gibi eserler vermiştir.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 6: (ÖYS – 1993)

Yazar, eserde karagöz ve ortaoyunu hakkında oldukça ayrıntılı bilgi verirken çocukluğunda gittiği bu oyunlardan edindiği izlenimlerden yararlandığını şöyle anlatıyor: "Ramazan gecelerinde Ahmet Ağa beni karagöz ve ortaoyunu izlemeye götürüyordu. Bunlar Üsküdar'da büyük bir kahvede oynanırdı. Kız, erkek alay alay çocuk, hatta büyükler kahvenin bahçesine dolardı. İlkin 'Soytarının Kızı' adıyla ve İngilizce olarak basılan eserimdeki Kız Tevfik tipi, bu akşamların bende bıraktığı izlenimlerden çok şey almıştır."

Bu paragrafta sözü edilen yazar ve eseri aşağıdakilerden hangisinde bir arada verilmiştir?

A) Peyami Safa - Dokuzuncu Hariciye Koğuşu
B) Reşat Nuri - Yaprak Dökümü
C) Halide Edip - Sinekli Bakkal
D) Reşat Nuri - Çalıkuşu
E) Halide Edip - Tatarcık

ÇÖZÜM:

Parçada karagöz ve ortaoyunu hakkında eserde ayrıntılı bilgi verildiğinden söz edilmektedir. "Kız Tevfik" Halide Edip Adıvar'ın "Sinekli Bakkal" adlı romanının karakterlerinden biridir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 7: (ÖYS – 1993)

Çağdaş Batı şiiriyle eski Türk şiirinin bileşimini gerçekleştirerek aruz ölçüsünü, yaşayan Türkçeye uygulamış, geçmiş değerlere bağlı, kendine özgü bir şiir geliştirmiştir. Hece - aruz tartışmalarının en güçlü dönemlerinde, hece ölçüsünü küçümseyip şiir için ölçünün esas değil, sadece bir araç olduğuna inanarak - biri dışında - bütün şiirlerini aruz ile yazmıştır.

Bu şair aşağıdakilerden hangisidir?

A) Muallim Naci
B) Yahya Kemal
C) Ahmet Haşim
D) Mehmet Akif
E) Tevfik Fikret

ÇÖZÜM:

Çağdaş Batı şiiriyle eski Türk şiirinin bileşimini gerçekleştirerek aruz ölçüsünü yaşayan Türkçeye uygulayan Yahya Kemal'dir. "Ok" şiiri dışında bütün şiirlerini aruzla yazmıştır.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 8:

Şiirlerinde sonsuzluğa ulaşma duygusu, ölüm kaygısı, aşk ve lirizm başlıca temalar olarak görülür. Eski şiiri günümüzde de yaşatmış bir şairdir. İstanbul'un doğa güzelliklerini yansıtan bir şair olarak tanınmıştır. Divan şiirini çağdaş bir yorumla veren şiirleri de vardır.

Yukarıda sözü edilen şair kimdir?

A) Yahya Kemal Beyatlı
B) Ahmet Haşim
C) Faruk Nafız Çamlıbel
D) Ahmet Hamdi Tanpınar
E) Cahit Sıtkı Tarancı

ÇÖZÜM:

Parçada belirtilen özellikler Yahya Kemal Beyatlı'ya aittir. Yahya Kemal'in dışında hiçbiri aşk, sonsuzluk özlemi, ölüm, kahramanlık, musiki, deniz ve İstanbul'un güzelliklerini yansıtan bir şair olarak tanınmamıştır. Bu nedenle bunlar cevap olamaz.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK – 9: (ÖSS – 2008)

Milli Edebiyat akımını başlatanlar, ---- çıkardıkları Genç Kalemler dergisiyle Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem ve ---- . Bu akımın başlıca özellikleri, dilde yalınlık, halk edebiyatının şiir biçimlerinden yararlanma, hece ölçüsünü kullanma, konu seçiminde yerlilik olarak özetlenebilir.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

A) Manastır'da – Yakup Kadri'dir.
B) İstanbul'da – Mehmet Akif'tir.
C) Selanik'te – Ziya Gökalp'tir.
D) İzmir'de – Halide Edip'tir.
E) Ankara'da – Yahya Kemal'dir.

ÇÖZÜM:

Genç Kalemler dergisi, Selanik'te Ali Canip Yöntem, Ömer Seyfettin ve Ziya Gökalp tarafından çıkarılmıştır. Bu üç isim, Milli Edebiyat akımını başlatan kişilerdir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

FECR-İ ÂTİ DÖNEMİ İLE MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİNİN ÖNEMLİ ŞAHSİYETLERİ

AHMET HAŞİM:

* Fecr-i Âti döneminin en büyük şairidir.
* Fecr-i Âti şiirinin odak noktasıdır, bilinmeyen "O Belde" nin özlemi içerisindedir. Sanatını anlayabilmek için, çocukluğunu bilmek gerekir.
* Annesinin ölümü ile korkunç bir yalnızlığa düşer. Şiirlerinde annesine duyduğu sevgiyi, yalnızlığı, küçücük yüreğine zamansız düşen öksüzlük duygusunu, çocukluk anılarını en güzel ifade eden şairlerdendir.
* "Sanat için sanat" ilkesini benimsemiştir.
* Şiirlerinde toplumsal düşüncelerle olaylara yer vermez.
* Hece ölçüsünü hiç kullanmaz, hep aruz ölçüsüyle yazmıştır.
* Arapça, Farsça sözcüklere, tamlamalara; benzetmeli, istiareli, mecazlı anlatıma çok yer verir.
* Şiir dili sade değildir.
* Haşim'e göre şiirle nesir (düzyazı) birbirinden keskin çizgilerle ayrılır. Şiir "duyulmak" için, düzyazı ise "anlaşılmak" içindir.
* Şiirdeki güzelliğin kapalılıktan doğduğunu, şiir dilinin nesir gibi anlaşılmak için değil; fakat duyulmak üzere vücut bulmuş, musiki ile söz arasında, sözden ziyade musikiye yakın aracı bir lisan olduğunu savunur.
* Şiirde ses uyumunu birinci plana, anlamı ise ikinci plana alır.
* Peygamberin sözleri gibi türlü anlamlara gelen, herkesi hoşlanacağı duygulara sürükleyen, anlam bakımından tam bir açıklık taşımayan, okuyucunun hayalini her an uyanık tutan şiire ulaşmaya çalışmıştır.
* Batılı sembolistlerde olduğu gibi, görünen âlemin ötesinde, görünmeyen bir âlemin varlığına inanır, bunun özlemiyle duygulanır. İnsanın iç ürperişlerini, akşam güneşinin renklerini, mısralarla resim yapan bir sanatın özellikleri, ışıklı duygularla, renkli seslerle örülü bir kompozisyonu Haşim'de bol bol bulabiliriz.
* Edebiyatımızda Haşim çapında, ikinci bir empresyonist göremeyiz. Çocukluğunun sihirli dünyasını, en renkli sözcüklerle gözlerinizin önüne serer.
* Âşkla tabiat, şiirlerinin en belirgin konularıdır. Onun şiirleri, o güne kadar şiirlerimizde görülmeyen yepyeni duygularla, söyleyişlerle örülüdür.
* Göl Saatleri, Piyale, Gurabahane-i Lâklakan, Bize Göre, Frankfurt Seyahatnamesi gibi eserleri vardır.

TAHSİN NAHİT:

* Fecr-i Âti döneminin şair ve oyun yazarıdır.
* Bireysel edebiyatımıza kendini kabul ettiren şairler arasındadır.
* Şiirlerinde genellikle Ahmet Haşim özelliği gösterir.
* Şiirleri içli ve duyguludur.
* Hicranlar, Jön Türk, Ben Başka, Kırık Mahfaza, Rakibe adlı eserleri vardır.

EMİN BÜLENT SERDAROĞLU:

* Fecr-i Âti'nin önemli bir şairidir.
* Toplumsal ve ulusal konuları güçlü bir anlatımla şiirleştirir.
* Victor Hugo'nun "Mavi Gözlü Yunan Çocuğu" şiirine karşı yazdığı "Kin" şiiri zamanında geniş yankılar uyandırır.
* Duygusu, düşüncesi, şiir gücüyle Fecr-i Âticiler arasında kendine özgü bir şiir yolu açar.
* Ahmet Hamdi Tanpınar onun şiiri için "Emin Bülent, Türk şiirinin ufkundan bir kuyruklu yıldız gibi geçti. Ondan gözlerimizde yalnız bu altın akış ve ağzımızda tamamlanmamış bir lezzet kaldı."der.
* Kin, Dev Şarkısı, Hatay'a Selâm, Hisarlara Karşı, Bir Destan'dan, Hâtip Diyor ki... en güçlü şiirleri arasındadır.

CEMAL SÜLEYMAN:

* Fecr-i Âti edebiyat döneminin en önde gelen hikâye ve romancılarından biri sayılır.
* Halit Ziya'nın etkisinden dilinin sadeliğiyle ayrılır.
* İnhizam, Timsal-i Âşk, Ukde, Siyah Gözler ve Kadın Ruhu gibi eserleri vardır.

ÖMER SEYFETTİN:

* Millî edebiyatımızın büyük hikâyecisi ve sade dil akımının öncüsüdür.
* Tanzimat'ta edebiyatımıza giren küçük realist hikâyenin en başarılı örneklerini vermiştir.
* Diliyle, deyişiyle, konularıyla kendimizi bulduğumuz, Türk insanını yansıtan ilk hikâyeleri o yazdı.
* Türkçülük, milliyetçilik ülküsüyle kaynaştırdığı sanatı tüm yazılarında görülür.
* Dilde, ülkede, kültürde, milliyetçiliğe yönelmede uyanışımızı hazırlar.
* Günlük yaşantılar, çocukluk anıları, menkıbeler, efsaneler, tarih, folklor, halk fıkraları, gözlemler hikâyelerinin konu kaynaklarıdır.
* Hikâyelerinde:
  - Asker olması ve pek çok savaşı görmüş olmasından dolayı geçmişi ve kahramanlık temalarını işlemiştir.
  - Türklük bilincinin kayboluşunu işler. Türklük bilincinden uzaklaşanlara karşı duygularını mizahi bir kılığa sokmuştur.
  - Yanlış Batılılaşmayı eleştirmiştir.
  - Dil birliği bilinci üzerinde durmuştur.
  - Duru bir Türkçeyle konuları işlemiştir.

* Söz oyunlarından, süsten, şairanelikten, uzun cümlelerden, mecazdan kaçar; "edebiyatsız edebiyat" yapmak ister.
* Yalnız Efe, Efruz Bey, İlk Düşen Ak, Yüksek Ökçeler, Bomba, Gizli Mabet, Asilzadeler, Bahar ve Kelebekler, Beyaz Lale, Mahcupluk İmtihanı, Damga gibi eserleri vardır.

ZİYA GÖKALP:

* Türkçülük akımını sistemleştirmiş, Milli Edebiyat'ın güçlenmesinde önemli bir kılavuz olmuştur.
* "Türkçülük, Türk milletini yükseltmek demektir." ilkesinden hareket ederek, bu amaç uğruna bilimi ve sanatı seferber etmiştir.
* Toplumsal kurumlarımızın tümünün Batı'ya göre düzenlenmesi, kültür yoluyla ulusal birliğin yaratılması görüşündedir. Kendisine kadar gelen Türkçülük çalışmalarına bilimsel bir yöntem verir.
* Edebiyatımızın gelişmesi için halka, ulusal kültür kaynaklarımıza gidilmesini, konuşma diliyle yazı dilinin birleştirilmesini, aruz yerine hece ölçüsünün kullanılmasını, edebiyatımızın yaratılmasında Halk edebiyatı ile Batı edebiyatının örnek tutulmasını savunur.
* Ona göre Türkçülüğün üç aşaması vardır: 1. "Türkiyecilik" 2. "Oğuzculuk" veya "Türkmencilik", 3. "Turancılık." Ona göre Türkiye: "Türk milletinden, İslâm ümmetinden" olmalıdır.
* Gerek nesirlerinde, gerek şiirlerinde sade, konuşma diline yakın, doğal, kolay anlaşılır bir dil kullanır.
* Ziya Gökalp, fikirlerini halka geniş ölçüde yayabilmek için düzyazının yanı sıra nazmı da kullanarak didaktik şiirler, manzum masal ve destanlar kaleme aldı. Bunun için Türk mitolojisinden, Türk folklorundan, Dede Korkut Hikâyeleri'nden de faydalanır.
* Ona göre sanat, düşünceleri açıklamak için bir araçtır.
* Hecenin benimsenip gelişmesinde Ziya Gökalp'in rolü olmuştur.
* Kızıl Elma, Yeni Hayat, Türkleşmek - İslâmlaşmak - Muasırlaşmak, Altın Işık, Türkçülüğün Esasları, Türk Medeniyet Tarihi, Malta Mektupları adlı eserleri vardır.

ALİ CANİP YÖNTEM:

* Yeni Lisan akımında Ziya Gökalp ve Ömer Seyfettin'le birlikte çarpışanların başında gelir.
* Çağının dil ve edebiyat anlayışına karşı çıkarken, hızını kaybeden dilde Türkçülük akımına yepyeni bir güç kazandırmıştır.
* Ulusal bir edebiyat için, ulusal dilin gerekliliğini savunurken, yabancı sözcüklerle kurallardan dilimizi arıtmak, halkın konuştuğu sade Türkçe ile yazmak çığrını açanların öncülüğünü yapar.
* Divan edebiyatımızı çok iyi bildiği, Divan şiirimize yakışan güzel örnekler verdiği halde, Servet-i Fünun akımının mutlu azınlığa seslenen şiir anlayışına şiddetle karşı çıkar: "Artık şairin dört duvarı bizi ilgilendirmiyor. Artık biz şairi odasına çekilmiş, saçlarını parmaklarına dolamış ve her akşam gölgeleri ve lâmbasıyla uğraşan inzivaya çekilmiş çile dolduran bir derviş olarak görmek istemiyoruz. Artık şair dört duvarın içinde kendi kendisi için bir mahlûk değil, toplum içinde toplum için bir yaratıcı olmalı." görüşüne bağlı kalarak haykırır:

  "Her zulmü, kahrı boğmaya bir parça kan yeter.

  Ey şark uyan yeter, yeter ey şark, uyan yeter"
* Hece ölçüsüyle, sade dille yazdığı şiirlerden çok, edebiyat tarihimiz üzerindeki çalışmalarıyla önem kazanır.
* Milli Edebiyat Meselesi ve Cenap Bey'le Münekaşalarım, Geçtiğim Yol adlı eserleri vardır.

MEHMET EMİN YURDAKUL:

* Çağdaş şiirimizi Anadolu'nun acı gerçeğine yönelten Türkçü, ulusçu şairdir.
* Yeni Türk edebiyatında, Anadolu halkının acılarını, saldırgan düşman güçlerine karşı ulusumuzun başkaldırışını sade bir dille anlatmıştır.
* Coşkulu bir anlatımı vardır.
* Hece ölçüsünü kullanmıştır.
* Atatürk'e göre: "Milli şairimiz Mehmet Emin, Türk milliyetperverliğinin ilâhi müjdecisi şiirleriyle mücadelemizin kahramanlık ruhuna doğuş ufku olmuştur."
* Manzum nesir diyebileceğimiz halk şiirine yaklaşan bir şiir yapısı vardır.
* Uyarıcı, öğretici şiirlerini temiz bir dille yazmış, toplum dertlerini konu olarak almış; şiirimize halkçı, ulusçu bir nitelik katmıştır.
* Şirimizi yalnız toplumsal faydaya dayandığı, şiiri şiir yapan özellikleri dikkate almadığı için etkileme gücü azdır.
* Kendisine "Milli şair", "Türk şairi" denmesinin nedeni, ulusal duyguları halk için, halk diliyle kendine özgü bir coşkuyla dile getirmesinde aranmalıdır.
* Türkçe Şiirler, Türk Sazı, Ey Türk Uyan, Tan Sesleri, Ordunun Destanı, Dicle Önünde, Turan'a Doğru, Zafer Yolunda, İsyan ve Dua, Aydın Kızları, Mustafa Kemal, Ankara, Fazilet ve Adalet adlı eserleri vardır.

YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU:

* Eserlerinde Türk toplumunun Tanzimat'tan Atatürk Türkiye'si dönemine kadarki yaşantısını güçlü bir biçimde yansıtan, gerçeklere fikir açısından bakan büyük bir nesir ve roman yazarımızdır.
* Gerçekçi, küçük hikâyelerden, mistik şiirlerden sonra, romana geçmiştir.

* Romanlarında birbirini tamamlayan bireysel ve toplumsal hayat zincirimiz tasvir edilir.
* Yapıtlarında, çoğunlukla, içinde yaşadığı toplumun sorunları üstünde düşünür. Mistisizme kayan duygulu karakter yapısının yanısıra devrimci, mücadeleci bir sanat yanı vardır.
* Anadolucu, Atatürkçü, devletçi, lâik bir görüş içerisindedir.
* Romanlarındaki tiplerin çoğu, iç dünyaları zengin, kötümser, düzensizlik kurbanı, törelere, geleneklere bağlı kişilerdir.
* Her romanında tarihsel olaylara bağlı insanların kişiliklerini yansıtır.
* "Toplum için sanat" ilkesini benimsemiştir. Çözümleyici, tasvirci, fikir ve tezci yönleri hemen dikkati çeker.
* Halk şairlerinin Türkçesini benimser, mensur şiir, deneme, makale, anı, monografi, hikâye, tiyatro ve roman türlerinde yazmıştır.
* Nur Baba, Erenlerin Bağından, Rahmet, Hüküm Gecesi, Sodom ve Gomore, Yaban, Panorama, Ankara, Hep O Şarkı, Zoraki Diplomat, Anamın Kitabı, Vatan Yolunda, Okun Ucundan (mensur şiirleri) adlı eserleri vardır.

HALİDE EDİP ADIVAR:

* Milli Edebiyat ve Yeni Lisan tartışmaları sırasında sade, yeni bir dille ortaya çıkar.
* Romantizmden realizme doğru bir gelişme gösterir.
* Çeşitli dergilerde çıkan inceleme ve hikâyeleriyle tanınmış; sonraları romanlarıyla dikkati çekmiştir.
* Romanlarında önce aşk temasını, kadın psikolojisini işler; sonra Türkçülük, milliyetçilik ve memleketçilik konularına yönelir; daha sonra kişileri, içinde yaşadıkları olay evresinde, geleneklere, göreneklere,dönemlerle törenlere, nesillere bağlayarak anlatır.
* Romanlarında canlı, kuvvetli karakterler yaratır.
* Kadın kahramanları sembol derecesinde yüksek özellikleriyle çarpıcı, etkileyicidir.
* Roman olayları, çoğunlukla İstanbul'da, kendi yaşadığı zamanlarda geçer. Üslûbu pek akıcı değildir; alışılmışın dışında bir cümle yapısı, tutuk, bazen bozuk bir anlatımı vardır.
* Şivesindeki ayrılığa rağmen, düşüncelerin sağlam olmasına dikkat eder.
* Anı, hikâye, eleştiri, inceleme, makale, mensur şiir, roman, tiyatro, edebiyat tarihi ve çeviri türlerinde eserler vermiştir.
* Seviye Talip, Raik'in Annesi, Handan, Yeni Turan, Mev'ut Hüküm, Ateşten Gömlek, Vurun Kahpeye, Sinekli Bakkal, Tatarcık, Sonsuz Panayır, Türk'ün Ateşle İmtihanı, Dağa Çıkan Kurt, Akile Hanım Sokağı gibi eserleri vardır.

REFİK HALİT KARAY:

* Yeni Lisan akımının tutulmasında önemli payı bulunan, konuşma dilini yazılarında büyük bir ustalıkla uygulayan bir yazardır.
* Hikâyeleriyle romanlarında, çoğunlukla aile üstünde durur. Hiçbir belli teze bağlanmaksızın, sağlam bir teknikle, başarılı çevre betimlemeleri içerisinde nefis bir üslupla olayları anlatır.
* Ağır fikre, derin çözümlemelere, tezli saplantılara girmeden "ak realizm" diyebileceğimiz bir görüşle yazar. Ne çok karamsardır, ne çok iyimser.
* Olaylarla törelerin güldüren, şaşırtan yanlarını alır. İç gözlemde oldukça zayıf, dış gözlemde çok kuvvetli bir "ressam - yazar" özelliği gösterir.
* Sürükleyici olayları, ilgi çekici tiplerle, geniş bir coğrafya içerisinde, renkli, kokulu, bin bir benzetme ve zekâ oyunlarıyla verir.
* Sıcak, çekici, oynak, ışıklı, zevkli bir dili vardır. İstanbul halkının en güzel Türkçesini kullanan usta bir üslûpçudur.
* Mensur şiir, makale, hâtıra, fıkra, sohbet, tiyatro, roman türlerinde eserler vermiştir.
* Anadolu sürgünlüğü çağında yazdığı **Memleket Hikâyeleri;** İstanbul'un çeşitli hayat sahnelerini anlatan **İstanbul'un İçyüzü,** Yezidin Kızı, Sürgün, Anahtar, Çete, Bu Bizim Hayatımız, Dişi Örümcek, Bugünün Saraylısı, Kadınlar Tekkesi, Karlı Dağdaki Ateş... gibi eserleri vardır.

REŞAT NURİ GÜNTEKİN:

* Anadolu halkının yaşantısını, sorunlarını, kişisel duygularla inançlarını süssüz, yapmacıksız, konuşulan Türkçenin tüm sadelik ve açıklığıyla dile getirir.
* "Çalıkuşu" romanına gelinceye dek küçük hikâyeleri, tiyatro eleştirileri, piyesleriyle dikkati çeker; bu romanı ile ünü artar.
* Çalıkuşu, halkımızı aydınlatmak, yurdumuzu kalkındırmak isteyen gençlerimiz için bir sembol olmuş; Feride'nin kişiliğinde İstanbul'la taşra birbirini sevip kaynaşmıştır.
* İyi bildiği sahne tekniğini, romantizme kayan bir idealizm altında, bazen mizahla karışık olaylara uygular. İnsan sevgisine geniş bir yer verir.
* Müfettişlikle adım adım gezdiği Anadolu'yu, gördüklerini, duyduklarını, kendine özgü tipleri, geleneklerle görenekleri, toplumsal dertleri, pek derine inmeyen bir gözlemle anlatır.
* Yaşadığı çağın konularını, geleceğin mutlu günlerini hazırlamak, daha iyi insan yaratmak endişesiyle işler. Kendini, daha güzel yarınları hazırlayan, bir ülke mimarı sayar.
* Eleştiri, makale, çeviri, anı, hikaye, roman, tiyatro türlerinde eserler vermiştir.

Çalıkuşu, Damga, Dudaktan Kalbe, Bir Kadın Düşmanı, Acımak, Yeşil Gece, Yaprak Dökümü, Kızılcık Dalları, Gökyüzü, Eski Hastalık, Ateş Gecesi, Miskinler Tekkesi... gibi eserleri vardır.

YAHYA KEMAL BEYATLI:

- Milli edebiyatımızın en büyük şairidir. Modern Türk şiir dilinin yolunu açanların başında gelir.
- Şiirimize Batılı anlayışla ilk çekidüzen veren odur.
- Günlük yaşantının dışına çıkar; tarihimizin kahramanlıklarına, duygunun sonsuzluklarına uzanır.
- Divan şiirimizle yeni şiir arasındaki köprüyü tek başına kurarken, ilk defa şiirde bilinçli duygulanmanın mimarlığını yapar.
- Sanat görüşü "Yalnız bizim olanı aramak"tır. Ona göre önemli olan, Türk toplumunun ruhu, tarihi ve sezişidir.
- Şiirlerinde parnasist, sembolist, neoklâsik, romantik birçok özellikler görülse de hiçbir edebiyat akımına bağlanmaz.
- "Sözü az söyle, güzel söyle." kuralına bağlıdır.
- Türk'ün öz değerlerini, zevkini halkın diliyle anlatma çabasındadır. Şirilerinde hevesin, esinlenmenin değil, geniş bir kültürün, derin bir felsefesinin dile geldiğini görürüz.
- "Ok" şiiri hariç, şiirinde hep aruzu kullanmıştır. Türk aruzuna son ve güzel biçimi verir.
- Osmanlı İmparatorluğu'nun şanlı anıları içerisindedir.
- Çoğunlukla, İran - Türk şiirinin bestelendiği mistik bir idealizme yönelir.
- İç ahengi her şeyden üstün tutar. "Şiirin musikiden başka bir musiki" olduğu düşüncesinden yola çıkarak şiiri düzyazıdan uzaklaştırmıştır.
- Şiirlerinde; İstanbul, aşk, tabiat, ölüm, musiki, deniz, rintlik, sonsuzluk temalarını işler. Şiirlerinin yanısıra nesir olarak makale, gezi, anı, deneme, fıkra, mektup, hikaye, monografi türlerinde yazılar yazmış, çeviriler yapmıştır.
- Kendi Gök Kubbemiz, Eski Şiirin Rüzgarıyla, Rübailer ve Hayyam Rübailerini Türkçe Söyleyiş, Aziz İstanbul, Eğil Dağlar, Portreler... gibi eserleri vardır.

PEYAMİ SAFA:

- Edebiyatımızın psiko - sosyal yazarı ve romancısıdır.
- Ansiklopedik bir yazardır. Edebiyat, felsefe, tıp, tarih, hukuk, resim, musiki, sosyoloji, psikoloji konularında rahatlıkla yazıp konuşabilecek bir kültüre sahiptir.
- Sanat endişesiyle yazdıklarında "Peyami Safa" geçim kavgasıyla yazdıklarında "Server Bedi" imzasını kullanılır.
- Doğu ve Batı uygarlığından kendine özgü bir sonuç çıkarır, görüşlerini şiddetle savunur. Eserlerindeki kişiler, belli düşüncelerle duygularını anlatmak gayesiyle yaratılmış kanısı uyandırır.
- Romanlarında olaylara değil, psikolojik çözümlemelere önem verir.
- Psiko - sosyal konularda da roman yazan Peyami Safa'nın usta bir roman tekniği, canlı bir anlatım gücü vardır.
- "Gerçek halk şiirinde, halis foklor örneklerinde öyle pis kelimelere rastlanmaz." görüşüyle çirkin sözlerden kaçınır.
- Sözde Kızlar, Şimşek, Mahşer, Bir Akşamdı, Bir Genç Kız Kalbinin Cürmü, Cânan, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, Atillâ, Harbiye, Bir Tereddüdün Romanı, Matmazel Norolya'nın Koltuğu, Bektaşiler Arasında, Bir Genç Kızın Hatıratı, Yalnızız, Biz İnsanlar... gibi eserleri vardır.

AHMET HİKMET MÜFTÜOĞLU:

- Servet-i Fünun'la, Milli Edebiyat dönemlerinde Türkçülük ve halkçılık için çalışan bir yazarımızdır.
- "Türkçülük" ilkesine bağlı olmakla beraber yazıları süslü, terkipli, şairane betimlemelerle doludur.
- İlk eserinde Servet-i Fünun üslûp özellikleri; millî akıma bağlı olanlarda "Arı Türkçeciliğe" varan bir sadelik görülür.
- Batı taklitçiliğine, kozmopolit anlayışa karşı Türklük ülküsünü savunur.
- Konularında ulusal bir renklilik vardır. Makale, monolog, mensûre, hikâye ve roman türlerinde yazmıştır.
- Haristan ve Gülistan, Çağlayanlar ve Gönül Hanım adlı eserleri vardır.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı iki dönemde incelenebilir:

- 1923 - 1940 yılları arası Türk edebiyatı
- 1940 sonrası (Son dönem) Türk edebiyatı

1. 1923 - 1940 YILLARI ARASI TÜRK EDEBİYATI

Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle başlayan siyasal ve toplumsal değişimler edebiyatımız açısından yeni bir dönemin başlangıcı sayılır. Bu dönemde Atatürk devrimleriyle sosyal ve kültürel yapıda önemli değişiklikler yapılmış, bu durum sanat çalışmalarını doğrudan etkilemiştir. Yeni Türk harflerinin kabul edilmesi, Türk Dil ve Tarih Kurumları'nın kurulması, halkevlerinin, yeni okulların açılması... gibi olaylar 1923 - 1940 yılları arası Türk edebiyatına damgasını vurmuştur.

Bu dönemin başlıca özellikleri şunlardır:

1. Milli Edebiyat akımıyla başlayan Anadolu'ya ve halkın sorunlarına yönelme düşüncesi yayılmış, Anadolu'ya ilgi çoğalmıştır.
2. Eserlerde Kurtuluş Savaşı'nın etkileri görülür.
3. Sanatçıların dili genellikle sadedir. Eserlerde daha çok Anadolu insanının konuşmasına yer verilmiştir.

4. Halk şiirinden yararlanılmış, şiirde genellikle hece ölçüsü kullanılmıştır. Bazı sanatçılar serbest nazım biçimleriyle de şiirler yazmışlardır.
5. Önceki dönemlere ait bazı sanatçılar (Abdülhak Hamit, Ahmet Haşim, Hüseyin Rahmi, Ahmet Rasim...) bu dönemde de eserler vermişlerdir.
6. Bu dönemde edebiyatın bütün türlerinde eserler ortaya konmuştur.

1923 - 1940 Yılları Arasında Ortaya Çıkan Edebiyat Toplulukları ya da Eğilimleri

a) Memleket Edebiyatı:

Anadolu'yu ve Anadolu insanını anlatmaya çalışan bu anlayışın temelleri Ziya Gökalp ve Mehmet Emin Yurdakul gibi sanatçılar tarafından atılmıştır. Şiirde hece ölçüsünü ve Halk şiiri nazım biçimlerini kullanan sanatçılar yalın bir dille eserler vermişler, mahalli söyleyişleri edebiyata sokmuşlardır. Memleket edebiyatı yapan **Faruk Nafiz, Halit Fahri, Necmettin Halil, Halide Nusret, Ömer Bedrettin Uşaklı, Ahmet Kutsi Tecer, Kemalettin Kamu** gibi şairler iyimser bir psikoloji ile şiirler yazmışlar; fakat Anadolu'nun sorunlarını köklü biçimde dile getirememişlerdir. Memleket edebiyatına hizmet eden **Yakup Kadri, Halide Edip, Reşat Nuri** gibi yazarların eserlerinde ise Anadolu'ya bakış daha tutarlı, daha ciddidir.

Cumhuriyet dönemi romanında ulusal Kurtuluş Savaşı başlı başına bir konu oluşturur. Toplumumuzun yazgısını değiştiren, tarihimizde yeni bir dönemin başlamasını sağlayan bu olay türlü yönleriyle roman ve öykülerle işlenir. Savaş öncesi durum, savaş yılları, savaşa katılan yerli güçler, çeteler türlü romanların dokusu içinde anlatılmıştır.

Kurtuluş Savaşı'nı Konu Edinen Romanlar

Eser Adı	Yazarı
Ateşten Gömlek	Halide Edip Adıvar
Vurun Kahpeye	Halide Edip Adıvar
Yaban	Y. Kadri Karaosmanoğlu
Yorgun Savaşçı	Kemal Tahir
Kalpaklılar	Samim Kocagöz
Doludizgin	Samim Kocagöz
Küçük Ağa	Tarık Buğra
Toz Duman İçinde	Talip Apaydın

b) Mistik - Ruhçu Edebiyat Anlayışı:

Necip Fazıl Kısakürek, Peyami Safa, Asaf Halet Çelebi gibi sanatçıların temsil ettiği mistik - ruhçu edebiyat anlayışı, manevi değerlere ve ruhun üstünlüğü ilkesine büyük önem vermiş; bu doğrultuda eserlere yansımıştır. Mistik - ruhçu görüş, maddeci (metaryalist) dünya görüşüne bir karşı çıkıştır. **Ahmet Hamdi Tanpınar, Abdülhak Şinasi Hisar** gibi sanatçılar da rüya, hayal ve hatıralara yönelmişlerdir.

c) Yedi Meşaleciler:

1928'de eserlerini "Yedi Meşale" adlı bir kitapta toplayan genç sanatçılar Milli Edebiyatçılara tepki olarak ortaya çıkarlar ve şu görüşleri savunurlar:

- Sanat, sanat için olmalıdır.
- Edebiyatta daima "yenilik, içtenlik ve canlılık" peşinde koşulmalıdır.
- Sanatçılar, geleneksel temalar yerine yeni temalar bulup işlemelidir.
- Batılı ilkelerle sanat yapılmalıdır.

"Yedi Meşaleciler" olarak isim yapan topluluk şu sanatçılardan oluşmaktadır:

Kenan Hulusi Koray
Cevdet Kudret Solok
Muammer Lütfi Bahşi
Sabri Esat Siyavuşgil
Yaşar Nabi Nayır
Vasfi Mahir Kocatürk
Ziya Osman Saba

Yedi Meşaleciler, bir bakıma Fecr-i Âticilere benzetilebilir. Fecr-i Âticiler, nasıl Servet-i Fünuncular tepki olduklarını söylemiş, fakat onların devamı olmaktan öteye gidememişlerse, Yedi Meşaleciler de Beş Hececilere karşı çıkmakla işe başlamış, fakat tam bir edebiyat topluluğu olmadan dağılıp gitmişlerdir.

Türk şiirine yenilik getiremeyen, hece ölçüsünden yola çıkan ve Fransız sembolistlerini örnek alarak şiirler yazan Yedi Meşalecilerin çoğu, sonradan edebiyatın değişik alanlarına kaymışlardır.

ç) Serbest Şiir Anlayışı:

1930'lu yıllarda ortaya çıkan serbest şiir anlayışının en büyük temsilcisi **Nazım Hikmet**'tir. Bu sanatçı, Rusya'daki öğrenim yıllarında, fütürizm akımına bağlı olan Mayakovski'nin şiirlerini okumuş, bunlardan etkilenmiştir. Rusya dönüşü öz, biçim ve tema bakımından yeni şiirleriyle serbest nazmın öncüsü olan ve sosyalist dünya görüşünü benimseyen Nazım Hikmet, kendisinden sonraki birçok şair üzerinde etkili olmuştur.

2. 1940 SONRASI TÜRK EDEBİYATI

1938'de Atatürk'ün ölümünden sonra Türkiye'de ve dünyada yeni gelişmeler olmuştur. İkinci Dünya Savaşı diğer dünya ülkeleri gibi Türkiye'yi de etkilemiş, toplum bunalımlı bir savaş atmosferi yaşamıştır. Bu yıllarda tek partiyle yönetilen ülke; ancak 1950'den sonra çok partili siyasal hayata geçebilmiştir. Çok partili hayatla birlikte edebiyat alanında çokseslilik oluşmuş, karşıt görüşlerin dile getirildiği eserler verilmiştir.

1940 Sonrası Ortaya Çıkan Edebiyat Toplulukları ya da Eğilimleri

a) Garipçiler (I. Yeni Hareketi):

Geleneksel şiir anlayışına bir tepki olarak doğan ve 1941'de yayımladıkları "Garip" adlı kitapla ortaya çıkan Birinci Yeni hareketinin öncüleri şunlardır:

Orhan Veli Kanık
Melih Cevdet Anday
Oktay Rifat Horozcu

Şiirimizde köklü değişikliklere yol açan Garipçilerin şiir anlayışı aşağıdaki gibi özetlenebilir:

* Şiir, ölçüden ve uyaktan kurtarılmalıdır.
* Şiirde asıl olan söyleyiştir. Dildeki her sözcük şiire girmeli, şairane sözler kullanılmamalıdır.
* Şiir dili, halkın konuştuğu dil olmalıdır.
* Şiirde esprili, nükteli, şaşırtmaya dayalı bir anlayış benimsenebilir.
* Günlük yaşamdaki her şey şiirin konusu olabilir. Şiirde en basit, en sıradan insanlar ve olaylardan söz edilebilir.

Batı edebiyatındaki sürrealizm akımından da bir ölçüde etkilenen Birinci Yeni hareketinin yukarıda belirtilen görüşleri "garip" karşılandığı için topluluk "Garipçiler" olarak adlandırılmıştır. Garipçilerin kuramcısı Orhan Veli Kanık'tır. Diğer iki arkadaşı Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat Horozcu, Kanık'ın ölümünden sonra yeni bir şiir söyleyişi geliştirmiştir.

1950'lere doğru Garipçilerin şiir anlayışı tıkanmış, bu anlayışa tepki olarak başka şiir görüşleri ortaya çıkmıştır.

b) İkinci Yeni Hareketi:

1950'den sonra Garip hareketine tepki olarak ortaya çıkan bu akımın başlıca temsilcileri şunlardır:

Cemal Süreya
Edip Cansever
Sezai Karakoç
Ece Ayhan
Turgut Uyar
İlhan Berk
Ülkü Tamer

İkinci Yeni hareketinin şiir anlayışı şu özellikleri taşır:

* İmgeye kapıları yeniden ve sonuna kadar açmak
* Edebi sanatlara özgürlük tanımak
* Basitlik, sıradanlık ve sadelikten ayrılmak
* Konuşma diline sırt çevirmek
* Halk kültüründen uzaklaşmak, "folklor" dan kopmak
* Nükte, şaşırtma ve tekerlemeden kaçmak
* Şiiri akıldan ve anlamdan uzaklaştırmak
* Duyguya ve çağrışımlara yaslanmak
* Konuyu, hikâyeyi, olayı atmak
* Aydınlara seslenmek

c) Hisarcılar:

1950'den sonra Mehmet Çınarlı'nın çıkardığı Hisar dergisi çevresinde toplanan bazı sanatçılar Garipçilere tepki göstermiş; millî - manevî değerlere dayalı bir şiir anlayışı ortaya koymuşlardır. Şiirde ölçü, uyak gibi öğeleri önemseyen; aşk, doğa ve yurt sevgisi... temalarını işleyen bu topluluğun önemli sanatçıları şunlardır:

Mehmet Çınarlı
İlhan Geçer
Munis Faik Ozansoy
Mustafa Necati Karaer
Yavuz Bülent Bakiler..

1940'tan sonraki dönemde Fazıl Hüsnü Dağlarca, Behçet Necatigil, Zeki Ömer Defne gibi şairler sözü edilen topluluklara katılmamış, bağımsız kalmışlardır. Yine bu dönemde Attilla İlhan, kendine özgü bir şiir anlayışı geliştiren önemli bir şairdir.

ç) Toplumsal Gerçekçiler:

1950'den sonra bazı hikâye ve roman yazarları halka ve özellikle köye, köylü sorunlarına yönelmiş, gözlemci bir gerçekçilikle eserler vermişlerdir. Toplumsal gerçekçiler, ele aldıkları sorunları daha çok sosyalist dünya görüşünden hareketle işlemişler; sanatı bu görüşü yayma doğrultusunda kullanmışlardır. Toplumsal gerçekçi yazarlar konuşma diliyle yazmışlar, çoğu zaman eserlerindeki kişileri bölgesel bir ağızla konuşturmuşlar, güçlü betimlemeler yapmışlardır. Bu sanatçılardan bazıları şunlardır:

Yaşar Kemal
Orhan Kemal
Kemal Tahir
Necati Cumalı
Haldun Taner

ÖRNEK - 1: (ÖSS – 2008)

(I) İkinci Yeni şiiri, Garip şiirine bir tepkidir. (II) Başka bir deyişle anlamdan, gerçekten, yaşamdan kopmanın şiiridir. (III) Anlamdan kurtulmak, soyutluğu sağlamak için duyulmadık yeni sözcükler üretme yoluna gidilmiştir. (IV) Söz dizimi değiştirilmiş, yeni tamlamalar kurulmuştur. (V) Bu yeniliklere Orhan Veli, Oktay Rıfat ve Melih Cevdet öncülük etmiştir.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde, İkinci Yeni şiiriyle ilgili bilgi yanlışı vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM:

Orhan Veli, Melih Cevdet ve Oktay Rıfat, I. Yeni yani Garip şiirinin temsilcileridir. Dolayısıyla V. cümlede verilen bilgi yanlıştır.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 2: (ÖSS – 2008)

Kimi yapıt ve karakterler, okurca öyle benimsenirki yazarları ağızlarıyla kuş tutsalar bile o yapıtlarla karakterlerin gölgesi altında yaşamaktan kurtulamazlar.

Aşağıda verilenlerden hangisi, bu cümlede anlatılanlara bir örnek oluşturmaz?

A) Dostoyevski, Suç ve Ceza, Raskolnikov
B) Reşat Nuri Güntekin, Çalıkuşu, Feride
C) Halide Edip Adıvar, Tatarcık, Kör İsmail
D) Victor Hugo, Sefiller, Jean Valjean
E) Halit Ziya Uşaklıgil, Mai ve Siyah, Ahmet

ÇÖZÜM:

Soru kökünde, karakterleriyle ön plana çıkan yapıtlar sorulmaktadır. Suç ve Ceza, Çalıkuşu, Sefiller ve Mai ve Siyah adlı yapıtlar karakterleriyle ön plana çıkan yapıtlardır. Halide Edip Adıvar'ın Tatarcık adlı romanı, Kör İsmail karakterleriyle ön plana çıkan romanlardan biri değildir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 3: (ÖYS – 1992)

Uyandım baktım ki sabah
Güneş vurmuş içime
Kuşlara yapraklara dönmüşüm
Pır pır eder durur, bahar rüzgarında

Bu dizeler Orhan Veli'nin şiirine özgü aşağıdaki niteliklerden hangisine örnek gösterilebilir?

A) Edebi sanatlara yer vermemesine
B) Nükteli bir söyleyişi yeğlemesine
C) Doğa betimlemesine başvurmasına
D) Ölçü ve uyağa önem vermemesine
E) Toplumsal sorunlara değinmesine

ÇÖZÜM:

Verilen dizelerde ölçü olmadığı gibi, uyak ve uyak düzeni de yoktur. Çünkü Orhan Veli, Garip akımının bir temsilcisidir. Garipçilerin en önemli şiir özelliği "şiiri ölçüden ve uyaktan" kurtarmaktır. Garipçiler, bu nedenle ölçü ve uyağa önem vermezler.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 4: (ÖYS – 1983)

1940 şiiri, kendinden önceki şiire bir tepkidir. Daha doğrusu o şiirde bulunmayan özelliklerin ardına düşmüştür. Şiirimiz, bir yandan şairin diline bağ olan engellerden arınırken, bir yandan da hayata yönelmiştir. Şiir, masa başı ürünü olmaktan çıkmıştır. Hayatla alışverişini sürdürerek hemen her türlü konunun kapısını çalmıştır. Düşünceye ağırlık vermiş, sıradan insanın hayatına ayna tutmuştur bu şiir.

Parçaya göre 1940'tan önceki şiirimiz için aşağıdaki yargılardan hangisine varılamaz?

A) Konuların işlenişi bir çeşitlilik göstermez.
B) Yazılanla yaşanılan arasında bir bağlantı görülmez.
C) Belirli konuların dışına çıkılmaz.
D) Belirli kurallara uyma zorunluluğu vardır.
E) Duygunun ve düşgücünün payı büyüktür.

ÇÖZÜM:

Parçanın son bölümünde "Hayatla alışverişini sürdürerek, hemen her türlü konunun kapısını çalmıştır." yargısı, 1940 şiiri için söylendiğine ve 1940 şiiri, 1940'tan önceki şiire bir tepki olduğuna göre, 1940'tan önceki şiirde, konu çeşitliliği yok demektir. A ile C seçeneği bu yargıyı taşıyor. 1940 şiiri "hayata yönelmiş" ise, 1940 öncesi şiirinde gerçek yaşam yok demektir. Bu yargı da B'de verilmiş. "Şairin diline bağ olan engellerden arınırken..." cümlesinde ise, 1940 öncesinde zorlayıcı belirli kuralların olduğunu anlıyoruz. Duygu ve düşgücüne bu parçada değinilmediğine göre, E'deki yargıya varmamız mümkün değildir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 5:

İşim gücüm budur benim,
Gökyüzünü boyarım her sabah
Uyanır bakarsınız ki mavi,
Deniz yırtılır kimi zaman
Bilmezsiniz kim diker;
Ben dikerim.

Bu dizeler Garipçiler topluluğunun önemli şahsiyetlerinden olan Orhan Veli'ye aittir.

Bu dizelere bakarak Garipçilere özgü aşağıdaki niteliklerden hangisine varılamaz?

A) Toplumsal sorunlara değinme
B) Geleneksel şiir anlayışından kopma
C) Ölçü ve uyağa önem vermeme
D) Nükteli bir söyleşi benimseme
E) Sade ve anlaşılır bir dil kullanma

ÇÖZÜM:

Şiirde ölçü ve uyağa önem verilmemiştir. İçten geldiği gibi, serbest ölçüyle yazılmıştır. Bu nedenle B ve C seçeneklerindeki niteliklere varılır. Denizin bazen yırtıldığını, kendisinin denizi diktiğini söyleyerek nükteli bir söyleyişi benimsediği anlaşılmaktadır. Dili de sade ve anlaşılır niteliktedir. Ancak toplumsal sorunlara değinme niteliği bu şiirden anlaşılmaz.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 6:

Benim gönlüm bir kelebek
Dolaşıyor çiçek çiçek
Tükenecek ömrü böyle
Çırpınarak, titreyerek

Bu şiirde görülen öz ve biçim özelliklerini benimsemeyerek karşıt bir şiir anlayışı getiren topluluk, aşağıdakilerden hangisi olabilir?

A) Fecr-i Âticiler
B) Yedi Meşaleciler
C) Saf Şiirciler
D) Garipçiler
E) Beş Hececiler

ÇÖZÜM:

Verilen dörtlükte hem ölçü, hem de uyak vardır. Yani ölçüye ve uyağa önem verilmiştir. Buna karşıt bir şiir anlayışı ölçü ve uyağa önem vermeyen şiir anlayışı demektir. Bu anlayış da **Garipçilere** aittir.

Doğru cevap **(D)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 7:

Aşağıdakilerden hangisi "Beş Hececiler"in özelliklerinden biri değildir?

A) "Mektepten memlekete" ilkesiyle "memleket edebiyatı"nın doğmasına gayret etmişlerdir.
B) Hece ölçüsünü yaygınlaştırmak istemişlerdir.
C) Konuşma diline sırt çevirerek, şiire özgü bir dil kullanmışlardır.
D) Yurt güzelliklerini, Anadolu'yu, yurtseverlik ve kahramanlık konularını işlemişlerdir.
E) Gerçekçi olmak isterken; Kurtuluş Savaşı'nın etkisiyle, Anadolu görüntülerini romantik bir duyarlıkla işlemişlerdir.

ÇÖZÜM:

A, B, D ve E seçeneklerindeki özellikler "Beş Hececiler"e aittir. Ancak C seçeneğindeki özellik **İkinci Yenicilere** aittir. Çünkü **Beş Hececiler** dilde sadeleşme eğilimini gerçekleştirmeye ve konuşma dilini yazı diline yaklaştırmaya çalışmışlar hatta konuşma dilini yazı dili olarak benimsemişlerdir. Bu nedenle C seçeneğindeki özellik Beş Hececilere ait değildir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 8: (ÖYS – 1994)

Şiir, öykü, roman, deneme ve edebiyat tarihi alanlarında yapıtlar vermiş, çok yönlü bir yazardır. Daha çok sembolist akıma girebilecek, âhenkli ve orijinal hayallerle yüklü şiirler yazmıştır. Hikâyelerinde insan ruhunun temeli saydığı bilinçaltına ve rüyalara geniş yer vermiştir. Romanlarında bu öğelerle birlikte, tarihsel, toplumsal konuları da ele almıştır.

Bu parçada sözü edilen yazar aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yakup Kadri Karaosmanoğlu
B) Abdülhak Şinasi Hisar
C) Ahmet Hamdi Tanpınar
D) Namık Kemal
E) Hüseyin Rahmi Gürpınar

ÇÖZÜM:

Çok yönlü bir yazar olması, Ahmet Haşim ile Yahya Kemal'in etkisiyle sembolizm akımının etkisinde kalması ayrıca bilinçaltına ve rüyalara geniş yer vermesi gibi özelliklerin tümü Ahmet Hamdi Tanpınar'a aittir.

Doğru cevap **(C)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 9:

Hikâyelerinde konu ve olaydan çok, şiirsel etki yaratacak durumları ele alan, genellikle balıkçıları ve deniz insanlarını anlatan, daha çok bir İstanbul hikâyecisi olarak bilinen yazarımız, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Haldun Taner
B) Sait Faik
C) Necati Cumalı
D) Zeyyat Selimoğlu
E) Halikarnas Balıkçısı

ÇÖZÜM:

Hikâyelerinde genellikle deniz insanlarını ve balıkçıları anlatan, daha çok bir İstanbul hikâyecisi olarak bilinen yazarımız Sait Faik Abasıyanık'tır.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 10:

"Benim de mi düşüncelerim olacaktı,
Ben de mi böyle uykusuz kalacaktım,
Sessiz sedasız mı olacaktım böyle?"

Dizelerinden de anlaşılacağı gibi, şiirimizi basit söyleyişe kavuşturmuştur. Ölçü ve uyağın katı kurallarını yıkarak "Garip" şiir akımının öncüsü olmuştur. Kısa yaşamına sığdırdığı şiirlerinin değeri ölümünden sonra anlaşılmıştır.

Yukarıda sözü edilen şair aşağıdakilerin hangisidir?

A) Ziya Osman Saba
B) Orhan Veli Kanık
C) Faruk Nafiz Çamlıbel
D) Cahit Sıtkı Tarancı
E) Ahmet Kutsi Tecer

ÇÖZÜM:

Ölçü ve uyağın katı kurallarını yıkarak "Garip" şiir akımının öncüsü olan şair Orhan Veli Kanık'tır.

Doğru cevap **(B)** seçeneğidir.

ÖRNEK - 11: (ÖSS – 2008)

---- önemli yapıtlarından biri olan Kuyucaklı Yusuf ile Reşat Nuri'nin ---- adlı yapıtı Türk edebiyatında kasaba gerçeklerini yansıtan romanlardandır.

Bu cümlede boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) Sabahattin Ali'nin – Yeşil Gece
B) Orhan Kemal'in – Çalıkuşu
C) Aziz Nesin'in – Dudaktan Kalbe
D) Rıfat Ilgaz'ın – Acımak
E) Kemal Tahir'in – Kavak Yelleri

ÇÖZÜM:

Kuyucaklı Yusuf, Sabahattin Ali'nin eseridir. Reşat Nuri'nin kasaba gerçekerini yansıtan romanı ise Yeşil Gece'dir.

Doğru cevap **(A)** seçeneğidir.

CUMHURİYET DÖNEMİ EDEBİYATI'NIN ÖNEMLİ ŞAHSİYETLERİ

AHMET HAMDİ TANPINAR:

* Cumhuriyet edebiyatımızın önemli şair ve yazarıdır.
* Dilimize yeni bir ses, yeni bir deyiş getiren sanatçıdır.
* Hece ölçümüzü mısralarında en güzel uygulayan, ona bir şiir bütünlüğü kazandıran şairlerin başındadır.
* Şiiri, dilimizin özlülüğü, hece ölçüsü içerisinde yeni bir kompozisyona ulaştırır.
* Tanpınar, Türk mantık ve ahlâkçılığından Batılı akılcılığa geçer. Kesin sonuçlara varıp katılaşmaktansa aramayı, düşünmeyi, sezmeyi seven çok renkli bir yazardır. Sağlam bir tarih bilincine dayanan geniş bir kültürü vardır.
* Seçkin, çeşitli mecazlarla, düşüncelerle, soyut sözcüklere geniş yer veren, kendine özgü zengin bir cümle yapısı vardır.
* Ahmet Haşim ile Yahya Kemal'in etkisinde kalmıştır.
* Şiirlerinde derin bir müzikalite, zaman teması, renkli bir imajın yanı sıra bilinçaltına inen bir duyarlık görülür.
* Hikâye ve romanlarında da aynı şiirsel nitelik vardır. Sembolizme, empresyonizme varan bir belirsizlikle psikolojik anıları işler. Yurt sevgisi, geçmiş özlemi, sevme - sevilme isteği, şiirlerinde sık sık karşılaşılan motiflerdir.
* Evreni, toplumsal görüşlerden uzak, bireysel dünyasından seyreder.
* Abdullah Efendinin Rüyaları, Huzur, Beş Şehir, Yaz Yağmuru, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Mahur Beste, Yaşadığım Gibi, XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi adlı eserleri vardır.

SAİT FAİK ABASIYANIK:

* Yaşadığını yazan, subjektif hikâyeciliğimizin öncüsüdür. İnsanlara, doğaya, her şeye sıcak bir sevgi ile bakar.
* Çocukluk izlenimlerini, günlük yaşantılarını şiirli bir dille anlatır. Konuya, olaya fazla önem vermez.
* Hikâyelerinde çoğunlukla balıkçılar, yoksullar, avâreler, serseriler; düşüp kalktığı, sohbet ettiği, selamlaştığı, uzaktan yakından gördüğü insanlar yer alır.
* Balıkçılar, toplum çarkının dışına atılanlar, alt tabaka insanları, hiç önemsenmeyen kişilerin yaşantısına dikkatle eğilir; onların dramatik yanlarını şiirli, sihirli ve etkili bir hava içerisinde yansıtır.
* Kendine özgü bir anlatımı vardır. Herkesin anlayacağı biçimde arı bir Türkçe kullanır. İnsanı büyüleyen, şaşırtan, süssüz, kısa, yer yer argolu cümlelerle hikâyelerini anlatır.
* Açgözlü vurgunculardan, insanlık duygusunu yitirmiş iki yüzlü kişilerden, zalimlerden nefret eder; hakları yenenlerin yanında yer alır. Hikâye yazmaktaki amacının daha iyi bir dünya hazırlamak olduğunu söyler.
* Semaver, Sarnıç, Şahmerdan, Medar-ı Maişet Motoru, Mahalle Kahvesi, Son Kuşlar, Havuz Başı, Kumpanya, Şimdi Sevişme Vakti, Kayıp Aranıyor, Alemdağı'nda Var Bir Yılan, Havada Bulut ve Yaşamak Hırsı gibi eserleri vardır.

AHMET MUHİP DIRANAS:

* Bireysel, estetik bir şiir görüşüne bağlıdır. Şiirlerinde taze bir duygusallık, ses, biçim güzelliği ve sağlam bir dil yapısı görülür.
* Ona göre: "Şiir kelimelerle dördüncü bir boyut yaratma çabasıdır. Şiirin amacı insandır."
* Hece ölçüsünü kullanarak yeni bir şiir kompozisyonu içerisinde dilimizin özlülüğüne ulaşır.
* Baudelaire şiir görüşüyle Türk halk şiirini kaynaştırmakta özel bir kişilik gösterir. İnsanın iç dünyasını, tarih, metafizik, doğa temalarını, güzelliğe olan aşkını, yaşama sevincini, mecazlı sembollü, çoğunlukla destanımsı bir söyleyişle şiirleştirir.
* Gölgeler, O Böyle İstemezdi, Şiirler, Gölgeler Çıkmaz adlı eserleri vardır.

ARUK NAFİZ ÇAMLIBEL:

Beş Hececilerden biridir. Şiirlerinde, çoğunlukla aşk, memleket ve düşünce temalarını işler.

İlk şiirleri aruzladır, bunlarda Yahya Kemal'in etkisinde kalır.

Gerçek kişiliğini heceyle yazdığı şiirlerde daha kuvvetli görüyoruz. İstanbul'dan ayrılmadan önceki şiirlerinde romantik yanı güçlü iken, Anadolu'yu gördükten sonra gerçekçi bir duygusallıkla gözlemlerini işler.

Halkın yaşantılarından çıkardığı konuları yine halkın söyleyiş ve nazım biçimleriyle dile getirir. Yepyeni görüşler getiren ünlü "Sanat" şiiri memleketçi şiirimizin ilk bilinçli bildirisi sayılabilir. Batı etkilerine kapalı, halk şiirimize açık bir tutum içerisindedir.

Hecenin en güçlü şiirlerini halk şairimizin geleneklerinden faydalanarak, özentisiz, yalın bir dille söyler.

Fıkra, piyes, roman türlerinde de eserler vermiştir; fakat en verimli ve en güçlü yanı şairliğidir.

Şarkın Sultanları, Gönülden Gönüle, Dinle Neyden, Çoban Çeşmesi, Suda Halkalar, Bir Ömür Böyle Geçti, Elimle Seçtiklerim, Akarsu, Tatlı Sert, Akıncı Türküleri, Heyecan ve Sükûn, Canavar, Zindan Duvarları, Han Duvarları, İlk Göz Ağrısı gibi eserleri vardır.

ORHAN VELİ KANIK:

Şirimiz, Orhan Veli'nin şiirinden sonra, eski şiirimizden gelen bağları kopardı.

O, şiirden benzetmeyi, iğretilemeyi (istiare), mecazları kaldırmanın gerekliliğini savunur; ama uygulamaz.

Şiirden ölçüyü atar, uyağı "anlam"ı şiirin temeli kabul eder.

"Şiirin bütün meselesi deyiştedir. Sözcükleri kullanırken onların ille de güzel olmasına bakmamalı ve şairâne söyleyişten kurtulmalıdır." görüşündedir.

O bir "şiir ihtilâlcisi"dir. "Edebiyat yapma hüneri"ne karşıdır. Türk şiirini; şairânelikten, yıpranmış kalıplardan, benzetmelerden kurtaran; şiirlerinde yalın bir halk dilini, gündelik sözleri, yergili, esprili bir düzenle kullanan Orhan Veli'dir.

Onda nükteli bir realizm vardır.

Şiirimizde **Garipçiler** adıyla anılan Melih Cevdet Anday, Oktay Rifat Horozcu'yla çıkardığı Garip, Vazgeçemediğim, Destan Gibi, Yenisi, La Fontaine'in Masalları, Karşı, Nasrettin Hoca Hikâyeleri adlı eserleri vardır.

HALİT FAHRİ OZANSOY:

Beş Hececilerden biridir.

Şiire aruzla başlamış, Fecr-i Âti'nin etkisinde kaldıktan sonra, Millî Edebiyat akımına uyarak, "aruza veda" etmiş; heceye, konuşulan dile bağlanmıştır.

Şiirinde aşk, ölüm temalarına; egzotik, hüzünlü, melankolik duygulara oldukça geniş yer verdiği görülür.

- Şiir, manzum tiyatro, roman, çeviri alanlarında çalışmış; Batı edebiyatına dair 50'ye yakın inceleme yayımlamıştır.
- Rüya, Baykuş, Cenk Duyguları, Efsaneler, Bulutlara Yakın, On Yılın Destanı, Sulara Dalan Gözler, Âşıklar Yolunun Yolcuları, Sulara Giden Köprü, Bir Dolaptır Dönüyor adlı eserleri vardır.

AHMET KUTSİ TECER:

- Ahmet Kutsi; halka giden, halkı bize getiren bir şairdir.
- Şiire sade, saf sesini vermek, şiiri tüm seslerden soymak ister. Faruk Nafiz'in açtığı "memleketçi şiir" yolunda, folklordan, halk edebiyatından, günlük yaşantılardan, Anadolu'nun eski efsanelerinden geniş ölçüde yararlanır.
- Beş Hececilerden ayrılır; Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Muhip Dıranas, Necip Fazıl Kısakürek gibi hecenin daha modern ses olanaklarını arar. Sağlam, geniş kültürlü, açık fikirli, hür düşünceli bir kişiliği; ince, özlü, aydınlık, az mecazlı ve duygulu bir şiir yapısı vardır.
- Şiirinden başka inceleme, araştırma ve tiyatro alanında da eserler vermiştir.
- Şiirler, Sivas Halk Şairleri Bayramı, Köylü Temsilleri, Koçyiğit Köroğlu, Bir Pazar Günü, Satılık Ev, Köşebaşı adlı eserleri vardır.

ÖRNEK:

İlk şiirlerini Dergâh ve Millî Mecmua'da yayımladı, Hecenin beş şairine bağlanmayarak sanatını tek başına kurdu. İçtenlikli ve ince, duygusal yönü ağır basan memleket şiirleriyle tanındı; hece ölçüsüne yeni olanaklar aradı. Halk edebiyatıyla ilgili kimi çalışmalarda bulundu. Şiirleri "Şiirler" adlı kitapta toplandı. "Koçyiğit Köroğlu", "Köşebaşı" gibi piyesleri, tiyatrolarda ilgiyle izlendi.

Burada sözü edilen sanatçı, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ahmet Hamdi Tanpınar
B) Faruk Nafiz Çamlıbel
C) Orhan Seyfi Orhon
D) Enis Behiç Koryürek
E) Ahmet Kutsi Tecer

ÇÖZÜM:

Halk edebiyatıyla ilgili çalışmalarda bulunan, hecenin beş şairine bağlanmayarak sanatını tek başına kuran sanatçı Ahmet Kutsi Tecer'dir. Ayrıca "Şiirler", "Koçyiğit Köroğlu", "Köşebaşı" adlı eserler de yine aynı şahsiyete aittir.

Doğru cevap **(E)** seçeneğidir.

FALİH RIFKI ATAY:

- Aslında fıkra ve makale yazarı olmasına rağmen, edebiyatımızda gezi yazılarıyla tanınmıştır.
- Meşrutiyet'te Ziya Gökalpçi; Kurtuluş Savaşı yıllarında Anadolucu, savaştan sonra Atatürkçüdür.
- Başlangıçtan beri; Türkiye'nin Batılılaşmasına; Atatürk devrimlerinin yayılıp korunmasına çalışır.
- Türkçemizin her düşünceyi aydınlatabilecek bir kıvraklık, bir zenginlik kazanmasındaki emeği büyüktür.
- Canlı, sağlam, duru, renkli, kişilik taşıyan bir anlatımı vardır. Halkın anlayacağı sözcükleri titizlikle, kısa bir cümle yapısı içerisinde, ustalıkla kullanır.
- Siyasal olayları özel bir hünerle anlatırken, tarihsel ve deneysel bir kültürle besler. Edebiyatımızdaki en önemli yeri, gezi yazılarındaki, gördüğü yerlerin bireysel ve toplumsal özelliklerini yansıtmadaki derin gözlemleriyle kazanır.
- Konuşulan canlı halk dilinden fikir Türkçesinin üst güzelliklerini yaratmıştır.
- Ateş ve Güneş, Deniz Aşırı, Bizim Akdeniz, Taymis Kıyıları, Tuna Kıyıları, Zeytindağı, Yolculuk Defteri, Niçin Kurtulmamak, Baş Veren İnkılâpçı adlı eserleri vardır.

AKA GÜNDÜZ:

- Romancı ve tiyatro yazarıdır.
- Gerçekçi bir gözlemle, arınmış ve duru bir dille, ulusal, toplumsal konulara sık sık değinmesiyle aranan ve sevilen bir halk yazarı oldu.
- Bozgun, Türk Kalbi, Muhterem Katil, Bu Toprağın Kızları, Bir Şoförün Gizli Defteri, İki Süngü Arasında adlı eserleri vardır.

ORHAN SEYFİ ORHON:

- Beş Hececilerden biridir.
- Millî Edebiyat çığırının açılıp geliştiği dönemde, aruzdan ayrılıp heceyle, konuşulan Türkçeyle şiirler yazan, kısa sürede aşk temalarını, ulusal konuları işleyişindeki ustalıkla hecenin en ünlü şairleri arasında girmiştir.
- "Fırtına ve Kar" isimli serbest müstezat şeklinde yazdığı uzun şiiriyle ününü iyice sağlamlaştırmıştır.
- İstanbul ağzını yapmacıksız, yalın, mizahımsı bir söyleyişle kullanır.
- Fıkra, makale, roman da yazmakla beraber, gerçek edebi kişiliğini şiir alanında göstermiştir.
- Fırtına ve Kar, Peri Kızı ile Çoban Hikâyesi, O Beyaz Bir Kuştu, Asrî Kerem, Dün, Bugün, Yarın, Düğün Gecesi adlı eserleri vardır.

YUSUF ZİYA ORTAÇ:

- Beş Hececilerden biridir.
- Aruzla başladığı şiire hece ölçüsüyle devam eden hecenin en ünlü şairlerinden biri olduktan sonra nesre yönelen bir şair, yazar ve mizahçıdır.
- İnce, nükteli, esprili, iğneli temiz bir dili vardır.
- Akından Akına, Cenk Ufukları, Binnaz, Âşıklar Yolu, Nikâhta Keramet, Yanardağ adlı eserleri vardır.

ZİYA OSMAN SABA:

- Yedi Meşalecilerden biridir. Yedi Meşale'den günümüz şiirine her gün biraz daha kuvvetlenerek girer. Aşk, doğa, insan sevgisi, çocukluk özlemi, ölüm, ev, aile, küçük mutluluklar, anılar, Tanrı'ya sevgiyle alınyazısına rahatça bağlanış, huzurlu bir yaşantı, sürekli barış temalarını taze bir aydınlıkla mısra mısra işler.
- Geçmiş, gelecek bütün şiir kuşakları ile beraber her gün şiir yazıyormuş gibi yaşayacaktır.
- İnsan, hayat sevgisi, her varlıkta bir güzellik, her olayda bir iyimserlik, bir iyilik araması, şiirleriyle nesirlerinin genel özelliğidir.
- Sebil ve Güvercinler, Geçen Zaman, Nefes Almak, Değişen İstanbul adlı eserleri vardır.

CEVAT ŞAKİR KABAAĞAÇLI (HALİKARNAS BALIKÇISI):

- Deniz edebiyatımızın ünlü hikâye ve romancısıdır.
- Hikâye ve romancılığımızda "deniz çığırı"nı açan, deniz adamlarının yaşantılarını tüm ayrıntılarıyla anlatan büyük bir yazardır.
- Eserlerinde; tam bir denizci gibi yaşayarak, denizi, deniz insanlarını, ömrünü verdiği Bodrum'u, Ege denizinin efsanelerini, Akdeniz savaşlarını, denizle ilgili her şeyi gönül aynasında odaklaştırıp coşkun bir şiir gücüyle yansıtır.
- Coşkun şiir diline güvenerek üslûp ve tekniğe pek önem vermez; konu dışı bilgilerle kompozisyon bütünlüğünü bozar.
- Ege Kıyılarında, Aganta - Burina - Burinata, Merhaba Akdeniz, Deniz Gurbetçileri, Turgut Reis, Mavi Sürgün, Hey Koca Yurt, Anadolu'nun Sesi adlı eserleri vardır.

CAHİT KÜLEBİ:

- Memleketçi şiirimize yeni bir ses getirmiştir.
- Anadolu'yu derinliğine duyup işler; şiirlerinin ses, lirizm yanı zengindir.
- Yurdumuzun ilkel, katıksız coğrafyasından hareket ederek, "dağ çeşmeleri gibi serin, tertemiz" bir şiir söylemek dileğindedir.

Şiirlerinde temiz bir Türkçe, Karacaoğlan'ı andıran bir içtenlik, yeni bir romantizm, içten bir duyarlıkla beslenir.

- Kaynağı millî sanattan gelir. Gözleri bağlı değildir. Açıkçası realizm ile yürümektedir.
- Adamın Biri, Rüzgar, Atatürk Kurtuluş Savaşı'nda, Yeşeren Otlar, Sıkıntı ve Umut gibi eserleri vardır.

CAHİT SITKI TARANCI:

- Estetik, bireysel bir şiir görünüşüyle, hemen bütün şiirlerinde ölümle fanilik temalarını işler.
- Toplumsal yaşantılarını şiirlerine öz olarak alır. Hecenin hiç değişmeyen kalıplaşmış duraklarını atarak heceye yeni uyum olanakları hazırlayanların arasındadır.
- "Şairin mesuliyeti ve şerefi sesle başlar, sesle biter. Yoksa kelimenin tek başına mânasından beklenen güzellik, nesir hudutları içine girer. Şiir, nihayet bir kelime işidir; duygular, fikirler, buluşlar sonra gelir." görüşünü savunur.
- Ana dilimizi tüm canlılığı ve sıcak duygusallığı ile vermek ister.
- Ömrümde Sükût, Düşten Güzel, Otuz Beş Yaş, Ziya'ya Mektuplar adlı eserleri vardır.

MEMDUH ŞEVKET ESENDAL:

- Modern hikâyeciliğimizin öncülerindendir.
- Hayatı olduğu gibi yansıtan, olayları nesnel bir görüşle veren, edebiyatsız edebiyat yapan konuşur gibi, rahatlıkla, içtenlikle yazan bir hikayeci ve romancımızdır.
- Hikâyelerinde olağanüstü olaylar yoktur. Herhangi bir günlük olayı, hayata olduğu gibi, ayrıntılara girmeden ilgi çekici bir canlılıkla, yergili, mizahlı bir anlatımla ortaya koyar.
- Eserlerindeki kişiler, çevreler, meseleler hep bizimdir. Her gün karşılaştığımız, ilgiye değer görmediğimiz kişileri, o sevgiyle, birkaç satır içinde canlandırıverir.

  Konularını çoğunlukla, kendi zamanında gördüğü, yaşadığı İstanbul Aksaray'ındaki orta halli evlerde yoksul çevrelerden, zengin semtlerdeki konaklarla, kasaba ve köylerden alır.
- Türk olan her şeye derin bir saygıyla bağlıdır.
- Ayaşlı ve Kiracıları, Miras adlı eserleri vardır.

TEST – 1

1. I. Türk edebiyatındaki ilk hamse sahibi sanatçıdır.
II. Çağatay lehçesiyle şiirler yazmıştır.
III. Tuyuglarıyla ün kazanmıştır.
IV. Dil konusunda milliyetçi bir anlayışa sahiptir.

Yukarıdaki bilgiler, aşağıdaki sanatçılardan hangisiyle ilgilidir?

A) Ali Şir Nevai
B) Kaygusuz Abdal
C) Hoca Ahmet Yesevi
D) Yusuf Has Hacip
E) Kaşgarlı Mahmut

2. Eski Türk tarihine ilişkin ilk yazılı belgeler (I) olması açısından önemlidir kuşkusuz Dede Korkut Hikayeleri (II). Taşıdıkları destansı nitelik, anlatımdaki yalınlık, (III) akıcılık dikkate değer yönlerdir. Devleti yönetenlerin (IV) ağzından yazılmış bu metinler Göktürk devletinin ikinci dönemini aydınlatmakla kalmaz, gelişmiş bir yazı dilinin varlığını da kanıtlar. (V)

Bu parçada numaralanmış bilgilerin hangisinde bir yanlışlık vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

3. "Bu hikayeler Oğuzların Anadolu'ya göçmeden önceki destanlar döneminden gelen bazı özelliklerle, Anadolu'ya yerleştikten sonra oluşan yeni yaşama şeklinin kaynaştırdığı bir sentezdir. Hikayelerde eski yaşayışın izleri yeni inanış ve anlayışa göre değişikliklere uğrayarak yer almıştır. 12 hikayeden oluşan bu eserde Oğuz boylarının Hıristiyan komşularıyla savaşları ve iç mücadeleleri anlatılır."

Bu parçada aşağıdakilerden hangisinden söz edilmektedir?

A) Köroğlu Hikayeleri
B) Battal Gazi Destanı
C) Atabet-ül Hakayık
D) Dede Korkut Hikayeleri
E) Kutadgu Bilig

4. **Aşağıdakilerden hangisi sözlü edebiyat dönemi ürünlerinden değildir?**

A) Sagu B) Koçaklama C) Koşuk
D) Sav E) Destan

5. **Türk destanlarının oluşum sırasına uygun olarak verilen dizi aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Göktürk - Saka - Hun - Uygur
B) Uygur - Hun - Göktürk - Saka
C) Göktürk - Uygur - Saka - Hun
D) Hun - Saka - Uygur - Göktürk
E) Saka - Hun - Göktürk - Uygur

6. **Aşağıdakilerin hangisinde yapay destanlar bir arada verilmiştir?**

A) İlyada, Aeneis, Oğuz Kağan
B) Şehname, Kurtarılmış Kudüs, Kalavela
C) Kaybolmuş Cennet, Le Cid, İlahi Komedya
D) Beowulf, Nibelungen, Üç Şehitler Destanı
E) Kaybolmuş Cennet, Kurtarılmış Kudüs, Çılgın Orlando

7. **Aşağıdakilerin hangisi doğal destanların bir özelliği değildir?**

A) Toplumu derinden etkileyen bir olayı anlatma
B) Çok uzun ve manzum olarak yazılma
C) Toplumun ortak duygularını yansıtma
D) Olağanüstü kişi ve olaylara yer verme
E) Zaman ve yer kavramları belirsiz olma

8. Bu tür şiirler İslâmiyet'in kabulünden önceki Türk edebiyatında ölen kimselerin arkasından söylenirdi. Sevilen, sayılan, özellikle gösterdiği kahramanlıklarla tanınmış kimselerin ölümü üzerine ozanlar tarafından yuğ denilen cenaze törenlerinde okunur, ölen kişinin yiğitliği, cömertliği dile getirilirdi.

Bu parçada aşağıdakilerin hangisinden söz edilmektedir?

A) Sav B) Sagu C) Koşuk
D) Semai E) Tuyug

9. **Aşağıdaki özelliklerden hangisi İslamiyet'ten önceki Türk edebiyatının belirleyici özelliklerinden değildir?**

A) Türklerin uzakdoğu uygarlığı etkisinde kaldıkları dönemin ürünüdürler.
B) Genellikle dini törenlerden doğan ürünler verilmiştir.
C) Kullanılan nazım birimi, genellikle dörtlüktür.
D) Anonim bir özellik taşır.
E) Şiirlerde konu bütünlüğü yoktur.

10. **Aşağıdakilerden hangisi Orta Asya dönemi yazılı Türk edebiyatının genel özelliklerinden biri değildir?**

A) Göktürk ve Uygur alfabesi olmak üzere iki farklı alfabe kullanılmıştır.
B) Dinsel konuların yanında din dışı konulara da yer verilmiştir.
C) Şiirler hece ölçüsüyle yazılmıştır.
D) Hem yalın dil hem de sanatlı söylev dili kullanılmıştır.
E) Şiirlerde daha çok tam kafiye kullanılmıştır.

11. **Aşağıdakilerden hangisi Türklerin demir bir dağı eriterek bulundukları yerden çıkmalarını ve büyük bir devlet kurmalarını anlatan destandır?**

A) Ergenekon Destanı
B) Şu Destanı
C) Oğuz Kağan Destanı
D) Bozkurt Destanı
E) Göç Destanı

12. **Aşağıdakilerden hangisi İslamiyet öncesi yazılı Türk edebiyatının bir özelliği değildir?**

A) Göktürk ve Uygur alfabeleriyle ürünler verilmiştir.
B) Hem yalın dil, hem de sanatlı söylev dili kullanılmıştır.
C) Hem dinsel hem de din dışı konular işlenmiştir.
D) Anlatımda aliterasyonlara yer verilmiştir.
E) Şiirlerde ölçü önemsenmemiş, en çok tam uyak kullanılmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi İslâmiyet'in kabulünden önceki yazılı Türk edebiyatı için söylenemez?

A) Göktürk ve Uygur alfabesi olmak üzere iki ayrı alfabe ile eserler verilmiştir.
B) Hem dinsel hem din dışı konulara yer verilmiştir.
C) Anlatımda aliterasyonlara (aynı sesin ya da hecenin yinelenmesine) önem verilmiştir.
D) Şiirde hece ölçüsü ve çoğunlukla yarım uyak kullanılmıştır.
E) Divan-ı Lügatit Türk ve Kutadgu Bilig bu dönem edebiyatının önemli eserlerindendir.

Aşağıdakilerden hangisi Türk destanlarından biri değildir?

A) Manas
B) Türeyiş
C) Göç
D) Kaybolmuş Cennet
E) Alp Er Tunga

XI. yüzyılda Yusuf Has Hacip tarafından yazılmıştır. Karahanlı hükümdarına sunulan yapıt, ideal bir devlet yönetiminin nasıl olması gerektiğini anlatarak yöneticilere yol gösterir.

Bu parçada sözü edilen yapıt aşağıdakilerden hangisidir?

A) Divan-ı Lügat-it Türk
B) Kutadgu Bilig
C) Divan-ı Hikmet
D) Muhakemet-ül Lügateyn
E) Atabet-ül Hakayık

TEST – II

İslamiyet'in kabulünden önceki Türk edebiyatında, sevilen bir kimsenin ölümünü konu edinen şiirlere ne ad verilmiştir?

A) Kam
B) Yuğ
C) Sagu
D) Sav
E) Baksı

Türk edebiyatının bilinen en eski yapıtı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Divan-ı Hikmet
B) Orhun Yazıtları
C) Atabet-ül Hakayık
D) Çarh - nâme
E) Kutadgu Bilig

3. (I) Olaylar düzyazı, konuşmalar şiir şeklinde verilmiştir. (II) Dil sadedir, İslamlığın etkisiyle yabancı sözcüklere de rastlanır. (III) Yeni Müslüman olmuş Oğuz boylarının başından geçenler anlatılır. (IV) Çok uzun, tek bir öyküden oluşur. (V) 15. yüzyılın başlarında yazıya geçirilmiştir.

Bu parçanın hangi cümlesinde Dede Korkut öykülerine ilişkin bir bilgi yanlışı vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

4. XII. yüzyılın ilk yarısında yazılmıştır. Girişte tevhid manzumesi yer almış; İslâmi kitap düzenleme geleneğine göre yazılmıştır. Genel olarak dini, didaktik nitelikteki eserde dünyaya ait ahlak öğütleri önemli yer tutar.

"Gerçeğin Eşiği" anlamına gelen bu eser Türk - İslam kültürünü kaynaştırmıştır.

Yukarıda sözü edilen eserin ve yazarının adı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Divan-ı Lügat-it Türk - Kaşgarlı Mahmut
B) Divan-ı Hikmet - Ahmet Yesevi
C) Atabet'ül Hakayık - Edip Ahmet
D) Kutadgu Bilig - Yusuf Has Hacip
E) Çarh-nâme - Ahmet Fakih

5. **Aşağıdakilerin hangisi Divan edebiyatının özelliklerinden biri değildir?**

A) Arap ve Fars edebiyatına ait nazım biçimleri kullanılmıştır.
B) Sınırlı bir çevreye yöneliktir.
C) Genellikle yarım ve cinaslı uyak kullanılmıştır.
D) Aruz ölçüsü kullanılmış, biçimselliğe önem verilmiştir.
E) Söz sanatlarıyla yüklü bir anlatım ön plandadır.

6. **Aşağıdaki eserlerden hangisi karşısındaki yazara ait değildir?**

A) Atabet-ül Hakayık - Edip Ahmet
B) Muhakemet-ül Lügateyn - Ali Şir Nevai
C) Risalüt-ün Nushiye - Yunus Emre
D) Vesilet-ün Necat - Fuzuli
E) Kutadgu Bilig - Yusuf Has Hacip

7. **Aşağıdakilerden hangisi bir "naat" örneğidir?**

A) Tazarru-nâme (Sinan Paşa)
B) Garip-nâme (Âşık Paşa)
C) Vesilet-ün Necat (Süleyman Çelebi)
D) Risalet-ün Nushiye (Yunus Emre)
E) Mesnevi (Mevlana)

8. **Aşağıdakilerden hangisi ahlak konusunu işleyen didaktik bir eserdir?**

A) Kutadgu Bilig
B) Divan-ı Hikmet
C) Atabet-ül Hakayık
D) İskendername
E) Dede Korkut Hikayeleri

9. **Aşağıdakilerden hangisi 13. yy. mesnevi biçiminde yazılmış didaktik bir yapıttır?**

A) Tazarru-nâme
B) Risalet-ün Nushiyye
C) Budala-nâme
D) Harname
E) Hayr'abat

10. **Aşağıdakilerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?**

A) Tekke edebiyatını temellendiren görüş tasavvuftur.
B) Halk edebiyatında hiçbir sanatçı aruz ölçüsüyle şiir yazmamıştır.
C) Âşık edebiyatında koşma, destan, varsağı, semai... gibi nazım biçimleri kullanılmıştır.
D) Anonim halk edebiyatında dil yalın, söyleyiş içten ve doğaldır.
E) Halk edebiyatında en çok kullanılan uyak türü yarım uyaktır.

11. **Aşağıdakilerden hangisi Türk Halk şiirinin özelliklerinden değildir?**

A) Sözlü gelenekte söylenmişlerdir.
B) Şairleri gezgindir ve şiirlerini saz eşliğinde söylemişlerdir.
C) Çoğunlukla yarım uyak kullanılmıştır.
D) Şiirlerini konuşulan halk Türkçesi ile söylemişlerdir.
E) Şairleri, iyi bir öğrenim görmüş kişiler arasından çıkar.

12. I. Şiirler genellikle saz eşliğinde söylenir.
II. Dili sade, halkın konuştuğu Türkçedir.
III. Yarım kafiye kullanılır.
IV. Ürünlerinin sahipleri belli değildir.
V. Ölçü hece, nazım birimi dörtlüktür.

Yukarıdakilerden hangisi Âşık edebiyatının özelliklerinden biri değildir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

13. **Aşağıdakilerden hangisi Tekke edebiyatının özelliklerinden biri olamaz?**

A) Şiirler genellikle musiki eşliğinde söylenir.
B) Aşk ve tabiat güzellikleri konu edilir.
C) İlahi, nefes gibi nazım türleri kullanılır.
D) Şiirde öğretici, nasihat edici bir nitelik vardır.
E) Dil yalın bir Türkçe olmasına karşın, az da olsa Arapça ve Farsça sözcüklere de yer verilmiştir.

14. **Aşağıdakilerden hangisi Yunus Emre ve Karacaoğlan'da ortaktır?**

A) Dini duyguları işleme
B) Şiirlerini sade Türkçeyle söyleme
C) Bazı şiirlerinde aruzun değişik kalıplarını kullanma
D) Şiirlerinde güzelleri işleme
E) Âşık edebiyatı temsilcisi olma

15. Yunus Emre'nin etkisinde, kuvvetli tasavvuf kültürüyle yüklü, hem hece, hem aruz ölçüsünü kullanarak şiirler yazmıştır. Nükteli, iğneli bir dili vardır. Şiirlerinde hicivli, mizahlı yer yer tekerlemeli bir örgü içerisinde ham sofularla, insanlık kusurlarıyla alay eder. Budalanâme adlı eserinde halk nesrinin başarılı örneklerini vermiştir.

Yukarıda bazı özellikleri verilen şair kimdir?

A) Kayıkçı Kul Mustafa
B) Kaygusuz Abdal
C) Köroğlu
D) Dadaloğlu
E) Gevheri

- Şiirlerinde aruzu da kullanmakla birlikte genellikle hece ölçüsünü kullanmıştır.
- Tasavvuf düşüncesini ulusal öğelerle kaynaştırmıştır.
- Yüzyıllar boyunca Tekke şiirinin önderi olmak değerini hiç yitirmemiştir.
- Halk dilini büyük bir ustalıkla kullanmış, coşkun bir lirizmle halka seslenmiştir.

Yukarıda bazı özellikleri verilen Tekke şairi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yunus Emre
B) Hacı Bektaşı Veli
C) Hacı Bayram Veli
D) Seyyid Nesimi
E) Mevlâna

Divan edebiyatından hemen hiç etkilenmemiştir, tüm şiirlerini hece ölçüsüyle yazmıştır. Şiirlerinde coşkun bir lirizm ve duru bir halk dili vardır. Tasavvuf anlayışını halkın somut yaşamıyla birleştirmiştir. Heyecanlı bir şair olması, halk tarafından çok tutulması; onun adının ve şiirlerinin yaşamasını sağlayan sebeplerdir.

Yukarıda bazı özellikleri verilen halk şairi kimdir?

A) Âşık Veysel
B) Karacaoğlan
C) Pir Sultan Abdal
D) Bayburtlu Zihni
E) Kayıkçı Kul Mustafa

Aşağıdakilerden hangisi Halk şiirinin belirli özelliklerinden biri değildir?

A) Nazım birimi dörtlüktür.
B) Ölçü hecedir.
C) Dil yalın ve akıcı halk Türkçesidir.
D) Edebi sanatlara ve anlam kapalılığına çokça yer verilir.
E) En çok yarım ve cinaslı uyak kullanılır.

TEST – III

1. **Aşağıdakilerden hangisi Kutadgu Bilig adlı yapıtın özelliklerinden biri değildir?**

A) Mesnevi tarzında yazılmış olması
B) Didaktik bir özellik taşıması
C) Yusuf Has Hacip tarafından yazılması
D) İslamiyet etkisinde, heceyle yazılan ilk yapıt olması
E) Sembolik bir anlatım özelliği taşıması

2. Sözlü Türk edebiyatının başlıca ürünleri arasında, ölüm konusunu işleyen sagular (I); aşk, doğa, yiğitlik konularını işleyen savlar (II); toplumun tümünü ilgilendiren konuları işleyen destanlar (III) ve bilgece sözler içeren koşuklar (IV) sayılabilir.

Bu parçadaki bilgi yanlışlığını gidermek için altı çizili sözcüklerden hangileri yer değiştirmelidir?

A) I. ile II. B) I. ile III. C) II. ile III.
D) II. ile IV. E) III. ile IV.

3.
I. XI. yy. eseridir.
II. Konusu yurt yönetimi ve sosyal yaşamdır.
III. İslamiyet etkisindeki ilk Türkçe manzum eserdir.
IV. Mesnevi şeklinde ve aruz ölçüsüyle oluşturulmuştur.
V. Azeri lehçesi ile kaleme alınmıştır.

Numaralanmış cümlelerde Kutadgu Bilig ile ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

4. **Aşağıdaki destan-ulus eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?**

A) Şehnâme - İran
B) Kalevela - Fin
C) İlyada ve Odysseia - Yunan
D) Nibelungen - Fransız
E) Ramayana - Hint

5. Abdülmecit devrinde İstanbul'da bulunduğu sırada devrin büyüklerini eleştirdiği için oradan ayrılmak zorunda kalmıştır. Divan şiiri geleneklerinin etkisinde kalan ozanın asıl başarısı hece ile âşık tarzında yazdığı koşma, semai, destan ve devriyelerde görülür. Taşlamalarıyla ün kazanmıştır. Benzetme ve buluşlarındaki orijinalliğiyle dikkat çekmiştir.

Parçada sözü edilen halk ozanı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Karacaoğlan B) Kayıkçı Kul Mustafa
C) Dadaloğlu D) Seyrâni
E) Emrah

6. Türkmen aşiretlerinin göçebelikten kurtarılıp köylere yerleştirilme çabasına karşı direnenleri tutmuş; derebeyler ve aşiretler arasındaki savaşları dile getirmiştir. İçli, özlü bir dille yiğitçe seslenişi kaynaştırır. Asıl kişiliğini türkülerinde gösterir.

Yukarıda bazı özellikleri verilen halk şairi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Dadaloğlu B) Kaygusuz Abdal
C) Ruhsati D) Âşık Ömer
E) Karacaoğlan

7.
I. Yeniçeri şairlerinin en tanınmışıdır.
II. Divan şiirinin etkisinden uzak, halk zevkine bağlı, doğal bir söyleyişle XVII. yüzyılda büyük bir üne kavuşmuştur.
III. Genç Osman için yazdığı destan, şiirlerinin en tanınmışıdır.

Yukarıda bazı özellikleriyle tanıtılan sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kayıkçı Kul Mustafa B) Kaygusuz Abdal
C) Köroğlu D) Dadaloğlu
E) Erzurumlu Emrah

8.
- Divan ve Tekke şiirlerinden hiç etkilenmemiştir.
- Yaşama ve halk zevkine bağlı aşk ve gurbet temalarına sadık kalmış doğal güzellikleri köy ve kır yaşamı ortasında, aşk, sevinç ve üzüntülerini dile getiren bir aşk ve doğa ozanıdır.
- Koşma ve semai türünde çok başarılı olmuştur.
- Türk saz şiirinin en değerli şairidir.

Yukarıda bazı özellikleri verilen saz şairi kimdir?

A) Köroğlu B) Pir Sultan Abdal
C) Sümmani D) Karacaoğlan
E) Ruhsati

9. Şiirlerinde coşkun bir seslenişle yiğitlik, dostluk, aşk ve doğa sevgisi çok sade bir dille anlatılır. Halk şairlerimiz içerisinde kavganın ve özgürlüğün sembolüdür. Şiirleri hikâyeci âşıkların nesirle anlatılan hikâyeleri arasına serpiştirilmiştir. Yirmi dördü bulunan bu hikâyeler, Türklük dünyasına yayılan bir destanın doğuşunu hazırlamıştır.

Yukarıda özellikleri belirtilen şair aşağıdakilerden hangisidir?

A) Karacaoğlan B) Dadaloğlu
C) Sümmani D) Pir Sultan Abdal
E) Köroğlu

10. Destanlarında toplumsal konuları, deprem ve yangın acılarını dile getirir. Semalleriyle koşmalarında aşk, tabiat temalarını, insan sevgisini işler. Okuma yazma bilmez, ömrü çobanlıkla geçerken, Erzurum'da âşıklardan saz çalmayı öğrenmiş, hayâli sevgilisi Gülperi'yi bulmak için Uzakdoğu ülkelerini dolaşmıştır.

Yukarıda bazı özellikleri verilen şair kimdir?

A) Aşık Ömer B) Bayburtlu Zihni
C) Gevheri D) Yunus Emre
E) Sümmani

11. (I) Divan-ı Lügat-it Türk, edebiyatımızın ilk sözlüğü olması açısından önemlidir. (II) XI. yüzyılda Ali Şir Nevai tarafından Farslara Türkçeyi öğretmek amacıyla yazılmıştır. (III) Ansiklopedik sözlük niteliğindeki yapıt, destan, sav, sagu... gibi parçaları da içerir. (IV) Yapıtta Türk lehçeleri hakkında da bilgiler vardır. Ayrıca yapıta o zamanki Türk illerinin bir haritası da eklenmiştir. (V) Ayrıca yapıta o zamanki Türk illerinin bir haritası da eklenmiştir.

Bu parçanın hangi cümlesinde bir bilgi yanlışı vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

12. **Aşağıdaki sanatçılardan hangisi tasavvufla hiç ilgilenmemiştir?**

A) Pir Sultan Abdal B) Ahmet Yesevi
C) Kaygusuz Abdal D) Fuzuli
E) Nedim

Aşağıdakilerin hangisinde, Divan edebiyatından etkilenerek aruzla şiirler yazan Halk şairleri bir arada verilmiştir?

A) Dadaloğlu, Köroğlu, Yunus Emre
B) Seyrani, Karacaoğlan, Köroğlu
C) Yunus Emre, Pir Sultan Abdal, Dadaloğlu
D) Âşık Ömer, Karacaoğlan, Âşık Veysel
E) Dertli, Gevheri, Bayburtlu Zihni

Aşağıdakilerden hangisi Halk edebiyatı şiiri için söylenemez?

A) Genelde yarım ve cinaslı uyak kullanılmıştır.
B) Genelde hece ölçüsü kullanılmış ancak aruzla da şiirler yazılmıştır.
C) Şiirde konu bütünlüğü yerine dörtlükte konu bütünlüğü esas alınmıştır.
D) Mani, koşma, semai, varsağı ... gibi nazım şekilleri kullanılmıştır.
E) Dil oldukça sadedir.

Aşağıdakilerden hangisi Halk edebiyatının özelliklerinden biri değildir?

A) Kullandığı dil halkın konuştuğu dildir.
B) Nazımda hece ölçüsü kullanılmıştır.
C) Manzumeler dörtlük birimiyle yazılmıştır.
D) Genellikle yarım ve cinaslı uyak kullanılmıştır.
E) Şiirlerin başlığı şiirin konusunu da açıklar.

TEST – IV

Aşağıdakilerden hangisi İslâmiyet'in kabulünden önceki yazılı Türk edebiyatı için söylenemez?

A) Göktürk ve Uygur alfabesi olmak üzere iki ayrı alfabe ile eserler verilmiştir.
B) Hem dinsel hem de din dışı konulara yer verilmiştir.
C) Dil, katkısız Türkçedir.
D) Şiirde hece ölçüsü ve çoğunlukla yarım uyak kullanılmıştır.
E) Divan-ı Lügat-it Türk ve Kutadgu Bilig bu dönem edebiyatının önemli eserlerindendir.

2. **Aşağıdakilerin hangisinde doğal destanlar bir arada verilmiştir?**

A) Kalavelâ, İlyada ve Odysseia, Ergenekon
B) Nibelungen, Çılgın Orlando, Şehnâme
C) Göç, Mahabharata, Kaybolmuş Cennet
D) Alp Er Tunga, Kurtarılmış Kudüs, Kalavelâ
E) Aeneis, Nibelungen, Bozkurt

3. **Aşağıdakilerden hangisi Dede Korkut Hikayelerinin bir özelliği değildir?**

A) Destan türünden halk hikayeciliğine geçişin ürünüdür.
B) Öykülerdeki toplum, göçebe uygarlığı yaşayan bir toplum özelliği taşır.
C) Bir önsöz ile on iki hikayeden oluşmaktadır.
D) Düz anlatım içerisinde, yer yer serpiştirilmiş manzum bölümler de vardır.
E) Dede Korkut tarafından oluşturulmuş, söyleyeni belli olan halk edebiyatı ürünüdür.

4. Divan edebiyatımızın son büyük şairidir. Yeni imajlarla bu şiirin daralan ufkunu genişletmiş, yoğun hayal, düşünce ve tasvire önem verip bir başka dille konuşarak Divan şiirini son çizgisine ulaştırmıştır. Bir Mevlevi şeyhi olan şairin "Hüsn ü Aşk" mesnevisi tasavvufta Tanrı'ya giden yolun çetinliklerini gösteren alegorik manzum bir öyküdür.

Bu parçada sözü edilen sanatçı kimdir?

A) Şeyhi
B) Hoca Ahmet Yesevi
C) Hoca Dehhani
D) Mevlana
E) Şeyh Galip

5. Divan edebiyatında, edebiyat tarihinin ve antolojinin yerini tutan esere ..... adı verilirdi. Bu eserler kendi çağları için önemli vesika niteliğindedirler.

Yukarıdaki boşluğa aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) Cönk
B) Divan
C) Tezkire
D) Hamse
E) Siyer

6. **Aşağıdakilerden hangisi Divan edebiyatı için yanlıştır?**

A) Nesirde noktalama işaretleri görülmez.
B) Hem şiirde hem nesirde ağır bir dil kullanılmıştır.
C) Şiirde mecaz ve mazmunlara çok yer verilmiştir.
D) Arap ve Fars edebiyatının nazım biçimleri alınmıştır.
E) Ölçü, hece ölçüsüdür.

7. **Aşağıdakilerden hangisi İslamiyet'ten önceki Türk edebiyatıyla Halk edebiyatının ortak özelliğidir?**

A) Nazım birimi dörtlüktür.
B) Dinsel törenlerden doğmuşlardır.
C) Koşuk ve sagu başta gelen türlerdir.
D) Başlangıçta söyleyeni belli olmakla birlikte sonradan anonim özellik kazanmıştır.
E) İlahi, mani ... gibi nazım şekilleri kullanmıştır.

8. I. Dünyaca tanınmış bir bibliyografya yazarımızdır.
II. Tarih, coğrafya, maliye, askerlik, denizcilik... alanlarıyla ilgili eserleri vardır.
III. 17. yüzyıl sade Divan nesrinin en güzel örneklerini vermiştir.
IV. Ünlü eserleri arasında Keşfü'z-Zünûn, Cihannüma... sayılabilir.

Yukarıda bazı özellikleri verilen sanatçımız aşağıdakilerden hangisidir?

A) Evliya Çelebi
B) Âşık Paşa
C) Sinan Paşa
D) Nergisi
E) Katip Çelebi

9. 12. yy'da Hoca Ahmet Yesevi tarafından yazılmıştır. İlahi aşkın konu edildiği eser, didaktik bir anlatıma sahiptir. Tasavvuf konusunda halk şiirinin ilk örneği olan bu eser Hakaniye lehçesiyle yazılmıştır.

Bu parçada sözü edilen eser, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kutadgu Bilig
B) Atabet-ül Hakayık
C) Divan-ı Hikmet
D) Muhakemet-ül Lügateyn
E) Divanu Lütati't – Türk

10. Bu eser Türk edebiyatında ilk sözlük olması açısından önemli bir yapıttır. XI. yüzyılda Kaşgarlı Mahmut tarafından Araplara Türkçeyi öğretmek amacıyla yazılmıştır. Ansiklopedik sözlük niteliğindeki yapıt, edebiyatımızın kaynağını belirtmeyi amaçladığından destan, koşuk, sagu, sav örnekleri ile doludur.

Bu parçada sözü edilen yapıt, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Muhakemet-ül Lügateyn
B) Kutadgu Bilig
C) Şecere-i Türki
D) Divan-ı Lügat-it Türk
E) Divan-ı Hikmet

11. Türkistan'da 12. yy. da yazılan eser, tasavvuf öğretisini kapsayan manzumelerden oluşur. Ayrıca Anadolu'da gelişen Tasavvufi Halk edebiyatının da ilk kaynağıdır. Hakaniye lehçesiyle yazılan eserde dörtlük birimi ve hece ölçüsü kullanılmıştır.

Bu parçada aşağıdaki eserlerin hangisinden söz edilmektedir?

A) Divan-ı Lügat-it Türk
B) Atabet-ül Hakayık
C) Divan-ı Hikmet
D) Kutadgu Bilig
E) Dede Korkut Hikayeleri

TEST – V

1. Lale Devri diye adlandırılan dönemin zevk ve safa hayatını canlandıran gazel ve şarkılarıyla ün kazandı. Bütün şiirleri din dışı konularda olan şair, zevklerini paylaştığı o renkli ve hareketli hayatı şiirlerine geçirmeyi bildi. Divan şiirinin soyut güzelliklerine canlı bir İstanbul Türkçesini ekledi. Divan şiirimizin yerli bir havaya bürünmesini sağladı.

Parçada söz konusu edilen şairimiz aşağıdakilerden hangisidir?

A) Bâki
B) Hoca Dehhani
C) Nedim
D) Nef'i
E) Fuzuli

2. **Aşağıdakilerden hangisi Divan şiirinin özelliklerinden biri değildir?**

A) Süslü ve sanatlı bir söyleyişi benimseme
B) Hem dinsel hem de din dışı konulara yer verme
C) Nazım birimi olarak beyitin yanında dörtlüğü de kullanma
D) Parça güzelliği yerine konu bütünlüğüne önem verme
E) Yabancı edebiyatlardan çok etkilenme

3. **Divan şairleriyle ilgili aşağıdaki yargıların hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?**

A) Nefi Divan edebiyatında kaside türünün en usta şairlerindendir.
B) Nâbi, Divan şiirinin didaktik şairlerinden biridir.
C) Şeyh Galip, "Sebk-i Hindi" diye adlandırılan akımın Divan edebiyatındaki öncüsüdür.
D) Bâki, yaşadığı dönemde "Şairler Sultanı" ünvanını almış ve daha çok din dışı konularda yazmıştır.
E) Ahmedi, Divan edebiyatının kurucusu ve ilk şairidir.

Aşağıdaki kavramlardan hangisine ilişkin açıklama yanlıştır?

A) Şathiye: İnançlardan alaycı bir dille söz eden Tekke edebiyatı nazım biçimi

B) Tezkire: Divan edebiyatında günlük türünün benzeri eserler

C) Mesnevi: Her beyiti kendi arasında uyaklı bir nazım biçimi

D) Surname: Şehzadelerin sünnet düğünlerini anlatan şiir kitabı

E) Hamse: Bir şairin beş mesnevisine verilen ad

Aşağıdakilerden hangisi Divan edebiyatının bir özelliği değildir?

A) Medrese kültürü almış aydın zümrenin edebiyatıdır.

B) Sanat çabası ön planda olduğu için anlatım süslüdür.

C) Genelde aşk, şarap, din ve tasavvuf konuları işlenmiştir.

D) Yabancı sözcük ve tamlamalarla dolu ağır bir dili vardır.

E) Halkın duygu ve düşüncelerine tercümanlık etmiş bir edebiyattır.

I. Divan edebiyatında kaside türünün ustası olarak tanınmıştır.

II. Dili oldukça süslüdür.

III. IV. Murat döneminin en ünlü hiciv şairidir.

IV. Hiciv şiirlerini Siham-ı Kaza adlı eserde toplamıştır.

Yukarıdaki özellikler aşağıdaki sanatçılardan hangisine aittir?

A) Nabi B) Nef'i C) Fuzuli
D) Baki E) Bağdatlı Ruhi

16. yy. Divan şairlerimizdendir. Türkçe şiirlerini Azeri lehçesiyle yazmakla beraber bütün Türk şiiri ve şairleri üzerinde yüzyıllarca süren etkisiyle en büyük lirik şairlerimizden biri oldu. Aldığı felsefi-sofiyane eğitim sonucu gazellerinde ve şaheseri sayılan mesnevisinde, ilahi aşkın terennümlerine rastlanır. Beng ü Bade ve Şikâyetname önemli eserlerindendir.

Bu parçada hangi divan şairinden söz edilmiştir?

A) Fuzuli B) Baki C) Nef'i
D) Nabi E) Şeyhi

8. (I) 15. yy. Çağatay şairidir. (II) Doğu Türkçesine yeniden yazı ve edebiyat dili niteliği kazandırmıştır. (III) Muhakemetü'l Lügateyn adlı eserinde Farsçanın Türkçeye olan üstünlüğünü anlatmıştır. (IV) Kendisinden sonraki Çağatay kültürünü açık bir şekilde etkilemiştir. (V) Şiir ve nesir alanında eserler vermiştir.

Bu parçada Ali Şir Nevai ile ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

9. Edebiyatımızın en büyük övgü ve yergi şairlerinden biridir. Kasideleriyle tanınır ama gazelleri de başarılıdır. Din dışı konularda yazdığı şiirlerinde gururlu ve gösterişli bir hava sezilir. Dili ağırdır. Divan şiirinin kurallarını başarıyla uygulayan şairin Türkçe ve Farsça birer divanı, Siham-ı Kazâ adlı bir hiciv mecmuası vardır.

Parçada sözü edilen Divan şairi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Nedim B) Nef'i C) Fuzuli
D) Baki E) Şeyh Galip

10. **Aşağıdakilerden hangisi Divan nesrinin bir özelliğidir?**

A) Dilin yalın ve açık olması

B) Söz ve ses sanatlarının az kullanılması

C) Düşünceden çok söyleyiş güzelliğine önem verilmesi

D) Yapıtların ulusal dille yazılması

E) Kullanılan cümlelerin kısa olması

11. **Aşağıdakilerin hangisinde yapıt-yazar eşleştirmesi yanlış yapılmıştır?**

A) Siham-ı Kaza / Nefi

B) Hayriyye / Nâbi

C) Beng ü Bâde / Nedim

D) Hüsn ü Aşk / Şeyh Galip

E) Mecalis-ün Nefais / Ali Şir Nevai

12. **Aşağıdaki Divan şairlerinden hangisinin şiirlerinde tasavvuf etkisi görülmez?**

A) Fuzuli B) Baki
C) Şeyh Galip D) Nesimi
E) Şeyhi

13. Osmanlı elçilerinin tuttukları gezi notlarına dayanan düzyazı (nesir) türündeki eserlere Sefâretnâme denir.

Aşağıdakilerden hangisi yazdığı Sefâretnâmesiyle ünlüdür?

A) Evliya Çelebi

B) Edip Ahmet

C) Yirmi Sekiz Çelebi Mehmet

D) Ahmet Yesevi

E) Naima

14. 18. yüzyıl şairlerindendir. Mevleviliği benimsemiştir. Hayâl gücünün zenginliği ve hayâllerinin özgünlüğüyle öteki Divan şairlerinden ayrılır. "Divan"ından başka, alegorik tarzda yazdığı ve tasavvufu türlü aşamalarıyla anlattığı "Hüsn ü Aşk" adlı mesnevisi vardır.

Bu parçada tanıtılan Divan edebiyatı sanatçısı kimdir?

A) Nâbi B) Baki C) Nedim
D) Şeyhi E) Şeyh Galip

15. **Aşağıda verilen eser-yazar eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?**

A) Siham-ı Kaza / Nef'i

B) Hüsnü Aşk / Şeyh Galip

C) Şikayetnâme / Şeyhi

D) Muhakemet-ül Lügateyn / Ali Şir Nevai

E) Hayriye / Nâbi

16. Kasideleriyle, Kanuni'ye yazdığı mersiyesi özellikle din dışı konulardaki gazelleriyle Divan edebiyatımızın en güçlü şairleri arasında yer alır. **Yaşanan süre içinde dünya zevklerinden yararlanmanın doğru olacağını ileri süren bu şairimiz aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Nef'i B) Şeyhi C) Fuzuli
D) Bâki E) Nedim

TEST - VI

1. **Aşağıdakilerden hangisi Divan edebiyatının geniş halk kitlelerine yayılmasını engelleyen bir özelliktir?**

A) Kullanılan ölçünün aruz oluşu

B) Nazım biriminin beyit oluşu

C) Uyak düzeni bakımından Halk edebiyatına benzemeyişi

D) Dilinin ağır, sanatlı söyleyişlerinin yoğun oluşu

E) Türklerin İslam'a girişinden sonra ortaya çıkışı

2. **Aşağıdakilerden hangisi Divan edebiyatı ile Halk edebiyatının ortak özelliklerinden değildir?**

A) Belirli kurallara bağlı kalınması

B) Usta sanatçıların örnek alınması

C) Kalıplaşmış bazı sözlerin kullanılması

D) Konuların sosyal içerikli olması

E) Düzyazıdan çok şiire dayanması

3. **Aşağıdaki eserlerden hangisi hiciv (yergi) türünde yazılmıştır?**

A) İskendernâme

B) Şehnâme

C) Hayriye-i Nâbi

D) Hârname

E) Risalet-ün Nushiye

4. I. Şiirlerini Azeri Türkçesiyle söylemiştir.

II. Platonik bir aşk anlayışına bağlıdır.

III. Şiirlerinde çok güçlü bir lirizm vardır.

IV. Aruzu ustaca kullanmıştır.

Bu özellikler aşağıdaki sanatçılardan hangisine aittir?

A) Ali Şir Nevai B) Fuzuli
C) Bâki D) Nesimi
E) Kadı Burhanettin

Bâki ile Fuzûli'yi karşılaştıran aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

A) Aynı ölçü ile şiir yazmışlardır.
B) Her ikisi de aynı nazım biçimlerini kullanmıştır.
C) Aynı dönemde yaşamışlardır.
D) İkisinin de tasavvufi şiirleri çoktur.
E) İkisi de söz sanatlarına dayalı şiirler yazmışlardır.

Osmanlı İmparatorluğunun yükselme döneminde "Şairler Sultanı" (Sultan-üş Şuara) ünvanını alan divan şairi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Fuzûli B) Bâki
C) Necati D) Nâbi
E) Nefi

Aşağıdaki sanatçılardan hangisinin mesnevi türünde bir eseri yoktur?

A) Şeyhi B) Nâbi
C) Şeyh Galip D) Süleyman Çelebi
E) Bâki

Ali Şir Nevai, Fuzûli, Şeyh Galip'in ortak yönü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Aynı yüzyılda yaşamış olmaları
B) Aruz yanında heceyi de kullanmaları
C) Mesnevi türünde eser vermiş olmaları
D) Tasavvuftan hiç etkilenmemeleri
E) Sebk-i Hindi akımından etkilenmiş olmaları

Aşağıdakilerden hangisi Divan şiirinin belirleyici özelliklerinden biri değildir?

A) Dil; Arapça, Farsça ve Türkçenin karışımı olan Osmanlıcadır.
B) Anlam beyitte tamamlanır. Beyitler arasında bir anlam birliği yoktur.
C) Gerçek yaşamdan kopuk, soyut bir şiirdir.
D) Aşk, şarap, sevgiliden yakınma gibi konular işlenmiştir.
E) Aruz dışında, hece ölçüsüyle de şiirler yazılmıştır.

10. Aşağıdaki edebiyat dönemlerinin hangisinde, şairlerin büyük bir çoğunluğu, şiiri; toplumsal amaçlardan, bilimsel içeriklerden uzak, salt şiirsel değerleri ön plana alarak yazmışlar ve ortak biçimler içinde, kalıplaşmış ortak kavramlar kullanmışlardır?

A) Cumhuriyet dönemi edebiyatı
B) Milli Edebiyat
C) Servet-i Fünun Edebiyatı
D) Tanzimat Edebiyatı
E) Divan Edebiyatı

11. Aşağıdakilerden hangisi Divan edebiyatında ünlü bir ağıt özelliği gösteren eserdir?

A) Kanuni Mersiyesi
B) Siham-ı Kaza
C) Harnâme
D) Leylâ ve Mecnun
E) Terkib-i Bent

12. Çevre betimlemelerini ilk defa Divan şiirine sokan sanatçı olarak bilinir. İstanbul'un birçok ünlü eğlence merkezini şiirlerinde tanıtan sanatçının son derece sade bir dili vardır. Bilhassa "şarkı" ile tanınan bu sanatçı, döneminde hemen her toplantıya davet edilmiş; çevresinden büyük ilgi görmüştür.

Yukarıda söz konusu edilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Bâki B) Nef'i C) Nedim
D) Naili E) Şeyh Galip

13. Aşağıdakilerden hangisi Divan edebiyatı için söylenemez?

A) Dil Arapça-Farsça sözcüklerle ve bu dillerin dil kurallarıyla yüklüdür.
B) Ölçü aruzdur.
C) Yarım uyak esas tutulmuş, redife fazlaca yer verilmemiştir.
D) Süslü nesirde edebi sanatlara ve secilere fazlaca yer verilmiştir.
E) Aşk, şarap, methiye, tasavvuf vb. konular izlenmiştir.

fdd yayınları

14. 18. yüzyıl Divan şiirinin en büyük şairidir. Edebiyat tarihçileri bu şairi "Divan şiirinin son büyük halkası" olarak nitelerler. Şiirlerinde halk deyimlerine, İstanbul konuşmasına önem vermesi, hatta hece ile şiirler yazması onun da mahallileşme akımına dönük olduğunu gösterir.

Bu parçada aşağıdaki sanatçıların hangisinden söz edilmektedir?

A) Nedim B) Şeyh Galip
C) Necati D) Taşlıcalı Yahya
E) Ali Şir Nevai

15. Divan şiirinin en ünlü isimlerinden biridir. Türkçe şiirlerini Azeri lehçesiyle yazmış, Türk şiirine, divan ve Tekke edebiyatı şairlerine büyük etkisi olmuş lirik bir şairdir. Kerbela olayını anlatan Hadikatü's Süedâ, Beng ü Bâde ve Şikâyetnâme en çok bilinen eserleridir.

Yukarıda sözü edilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Nef'i B) Nesimi
C) Fuzûli D) Şeyhi
E) Necati

16. Aşağıdakilerden hangisi Divan şiirinde "öğretici" (didaktik) **bir şair olarak ün kazanmıştır?**

A) Nedim B) Bâki
C) Nâbi D) Fuzûli
E) Nefi

17. "Mahallileşme akımı"nı canlandıran, İstanbul Türkçesini şiirlerinde başarıyla kullanan ve yerli hayatı şiirlerinde dile getiren 18. yüzyıl Divan şairi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Şeyh Galip B) Nedim
C) Nâbi D) Taşlıcalı Yahya
E) Bâki

18. Aşağıdaki yargılardan hangisi Divan edebiyatı için yanlıştır?

A) Divan şiirinde parça güzelliği esas alınmıştır.
B) Divan edebiyatında sanatçılar daha çok seçkin kişiler için eser vermiştir.
C) Divan şiirinde Arap ve İran edebiyatından alınma nazım biçimleri yaygın olarak kullanılmıştır.
D) Divan nesrinde düşünceden çok söz hünerleri göstermeye önem verilmiştir.
E) Divan nesrinde uyaklı anlatıma hiç yer verilmemiştir.

fdd yayınları

TEST – VII

1. "Şiir ve İnşa" makalesinde edebiyatımıza doğal bir söyleyiş kazandırmak için Halk edebiyatı biçimlerine ve söyleyişine yönelmek gerektiğini ileri sürmüştür. Sonradan "Harabat" adlı antolojisinde Divan şiirini göklere çıkarmış, Halk edebiyatını yermiştir. Asıl ününü ise "Terkib-i Bent" adlı manzumesiyle elde etmiştir."

Parçada sözü edilen Tanzimat sanatçısı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Abdülhak Hamit B) Namık Kemal
C) Ziya Paşa D) Şinasi
E) Recaizade Mahmut Ekrem

2. Aşağıdakilerden hangisi Tanzimat edebiyatına tiyatro alanında yapıt veren sanatçılardan biri değildir?

A) Namık Kemal
B) Ahmet Vefik Paşa
C) Abdülhak Hamit Tarhan
D) Recaizade Mahmut Ekrem
E) Nabizade Nazım

3. Aşağıdakilerden hangisi edebiyatımıza Şinasi ile birlikte girmemiştir?

A) İlk şiir çevirisi
B) İlk özel gazete
C) İlk tiyatro örneği
D) İlk roman denemesi
E) İlk fabl çevirileri

4. Aşağıdakilerden hangisi Tanzimat edebiyatının genel özelliklerinden biri değildir?

A) Tiyatro türü özel bir önem kazanmış, tiyatro halk eğitiminde bir araç olarak görülmüştür.
B) Dilin sadeleşmesi amaçlanmış; ancak yeterince başarılı olunamamıştır.
C) Fransız edebiyatına büyük ilgi gösterilmiş, çoğu Fransızca eser dilimize çevrilmiştir.
D) Şiirde içerik değişmiş; ancak Divan edebiyatının klasik nazım biçimleri aynen kullanılmıştır.
E) Parnasizm ve sembolizm şiirde etkili olmuş, daha çok bireysel konular üzerinde durulmuştur.

I. Romanın akışını keserek okuyucuya bilgi verme
II. Sadece roman türünde eserler verme
III. Sanatı toplumu eğitmede araç olarak kullanma
IV. Fransız edebiyatından etkilenme
V. Dönemlerine göre ağır bir dil kullanma

Yukarıda verilenlerden hangileri Ahmet Mithat Efendi ile Hüseyin Rahmi Gürpınar'da ortak değildir?

A) I. ve II. B) II. ve III.
C) II. ve V. D) III. ve IV.
E) IV. ve V.

(I) İlk edebi roman özelliği taşıyan eser Namık Kemal'in "İntibah"ıdır. (II) Aynı yazarın ikinci denemesi Cezmi ise ilk tarihi romanımızdır. (III) Samipaşazade tek romanı Sergüzeşt'te esir ticaretine tepkisini dile getirir. (IV) Recaizâde Ekrem iki küçük hikayeden sonra yazdığı Araba Sevdası'nda Batılılaşmanın yanlış anlaşılmasının acı sonuçlarını realist bir anlayışla ortaya koyar. (V) Şemsettin Sami, Karabibik adlı uzun hikayesi ile köy gerçekliğini denerken, Zehra'da psikolojik bozukluğun yol açtığı kötü sonuçları işler.

Bu parçanın hangi cümlesinde bir bilgi yanlışı vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

Aşağıdaki türlerden hangisinde Namık Kemal'in eseri yoktur?

A) Tiyatro B) Deneme C) Şiir
D) Eleştiri E) Roman

I. Araba Sevdası (Recaizade Mahmut Ekrem)
II. Mai ve Siyah (H. Ziya Uşaklıgil)
III. Sergüzeşt (Samipaşazade Sezai)

Bu eserlerin ortak özeliği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tiyatro türünde yazılmaları
B) Aynı akımdan etkilenmeleri
C) Tanzimat yazarlarına ait oluşları
D) Aynı konuyu ele almaları
E) Toplumu eğitmek amacıyla yazılmış olmaları

9. Türk edebiyatında gerçek anlamda ilk realist romanları o yazmıştır. Realist ve natüralist akımlardan etkilenen sanatçının roman ve hikaye tekniği çok sağlamdır. Yapıtlarında ağır bir dil kullandığı için eleştirilmiştir. Romanlarında daha çok İstanbul'un aydın çevrelerini, hikayelerinde ise halkın yaşayışı ve adetlerini anlatmıştır.

Bu parçada sözü edilen sanatçımız kimdir?

A) Samipaşazade Sezai
B) Nabizade Nazım
C) Recaizade Mahmut Ekrem
D) Mehmet Rauf
E) Halit Ziya Uşaklıgil

10. **Aşağıdakilerin hangisinde Tanzimat edebiyatı düzyazıyla ilgili bir bilgi yanlışı vardır?**

A) Noktalama işaretleri ilk kez kullanılmaya başlanır.
B) O güne dek işlenen düşünce ve kavramlar ele alınır.
C) Anlatımın süsten ve yapmacıktan uzak olmasına özen gösterilir.
D) Roman ve öykülerde devrik ve eksiltili cümlelere çokça yer verilir.
E) Yalın bir dille yazmak amaçlanır; ancak çoğu kez eski alışkanlıkların etkisi görülür.

11. Tanzimat edebiyatının birinci döneminde ..... sahnelenen ilk tiyatro eserini verirken..... okunmak için yazdığı manzum tiyatrolarıyla ikinci dönem tiyatrolarına damgasını vurmuştur.

Parçada boş bırakılan yerlere, sırasıyla aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

A) Şinasi - A. Vefik Paşa
B) Şinasi - Namık Kemal
C) Namık Kemal - Abdülhak Hamit
D) Namık Kemal - A. Vefik Paşa
E) Abdülhak Hamit - A. Vefik Paşa

12. Türkiye'de resmi bir gazete olan Takvim-i Vaka-1 vi'nin yayımlanması ile başlamış olan basın hayatı, Tanzimat'ın ilanından sonra yarı resmi Ceride-i Ha-2 vâdis ile devam eder. Serbest Türk gazeteciliği ise 1860'ta Agah Efendi ile Şinasi'nin çıkardığı Tasvir-i 3 Efkâr ile başlar. Şinasi 1862'de tek başına Tercü-man-ı Ahvâl'ı çıkarır. 4

Bu paragraftaki bilgi yanlışlığı numaralanmış sözcüklerden hangilerinin yerleri değiştirildiğinde giderilebilir?

A) 1. ile 4. nün B) 2. ile 3. nün C) 2. ile 1.nin
D) 4. ile 2.nin E) 3. ile 4.nün

13. **Tanzimat şiiri, aşağıda verilenlerin hangisi bakımından Divan şiirinden farklılık gösterir?**

A) Nazım birimi B) Nazım biçimi
C) İşlenen konular D) Dil özelliği
E) Şiirde kullanılan ölçü

14. **Aşağıdakilerden hangisi Tanzimat edebiyatı şiirinin özelliklerinden değildir?**

A) Birinci dönem şairleri toplumsal, ikinci dönem şairleri bireysel konular işlemişlerdir.
B) Teoride hece ölçüsü benimsenmiş; ancak pratikte aruz kullanılmıştır.
C) Kimi yeni biçim denemeleri dışında genel olarak Divan edebiyatı şiirine bağlı kalınmıştır.
D) Parnasizm ve sembolizm akımları bu dönem şiirine damgasını vurmuştur.
E) Şiirde ilk kez nazım biçimine göre değil içeriğe göre ad kullanılmıştır.

15. I. Türk edebiyatında, sahnelenen ilk tiyatro eseridir.
II. Dram türünün ilk örneği sayılır.
III. Kırım yakınlarında bir kalede geçen tarihsel bir olayı konu alır.

Yukarıda bazı özellikleri verilen eser ve yazarı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tarık, Abdülhak Hamit Tarhan
B) Şair Evlenmesi, Şinasi
C) Çok Bilen Çok Yanılır, Recaizade Ekrem
D) Vatan Yahut Silistre, Namık Kemal
E) Pençe, Mehmet Rauf

16. **Aşağıdakilerden hangisi Tanzimat dönemi hikâyesi ve romanı için söylenemez?**

A) Olaylar genellikle İstanbul'da geçer.
B) Birçok romanda yazar, okuyucuya öğütler vermiştir.
C) Romantizm ve realizm etkileri belirgindir.
D) Olaylar, genellikle günlük hayattan ya da tarihten alınmıştır.
E) Teknik ve kompozisyon yönünden hepsi de güçlü yapıtlardır.

17. Tanzimat döneminde milliyetçilik ve Türkçülük akımının ilk büyük temsilcisi sayılır. Dil, tarih ve folklor çalışmalarında çığır açmıştır. Moliere'den yaptığı çeviri ve adaptelerle tiyatroya önemli katkıları olmuştur. Şecere-i Türk, Lehçe-i Osmani, Zoraki Tabip (çeviri) başlıca eserleridir.

Bu parçada kendisinden söz edilen sanatçımız aşağıdakilerden hangisidir?

A) Şinasi
B) Ahmet Mithat Efendi
C) Ahmet Vefik Paşa
D) Namık Kemal
E) Süleyman Nazif

TEST – VIII

1. **Aşağıdakilerden hangisi, Tanzimat edebiyatı sanatçılarından biri değildir?**

A) Ziya Paşa
B) Süleyman Nazif
C) Abdülhak Hamit Tarhan
D) Recaizade Mahmut Ekrem
E) Ahmet Mithat Efendi

2. **Namık Kemal'e ait aşağıdaki eserlerden hangisi farklı bir türdedir?**

A) Cezmi B) Vatan Yahut Silistre
C) Gülnihal D) Âkif Bey
E) Zavallı Çocuk

Divan edebiyatından ayrılan ama Batılı şiir bütününe varamayan Tanzimat dönemi, bütün şiir özlemlerini bu sanatçının eserlerinde gerçekleşmiş bulur. Yanlış bir temelden yola çıkan tiyatro eserleri ve uzun ömrünü verdiği şiirleriyle bu sanatçı, "Dahi-i Azam", "Şair-i Azam" diye nitelenir. Felsefe temaları ve insan sorunlarına eğilen hayat dramıyla güçlü bir örnek olur ve kendinden sonraki sanatçıları da etkiler.

Bu parçada kendisinden söz edilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Abdülhak Hamit Tarhan
B) Recaizade Mahmut Ekrem
C) İbrahim Şinasi
D) Ziya Paşa
E) Cenap Şahabettin

Aşağıdaki yargıların hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

A) İkinci dönem Tanzimat edebiyatı roman ve öyküsünde realist ve natüralist akımlar etkili olmuştur.
B) Hüseyin Rahmi Gürpınar, Servet-i Fünûncularla çağdaş olduğu halde onlardan ayrı bir düşünce ve teknikle yazmıştır.
C) Mehmet Akif ve Tevfik Fikret, aruzu Türkçeye ustalıkla uygulamıştır.
D) İlk resmi gazete II. Mahmut döneminde çıkarılan Tercüman-ı Ahval'dir.
E) Tanzimat edebiyatının öncü şairlerinden biri olan Şinasi, dilimizdeki atasözlerini bir kitapta toplamıştır.

Aşağıdakilerden hangisi Tanzimat edebiyatının birinci dönem sanatçılarından değildir?

A) Ahmet Mithat Efendi
B) Ahmet Vefik Paşa
C) Abdülhak Hamit Tarhan
D) Şemsettin Sami
E) Ziya Paşa

Aşağıdakilerden hangisi Tanzimat edebiyatı nesri (düzyazı) için yanlıştır?

A) Anlatım süsten ve yapmacıklıktan uzaktır.
B) Basmakalıp sözler terk edilmiş, doğrudan konuya girilmiştir.
C) Noktalama işaretleri kullanılmış, anlamın belirginleşmesi sağlanmıştır.
D) Fransız düşünürlerinden etkilenilmiş, yeni kavramlar işlenmiştir.
E) Yabancı sözcüklerden yepyeni isim ve sıfat tamlamaları yapılmış, düşünceden çok anlatıma önem verilmiştir.

7. Türk şiirinde biçim yönünden yenileşme onunla başlar. Gelenekten ayrılarak yepyeni biçimler ortaya koymuş, şiirde konu alanını genişletmiş, gözleme ve izlenime dayanan her türlü konuyu şiire sokmuştur. Yalın bir dilden yana olmamış, süslü bir üslup oluşturmuştur. Daha çok aşk, doğa ve ölüm temalarını işleyen sanatçı kırk kadar yapıt vermiştir. Bunlardan yirmi biri tiyatrodur. "Tarık, Eşber, Finten" önemli eserleridir.

Yukarıda kimi özellikleri verilen Tanzimat sanatçısı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Abdülhak Hamit Tarhan
B) Recaizade Mahmut Ekrem
C) Ahmet Mithat Efendi
D) Namık Kemal
E) Samipaşazade Sezai

8. Tanzimat edebiyatının birinci dönem sanatçıları (I) yeni fikir ve düşüncelerini eski şekiller içinde söylemişlerdir. İkinci dönem sanatçıları (II) ise eski şekilleri büsbütün bırakarak Avrupai nazım şekilleriyle yazmışlardır. Birinci dönem sanatçıları (III) sanat için sanat anlayışını, ikinci dönem sanatçıları (IV) ise toplum için sanat anlayışını savunmuşlardır. Birinci dönem sanatçıları (V) aktif ve dışa dönük, ikinci dönem sanatçıları (VI) ise marazi ve içe dönük bir edebiyat sergilemişlerdir.

Bu parçadaki numaralanmış sözlerden hangilerinin yerleri değiştirilerek paragraftaki bilgi yanlışı giderilebilir?

A) 1. ile 2. nin
B) 3. ile 4. nün
C) 5. ile 6. nın
D) 2. ile 5. nin
E) 1. ile 4. nün

9. **Aşağıdakilerin hangisinde, Abdülhak Hamit'e ait eserler bir arada verilmiştir?**

A) Eşber, Tarık, Macera-yı Aşk
B) Tiryaki Sözleri, Körebe, Zavallı Çocuk
C) Araba Sevdası, Nağme-i Seher, Yadigar-ı Şebab
D) Sergüzeşt, Küçük Şeyler, İclâl
E) Aşk-ı Memnu, Mai ve Siyah, Kırık Hayatlar

10. **İlk roman çevirisi aşağıdaki yazarlardan hangisine aittir?**

A) Şinasi
B) Mehmet Emin Yurdakul
C) Ahmet Vefik Paşa
D) Yusuf Kamil Paşa
E) Şemsettin Sami

11. Edebiyatın hemen her türünde, geniş yankılar yaratan eserleriyle Tanzimat devrinin en gür sesli şairi, romancısı, en önemli dava ve sanat adamı oldu. Genel olarak şekil ve ifade bakımından eskiye bağlı, ruh ve özce yeni şiirleriyle vatan, millet, hürriyet ülküsünü aşılarken, makale, piyes, mektup eleştirileriyle de sosyal alanda eğitici gücünü gösterdi. Her zaman toplum için sanat ilkesine bağlı kaldı.

Bu parçada kendisinden söz edilen kişi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Abdülhak Hamit
B) Ziya Paşa
C) Şinasi
D) Namık Kemal
E) Ahmet Mithat Efendi

12. **Aşağıdaki yargılardan hangisinde Abdülhak Hamit Tarhan ile ilgili bir bilgi yanlışı vardır?**

A) "Sanat, sanat içindir." ilkesini ön planda tutmuştur.
B) Tiyatro eserlerini oynanmak için değil, okunmak için yazmıştır.
C) Felsefi düşüncelere de şiirlerinde yer vermiştir.
D) Diğer Tanzimatçılara göre ağır ve sanatlı bir dil kullanmıştır.
E) Şiir ve tiyatronun yanında roman türünde de bir çok eser vermiştir.

13. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde Ziya Paşa ile ilgili bir bilgi yanlışı vardır?**

A) Eski edebiyattan ayrılmayan, yeniyi ise tam bir benimseyişle uygulamaya fırsat bulamayan, ikilem içinde kalan bir sanatçıdır.
B) Terkibi bent ve terci-i bent şekilleriyle başarılı eserler vermiştir.
C) "Şiir ve İnşa" makalesinde halk şiirini ve şairlerini övmüş, Divan edebiyatını yermiştir.
D) Türk atasözlerini "Durub-ı Emsal-i Osmaniye" adlı eserde toplamış, bu alanda kültürel bir boşluğu doldurmuştur.
E) Birçok şiirinde şekil ve dil bakımından Divan edebiyatının etkileri görülürse de halk şiiri tarzında heceyle de şiirler yazmıştır.

14. **Aşağıdaki sanatçılardan hangisinin atasözleriyle ilgili bir kitabı vardır?**

A) Şinasi
B) Namık Kemal
C) Ziya Paşa
D) Şemsettin Sami
E) Ahmet Vefik Paşa

15. **Tanzimat döneminde Türk şiirini yenileştirme çabalarına karşı daha çok klasik şiir kurallarını ve Divan edebiyatını savunan sanatçımız aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Recaizade Mahmut Ekrem
B) Abdülhak Hamit
C) Namık Kemal
D) İbrahim Şinasi
E) Muallim Naci

16. **Tanzimat tiyatrosuyla ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?**

A) Tanzimat edebiyatında tiyatro eserleri oynanmaktan çok okunmak için yazılmıştır.
B) Tanzimat sanatçıları tiyatroyu halkın eğitiminde bir araç olarak görmüşlerdir.
C) Tanzimat tiyatrosu komedilerde klasisizm, dramlarda romantizmin etkisinde kalmıştır.
D) Tanzimat tiyatrosunun ilk örnek örneği Şinasi'nin "Finten" adlı eseridir.
E) Tanzimat edebiyatında tiyatro, şiirden sonra en çok önem verilen yazı türü olmuştur.

17. **Aşağıdaki özelliklerden hangisi Tanzimat edebiyatının genel özelliği sayılamaz?**

A) Toplumsal konulara yönelerek düşünceyi ön plana almışlardır.
B) Şiirin şekil özellikleri olan ölçü ve uyakta önemli değişiklikler yapmışlardır.
C) Edebiyatın her türünde ürünler vermişlerdir.
D) "Halk için sanat" anlayışı benimsenmiştir.
E) Şiirde konu bütünlüğünü sağlamışlardır.

). Tanzimat şiiriyle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

A) Tanzimat şiirinde yeni düşünceler eski nazım biçimleriyle sunulmuştur.

B) Hece ölçüsüyle yazma isteğine karşın genellikle aruz ölçüsü kullanılmıştır.

C) Nazım birimi olarak beyit kullanılmıştır.

D) Parça güzelliği esas alınmış, şiirde anlam bütünlüğü sağlanamamıştır.

E) İlk şiir çevirilerini Ethem Perver Paşa ile Şinasi, Fransız sanatçılarından yapmışlardır.

9. (I) Edebiyatta yenileşmeyi ve Batılılaşmayı öngören Ziya Paşa'nın şiirlerinin çoğunda Doğu zevki ve anlayışı hakimdir. (II) Şair, bu tür eserlerinde aynı zamanda bir düşünür özelliği taşır. (III) Şiirlerinin büyük bir bölümü epik karakter taşır. (IV) Ziya Paşa, roman ve hikaye gibi türlerle ilgilenmemiştir. (V) Şiir ve düzyazı da dili çağdaşlarına göre sade ve güçlüdür.

Yukarıdaki parçanın hangi cümlesinde Ziya Paşa ile ilgili bir bilgi yanlışı vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

10. I. Olaylar genellikle günlük hayattan ve tarihten alınmıştır.

II. Olaylarda rastlantıya önem verilmiştir.

III. Eserler genel olarak duygusal ve acıklı konular üzerine kuruludur.

IV. Romanlarda romantizm ve realizmin etkisi görülür.

Bu özellikler aşağıdaki edebiyat dönemlerinden hangisine aittir?

A) Tanzimat Edebiyatı

B) Servet-i Fünun Edebiyatı

C) Milli Edebiyat

D) Fecr-i Ati Edebiyatı

E) Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı

21. "Şiir ve İnşa" makalesinde edebiyatımıza doğal bir söyleyiş kazandırmak için Halk edebiyatı biçimlerine ve söyleyişine yönelmek gerektiğini ileri sürmüştür. Sonradan "Harabat" adlı antolojisinde Divan şiirini göklere çıkarmış, Halk edebiyatını yermiştir. Asıl ününü ise "Terkib-i Bent" adlı manzumesiyle elde etmiştir.

Parçada sözü edilen Tanzimat sanatçısı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Abdülhak Hamit B) Namık Kemal

C) Ziya Paşa D) Şinasi

E) Recaizade Mahmut Ekrem

22. Eski ile yeni arasında bocalayan şair, yeniyi savunmasına karşın eski şiirin dil ve şekil özelliklerine bağlı kaldı. Bu arada Divan edebiyatının önemli şiirlerini de "Harabat" adlı antolojide topladı. Bu eser, Namık Kemal'in sert eleştirilerine hedef oldu. "Takip ve Tahrib-i Harabat'ın yazılmasına neden oldu.

Bu parçada aşağıdaki edebiyatçılarımızdan hangisinin özellikleri verilmiştir?

A) Namık Kemal

B) Şinasi

C) Ziya Paşa

D) Abdülhak Hamit Tarhan

E) Muallim Naci

23. Ahmet Mithat Efendi'nin, romancılığımızın gelişim çizgisi açısından en önemli romanı, "Felatun Bey'le (I) Rakım Efendi"dir. O, romanında Batılılaşma taklitçilerini eleştirirken Samipaşazâde Sezai "Sergüzeşt" (II) adlı eserinde bir cariyenin serüvenini, Nabizade Nazım ise "Araba Sevdası" adlı romanında köy hayatını (III) ve köy insanını konu edinir. Recaizade Ekrem'in Batı hayranlığının gülünçlüğünü sergilediği "Karabibik" (IV), gerek tipleri gerek betimlemeleri bakımından gerçekçi bir romandır.

Bu parçadaki bilgi yanlışlığını gidermek için numaralanmış sözlerden hangileri yer değiştirmelidir?

A) I. ile II. B) I. ile III. C) I. ile IV.

D) II. ile III. E) III. ile IV.

24. Aşağıda verilenlerden hangisi, edebiyatımızın "ilk" lerinden değildir?

A) İntibah

B) Mecalis-ün Nefais

C) Karabibik

D) Şair Evlenmesi

E) Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç

TEST - IX

1. Aşağıdaki yargılardan hangisi, Servet-i Fünun edebiyatı için yanlıştır?

A) Bu dönemde aruz vezni ustalıkla kullanılmıştır.

B) Şiir dili düzyazı diline yaklaştırılmıştır.

C) Sanatçılar, geniş halk kesimlerinden çok aydın kesime seslenmişlerdir.

D) Şiirde Arapça, Farsça tamlamalar dışlanmaya çalışılmıştır.

E) Parnasizm ve sembolizm anlayışına uygun yapıtlar verilmiştir.

2. I. Batılı akımlardan etkilenme

II. Şiirde aruz ölçüsü kullanma

III. Fransız edebiyatından etkilenme

IV. Halkın sorunlarına eğilme

V. Sade bir dille eserler verme

Tanzimat edebiyatçıları ile Servet-i Fünuncular, yukarıdaki konuların hangi ikisinde birbirine en uzaktır?

A) I ile II B) I ile IV C) II ile III

D) III ile IV D) IV ile V

3. Aşağıdakilerden hangisi Servet-i Fünun romanı için söylenemez?

A) Siyasal baskılar yüzünden sosyal sorunlar işlenmemiş, psikolojik betimlemelere geniş yer verilmiştir.

B) Ağır ve sanatlı bir dil kullanılmış, Fransızcanın cümle yapısı dilimize aktarılmıştır.

C) Konular, İstanbul'un aydın çevrelerinden seçilmiştir.

D) Romanda teknik bir hayli gelişmiş, teknik yönü güçlü ilk romanlar bu dönemde ortaya konmuştur.

E) Klasik ve romantik akımlar etkili olmuş, duygusal ve acıklı konular ile tarihsel konulara çokça yer verilmiştir.

4. Aşağıdakilerin hangisinde tümüyle aynı dönem sanatçıları verilmiştir?

A) Namık Kemal - Ziya Paşa - Mehmet Rauf

B) Mehmet Rauf - Cenap Şehabettin - Tevfik Fikret

C) Ahmet Haşim - Hüseyin Cahit Yalçın - Halit Ziya Uşaklıgil

D) Halit Ziya Uşaklıgil - Şinasi - Tevfik Fikret

E) Nabizâde Nazım - Süleyman Nazif - Hüseyin Cahit Yalçın

5. "Şiirleri, sanat anlayışında geçirdiği iki ayrı döneme göre farklı özellikler gösterir. 'Sanat için sanat' anlayışıyla şiirler yazdığı I. dönemde romantizmin etkisinde kalarak daha çok 'aşk ve doğa' konularını işlemiştir. 'Toplum için sanat' anlayışına yöneldiği II. dönemde ise işlediği ana konular 'özgürlük ve uygarlık' kavramlarıdır.

Yukarıda tanıtılan sanatçımız aşağıdakilerden hangisidir?

A) Namık Kemal

B) Tevfik Fikret

C) Recaizade Mahmut Ekrem

D) Hüseyin Cahit Yalçın

E) Cenap Şahabettin

6. "Hikayelerinde İstanbul hayatının yanı sıra İzmir hayatını da işlemiş, hatta Anadolu hayatına da yer vermeye çalışmıştır. Hikayelerindeki kişileri memur hayatından, sokaktan ve köyden seçerek bir bakıma bugünkü anlamdaki modern Türk hikayeciliğinin temellerini atmıştır."

Servet-i Fünun döneminin bu ünlü hikaye ve roman yazarı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ahmet Mithat

B) S. Paşazade Sezai

C) Halit Ziya Uşaklıgil

D) Mehmet Rauf

E) Hüseyin Cahit Yalçın

7. Servet-i Fünun edebiyatının nesir alanındaki temsilcilerindendir. "Eylül" adlı romanında ruh çözümlemelerine geniş yer vermiştir. Bu nedenle "Eylül", edebiyatımızın ilk psikolojik romanı sayılır.

Yukarıda tanıtılan yazar aşağıdakilerden hangisidir?

A) Mehmet Rauf

B) Hüseyin Cahit Yalçın

C) Ahmet Hikmet Müftüoğlu

D) Halit Ziya Uşaklıgil

E) Cenap Şahabettin

I. Şiir dilini düzyazı diline yaklaştırdı.
II. Aruz ölçüsünü büyük bir başarıyla kullandı.
III. Şiir sanatına iç ve dış yenilikler getirdi.
IV. Bazı şiirlerinde didaktik bir üslup kullandı.

Yukarıda kimi özellikleri verilen sanatçımız aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tevfik Fikret
B) Cenap Şahabettin
C) Recaizade Mahmut Ekrem
D) Ahmet Haşim
E) Abdülhak Hamit Tarhan

İlk şiirlerini Dergah ile Milli Mecmua'da yayımlayan Ahmet Hamdi Tanpınar, hecenin beş şairine bağ- (I) (II)
lanmayarak sanatını tek başına kurdu. İçtenlikli ve ince, duygusal yönü ağır basan memleket şiirleriyle (III)
tanındı; hece ölçüsüne yeni olanaklar aradı. Halk edebiyatıyla ilgili kimi çalışmalarda bulundu. Şiirleri "Şiirler" adlı kitapta toplandı. "Koçyiğit Köroğlu", (IV) (V)
"Köşebaşı" gibi piyesleri, tiyatroda ilgiyle izlendi.

Yukarıdaki numaralanmış yerlerin hangisinde bilgi yanlışı vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

Aşağıdakilerden hangisi Servet-i Fünun edebiyatı için söylenemez?

A) Roman kahramanlarının halk arasından seçilmesine özen gösterilmiştir.
B) Romanda anlatım tekniği güçlendirilmiştir.
C) "Kafiye kulak içindir." anlayışı benimsenmiştir.
D) Şiirde hece ölçüsünü deneyen sanatçılar olmuştur.
E) Fransız şiirinden yeni nazım şekilleri alınmıştır.

Halit Ziya Uşaklıgil'e ait aşağıdaki yapıtlardan hangisinin türü ötekilerden farklıdır?

A) Saray ve Ötesi
B) Aşk-ı Memnû
C) Mai ve Siyah
D) Kırık Hayatlar
E) Bir Ölünün Defteri

12. Aşağıdakilerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

A) A. Haşim, şiirde anlamın kapalı olmasını savunmuş; kendine özgü bir şiir biçimi oluşturmuştur.
B) Tanzimat şiirinde parça güzelliği yerine bütün güzelliği savunulmuş, anlam şiirin tümüne sindirilmiştir.
C) Semai, hece ölçüsünün sekizli kalıbıyla ve özel bir ezgiyle söylenen şiirlere verilen addır.
D) Y. Kemal Beyatlı, tek şiiri dışında tüm şiirlerini aruzla yazmıştır.
E) Servet-i Fünuncular, edebiyatı halk eğitiminde bir araç olarak görmüşler ve bundan yararlanmışlardır.

13. Servet-i Fünun edebiyatında hece vezniyle de şiirler yazan sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Süleyman Nazif
B) Cenap Şahabettin
C) Tevfik Fikret
D) Faik Ali Ozansoy
E) Süleyman Nesip

14. Bir yazar şöyle diyor: "Nerede bir edebiyatın başladığını görsek, orada sokağın yazı masası ile birleştiğini görürüz. Malherbe sokağı dinledi, Dickens sokağı edebiyata soktu. Bir romanında geçen 'sokağın anahtarı' sözü bu yazarın sanatını anlatmaya yeter. Puşkin'de de sokağın anahtarı vardı. Bize gelince, bu sihirli anahtar çoğu yazarımızın eline hiçbir zaman geçmedi."

Yazarın "sokağın anahtarı" sözü ile anlatmak istediği özellik aşağıdaki yazarlardan hangisinde vardır?

A) Recaizade Mahmut Ekrem
B) Namık Kemal
C) Halit Ziya Uşaklıgil
D) Hüseyin Rahmi Gürpınar
E) Mehmet Rauf

Tekil yayınları

TEST – X

1. Aşağıdakilerden hangisi, "Servet-i Fünun dönemi" sanatçılarının ortak yönlerini belirleyen özelliklerden biri değildir?

A) Uyağın kulak için olduğunu benimseme
B) "Sanat için sanat" görüşüne bağlanma
C) Batı sanat akımlarının etkisinde kalma
D) Edebiyat yoluyla halkı eğitme amacı gütme
E) Eski sözcüklerle, yeni kavram ve imgeler oluşturma

2. Aşağıdakilerden hangisi Servet-i Fünun dönemi edebiyatının özelliklerinden biri değildir?

A) Romanlarında realizm ve natüralizm etkisi görülür.
B) Eserlerde işlenen konular gündelik hayattan alınmıştır.
C) Eserlerinde halka seslenmek yerine aydın kesime seslenilmiştir.
D) Sade bir Anadolu Türkçesi kullanılmıştır.
E) Olayların aktarılışı yazarın değil, kişilerin ağzından yapılmıştır.

3. "Kalbinde bir dakika şu ulvi tahassürün
Minkar-ı âteşini duy, dâima düşün:
Onlar niçin semâda, niçin ben çukurdayım?"

Bu dizelerde, Servet-i Fünun şiirinin özellikle hangi niteliği görülmektedir?

A) Anlaşılması güç bir dil kullanılması
B) Toplumsal konulardan kopuk olması
C) Kulak için kafiye anlayışının benimsenmesi
D) Düzyazıya yakın bir anlatıma sahip olması
E) Bireysel konuları işlemesi

4. "Sanat için sanat" görüşünü benimsemeleri nedeniyle bireysel konulara yönelmişler; ülkelerine Batı'nın bilim ve sanatını getirmeye çalışmışlardır. Sone, serbest müstezat en çok kullandıkları nazım biçimleridir. Olaylar genellikle İstanbul'da, özellikle de üst kesimlerde geçtiğinden, salon edebiyatı yapmakla suçlanmışlardır. Şiirde düzyazıya yöneliş şiir dilinde ise bir geriye dönüş görülür."

Yukarıda birtakım özellikleri verilen edebiyat dönemi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Servet-i Fünun Edebiyatı
B) Tanzimat Edebiyatı
C) Fecr-i Ati Edebiyatı
D) Yedi Meşaleciler
E) Milli Edebiyat

5. Aşağıdakilerden hangisi Servet-i Fünun sanatçılarının ortak özelliklerinden biri değildir?

A) Yaşadıkları dönemin siyasal ortamından etkilenmiş, içe kapanık ve duyarlı bir anlayışta olmuşlardır.
B) Toplumsal sorunlara hemen hemen hiç değinmemişler, edebiyatın amacının "estetik olgunlaşma" olduğunu söylemişlerdir.
C) Divan edebiyatıyla bağları tümden koparmış, şekilde ve özde değişikliklere gitmişlerdir.
D) Batı edebiyatını özellikle de Fransız edebiyatını, iyi öğrenmişler; Batılı bir zevk ve anlayışla yetişmişlerdir.
E) Batı'dan ilk şiir çevirilerini yapmışlar, edebiyatı halk eğitiminde bir araç olarak görmüşlerdir.

6. Aşağıdakilerden hangisi Servet-i Fünun edebiyatının özelliklerinden değildir?

A) Nazım nesre yaklaştırılmış ve anlam dizenin dışına taşırılmıştır.
B) Düzyazı türlerinde teknik yönden büyük gelişme görülmüştür.
C) Sone, terzarima, serbest müstezat gibi nazım türleri kullanılmıştır.
D) Acıma, aşk, karamsar duygular ve düşkırıklıkları gibi bireysel konular ağırlıklı olarak işlenmiştir.
E) Hikaye ve romanda olaylar çoğunlukla Anadolu'da geçer.

Tekil yayınları

. **Aşağıdakilerden hangisi Servet-i Fünun topluluğunun Türk edebiyatına kazandırdığı bir özelliktir?**

A) Şiiri düzyazıya yaklaştırarak anlamı dizelere yaymak
B) Toplumdaki her şeyi sanatın konusu yaparak konuları sınırsızlaştırmak
C) Sanat halk içindir, düşüncesiyle yalın bir üslup özelliği yaratmak
D) Toplumun aydınlatılması yolunda düzyazıyı en önemli öğe kabul etmek
E) Şiirde, kapalılıktan uzak, herkesin anlayabileceği bir dil oluşturmak

3. Aşağıda aynı edebi topluluğu oluşturan sanatçılar bir arada verilmiştir. **Sanatçılar gruplandırılırken hangisinde yanlışlık yapılmıştır?**

A) Orhan Veli - M. Cevdet Anday - Oktay Rifat
B) Faruk Nafiz Çamlıbel - Orhan Seyfi - Enis Behiç
C) Recaizade Ekrem - M. Rauf - Y. Kadri
D) Namık Kemal - Z. Paşa - Ahmet Mithat Efendi
E) T. Fikret - C. Şehabettin - Hüseyin Cahit

9. **Servet-i Fünun dönemi yazarlarını dilde sadelikten uzaklaştıran en önemli unsur nedir?**

A) Şiirde serbest nazım biçiminin kullanılması
B) Roman türünün gelişmesi
C) Sanat için sanat görüşünden yola çıkmaları
D) Karamsar bir ruhsal durum içinde bulunmaları
E) Batı edebiyatına hayranlık duymaları

10. I. Dilde sadeleşmeyi kabul etmediler.
II. Sanatın sanat için olduğunu savundular.
III. Şiirde aruz veznini kullanarak Arapça ve Farsça sözcüklere ağırlık verdiler.
IV. Realizmin etkisinde kaldılar.

Yukarıdaki özellikler hangi edebiyat topluluğuna bağlı olanlarla ilgilidir?

A) Servet-i Fünun Edebiyatı
B) Milli Edebiyat
C) Tanzimat Edebiyatı
D) Yeni Türk Edebiyatı
E) Divan Edebiyatı

11. **Aşağıdakilerden hangisi Tevfik Fikret için <u>söylenemez?</u>**

A) Şiirinin bir kısmında toplumla ilgili sorunlara değinmiştir.
B) Yaşadığı dönemin siyasal koşulları sanatını etkilemiştir.
C) Şiiri düzyazıya yaklaştırmış, anlamın dizeden dizeye taşınmasını sağlamıştır.
D) Çocuklar için yazdığı şiirlerinde hece ölçüsü kullanmıştır.
E) Sembolist akımdan etkilenmiş, klasik nazım biçimlerini kullanmıştır.

12. "Servet-i Fünun'un en kültürlü sanatçılarından biridir. Türk edebiyatında bir artistik nesir sanatkârı, bir mensur şiirler şairi, üstad bir hikayeci, hatta Türk romancılığının babası olarak da bilinir."

Kendisinden bu şekilde söz edilen yazarımız kimdir?

A) Mehmet Rauf
B) Halit Ziya
C) Hüseyin Cahit
D) Saffet Ziya
E) Ahmet Hikmet

13. **Aşağıdakilerden hangisi Servet-i Fünun edebiyatının bir sanatçısı <u>değildir?</u>**

A) Mehmet Rauf
B) Ahmet Mithat Efendi
C) Halit Ziya Uşaklıgil
D) Ahmet Hikmet Müftüoğlu
E) Cenap Şahabettin

14. **Aşağıdakilerden hangisi Servet-i Fünun şiirinin bir özelliği <u>değildir?</u>**

A) Nazmın nesre yaklaştırılması
B) Klasik nazım şekillerine yer verilmemesi
C) Hece ölçüsünün küçümsenmiş olması
D) Ağır bir dil kullanılması
E) Toplum için sanat anlayışının benimsenmesi

15. ".....edebiyatıyla giren öykü ve roman türü, ... döneminde olgunlaşmış ve ilk usta romancılar bu dönemde yetişmiştir."

Yukarıda boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

A) Servet-i Fünun - Fecr-i Ati
B) Tanzimat Dönemi - Milli Edebiyat
C) Milli Edebiyat - Cumhuriyet Dönemi
D) Tanzimat - Servet-i Fünun
E) Fecr-i Ati - Milli Edebiyat

16. Tevfik Fikret ve Mehmet Akif'in şiir anlayışlarının tersine, şiirin düzyazıdan başka bir kimlik taşıdığını savunan ve "nazmı nesirden uzaklaştıran" şair, aruz ölçüsünün de usta bir uygulayıcısıdır.

Bu parçada kendisinden söz edilen sanatçımız aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yahya Kemal Beyatlı
B) Faruk Nafiz Çamlıbel
C) Orhan Seyfi Orhon
D) Cahit Sıtkı Tarancı
E) Necip Fazıl Kısakürek

17. **Aşağıdakilerden hangisi Servet-i Fünun edebiyatının özelliklerinden <u>değildir?</u>**

A) Batılı nazım biçimlerinin ilk kez bu dönemde kullanılması
B) Nazmın nesirden uzaklaştırılması
C) Sanatlı ve ağır bir dil kullanılması
D) Şiirde aruz ölçüsünün çok kullanılması, serbest ölçünün ilk kez denenmesi
E) Roman türünde başarılı örneklerin verilmesi

18. **Aşağıdakilerden hangisinde <u>bilgi yanlışı</u> vardır?**

A) Tanzimat'ın I. döneminde roman teknik bakımdan zayıf ve kusurludur.
B) Tanzimat'ın II. döneminde roman, realizm ve natüralizmin etkisinde yazılmıştır.
C) Servet-i Fünun döneminde romanların konusu İstanbul'un zengin çevrelerinden alınmıştır.
D) İlk köy romanı Servet-i Fünun döneminde Nabizade Nazım tarafından yazılmıştır.
E) İlk realist roman "Araba Sevdası"dır.

TEST – XI

1. **Aşağıdaki sanatçılardan hangisi ötekilerden farklı bir edebi topluluğun temsilcisidir?**

A) Ömer Seyfettin
B) Ziya Gökalp
C) Ali Canip Yöntem
D) Mehmet Emin Yurdakul
E) Ahmet Haşim

2. **Aşağıdaki yazarlardan hangisi hem Fecr-i Âti hem de Milli Edebiyat akımı içinde yer almıştır?**

A) Ahmet Haşim
B) Enis Behiç Koryürek
C) Yahya Kemal Beyatlı
D) Halide Nusret Zorlutuna
E) Yakup Kadri Karaosmanoğlu

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir <u>bilgi yanlışı</u> vardır?**

A) Servet-i Fünun sanatçıları, şiirde daha çok parnasizm ve sembolizmin etkisinde kalmışlardır.
B) Türk edebiyatının ilk romanı Şemsettin Sami'nin "Sergüzeşt" adlı eseridir.
C) Sone, terzarima gibi nazım biçimleri Servet-i Fünun yazarlarınca ilk kez benimsenmiştir.
D) Tanzimat nazmında da Divan şiirinin nazım biçimleri kullanılmaya devam edilmiştir.
E) Halk edebiyatında düşünce ve duygular dörder dizelik bentlerle anlatılmıştır.

4. - Sanat kişisel ve saygıya değerdir.
- Dilin, edebiyat ve toplumsal bilimlerin ilerlemesine hizmet etmesi gerekir.
- Batıdaki benzer kurum ve kuruluşlarla ilişki kurularak ülkemizin edebiyat ürünleri Batı'ya tanıtılmalıdır.

Bu özellikleri bütünüyle içeren edebiyat topluluğu aşağıdakilerden hangisi olabilir?

A) Servet-i Fünun
B) Fecr-i Ati
C) Garipçiler
D) Tanzimat II. Dönem
E) Milli Edebiyat

Ona göre bir sanatçı doğayı ne kadar açık ve doğrulukla örnek alabilirse eserine o kadar ruh vermiş olur. Romanlarında olayın akıcılığını durduran felsefi görüşlere dalar, konunun birlik ve bütünlüğünü bozan ayrıntılara girer. Karagöz, ortaoyunu, meddah hikayelerinden de yararlanarak kahramanlarını mahalli ağızla konuşturur. Ünlü yapıtları arasında Hakka Sığındık, Ben Deli miyim, Kokotlar Mektebi, Utanmaz Adam... sayılabilir.

Bu parçada kendisinden söz edilen sanatçımız aşağıdakilerden hangisidir?

A) Halide Edip Adıvar
B) Hüseyin Rahmi Gürpınar
C) Reşat Nuri Güntekin
D) Yakup Kadri Karaosmanoğlu
E) Refik Halit Karay

Aşağıdaki romanlardan hangisi Hüseyin Rahmi Gürpınar'ındır?

A) Kalp Ağrısı
B) Tatarcık
C) Mürebbiye
D) Acımak
E) Yalnızız

Ahmet Haşim ve Cenap Şahabbettin'de ortak olan özellik aşağıdakilerden hangisidir?

A) Aynı akımdan etkilenmiş olmaları
B) Aynı edebiyat topluluğu içinde yer almaları
C) Şiir türü dışında eser yazmamaları
D) Aruz yanında hece ölçüsünü de kullanmaları
E) "Toplum için sanat" ilkesine bağlı kalmaları

"İlk şiir kitabı 'Göl Saatleri' ikinci kitabı 'Piyâle'dir. Küçük nesirleri, küçük seyahat notları ve fıkraları 'Bize Göre' adlı eserlerinde toplanmıştır. Nesir türündeki eserlerinin ilki 'Gurabâhâne-i Lâklâkan' adlı kitaptır. Burada makaleleri yer alır. Seyahat yazılarını 'Frankfurt Seyahatnamesi' adlı eserde toplamıştır."

Türk edebiyatına bağımsız şair olarak geçen bu sanatçımız aşağıdakilerden hangisidir?

A) C. Sıtkı Tarancı
B) A. Muhip Dıranas
C) F. Nafiz Çamlıbel
D) Ahmet Haşim
E) Yahya Kemal

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde Servet-i Fünun hikaye ve romanıyla ilgili bir bilgi yanlışı vardır?**

A) Realist ve natüralist akımların etkisinde kalınmış, olaylar ve kişiler gerçek hayattan alınmıştır.
B) Klasik cümle yapısı yer yer bozulmuş; anlatımda devrik, eksiltili cümlelere yer verilmiştir.
C) Çevre tasvirleri, kahramanların kişiliklerinin oluşumunu anlatmak için yapılmıştır.
D) Ağır ve sanatlı bir dil kullanılmış, üslup kaygısı güdülmemiştir.
E) Türlü konularda okuyucu bilgilendirmek amacı güdülmüş, olayların akışı sık sık kesilerek okuyucuya bazı bilgiler verilmiştir.

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?**

A) Tanzimat edebiyatının ilk döneminde romantizmin etkisiyle kahramanlar tek yönlü olarak işlenmiştir.
B) Servet-i Fünun edebiyatında tiyatro ihmal edilmiş, bu türde hemen hemen hiçbir eser verilmemiştir.
C) Recaizade Mahmut Ekrem'in "Araba Sevdası" adlı romanı Türk edebiyatının ilk roman denemesidir.
D) Servet-i Fünun şiiri parnasizm ile sembolizm; romanı ve hikayesi ise realizmin etkisinde kalmıştır.
E) Samipaşazade'nin "Sergüzeşt" adlı romanı realist bir yapıttır ve gücünü gerçekçi gözlemden alır.

11. Türk şiirinde Fransız sembolizminin en güçlü temsilcisi sayılan sanatçı, kızıl renkten ve loş ortamlardan hoşlanan bir karaktere sahiptir. Yaşadığı dönemin toplumsal olaylarından uzak kalmış, gerçeklerden çok gerçeklerin insan ruhunda bıraktığı izlenimlere önem vermiştir. Aruz ölçüsü kullanarak ve ağır bir dille şiirler yazan sanatçının başlıca eserleri "Göl saatleri" ve "Piyale" adlı şiir kitaplarıdır.

Bu parçada sözü edilen şair aşağıdakilerden hangisidir?

A) Cenap Şahabettin
B) Fazıl Ahmet Aykaç
C) Ahmet Haşim
D) Süleyman Nazif
E) Tevfik Fikret

fdd yayınları

12. **Aşağıdakilerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?**

A) Fecr-i Âti edebiyatı, Servet-i Fünun edebiyatının devamı sayılabilir.
B) Batı tekniğine uygun ilk başarılı romanlar Servet-i Fünun döneminde yazılmıştır.
C) Namık Kemal ve Ahmet Mithat Efendi'nin romanlarında daha çok klasisizm etkili olmuştur.
D) Tanzimat tiyatrosu, başlangıçta sahne tekniğine uygunken gittikçe sahnelenmesi güç eserler halini almıştır.
E) Tanzimat edebiyatında Divan edebiyatı nazım biçimlerinin kullanılmasına devam edilmiştir.

13. **Aşağıda verilen özelliklerden hangisi II. Dönem Tanzimatçıların ve Fecr-i Âticilerin ortak özelliğidir?**

A) Bireysel konuları işlemişlerdir.
B) "Sanat kişisel ve saygıya değerdir." ilkesini benimsemişlerdir.
C) Fransız sembolistlerden etkilenmişlerdir.
D) Şiirde hece ölçüsü kullanılmıştır.
E) Devrik cümlelere yer vermişlerdir.

14. Milli Edebiyat akımı içinde bağımsız olarak eserler vermiştir. Şiiri, konuşma diline yaklaştırmıştır. Eserlerinde didaktik bir üslup kullanmıştır. İslam birliği düşüncesinin yılmaz savunucularındandır.

Yukarıda sözü edilen şair, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ziya Gökalp
B) Yahya Kemal Beyatlı
C) Mehmet Emin Yurdakul
D) Tahsin Nahit
E) Mehmet Âkif Ersoy

15. Konularını İstanbul ve yakın çevresinden alan sanatçı, yalın bir dille yazdığı roman ve öyküleriyle tanınmıştır. Realist ve natüralist akımlardan etkilenen sanatçı, romanlarında İstanbul halkının yaşayışını, batılı inançları, yanlış Batılılaşmayı... çok işlemiştir. Yaşadığı dönemdeki edebiyat topluluğuna katılmamış, bağımsız kalarak ürünler vermiştir.

Bu parçada tanıtılan sanatçımız aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ahmet Mithat Efendi
B) Recaizade Mahmut Ekrem
C) Halit Ziya Uşaklıgil
D) Yakup Kadri Karaosmanoğlu
E) Hüseyin Rahmi Gürpınar

16. Servet-i Fünun topluluğunun boşluğunu doldurmak ve bunun gibi bir hareketi yaratmak isteyen genç yazarlar, 1909'da toplanırlar; kendilerine ..... adını takarlar; sayfalarını açan Servet-i Fünun dergisinde topluca yazılar yayımlamaya başlar, kendilerine bir de başkan seçer, bir duyuru bastırarak ilkelerini açıklarlar.

Bu parçadaki boş yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) Fecr-i Aticiler
B) Yedi Meşaleciler
C) İkinci Yeniler
D) Garipçiler
E) Beş Hececiler

17. Osmanlı medeniyeti yüzyıllar boyu en yüce eserlerini İstanbul'da yarattığı için, yazardaki İstanbul, Boğaziçi ve Türk musikisi hayranlığına, tabiat güzellikleri yanı sıra, tarih değerleri de girer. "Aziz İstanbul, Eski Şiirin Rüzgarıyla, Kendi Gök Kubbemiz" adlı eserleri ünlüdür.

Yukarıda sözü edilen sanatçımız kimdir?

A) F. Nafiz Çamlıbel
B) A. Hamdi Tanpınar
C) Y. Kemal Beyatlı
D) Orhan Veli Kanık
E) N. Fazıl Kısakürek

TEST – XII

1. "Milli Edebiyat topluma yönelmiş, toplumun sorunlarıyla iç içe olmuştu ..... sanatı amaç edinerek çevresinden uzaklaşmış sembolist anlayışa uygun şiirler yazmış, hayâle sığınmıştır. ..... ise bunların dışında bir yol bularak Türk tarihinin, Türk sanatının başarılı geçmişini, çevresinin güzelliğini ve bunlar karşısındaki kişisel duygularını dile getirmiştir."

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdaki edebiyatçılardan hangileri getirilirse anlatılanlara uygun olur?

A) Ahmet Haşim - Yahya Kemal
B) Ahmet Haşim - Mehmet Akif
C) Cenap Şahabettin - Tevfik Fikret
D) Cenap Şahabettin - Namık Kemal
E) Yahya Kemal - Tevfik Fikret

fdd yayınları

Öykülerini "Ege Kıyılarında", "Merhaba Akdeniz", "Ege'nin Dibi", "Yaşasın Deniz", "Gülen Ada"... **gibi kitaplarda toplayan "Halikarnas Balıkçısı" takma adıyla yazan ve** "deniz insanlarının yazarı" **olarak tanınan sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Sait Faik Abasıyanık
B) Haldun Taner
C) Cevat Şakir Kabaağaçlı
D) Zeyyat Selimoğlu
E) Samim Kocagöz

1911'de Selanik'te çıkarılan Genç Kalemler (I) dergisinde makale ve manzumeler yayımlayan Ali Canip (II) Yöntem ile sonra hikayeleri ile aynı yolda yürüyen Ömer Seyfettin (III) çeşitli manzume ve eserlerindeki düşüncelerle Türkçülüğün (IV) yolunu açan, programını çizen Ziya Gökalp, Fecr-i Ati (V) edebiyatının temsilcileri sayılırlar.

Parçada numaralanmış yerlerin hangisinde bilgi yanlışlığı vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

Aşağıdaki yazar-yapıt eşlemelerinden hangisi yanlıştır?

A) Ziya Gökalp: Kızıl Elma, Altın Işık
B) Yahya Kemal Beyatlı: Kendi Gök Kubbemiz, Aziz İstanbul
C) Ömer Seyfettin: Yalnız Efe, Yüksek Ökçeler
D) R. Nuri Güntekin: Yol Palas Cinayeti, Tatarcık
E) Halide Edip Adıvar: Ateşten Gömlek, Vurun Kahpeye

Aşağıdakilerden hangisi Yakup Kadri Karaosmanoğlu için söylenemez?

A) Romanlarında değişik kuşakların bireysel ve toplumsal sorunlarını işlemiştir.
B) Roman ve öyküden başka mensur şiirler de yazmıştır.
C) "Toplum için sanat" ilkesini benimsemiş; çözümlemeci, tasvirci, tezci yönleriyle dikkati çekmiştir.
D) Anadolucu, Atatürkçü, devletçi ve laik bir görüş içerisindedir.
E) Yanlış Batılılaşmayı ve bunun getirdiği gülünçlükleri ele almıştır.

Yahya Kemal'le ilgili verilen bilgilerin hangisi yanlıştır?

A) Milli Edebiyat'ı makale ve sohbetleriyle destekledi.
B) Mallerme ve Valery gibi Fransız şairlerinin sanat anlayışına yakın bir çizgi izledi.
C) Çağdaş Batı şiiri ile Divan şiirini, şiirlerinde bir araya getirdi.
D) "Yedi Meşaleciler" topluluğuna katılıp bu topluluğun en ünlü ismi oldu.
E) Şiiri düzyazıdan uzaklaştırıp musikiyi ön plana çıkardı.

1909 yılında, Servet-i Fünun dergisini yayın organı olarak alan bazı edebiyatçılar, o güne kadar hiçbir topluluğun gerçekleştirmediği Batılılaşmayı başarabileceklerini iddia ettiler. Bir bildiriyle edebiyatla ilgili görüşlerini topluca açıklayan bu sanatçı topluluğu ne yazık ki amaçlarına ulaşamadan 1913 yılında dağılmak zorunda kaldı.

Parçada sözü edilen edebiyat topluluğu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Fecr-i Ati
B) Edebiyat-ı Cedide
C) Milli Edebiyat
D) Tanzimat II. Dönem
E) Beş Hececiler

Aşağıdaki şiir kitaplarından hangisi Ahmet Haşim'indir?

A) Han Duvarları
B) Göl Saatleri
C) Eski Şiirin Rüzgarıyla
D) Altın Işık
E) Türk Sazı

Ahmet Haşim, Mehmet Akif ve Yahya Kemal'in ortak yönü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Dini konuda eserler verme
B) Toplumsal konuları gerçekçi bir yaklaşımla işleme
C) Aruzu Türkçeye ustalıkla uygulama
D) Nesir türünde eserler verme
E) Sembolizmin etkisinde kalma

Aşağıdaki eserlerden hangisi edebiyat türü bakımından ötekilerden farklıdır?

A) Göl Saatleri
B) Destan Gibi
C) Çoban Çeşmesi
D) Ordunun Destanı
E) Beş Şehir

Bu sanatçı cumhuriyet döneminin en büyük öykücüsüdür bence. Kendinden öncekilerin yapmadığı bir şeyi yaptı: Türk öykücülüğüne yepyeni bir tarz getirdi. O zamana kadar öykü, yalnızca başlangıcı, ortası ve sonu olan ilginç bir olay üzerine kurulurdu. Bu sanatçımız ise bir olayı, bir konuyu değil yaşamın bir parçasını işledi. Ona göre, insanı ilgilendiren her şey bir konuydu.

Bu parçada söz edilen sanatçı aşağıdakilerden hangisi olabilir?

A) Ömer Seyfettin B) Yakup Kadri
C) Halide Edip D) Hüseyin Rahmi
E) Sait Faik

İkinci Meşrutiyet'ten sonra memlekette başlayan ve o devirde Türkçülük adı verilen ulusçuluk hareketi edebiyatta ulusal kaynaklara dönme düşüncesinin oluşumunu sağladı. 1911'de Selanik'te çıkarılan Genç Kalemler dergisinde "Yeni Lisan" adıyla dilde sadeleşme hareketi, aruz vezni yerine hece veznini kullanma, yerli hayatı yansıtma anlamında kullanılmış ve bu hareket ..... oluşturmuştur."

Bu parçada boş bırakılan yere, aşağıdakilerden hangisi getirilir?

A) Milli Edebiyat'ı
B) Edebiyat-ı Cedide'yi
C) Fecr-i Ati'yi
D) Cumhuriyet Devri Edebiyatı'nı
E) I. Yeni Hareketi'ni

"Sembolistlerin şiirin temel niteliklerinden biri gibi gördükleri musikiye, ritme hele sözcüklerin mısra içindeki düzenine büyük önem verir. Ahmet Haşim'in "Şiir, nesre çevrilmeyen nazımdır." sözünü aşağı yukarı savunarak "Şiir, yazıldığı dilde şiirdir. Bir başka dile çevrildiğinde musiki kaybolur." der. "Otuz Beş Yaş" şiiri kendisini ve estetiğini en iyi belirten şiirdir.

Yukarıda düşüncesi belirtilen şair aşağıdakilerden hangisidir?

A) Cahit Sıtkı Tarancı
B) Yahya Kemal
C) Orhan Veli Kanık
D) Tevfik Fikret
E) Ziya Osman Saba

I. Şiirde halk dili esas alınmalı, şairanelikten ve özentiden kaçınılmalıdır.
II. Şiirde ölçü, uyak gibi dış ahenk öğelerine uyulması zorunlu değildir.
III. Yalınlık, açıklık ve gerçekçilik şiirin temeli olmalıdır.

Yukarıda verilen özelliklerin tümü aşağıdaki edebi topluluk ya da dönemlerden hangisi için geçerlidir?

A) Tanzimat'ın I. Dönem
B) Garipçiler
C) Milli Edebiyat
D) Beş Hececiler
E) Servet-i Fünun

Aşağıdakilerden hangisi Divan edebiyatının ve Fecr-i Âti dönemlerinin ortak bir özelliğidir?

A) Belirli ilkeler etrafında toplanmış sanatçılardan oluşmaları
B) Sanat anlayışları farklı kişileri bir araya getirmiş olmaları
C) Batı edebiyatı şekillerini kullanmış olmaları
D) Sembolizm akımın etkisinde kalmaları
E) Sanat için sanat ilkesine bağlı kalmaları

Aşağıdakilerin hangisi Fecr-i Âti şiirinin özelliklerinden biri değildir?

A) Aşk, doğa ve bireysel konular işlenmiştir.
B) Hemen hemen bütün şiirlerde aruz ölçüsü kullanılmıştır.
C) Bu topluluğun şairleri genellikle Fransız romantiklerinden etkilenmişlerdir.
D) Dilde, Servet-i Fünuncuların ilkelerini benimsemişlerdir.
E) "Sanat kişisel ve saygı değerdir." anlayışıyla yola çıkmışlardır.

TEST - XIII

Halk için yazdığı edebi değeri olmayan romanlarını Server Bedi imzasıyla yayımladı. Diğer romanlarında olaydan çok tahlile önem verdi. Toplumumuzdaki ahlak çöküntüsünü, medeniyetin yarattığı bocalamayı nesiller ve sosyal çevreler arasındaki çatışmayı dile getirdi. Fatih-Harbiye, Yalnızız, Biz İnsanlar, Bir Tereddüdün Romanı ... gibi yapıtlarıyla ün kazandı.

Bu parçada kendisinden söz edilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Mehmet Rauf
B) Hüseyin Rahmi Gürpınar
C) Peyami Safa
D) Halit Ziya Uşaklıgil
E) Yakup Kadri Karaosmanoğlu

I. Türkçeye girmiş yabancı dil kuralları atılmalıdır.
II. Edebiyatta "halka doğru" düşüncesi esas alınmalıdır.
III. Aruzun yerine hece ölçüsü kullanılmalıdır.
IV. Konular yerli hayattan ve kendi tarihimizden seçilmelidir.

Bu ilkeler hangi edebi döneme aittir?

A) Tanzimat Edebiyatı Dönemi
B) Servet-i Fünun Dönemi
C) Fecr-i Âti Dönemi
D) Milli Edebiyat Dönemi
E) Yedi Meşaleciler Dönemi

Ziya Gökalp'le ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

A) Türkçülük akımını sistemleştirerek topluma yaymıştır.
B) Edebiyatta ulusal kaynaklara dönmeyi savunmuştur.
C) Genç Kalemler hareketine katılmış, dilde sadeleşmeyi benimsemiştir.
D) Sanatçı kişiliği yanında düşünürlüğü daha ağır basar.
E) Fecr-i Âti edebiyatının kurucuları arasında yer almıştır.

4. **Milli Edebiyat anlayışının sanat dünyamıza açılması ilk önce hangi yayın organı aracılığıyla olmuştur?**

A) Yeni Mecmua
B) Dergâh
C) Genç Kalemler
D) Türk Yurdu
E) Servet-i Fünun

5. Aruz sizin olsun, hece bizimdir,
Halkın söylediği Türkçe bizimdir;
Leyl sizin, şeb sizin; gece bizimdir,
Değildir bir mana üç ada muhtaç.

Yukarıdaki dörtlük, aşağıdaki edebi topluluklardan hangisinin sanat anlayışıyla bağdaşır?

A) Servet-i Fünun
B) Fecr-i Âti
C) Milli Edebiyat Dönemi
D) Garipçiler
E) II. Yeni Grubu

6. "Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatına, eşsiz söyleyişle canlılık kazandıran odur denilebilir. Yalnız "Açık Deniz" mi, "Endülüste Raks", "Eylül Sonu" her okuyanı büyüleyen, birkaç kez art arda okumak zorunda bırakan başyapıtlardır hepsi."

Yukarıda bazı şiirlerinden söz edilen şair aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ahmet Haşim
B) Enis Behiç Koryürek
C) Kemalettin Kamu
D) Yahya Kemal Beyatlı
E) Orhan Seyfi Orhon

7. "Din ve edebiyat bize Farsça öğretmiş, Farsça bir zamanlar resmi lisanımız olmuştur. Edebiyatımız ya Doğu'ya - İran'a ya da Batı'ya - Fransa'ya yönelmiştir. Bugün Fransa'ya yönelenlerin, eskiden İran'ı taklit edenlerle farkı yoktur. Türk dili ve edebiyatında 35 yıl önce başlayan sadeliği öldürenler Servet-i Fünuncular dır. Türklere yeni, doğal bir lisan, yani kendi lisanları lazımdır."

Bu görüşlerin savunulduğu edebiyat dergisi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Mecmua-yı Fünûn
B) Servet-i Fünun
C) Genç Kalemler
D) Musavver Malûmat
E) Hazine-i Fünûn

8. **Aşağıdakilerden hangisi Milli Edebiyat akımının özellikleri arasında sayılamaz?**

A) Dilde yalınlık
B) Konu seçiminde yerlilik
C) Hece ölçüsüne yöneliş
D) Bireysel konulara ağırlık verme
E) Halk edebiyatı şiirinin biçimlerinden yararlanma

9. I. Şiir dilini düzyazı diline yaklaştırdı.
II. Şiirlerinde lirik ve didaktik bir üslup kullandı.
III. Şiirlerinin tamamını aruz vezniyle yazdı.
IV. Gerçeği olduğu gibi yansıtmayı amaçlarayak konuşma dilinin olanaklarından yararlandı.

Yukarıdaki özellikler aşağıdaki sanatçıların hangisine aittir?

A) Mehmet Âkif Ersoy
B) Yahya Kemal Beyatlı
C) Ahmet Hamdi Tanpınar
D) Ahmet Haşim
E) Mehmet Emin Yurdakul

10. Bunlar konuşma dilinin yazı dili haline getirilmesi gerektiği görüşünü savunarak, ulusal kaynaklara dönme yolunu tutan edebiyatçılardır... **diye başlayan bir parçada hangi edebiyatçılardan söz edilmesi uygun olur?**

A) Fecr-i Âti
B) Milli Edebiyat
C) Tanzimat Edebiyatı
D) Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı
E) Edebiyat-ı Cedide

11. **Aşağıdakilerden hangisinde yalnızca şairler bir aradadır?**

A) Namık Kemal - Şinasi - A. Hamit
B) Oktay Rifat - Edip Cansever - Fazıl Hüsnü
C) Ömer Seyfettin - Orhan Kemal - Tarık Buğra
D) Cenap Şahabettin - Tevfik Fikret - Mehmet Rauf
E) A. Hikmet Müftüoğlu - Ahmet Haşim - Mehmet Akif

12. **Aşağıdakilerin hangisi daha çok gezi yazıları ile tanınmış bir sanatçıdır?**

A) Reşat Nuri Güntekin
B) Ahmet Hikmet Müftüoğlu
C) Falih Rıfkı Atay
D) Hüseyin Rahmi Gürpınar
E) Refik Halit Karay

13. 1908'de Meşrutiyet'in ilanı ile basında da alabildiğine serbest bir dönem başlar. Pek çok dergi ve gazetenin çıktığı bu yıllarda şiir, roman, hikaye ve tiyatro türlerinde de büyük patlama olur. Ancak bunların çoğu edebi bakımdan değersiz, fikir bakımından zayıftır. Büyük kısmı geçmiş devri kötüleyen, siyasi ağırlıklı ve düşük seviyeli eserlerdir. Bu durumu edebiyat açısından kaygıyla izleyen bazı genç yazarlar 1909 yılının başında bir araya gelerek önce kısa bir haberle varlıklarını duyurur. Bir yıl sonra da uzun bir bildiri ile amaçlarını ve mensuplarının adlarını açıklarlar.

Parçada sözü edilen edebi topluluk aşağıdakilerden hangisidir?

A) Servet-i Fünun
B) Tanzimat
C) Fecr-i Ati
D) Milli Edebiyat
E) Yedi Meşaleciler

14. **Aşağıdakilerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?**

A) Divan şiirinde beş mesneviden oluşan bütüne "hamse" denir.
B) Hüseyin Rahmi Gürpınar çalışmalarını, Edebiyat-ı Cedide'nin dışında kalarak sürdürmüştür.
C) Milli Edebiyatçılar, ulusal konulara yönelmeyi esas almışlardır.
D) Modern anlamda (Batılı tarzda) ilk roman Servet-i Fünun döneminde yazılmıştır.
E) Tanzimat döneminde divan edebiyatı nazım türleri gazel, kaside, mesnevi... hiç kullanılmamıştır.

15. Her yönüyle Servet-i Fünun topluluğunun devamıdırlar. Aynı yayın organını kullanmaları, Servet-i Fünuncular dan kopamamalarına yol açmıştır. Bu özellik, kısa bir süre sonra topluluğun dağılmasına yol açmış bulunmaktadır.

Yukarıda sözü edilen edebiyat topluluğu aşağıdakilerden hangisidir?

A) II. Yeniciler
B) Yedi Meşaleciler
C) Fecr-i Âticiler
D) Servet-i Fünuncular
E) Tanzimat II. Dönem

TEST – XIV

1. **Aşağıdakilerden hangisi Cumhuriyet Dönemi edebiyatımızın belirleyici özelliklerinden değildir?**
   A) Başlangıçta kurulmuş olan yeni devlet yapılanmasına uygun olacak Anadoluculuk hareketi etkinlik kazandı.
   B) Yeni duyarlıklar, yeni söyleyiş biçimleri arandı.
   C) Şiirde, Fransız şiirinin etkisi görülmeye başlandı; parnasizm ve sembolizm ilk kez Türk şiirlerine uygulandı.
   D) Bu dönemde, Servet-i Fünun'dan beri boy gösteren dergiler kültürel bildirilerin aracı olarak büyük önem kazandı.
   E) Tiyatro, Cumhuriyet döneminde yeniden hız kazandı; sahne tekniği ve sahne sanatçılığı Batı ölçüsüne ulaştı.

2. **Aşağıdaki eserlerin hangisinde hece ölçüsü kullanılmıştır?**
   A) Safahat B) Kendi Gök Kubbemiz
   C) Tayfalar Geçidi D) Piyale
   E) Şermin

3. **Aşağıdaki eserlerden hangisinin edebi türü ötekilerden farklıdır?**
   A) Beş Şehir B) Cezmi
   C) Sinekli Bakkal D) Araba Sevdası
   E) Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç

4. "Türk halkının bildiği ve kullandığı her sözcük Türkçedir. Halk için alışılmış olan ve yapma olmayan her sözcük ulusaldır. Bir ulusun dili, kendinin cansız kökenlerinden değil, canlı kullanışlarından birleşen bir varlıktır." **diyerek edebiyat alanındaki çalışmalarının yöntemini belirleyen sanatçılar aşağıdaki topluluklardan hangisine ait olabilir?**
   A) Milli Edebiyat
   B) Tanzimat Edebiyatı
   C) Fecr-i Âti Edebiyatı
   D) Servet-i Fünûn Edebiyatı
   E) Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı

5. **Aşağıdaki edebiyatçılarımızdan hangisi "Beş Hececiler" topluluğunun mensubu değildir?**
   A) Sabri Esat Siyavuşgil
   B) Halit Fahri Ozansoy
   C) Enis Behiç Koryürek
   D) Faruk Nafiz Çamlıbel
   E) Yusuf Ziya Ortaç

6. Kişiliğini ortaya koyan ilk şiirlerini arkadaşları Oktay Rifat ve Melih Cevdet'le Varlık dergisinde yayımlamaya başladı.Büyük bir ilgi gördü. Şiiri birtakım kalıp ve klişelerden, şairânelikten, yıpranmış benzetmelerden kurtararak daha kısa, daha basit bir şekle soktu. Yalın bir halk dili kullandı. Gündelik yaşantılar üzerine yazdı.
   Bu parçada hangi sanatçımızdan bahsedilmektedir?
   A) Nurullah Ataç B) Yusuf Ziya Ortaç
   C) Orhan Seyfi Orhon D) Orhan Veli Kanık
   E) Halit Fahri Ozansoy

7. **Aşağıdakilerden hangisi "Beş Hececiler topluluğu"na ait bir özellik değildir?**
   A) "Mektepten memlekete" ilkesini benimsemişlerdir.
   B) Doğayı, yurt güzelliklerini eserlerinde ele almışlardır.
   C) Dili sadeleştirmeye çalışmışlardır.
   D) Hece veznini yaygınlaştırmaya çalışmışlardır.
   E) Şiirde, uyağı gereksiz kabul etmişlerdir.

8. Dilimizin sadeleşmesinde önemli yeri olan ..... anılarından, tarihteki kahramanlıklardan veya günlük yaşayışlardan yararlanarak, gücünü çekici anlatımından alan hikâyeleriyle tanınır. "Yeni Lisan" anlayışıyla ..... topluluğunun ilk temsilcilerindendir.
   Bu parçada boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangileri getirilirse anlatılana uygun olur?
   A) Ahmet Mithat Efendi - Tanzimat Edebiyatı
   B) Ömer Seyfettin - Milli Edebiyat
   C) Halit Ziya Uşaklıgil - Servet-i Fünun
   D) Halide Edip Adıvar - Cumhuriyet Dönemi
   E) Sait Faik Abasıyanık - II. Yeni

9. Gerçekçi küçük hikayelerden, mistik mensurelerden sonra, romana geçmiştir. Anadolucu, Atatürkçü, devletçi bir görüş içerisindedir. Her romanında tarihsel olaylara bağlı insanların kişiliklerini yansıtır. Eserlerinde Türk toplumunun Tanzimat'tan Atatürk Türkiye'si dönemlerindeki yaşantısını yansıtır.
   Parçada sözü edilen sanatçımız aşağıdakilerden hangisidir?
   A) Sait Faik B) Peyami Safa
   C) Yakup Kadri D) Reşat Nuri
   E) Refik Halit

10. Yahya Kemal İstanbul'u anlatırken, o Bursa'yı seçmiştir. Yahya Kemal kadar sembolisttir ve en az onun kadar tarihe yönelmiştir. Sağlam bir üslubu ve renkli bir betimleme (tasvir) dili vardır. Anlatımı Servet-i Fünun ve Fecr-i Ati'ye yakın olan sanatçının dili sadedir. Aynı zamanda edebiyat ve estetik profesörü olan bu sanatçımızın "Beş Şehir", "Saatleri Ayarlama Enstitüsü", "Huzur", "19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi" adlı eserleri vardır.
    Yukarıda özellikleri verilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?
    A) Ahmet Hamdi Tanpınar
    B) Ahmet Muhip Dıranas
    C) Cahit Sıtkı Tarancı
    D) Kemalettin Kamu
    E) Yusuf Ziya Ortaç

11. İlk öykü ve romanlarında daha çok bireysel duyguları ve kadın ruhunun özelliklerini yansıtmıştır. Cumhuriyet döneminde yazdığı romanlarında vatan sevgisini, kurtuluş ülküsünü destanlaştırmak istemiştir. Bazı romanları da gelenek - görenek üzerine kurulmuştur. Romanlarında kadın kahramanlar daha güçlü ve canlı anlatılmıştır. Anılarını "Mor Salkımlı Ev" adlı kitapta toplamıştır.
    Bu parçada tanıtılan sanatçımız kimdir?
    A) Halit Ziya Uşaklıgil
    B) Recaizade Mahmut Ekrem
    C) Samipaşazade Sezai
    D) Hüseyin Rahmi Gürpınar
    E) Halide Edip Adıvar

12. **Aşağıdakilerin hangisinde Ahmet Haşim'in eser verdiği türler bir arada verilmiştir?**
    A) Şiir, anı, tiyatro, gezi yazısı
    B) Şiir, öykü, tiyatro, fıkra
    C) Şiir, gezi yazısı, fıkra, deneme
    D) Makale, deneme, tiyatro, roman
    E) Fıkra, anı, roman, şiir

13. I. Sanat için sanat ilkesini benimsediler.
    II. Kendilerinden önceki edebiyat topluluğunun devamı oldular.
    III. Genç yetenekleri bir araya getirmek amacı güttüler.
    IV. Diğer edebi topluluklara göre kısa ömürlü oldular.
    Bu özellikler aşağıdakilerden hangisiyle ilgilidir?
    A) Tanzimat edebiyatı I. dönem
    B) Fecr-i Ati
    C) Servet-i Fünun
    D) Milli edebiyat
    E) Tanzimat edebiyatı II. dönem

14. **Aşağıdakilerden hangisi Yakup Kadri Karaosmanoğlu'na ait bir yapıt değildir?**
    A) Nur Baba
    B) Sodom ve Gomore
    C) Anamın Kitabı
    D) Dağa Çıkan Kurt
    E) Erenlerin Bağından

15. I. Halkın benimsemediği yabancı sözcükleri dilden atmaya çalıştılar.
    II. Milli tarihe, yurt sorunlarına geniş yer verdiler.
    III. Görüşlerini belli dergilerde dile getirdiler.
    IV. Hece ölçüsüyle şiir yazmayı savundular.
    Bu özellikler hangi edebiyat dönemine ya da topluluğuna aittir?
    A) Tanzimat edebiyatı
    B) Servet-i Fünun edebiyatı
    C) Fecr-i Âti edebiyatı
    D) Milli edebiyat
    E) I. Yeni Grubu (Garipçiler)

Aşağıdakilerden hangisi Fecr-i Âti topluluğunun bir özelliği değildir?

A) "Sanat için sanat" anlayışını benimsemişlerdir.
B) Batı edebiyatının etkisinde kalmışlardır.
C) Servet-i Fünun şiirine tepki göstermişler, şiirde hece ölçüsünü kullanmışlardır.
D) Şiir, roman, öykü, deneme, eleştiri dallarında eserler vermişlerdir.
E) Servet-i Fünun'un dil anlayışını sürdürmüşlerdir.

Aşağıdakilerden hangisi Ömer Seyfettin için söylenemez?

A) Milliyetçilik düşüncesiyle bazı öykülerinde milli tarihe yer vermiştir.
B) Genç Kalemler dergisinde Milli edebiyat görüşünü savunmuştur.
C) Öykülerin çoğunda realist etkiler görülür.
D) Türkçenin sadeleşmesi çabalarına öncülük etmiş, dilde "halka doğru" ilkesini benimsemiştir.
E) Öykülerinden başka romanları ve tiyatrolarıyla da haklı bir ün kazanmıştır.

Aşağıdakilerin hangisinde "Türkçü-milliyetçi" çizgide eser veren sanatçılar bir arada verilmiştir?

A) Cenap Şahabettin, Ahmet Mithat Efendi, Namık Kemal
B) M. Emin Yurdakul, Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Ömer Seyfettin
C) Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa
D) Ziya Gökalp, Namık Kemal, Mehmet Akif Ersoy
E) Halide Edip, Falih Rıfkı, Refik Halit

Aşağıdaki eserlerden hangisi Kurtuluş Savaşı'yla ilgili değildir?

A) Yaban
B) Küçük Ağa
C) Yorgun Savaşçı
D) Ateşten Gömlek
E) Kırık Hayatlar

İdil Yayınları

TEST – XV

1. İlk romanlarında aşk konusunu işledi. Sonraları Türkçülük akımının etkisinde eserler verdi. Roman dili bir hayli pürüzlü olan sanatçının eserlerinde bilgi ve düşünce unsurları giderek ağırlık kazanmıştır. Bazı romanlarında Kurtuluş Savaşı'ndan kesitler sunan sanatçının en belirleyici özelliği kadın ruhunu başarılı bir şekilde tahlil edebilmesidir.

Bu parçada kendisinden söz edilen sanatçımız aşağıdakilerden hangisidir?

A) Halide Edip Adıvar
B) Memduh Şevket Esendal
C) Hüseyin Rahmi Gürpınar
D) Yakup Kadri Karaosmanoğlu
E) Peyami Safa

2. I. Eleştiri, makale, çeviri, öykü, roman türlerinde yapıtları vardır.
II. Anadolu halkının yaşamını, sorunlarını, kişisel duygu ve inançlarını anlatmıştır.
III. Konuşulan Türkçeyi başarıyla kullanmıştır.
IV. Halkı aydınlatmak, yurdu kalkındırmak isteyen gençler için bir sembol olmuş, romanlarında idealist tipler yaratmıştır.

Bu özellikler aşağıdaki sanatçılardan hangisine aittir?

A) Hüseyin Rahmi Gürpınar
B) Reşat Nuri Güntekin
C) Sait Faik Abasıyanık
D) Refik Halit Karay
E) Falih Rıfkı Atay

3. I. Meşrutiyet'te Türkçü, Kurtuluş Savaşı yıllarında Anadolucu, savaştan sonra Atatürkçüdür.
II. Aslında makale, fıkra yazarı olmasına rağmen daha çok gezi yazılarıyla ün kazanmıştır.
III. Halkın anlayabileceği bir dille yazmış; canlı, sağlam, renkli, kişilik taşıyan bir anlatım ortaya koymuştur.
IV. "Bizim Akdeniz", "Taymis Kıyıları", "Zeytindağı" önemli eserlerinden bazılarıdır.

Bu özellikler aşağıdaki sanatçılardan hangisiyle ilgilidir?

A) Falih Rıfkı Atay
B) Refik Halit Karay
C) Yakup Kadri Karaosmanoğlu
D) Ahmet Kutsi Tecer
E) Ahmet Hamdi Tanpınar

4. **Aşağıdakilerden hangisi Ziya Gökalp için yanlıştır?**

A) Türkçülük akımını sistemleştirmiş, Milli Edebiyat'ın gelişmesinde önemli rol oynamıştır.
B) Şiirde aruz yerine hece ölçüsünün kullanılmasını savunmuştur.
C) Manzum masallar, destanlar ve didaktik şiirler yazmıştır.
D) Edebiyatımızın gelişmesi için milli kaynaklara dönülmesi gereğini vurgulamıştır.
E) Şiirlerinin çoğunda klasik edebiyatımızın nazım biçimlerini kullanmıştır.

5. Dönem sanatçılarının büyük çoğunluğu içe kapanık ruh hallerini eserlerine yansıtmış, son derece ağır ve süslü bir söyleyişi benimsemiştir. Natüralizm ve parnasizm bu dönemin etkili akımlarındandır. Divan edebiyatı nazım şekilleri terk edilip Batılı ya da serbest şekiller kullanılmıştır. Aruz benimsenmiştir.

Bu parçada özellikleri verilen edebiyat dönemimiz aşağıdakilerden hangisidir?

A) Edebiyat-ı Cedide
B) Fecr-i Ati
C) Yedi Meşale
D) Tanzimat
E) Milli Edebiyat

6. **Aşağıdaki yargıların hangisinde Mehmet Akif Ersoy'la ilgili bir bilgi yanlışı vardır?**

A) Şiirlerinde dini ve milli lirizm ağır basar, birçok şiirinde didaktik anlayışı benimsemiştir.
B) "Toplum için sanat" anlayışına genelde bağlı kalmış, toplum sorunlarını gerçekçi biçimde işlemiştir.
C) Manzum hikaye, makale, hitabet... alanında başarılı eserler vermiştir.
D) Bütün şiirlerinde aruz ölçüsünü kullanmış, bu ölçüyü Türkçeye başarıyla uygulamıştır.
E) Tevfik Fikret'le beraber Servet-i Fünun topluluğunun en tanınmış iki şairinden biri olarak ün kazanmıştır.

7. Bireysel bunalımları, psikolojik dengesizlikleri konu edindiği romanları yanı sıra hep realist-natüralist yöntemle toplum sorunlarına uzanmak isteyen yazar; hayatının özel nitelikleri ve hızlı yazan tefrikacılık yöntemiyle sık sık aynı konuları ele almıştır. Uzun yaşamasının verdiği gözlem olanakları ile toplumsal değişmemizin çeşitli aşamalarını işleme fırsatı bulan sanatçı, çoğunlukla eski İstanbul'un kenar mahalle insanlarının canlı konuşmalarıyla başlayan romanlarıyla tanınmıştır.

Bu parçada, aşağıdakilerin hangisinden söz edilmektedir?

A) H. Ziya Uşaklıgil
B) Y. Kadri Karaosmanoğlu
C) H. Rahmi Gürpınar
D) R. Halit Karay
E) R. Nuri Güntekin

8. İlk romanlarında bireysel duyguları ve kadın ruhunun özelliklerini işledi. Kurtuluş Savaşı yıllarında sosyal konulara yöneldi. Bu yapıtlarında yurt sevgisi ve kurtuluş ülküsünü destanlaştırdı. Daha sonra da töre romanları yazdı. "Handan", "Tatarcık", "Ateşten Gömlek", "Türk'ün Ateşle İmtihanı" adlı romanlar ona aittir.

Parçada tanıtılan sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Halide Edip Adıvar
B) Yakup Kadri Karaosmanoğlu
C) Reşat Nuri Güntekin
D) Refik Halit Karay
E) Memduh Şevket Esendal

9. İlk şiirlerinde Halk şiirimizin öz ve biçim yapısından yararlandığı, bunlara Batılı, modern bir özellik kazandırdığı, sonraları mistik, dinsel duyuşlarda karar kıldığı görülür. Heceyi ustalıkla kullanır. Sağlam bir teknikle esrarlı iç alemini, felsefi görüşlerini, etkileyici bir güçle dile getirir. Şiirin yanı sıra fıkra, makale, tarih, biyografi, tiyatro, hikaye... türünde de yazmıştır. "Çile" (şiir), "Reis Bey" (tiyatro), "Yılanlı Kuyudan" (anı)... tanınmış eserleri arasında sayılabilir.

Bu parçada tanıtılan sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yahya Kemal Beyatlı
B) Necip Fazıl Kısakürek
C) Cahit Sıtkı Tarancı
D) Faruk Nafiz Çamlıbel
E) Orhan Seyfi Orhon

İdil Yayınları

Okula kısa bir süre gidebilen, hiçbir okulu bitirmeden kendi kendini yetiştiren sanatçı, öykülerinde küçük insanları ele almış; toplum sorunlarını yalın bir anlatımla dile getirmiştir. Yaşadığı dönemin edebiyat ve sanat anlayışının dışında kendine özgü bir çizgi geliştiren sanatçı işlediği konular ve ele aldığı insanlar açısından edebiyatımızda sosyal gerçekçiliğin öncülerinden biri olabilmiştir. "Ayaşlı ve Kiracıları" romanı ile ün kazanan bu yazarımız, kendinden sonraki sanatçıları etkilemiştir.

Bu parçada sözü edilen sanatçı kimdir?

A) Sait Faik Abasıyanık
B) Memduh Şevket Esendal
C) Halikarnas Balıkçısı
D) Yaşar Kemal
E) Refik Halit Karay

Aşağıdakilerden hangisi Sait Faik ve Orhan Veli'nin ortak özelliklerinden değildir?

A) Sade bir dille yazmaları
B) Çalışmalarında gözlemlere ağırlık vermeleri
C) Her türlü konuyu sanata sokmaları
D) Biçime önem vermemeleri
E) Aynı edebi türün ünlü sanatçıları olmaları

Aşağıdaki edebi topluluklardan hangisi Garip şiir akımına bir tepki olarak doğmuştur?

A) Fecr-i Âtîciler
B) Yedi Meşaleciler
C) Millî Edebiyatçılar
D) Beş Hececiler
E) II. Yeni Grubu

"Daha önceleri aruzla aşk ve duygu şiirleri yazan Orhan Seyfi Orhon, Halit Fahri Ozansoy, Enis Behiç Koryürek, Yusuf Ziya Ortaç, Faruk Nafiz Çamlıbel gibi, Ziya Gökalp'in çağrısı ve desteklemesiyle Millî Edebiyat'ın ölçü birim ve nazım biçimlerini kullanmaya özen gösteren şairlerin oluşturdukları bir topluluktur."

Yukarıda sözü edilen topluluk aşağıdakilerden hangisidir?

A) Birinci Yeniler
B) İkinci Yeniler
C) Beş Hececiler
D) Bağımsızlar
E) Yedi Meşaleciler

14. Aşağıdakilerden hangisi "Garip" akımının bir özelliği değildir?

A) Her şey şiirin konusudur. Sokak ve gerçek yaşam şiirin bütünleyicisi olmuştur.
B) Söz ve anlam sanatlarına başvurulmadan, söz kendi doğal biçimiyle şiirde yer almalıdır.
C) Halktan insanları yakalamak ve onları şiire konu etmek şairin görevi olmalıdır.
D) Şiir bir bütündür, parça ve dize güzelliği düşünülmemelidir.
E) Şairler, kendilerini toplumdan soyutlamışlardır.

15. Aşağıdaki yargıların hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

A) Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türk toplumunun geçirdiği tarihsel aşamaları konu edinmiştir.
B) Halide Edip Adıvar, yapıtlarında bireysel konuların yanında toplumsal sorunlara da eğilmiştir.
C) Reşat Nuri Güntekin, duygusal bir gerçekçilikle Anadolu'ya, Anadolu insanının dünyasına eğilmiştir.
D) Peyami Safa, bireyin öne alındığı ruh çözümlemelerine dayalı bir roman geliştirmiştir.
E) Orhan Veli Kanık, geleneksel Türk şiirine yeni bir soluk getirmiş, Divan şiirinden esinlenmiştir.

16. Aşağıdakilerden hangisi Garipçilerin şiir anlayışına ters düşer?

A) Şiiri, ölçü ve uyaktan kurtarma
B) Basit ama etkileyici bir söyleyişi benimseme
C) Konuşma dilini doğal bir söyleyişle kullanma
D) Söz ve anlam sanatlarına çok yer verme
E) Günlük yaşayışa yönelme ve sıradan konuları şiire sokma

TEST – XVI

1. Gazeteci, fıkra ve anı yazarı olarak tanınır. "Sosyal roman" türünün önemli yazarıdır. Yapıtlarında İstanbul yaşayışını onun kadar işleyen başka yazar yoktur. "Muharrir Bu Ya", "Falaka", "Gecelerim" önemli yapıtlarındandır.

Söz konusu yazarımız aşağıdakilerden hangisidir?

A) Halide Edip Adıvar
B) Ahmet Rasim
C) Hüseyin Rahmi Gürpınar
D) Sait Faik Abasıyanık
E) Hüseyin Cahit Yalçın

2. Hece ölçüsünün katı kurallarını yıkarak "özgür duraklı hece ölçüsü"nü kullananların başında gelir. İşlediği birçok konu içerisinde "ölüm, karamsarlık, yaşlılık korkusu..." konuları dikkat çekicidir. Hatta "Ölüm Şairi" olarak nitelendirilmesinde en büyük payı olan "Otuz beş Yaş" şiiri edebiyatımızın temel taşlarından biridir.

Parçada sözü edilen şair aşağıdakilerden hangisidir?

A) Cahit Sıtkı Tarancı
B) Ceyhun Atıf Kansu
C) Ahmet Kutsi Tecer
D) Kemalettin Kamu
E) Ahmet Hamdi Tanpınar

3. Yalın bir dil ve duru bir söyleyişle yurt gerçeklerinin lirizmini yakalayan şair, yer yer şefkat dolu duygularla çocuk dünyasına girer. Şiirlerindeki söyleyiş özellikleriyle halk şiirine özgü pürüzsüz yalın içten bir söyleyişe ulaşmıştır. "Atatürk Kurtuluş Savaşında" "Yeşeren Otlar" şiirlerini topladığı kitaplar arasında önemlileridir.

Bu özellikler, aşağıdaki şairlerimizden hangisine aittir?

A) Cahit Külebi
B) Ahmet Kutsi Tecer
C) Ziya Osman Saba
D) Mehmet Emin Yurdakul
E) Ahmet Hamdi Tanpınar

4. Gözalıcı görünüşler, musiki ve tarih; yurt özlemi, İstanbul ve yurt sevgisi şiirlerinde çokça rastlanan temalardır. Klasisizmin yeniden canlandırılması amacıyla Divan edebiyatı yolunda yazdığı şiirleri önemlidir. Bazı şiirlerinde Türk tarihine yönelir.

Yukarıdaki parçada bazı özellikleri verilen şair aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ahmet Haşim
B) Menmet Akif Ersoy
C) Tevfik Fikret
D) Cenap Şahabettin
E) Yahya Kemal Beyatlı

5. İnsan gerçeği karşısında başka konuların hikâyede ele alınmasına karşı çıkarak, insanın çeşitli özelliklerini işlemiştir. Bir "İstanbul hikâyecisi" olarak tanınmıştır. Kullandığı dil, anlatıma kazandırdığı canlılık, öykücülüğümüzde yeni bir çığırın açılmasını sağlamıştır.

Bu parçada sözü edilen edebiyatçımız aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sait Faik Abasıyanık
B) Ömer Seyfettin
C) Refit Halit Karay
D) Halit Ziya Uşaklıgil
E) Falih Rıfkı Atay

6. ..... şiirinde doğrudan akla seslenmenin şiirin büyüleyici güzelliğini bozacağını savunur. Ona göre anlam, karanlık geceler içinde güller gibidir; verilmez sezdirilir. Bu nedenle okuyucu kendi hayâl gücü içerisinde kendine göre yorumlayıp şiiri anlamalıdır. Oysa ..... şiirde her türlü kalıplaşmışlığa karşı çıkarken anlamı da gizlemez; doğrudan akla seslenerek şiirlerini oluşturur. Bu da alışılmış şiir anlayışına bir başkaldırıdır.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangileri getirilirse anlatılana uygun olur?

A) Mehmet Akif Ersoy - Mehmet Emin Yurdakul
B) Ahmet Haşim - Orhan Veli Kanık
C) Cahit Sıtkı Tarancı - Yahya Kemal Beyatlı
D) Ahmet Hamdi Tanpınar - Ahmet Haşim
E) Ahmet Haşim - Tevfik Fikret

Romanlarında yalın ve duru bir anlatımı vardır. Gözlemleri çok güçlüdür. Bilhassa "Yaprak Dökümü" ve "Acımak" ta Türk ailesinin yaşadığı kültür ikileminin doğurduğu tezatları işlemeye çalışmıştır. **Cumhuriyet dönemi romancılarımızdan olan bu ünlü sanatçımız aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Halide Edip Adıvar
B) Reşat Nuri Güntekin
C) Peyami Safa
D) Refik Halit Karay
E) Ömer Seyfettin

"Tevfik Fikret ve Mehmet Akif'in şiir anlayışlarının tersine şiirin düzyazıdan başka bir kimlikle, musiki olduğu düşüncesiyle (nazmı) nesirden uzaklaştıran bu şair, toplum sorunları dışında daha çok lirik şiirler yazmıştır. Aşk, sonsuzluk özlemi, ölüm; Osmanlı tarihinden aldığı ilhamla kahramanlık, Türk uygarlığına hayranlık, İstanbul semtlerine karşı duyduğu sevgi temaları üzerinde durmuştur."

Bu parçada sözü edilen yazarımız aşağıdakilerden hangisidir?

A) Cahit Sıtkı Tarancı
B) Ahmet Hamdi Tanpınar
C) Orhan Veli Kanık
D) Yahya Kemal Beyatlı
E) Faruk Nafiz Çamlıbel

Romanlarında olaydan çok tahlile önem verdi. Toplumumuzdaki ahlâk çöküntüsünü, medeniyetin yarattığı bocalamayı dile getirdi. Zıt kavramları, duygu ve düşünce tezatını ustaca işledi. Düzenli bir öğrenim göremeyen sanatçı kendi kendini yetiştirdi. Halk için yazdığı edebi değeri olmayan romanlarını "Server Bedi" imzası ile yayınladı. "Biz İnsanlar", "Yalnızız", "Sözde Kızlar" önemli yapıtlarındandır.

Yukarıda belirtilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Mehmet Rauf
B) Peyami Safa
C) H. Rahmi Gürpınar
D) Ahmet Rasim
E) Halit Ziya Uşaklıgil

10. Romantizmden realizme geçişin izlerini taşıyan "Sergüzeşt"in yanında psikolojik - realist özellik taşıyan "Mai ve Siyah" , edebiyatımızın başarılı romanları arasında yer almışlardır. Özellikle "Mai ve Siyah", roman tekniğinin güçlü bir biçimde uygulandığı eser olma niteliğini de taşımaktadır.

Bu parçada eserleri verilen iki edebiyatçımız aşağıdakilerden hangisinde verilmiştir?

A) Ahmet Mithat Efendi - Halit Ziya Uşaklıgil
B) Sami Paşazade Sezai - Halit Ziya Uşaklıgil
C) Nabizade Nazım - Hüseyin Rahmi Gürpınar
D) Şemsettin Sami - Mehmet Rauf
E) Namık Kemal - Cenap Şahabettin

11. Bu dönemin öykü ve romanlarında, saptanan ülke ve toplum gerçeklerine maddi temelleriyle yaklaşabildiği söylenemez. Anadolu'nun, özellikle kırsal alandaki halkın, içinde bulunduğu kötü durum, hep "yönetim bozukluğu, aydınların ilgisizliği ve eğitimsizlik" gibi nedenlerle açıklanmıştır. Bu yapıyı sarsıcı nitelikteki ilk sesin Sabahattin Ali'den geldiğini görüyoruz.

Parçada hangi Edebiyat döneminin öykü ve romancılığı hakkında bilgi verilmektedir?

A) Edebiyat-ı Cedide dönemi
B) Tanzimat Edebiyatı dönemi
C) Fecr-i Ati dönemi
D) Milli Edebiyat dönemi
E) 1940 öncesi Cumhuriyet dönemi

12. "Yalnız sanat aşkı ile çalışan bu grup, yurdumuzdaki son edebiyat akımlarını topluca göstermek amacını güdüyordu. Hececilerin yaptıklarını geliştirmek gibi bir hizmetten başka, eserleriyle Modern Türk Şiiri'nin doğmasına da ortam hazırlamışlardır. Onlardan sonraki yıllarda A. Muhip Dıranas ve C. Sıtkı ile başlayan yeni şiir, şekilde ölçü ve uyağı bir yana itmiş, konuda ise alabildiğine yeniliğe yönelmiştir."

Parçada sözü edilen grup aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yedi Meşaleciler
B) Garip Akımı
C) 1940 Kuşağı Ozanları
D) Birinci Yeni Şiir
E) İkinci Yeni Şiir

TEST – XVII

1. Şiirleriyle ünlüdür. Onun şiirlerinde tasarlanan ve özlenen fakat bilinmeyen bir hayat vardır. Karanlıktan, geceden, ölümden ürküntü duyan bu sanatçının "Ömrümde Sükut, Düşten Güzel" önemli yapıtları arasındadır.

Bazı özellikleri verilen sanatçımız aağıdakilerden hangisidir?

A) Ahmet Haşim
B) Ziya Osman Saba
C) Cahit Sıtkı Tarancı
D) Orhan Veli Kanık
E) Oktay Rifat Horozcu

2. **Aşağıdakilerin hangisinde, edebiyatımızda II. Yeni Grubu olarak tanınan edebiyat topluluğunun sanatçıları bir arada verilmiştir?**

A) Cemal Süreya, Edip Cansever, Turgut Uyar
B) Orhan Veli, Melih Cevdet, Oktay Rifat
C) Cahit Sıtkı, Faruk Nafiz, Ahmet Kutsi
D) Enis Behiç, Attila İlhan, Cahit Külebi
E) Orhan Seyfi, Halit Fahri, Yaşar Nâbi

3. Büyük kentin çeşitli kesimlerinden seçtiği değişik tipleri alaycı, yergici bir anlatımla sergiledi. Kimi yapıtlarında geleneksel öykülemenin dışına çıkıp biçimsel yenilikleri de denedi. Ama çalışmalarını tiyatro alanında yoğunlaştırması ve dramatik türün başarılı örneklerini vermesi öykücülüğünü gölgeledi. "Keşanlı Ali Destanı, Şişhaneye Yağmur Yağıyordu, Yalıda Sabah"... önemli yapıtları arasında sayılabilir.

Bu parçada tanıtılan sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tarık Buğra
B) Haldun Taner
C) Sabahattin Ali
D) Oktay Akbal
E) Sait Faik Abasıyanık

4. Garipçilerin düz, açık, mecazsız şiir anlayışına tepki manzarası gösteren bu şiir; kapalı, sezdirmeli ve simgeci üslubu ile halktan, folklordan, türkülerden olduğu kadar doğanın açık, berrak güzelliğinden de kaçmaktadır.

Bu parçada sözü edilen edebiyat topluluğu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Beş Hececiler
B) Milli Edebiyatçılar
C) II. Yeni Grubu
D) Yedi Meşaleciler
E) Fecr-i Âticiler

5. **Aşağıdakilerden hangisi Garip şiir akımının özelliklerinden biri değildir?**

A) Ölçüye ve uyağa önem vermeme
B) Her konuyu işleme
C) Bütün güzelliğine önem verme
D) Söz oyunlarını çok sık kullanma
E) Dolaysız bir anlatıma başvurma

6. **Aşağıdakilerden hangisi Cumhuriyet Dönemi edebiyatının özelliklerinden biri değildir?**

A) Halk şiiri biçimleriyle serbest şiirin yaygınlaşması
B) Aruz ölçüsünün titizlikle kullanılması
C) Romanda toplumsal gerçeklik anlayışının ağırlık kazanması
D) Yazı dilinin konuşma diline oldukça yaklaşması
E) Anadolu'ya bir yönelimin başlaması

7. Dilimize yeni bir ses getiren şair, hece ölçüsünü en güzel bir biçimde uygulayanlardandır. Şiirimize şehirlerimize, insanımıza, tarihimize hep rüya içinden bakmıştır. "Abdullah Efendi'nin Rüyaları", "Beş Şehir", "Saatleri Ayarlama Enstitüsü" bu anlayışının ürünleridir.

Bu parçada sözü edilen edebiyatçımız aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ahmet Kutsi Tecer
B) Ahmet Hamdi Tanpınar
C) Cahit Sıtkı Tarancı
D) Orhan Veli Kanık
E) Sait Faik Abasıyanık

"Anadolu halkının bir ruhu vardı, nüfuz edemedin. Bir kafası vardı, aydınlatamadın. Bir vücudu vardı, işleyemedin. Onu cehlin, yokluğun ve kıtlığın eline bıraktın. O, katı toprakla kuru göğüs arasında bir yabani ot gibi bitti. Şimdi, elinde tırpan, buraya hasada gelmişsin. Ne ektin ki ne biçeceksin? Sana ıstırap veren her şey senin eserindir."

Diyen bir roman kahramanı edebiyatımızın aşağıdaki dönemlerinin hangisinde yaratılmış olabilir?

A) Toplum yararını ön planda tutarak halka yönelen Tanzimat döneminde
B) Özellikle kişilerin ruhsal durumunu incelemeye yönelen Edebiyat-ı Cedide döneminde
C) 1908'den sonra, Edebiyat-ı Cedide geleneğini bir süre daha sürdüren Fecr-i Âti döneminde
D) Birinci Dünya Savaşı yıllarında güçlenen Milli Edebiyat döneminde
E) Köy ve köy sorunlarının ağır bastığı ve yeni boyutlar kazandığı Cumhuriyet döneminde

Dikkat eden okuyucu hemen anlar ki ..... uzun, yorucu tasvirlerden özellikle kaçınıyor. Neyi çizmek istiyorsa, bir iki fırça vuruşunu yeterli görüyor. Tıpkı Mauppasant gibi. Her hikayesinde, özellikle "Bahar ve Kelebekler"de, bütün gücü ve ustalığı bu noktada toplamıştır.

Parçada boş bırakılan yere hangi edebiyatçının adı getirilmelidir?

A) Sait Faik Abasıyanık
B) Ömer Seyfettin
C) Reşat Nuri Güntekin
D) Hüseyin Rahmi Gürpınar
E) Halit Ziya Uşaklıgil

10. "Handan" adlı romanda görüldüğü gibi, başlangıçta "psikolojik" romanlar yazarak kadın ruhunun inceliklerini veren yazar giderek toplumsal konulara yönelmiştir. Hatta bu özellik romanlarını üç grupta incelemeyi gerektirmiştir.

Yukarıdaki özellikleri taşıyan yazar aşağıdakilerden hangisidir?

A) Reşat Nuri Güntekin
B) Halide Edip Adıvar
C) Mehmet Rauf
D) Yakup Kadri Karaosmanoğlu
E) Hüseyin Rahmi Gürpınar

11. "Hikaye, roman ve tiyatro alanlarında eserler veren yazarın en başarılı edebi ürünleri romanlarıdır. İnce ve duygulu bir romantizm ile fazla derinleşmeyen fakat çok başarılı gözlemlerle bezenmiş realizmi kaynaştırarak geniş bir okuyucu kitlesine sahip olmuştur. Dil ve anlatımdaki rahatlığı ve çekiciliğiyle ün yapmıştır. "Anadolu Notları", "Yaprak Dökümü" bu özellikleri yansıtan iki eseridir.

Yukarıdaki parçada edebi kişiliğinden bir bölüm verilen yazar aşağıdakilerden hangisidir?

A) Falih Rıfkı Atay
B) Halit Ziya Uşaklıgil
C) Yakup Kadri Karaosmanoğlu
D) Reşat Nuri Güntekin
E) Halide Edip Adıvar

12. Milli Edebiyat akımının etkisiyle, Milli Edebiyat'ın ölçü ve nazım şekillerini kullanmaya özen gösteren beş İstanbul genci Yusuf Ziya Ortaç, (I) Faruk Nafiz Çamlıbel, (II) Orhan Seyfi Orhon, (III) Enis Behiç Koryürek, (IV) Falih Rıfkı Atay (V) şiirde ulusal kaynağa dönüşü gerçekleştirdi ve konuşma dilinin şiir dili haline gelmesini sağladılar.

Bu parçada numaralanmış yerlerin hangisinde bilgi yanlışı vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

13. "Çalıkuşu" adlı romanıyla ün kazanan sanatçı, tüm eserlerinde, Anadolu kent ve kasaba insanının duygularını işlemiştir. Dikkatli gözlemleri ve ruh çözümlemeleriyle ilgi çeken yazar akıcı bir üsluba sahiptir.

Yukarıda özellikleri verilen yazar aşağıdakilerden hangisidir?

A) Reşat Nuri Güntekin
B) Memduh Şevket Esendal
C) Peyami Safa
D) Ömer Seyfettin
E) Ahmet Rasim

29 DİL VE ANLATIM

DİL NEDİR?

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan doğal bir araç, kendine özgü kuralları olan ve ancak bu kurallar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş bir sosyal yapıdır.

Dilin Özellikleri :

- Dil, belli bir grup içinde gelişir ve yaygınlaşır.
- Dil, bir kavram ve anlamlandırma sistemidir.
- Dil, canlı bir organizmadır.
- Dil, kültürle birlikte gelişir.
- Dil, kendisi olmadığı halde kendisi yerine kullanılan bir göstergeler dizgesidir.
- Dil, bir gizli anlaşmalar sistemidir. Bir milletin bütün bireyleri gizli anlaşmalar yapmış durumdadır. Mesela bütün Türkler bildiğimiz sert cisme "taş", suya "su" ... demek için adeta sözleşmişlerdir.

Dilin İşlevleri

Dil, insanları bir araya getirip aralarında ortak bağlar kuran araçlardan biridir. Başka bir ifadeyle dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan bir araçtır. İletişim aracı olan dilin, yaşamımızın farklı alanlarında başvurulan farklı işlevleri (görevleri) vardır.

Dilin işlevlerini aşağıdaki başlıklar altında incelemek mümkündür.

1. GÖNDERSEL İŞLEV

Bir ileti, dilin göndergeyi olduğu gibi ifade etmesi için düzenlenerek oluşturulmuşsa dil göndergesel işlevde kullanılmıştır. **Bu işlev, başka bir ifadeyle dilin bilgi verme işlevidir.** Burada amaç, gönderge konusunda doğru, nesnel, gözlemlenebilir bilgi vermektir. Bu işlev daha çok kulanma kılavuzlarında, ders kitaplarında, sözcük ve ansiklopedilerde... karşımıza çıkar. Dilin bu işlevinde bilgi verilirken duygular dile getirilmez.

Örnekler:

- Karadeniz'de petrol ve doğalgaz aramaları devam ediyor.
- Roman ve öykü anlatmaya dayalı edebi türlerdir.
- Anadolu'da tarih boyunca birçok uygarlık, devlet kurulmuştur.

2. HEYECANA BAĞLI İŞLEV

Bir ileti, göndericinin iletinin konusu karşısındaki duygu ve heyecanlarını dile getirme amacıyla oluşturulmuşsa dil, heyecana bağlı işlevde kullanılmıştır. **Bu işlevde çoğunlukla duygular, heyecanlar, korkular, sevinç ve üzüntüler dile getirilir.** Dilin göndergesel işlevinde nesnellik, heyecana bağlı işlevinde öznellik hâkimdir. Özel mektuplarda, lirik şiirlerde, eleştiri yazılarında dilin heyecana bağlı işlevinde sıkça yararlanılır. Ünlem cümlelerinin tamamında dilin heyecana bağı işlevi kullanılır.

Örnekler:

- Ah, gençlik yıllarıma bir dönebilmes!
- Hay siz çok yaşayın! Hiç güleceğim yoktu.
- Bu güzelim sahillerin bir bir yok olması ne üzücü!
- Aileme kavuşacağım için mutluluktan uçuyorum.

3. ALICIYI HAREKETE GEÇİRME İŞLEVİ

Bu işlevde ileti, alıcıyı harekete geçirmek için düzenlenmiştir. **Bu işlevde amaç, alıcıda bir tepki ve davranış değişikliği yaratmaktır.** Propaganda amaçlı siyasi söylevler, reklam metinleri, genelgeler, el ilanları genellikle dilin bu işleviyle oluşturulur. Emir, rica, istek cümlelerinde dil, alıcıyı harekete geçirme işleviyle kullanılır.

Örnekler:

- Ne duruyorsunuz, siz de içeri girsenize.
- Şu bardağı bana uzatır mısın?
- Haydi ileride direğe kadar yarışalım.
- Ayağa kalk ve bana doğru yürü.

4. KANALI KONTROL İŞLEVİ

Bir ileti, kanalın iletiyi iletmeye uygun olup olmadığını öğrenmek amacıyla düzenlenmişse dil, kanalı kontrol işlevinde kullanılmıştır. Gönderici ile alıcı arasında iletişimin kurulmasını, sürdürülmesini ya da kesilmesini sağlayan bu işlevde iletinin içeriğinden çok iletişimin devam ettirilmesi olgusu ağır basar. Törenlerde, uzun söylevlerde, aile yakınları arasındaki konuşmalarda, öğretmen–öğrenci diyaloglarında dilin kanalı kontrol işlevini yansıtan iletiler sıkça kullanılır. Kanalı kontrol işlevi daha çok, soru cümleleriyle kullanılır.

nekler:

Sesimi duyabiliyor musunuz?

Hepiniz söylediklerimi anladınız mı?

Söylediklerimi tekrar etmemi ister misin?

L ÖTESİ (ÜST DİL) İŞLEVİ

: ileti dille ilgili bilgi vermek üzere düzenlenmişse o ide "dili dil ötesi işlev"de kullanılmıştır. **Dilin dil esi işlevinde iletiler, dili açıklamak, dille ilgili bilvermek için düzenlenir.** Günlük yaşamda cümle rarken, sözcükleri kullanırken düşünmediğimiz dilgisi kuralları, dilin dil ötesi işleviyle ifade edilir.

nekler:

"Yeni evinize bayıldım doğrusu." cümlesinde "bailmak" sözcüğü mecaz anlamda kullanılmıştır.

Belirteçler, eylemlerin, eylemsilerin, sıfatların anamlarını çeşitli yönlerden belirten, derecelendiren, sınırlayan sözcüklerdir.

İRSEL (SANATSAL) İŞLEV

: iletinin iletisi kendisinde ise dil şiirsel işlevde kullamıştır. Örneğin dilin şiirsel işlevde kullanıldığı meler olan lirik anlatılarda ve şiirlerde şiirin amacı o şi kendisidir. Şiirsel metinler, kendinden başka bir yi ifade etmeye ihtiyaç duymaz, bir şiir sadece şiir luğu için önemli ve anlamlıdır. Sanatçı, dilin şiirsel evinde edebi sanatlardan, karşılaştırmalardan, çağm gücü yüksek sözcüklerden yararlanarak imgeler ışturur; sözcükleri daha çok yan ve mecaz anlamda kullanır.

nekler:

Uzanırlar çimenlerin üstüne bitap

Balkımlardan damla damla dökülür mehtap

Gönlümle oturdum da hüzünlendim o yerde

Sen nerdesin ey sevgili yaz günleri nerde

Ü DİL – YAZILI DİL KARŞILAŞTIRILMASI

zlü dil kulağa (sese) yöneliktir. Yazılı dil, grafiksel latımla oluşturulmuştur ve okunmaya elverişlidir.

zlü dilde alıcı verici bir aradadır. Yazılı dilde metnin etimi ile tüketimi arasında uzunca bir süre vardır.

zılı anlatımda dil kullanımları daha özenlidir. Sözlü de ise daha savruk bir kullanım vardır.

zlü dil (konuşma dili) günlük hayatta farklılık göste:en yazı dili göstermez.

fdd yayınları

DİLLERİN SINIFLANDIRILMASI

Köken bakımından birbirine yakın olan diller, aynı kaynaktan çıkmış bulunan akraba dillerdir. Bu diller bir dil ailesi oluşturur. Dünya dilleri bu şekilde çeşitli dil ailelerine ayrılır.

Köken Bakımından Dil Aileleri

I. Hint–Avrupa Dil Ailesi

A) Asya Dilleri

1. Hint – İran Dilleri

a) Hint Dilleri

- Hint Dilleri
- Urduca

b) İran Dilleri

- Farsça
- Peştunca
- Tacikçe

B) Avrupa Dilleri

1. Latin Dilleri

- İtalyanca
- İspanyolca
- Romence

2. Germen Dilleri

- Almanca
- İngilizce
- Fransızca

3. İslav Dilleri

- Rusça
- Bulgarca
- Sırpça
- Hırvatça
- Çekçe
- Lehçe

II. Hami–Sami Dil Ailesi

- Arapça
- İbranice
- Habeşçe

III. Çin–Tibet Dil Ailesi

- Çince
- Tibetçe

IV. Bantu Dil Ailesi

- Afrika dilleri

V. Ural – Altay Dil Ailesi

A) Ural Dilleri

- Macarca
- Fince
- Estonca

B) Altay Dilleri

- Türkçe
- Moğolca
- Mançuca
- Tunguzca
- Japonca
- Korece

fdd yayınları

YAPI BAKIMINDAN DİL GRUPLARI

Yapı bakımından yeryüzündeki diller üç gruba ayrılır:

1. Tek heceli diller
2. Eklemeli diller
3. Çekimli diller

1. Tek Heceli Diller

Tek heceli dillerde her sözcük tek hecelidir. Sözcüklerin çekimli halleri yoktur. Cümle bir çekimsiz ve tek heceli sözcükler sırasından ibaret. Cümlenin ifade ettiği anlam genellikle sözcük sırasından anlaşılır. Tek heceli oldukları için biçimce birbirine çok benzeyen sözcükleri ayırt etmek üzere çok zengin bir vurgu sistemi vardır. Çin–Tibet dilleri bu gruba girer.

2. Eklemeli Diller

Eklemeli dillerde tek veya çok heceli sözcük kökleri ile ekler vardır. Sözcüklerden yeni sözcükler ya da sözcüklerin geçici halleri yapılırken köklere ekler eklenir. Bu diller ön ekli veya son ekli olabilir. Türkçe, Macarca gibi diller eklemeli dillerdendir. Türkçe son ekli eklemeli bir dildir.

3. Çekimli Diller

Çekimli dillerde de tek ve çok heceli kökler ve birtakım ekler vardır. Fakat yeni sözcük türetilirken ve çekim sırasında çok defa, köklerde bir değişiklik olur. Hint Avrupa dilleri, Sami dilleri bu gruba girer.

TEST

Aşağıdakilerden hangisi insanın anlatma kabiliyetinin en gelişmiş araçlarındandır?

A) Dil
B) Resim
C) Jest ve mimik
D) Vücut dili
E) Şekil ve işaret

I. Çekimli fiiller cümlede yüklem görevinde kullanılır.
II. Turizm, milletlerarası kültürel tanışmayı sağlar.
III. Öğretmenin söylediklerini tekrar et.
IV. Beni anladın mı?

Yukarıdaki cümlelerde dilin işlevlerinden hangisinin örneği <u>yoktur?</u>

A) Göndericilik işlevi
B) Kanalı kontrol işlevi
C) Dil ötesi işlevi
D) Alıcıyı harekete geçirme işlevi
E) Şiirsel işlevi

Aşağıdakilerden hangisi dilin toplum hayatındaki yeri ve önemini <u>göstermez?</u>

A) Dil birliğinin, toplumu oluşturan temel özelliklerden biri olması
B) Bir toplumun dilinin; onun tarihi, dini ve kültürüyle iç içe geçmesi
C) Dilin, toplumun bireyleri arasında ortak duygu ve düşünceler meydana getirmesi
D) Dilin, toplum hayatında değişmeyen kurallar bütünü olması
E) Dilin, topumun manevi ve kültürel değerlerini muhafaza etmesi

4. Kardır yağan üstümüze geceden
Yağmurlu, karanlık bir düşünceden
Ormanın uğultusuyla birlikte
Ve dörtnala, dümdüz bir mavilikte
Kar yağıyor üstümüze, inceden

Dil, yukarıdaki parçada hangi işlevinde kullanılmıştır?

A) Heyecan bildirme
B) Kanalı kontrol
C) Alıcıyı harekete geçirme
D) Şiirsellik
E) Göndericilik

5. – Öğretmenin verdiği ödev yapıldı mı?
– A, bunları sen mi yaptın!
– Biraz sessiz olunuz.
– Şiir, darası alınmış sözdür.
– A, kız öyle kapı çaldığı yoktu!

Yukarıdaki cümlelerde dilin işlevlerinden hangisinin örneği <u>yoktur?</u>

A) Kanalı kontrol işlevinin
B) Dil ötesi işlevinin
C) Alıcıyı harekete geçirme işlevinin
D) Heyecan bildirme işlevinin
E) Göndericilik işlevinin

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bilgi <u>yanlışı</u> vardır?**

A) Heyecanlar, korkular, sevinçler dilin heyecana bağlı işleviyle aktarılır.
B) Dilin göndericilik işlevinde öznellik ön plandadır.
C) Emir cümlelerinde dilin alıcıyı harekete geçirme işlevi mecaz anlamlarıyla kullanılır.
D) Dilin şiirsel işlevinde sözcükler genellikle yan ya da mecaz anlamlarıyla kullanılır.
E) Kanalda iletişimi engelleyen bir durumun olup olmadığı dilin kanalı kontrol işleviyle tespit edilir.

7. **Aşağıdakilerden hangisi, dilin şiirsel işleviyle kullanıldığı anlatım türlerinden biri <u>değildir?</u>**

A) roman B) şiir C) öykü
D) makale E) tiyatro

8. **Dil, aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "alıcıyı harekete geçirme işlevi"**yle kullanılmıştır?**

A) Tarım ve hayvancılık Anadolu'da başlıca geçim kaynaklarındandır.
B) Az önce anlattıklarımı hepiniz anladınız mı?
C) Haydi, bu masaları da içeri taşıyın.
D) Onu o halde görünce gözlerime inanamadım.
E) Seninleyken unutuyorum tüm dertlerimi.

9. On yıl var ayrıyım Kınadağ'ından
Baba ocağından yar kucağından
Bir çiçek dermeden sevgi bağından
Huduttan hududa atılmışım ben

Bu parçada dil, hangi işleviyle kullanılmıştır?

A) Göndericilik işleviyle
B) Kanalı kontrol işleviyle
C) Alıcıyı harekete geçirme işleviyle
D) Dil ötesi işleviyle
E) Şiirsel işleviyle

10. "Eyvah, yemeği ocakta unuttum." **cümlesinde dil, aşağıdaki işlevlerden hangisiyle kullanılmıştır?**

A) Göndericilik işleviyle
B) Şiirsel işleviyle
C) Kanalı kontrol işleviyle
D) Heyecan bidirme işleviyle
E) Dil ötesi işleviyle

11. I. Canlılık
II. Millilik
III. Kuralcılık
IV. Değişmezlik
V. Temelinin bilinmezliği

Yukarıdakilerden hangisi dilin özelliklerinden biri <u>değildir?</u>

A) I B) II C) III D) IV E) V

12. **Aşağıdakilerden hangisi yazı dilinin özeliklerinden biri <u>değildir?</u>**

A) Kültür dili olması
B) Bir ülkenin ortak dili olması
C) Yer yer kelime farklılıklarının olması
D) Ağızların farklılaşmasını önlemesi
E) Ülkede birleştirici bir rol oynaması

13. **Türkçe, aşağıdaki dil ailelerinden hangisine mensuptur?**

A) Hint – Avrupa Dil Ailesi
B) Hami – Sami Dil Ailesi
C) Ural – Altay Dil Ailesi
D) Çin – Tibet Dil Ailesi
E) Bantu Dil Ailesi

14. **Aşağıdaki keimelerden hangisinde Ural–Altay Dil Ailesinin yapı özelliği görülür?**

A) Gözcülük B) Market C) Tefekkür
D) Bivefa E) İskele

Aşağıdakilerden hangisi Ural – Altay Dil Ailesi'nin Altay kolundan değildir?

A) Moğolca B) Macarca C) Japonca
D) Korece E) Türkçe

İlk insanlardan beri etkin bir biçimde kullanılan beden dili ne yazık ki zaman içinde yabancı bir dile dönüşmüş durumdadır. Günümüzde ise yabancı bir dil öğrenmek için harcadığımız zamanın ve emeğin binde birini bile beden dilimizi öğrenmek için kullanmıyoruz. Yüzlerce insanın arasında yaşıyoruz. Açıkçası her bir insan için düşünüp karar vermeye ne zamanımız yeter ne de gücümüz.

Bu parçada dil, hangi işleviyle kullanılmıştır?

A) Göndergesel işleviyle
B) Sanatsal işleviyle
C) Kanal kontrol işleviyle
D) Dil ötesi işleviyle
E) Alıcıyı harekete geçirme işleviyle

I. Aa, siz de mi buradasınız?
II. Herkes yerine otursun.
III. Söylediklerimi defterinize yazdınız mı?
IV. Adiller, adların yerini tutar.

Yukarıdaki cümlelerde dilin işlevlerinden hangisinin örneği yoktur?

A) Heyecan bildirme işlevinin
B) Dil ötesi işlevinin
C) Alıcıyı harekete geçirme işlevinin
D) Şiirsel işlevinin
E) Kanalı kontrol işlevinin

"Ne kadar bahtsız bir adam!" **cümlesinde dil hangi işevde kullanılmıştır?**

A) Şiirsel lişlevinde
B) Heyecana bağlı işlevinde
C) Alıcıyı harekete geçirme işlevinde
D) Kanalı kontrol işlevinde
E) Göndergesel işlevinde

19. Türkçe, dünya dil aileleri içinde Ural – Altay (I) dillerinden Ural koluna (II) bağlıdır. Yapı bakımından Türkçe, Moğolca, Korece, Macarca (III) gibi eklemeli (IV) dillerdendir. Bu dillerde tek ve çok heceli sözcük kökleriyle bunlara eklenen ekler vardır. Bu ekler, sözcük kökünde ses değişikliği yapmaz. (V)

Bu parçada numaralanmış ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

20. Garibim
Ne bir güzel var avutacak gönlümü
Bu şehirde
Ne de tanıdık bir çehre
Bir tren sesi duymaya göreyim
İki gözüm
İki çeşme

Orhan Veli'ye ait bu şiir için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Dil, şiirsel işleviyle kullanılmıştır.
B) İletisi, aynı zamanda kendisidir.
C) Dilin heyecana bağlı işlevinden de yararlanılmıştır.
D) Yalnızlık teması işlenmiştir.
E) Mecaz anlamlı sözcükere yer verilmiştir.

21. Makalede yazar, düşüncelerini kanıtlamak zorundadır.

Buna göre, makalede dil hangi işlevde kullanılır.

A) Göndergesel işlevde
B) Heyecana bağlı işlevde
C) Alıcıyı harekete geçirme işlevinde
D) Dil ötesi işlevde
E) Kanalı kontrol işlevinde

22. **Yahya Kemal gibi saf şiir anlayışına uygun ürünler veren bir şair dilin hangi işlevini kullanmaktadır?**

A) Dil ötesi işlevini
B) Kanalı kontrol işlevini
C) Sanatsal işlevini
D) Heyecana bağlı işlev
E) Göndergesel işlev

fdd yayınları

CEVAP ANAHTARI

TÜRKÇE

SÖZCÜĞÜN ANLAMI VE YORUMU

1. C	2. A	3. E	4. C	5. D
6. D	7. B	8. C	9. B	10. E
11. A	12. C	13. E	14. B	15. A
16. C	17. D	18. A	19. A	20. C

SÖZCÜKTE ANLAM OLAYLARI

1. D	2. E	3. A	4. C	5. E
6. D	7. E	8. C	9. B	10. D
11. B	12. D	13. A	14. D	15. D
16. A	17. D	18. A	19.B	20. E
21. D	22. D			

ANLAM İLİŞKİLERİ AÇISINDAN SÖZCÜKLER

1. E	2. C	3. A	4. C	5. D
6. C	7. D	8. B	9. C	10. E
11. E	12. C	13. A	14. B	15. D
16. B	17. E	18. B	19. E	20. E

SÖZCÜKLERDE ÇOK ANLAMLILIK VE SÖZ ÖBEKLERİ

1. D	2. A	3. E	4. A	5. D
6. C	7. D	8. B	9. A	10. E
11. C	12. D	13. C	14. E	15. A
16. A	17. A	18. E	19. D	20. A
21. A	22. E	23. B	24. C	25. C
26. C	27. A	28. C	29. D	30. C
31. C	32. D			

KARMA TEST – I

1. C	2. A	3. E	4. E	5. B
6. B	7. C	8. D	9. D	10. B
11. D	12. B	13. E	14. E	15. B
16. B	17. D	18. A	19. B	20. B
21. C	22. B	23. A	24. A	25. D
26. B	27. D	28. D	29. C	30. C
31. C				

KARMA TEST – II

1. B	2. A	3. C	4. B	5. D
6. B	7. A	8. C	9. D	10. B
11. B	12. C	13. C	14. A	15. B
16. C	17. C	18. E	19. D	20. D
21. A	22. A	23. B		

CÜMLENİN ANLAMI VE YORUMU

TEST – 1

1. B	2. E	3. A	4. C	5. A
6. D	7. D	8. C	9. C	10. E
11. D	12. A	13. A	14. B	15. A
16. E	17. A	18. B	19. E	20. B
21. E	22. C	23. D	24. A	

TEST – 2

1. E	2. A	3. C	4. D	5. E
6. A	7. B	8. A	9. E	10. B
11. D	12. E	13. E	14. C	15. E
16. E	17. A	18. B	19. E	20. C
21. B	22. B	23. B		

TEST – 3

1. D	2. A	3. B	4. E	5. B
6. A	7. A	8. E	9. E	10. C
11. E	12. C	13. A	14. D	15. D
16. E	17. D	18. A	19. E	20. B
21. D	22. E	23. A	24. E	

TEST – 4

1. C	2. B	3. B	4. A	5. A
6. A	7. E	8. D	9. A	10. B
11. E	12. A	13. C	14. A	15. A
16. A	17. B	18. A	19. A	20. E
21. E	22. D	23. D	24. E	25. C
26. E	27. D	28. A	29. C	30. A

PARAGRAF DÜZEYİNDE ANLATIM

TEST – 1

1. B	2. C	3. D	4. C	5. B
6. E	7. C	8. C	9. D	10. A
11. A	12. A	13. A	14. C	15. A
16. B	17. D	18. A	19. A	20. C

TEST – 2

1. B	2. A	3. A	4. A	5. E
6. B	7. E	8. D	9. A	10. E
11. D	12. C	13. A	14. E	15. C
16. A	17. D	18. E	19. B	20. E
21. E				

TEST – 3

1. A	2. A	3. D	4. D	5. A
6. A	7. A	8. A	9. A	10. C
11. A	12. A	13. A	14. D	15. A
16. D	17. B	18. B		

TEST – 4

1. B	2. D	3. E	4. D	5. B
6. C	7. E	8. C	9. E	10. E
11. A	12. B	13. E	14. E	15. E
16. E	17. A	18. B	19. C	

TEST – 5

1. D	2. E	3. D	4. E	5. E
6. C	7. C	8. B	9. D	10. A
11. C	12. C	13. C	14. B	15. A
16. B	17. C	18. E	19. D	20. D

TEST – 6

1. A	2. E	3. B	4. B	5. E
6. B	7. A	8. C	9. D	10. A
11. D	12. B	13. A	14. C	15. B
16. B	17. C	18. D	19. E	20. E

TEST – 7

1. C	2. A	3. A	4. A	5. D
6. B	7. D	8. C	9. E	10. B
11. D	12. C	13. A	14. D	15. A
16. C	17. B	18. A	19. B	20. E

TEST – 8

1. A	2. B	3. B	4. B	5. D
6. D	7. E	8. B	9. E	10. B
11. D	12. A	13. A	14. C	15. E
16. B	17. A	18. B	19. C	20. A
21. C	22. D	23. E		

ANLATIM BİÇİMLERİ VE ÖZELLİKLERİ

TEST – 1

1. A	2. C	3. B	4. D	5. D
6. B	7. E	8. E	9. C	10. C
11. D	12. D	13. C	14. A	15. A
16. B	17. E			

TEST – 2

1. B	2. B	3. C	4. B	5. D
6. A	7. B	8. C	9. C	10. B
11. C	12. A	13. B	14. D	15. E
16. B	17. E	18. A	19. D	

TEST – 3

1. B	2. B	3. A	4. D	5. E
6. E	7. B	8. E	9. D	10. B
11. E	12. E	13. D	14. A	15. A
16. A	17. C	18. B	19. C	20. E
21. D				

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

TEST – 1

1. E	2. A	3. C	4. E	5. E
6. A	7. D	8. E	9. B	10. C
11. D	12. C	13. B	14. C	15. B
16. E	17. E	18. E		

TEST – 2

1. D	2. E	3. C	4. A	5. A
6. C	7. E	8. E	9. C	10. B
11. D	12. D	13. B	14. D	15. C
16. B	17. C	18. D	19. E	20. B

TEST – 3

1. E	2. A	3. A	4. A	5. C
6. B	7. D	8. D	9. B	10. E
11. A	12. A	13. B		

YAZIM KURALLARI – SES BİLGİSİ

TEST – 1

1. B	2. C	3. D	4. E	5. D
6. E	7. C	8. A	9. B	10. D
11. B	12. C	13. A	14. A	15. C
16. D	17. E	18. B	19. A	20. A
21. E	22. D	23. B	24. A	25. C
26. D	27. A	28. A	29. A	30. E

TEST – 2

1. D	2. E	3. A	4. D	5. C
6. B	7. A	8. A	9. E	10. D
11. C	12. C	13. D	14. E	15. D
16. C	17. C	18. A	19. A	20. C
21. E	22. C	23. C	24. E	25. D
26. E	27. B	28. A	29. D	

TEST – 3

1. B	2. C	3. D	4. D	5. C
6. E	7. D	8. D	9. C	10. A
11. D	12. C	13. E	14. C	15. B
16. E	17. B	18. B	19. D	20. C
21. E	22. E	23. C	24. E	

TEST – 4

1. D	2. C	3. E	4. E	5. A
6. B	7. E	8. B	9. E	10. D
11. C	12. D	13. A	14. B	15. A
16. A	17. D	18. E	19. D	20. B
21. A				

NOKTALAMA İŞARETLERİ

TEST – 1

1. D	2. B	3. A	4. C	5. E
6. C	7. B	8. D	9. C	10. B
11. C	12. B	13. D	14. B	15. D
16. A	17. D	18. A	19. B	20. D
21. B	22. C	23. B	24. C	25. C
26. A				

TEST – 2

1. B	2. E	3. D	4. D	5. A
6. E	7. C	8. C	9. A	10. D
11. C	12. B	13. C	14. A	15. E
16. A	17. E	18. D	19. C	20. D
21. D	22. B	23. C	24. D	25. A

TEST – 3

1. A	2. C	3. B	4. B	5. B
6. E	7. D	8. C	9. C	10. E
11. A	12. E	13. B	14. A	15. D
16. C	17. A	18. A	19. D	20. B
21. C	22. C	23. B	24. B	25. D
26. E	27. B	28. B	29. A	30. C
31. A	32. D	33. D	34. B	35. E
36. C				

ADLAR

TEST – 1

1. C	2. D	3. D	4. B	5. E
6. C	7. A	8. A	9. D	10. E
11. C	12. C	13. A	14. D	15. D
16. E	17. E	18. D	19. A	20. A
21. E	22. B	23. B	24. E	

TEST – 2

1. E	2. D	3. C	4. D	5. C
6. B	7. B	8. D	9. B	10. B
11. E	12. B	13. E	14. A	15. C
16. E	17. C	18. A	19. A	20. E
21. A	22. B	23. C	24. E	25. B
26. E	27. B			

TEST – 3

1. E	2. A	3. C	4. A	5. C
6. A	7. D	8. E	9. D	10. A
11. D	12. C	13. A	14. E	15. D
16. C	17. C	18. B	19. C	20. E
21. E	22. A	23. A	24. E	25. E
26. D	27. B	28. D	29. C	30. E

TEST – 4

1. D	2. B	3. D	4. B	5. D
6. B	7. A	8. A	9. C	10. C
11. B	12. B	13. B	14. C	15. E
16. D	17. E	18. C	19. D	20. A
21. A	22. B	23. A	24. A	25. E
26. D	27. A	28. B	29. C	30. B
31. E	32. A	33. A	34. B	

ZAMİR

TEST – 1

1. B	2. D	3. D	4. D	5. E
6. E	7. A	8. A	9. D	10. D
11. B	12. D	13. B	14. A	15. C
16. B	17. D	18. A	19. E	20. A
21. E	22. E	23. B	24. C	25. C
26. B	27. E	28. D	29. C	30. C
31. B				

TEST – 2

1. C	2. E	3. D	4. A	5. B
6. E	7. B	8. A	9. E	10. D
11. C	12. C	13. A	14. E	15. C
16. E	17. E	18. C	19. E	20. C
21. D	22. E	23. E	24. B	25. C
26. E	27. C	28. B	29. B	

TEST – 3

1. B	2. C	3. D	4. B	5. C
6. B	7. A	8. A	9. A	10. E
11. D	12. C	13. C	14. C	15. A
16. A	17. B	18. C	19. A	20. B
21. E	22. E	23. A	24. C	25. D
26. D	27. D	28. D	29. A	30. D
31. C	32. C	33. A	34. D	35. C
36. E	37. C	38. A	39. E	40. E
41. C	42. B	43. A	44. A	45. A

SIFAT

TEST – 1

1. C	2. A	3. E	4. D	5. B
6. D	7. E	8. D	9. E	10. E
11. E	12. C	13. D	14. E	15.A
16. D	17. A	18. C	19. E	20. B
21. D	22. D	23. C	24. A	25. C
26. D	27. E	28. D		

TEST - 2

1. C	2. B	3. E	4. D	5. C
6. B	7. E	8. B	9. B	10. B
11. D	12. E	13. B	14. B	15. C
16. C	17. E	18. B	19. C	20. A
21. C	22. E	23. E	24. C	25. C
26. A	27. C	28. A	29. C	30. A
31. C				

TEST - 3

1. B	2. C	3. B	4. C	5. B
6. E	7. E	8. E	9. D	10. D
11. B	12. D	13. D	14. B	15. B
16. D	17. A	18. E	19. C	20. D
21. B	22. D	23. C	24. D	25. D
26. B	27. B	28. E	29. E	30. B

TEST - 4

1. C	2. D	3. E	4. A	5. C
6. B	7. E	8. E	9. D	10. C
11. B	12. C	13. D	14. C	15. B
16. D	17. C	18. E	19. D	20. C
21. E	22. C	23. D	24. D	25. E
26. E	27. C	28. B	29. A	30. A

TEST - 5

1. E	2. B	3. E	4. D	5. C
6. A	7. B	8. C	9. B	10. E
11. B	12. B	13. A	14. A	15. A
16. E	17. B	18. D	19. C	20. A
21. E	22. C	23. E	24. A	25. E

ZARF

TEST - 1

1. A	2. E	3. E	4. C	5. B
6. E	7. C	8. C	9. D	10. E
11. C	12. C	13. B	14. C	15. B
16. C	17. A	18. B	19. D	20. E
21. C	22. E	23. A	24. D	25. B

TEST - 2

1. C	2. B	3. D	4. D	5. B
6. A	7. D	8. B	9. E	10. D
11. D	12. B	13. C	14. C	15. E
16. C	17. A	18. B	19. E	20. C
21. E	22. D	23. E	24. A	25. D
26. D	27. C	28. C	29. A	30. E
31. E	32. A	33. C	34. D	35. D
36. A				

EDAT - BAĞLAÇ - ÜNLEM

TEST - 1

1. E	2. D	3. C	4. E	5. B
6. C	7. E	8. A	9. D	10. C
11. C	12. D	13. A	14. C	15. E
16. D	17. C	18. E	19. D	20. D
21. D	22. B	23. D	24. E	25. D
26. C	27. E	28. B	29. A	

TEST - 2

1. A	2. B	3. A	4. E	5. E
6. A	7. B	8. B	9. E	10. B
11. A	12. E	13. E	14. C	15. B
16. D	17. C	18. B	19. A	20. B
21. A	22. A	23. C	24. A	25. C
26. E	27. A			

TEST - 3

1. B	2. D	3. E	4. E	5. E
6. D	7. A	8. A	9. B	10. C
11. D	12. A	13. E	14. C	15. A
16. C	17. C	18. E	19. E	20. A
21. B	22. D	23. C	24. B	25. C
26. D	27. C	28. D	29. D	

EYLEMLER

TEST - 1

1. A	2. A	3. B	4. B	5. B
6. A	7. C	8. D	9. C	10. B
11. C	12. B	13. C	14. E	15. E
16. E	17. D	18. C	19. C	20. D
21. C	22. B	23. E	24. D	25. E
26. C				

TEST - 2

1. D	2. C	3. B	4. B	5. E
6. D	7. E	8. A	9. A	10. C
11. B	12. C	13. D	14. A	15. D
16. A	17. A	18. C	19. B	20. C
21. D	22. A	23. D	24. C	25. C
26. A				

TEST - 3

1. E	2. E	3. A	4. D	5. B
6. C	7. A	8. E	9. D	10. D
11. D	12. C	13. A	14. D	15. A
16. E	17. A	18. E	19. D	20. A
21. A	22. D	23. A	24. A	25. D
26. E	27. D	28. A	29. D	30. E

TEST - 4

1. B	2. B	3. C	4. B	5. C
6. B	7. C	8. E	9. C	10. A
11. E	12. B	13. B	14. C	15. A
16. B	17. D	18. E	19. E	20. C
21. A	22. A	23. A	24. E	25. D
26. C				

EKFİİLLER VE FİİLİMSİLER

TEST - 1

1. E	2. C	3. E	4. E	5. C
6. A	7. C	8. E	9. D	10. C
11. B	12. D	13. B	14. A	15. D
16. D	17. B	18. E	19. D	20. A
21. B	22. D	23. D		

TEST - 2

1. E	2. E	3. A	4. C	5. C
6. D	7. C	8. C	9. E	10. A
11. A	12. C	13. B	14. C	15. B
16. C	17. C	18.D	19. D	20. E
21. E	22. B	23. E	24. E	25. A

TEST - 3

1. D	2. C	3. E	4. E	5. A
6. E	7. A	8. B	9. E	10. C
11. A	12. B	13. E	14. B	15. B
16. A	17. C	18. C	19. B	20. C
21. B	22. E	23. D	24. C	25. C

4

2. C 3. C 4. A 5. D
7. D 8. E 9. E 10. E
12. A 13. A 14. A 15. B
17. C 18. D 19. B 20. C
22. A 23. A 24. C 25. E
27. B 28. A

IDE ÇATI

1

2. C 3. C 4. B 5. E
7. B 8. A 9. D 10. C
12. B 13. E 14. D 15. D
17. A 18. D 19. B 20. D
22. A 23. B 24. D 25. B

2

2. D 3. C 4. E 5. A
7. C 8. D 9. D 10. E
12. C 13. E 14. E 15. A
17. A 18. B 19. A 20. E
22. D 23. B 24. D

3

2. C 3. A 4. D 5. B
7. A 8. E 9. B 10. E
12. B 13. C 14. B 15. D
17. C 18. C 19. A 20. D
22. A 23. B 24. B 25. E
27. B 28. B 29. D 30. A

GÜN YAPISI

1

2. C 3. A 4. D 5. B
7. C 8. E 9. A 10. D
12. A 13. D 14. A 15. B
17. A 18. A 19. B 20. E
22. A 23. B 24. B 25. D

2

2. E 3. C 4. B 5. C
7. D 8. A 9. B 10. B
12. D 13.A 14. B 15. D
17. E 18. C 19. B 20. C
22. E 23. A 24. B 25. C

TEST - 3

1. D 2. E 3. D 4. E 5. B
6. D 7. B 8. B 9. A 10. B
11. D 12. A 13. A 14. C 15. D
16. E 17. C 18. E 19. D 20. A
21. E 22. C 23. C

TEST - 4

1. A 2. D 3. A 4. E 5. D
6. A 7. B 8. E 9. D 10. D
11. D 12. E 13. B 14. C 15. C
16. E 17. D 18. E 19. A 20. D
21. E 22. A 23. B 24. C 25. B

TEST - 5

1. A 2. D 3. C 4. A 5. A
6. A 7. C 8. D 9. E 10. E
11. E 12. A 13. C 14. D 15. A
16. D 17. D 18. E 19. D 20. D
21. C 22. E 23. B 24. D 25. A

TEST - 6

1. E 2. B 3. C 4. D 5. B
6. C 7. B 8. C 9. C 10. B
11. C 12. E 13. D 14. A 15. A
16. C 17. C 18. A 19. D 20. C
21. D 22. C 23. E 24. B 25. B

TEST - 7

1. D 2. B 3. C 4. B 5. B
6. D 7. A 8. E 9. C 10. C
11. B 12. D 13. C 14. C 15. C
16. B 17. C 18. B 19. E 20. D

CÜMLENİN ÖĞELERİ

TEST - 1

1. B 2. D 3. E 4. D 5. B
6. B 7. C 8. E 9. A 10. E
11. A 12. C 13. B 14. A 15. D
16. A 17. D 18. A 19. C 20. B
21. A 22. A 23. B 24. E 25. C

TEST - 2

1. A 2. B 3. E 4. B 5. A
6. B 7. E 8. D 9. D 10. A
11. C 12. C 13. D 14. B 15. B
16. B 17. E 18. B 19. E 20. C
21. D 22. A 23. E 24. A 25. C

TEST - 3

1. E 2. C 3. A 4. B 5. C
6. B 7. C 8. A 9. E 10. C
11. D 12. A 13. C 14. C 15. A
16. B 17. C 18. C 19. C 20. A
21. C 22. D 23. C 24. B 25. D

TEST - 4

1. C 2. B 3. A 4. D 5. C
6. B 7. B 8. A 9. D 10. D
11. C 12. C 13. B 14. B 15. C
16. E 17. D 18. D 19. A 20. E
21. E 22. D 23. C 24. B 25. D

TEST - 5

1. C 2. B 3. B 4. A 5. A
6. C 7. C 8. B 9. B 10. A
11. B 12. D 13. A 14. B 15. B
16. D 17. C 18. A 19. C 20. D
21. B 22. C

CÜMLE TÜRLERİ

TEST - 1

1. A 2. B 3. E 4. E 5. A
6. E 7. E 8. E 9. B 10. D
11. C 12. D 13. C 14. C 15. B
16. A 17. E 18. D 19. E 20. C
21. A 22. B 23. B

TEST - 2

1. E 2. B 3. A 4. C 5. B
6. A 7. C 8. A 9. A 10. B
11. C 12. E 13. C 14. B 15. A
16. B 17. D 18. E 19. C 20. A
21. B 22. E 23. C 24. D 25. E
26. B

TEST - 3

1. C 2. A 3. C 4. B 5. B
6. D 7. E 8. C 9. A 10. D
11. B 12. C 13. C 14. B 15. C
16. D 17. C 18. A 19. E 20. E
21. E 22. E 23. A 24. B 25. C

TEST - 4

1. D 2. C 3. B 4. E 5. D
6. A 7. D 8. B 9. D 10. D
11. B 12. B 13. A 14. C 15. D
16. E 17. B 18. C 19. C 20. D
21. E 22. E 23. D 24. C 25. E
26. A

TEST – 5

1. D 2. E 3. A 4. E 5. B
6. D 7. B 8. E 9. E 10. D
11. E 12. E 13. C 14. A 15. C
16. E 17. E 18. A 19. A 20. D
21. A

TEST – 6

1. D 2. C 3. C 4. D 5. D
6. A 7. D 8. C 9. A 10. C
11. E 12. E

ANLATIM BOZUKLUĞU

TEST – 1

1. B 2. A 3. D 4. A 5. B
6. C 7. D 8. B 9. E 10. A
11. B 12. D 13. B 14. C 15. D
16. A 17. E 18. A 19. B 20. A
21. A 22. C

TEST – 2

1. A 2. B 3. C 4. A 5. B
6. A 7. D 8. C 9. A 10. E
11. D 12. A 13. E 14. B 15. D
16. E 17. B 18. A 19. A 20. E
21. C 22. A 23. B 24. A 25. C

TEST – 3

1. A 2. C 3. B 4. A 5. A
6. E 7. C 8. C 9. C 10. D
11. D 12. C 13. C 14. D 15. A
16. C 17. E 18. A 19. B 20. C
21. E 22. E 23. D 24. C 25. A

TEST – 4

1. A 2. A 3. C 4. A 5. A
6. B 7. A 8. C 9. D 10. E
11. B 12. A 13. C 14. B 15. A
16. B 17. E 18. B 19. E 20. C
21. B 22. B 23. D 24. C 25. E

TEST – 5

1. C 2. B 3. A 4. B 5. E
6. C 7. B 8. E 9. A 10. A
11. C 12. C 13. A 14. A 15. D
16. A 17. A 18. D 19. B 20. A
21. D 22. B 23. E 24. B 25. D

TEST – 6

1. B 2. D 3. C 4. E 5. E
6. A 7. B 8. A 9. B 10. D
11. A 12. A 13. A 14. C 15. B
16. A 17. D 18. E 19. D 20. C
21. B 22. D 23. B 24. C

TEST – 7

1. C 2. A 3. E 4. B 5. C
6. B 7. D 8. E 9. B 10. D
11. E 12. B 13. C 14. E 15. E
16. D 17. C 18. D 19. E 20. A
21. B 22. D 23. C 24. A 25. C

TEST – 8

1. E 2. C 3. E 4. B 5. C
6. A 7. D 8. C 9. B 10. C
11. E 12. A 13. B 14. B 15. E
16. A

EDEBİYAT

TEMEL EDEBİYAT BİLGİLERİ

TEST – 1

1. D 2. C 3. B 4. E 5. C
6. B 7. C 8. D 9. D 10. A
11. C 12. E 13. C 14. D 15. C
16. D 17. B 18. E 19. D 20. D
21. A 22. E 23. A 24. A 25. D

SÖZ VE ANLATIM SANATLARI

TEST – 1

1. A 2. B 3. E 4. A 5. A
6. C 7. E 8. E 9. E 10. B
11. C 12. E 13. B 14. C 15. C
16. E 17. A 18. D 19. A 20. A

TEST – 2

1. A 2. C 3. A 4. A 5. A
6. C 7. B 8. C 9. A 10. E
11. C 12. D 13. C 14. D 15. A
16. A 17. A 18. E 19. C 20. D
21. C

NAZIM BİÇİMLERİ

TEST – 1

1. C 2. E 3. B 4. A 5. E
6. B 7. E 8. E 9. B 10. D
11. B 12. D 13. A 14. D 15. B
16. B 17. D 18. A 19. B 20. B
21. C 22. E 23. E 24. E 25. B
26. D 27. A 28. A 29. C 30. E

TEST – 2

1. D 2. B 3. B 4. B 5. D
6. A 7. D 8. C 9. E 10. B
11. E 12. C 13. A 14. E 15. D
16. C 17. C 18. D 19. C 20. C
21. B 22. C 23. A 24. A 25. E
26. E 27. B 28. A 29. A 30. B

TEST – 3

1. A 2. E 3. C 4. C 5. D
6. C 7. D 8. C 9. E 10. B
11. D 12. B 13. B 14. A 15. E
16. D 17. C 18. C 19. C 20. C
21. A 22. B 23. E 24. D 25. D

YAZI TÜRLERİ

TEST – 1

1. A 2. B 3. D 4. B 5. D
6. D 7. B 8. D 9. A 10. A
11. D 12. E 13. D 14. C 15. D
16. D 17. D 18. C 19. D 20. E
21. C 22. B 23. E 24. A 25. C
26. C 27. E 28. E

TEST – 2

1. D 2. E 3. C 4. A 5. E
6. A 7. E 8. D 9. B 10. E
11. B 12. D 13. D 14. D 15. E
16. C 17. A 18. E 19. A 20. A
21. B 22. A 23. A 24. B 25. B
26. B 27. E

TEST – 3

1. A 2. B 3. B 4. C 5. D
6. B 7. C 8. D 9. E 10. E
11. B 12. D 13. D 14. C 15. D

BATI EDEBİYATI VE EDEBİ AKIMLAR

BATI EDEBİYATI

TEST – 1

1. D 2. E 3. B 4. D 5. C
6. B 7. D 8. D 9. E 10. B
11. C 12. E 13. A 14. C 15. E
16. D 17. A 18. A 19. D 20. D

TEST – 2

1. C 2. B 3. A 4. B 5. C
6. D 7. E 8. E 9. D 10. A
11. B 12. A 13. D 14. C 15. A
16. B

EDEBİ AKIMLAR

TEST – 1

1. D 2. E 3. C 4. C 5. B
6. D 7. C 8. D 9. E 10. B
11. B 12. C 13. D 14. C 15. A
16. C 17. C 18. A 19. D 20. B
21. A 22. B 23. B 24. C 25. D
26. E 27. B 28. E 29. C 30. D

TEST – 2

1. A 2. A 3. A 4. E 5. C
6. D 7. D 8. D 9. B 10. C
11. C 12. D 13. D 14. D 15. A
16. A 17. D 18. B 19. E 20. A
21. B 22. E 23. D 24. B 25. B
26. A

TÜRK EDEBİYATI TARİHİ

TEST – 1

1. A 2. B 3. D 4. B 5. E
6. E 7. E 8. B 9. E 10. E
11. A 12. E 13. E 14. D 15. B

TEST – 2

1. C 2. B 3. D 4. C 5. C
6. D 7. C 8. A 9. A 10. B
11. E 12. D 13. B 14. B 15. B
16. A 17. C 18. D

TEST – 3

1. D 2. C 3. E 4. D 5. E
6. A 7. A 8. D 9. E 10. E
11. B 12. E 13. E 14. C 15. E

TEST – 4

1. E 2. A 3. E 4. E 5. C
6. E 7. A 8. E 9. C 10. D
11. C

TEST – 5

1. C 2. D 3. A 4. B 5. E
6. B 7. A 8. C 9. B 10. C
11. C 12. B 13. C 14. E 15. C
16. D

TEST – 6

1. D 2. D 3. D 4. B 5. D
6. B 7. E 8. C 9. E 10. E
11. A 12. C 13. C 14. D 15. C
16. C 17. B 18. E

TEST – 7

1. C 2. E 3. D 4. E 5. C
6. E 7. B 8. B 9. E 10. D
11. C 12. E 13. C 14. D 15. D
16. E 17. C

TEST – 8

1. B 2. B 3. A 4. D 5. C
6. E 7. A 8. B 9. A 10. D
11. D 12. E 13. D 14. A 15. E
16. D 17. B 18. D 19. C 20. A
21. C 22. A 23. E 24. E

TEST – 9

1. D 2. E 3. E 4. B 5. A
6. E 7. A 8. A 9. E 10. A
11. A 12. E 13. C 14. D

TEST – 10

1. D 2. D 3. A 4. A 5. E
6. E 7. A 8. C 9. C 10. A
11. E 12. B 13. B 14. E 15. D
16. A 17. B 18. B

TEST – 11

1. E 2. E 3. B 4. B 5. B
6. C 7. A 8. D 9. E 10. C
11. C 12. C 13. A 14. E 15. C
16. A 17. C

TEST – 12

1. A 2. C 3. E 4. D 5. E
6. D 7. A 8. B 9. C 10. E
11. E 12. A 13. A 14. B 15. E
16. C

TEST – 13

1. C 2. D 3. E 4. C 5. C
6. D 7. C 8. D 9. A 10. B
11. B 12. E 13. C 14. E 15. C

TEST – 14

1. C 2. E 3. A 4. A 5. A
6. D 7. E 8. B 9. C 10. A
11. E 12. C 13. B 14. D 15. D
16. C 17. E 18. B 19. E

TEST – 15

1. A 2. B 3. A 4. E 5. A
6. E 7. C 8. A 9. B 10. B
11. E 12. E 13. C 14. E 15. E
16. D

TEST – 16

1. B 2. A 3. A 4. E 5. A
6. B 7. B 8. D 9. B 10. B
11. E 12. E

TEST – 17

1. C 2. A 3. B 4. C 5. D
6. B 7. B 8. D 9. B 10. B
11. D 12. E 13. A

DİL VE ANLATIM

TEST

1. A 2. E 3. D 4. D 5. B
6. B 7. D 8. C 9. E 10. D
11. D 12. C 13. C 14. A 15. B
16. A 17. D 18. B 19. C 20. C
21. A 22. C